Mötesbok: Kommunstyrelsens planeringsutskott (2026-01-20)

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Datum: 2026-01-20

Plats: Kommunstyrelsens sammanträdesrum

Kommentar:

Dagordning

Beslutsärenden

8/26 Markanvisning på fastigheten del av Umeå Baggböle 2:33 3

9/26 Remiss: Umeå kommuns konstpolicy 9

Till KS/KF

10/26 Exploateringsavtal Sörmjöle 3:40 36

11/26 Antagande: Detaljplan för Sörmjöle 3:40 46

Informationsärenden

12/26 KSPLU Informationsärenden 2026 178

Anmälningsärenden

13/26 Anmälningsärenden 2026-01-20 179

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-01-07

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Diarienr: KS-2026/00035

Markanvisning på fastigheten del av Umeå Baggböle 2:33

Förslag till beslut
Kommunstyrelsens planeringsutskott beslutar

att godkänna markanvisningsavtalet med Werkstaden Umeå AB enligt bilaga.

Ärendebeskrivning
Werkstaden Umeå AB har genom Däckia AB, efter en längre dialog med Kommunen, inkommit med anbud om direktanvisning inom Klockarbäckens handelsområde. Avsikten är att möjliggöra en omlokalisering av företagets nuvarande verksamhet på Teg. Flytten skapar förutsättningar för att projektet *Innanförringleden Teg* ska kunna fortsätta enligt plan, bland annat genom att möjliggöra förtätning av staden och omplacering av vissa verksamheter inom området. Mark och exploatering har därför upprättat ett förslag till markanvisningsavtal med Werkstaden Umeå AB.

Beslutsunderlag
Översiktskarta
Markanvisningsavtal

Beredningsansvariga
Nicholas Bolving, Herman Meijer

Beslutet ska skickas till
Herman Meijer, MEX
Lars-Jonas Kaddik

Nicholas Bolving, Enhetschef mark- och exploatering

Herman Meijer, Mark och exploatering

Här håller Däckia till idag, intill Ica supermarket.

Förslag på markanvisat område på Klockarbäcken.

Markanvisningsavtal

Parter

Fastighetsägare: Umeå kommun (2120000-2627)
Mark & exploatering
901 84 Umeå
Kontakt: Herman Meijer, mark och exploatering
Nedan **"Kommunen"**

Exploatör: Werkstaden Umeå AB (559532-4095)
Box 53, 391 20 Kalmar
Kontakt: Andreas Ohlson
Nedan **"Exploatören"**

Bakgrund
Werkstaden Umeå AB har genom Däckia AB, efter en längre dialog med **Kommunen**, inkommit med anbud om direktanvisning inom Klockarbäckens handelsområde. Avsikten är att möjliggöra en omlokalisering av företagets nuvarande verksamhet på Teg. Flytten skapar förutsättningar för att projektet *Innanförringleden Teg* ska kunna fortsätta enligt plan, bland annat genom att möjliggöra förtätning av staden och omplacering av vissa verksamheter inom området.

1. Reservation
Markanvisningsavtalet ger **Exploatören** exklusiv rätt att arbeta med alla förutsättningar som krävs för att fullfölja intentionerna i detaljplan (2480K-P2021/7), samt ordna med godkänt bygglov och övriga tillstånd och handlingar som kan krävas för den planerade verksamheten på området (Del av Baggböle 2:33). Reservationen gäller under förutsättningen att **Däckia AB** flyttar hela sin verksamhet från Teg innan juli 2028. Reserverat område är ca 12 000 kvm, se rödmarkering i **bilaga 1.**

2. Avtalstid
Markanvisningsavtalet gäller från båda parters undertecknande av detta avtal till och med 2027-03-01.

3. Försäljning
När bygglov vunnit laga kraft överlåts markanvisningsområdet mot en ersättning om då gällande pris för området enligt politiskt beslut. Överlåtelse av markanvisningsområdet regleras i ett separat köpeavtal.

4. Vite
Köpeavtalets giltighet kommer göras beroende av att byggnader och anläggningar uppförs i enlighet med erhållet bygglov inom två år från köpeavtalets upprättande.
Fullgörs inte denna byggnadsskyldighet ska **Exploatören** betala ett vite till kommunen som uppgår till 50 % av den köpeskilling som står i köpeavtalet.

5. Byggnadsskyldighet
Exploatörens reservation enligt punkt 1 förfaller omedelbart utan rätt till ersättning om något av följande villkor ej uppfylls eller genom **Kommunens** skriftliga medgivande:

a) Bygglovsansökan med kompletta handlingar avseende verkstad, butik och däckhotell ska ha inkommit till **Kommunen** senast 1 september 2026. Avsteg från detta villkor får endast göras efter **Kommunens** skriftliga medgivande.
b) Exploatören undertecknar upprättat köpeavtal avseende förvärv, och inkommer med avtalet till **Kommunen** senast 1 mars 2027
c) Byggnadsarbeten i omfattning enligt bygglov har påbörjats senast den 1 mars 2027.

5. Detaljplan
Inom markanvisningsområdet gäller detaljplan 2480K-P2021/7 och **Exploatören** ska följa de bestämmelser som framgår av detaljplanen.

6. Dagvatten
Vid planering och höjdsättning inom området ska hänsyn tas till dagvattenhantering. Dagvatten ska hanteras inom den egna fastigheten och i enlighet med detaljplan.

7. Fastighetsbildning
Parterna biträder ansökan om fastighetsbildning och godtar den vid lantmäteriförrättningen uppkomna arealen samt nya fastighetsgränser som gällande. **Kommunen** ansöker om och bekostar lantmäteriförrättningen och **Exploatören** svarar för lagfartskostnader.

8. Anslutningsavgifter m.m.
Anslutning för vatten, avlopp, fjärrvärme samt el ingår ej i köpeskillingen utan erläggs av **Exploatören** enligt vid var tid gällande taxa.

9. Avgift
För denna markanvisning erlägger **Exploatören** ingen avgift.

10. Utredningsarbete och skador
Projektering och planeringsarbete som **Exploatören** utför inom markanvisningens ram görs på egen risk avseende kostnad m m. **Kommunen** kan bistå genom att tillhandahålla de befintliga underlag som **Exploatören** behöver. **Kommunen** har ingen skyldighet att mot ersättning överta genomförda utredningar eller på annat sätt ersätta **Exploatören** för nedlagda kostnader. Utredningsarbete ska ske i samråd med **Kommunen**, ledningsägare och befintliga handelsaktörer.

Under förutsättningen att erforderliga tillstånd (t.ex. marklov) erhålls får **Exploatören** under markanvisningstiden nyttja markanvisningsområdet för att lägga upp den överlast som är nödvändig för att senare bebygga marken.

Det åligger **Exploatören** att hålla god ordning på sin verksamhet inom området med minsta möjliga påverkan på övriga aktörer i området. **Exploatören** får inte använda området så att risk för miljöskada uppkommer och ska i alla sammanhang svara för skador som härrör från sin verksamhet i området. Detta gäller även efter avtalets upphörande. Om markanvisningsavtalet upphör ska **Exploatören** senast vid avtalets upphörande återställa marken i ett skick som godkännes av **Kommunen**.

11. Markförhållande
Fastigheten har historiskt utgjorts av åkermark och **kommunen** känner inte till att någon förorenande verksamhet någonsin bedrivits på platsen. **Kommunen** lämnar dock inga garantier för markens eller grundvattnets skick. **Exploatören** kommer under markanvisningens tidsram att ges tillträde på egen bekostnad utföra nödvändiga miljötekniska undersökningar. Parterna får föra dialog beroende på vad provtagningar visar.

Ao

12. Överlåtelse och inteckning
Detta avtal får inte intecknas. **Exploatören** har inte rätt att överlåta rättigheterna i detta avtal till annan än koncern-/ intressebolag. Överlåtelse av markanvisningsavtalet kräver **Kommunens** skriftliga godkännande.

13. Avtalets giltighet
Detta avtal gäller under förutsättning att det godkänns av Umeå kommun i behörig ordning.

Detta avtal har upprättats i två lika exemplar och parterna har tagit var sitt.

Umeå 2026-.....

För Umeå kommun

.....
Nicholas Bolving
Exploateringschef

.....
Herman Meijer
Exploateringsingenjör

Umeå 2026 -01-03

För Werkstaden Umeå AB

.....
Andreas Ohlson

Bilagor:
1. Kartor över område som reserveras, utmarkerat med röd kantlinje

Bilaga 1 till markanvisningsavtal

Kartor över område som reserveras, utmarkerat med röd kantlinje.

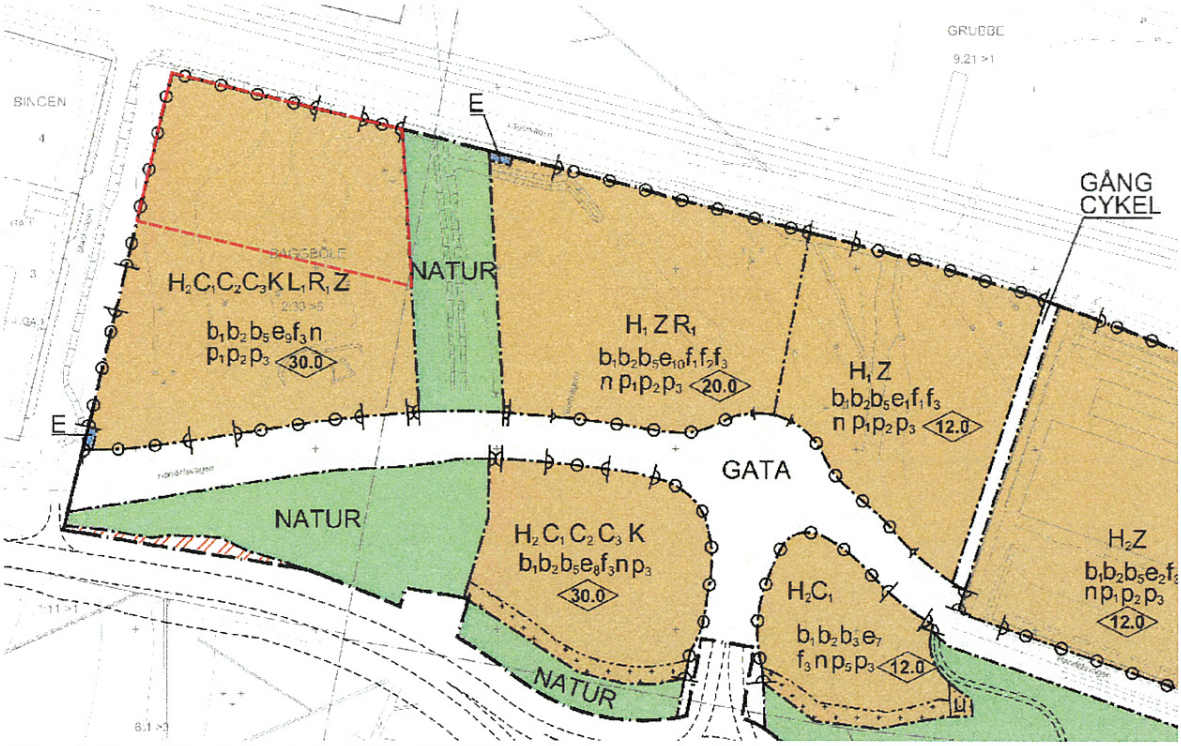

Bild 1. Utklipp ur Detaljplanekarta 2480K-P2021 7

Bild 2. Ortofoto med flygår 2024 från Lantmäteriet

AO

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-01-08

Kommunstyrelsens
planeringsutskott

Diarienr: KS-2025/01027

Remiss: Umeå kommuns konstpolicy

Förslag till beslut
Planeringsutskottet beslutar att yttra sig enligt nedan tjänsteskrivning nedan.

Ärendebeskrivning
Planeringsutskottet har ombetts att yttra sig över upplägg och innehåll i Konstpolicy för Umeå kommun.

Kommunfullmäktige beslöt 2024-11-25 §200, KS-2024/00933 att en konstpolicy ska tas fram. Beslutet föregicks av en förstudie och beslut i kulturnämnden 2024-05-23 §43.

Konstpolicyn uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning i kommunkoncernens arbete med konst i Umeå kommun och utvecklingen av Umeå som konststad. Konstpolicyn är ett av många styrdokument som syftar till att genomföra översiktsplanens visioner. Med sitt fokus på konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet kompletterar den övriga styrdokument.

Det senaste styrdokumentet som idag berör arbetet med konst inom Umeå kommun, vid sidan av det kulturpolitiska programmet, är ”Umeås offentliga rum” – en riktlinje framtagen av samhällsbyggnadskontoret och kulturförvaltningen i maj 2007. Senare statligt fastställd inriktning såsom ”Gestaltad livsmiljö”, 2018 har inte föranlett en revidering av dokumentet varpå ytterligare behov av en konstpolicy kan understrykas.

Policyn bidrar till att realisera Umeå kommuns kulturpolitiska program, som syftar till att genom kulturlivets utveckling ge umeborna en hög livskvalitet, stärka invånarnas engagemang och platsen Umeås attraktivitet. Konstpolicyn beskriver hus dessa mål relaterar till konstområdet och tydliggör därmed Umeå kommuns vilja.

Policyn utgör en grund för ökad samsyn och bättre samverkan inom kommunens olika förvaltningar och externa aktörer. Den bidrar till en bättre förståelse för offentlig konst, inspirerar till ett ökat engagemang och därmed bättre dialog.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/01027

Konstpolicyn redogör för vad som ska göras och behöver genom riktlinjer och rutiner kompletteras med beskrivningar av hur detta arbete skall utföras i det löpande arbetet vid förvaltningarna.

Med konstpolicyn tydliggörs hur konst kan bidra till att Umeå växer hållbart och kan möta kommande utmaningar och möjligheter. För att kunna jobba mot målet presenteras här 6 principer för konst i Umeå:

1. Gestaltad livsmiljö
2. Kulturell välfärd
3. Professionellt kulturliv
4. Konstnärlig frihet
5. Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar
6. Kulturarv och kulturmiljö

Synpunkter

Umeå kommuns förslag till Konstpolicy tydliggör hur konsten kan användas som ett **verktyg för att forma goda livsmiljöer för människan och bygga ett hållbart samhälle.** Policyn utgår från Översiktsplanen, Umeå kommuns kulturpolitiska program samt den nationella politiken för gestaltad livsmiljö.

Policyn lyfter den potential som finns i konstens förmåga att **skapa dialog, bidra med perspektiv, reflektion** och gemenskaper i samhället. Konst kan **bidra till innovation** då kreativa processer kan skapa nya ingångar och berika utvecklingen av platsen.

Policyn tydliggör att arbetet med konst är ett **tillsammansarbete** och att det krävs ett förvaltningsövergripande och transparent samarbete. Ansvarsfördelningen mellan Kultur-, Stadsbyggnads- samt Teknik- och fastighetsförvaltningen tydliggörs och principer för finansiering redovisas. Olika typer av konst definieras, principen för armlängds avstånd beskrivs och skillnaderna mellan konstnärliga värden och kulturhistoriska bevarandeintressen förklaras.

Sammanfattningsvis ger policyn en bra bild av hur Umeå kommun, på ett strategiskt sätt, kan arbeta med konst och konstnärlig gestaltning ur ett brett perspektiv. **Kommunstyrelsen ställer sig bakom Konstpolicyn.**

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/01027

Beslutsunderlag

Konstpolicy

Beredningsansvariga

Anna Flatholm

Beslutet ska skickas till

Skicka remissvar till umea.kultur@umea.se märkt kommunstyrelsens svar på konstpolicy, dnr KU-2024/00013

Anna Flatholm
Stadsarkitekt

Umeå. Mer konst.

6 principer för konst i Umeå kommun

Umeå kommuns konstpolicy har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av Konstverksamheten samt genom remissrundor med representanter för strategisk utveckling, mark- och exploatering, detaljplanering, bygglov, byggnadsantikvarie, gator och parker, fastighet och stadsarkitekt.

Innehåll

Varför en konstpolicy? 4
Umeå. Mer konst. 5
6 principer för konst i Umeå 7
1 Gestaltad livsmiljö 8
2 Kulturell välfärd 11
3 Professionellt kulturliv 13
4 Konstnärlig frihet 15
5 Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar 16
6 Kulturarv och Kulturmiljö 18
Hur gör vi? - verktyg för goda livsmiljöer 20
Finansiering 20
Konstprogram 20
Gemensamt ansvar 21
Referenser 24

Inledning

Umeå har en stark identitet. Vi är kulturstaden, universitetsstaden, idrottsstaden, den nordliga storstaden, en del av Sápmi, kommunen utan utsatta områden och en plats för många röster, åsikter och uttryck. Umeås identitet är också landskapet, älven, den stora slätten och skogarna. De många årstiderna och den årliga rytmen av sommarljus och vintermörker skapar förutsättningar som få stora städer har.

Umeå kommun växer och förtätas mot målet 200 000 invånare år 2050. Översiktsplanens strategier syftar till att tillväxten ska ske på ett socialt, kulturell, ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt. Fokus ska vara att säkerställa en god livsmiljö. En attraktiv, trygg och upplevelserik livsmiljö är en förutsättning för att Umeå ska kunna nå sina tillväxtmål och gå från en stor stad till en storstad.

Vi utvecklar tätort och landsbygd, bygger vidare på historien, lägger till nya årsringar och lämnar samtidigt plats för framtida generationer. Umeå blir aldrig färdigt. Den offentliga konsten är en viktig del i denna stora helhet, för Umeå idag och imorgon.

Detalj av konstverket ”Listen!”, 2019
©Camilla Akraka/Bildupphovsrätt 2025

Fotograf Fredrik Larsson

Varför en konstpolicy?

Konstpolicyn uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning i kommunkoncernens arbete med konst i Umeå kommun och utvecklingen av Umeå som konststad. Konst knyter an till flera områden inom samhällsplaneringen som demokrati, hållbar tillväxt, lärande, bildning, stadsplanering, näringslivsutveckling, miljö, klimat och folkhälsa. Rörande utvecklingen av det offentliga rummet reglerar **Översiktsplanen** Umeås samlade ambitioner och strategier. Konstpolicyn är ett av många styrdokument som syftar till att genomföra översiktsplanens visioner. Med sitt fokus på konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet kompletterar den övriga styrdokument.

Policyn bidrar även till att realisera **Umeå kommuns kulturpolitiska program**. Det kulturpolitiska programmet tar i sin tur sin utgångspunkt i de nationella målen för kulturpolitik, FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheter samt Agenda 2030 med dess globala mål för hållbar utveckling. Programmet syftar till att genom kulturlivets utveckling ge umeborna en hög livskvalitet, stärka invånarnas engagemang och platsen Umeås attraktivitet. Konstpolicyn beskriver hus dessa mål relaterar till konstområdet och tydliggör därmed Umeå kommuns vilja.

Policyn utgör även en grund för **ökad samsyn och bättre samverkan** inom kommunens olika förvaltningar och externa aktörer. Den bidrar till en bättre förståelse för offentlig konst, inspirerar till ett ökat engagemang och därmed bättre dialog.

- Konstpolicyn har tagits fram på uppdrag av kommunstyrelsen.
- Konstpolicyn ersätter Umeås offentliga rum som antogs av Kommunfullmäktige 2007.
- Konstpolicyn för offentlig konst i Umeå kommun gäller för samtliga kommunala förvaltningar och kommunala bolag.

Kompletterande dokument

Konstpolicyn redogör för **vad** som ska göras och behöver genom riktlinjer och rutiner kompletteras med beskrivningar av **hur** detta arbete skall utföras i det löpande arbetet vid förvaltningarna.

Riktlinjer och rutiner skall utgå från policyn och säkerställer att arbetet med offentlig konst sker transparent och konsekvent.

- Konstpolicy bereds av kulturnämnden och beslutas sedan i kommunfullmäktige.
- Riktlinjer bereds i kulturnämnden och antas av kommunstyrelsen.
- Rutiner antas av respektive förvaltningschef i samverkan med andra berörda förvaltningschefer.

Umeå. Mer konst.

Konst är en rättighet

Konst är en demokratisk rättighet, vilket framgår tydligt av de kulturpolitiska mål som antagits nationellt. De framhåller att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och en obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och kreativitet, mångfald samt konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

Konst skapar identitet

Den offentliga konsten är ett betydelsefullt inslag i vår gemensamma miljö. Offentlig konst skapar upplevelser för oss som bor och verkar i kommunen eller kommer på besök. Konst skapar förutsättningar för trygga allmänna platser, orienterbarhet och platstillhörighet. Konsten kan ge identitet och särprägel till en plats och kan komma att bli landmärken i staden. Den bidrar till att stärka kommunens identitet, attraktionskraft och människors trivsel och välbefinnande.

Konst är en del av gestaltad livsmiljö

Umeås samhällsplanering sätter människan i centrum. Umeås konstpolicy tar sin utgångspunkt i Umeå kommuns övergripande mål och i det nationella målet för gestaltad livsmiljö där konst är en central del i samhällsbyggandet: *”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön”. (regeringsbeslut 2019)*

Det nationella målet ska uppnås genom att:

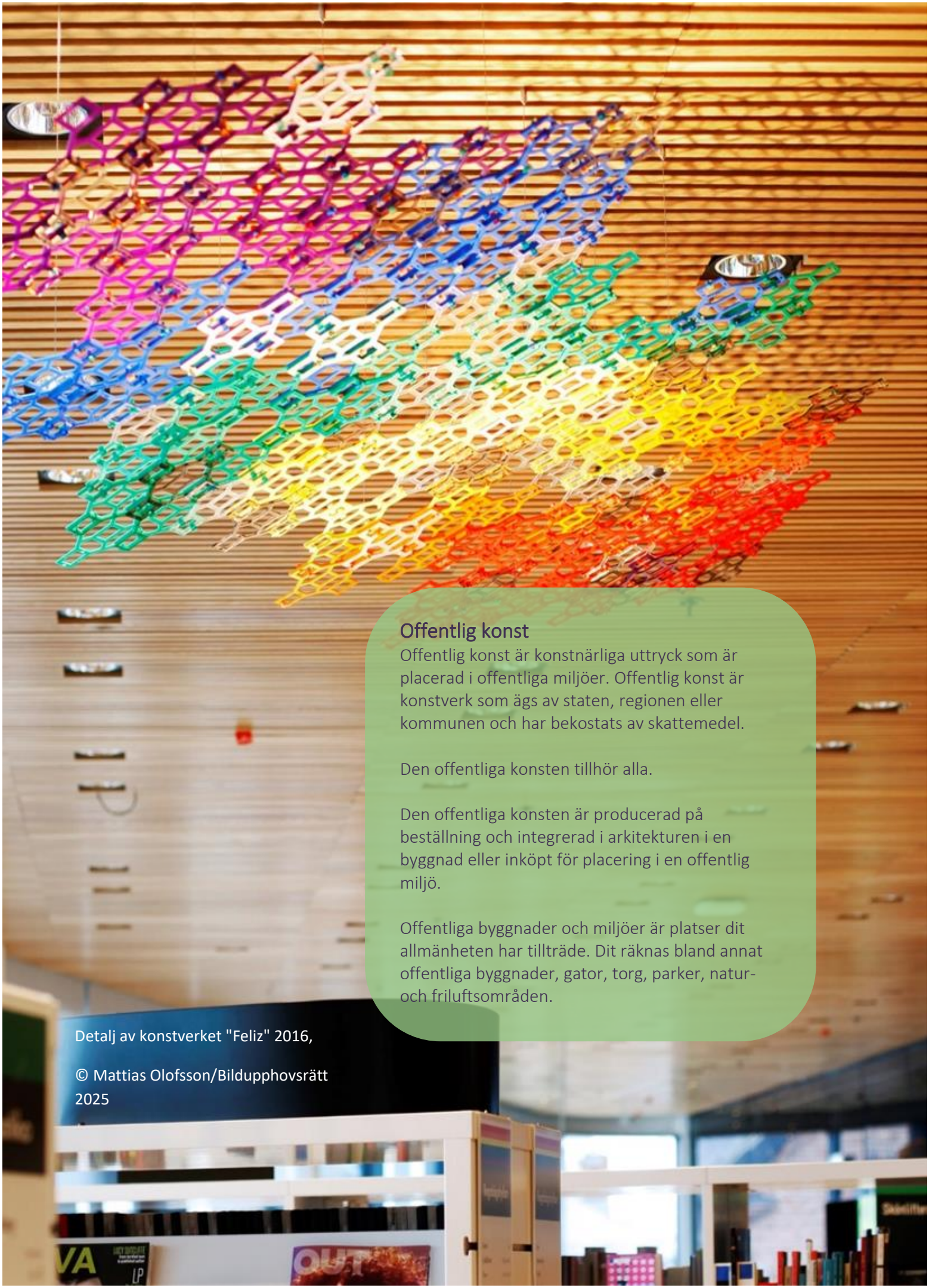
- *hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,*
- *kunskap om arkitektur, form, design och konst utvecklas och sprids,*
- *det offentliga agerar förebildligt,*
- *estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas,*
- *miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla,*
- *samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.*

Konst skapar dialog

Konst kan beröra och utmana oss på olika sätt. Konst i stadsrummet möter oss i vår vardag oavsett vilka vi är och hur våra liv ser ut. Det som en gång var kritiserat kan idag utgöra ett uppskattat och naturligt inslag i stadsbilden. Konsten har förmåga att skapa perspektiv, reflektion och gemenskaper i samhället. Den fria konsten är en del av det offentliga samtalet och våra demokratiska processer.

Konst bidrar till innovation

Konst kan och ska ta många olika uttryck och därigenom berika både stadsplaneringsprocessen och den specifika platsen där konsten finns. Konsten kan vara målningen på väggen på den lokala förskolan eller skulpturen på torget. Det kan även vara stenläggningen på samma torg, ljusinstallationen eller fasaden på byggnaden bredvid. Det kan vara lekplatsen där en konstnärlig blick och konstens kreativa process skapar nya värden och ingångar i platsutvecklingen och berikar därmed både plats och funktion.

Offentlig konst

Offentlig konst är konstnärliga uttryck som är placerad i offentliga miljöer. Offentlig konst är konstverk som ägs av staten, regionen eller kommunen och har bekostats av skattemedel.

Den offentliga konsten tillhör alla.

Den offentliga konsten är producerad på beställning och integrerad i arkitekturen i en byggnad eller inköpt för placering i en offentlig miljö.

Offentliga byggnader och miljöer är platser dit allmänheten har tillträde. Dit räknas bland annat offentliga byggnader, gator, torg, parker, natur- och friluftsområden.

Detalj av konstverket "Feliz" 2016,

© Mattias Olofsson/Bildupphovsrätt 2025

6 principer för konst i Umeå

Med konstpolicyn tydliggörs hur konst kan bidra till att Umeå växer hållbart och kan möta kommande utmaningar och möjligheter. För att kunna jobba mot målet presenteras här 6 principer för konst i Umeå.

Principerna är hämtade från det kulturpolitiska programmet 2020–2030, vilka formulerar en tydlig vision för Umeå kommuns kulturpolitiska ansatser och är framtaget som ett uppdrag till Kulturnämnden från Umeå kommunfullmäktige. Programmet utgör ett av kommunens långsiktiga styrdokument och syftar till att genom kulturlivets utveckling ge umeborna hög livskvalitet, stärka invånarnas engagemang och platsen Umeås attraktivitet.

Av det kulturpolitiska programmets 12 punkter har sex punkter en särskild tydlig koppling till konst. Principerna är följande:

1. Gestaltad livsmiljö
2. Kulturell välfärd
3. Professionellt kulturliv
4. Konstnärlig frihet
5. Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar
6. Kulturarv och kulturmiljö

Nedan presenteras ett antal förtydliganden som klargör principerna för Umeå kommuns förhållningssätt i relation till konstområdet. Där närliggande eller överlappande innehåll avhandlas under flera punkter har förtydligande text placerats under den mest relevanta punkten.

1 Gestaltad livsmiljö

Det kulturpolitiska programmet understryker Umeå kommuns förhållningssätt till det styrande målet kopplat till gestaltad livsmiljö: *”Detta förhållningssätt bör genomsyra allt kommunalt förändringsarbete i det offentliga rummets inre och yttre miljöer. De kommunala insatserna syftar till att, genom inköp eller beställningar av yrkesutövande konstnärer, berika den offentliga miljön med samtida konst av bestående konstnärligt värde.”*

Därför ska Umeå kommun:

- *utveckla Umeås offentliga rum genom att initiera och genomföra konstnärliga gestaltningar för att bidra till stadsutveckling utifrån ett estetiskt perspektiv*
- *verka för att attraktiva stads- och kulturmiljöer skapas och bevaras*
- *i tillämpliga delar implementera fastställt Kulturpolitiskt program vid kommunala planeringsprocesser*
- *fästa stort avseende vid pedagogiska initiativ i syfte att förklara den idébaserade konsten, för att därigenom öka legitimiteten för genomförda kommunala satsningar inom bildkonstområdet*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Gestaltad livsmiljö omfattar en helhetssyn på utformningen av våra livsmiljöer, inklusive arkitektur, design, konst och kulturarv där dessa perspektiv samspelar och berikar varandra. Det handlar om hur planeringen och utformningen av städer och platser påverkar vårt vardagsliv och välbefinnande. När kommunen planerar, bygger och förvaltar i egen regi ska det ske föredömligt. Med planmonopol och rådighet över allmän plats har kommunen stor möjlighet att påverka livsmiljöernas utformning. Som mark- och fastighetsägare bygger, bygger om och förvaltar kommunen dessutom egna verksamhetslokaler och offentliga miljöer (till exempel skolor, förskolor, parker och torg), och ska där visa gott exempel i konstnärlig gestaltning.

Gestaltad livsmiljö handlar om att använda konst som verktyg för att forma goda livsmiljöer för människan och bygga ett hållbart samhälle. Konst kan vara verkningsfull i sig själv, men när den uppförs för att samverka med det byggda och dess omgivning blir helheten rikare. Konst bör integreras i kommunens sociala hållbarhetsarbete genom att bidra till platsers identitet och utforma allmänna platser med hög kvalitet.

Strategisk planering
För att lyckas med arbetet med gestaltad livsmiljö ska satsningar på konst ska göras strategiskt, långsiktigt och hållbart. Arbetet med offentlig konst ska integreras i stadsutveckling och samhällsbyggnadsprocessen. Detta möjliggörs bland annat genom att konstnärlig gestaltning planeras i tidiga skeden av byggprojekten. På så sätt säkerställs att viktig konstnärlig kompetens tas tillvara vid kritiska planeringsfaser, att nödvändig finansiering avsätts och att korrekt upphandlingsförfarande för konstnärer kan utföras i linje med projektets tidsplan och gällande regelverk.

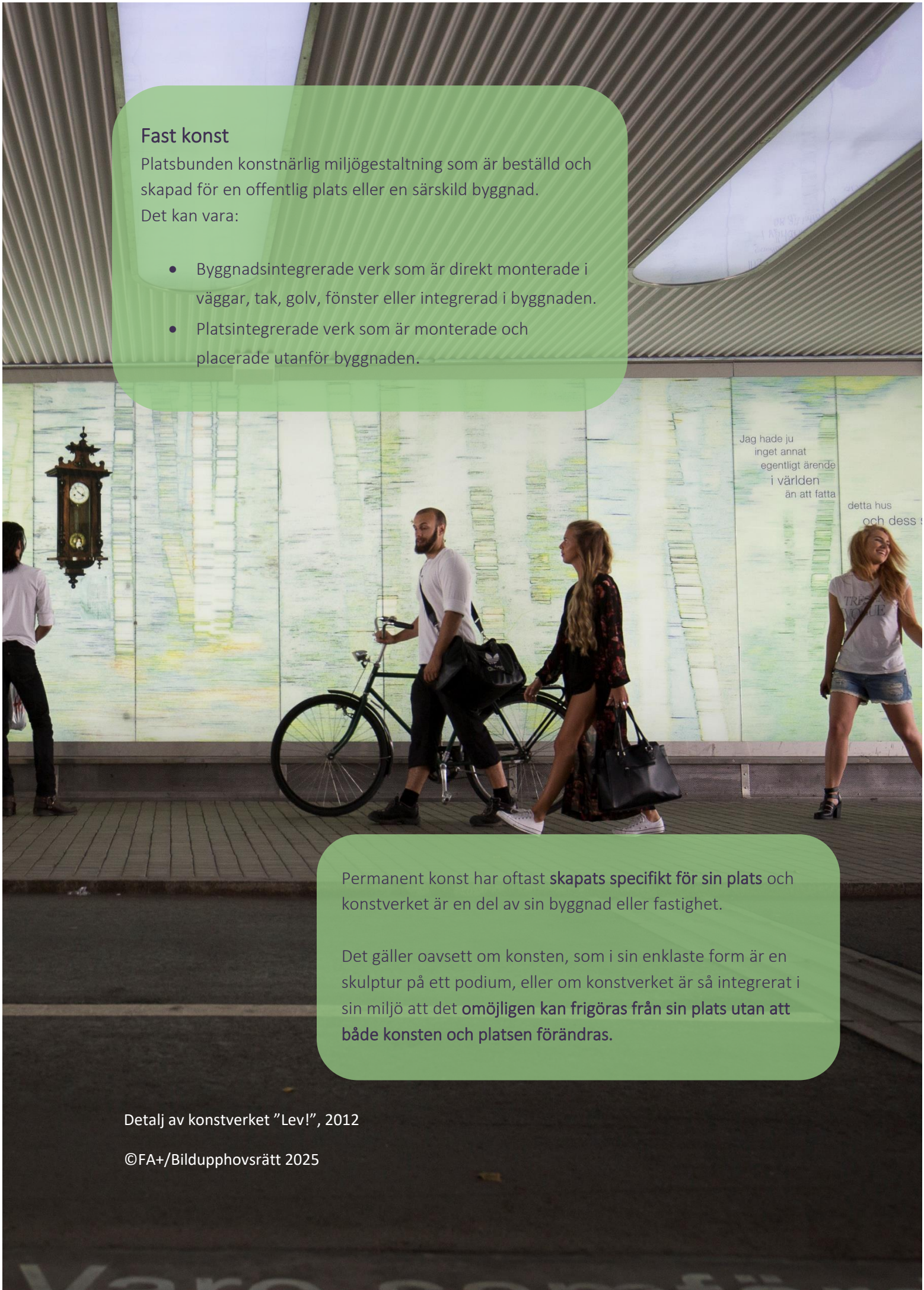
Samarbete
Samarbete är avgörande för det hållbara samhällsbygget, där kommunens olika delar samverkar för att gestalta vår livsmiljö. Det krävs ett förvaltningsövergripande och transparent samarbete för att säkerställa att arbetet med konst implementeras i utformningen av kommunens gemensamma miljöer. Detta sker genom regelbundna möten mellan kultur- och samhällsbyggnadsförvaltning samt att berörda parter bjuds in för information om kommande och pågående planer för kommunen.
En strategisk styrgrupp för Gestaltad livsmiljö (Stadsbyggnadsförvaltningen, Stadsledningskontoret, Teknik- och fastighetsförvaltningen samt Kulturförvaltningen) ses regelbundet för att implementera Umeå kommuns vision för konst i enlighet med översiktsplanen och rådande konstpolicy.

Förankra och tillgängliggöra konsten
Utvecklingen av stadsrummet och förändringar i den offentliga miljön ska mötas genom att använda konsten innovativt, där dialog, informationsinsatser och samverkan med medborgarna är centralt. Även utanför stadsplaneringssammanhang har kommunen uppgiften att förmedla och förankra konstens vikt och bjuda in till delaktighet och kunskapsförmedlande i andra sammanhang.

Detta sker i olika skalor från såväl fysiska skyltar eller digitala lösningar för att ge information om konstverken till skapandet av pedagogiska/publika program samt aktiviteter tillägnade olika målgrupper.

Umeå kommun ska:

- **arbeta i linje med de nationella målen i Gestaltad livsmiljö.**
- **beakta den offentliga konsten och konstnärliga processerna i ett tidigt skede i samhällsbyggnadsprocessen.**
- **säkra delaktighet och inflytande i arbetet med konst och konstnärliga processer och att arbetet med offentlig konst kännetecknas av öppenhet och dialog.**
- **genom pedagogiska initiativ förankra och tillgängliggöra konsten i det offentliga rummet.**

Fast konst

Platsbunden konstnärlig miljögestaltning som är beställd och skapad för en offentlig plats eller en särskild byggnad.
Det kan vara:

- Byggnadsintegrerade verk som är direkt monterade i väggar, tak, golv, fönster eller integrerad i byggnaden.
- Platsintegrerade verk som är monterade och placerade utanför byggnaden.

Permanent konst har oftast **skapats specifikt för sin plats** och konstverket är en del av sin byggnad eller fastighet.

Det gäller oavsett om konsten, som i sin enklaste form är en skulptur på ett podium, eller om konstverket är så integrerat i sin miljö att det **omöjligen kan frigöras från sin plats utan att både konsten och platsen förändras.**

Detalj av konstverket ”Lev!”, 2012

©FA+/Bildupphovsrätt 2025

2 Kulturell välfärd

”Ett omfattande, fritt och aktivt konst- och kulturliv, en bred folkbildning och en rik amatörkultur ökar människors engagemang, kunskap och möjligheter att komma till tals. Kulturens djupa förankring och breda representation i lokalsamhället utgör en stark förnyelsekraft och bidrar till att etablera nya demokratiska arenor och ickekommersiella kulturella mötesplatser”[i]

Därför ska Umeå kommun:

- *satsa på ett kulturliv som är öppet och tillgängligt för alla över hela kommunen*
- *utveckla ickekommersiella kulturella mötesplatser*
- *aktivt söka nå nya målgrupper*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

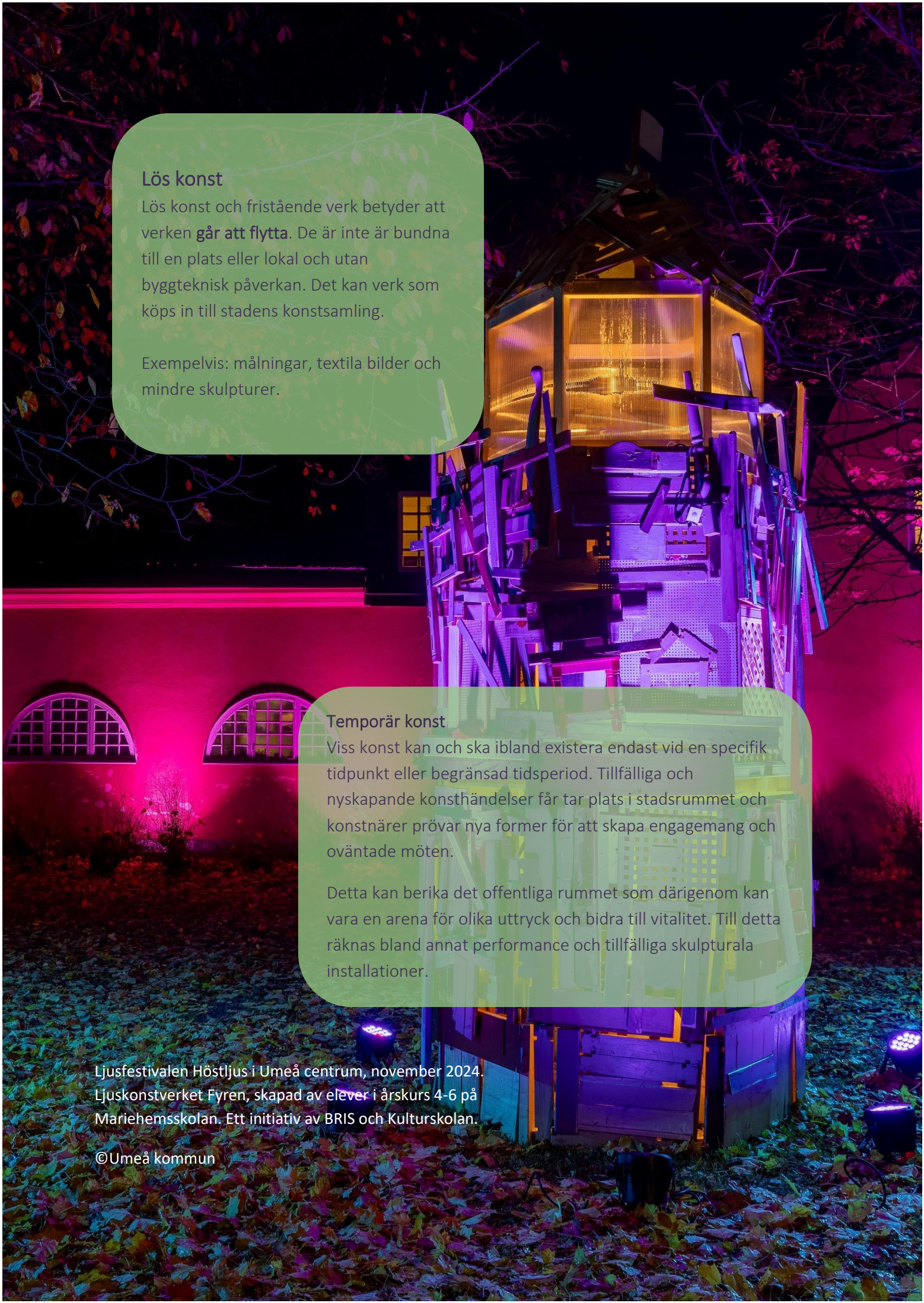
Konst i våra livsmiljöer är en fråga om demokrati utifrån allas rätt till konstupplevelser. Konst skapar mervärden för samhället och berikar kommunen med varierade och intressanta platser som kan väcka nya tankar och perspektiv. Bredden av konstnärliga uttryck och dess tillgänglighet bidrar till mångfald, inkludering och vår kulturella välfärd.

Tillgänglighet
Den offentliga konsten ska placeras ut så att den tillgängliggörs för den breda allmänheten. Våra livsmiljöer ska gestaltas konstnärligt i både inom- och utomhusmiljöer i stadskärnan, stadsdelar, mindre tätorter och landsbygd. Kommunen ska stötta utvecklandet av ickekommersiella mötesplatser för kulturupplevelser vilket inom konsten bland annat tar sig uttryck genom **Umeå Konsthall** som arena för samtidskonst.

Kvalitet och bredd
För att uppnå de kulturpolitiska målen ska det offentliga bland annat främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Umeå kommun förvaltar en samling med verk från 40-talet till nutid. Nya inköp av offentlig konst, oavsett skala, ska hålla hög kvalitet och representera en bredd av uttryck, tekniker och konstnärskap så att en mångfald uppnås i kommunens konstsamling. Det möjliggör att tillgängliggöra både lös konst och fasta gestaltningar i offentlig miljö som visar konst ur ett brett och komplext perspektiv. Såväl lokala som nationella och om möjligt internationella konstnärskap ska finnas representerade.

Umeå kommun ska:

- **möjliggöra för alla invånare att få uppleva och möta konst i sin vardag**
- **placera/ integrera offentlig konst i kommunens lokaler och i offentliga miljöer i stadskärnan, stadsdelar, mindre tätorter och landsbygd**
- **främja att konsten medverkar till att skapa nya möten mellan invånare och stimulera till nya intryck och samtal**
- **främja konstnärlig kvalitet och förnyelse samt en mångfald av konstnärliga uttryck och metoder**

Lös konst

Lös konst och fristående verk betyder att verken **går att flytta**. De är inte är bundna till en plats eller lokal och utan byggteknisk påverkan. Det kan verk som köps in till stadens konstsamling.

Exempelvis: målningar, textila bilder och mindre skulpturer.

Temporär konst

Viss konst kan och ska ibland existera endast vid en specifik tidpunkt eller begränsad tidsperiod. Tillfälliga och nyskapande konsthändelser får tar plats i stadsrummet och konstnärer prövar nya former för att skapa engagemang och oväntade möten.

Detta kan berika det offentliga rummet som därigenom kan vara en arena för olika uttryck och bidra till vitalitet. Till detta räknas bland annat performance och tillfälliga skulpturala installationer.

Ljusfestivalen Höstljus i Umeå centrum, november 2024. Ljuskonstverket Fyren, skapad av elever i årskurs 4-6 på Mariehemsskolan. Ett initiativ av BRIS och Kulturskolan.

©Umeå kommun

3 Professionellt kulturliv

”Umeå som kulturkommun strävar efter en gränsöverskridande samverkan, både konstnärligt och organisatoriskt mellan de ideella och institutionella kulturarrangörerna och de professionella kulturutövarna. Genom att främja samverkan och uppträda förebildligt skapas goda förutsättningar för utveckling av kulturlivet på så väl amatör- som professionell nivå. ”

Därför ska Umeå kommun

- *tillhandahålla goda villkor för kommunens yrkesverksamma kulturarbetare*
- *uppträda förebildligt i sina relationer till kulturlivets aktörer*
- *nyttja professionella konstnärers yrkeskompetens vid konstnärliga gestaltningar i det offentliga rummet*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

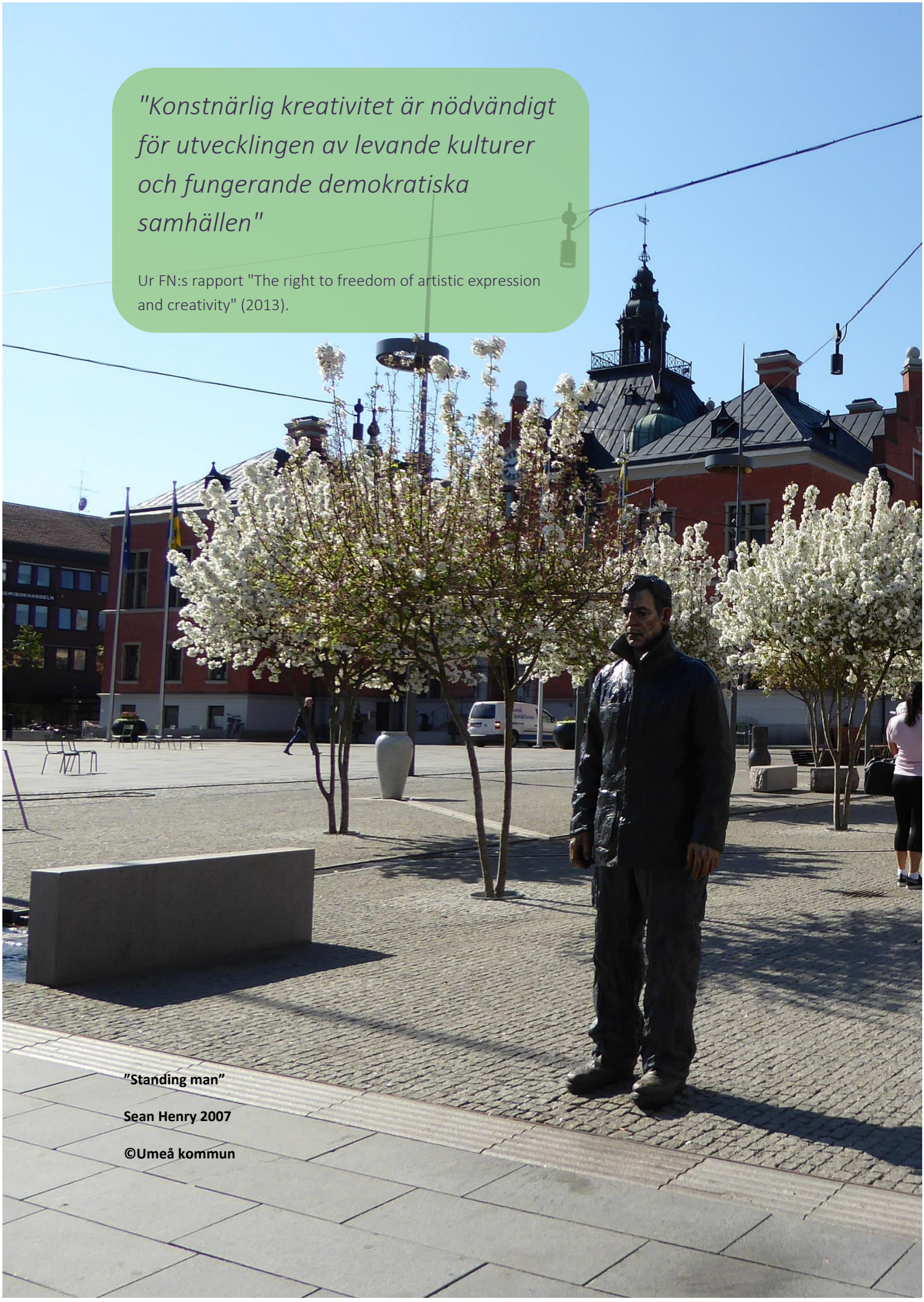
Uppdrag och konstexpertis
Kommunen ska främja konstnärers roll och arbetsvillkor och uppträda föredömligt i samarbete med dem och tillämpa deras specifika kompetens i relevanta sammanhang. Genom respekterandet av konstnärer och konstkompetens säkras både konstnärlig kvalitet och kommunens förtroende för profession och kunskap. Konstnärer kan kontrakteras genom konstinköp, gestaltningsuppdrag, utställningar och pedagogisk verksamhet. Kommunen främjar även det fria kulturlivet och konstnärers praktik genom anslag och stipendier.

Vid behov kan extern konstkonsult upphandlas som process/projektledare vid konstnärliga gestaltningar. Extern expertis används även vid exempelvis urval av skissuppdrag vid konstinköp för riktad komplettering av den kommunala konstsamlingen.

Branschenliga ersättningar och transparenta processer
MU-avtalet kallas ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar, föreläsningar och pedagogisk verksamhet. Avtalets syfte är att skapa bättre förutsättningar för bild- och formkonstnärer att få betalt för utfört arbete, främja konstnärers roll i samhället och tillämpa branschenliga avtal och ersättningar. Upphandlingsärenden ska ske i enlighet med Lagen om offentlig upphandling för transparens och rättvisa konkurrensvillkor.

Umeå kommun ska:

- **nyttja professionella konstnärers yrkeskompetens**
- **förvärva konst från samtida, yrkesverksamma, lokala, regionala och nationella och internationella konstnärer via gallerier, museum och konsthallar eller annan offentlig visning.**
- **förvärva offentlig konst i enlighet LOU (Lagen om offentlig upphandling).**
- **främja konstnärers roll i samhället och tillämpa branschenliga avtal och ersättningar (MU-avtalet och KRO:s (Konstnärernas Riksorganisation) riktlinjer)**

"Konstnärlig kreativitet är nödvändigt för utvecklingen av levande kulturer och fungerande demokratiska samhällen"

Ur FN:s rapport "The right to freedom of artistic expression and creativity" (2013).

”Standing man”

Sean Henry 2007

©Umeå kommun

4 Konstnärlig frihet

”Principen om armlängds avstånd innebär förutom demokrati och yttrandefrihetsaspekterna en stark tilltro till den konstnärliga kompetensen. Det är sakkunniga som ska göra de bedömningar som ligger till grund för politiska beslut om offentligt finansierad kultur”

Därför ska Umeå kommun

- *tillämpa principen om armlängds avstånd*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Yttrandefrihet
I linje med FN:s hållning fastslår Sverige i sitt mål för kulturpolitiken att ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.” Vid inköp av offentlig konst inom Umeå kommun ska alltid den konstnärliga friheten värnas.

Armlängds avstånd
Principen om armlängds avstånd är viktigt för att säkra konstnärlig frihet i kommunen. Det innebär att den politiska organisationen beslutar om mål och ekonomiska ramar men överlåter konstnärliga och kvalitativa bedömningar åt sakkunniga tjänstepersoner med god kännedom inom konstområdet, om konst, nu levande konstnärer och dess praktiker. Politiken ska inte besluta, eller försöka påverka beslut, som rör vilka konstnärer eller vilka enskilda verk som ska köpas in.

Delegation
Delegation för inköp av Umeå kommunens offentliga konst till tjänsteperson med konstkompeten (Konstintendent) till en marknadsrelevant summa är ett av verktygen för att realisera armlängds avstånd och säkrandet av en kvalitativ och effektiv konstanskaffningsprocess.

Upphovsrätt
Ägare och förvaltare av offentlig konst har också att ta hänsyn till upphovsrättslagen, Lag (1960:729). Denna lag ger konstnären ensamrätt att tillåta eller förbjuda vissa åtgärder med avseende på verket samt verkets tillgängliggörande för allmänheten under sin livstid och 70 år efter dödsåret. Upphovsrätten regleras i avtal och förvaltningsavtal med respektive konstnär.

Umeå kommun ska:

- **tillämpa principen om armlängds avstånd och främja konstnärlig frihet.**
- **säkra att inköp konst och konstnärliga tjänster utförs av sakkunniga med konstkompetens**
- **nedteckna konstnärers upphovsrätt i avtalsskrivning.**

5 Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar

”I Sverige är barnkonventionen lag. I artikel 31 stipuleras ”att konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska även respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations- och fritidsverksamhet”

Därför ska Umeå kommun

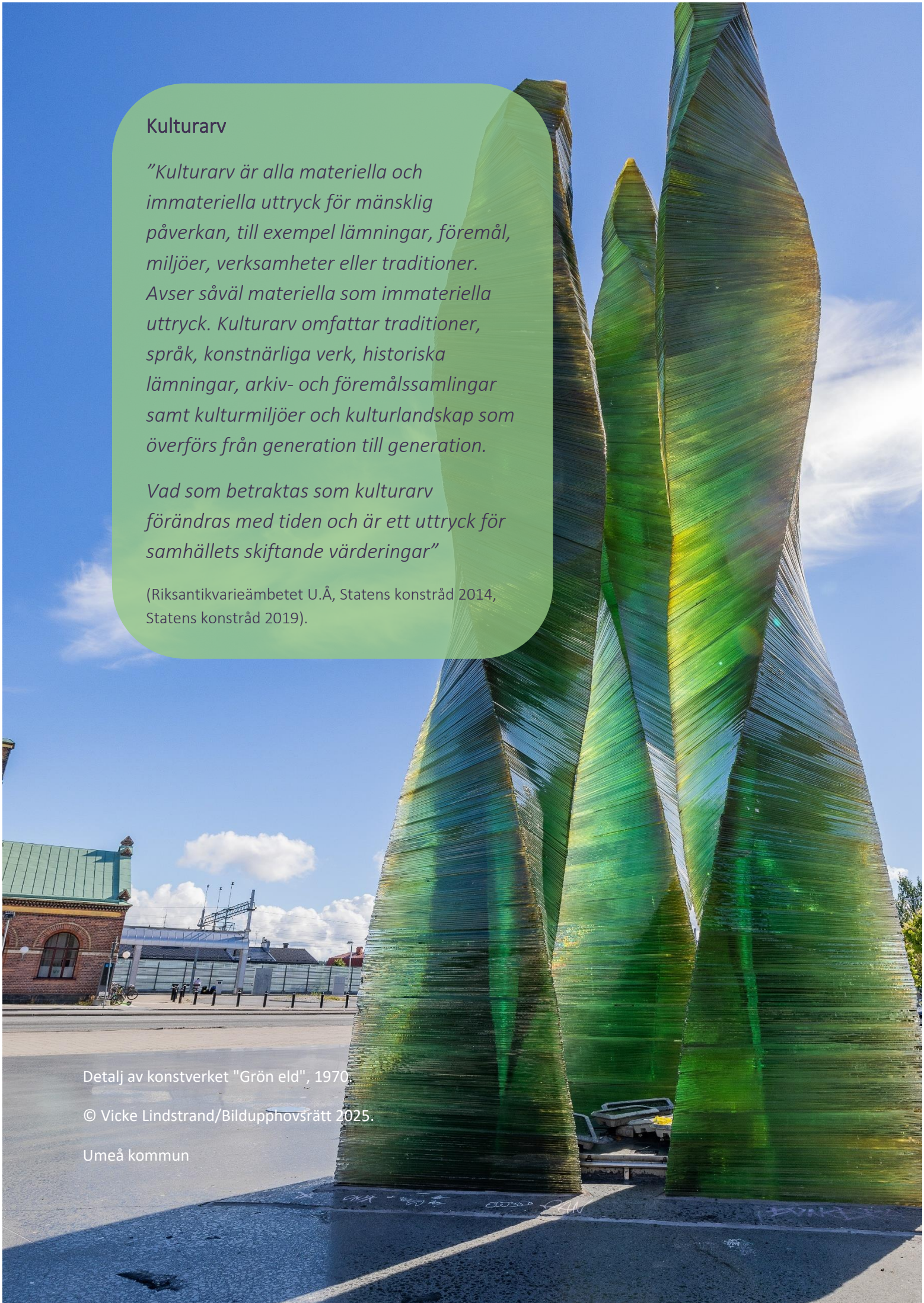
- *verka för att alla barn och ungdomar ska få lika möjligheter att under läsår och skollov möta många olika kulturella upplevelser och konstnärliga verksamheter samt utveckla eget skapande*
- *utveckla och samordna de kulturpedagogiska resurserna för att stärka för-, grund-, och gymnasieskolans pedagoger genom en bred och varierad kompetensutveckling inom det kulturella fältet*
- *genom fortsatt dialog mellan skol- och kulturförvaltning och berörda intressenter erbjuda barn och unga möjlighet att aktivt delta och påverka kulturaktiviteter som riktar sig till den egna målgruppen*
- *aktivt söka nå nya målgrupper.*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Kunskap och eget skapande
Konstpedagogisk verksamhet riktat till skola är en betydande del av tillgängliggörandet av konstupplevelser och eget skapande för målgruppen barn och unga. Konstpedagogik erbjuds i anslutning till Umeå konsthall och den offentliga konsten i vårt offentliga rum och kulturpedagogiska program och projekt sker genom bland annat Skapande skola, respektive öppen bildverkstad.

Umeå kommun ska:

- **vara en katalysator för kreativitet, ny kunskap och stärka barns egna deltagande i kulturlivet som såväl utövare, mottagare och producent inom konstområdet.**

Kulturarv

”Kulturarv är alla materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan, till exempel lämningar, föremål, miljöer, verksamheter eller traditioner. Avser såväl materiella som immateriella uttryck. Kulturarv omfattar traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation.

Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar”

(Riksantikvarieämbetet U.Å, Statens konstråd 2014, Statens konstråd 2019).

Detalj av konstverket "Grön eld", 1970.

© Vicke Lindstrand/Bildupphovsrätt 2025.

Umeå kommun

6 Kulturarv och Kulturmiljö

” Kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara historiska spår, objekt eller företeelser. Kulturarv kan också beskrivas som förutsättningar för eller resultatet av dynamiska samtal eller förhandlingar om samhällets utveckling”

Därför ska Umeå kommun

- *Främja att kulturarv och kulturmiljöer värnas, vårdas, tillgängliggörs och utvecklas.*
  (Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Tillväxt och förändring är inte något nytt i Umeå. Kommunen har vuxit under en lång tid och har formats av olika tiders planerings- och visuella ideal. Umeå är i ständig förändring, förutsättningarna förändras och för varje nytt tillägg fylls berättelsen på. Kulturmiljön bär på berättelser om utvecklingen av en plats och konsten är både ett verktyg för att synliggöra och vidareutveckla dessa värden och utgör en framtida årsring i det kulturarv som lämnas vidare. Policyn säkerställer att den konstnärliga utvecklingen sker med en medvetenhet om de dubbla målen att ha respekt för befintliga kulturmiljöer och att ge utrymme för nya konstnärliga uttryck. Detta innebär särskilda överväganden gällande konstområdet.

Hållbarhet
Konsten i vårt offentliga rum skall förvaltas och underhållas så att kommande generationer kan uppleva dem och konsten ska betraktas som en del av vårt kulturarv. Hållbara material och arbetsmetoder är av stor vikt. Verken ska hålla under lång tid och därför är det viktigt att den konstnärliga kvalitén, uttrycket och tekniken är av hög kvalitet.

Registrering och bevarande
Den offentliga konstsamlingen registreras (både fast och lös konst), tillses och underhålls. Vid fasta gestaltningar skall en underhållsplan klargöra framtida underhållsbehov samt ansvarsfördelningen för dess utförande nedtecknas. För att korrekt tillsyn skall kunna ske är inskrivning av konsten i kommunens konstsamling avgörande.

Konst eller kulturhistoriskt bevarandeintresse?
I Umeå kommuns konstpolicy görs följande principiella åtskillnad mellan konstnärliga skulpturer och kulturhistoriska monument.

- **Konstnärlig skulptur**: Ett tredimensionellt konstverk skapat med konstnärlig avsikt, oftast av en namngiven konstnär. Verket är unikt, estetiskt motiverat. Dessa verk bedöms, hanteras och underhålls inom ramen för den offentliga konsten.
- **Kulturhistoriskt monument**: En fysisk struktur eller installation som främst har minnesfunktion eller historisk betydelse, t.ex. minnesstenar, krigsmonument eller platsspecifika minnesmärken. Dessa har ofta upprättats av ideella föreningar, staten eller kommunen för att hedra historiska händelser eller personer, och saknar ofta en namngiven

konstnärlig upphovsman. Fokus ligger på kulturarvets bevarandevärde snarare än det konstnärliga uttrycket.

Det är dock viktigt att förstå att gränsen mellan dessa kategorier inte alltid är skarp. Vissa verk uppfyller kriterier för både konstnärligt uttryck och kulturhistoriskt värde.

- Om monumentet har en tydlig estetisk gestaltning, skapats av en konstnär och uttrycker konstnärliga intentioner, kan det betraktas som ett konstverk.
- Om monumentet främst fyller en ceremoniell eller dokumenterande funktion (t.ex. en enkel sten med inskription, rest av en förening), betraktas det i första hand som ett kulturhistoriskt minnesmärke.

Vid övervägande av inskrivning i kommunens konstsamling behövs bägge perspektiv: konstnärlig sakkunskap vid bevarande, men även kulturmiljökompetens vid värdering och restaurering. Kommunen avgör från fall till fall – men som huvudprincip bör monument utan konstnärlig upphovsman hanteras inom ramen för kulturmiljöansvar, inte konstsamlingen. Kommunen bär likväl ett underhållsansvar för dessa objekt men detta omfattas ej av konstpolicyns ramar.

Nya årsringar

Umeå kommun välkomnar hållbar utveckling och tillväxt. Vid förändringar skall redan befintliga konstnärliga eller kulturhistoriska värden undersökas och tas hänsyn till för att kvalitén och verkens integritet inte skall riskera att försvagas. Konsten kan skapa nya uttryck samtidigt som vi utgår från det befintliga där identitet, karaktär och kulturmiljö är viktiga utgångspunkter. Konst och nya gestaltningar kan skapa spännande kontraster mellan nytt och gammalt.

Umeå kommun ska:

- **hantera offentlig konst som ett kulturarv som förvaltas och underhålls som sådant.**
- **registrera sitt konstinnehav i kommunens databas och upprätta underhållsplaner för fasta gestaltningar som en del av gestaltningsprocessen,**
- **säkra att fastighetsägaren ska avsätta medel för underhåll och renovering av byggnadsanknuten konst enligt en underhållsplan.**
- **utföra tillsyn och underhåll av offentlig konst regelbundet.**
- **använda samtida konst för att tolka, aktivera och komplettera historiska miljöer och berättelser.**

Hur gör vi? - verktyg för goda livsmiljöer

Finansiering

Umeå kommun ska ha en hållbar finansiering som möjliggör att kommunen lever upp till visionen för arbetet med offentlig konst i denna policy, både gällande investering och underhåll. Umeå Kommun ska ha ett finansieringssystem för konstinvestering som följer stadens tillväxt, samtidigt som långsiktigt underhåll och hög konstnärlig kvalitet säkras.

Enprocentregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Umeå kommun har sedan 2008 valt inte att arbeta med en "en-procents-regel" för offentlig konst. I stället finns ett kommungemensamt investeringsanslag för konsten (basanslag) som beslutas av kommunfullmäktige samt kompletteras av avsatta konstinvesteringsmedel inom ramen för större kommunala byggprojekt (projektbudget).

Konstprogram

När konst ska integreras i ett plan- eller byggprojekt ska ett konstprogram tas fram. Det säkerställer konstnärlig kvalitet, tydliggör förutsättningar och fungerar som grund för upphandling av konstnär.

Konstprogrammet tas fram i samverkan mellan kulturförvaltning, projektägare, berörda brukare och sakkunniga. Det beskriver förutsättningar, teman, tekniker, platser, budget, urvalsprocess och tidsplan. Konstprogrammet är ett levande dokument och stöd för alla parter genom hela projektet – från planering till förvaltning – och omfattar även befintlig konst som påverkas.

Programmet är ett verktyg för samordning mellan kommunens förvaltningar och ska finnas med i samhällsbyggnadsförvaltningens checklista för utredning och förstudie. I projekt där konst ingår ska konstprogram tas fram i samband med planläggning, och konstkostnader ska inkluderas i investerings- eller exploateringskalkylen.

Det finns två nivåer:

- **Översiktligt konstprogram** – vid större områden i flera etapper
- **Enskilt konstprogram** – inför produktion av ett specifikt konstverk

Gemensamt ansvar

Umeå kommun har ett övergripande ansvar att långsiktigt säkra hållbara konstnärliga värden i kommunen. Detta ansvar innebär att bevaka och främja stadens gemensamma intressen samt att utveckla Umeå enligt översiktsplanens mål. Kommunen tar fram översiktsplaner, detaljplaner och beslutar om bygglov – alla med stor påverkan på den byggda miljön. Även projektens budgetering och finansiering påverkar hur vår livsmiljö utformas. Det kan vara en utmaning att skapa samsyn, gemensamma mål och gemensamma prioriteringar mellan olika intressenter.

Umeå kommun har ett övergripande ansvar att säkra långsiktigt hållbara konstnärliga värden. Alla aktörer i samhällsbyggnadsprocessen behöver därför ta ett gemensamt ansvar för utvecklingen av våra livsmiljöer.

Arbetet är långsiktigt och förutsätter helhetssyn samt samarbete mellan många parter. Genom en tydlig ansvarsfördelning och tidig samverkan säkerställs att offentlig konst integreras på ett kvalitativt och hållbart sätt i Umeå kommuns stadsutveckling. Detta arbetssätt främjar en gestaltad livsmiljö där arkitektur, form och konst samverkar till gagn för alla kommuninvånare. Tidig samverkan mellan kultur-, byggnads- och teknik/fastighetsförvaltningen är avgörande för att offentlig konst integreras med god kvalitet och hållbarhet.

Kulturförvaltningen har det huvudsakliga ansvaret för kommunens konstverksamhet. I samhällsbyggnadsprojekt bidrar kulturförvaltningen med konstnärlig kompetens och leder arbetet med konstnärlig gestaltning. Konkret ansvarar kulturförvaltningen för att:

- **Bidra med konstkompetens:** Säkerställa att projekt får tillgång till professionell konstnärlig expertis.
- **Utforma konstprogram:** Ta fram ett konstprogram för projektet i samråd med en referensgrupp med relevanta kompetenser.
- **Upphandling och urval:** Förbereda upphandlingsunderlag, anlita extern konstprojektledare eller konsult vid behov, samt leda urvalsprocesser för konstnärliga uppdrag i enlighet med LOU.
- **Dokumentation:** Registrera nyinköpt konst i kommunens konstsamling.
- **Underhållsplanering:** Planera för skötsel och underhåll av ny upphandlad offentlig konst i samverkan med berörda enheter (Teknik- och fastighetsförvaltningen).

Stadsbyggnadsförvaltningen har huvudansvaret för kommunens fysiska planering. I konstsammanhang ansvarar stadsbyggnadsförvaltningen för integrering och praktisk hantering av den offentliga konsten i stadsutvecklingen. Konkret ansvarar stadsbyggnadsförvaltningen för att:

- **Samarbeta från start:** Bjuda in kulturförvaltningens representant till samverkan i tidiga skeden av planering för nya projekt, så att konstperspektivet beaktas från början.
- **Lovprövning:** Beaktar konstperspektivet i översikts- och detaljplanering samt vid lovprövning. Handlägger bygglov och fattar PBL-beslut som kan påverka konstnärliga inslag (t.ex. fasader, ljus, skyltning).

Teknik- och fastighetsförvaltningen ansvarar för kommunens anläggningar. I konstsammanhang är förvaltningen beställare/byggherre i kommunens bygg- och anläggningsprojekt samt ansvarig för drift och skötsel av byggnadsanknuten konst. Konkret ansvarar teknik- och fastighetsförvaltningen för att:

- Avsätter och följer upp **projektmedel** för konst i investeringskalkyler.
- **Beställer vid behov konstprogram**/konstutredning av kulturförvaltningen.
- **Samordnar** bygg- och installationsfrågor så att konst byggs in/placeras korrekt i tidplan.
- Säkerställer **tekniska förutsättningar** i projektering/produktion (fundament, infästningar, el, markarbete).
- **Ansvarar för basdrift**/underhåll (ex. snöröjning, rengöring, vegetation).

Ansvar i olika skeden

För att lyckas med konstnärlig gestaltning krävs att **förvaltningarna samverkar i varje skede** av samhällsbyggnadsprocessen. Ansvarsrollerna kan sammanfattas per projektfas enligt nedan:

Planering (idé- och förstudiefas):

- *Kulturförvaltningen:* Tillför konstnärlig kompetens tidigt. Identifierar tillsammans med projektägare var konst kan bidra och börjar planera för eventuella konstinsatser.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Integrerar konstperspektivet i utredningar/planmål, bjuder in kulturförvaltningens representant till samverkan i tidiga skeden av planering av nya projekt, så att konstperspektivet beaktas från början.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Säkerställer budgetutrymme och praktiska/tekniska förutsättningar för konst i projektplaneringen.

Programskede (planering/detaljplan):

- *Kulturförvaltningen:* Utarbetar ett konstprogram i samråd med projektets övriga aktörer. Konstprogrammet samordnas med övrigt gestaltningsprogram och beskriver hur och var konstnärliga inslag ska utformas.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Integrerar konstnärliga riktlinjer från konstprogrammet i planeringsdokument och detaljplaner.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Säkerställer att konstprogram tas fram genom att formellt beställa konstprogrammet av kulturförvaltningen.

Projektering och byggskede:

- *Kulturförvaltningen:* Leder konstprojektets genomförande. Genomför upphandling eller urval av konstnär(er) enligt konstprogrammet och följer upp att den konstnärliga gestaltningen genomförs enligt plan.

- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Prövar lov/tekniska frågor enligt PBL, fastställer kontrollplaner och utövar tillsyn under byggprocessen.

- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Genomför och samordnar tekniska lösningar enligt överenskommelse av konstnärlig gestaltning (tex fundament, markberedning, infästningar, installationer).

Förvaltning (drift- och underhållsskede):

- *Kulturförvaltningen:* Övertar förvaltningsansvaret för det färdiga konstverket som del av kommunens konstsamling. Följer upp verkets skick och ser till att det finns en underhållsplan eller skötselanvisningar för konstverket.

- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Bedriver PBL-tillsyn i relevanta delar (t.ex. byggnaders underhåll) – separat från konstsamlingens vård.

- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Utför löpande skötsel och yttre underhåll enligt överenskommen underhållsplan (Fastighet för byggnadsanknuten konst; Gator och parker för utomhusverk).

Referenser

Översiktsplan Umeå kommun
Planeringsstrategi 2024. Umeå kommun
https://www.umea.se/byggaboochmiljo/

Kulturpolitisk Program
Kulturpolitiskt program för Umeå kommun 2020–2030

Om gestaltad livsmiljö
https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/gestaltad-livsmiljo/

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-01-20

Kommunstyrelsens
planeringsutskott

Diarienr: KS-2026/00036

Exploateringsavtal Sörmjöle 3:40

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att godkänna exploateringsavtal med Åke Gustavsson gällande Sörmjöle 3:40 enligt bilaga.

Ärendebeskrivning
En ny detaljplan för del av fastigheten Sörmjöle 3:40 inom Umeå kommun (BN-2017/00028) har upprättats och ska upp för antagande i kommunfullmäktige. Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av fastigheter för bostadsändamål, och därtill nödvändig infrastruktur, som anpassas till omgivningen och landskapet.

Detaljplanen möjliggör för att avstycka 12 fastigheter för småhusbebyggelse. För allmänna anläggningar inom planområdet är huvudmannaskapet enskilt.

Exploateringsavtalet är tecknat för att reglera genomförandet av detaljplanen. Exploateringsavtalet innebär i stora drag att exploatören åtar sig att bygga ut en ny lokalgata i området med tillhörande anordningar för avvattning och belysning samt bilda samfällighetsförening och gemensamhetsanläggning för gemensamma anläggningar inom detaljplanen. Exploatören ansvarar för att ansöka om och bekosta erforderliga förrättningar som behövs för att genomföra detaljplanen.

För exploatörens åtagande att bygga lokalgatan i området har Mark och exploatering inhämtat en säkerhet från exploatören. Säkerheten motsvarar kommunens beräknade kostnad för utbyggnaden ifall exploatören av någon anledning inte fullgör sitt åtagande.

Beslutsunderlag
Exploateringsavtal
Översiktskarta

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00036

Beredningsansvariga

Helen Nilsson, Mark och exploatering
Andrea Gidlund, Mark och exploatering

Beslutet ska skickas till

Andrea Gidlund, Mark och exploatering
Sarah Lundgren, Mark och exploatering

Helen Nilsson
Mark- och exploateringsdirektör

Andrea Gidlund
Mark- och exploateringsingenjör

Exploateringsavtal

för genomförande av detaljplan BN-2017/00028 gällande Sörmjöle 3:40 i Umeå kommun.

PARTER

Umeå kommun (org.nr. 212000–2627)

Mark och exploatering

901 84 Umeå

nedan kallad *Kommunen*

Åke Gustavsson (19410925-8816)

Skärvstensgatan 28, lgh 1501

90656 Umeå

nedan kallad *Exploatören*

BAKGRUND OCH SYFTE

Detta avtal, fortsättningsvis *Exploateringsavtalet*, är upprättat för att säkerställa genomförandet av detaljplan för fastigheten Sörmjöle 3:40 inom Umeå kommun (*BN-2017/00028)*, nedan kallad *Detaljplanen*, se plankarta i bilaga 1.

Syftet med Detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av fastigheter för bostadsändamål som anpassas till omgivningen och landskapet. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Syftet med Exploateringsavtalet är ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av Detaljplanen. Exploateringsavtalet innebär i stora drag att Exploatören åtar sig att bygga ut en ny lokalgata samt bilda samfällighetsförening och gemensamhetsanläggning för gemensamma anläggningar inom Detaljplanen.

Detaljplanen har varit ute på samråd och granskning, och ska upp för antagande i kommunfullmäktige i Umeå kommun.

§ 1 DETALJPLAN OCH TIDIGARE AVTAL

§ 1.1 Exploateringsområde

Avtalet avser exploatering inom området som planläggs i Detaljplanen, vilket utgörs av del av fastigheten Sörmjöle 3:40. Detta område kallas fortsättningsvis för *Exploateringsområdet*.

Exploatören avser att inom Exploateringsområdet avstycka och sälja 12 fastigheter, fortsättningsvis *Tomter*, för bostadsändamål. De som förvärvar en Tomt inom planområdet kallas fortsättningsvis *Kunder*.

§ 1.2 Tidigare avtal

Planavtal har tecknats mellan Umeå kommun, Detaljplanering, och Exploatören.

§ 2 LANTMÄTERIÅTGÄRDER

§ 2.1 Fastighetsbildning

Exploatören ansvarar för att ansöka om och bekosta erforderliga förrättningar som behövs för att genomföra Detaljplanen hos Lantmäterimyndigheten i Umeå kommun.

§ 2.2 Gemensamhetsanläggningar

I Detaljplanen är huvudmannaskapet för allmän plats enskilt. Detta innebär att gemensamhetsanläggning och samfällighetsförening ska bildas för lokalgata, naturmark och eventuell avloppslösning.

Om Exploatören väljer att anlägga en avloppslösning för fler än ett hushåll då området byggs ut ska Exploatören ansöka om inrättande av gemensamhetsanläggningar för dessa samt svara för dess förrättningskostnader.

Vid inrättande av gemensamhetsanläggning ska markområde inom Exploateringsområdet och därpå utförda anläggningar enligt §§ 3–4 i Exploateringsavtalet utan ersättning upplåtas till gemensamhetsanläggning. Exploatören ska tillse att en samfällighetsförening bildas för förvaltande av gemensamhetsanläggningen. Samfällighetsförening ska överta gemensamhetsanläggning först när slutbesiktning enligt § 6.1 utförts och godkänts. Vid överlämnande av ansvaret till samfälligheten får anläggningarna inte vara belånade och de ska vara tagna i drift. Fram till dess att övertagande skett ansvarar Exploatören för drift och underhåll.

§ 3 UTFÖRANDE OCH BEKOSTANDE AV ALLMÄNNA ANLÄGGNINGAR

§ 3.1 Allmän plats med enskilt huvudmannaskap

Lokalgata

Exploatören ansvarar för och bekostar utförande av lokalgata enligt Trafikverkets anvisningar *Projektering och byggande av enskilda vägar (2021:089).* Se även § 4.2 Avfallshantering. Till gatan hör också anordningar för dess avvattning i form av brunnar, ledningar, trummor, diken samt gatubelysning. Utförande av gatubelysning skall ske enligt Trafikverkets regler, VGU. Avsteg från ovan nämnda krav kan medges efter godkännande av Kommunen genom Gator och parker.

Anläggningsarbetena ska samordnas med ledningar. Exploatören ansvarar för att i god tid innan arbete ska påbörjas kontakta berörda ledningsägare.

Exploatören ansvarar för att Kommunen genom Gator och Parker ska få ta del av projekteringshandlingarna som skall ligga till grund för utförandet för att ha möjlighet att kontrollera att handlingarna uppfyller kraven enligt Exploateringsavtalet innan anläggningsarbetena påbörjas. Denna kontroll innebär inte att Kommunen övertar något ansvar för innehållet i handlingarna.

För anslutning till väg 522 ska Exploatören ansöka om tillstånd hos Trafikverket.

§ 4 UTFÖRANDE OCH BEKOSTANDE AV ÖVRIGA ANLÄGGNINGAR

§ 4.1 Enskild avloppsanläggning

För Exploateringsområdet har en VA-utredning tagits fram (Sigma Civil, 2024). Utredningen ger förslag på enskild lösning för respektive Tomt samt en gemensam avloppslösning i en gemensamhetsanläggning. Vid val och utförande av avloppslösning ska Exploatören förhålla sig till framtagen VA-utredning.

Om Exploatören utför och iordningställer en avloppslösning innan försäljning av Tomter ska Exploatören inhämta nödvändiga tillstånd för anläggandet av avloppsanläggningen hos Kommunens Miljö- och hälsoskyddsnämnd i enlighet med Miljöbalken.

Om Exploatören väljer att anlägga enskilda brunnar innan försäljning av Tomterna ska Exploatören utföra dessa i enlighet med gällande vägledning för att borra brunn (Normbrunn) från SGU.

Anlägger Exploatören en avloppsanläggning för fler än ett hushåll ska Exploatören utan vederlag överlämna avloppsanläggningen till en för ändamålet bildad gemensamhetsanläggning i enlighet med § 2.2. Till dess överlämning skett ansvarar Exploatören för drift och underhåll av anläggningen.

Exploatören ansvarar för att upplysa Kunden om eventuell avloppsanläggning vid försäljning av Tomt. Exploatören ska säkerställa att Kunden är införstådd i dennes ansvar för avloppsanläggningen framgent.

I det fall Kunden ska anlägga en egen avloppsanläggning efter köp av Tomt ansvarar Exploatören för att upplysa Kund om dennes ansvar vid anläggande av denna. Exploatören ska säkerställa att VA-utredningen följs.

§ 4.2 Avfallshantering

Lokalgata och vändplan ska anläggas så att de uppfyller Vakins gällande anvisningar för ny- och ombyggnad av plats för avfallshämtning (NOA).

§ 4.3 Ledningar och anläggningar för el

Exploatören ska i samråd med ledningsägare svara för samordning av ledningsdragning.

Anslutningsavgifter ska erläggas för ledningar och anläggningar för el enligt gällande taxa vid tidpunkten för anvisning av förbindelsepunkt.

Om befintlig luftledning som löper genom Exploateringsområdet i öst-västlig riktning grävs ner bekostas detta av Exploatören.

Exploatören ska utan ersättning upplåta/överlåta mark inom Exploateringsområdet för Umeå Energi AB:s rätt att anlägga och för all framtid bibehålla nya anläggningar som anläggs för exploateringen.

Upplåtelser och överlåtelser regleras genom särskilt avtal, som i samband med avstyckningen av Tomterna säkerställs med servitut, ledningsrätt eller äganderätt.

§ 5 VILLKOR UNDER BYGGTIDEN/GENOMFÖRANDE

§ 5.1 Tidplan

Lokalgata, naturmark och eventuell avloppslösning ska utföras i sådan takt att anläggningarna på ett tillfredsställande sätt kan tjäna bebyggelsen inom Exploateringsområdet.

§ 5.2 Markföroreningar

Exploatören ansvarar för eventuella kompletterande markmiljöutredningar samt har kostnadsansvaret för sanering av de eventuella markföroreningar som erfordras för genomförande av Detaljplanen.

§ 5.3 Fornlämningar

Om fornlämningar påträffas i samband med utbyggnad av kvarters- eller allmän platsmark, ansvarar Exploatören för anmälan till länsstyrelsen och bekostar de åtgärder som krävs.

§ 5.4 Byggtrafik och störningar

Byggtrafik till och från Exploateringsområdet ska ske så att störningar begränsas i möjligaste mån.

De Kunder som har behov av att nyttja anläggningar enligt § 3, innan övertagande enligt § 2.2 har skett, för exempelvis byggtransporter eller tillfart till Tomt, har rätt till det.

Exploatören är medveten om att Kunder har ansvar för åtgärdande av skador hänförliga till deras transporter. För att undvika tvister om skador på anläggning som kan uppkomma i samband med att Kund uppför byggnad på Tomt, uppmanas Exploatören att dokumentera anläggningens skick före och efter Kunds byggtransporter, samt att upplysa Kunder om deras ansvar för åtgärdande av skador som deras transporter orsakar.

§ 6 FULLFÖLJD AV AVTAL

§ 6.1 Anmälningsplikt, kontroll m.m.

Exploatören ska skriftligt meddela Kommunen senast två (2) veckor innan arbete enligt § 3 startar.

Exploatören eller dess entreprenör ska ha en kontrollplan som ska redovisas innan arbetet startar och överlämnas ifylld till besiktningsförrättaren och Kommunen vid slutbesiktningen. Kommunen får utöva den kontroll över de allmänna anläggningsarbetena som Kommunen finner lämplig. Kontrollen genomförs av Kommunen genom Gator och parker.

Slutbesiktning av dessa anläggningar ska ske när anläggningarna färdigställts. Till besiktning ska samfällighetsförening bildad enligt §2.2 och Kommunen kallas av Exploatören. Besiktningsförrättare utses av Exploatören i samråd med Kommunen genom Gator och parker. Ersättning till besiktningsförrättare betalas av Exploatören.

Beträffande kontroll, besiktning och garantiansvar gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivits i Allmänna bestämmelser (AB04/ABT06).

Exploatören svarar för att relationshandlingar upprättas. Relationshandlingar ska omfatta allmän platsmark och utföras av sakkunnig. Relationshandlingarna ska överlämnas till samfällighetsföreningen och Kommunen genom Gator och parker utan ersättning senast vid slutbesiktning av Exploateringsområdet. Handlingarna ska följa Umeå kommuns koordinatsystem och format så att de lätt kan inordnas i den digitala primärdatabasen.

§ 6.2 Säkerhet

Exploatören har ett ekonomiskt åtagande att bygga lokalgatan. Exploatören ska för detta åtagande ställa en säkerhet i form av spärrat bankkonto eller bankgaranti till ett belopp om enmiljontvåhundratusen (1 200 000) kronor. Säkerheten ska överlämnas till Kommunen i samband med Exploatörens undertecknande av detta avtal. Exploatören äger rätt att återfå eller växla ställd säkerhet mot ny, uppgående till belopp motsvarande återstående skyldigheter, i takt med utförande av arbeten enligt detta avtal.

§ 6.3 Påföljd vid bristande utförande

Om Exploatören inte rätteligen fullgör de åtaganden som avtalats är Kommunen behörig att i Exploatörens ställe utföra vad som brister, varvid Exploatören blir skyldig att betala kostnaderna härför samt att svara för de merkostnader som Kommunen förorsakats. Kommunen äger därvid rätt att utan Exploatörens hörande ta i anspråk den säkerhet som framgår av § 6.2. Exploatören har i detta fall inte rätt att hindra Kommunen tillträde till Exploateringsområdet.

§ 7 ÖVRIGT

§ 7.1 Tomtförsäljning

Exploatören förbinder sig att inte överlåta Tomter för bebyggelse förrän anläggningarna är utförda på ett sådant sätt att de på ett tillfredställande sätt kan tjäna bebyggelsen inom området.

Exploatören förbinder sig att vid försäljning av Tomter inom Exploateringsområdet i köpekontrakten intaga bestämmelser enligt vilka Kunderna åläggs skyldighet att ingå i anläggningssamfälligheter bildade enligt § 2.2 för drift och underhåll av lokalgata, naturmark och eventuell avloppslösning, samt att i händelse av att Tomterna överlåts, genom överlåtelseavtalet överföra denna skyldighet på den nye ägaren.

Exploatören ska tydligt upplysa Kunden om vad som ingår vid köp av en Tomt, och vad som Kunden kommer vara ansvarig för att utföra/bekosta utöver det.

§ 7.2 Tillstånd, lov, godkännanden

Exploatören ansvarar för att erforderliga tillstånd, lov och godkännanden söks och följs.

§ 7.3 Överlåtelse av detta avtal

Exploatören får inte utan Kommunens skriftliga medgivande överlåta detta avtal på annan part.

Om annan part ska överta åtagandena i detta avtal ska ett tilläggsavtal skrivas och sedan beslutas av Umeå kommun i behörig ordning.

I samband med Kommunens medgivande om överlåtelse av detta avtal ska den nya parten ställa en säkerhet till Kommunen. När så har skett återlämnar Kommunen säkerheten till Exploatören.

Om Exploatören skulle avlida inträder Exploatörens dödsbo i samtliga rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal.

§ 7.4 Tvist

Tvist mellan Kommunen och Exploatören som gäller tolkningen eller tillämpningen av detta avtal ska avgöras av svensk allmän domstol på Kommunens hemort.

§ 7.5 Giltighet

Detta exploateringsavtal gäller under förutsättning att

- *Kommunfullmäktige i Umeå kommun* antar Detaljplanen genom beslut som senare får laga kraft,
- *Kommunfullmäktige i Umeå kommun* godkänner detta Exploateringsavtal genom beslut.

Exploateringsavtalet är till alla delar förfallet utan ersättningsrätt för någon av parterna om inte dessa villkor uppfyllts.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Umeå 202 - -

För Umeå kommun

_____

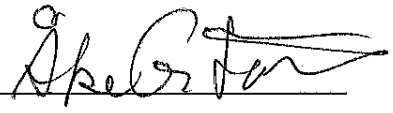
Nicholas Bolving
Exploateringschef

_____

Andrea Gidlund
Mark- och exploateringsingenjör

Umeå 2026-01-02

För Exploatören

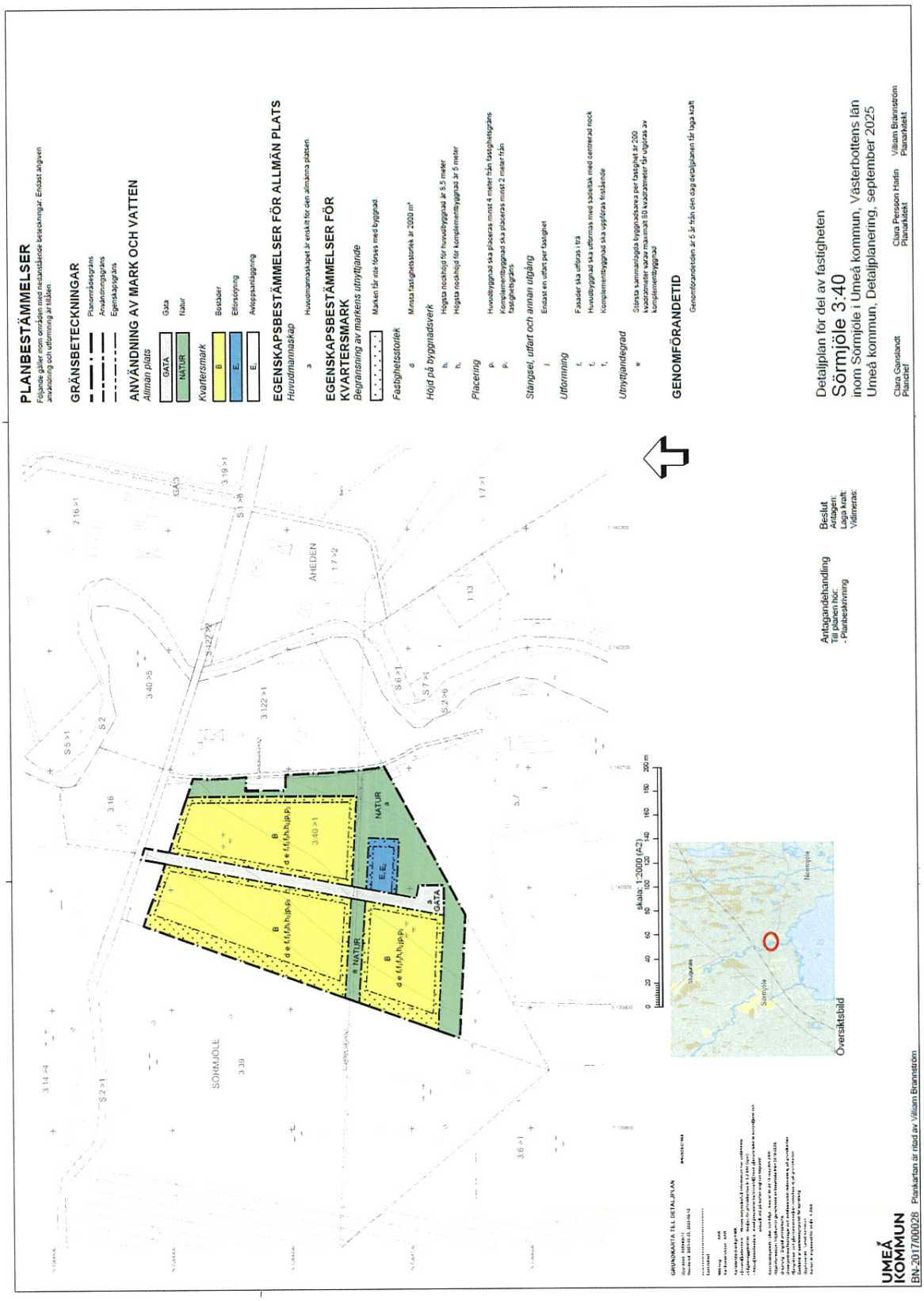

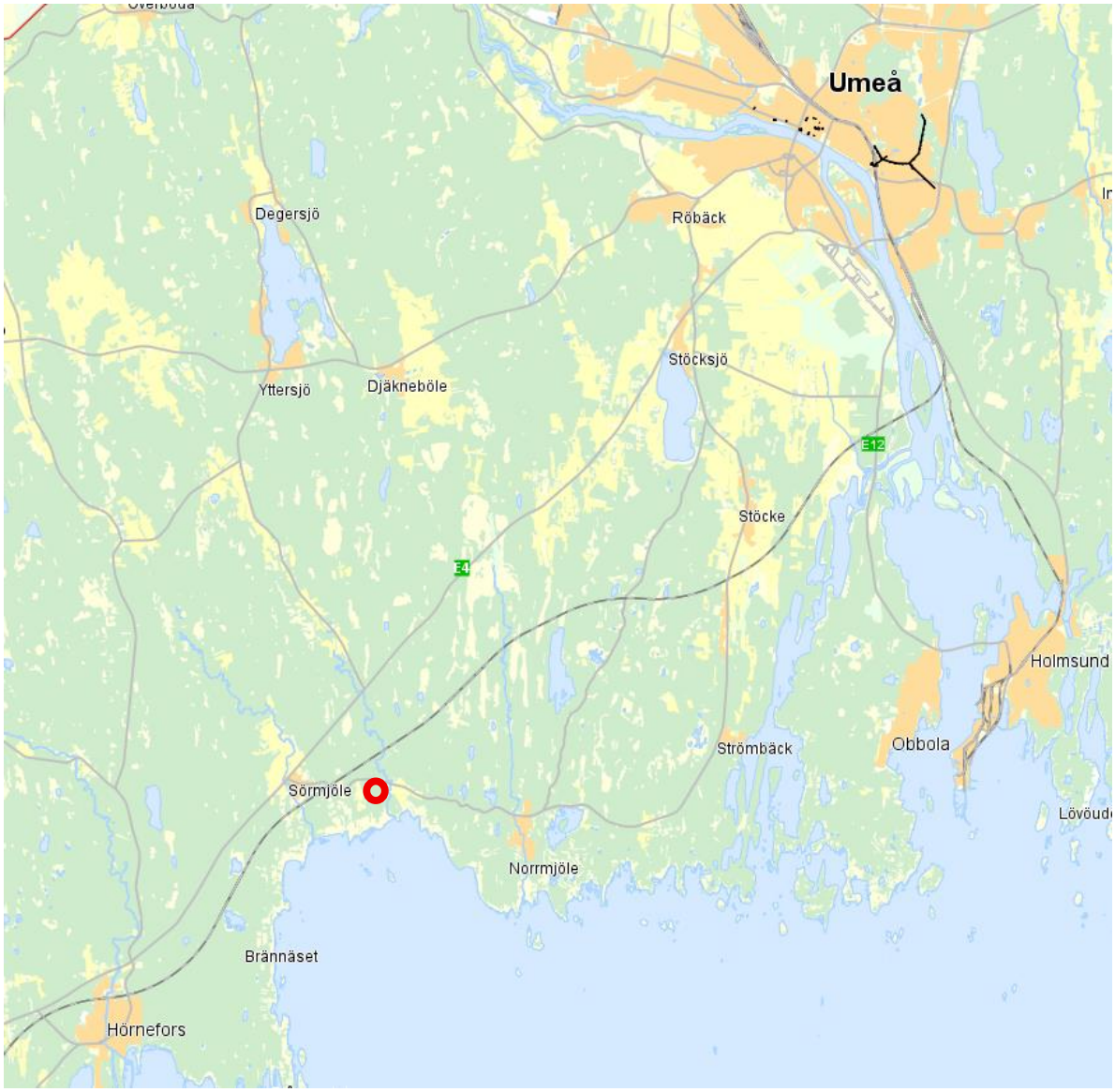
Åke Gustavsson
Exploatör

BILAGOR

Exploateringsavtalet utgörs av detta dokument samt följande bilagor:

Bilaga 1. *Detaljplanekarta för fastigheten Sörmjöle 3:40 inom Umeå kommun* (BN-2017/00028)

Umeå
Degersjö
Röbäck
Stöcksjö
Yttersjö
Djäkneböle
E12
Stöcke
E4
Holmsund
Strömbäck
Obbola
Sörmjöle
Norrmjöle
Brännäset
Hörnefors

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2025-10-28

Kommunstyrelsens
planeringsutskott

Diarienr: KS-2021/00945

Detaljplan för Sörmjöle 3:40

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige antar detaljplanen för Sörmjöle 3:40 enligt 5 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900).

Syfte
Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 12 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Ärendebeskrivning
Arbetet med att upprätta detaljplanen påbörjades av Umeå kommun, Detaljplanering 2020-09-17. Detaljplanen handläggs med utökat förfarande då planen innebär mindre avsteg från översiktsplanen vilket redovisas och motiveras i planbeskrivningen.

Totalt möjliggör detaljplanen för 12 bostäder i form av småhus.
Detaljplanen möjliggör för 4800 m^2 bruttoarea för bostäder.
Utöver detta skapar planförslaget förutsättningar för tekniska anläggningar i form av gemensam spillvattenhantering samt elförsörjning med möjlighet till gemensam elförsörjning.

Övriga frågeställningar som har haft betydande inverkan på detaljplanens utformning är angöring till väg 522 och närheten till kraftledningen som löper genom planområdet samt närheten till närliggande hästverksamhet söder om planområdet.

Detaljplanen bedöms inte medföra någon betydande miljöpåverkan.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2021/00945

Samråd/granskning

Länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda sakägare, kommunala och statliga instanser har haft möjlighet att framföra synpunkter på förslaget.

Samråd hölls under perioden 2021-09-21 till 2021-10-19. Granskning hölls under perioden 2025-03-12 till 2025-04-02.

Av de synpunkter som har inkommit under samråds- och granskningstiden har ett granskningsutlåtande upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Planförslaget har efter granskning, utöver redaktionella ändringar och förtydliganden, reviderats på följande punkter:

- Kvartersmark för bostäder i planområdets sydöstra del tas bort.
- Område för kvartersmark för bostäder i planområdets sydvästra del minskas.
- Område för kvartersmark för avloppsanläggning och elförsörjning flyttas cirka 30 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats gata flyttas cirka 4 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats natur regleras mot planområdets sydliga gräns.

Umeå kommun, Detaljplanering gör bedömningen utifrån omfattningen av genomförda revideringar efter granskningsskedet att förnyad granskning inte behöver ske.

Antagande av detaljplanen överlämnas till kommunfullmäktige med anledning av att detaljplanen handläggs med utökat förfarande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2025-10-28
Byggnadsnämndens beslut om godkännande 2025-10-22, BN § 224

Antagandehandlingar

- Plankarta daterad september 2025
- Planbeskrivning daterad september 2025

Övriga handlingar

- Granskningsutlåtande daterat april 2025
- Samrådsredogörelse daterad februari 2025

Beredningsansvariga

Villiam Brännström, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2021/00945

Föredragande

Clara Persson Harlin, planarkitekt

Kommunfullmäktiges beslut ska skickas till
detaljplanering@umea.se

Detaljplanering expedierar därefter beslutet till

- Sökande
- De med kvarstående synpunkter
- Länsstyrelsen

UMEÅ KOMMUN

Granskningsutlåtande

Diarienummer: BN-2017/00028
Datum: 2025-09-11
Handläggare: Villiam Brännström

Detaljplan för fastigheten
Sörmjöle 3:40
inom Sörmjöle i Umeå kommun, Västerbottens län

Ett förslag till detaljplan för fastigheten Sörmjöle 3:40 har upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 12 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Samråd och granskning

Planen handläggs med standardförfarande och har varit föremål för samråd under tiden **2021-09-21 – 2021-10-19** samt granskning under tiden **2025-03-12 – 2025-04-02**. Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Nedan görs en sammanfattning av inkomna synpunkter, vilka kan begäras ut i sin helhet.

Följande skriftliga synpunkter har inkommit under granskningen:

Länsstyrelsen

Har inkommit med ett yttrande enligt nedan

Beskrivning av ärendet
Detaljplanen har överlämnats till Länsstyrelsen för granskning i enlighet med 5 kap. 20 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detaljplanen handläggs med utökat förfarande.

Umeå kommun
Postadress: 901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
Telefon: 090-16 10 00 (växel)
Webbplats: www.umea.se/kommun

Detaljplanering
Telefon: 090-16 64 90
Mejladress: detaljplanering@umea.se
Webbplats: www.umea.se/detaljplanering

Enligt 5 kap. 22 § PBL ska Länsstyrelsen under granskningstiden yttra sig över planförslaget, om planförslaget enligt Länsstyrelsens bedömning innebär att någon av överprövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL inte följs eller tillgodoses.

Länsstyrelsens synpunkter i samrådsskedet framgår av yttrande dnr 8778-2021, daterat den 19 oktober 2021.

Syftet med detaljplanen
Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 13 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Detaljplanens överensstämmelse med översiktsplanen
Detaljplaneförslaget överensstämmer inte med gällande översiktsplan. Avvikelsen förklaras och motiveras i planbeskrivningen och detaljplanen handläggs med utökat förfarande.

Länsstyrelsens synpunkter - prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL
Länsstyrelsen har inget att tillägga i fråga om hur planförslaget tillgodoser statliga eller andra allmänna intressen och bedömer, med hänsyn till prövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL och nu kända förhållanden, att ett antagande av detaljplanen inte kommer att prövas. De synpunkter som länsstyrelsen lämnade i samrådsskedet har beaktats och inarbetats i planen.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Vakin

Avfall

Transportvägen för sop- och slambil ska vara minst 5,5 meter bred om körning i båda riktningarna förekommer, om parkering förekommer måste vägen vara bredare. Om vägen är mötesfri och det inte finns parkerade fordon kan vägen vara smalare, dock minst 3,5 meter bred. Längs hela transportvägen, fram till hämtningsfordonets uppställningsplats, ska det vara fri höjd på minst 4,7 meter, detta gäller för både sop - och slamtömning, samt att slambilens uppställningsplats behöver vara minst 15 meter lång. Vägen behöver uppfylla bk2.

Träd, annan växtlighet och snövallar får inte inkräkta på vägens bredd eller den fria höjden. Transportvägen ska vara halkbekämpad vintertid. Vid transport, tömning och eventuell vändning ska det vara fri sikt och god framkomlighet.

Vid anläggande av enskilt avlopp bör inte avståndet mellan uppställningsplatsen för slamtömningsfordonet och slamtömningspunkten överstiga 10 meter. Enligt 15 kap 20 § Miljöbalken (SFS 1998:808) ansvarar kommunen för avloppsfraktioner och filtermaterial från enskilda avloppsanläggningar, som är dimensionerad för högst 25 pe. Om gemensamhetsanläggningen är dimensionerad för mer än 25 pe kan en annan aktör än Vakin anlitas för tömningen.

Genomfart eller vändmöjlighet för sop- och slambil ska finnas. Vändplan ska ha en diameter på minst 18 meter och måste hållas snöröjd- och halkbekämpad vintertid för att sophämtning ska fungera. Se Vakins anvisningar för avfallshantering- och återvinning för ytterligare information.
Säkerställ att transportvägar och uppställningsplats för sop- och slambil uppfyller Vakins anvisningar för avfallshantering och återvinning. I övrigt förutsätter vi att Vakins anvisningar för avfallshantering och återvinning följs.

Vatten och avlopp

Vakin har sedan tidigare besvarat och godkänt förfrågan från Mjölebygdens vattenförening att ansluta 10 tillkommande fastigheter inom detaljplaneområdet. Det vore bra att i planbeskrivningen redogöra för om vattenföreningen gjort en bedömning att tillräcklig kapacitet finns för att ansluta tillkommande fastigheter eller ej.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras med förtydligande om vattenföreningens bedömning gällande kapaciteten i enlighet med yttrandet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Umeå Energi

Umeå Energi har inget att erinra avseende fjärrvärme- eller Elnäts elledningar.

För bredbandsledningar:
Umeå Energi UmeNet AB har inget lokalt fibernät i området men närliggande lokalnät finns. Sökande bör tillse att lokalt fibernät skapas för planförslagets 12 fastigheter.

Kommentar

Synpunkten är framförd till exploatören.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tidigare i samrådsskedet yttrat sig positivt beträffande planförslaget men har sedan dess ändrat uppfattning. Det ursprungliga antalet tomter var 10 stycken och det nuvarande förslaget är 13 tomter.

Nämnden anser att planen i dess nuvarande utformning riskerar att påverka den intilliggande hästgården på ett negativt sätt och begränsa dess möjlighet att utvecklas och växa. Anledningen till det är att miljö- och hälsoskydds-nämnden bedömer att det föreslagna skyddsavståndet mellan bostäder och hästgård är för litet och att det finns risk för olägenheter och störningar från hästallergener och lukt, även om den utredning och spridningsberäkning av allergener som gjorts med nuvarande förhållanden visar att risken är relativt liten, trots att riktvärdet riktvärdet på 2 U/m3 (U=enhet) var nära att tangeras vid planområdets södra delar. Beräkningarna och bedömningen av skydds-avstånd i spridningsberäkningen för hästallergener genomfördes utifrån nuvarande situation på hästgården. Vid eventuell utökad hästverksamhet med fler antal hästar kan utsläppen av hästallergen komma att öka och således även spridningen av hästallergen till planområdet. Av slutsatserna i allergenutredningen framgår vidare att hästgården utifrån tidigare praxis i lagstiftningen kan komma att drabbas av *”inskränkningar i sin verksamhet om högre halter hästal-*

lergener når de boende på ett sätt som innebär att olägenheter uppstår till följd av detta. En avvägning ska därmed göras mellan hästgårdens intresse av att få utöka sin verksamhet utan att riskera att drabbas av inskränkningar, och intresset av att exploatera ett bostads-område."

Planområdet ligger i den förhärskande vindriktningen från hästverksamheten. Till hästverksamhet räknas exempelvis stall, ridhus, ridbana (paddock), rasthage och beteshage. Den aktuella hästverksamheten är liten men miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att skyddsavståndet mellan samtlig hästverksamhet och planområdet bör vara minst 100 meter. Skyddsavstånd definieras som avstånd från det område där hästar normalt vistas till tomtgräns, d.v.s. det kortaste avståndet i meter mellan den tomtgräns som ärendet/planen berör och exempelvis stall, ridbana, rasthage eller gödselanläggning.

En lösning för att minska den risken för olägenheter och störningar från hästallergener och lukt vore att minska planområdet och ta bort de tomter som ligger längst söderut mot hästgården, vilket miljö- och hälsoskyddsnämnden förordar. Det är också viktigt att säkerställa att det finns en barriär av vegetation mellan hästverksamheten och bostäder eftersom växtlighet minskar risken för spridning av allergener.

Bakgrund

Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 13 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Hästhållning

Hästhållning kan medföra negativ hälsopåverkan på omgivningen genom spridning av hästhållning och olägenheter från damning och lukt. Av den anledningen ska kommunen beakta dessa förhållanden vid beslut enligt PBL och om möjligt begränsa för att säkerställa att en oacceptabel påverkan på omgivningen uppstår (Boverket, 2019). Vid bedömningen bör hänsyn tas till hästanläggningens storlek, topografi, omgivande vegetation och meteorologi i området. Bebyggelse

som ligger i den förhärskande vindriktningen riskerar att i större utsträckning drabbas av olägenheter, eftersom vinden kan föra med sig allergener, damm och lukt, särskilt i öppen terräng.

Lagstiftning
De grundläggande kraven när det gäller planering för djurhållning i anslutning till den byggda miljön och vice versa finns i 2 kap. Plan och bygglagen (PBL). Här ställs krav på att kommunen ska beakta hälsorisker mot omgivningen från olika verksamheter, 2 kap. 5 § p1 PBL, i det här fallet närmast risken för allergenspridning från hästhållning till omgivningen. I 2 kap. 9 § PBL ställs krav på att kommun i största möjliga utsträckning ska undvika och/eller förebygga olägenheter gentemot grannar i samband med planläggning eller vid prövning av bygglov.

Av 2 kap. 6 § Miljöbalken framgår att verksamheter och åtgärder som tar mark- eller vattenområden i anspråk ska välja en lokalisering som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön

Kommentar

Plankartan justeras inför antagande för att tillmötesgå yttrandet. Föreslagen bostadsfastighet öster om gatan längst söder ut i granskningsförslaget tas bort och användningsområde för bland annat avloppsanläggningen flyttas norrut. Föreslaget användningsområde för bostäder väster om gatan lägst söder ut minskas något.

Syftet med justeringarna är att utöka avståndet mellan eventuella bostäder och befintlig hästhage, men även att möjliggöra för en vegetationsbarriär genom reglering av användningen natur. Föreslagen justering medför att det minsta möjliga avståndet mellan bostad och gödselstacken (som enligt utförd spridningsberäkning av hästallergen utgör den största spridningskällan) uppgår till 110 meter. Närmsta möjliga avstånd från bostad till gränsen för riktvärdet 2 U/m^3 blir således över 40 meter.

Föreslagen justering har stämts av med handläggare på Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Gator och parker

Trafik och gata
Berörs ej.

Drift och underhåll

-

Park och natur

-

Gator och parkers samlade yttrande

Gator och parker berörs ej i och med att huvudmannaskapet för vägen in till planområdet är enskilt och Norrmjölevägen är statlig.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Lantmäteri

Delar av planen som bör förbättras

Planbeskrivning:

Illustrationen på sida 34 av 44 av avloppsanläggningen inrymmer enligt plankartan hela E1 E2-området. Detta innebär att Elförsöjningen troligen inte får plats inom området.

Avsnittet om gemensamhetsanläggning ska ligga under fastighetsrättsliga frågor.

Kommentar

Användningsområdet för E_1 och E_2 erhåller tillräcklig yta för respektive användning. Planbeskrivningen revideras med förtydligande om att tillräcklig yta finns.

Planbeskrivningen justeras genom att flytta avsnittet *gemensamhetsanläggning* flyttas till fastighetsrättsliga frågor i enlighet med yttrandet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Trafikverket

Trafikverkets synpunkter är tillgodosedda.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Brandförsvaret

Brandförsvaret har inga ytterligare synpunkter på planförslaget.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

Yttrande 1

Hej, Kul att fler får möjlighet att bo i vår trevliga by! En synpunkt på detaljplaneringen är utfarten från dessa nya tomter. Utfarten ligger i en nedförsbacke och det kan innebära risker att hinna bromsa speciellt på vintern. Det är inte heller fri sikt så långt innan den tänka utfarten från Sörmjöle hållet. Vägen borde placeras närmare Åhedån. Kan den befintliga utfarten användas?

Kommentar

Utfartens placering är beslutad i samråd med Trafikverket som är väghållare för länsväg 522. En bedömning om anslutningen är säker är genomförd av Trafikverket. Hastigheten på vägsträckan kring planområdet planeras av Trafikverket att sänkas och farthinder planeras öster och väster om den eventuella infarten till planområdet, som en del av genomförandet av den gång- och cykelväg som planeras längs delar av väg 522.

Den befintliga vägen öster om planområdet är i privat ägo och ingen överenskommelse om att inkludera vägen i detaljplanen har skett.

Yttrandet bedöms delvis vara tillgodosett i planförslaget.

Yttrande 2

Sammanfattning

●På första sidan på Umeå kommuns web för 3:40 detaljplan och i följebrev till granskning anges att *syftet är också att säkerställa säkerställa tillräckligt avstånd och hållbart förhållande till närliggande fastighet där hästhållning och jordbruk bedrivs*:

○ Effektmålet är inte uppnått med detaljplaneförslag!
○ Ett antal väsentliga krav från oss är inte beaktade!
○ Planförslaget har försämrats på ett antal punkter!

● I översiktsplan anges …*så kan vi spara viktig natur liksom kulturlandskap som jordbruks- och skogsmarker.* I fördjupningen för kusten sägs bl.a. *viktigt att respektera långsiktigt önskvärd utveckling och handlingsfrihet för framtida behov* samt *Förändring och förnyelse i befintliga bebyggelseområden bör ske så den samspelar med befintlig bebyggelse.*

● I fördjupning används ordet kulturmiljö 88 gånger. Kulturmiljö ingår i MB:s miljöbegrepp. Att PBL sägs vara den mest heltäckande kulturmiljölagen framgår inte av planförslaget: ○ Våra ord betyder lite för Umeå kommun. Grundstenar i PBL betyder uppenbart också lite för planmonopolet i Umeå kommun: *att utgå från den byggda miljön. Att visa hänsyn och varsamhet*.

● Vi har lämnat in omfattande underlag under samråd. Mycket lite har beaktats. Plankontoret förvärrar istället vår situation, steg-för-steg, med ett ännu sämre förslag jämfört innan samråd. För kommunen är det här en i raden av detaljplaner som ska “tryckas igenom”. När beslut är taget är det klart för Umeå Kommun. För oss handlar det om en ny vardag, förhoppningsvis många år och generationer framåt. Vår lantidyll har även framöver rätt att existera. Den rätten prövas nu! Det Umeå kommun inte vill acceptera är att området förstörs till ingen nytta. Överetablering av 3:40 går inte att motivera. Det finns gott om bättre lokaliseringsmöjligheter i absolut närhet. Plankontoret tangerar gränsen för olämplig rättstillämpning och det finns fog att undersöka om den offentliga makten utövas under lagarna.

● Är det rimligt och motiverat att Umeå kommun går fram som en central ångvält på landsbygden? Överetablering på Sörmjöle 3:40 skapar konflikter när man klämmer ihop olika livsstilar till ingen nytta. Vad lämnar det för möjligheter för framtiden? Inga alls! Vår fastighet är unik på många sätt och är en tillgång, även för planmonopolet. Trots av oss tydligt efterfrågad dialog, och tidigare försök från vår sida att få en meningsfull dialog med handläggare, har vi inte haft ett enda samtal kring det samrådsmaterial vi skickat in. Häpnadsväckande!

● Vi väljer att vara fortsatt optimistiska att vi kan få en bra dialog med kommunen.

Mycket är redan sagt och skrivet av oss i omfattande och kostsamma samrådshandlingar vi skickat in. Vi hänvisar fortsatt till det underlaget. Som alltid är inte det skrivna allt! På följande sidor kommenterar vi bara kort de mest uppenbara bristerna i detaljplaneförslaget.

Omfattningen

● I vinstmaximerade syfte har planer på förändrad markanvändning på 3:40 gått från en lokalisering på 2 tomter, till ett tydligt avslag till planbesked från första handläggaren (den handläggare som gjorde en sund bedömning), till politiskt styrd påverkan för planbesked *att undersöka möjlighet till mindre exploatering på max 7 tomter med tydligt tillägg att planering ska ta hänsyn till befintliga närliggande fastigheters struktur*, till max 10 tomter, till nu senast max 13 tomter.

● Från tomtstorlekar på ca 2500 m2 till 2000 m2.

● Vad hände med ansatsen mindre exploatering? Hänsyn? Hållbarhet?

● På vilket sätt har våra kommentar tagits hänsyn till? Vi fortsätter hävda att PBL inte är tänkt att fungera så här. Vi är medveten om hur Umeå kommuns planmonopol fungerar, men i landsbygdsmiljö med våra faktiska förhållanden, med våra fastigheter som helt omgärdar planområdet, menar vi att det är rättsvidrigt vilka parter som tillåts påverka områdesplaneringen.

● Plankontoret har inte ett objektivt förhållningssätt. Det påverkar utfallet negativt för oss, det skapar inte det samhälle

En balanserad lösning
● Vår egen gårdsmark, t.ex. sommarlagård, det som varit hägn i 200 år, ska vi fortsatt kunna använda för våra nuvarande och kommande behov.

● Det går att göra ett balanserat förslag som gör sökande mer än nöjd, kan accepteras av oss, som inte ställer till stor skada för oss.

● Trafik (i alla dess former) ska ledas mot 3:39 efter kraftledning. Inte rakt in i vår hemfridszon, befintlig hästhage och kommande lösdriftsområde för hästar.

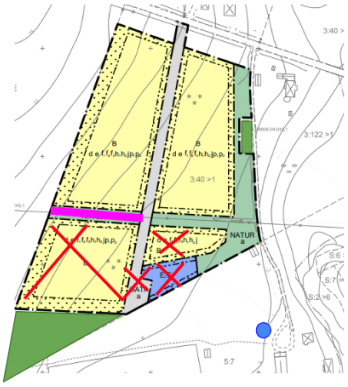
● Om/När planen tar laga kraft vill vi inte ha nya obehagliga överraskningar. Bättre kvarvarande skogsmark övergår till vår fastighet än att lämna markkilar som inte borde gå att motivera fastighetsrättsligt med avseende på den dramatiska förändring i markanvändning som ett modernt villaområde medför.

Om kriget eller krisen kommer och djurhållning

● Senaste årens omvärldsförändringar, inte minst USA:s paradigmändring som påverkar europeisk och svensk försvarsförmåga, har ökat förståelsen för att lokalsamhället snabbt kan behövas som en viktig komponent i totalförsvaret. Självförsörjningsgraden ska öka, inte minska. Detta inkluderar djurhållning och behovet att behålla mindre gårdar som är lämpliga för framtida expansion och annan djurhållning vid kris eller krig.

● Det är nu ännu viktigare att samhällsplaneringen beaktar EU-direktiv, förordningar, föreskrifter, råd och rekommendationer som påverkar jordbruksmark och livsmedelsproduktion. Vår hästgård är en av få gårdar i närområdet som inte är kringbyggd och kan utökas med annan djurhållning om det skulle behövas.

Kommentarer på Plankarta

Gata för befintliga och kommande behov och utveckling av bl.a. 3:39 och 3:6, samt att det måste finnas en indikerad anslutning ned mot havet för villaområdet som är för oss acceptabel. Att handläggaren väljer skicka aktuellt förslag på granskning säger en del om vad som prioriteras och vem man har dialog med! Som förslaget nu är går man rakt emot ansats att inte inkräkta på vår hemfridszon. Att dessutom dra gatan till vår tomtgräns utan skyddszon väcker frågan vad man i en förlängning tänker sig? Det borde vara självklart, även från skrivbordets position, att förslaget uppmuntrar till oönskad trafik på vår fastighet i ett känsligt område som blockerar framtida utveckling.

Dricksvattenbrunn och skyddsavstånd. Om krisen eller kriget kommer är det viktigt med alternativ som vi bor. En häst konsumerar 30-40 liter vatten per dag. Vatten i dunkar är inget alternativ. Grundvattnets strömningsriktning går precis från gemensamhetsanläggning till dricksvattenbrunn. PBL 2:5 är inte uppfylld.

Med stöd av det uppenbara intresset för överexploatering och vårt behov att kunna förutse framtiden måste huvudmannaskap för hela nuvarande 3:40 området ses över.

Med tanke på de ytor som finns att tillgå, att gemensamhetsanläggning inskränker vår fastighet p.g.a avsaknad av skyddszon (t.ex. skulle vilja borra för bergvärme eller skrämmande ljud för flyktkänsliga hästar), så anser vi inte PBL 2:7 p1, PBL 3:2 p2, PBL 2:1 uppfylld m.a.p framtida behov på 3:39 eller 5:7. Planen hämmar tillväxt i sin nuvarande utformning. Tomten med bredast byggbara avstånd på drygt 20 m säger också en del om planförslaget (vinstmaximering prioriteras).

Tomtindelning, maximalt antal tomter samt att det avser friliggande enfamiljshus ska tydligt framgå av plankartan. För att säkerställa tydlighet och undvika missförstånd bör det inte finnas utrymme för tolkningar som kan leda till felaktig användning av planområdet.

● Minsta tomtstorlek borde vara 2400 m2. Det passar omkringliggande bebyggelse bättre, belastar området mindre och ger mer attraktiv friyta på egen tomtmark. Plankontoret och sökande har själv varit av samma åsikt tidigare. Vad har ändrat inställning?

● De argument vi framfört för allergener och skyddsavstånd är inte det beaktat. Det är ingen logik i att för det mest kritiska området ta bort trädfällningszon och/eller skyddsområde.

● Nockhöjd 8,5 m anser vi är högt. Det gör att det blir ännu mer dominerande karaktär på området. Är det en praxis som kan bekräftas?

● Det är inte sökande som kommer att påverkas framöver av ett nytt villaområde som inte harmoniserar med livet i den redan byggda miljön. Det är vi! Det måste vara tydligare vad som gäller framöver, så inte vi ska behöva hamna ideliga diskussioner om tolkningar eller att våra önskemål och behov framöver ska behöva argumenteras emot en stor mängd personer i ett villaområde som är organiserad i vägförening och andra former.

● Förslaget säger en del om hur mycket plankontoret valt att ta till sig av våra argument. Extra intressant eftersom mycket av vår argumentation bottnar i det som påstås vara kommunens målsättning med diversifierade möjligheter till livsval, även för kommande generationer. Visa hänsyn och aktsamhet till det levande livet som pågår i den byggda miljön. Kommunen visar genom handling att man är ointresserad av kommande generationer, trots att vi verkligen försökt påpeka framtida möjligheter och att det inte behövt bli den konflikt som det olyckliga planbeskedet med 3:40 som byggnadsnämndens ordförande tidigt valt att backa upp skapat. Att Umeå kommun tillgodoser och prioriterar intressen hos enskilda aktörer som exploaterar landsbygd, till tydlig nackdel för oss som faktiskt bor här, skapar bevisligen en delvis onödig konflikt. Det borde oroa fler än oss. Omfattning och direkt närhet till våra hagar och framtida planer påverkar oss negativt. Att försöka ägna sig åt någon bedömningssport på den punkten har inget som helst värde för oss. Det är planens utformning som har betydelse!

● Nedan en idéskiss som vi anser är värd att utveckla! Och snälla, framöver, försök en aktiv dialog, även med oss!

Kommentarer på Planbeskrivning

Vissa kommentarer som även berör planbeskrivning kan finnas på andra ställen i skrivelse, t.ex. i avsnitt för plankarta.

Sid 13-14/44:
Det borde tas med i planbeskrivning vad som föregått positivt planbesked med tjänsteskrivelse 2017-07-11 (BN-2017/00028) med negativt tjänstebesked. Saknar referens till beslut om utökning först till 10 och nu till 13 tomter.

Sid 15 - Skogsbruk: Bara var tionde skogsägare hugger själv idag. Men likväl är det så skogsarbetet i västra Åheden idag sker på den mark som omsluter planområdet. Fälla träd nära bebyggelse ökar risken för olyckor. Arbete med traktor och skogsvagn nära folk ökar risken för olyckor. Spikskador efter kojbyggande, rotskador, barkskador, plantskador och diverse projekt utanför tomt som olaglig avverkning i jakt på kvällssol förekommer alltid o.s.v. Nya regleringar eller restriktioner med relation till bebyggelse kan påverka möjligheten att bedriva skogsbruk på ett rationellt sätt. Det gör det definitivt svårare att bedriva ett normalt skogsbruk nära bebyggelse. Folk har t.ex. ständigt önskemål och åsikter om träd som ska bort för att få sol och sikt och det blir ett garanterat inslag i detta område som hamnar i skogsskugga från moränryggen väster om området.

Sid 16 - Riksintresse: Har plankontoret verkligen diskuterat det som står i vår samrådshandling (Riksintresse för rennäringen) med Rans sameby? Här finns viktiga argument för viltkorridoren mellan vår stängselmark och det nya villaområdet. Det är ett för djurliv viktigt skogsspänne den viltkorridoren ansluter mot Sörmjöle 3.39 och 3:6 (i öst-västlig riktning, inte nord-syd som det står i planhandling).

Sid 20 - Kulturmiljö: Vi delar inte Umeå kommuns uppfattning att vår gård inte utgör en levande och värdefull kulturmiljö i Västerbotten. Den marina kusttradition vi har som sträcker till ledungssystem och stenrösen tycker vi är värd mer respekt. Även här hänvisas till samrådshandlingen (sök på ordet kulturmiljö). Det noteras att någon inventering aldrig är gjord i området.

Sid 24 - Hälsa och säkerhet
Även här hänvisas till samrådshandlingen (Djurhållning och Säkerhetsaspekter hästhållning). Det är många inslag av "vi bedömer" från plankontorets sida. Det gör inte så stor skillnad i praktiken vad en handläggare "bedömer". Vi kan vara tydligare än så: det är 100% säkert att antal farliga situationer i samband med hästridning och hästhållning ökar då det är mer mänskligt relaterad aktivitet i ett område (hundar, barn, fordon, etc). Istället för att skriva några ord om "bedöma" borde man göra det man planmässigt kan för att minska konfliktzoner. Det är inte gjort!

Sid 26 - Hästhållning
Se separat bilaga - Kommentarer till Swecos spridningsberäkning av hästallergener
En allmän kommentar angående Swecos utredning är att den bör läsas med förståelse för dess natur: en reviderad utredning efter diskussion, beställd och finansierad av sökande och plankontoret. Det är viktigt att notera att avsikterna bakom utredningen inte kan betraktas som helt objektiva. Som man brukar säga, den som betalar för musiken bestämmer låten.

Sid 28 - Stads- och landskapsbild
Att behålla naturmark öster om området (mot 3:122) är bra och hänsynsfullt. Vi förtjänar samma hänsyn. Trots allt vi som äger stamfastighet, påverkas mest. Väldigt svårt hitta argument att vi ska visas mindre hänsyn?

Prickmark mot planens ytterområde borde inte kalhuggas. Den borde lämnas helt trädbevuxen tills dess området är fullt utbyggt. Det gäller i alla riktningar, även västerut och söderut. På sätt blir det lite mindre förfulat och ger mindre störningar under den mkt utdragna byggnadsperiod som det kommer att bli, till dess området mognat, plus att det ger ett visst skydd för omgivande skogsmark, så att prickmarken får ta första smällen för åverkan från vind under en omställningsperiod. Borttagna träd tar minst 25 år innan det kommit upp nytt

som liknar skydd av och från skog. Citat: *För att ta hänsyn till grannfastighetens hästhållning placeras kvartersmarken för bostäder i plankartan med respektavstånd till stall och hagar. Respektavståndet är planlagt som elförsörjning [E1], avloppsanläggning [E2] samt naturmark [NATUR] mot fastighetsgränsen till Sörmjöle 5:7*. Det är ju inte alls gjort något "respektavstånd"! Att lägga avloppsanläggning kloss mot vårt lösdriftsområde. Eller om möjligt ännu dummare, en väg? Är det hänsyn och att beakta allergener, störningar och allt vad det är? Ni har ju dragit gatan kloss mot det område som borde skyddas. Går inte att beskoga det området. Obegripligt resonemang. Att våra argument står i motsättning till överetablering är vi liksom ni väl medveten om. Men är det ett problem? Det är väl hellre en möjlighet för att göra en balanserad lösning som inte förstör allt vad framtid heter. Och här är det inte rimligt med ett synsätt "tycker-ni-ja", det noteras att även plankontoret har tidigare förordat en balanserad lösning, så varför går inte ett sådant förslag till granskning? Anledningen är att sökande och ert eget numerära expansionsmål ställer till det men ni kan väl ändå inte tycka det är rimligt att vi ska acceptera ett urbota dumt förslag bara för det? Exakt vad är det som återhållsamt, hållbart eller balanserat i aktuellt förslag?

Vi vill dessutom som noterat innan att det ska vara glasklart av plankartan om/när planen ska sökas bygglov för. Det ska finnas en tydlig gestaltning (som är juridiskt giltig!). Får inte finnas utrymme för tolkningar och strul i senare skeden.

Sid 30 - Naturmiljö
Eftersom förtroende med rätta är lågt är det bra om skrivning logiskt hänger ihop i för oss viktiga delar, så inget sen kan missbrukas. T.ex. detta med att behålla skogsridå för nya området, så det blir en så naturlig som möjligt avgränsning mellan det som absolut inte harmoniserar med t.ex. vår fastighet. I alla riktningar! Därför undrar man lite över: *Naturmiljö Grönstruktur och rekreation Inom planområdet kommer yta med befintlig skogsmark längs Norrmjölevägen, väster och sydväst om bostadskvarteren samt vid nedgräven luftledning planläggas som naturmark.*

Är det med flit man undantar öster och sydöst om området här, som av en ren händelse gränsar mot oss? Det måste vara tydligt och inte gå att komma runt under byggfas att skogsridå runt hela området lämnas. Det tar mycket lång tid för ny skog att komma upp! Det är ju t.ex. ett oriktigt påstående att det kommer att bli kvar en skogsridå mot Norrmjölevägen. Är plankontoret plötsligt så dåligt informerad vad som planeras efter väg 522?

Sid 30 - Grundvatten Återigen dessa bedömningar. Den rätta beskrivningen är att det p.g.a moränryggen kan trycka på ganska bra med grundvatten punktvis. Det finns t.ex. kallkälla i absolut närhet som sökande själv väl känner till. Ska det bedömas något är det väl hellre att det bedöms finnas grundvatten på sina ställen ytligare än 1,5 m.

Sid 31 - Barnperspektiv
Här minns plankontoret planer på GC-väg och då kan det väl också vara värt påpeka att GC-vägen inte blir upplyst. Den kommer inte nyttjas av speciellt många barn under större delen av året med våra förutsättningar här uppe. Här hade kommunen kunnat agera mer aktivt för en mer jämställd lösning då det finns empiri men valt att inte göra det.

Sid 32 - Gång- och cykeltrafik Det bör visas i antal meter att man kan behålla en sträng skogsmark mellan 522:an/GC-väg (om det blir någon) och planområde.

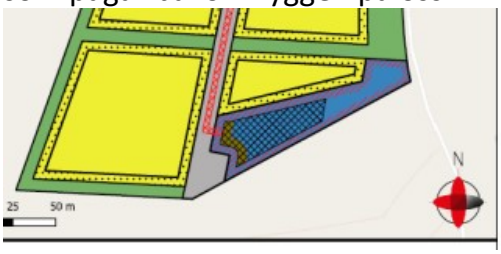
Sid 32 - Fordonstrafik Se separat kommentar. Liggande förslag är helt oacceptabelt från vår hemfrid/verksamhet betraktad plus att det är skrämmande att trots våra samrådskommentarer och trots Umeå kommuns uttalade ambitioner, att förslaget tar sig till granskning då det totalt omintetgör framtida utveckling av området, även gällande mer bostäder. Extremt viktigt punkt som det är alldeles obegripligt att plankontoret inte tagit fasta på!

Sid 32 - dricksvatten Sökande har enligt uppgift inget avtal med Mjölebygdens vattenförening som äger dricksvattenledningen.

Sid 33 - Föreslagen placering av avloppsanläggning
Här hade man enkelt kunnat göra ett förslag som vi skulle kunna acceptera men återigen flyttar man gränsen för vad vi ska tvingas acceptera. Är det verkligen motiverat att placera el och avlopp precis mot vår gräns? Det går ju inte ihop med att det ska kunna vara ett skydd mellan områden av helt olika karaktär av skog. Området för avloppsanläggning kommer att vara helt fritt från växtlighet. Återigen, i ord sägs en sak men det som spelar roll, handlingen, där visas något annat och att det som styr är vad som inte kan beskrivas som annat än överetablering i just planområdet. Det är inte sista biten mark i området! Ert resonemang att ni bara beaktar 3:40 haltar, det beror väl på lite var det gäller, eller hur? Gör istället en mer avvägd lösning som fungerar för oss och framtida generationer! Det finns ju ingen

motkraft till att sökande tillåts flytta fram gränsen för vad som är acceptabelt! Det här har som hållit på 8 år och det blir värre och värre förslag för varje år som går.

Se kommentar på Plankarta angående dricksvattenbrunn och alternativ planlösning (om plankontoret vill ha argument att göra en lösning som visar hänsyn och vi ska försöka få ett hållbart förhållande!). Gemsamhetsanläggning är i sig vettig, placering är dock ovettig. Det ska självklart vara samma resonemang om skogsskärm mot vår fastighet vilket inte är möjligt med liggande förslag! Det är ju dessutom motstridig och direkt missledande information som ges av planbeskrivning, men det speglar tyvärr förhållningssätt och diskussioner som pågår bakom ryggen på oss.

Sid 35 - Dagvatten
Men ett så pass stort område måste man på något sätt ta hand om Dagvatten. Om man gör enligt vårt förslag borde man kunna ha nån form av infångning vid kraftledning och där leda vidare till dike som går ut mot ån i befintlig trumma. Det borde beskrivas eftersom det kan påverka viss grävning även på vår mark.

Sid 37 - Ljusförhållanden
Området kommer ligga i skogsskugga från moränryggen väster därom.

Sid 37 - hästhållning
Återigen, om det klassas som betydande olägenhet i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL återstår att se. Det är 100% säkert att risker ökar. Det borde planeras så att man inte har mer kontakt än nödvändigt, speciellt för det kritiska område som vi redogjort sakligt för i samrådshandling. Att något “bedöms” har ingen betydelse. Om man medvetet leder in trafik på det som kan klassas som vår utökade hemfridzon, så är det så klart provokativt så det räcker! Är det att försöka få en plan med ett hållbart förhållande till närliggande hästgården?

Hela resonemanget med “hållbart förhållande” innebär att vi inte ska kunna använda egen mark som vi kunnat göra i 200 år. Att vi ska

träda tillbaka, för att exploatören ska tjäna mer pengar på fler tomter. Det är väl ingen bra planering om man vill ha en levande landsbygd och vi ska få ett "hållbart förhållande". Det skrivs: *Viss påverkan kommer ske i form av ökad aktivitet i området i och med fler boende*

Ja, det kan vi vara överens om, men direktivet till planarbetet har från första positiva planbeskedet varit att inte ställa till det mer än nödvändigt för oss. Även om planområdet i sig är ett stort misstag och har hamnat på fel ställe, så går det att göra en bättre lösning än den nu föreslagna. Men det görs inte med tomma ord utan det måste omsättas i ett vettigt planförslag!

Sid 38 - Tidplan
Att politiken inte följde första tjänseutlåtandet om avslag på planbesked eftersom området är olämpligt, beror på att sökande, då han fick vetskap om negativt planbesked, bearbetade politiken med argument att området skulle bebyggas snabbt genom OBOS försorg. Efter nära 9 månaders bearbetande blev planen godkänd för maximalt sju tomter med tydligt tillägg att man skulle visa hänsyn till intilliggande fastigheter. Resultatet 8 år senare är att OBOS sen länge klivit av, bearbetning av politiken har fortsatt, graden av exploatering tilltagit, steg för steg. Tydligt bortom det först tänkta, det avvägda. Tydligt bortom vad vi kan acceptera, och vad området kan bära. Det finns ingen motkraft för en sökande som inte nöjer sig med annat än maximalt ekonomisk utfall från sökandens egna enskilda perspektiv. Att visa hänsyn till intilliggande fastigheter har man omsatt i tomma ord. Är det här verkligen en samhällsutveckling vi vill ha? Det borde stått hänsynslöshet i planbeskedet, för det är utfallet. Och nu har man uppenbart släppt även genomförandet så att det kan bli precis hur lång byggperiod som helst.

Är det inte rimligt att man borde ha någon form av krav på sig tidsmässigt om man nu valt att driva den här typen av projekt själv så inte genomförandet blir en utdragen härva?

Sid 40 - Huvudmannaskap för vatten, avlopp och dagvatten
Är det eller är det inte krav på gemensamhetsanläggning? Varför lämnar man den frågan öppen?

Sid 41 - Behov av ytterligare utredningar eller tillstånd
Borde inte tillstånd för utfart finnas innan man godkänner planen?

Skyddsavstånd gentemot hästgård

Kommentarer till Swecos Spridningsberäkning hästallergener Modell-osäkerhet

Den spridningsmodell som används är en förenklad representation av verkligheten. Sweco medger att modellen inte kan beakta alla faktorer (t.ex. lokala variationer i topografi, väder och hästarnas rörelsemönster) och att modellen ursprungligen är framtagen för användning i USA.

Osäker emissionsdata

Inmatade emissionsfaktorer bygger på tidigare studier från en annan region och miljö. Bland annat har man utgått från data från Göteborgsområdet, (Gunnebo Ryttarsällskaps Ridskola) Detta påverkar modellens träffsäkerhet under norrländska förhållanden (t.ex. torrare luft i Norrland jämfört med Göteborg, speciellt under vinterhalvåret. Sweco skriver även själv i sin utredning att allergener sprids längre i torrare förhållanden men har indirekt inte tagit hänsyn till detta.

De antaganden och utgångspunkt som man använder i utredningen är därigenom inte fullt applicerbara på den aktuella hästgården med dess unika förutsättningar, vilket skapar osäkerhet i beräkningsunderlaget. Uppmätta medelhalter av hästallergen under regndagar är markant lägre de dagarna då ingen eller enbart lite nederbörd förekommer (IVL, 2018). Torra förhållanden ger signifikant högre halter av hästallergen och damm jämfört med våta förhållande

Luften i Norrland, speciellt under vinterhalvåret, är betydligt torrare än i Göteborgstrakten, =grund för hänsyn till större skyddsavstånd.

Antaganden om hästarnas vistelse

Utredningen bygger på flera antaganden om hur och när hästarna vistas i olika områden. Sweco skriver att hästarnas vistelsetid på ridbana, i hagar och stall är uppskattningar och att “faktiskt beteende varierar dagligen och påverkar emissionerna. Detta gör beräkningarna osäkra och kan innebära underskattning av halter” Emissioner modelleras utifrån medelvärden för stora ytor – inte punktkällor eller koncentrerade zoner (ex. där hästar ofta står.

Ett konkret exempel är att beräkningarna helt bortsåg från den hästhage som faktiskt ligger endast ~5 meter från planområdet. När alla hästar periodvis är samlade i denna hage så är det orimligt att utgå från att detta inte skulle ge någon påverkan avseende allergener. Det

Sweco har haft som utgångspunkt är att det är ridbanan som utgår den största källan till allergen. vilket känns väldigt tillrättalagt alt ogenomtänkt. Kan förstå att det är ett rimligt antagande att utgå från en sådan punkt när man hänvisar till den studie på en anläggning med

ridskoleverksamhet, som Göteborgs fallet, att det så klart är på ridbanan den största delen av ridskoleverksamheten är belägen och bedrivs under ett dygn

I vårat fall är inte dessa förutsättningar applicerbara utan man måste utgå från de verkliga förhållanden som råder dvs våra hästar vistas mesta tiden av dygnet i hagarna, vilket gör att det är denna utgångspunkt man måste förhålla sig till vid beräkning av allergenspridning.

En sådan avvikelse i indata innebär att modellresultaten undervärderar exponeringen nära gränsen. Enligt Swecos utgångspunkt så skulle alla som har hästverksamhet men inte någon egen ridbana inte ha något problem med allergener… det faller på sin egen orimlighet

Flyttar man istället upp grunden för spridningsområdet till de hagar som faktiskt ligger närmast planområdet dvs med allergenspridning högre upp där närmsta hage, lösdrift och
”sommarladugård” faktiskt ligger, så får du ett helt annat spridningsområde som sträcker sig inpå planområdet- vilket är den utgångspunkt som är den faktiska verkligheten!

Stallventilation och emissioner

Utredningen bedömer stallutsläppen som underordnade då stallet antas ha forcerad ventilation via tak (d.v.s. utsläpp högt över mark), man skriver dock att ”om man inte använt sig av forcerad ventilation utan om utsläppen från stallet skulle ventileras via dörrar och fönster skulle påverkan sannolikt bli högre då stallemissionerna släpps ut i taknivå.”

I verkligheten används forcerad takventilation i stallet enbart under vintermånaderna, dvs mellan november tom mars normalt sett, Det är endast den tiden på året som dörrar och fönster hålls helt stängda. Övrig tid så nås bästa ventilationen och genomströmning av luft i stallet genom att vi har öppna dörrar och fönster, även för att hästarna skall slippa störande buller och ljud från fläktarna.

Detta innebär att en större del av året sker utsläpp på lägre höjd, vilket ger högre halter i omgivningen än vad modellen förutsatt. Avsaknaden av denna information i modellen gör att spridningen underskattats.

Individuella variationer hos hästar

Modellen tar inte heller hänsyn till skillnader mellan hästar som kan påverka allergenutsläpp. Sweco noterar t.ex. att beräkningarna inte skiljer på hästars ras, kön pälsar eller skötsel och "utgår från att hästarna går med täcken vintertid och därigenom generera mindre spridning av allergener"

I verkligheten går tex våra islandshästar utan täcke även vintertid, vilket ger mer spridning av damm och allergener. Dessa lokala förhållanden är inte inräknade, vilket ytterligare ökar osäkerheten i prognoserna. Avsaknaden av denna information i modellen gör att spridningen underskattats.

Föråldrade indata och. förändrad omgivning

Spridningsberäkningarna utgår från lokala meteorologiska data för åren 2015–2017 (vindberäkningen) i Sörmjöle, inte Åheden. Värt att nämna här är att våran gård ligger mitt i fjärden och är mer oskyddad från vind från havet än vad Sörmjöle är.

En beräkning och resultaten baserade på äldre förhållanden (mer än 10 år) underskattar dagens spridning. Även Sweco har varit tydlig med att förhärskande vindriktning är från havet med vind mot planområdet, lägger man dessutom till att sedan 2015-2017 har betydande förändringar skett i omgivningen – exempelvis skogsgallring och avverkning kring hästgården och ner mot havet vilket gör att landskapsbilden är förändrad och mer öppen, vilket påverkar vindmönstret och även spridningen av allergener med vinden mot planområdet

Ändrat klimat och vind

De senaste årens klimateffekt har även förändrat väderförhållanderna under de senaste tio åren sedan mätningarna genomfördes med mildare vintrar men framför allt mer vind och blåst, har aldrig haft så många stormar de sista fem åren där skog blåst ut jmf med väderförhållandena tidigare. Vi anser därför att det blåser ännu mer mot planområdet jmf med

de mätningar som gjordes 2015-2017, vilket Sammantaget innebär att allergener transporteras längre sträckor i dagsläget, vilket talar för stor osäkerhet i vindberäkningen och behovet av större skyddsavstånd mot planområdet

Torrt lokalklimat

Norrlands klimat är torrare, särskilt vintertid, än klimatet i södra Sverige. Utredningen noterar att torra förhållanden ger signifikant högre halter hästallergen jämfört med fuktiga förhållanden. Detta är relevant då luften i norra Sverige vintertid är betydligt torrare än i t.ex. Göteborgsområdet som man utgått från som referenspunkt. Konsekvensen blir även här att allergener kan spridas lättare och längre, något som inte fullt ut speglas i indata eller referensvärden från sydligare breddgrader. Brist på skyddsvegetation och ständigt förändrad markanvändning

Enligt utredningen skulle “avskiljande skyddande vegetation” mellan hästgård och bebyggelse kunna motivera ett kortare skyddsavstånd än 200 m, Sweco säger även ” om vegetation bevaras mellan planområdet och hästgården finns goda möjligheter att riktvärdet på 2 U/m3 klaras inom planområdet. ”

Väldigt motsägelsefullt att det i det aktuella planförslaget inte finns någon sammanhängande vegetationsbarriär närmast hästgården – tvärtom planeras öppna ytor och en väg mot gården

Man hänvisar även från kommunen sida till ”Bevarande av naturmark” vilken avser våran mark som redan används av hästar: Planbeskrivningen talar om att bevara ett naturområde på fastigheten Sörmjöle 5:7 som buffert. I verkligheten utgör denna “naturmark” en del av hästgårdens befintliga hagar där hästar periodvis vistas dygnet runt och betar ner bla den vegetation man hänvisar till.

Det är viktigt att förstå att markanvändning på en hästgård är under ständig förändring, då en hage som blivit upptrampad och lerig måste ligga i träda, plöjas upp eller pga av risk för att hästar fastnar med hovarna i uppstickande rötter kan ev träd måsta tas bort. Sådana faktorer gör att mark som används som hage ett år kan ligga i träda ett annat år, likaså vad gäller betesmark. Marken runt gården nyttjas växelvis varför det är så viktigt att ta hänsyn till hela vårat hagom-

råde, och inte bara utgå från det som man i utredningen kallar ”rådande förhållanden” Det är viktigt att förstå att marken på en hästgård är under ständig påverkan av hästar (nedtrampning, bete, växelbruk avseende nyttjande) och kan knappast ses som orörd skyddszon. Om detta område, på våran egen marks, ska betraktas som en skyddszon innebär det i praktiken att hästgårdens nyttjande av sina befintliga hagar inskränks redan nu.

Att förlita sig på eventuell kvarstående skogsbarriär på hästgårdens mark (utanför planområdet) är varken tryggt eller rimligt. Det är orimligt att hästverksamheten ska behöva avstå mark man redan använder för att kompensera för ett otillräckligt skyddsavstånd i planeringen.

Avsaknad av skyddande vegetation i planområdet medför att allergenhalten blir högre hos de boende, vilket förstärker behovet av ett större avstånd.

Brister i datainsamling och igen dialog med markägare medför felaktigheter i utredningen

Avsaknad av dialog med hästgården

Trots att utredningen skulle ligga till grund för en viktig planändring har ingen kontakt tagits med hästgårdens ägare under arbetet. Sweco har inte inhämtat lokal information som hade kunnat säkerställa korrekt och riktig indata. Till exempel hade ett enkelt telefonsamtal klargjort hur stallet ventileras i praktiken och att en hage faktiskt gränsar direkt till planområdet. Bristen på dialog leder till felaktiga antaganden (som nämnts ovan) och minskar tillförlitligheten i utredningens resultat.

Felaktiga uppgifter om hagar**:** I planhandlingarna angavs felaktigt att närmaste hästhage ligger 35 m bort, vilket utredningen tog för givet. I själva verket finns en aktiv hage endast ~5 m från planområdet. Att ett så väsentligt förhållande missats i underlaget är allvarligt – det innebär att man inte räknat med den mest näraliggande allergenkällan alls i spridningsberäkningarna.

Felaktiga uppgifter avseende antalet bostäder

Utredningen utgick från ett scenario med 10 nya småhus.

Det aktuella planförslaget har justerats till 13 bostäder, dvs 30 % fler än i beräkningen. Fler hushåll innebär fler personer (inklusive barn) som kan utsättas för allergen. Samt större påverkan för hästgården Detta skärper kravet på försiktighet. Underlaget borde ha uppdaterats i takt med planändringen – annars underskattas påverkan på både hälsa och hästgårdens verksamhet.

Framtida inskränkningar i hästverksamheten samt möjlighet till expansion

Ingen hänsyn till planerad utökning eller växelvis utnyttjande av mark: Hästgårdens intention att utöka verksamheten (fler hästar i framtiden) har inte beaktats i utredningen.
Sweco konstaterar uttryckligen att beräkningarna endast avser "nuvarande situation på hästgården" och att "ingen hänsyn är tagen till framtida utökad hästverksamhet"

Samtidigt erkänner man att med fler hästar kan allergenutsläppen öka och spridas mer.

Hästgårdens expansionsplaner är kända (och tydligt framlagda för kommunen) vilket gör att avsaknaden av proaktiva åtgärder i planen är oroande.

Praxis säger risk för restriktioner: Utredningen påpekar tom själv att tidigare praxis brukar leda till att en hästgård ofta drabbas av inskränkningar i sin verksamhet om högre halter hästallergen når boende och skapar olägenhet

Med andra ord riskerar hästverksamheten att framtvingas minska antalet hästar eller vidta kostsamma åtgärder om de nya grannarna senare skulle klaga på allergibesvär. Denna risk är reell om skyddsavståndet är otillräckligt, vilket de är i det aktuella förslaget, detta tillsammans med att det drabbar näringsidkarens rätt att kunna utveckla sin verksamhet.

Förebyggande åtgärd: Genom att öka skyddsavståndet redan nu kan framtida konflikter och klagomål förebyggas. Som utredningen själv konstaterar med ett för litet avstånd föreligger en klar "risk för framtida klagomål och möjliga inskränkningar i hästgårdens verksamhet", varför "ett ökat skyddsavstånd är därför även en viktig förebyggande åtgärd"

Kommunen bör i planstadiet väga hästgårdens intresse av att kunna fortsätta nuvarande samt ha möjlighet att och utöka sin verksamhet mot exploateringsintresset. Ett tillräckligt skyddsavstånd är nyckeln för att undvika framtida intressekonflikter mellan boende och hästnäringen.

Hälsorisker kopplade till allergener (särskilt för barn)

Folkhälsomyndighetens riktlinjer: Folkhälsomyndigheten rekommenderar fortsatt ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter (stall, hagar, paddock) och bostäder

Swecos visar även de att hästallergen kan spridas upp till ca 100-200 meter från källan, bara det att källan de utgår från har felaktig utgånspunkt

I det aktuella fallet planeras många av bostäderna inom detta skyddsavstånd, lägg dessutom till att den härskande vindriktningen går från hästgården mot planområdet, samt alla de osäkerheter och felaktigheter i Swecos utredning som påverkar emissionsdatan

Detta innebär att de boende löper stor och påtaglig risk att exponeras för allergenhalter som överskrider vad känsliga personer tål

Känsliga grupper och barn

Det planerade området riktar sig i huvudsak till barnfamiljer, och barn är särskilt känsliga för luftföroreningar. Deras lungor och immunförsvar är under utveckling, och barn andas in mer luft per kilo kroppsvikt än vuxna. Studier har visat att partiklar lättare fastnar i barns lungor – ungefär 10–20% mer per andetag jämfört med hos vuxna

Därmed kan även måttliga halter allergen få större hälsopåverkan på barn. Att medvetet utsätta en nyetablerad grupp barn för hästallergen (som de saknar tidigare tolerans mot) är en betydande hälsorisk som bör och kan undvikas genom större skyddsavstånd.

Allergiförekomst i befolkningen

Hästallergi är förhållandevis vanlig i Sverige – cirka 5–10 % av befolkningen beräknas vara allergisk mot häst

Bland astmatiker (särskilt barn med astma) är andelen ännu högre. Utifrån dessa siffror kan man förvänta sig att flera (uppskattningsvis 5–7) av de framtida boende i området kan lida av hästallergi

Redan vid dagens verksamhet sprids allergener huvudsakligen inom 50–100 m från hästhållning, vilket betyder att utan ordentligt skyddsavstånd riskerar allergiska personer i det nya området att drabbas av allvarliga olägenheter för sin hälsa.

Naturmiljö och landskapsvård

Bevarande av det öppna landskapet: Hästgårdens verksamhet bidrar till att upprätthålla det öppna kulturlandskapet i Åheden. Betande hästar håller markerna öppna och gynnar biologisk mångfald, något som även framhålls i plan- och bygglagen. Enligt 3 kap. 4 § PBL ska planläggning ta hänsyn till och främja bevarande av kultur- och naturmiljövärden.
Hästhållningen på platsen är ett konkret exempel på landsbygdsutveckling som bevarar natur- och kulturmiljö genom traditionell markanvändning (bete, hävd av mark).

Planförslaget motverkar PBL:s intentioner: Genom att negligera behovet av ett ordentligt skyddsavstånd och därmed potentiellt tvinga bort eller begränsa hästgårdens verksamhet, motverkar kommunen syftet att bevara landsbygdens värden. Hästgården är en viktig resurs.

Om verksamheten inskränks p.g.a. nya grannar för nära intill, riskeras både det öppna landskapet och den biologiska mångfalden. Det står i direkt konflikt med intentionerna i 3 kap. 4 § PBL om att skydda kultur- och naturmiljön vid planläggning

Att från början planera in ett tillräckligt avstånd är därför också att ta ansvar för landskapsvården och den gröna infrastruktur som hästhållningen utgör i området.

Sammanfattning hur planen inskränker våran häst- och jordbruksverksamhet om inte tillräckliga skyddsavstånd tas hänsyn till

Risk för framtida restriktioner eller nedläggning

Om nya grannar klagar på allergi, lukt eller flugor, finns det tyvärr en praxis att inskränka djurhållning snarare än att åtgärda bygglovsfel i efterhand.

Detta kan leda till minskat antal hästar, begränsningar i vistelsetid eller krav på nya tekniska lösningar.

Begränsad möjlighet till expansion

Utredningen tar inte hänsyn till våra planer på att utöka verksamheten, trots att detta är känt för kommunen.
Ett otillräckligt skyddsavstånd försvårar framtida utveckling, t.ex. större lösdrift, ridverksamhet och fler hästar, eller även expansion av andra djur på gården (självhushåll)

Faktisk markanvändning begränsas redan nu iom befintlig förslag

Kommunen hänvisar till våra befintliga hagar som "naturmark"/"buffertzon", vilket i praktiken innebär att vi redan i inledningsskedet förlorar rätten att använda delar av gårdens mark till djurhållning

Eftersom marken på alla jordbruksfastigheter används växelvis (bete, träda, hagar) begränsar detta direkt verksamhetens flexibilitet och hållbarhet.

Ekonomisk osäkerhet och planeringsoro

Vi får mindre handlingsutrymme för investeringar i t.ex. ridhus eller verksamhetsutveckling då ekonomiska risken blir stor
Planförslaget skapar oro för framtida klagomål, rättsprocesser eller kostsamma ombyggnader.

Sammanfattning avseende felaktigheter och osäkerheter i Swecos utredning Brister i beräkningsmodell och indata

Modellen är från USA, inte anpassad för svenska eller norrländska förhållanden.
Emissionsdata kommer från Göteborg – helt annan klimatmiljö än i Norrland. Norrland är torrare, vilket gör att allergener sprids längre.
Modellen tar inte hänsyn till faktorer som topografi, lokala vindar eller hästarnas individuella beteende.
Emissioner modelleras utifrån medelvärden för stora ytor – inte punktkällor eller koncentrerade zoner (ex. där hästar ofta står)

Felaktiga antaganden om hästgården

Beräkningarna fokuserar på ridbanan som allergihärd, men en hage ligger bara 5 meter från planområdet ignorerats.

Sweco antar att stallet är stängt med fläktventilation, men i verkligheten är dörrar och fönster öppna större delen av året, vilket leder till lägre utsläppshöjd och mer lokal spridning.
Antagande om att hästarna bär täcke vintertid stämmer inte för då tex islandshästarna aldrig har täcket på vilket innebär att de sprids mer allergen.

Felaktiga uppgifter i underlaget

Det anges att närmsta hage ligger 35 meter bort från planområdet, i verkligheten bara 5 meter.
Antalet bostäder anges som 10, men det faktiska planförslaget omfattar 13 bostäder – 30 % fler. Detta skärper kravet på försiktighet.
Underlaget borde ha uppdaterats i takt med planändringen – annars underskattas påverkan på både hälsa och hästgårdens verksamhet.
Sweco har inte kontaktat hästgården alls, vilket lett till grova fel i data och många antaganden.

Vind och klimatdata är föråldrade

Väderdata är från 2015–2017 i Sörmjöle – Klimatet har blivit blåsigare och torrare senaste åren, vilket ökar spridningen. Gården ligger i Åheden där närheten till havet är närmare än Sörmjöle och därmed ännu mer utsatt för havsvindar, samt att landskapet har blivit mer öppet efter bla avverkningar än för tio år sedan.

Skyddsvegetation finns inte i planförslget – trots att Sweco räknar med det

Sweco hävdar att om “vegetation bevaras” kan riktvärden uppfyllas – men det planeras varken träd eller skyddande barriär.

Dessutom utgör den “naturmark” som kommunen hänvisar till faktiskt hagmark med hästar på våran fastighet– vilket motsäger utredningen.

Vilken säkerhetsrisk gentemot gårdens djurhållningen finns det om man bygger bostäder för nära hästhagar samt leder fram en väg direkt mot vårat hagområde.

När bostäder byggs för nära hästhagar finns flera säkerhetsrisker för hästar som kan påverka både deras fysiska hälsa och psykiska välbefinnande, men även risker för barn som ej övervakas
Oavsiktlig eller avsiktlig störning från människor

Störande beteende
Ovana människor (särskilt barn) kan klappa, mata eller försöka gå in till hästarna utan att förstå riskerna.

Felaktig utfodring

Hästar kan bli allvarligt sjuka av mat som människor kastar in, t.ex. bröd, gräsklipp eller godis.

Skadegörelse eller djurplågeri

I värsta fall förekommer medvetna skador eller skrämselhandlingar mot djuren.

Bullerstörningar

Trafik, gräsklippare, musik eller byggarbeten nära hagarna kan stressa hästar.

Plötsliga rörelser

Bilar, cyklar, elskotrar eller lekande barn kan skrämma hästar som är flyktdjur.

Otillräckliga avstånd

Gör det lättare för folk att ta sig in i hagar, vilket kan leda till olyckor.

Skräp och farliga föremål

Bostadsområden medför ofta ökat skräp och föremål som kan blåsa in i hagar (plastpåsar, burkar, m.m.), vilket kan skrämma eller skada hästar.

Barn som klappar eller matar hästar genom staketet riskerar att skadas

Försök att gå in i hagen kan leda till allvarliga olyckor. Vems ansvar? Barn kan krypa genom eller klättra över stängsel utan att förstå riskerna. Elstängsel kan ge obehagliga stötar.

Om bostadsområdet ligger i direkt anslutning till hästhagarna är det svårt att förhindra spontan lek av barn i närheten. Hästar är stora,

starka djur med flyktinstinkt – även en snäll häst kan sparka eller bitas om den blir rädd.

Skyddsavstånd stärker förtroendet för kommunen

Tydlig planering skapar trygghet och genom att sätta tydliga skyddsavstånd visar kommunen att man värnar både lantbruk och boendemiljö och kan därigenom förebyggea klagomål, rättsprocesser och negativ mediabild. Man skapar långsiktig planeringssäkerhet för gårdar och grannar och visar respekt för båda parters rättigheter

Skyddsavstånd är inte ett hinder, utan en lösning för hästgårdens och samhällets bästa Kommunen bör bejaka skyddsavstånd som en metod för att långsiktigt möjliggöra både hästverksamhet och bostadsutveckling. Varken djurhållare eller boende ska behöva ta risken och genom en balanserad planering förebyggs konflikt. Hästgårdar behöver planeringsro – inte bakbundna expansioner

Mot bakgrund av ovanstående osäkerheter, motsägelser samt felaktigheter, yrkar vi att

Detaljplanen justeras så att skyddsavståndet mellan planområdet och den befintliga hästverksamheten utökas, i linje med Folkhälsomyndighetens rekommendation om 200 meter, eller i vart fall anpassas för att säkerställa en tillräcklig marginal till riktvärdet om 2 U/m³ även vid ogynnsamma väderförhållanden samt utifrån faktiska förhållanden, dvs ej av Sweco uppskattade eller gjorda antaganden om vilka förhållanden som råder på hästgården samt med hänsyn tagen till övriga osäkerheter som påverkar utfallet av allergener.

Kommentar

Svar på inlämnade synpunkter i samrådsskedet

I samrådsredogörelsen finns redovisat hur tidigare inlämnade synpunkter besvarats och hur dessa har beaktats av kommunen samt hur planförslaget eventuellt har bearbetats utifrån dessa.

En balanserad lösning

Att leda trafiken längs efter kraftledningsgatan bedöms inte som en effektiv markanvändning då tillkommande bostadsfastigheter söder om kraftledningsgatan inte kan angöra gatan.

Planförslaget justeras och gatan flyttas cirka 4 meter från planområdesgränsen för att inte angränsa direkt mot befintlig hästhage.

Tomtindelning, antal fastigheter och minsta fastighet

Sedan granskningen har mängden kvartersmark för bostäder justerats vilket resulterar i att maximalt 12 bostadsfastigheter kan bildas.

Tomtindelning regleras inte i detaljplanen. Maximalt antal tomter baseras på den totala arean av kvartersmark för bostäder dividerat med den reglerade minsta fastighetsstorleken. För planförslaget medför det att maximalt 12 bostadsfastigheter kan bildas.

Kommunen gör bedömningen att en minsta fastighetsstorlek om 2000 m^2 säkerställer den öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och att det därmed bedöms lämpligt i området.

Nockhöjd

Angiven hösta nockhöjd är reglerad för att samspela med kringliggande bebyggelse i närområdet.

Planbesked och utökning av antalet tomter

Upprättandet av detaljplanen påbörjas efter positivt planbesked, därav redovisas inte vad som föregått det positiva planbeskedet.

Angående utökningen av antalet tomter så finns inget formellt beslut utan det är en fråga som hanteras inom ramen för detaljplaneprocessen.

Skogsbruk

Påverkan på skogsbruket har beaktats i detaljplanen genom reglering av en 12 meters buffert mellan byggrätterna och skogen där byggnad inte får uppföras.

Riksintresse för rennäring

Berörd sameby ingår i sakägarkretsen och har fått planförslaget tilldelat för möjlighet till yttrande.

Gång- och cykelbana

Trafikverket ansvarar för den planerade gång- och cykelvägen längs med väg 522 inklusive närområde.

Utveckling av närområdet

En eventuell utveckling av närliggande områden som inte kan hanteras genom förhandsbesked behöver behandlas i en separat planprocess. Planförslaget omöjliggör inte för en fortsatt utveckling av området om det i framtiden fattas beslut om att ett sådant arbete ska påbörjas.

Dricksvatten

Överenskommelse med Mjölebygdens vattenförening finns.

Dagvatten

Dagvattenhanteringen bedöms även kunna lösas lokalt inom respektive fastighet. Dagvattenhantering ska redovisas vid bygglovsprövning.

Tidsplan

Det finns inga krav på hur länge en planprocess får pågå.

Avloppshantering

Avloppshanteringen bedöms kunna lösas enskilt inom respektive fastighet och erfordrar därför inget krav om gemensam lösning, även om det är en rekommenderad lösning.

Tillstånd till utfart

Föreslagen placering av utfart mot väg 522 har beviljats av Trafikverket och tillstånd kan sökas vid utbyggnad av gatan.

Swecos spridningsberäkning hästallergener

Kommunen har under planarbetets gång beställt utredningen *Spridningsberäkning av hästallergener för Sörmjöle 3:40* och förlitar sig på att genomförd utredning är utförd med vedertagna metoder och att

resultatet är att betrakta som pålitligt utifrån rådande förutsättningar. I stycke 4.7 i utredningen presenteras osäkerheter i modellberäkningarna vilket beaktades i granskningsskedet genom att en 20 meter bred bostadsfri zon från gränsen för riktvärdet 2 U/m^3 infördes i plankartan.

Tolkningen av inkommen synpunkt är att, precis som nämns i det sista stycket i yttrandet, att Yttrande önskar en justering av planförslaget i form av att skyddsavståndet mellan befintlig hästverksamhet och föreslagen exploatering i planförslaget utökas. Vidare tolkas att skyddsavståndet önskas uppgå till 200 meter eller åtminstone utökas tillräckligt för att säkerställa en marginal till riktvärdet om 2 U/m^3 även vid ogynnsamma väderförhållanden.

Planförslaget justeras inför antagande för att tillmötesgå yttrandet. Föreslagen bostadsfastighet öster om gatan längst söder ut i granskningsförslaget tas bort och användningsområde för bland annat avloppsanläggningen flyttas norrut. Föreslaget användningsområde för bostäder väster om gatan lägst söder ut minskas något. Användningsområdet för gata flyttas cirka 4 meter norr ut för att inte angränsa direkt till planområdesgränsen/närliggande fastighet. Syftet med justeringarna är att utöka avståndet mellan eventuella bostäder och befintlig hästhage och att föreslagen exploatering (bostäder, gata och avloppsanläggning/elförsörjning) inte riskerar att uppföras i direkt anslutning till närliggande fastighetsgräns. Vidare möjliggör föreslagen justering en vegetationsbarriär mellan planområdet och närliggande fastighet i söder genom regleringen natur. Genomförd justering medför att avståndet mellan gränsen för riktvärdet 2 U/m^3 uppgår till minst 40 meter.

Se kommunens svar i yttrande Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

Ändringar efter granskning

Planhandlingarna ändras på följande punkter:

Plankartan

- Kvartersmark för bostäder i planområdets sydöstra del tas bort.
- Område för kvartersmark för bostäder i planområdets sydvästra del minskas.
- Område för kvartersmark för avloppsanläggning och elförsörjning flyttas cirka 30 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats gata flyttas cirka 4 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats natur regleras mot planområdets sydliga gräns.

Planbeskrivning

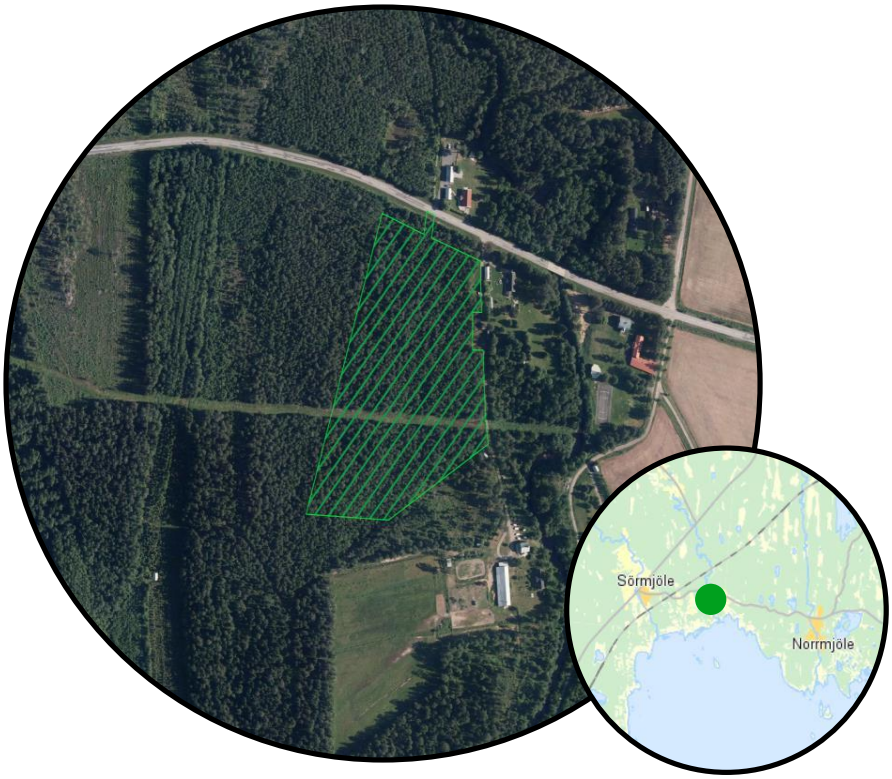
- Planens syfte revideras för att överensstämma med den minskade mängden kvartersmark för bostäder. Syftet ändras från att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 13 fastigheter till 12 fastigheter.
- Planbeskrivningen kompletteras med förtydligande om vattenföreningens bedömning gällande kapaciteten i enlighet med yttrandet.
- Planbeskrivningen revideras med förtydligande om att tillräcklig yta för avloppsanläggning och elförsörjning finns inom användningsområdet.
- Planbeskrivningen justeras genom att flytta avsnittet *gemensamhetsanläggning* flyttas till fastighetsrättsliga frågor i enlighet med yttrandet.

Detaljplanering, Umeå kommun september 2025

Denna handling har godkänts av planchef Johanna Söderholm med planarkitekt Villiam Brännström som handläggare. Handlingen är godkänd i kommunens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift

Detaljplan för Sörmjöle 3:40

Inom Sörmjöle i Umeå kommun, Västerbottens län

Planbeskrivning – antagandehandling

September 2025

Diarienummer: BN-2017/00028

Gällande lagstiftning:	Planbesked:	Antagen:	Laga kraft:	Aktnummer:
PBL 2010:900 BFS 2020:8	BN § 308 2017-09-20			

Detaljplaneprocessen

Om detaljplaner

En detaljplan reglerar hur mark och vatten får användas och hur bebyggelse och byggnadsverk får se ut. Detaljplanen reglerar rättigheter och skyldigheter. Plankartan är bindande vid prövning av exempelvis bygglov. Planbeskrivningen beskriver detaljplanens syfte och hur plankartan ska tolkas.

Under arbetet med detaljplanen tar kommunen ställning till hur marken får användas, utifrån en avvägning av allmänna och enskilda intressen.

En detaljplan kan handläggas med standardförfarande, begränsat standardförfarande, utökat förfarande eller samordnat förfarande.
Aktuell detaljplan handläggs med utökat förfarande då detaljplanen inte är förenlig med översiktsplanen.

Detaljplaneprocessen för utökat förfarande beskrivs nedan.

Utökat förfarande

Kungörelse

Vid utökat förfarande ska kommunen inför samrådet kungöra förslaget till detaljplan. Kungörelsen ska göras i en ortstidning och anslås på kommunens anslagstavla.

Samråd

Samråd av planförslaget sker med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, kända sakägare och andra berörda. Syftet med samrådet är att samla in information och synpunkter, förankra förslaget och få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt. De skriftliga synpunkter som inkommit under samrådstiden redovisas och bemöts i en samråds¬redogörelse. Därefter justeras förslaget utifrån inkomna synpunkter. Samrådstiden är minst tre veckor.

Granskning

Planförslaget ska därefter tillgängliggöras för granskning i minst tre veckor. Om detalj¬planen antas medföra betydande miljöpåverkan gäller minst 30 dagar. Granskningen är ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter på planförslaget.

Antagande

Detaljplanen antas genom ett politiskt beslut av kommunfullmäktige.

Laga kraft

Om detaljplanen inte överklagas får beslutet att anta detaljplanen laga kraft, vilket innebär att detaljplanen får rättsverkan. Därefter kan genomförandet av detaljplanen påbörjas.

Innehållsförteckning

Detaljplaneprocessen 2
Om detaljplaner 2
Utökat förfarande 2
Innehållsförteckning 3
Planens syfte 5
Beskrivning av detaljplanen 5
Plandata 5
Planens huvuddrag 6
Planförfarande 6
Planhandlingar 6
Motiv till detaljplanens regleringar 7
Allmän platsmark 7
Kvartersmark 9
Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden 13
Kommunala ställningstaganden 13
Ställningstaganden enligt 3-4 kap. miljöbalken 16
Hushållningsbestämmelser 16
Miljökvalitetsnormer 17
Strandskydd 20
Planeringsförutsättningar 20
Mark- och vattenanvändning 20
Stads- och landskapsbild 20
Kulturmiljö 21
Fornlämningar 21
Naturmiljö 21
Geotekniska förhållanden 21
Social miljö 21
Rekreation och friytor 21
Kommunikationer 22
Teknisk försörjning 23
Hälsa och säkerhet 25
Förändringar och konsekvenser 29

Mark- och vattenanvändning 29
Stads- och landskapsbild 29
Kulturmiljö 31
Naturmiljö 31
Geotekniska förhållanden 31
Social miljö 32
Kommunikationer 32
Teknisk försörjning 33
Hälsa och säkerhet 36
Genomförandefrågor 39
Organisatoriska frågor 39
Fastighetsrättsliga frågor 42
Tekniska frågor 43
Ekonomiska frågor 44
Upplysningar 44
Samrådskrets 45
Medverkande 46
Källor 46

Planens syfte

Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 12 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Beskrivning av detaljplanen

Plandata

Planområdets läge: Åheden, Sörmjöle. Se figur nedan.

Planområdets area: 40 950 m^2

Avstånd till Sörmjöle: Ca 3 km

Avstånd till Umeå: Ca 20 km

Markägoförhållanden: Privat ägo

Vattenområden: Närmaste vattenområde är Åhedån som ligger 50–100 meter öster om planområdet.

Figur 1. Planområdets läge markerad med vit ring.

Planens huvuddrag

Detaljplanen syftar till att möjliggöra för avstyckning av fastigheter för bostadsändamål. Planområdet för detaljplanen är inte planlagt sedan tidigare och utgörs av skifte 1 tillhörande fastigheten Sörmjöle 3:40. Området är inte utpekat för bostadsändamål i *översiktsplan Umeå kommun – Fördjupning för kusten*, därav handläggs detaljplanen med utökat förfarande.

Med hänsyn till omgivande miljö anses planområdet lämpligt att exploatera med maximalt 12 fastigheter för bostäder i form av småhus, vilket motsvarar ca 4800 m^2 bruttoarea (BTA) för bostadsändamål. Planen säkerställer att ny bebyggelse anpassas till omgivningen genom reglering av bebyggandets omfattning, krav på utformning och fastighetsstorlek samt att ny bebyggelse omges av naturmark för att följa omgivande landsbygdskaraktär. Detaljplanen bedöms således samspela med den befintliga bebyggelsetypen i närområdet.

Planförslaget skapar förutsättningar för tekniska anläggningar i form av gemensam spillvattenhantering samt elförsörjning med möjlighet till gemensam elförsörjning.

Kvartersmark

Planen reglerar kvartersmark i form av användningarna **Bostäder [B], Elförsörjning [E_1]** och **Avloppsanläggning [E_2].**

Allmän platsmark

Planen reglerar allmän platsmark i form av **NATUR** och **GATA**.

Vattenområde

Planen berörs inte av något vattenområde.

Genomförandetid

Genomförandetiden är fem år från den dag planen får laga kraft.

Planförfarande

Planen handläggs med utökat förfarande enligt plan- och bygglagen, PBL (2010:900). Bedömningen att handläggningen ska ske med utökat förfarande grundar sig på att planområdet inte är utpekat för bostadsändamål och därmed inte förenlig med gällande översiktsplan *Fördjupning för kusten*. Enligt undersökningen om betydande miljöpåverkan bedöms planförslaget inte innebära betydande miljöpåverkan (se rubrik *Undersökning av betydande miljöpåverkan*) och planförslaget bedöms inte vara av betydande intresse för allmänheten i Umeå kommun. Då detaljplanen möjliggör för ett mindre bostadstillskott på befintlig skogsmark med begränsad omgivningspåverkan bedöms detaljplanen inte av betydande intresse för allmänheten.

Planhandlingar

- Plankarta
- Planbeskrivning

Underlag

- Undersökning av betydande miljöpåverkan, oktober 2019
- Samrådsredogörelse, februari 2025
- Granskningsutlåtande, september 2025
- Grundkarta, februari 2025
- Fastighetsförteckning, februari 2025

Motiv till detaljplanens regleringar

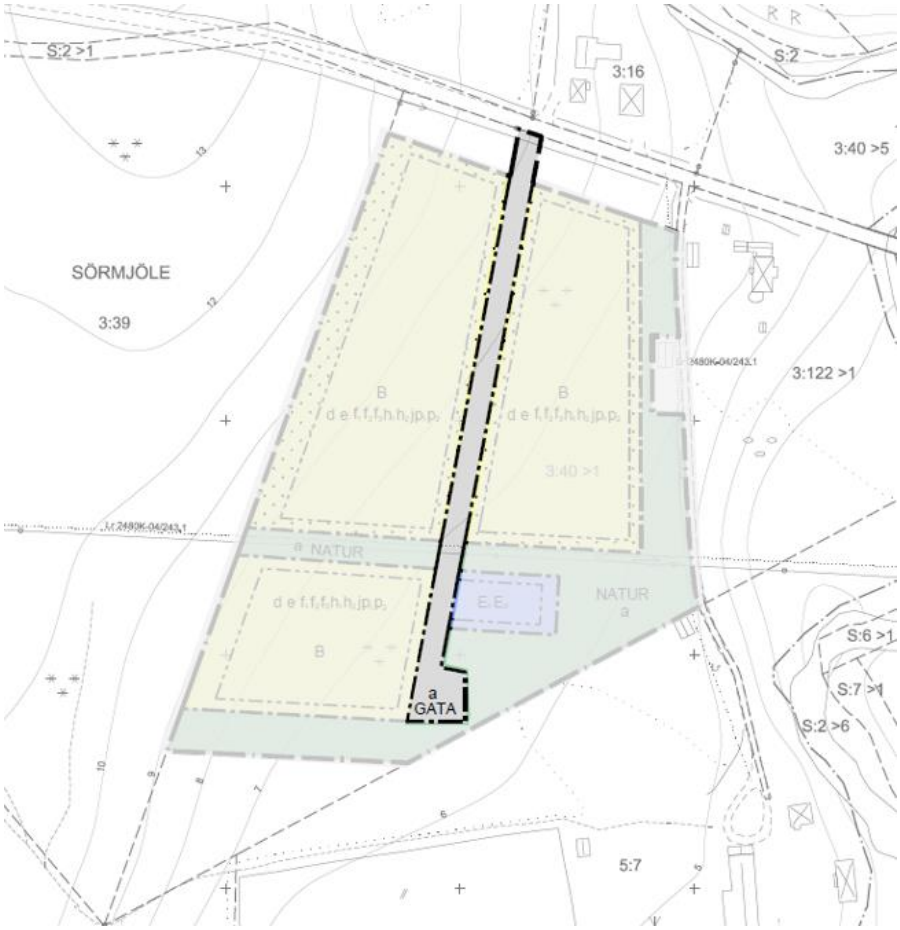
Allmän platsmark

Allmän plats är områden som i detaljplaner är avsedda för ett gemensamt behov. Kommunen ska reglera vilka områden som ska vara allmän plats. En allmän plats kan till exempel vara en gata, ett torg eller en park.

Nedan redogörs motiven till regleringen av allmän plats i aktuell detaljplan.

Användningsbestämmelser för allmän plats

GATA. Ny lokalgata behöver anordnas för att angöra kvartersmark i området. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 7§ 1p plan- och bygglagen (PBL). Se figur 2 nedan.

Figur 2. Utdrag från plankartan. Användningen gata illustreras.

NATUR. Delar av befintliga naturområden inom planområdet bekräftas i detaljplanen för att tydliggöra respektavstånd mot närliggande fastigheter. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 7§ 3-4p PBL. Se figur 3 nedan.

Figur 3. Utdrag från plankartan. Användningen natur illustreras.

Egenskapsbestämmelser för allmän plats

Huvudmannaskap

a_1 – Huvudmannaskapet är enskilt för den allmänna platsen, se figur nedan**.** Bestämmelsen reglerar att huvudmannaskapet för den allmänna platsen är enskilt. Bestämmelsen gäller för all allmän platsmark inom planområdet. Som särskilt skäl för planläggning av enskilt huvudmannaskap på samtliga ytor som utgör allmän plats beaktas den omfattning allmänheten förväntas nyttja de allmänna platserna. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 1§ PBL. Se figur 4 nedan.

Figur 4. Utdrag från plankartan. Egenskapsbestämmelsen huvudmannaskapet är enskilt för den allmänna platsen illustreras.

Kvartersmark

Kvartersmark är mark som i detaljplan är avsedd för bebyggelse för enskilt ändamål eller allmänna verksamheter. Kommunen ska alltid ange användningen av kvartersmark. Användning av kvartersmark kan till exempel vara bostäder, detaljhandel eller industri.

Nedan redogörs motiven till regleringen av kvartersmark i aktuell detaljplan.

Användningsbestämmelser för kvartersmark

B - Bostäder, se figuren nedan. Bestämmelsen har viss grund i riktlinjerna som presenteras i *Tematiskt tillägg för landsbygden*, att inställningen till utveckling av bebyggelse på landsbygden är positiv. Syftet med regleringen är att möjliggöra för uppförandet av bostäder. I användningen bostad ingår även olika bostadskomplement som förråd och garage. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 5p. PBL. Se figur 5 nedan.

Figur 5. Utdrag från plankartan. Användningen bostäder illustreras.

E_1 – Elförsörjning , se figur nedan. Användningen tekniska anläggningar med precisering elförsörjning används för att säkerställa yta för nätstation för anslutning till det kommunala elnätet. Genom bestämmelsen elförsörjning möjliggör detaljplanen även för annan gemensam energiförsörjning som exempelvis gemensamma solceller. Reglering sker med stöd av 2 kap. 5§ 3p. PBL. Se figur 6 nedan.

E_2 – Avloppsanläggning, se figur nedan. Användningen teknisk anläggning med precisering avloppsanläggning används för att möjliggöra för gemensam avloppsanläggning. Reglering sker med stöd av 2 kap. 5§ 3p. PBL. Se figur 6 nedan.

Figur 6. Utdrag från plankartan. Användningarna elförsörjning och avloppsanläggning illustreras.

Egenskapsbestämmelser för kvartersmark

Begränsning av markens utnyttjande

Prickmark - Marken får inte förses med byggnad, se figur nedan. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa tillräckligt med förgårdsmark. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1p. PBL. Se figur 7 nedan.

Figur 7. Utdrag från plankartan. Egenskapsbestämmelsen prickmark illustreras.

Fastighetsstorlek

d – Minsta fastighetsstorlek är 2000 m^2, se figur nedan. Bestämmelserna reglerar minsta tillåtna fastighetsstorlek om 2000 m^2. Detta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

Höjd på byggnadsverk

h_1 – Högsta nockhöjd för huvudbyggnad är 8,5 meter, se figur nedan. Höjdbestämmelsen samspelar med kringliggande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 6§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

h_2 – Högsta nockhöjd för komplementbyggnad är 5 meter, se figur nedan. Höjdbestämmelsen samspelar med kringliggande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 6§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

Placering

p_1 – Huvudbyggnads ska placeras minst 4 meter från fastighetsgräns, se figur nedan. Syftet med bestämmelsen är att huvudbyggnader ska placeras minst 4 meter från fastighetsgräns med hänsyn till områdets landsbygdskaraktär samt för att samspela med omgivande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 6§ 1-2p. PBL. Se figur 8 nedan.

p_2 – Komplementbyggnad ska placeras minst 2 meter från fastighetsgräns, se figur nedan. Syftet med bestämmelsen är att komplementbyggnader ska placeras minst 2 meter från fastighetsgräns med hänsyn till områdets landsbygdskaraktär samt för att samspela med omgivande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 6§ 1-2p. PBL. Se figur 8 nedan.

Stängsel, utfart och annan utgång

j – Endast en utfart per fastighet, se figur nedan. Syftet med bestämmelsen är att öka trafiksäkerheten inom planområdet. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 6§ 2p. PBL. Se figur 8 nedan.

Utformning

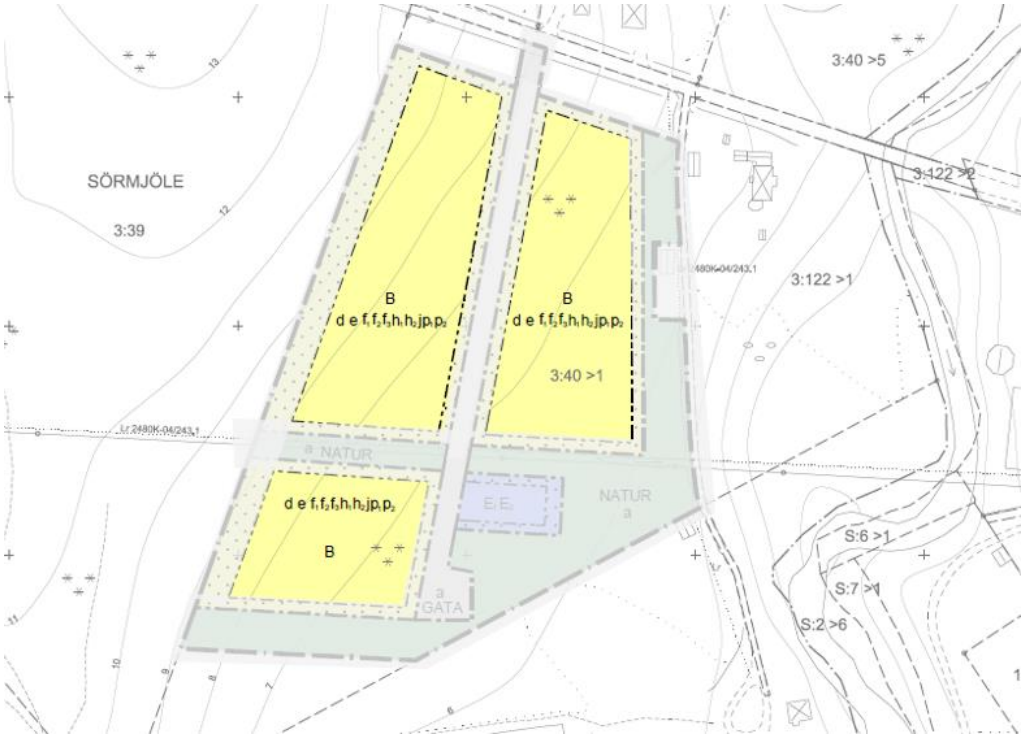
f_1 – Fasader ska utföras i trä, se figur nedan. Bestämmelsen syftar till att anpassa tillkommande bebyggelse till närliggande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

f_2 – Huvudbyggnad ska utformas med sadeltak med centrerad nock, se figur nedan. Bestämmelsen syftar till att anpassa tillkommande bebyggelse till närliggande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

f_3 – Komplementbyggnad ska uppföras fristående, se figur nedan. Bestämmelsen syftar till att anpassa tillkommande bebyggelse till närliggande bebyggelse. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1p. PBL. Se figur 8 nedan.

Utnyttjandegrad

e – Största sammanlagda byggnadsarea per fastighet är 200 m^2, varav maximalt 80 m^2 får utgöras av komplementbyggnad, se figur nedan. Syftet med bestämmelsen är att anpassa tillkommande bebyggelse till närliggande bebyggelse samt för att möjliggöra för en ändamålsenlig struktur. Regleringen sker med stöd av 2 kap. 3§ 1-5p. PBL. Se figur 8 nedan.

Figur 8. Utdrag från plankartan. Samtliga egenskapsbestämmelser inom användningen bostäder illustreras.

Förhållningssätt till tidigare ställningstaganden

Kommunala ställningstaganden

Översiktsplan, fördjupningar och tematiska tillägg

Planområdet omfattas av *Översiktsplan Umeå kommun - Fördjupning för kusten* (antagen 17 juni 2013), där riktlinjen för planområdet är att nuvarande markanvändningen ska fortgå. Det finns därmed inte någon särskild utveckling utpekad i översiktsplanen, för Sörmjöle 3:40. Den nuvarande markanvändningen inom fastigheten är skogsmark. Den föreslagna planläggningen avser ett nytt tillskott av bostäder, men markområdet är inte utpekat för bostadsändamål i gällande översiktsplan. Kommunen bedömer därför att planläggningen saknar stöd i gällande översiktsplan och ska handläggas med utökat förfarande.

Förändring eller förnyelse av bebyggelsen ska enligt översiktsplanen samspela med den befintliga bebyggelsestrukturen vad gäller omfattning, placering, utformning samt fastighetsstorlek.

Översiktsplan *Umeå kommun - Tematiskt tillägg för landsbygden* (antagen 27 augusti 2018) belyser vikten av att tillkommande bebyggelse samspelar med befintliga miljöer och strukturer. Översiktsplanen har en generell positiv inställning till utveckling av landsbygden som stärker landskapets och bebyggelsens kulturhistoriska och miljömässiga värden.

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Planområdet är inte planlagt sedan tidigare.

Förhandsbesked inför bygglov

En byggherre kan ansöka om förhandsbesked inför bygglov för att tidigt få reda på om en bygglovspliktig byggnation kan uppföras inom ett visst område. Ett positivt förhandsbesked ger sökanden rätten att vidta en viss åtgärd på en viss plats, under förutsättning att bygglov sökes inom två år från att förhandsbeskedet fått laga kraft.

Inom planområdet gavs ett positivt förhandsbesked 2008. Förhandsbeskedet möjliggjorde för avstyckning av två fastigheter för bostadsändamål. Beslutet togs med villkoren nedan:

- att befintlig utfart nyttjas
- att tomternas storlek blir minst 1500 m^2
- att fastigheter inte bildas närmare vägdikets bakkant än 12 meter
- att nya byggnader placeras och utformas med hänsyn till den lantliga miljön
- att frågan om vatten och avlopp utreds, redovisas och godkänns av Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Då inget bygglov söktes inom två år från att förhandsbeskedet fått laga kraft har förhandsbeskedet upphört att gälla.

Planbesked

Planbesked är ett kommunalt beslut som lämnas för att formellt meddela om kommunen tänker inleda eller inte inleda planläggning. Planbeskedet är inte bindande och kan inte överklagas. Kommunen kan också inleda planläggning utan att planbesked lämnats.

Byggnadsnämnden beslutade 2017-09-20 att inleda planläggning för fastigheten Sörmjöle 3:40.

Undersökning av miljöpåverkan

När en detaljplan upprättas eller ändras ska kommunen ta ställning till om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Planförslaget ska genomgå en undersökning enligt 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (SFS 2017:966), där omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan ska identifieras. Om undersökningen resulterar i att en betydande miljöpåverkan kan antas ska planförslaget utredas i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). En MKB ska redovisa kommunens bedömning av den påverkan på miljön som planens genomförande kan få. Det som framkommer i en MKB ska integreras i planarbetet och handlingen ska samrådas i samband med planprocessen.

Undersökningen visar på att risk finns avseende landskaps-/stadsbild, verksamheter som medför risk för miljö och hälsa, buller, elektromagnetiska fält, ändrad trafiksituationen inom och utom planområdet och spillvattenhantering.

Enligt kommunens bedömning kan detaljplanens genomförande inte antas innebära en betydande miljöpåverkan trots att viss risk för påverkan finns, varför ingen MKB har

upprättats. De delar som i undersökningen visar på viss påverkan har belysts och arbetats in i planbeskrivningen.

Behovsbedömningen grundas på bifogad genomgång av planens miljöpåverkan. Enligt genomgången finns det inte anledning att anta att det finns risk för betydande miljöpåverkan. Inte heller vid sammanvägning av faktorer med risk för inverkan bedöms inverkan vara jämförbar med betydande miljöpåverkan.

- Det finns inte anledning att anta att planen medför påverkan på riksintresse.
- Det finns inte anledning att anta att planen medför betydande påverkan på Natura 2000-område.
- Det finns inte anledning att anta att planen medför att miljökvalitetsnorm kommer att överskridas.
- Det finns inte anledning att anta att planen äventyrar eller hindrar uppfyllande av kvalitetskraven för någon vattenförekomst.

Länsstyrelsen har i oktober 2019 tagit del av beslutet och delar kommunens bedömning att planen inte innebär någon betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen bedömer att planen inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan, varför en miljökonsekvensbeskrivning inte behöver upprättas. Beslutet har offentliggjorts på kommunens anslagstavla 11 oktober 2019 till och med 1 november 2019.

Kommunala beslut i övrigt

- *Inriktningsbeslut (2020-06-07)* Byggnadsnämnden beslutade den 20 september 2017 att inleda planläggning. Beslutet löd på följande sätt: ”Byggnadsnämnden inleder planläggning av sju tomer inom Sörmjöle 3:40 med tillägg att planeringen ska ta hänsyn till befintliga närliggande fastigheters struktur.” Inriktningsbeslutet syftade till att revidera detaljplanens syfte för att ge förutsättningar att utforma planområdet utifrån kända och eventuellt tillkommande planeringsförutsättningar. Byggnadsnämnden beslutade att fortsätta handläggningen av ärendet med nytt syfte avseende antalet tomter.
- *Utvecklingsstrategi för vatten och avlopp (2022*). Syftet med strategin är att minska påverkan på våra vattendrag samt att säkerställa att kommunen tillhandahåller vatten och avlopp i tillväxtområden.
- *Anvisningar för avfallshantering och återvinning (2024).* Råd och anvisningar vid ny- och ombyggnad av plats för avfallshämtning av alla avfallsslag som uppkommer i hushållen. Dessa säkerställer att avfallshanteringen ska kunna hanteras med framkomlighet för hämtningsfordon och hämtningspersonal.
- *Parkeringsnorm (2018)**, reviderad 2024.*** Genom parkeringsnorm anger kommunen det lägsta antal parkeringsplatser som ska tillföras fastigheten vid ny- och tillbyggnad av bostäder, verksamheter samt vid ändrad användning. Parkeringsbehovet ska tillgodoses på ett hållbart och godtagbart sätt samt bidra till att främja minskat bilanvändande. Hur parkeringsbehovet ska lösas redovisas vid ansökan om bygglov, där den vid tidpunkten gällande parkeringsnormen tillämpas.

- *Dagvattenstrategi (2022).* Programmet ger en helhetsbild av hur Umeå kommun och de kommunala bolagen jobbar tillsammans för att uppnå en hållbar dagvattenhantering. Det beskriver också hur Umeå ska kunna växa utan att vattendrag och sjöar förorenas och inte minst; att begränsa riskerna för skador orsakade av översvämningar.

Utredningar

- VA-utredning (Emcon Miljökonsult AB), april 2019
- Spridningsberäkning av hästallergener, mars 2023
- VA-utredning (Sigma civil), september 2024

Ställningstaganden enligt 3-4 kap. miljöbalken

Hushållningsbestämmelser

När kommunen arbetar med att ta fram en ny detaljplan ska hushållningsbestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. miljöbalken tillämpas. Enligt miljöbalkens tredje kapitel ska mark- och vattenområden användas för det ändamål för vilka de är mest lämpade, utifrån dess nuvarande användning eller potentiella framtida användning. Företräde ska ges åt sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Mark- och vattenanvändningarna som skyddas av tredje kapitlet miljöbalken utgör både bevarandeintressen och mark- eller vatten som är lämplig för en viss typ av exploatering. I den paragraf som berör naturvård, kulturmiljö och friluftsliv finns ett tillägg om att skydda fysisk miljö i övrigt. Detta tillägg syftar på att planeringen ska hushålla även med den bebyggda miljön och landskapsbilden.

Användningsområden som skyddas av hushållningsbestämmelserna är:

- stora mark- och vattenområden som är orörda eller endast i liten grad är påverkade av mänsklig aktivitet eller exploatering.
- mark- och vattenområden som anses vara särskilt ekologiskt känsliga.
- jord- och skogsbruk.
- mark- och vattenområden av betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk.
- mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse på grund av deras naturvärden, kulturvärden eller förfriluftslivet. Även behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska beaktas.
- mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material.
- mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering.
- mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret.

Vissa av ovan nämnda mark- och vattenanvändningar utgör även riksintressen och ska skyddas särskilt.

Planområdet består av skogsmark men kommunen gör bedömningen att det inte är av betydelse för skogsnäringen.

Skogsbruk

I miljöbalkens 3 kap. 4 § anges att skogsbruk är av nationell betydelse. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Aktuell skogsmark bedöms inte ha någon påtaglig betydelse för skogsbruket med avseende för planområdets storlek och planförslaget bedöms inte försvåra möjligheten att bedriva ett rationellt skogsbruk.

Riksintressen

Planområdet omfattas inte av riksintresse enligt 3–4 kapitlen miljöbalken (MB).

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel, vars syfte är att komma till rätta med miljöpåverkan från mer diffusa utsläppskällor såsom trafik och jordbruk. En MKN kan anges som en halt eller ett värde (högsta tillåtna halt av ett ämne i luft, mark, eller vatten) men kan även beskrivas i ord. Normen ska avspegla den lägst godtagbara miljökvaliteten eller det önskade miljötillståndet, men tar vanligtvis sikte på hur mänsklig verksamhet ska utformas. Ett genomförande av en detaljplan får inte medföra att en norm överträds.

MKN kan ses som styrmedel för att på sikt nå miljökvalitetsmålen. Det finns idag MKN för olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477), olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660), olika parametrar i havsmiljön (SFS 2010:1341), olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554) samt för omgivningsbuller (SFS 2004:675).

Miljökvalitetsnorm för utomhusluft

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljön genom att ange föroreningsnivåer som inte får överskridas (gränsvärden) och nivåer som inte bör överstigas (riktvärden) och dessa regleras i luftkvalitets-förordningen (2010:477).

Det finns svenska MKN för den högsta tillåtna halten i utomhusluft av kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bensen, fina partiklar (PM10 och PM2,5), bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly.

Luftkvalitetsproblem i svenska städer i relation till normer är främst kopplat till trafiken och då i form av kvävedioxid (NO_2) och partiklar (PM10).

I delar av centrala Umeå överskrids gränsvärdena för luftföroreningar (kvävedioxid). Kommunen arbetar därför med ett åtgärdsprogram för att uppfylla normen, med syftet att uppfylla miljökvalitetsnormen som anger lägsta godtagbara miljökvalitet.

Tillkommande trafik i och med detaljplanens genomförande bedöms inte innebära betydande luftutsläpp som leder till att MKN för utomhusluft riskerar att överskridas.

Miljökvalitetsnorm för vatten

Bottenvikens vattendistrikt är Sveriges nordligaste vattendistrikt och omfattar hela Norrbottens län samt större delen av Västerbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län har utsetts till vattenmyndighet i distriktet. Vattendistriktet beslutade i december 2016 om (nya) MKN, åtgärdsprogram och förvaltningsplan för åren 2016–2021. Beslutande MKN innebär kortfattat att alla ytvattenförekomster ska uppnå eller behålla hög eller god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus samt att alla grundvattenförekomster ska uppnå eller behålla god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus (om inte undantag har meddelats). Yt- och grundvattenstatusen får generellt inte försämras.

Inget av distriktets vatten uppnår god kemisk status till följd av storskalig och långväga spridning av kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE, används bland annat som flamskyddsmedel), vilka sprids till miljön via läckage från varor, avfallsupplag med mera. Bortsett från dessa är det ett femtiotal vattendrag, sjöar och kustvatten som inte uppnår god kemisk status på grund av påverkan från olika tungmetaller och tributyltenn (TBT).

Vattenkvaliteten är överlag god inom distriktet, men vissa utmaningar finns att särskilt ta hänsyn till i samband med samhällsutvecklingen:

- Fysiska förändringar, exempelvis utvinning av energi, vägar, ökad produktionen inom jord- och skogsbruk som påverkar vattnen negativt. Fysisk påverkan är den vanligaste orsaken till att god ekologisk status inte nås i distriktet.
- Bearbetning, schaktning och dikning av sulfidjordar som gör att sulfidmineralen oxiderar i kontakt med syre. Vid oxidering av sulfidmineral sänks markens surhetsvärde pH, vilket medför att metaller utlakas och kan spridas till vattendrag
- Storskalig påverkan från areella näringar, exempelvis genom gödsling, utdikning, ökad solinstrålning vid avverkning samt effekter från körskador i marken.
- Läckage av metaller från avslutad och pågående gruvverksamhet.
- Vattentäkter som saknar vattenskyddsområde eller där föreskrifter och skyddsområdets avgränsningar behöver revideras. I Bottenvikens vattendistrikt är det bara drygt 10 % av de allmänna vattentäkterna som har fullgott skydd.

Ett genomförande av en detaljplan får inte medföra att statusen försämras för någon av kvalitetsfaktorerna (ekologisk och kemisk).

Mottagande recipienter för dagvattnet från planområdet är vattendraget Åhedån. Åhedån mynnar sedan ut i Mjölefjärden ca 800 meter nedströms.

Nuvarande status och MKN för Åhedån och Mjölesfjärden redovisas i tabell nedan (www.viss.lansstyrelsen.se, (2025-01-14).

VISS är en databas som utvecklats av Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten. VISS innehåller information om Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten.

Vattenförekomst	EU-CD	Ekologisk status/ potential	Kemisk status	MKN Ekologisk status	MKN Kemisk status	Miljöproblem
Åhedån (vattendrag)	SE707212-170937	Hög	Uppnår ej god	Hög ekologisk status	God kemisk ytvattenstatus 2027 med undantag av kvicksilver/kvicksilverföreningar, bromerad difenyleter och kadmium.	Miljögifter från jordbruk i närområdet. Förändring av morfologiskt tillstånd pga. skogsbruk i närområdet. Betydande påverkan från diffusa källor – atmosfärisk deposition med avseende på Kvicksilver och Bromerade difenyletrar (PBDE).
Mjölefjärden (kust)	SE633710-200500	God	Uppnår ej god	God	God kemisk ytvattenstatus 2027 med undantag av kvicksilver/kvicksilverföreningar, bromerad difenyleter och kadmium	

Planområdet ligger i närheten till Åhedån som mynnar ut i Mjölefjärden. Enligt Vatteninformationssystem Sverige (VISS) har Åhedåns ekologiska status bedömts till hög och Mjölefjärdens ekologiska status till god. Bedömningen av ekologisk status baseras på data för hydromorfologi och/eller vattenkemi i vattenförekomsterna.

Åhedån och Mjölefjärden bedöms ej uppnå god kemisk status. Bedömningen baseras på att gränsvärdet för kvicksilver enligt EG:s ramdirektiv för vatten (2008/105/EG samt 2013/39/EU) överskrids samt att det europeiska gränsvärdet för polybromerade difenyletrar PBDE överskrids i ytvattnet.

Effekten som genomförandet av detaljplanen bedöms ha på möjligheterna för att vattenförekomsterna Åhedån och Mjölefjärden ska uppnå god ekologisk status eller god kemisk status är låg. Bedömningen baseras på föreslagen hantering av vatten och avlopp samt områdets förutsättningar. Läs mer under rubriken *Teknisk försörjning – Dagvatten samt vatten och avlopp.*

Miljökvalitetsnorm för omgivningsbuller

MKN (miljökvalitetsnorm) för buller bygger på ett EG-direktiv för buller som infördes i svensk lagstiftning i Förordning om omgivningsbuller (2004:675). Enligt förordningen ska omgivningsbuller kartläggas och åtgärdsprogram upprättas för vägar och järnvägar inom kommuner med fler än 100 000 invånare eller från vägar med en trafiktäthet på mer än tre miljoner fordon per år. Därtill ska strategiska bullerkartor tas fram som visar bullersituationen under det närmast föregående kalenderåret. Med förordningen infördes även en MKN för buller. Målet är att sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa.

Kommunen och myndigheter ansvarar för att MKN följs, men det fråntar inte verksamhetsutövare att genom sin egenkontroll sträva efter att begränsa bullerstörningar. Som en del i arbetet med att uppnå MKN för buller har Umeå kommun antagit ett åtgärdsprogram mot buller för år 2019-2023 som innefattar buller från vägtrafik, järnvägstrafik, flygtrafik och viss industriell verksamhet. Ett nytt åtgärdsprogram för buller är under framtagande. Syftet med åtgärdsprogrammet är att förbättra ljudmiljön och minska antalet boende som är exponerade av buller genom att vidta åtgärder som leder till att ljudmiljön förbättras Syftet är också att vidareutveckla former för ett strukturerat och kontinuerligt arbete med ljud- och bullerfrågor i kommunen.

Trafikverket ansvarar för statliga vägar och broar, exempelvis dimensionering, hastighetsbegränsning, skick, slitage och bullerskyddsåtgärder på och längs statliga vägar. Trafikverket ska, på samma sätt som kommunen enligt kraven i Förordning om omgivningsbuller (2004:675), kartlägga omgivningsbuller från vissa vägar. Kommunen för en kontinuerlig dialog med Trafikverket i dessa frågor.

För mer information, se rubrik *Risker och störningar – Buller.*

Strandskydd

Närmaste vattenområde, Åhedån, ligger 50–100 meter öster om planområdet.

Länsstyrelsen har beslutat om undantag från strandskyddet för Åheden enligt beslut 21 maj 1979. Planområdet omfattas därmed inte av strandskydd.

Planeringsförutsättningar

Under respektive rubrik i detta avsnitt beskrivs förutsättningarna på platsen.

Mark- och vattenanvändning

Planområdet är i dagsläget obebyggt och består av skogsmark i form av tallskog med inslag av björk. En elkraftsledning löper genom planområdets södra del i öst-västlig riktning. Området är inte planlagt sedan tidigare.

Stads- och landskapsbild

I Sörmjöle finns äldre bebyggelse som har karaktär av ett jordbrukssamhälle med komplementbyggnader och huvudbyggnader placerade på ett sådant sätt att en rumslighet i form av gårdstun bildas. Därefter har framför allt villabebyggelse kompletterats i byns kärna och skapat en tätare bebyggelsestruktur.

Planområdet är lokaliserat ca 3 km öster om Sörmjöle längs med Norrmjölevägen (väg 522). Landskapet längs med Norrmjölevägen, som också omger planområdet, utgörs framför allt av skogs- och jordbruksmark som blandas upp med enstaka bostadshus. Bostadsfastigheterna närmast planområdet är omkring 2000–5000 m^2. En av grannfastigheterna söder om planområdet har i dagsläget viss djurhållning i form av hästar med stall och hage.

Bebyggelsestrukturen är generellt gles i planområdets närhet, men en tätare bebyggelsestruktur finns ca 500 meter söderut från planområdet, närmare havet. Bebyggelsen i närområdet utgörs i huvudsak av enbostadshus i ett eller två plan med sadeltak samt komplementbyggnader och uthus med sadeltak. Fasader kännetecknas av röd kulör med stående träpanel.

Kulturmiljö

Det finns ingen utpekad kulturmiljö eller andra värdefulla byggnader inom planområdet eller dess närhet.

Fornlämningar

Fornlämningar utgör lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som tillkommit genom äldre tiders bruk och är varaktigt övergivna. Normalt är en lämning en fornlämning om den tillkommit innan år 1850. En fartygslämning ska vara förlist innan år 1850. Fornlämningar är skyddade av kulturmiljölagen (SFS 1988:950) och runt dem hör ett fornlämningsområde som behövs för dess bevarande.

Det finns inga kända fornlämningar i planområdet.

Ca 1 km öster om planområdet finns området Åheden-Nordansjö med sammanhållna fornlämningsmiljöer med stora runda rösen, långrösen och stensättningar från brons- och järnålder. Vid utgrävningen i början av 1900-talet visade sig en fem meter lång hällkista i gravens mitt troligen vara en plundrad brandgrav. Forngravarna och deras närmiljö skyddas enligt kulturminneslagen.

Naturmiljö

Planområdet består av skogsmark i form av tallskog med inslag av björk. Marken sluttar åt öst mot Åhedån som utgör närområdets lägsta punkt. Marknivåerna inom planområdet varierar mellan ca +10 och +6 meter över havet.

Geotekniska förhållanden

Enligt statens geologiska undersökningar ligger planområdet inom ett område med främst sedimentär bergart och jorden utgörs av morän samt postglacial sand/grus.

Grundvattennivån varierar i området men bedöms ligga mer än 1,5 meter under markytan.

Social miljö

Rekreation och friytor

Planområdet består idag av ett skogsområde utan tydliga spår av användning för rekreation och friluftsliv. Endast ett mindre antal småstigar löper genom området. Liksom alla skogar finns möjligheten för promenader, bär och svampplockning inom planområdet.

För bostäder, lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det enligt 8 kap. plan och bygglagen inom fastigheten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta, det vill säga utemiljöer som är lämpliga för lek och utevistelse.

Vid planläggning av bostadsmiljöer ska barns behov av friytor särskilt beaktas. Barnens möjligheter till säker och utvecklande lek och rekreation ska tillgodoses.

Barnperspektiv

Barn och unga under 18 år utgör en femtedel av Sveriges befolkning. De har inte rösträtt, inte körkort och är beroende av vuxnas engagemang och arbete för att deras livsvillkor ska bli så bra som möjligt. Hur vi planerar, utformar och förvaltar den byggda miljön har stor betydelse för barns och ungas livsmiljöer. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Det ökar behovet av fokus på arbetet med barns rättigheter i fysisk planering och stadsutveckling. Enligt barnkonventionen är barn självständiga individer och de ska ges möjlighet att medverka och få sina behov tillgodosedda i den fysiska planeringen. Att miljöer och lämpliga ytor är tillgängliga, upplevs trygga och är av god kvalitet främjar barns utveckling och är viktiga komponenter för barns uppväxt.

Tillgänglighet, trygghet och jämställdhet

Att känna sig trygg och kunna röra sig fritt är en demokratisk rättighet för alla människor. Alla ytor ska göras tillgängliga, trygga och användbara för alla grupper av människor så långt det är möjligt, inom rimliga kostnader. Hinder för tillgänglighet kan, beroende på vem du är, finnas i allt från den fysiska miljön till platsens upplevda trygghet. Det är viktigt att identifiera aspekter som kan skada tillgängligheten för vissa för att skapa rum för så många som möjligt.

Byggnader och lokaler ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Vid nybyggnation av bostäder ska alla lägenheter belägna högre upp än två våningsplan ha tillgång till hiss. Nybyggda entréer ska vara tillgängliga och angöringsavstånden får inte överstiga 25 meter. Markplaneringen ska utföras så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan nå målpunkter som entréer m.m. utan problem.

Planområdets kupering är relativt flack och bedöms inte utgöra något hinder för tillgängligheten.

Service

Sörmjöle skola F-6 samt närmaste livsmedelsbutik finns belägen i Sörmjöle ca 3 km väster om planområdet. I närheten av Sörmjöle skola finns även en förskola.

Kommunikationer

I det här avsnittet beskrivs kommunikationer inom och i anslutning till planområdet.

Gång- och cykeltrafik

Det finns inga gång- och cykelvägar inom eller i anslutning till planområdet.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i Sörmjöle utgörs av länstrafiken. Längs med Norrmjölevägen ligger busshållplatsen Åheden, som är belägen ca 250 meter i östlig riktning från planområdet. Hållplatsen trafikeras med en låg turtäthet av länstrafikens busslinje 126. Hållplats med högre turtäthet finns i Sörmjöle, ca 3 km väster om planområdet. Hållplatsen Sörmjöle E4 södra trafikeras med två busslinjer och busshållplatsen Sörmjöle E4 norr trafikeras med en busslinje.

Närmsta tågstation är Hörnefors resecentrum, belägen ca 7 kilometer sydväst om planområdet.

Fordonstrafik

Planområdet ansluter till vägnätet via Norrmjölevägen (väg 522) som löper längs med planområdets norra gräns. Norrmjölevägen har statlig väghållning och utgörs av en asfaltbelagd väg med en hastighetsbegränsning på 70 km/h.

Parkering, varumottagning och angöring

Området är beläget inom parkeringszon C.

Detta innebär enligt riktvärdet ett behov med två parkeringsplatser per fastighet. Behovet av parkeringar ska ses som ett minimivärde som ska tillämpas som riktlinjer i planläggning och som krav vid bygglovsprövning.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Området omfattas inte av det kommunala vatten- och spillvattennätet.

Befintliga privata vattenledningar som kopplar på det kommunala nätet går genom planområdet och är skyddade genom ledningsrätt.

Närmaste recipient är Åhedån som är belägen ca 50 meter öster om planområdet. Den ekologiska statusen för Åhedån är hög. Åhedån mynnar ut i Mjölefjärden ca 700 meter söder om planområdet. Bedömningen är att Mjölefjärden är en betydande recipient som kan påverkas av planförslaget. Närmaste grundvattenförekomst ligger ca 5 kilometer norr om planområdet och bedöms inte påverkas av planförslaget då planområdet är beläget nedströms grundvattenförekomsten. År 2019 genomfördes en VA-utredning av Emcon Miljökonsult AB[1] där det inom ramen för utredningen genomfördes en geoteknisk inspektion av planområdet. Resultatet av inspektionen visade på att marken i de översta lagren mestadels består av sand i olika skikt. Grundvattennivån inom planområdet varierar men bedöms i utredningen allmänt ligga mer än 1,5 meter under markytan. Vid bedömning konstateras i utredningen att marken inom planområdet är lämplig för infiltration det vill säga rening i marklagren, med ca 30-40 m^2.

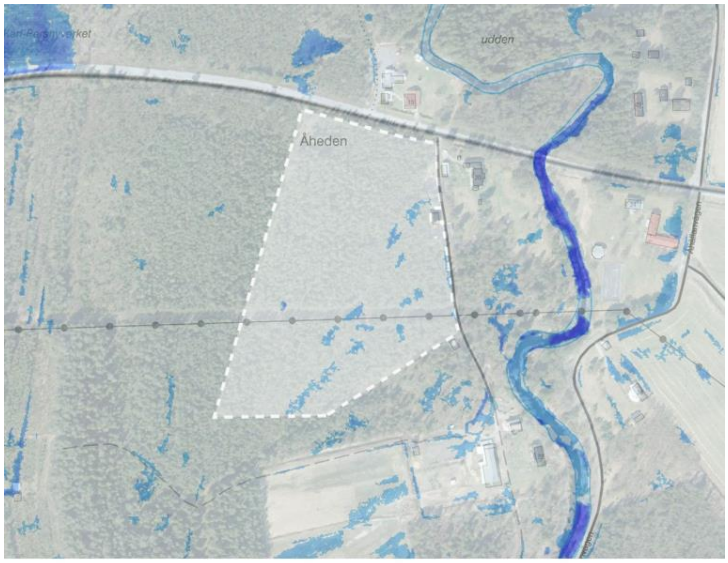
[1] VA-utredning, Emcon Miljökonsult AB, år 2019

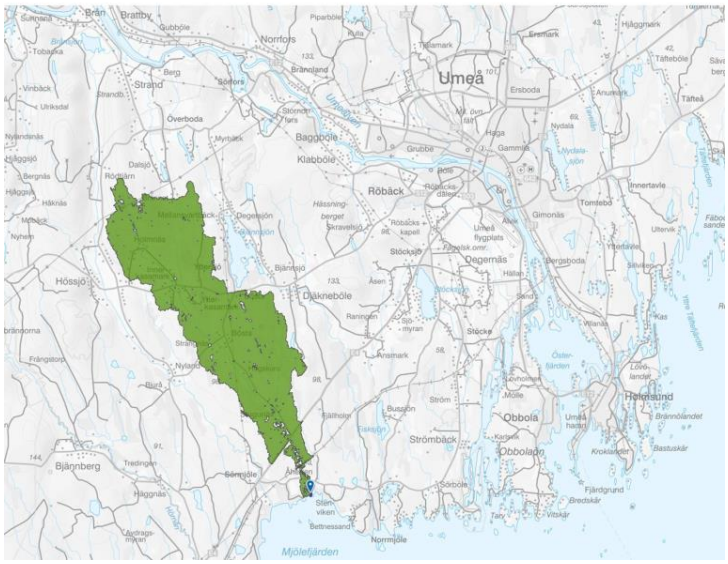
Dagvatten

Dagvatten är regn- och smältvatten som tillfälligt avrinner på markytan. Under naturliga förhållanden infiltreras större delen av vattnet i marken, innan det når vattendrag. I takt med att staden förtätas och tidigare oexploaterade ytor hårdgörs minskar möjligheterna till naturlig infiltration i marken vilket medför att dagvattnet avleds direkt till närliggande vattendrag. Detta ställer krav på en robust och långsiktigt hållbar dagvattenhantering.

Planområdet är relativt plant. Figurerna 9 och 10 nedan redovisar lågpunkter i samt runt planområdet där det ansamlas stående vatten vid skyfall. En mörkare blå färg i illustrationen representerar en djupare lågpunkt med större mängd vatten och tvärt om för en ljusare blå färg. Det är tydligt att närområdets lågpunkt utgörs av Åhedån som är belägen strax öster om planområdet.

Åhedån är även recipienten för dagvatten i området. Ån har ett stort avrinningsområde som sträcker sig i nordvästlig riktning från Mjölefjärden mot Holmnäs och Mellansvartbäck.

Figur 9-10: Överst: Illustration som redovisar lågpunkter i området. Underst: Åhedåns avrinningsområde.

Snöhantering

Inom planområdet sker ingen snöhantering idag då området utgörs av skogsmark.

El, värme, fiber och tele

I planområdets södra del löper en 10kV luftledning genom området i öst-västlig riktning. Umeå Energi saknar ledningsrätt för den befintliga luftledningen men då ledningen i dess sträckning uppfördes före år 1972 av Vattenfall gäller muntligt avtal om servitut för Umeå Energi i enlighet med Jordabalken SFS 1970:994.

Avfall

Ytor för utsortering av samtliga fraktioner av avfall som uppkommer ska finnas. Det innebär att det ska finnas plats för hushållsavfall (restavfall och matavfall), förpackningar och eventuellt verksamhetsavfall. Vakins gällande anvisningar för avfallshantering och återvinning ska följas vid bygglovsprövning.

Avfallsutrymmet ska placeras så att det är tillgängligt för avfallslämnarna och hämtningspersonal. Vägen ska vara framkomlig och sikten ska vara god. Körning på gång- och cykelväg är inte tillåten. Väghållaren är ansvarig för vägens utformning, skyltning, skötsel och framkomlighet.

Hälsa och säkerhet

Detaljplanen får inte leda till störningar som kan innebära olägenheter för människors hälsa (vilket definieras i 9 kap. 3§ miljöbalken). Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan ha en menlig inverkan på hälsan och inte är tillfällig. Även de störningar som i första hand påverkar välbefinnandet kan vara olägenheter för människors hälsa, exempelvis buller. Bedömningen av om en störning inverkar menligt på hälsan beror på hur människor i allmänhet uppfattar situationen. För att störningen ska omfattas av miljöbalkens bestämmelse krävs att den har en viss varaktighet, antingen genom att den pågår under en sammanhängande tid eller att den återkommer, regelbundet eller oregelbundet.

Den negativa påverkan som kan uppstå på grund av detaljplanen bedöms vara acceptabel utifrån ett allmänt och kommunalt samhällsbyggnadsperspektiv. Kommunen gör bedömningen att planens genomförande inte leder till sådan skada som beskrivs i plan- och bygglagens 14:e kapitel.

Brandsäkerhet

I Umeåregionens brandförsvar finns det totalt tio brandstationer. På Umeå brandstation jobbar heltidsanställda brandmän. Övriga nio är deltidsstationer som bemannas av brandmän i beredskap, bland annat i Holmsund.

Närmaste sjukhus finns i Umeå (Norrlands universitetssjukhus), ca 20 km norr om detaljplaneområdet.

Närmaste brandpost finns i Sörmjöle ca 2 km från planområdet. Umeåregionens brandförsvar har gjort bedömningen att vatten från Åhedån kan nyttjas vid släckning av större brand. En passage ner till vattnet behöver kontinuerligt röjas från sly så att brandförsvaret når vattenytan med slang.

Buller

Buller är oönskat ljud, vilket är ett stort folkhälsoproblem. När människan utsätts för buller är den vanligaste reaktionen en känsla av obehag. Därutöver anses buller också orsaka bland annat stressreaktioner, trötthet, irritation, blodtrycksförändringar och sömnstörningar.

Buller från väg- och spårtrafik

	Ekvivalent ljudnivå vid bostadsbyggnads fasad	Ekvivalent ljudnivå vid uteplats om sådan anordnas	Maximal ljudnivå vid uteplats om sådan anordnas
För bostäder upp till 35 m^2	**65 dBA**	**50 dBA**	**70 dBA**
För bostäder över 35 m^2	**60 dBA**	**50 dBA**	**70 dBA**

Om bullernivåerna vid en exponerad fasad överskrids, bör en skyddad sida uppnås där bullret uppgår till högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå och högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad mellan kl. 22.00 – 06.00. Som minst ska hälften av bostadsrummen vändas mot den skyddade sidan. Även här gäller högst 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. Maximalnivån vid uteplats bör inte överskridas med mer än 10 dBA maximal ljudnivå fem gånger per timme mellan kl. 06.00 – 22.00.

Elektromagnetiska fält

En 10 kV luftledning löper genom planområdet i öst-västlig riktning. Kraftledningar och elektriska anläggningar kan ge upphov till elektromagnetisk strålning. Utifrån Strålskyddsmyndighetens bedömning för miljöer där människor varaktigt vistas (bostäder, skolor, förskolor, arbetsplatser m.m.) ska magnetfält inte överstiga 0,2 µT i årsmedelvärde med hänsyn till hälsoeffekter.

Ljusförhållanden

Sol- och dagsljusförhållanden är en viktig miljöfaktor i ett övervägande kallt klimat och solvärmen är en god energitillgång under sommarhalvåret. Vid nybyggnation ställs krav på tillgång till dagsljus för rum eller avskiljbara delar av rum där människor vistas mer än tillfälligt.

Förorenad mark och vatten

Enligt kommunal kartering finns det inga kända föroreningar inom planområdet eller i dess närhet.

Radon

Radon är en radioaktiv gas som finns naturligt i mark och grundvatten och som, beroende på markens genomsläpplighet och husgrundens täthet, kan sippra in i huset och skapa en ohälsosam inomhusmiljö. Eftersom förhöjda radonhalter inomhus är en olägenhet för människors hälsa så finns det gränsvärden som ska följas för nybyggda bostäder.

Enligt kommunal kartering utgör planområdet normalriskområde för markradon.

Risk för översvämning

Planområdet ligger inom ett område med god genomsläpplighet och förmåga att hantera skyfall.

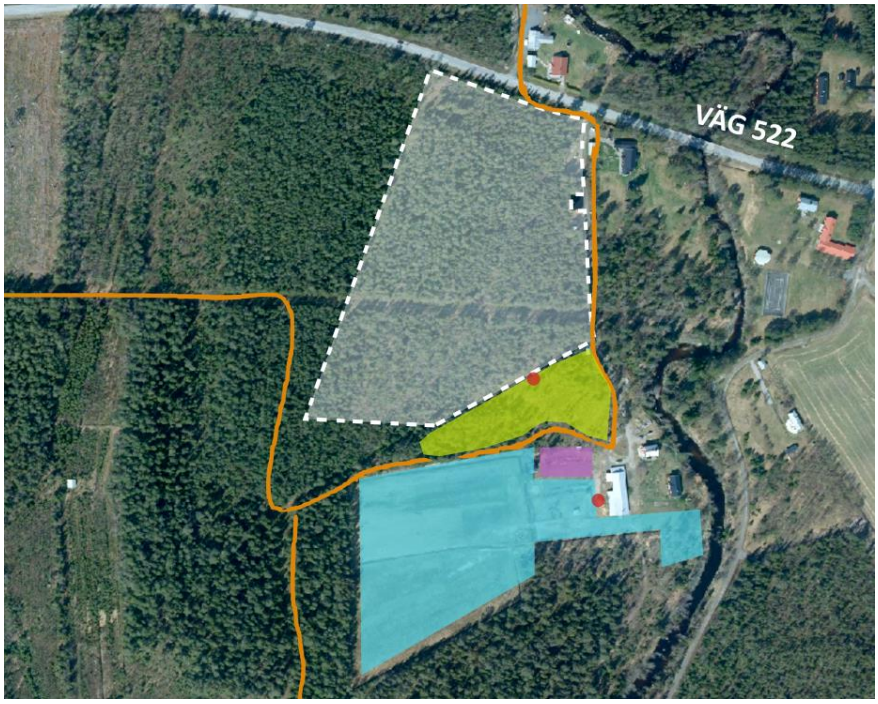
Risk för ras, skred och erosion

Enligt kommunal kartering finns det ingen risk för ras, skred eller erosion inom planområdet eller i dess närhet.

Hästhållning

Fastigheten söder om planområdet har en hästhage som närmast ligger ca 35 meter från planområdesgränsen och ett lösdriftsområde i nära anslutning till planområdesgränsen. Hästhållningen kan innebära viss omgivningspåverkan i form av lukt och spridning av allergener. Då planområdet är beläget norr om hästhagen ligger området till viss del i den förhärskade vindriktningen. Det finns två gödselstackarpå hästgården, se figur 11 nedan, som ger upphov till olägenhet i form av lukt. Gödselstacken mellan ladugården och ridbanan är belägen mer än 100 meter från planområdet och bedöms därför inte leda till någon lukt vid planområdet, som skulle utgöra någon olägenhet. Gödselstacken norr om hästgården ligger i direkt anslutning till planområdets gräns och det går således inte att utesluta att lukt från den gödselstacken kan förekomma inom planområdet, även om luktpåverkan bedöms som begränsad. Stallet är också beläget mer än 100 meter från planområdet och antalet hästar som nyttjar stallet är få, vilket innebär att påverkan inte bedöms som omfattande. Dock anses en viss förekomst av hästhållning med inslag av ljud och lukt ingå som ett naturligt inslag i miljöer av lantlig karaktär. Boverket anser att på landsbygden bör djurhållning och dess omgivningspåverkan vara accepterad i högre grad, än i miljöer där djurhållning normalt sett inte förekommer.

Det finns inte några uttryckliga lagregler eller bestämmelser om skyddsavstånd mellan bostäder och hästhållning annat än rekommendationer. Det måste därför göras en lämplighetsbedömning från fall till fall i samband med planläggningen. Se kommunens bedömning i avsnittet *Förändringar och konsekvenser - hästhållning.*

Figur 11. Karta som visar planområdet och placering för ridvägar (orange), lösdriftsområde (gul), hästhagar (blå), ridbana (lila) och gödselstackar (röd).

Sweco har på uppdrag av kommunen tagit fram en spridningsberäkning av hästallergener/hästhållningsutredning (Sweco, 2023)[2].

Resultatet från beräkningarna visade att haltbidraget av hästallergen från ridbanan ger störst påverkan på omgivningarna följt av utsläppen från hagarna. Detta är sannolikt på grund av att fler hästar rör sig på en mer begränsad yta inom ridbanan i jämförelse med hagarna, där hästarna och därmed utsläppen sprids över ett större område. I beräkningarna betraktades hela området där hästarna rörde sig under dagen som en källa av hästallergen (Elfman m.fl., 2008). Utsläppen från stallet var av underordnad betydelse tack vare att spridningen sker med forcerad ventilation från hög höjd över marknivå. Detta skulle kunna se annorlunda utom stallet inte har forcerad ventilation då stallemissionerna släpps ut i taknivå. Om utsläppen från stallet skulle ventileras via dörrar och fönster skulle påverkan sannolikt bli högre.

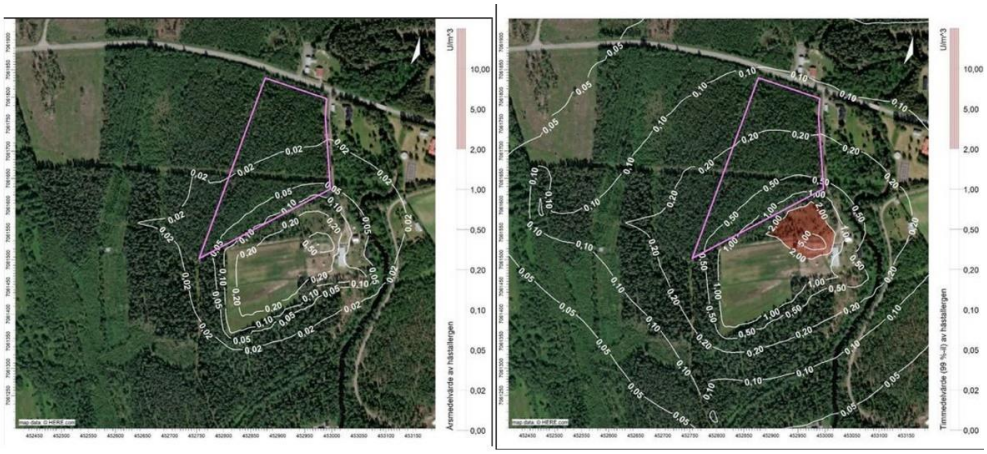
Beräkningarna visar att den generella hästallergenbelastningen vid det föreslagna planområdet är relativt låg. Timmedelvärdet visar på högre halter och riktvärdet, 2 U/m^3, är nära att tangeras vid planområdets södra delar. Halterna avtar dock snabbt med avståndet och riktvärdet bedöms klaras inom hela planområdet. Se figur 12 och 13 nedan som redovisar års- och timmedelvärden.

Beräkningarna i utredningen utgår från extremsituationer, det vill säga tillfällen där de högsta emissionerna sammanfaller med de sämsta spridningsförutsättningarna. De framräknande och redovisade värdena i utredning beskriver var de halterna som förekommer som 99-percentil av timmedelvärdet, 87:e högsta timman under 1 år, se figurerna 12 och 13 nedan.

[2] Spridningberäkning av hästallergener, Sweco, år 2023

Detta innebär att under 99 % av alla timmedelvärden underskrids de framräknade värdena. Där halter över om 2 U/m^3 redovisas förekommer detta alltså under enstaka timmar under ett år i begränsade områden. Man bör även beakta att beräkningarna i utredningen inte har tagit hänsyn till befintlig vegetation, vilket innebär att halterna kan kommer vara lägre än vad beräkningarna visar.

Mellan planområdet och hästgården finns det idag ett område av naturmark. Utredningen konstaterar att det vore fördelaktigt att bevara den befintliga skogsmarken. Detta då studier har kunnat påvisa att störst reducerande effekt på spridningen av lukt och allergener sker vid placering av vegetation så nära källan som möjligt. Vegetationen inom planområdet bedöms också kunna ha en reducerande effekt.

Figur 12-13. Hästallergener - Vänster: Beräknade halter av hästallergen som årsmedelvärden. Höger: Beräknade halter av hästallergen som timmedelvärden (99 %-il). Rött område redovisar var riktvärde överstigs. I både figurer är planområdet markerat med lila linjer.

Förändringar och konsekvenser

Under respektive rubrik i detta avsnitt beskrivs dom förändringar och konsekvenser som planförslaget innebär.

Mark- och vattenanvändning

Planområdet är i dagsläget obebyggt och syftet med detaljplanen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för bostäder **[B]**.

För att skapa förutsättningar för bostäder så möjliggör detaljplanen för användningarna **[GATA]** och teknisk anläggning i form av elförsörjning **[E$_1$]** och avloppsanläggning **[E$_2$]**. Övrig skogsmark inom planområdet som inte omfattas av kvartersmark eller gata regleras med användningen **[NATUR].**

Stads- och landskapsbild

För att behålla den nuvarande skogsridå som skapar en tydlig landskapsbild i området bevaras delar av skogsmarken som naturmark genom bestämmelsen **[NATUR]** närmast

Norrmjölevägen. En mindre del av skogsmarken bevaras även öster om bostadskvarteren genom samma reglering. Dessa områden skapar också möjlighet till en skogsridå till grannar.

Fastighetsstorlek och byggrätt anpassas för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden. Minsta fastighetsstorlek regleras till 2000 m^2 **[d]**. Kvartersmark för bostäder som angränsar allmän platsmark begränsas med 5 meter **[prickmark]** för att säkerställa en luftighet och förgårdsmark som är typisk för lantlig bebyggelse. Huvudbyggnad ska placeras minst 4 meter från fastighetsgräns **[p_1]** och komplementbyggnad minst 2 meter från fastighetsgräns **[p_2]** av samma anledning gällande luftighet. Bostadsmarken mot plangräns i väster begränsas med 12 meter **[prickmark]** för att säkerställa att bostadshus ej kan skadas av fallande träd från närliggande skogsfastighet. Prickmark innebär att marken ej får bebyggas och säkerställer också en god sikt vid utfart från fastigheter.

För att ta hänsyn till omgivande bebyggelse regleras den största sammanlagda byggnadsarean per fastighet till 200 m^2, varav maximalt 80 m^2 får utgöras av komplementbyggnader **[e]**. Högsta nockhöjd för huvudbyggnad är 8,5 meter **[h_1]** och högsta nock för komplementbyggnader är 5,0 meter **[h_2]**, vilket samspelar med kringliggande bebyggelse. För att ta hänsyn till grannfastighetens hästhållning placeras kvartersmarken för bostäder i plankartan med respektavstånd till stall och hagar. Respektavståndet är planlagt som elförsörjning **[E_1],** avloppsanläggning **[E_2]** samt naturmark **[NATUR]** mot fastighetsgränsen till Sörmjöle 5:7.

För att anpassa bebyggelsen till närliggande bebyggelses karaktär ska fasader utgöras av trä **[f_1]** och huvudbyggnader ska utformas med sadeltak med centrerad nock **[f_2]**. Bestämmelsen **[f_3]** innebär att endast friliggande komplementbyggnad tillåts. Med friliggande komplementbyggnad menas att komplementbyggnad/garage och carport inte sammanbyggs med huvudbyggnad. Detta skapar en struktur som är mer typiskt lantlig med luftiga tomter och gårdsbyggnader som är friliggande från huvudbyggnaden.

Den enskilda vägen som ansluter till den nya bebyggelsen planläggs som gata **[GATA]**. Planen möjliggör för en vändplats vid återvändsgränd för exempelvis servicefordon. I figur 14 nedan illustreras hur planområdet kan bebyggas.

Figur 14. Alternativ utbyggnad av planområdet.

Kulturmiljö

Fornlämningar

Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, ska arbetet omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska skyndsamt anmäla förhållandet till länsstyrelsen.

Naturmiljö

Grönstruktur och rekreation

Inom planområdet kommer yta med befintlig skogsmark söder, öster och sydöst om bostadskvarteren samt vid nedgräven luftledning planläggas som naturmark.

Geotekniska förhållanden

Goda förutsättningar för bostadsbebyggelse bedöms föreligga med hänsyn till markens sammansättningar. Inom planprocessen bedöms inga geotekniska undersökningar behövas för att säkerställa en god bebyggd miljö. En eller flera geotekniska undersökningar kan komma att begäras i bygglovsskedet.

Social miljö

Rekreation och friytor

Planförslaget gör det möjligt att inom egen fastighet tillskapa grön- och rekreationsytor genom att begränsa byggrätten och reglera minsta tillåtna fastighetsstorlek. Utöver detta erbjuder planområdets närmiljö gott om möjligheter för rekreation och friluftsliv.

Som friyta räknas inte uppställningsplatser för cyklar och bilar eller transportvägar. Friytan ska ha ett skyddat läge, innehålla grönska samt ge en god rumsverkan och möjligheten för de boende att följa årstidsväxlingarna.

Barnperspektiv

De planerade bostadsfastigheterna är relativt stora vilket möjliggör för utemiljöer med hög kvalitet i form av grönska och väl planerade lekytor. Närheten till skogen är också en kvalitet för barn i området.

I norr angränsar planområdet till Norrmjölevägen. Här planerar Trafikverket att bygga en separat gång och cykelväg mellan Åheden och Sörmjöle. Denna åtgärd förbättrar möjligheten för barn att ta sig mellan planområdet och närmaste skola på ett trafiksäkert sätt.

Tillgänglighet, trygghet och jämställdhet

De planerade bostadsfastigheterna är relativt plana vilket skapar god tillgänglighet till och från platsen. Fler bostäder i området kan höja känslan av trygghet, då det generellt skapar mer liv och rörelse till platsen. Fler bostäder innebär även fler ljuskällor, vilket även det gynnar den upplevda tryggheten.

Planområdets kupering är relativt flack och bedöms inte utgöra något hinder för tillgängligheten.

Service

Planförslaget möjliggör inte för någon ny service. Ytterligare bostäder inom byn kan på sikt utöka serviceunderlaget.

Kommunikationer

Gång- och cykeltrafik

Detaljplanen innebär ingen förändring för gång-och cykeltrafiken. Däremot planerar Trafikverket för en ny gång- och cykelväg längs Norrmjölevägen. Planområdets utbredning i förhållande till Norrmjölevägen har därmed anpassats, i samråd med Trafikverket, för att säkerställa att gång- och cykelvägen kan anläggas som planerat.

Kollektivtrafik

Planförslaget medför inga förändringar av kollektivtrafiken. Fler boende i området kan på sikt skapa underlag för att utöka turtätheten för kollektivtrafiken.

Fordonstrafik

Ett plangenomförande innebär att en ny anslutning till Norrmjölevägen för in- och utfart behöver anläggas. Den enskilda vägen som ansluter till den nya bebyggelsen planläggs som gata **[GATA]**. Planen möjliggör för en vändplats vid återvändsgränd för exempelvis servicefordon.

Med hänsyn till trafiksäkerhet förses all kvartersmark för bostäder med bestämmelse om att endast en utfart per fastighet får finnas **[j]**.

Parkering, varumottagning och angöring

Parkeringsbehovet ska lösas inom den egna fastigheten. Hur parkeringsbehovet ska lösas redovisas vid ansökan om bygglov, där den vid tidpunkten gällande parkeringsnormen tillämpas. Planhandlingarna säkerställer endast att yta finns för att kunna tillämpa nu gällande parkeringsnorm.

Ur trafiksäkerhetssynpunkt reglerar planen endast en utfart till Norrmjölevägen.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Planområdet ingår inte i kommunalt verksamhetsområde för dricks- och spillvatten. Vatten och avloppshanteringen bedöms kunna lösas enskilt inom planområdet då det i dagsläget inte är aktuellt att utöka verksamhetsområdet för dricks- och spillvatten.

Dricksvatten

Dricksvattenförsörjningen avses lösas genom att planområdet ansluts till Mjölebygdens vattenförening. Kapacitet finns för anslutning av samtliga tillkommande fastigheter. Mjölebygdens vattenförening har ledningar som löper genom planområdet.

Avlopp

Sigma Civil AB har på uppdrag av Umeå kommun tagit fram en VA-utredning för planområdet[3]. I utredningen rekommenderas att kommande avloppsanordningar inom planområdet dimensioneras enligt kraven för hög skyddsnivå med avseende på fosfor. Detta för att minimera påverkan på recipienten. Hög skyddsnivå medför ett reningskrav på minst 90% reduktion av organiska ämnen (BOD_7) och 90% reduktion av fosfor (tot-P), samt att risk för smitta eller annan olägenhet ska minimeras.

Delar av Åhedån och Mjölefjärden omfattas av "lila zon" enligt Umeå kommuns benämning vilket avser områden kring känsliga sjöar och kuststräckor. Inom lila zon måste alla avloppsanläggningar uppfylla kraven för hög skyddsnivå med avseende för fosfor. Majoriteten av planområdet ligger utanför lila zon men på grund av det korta avståndet till Åhedån samt den korta vattensträckan mellan planområdet och Mjölefjärden

[3] VA-utredning, Sigma Civil AB, år 2024

rekommenderas i utredningen att samtliga avloppsanordningar dimensioneras enligt kraven för hög skyddsnivå. Se planområdet i förhållande till lila zon i figur 15 nedan.

Rekommenderade avloppslösningar

I utredningen föreslås slamavskiljare med infiltration och kemisk fällning som lämplig lösning för enskilda anläggningar för samtliga fastigheter. Avloppshantering kan även lösas gemensamt genom bildande av gemensamhetsanläggning för samtliga fastigheter och minireningsverk/reningsverk med fosforrening samt efterpolering rekommenderas. Föreslagna lösningar för avloppshantering uppfyller hög miljöskyddsnivå för både fosfor (tot-P) och kväve (tot-N). Det totala ytbehovet för minireningsverk/reningsverk med efterpolering uppgår till ca 60 m^2 om anläggningen ska brukas av samtliga fastigheter inom planområdet. Minireningsverk/reningsverk med efterpolering bedöms som en lämplig lösning för enskild anläggning och får då ett ytbehov om ca 15 m^2.

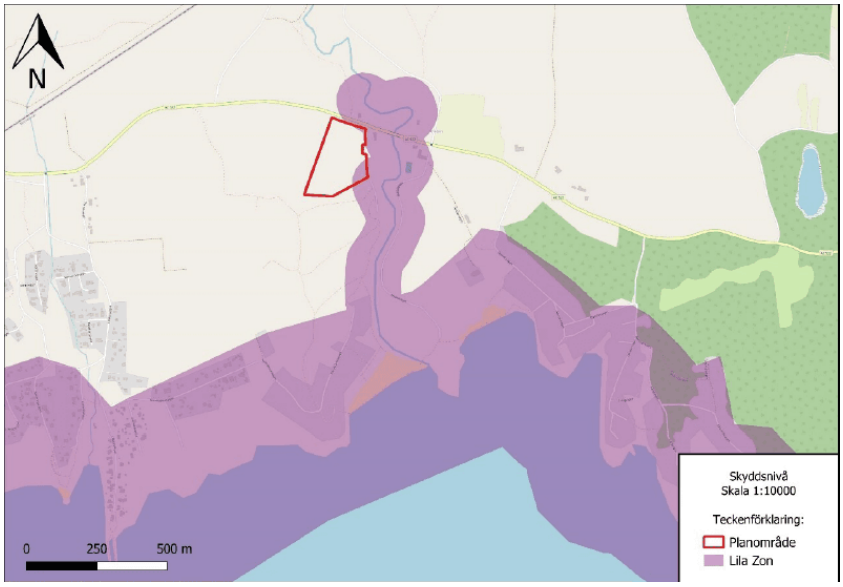
Utsläpp

Markekosystemet har en förmåga att fastlägga och omsätta olika typer av föroreningar (främst fosfor och smittoämnen). Den självrenande förmågan påverkas av jordart, jorddjup och temperatur. Vid avloppsutsläpp till mark sker den huvudsakliga självreningen under transporten från utsläppspunkten och fram till eventuellt ytvatten. För att nyttja processerna för självrening måste vatten från avloppsanläggningen släppas i marken. Detta sker alltid om anläggning byggs som infiltration men även i anläggningar som minireningsverk kan utgående vatten släppas ut till mark. För att öka reningspotentialen i mark är det viktigt att anläggningen görs med långsträckt utsläppsyta och lokaliseras parallellt med en sluttnings höjdkurvor. Utsläppspunkten bör vara så långt från ytvattenrecipient som möjligt. Utsläppspunkten/punkterna för både gemensam och enskilda avloppslösningar kan placeras mer än 100 meter från ytvattenrecipient (Åhedån) vilket innebär att retentionspotentialen bedöms som väldigt hög, det vill säga risken att fosfor når ytvattenrecipient är väldigt låg. Retentionen av fosfor kan medföra att halterna som når vattenförekomsterna är avsevärt lägre än de som släpps ut från anläggningen/anläggningarna.

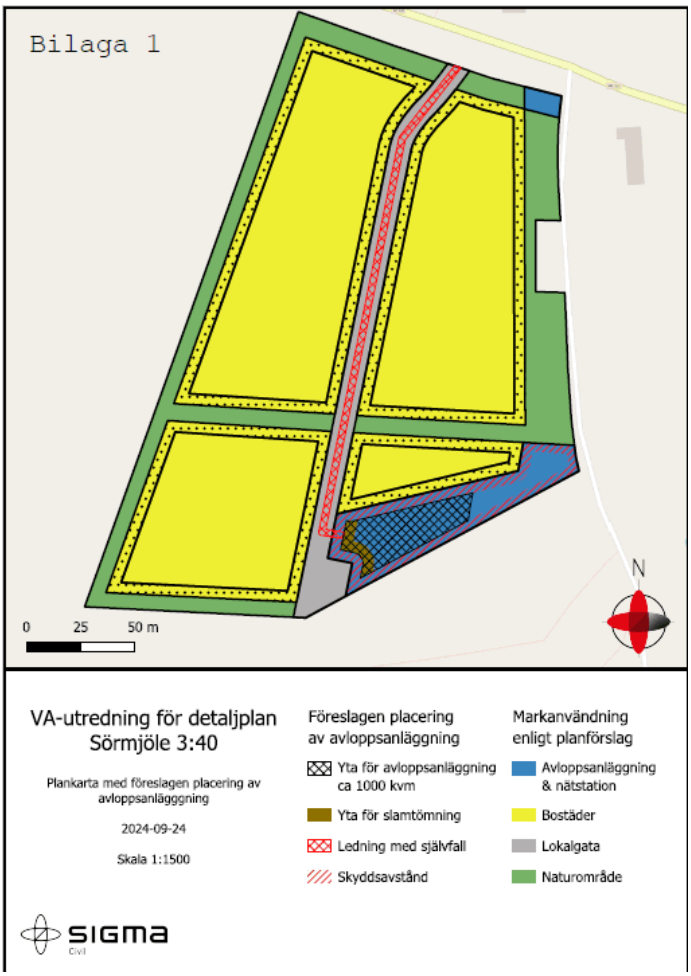
Föreslagen placering av avloppsanläggning

Gemensamhetsanläggning för avloppshantering föreslås lokaliseras i planområdets sydliga del med hänsyn till skyddsavstånd till väg, fastighetsgräns och närmsta möjliga bostad, se figuren nedan. Föreslagen placering medför att hela anläggningen kan placeras över 100 meter från vattenförekomsten Åhedån vilket som tidigare nämnts medför att retentionspotentialen bedöms som väldigt hög. Övriga skyddsavstånd till bland annat energibrunnar, diken och ytvattenrecipient bedöms inte påverka placeringen av anläggningen. För att möjliggöra slamtömning bör slambrunn placeras i enlighet med figur 16 nedan. Tillkommande ledningar sker med fördel genom självfall där en pumpbrunn placeras direkt intill eventuellt reningsverk. Framtida fastighetsbildning och bostadsplacering går inte förutse varför föreslagen placering av eventuella enskilda avlopp inte går att föreslå. Tillstånd för enskilda avlopp prövas hos kommunens Miljö- och hälsoskyddsnämnd. Detaljplanen möjliggör för gemensam avloppsanläggning genom bestämmelsen **[E_2]**. Användningsområdet tillgodoser erforderligt utrymme för bland annat gemensam avloppsanläggning och området

är i enlighet med VA-utredningen lokaliserad mer än 100 meter från Åhedån. Användningsområdet förses med 4 meter prickmark längs områdets ytterkanter för att säkerställa skyddsavstånd till fastighetsgräns.

Figur 15. Planområdet i förhållande till "lila zon".

Figur 16. Figuren redovisar föreslagen gemensam avloppslösning. Observera att planförslaget har justerats i vissa avseenden sedan färdigställandet av VA-utredningen. Föreslagen lokalisering av avloppsanläggning och elförsörjning, ledning med självfall i gata, skyddsavstånd samt yta för slamtömning överensstämmer med aktuellt planförslag.

El, värme, fiber och tele

Befintlig luftledning som löper genom planområdet i öst-västlig riktning planeras att grävas ner i samband med att planområdet exploateras. Ledningen kommer ligga parallellt med den befintliga vattenledningen som löper genom planområdet. Detaljplanen säkerställer ett naturområde för ledningarna med tillräckligt stor bredd för att möjliggöra för ledningarna att grävas upp.

Ytor för nätstation ansluten till det kommunala elnätet säkerställs inom planområdet med bestämmelsen Elförsörjning **[E_1]**. Syftet med nätstationen är att försörja de nya fastigheterna. Genom bestämmelsen elförsörjning möjliggör detaljplanen även för annan gemensam energiförsörjning som exempelvis gemensamma solceller. Inom användningsområdet finns tillräckligt utrymme för samtliga reglerade användningsbestämmelser.

Dagvatten

Dagvattenhanteringen bedöms kunna lösas lokalt inom respektive fastighet genom infiltrering på kvartersmark och eventuella diken. Planförslaget medför därav inget behov av utökning av verksamhetsområde för dagvatten. Bevarande av en del naturmark medför goda möjligheter till infiltrering. Dagvattenhanteringen ska redovisas vid bygglovsprövning.

Snöhantering

För planområdet bedöms snöhantering kunna lösas lokalt. Ytor för snöupplag ska avsättas inom respektive fastighet eller i anslutning till gemensam vändplan. Fastighetsägarna ansvarar för snöhantering inom den egna fastigheten. För lokalgatan anordnas snöhantering av delägarna i gemensamhetsanläggningen.

Avfall

Då minsta fastighetsstorlek reglers till 2000 m^2 bedöms det finnas tillräckligt utrymme inom respektive fastighet för utsortering av samtliga fraktioner av avfall. Avfallsutrymmet ska placeras så att det är tillgängligt för avfallslämnarna och hämtningspersonal. Vägen ska vara framkomlig och sikten ska vara god. Körning på gång- och cykelväg är inte tillåten. Väghållaren är ansvarig för vägens utformning, skyltning, skötsel och framkomlighet.

Hälsa och säkerhet

Brandsäkerhet

Framkomligheten för ambulans och räddningstjänst till och från detaljplaneområdet bedöms vara god.

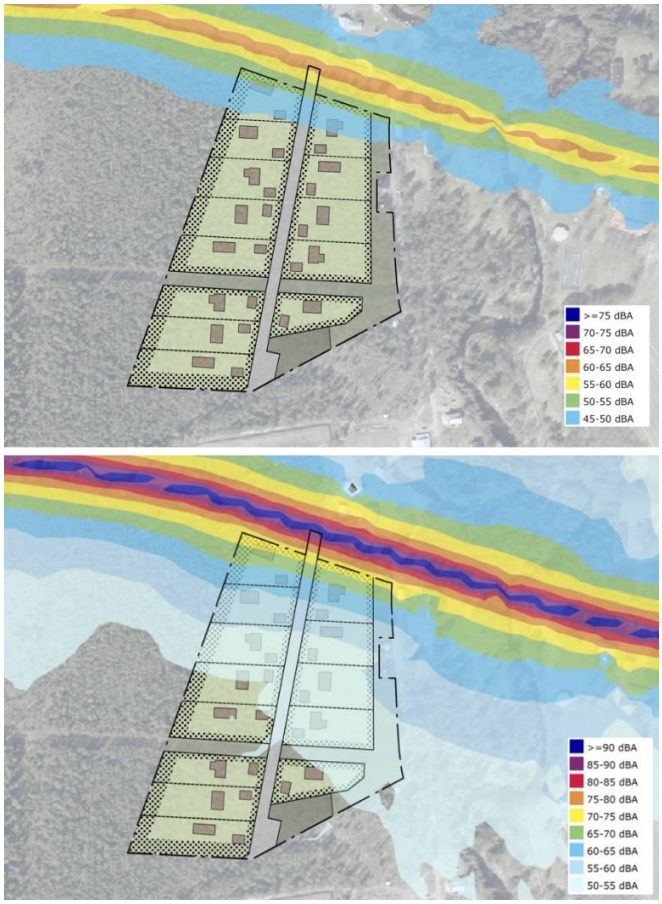
Byggnaders utformning och blåljuspersonals behov av åtkomst, framkomlighet till brandposter och släckvatten beaktas därutöver i samband med bygg- och markprojektering i enlighet med gällande regler.

Buller

Enligt övergripande kommunal bullerkartering (Tyréns 2022) är planområdet utsatt för ekvivalenta bullernivåer som med god marginal understiger riktvärden för buller. För de två tillkommande bostadsfastigheterna i norr överstigs riktvärdet för maximal ljudnivå marginellt vid fastighetsgränserna. Då respektive fastighet har goda möjligheter att anordna en uteplats där riktvärdet för maximal ljudnivå underskrids har inga bullerdämpande åtgärder vidtagits.

Den övergripande bullerkarteringen utgår från en ADT om 390 bilar samt gällande hastighetsbegränsning, 70 km/h. Detta stämmer väl överens med Trafikverkets mätningar på Norrmjölevägen från 2016. För att riskera att tillkommande bostadsfastigheter utsätts för bullernivåer som överstiger gällande riktvärden för ekvivalent buller krävs en fördubbling av trafikmängden längs Norrmjölevägen. Då den maximala ljudnivån anger den högsta förekommande ljudnivån under en fordonspassage påverkas inte värdet av en trafikökning. Det krävs en höjning av väghastigheten eller en förändring av trafikslaget, med ökad andel tung trafik, för att den maximala ljudnivån ska öka. Varken en fördubbling av biltrafiken, en högre hastighetsbegränsning eller ett förändrat trafikslag har i detta fall bedömts som sannolikt varför någon bullerutredning inte har utförts. Längs med södra sidan av Norrmjölevägen planeras en gång- och cykelväg av Trafikverket. Om vägplanen för gång- och cykelvägen får laga kraft måste hastighetsbegränsningen vid planområdet sänkas och farthinder om respektive sida av infarten till planområdet måste uppföras av trafiksäkerhetsskäl vilket i sig medför mindre risk för buller.

Inte heller bedöms tillkommande bebyggelse, tillsammans med framtida trafikökning generellt i samhället, alstra trafikbuller i sådan omfattning att bullerutredning kan anses nödvändig. Figurerna 17 och 18 nedan redovisar ekvivalent och maximal ljudnivå för planområdet.

Figur 17-18. Figurerna redovisar bullernivåer i området. Överst redovisas ekvivalent ljudnivå och underst maximal ljudnivå.

Elektromagnetiska fält

Befintlig luftledning planeras att grävas ner i samband med detaljplanens genomförande varför inga åtgärder avseende elektromagnetiska fält har vidtagits i detaljplanen. Avtal planeras att tecknas mellan ledningshavare och fastighetsägare.

Ljusförhållanden

Då planområdet är stort och relativt plant har bedömningen gjorts att ny bebyggelse i två våningar varken kommer att skugga eller skuggas av befintlig bebyggelse.

Förorenad mark och vatten

Detaljplanen innebär ingen ökad risk för föroreningar.

Radon

Då planområdet ligger inom ett område som är karterat som normalriskområde krävs ett radonskyddat utförande. I samband med bygglovgivning fastställs grundläggningsmetod för att säkerställa att radonhalten i den färdiga byggnaden inte blir för hög.

Risk för översvämning

Detaljplanen innebär ingen ökad risk för översvämning.

Risk för ras, skred och erosion

Detaljplanen innebär ingen ökad risk för ras, skred och erosion.

Hästhållning

Genomförandet av planen kan komma att ha viss påverkan på befintlig hästgård. Påverkan bedöms främst ske genom bl.a ökad aktivitet och trafik runt hästgården och på befintliga vägar och ridvägar. Då planen innebär tillkommande småhus och att den tillkommande trafiken planeras att anslutas till planområdet i den norra delen, antas det inte blir fråga om någon betydande fara för människors hälsa och säkerhet eller om någon betydande olägenhet i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL.

Beräkningarna och bedömningen av skyddsavstånd i utredningen har gjorts utifrån nuvarande situation på hästgården. Vid eventuell utökad hästverksamhet med fler antal hästar kan utsläppen av hästallergen komma att öka och således även spridningen av hästallergen till planområdet. Det föreligger dock för stora osäkerheter för att i dagsläget kunna bedöma påverkan från en utökad verksamhet.

Med hästhållningsutredningen som underlag har bedömningen gjorts att ett ytterligare säkerhetsavstånd om cirka 40 meter säkerställs mellan bostäderna och området där timmedelvärden överstiger riktvärdet om 2 U/m^3. Detta område planläggs som **[NATUR]** i anslutning till gödselstacken och delvis som **[GATA]**. Syftet med säkerhetsavståndet är att trygga hästgårdes verksamhet genom att säkerställa att planerade bostäder, med marginal, inte drabbas av högre halter hästallergener.

Mellan planområdet och hästgården finns vegetation i form av träd, sly och buskar som utgör ett naturligt skyddsavstånd. Ett bevarande av naturmarken kan därmed leda till minskad spridning av hästallergen till planområdet. Delar av naturområdet i fråga är beläget på mark tillhörande Sörmjöle 5:7. Då beräkningarna i hästhållningsutredningen redovisar att riktvärdet bedöms klaras inom hela planområdet utan att man räknat med vegetationen på fastigheten Sörmjöle 5:7 har bedömningen gjorts att detta område ej behöver tas med i detaljplanen.

Planförslaget bedöms därmed ej påverka hästgårdens verksamhet i någon större omfattning. Viss påverkan kommer ske i form av ökad aktivitet i området i och med fler boende.

Genomförandefrågor

Under detta avsnitt redovisas de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att detaljplanen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt. Även konsekvenserna av dessa åtgärder redovisas.

Organisatoriska frågor

Tidplan

Anläggning av väg och teknisk försörjning planeras att genomföras inom detaljplanens genomförandetid men utbyggnad av bostadsfastigheter kan komma att ske successivt.

Målsättningen är att detaljplanen ska antas november 2025. Den preliminära tidplanen baseras på att inga större förändringar sker under planprocessen och att detaljplanen inte överklagas. Vid ett överklagande kan tidpunkten för detaljplanens laga kraft förskjutas upp till två år framåt i tiden, vilket medför motsvarande förskjutning av genomförandet.

Genomförandetid

Genomförandetiden är fem år från den dag planen får laga kraft.

En detaljplan får enligt 4 kap. 39 § plan- och bygglagen (2010:900) inte ersättas, ändras eller upphävas före genomförandetidens utgång om någon fastighetsägare som berörs motsätter sig det. Undantag kan göras om det behövs en ny detaljplan på grund av nya förhållanden av stor allmän vikt som inte har kunnat förutses vid den ursprungliga planläggningen. Undantag kan även ges för införande av bestämmelser om fastighetsindelning eller vissa rättigheter (exempelvis servitut). Om planen ersätts, ändras eller upphävs under genomförandetiden kan berörda fastighetsägare ha rätt till ersättning av kommunen.

Under genomförandetiden har fastighetsägare en garanterad byggrätt i enlighet med detaljplanen. Efter genomförandetidens utgång kan kommunen ändra eller upphäva detaljplanen utan att fastighetsägare får någon ersättning för byggrätt som inte kan utnyttjas. I övrigt ligger detaljplanen fast och fortsätter gälla till dess att den ersätts, ändras eller upphävs.

Avtal

Flertalet avtal kommer att bli aktuella för detaljplanens genomförande, exempelvis avtal om rättigheter, avtal om vatten och avlopp, avtal om markförvärv och optioner och eller liknande avtal/beslut.

Planavtal

Planavtal har skrivits mellan sökande och Umeå kommun, Detaljplanering 2020-09-17. Avtalet syftar till att reglera kostnader för arbetet med att upprätta denna detaljplan.

Exploateringsavtal

Ett exploateringsavtal (enligt 6:e kap. plan- och bygglagen) reglerar ansvaret mellan kommunen och exploatören gällande utbyggnad och finansiering för genomförandet av detaljplanen. Åtgärderna som regleras i ett exploateringsavtal ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras. Innan kommunen antar detaljplanen ska exploateringsavtal vara undertecknat.

Umeå kommun avser att teckna ett exploateringsavtal med exploatören för att säkerställa genomförandet av detaljplanen. Exploateringsavtalet reglerar att den infrastruktur som behövs blir utbyggd på ett ändamålsenligt sätt samt reglerar ansvar för inrättande av gemensamhetsanläggningar. Avtalet hanterar även andra frågor kopplade till genomförandet, kostnadsansvar samt att exploatören ska ställa en ekonomisk säkerhet kopplat till utbyggnaden.

Huvudmannaskap

Huvudmannaskap för allmän plats

Alla allmänna platser ska ha en huvudman. Huvudmannen för de allmänna platserna är ansvarig för att ställa i ordning och förvalta de allmänna platserna, till exempel för att bygga ut och sköta gator. När kommunen är huvudman för allmänna platserna ska kommunen, efter hand som bebyggelsen färdigställs enligt detaljplanen, ordna de allmänna platserna så att de kan användas för avsett ändamål i enlighet med planen. Om kommunen anser att allmänhetens tillträde till platsen är viktig bör kommunen planlägga med kommunalt huvudmannaskap.

Om det finns särskilda skäl kan kommunen med en planbestämmelse reglera att huvudmannaskapet för de allmänna platserna ska vara enskilt. Kommunen behöver dock motivera varför huvudmannaskapet ska vara enskilt. Vid enskilt huvudmannaskap åligger ansvaret för allmän plats på fastighetsägarna gemensamt.

Då enskilt huvudmannaskap traditionellt har använts i Åheden samt att området har en karaktär av landsbygdsbebyggelse har bedömningen gjorts att huvudmannaskapet inom planområdet regleras som enskilt. All allmän plats förses med bestämmelse om att huvudmannaskapet är enskilt för den allmänna platsen **[a].**

Enskilt huvudmannaskap innebär att exploatören svarar för åtgärder inom såväl kvartersmark som allmän platsmark. Exploatören står för alla kostnader som berör utbyggnad samt drift, såsom utbyggnad av vägar inklusive upprustning av befintlig väg. Fördelning av driftkostnader och regler för skötsel kan fördelas mellan deltagande fastighetsägare genom samfällighetsförening/i beslut om bildande av gemensamhetsanläggning.

Huvudmannaskap för vatten, avlopp och dagvatten

Planområdet ingår inte i kommunalt verksamhetsområde för dricks-, spill- och dagvatten. Dricksvattenhanteringen inom planområdet avses lösas genom anslutning till Mjölebygdens vattenförening.

Avloppsfrågan kan lösas gemensamt inom området genom nybildande av gemensamhetsanläggning. Anläggningen kan sedan förvaltas genom samfällighetsförening alternativt delägarförvaltning. Frågan kan även hanteras via officialservitut eller avtalsservitut. Detaljplanen möjliggör även för att avlopp hanteras enskilt inom respektive fastighet. Exploatören/respektive fastighetsägare ansvarar för utbyggnad av enskilda lösningar för vatten och avlopp samt att framtida fastighetsägare ansvarar för drift.

Lovplikt

Enligt 4 kap. 14–15§ plan- och bygglagen kan kommunen inom visa ramar besluta att minska eller utöka bygglovspliktens omfattning. En utökad bygglovsplikt kan vara lämpligt i vissa kulturmiljöer för att bevara nuvarande struktur och gestaltning. Lättnader i bygglovsplikten får emellertid inte beslutas om bygglov krävs för att tillvarata grannars intressen eller allmänna intressen. Detta gäller även riv- och marklov.

Det bedöms i aktuell detaljplan inte finns anledning att besluta om förändrad lovplikt.

Fastighetsrättsliga frågor

Fastighetsbildning

Detaljplanen medför att maximalt 12 nya bostadsfastigheter kan bildas genom avstyckning från fastigheten Sörmjöle 3:40. Nya bostadsfastigheter kan styckas av från fastigheten och ska omfatta minst 2000 m^2 **[d]**.

Fastighetsbildning sker efter ansökan och prövning om lantmäteriförrättning. Ansökan inlämnas till Umeå kommun, Lantmäterimyndigheten.

Gemensamhetsanläggning

En gemensamhetsanläggning är en anläggning som är gemensam för flera fastigheter, ofta vägar eller vatten- och avloppsledningar. I gemensamhetsanläggningen deltar flera fastigheter och de bekostar både anläggandet och driften enligt andelstal som fastställs av lantmäterimyndigheten.

En gemensamhetsanläggning kan, efter prövning av ansökan, bildas eller ändras genom en så kallad anläggningsförrättning. Det kan bli aktuellt när det finns gemensamma behov hos flera fastigheter som behöver lösas i ett gemensamt sammanhang, exempelvis tillfartsvägar, avloppsledningar etcetera.

Fördelning av kostnader och regler för skötsel beslutas i förrättningen och fördelas på deltagande fastigheter. Vid bildande, omprövning eller upphävande av gemensamhetsanläggning kan det bli aktuellt med ersättningar till fastighetsägare som upplåter utrymme alternativt ersättning till deltagande fastigheter vars rättigheter påverkas. Lantmäterimyndigheten beslutar om den eventuella ersättningens storlek.

Om en nybildad fastighet skall lösa sitt avlopp/vatten/dagvatten via en befintlig samfällighetsförening behöver fastigheten bli delägare i gemensamhetsanläggningen, detta betyder att det högst troligt blir en avgift för delägarskapet "betala in sig" i anläggningen. Detta sker via Lantmäterimyndigheten.

Gemensamhetsanläggning	**Förändringar och konsekvenser**

Nybildande av gemensamhetsanläggning för avloppsanläggning. Nybildande av gemensamhetsanläggning för gata. Nybildande av samfällighet för naturmark.	Gemensamhetsanläggning för gemensam avloppsanläggning kan prövas för nybildade fastigheter inom planområdet. Gemensamhetsanläggning för gata kan prövas för nybildade fastigheter inom planområdet. Samfällighet för naturmark kan prövas för nybildade fastigheter.

Ledningsrätter

Ledningsrätt är en servitutsliknande rättighet för ledningshavaren att använda någon annans mark för ledningsändamål. Ledningsrätt kan upplåtas för ledningar för allmänna ändamål såsom vatten och avlopp, data och telekommunikationsledningar. Ledningsrätt kan endast inrättas av lantmäterimyndigheten. Ledningsrätt gäller för all framtid eller tills den upphävs av Lantmäterimyndigheten efter ansökan och prövning. Vid bildande och upphävande kan det bli aktuellt med ersättning som bestäms i lantmäteriförrättningen.

En ledningsrätt finns för en vattenledning som löper genom planområdet i öst-västlig riktning samt nord-sydlig sträckning. Ledningsrätten är skapad till förmån för Mjölebygdens vattenförening som förser stora delar av boende i Sörmjöle med vatten. Sträckningen av ledningsrätten ska vara kvar i befintligt läge inom naturmark och påverkas inte av detaljplanens genomförande.

En högspänningsledning tillhörande Umeå Energi AB sträcker sig i öst-västlig riktning genom planområdets södra del. Ledningen planeras att grävas ner i samband med att detaljplanen genomförs. En ledningsrätt planeras att bildas för den nedgrävda högspänningsledningen.

Tekniska frågor

Tekniska åtgärder

Vid genomförande av detaljplanen krävs anläggande av tillfartsväg genom planområdet och anordnande av nätstation för anslutning till det kommunala elnätet. Genom planområdet löper en högspänningsledning som måste grävas ner för att detaljplanen ska bli genomförbar. Vid val av gemensam avloppshantering krävs uppförande av gemensam avloppsanläggning.

Behov av ytterligare utredningar eller tillstånd

Inför exploatering kommer särskilda utredningar eller tillstånd att krävas, till exempel kommer tillstånd för att ansluta planområdet till väg 522 behövas. Tillstånd för anslutning till väg 522 söks hos Trafikverket av exploatören.

Prövning enligt annan lagstiftning

Infrastrukturlagstiftning

- Väglagen
- Anläggningslagen
- Ledningsrättslagen

Skydds- och bevarandelagstiftning

- Bullerförordningen

Fastighet- och exploateringslagstiftning

- Fastighetsbildningslagen

Ekonomiska frågor

Ekonomiska konsekvenser för exploatören

I samband med tecknandet av exploateringsavtalet ställs krav på att exploatören ska ställa en säkerhet till kommunen som motsvarar det ekonomiska åtagandet att bygga ut den gata som regleras i detaljplanen. Säkerheten överlämnas till kommunen i samband med undertecknande av exploateringsavtalet.

Exploatören står för alla kostnaden som berör exploatering. Kostnader som åligger exploatören är exempelvis:

- Framtagande av detaljplan med tillhörande utredningar
- Kostnad för fastighetsbildningsåtgärder, gemensamhetsanläggning eller andra rättigheter
- Utbyggnad av lokalgata och VA-lösning inom planområdet
- Eventuell nedgrävning av luftledning

Ekonomiska konsekvenser för övriga berörda

Respektive ledningsbolag får kostnader för utbyggnad av deras ledningsnät. De får intäkter genom anslutningsavgifter när fastighetsägarna ansluter till nätet och löpnade intäkter från årliga driftsavgifter.

Planavgift

Planavgift regleras i ett särskilt planavtal och betalas av exploatören.

Upplysningar

Plankartan utgör själva Detaljplanen, dess bestämmelser är juridiskt bindande enligt plan- och bygglagen och fungerar som ett skriftligt och visuellt avtal över hur marken får användas eller bebyggas. Detaljplanen utreder ansvarsfrågan för olika byggnationer och gemensamma anläggningar som avlopp och gator. Detaljplanen utreder också flera frågor som behöver lösas i ett sammanhang för att göra den nya mark- eller vattenanvändningen lämplig och hållbar över tid. Detaljplanen är därför styrande vid bygglovsprövning. Plankartan har tagits

fram i AutoCAD 2025 med FocusDetaljplan 2025 och ”BFS_2022_11_01_Bestämmelsekatalog.xml.”

Planbeskrivningen är ett vägledande och förtydligande dokument till hur detaljplanen ska förstås genomföras och beskriver hur olika frågor eller förutsättningar har hanterats. Bilaga till planbeskrivningen redovisar sammanställning av planbestämmelser med motivering och lagstöd i tabellform.

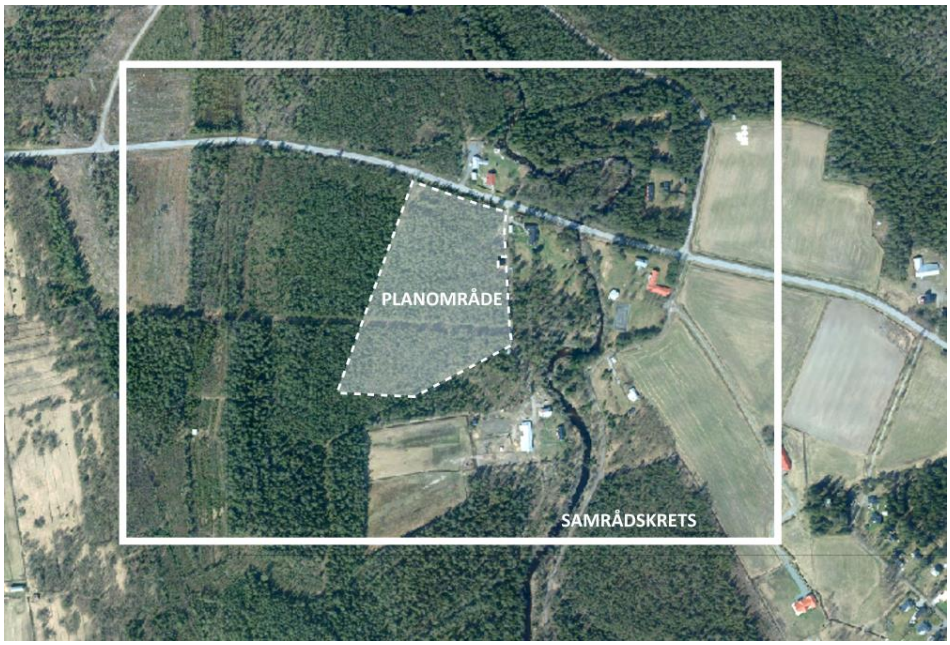
Grundkartan är ett underlag för detaljplanearbetet som redovisar topografi och fastighetsförhållanden inom planområdet och dess närmaste omgivning.

Fastighetsförteckningen utgör kommunens bedömning av vilka som ingår i samrådskretsen. Därför anger fastighetsförteckningen vilka fastigheter, fastighetsägare och andra rättighetsinnehavare som berörs av planförslaget. Fastighetsförteckningen måste samordnas med grundkartan för att båda dokumenten ska redovisa samma uppdaterade fastighetsinformation. Under detaljplaneprocessen används fastighetsförteckningen som en adresslista för att skicka ut underrättelse om när planförslaget är på samråd eller granskning.

Samrådskrets

Detaljplanens samrådskrets består av närliggande fastighetsägare, rättighetsinnehavare, närboende och lokalhyresgäster som bedöms beröras direkt av ett genomförande av detaljplanen. I figuren redovisas detaljplanens samrådskrets. Samrådskretsens storlek har anpassats efter att planförslaget inte anses vara av betydande allmänt intresse, inte medför någon betydande miljöpåverkan samt handläggs med utökat förfarande.

Under planprocessens gång blir fastighetsägare och andra rättighetsägare som bedöms ingå i samrådskretsen underrättade genom brevutskick inför samråd och granskning. Endast de som lämnat synpunkter under samråd och granskning vars synpunkter inte blivit tillgodosedda blir underrättade om antagande. Ungefärlig samrådskrets redovisas i figur 19 nedan.

Figur 19. Kartbild över ungefärlig samrådskrets.

Medverkande

Deltagande kommunala verksamheter

- Detaljplanering
- Lantmäteri
- Mark och exploatering
- Miljö- och hälsoskydd
- Umeåregionens brandförsvar
-

Deltagande kommunala bolag

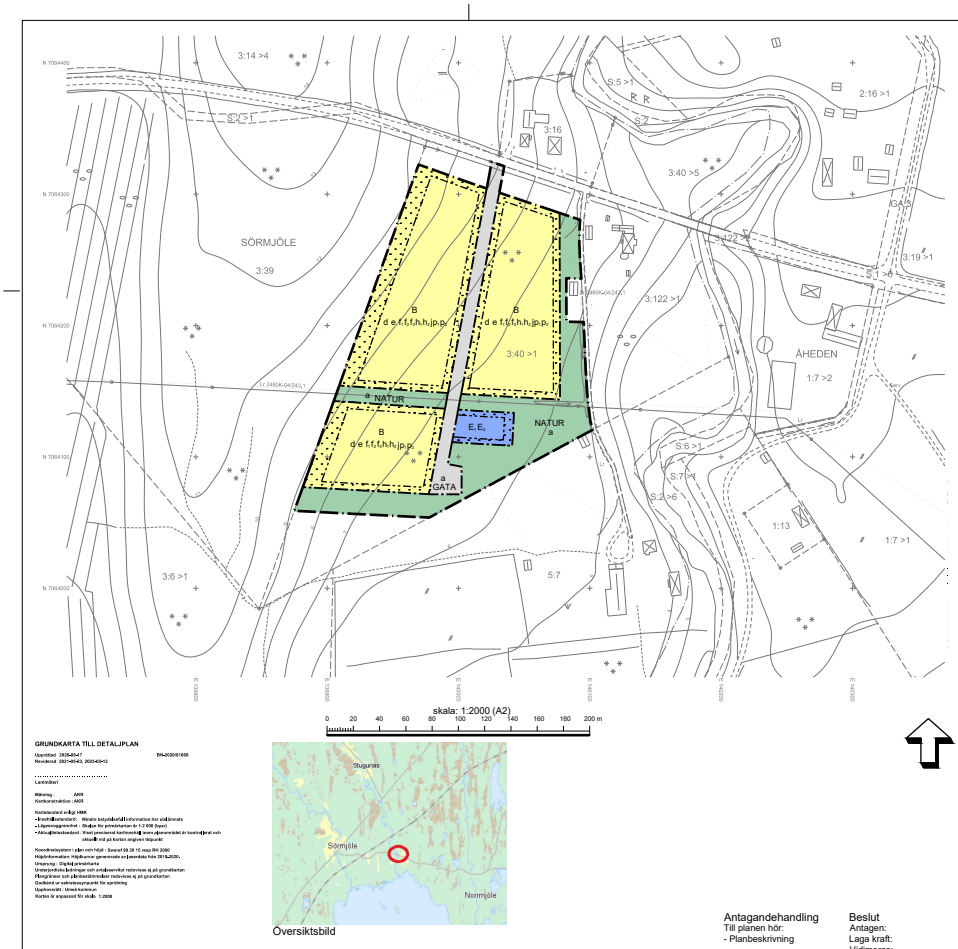
- Umeå Energi AB
- Vatten och avfalls kompetens i norr AB (VAKIN)

Källor

Fotografier: Umeå kommun, om inte annat anges

Ortofoton: Lantmäteriet, om inte annat anges

Kartor och illustrationer: Umeå kommun, om inte annat anges

Översiktsbild

GRUNDKARTA TILL DETALJPLAN

Upprättad 2025-05-27 BN-2020/01808
Reviderad 2025-06-03, 2025-09-10

Lantmäteri

Ritkrav: AKR
Kartkonstruktion: AKR

Kartinnehåll enligt HMK
- Innehållsförteckning: Rödmarkerad information har utelämnats
- Lägesnoggrannhet: Skalpe för primärkartan är 1:2 000 (typ)
- Höjdreferensnivåer: Vissa punktnivå kartinnehåll inom planområdet är kontrollerad och aktuell vid på kartan angiven tidpunkt

Koordinatsystem i plan och höjd: Sweref 99 18 15 resp RH 2000
Höjdinformation: Höjdkurvor genererade av laserdata från 2018-2020.
Ursprung: Digital primärkarta
Underjordiska ledningar och anläggningar har redovisats ej på grundkartan
Fångytor och gränsmarkeringar redovisas ej på grundkartan
Godkänd av sakkunnig för spridning
Upplåtsområde: Umeå kommun
Kartan är anpassad för skala: 1:2000

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmän plats

GATA	Gata
NATUR	Natur

Kvartersmark

B	Bostäder
E_1	Elförsörjning
E_2	Avloppsanläggning

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Huvudmannaskap

a	Huvudmannaskapet är enskilt för den allmänna platsen.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Begränsning av markens utnyttjande

	Marken får inte förses med byggnad.

Fastighetsstorlek

d	Minsta fastighetsstorlek är 2000 m²

Höjd på byggnadsverk

h_1	Högsta nockhöjd för huvudbyggnad är 8,5 meter
h_2	Högsta nockhöjd för komplementbyggnad är 5 meter

Placering

p_1	Huvudbyggnad ska placeras minst 4 meter från fastighetsgräns
p_2	Komplementbyggnad ska placeras minst 2 meter från fastighetsgräns

Stängsel, utfart och annan utgång

j	Endast en utfart per fastighet

Utformning

f_1	Fasader ska utföras i trä
f_2	Huvudbyggnad ska utformas med sadeltak med centrerad nock
f_3	Komplementbyggnad ska uppföras fristående

Utnyttjandegrad

e	Största sammanlagda byggnadsarea per fastighet är 200 kvadratmeter varav maximalt 80 kvadratmeter får utgöras av komplementbyggnad

GENOMFÖRANDETID

Genomförandeliden är 5 år från den dag detaljplanen får laga kraft

Antagandehandling
Till planen hör:
- Planbeskrivning

Beslut
Antagen:
Laga kraft:
Vidimeras:

Detaljplan för del av fastigheten

Sörmjöle 3:40

inom Sörmjöle i Umeå kommun, Västerbottens län
Umeå kommun, Detaljplanering, september 2025

Clara Ganslandt Planchef	Clara Persson Harlin Planarkitekt	Villiam Brännström Planarkitekt

UMEÅ KOMMUN
BN-2017/00028 Plankartan är ritad av Villiam Brännström

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2025-10-22

§ 224

Sörmjöle 3:40

Diarienr: BN-2017/00028

Detaljplan för Sörmjöle 3:40

Beslut

1. **Byggnadsnämnden godkänner detaljplanen för Sörmjöle 3:40.**

2. **Byggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att anta detaljplanen för Sörmjöle 3:40 enligt 5 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900).**

Syfte

Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 12 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Ärendebeskrivning

Arbetet med att upprätta detaljplanen påbörjades av Umeå kommun, Detaljplanering den 17 september 2020. Detaljplanen handläggs med utökat förfarande då planen innebär mindre avsteg från översiktsplanen vilket redovisas och motiveras i planbeskrivningen.

Totalt möjliggör detaljplanen för 12 bostäder i form av småhus.
Detaljplanen möjliggör för 4 800 m^2 bruttoarea för bostäder.
Utöver detta skapar planförslaget förutsättningar för tekniska anläggningar i form av gemensam spillvattenhantering samt elförsörjning med möjlighet till gemensam elförsörjning.

Övriga frågeställningar som har haft betydande inverkan på detaljplanens utformning är angöring till väg 522 och närheten till kraftledningen som löper genom planområdet samt närheten till närliggande hästverksamhet söder om planområdet.

Detaljplanen bedöms inte medföra någon betydande miljöpåverkan.

Samråd/granskning

Länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten, berörda sakägare, kommunala och statliga instanser har haft möjlighet att framföra synpunkter på förslaget.

Samråd hölls under perioden 21 september till 19 oktober 2021.
Granskning hölls under perioden 12 mars till 2 april 2025.

Av de synpunkter som har inkommit under samråds- och granskningstiden har ett granskningsutlåtande upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Planförslaget har efter granskning, utöver redaktionella ändringar och förtydliganden, reviderats på följande punkter:

- Kvartersmark för bostäder i planområdets sydöstra del tas bort.
- Område för kvartersmark för bostäder i planområdets sydvästra del minskas.
- Område för kvartersmark för avloppsanläggning och elförsörjning flyttas cirka 30 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats gata flyttas cirka 4 meter i nordlig riktning.
- Område för allmän plats natur regleras mot planområdets sydliga gräns.

Umeå kommun, Detaljplanering gör bedömningen utifrån omfattningen av genomförda revideringar efter granskningsskedet att förnyad granskning inte behöver ske.

Antagande av detaljplanen överlämnas till kommunfullmäktige med anledning av att detaljplanen handläggs med utökat förfarande samt att verksamhetsområdet för vatten, spillvatten och dagvatten måste utökas till att omfatta hela planområdet.

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2025-10-22

Kvarstående synpunkter

De som har kvarstående synpunkter kommer att få underrättelse om beslutet tillsammans med besvärshänvisning.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2025-09-11
Antagandehandlingar

- Plankarta daterad september 2025
- Planbeskrivning daterad september 2025

Övriga handlingar

- Granskningsutlåtande daterat april 2025
- Samrådsredogörelse daterad februari 2025

Beredningsansvariga

Villiam Brännström, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande

Clara Persson Harlin, enhetschef Detaljplanering

Beslutsordning

Ordföranden finner att byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutet med handlingar ska skickas till
Kommunfullmäktige, Umeå kommun

Kommunfullmäktiges beslut ska skickas till
detaljplanering@umea.se

Detaljplanering expedierar därefter beslutet till

- Sökande
- De med kvarstående synpunkter
- Länsstyrelsen

UMEÅ KOMMUN

Samrådsredogörelse

Diarienummer: BN-2017/00028
Datum: 2025-02-18
Handläggare: Villiam Brännström

Detaljplan för fastigheten
Sörmjöle 3:40
inom Sörmjöle i Umeå kommun, Västerbottens län

Ett förslag till detaljplan för fastigheten Sörmjöle 3:40 har upprättats av Umeå kommun, Detaljplanering. Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för avstyckning av upp till 13 bostadsfastigheter som anpassas till omgivningen och landskapet. Bebyggelsen ska anpassas till omgivningen avseende utformning, volym och placering av nya byggnader. Tillkommande fastigheter ges tillräcklig yta för att säkerställa en öppenhet som är karaktäristisk för landsbygden och det omgivande landskapet. Angöring till och inom planområdet anpassas med hänsyn till trafiksäkerheten. Syftet är också att säkerställa en hållbar vatten- och spillvattenlösning för planområdet, möjlighet till gemensam elförsörjning samt tillräckligt avstånd till närliggande fastighet där hästhållning bedrivs.

Planen handläggs med utökat planförfarande och har varit föremål för samråd under tiden **2021-09-21** – **2021-10-19.** Samrådskrets, statliga och kommunala instanser, föreningar m.fl. har getts möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Nedan görs en sammanfattning av inkomna synpunkter, vilka kan begäras ut i sin helhet.

Följande skriftliga synpunkter har inkommit under samrådet:

LÄNSSTYRELSEN

Har inkommit med ett yttrande enligt nedan.

Allmänt
Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för bostäder. Planområdet omfattar skifte 1 av fastigheten Sörmjöle 3:40. Planförslaget följer inte inriktning och intentioner i översiktsplanen då området ej är utpekat för bostadsändamål. Detaljplanen handläggs därför med utökat förfarande. Genomförande av detaljplanen bedöms av kommunen inte leda till en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har i yttrande 2019 delat kommunens bedömning.

Överprövningsgrunder enligt 11 kap PBL
Utifrån inkomna samrådshandlingar har länsstyrelsen ingen erinran. Planen behöver dock förbättras avseende miljökvalitetsnormer för vatten, se nedan.

Umeå kommun
Postadress: 901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
Telefon: 090-16 10 00 (växel)
Webbplats: www.umea.se/kommun

Detaljplanering
Telefon: 090-16 64 90
Mejladress: detaljplanering@umea.se
Webbplats: www.umea.se/detaljplanering

Yttrande

Dagvatten, vattenförekomster och MKN vatten

Detaljplanen behöver tydligt redovisa vilka vattenförekomster som berörs av planen och ange både vattenförekomstens namn och ID enligt VISS. Det bör även redovisas när information hämtats från VISS och vilken förvaltningscykel som informationen avser. I detaljplanen nämns vattenförekomsterna Åhedån, Mjölefjärden samt en icke namngiven grundvattenförekomst. Enligt VISS finns ingen grundvattenförekomst i området. Det bör nämnas att ingen grundvattenförekomst berörs av planen däremot är det bra att bedöma om verksamheten påverkar grundvatten.
Detaljplanen redovisar att det finns goda förutsättningar för att infiltrera dagvatten inom området. Det är viktigt att dagvatten hanteras på ett sådant sätt så att det inte bidrar till förhöjda halter av föroreningar och förändrade flödesmönster som kan påverka angränsande vattenförekomster. Länsstyrelsen bedömer att planen har tagit hänsyn till detta.
Området omfattas inte av det kommunala vatten- och spillvattennätet. Detaljplanen beskriver olika lösningar för hantering av avloppsvatten som motsvarar normal skyddsnivå för avlopp. Presenterade lösningar för avlopp baseras på en VA-utredning för området som bilagts detaljplanen. I VA-utredningen utvärderas olika lösningar för avlopp, utvärderingarna baseras på tekniska och ekonomiska aspekter och omfattar inte effektivitet i rening av fosfor och kväve. Det saknas uppskattningar av hur stora transporter av fosfor och kväve som kan förväntas vid val av olika alternativ.

Detaljplanen redovisar ekologisk och kemisk status för vattenförekomsten Åhedån (WA31506808). Detaljplanen behöver även redovisa fastställda normer för ekologisk och kemisk status i Åhedån. I detaljplanen bedöms aktuell exploatering inte påverka möjligheten att upprätthålla gällande miljökvalitetsnormer i Åhedån. Kommunen behöver även motivera bedömningen om påverkan på möjligheterna att upprätthålla MKN för Åhedån. Det kan tilläggas att miljökvalitetsnormen för ekologisk status i Åhedån är hög, normen i VISS i förvaltningscykel 3 är dock felaktigt angiven till god.

I detaljplanen saknas redovisning för vattenförekomsten Mjölefjärden (WA59870769). Eftersom avståndet från planerat område till Åhedån är kort (ca 50-100m) och att det är en kort vattendragssträcka fram till mynningen i Mjölefjärden (ca 800m) så motiverar detta att även Mjölefjärden inkluderas i detaljplanen. Redovisning av Mjölefjärdens status, MKN, risk för påverkan och eventuella miljöproblem bör ingå. Kommunen behöver också göra en bedömning av hur planerad exploatering påverkar möjligheterna att upprätthålla MKN i Mjölefjärden. Området runt Mjölefjärden klassas till ”hög” Skyddsnivå enligt Kommunens skyddsnivåkarta för avlopp. Närheten till Åhedån och Mjölefjärden medför att det kan ifrågasättas om inte skyddsnivån för avlopp borde vara hög även för planerat område. Om

förslaget i planen är normal skyddsnivå för avlopp så bör det motiveras varför avloppslösningarna inom planerat område inte behöver nå upp till hög skyddsnivå. Karta med skyddsområden för avlopp bör också ingå i planen för tydlighetens skull. Länsstyrelsen rekommenderar kommunen att överväga att ansluta området till det kommunala VA-nätet.

Anslutning till väg 522
Innan detaljplanen antas bör kommunen ha samrått utformning av anslutning till väg 522 med Trafikverket.

Deltagande i beslutet
Beslut om samrådsyttrande har fattats av t.f. biträdande enhetschef Jeanette Joelsson efter föredragning av samhällsplanerare Magnus Agnemo.

Kommentar

Planbeskrivningen revideras avseende föreslagen avloppshantering. Avloppsanordningar inom planområdet föreslås dimensioneras enligt kraven för hög skyddsnivå. Karta som redovisar närliggande skyddsområden för avlopp har lagts till i enlighet med yttrandet.

Planbeskrivningen kompletteras med information gällande ekologisk och kemisk status för Åhedås samt fullständig information enligt VISS gällande Mjölefjärden.

Planbeskrivning kompletteras med hänvisning till motiven som legat till grund för bedömningen av planförslagets påverkan på möjligheterna att upprätthålla MKN i Åhedån och Mjölefjärden.

Samråd med Trafikverket gällande anslutning till väg 522 är genomfört med tillhörande överenskommelse i enlighet med det planförslag som presenteras i granskningsskedet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

SKANOVA

Skanova har inget att erinra mot detaljplanen.
Skanovas teleanläggningar/rättigheter berörs inte/påverkas inte av rubricerat planförslag. Om Skanova tvingas vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda telekablar för att möjliggöra exploatering förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den. Om så önskas kan ledningarna skickas digitalt i dwg-format för att infogas på plankartan.

Kontakta https://www.ledningskollen.se
Kabelanvisning beställs via https://www.ledningskollen.se

För ledningssamordning kontakta Nätcenter för det aktuella området på tfn (vxl): 020 - 50
50 00

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

TRAFIKVERKET

Svar på begäran om yttrande gällande TRV 2021/109787, Samråd gällande detaljplan för Sörmjöle 3:40, Umeå kommun.

Trafikverket har inget att erinra men upplyser om att ny anslutning kräver väghållarens tillstånd, ansökan görs på trafikverket.se

Trafikverket planerar för en gång- och cykelväg mellan Sörmjöle och Åheden som kommer ligga på den södra sidan av väg 522. Av kommunens bifogade skiss över föreslagen detaljplan på fastigheten Sörmjöle 3:40 framgår att området närmast väg 522 utgörs av naturmark. Detta kommer därmed inte vara i strid med kommande vägplan. Cykelvägen är inte detaljprojekterad ännu, men principutformningen anger att den kommer vara ca 2,5 meter bred med en skiljeremsa på ca 3 meter. Totalt kommer maximalt 10 meter sett från befintlig vägbana tas i anspråk från väg 522 för gång- och cykelvägen.

För tänkt anslutning i detaljplanen så krävs ett beslut enligt 39 § väglagen. Enligt bifogad plankarta så verkar siktsträckan västerut vara begränsad och för kort. En syn och beslut kan göras efter ansökan om anslutning. Ansökan kan göras via Trafikverkets hemsida.

Kommentar

Planbeskrivningen revideras med information gällande Trafikverkets pågående plan för gång- och cykelväg i enlighet med yttrandet.

Planbeskrivningen kompletteras med information gällande ansökan om anslutning till väg 522.

Samråd med Trafikverket gällande anslutning till väg 522 är genomfört med tillhörande överenskommelse i enlighet med det planförslag som presenteras i granskningsskedet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

POSTNORD

PostNord har i uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten vilket bland annat innebär att det är Postnord som ska godkänna

placeringen och standarden på postmottagningsfunktionen. I denna roll representerar Postnord samtliga postoperatörer som är verksamma i det aktuella området.

Vid nybyggnation av villor/radhus och verksamhetsområden placeras postlådan i en lådsamling vid infarten till området.

Kontakta PostNord i god tid på utdelningsforbattringar@postnord.com för dialog gällande godkännande av postmottagning i samband med nybyggnation och förändring av befintlig detaljplan. En placering som inte är godkänd leder till att posten inte börjar delas ut till adressen.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

KOMMUNSTYRELSENS PLANERINGSUTSKOTT (KSPLU)

Samråd: Detaljplan för Sörmjöle 3:40

Beslut
Kommunstyrelsens planeringsutskott beslutar att tillstyrka att planförslaget förs vidare i planprocessen med beaktande av tjänsteskrivelsen att det i handlingarna tydliggörs om detaljplaneområdet skall omfattas av verksamhetsområde för vatten, alltså anslutas till det kommunala vattenledningsnätet, eller om det skall vara enskilt huvudmannaskap för vatten alltså egna brunnar eller vattenförening.

Ärendebeskrivning
Detaljplanens syfte är att möjliggöra avstyckning av fastigheter för bostadsändamål. Planområdet för detaljplanen utgörs av hela skifte 1 tillhörande fastigheten Sörmjöle 3:40. Området är inte utpekat för bostadsändamål i översiktsplan Umeå kommun – Fördjupning för kusten, därför handläggs planförslaget med utökat förfarande.

Området för den planerade exploateringen kommer dock att förbindas med Sörmjöle tätort via en gång- och cykelväg längs med väg 522. Detta samt att busshållplats belägen 250 m från området talar för att exploatering strukturellt kan inrymmas inom tanken om Byar i tillväxtstråk. Därav finns visst stöd för planerad bebyggelse i ÖP.

Det är positivt att planhandlingarna, med tillhörande VA-utredning, inför granskningen kommer att kompletteras med lämplig placering av gemensamt vatten och avlopp samt att VA-utredningen kommer att revideras avseende antalet bostadsfastigheter som behöver enskilda avlopp. Det är även positivt att planerad säckgata inte avses kringbyggas, vilket bibehåller möjlighet att koppla samman gatan med övrigt vägnät vid eventuell ytterligare utveckling inom området i framtiden.

Planeringsutskottets beslutsordning
Yrkanden Mattias Larsson (C) - att det i handlingarna tydliggörs om detaljplaneområdet skall omfattas av verksamhetsområde för vatten, alltså anslutas till det kommunala vattenledningsnätet, eller om det skall vara enskilt huvudmannaskap för vatten alltså egna brunnar eller vattenförening.

Propositionsordning som godkänns
Ordföranden frågar om planeringsutskottet kan bifalla tjänsteskrivelsens förslag. Planeringsutskottet bifaller förslaget. Därefter frågar ordföranden om planeringsutskottet bifaller Mattias Larssons tilläggsyrkande. Planeringsutskottet bifaller tilläggsyrkandet.

Kommentar

Planbeskrivningen kompletteras med förtydligande om att planområdet inte omfattas av verksamhetsområde för vatten, dagvatten eller spillvatten och att enskild hantering föreslås.

Plankartan kompletteras med föreslagen placering för gemensam avloppsanläggning. Planbeskrivning revideras för att överensstämma med föreslagen justering i plankartan.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

Yttrande Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker planförslaget.

Bakgrund
Planens syfte är att skapa planmässiga förutsättningar för bostäder med hänsyn till befintliga närliggande fastigheters struktur.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har den 3 juni 2021 lämnat synpunkter beträffande de föreslagna bostädernas närhet till grannfastighetens hästhållning. Miljö- och hälsoskyddsnämndens bedömning är att bostadsmarkens avstånd i planförslaget till grannfastighetens hästhållning är godtagbart utifrån de förhållanden som råder idag. Nämnden bedömer att planen kan genomföras under förutsättning att det i enlighet med planförslaget lämnas skog i södra delen av planområdet.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

TEKNISKA NÄMNDEN/GATOR OCH PARKER

Tjänstemannayttrande på delegation från Tekniska Nämnden

Trafik och gata
Gator och parker berörs ej i och med att huvudmannaskapet för den nya vägen in till planområdet är enskilt och Norrmjölevägen är statlig. Trafikverket behöver yttra sig om den nya vägen som ansluter mot Norrmjölevägen.

Drift och underhåll
Berörs ej

Park och natur
Berörs ej

Kommentar

Samråd med Trafikverket gällande anslutning till väg 522 är genomfört med tillhörande överenskommelse i enlighet med planförslag som presenteras i granskningsskedet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

BRAND- OCH RÄDDNINGSNÄMNDEN/BRANDFÖRSVAR

Detaljplanens syfte är att möjliggöra avstyckning av fastigheter för bostadsändamål. Närliggande brandposter saknas inom aktuellt område. Brandförsvaret rekommenderar att brandposter anläggs för att räddningstjänsten ska kunna genomföra effektiva släckinsater i händelse av brand

Kommentar

Samråd med Umeåregionens brandförsvar är genomfört och Åhedån föreslås användas för släckvatten vid släckinsatser. Passage behöver röjas från sly för att komma åt att lägga slang.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

UMEÅ ENERGI AB

UE-2021-0679-011 Umeå Energi har inget att erinra avseende ledningar för fjärrvärme, el eller bredband.

Kommentar

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

VAKIN, UMEÅ VATTEN OCH AVFALL AB

Vatten och avlopp

Planområdet ligger utanför verksamhetsområde för alla tre nyttigheter, vatten, dagvatten och spillvatten. Vakin ställer sig positivt att dagvatten hanteras lokalt inom respektive fastighet.

Detaljplaneområdet ligger delvis inom ett utpekat omvandlingsområde med prioritet A. Enligt den kommunala VA-strategin bör inga nya enskilda avlopp tillkomma inom områden med denna klassificering. Det är nödvändigt att säkerställa att taxakollektivet inte belastas av eventuella ersättningskostnader för onyttigblivna enskilda och gemensamma avloppsanläggningar i det fall kommunfullmäktige beslutar om utökat verksamhetsområde för vatten och avlopp.

Stycket under rubriken ”Vatten och avlopp” behöver revideras i syfte att tydliggöra kommunens intention kring vattenförsörjning inom planområdet. Det bör tydligt framgå ifall intentionen är att lösa vattenförsörjningen genom att ansluta till befintlig vattenförening eller inte. I och med den rådande ovissheten kring den tidigare beslutade utvecklingsstrategin för vatten och avlopp är det svårt att genomföra en hållbar va-planering. Det går därför inte att garantera att fastigheter inom planområdet kan anslutas till befintlig vattenförening. I och med att det är högt tryck på nybebyggelse runt Sörmjöle anser Vakin att man behöver utreda om det i stället är aktuellt med allmän vattenförsörjning.

Avfall och återvinning
Säkerställ att hämtplats och transportvägar uppfyller NOA, i övrigt har Vakin inget att erinra under förutsättning att anvisningarna i gällande NOA följs.

Kommentar

Planområdet avses inte anslutas till det kommunala VA-nätet.

Planbeskrivningen har kompletterats med förtydligande om att planområdet förväntas anslutas till befintlig vattenförening. Samråd med berörd vattenförening (Mjölebygdens vattenförening) är genomförd och ansökan om anslutning har godkänts. Anslutningen godkändes av Vakin april 2022.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

LANTMÄTERIMYNDIGHETEN

Vid genomgång av planens samrådshandlingar (daterade september 2021) har följande noterats.

Planfrågor som berör Lantmäterimyndighetens kommande arbete
Lantmäterimyndighetens arbetsuppgifter, efter det att planen för Sörmjöle 3:40 har vunnit laga kraft, är att med stöd av detaljplanen avstycka 10 nya

bostadsfastigheter och eventuellt inrätta gemensamhetsanläggningar för väg och naturområde.

Delar av planen som bör förbättras
Planbeskrivning
Lokalgatan bör omfattas av en gemensamhetsanläggning för att trygga gemensam in- och utfart. Genom en gemensamhetsanläggning blir de nybildade fastigheterna delägare i lokalgatan och gemensamt ansvariga för såväl anordnandet som underhållet av gatan. Det är inte de nybildade fastigheternas ägare som har ansvaret att anordna gatan utan ansvaret bör ligga på exploatören.

Kommentar

Planförslagets genomförande innebär att en gemensamhetsanläggning skapas för lokalgatan. Bekostandet och utbyggnaden av lokalgatan åligger exploatören och regleras i ett exploateringsavtal som tas fram av Mark- och exploatering i samarbete med Detaljplan under planprocessens gång. Exploateringsavtalet kommer att skrivas under vid detaljplaneförslagets antagandeskede.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

YTTRANDE 1

Området ligger över ett stråk där Kronhjort och Rådjur ändvänder, när dom går ner till havet för att dricka saltvatten. Försvinner den möjligheten så måste dom gå över öppna åkrar, vilket jag tvivlar på att dom gör.

Kommentar

Djurliv
Planförslaget innebär en minskning av befintlig naturmark, men kommunen bedömer att det fortfarande finns stora ytor med skog och öppna landskap där viltet kan röra sig fritt.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

YTTRANDE 2

Vi har i huvudsak två synpunkter att redovisa.

1: Vi anser att det är viktigt att fullfölja planerna på en gång- och cykelbana mellan Åheden (Norrmjöle) och Sörmjöle. En sådan GC-väg borde anläggas parallellt med och söder om Norrmjölevägen och anslutas till befintlig GC-väg i Sörmjöle.

2: Vi anser också att det även fortsättningsvis bör vara möjligt för viltet och skogens invånare att i korridoren mellan Botniabanan (järnvägen) och havet röra sig fritt på båda sidor (norr och söder) om Norrmjölevägen.
Lena och Lennart Arnesson

Kommentar

Gång- och cykelväg
Trafikverket ansvarar för projektet gällande gång- och cykelvägen och omfattas därför inte i det aktuella planförslaget.

Djurliv
Se kommunens svar i yttrande 1.

Planförslaget stoppar inte den allemansrättsliga möjligheten att röra sig norr och söder om Norrmjölevägen och ner mot havet.

Yttrandet bedöms vara tillgodosett i planförslaget.

YTTRANDE 3 ADVOKATBYRÅ NYWA

I. Yrkanden
1. Familjen hemställer i första hand att detaljplaneringen av Planområdet avbryts.
2. Familjen hemställer i andra hand att Detaljplanen avslås.
3. För det fall att inte Detaljplanen inte avslås, hemställer Familjen om att en trädfällningszon om minst 20 meter planläggs för att minska risken för skador från stormfällda träd på person och egendom.

II. Grunder
Grunderna för Familjens yrkanden är att det föreligger flera legala hinder mot att anta Detaljplanen. Det finns därtill ytterligare omständigheter som medför att ett godkännande av Detaljplanen är direkt olämplig.
Familjen utvecklar grunderna för talan med nedan angiven disposition.

1. Detaljplanen är inte förenlig med översiktsplanen
2. Detaljplanen skadar övergripande natur- och kulturvärden
3. Detaljplanen kan strida mot riksintresset för rennäring
4. Familjens hästhållning på Lantgården skadas
5. Risk för intrång i Familjens hemfridszon och skador på marken
6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522
7. Det saknas tillräcklig trädfällningszon mellan Lantgården och Planområdet
8. Detaljplanen inverkar menligt på jaktens fortsatta bedrivande i området
9. Frågan om elsäkerhet
10. Detaljplanen strider mot proportionalitetsprincipen

1. Detaljplanen är inte förenlig med översiktsplanen

För Åheden med omnejd gäller översiktsplanen ”Fördjupning för kusten” (”Översiktsplanen”). Såsom konstaterats av Kommunens tjänsteskrivelse 2017-07-11 följer *inte* den planerade bebyggelsen riktlinjerna för området och är inte lämplig. Av Översiktsplanen framgår att *”nylokalisering av bebyggelse utan stöd i den fördjupade översiktsplanen är inte förenlig med det allmänna intresset av en långsiktigt lämplig bebyggelseutveckling i Umeås närområdet och ska därför behandlas restriktivt*”.

Vidare framgår att enstaka nylokaliseringar inom eller i direkt anslutning till befintliga bebyggelsegrupper endast kan accepteras om den tillkommande bebyggelsen samspelar med den befintliga bebyggelsen på ett bra sätt och inte stegvis leder till en succesiv utvidgning av den befintliga bebyggelsegruppen.

I Detaljplanen uppger Kommunen att planförslaget möjliggör en ny bebyggelsemiljö samt att den tilltänkta bebyggelsen mer kommer ha karaktären av ett *villaområde* än lantlig i jämförelse med Lantgården.

Området som omfattas av Översiktsplanen erbjuder *klassisk landsbygd*. En nylokalisering med flertalet villor kommer att förändra karaktären på området. Genom Detaljplanen synes Kommunen har för avsikt att skapa ett modernt villakvarter med förhållandevis små tomter, i en fristående klungformation, i ett område som i övrigt erbjuder klassisk jordbruksbygd.

Utvidgningen kommer dessutom *förändra karaktären* på området då fristående villor i klungformation inte är ett normalt byggnadssätt i en gammal by på landsbygden. Planförslagets bebyggelse passar inte i den klassiska landsbygdsmiljön. Det planerade moderna villakvarteret samspelar inte med den befintliga lantliga byastrukturen där Familjens Lantgård är närmaste granne. Nybebyggelsen kommer tvärtom att dominera området och riskerar att förhindra fortsatt jordbruk. Detaljplanen står således i strid med Översiktsplanen för området.

Detaljplanen tar inte hänsyn till *närliggande fastigheter.* Det finns inget samspel eller harmoni mellan villaområdet och Lantgården. En nylokalisering med flertalet villor inom Planområdet kan leda till en betydande utvidgning av befintlig villabebyggelse inom Åheden, vilket inte överensstämmer med Översiktsplanen för området.

Kommunen har helt bortsett att Översiktsplanens områdesbestämmelser föreskriver att åtgärder inte ska vidtas som kan vara *till men för pågående markanvändning*. I förevarande fall väger värdet av att bevara Åhedens lantliga prägel med pågående hästhållning tyngre än önskemålet att uppföra villakvarteret. Sammanfattningsvis är området inte utpekat för bostadsändamål i Översiktsplanen.

Familjens hästhållning och i sekler bedrivna småskogsbruk försvåras väsentligen om Detaljplanen genomförs. Grunderna för att Detaljplanen

strider mot Översiktsplanen utvecklar Familjen vidare på s. 3–8 i promemorian i bilaga 2.

2. Detaljplanen skadar övergripande natur- och kulturvärden
Av 2 kap. 3 § plan- och bygglagen (PBL) framgår att planläggning och beslut i ärenden enligt samma lag ska ske med utgångspunkt i de *natur- och kulturvärden* som finns i den byggda miljön och i landskapet. Att visa hänsyn till natur- och kulturvärden i planeringen handlar både om att förvalta befintliga värden och om att beakta hur nya inslag kan påverka värdena.

Åheden är en *gammal jordbruksby*, med anor sedan början av 1800-talet, som har lyckats bibehålla sin unika karaktär. Som framgår av bifogat intyg från LRF i bilaga 3 är Åheden på flera sätt en unik jordbruksbygd med anor från lagaskifte. Lantgården har brukats i över fem generationer och Familjen är den enda som bedriver aktiv djurhållning inom Åheden.

Hästhållningen bedrivs med delvis *traditionella jordbruksmetoder*, såsom hässjning av hö, ett hantverk som få personer i dag behärskar och ännu färre utövar. Av intyget framgår även vikten av att samhället ger förutsättningar för ett aktivt jordbruk med en *levande landsbygd*. Familjen och tidigare generationer har i flera hundra år bedrivit och bedriver fortfarande fiske, småvilt- och älgjakt samt skogs- och jordbruk vid Lantgården, som utgör värdefulla natur- och kulturvärden. Hästar erbjuder rekreation och hälsobringande effekter för såväl unga som vuxna. Lantgården med pågående hästverksamhet är viktiga natur- och kulturvärden.

Inom Åheden finns även andra natur- och kulturvärden som är viktiga att bevara och som kräver särskild hänsyn vid planläggning. I området finns sammanhållna *fornlämningsmiljöer* med stora runda rösen, långrösen och stensättningar från brons och järnålder. Det kan inte uteslutas att platsen som omfattas av Detaljplanen ligger vid en fornlämningsplats. Skulle markarbetet påbörjas finns det risk att kulturarv skadas.

Detaljplanen bortser helt från Planområdets inverkan på den befintliga jordbruksbygden med dess natur- och kulturvärden. En nybebyggelse av villakvarteret inom Planområdet innebär att dessa natur- och kulturvärden riskerar att skadas. Kommunen bör i stället *bevara* de natur- och kulturhistoriska mervärden som en gammal lantbruksbygd har att erbjuda. Detaljplanen omkullkastar även möjligheten till en sund utveckling av Åheden med *Lantgårdens befintliga jordbruksmiljö* som främjar en samhällsutveckling med goda sociala levnadsförhållanden och en långsiktig hållbar livsmiljö för såväl nuvarande som kommande generationer. Grunderna för att Detaljplanen strider mot övergripande natur- och kulturvärden utvecklar Familjen vidare på s. 8 – 12 och s. 21 – 26 i promemorian i bilaga 2.

3. Detaljplanen kan strida mot riksintresset för rennäring

Av 3 kap 5 § miljöbalken (MB) följer att mark- och vattenområde som är av riksintresse för *rennäringen* skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Skyddet för rennäringen syftar till att bibehålla förutsättningarna för näringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd. Som framgår av prop. 1985/86:3 s. 161 bör kommunen särskilt beakta *vinterbetesmarkernas särskilda betydelse* för renskötseln. Vid bedömningen av vilka områden som skall anses vara av riksintresse bör beaktas rennäringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningsleder.

Planområdet kan beröras av riksintresset för rennäring. Som framgår på s. 16 i bilaga 2, bedriver Rans sameby *renskötsel* i och omkring Planområdet.

Varje vinter befinner sig ett stort antal renar i området för vinterbete i Åheden som ger goda betesförhållanden. Det kan inte uteslutas att villakvarteret i Planområdet *försvårar* för Rans sameby att bedriva rennäring som har flyttningsled över Åheden. Huruvida så är fallet är inte utrett.
Inte heller synes Rans sameby fått möjlighet att yttra sig.

4. Familjens hästhållning på Lantgården kan skadas
I 2 kap. 5 § PBL ställs krav på att kommunen ska beakta *hälsorisker mot omgivningen* från olika verksamheter, som risken för allergenspridning från hästhållning till omgivningen. Av 2 kap. 9 § PBL framgår vidare att kommunen i största möjliga utsträckning ska undvika och/eller förebygga *olägenheter för grannar* i samband med planläggning eller vid prövning av bygglov.

Planområdet angränsar till Lantgården där Familjen bedriver *hästhållning* med jord- och skogsbruk. Som framgår av kartan i bilaga 4 är hästhagar, ridbana och ridvägar samt planerat ridhus belägna i direkt anslutning till Planområdet. Det kan inte uteslutas att vissa personer anser att hästhållning medför negativ påverkan på omgivningen. Det är inte osannolikt att om villakvarteret tillåts, kommer det framföras *klagomål från grannar* avseende störningar i form av t.ex. damm, buller från djuren, höfläktar, traktorer och andra lantbruksmaskiner, lukt från gödsel och ökad förekomst av flugor.

Det kan inte heller uteslutas att enskilda personer i villakvarteret kommer gör gällande att deras hälsa påverkas negativt genom *allergenspridning*. Av studier om allergenspridning framgår att det finns höga koncentrationer av hästallergener nära stallar och hagar. Ett visst skyddsavstånd ska därför föreligga mellan den planerade villabebyggelsen och hästhållningen. Generellt gäller att ju längre avståndet är mellan djurhållning och bebyggelse desto mindre är risken för negativ hälsopåverkan.

Hästarna finns i direkt anslutning till det planerade villakvarteret, där det även kommer att finnas gödselstackar. Det sagda har betydelse för risken för framtida påstådda olägenheter från boende inom Planområdet.
Vid detaljplaneringen ska skälig hänsyn tas till *befintliga* bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande. Spridning av lukt, damm och hästallergen påverkas av vind, topografi och vegetation. Topografin för Planområdet är platt och öppet med lite eller helt avsaknad av träd och vegetation.

Områdets närhet till havet medför ofta en kraftig vind mot den planerade bebyggelsen. Mot bakgrund härav är det i vart fall motiverat med ett *skyddsavstånd* mellan hästhållningen och den nya villabebyggelsen om minst 200 meter.

Hänsyn bör även tas till förväntad *framtida utveckling* av bebyggelse. Det är av stor betydelse att Familjens planerade utveckling av hästhållningen inte hindras av detaljplaneringen av Planområdet. Familjen har långt framskridna planer på att utöka befintlig hästhållning med en fördubbling av antal hästar. Familjen har därför inhämtat offerter för att bygga nytt ridhus. Därutöver kommer befintlig sommarladugård, som uppfördes i början av 1900-talet, att vara kvar som lösdriftsstall. Det innebär att hästarna går ute dygnet runt i *lösdriftsområdet*, som är beläget i direkt anslutning till fastighetsgränsen till Planområdet. Se härom bilaga 4.

Familjen ska inte hindras i sin hästhållning på grund av villabebyggelsen inom Planområdet, som ligger granne med Lantgården. Närheten medför en risk för påstådda olägenheter för människors hälsa, vilket kan leda till framtida inskränkningar i djurhållningsverksamheten i form av krav på skyddsåtgärder eller försiktighetsmått enligt *miljöbalken*. Kommunen bör därför inte fatta beslut som senare kan komma att bli föremål för prövning enligt miljöbalken samt vid kommande bygglov. Det kan inte heller uteslutas att den tilltänkta villabebyggelsen får *prejudicerande verkan* och att tillkommande villakvarter i framtiden tillåts uppföras, vilket riskerar att ytterligare begränsa Familjens jordbruksverksamhet.

Som framgår av Detaljplanen är Planområdet beläget ute på landsbygden. Personer som väljer att bosätta sig i lantlig miljö förväntas i allmänhet tåla störningar från jordbruksverksamhet i större utsträckning än annars. Det kan emellertid inte uteslutas att personer i villakvarteret i framtiden har synpunkter på den befintliga hästhållningen. Familjen kan då komma att åläggas att vidta kostsamma åtgärder för att fortsätta kunna bedriva hästhållningen. Av intyget från LRF i bilaga 3 framgår att *exploateringen* av Planområdet *riskerar att skapa konflikter* mellan Familjen och de framtida boende i villakvarteret som kan komma att irritera sig över flugor och gödsellukt.

Sammanfattningsvis strider Detaljplanen mot de skyddsintressen som beskrivs i Översiktsplanen, vilka stödjer Familjens intresse av att fortsatt nu och

i framtiden kunna bedriva sin verksamhet vid Lantgården. Grunderna för att Detaljplanen kommer att medföra skada för befintlig djurhållning på Lantgården utvecklar Familjen vidare på s. 21 - 28 i promemorian i bilaga 2.

5. Risk för intrång i Familjens hemfridszon och skador på marken
Allemansrätten är en rättighet för alla människor att bl.a. färdas över privat mark i naturen och att tillfälligt uppehålla sig där. Med allemansrätten följer krav på hänsyn och varsamhet mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor.

Nyttjandet med stöd av *allemansrätten* får inte innebära att fastighetsägaren eller andra med särskild rätt till fastigheten tillfogas nämnvärd skada eller olägenhet, prop. 1997/98:45 del 1 s. 301.

Människor vill gärna vara på eller vid havet för att bada, fiska, åka skridskor/skidor, köra skoter, åka båt etc. För närvarande färdas de människor som bor norr om Lantgården genom Familjens fastighet när de rör sig mellan havet och sina bostäder. De framtida boende i villakvarteret kommer troligen gå eller på annat sätt färdas över Lantgården för komma till havet. Det planerade villakvarteret norr om Lantgården med flertalet bostäder kommer sålunda innebära att ytterligare ett stort antal människor kommer att använda Lantgården som passage. Det innebär en ohållbar belastning på marken, som kan ta *skada.* Dessutom tillfogas Familjen betydande olägenheter.

Vidare vållas Familjen *olägenheter* då ytterligare försiktighetsmått måste vidtas i samband med jordbruket, skogsbruk i form av trädfällning eller hästaktiviteter, vilket medför ekonomisk skada.

Grunderna för att Detaljplanen kommer att medföra risk för intrång i Familjens hemfridszon och dess jord- och skogsbruk utvecklar Familjen vidare på s. 17 - 18 i promemorian i bilaga 2.

6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522
Trafikfaran och problematiken med utfarten till länsväg 522 är sedan många år väl känd. Utfarten är belägen med en *kort siktlinje* mot ett backkrön där fordon ofta färdas i hög hastighet, vilket skapar en särskilt farlig trafiksituation när vägbanan måste korsas för att kunna köra in eller ut till Planområdet. Vidare saknas utredning om *buller- och ljudstörningar*, som kan påverka människors hälsa. Grunderna för att utfarten till länsväg 522 blir trafikfarlig och framtida buller utvecklar Familjen vidare på s. 19 i promemorian i bilaga 2.

7. Det saknas tillräcklig trädfällningszon mellan Lantgården och Planområdet
Av 3 kap. 4 § MB framgår att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse och att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt som möjligt skall skyddas motåtgärder som påtagligt kan *försvåra ett rationellt*

skogsbruk. Av prop. 1985/86:3 s. 54 framgår att påtagligt försvårande åtgärder kan vara såväl exploatering av olika slag, exempelvis bebyggelse. Värdefull skogsmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggning endast om exploateringen tillgodoser *väsentliga samhällsintressen* som inte kan tillgodoses på ett från samhällets synpunkt tillfredsställande sätt på annan mark.

På den västra sidan av Planområdet ligger en del av Lantgården där Familjen bedriver skogsbruk och på den södra sidan ligger Familjens jordbruk. Det finns risk för skador på personer eller egendom inom Planområdet från stormfälld skog eller i samband med Familjens skogsbruk. Dessutom kan det inte uteslutas att boenden i villakvarteret kommer att kräva att Familjen, för att bibehålla god grannsämja, i förtid ska avverka träd för att tillskapa kvällssol i villakvarteret. Grunderna för att det är nödvändigt en trädfällningszon mellan Lantgården och Planområdet utvecklar Familjen vidare på s. 14 i promemorian i bilaga 2.

8. Detaljplanen inverkar menligt på jaktens fortsatta bedrivande i området

Planområdet omgärdas av Åhedens jaktområde. Det bedrivs ett aktivt viltdjursskyddsarbete. Det finns ett stort bestånd av älg, rådjur och kronhjort i och omkring Planområdet. Som framgår av bifogat intyg i bilaga 5 motsätter sig Åhedens jaktlag Detaljplanen som inverkar menligt på och *försvårar jaktens bedrivande* samt ökar risken för att människor utsätts för fara.

Vidare synes *konsekvenserna för viltet* inte tillräckligt utredda. Jaktlaget har noterat att Detaljplanen inte tar hänsyn till befintligt bestånd av vilt såsom älg, rådjur och kronhjort som har behov av s.k. viltkorridor.
Familjen utvecklar på s. 14 – 15 i promemorian i bilaga 2 att Detaljplanen inte har utrett eller beaktat tänkbara effekter för vilt och jaktens bedrivande inom Åheden.

9. Frågan om elsäkerhet

Det ifrågasätts om Elsäkerhetsverkets *starkströmsföreskrifter* rörande minsta avstånd mellan den planerade villabebyggelsen och det ökade antalet personer i det rörliga friluftslivet samt högspänningsledningen har beaktats i tillräcklig omfattning. Se härom s. 18–19 i promemoria i bilaga 2.

10. Detaljplanen strider mot proportionalitetsprincipen

1) Av 2 kap 1 § PBL framgår att vid prövningen av frågor enligt nämnda lag ska en avvägning göras mellan allmänna och enskilda intressen d.v.s. proportionalitetsprincipen. Den innebär att det ska finnas en *rimlig balans* mellan nyttan av ett beslut i en fråga och de konsekvenser som beslutet får mot motstående enskilda intressen. Vid avvägningen mellan olika intressen ska även *egendomsskyddet* i 2 kap. 15 § regeringsformen beaktas.

Det ovansagda innebär att i Detaljplanen ska en avvägning göras mellan Familjens intresse av att fortsätta bedriva hästgården m.m. utan inskränkning och Exploatörens intresse av villabebyggelse. Då Lantgården tillsammans med länsväg 522, som framgår av bilaga 1, omringar Planområdet kommer Familjen och dess pågående verksamhet ofrånkomligen att påverkas synnerligen *negativt* av villakvarteret.

2) Ett villakvarter med ett fåtal villor harmoniserar inte med *omkringliggande jordbruksbygd* med flera hundra år gamla bondgårdar. Dessutom saknas möjlighet för ytterligare villabebyggelsen då Planområdet är omringat av Lantgården och länsväg 522.

3) Familjen och generationer dessförinnan har i flera hundra år bedrivit jordbruk i byn och i dess närliggande områden. Familjen bedriver i dag en hästgård med långt framskridna planer på utökad hästhållning. Det finns risk att den framtagna Detaljplanen förhindrar eller i vart fall *försvårar Familjens nuvarande och framtida djurhållning*, vilket kan leda till ekonomiska skador och annan olägenhet för Familjen. Förutom risken för att Familjens jordbruk och hästhållning hindras med *ekonomiska skador* som följd kommer Lantgården att användas som passage för boende i villakvarteret för att nå havet. Detaljplanen inkräktar på Familjens äganderätt till marken, då det sannolikt kommer nyttjas mer än vad allemansrätten tillåter.

4) Av Detaljplanen framgår att det planeras att uppföras tio villor inom Planområdet. Detaljplanen har dock inte tagit tillräcklig hänsyn till olika nödvändiga skyddsavstånd för t.ex. *allergener* och *trädfällning* vid skogsbruk respektive stormfällning. För det fall att nödvändig skyddszon planläggs finns det inte plats för tio tomter inom Planområdet.

På grund av närheten till *befintlig djurhållningsverksamhet* är den planerade lokaliseringen av villabebyggelsen direkt olämplig. Det har inte heller framkommit något skäl för att uppföra bostadshus på just den specifika platsen.

5) Vid en avvägning mellan å ena sidan Familjens intresse av att inte drabbas av inskränkningar i sitt ägande och i sin befintliga jordbruksverksamhet och å andra sidan intresset att uppföra villor på landsbygden väger Familjens intressen tyngre. I ett flertal av mark- och miljööverdomstolens *domar* under senare år har domstolen bedömt att intresset av att bevara brukningsvärd jordbruksmark väger tyngre än föreslagen bebyggelse.

Vidare består Planområdet av obebyggd mark med ung skog*,* som tar hand om koldioxid. Det finns dessutom tomtmark i andra delar av Åheden med betydligt bättre förutsättningar för villabebyggelse. Vid en *avvägning* mellan intresset att få bygga villakvarteret i Planområdet och Familjens intresse av att fortsatt nyttja marken för jordbruksändamål väger sålunda Familjens intressen tyngre.

6) I Översiktsplanen anges att nuvarande markanvändning ska fortgå. Markområdet är inte utpekat för bostadsändamål. I Översiktsplanen belyses vikten av att tillkommande bebyggelse *samspelar med befintliga miljöer* och strukturer. Villakvarteret strider mot Översiktsplanen, då det inte harmoniserar med omkringliggande landsbygd. Inte heller samspelar villakvarteret med den befintliga bebyggelsetypen. Utveckling ska ske på sådant sätt att landskapet och bebyggelsens *kulturhistoriska och miljömässiga värden stärks*. Den framtagna Detaljplanen överensstämmer inte med denna utveckling.

7) Sammanfattningsvis vid en avvägning mellan Exploatörens intresse av att exploatera Planområdet med villabebyggelse och Familjens intresse att fortsättningsvis kunna bedriva sitt jord- och skogsbruk med hästhållning, väger Familjens intressen väsentligt tyngre. Grunderna för att Detaljplanen strider mot proportionalitetsprincipen utvecklas
vidare på s. 9 - 13 i promemorian i bilaga 2.

8) Avslutningsvis bör framhållas att Umeå kommun, som framgår av bilaga 6, år 2017 beslutade att *inte* inleda planläggning då den planerade villabebyggelsen inte ansågs lämplig. Ingen förändring har skett och området fortfarande olämpligt för villabebyggelse, varför Detaljplanen bör avslås.

Kommentar

1. Yrkanden

Planläggningen ska inte avbrytas, då kommunen inte anser att planeringsförutsättningarna för planområdet medför sådana försvårande effekter att planläggningen bör avbrytas. Kommunen gör inte heller bedömningen att marken är olämplig för bostäder enligt plan- och bygglagen.

Ett beslut att avslå en detaljplan kan göras i antagande skedet. Umeå kommun vill inte föregå planläggningsprocessen och därför hanteras frågan om planförslaget ska antas eller ej i antagandeskedet.

Det finns inga egenskapsbestämmelser, exempelvis markreservat, för reglering av trädfällningszon för detaljplaner. Ett avstånd på 10 meter mellan kvartersmark för bostäder och grannfastighet är utlagt i plankartan, i form av användningsbestämmelsen naturmark. Till dessa 10 meter av naturmark är 5 meter av kvartersmarken planlagd med prickmark. I praktiken blir detta ett buffertavstånd på 15 meter eftersom prickmarken inte får bebyggas. Ett buffertavstånd på 20 meter i form av naturmark eller prickad bostadsmark från grannes fastighetsgräns bedöms i nuläget utgöra en begränsning av markanvändningen som inte är skälig.

II. Grunder

1. Detaljplanen är inte förenlig med översiktsplanen

Som yttrandet påpekar överensstämmer inte planförslaget med den gällande Fördjupade översiktsplanen för kusten, eftersom marken inte är utpekad som bebyggelseområde. I Fördjupningen för Kusten är marken inom Sörmjöle 3:40 inte utpekad med någon särskild markanvändning. I FÖP Kusten s.41 återfinns en skrivning som förtydligar detta. Där planen inte anger någon markanvändning innebär detta att kommunen inte ser det som aktuellt med någon förändring av pågående markanvändning. Denna skrivning hindrar inte en förändring av markanvändning eller kräver att pågående markanvändning ska fortgå. Som yttrandet ovan från kommunens planeringsutskott skriver finns visst stöd att hämta ifrån det Tematiska tillägget för landsbygden. Sörmjöle 3:40 ligger inom influensområdet för byar i stråk, ligger relativt nära busshållplats på landsbygden och kommer att förses med en gång- och cykelväg som sammanbinder området med Sörmjöles bykärna och dess service.

Översiktsplanen är ett visionsdokument som ska styra utvecklingen av bebyggelsen och mark- och vattenanvändningen i kommunen i en viss önskad riktning. Detta innebär inte att mark som inte pekats ut i översiktsplanen för bostadsbebyggelse är olämplig som bostadsmark enligt hänsynskraven i 2 kap. plan- och bygglagen. Bedömningen kring vad som är lämplig eller olämplig markanvändning för bebyggelse görs i detaljplaneskedet. Översiktsplanen ger strategiska förslag på mark- och vattenanvändning.

Kommunen bedömer inte att en mindre exploatering i form av en förtätning av bebyggelsen med 13 småhus kommer dominera eller minska landskapets kvaliteter. Då föreslaget planområde inte används som jordbruksmark eller som tillfartsväg till jordbruk är det tveksamt hur de nya husen kan förhindra befintligt jordbruk i Sörmjöle och Åheden. Då planområdet utgörs av skogsmark har kommunen gjort bedömningen att planförslaget inte innebär att jordbruksmark exploateras.

Genom detaljplaneläggning kan kommunen säkerställa att den nytillkommande bebyggelsen samspelar med anslutande bebyggelse. I planarbetet har vi arbetat med bestämmelser för minsta fastighetsstorlek, placeringsbestämmelse och prickmark samt utformningsbestämmelser för att anpassa den nya bebyggelsen till befintlig.

Frågan om succesiv utbyggnad av bostadsområden handlar om samspel mellan flera befintliga bostadsområden och kumulativa effekter av tillkommande ansökningar. Det är en strukturfråga som löses genom ett samarbete mellan Detaljplanering och Översiktsplanering och inte enskilda detaljplaneärenden.

2. Detaljplanen skadar övergripande natur- och kulturvärden

En avvägning kring natur- och kulturvärden samt landskapet görs vid varje detaljplaneläggning. Umeå kommun arbetar med att möjliggöra att fler människor ska kunna bo på landsbygden, att serviceunderlaget stärks med ökad befolkning och att landsbygden ska fortsatt vara en attraktiv plats att bo och verka på. Detta överensstämmer med översiktsplanens intentioner och visionen med tematiskt tillägg för landsbygden. För att möjliggöra en mer levande landsbygd med större serviceunderlag behöver andelen bostäder öka.

Kommunens alla byar har anor från senaste laga skifte (år 1827) eller tidigare, det är inget som i sig gör Åheden unik för Umeås landsbygd. Innan laga skifte utgjordes byarna i Sverige av tätare sammanhållen bebyggelse som idag återfinns på kontinenten. En tätare bebyggelsestruktur inom jordbruksbyar är alltså den kulturhistoriska struktur som präglade landsbygden förr. En tätare bebyggelsestruktur likt den som var innan laga skifte 1827 innebar en social gemenskap i storbyn.

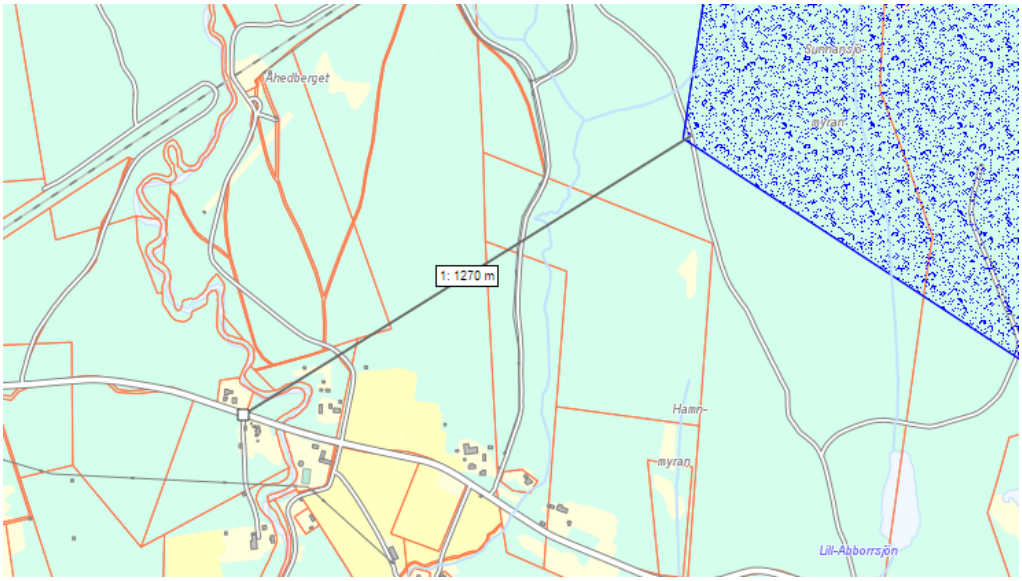
Närmsta kulturhistoriska lämning ligger 80 m åt nordost om planområdet. Inga karterade fornlämningar finns inom föreslaget planområdet enligt Riksantikvarieämbetets Fornsök. Vi har inte fått indikationer från Länsstyrelsen eller Västerbottens museet att det kan finnas något av arkeologiskt värde inom Sörmjöle 3:40. Om kulturhistoriska eller arkeologiska objekt eller lämningar hittas under byggnation eller markarbete ska arbetet avbrytas och Länsstyrelsen kontaktas.

Lantbruksgården med ett mindre inslag av djurhållning ligger utanför detaljplanens föreslagna planområde. Kommunen bedömer att den nya bebyggelsen inte kommer få en sådan negativ påverkan som synpunkten anser.

3. Detaljplanen kan strida mot riksintresset för rennäring

Riksintressen utgör nationellt betydelsefulla områden som ska skyddas mot påtagliga skador av dess värden och nuvarande användning. Riksintresseområden är karterade och kända områden för myndigheter.

Utpekade områden för riksintressen för rennäring, tillhörande Ubmeje sameby finns drygt 1 km nordväst om föreslaget planområde. Rans samebys riksintresseområde ligger nästan 3 km norr om planområdet. Då de utpekade områdena för riksintresse rennäring ligger på ett sådant avstånd till det föreslagna planområdet är det Umeå kommuns bedömning att planförslaget inte påverkar riksintresset på ett betydande sätt.

Figur 1 Utsnitt ur kommunens planeringsunderlag för detaljplan. Riksintresseområde för rennäring för Ubmeje sameby utgörs av blå mönstrad polygon.

Umeå kommun har under samrådstiden haft kontakt med Rans sameby och bett dem inkomma med ett yttrande. Än har samebyn inte inkommit med något formellt yttrande på planförslaget. Umeå kommun avser att diskutera frågan om rennäringen mer ingående med berörda samebyar för att få fram vilka mer områden i närområdet som är viktiga för rennäringen. Kommunens bedömning är dock att det fortfarande finns gott om naturmark och öppen mark i landskapet. Det bör därför inte vara problematiskt att flytta renarna enligt en annan led.

4. Familjens hästhållning på Lantgården kan skadas

Sedan samrådet har en hästhållningsutredning genomförts som visar på att planförslaget inte förväntas medföra betydande fara för människors hälsa och säkerhet eller om någon betydande olägenhet i den mening som avses i 2 kap. 9 § PBL. Beräkningarna för att bedöma risk för påverkan av allergenbelastning visar att den generella hästallergenbelastningen vid det föreslagna planområdet är relativt låg. Halterna avtar dock snabbt med avståndet och riktvärdet bedöms klaras inom hela planområdet. Med hästhållningsutredningen som underlag har bedömningen gjorts att ett ytterligare säkerhetsavstånd om 20 meter säkerställs mellan bostäderna och de områden som visade högst haltbidrag av hästallergen.

Genom att kommunen avsätter ett skyddsavstånd mellan eventuella nya bostäder och djurhållning i plankartan arbetar vi med att minska riskerna att planen bidrar till tillsyn via miljöbalken på grund av olägenheter.

5. Risk för intrång i Familjens hemfridszon och skador på marken

Allemansrätten innebär en begränsad rättighet att använda annans fastighet främst genom att färdas över den (främst till fots) och under en kortare tid uppehålla sig där. I miljöbalken regleras även en skyldighet till de som nyttjar allemansrätten att visa naturen hänsyn och varsamhet. Till detta tillkommer skyldigheter att allmänheten inte ska ta olovlig väg över någons tomt eller gård. Detta innebär att man inte på allemansrättslig grund kan använda lantgården för passage. Däremot har allmänheten rätt att färdas över skogsmark som inte ingår i tomt- eller gårdsmark och som inte utgör hemfridszon.

Detaljplanen reglerar ett planområde till ny bostadsbebyggelse i byn vilket innebär att det finns fler boende som kan nyttja angränsande skogsmarker i enlighet med allemansrätten. Men detta gäller även befintliga boende i området samt andra kommuninvånare eller besökare som kan tänkas nyttja skogen allemansrättsligt. Detaljplanen innebär inte att kommunen uppmanar till ett överutnyttjande av allemansrätten eller hemfridsbrott. Umeå kommun är en växande kommun och därmed ökar även behovet av rekreation och allemansrättsligt nyttjande av naturen.

6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522

Utfartens placering är beslutad i samråd med Trafikverket som är väghållare för länsväg 522. En bedömning om anslutningen är säker är genomförd av Trafikverket. Hastigheten på vägsträckan kring planområdet planeras av Trafikverket att sänkas och farthinder planeras öster och väster om den eventuella infarten till planområdet, som en del av genomförandet av den gång- och cykelväg som planeras längs delar av väg 522.

Dygnsmedelvärdet för den största delen av planområdet ligger på 35-45 dBA. 10 meter från ytterkanten på länsvägens vägbana ligger den maximala ljudnivån på 75-80 dBA. Befintliga gårdars bostadsbebyggelse ligger närmare länsvägen idag än föreslagen placering av bebyggelse i plankartan. Bullernivåerna inom planområdet understiger de krav som enligt förordning om trafikbuller vid bostadsbebyggelse, föranleder bullerutredningar.

7. Det saknas tillräcklig trädfällningszon mellan Lantgården och Planområdet

Planförslaget innebär inte att skogsmark som kan anses vara av betydelse för industriellt skogsbruk tas i anspråk till bebyggelse. Planförslaget hindrar inte fastighetsägaren att få åtkomst till och sköta sin skogsmark. Ägaren till Lantgården kan fortfarande utgå från gården för att ta sig till och sköta sina skogsfastigheter samt nå sina fastigheter från länsvägen. Umeå kommun bedömer inte att planförslaget innebär ett påtagligt försvårande av skogsbruk på grannfastigheter.

Frågan om att avverka enstaka träd för kvällssol är inte en fråga som styr markens lämplighet för bebyggelse enligt plan- och bygglagens 2 kapitel. Detaljplanen tittar på den övergripande ljus- och skuggbilden av området. Detaljplanen hanterar inte tillgång till kvällssol, då den inte är nödvändig för ett hållbart byggande eller nyttjande av bostad. Frågan om att tillskapa kvällssol genom att ta ner träd på grann fastighet är ett enskilt intresse som inte kommunen hanterar. Frågan får hanteras grannar emellan.

8. Detaljplanen inverkar menligt på jaktens fortsatta bedrivande i området

I dagsläget är inte planområdet (fastighet Sörmjöle 3:40) en del av sydöstra förvaltningsområdet 24-005. Åhedens jaktlag har i nuläget ingen licens för planområdet. Dock försvinner den möjligheten om fastigheten detaljplaneläggs. I nuläget besitter Åhedens jaktlag licens för ett jaktområde på 488 ha medan föreslaget planområde utgör 46,5 ha skogsmark, i nära anslutning till bebyggelse. Detta innebär att om förvaltningsområdet utökade sin jaktmark till att innefatta Sörmjöle 3:40 utökas arealen med ca 9,5 % som inte kan nyttjas med skjutvapen på grund av närheten till bostäder.

Frågan om viltbestånd eller viltkorridor hanteras i frågan om naturvärden i Detaljplanen. Även efter exploatering av föreslaget planområde finns gröna spridningskorridorer kvar i landskapet i nord-sydlig riktning i form av skogs- och odlingsmark. Kommunens bedömning är att det fortfarande finns naturmark kvar i närområdet där vilt kan röra sig.

9. Frågan om elsäkerhet

Högspänningsledningen kommer förläggas i marken vilket hanteras via avtal mellan markägaren och Umeå energi. Ledningen kommer förläggas innan byggnation påbörjas.

10. Detaljplanen strider mot proportionalitetsprincipen

10.1

Umeå kommun bedömer inte att detaljplanen strider mot proportionalitetsprincipen. Vid planläggning med detaljplan innebär det att både fastighetsägare och kommunen får både rättigheter och skyldigheter. Vid avgränsning av planområdet och avvägning kring vilka planbestämmelser som behövs för att göra marken lämplig för bebyggelse har samma bedömning kring skälighet gjorts som i andra ärendet. En fastighetsägare har rätt att ansöka om att få inleda planläggning och få planförslaget prövat i en detaljplaneprocess.

10.2

Planförslaget innebär en tätare exploatering än vad som finns i närområdet idag. Dock innebär planförslaget en nylokalisering i närheten av befintlig bebyggelse där kraven på samnyttjande av infrastruktur uppfylls. I plankartan har utformningsbestämmelser, placeringsbestämmelse, prickmark och reglering av minsta fastighetsstorlek använts för att anpassa den nya bebyggelsen. Umeå kommuns bedömning är att skälig anpassning har gjorts av regleringen av ny bebyggelses utformning inom vad som är möjligt i detaljplan.

Det finns inte krav vid planläggning på att det måste finnas möjlighet till fortsatt utbyggnad. För detaljplanen räcker det att allt som behövs för markanvändningen inryms inom planområdet.

10.3
Umeå kommun förstår att det enskilda intresset att fortsätta med djurhållning är viktigt att ta med i avvägningen av planläggning. Även det allmänna intresset om att fortsätta att bruka jorden är viktig att ta med i avvägningen. Umeå kommun bedömer att planläggningen av Sörmjöle 3:40 inte borde medföra sådan påtaglig skada som menas med stöd av den hästhållningsutredning som gjorts sedan samrådet.

Umeå kommun har besvarat frågan om allemansrätt i rubriken *5. Risk för intrång i Familjens hemfridszon och skador på marken* ovan. En planläggning av en fastighet innebär inte att kommunen uppmanar till överutnyttjande av allemansrätten. Detaljplanen reglerar inte frågor kring allemansrätten då det sköts i annat regelverk.

10.4
Umeå kommun har besvarat frågan under rubriken *Familjens hästhållning på Lantgården kan skadas.*

10.5
Det stämmer att domstolarnas bedömning de senaste åren har varit att brukningsvärd jordbruksmark inte ska tas i anspråk när utvecklingen som föreslås inte är samhällsviktig. I detta fall utgör inte planområdet för Sörmjöle 3:40 av jordbruksmark och fastigheten ligger också en bit från aktivt brukad åkermark eller odlingsmark. Detta gör att Umeå kommunen bedömer inte att planförslaget innebär att brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk. Således ser kommunen inte problem med att planförslaget inte uppfyller kraven på god hushållning enligt miljöbalken.

10.6
Översiktsplanen anger att kommunen inte ser det som aktuellt med någon förändring av markanvändningen. Denna skrivning innebär dock inte att en ändrad markanvändning är olämplig. Stödet i den fördjupade

översiktsplanen för Kusten är förstås svagare än om marken var utpekad som bostäder. För att hantera att stödet är svagt eller bedöms som saknas i Föp Kusten handläggs ärendet med utökat förfarande i enlighet med formalia krav.

För att stärka landsbygdens kulturmiljö behövs också utveckling och ett befolkningsunderlag som möjliggör att landskapet hålls öppet och infrastruktur stärks.

10.7
Umeå kommuns bedömning är att planförslaget inte strider mot proportionalitetsprincipen då ärendet innebär samma typ av reglering som liknande detaljplaner kräver. Umeå kommun har utvecklat svaret på denna fråga i punkt *10.1* ovan.

10.8
Bedömningen enligt tjänsteskrivelsen gäller delvis fortfarande då stödet i översiktsplanen är svagt. Visst stöd går att finna i Tematiskt tillägg för landsbygden då planområdet kan sägas uppfylla visionen inom byar i stråk samtidigt som områdets är närmare kollektivtrafik än vad som kan vara vanligt på landsbygd. Planläggningen innebär också att samnyttjande av befintlig infrastruktur.

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

YTTRANDE 4

Som markägare och innehavare av västra Åhedens stamfastighet som tidigare innefattat planområdet, som boende i Åheden och närmaste grannar anser vi att planarbetet borde avbrytas.

Nedan följer ett antal punkter som vi anser visar att det finns bättre alternativ för området i sin helhet.

1) Vidareutveckling till varför detaljplanen strider mot översiktsplanen
Tjänsteskrivelsen från 2017-07-11 är relevant: planläggning borde inte inletts. Planen är inte i linje med tidigare kustplan för området och det finns ingen bedömning i kommunens nuvarande översiktsplanering som vilar på saklig grund.

Förslaget inkräktar väsentligt på områdesplanering utanför planområdet. Förslaget samspelar inte med redan påbörjad utbyggnadsinriktning i byggd miljö i närliggande område. Lagstiftarens avsikt med PBL har blivit kortsluten.

Ansökan indikerar beroenden av närliggande områden och allmänna fastighetsstruktur väcker frågetecken. Att ett villaområde på 10-15 tomter bryter befintlig struktur identifierades i tjänsteskrivelsen från 2017.

Ett villakvarter kommer dominera området totalt och harmoniserar inte med byggd miljö och landskapsbild, utgör inte ny kärna med utbyggnadsinriktningar, utan bildar en frisvävande enklav med mycket hög proportionalitetskostnad. Enda möjligheten till utbyggnad på södra sidan om länsväg 522 är vår fastighet och detta har landat fullständigt utan dialog i vårt knä. Vi ser inte att detaljplaneverktyget är lämpligt för första kommunikation när det är så tydligt att förslaget belastar stamfastigheten.

I planbeskrivningen reagerar vi på:

- Delar Rans sameby åsikten om att området inte berörs av riksintresse?
- Är relevanta miljöbedömningar tillräckligt redovisade? Miljöbedömning ska vara med från start till mål som en integrerad del av planarbetet. Detaljplankontoret underskattar miljöpåverkan. Påminner även om att kulturmiljö ingår i MB:s miljöbegrepp. Att PBL ska vara den mest heltäckande kulturmiljölagstiftningen märker vi inte mycket av i planbeskrivningen.

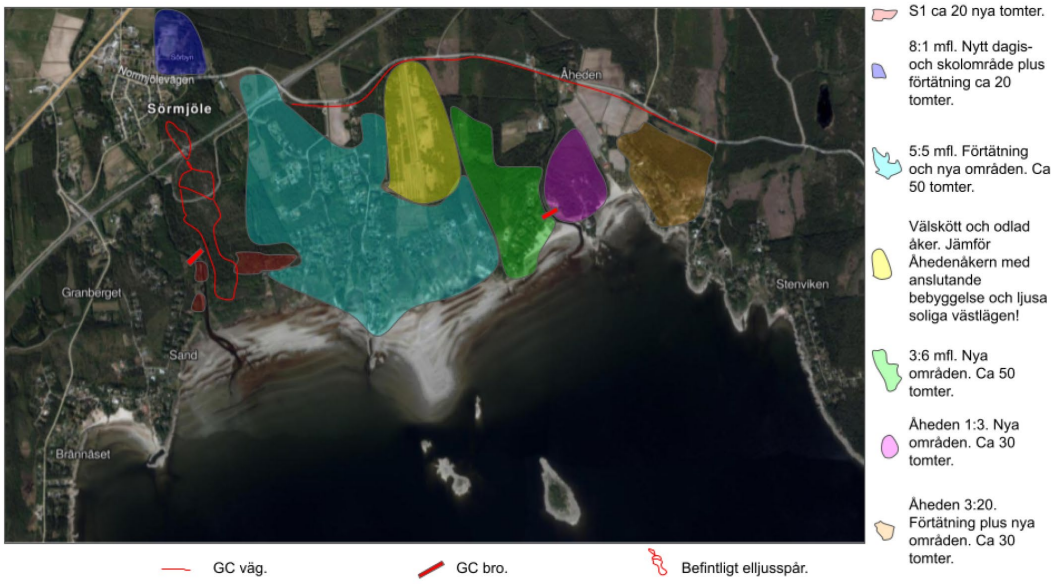
2) Annan mark lämplig för bebyggelse
Det finns redan påbörjade planer för Åheden som är i konflikt med planområdet på 3:40. Vi vill visa på möjligheter i närliggande områden som bör beaktas.

Gällande västra Åheden är planbeskrivningen svepande. Till exempel sid 8-9 Stads och landskapsbild undviker man nästan helt ämnet. Det bör dock noteras att så sent som 2008 gjordes en detaljplan söder om detta område med en uttalad avsikt och överenskommelse med detaljplanekontoret gällande utvidgning norrut från den bebyggelseriktningen.

Det är inte lagstiftarens avsikt att omvälvande ändringar, som vi upplever som brutna överenskommelser, ska komma som en obehaglig överraskning för ägare av stamfastigheter i landsbygd. Då vår fastighet helt omgärdar planområdet påverkas vi väldigt mycket. Ett villaområde är den ojämförbart största förändringen av fastighetsrättslig natur sedan laga skifte 1880. Det bryter också mot tidigare överenskommelser och diskussioner som varit med planmonopolet så sent som 2008.

Vi menar att detaljplaneförslaget visar att planområdet inte är lämpligt för förändrad markanvändning. Med lokalt perspektiv små tomter, skyddsavstånd som ligger nära minimum osv. Nödvändiga kompromisser för att få ekonomi i projektet och få fram tillräckligt många tomter.

Nedan är en lämplighetsskiss av Åheden området i lite vidare bemärkelse mellan Sörmjöleån och Åhedån.

Figur 2 Skiss från bilaga till yttrande.

3) Trädfällning
Det behövs en 20 m trädfällningszon på 3:40 mot 3:39. Farliga trähöjder är långt mer än 5 m.

Detta med prickmark får man gärna utveckla lite. Är det så att prickmarken ingår i den minsta tomtstorleken på 2000 kvm? Är det då korrekt att säga att tomternas storlek är 2000 kvm? Fastigheterna i närområdet är långt större än så 1,3 ha, 5 000 kvm, 2, 6ha osv. Med lokala mått blir det tätt mellan husen för ekonomi i projektet.

Tomtmark mot produktiv skogsmark kommer utifrån förutsättning för området att orsaka stormfälld skog på 3:39, efter moränryggen med fällriktning mot 3:40 med ekonomisk skada som följd. Med en trädfällningszon kan man reducera antalet incidenter av stormfälld skog, samt att diskussion om ansvar av skada från stormfälld skog kan till huvuddel läggas på exploatören. Det noteras att 3:39 kommer lida ekonomisk skada i skogsnäringen genom spikskador efter koj byggande, rotskador, barkskador, plant skador och olaglig avverkning i jakt på kvällssol.

4) Påverkan på jakten
Det finns inget skrivet i planbeskrivningen om påverkan på vilt. Vi anser att Länsstyrelsen borde involveras och att man utreder effekterna av botnibanans tillkomst. Vi som har lokal kunskap anser att förändrad markanvändning i planområdet kan medföra betydande problem för vilt och djurliv.

Det är gott om älg, rådjur och kronhjort i Åheden. Åhedenåkern är en brunstplats för kronhjort. Det är därför viktigt med en skyddad korridor för vilt för att de inte ska tvingas ut på länsvägen. Vilt följer inte detaljplan utan detaljplan bör anpassas efter fungerande ekosystem. Som minimum behövs en viltkorridor enligt skiss.

Viktig viltkorridor. Trångt för vilt mellan Sörmjöle, botniabana, E4, länsväg och havet. Åheden är brunstplats för kronhjort. Passage behövs för genetisk variation för hela området innanför botniabanan ända till Obbola.

Det finns få viltpassager över Botnibanan och viltpassager behövs för försörjning av genetiskt material. Effekter på befintliga passager och stora Åhedåkern och Storvikssand bör utredas innan man ytterligare stryper området, utöver outredda konsekvenser av Botnibanans tillkomst.

5) Rennäring
Det som står på sidan 7 – Riksintresse i planbeskrivningen stämmer sannolikt inte. Planområdet borde beröra område av riksintresse eftersom passagen Åhedån-Botnibanan är en svår passage för rennäringen.

Företrädare för Rans sameby borde kontaktas. Svårt att undvika situationer där renar rör sig över Åhedån. Renar kan hamna nära eller i planområdet. Område som är av riksintresse för rennäringen såsom svåra passager ska skyddas mot åtgärder (MB 3:5). Vi anser att även skälet svår passage för vilt och rennäring vid Åhedån-Botnibanan bör utredas av Länsstyrelsen, efter Botniabanans tillkomst, samt planområdets effekter.

6) Hemfridzon
Tomter på 3:40 kommer att säljas med närhet till havet som argument. 3:40 omgärdas av 3:39, 3:6 och 5:7. Att hänvisa till allemansrätt eller allmänt intresse för att försörja 3:40 med rättighet på 3:39, 3:6 och 5:7 anser vi är fel. Man planerar in ett problem mellan grannar som inte behöver finnas. Planförslaget är i konflikt med behov och rättigheter som tillhör brukningscentrum.

Människor boende norr om vår fastighet färdas genom vår fastighet när de rör sig mellan havet och egen fastighet. Det är allmänt känt att det är havet och stranden som är områdets främsta attraktionskraft. Ett villaområde på 3:40 kommer att orsaka oss olägenhet och ekonomisk skada. Eftersom 3:40 saknar egen förutsättning borde planarbetet stoppas. Den belastning som

3:40 kommer ge på vår fastighet gör att fastighetsägarens medgivande behövs från oss.

Planbeskrivningens skrivelse o friyta på s.12 ger intryck av att området i sig själv är lämpligt för lek och rekreation. Det centrala i området är en kraftledning som är en livsfarlig plats för barn att leka på.

Planläggningen måste utgå från att det kommer vara inslag av motordrivna färdmedel som fyrhjulingar, snöskotrar och andra terrängfordon registrerade på kommande boende i området. Dessa kan komma att orsaka ekonomisk skada på skogsnäringen, såsom rotskador, plantskador, barkskador och liknande. Nyttjande enligt allemansrätten får inte innebära att olägenhet eller skada orsakas den med särskild rätt till fastighet.

7) Kraftledning
Det som präglar villaområdet är en kraftledning. Att minsta försiktighetszon är på 10 meter, anser vi man kan finna annan tolkning för. Minimikrav borde inte styra planeringen. Även estetisk och landskapsbild ska vägas in och barns säkerhet vid lek.

Det noteras att energiomställningen kräver viktiga insatser i elnätet. Umeå kommun bör inte medverka till resurskrävande nätändringar som markförlägganing med samhällsbyggnad som argument. Vi anser att den typen av prioritering av samhällsresurser är fel då behoven är stora inom elnätet.

8) Trafik
Som användare av nuvarande utfart vid grannfastighet är vi väl medveten om problemet med kort siktlinje mot backkrön vid utfart från vår sida vägen. Utfart från vår sida länsväg har högre riskbild: här korsas vägbana för trafik från backkrön i princip alltid vid utfart. En utfart nära backkrön från planområdet med vänstersväng på länsväg 522 ger kort reaktionstid ifall ett fordon i hög fart kommer från Sörmjöle.

9) Buller
Planbeskrivningen sid 15-16 Buller, tycker vi är missvisande bland annat vid tolkning av gränsvärden och möjlighet till antal tomter närmast hårt trafikerad länsväg. De närmaste tomterna enligt förslaget hamnar nästan lika nära vägen som 3:16 och 3:122 som bägge plågas av vägljud och har tvingats vidta åtgärder med exempelvis bullerplank.

Verkar som att de gränsvärden för ekvivalent ljudnivå i tabellen på sid. 15-16 inte är enligt sista VGU? Rätt gräns borde vara 55 dBA, vilket gör att man knappast klarar sig under 5 dBA mätning för fastigheter närmast vägen.

Den skogsridå som omnämns på sida 9 under borde bli nära obefintlig för den östra fastigheten närmast vägen, beaktat den GC-väg som ska rymmas framledes.

10) Skada på befintlig djurhållning

Lagens krav: Kommunen ska beakta olägenheter samt hälsorisker mot omgivningen vid planering av bebyggelse kring hästhållning. Bedömning ska även göras angående förväntad framtida utveckling både vad gäller djurhållning och bebyggelse.

Vanlig missuppfattning: Vägledning för planering och invid djurhållning (Boverket 2011:6) som kommunen ska följa, innebär inte någon saklig skillnad gentemot BV allmänna råd 1995:5 kap. 9.2. Rekommenderade skyddsavstånd framgår inte av vägledningen, men sakligt är fortsatt allmänna råden giltiga.

Kommunen skall ej ta beslut som senare kan komma att bli föremål för MB i efterhand. Kraven på åtgärder för att förebygga och begränsa störning mot omgivningen har blivit avsevärt strängare.

Höga koncentrationer av hästallergen nära stall och hagar. Förhöjt i närområde men avklingar efter 50-100 meter. I öppna landskap och i vindriktning kan allergener uppmätas på längre avstånd än ovan nämnda.

I Sverige är 10–15 procent av befolkningen allergisk mot hästar. Andelen är väsentligt högre bland personer med astma, speciellt bland barn. Mer parten av dem som är känsliga mot hästallergener har inte haft någon direkt kontakt med hästar. Det finns inga gränsvärden för att utveckla överkänslighet eller för astmatiska/allergiska reaktioner orsakade av hästallergen utan det varierar från individ till individ.

Folkhälsomyndigheten anser att det föreligger en risk för att utveckla överkänslighet och/eller hästallergi orsakade av hästallergen när man bor nära en hästverksamhet. För de som redan har astma eller allergi så innebär det en förhöjd risk. Folkhälsomyndigheten rekommenderar utifrån detta ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter som stall, hästhagar, paddock och bebyggelse.

Detta avstånd ska ses som utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid planärenden eller placering av bebyggelse eller hästverksamheter samt vid klagomålsärenden. I den kunskapssammanställning som Folkhälsomyndigheten har gjort framgår att halten hästallergen utomhus minskar relativt snabbt med avståndet från hästverksamheter men i vindriktningen och i öppen terräng kan låga halter påvisas längre bort från källan. Förhöjda halter har återkommande uppmätts på 100–200 meters avstånd, men mer sällan längre bort. Vi anser att 200 meter bör vara utgångspunkten även i detta fall.

Lokala förhållanden Sörmjöle 5:7 m.fl.

● **Avstånd:** Stall, hagar samt ridbana ligger i nära anslutning till planerad bebyggelse. Hagar ligger väldigt nära fastighetsgräns. Vår, sommar och höst används inga hästtäcken vilket medför ökad påverkan med allergener. De ridvägar som nyttjas följer nära tomtgräns.
● **Härskande vindriktning** i området är främst från havet, speciellt sommartid med havsbris, vilket ger kraftig vind mot tänkt bebyggelse, vilket sprider allergener längre.
● **Topografin och vegetation** för området är platt och öppen med avsaknad av träd och vegetation, vilket även det medför att allergenerna kan färdas längre mot tänkt bebyggelse.

Vi har långt framskridna planer på en utökning av befintlig hästhållning med bl.a. lösdriftsstall, vilket innebär vi kan inhysa ytterligare 6-8 hästar till i dagsläget (ca 10-12 hästar totalt). Som ligghall kommer befintlig sommarladugård att användas i lösdriftsområdet. Lösdriftstall innebär att hästarna går ute dygnet runt med möjlighet att själv gå in i en stor ligghall när de så önskar. Lösdriftområde ger ökad mängd av allergener jämfört med en vanlig hage som endast används dagtid.

● Vår hästhållning bedrivs i dagsläget som näringsverksamhet med uthyrning av stallplatser. Planerad utökning innebär att verksamheten kommer att klassas som tillståndspliktig verksamhet hos Jordbruksverket.
● Det finns även påbörjad plan med tillbyggnad av ridhus. Offerter är intagna och utredning angående placering genomförd.

Ovan nämnda utveckling får inte blockeras av planläggning på 3.40, med detta är PBL tydlig, samt att denna utveckling och utbyggnad av våran verksamhet inte skall komma att bli en handläggning för MB i efterhand, då vi tydligt informerat om kommande utveckling.

Kommentar

1.Översiktsplanen

Tjänsteskrivelsen är ett beslutsförslag som grundar sig på översiktsplanen och andra strategisk dokument för den fysiska planeringen. I den gällande översiktsplanen Fördjupning för Kusten är markområdet för Sörmjöle 3:40 inte särskilt utpekad. I översiktsplanen är rekommendationen att den nuvarande markanvändningen skall fortgå. Detta betyder inte att marken är olämplig för bebyggelse utan att kommunen har valt att peka ut andra områden som strategiskt lämpliga för bostäder. Detaljplanekontoret har därför valt att handlägga planförslaget med utökat förfarande, vilket innebär en planprocess med fler kommunikationssteg som kungörelse och underrättelse. I övrigt förhindrar inte planförslagets kommunens visioner i Fördjupningen för Kusten och Tematiskt tillägg för landsbygden. Kommunen håller inte med om att planförslaget inkräktar på kommunens fysiska planering utanför planområdet.

Utifrån plan- och bygglagens möjligheter till reglering i detaljplan har kommunen valt att reglera byggrätternas storlek, krav på byggnaders utformning och fastighetsstorlek. Dessa regleringar är satta i linje med kommunens dokument ”Byggande i byarna” som är ett vägledande strategidokument hur ny bebyggelse kan anpassas till landsbygd. Utifrån dessa aspekter bedömer kommunen att planförslaget samspelar med den befintliga bebyggelsen.

Umeå kommun utgår huvudsakligen från det kartmaterial med utpekade riksintressen som finns hos kommunen. Detta kartmaterial verkar överensstämma med den markanvändningskarta som finns på samebyns webbplats. Vad samebyns åsikt är kring de utpekade riksintressena kan Umeå kommun inte gå in på.

Umeå kommun jobbar med miljöbedömningar i planprocessen enligt lagkrav. Undersökningen av betydande miljöpåverkan är framtagen av detaljplanekontoret tillsammans med miljö- och hälsa. Slutsatsen var att planförslaget inte kan bedömas få en betydande påverkan. Undersökningen har samrådts 2019-10-07 med Länsstyrelsen i Västerbotten, som delar kommunens bedömning.

2. Annan mark lämplig för bebyggelse

Planbeskrivningen beskriver planområdet och närliggande landskapsbild som brukligt för att kunna göra en beskrivning av konsekvenser och anpassningar.

Detaljplanekontoret är medveten om vilka tidigare planärenden som finns i närområden och vilken mark som redan är detaljplanelagd.

Boende och grannar kan ha en viss vision och önskan om utbyggnad av bebyggelsen men denna utgör inte densamma som kommunens översiktsplan (figur 2). Vad som muntligt har diskuterats kring planläggning i Sörmjöle för mer än 10 år sedan är inget som Umeå kommun kan ta ställning till. Kommunen har gjort sina bedömningar kring vad som är en del av en strategiskt viktig bebyggelseutveckling i den fördjupade översiktsplanen för Kusten. Fastighetsägare som vill få sin mark prövad för planläggning av bostäder är välkomna att inkomma med sina ansökningar.

3. Trädfällning

Markreservat eller skyddsavstånd för eventuell trädfällning är inget som regleras i en detaljplan. Vad gäller trädfällning finns metoder att ta ner träd i närheten av bebyggelse. Umeå kommun ser det i nuläget inte som skäligt att avsätta skyddzon för trädfällning på 20 meter inom planområdet.

Prickmark är en bestämmelse som används för begränsning av markens nyttjande. I detta fall innebär prickmark att marken inte får bebyggas. Det

innebär att de byggnadsverk som omfattas av bestämmelsen varken får uppföras, byggas till inom eller flyttas till egenskapsområdet. Om bestämmelsen formuleras ”marken får inte förses med byggnadsverk” så omfattas alla byggnadsverk. Detta är en planbestämmelse som kan användas för att skapa luft och siktlinjer mellan byggnader, säkerställa förgårdsmark eller siktlinjer vid utfart eller för att begränsa andelen hårdgjord yta.

Prickmark ingår i bestämmelse om minsta fastighetsstorlek på 2000 kvm. Fastighetens storlek blir då 2000 kvm. Andelen byggbar mark påverkar inte fastighetensstorlek. Fastigheterna i närområdet är förstås större då det är landsbygd. Detaljplanen ställer ett krav på att de nya fastigheterna för bostäder måste vara minst 2000 kvm vilket överensstämmer med likvärdiga detaljplanelagda områden inom kommunen utanför stadsmiljön. Det är möjligt att avstycka färre fastigheter som är större än 2000 kvm utifrån planförslaget. Största exploateringen som tillåts har justerats till 13 fastigheter som är minst 2000 kvm stora.

4. Påverkan på jakten

Planbeskrivningen hanterar inte viltfrågor då spridningskorridorer för djur kan användas inom gröna korridorer som ofta avsätt som naturmark i nya stadsdelar eller förtätningsplaner i tätort. I detta fall bedömer Umeå kommun att det fortfarande trots exploateringen av Sörmjöle 3:40 finns gott om utrymme för djur att röra sig i landskapet. Ändring av plankartan enligt bild ovan för att möjliggöra viltkorridor är inte aktuellt. Synpunkten kan inte tillgodoses.

Botnibanan har förstås skapat barriäreffekter i landskapet som påverkar djurs rörelsemönster. Ifall faunapassage behöver anläggas är en fråga som Länsstyrelsen får utreda. Botnibanans barriäreffekter är inte en aktuell planeringsförutsättning för detta planförslag. Synpunkten berör inte planförslaget.

5. Rennäring

Riksintressen är utpekade områden som ligger i kommunens kartunderlag. Planområdet ligger mer än 1 km från område för riksintresse för rennäringen. Planförslaget kan inte påverka ifall Åheden-Botnibanan är en svår passage för rennäringen då barriären utgörs av Botnibanan som ligger ungefär 600 meter norr om planområdet.

Detaljplanering har haft kontakt med Rans sameby i höstas som skulle återkomma med ett yttrande. Ett yttrande har ännu inte inkommit.

6. Hemfridzon

Närhet till havet gör inte att medborgare kommer att gå över gård och tomt. Det finns ingen fastighetsrättslig grund för boende att få röra sig över

grannfastigheterna då servitut för detta saknas. De framtida eventuella boendena i planområdet kan likväl som resten av kommunens invånare röra sig i naturen vid kusten i enlighet med allemansrätten. Detaljplanen hänvisar inte till ett särskilt överutnyttjande av allemansrätten. Umeå kommuns befolkning ökar och därmed ökar också behovet av rekreation.

Ifall människor idag rör sig över er mark sedan tidigare finns det isfall lokal sedvana att närboende nyttjar gångstigar på er mark. Kommunen anser inte att tio nya bostäder medför att ett allemansrättsligt nyttjande av angränsande skogsmark ska utgöra ekonomisk skada. Faktumet att planområdet inte har ett eget område avsatt som släpp direkt ned till kusten är inte ett skäl som gör området olämpligt som bostadsområden. Flertalet stigar och vägar finns i närområdet som kan användas i stället för grannfastigheter för att ta sig till havet.

Umeå kommun bedömer inte att planförslaget kommer föranleda sådan åkning av exempelvis motordrivna fordon att ekonomisk skada eller olägenhet för markägaren uppkommer.

7. Kraftledning

Se kommunens svar under yttrande 1 – *frågan om elsäkerhet*

Det är ledningsägaren och markägaren som kommer överens om att ledningar ska grävas ned och det är parten som påkallar förändringen som bekostar den, i detta fall exploatören.

8. Trafik

Se kommunens svar i yttrande 3 – *6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522*

9. Buller

Se kommunens svar i yttrande 3 – *6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522*

Då det gäller kommunal planläggning med detaljplan för bostäder är det förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader som gäller. Det är Trafikverket som behöver följa sina bullerkrav i VGU när vägen byggs om.

10. Skada på befintlig djurhållning

Sedan samrådet har en hästhållningsutredning genomförts som visar på att planförslaget inte förväntas medföra betydande betydande fara för människors hälsa och säkerhet eller om någon betydande olägenhet i den mening

som avses i 2 kap. 9 § PBL. Beräkningarna för att bedöma risk för påverkan av allegenbelastning visar att den generella hästallergenbelastningen vid det föreslagna planområdet är relativt låg. Halterna avtar dock snabbt med avståndet och riktvärdet bedöms klaras inom hela planområdet. Med hästhållningsutredningen som underlag har bedömningen gjorts att ett ytterligare säkerhetsavstånd om 20 meter säkerställs mellan bostäderna och de områden som visade högst haltbidrag av hästallergen.

Enligt Boverket själva så är avsnittet om djurhållning 9.2 i Boverkets allmänna råd (1995:5) ”Bättre plats för arbete”, upphävt i och med den nya vägledningen från år 2011. Även om Boverket tidigare hade ett rekommenderat skyddsavstånd i meter mellan bostäder och djurhållning har vi frångått det idag. Umeå Kommun arbetar efter Boverkets nya vägledning.

Genom att kommunen avsätter ett skyddsavstånd mellan eventuella nya bostäder och djurhållning i plankartan arbetar vi med att minska möjligheterna att planen bidrar till tillsyn via miljöbalken på grund av olägenheter.

Anledningen till att Boverket inte längre anger ett bestämt skyddsavstånd är att avståndet använts som bindande föreskrift, vilket hindrar en god planering. Boverket hänvisar också till de förändrade rättsläget och de senaste vetenskapliga studier som har gjorts på allergener från hästhållning. I dessa studier som Boverket hänvisade till finns höga allergenhalter i eller mycket nära häststall och hagar. I närområdet till stall och hagar kan förhöjda halter av hästallergen uppmätas men efter 50–100 meter avklingar dessa. Detta bekräftas till stora delar av den genomförda utredningen.

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

YTTRANDE 5 ÅHEDENS JAKTLAG

Figur 3 Karta från bilaga från jaktlag.

Planområdet omgärdas av Åhedens jaktområde. För jakten, som skett med hävd från laga skifte, blir det inplanerade villaområdet en betydande försämring som vi starkt motsätter oss. Viltkorridoren mellan länsväg 522 och hästgården på Åheden 22 är nödvändig för att vilt ska kunna röra sig fritt mellan åkern i Åheden och gammal delvis igenvuxen jordbruksmark ovanför Storvikssand, utan att passera länsväg 522. E4, Botniabana och Sörmjöle bildar en blandning av vändzon och viltpassage som är viktig för försörjning av genetisk material för flertalet djurarter för hela området ända ut till Obbola. Det är redan trångt för vilt mellan Botniabanan och kusten i det här området. Vidare är åkern pä Åheden förökningsplats av vilt - bl.a. kronhjort; rådjur och älg.

Enligt jaktlagen (1987:259) 27 § skall jakten bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande och så att människor och egendom i inte utsätts för fara. Planerat villaområde på 3:40 försvårar jakt på 3:6, 5:57 och 3:39 bl.a. på grund av att säker skjutriktning och respekt och hänsyn för boende i enlighet med jaktlagens bestämmelser.

Åhedens jaktlag anser att Länsstyrelsen eller annan innan eventuell planläggning och utbyggnad av detta känsliga område måste utreda konsekvenserna som området redan påverkats av genom Botniabanans tillkomst, innan ytterligare intrång på vilt görs. Vi tycker oss se tydliga negativa förändringar både på vilts rörelsemönster samt tillgång på vilt sedan

Botniabanans tillkomst. Sammanfattningsvis motsätter sig jaktlaget den planerade bebyggelsen, särskilt eftersom konsekvenserna inte är utredda.

Kommentar

Djurliv

Se kommunens svar i yttrande 1 - *Djurliv*

Jakt

Se kommunens svar i yttrande 3 – *8. Detaljplanen inverkar menligt på jaktens fortsatta bedrivande i området.*

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

YTTRANDE 6 LRF KOMMUNGRUPP

Den fördjupade översiktsplanen skall utgöra grunden för integrering av kulturhistoriska värdet mellan jordbruk och nybebyggelse. Befintlig bebyggelse skall ses som en tillgång och ej ett hinder för kommunal utveckling.

Den kvalitativa målstyrningen som nu tillämpas av kommunen blir komplex, där man missar att på ett översiktligt plan ta hänsyntill de faktorer som krävs för att bibehålla och vårda en aktiv jordbruksbygd och landsbygd. Det kommunen väljer att göra är att skapa en segregerad byastruktur som denna plan är ett tydligt exempel på.

Översiktsplanen för området anger att bebyggelse skall ske från havet och i övrigt finns inget i översiktsplaner som omfattar planområdet. Vi tycker därför det är anmärkningsvärt att den här typen av önskade förändringar i markanvändning inte föregås av dialog med jordbrukaren, speciellt när jordbruksfastigheten omringar planområdet och påverkan är uppenbar. Här väljer kommunen att, utan tillräcklig lokal kännedom om bygden och området som helhet, bygga in ett problem för jordbruket med inlåsningseffekt mellan hav och landsväg, när det finns alternativa och mer naturliga lokaliseringsställen i området. Åheden utgör en utpräglad jordbruksbygd med en historia från laga skifte.

Nämnda fastighet utgör ett unikt kulturellt inslag i byn då det brukats inom samma familj i över fem generationer och numera är den enda kvarvarande fastigheten i byn som bedriver aktivt djurhållning. Kulturmässigt är detta även en fastighet som valt att fortsätta förvalta det kulturella arvet med traditionell hässjning av hö, ett kulturellt arv som även det bör vårdas och som i princip dött ut idag.

Åheden har utpräglad bebyggelse med randbostäder. Att välja att bygga en by i byarna med klungformat vet vi sedan tidigare är att skapa en "vi mot dem" känsla. Enskilda jordbrukare med djurhållning som skall försöka driva sin verksamhet vidare, utan omgivningskrav på störande moment från djur och maskiner. Att dessutom kunna känna sig trygg i att inte hindras i sin framtida utveckling, vad gäller utbyggnad och investeringar, räcker det inte med det skyddsavstånd mot planområdet som kommunen anger, utan det man väljer att göra är att bygga in ett problem grannar emellan. Att som enskild jordbruksfamilj med 4 personer i ett hushåll, stå emot 40 irriterade grannar som inte vill ha flugor, lukt, damm eller allergener i sin närhet är tufft.

Kommunen kan inte skjuta över vissa frågor att hanteras av omliggande jordbrukare att reda ut och drabbas av den problematik som kommunen skapar. Tilltagna skyddsavstånd mellan jordbruksfastighet och ny bostadsbebyggelse skall inte endast återspegla hänsyn till allergener utan även till möjlighet att kunna fortsätta bedriva, utveckla och investera i den viktiga jordbruksnäringen som Västerbotten behöver, utan risk för framtida inskränkning.

Vi ser ett tydligt mönster där småskalig jordbruksverksamhet minskar delvis beroende på inlåsningseffekter. Hästarsektorn ar en naturlig del av utvecklingen av landsbygden och en av dagens viktigaste förutsättningar för att fortsätta att bruka åkermark och hålla betesmark öppen. Umeå Kommun har ett ansvar inte bara mot ökat befolkningsmål utan även ett ansvar att se till att den enskilda småskaliga jordbruksverksamheten kan överleva och föra vårtids kulturarv vidare, där enskilda jordbrukare skall kunna känna sig trygga att samhället tillåter och stöttar deras verksamhet, inte försvårar och stjälper till förmån förenskildas intressen av exploatering.

LRF kommungrupp anser att planområdet på 3:40 ej är ett lämpligt område förutbyggnad av den omfattning som planförslaget anger enligt följande argument:

- Vi anseratt det aktuella förslaget på placering av tomterna inte följer de riktlinjer som finns i Byggande i byarna utan har mer karaktär av hur enbostadshus placeras i stadsmiljö. Man bryter befintlig byastruktur med randbostäder, bygger en by i byn, klungformation med segregering som effekt. Mindre antal fastigheter är mer naturligt del för området.

- Skyddsavstånden enligt planförslaget är inte tillräckliga varken ur allergisynpunkt eller för att närliggande jordbruksfastighet tryggt kunna bedriva aktiv djurhållning och ha en möjlighettill framtida utveckling. Vi anser att det inte finns någon anledning att gå ifrån folkhälsomyndighetens rekommendationer på 200 meter mellan hästhagar och nybebyggelse.

- Planförslaget skaparen inlåsningseffekt mellan hav och landsväg för jordbruksfastigheten, går ifrån tänktbebyggelseriktning, Förvaltning av

kulturhistoriskt värdefulla miljöer ska ske med varsamhet och hänsyn. Aktivt jordbruk med blå hästar som är betesdjur och symbolen för vårt öppna-landskap med en levande landsbygd. Hästar engagerar, erbjuder rekreation och en meningsfull fritid för barn och vuxna. Dessa saker skall värnas och vårdas även av kommunen

Kommentar

Översiktsplanen

Se kommunens svar i yttrande 3 – *1. Detaljplanen är inte förenlig med översiktsplanen*

Jordbruk

Kommunen gör bedömningen att befintligt jordbruk kan fortsätta att bedrivas i den omfattning den gör i dagsläget.

Bebyggelsestruktur

Byggande i byarna är ett dokument som sedan yttrandet inkom har utgått att gälla som underlag för detaljplaneärenden. Bebyggelsestrukturen, fastighetsstorleken och omfattningen av byggrätterna inom planområdet överensstämmer med likvärdiga detaljplanelagda områden inom kommunen utanför stadsmiljön.

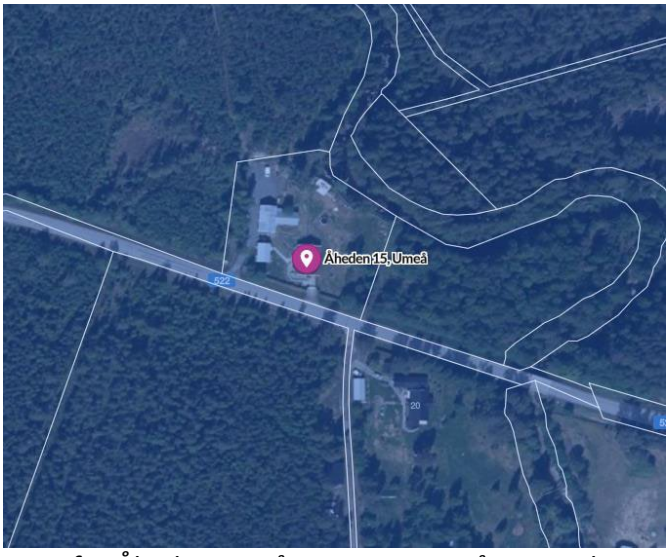
Hästhållning

Se kommunens svar i yttrande 3 – *4. Familjens hästhållning på Lantgården kan skadas*

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

YTTRANDE 7

Att bilda en eller fler fastigheter på tänkt område är inte lämpligt av flera anledningar. Det kommer öka trafiken förbi eller i närheten av Åheden 15.

Ovanför Åheden 15 går en stig som går upp i skogen som sannolikt kommer användas. För att komma dit används infarten till Åheden 15 för genomfart.

På Åheden 15 bedrivs näringsverksamhet med djurrehabilitering för opererade hundar. Detta är en mycket känslig process med stressade djur som har smärta där det krävs absolut lugn och ro för att bygga upp förtroende mellan terapeut och djur för att kunna undersöka, diagnostisera och behandla. Anledningen till att företaget valdes at drivas på denna plats.

Vid fler boende i området kommer infart sannolikt användas som genomfart för att komma till stigen. Kanske även som stig för att rasta hundar eller cykla på. I värsta fall användas till att köra skoter och fyrhjuling. Detta kommer förstöra möjligheten till att bedriva verksamheten vidare.

Det betyder även att norrland mister en av de sällsynta legitimerade djursjukgymnaster som veterinärer i regionen remiterar till efter operation. Även en glesbygdsverksamhet försvinner. Vi kan inte stänga av infarten till tomten helt eftersom patienter behöver komma in.

Om det mot förmodan ska byggas bostäder på tänkt ställe måste kommunen säkra genomfart mot nordväst så varken boende på Åheden 15 hemfrid störs eller att regionen tappar en legitimerad djursjukgymnast.

Kommentar

Området som yttrandet avser ligger utanför planområdet. Detaljplanen hanterar inte ett eventuellt allemansrättsligt nyttjande av stigar på privat mark. Det finns ingen servitutsrättighet eller gemensamhetsanläggning som sammankopplar rätt att nyttja gångstigen för eventuellt kommande bostäder inom Sörmjöle 3:40.

Det synpunkten önskar är inget som kommunen reglerar då kommunen inte är markägare.

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

YTTRANDE 8 SOFIE GRENHOLM OCH MATS LINDHAL

Här följer våra synpunkter på förslaget till detaljplan. Av flera skäl motsätter vi oss förslaget att bygga bostäder på fastigheten Sörmjöle 3:40.

1) Som det står skrivet i handlingarna vi mottagit från Umeå Kommun, så är "området inte utpekat för bostadsändamål" i översiktsplanen. Bebyggelsestrukturen i Åheden är gles och av jordbrukskaraktär, och vi anser att nybebyggelse i form av bostadskvarter med 10 småhus förstör bystrukturen. Tätare villabebyggelse är förlagd till stugområdena och till Sörmjöle by, och vi anser att utbyggnad av bostadskvarter ska placeras i enlighet med nuvarande praxis. Vidare finns inget befintligt nedsläpp till hav/badplats från fastigheten, vilket gör sannolikheten stor att våra fastigheter kommer att nyttjas som en passage ner till havet för de tilltänkta fastigheterna. Vi har idag redan ett stort problem med ett "allmänt gångstråk" längs vår privata väg och genom våra fastigheter, vilket är den närmaste vägen ner till havet.

2) Vidare ser vi också att den, för 10 hushåll, tilltänkta utfarten kommer att utgöra en betydande trafikfara, genom sin placering i ett backkrön i nära anslutning till en kurva.

3) Vi invänder också mot bedömningen att detaljplanen inte antas komma att medföra en betydande miljöpåverkan. En eventuell bebyggelse kommer att ödelägga den djurpassage som sträcker sig genom fastigheten och ut till vår åkermark, som är en viktig plats för djurlivet. Sedan Botniabanans tillkomst har denna djurkorridor fått ett mycket större användande, vilket tyder på att det nu är den viktigaste passagen ut till åkermarken. Detta tycker vi verkligen bör värnas, efter Botniabanans framfart och negativa påverkan för djurlivet i området!

4) Slutligen tycker vi det är ytterst märkligt att detaljplanen yrkar på bebyggelse av bostadskvarter inom 10-50 m från hästhagar på en befintlig lantbruksfastighet, när tidigare rekommenderade skyddsavstånd varit av omfattningen 200-500 m (enligt Socialstyrelsen och Boverket). I källan som refereras (Infosoc Rättsdatabas) står att läsa om praxis där bebyggelse inom 15-20 m från befintliga hästhagar nekats, pga. risken att framtida boende kunde komma att ha invändningar mot verksamheten och därmed kunna begränsa och inskränka den befintliga djurhållningen. Vi ser en framtida risk i att

det uppskattade "lämpliga avståndet" i detaljplanen inte är tillräckligt väl tilltaget, och att detta i framtiden riskerar att förhindra eller begränsa djurhållningen på Åhedens sista aktiva lantbruksfastighet.

5) Sammanfattningsvis anser vi, i enlighet med 2 kap 5 § 1 p PBL, att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till människors hälsa och säkerhet. Därför anser vi att den tilltänkta bebyggelsen lämpligen bör lokaliseras till stugområdena ca 500 m ifrån denna fastighet, som varken angränsar till en lantbruksfastighet, inte påverkar bebyggelsestrukturen eller djurlivet negativt, och där befintlig infrastruktur är säker ur trafiksynpunkt.

Kommentar

Punkt 1

Bebyggelsen längs med Länsväg 522 öster om Sörmjöle bykärna utgörs av enstaka gårdar lokaliserade söder och norr om vägen. Mellan gårdarna utgöra landskapet skogsmark med vissa inslag av öppen mark som använts förd odling. Planförslaget utgör ett nytt inslag av mer sammanhållen bebyggelse, söder om Länsväg 522 men blir en fortsättning och komplettering av gårdarna på Sörmjöle 3:16, 3:122 och 1:7. Ett indrag av byggrätterna har gjorts från Länsvägen för att bevara en skogsridå norr om den nya föreslagna bebyggelsen för att området ska smälta in i landskapet. Frågan om ett släpp direkt ned från planområdet till havet är inte en planfråga då en direkt koppling ner till kusten från bostadsbebyggelse inte utgör ett hänsynskrav enligt Plan- och bygglagen. En direkt koppling mellan ett bostadsområde och en landskapskvalité som kusten är ett enskilt intresse som detaljplanen inte syftar till att tillgodose. Kusten längs med Sörmjöle och Norrmjöle är bebyggd och privatiserad i relativt stor utsträckning. Dock finns fortfarande större släpp mellan den sammanhållna bebyggelsen som kan nyttjas allemansrättsligt för att nå havet. Nya boende i Sörmjöle by får nyttja de allmänna vägar och gångstigar som finns inom byn.

Punkt 2

Se kommunens svar i yttrande 3. - *6. Trafikfarlig utfart och buller från länsväg 522*

Punkt 3

Bedömningen om planens genomförande medför en betydande miljöpåverkan är utförd av Umeå kommuns avdelning för Miljö- och Hälsa enligt miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Kommunens bedömning kring betydande miljöpåverkan har samrådts med Länsstyrelsen i Västerbotten 2019-10-07 som instämmer i kommunens bedömning.

Punkt 4

Se kommunens svar i yttrande 3 - *4. Familjens hästhållning på Lantgården kan skadas*

Yttrandet bedöms inte kunna tillgodoses i planförslaget.

Ändringar efter samråd

Planhandlingarna ändras på följande punkter:

Plankartan

- Plankartan kompletteras med bestämmelse **E_2** för gemensam avloppsanläggning.

Planbeskrivningen

- Planbeskrivningen revideras avseende föreslagen avloppshantering. Avloppsanordningar inom planområdet föreslås dimensioneras enligt kraven för hög skyddsnivå. Karta som redovisar närliggande skyddsområden för avlopp har lagts till i enlighet med yttrandet.
- Planbeskrivningen kompletteras med information gällande ekologisk och kemisk status för Åhedås samt fullständig information enligt VISS gällande Mjölefjärden.
- Planbeskrivning kompletteras med hänvisning till motiven som legat till grund för bedömningen av planförslagets påverkan på möjligheterna att upprätthålla MKN i Åhedån och Mjölefjärden.
- Planbeskrivningen revideras med information gällande Trafikverkets pågående plan för gång- och cykelväg.
- Planbeskrivningen kompletteras med information gällande ansökan om anslutning till väg 522.
- Planbeskrivningen kompletteras med förtydligande om att planområdet inte omfattas av verksamhetsområde för vatten, dagvatten eller spillvatten och att enskild hantering föreslås.
- Planbeskrivningen revideras med information gällande föreslagen placering av gemensam avloppsanläggning
- Planbeskrivningen kompletteras med förtydligande om att planområdet förväntas anslutas till befintlig vattenförening.

Tillkommande/reviderade utredningar

- VA-utredning revideras gällande antalet tomter, hur dricksvatten kan anordnas samt lösningarnas reningsgrad/effektivitet.

Detaljplanering, Umeå kommun februari 2025

Denna handling har godkänts av planchef Clara Ganslandt med planarkitekt Villiam Brännström som handläggare. Handlingen är godkänd i kommunens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-01-08

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Diarienr: KS-2026/00042

Informationsärenden 2026-01-20

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens planeringsutskott beslutar

att till protokollet notera att utskottet tagit del av informationen

Ärendebeskrivning

- Avgränsningssamråd gällande ny markförlagd vätgasledning, Daniel Lindström, 10 min
- Stadsdirektören informerar

Beredningsansvariga

Elin Pietroni

Beslutet ska skickas till

Förnamn, Efternamn	Olov Häggström
Befattning	Utredare

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-01-12

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Diarienr: KS-2026/00024

KSPLU Anmälningsärenden 2026-01-20

Förslag till beslut

Klimat- och näringslivsdepartementet - Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2025:10 Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning. Strategisk utveckling för handläggning till Kommunstyrelsen som skickar yttrandet till Klimat- och näringslivsdepartementet senast 26 februari 2026.

Havs- och vattenmyndigheten - Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner - information och möjlighet att ge synpunkter. Miljö – och hälsoskyddsnämnden och Strategisk utveckling för eget yttrande till Havs – och vattenmyndigheten senast 30 januari 2026

Justitiedepartementet - Stärkt trygghet i bostadsrätter, DS 2025:28. Individ- och familjenämnden för yttrande samt Umebrå för handläggning till Kommunstyrelsen som skickar kommunens yttrande till Justitiedepartementet senast 10 mars 2025. Tidplan: JUSK 2026-01-22, IFN 2026-01-28, KSNAU 2026-02-17

Vattenmyndigheten - Handlingsplan för elektrifiering Västerbottens län. Strategisk utveckling för eget yttrande till Vattenmyndigheten senast 30 december 2025. För kännedom till Säkerhet och Umeå energi. Havs- och

Vattenmyndigheten - Övervakning av havsmiljön. Miljö – och hälsoskyddsnämnden för eget yttrande till Havs- och vattenmyndigheten. Sista dag för att besvara remissen är 31 mars 2026

Förnamn, Efternamn — Therese Stellén
Befattning

Från: Christina Rasmussen <christina.rasmussen@regeringskansliet.se>
Skickat: den 24 oktober 2025 09:38
Till: registrator@svk.se
Kopia: Filip Vestling; Regeringskansliet@atta45.se
Ämne: Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2025:10 Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning - Svar senast den 26 februari 2026
Bifogade filer: Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2025 10 Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning.pdf; Rapport Vätgas i systemet - en gasmarknad i omställning (Ei R 2025 10).pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Du får inte ofta e-post från christina.rasmussen@regeringskansliet.se. Läs om varför det här är viktigt

Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2025:10 Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning

Remissinstanser

1. Affärsverket svenska kraftnät
2. Allmänna reklamationsnämnden
3. Arvidsjaurs kommun
4. Bodens kommun
5. Borlänge kommun
6. Bostadsrätterna
7. Boverket
8. Chalmers tekniska högskola
9. Energiföretagen Sverige AB
10. Energiforsk
11. Energigas Sverige AB
12. Eskilstuna kommun
13. Falkenbergs kommun
14. Fastighetsägarna Sverige
15. Fortifikationsverket
16. Försvarsmakten
17. Förvaltningsrätten i Linköping

18. Gislaveds kommun
19. Gällivare kommun
20. Göteborgs kommun
21. Halmstads kommun
22. Helsingborgs kommun
23. Hudiksvalls kommun
24. Hyresgästföreningen
25. IKEM
26. Jokkmokks kommun
27. Kammarrätten i Jönköping
28. Kiruna kommun
29. Konsumenternas energimarknadsbyrå
30. Konsumentverket
31. Kungliga tekniska högskolan
32. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
33. Lantmäteriet
34. Linköpings kommun
35. Luleå kommun
36. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
37. Länsstyrelsen i Norrbottens län
38. Länsstyrelsen i Skåne län
39. Länsstyrelsen i Stockholms län
40. Länsstyrelsen i Västerbottens län
41. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
42. Malmö kommun
43. Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
44. Svenska naturskyddsföreningen
45. Naturvårdsverket
46. Nordion Energi AB
47. Nybro kommun
48. Nynäshamns kommun
49. Oxelösunds kommun

50. Partille kommun
51. Power Circle
52. Regelrådet
53. Ronneby kommun
54. Sala kommun
55. Skatteverket
56. Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS)
57. Sollefteå kommun
58. Statens energimyndighet
59. Staffanstorps kommun
60. Stenungsunds kommun
61. Stockholms kommun
62. Svea hovrätt (mark- och miljööverdomstolen)
63. Svensk Handel
64. Svenskt Näringsliv
65. Sveriges Allmännytta
66. Sveriges Kommuner och Regioner
67. Sveriges Konsumenter
68. Teknikföretagen
69. Timrå kommun
70. Trafikverket
71. Trelleborgs kommun
72. Umeå kommun
73. Vallentuna kommun
74. Varbergs kommun
75. Villaägarnas riksförbund
76. Vätgas Sverige
77. WWF
78. Örnsköldsviks kommun
79. Överkalix kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 26 februari 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och

med kopia till kn.e.remissvar@regeringskansliet.se samt kopia till filip.vestling@regeringskansliet.e. Ange diarienummer **KN2025/01412** och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Frågor under remisstiden besvaras av Filip Vestling, 08-405 87 96, filip.vestling@regeringskansliet.se.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i rapporten.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Rapporten kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Magnus Blümer
Departementsråd

Regeringskansliet

Remiss

2025-10-24
KN2025/01412

Klimat- och näringslivsdepartementet
Energienheten, Säker tillförsel och marknader
Kansliråd
Filip Vestling

Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2025:10 Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning

Remissinstanser

1. Affärsverket svenska kraftnät
2. Allmänna reklamationsnämnden
3. Arvidsjaurs kommun
4. Bodens kommun
5. Borlänge kommun
6. Bostadsrätterna
7. Boverket
8. Chalmers tekniska högskola
9. Energiföretagen Sverige AB
10. Energiforsk
11. Energigas Sverige AB
12. Eskilstuna kommun
13. Falkenbergs kommun
14. Fastighetsägarna Sverige
15. Fortifikationsverket
16. Försvarsmakten
17. Förvaltningsrätten i Linköping
18. Gislaveds kommun
19. Gällivare kommun

Telefonväxel: 08-405 10 00
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Herkulesgatan 17
E-post: kn.registrator@regeringskansliet.se

20. Göteborgs kommun
21. Halmstads kommun
22. Helsingborgs kommun
23. Hudiksvalls kommun
24. Hyresgästföreningen
25. IKEM
26. Jokkmokks kommun
27. Kammarrätten i Jönköping
28. Kiruna kommun
29. Konsumenternas energimarknadsbyrå
30. Konsumentverket
31. Kungliga tekniska högskolan
32. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
33. Lantmäteriet
34. Linköpings kommun
35. Luleå kommun
36. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
37. Länsstyrelsen i Norrbottens län
38. Länsstyrelsen i Skåne län
39. Länsstyrelsen i Stockholms län
40. Länsstyrelsen i Västerbottens län
41. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
42. Malmö kommun
43. Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
44. Svenska naturskyddsföreningen
45. Naturvårdsverket
46. Nordion Energi AB
47. Nybro kommun
48. Nynäshamns kommun
49. Oxelösunds kommun

50. Partille kommun
51. Power Circle
52. Regelrådet
53. Ronneby kommun
54. Sala kommun
55. Skatteverket
56. Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS)
57. Sollefteå kommun
58. Statens energimyndighet
59. Staffanstorps kommun
60. Stenungsunds kommun
61. Stockholms kommun
62. Svea hovrätt (mark- och miljööverdomstolen)
63. Svensk Handel
64. Svenskt Näringsliv
65. Sveriges Allmännytta
66. Sveriges Kommuner och Regioner
67. Sveriges Konsumenter
68. Teknikföretagen
69. Timrå kommun
70. Trafikverket
71. Trelleborgs kommun
72. Umeå kommun
73. Vallentuna kommun
74. Varbergs kommun
75. Villaägarnas riksförbund
76. Vätgas Sverige
77. WWF
78. Örnsköldsviks kommun
79. Överkalix kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 26 februari 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till kn.e.remissvar@regeringskansliet.se samt kopia till filip.vestling@regeringskansliet.e. Ange diarienummer **KN2025/01412** och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Frågor under remisstiden besvaras av Filip Vestling, 08-405 87 96, filip.vestling@regeringskansliet.se.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i rapporten.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Rapporten kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Magnus Blümer
Departementsråd

Energimarknadsinspektionen
Swedish Energy Markets Inspectorate

Ei R2025:10

Vätgas i systemet – en gasmarknad i omställning

Genomförande av EU:s gasmarknadspaket

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, naturgas, fjärrvärme och fjärrkyla. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs.

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna
Energimarknadsinspektionen R2025:10
Författare: Energimarknadsinspektionen
Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se

Förord

Regeringen gav den 14 december 2023 Energimarknadsinspektionen (Ei) uppdraget att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG, som ersätter nuvarande direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. I uppdraget ingår även att bedöma vilka åtgärder som krävs som en följd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 samt revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/ 1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas. Ei ska lämna nödvändiga författningsförslag i de delar där genomförandet kräver bestämmelser i lag eller förordning. Regeringsuppdraget omfattar en fullständig genomgång av gällande nationell rätt som omfattas av direktiv och förordningar, men inte bestämmelser i artiklar som har förlängd genomförandetid.

Eskilstuna, juni 2025

Ulrika Hesslow
Generaldirektör

Claes Vendel Nylander
Projektledare

Innehåll

Sammanfattning **7**
Uppdraget 7
Nya bestämmelser i gasmarknadsdirektivet 7
Nya bestämmelser i gasmarknadsförordningen 10
Så påverkas marknaden 10

Författningsförslag **11**
Förslag till gasmarknadslag (202X:XX) 11
Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar 67
Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar 70
Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader 71
Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) 73
Förslag till lag om ändring i miljöbalk (1998:808) 75
Förslag till lag om ändring i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen 76
Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor 81
Förslag till lag om ändring i lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning 83
Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732) 84
Förslag till ny gasmarknadsförordning 85
Förslag till ändring i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen 102

1 Inledning **106**
1.1 Uppdraget 107
1.2 Gasmarknadspaketet 108

2 Den svenska gasmarknaden **112**
2.1 Naturgas 112
2.2 Vätgas 118
2.3 För rapporten relevanta EU-bestämmelser och författningar 118
2.4 Vad utmärker naturgas, vätgas, koldioxidsnål gas, biogas/biometan, förnybar gas respektive koldioxidsnål gas 121

3 Internationell utblick – vätgas **124**
3.1 Tyskland 124
3.2 Danmark 125

4 Direktiv (EU) 2024/1788 ..... **126**
4.1 Kapitel I – Syfte och definitioner 126
4.2 Kapitel II – Allmänna regler för organisation av marknaden 140
4.3 Kapitel III – Konsumentinflytande, konsumentskydd och kundmarknader 171
4.4 Kapitel IV – Tredje parts tillträde till infrastruktur 217

4.5 Kapitel V – Regler för systemansvariga för överförings-, lagrings- och LNG-anläggningar för naturgas 230
4.6 Kapitel VI drift av distributionssystem för naturgas och vätgas 242
4.7 Kapitel VII – Regler för särskilda vätgasnät 256
4.8 Kapitel VIII – Integrerad nätplanering 261
4.9 Kapitel IX – Åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas 274
4.10 Kapitel X – Tillsynsmyndigheter 313
4.11 Kapitel XI – Slutbestämmelser 344

5 Överväganden och förslag gällande gasmarknadsdirektivet 356
5.1 Bestämmelserna för naturgas, biogas och vätgas samlas i en lag 356
5.2 Definitioner 359
5.3 Tillståndsförfarande för gas 362
5.4 Ändringar i bestämmelserna om koncession 368
5.5 Skyldigheter för innehavare av naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar och operatörer av överföringsnät för vätgas 386
5.6 Transmissionsnätsoperatörers skyldigheter gällande anslutning (artikel 42) och vissa skäl att vägra anslutning (artikel 38) 387
5.7 Anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas (artikel 41, 44.8 och 45) och offentliggörande av tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor (artikel 10.2) 389
5.8 Avgifter och övriga villkor för anslutning och tillträde 392
5.9 System för förhandlat tillträde till vätgassystem 393
5.10 Nätutvecklingsplaner (artikel 55 och 56) 394
5.11 Nätavvecklingsplaner (artikel 57) 399
5.12 Intäktsram för gasverksamhet 400
5.13 Otillåten verksamhet och oberoende för vissa aktörer samt vissa undantag (artikel 46, 60, 62.1, 68.2 och 69) 403
5.14 Åtskillnadsregler för operatörer av överföringsnät för vätgas (artikel 68 och 60) 407
5.15 Åtskillnadsregler för distributionsnätsoperatörer för gas och vätgas (artikel 46) 412
5.16 Åtskillnadsregler för operatörer av lagringsanläggningar för vätgas (artikel 62) 414
5.17 Vissa undantag för vätgasnät inom område som används för industriell eller kommersiell verksamhet (artikel 52) 416
5.18 Utseende och certifiering av transmissionsnätsoperatörer för vätgas (artikel 71) 418
5.19 Undantag från bestämmelser om certifiering och åtskillnad för vätgasnät i isolerade områden (artikel 87) 420
5.20 Redovisning och revison av företag som bedriver överföring eller distribution av vätgas m. fl. (artikel 70, 74 och 75) 422
5.21 Förbud mot spridande av kommersiellt känsliga uppgifter (artikel 40 och 54) 423
5.22 Samarbete mellan transmissions- och distributionsnätsoperatörer för naturgas (artikel 39.3 och artikel 44.7) 424
5.23 Balansavtal för gas utom vätgas och tillsynsmyndighetens godkännande av sådana avtal (artikel 39.5 och artikel 78.7 c)) 425

5.24 Transmissions- och distributionsnätsoperatörers skyldigheter gentemot gasanvändare 428
5.25 Avgifter för utlämnande av rapporterade mätvärden (artikel 22) 429
5.26 Bestämmelser om leverans av gas (artikel 11) 431
5.27 Rätt att byta gasleverantör och regler om avgifter för byte (Artikel 12) 436
5.28 Sistahandsleverantör (artikel 29) 438
5.29 Konsumenträttigheter och konsumentskydd i samband med utfasningen av naturgas (Artikel 13) 439
5.30 Jämförelseverktyg för naturgas och biogas (Artikel 14) 442
5.31 Fakturor och faktureringsinformation (artikel 16 och bilaga 1) 450
5.32 Certifiering av koldioxidsnål gas 458
5.33 Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas (artikel 31.3) 461
5.34 Prisreglering vid naturgaspriskris 462
5.35 Traditionella mätare för gas (artikel 21) 463
5.36 Smarta mätare (Artikel 17 och 18) 464
5.37 Tvistlösning utom domstol 466
5.38 Kontaktpunkt 467
5.39 Utsatta kunder 468
5.40 Anpassningar av gasmarknadslagen till artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet 468
5.41 Kommunala naturgasföretag 469
5.42 Uppdaterade hänvisningar 470
5.43 Övergångsbestämmelser 471

6 Förordning (EU) 2024/1789 av om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, ... 473
6.1 Inledning 473
6.2 Kapitel I – Innehåll, tillämpningsområde och definitioner 473
6.3 Kapitel II – Allmänna regler för naturgassystem och vätgassystem 481
6.4 Kapitel III – Regler för vätgasnät 537
6.5 Kapitel IV – Nätföreskrifter och riktlinjer 550
6.6 Kapitel V – Slutbestämmelser 564

7 Författningskommentarer 609
7.1 Förslag till gasmarknadslag 609
7.2 Förslag till ändring i rörledningslagen 712
7.3 Förslag till lag om ändring i lag (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader 712
7.4 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) 713
7.5 Förslag till lag om ändring i Miljöbalk (1998:808) 714
7.6 Förslag till ändring i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen 715
7.7 Förslag till lag om ändring i lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor 719
7.8 Förslag till lag om ändring i lag (2012:273) om trygg naturgasförsörjning 720
7.9 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslag (2016:732) 720

8 Referenser 722

Bilaga 1 – Konsekvensutredning ..... Se separat dokument

Bilaga 2 – Jämförelsetabell ..... Se separat dokument

Sammanfattning

I juni 2024 antogs EU:s lagstiftningspaket för gas. Paketet kompletterar Ren energi-paketet från 2019 och avser på liknande sätt att stärka kundernas ställning på gasmarknaden, harmonisera gasmarknaden inom unionen och sist, men inte minst, skapa en helt ny reglerad marknad för vätgas.

Gaspaketet innehåller ett nytt direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG och en ny förordning (EU) 2024/1789 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas. Vidare innehåller paketet ändring i förordningen om försörjningstrygghet för gassektorn och förordning (EU) 2024/1787 av den 13 juni 2024 om minskade metanutsläpp inom energisektorn och om ändring av förordning (EU) 2019/942.

Uppdraget

Regeringen gav den 14 december 2023 Ei uppdraget att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets nya direktiv om gemensamma regler på de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, som ersätter nuvarande direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. I uppdraget ingår även att bedöma vilka åtgärder som krävs som en följd av Europaparlamentets och rådets nya förordning om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas som ersätter nuvarande förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/ 1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas.
Energimarknadsinspektionen ska lämna nödvändiga författningsförslag i de delar där genomförandet kräver bestämmelser i lag eller förordning.
Regeringsuppdraget omfattar en fullständig genomgång av gällande nationell rätt som omfattas av direktiv och förordningar, men inte bestämmelser i artiklar som har förlängd genomförandetid.

Nya bestämmelser i gasmarknadsdirektivet

Gasmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om kunder, gasleverantörer samt operatörer avledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Bestämmelserna syftar till att underlätta en ökad användning av förnybara och koldioxidsnåla gaser i energisystemet, möjliggöra en övergång från naturgas till

förnybar gas och göra det möjligt för dessa nya gaser att spela sin nödvändiga roll så att EU:s mål om klimatneutralitet 2050 uppnås. Kunderna ges möjlighet att göra förnybara och koldioxidsnåla val.

Bestämmelserna ger skyldigheter för gasleverantörer att ge kunderna tillräcklig information om sin energiförbrukning och energins ursprung samt effektiva verktyg för att kunna delta på marknaden. Flera bestämmelser som tidigare endast omfattade konsumenter gäller nu samtliga kunder.

Bestämmelserna ger möjlighet för uppkomsten av en vätgasmarknad och utbyggnad av infrastruktur för vätgas.

Ei:s förslag

En ny gasmarknadslag och förordning

- En ny gasmarknadslag och gasmarknadsförordning ersätter naturgaslagen och naturgasförordningen. Lag och förordning föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026.
- Lagen omfattar naturgas, biogas och vätgas.
- Lagens tillämpningsområde begränsas till att inte omfatta lokal och regional infrastruktur (för biogas) som inte överför till konsumenter. Bestämmelserna i gasmarknadslagen omfattar inte heller överföring av gas för egen räkning.
- Rörledningslagens tillämpningsområde begränsas till att inte omfatta gaser som regleras i gasmarknadslagen.
- Nya definitioner av bland annat gas, gassystem, transmissionsnäts- respektive distributionsnätsoperatör, marknadsaktör, energieffektivitet och lagringsanläggning införs.
- Bestämmelserna i den befintliga lagen om certifiering av vissa naturgasföretag flyttas till den nya gasmarknadslagen, samtidigt som certifieringslagen upphör att gälla.
- Bestämmelserna i 9 kap. naturgaslagen om undantag för större naturgasnät utgår och införs inte i den nya gasmarknadslagen. I stället införs vissa undantag när det gäller krav på åtskillnad och certifiering för vätgassystem.
- Flera befintliga förordningar som rör naturgas samlas i den nya gasmarknadsförordningen.

Nya bestämmelser om koncession

- Ei beslutar om koncession för samtliga gasslag enligt gasmarknadslagen. Ei:s beslut kan överklagas till regeringen. Krav på koncession gäller endast transmissionsledningar och anläggningar anslutna till transmissionsledningar. Ei ska kunna ge förhandsbesked huruvida en ledning eller anläggning är koncessionspliktig eller inte.
- Befintligt undantag för ombyggnad av mät- och reglerstation m.fl. behålls.
- Ett nytt undantag för uppförande av en ny station i anslutning till en befintligstation införs.
- Beviljade koncessioner enligt tidigare gällande lagar ska gälla tills vidare.
- Ei föreslås bli kontaktpunkt för gasmarknadens aktörer i frågor om tillstånd (koncession).

Stärkt skydd för gasanvändare

- Nya bestämmelser införs om gasleverantörens information till kunder och bestämmelser om kundskydd vid utfasning av gassystem.
- Gasleverantörer får rätt att ta ut en brytavgift från gasanvändaren endast vid avtal om fast pris.
- Kraven på operatör och gasleverantör skärps i fråga om hur anvisad gasleverantör utses och i fråga om vilken information gasanvändaren ska få.
- Ei får i uppdrag att inrätta ett jämförelseverktyg, gaspriskollen.se.

Skyldigheter för operatörer

- Samtliga transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ska med vissa intervaller offentliggöra och lämna in nätutvecklingsplaner till Ei.
- Nya bestämmelser om anslutning av förnybar gas och vissa produktionsanläggningar.
- Krav på att transmissionsnätsoperatörer för vätgas ska certifieras.

Uppdrag till Ei

- Ei får i uppdrag att utreda ett införande av smarta mätare.
- Ei får i uppdrag att utreda frågan om intäktsramsreglering för vätgasaktörer.
- Ei och andra berörda myndigheter föreslås få i uppdrag att utreda frågan om ett organ för tvistelösning inom energimarknaden utom domstol som kan hantera kundtvister och inte bara konsumenttvister.

Nya bestämmelser i gasmarknadsförordningen

Ei lämnar inga författningsförslag.

Gasmarknadsförordningen innehåller bestämmelser om gasföretag, systemansvariga, befogenheter och ansvar för kommissionen, Acer, tillsynsmyndigheterna, Entso för gas och Europeiskt nätverk för operatörer av vätgasnät. Syftet med bestämmelserna är detsamma som för gasmarknadsdirektivet det vill säga att underlätta en ökad användning av förnybara och koldioxidsnåla gaser i energisystemet och att möjliggöra en övergång från naturgas till förnybar gas.

Bestämmelserna ger skyldigheter för systemansvariga att på vissa villkor och utifrån icke-diskriminerande och transparenta tariffer tillhandahålla tillträde till överföringssystem eller lagringsanläggningar. I förordningen regleras också åtskillnad, balansregler, certifiering av systemansvariga för överförings- och lagringssystem, utarbetandet av nätföreskrifter och regler för tillträde till inmatning för produktionsanläggningar för förnybar och annan koldioxidsnål gas.

Så påverkas marknaden

Med de förslag som Ei lämnar ges kunderna ökad kunskap och ökade valmöjligheter. Ett regelverk för vätgasmarknaden ger möjlighet för framväxten av en marknad och tydliga spelregler för aktörer. Befintligt regelverk för naturgas anpassas för andra gaser och ger likvärdiga förutsättningar för marknadens aktörer.

Förslagen leder i viss mån till utökad administration för gasleverantörer och operatörer.

Ei får utökad tillsyn på många områden och andra tillkommande uppgifter som att fatta beslut om godkännande och undantag.

Författningsförslag

Förslag till gasmarknadslag (202X:XX)

Härigenom föreskrivs följande.

Innehåll:

Innehållsförteckning

Kapitel 1 Inledande bestämmelser (syfte lagens tillämpningsområde och definitioner, ansvarig myndighet m.m.)

Kapitel 2 Koncession

Kapitel 3 Skyldigheter för innehavare av gassystem

Kapitel 4 Åtskillnad, redovisning och revision

Kapitel 5 Certifiering

Kapitel 6 Kommunala gasföretag

Kapitel 7 Intäktsram för gasverksamhet

Kapitel 8 Systembalansavtal och balansansvar

Kapitel 9 Leverans av gas

Kapitel 10 Avbrott och avstängning

Kapitel 11 Tillsyn m.m.

Kapitel 12 Förseningsavgifter

Kapitel 13 Ansvarsbestämmelser

Kapitel 14 Överklagande och handläggning i domstol

Övergångsbestämmelser

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om gassystem, operatörer av gassystem och leverans av gas. Lagen innehåller även bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggningar.

Det som sägs i lagen om en transmissionsnätsoperatör gäller även den som har det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i det västsvenska gassystemet.

Bestämmelserna om förgasningsanläggning tillämpas också på anläggningar som används för kondensering av gas och för import och lossning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Bestämmelserna kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009.

Definitioner

2 § Med gas avses i denna lag vätgas, naturgas, biogas och andra gaser i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i ett gassystem. Med gas avses även flytande (kondenserad) gas som matas in i ett gassystem.

Med gassystem avses gasledning eller ledningssystem, lagringsanläggning, förgasningsanläggning eller vätgasterminal som är ansluten till transmissions- eller distributionsledning och som används i huvudsak för överföring eller lagring av gas. Distributionsledningar som inte är anslutna till en transmissionsledning utgör ett gassystem förutsatt att överföring sker till konsumenter. Gasledningar eller anläggningar som används uteslutande för egen räkning utgör inte ett gassystem.

3 § Med biogas avses i denna lag gasformiga bränslen som framställs av biomassa.

4 § Med biometan avses i denna lag biogas som uppgraderats till en sådan kvalitet som krävs för inmatning på ett transmissions- eller distributionsnät för metan.

5 § Med koldioxidsnål gas avses i denna lag gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av

växthusgasutsläppen på 70 procent jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

6 § Med förnybar gas avses i denna lag biogas, biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2.36 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

7 § Med tredje land avses i denna lag länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-området).

8 § Med gasledning avses i denna lag rörledning, mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation och kompressorstation som används för överföring av gas.

9 § Med lagringsanläggning avses i denna lag en anläggning för lagring av gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Anläggning för lagring av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning eller som behövs för att innehavaren ska kunna fullgöra sina uppgifter utgör inte en lagringsanläggning.

En anläggning för lagring av vätgas som består i enkelt reproducerbara lagringstankar utgör inte en lagringsansläggning.

10 § Med förgasningsanläggning avses i denna lag en anläggning för förgasning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Anläggning för förgasning eller kondensering av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning utgör inte en förgasningsanläggning.

11 § Med vätgasterminal avses i denna lag en anläggning för lossning och omvandling av flytande väte eller av flytande ammoniak till gasformig vätgas för inmatning i gassystem.

12 § Med överföring av gas avses i denna lag överföring av gas för annans räkning genom transmissionsledningar eller distributionsledningar.

13 § Med transmission avses i denna lag överföring av gas för annans räkning i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av gas.

14 § Med distribution avses i denna lag överföring av gas för annans räkning genom lokala eller regionala rörledningsnät.

15 § Med gasleverantör avses i denna lag den som yrkesmässigt levererar gas.

16 § Med gasföretag avses i denna lag företag som överför eller bedriver handel med gas samt innehavare av lagringsanläggningar, förgasningsanläggningar och vätgasterminaler.

17 § Med transmissionsnätsoperatör avses i denna lag den som bedriver transmission av gas.

18 § Med transmissionsnätsoperatör för vätgas avses i denna lag den som bedriver transmission av vätgas.

19 § Med distributionsnätsoperatör avses i denna lag den som bedriver distribution av gas.

20 § Med distributionsnätsoperatör för vätgas avses i denna lag den som bedriver distribution av vätgas.

21 § Med innehavare av lagringsanläggning avses i denna lag varje fysisk eller juridisk person som bedriver lagringsverksamhet avseende gas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för gas.

22 § Med gasanvändare avses i denna lag den som enligt avtal med gasföretag tar ut gas från gassystem i en eller flera uttagspunkter.

23 § Med konsument avses i denna lag en fysisk person till vilken gas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

24 § Med marknadsaktör avses i denna lag en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar gas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för gas.

25 § Med intäktsram avses i denna lag de samlade intäkter som ett gasföretag högst får uppbära från gasverksamhet under en tillsynsperiod.

Med gasverksamhet avses i första stycket överföring och lagring av gas eller att ge tillträde till en förgasningsanläggning.

26 § Med små företag avses i denna lag företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning inte överstiger 10 miljoner euro per år.

Med medelstora företag avses i denna lag företag som sysselsätter färre än 250 anställda och vars omsättning inte överstiger 50 miljoner euro per år.

27 § Med energieffektivitet avses i denna lag kvoten mellan resultatet i form av prestanda, tjänster, varor eller energi och insatsen av energi.

28 § Med förbättrad energieffektivitet avses i denna lag en ökning av energieffektiviteten som ett resultat av tekniska, beteendemässiga eller ekonomiska förändringar.

29 § Med uttagspunkt avses den punkt där en gasanvändare, enligt avtal med innehavaren av gasledning, tar ut gas för förbrukning.

30 § Med sammanlänkning för vätgas avses ett vätgasnät som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters vätgasnät eller ett vätgasnät mellan en medlemsstat och ett tredjeland fram till medlemsstaternas territorium eller den medlemsstatens territorialvatten.

Ansvarig myndighet

31 § Den myndighet som regeringen bestämmer är tillsynsmyndighet enligt denna lag.

Tillsynsmyndigheten prövar frågor om koncession enligt 2 kap. Regeringen ska dock pröva

1. ett ärende som avser en utlandsförbindelse, om inte något annat anges, och

2. ett ärende om att bevilja koncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen.

Tillsynsmyndigheten ska även pröva frågor om certifiering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Tillsynsmyndigheten ska också utföra certifieringsmyndighetens uppgifter enligt förordning (EU) 2024/1789.

2 kap. Koncession

Allmänt om koncession

1 § En gasledning för transmission får inte byggas eller användas utan tillstånd (koncession).

Åtgärder för att bereda plats för en transmissionsgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

2 § En lagringsanläggning som ansluts till en transmissionsgasledning får inte byggas eller användas utan koncession.

Åtgärder för att bereda plats för en lagringsanläggning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

3 § En förgasningsanläggning som ansluts till en transmissionsgasledning får inte byggas eller användas utan koncession.

Åtgärder för att bereda plats för en förgasningsanläggning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

4 § Koncession krävs inte för en gasledning, förgasningsanläggning eller lagringsanläggning som är belägen efter en mät- och reglerstation.

Koncession krävs inte för ombyggnad av en mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation eller uppförande av en ny sådan station i anslutning till en befintlig station.

Koncession krävs inte för att utföra åtgärder enbart för att avgöra var och hur en transmissionsgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön när en transmissionsgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ska anläggas och vara i drift.

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession i fråga om vissa slag av gasledningar eller vissa slag av åtgärder med gasledningar.

6 § Tillsynsmyndigheten ska i det enskilda fallet, efter ansökan av den som avser att bygga eller som använder en transmissionsgasledning, lämna ett bindande besked om huruvida ledningen omfattas av undantag från koncession enligt 4 § eller omfattas av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

7 § Om koncession beviljats för en transmissionsgasledning, en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning, får förbud inte meddelas med stöd av miljöbalken mot att bygga och använda ledningen eller anläggningen.

Förutsättningar för meddelande av koncession

8 § Koncession får meddelas endast om ledningen eller anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

9 § Vid prövning av en koncession ska en ledning eller anläggning anses vara lämplig från allmän synpunkt om ledningen eller anläggningen

1. behövs för

a) att uppfylla skyldigheter enligt denna lag eller krav som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

b) en säker, tillräcklig och energieffektiv gasförsörjning

c) ökad kapacitet i ledningen eller anläggningen som bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam, eller

d) att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse, och

2. ledningen eller anläggningen har en ändamålsenlig placering i gassystemet och en ändamålsenlig teknisk utformning.

En anläggning som uppfyller villkoren i första stycket ska dock inte anses vara lämplig från allmän synpunkt om synnerliga skäl talar emot det.

10 § Koncession får inte strida mot en detaljplan eller mot områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

11 § Vid prövning av frågor om meddelande av koncession ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om koncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

12 § En koncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva den verksamhet som avses med koncessionen. Det ska särskilt beaktas om sökanden kan antas ha vilja och förmåga att dels utöva den verksamhet som avses med koncessionen, dels utöva verksamheten enligt de föreskrifter och villkor som kommer att gälla för verksamheten.

13 § Om sökanden redan har bedömts vara lämplig ur allmän synpunkt att utöva transmissionsnätsverksamhet för vätgas efter prövning i samband med certifiering enligt 5 kap. 4 § andra stycket ska inte någon prövning enligt 12 § göras i samband med ansökan om koncession för sådan operatör.

Koncessionsvillkor

14 § En koncession för en gasledning ska ange rörledningens huvudsakliga sträckning.

En koncession för en gasledning, en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt. Den ska också förenas med de villkor för ledningens eller anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller som behövs för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Det får anges som villkor för en koncession att ledningen eller anläggningen ska vara färdigställd inom en viss tid. Om det finns särskilda skäl, får tillsynsmyndigheten, eller om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen regeringen, förlänga den angivna tiden. Ansökan om förlängning ska göras före utgången av den angivna tiden.

15 § En koncession får för sin giltighet göras beroende av att den som innehar koncessionen ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort den berörda ledningen eller anläggningen och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig, får tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om en utlandsförbindelse, regeringen besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om säkerhetens beskaffenhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen och förvaras av länsstyrelsen i det län där verksamheten bedrivs.

Koncessionens giltighetstid

16 § En koncession gäller tills vidare. En koncession får begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl.

Förlängning av giltighetstiden

17 § En tidsbegränsad koncessions giltighetstid får på ansökan av koncessionshavaren förlängas med femton år i taget. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas. Det får även beslutas att nätkoncessionen ska gälla tills vidare, om sökanden begär det.

Vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Ansökan om förlängning av giltighetstiden ska göras senast två år före koncessionstidens utgång. Koncessionen gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen prövar frågor om förlängning.

Överlåtelse av koncession

18 § En koncession får inte överlåtas utan tillstånd.

Frågor om tillstånd prövas av tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen. Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av koncession ska 12 § tillämpas.

Återkallelse av koncession

19 § En koncession för en gasledning, en förgasningsanläggning eller en lagringsanläggning som inte är en sådan anläggning som avses i andra stycket får återkallas helt eller delvis

1. om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift.

En koncession för en underjordisk lagringsanläggning som inte är del av en anläggning för flytande naturgas får återkallas om förutsättningarna i artikel 15.11 i Europaparlamentets och rådets förordning Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 (omarbetning) är uppfyllda.

Frågor om återkallelse av koncession prövas av tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen.

Återställning

20 § Om en koncession upphör att gälla, är den som senast haft koncessionen skyldig att ta bort den berörda ledningen eller anläggningen samt vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

I samband med att koncessionen upphör att gälla ska tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen fastställa koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket.

Om den som senast haft koncessionen inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får tillsynsmyndigheten förelägga denne vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna ska vidtas på dennes bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den tidigare koncessionshavarens bekostnad får verkställas.

21 § Om en ledning eller anläggning har byggts utan koncession där sådan behövs, får tillsynsmyndigheten förelägga ledningens eller anläggningens innehavare att ta bort denna samt att vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

Om innehavaren inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får tillsynsmyndigheten förelägga innehavaren vid vite att fullgöra skyldigheterna

eller besluta att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad får verkställas.

22 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för återställning, får tillsynsmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningen ska utföras så att minsta skada och intrång vållas. Byggnader får uppföras eller vägar byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller om tillsynsmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om åtgärden är oundgängligen nödvändig för att återställningen ska kunna utföras.

Om återställningen orsakar skada eller intrång, ska ersättning för detta lämnas. Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av denna ligger.

Tillträde till mark för undersökning

23 § Tillsynsmyndigheten får, om det finns skäl för det, besluta att den som avser att ansöka om koncession eller att bygga en ledning med stöd av en beviljad koncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Tillsynsmyndigheten får förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

24 § En undersökning enligt 23 § ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt.

Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

25 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärder enligt 23 § ska kunna genomföras.

26 § Om en undersökning enligt 23 § orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

27 § Tillsynsmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning enligt 23 § ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

28 § Tillsynsmyndigheten får besluta att en undersökning enligt 23 § får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen

1. har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller

2. är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

Gasledning inom område för trafikled

29 § Innehavaren av en gasledning som har byggts inom området för en befintlig allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana eller spårväg eller kanal eller annan sådan vattentrafikled (trafikled) är skyldig att, om trafikleden ska ändras, vidta och bekosta de åtgärder med gasledningen som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Om åtgärden vidtas med en gasledning där denna korsar en trafikled, ska dock den som förvaltar trafikleden ersätta innehavaren av ledningen för kostnaden för åtgärden.

30 § Om en gasledning som har byggts inom området för en befintlig trafikled medför ökade kostnader för trafikledens underhåll, ska innehavaren av ledningen ersätta dessa ökade kostnader.

31 § Om arbete på en gasledning, som har byggts inom området för någon annan trafikled än allmän väg, kan inverka på trafiksäkerheten eller om arbetet medför större ingrepp i trafikleden, ska det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom dennes försorg. Innehavaren av ledningen ska svara för kostnaden för arbetet.

Om en gasledning blivit skadad och dröjsmål med reparationen skulle orsaka avsevärd olägenhet, får ledningsinnehavaren påbörja reparationen även om skadan inte hunnit anmälas till trafikledens förvaltare.

Ledningsinnehavaren ska dock snarast underrätta trafikledens förvaltare om det påbörjade arbetet.

I fråga om arbete med gasledning inom område för allmän väg gäller 44 § väglagen.

Kapitel 3 Skyldigheter för innehavare av gassystem

Särskilt om transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer

1 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt gassystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer svarar också för att deras gassystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring.

Transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer ska samarbeta med varandra så att marknadsaktörerna som är anslutna till operatörernas nät kan delta på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad samarbetet enligt andra stycket ska innehålla och hur det ska utformas.

Särskilt om företag som innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning

2 § Den som innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ansvarar för driften av anläggningen och för att den är säker, tillförlitlig och effektiv.

Särskilt om lagring av gas

3 § En transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör och en innehavare av lagringsanläggning är skyldig att på skäliga villkor lagra gas för annans räkning.

Skyldighet att lagra gas föreligger inte om anläggningen eller ledningen saknar kapacitet för den begärda lagringen eller om det annars finns särskilda skäl.

Särskilt om tillträde till förgasningsanläggning och vätgasterminal

4 § En operatör av en förgasningsanläggning eller en vätgasterminal är skyldig att på skäliga villkor mata in gas som innehas av annan.

Skyldighet att mata in gas föreligger inte om anläggningen eller terminalen saknar kapacitet för den begärda inmatningen eller om det annars finns särskilda skäl.

Anslutning till gasledning

5 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäliga villkor ansluta en annan gasledning, en lagringsanläggning, en förgasningsanläggning eller en produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas, om innehavaren av den andra ledningen eller anläggningen begär det. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig gasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten och ändring av tiden för överföringen.

Vid en begäran om anslutning till natur- eller biogassystem ska produktionsanläggning för biometan ha företräde framför andra produktionsanläggningar.

Vägrad anslutning eller vägrat tillträde

6 § Anslutning eller tillträde får endast vägras om gasledningen, till vilken anslutning begärs, saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.

En transmissionsnätsoperatör får endast vägra anslutning av en produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas om det finns driftsmässiga eller säkerhetsmässiga begränsningar i transmissionsnätet.

Uppgifter om avgifter och villkor för anslutning

7 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska

1. i samband med att en anslutning begärs lämna skriftlig information om avgiften och övriga villkor för anslutningen inom skälig tid,

2. på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig information om de villkor som i fråga om anslutning för inmatning av gas gäller för gasens kvalitet, lukt eller tryck,

3. offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning och de villkor som avses i 2, och

4. avseende anslutning till gasledning som inte är en vätgasledning offentliggöra avgifter som tillämpas för anslutning av anläggningar som levererar gas från förnybara energikällor.

Särskilt om anslutning av produktionsanläggningar för biometan

8 § En anslutning av en produktionsanläggning för biometan ska genomföras inom skälig tid från det att operatören har tagit emot en beställning om anslutning

utifrån lämnad offert. Tiden för genomförandet av anslutningen får vara längre än två år endast om det finns särskilda skäl.

Standardiserade rutiner för anslutning

9 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ska ha standardiserade rutiner för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till sina nät. De standardiserade rutinerna, som ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar, ska offentliggöras och vara godkända av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas.

Transmissionsnätsoperatörer ska dessutom ha standardiserade rutiner och avgifter och övriga villkor för anslutning av lagringsanläggningar, förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och industrier till sina nät. De standardiserade rutinerna med avgifter och villkor, som ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar, ska offentliggöras och vara godkända av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om standardiserade rutiner enligt första och andra stycket.

Avgifter för anslutning

10 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter och övriga villkor för anslutning ska utformas.

Skyldighet att överföra gas

11 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska överföra gas på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäliga villkor.

Avgifter för överföring

12 § Villkoren för överföring av gas ska utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga rörledningar som överföringen sker genom.

Avgifterna ska utformas på ett sätt som är förenligt med ett effektivt nyttjande av gasledningarna och en effektiv produktion och användning av gas.

13 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter för överföring av gas ska utformas.

Uppgifter om villkor för överföring, lagring och tillträde

14 § Den som bedriver överföring av gas eller innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ska

1. utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om avgifter och övriga villkor för överföring, lagring respektive tillträde till anläggningen, och

2. offentliggöra sådana uppgifter.

15 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om offentliggörande av sådana villkor som avses i 14 §.

Förhandsprövning av villkor

16 § Den som bedriver överföring av gas eller innehar en lagringsanläggning eller förgasningsanläggning får inte ingå avtal om sådan anslutning som avses i 5 § eller om överföring, lagring eller tillträde till en förgasningsanläggning förrän de metoder som ska användas för att utforma avtalsvillkoren har prövats av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska dock inte pröva metoderna för att utforma avgifter för överföring, lagring eller tillträde till en förgasningsanläggning.

17 § Tillsynsmyndigheten ska godkänna de metoder som ska prövas enligt 16 §, om metoderna kan antas leda till att villkoren i avtalen blir objektiva och icke-diskriminerande.

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner en metod, ska myndigheten ange i beslutet hur villkoren i stället ska utformas.

Beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

18 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet i 16 § i fråga om natur- eller biogasledningar eller ledningsnät som används för överföring av natur- eller biogas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet.

Mätning och rapportering av överförd gas

19 § Den som bedriver överföring av gas är skyldig att utföra mätning av överförd gas och rapportera resultatet av dessa mätningar.

Rapportering av mätresultat enligt första stycket ska ske till den systembalansansvarige, till andra berörda företag som bedriver överföring, gasanvändare, balansansvariga och leverantörer av gas. På begäran ska rapportering också ske till ett företag som gasanvändaren har utsett.

En gasanvändare får inte debiteras någon avgift för att dennes uppgifter lämnas ut. Om rapportering sker till ett företag som gasanvändaren har utsett enligt andra stycket ska en eventuell avgift för rapporteringen som den som bedriver överföring av gas tar ut av företaget som mottar rapportering motsvara kostnaden för att tillhandahålla uppgifterna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om mätning och rapportering av överförd gas enligt denna paragraf.

Anskaffande av energi för drift av gasledningar utom vätgasledningar

20 § En transmissionsnätsoperatör för gas utom vätgas ska på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt anskaffa den gas som behövs för att bedriva överföring av gas.

Avtal med gasanvändare

21 § Ett avtal mellan en gasanvändare och en transmissionsnäts- eller distributionsnätsoperatör ska innehålla uppgifter om

1. företagets namn, adress, telefonnummer, e-postadress och webbplats,

2. företagets åtagande gentemot gasanvändaren,

3. när avtalet träffas,

4. var gasanvändaren kan finna information om företagets priser och övriga villkor,

5. villkoren för fakturering och betalning,

6. villkoren för uppsägning av avtalet,

7. villkoren för ersättning om företaget inte uppfyller sitt åtagande enligt avtalet, och

8. hur företaget på sin webbplats samt på begäran på annat sätt tillhandahåller den ytterligare kundrelaterade information som anges i 25 §.

Fakturering och debitering vid överföring av gas

22 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla gasanvändaren fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

Om en transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör tillämpar ett system med förskottsbetalning för konsumenter, ska detta vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen.

23 § Debitering av gasanvändare ska avse uppmätta mängder, om transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör har tillgång till mätvärden. Om operatören inte har tillgång till uppmätta mätvärden får debiteringen avse uppskattad förbrukning. Information om uppmätt förbrukning ska vara tillgänglig för gasanvändaren på operatörens webbplats.

Första stycket gäller inte för kunder med uttagspunkt som uteslutande använder gas för hushållsändamål.

24 § Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal och kunna erbjudas i elektronisk form.

Innehåll i faktura m.m.

25 § En transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörs faktura till en gasanvändare ska vara tydlig och innehålla information om

operatörens namn, adress, webbplats samt kontaktuppgifter inklusive telefonnummer och e-postadress till kundtjänst

vilket belopp som ska betalas och förfallodag,

uppmätt förbrukning eller, vid avsaknad av mätvärden, beräknade mängder,

anläggningsnummer, samt

avgiftens beteckning.

26 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om operatörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för operatören att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

27 § Distributionsnätsoperatörer som överför gas till konsumenter ska på sina webbplatser lämna tydlig information om

1. konsumentens rättigheter,

2. hur konsumenten ska gå till väga för att lämna klagomål,

3. vilka organ konsumenten kan vända sig till för information eller tvistlösning, och

4. oberoende användarrådgivning, där konsumenterna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.

Informationen ska på konsumentens begäran lämnas på annat sätt.

28 § Distributionsnätsoperatörer ska på fakturor till konsumenter, eller i samband med fakturering, antingen lämna den information som följer av 27 § eller hänvisa till att informationen finns på operatörens webbplats och på begäran kan tillhandahållas på annat sätt.

29 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om den information som ska lämnas enligt 27 §.

30 § Tranmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ska ha fastställda rutiner för hanteringen av klagomål från gasanvändare.

Offentliggörande av information

31 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör eller innehavare av en lagrings- eller förgasningsanläggning att offentliggöra information som har betydelse för gasmarknadens funktion.

Nätutvecklingsplaner

32 § En transmissionsnätsoperatör ska ta fram en tioårig nätutvecklingsplan för sin verksamhet. Nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vartannat år och ges in till tillsynsmyndigheten.

Vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan enligt första stycket ska en transmissionsnätsoperatör samverka med berörda infrastrukturoperatörer. En transmissionsnätsoperatör för vätgas ska vid utarbetandet särskilt samverka med transmissionsnätsföretag för el och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En infrastrukturoperatör, ett transmissionsnätsföretag för el och ett distributionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

33 § En distributionsnätsoperatör för vätgas ska ta fram en tioårig nätutvecklingsplan för sin verksamhet. Nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vart fjärde år och ges in till tillsynsmyndigheten.

Vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan enligt första stycket ska distributionsnätsoperatören för vätgas samverka med berörda infrastrukturoperatörer. Distributionsnätsoperatören för vätgas ska vid utarbetandet särskilt samverka med distributionsnätsoperatörer för annan gas och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En infrastrukturoperatör, en distributionsnätsoperatör för annan gas och ett distributionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Nationella nätutvecklingsplaner

34 § En nätutvecklingsplan enligt 32 § första stycket ska normalt också gälla som nationell nätutvecklingsplan utom i det fall som anges i 35 §.

35 § Om det finns flera transmissionsnätsoperatörer för ett och samma gasslag ska dessa operatörer samarbeta för att ta fram en gemensam nationell nätutvecklingsplan för aktuellt gasslag.

För transmissionsnätsoperatörer för vätgas gäller att dessa vid utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska samverka med transmissionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Transmissionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatörerna.

Den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska bygga på varje transmissionsnätsoperatörs nätutvecklingsplan framtagen enligt 32 § första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska tas fram, vad den ska innehålla och hur den ska offentliggöras.

36 § Transmissionsnätsoperatörerna ska gemensamt ge in den nationella nätutvecklingsplanen enligt 35 § till tillsynsmyndigheten.

Nätavvecklingsplaner för gas utom vätgas

37 § En distributionsnätsoperatör ska vart fjärde år utarbeta en tioårig plan (nätavvecklingsplan) över den infrastruktur för gas utom vätgas som operatören avser att avveckla. Nätavvecklingsplanen ska lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Distributionsnätsoperatörer verksamma inom samma regionala område kan välja att utarbeta en gemensam nätavvecklingsplan.

En nätavvecklingsplan enligt första och andra stycket ska utarbetas i nära samarbete med distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören i arbetet med framtagandet av nätavvecklingsplanen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om distributionsnätsoperatörers skyldigheter enligt första och andra stycket.

Energieffektivitet först

38 § Vid beslut om nätplanering och nätutveckling, och vid beslut om investeringar som beloppsmässigt överstiger ett värde som motsvarar 100 000 000 euro, ska en innehavare av gassystem tillämpa principen om energieffektivitet först så som den definieras i artikel 2.18 i förordning (EU) 2018/1999.

Ett beslut enligt första stycket ska föregås av en kostnads-nyttoanalys.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad en kostnads-nyttoanalys enligt andra stycket ska innehålla samt hur den ska utföras och redovisas.

39 § En innehavare av gassystem ska analysera möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i sina gasledningar. Analyskravet infaller första gången då en gasledning varit i drift i tio år.

De åtgärder som vidtas för att skapa förbättrad energieffektivitet i gasledningar ska, tillsammans med förväntade energibesparingar till följd av åtgärderna, rapporteras till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. vad en analys av åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska innehålla,

2. hur rapportering av åtgärder för förbättrad energieffektivitet och de energibesparingar som väntas till följd av åtgärderna ska utföras, och

3. hur ofta rapportering av resultat av analys gällande åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska ske.

Tillträde för tredje part till vätgassystem

40 § Om en vätgasoperatör får en begäran om tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning från tredje part, ska vätgasoperatören förhandla om tillträde med den som gjort begäran. Skyldigheten att förhandla innebär att vätgasföretaget ska försöka komma överens om ett tillträde med den som begärt det.

41 § Om någon överenskommelse inte kan träffas om tillträde, ska vätgasoperatören ange skälen för att tillträde inte medges.

42 § Vätgasoperatören ska ha objektiva och icke-diskriminerande villkor för tillträde för tredje part. Villkoren ska offentliggöras på vätgasoperatörens webbplats.

Kapitel 4 Åtskillnad, redovisning och revision

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i tillämpliga delar för transmissionsnätsoperatörer, distributionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggning för gas.

Bestämmelserna i 13-14 §§ och bestämmelserna om redovisning och revision i 19–20 §§ gäller även för operatör av en vätgasterminal och innehavare av förgasningsanläggning.

I 17 § finns dessutom bestämmelser om krav på att upprätta och genomföra en övervakningsplan för samriskföretag i vissa fall.

Undantag

2 § Det som anges i 10 § gäller inte kontroll eller rättighet som utövas av staten genom regeringen.

Bestämmelsen i 11 § gäller inte för en distributionsnätsoperatör för vätgas om denne ingår i ett företag som också är distributionsnätsoperatör för gas som inte är vätgas förutsatt att antalet anslutna kunder hos distributionsnätsoperatören och distributionsnätsoperatören för vätgas tillsammans är färre än 100 000.

3 § Bestämmelserna i 6–7 §§ och 10 § första och andra stycket hindrar inte att en transmissionsnätsoperatör bedriver sådan produktion av el som avses i 3 kap. 12 § andra stycket ellagen (1997:857) eller ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av el som uteslutande är avsedd för driften av transmissionsnätsoperatörens elektriska ledningsnät.

Undantag för ledningsnät beläget i Övre Norrland

4 § Regeringen får besluta om undantag från 6–7 §§ och 10–11 §§ för en transmissionsnätsoperatör för vätgas med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33). Ett undantag får även avse kravet på certifiering i 5 kap. 2 § denna lag.

Regeringen får besluta om undantag från 6, 15–16 och 18 §§ för en distributionsnätsoperatör för vätgas med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33).

Ett undantag enligt första och andra stycket ska anmälas till Europeiska kommissionen och gälla 15 år från det att undantaget beviljats eller tills att regeringen återkallar undantaget enligt förutsättningar som anges i fjärde stycket. Ett undantag får gälla längst till 31 december 2044.

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år, eller efter en begäran från Europeiska kommissionen, utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt kan regeringen återkalla undantaget. Ett undantag ska återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt.

Undantag för vätgasnät inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område

5 § Tillsynsmyndigheten får besluta om undantag från 6–7 §§ och 10–11 §§ för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område under förutsättning att

1. det inte omfattar sammanlänkningar för vätgas,
2. det inte är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett vätgasnät som omfattas av ett redan beviljat undantag,
3. det i första hand ska användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till detta nät, och
4. det inte är anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna § och som drivs av samma operatör av vätgasnät.
   Ett undantag får även avse kravet på certifiering i 5 kap. 2 § denna lag.

Tillsynsmyndigheten får återkalla ett meddelat undantag enligt första stycket under de förutsättningar som anges i tredje stycket.

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt får tillsynsmyndigheten återkalla undantaget. Ett undantag ska återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt.

Otillåten verksamhet

6 § En transmissionsnätsoperatör får inte bedriva produktion av eller handel med gas eller el.

En distributionsnätsoperatör får inte bedriva handel med gas.

En innehavare av lagringsanläggning får inte bedriva produktion av eller handel med gas.

Juridisk, personell och organisatorisk åtskillnad

7 § En transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

Om en innehavare av lagringsanläggning ingår i en koncern ska innehavarens organisation och beslutsordning vara skild från företag som bedriver produktion av och handel med gas. Innehavaren ska dessutom, tillsammans med sitt moderföretag, se till att den har en i förhållande till övriga företag i koncernen

faktisk och självständig beslutanderätt när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll och utbyggnad av lagringsanläggningen.

8 § Transmission av vätgas får inte bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el.

Undantag från kravet i första stycket kan medges av tillsynsmyndigheten om en kostnads-nyttoanalys utförd av tillsynsmyndigheten visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får ta fram föreskrifter om kostnads-nyttoanalysen enligt andra stycket och de kriterier som ska bedömas i en sådan och vid en omprövning enligt 9 § andra stycket.

9 § Om ett undantag beviljas enligt 8 § ska den bedömning som legat till grund för undantaget offentliggöras av tillsynsmyndigheten. Beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska ompröva beslutet minst vart sjunde år. Om en ny bedömning visar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, avgifter och övriga villkor för överföring och gränsöverskridande handel, eller leder till korssubventionering eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska beviljat undantag återkallas.

10 § Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en transmissionsnätsoperatör, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos en transmissionsnätsoperatör, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

11 § En styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör för vätgas eller en innehavare av lagringsanläggning får

inte samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas.

12 § Om en transmissionsnätsoperatör ingår i en koncern där en annan del bedriver produktion av eller handel med gas, får åtgärder som vidtas av företag i koncernen för att säkerställa att kraven i 7, 10 och 11 §§ är uppfyllda inte innebära att personal eller kommersiellt känsliga uppgifter överförs från transmissionsnätsoperatören till ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas.

13 § Om en transmissionsnätsoperatör för gas eller distributionsnätsoperatör för vätgas, en innehavare av lagringsanläggning, en operatör av en vätgasterminal eller en innehavare av förgasningsanläggning bedriver även annan verksamhet än transmission eller distribution, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen eller distributionen, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet.

Om en operatör eller innehavare enligt första stycket ingår i en koncern, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av gas eller distribution av vätgas, lagring och drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet.

14 § Det som anges i 13 § ska inte hindra att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av gas eller distribution av vätgas, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning görs tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

Övervakningsplan

15 § En distributionsnätsoperatör eller en innehavare av lagringsanläggning för gas som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska upprätta en övervakningsplan och se till att planen följs.

Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål ska uppnås. I 16 § finns särskilda bestämmelser för en distributionsnätsoperatör om övervakningsansvarig och rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. En innehavare av lagringsanläggning för

gas är skyldig att upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits med anledning av upprättad övervakningsplan. Rapporten ska ges in till tillsynsmyndigheten och i samband med det offentliggöras av den som ger in den.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen.

16 § En distributionsnätsoperatör som är skyldig att upprätta en övervakningsplan enligt 15 § ska utse en övervakningsansvarig, som självständigt ska bevaka att planen upprättas och följs.

Distributionsnätsoperatören ska se till att den övervakningsansvarige har de befogenheter och tillgång till den information som krävs för att utföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen och ge in rapporten till tillsynsmyndigheten. Distributionsnätsoperatören ska offentliggöra rapporten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om utseende av övervakningsansvarig och dennes uppgifter samt om offentliggörandet av den årliga rapporten.

17 § Ett samriskföretag ska upprätta och genomföra en övervakningsplan, om

1. företaget har bildats för att genomföra ett samarbete som syftar till att integrera marknader för gas utom vätgas i Norden och Europeiska unionen, och

2. det bland de företag som har bildat samriskföretaget finns en transmissionsnätsoperatör som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas utom vätgas.

Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som företaget ska vidta för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden för gas utom vätgas. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som företagets anställda har för att förhindra detta.

Övervakningsplanen ska ges in till och godkännas av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Varumärkesprofilering och kommunikation med gasanvändare och allmänheten

18 § Om ett företag som är distributionsnätsoperatör och ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ingår i samma koncern, ska företagen när de

vänder sig till enskilda gasanvändare eller allmänheten ange sin identitet på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilken verksamhet företaget bedriver.

Redovisning

19 § Transmission av gas, distribution av gas, drift av förgasningsanläggning, vätgasterminaler och lagring av gas ska ekonomiskt redovisas var för sig och dessutom skilt från annan verksamhet. Vätgasverksamhet ska redovisas skilt från annan gasverksamhet.

Verksamhet som rör lagring av gas och drift av en förgasningsanläggning ska ekonomiskt redovisas så att lagring i lagringsanläggning, lagring i rörledning och drift av förgasningsanläggning redovisas var för sig och dessutom skilt från annan verksamhet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om redovisning av verksamhet som anges i första och andra stycket och om skyldigheten att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten.

Revision

20 § En revisor hos en transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör, en innehavare av lagringsanläggning, en innehavare av förgasningsanläggning och hos en operatör av vätgasterminal ska göra en särskild granskning av redovisningen av den aktuella verksamheten.

Revisorn ska årligen i ett särskilt intyg avge ett utlåtande i frågan om redovisningen av verksamheten skett enligt gällande bestämmelser. Företaget som är föremål för revisionen ska lämna in intyget till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om revisionen.

Kapitel 5 Certifiering

Inledande bestämmelse

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer.

I 12–14 §§ i detta kapitel finns särskilda bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatör när certifiering begärs av en person från tredje land

eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land.

I 15–18 §§ i detta kapitel finns särskilda bestämmelser som rör certifiering av innehavare av lagringsanläggning för gas utom vätgas.

Bestämmelserna kompletterar bestämmelser i förordning (EU) 2024/1789.

Krav på certifiering av transmissionsnätsoperatörer

2 § En transmissionsnätsoperatör får inte bedriva överföring av gas i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar utan att vara certifierad enligt denna lag.

Undantag från kravet på certifiering

3 § Följande transmissionsnätsoperatörer behöver inte certifieras

1. transmissionsnätsoperatör som innehar högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av gas,
2. transmissionsnätsoperatör för vätgas, med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33), om regeringen med stöd av 4 kap. 4 § första stycket meddelat undantag från kravet på certifiering, eller
3. transmissionsnätsoperatör för vätgas som av tillsynsmyndigheten meddelats undantag från kravet på certifiering med stöd av 4 kap. 5 § första stycket för att denne bedriver transmission av vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område.

4 § Certifiering får beviljas efter ansökan av den som avser att bedriva överföring av gas i högtrycksledning, eller vid en omprövning efter en begäran från Europeiska kommissionen, om kraven i 4 kap. 6–14 §§ är uppfyllda.

För att en transmissionsnätsoperatör för vätgas ska kunna certifieras krävs, förutom att kraven i 4 kap. 6–14 §§ är uppfyllda, att denne bedöms lämplig ur allmän synpunkt att bedriva transmission för vätgas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad en ansökan om certifiering enligt första stycket ska innehålla och om kriterier för kravet på lämplighet ur allmän synpunkt som anges i andra stycket.

Slutligt certifieringsbeslut och utnämning till transmissionsnätsoperatör

5 § En certifiering ska gälla först från det att tillsynsmyndigheten har meddelat ett slutligt certifieringsbeslut.

Efter godkänd certifiering ska transmissionsnätsoperatören utnämnas till godkänd certifierad transmissionsnätsoperatör.

Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett slutligt beslut om certifiering och utnämning av en transmissionsnätsoperatör till Europeiska kommissionen. Anmälan ska innehålla en uppgift om det certifierade företagets transmissionsnät. Utnämningen ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Handläggning av en ansökan och förslag till beslut (preliminärt beslut)

6 § En fråga om certifiering ska prövas skyndsamt. Tillsynsmyndigheten ska ta fram ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) inom 100 arbetsdagar från det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten, eller Europeiska kommissionen överlämnat en begäran om certifiering.

Om tillsynsmyndigheten inte har tagit fram ett förslag till beslut (preliminärt beslut) inom den tidsfrist som anges i första stycket, ska myndigheten anses ha föreslagit att certifiering ska beviljas.

I ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) ska det anges att certifiering förutsätter ett slutligt beslut om certifiering.

Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) eller förhållandet att certifiering får anses beviljats till följd av att myndighetens inte tagit fram något förslag till beslut inom tidsfristen som anges i första stycket, tillsammans med alla relevanta uppgifter i ärendet, till Europeiska kommissionen. Europeiska kommissionen hanterar sedan anmälan i enlighet med förfarandet i artikel 14 i förordning 2024/1789.

Begäran om uppgifter

7 § Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheten får begära att från en transmissionsnätsoperatör eller ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas få de upplysningar och få ta del av de handlingar som de anser behövs för att förutsättningarna för certifiering ska kunna bedömas.

Omprövning av certifiering

8 § En certifierad transmissionsnätsoperatör ska till tillsynsmyndigheten anmäla planerade transaktioner och förhållanden som har betydelse för bedömningen av om transmissionsnätsoperatören uppfyller kraven i 4 kap. 6–14 §§ och, i förekommande fall, kravet på att vara lämplig ur allmän synpunkt att bedriva transmission för vätgas.

En certifierad transmissionsnätsoperatör ska även underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en person från ett tredjeland får kontroll över gassystemet eller transmissionsnätsoperatören. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta Europeiska kommissionen om sådana eventuella omständigheter som kommit till tillsynsmyndighetens kännedom.

9 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva en certifiering

1. efter en anmälan enligt 8 §,
2. efter en begäran från Europeiska kommissionen, eller
3. om det annars finns anledning att anta att en transmissionsnätsoperatör inte uppfyller kraven i 4 § första stycket i detta kapitel eller, i förekommande fall, 4 § andra stycket eller 12 § i detta kapitel.

10 § Ett omprövningsärende ska handläggas skyndsamt. Om tillsynsmyndigheten inte har meddelat ett beslut i ärendet inom 100 arbetsdagar från det att en anmälan enligt 8 § eller en begäran från Europeiska kommissionen kom in till myndigheten, ska certifieringen anses bestå.

Om certifieringen inte återkallas vid en prövning enligt första stycket, ska tillsynsmyndigheten utan dröjsmål anmäla detta till Europeiska kommissionen och förse kommissionen med alla relevanta uppgifter i ärendet.

I artikel 14.2 i förordning (EU) 2024/1789 finns bestämmelser som gäller tillsynsmyndighetens slutliga beslut i omprövningsärendet.

Återkallelse av certifiering

11 § Tillsynsmyndigheten ska återkalla en certifiering om transmissionsnätsoperatören inte längre uppfyller kraven i 4 § första stycket i detta kapitel eller, i förekommande fall, 4 § andra stycket eller 12 § i detta kapitel.

Särskilt om certifiering i förhållande till tredje land

12 § Om en person från tredje land, eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land, ansöker

om certifiering som transmissionsnätsoperatör krävs, utöver vad som anges i 4 § i detta kapitel, att en certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i någon medlemsstat i Europeiska unionen.

13 § Om certifiering begärs av en person från tredje land eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land, ska tillsynsmyndigheten underrätta Europeiska kommissionen om att certifiering begärts.

14 § Tillsynsmyndigheten ska begära ett yttrande från Europeiska kommissionen om huruvida

1. den verksamhet som certifieringen avser uppfyller kraven i 4 kap. 6–14 §§, och
2. en certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till Europeiska unionen.

Certifiering av innehavare av lagringsanläggning

15 § Den som innehar en lagringsanläggning för gas utom vätgas eller avser att ta en sådan anläggning i drift ska certifieras enligt artikel 15 om certifiering av systemansvariga för lagringssystem för naturgas i förordning (EU) 2024/1789.

16 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om certifiering enligt 15 §.

Beslut om att en person inte får företräda aktier

17 § Tillsynsmyndigheten får besluta att en person inte får företräda de aktier som han eller hon innehar i ett bolag, om de förutsättningar som anges i artikel 15.5 i förordning (EU) 2024/1789 är uppfyllda.

18 § Om det finns särskilda skäl, får tillsynsmyndigheten begära att tingsrätten förordnar en lämplig person att som förvaltare företräda sådana aktier som enligt 17 § inte får företrädas av ägaren. En sådan ansökan prövas av tingsrätten i den ort där ägaren har sin hemvist eller, om ägaren inte har sin hemvist i Sverige, av Stockholms tingsrätt.

En förvaltare har rätt till skälig ersättning för arbete och utlägg. Ersättningen ska betalas av ägaren till aktierna. Om den betalningsskyldige inte godtar förvaltarens anspråk, fastställs ersättningen av tingsrätten.

19 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter som rör frågor om certifiering enligt detta kapitel.

6 kap. Kommunala gasföretag

1 § En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. handel med gas samt därmed sammanhängande verksamhet, eller

2. överföring av gas i geografisk närhet till företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet. L

2 § Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725) bedriver handel med gas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

7 kap. Intäktsram för gasverksamhet

Beslut om intäktsram

1 § En gasverksamhet ska för en tillsynsperiod ha en intäktsram som beslutas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsperioden ska vara fyra kalenderår, om det inte finns särskilda skäl för en annan tidsperiod.

Tillsynsmyndigheten ska besluta om intäktsram senast två månader innan tillsynsperioden börjar.

2 § En intäktsram ska beslutas var för sig för transmission, distribution, lagring i en lagringsanläggning och drift av en förgasningsanläggning.

Ett beslut om intäktsram för transmission ska omfatta även intäkter från lagring i en rörledning.

3 § Det ska framgå av beslutet vilka uppgifter och metoder som har använts för att bestämma intäktsramen.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet på att ha en intäktsram i fråga om en gasledning eller ett ledningsnät som används för överföring av gas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet.

Preliminära metoder för att fastställa intäktsramar

5 § Tillsynsmyndigheten ska publicera preliminära metoder för bestämmande av intäktsram. Dessa metoder ska offentliggöras innan gasföretag som bedriver gasverksamhet ska lämna uppgifter enligt 6 §. Relevanta aktörer ska ges skälig tid att yttra sig över de preliminära metoderna.

Senast när beslutet om intäktsram meddelas ska tillsynsmyndigheten redogöra för de synpunkter som har inkommit på metoderna vid publiceringen.

Uppgiftsskyldighet vid bestämmande av en intäktsram

6 § Ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska lämna de uppgifter till tillsynsmyndigheten som myndigheten behöver för att bestämma intäktsramen.

7 § Om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet inte lämnar uppgifter enligt 6 §, ska tillsynsmyndigheten bestämma en intäktsram som är skälig med hänsyn till uppgifterna i ärendet.

Intäktsramens storlek

8 § Intäktsramen ska inte vara större än vad gasföretaget behöver för

1. driften av den gasverksamhet som intäktsramen avser, och
2. för att göra nödvändiga investeringar i den verksamhet som intäktsramen avser för att säkerställa verksamhetens funktion.

9 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. vilka kostnader för driften av den verksamhet som intäktsramen avser som ska täckas av en intäktsram,
2. hur kostnaderna för driften av verksamheten som intäktsramen avser ska beräknas när intäktsramen bestäms, och
3. vad som avses med att gasföretaget ska kunna göra nödvändiga investeringar för att säkerställa gassystemets funktion.

Omprövning av intäktsramen under tillsynsperioden

10 § Tillsynsmyndigheten får under tillsynsperioden ändra intäktsramen, om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har ansökt om det och

1. det finns omständigheter som bedöms medföra en väsentlig ökning av intäktsramen vid en omprövning efter tillsynsperioden, eller

2. det annars finns särskilda skäl.

En ansökan om omprövning under tillsynsperioden ska handläggas skyndsamt.

11 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva ett beslut om intäktsram under tillsynsperioden och ändra ramen, om

1. ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter och detta har inverkat på ramens storlek,

2. intäktsramen av någon annan anledning har bestämts på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag och detta har inverkat på ramens storlek, eller

3. det annars finns särskilda skäl.

Omprövning av intäktsramen efter tillsynsperioden

12 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, om det finns skäl att anta att ramen ska vara större eller mindre med hänsyn till förhållanden som blivit kända efter det att den bestämdes.

Vid en omprövning ska tillsynsmyndigheten senast tio månader efter tillsynsperiodens slut

1. fatta ett slutligt beslut i frågan om ändring av intäktsramen, om det inte finns särskilda hinder, eller

2. informera ett gasföretag som bedriver gasverksamhet om att det slutliga beslutet i ändringsfrågan kommer att fattas vid en senare tidpunkt.

Om myndigheten fattar sitt slutliga beslut i ändringsfrågan senare än tio månader efter tillsynsperiodens slut utan att ha informerat enligt andra stycket 2, får beslutet inte innebära någon nackdel för gasföretaget.

13 § Vid en omprövning enligt 12 § ska tillsynsmyndigheten

1. utgå från de uppgifter och metoder som har använts för att bestämma intäktsramen och som framgår av det beslut om intäktsram som gäller för ett gasföretag som bedriver gasverksamhet,

2. kontrollera om de antaganden som legat till grund för att bestämma ramen överensstämmer med det faktiska utfallet för tillsynsperioden, och

3. ändra ramen i den utsträckning det är motiverat av att det faktiska utfallet för tillsynsperioden avviker från de antaganden som legat till grund för att bestämma intäktsramen.

14 § Utöver det som anges i 13 § 3 ska intäktsramen ändras, om

1. ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter och detta har inverkat på ramens storlek, eller

2. ramen av någon annan anledning har bestämts på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag och detta har inverkat på ramens storlek.

I fall som avses i första stycket 1 får intäktsramen ökas endast om det finns särskilda skäl.

Omprövning till följd av att en intäktsram har ändrats för ett annat gasföretag

15 § När en allmän förvaltningsdomstol har ändrat en intäktsram för ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska tillsynsmyndigheten ompröva det beslut om intäktsram som gäller för ett annat gasföretag som bedriver gasverksamhet, om det senare företaget

1. ansöker om omprövning inom tre månader efter det att domstolens avgörande har fått laga kraft, och

2. anför att de förhållanden som domstolen lagt till grund för ändring i det tidigare avgörandet även finns i fråga om sökandens intäktsram.

Omprövning till följd av att intäktsramen har ändrats i fråga om en tidigare tillsynsperiod

16 § Om tillsynsmyndigheten eller en allmän förvaltningsdomstol har ändrat intäktsramen i fråga om en tillsynsperiod som har gått till ända och det avgörandet har fått laga kraft, ska tillsynsmyndigheten ompröva ett beslut om intäktsram för en senare tillsynsperiod och göra de ändringar som den ändrade ramen motiverar.

Uppgiftsskyldighet vid omprövning av en intäktsram

17 § Ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som behövs för prövning enligt 11, 12 och 16 §§.

Avvikelser från intäktsramen

18 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under tillsynsperioden har varit större än intäktsramen, ska tillsynsmyndigheten besluta att ramen för en

efterföljande tillsynsperiod ska minskas med ett belopp som motsvarar överskottet.

19 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under tillsynsperioden har överstigit intäktsramen med mer än fem procent, ska tillsynsmyndigheten besluta att ramen för den närmast följande tillsynsperioden ska minskas med ett överdebiteringstillägg.

Beräkningen av överdebiteringstillägget ska grundas på den del av de samlade intäkterna från gasverksamheten som överstiger intäktsramen.

Överdebiteringstillägget ska beräknas efter en räntesats som motsvarar den genomsnittliga referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) som under tillsynsperioden fastställts av Riksbanken med ett tillägg av femton procentenheter.

20 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under en tillsynsperiod har varit mindre än intäktsramen, ska tillsynsmyndigheten besluta att gasföretaget som bedriver gasverksamheten från verksamheten får uppbära ett belopp som motsvarar underskottet under den närmast följande tillsynsperioden.

Tillsynsmyndigheten får besluta att ett gasföretag som bedriver gasverksamhet får uppbära beloppet eller en del av beloppet även under den tillsynsperiod som följer på den närmast följande tillsynsperioden om gasföretaget ansöker om det. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Det belopp som tillsynsmyndigheten beslutar ska inte anses vara intäkter från gasverksamheten vid avstämning mot intäktsramen för den närmast följande tillsynsperioden. Detta gäller dock endast i den utsträckning intäkterna från verksamheten annars skulle överstiga intäktsramen.

Beräkning av intäkter

21 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur intäkter från gasverksamhet under en tillsynsperiod ska beräknas vid avstämning mot intäktsramen.

Effektivt utnyttjande av gasledningarna

22 § När intäktsramen bestäms ska hänsyn tas till i vilken utsträckning den verksamhet som intäktsramen avser bedrivs på ett sätt som bidrar till ett effektivt nyttjande av gasledningarna. En sådan bedömning får medföra en ökning eller minskning av intäktsramen.

23 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad som avses med ett effektivt nyttjande av gasledningar.

Besluts giltighet

24 § Ett beslut av tillsynsmyndigheten enligt 1, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19 eller 20 §§ gäller omedelbart.

Intäktsram vid överlåtelse av verksamhet

25 § Om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet överlåter gasverksamhet som det har fastställts en intäktsram för, ska intäktsramen gälla för förvärvaren. Det gasföretag som har tagit över verksamheten ska vid tillämpningen av detta kapitel träda i överlåtarens ställe.

8 kap. Systembalansansvar och balansansvar m.m.

Systembalansansvar

1 § Regeringen ska ge i uppdrag åt en juridisk person som frivilligt åtar sig det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i det västsvenska gassystemet (systembalansansvarig).

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter.

2 § Den som innehar en sådan gasledning som används för överföring av gas men som inte är sammankopplad med det västsvenska gassystemet, ansvarar för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i den egna ledningen.

Bestämmelserna i 4–16, 18 och 19 §§ ska tillämpas även i fråga om en sådan ledning som avses i första stycket. Vad som där gäller för den systembalansansvarige respektive det västsvenska gassystemet ska då i stället gälla ledningsinnehavaren respektive gasledningen.

I det fall som avses i 7 § första stycket ska ledningsinnehavaren underrätta leverantören av gas. I det fall som avses i 7 § andra stycket ska den balansansvarige underrätta innehavaren av gasledningen, som ska underrätta leverantören av gas. Underrättelser enligt detta stycke ska ske utan dröjsmål.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av gas att till

den systembalansansvarige lämna de uppgifter som behövs för utövandet av systembalansansvaret.

Balansansvar och balansavtal

4 § En leverantör av gas får bara leverera gas i uttagspunkter för vilka leverantören eller någon annan, gentemot den systembalansansvarige, har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det västsvenska gassystemet tillförs lika mycket gas som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande ska göras genom ett avtal med den systembalansansvarige (balansavtal).

Första stycket tillämpas inte under den tidsfrist som anges i 8 §.

5 § Villkoren i ett balansavtal ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Villkoren ska därutöver ge gasanvändaren lämpliga incitament att balansera inmatning och uttag på ett effektivt sätt.

6 § Den systembalansansvarige får inte ingå balansavtal förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av tillsynsmyndigheten.

7 § Tillsynsmyndigheten ska godkänna metoderna om de kan antas leda till att avtalen uppfyller kraven i 5 §.

Tillsynsmyndigheten kan begära ändring av metoden för att godkänna den. Vid begäran om ändring av metoden ska den systembalansansvarige inom två månader efter tillsynsmyndighetens begäran lämna in ett förslag till ändrad metod för godkännande.

Tillsynsmyndighetens beslut i fråga om godkännande gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

8 § Den systembalansansvarige ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om dessa villkor.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om offentliggörande av villkor enligt första stycket.

Upphörande och återställande av balansansvar m.m.

9 § När den systembalansansvarige får kännedom om att ett avtal med den systembalansansvarige om balansansvar enligt 4 § första stycket ska upphöra att gälla, ska den systembalansansvarige utan dröjsmål underrätta de innehavare av

gasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Ledningshavaren ska utan dröjsmål underrätta berörda leverantörer av gas.

När någon, som i ett avtal med en leverantör av gas har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där leverantören levererar gas, får kännedom om att detta avtal ska upphöra att gälla, ska den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systembalansansvarige och de innehavare av gasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av gasledningar ska utan dröjsmål underrätta leverantören av gas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt första och andra styckena.

10 § En leverantör av gas som med omedelbar verkan förlorat sitt balansansvar får återställa balansansvaret inom en tidsfrist om tio vardagar, dock högst femton kalenderdagar. Tidsfristen börjar löpa dagen efter den då leverantören tagit del av eller haft möjlighet att ta del av den först mottagna underrättelsen enligt 9 § första eller andra stycket.

Den tidsfrist för att återställa balansansvaret som anges i första stycket gäller också en leverantör vars avtal om balansansvar sagts upp och upphör att gälla före fristens utgång.

Första och andra styckena gäller inte om leverantören trätt i likvidation, ställt in betalningarna, försatts i konkurs eller förklarat sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret.

Om leverantören under tidsfristen träder i likvidation, ställer in betalningarna, försätts i konkurs, eller förklarar sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret upphör tidsfristen omedelbart att löpa.

11 § En leverantör av gas som under tidsfristen återställer sitt balansansvar ska, före tidsfristen löper ut, underrätta berörda innehavare av gasledning om vem som har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där leverantören levererar gas.

Ett balansansvar som en ny balansansvarig åtagit sig gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen efter det att berörd ledningsinnehavare mottagit underrättelsen från leverantören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelse enligt första stycket.

Konsekvenser av utebliven underrättelse om ny balansansvarig

12 § Om ledningsinnehavaren inte har mottagit en underrättelse från leverantören om vem som är ny balansansvarig i berörda uttagspunkter innan tidsfristen har löpt ut, ska ledningsinnehavaren dagen efter fristens utgång anvisa berörda gasanvändare en leverantör. Denne ska gentemot ledningsinnehavaren ha åtagit sig att leverera gas till gasanvändare som saknar leverantör. Ett balansansvar som en ny balansansvarig åtagit sig gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen för anvisningen.

13 § Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om vilken leverantör som har anvisats och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändaren om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar och om den dag då leverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

14 § Om en leverantör av gas inte får återställa balansansvaret enligt 10 § eller om en sådan tidsfrist som avses där upphör att löpa enligt 10 § fjärde stycket, ska innehavaren av gasledning så snart som möjligt anvisa berörda gasanvändare en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till gasanvändare som saknar leverantör. Den nye balansansvariges balansansvar gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen för anvisningen.

Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om vilken leverantör som har anvisats och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar.

15 § En leverantör av gas som levererar gas till en gasanvändare i en viss uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera gas tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.

Leveransskyldigheten upphör om gasanvändare slutar att ta ut gas i uttagspunkten, om någon annan leverantör börjar leverera gas till gasanvändaren i uttagspunkten eller om överföringen av gas enligt 10 kap. 1 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att gasanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot leverantören.

Anmälan om övertagande av gasleverans

16 § En leverantör av gas, som ska börja leverera gas till en uttagspunkt eller överta leveranserna till en gasanvändare i dennes uttagspunkt, ska anmäla detta till innehavaren av gasledningen. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem

som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten. En anmälan om att börja leverera gas ska göras omedelbart.

En leverantör av gas får överta leveranserna till en gasanvändare i dennes uttagspunkt fjorton dagar efter anmälan enligt första stycket.

En innehavare av gasledning som tar emot en anmälan enligt första stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om gasleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

Anvisad gasleverantör

17 § Gasanvändare som saknar leverantör av gas ska av berörd innehavare av gasledning anvisas en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till sådana gasanvändare.

Innehavaren av gasledning ska utan dröjsmål underrätta gasanvändaren om vilken leverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör.

§ 18 Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad underrättelsen enligt 13 § och 17 § andra stycket ska innehålla.

19 § För förbrukningen av den gas som inte levererats enligt ett leveransavtal med en leverantör, som är leveransskyldig enligt 15 §, ska gasanvändaren betala till den anvisade leverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

En gasanvändare, som har saknat leveransavtal med en enligt 15 § leveransskyldig leverantör och som inte har anvisats en ny leverantör enligt 17 §, ska för förbrukningen av gas under den tid som gasanvändaren har saknat sådant leveransavtal betala till en leverantör som anvisas av ledningsinnehavaren och enligt de villkor som den anvisade leverantören tillämpar.

20 § En operatör ska välja ut en anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt. Operatören ska informera gasanvändaren om hur gasleverantören har valts ut.

Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar.

En anvisad gasleverantör ska minst en gång per kvartal lämna följande information till gasanvändaren:

1. en redogörelse för vilka olika avtal som gasleverantören erbjuder samt uppgifter om priser och leveransvillkor för de olika avtalen, och
2. uppgifter om var gasanvändaren, oberoende av gasleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra gasleverantörer tillämpar för leverans av gas till gasanvändare.

21 § Den som övertar balansansvaret i en gasanvändares uttagspunkt efter en anmälan enligt 16 § första stycket får göra det från och med den dag då gasleverantören övertar leveranserna.

I andra fall får balansansvaret bara övertas från och med den första dagen i en kalendermånad. Den leverantör som enligt 15 § är leveransskyldig i uttagspunkten ska enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar underrätta innehavaren av gasledning om övertagandet senast en månad innan det ska ske.

Den systembalansansvarige får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagspunkt ska börja gälla tidigare än vad som följer av andra stycket.

22 § En innehavare av gasledning som tar emot en anmälan enligt 21 § andra stycket ska sända underrättelser om detta.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelser enligt första stycket.

Underrättelse till den systembalansansvarige om byte av balansansvarig

23 § Den som bedriver överföring av gas ska enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten hålla den systembalansansvarige underrättad om byte av balansansvarig enligt 11 § första stycket och 12 § första stycket, 14 § första stycket och 21 §. Den som bedriver överföring av gas ska dessutom hålla den systembalansansvarige underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

Avräkning mellan balansansvariga

24 § Den systembalansansvarige ska svara för avräkningen mellan de balansansvariga.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avräkningen enligt första stycket.

25 § En leverantör av gas som har levererat gas till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska vid den systembalansansvariges avräkning anses som balansansvarig i uttagspunkten. Ersättning ska betalas enligt de villkor som den systembalansansvarige tillämpar mot balansansvariga.

Åtagande om lagring av gas

26 § De leverantörer av gas som har åtagit sig ett balansansvar enligt 4 § ska genom balansavtalet även åta sig ett ekonomiskt ansvar för att, efter begäran av den systembalansansvarige, lagra gas så att det fyllnadsmål och den fyllnadsbana med delmål nås som avses i artikel 6a i förordning (EU) 2017/1938.

9 kap. Leverans av gas

Inledande bestämmelser

1 § Detta kapitel gäller leverans av gas till gasanvändare.

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i detta kapitel är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne.

Uppgifter i avtal

3 § Ett avtal mellan en gasanvändare och en gasleverantör ska innehålla uppgifter om

gasleverantörens namn, adress, e-postadress, webbplats och telefonnummer,

produktens namn och avgiftens beteckning,

när avtalet träffas och vid vilken tidpunkt naturgasleverantören planerar att överta leveranserna till gasanvändaren,

vilka tjänster avtalet omfattar,

gasleverantörens åtagande gentemot gasanvändaren,

på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga priser och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas,

avtalets löptid samt villkoren för att förlänga och säga upp avtalet inklusive eventuella kombinationserbjudanden,

tydliga, objektiva, offentliggjorda och kontrollerbara åtaganden från gasleverantören om miljöprestanda, inklusive eventuella koldioxidutsläpp och uppgift om certifiering av förnybar och koldioxidsnål gas som levereras,

hur och var ett klagomål kan lämnas samt, i fråga om konsumenter, information om konsumenträttigheter,

i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av gas, biogas, vätgas eller annan gas.

Informationen om avtalsvillkoren ska ges på ett enkelt och begripligt sätt.

Information från leverantören om produkter eller tjänster, villkor och priset på dessa produkter eller tjänster, som är kopplade till eller kombinerade med leverans av gas ska tillhandahållas innan avtalet ingås, även i de fall avtalet ingås genom en mellanhand.

Gasanvändare ska tillhandahållas en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett enkelt och begripligt sätt.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vilka delar av avtalsinnehållet enligt 3 § som ska finnas med i den sammanfattning som gasleverantörer ska tillhandahålla enligt tredje stycket samma paragraf och hur sammanfattningen ska tillhandahållas.

Betalningssätt

5 § En gasleverantör ska erbjuda flera betalningssätt vid fakturering och får inte missgynna en gasanvändare endast på grund av det betalningssätt denne har valt.

Om gasleverantör en tillämpar ett system med förskottsbetalning för konsumenter, ska detta vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen.

De avgifter som tas ut för ett visst betalningssätt eller för ett system för förskottsbetalning får inte överstiga betalningsmottagarens kostnader för användningen av betalningssättet eller systemet.

Ändrade avtalsvillkor

6 § En gasleverantör som avser att ändra villkoren för ett avtal som löper tills vidare ska i ett särskilt meddelande underrätta gasanvändaren om ändringen och om gasanvändarens rätt att säga upp avtalet. Om villkorsändringen gäller sättet att beräkna priset för leverans av gas, ska även skälen och villkoren för ändringen redovisas i meddelandet.

Gasleverantören ska underrätta gasanvändaren senast två veckor innan de nya villkoren börjar tillämpas. Om gasanvändaren är konsument ska gasleverantören underrätta gasanvändaren senast två månader innan de nya villkoren börjar tillämpas.

Fakturering och debitering

7 § En gasleverantör, eller den som förmedlar leverans av gas, får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla gasanvändare fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

8 § En gasleverantörs debitering av gasanvändarna ska avse uppmätt faktisk förbrukning eller, vid avsaknad av mätvärden, beräknade mängder.

9 § En gasleverantörs faktura ska vara tydlig. Den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella gaspriser som fakturan grundas på.

10 § En gasleverantör ska lämna information till gasanvändaren om andelen förnybar gas och andelen koldioxidsnål gas i den köpta gasen.

11 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om gasleverantörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för gasleverantörer att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

12 § En gasanvändare ska kunna välja elektroniska fakturor och elektronisk faktureringsinformation.

13 § Om leveransavtalet föreskriver framtida ändring av produkten eller priset eller en rabatt ska detta anges på fakturan tillsammans med det datum då ändringen träder i kraft.

14 § Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd gas mäts per timme, får informationen enligt 9 § göras tillgänglig via gasleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns på webbplatsen.

15 § Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal.

Prishöjningar

16 § När en prishöjning har skett ska gasanvändaren underrättas om detta i den nästkommande fakturan från gasleverantören. Det ska framgå när prisändringen trädde i kraft och hur priset ändrats.

Information om gasanvändarens rättigheter

17 § Gasleverantörer som tecknar avtal med gasanvändare ska på sina webbplatser lämna följande information om avtal som företaget tillämpar för leverans av gas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt

1. gasanvändarens rättigheter,
2. tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster för gas samt annan viktig avtalsinformation,
3. om priset är fast eller rörligt,
4. hur gasanvändaren ska gå till väga för att lämna klagomål,
5. vilka organ gasanvändaren kan vända sig till för information eller tvistlösning, och
6. oberoende användarrådgivning, där gasanvändarna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.

18 § Gasleverantörer ska på eller i samband med fakturor till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt konsumenter antingen lämna den information som följer av 17 § eller hänvisa till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt.

19 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om den information som ska lämnas enligt 17 §.

Byte av gasleverantör

20 § En gasleverantör ska på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång säkerställa att en gasanvändare kan byta gasleverantör inom tre veckor från begäran om byte.

Ett byte av gasleverantör ska vara kostnadsfritt för konsumenter och små företag.

21 § När konsumenter eller små företag i förtid säger upp tidsbestämda avtal om att gas helt eller delvis ska levereras till fast pris, får gasleverantören, trots vad som sägs i 20 § andra stycket, ta ut en avgift. Avgiften får endast avse kostnader som hänför sig till den gas som levereras till fast pris, den ska vara skälig och får inte överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar.

Avgiften får endast tas ut om det tydligt framgår av leveransavtalet att den får tas ut och vad den omfattar.

22 § Vid byte av gasleverantör ska den frånträdande gasleverantören se till att gasanvändaren får en slutfaktura inom sex veckor från den dag då gasleveransen upphörde.

23 § Den tekniska processen för byte av gasleverantör eller marknadsaktör får ta högst 24 timmar från det att korrekta mätvärden uppmätts och ska kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

Hantering av klagomål

24 § Leverantörer av gas ska ha fastställda rutiner för hanteringen av klagomål från gasanvändare.

Gasleverantörens skyldighet att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om priser och leveransvillkor

25 § En gasleverantör ska lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om de priser och leveransvillkor som gasleverantören tillämpar för leverans av naturgas och biogas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt.

Prisreglering under en naturgaspriskris

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om reglering av priset för leverans av naturgas till hushållskunder samt små och medelstora företag, om Europeiska unionens råd har tillkännagett en naturgaspriskris. Prisreglering får även avse naturgasleveranser för samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifterna ska underställas riksdagens prövning inom en månad från det att de beslutades.

Föreskrifterna upphör omedelbart att gälla om de inte underställs riksdagen inom en månad från den dag de beslutades eller om riksdagen inte godkänner föreskrifterna inom två månader från underställandet.

Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas

27 § Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas med en löptid som sträcker sig längre än till den 31 december 2049 måste innehålla villkor om koldioxidminskning i levererad gas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med långsiktiga avtal och kraven på koldioxidminskning i leveransavtal enligt första stycket.

10 kap. Avbrott och avstängning

Avbrytande av överföring av gas på grund av konsumentens avtalsbrott

1 § Överföring av gas får avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Innan överföringen avbryts ska konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 2 §, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas.

Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra en ej obetydlig personskada eller en omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om konsumenten handlar otillbörligt.

2 § Om avtalsbrottet består i att konsumenten försummat att betala för överföring eller leverans av gas gäller, utöver vad som anges i 1 §, att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut ska uppmanas att betala inom tre veckor från det att konsumenten har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen ska samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får gas överförd.

Sker betalning eller är fordringen tvistig får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.

3 § Gasleverantören och operatören ska ge konsumenter information om alternativ för att undvika avstängning i god tid före avstängningen.

4 § Operatören och leverantören av gas har rätt till skälig ersättning av konsumenten för kostnader som föranleds av åtgärder som nämns i 1 och 2 §§.

5 § Underrättelser och meddelanden som avses i 2 § första stycket ska lämnas enligt formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avbrytande av överföring av gas av säkerhetsskäl m.m.

6 § Operatören får avbryta överföringen av gas för att vidta åtgärder som är motiverade av säkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.

Om operatören kan förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen, ska konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Konsumenten ska underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.

Skadestånd vid avbruten överföring av gas

7 § Om överföringen av gas avbryts på grund av konsumentens försummelse utan att förutsättningarna i 1 och 2 §§ är uppfyllda, har konsumenten rätt till ersättning för skada av operatören.

Om överföringen har avbrutits på begäran av leverantören av gas ska denne, i stället för operatören, ersätta konsumenten för den uppkomna skadan.

8 § Om operatören inte har underrättat konsumenten enligt 6 § andra stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av ledningsinnehavaren.

9 § Om överföringen av gas avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 6 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av operatören om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför operatörens kontroll som operatören inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder operatören inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror avbrottet på någon som operatören har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är operatören fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som operatören har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.

10 § Skadestånd enligt 7–9 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet.

Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt.

Vid bedömningen ska även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.

11 § Konsumenten ska underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör konsumenten inte det, har konsumenten förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.

Särskilt om gasanvändarens skydd vid utfasning av gas

12 § Innan en operatör tar en gasledning ur bruk ska den genomföra ett samråd med berörda gasanvändare och andra berörda intressenter, inklusive konsumentorgan, om hur avveckling av gasledningen ska gå till. Inför samrådet

ska gasanvändare informeras om tidplan, förfarandet för avstängning och i vilka steg det ska ske.

11 kap. Tillsyn m.m.

Tillsyn

1 § Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över att

denna lag, föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen och villkor som har meddelats med stöd av lagen följs, och

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 följs.

Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 10 kap. med undantag för 12 § och inte heller bestämmelserna i 6 kap.

2 § I ett beslut av tillsynsmyndigheten enligt en sådan genomförandeakt eller delegerad akt som avses i artikel 70.1 i förordning (EU) 2024/1789 ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

3 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

4 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande som har meddelats med anledning av en anmälan enligt 5 § gäller omedelbart.

Tidsfrister

5 § Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och

2. innehåller ett påstående att en innehavare av en gasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning eller den systembalansansvarige inte följer bestämmelser som omfattas av myndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får tillsynsmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Avgifter

6 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som tillsynsmyndigheten har enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Bevarande av information

7 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för gasleverantörer att dokumentera och bevara uppgifter om leveransavtal, derivatinstrument och transaktioner som gäller sådana avtal eller instrument samt att på begäran lämna sådana uppgifter till en svensk myndighet eller Europeiska kommissionen.

Skyldighet att anmäla avtal till tillsynsmyndigheten

8 § Ett företag som ingår ett avtal som gäller den tekniska driften av en transmissionsledning mellan Sverige och ett land som inte omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG (omarbetning).

12 kap. Förseningsavgifter

Beslut om förseningsavgift

1 § Tillsynsmyndigheten ska besluta att ta ut en förseningsavgift från ett gasföretag som bedriver annan verksamhet än handel med gas, om det finns förutsättningar för att ta ut avgiften enligt detta kapitel. När myndigheten har beslutat att ta ut en avgift, ska myndigheten skicka ett meddelande med information om beslutet till företaget.

Om redovisningshandlingar eller revisorsintyg inte lämnas

2 § Ett gasföretag ska betala en förseningsavgift med 10 000 kronor till staten, om företaget inte inom sju månader från räkenskapsårets utgång lämnar

1. redovisningshandlingar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 18 § tredje stycket, eller

2. ett revisorsintyg enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 19 § tredje stycket.

Om gasföretaget har beslutat om fortsatt bolagsstämma enligt 7 kap. 14 § andra stycket aktiebolagslagen (2005:551) eller om fortsatt föreningsstämma enligt 6 kap. 13 § andra stycket lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, ska dock företaget betala förseningsavgift först om handlingarna inte har kommit in inom nio månader från räkenskapsårets utgång.

3 § Om redovisningshandlingarna eller revisorsintyget inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till gasföretaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt 2 §, ska företaget betala en ny förseningsavgift med 10 000 kronor.

Om handlingarna inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till företaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt första stycket, ska företaget betala en ny förseningsavgift med 20 000 kronor.

4 § Om registrering har skett av ett beslut om att gasföretaget försatts i konkurs eller trätt i likvidation, får tillsynsmyndigheten inte besluta om förseningsavgift enligt 2 eller 3 §.

5 § Om gasföretaget har lämnat de handlingar som anges i 2 § i tid och handlingarna har någon brist som lätt kan avhjälpas, får tillsynsmyndigheten besluta om förseningsavgift endast om företaget har underrättats om bristen och fått tillfälle att avhjälpa den men inte gjort det inom den tid som angetts i underrättelsen. En sådan underrättelse får sändas med posten till den postadress som företaget senast har anmält hos tillsynsmyndigheten.

Om uppgifter som behövs för att bestämma en intäktsram inte lämnas

6 § Ett gasföretag ska betala en förseningsavgift med 100 000 kronor till staten, om företaget inte inom den tid som anges i föreskrifter som har meddelats i anslutning till 7 kap. 4 § lämnar de uppgifter som behövs för att bestämma intäktsramen.

Om uppgifterna inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till gasföretaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt första stycket, ska företaget betala en ny förseningsavgift på 100 000 kronor.

Efterskänkande av förseningsavgifter

7 § En förseningsavgift enligt 2 och 3 §§ ska efterskänkas, om

1. överträdelsen är ursäktlig med hänsyn till omständigheter som gasföretaget inte har kunnat råda över, eller

2. det annars är uppenbart oskäligt att ta ut den.

8 § En förseningsavgift enligt 6 § ska efterskänkas helt eller delvis, om underlåtenheten är liten med hänsyn till de uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för att bestämma intäktsramen eller till förseningens längd.

Förseningsavgiften ska efterskänkas helt, om

1. underlåtenheten är ursäktlig med hänsyn till omständigheter som gasföretaget inte har kunnat råda över, eller

2. det annars är oskäligt att ta ut den.

9 § Om det är motiverat med hänsyn till det som har förekommit i ärendet, ska frågan om att efterskänka en förseningsavgift tas upp även om något yrkande om detta inte har gjorts.

Indrivning

10 § Om en förseningsavgift inte har betalats efter betalningsuppmaning, ska avgiften lämnas för indrivning.

Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

11 § Regeringen får meddela föreskrifter om att indrivning enligt 10 § inte behöver ske för mindre belopp när det gäller förseningsavgift enligt detta kapitel.

Verkställighet

12 § Ett beslut om förseningsavgift får verkställas även om det inte har fått laga kraft.

Återbetalning

13 § Om ett gasföretag har rätt att få tillbaka en betald förseningsavgift på grund av en domstols beslut, ska ränta betalas på den återbetalade förseningsavgiften från och med månaden efter den då förseningsavgiften betalades in till och med

den månad då återbetalning görs. I fråga om räntans storlek ska 65 kap. 4 § tredje stycket skatteförfarandelagen (2011:1244) tillämpas.

13 kap. Ansvarsbestämmelser

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1, 2 eller 3 §, eller

2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 14 § andra stycket.

I ringa fall döms inte till ansvar.

2 § Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

3 § Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet.

14 kap. Överklagande och handläggning i domstol

Överklagande

1 § Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 1–3, 6, 14–15, 17, 18–23 och 28 §§ får överklagas till regeringen. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Handläggning i domstol

3 § Ett mål i förvaltningsrätt och kammarrätt ska handläggas skyndsamt, om det avser överprövning av beslut enligt 7 kap. 1, 9–12, 14–15 eller 17–19 §§.

4 § Vid prövningen av mål som avses i 3 § ska förvaltningsrätten bestå av två lagfarna ledamöter och två ekonomiska experter. Detta gäller dock inte om något annat följer av 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Om en av de ekonomiska experterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

5 § Vid prövningen av mål som avses i 3 § ska kammarrätten bestå av tre lagfarna ledamöter och två ekonomiska experter. Om en av de lagfarna ledamöterna eller

en av de ekonomiska experterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Kammarrätten är domför utan ekonomiska experter i fall som anges i 12 § fjärde stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar och vid prövning av mål som är av enkel beskaffenhet.

I övrigt gäller, även i mål som avses i första stycket, 12 § sjunde–tionde styckena lagen om allmänna förvaltningsdomstolar i fråga om kammarrättens sammansättning. Vid behandlingen av frågor om prövningstillstånd och frågor som behandlas samtidigt med dessa ska dock även en ekonomisk expert ingå i rätten, om inte målet är av enkel beskaffenhet.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter enligt 4 och 5 §§. Om det, medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål, inträffar en omständighet som medför att förordnandet ska upphöra att gälla, ska förordnandet ändå anses fortsätta att gälla i det pågående målet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

7 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga tillsynsmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6, 14 och 17 §§.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026 då naturgaslagen (2005:403) och lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag ska upphöra att gälla.

Skyldigheter enligt 3 kap. 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14 och 16 §§ samt 7 kap. ska gälla från och med den 1 januari 2033 för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för vätgas, innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler, då 3 kap. 40–42 §§ ska upphöra att gälla.

En koncession som har meddelats med stöd av 2 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) eller 1 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar och som gäller vid ikraftträdandet ska gälla tills vidare.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövningen av mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 11, 12 och 17 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 §	
En kammarrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är presidenten eller en lagman.	
Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.	Bestämmelser om särskild sammansättning av kammarrätten vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt, lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation och *gasmarknadslagen (20XX:XX)*. Bestämmelser om särskild sammansättning vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.
12 §	
En kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får inte ingå i rätten.	
När det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten är en kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får inte ingå i rätten.	
Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.	

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

En kammarrätt är domför utan nämndemän

1. vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs,
2. vid förordnande om saken i avvaktan på målets avgörande och vid annan åtgärd som endast avser målets beredande, och
3. vid beslut genom vilket domstolen skiljer sig från målet utan att detta har prövats i sak.

Om ett mål som avses i andra stycket handläggs gemensamt med ett annat mål, får nämndemän delta vid handläggningen även av det senare målet.

Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.	Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt, lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation och *gasmarknadslagen (20XX:XX).* Bestämmelser om domförhet vid behandling av mål om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725) finns i 13 a §.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet. Detsamma gäller vid behandling av andra frågor i mål där prövningstillstånd krävs för prövning av ett överklagande, om frågorna behandlas före eller i samband med frågan om prövningstillstånd. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 34 a § tredje stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) får meddelas av en lagfaren ledamot, om frågan är enkel.

Vid behandling av en fråga om avvisning av ett överklagande på grund av att det har kommit in för sent är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter, om de är ense om slutet.

Vid beslut om avskrivning av ett mål efter en återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren ledamot.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller, om åtgärderna inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna ledamöter, av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.	
17 §	
En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare och tre nämndemän, om inte annat följer av 17 b eller 18 §. Om en av nämndemännen får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten domför med en lagfaren domare och två nämndemän.	
Om det finns skäl för det med hänsyn till målets omfattning eller svårighetsgrad, får antalet lagfarna domare utökas med en utöver vad som följer av första stycket. Detsamma gäller i fråga om antalet nämndemän. Om någon eller några av ledamöterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats gäller första stycket andra meningen i fråga om domförhet.	
Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns, förutom i 18 §, i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.	Bestämmelser om domförhet vid behandling av vissa mål finns, förutom i 18 §, i fastighetstaxeringslagen (1979:1152), lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt, lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation och *gasmarknadslagen (20XX:XX)*.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:160) om vissa rörledningar att 1 § ska ha följande lydelse.

1 §

En rörledning för transport av råolja eller produkt av råolja eller av annan vätska eller gas som är ägnad att användas som bränsle får inte dras fram eller användas utan särskilt tillstånd (koncession). Koncession krävs även för att dra fram och använda en rörledning för transport av koldioxid som ska lagras geologiskt. Bestämmelser om naturgasledningar finns i *naturgaslagen (2005:403).*	En rörledning för transport av råolja eller produkt av råolja eller av annan vätska eller gas som är ägnad att användas som bränsle får inte dras fram eller användas utan särskilt tillstånd (koncession). Koncession krävs även för att dra fram och använda en rörledning för transport av koldioxid som ska lagras geologiskt. Bestämmelser om vissa gasledningar finns i *gasmarknadslagen (202X:XX).*

Koncession krävs inte för en ledning som
1. har eller avses få en längd av högst 20 kilometer,
2. huvudsakligen ska nyttjas för tillgodoseende av enskilda hushålls behov, eller
3. uteslutande ska nyttjas inom en hamn eller ett industriområde.

Regeringen får i ett enskilt fall medge undantag från koncessionsplikt.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader att 2 § ska ha följande lydelse.

2 §

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,

2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt

- jordabalken,
- 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,
- lagen (1933:269) om ägofred,
- lagen (1945:119) om stängselskyldighet för järnväg m.m.,
- fastighetsbildningslagen (1970:988),
- rennäringslagen (1971:437),
- väglagen (1971:948),
- lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering,
- lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,
- expropriationslagen (1972:719),
- lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,
- ledningsrättslagen (1973:1144),
- anläggningslagen (1973:1149),
- lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,
- bostadsförvaltningslagen (1977:792),

- jordabalken,
- 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,
- lagen (1933:269) om ägofred,
- lagen (1945:119) om stängselskyldighet för järnväg m.m.,
- fastighetsbildningslagen (1970:988),
- rennäringslagen (1971:437),
- väglagen (1971:948),
- lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering,
- lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,
- expropriationslagen (1972:719),
- lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,
- ledningsrättslagen (1973:1144),
- anläggningslagen (1973:1149),
- lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,
- bostadsförvaltningslagen (1977:792),

- lagen (1978:160) om vissa rörledningar,	- lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
- jordförvärvslagen (1979:230),	- jordförvärvslagen (1979:230),
- skogsvårdslagen (1979:429),	- skogsvårdslagen (1979:429),
- lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,	- lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,
- kulturmiljölagen (1988:950),	- kulturmiljölagen (1988:950),
- minerallagen (1991:45),	- minerallagen (1991:45),
- bostadsrättslagen (1991:614),	- bostadsrättslagen (1991:614),
- lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,	- lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
- ellagen (1997:857),	- ellagen (1997:857),
- lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,	- lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
- *naturgaslagen (2005:403),* och	- *gasmarknadslagen (202X:XX),* och
- plan- och bygglagen (2010:900),	- plan- och bygglagen (2010:900),

3. växelmål och checkmål,

4. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och

5. mål vid förvaltningsdomstol.

Säkerhet behöver inte heller ställas i annat fall om talan väcks genom genstämning.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att 3 kap. 30 och 31 §§ ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap. Nätföretag och drift av elnät	
Åtskillnad av transmission	
30 §[1]	
Ett transmissionsnätsföretag ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med el eller naturgas.	Ett transmissionsnätsföretag ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med el eller gas. Med gas avses gas enligt 1 kap. 2 § gasmarknadslagen (202X:XX).

[1] Senaste lydelse enligt lag (2022:596).

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 §[2]	
Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller naturgas får inte utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget.	Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el *eller gas* får inte utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget.
Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller naturgas eller använda någon rättighet gentemot företaget.	Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el *eller gas.* Inte heller använda någon rättighet gentemot företaget.
	Med gas avses gas enligt 1 kap. 2 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

[2] Senaste lydelse enligt lag (2022:596).

Förslag till lag om ändring i miljöbalk (1998:808)

Härigenom föreskrivs i fråga om Miljöbalk (1998:808)
att 1 kap. 7 § och 11 kap. 23 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde	
7 §	
I fråga om renhållning inom vissa vägområden och angränsande områden gäller 26 § väglagen (1971:948).	
I fråga om framförande av luftfartyg i överljudsfart och luftfartygs miljövärdighet gäller 1 kap. 7 § och 3 kap. 1 § luftfartslagen (2010:500).	
I fråga om framdragande och begagnande av rörledning gäller i vissa fall 23 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar. I fråga om byggande av naturgasledning gäller *2 kap. 4 § naturgaslagen (2005:403).*	I fråga om framdragande och begagnande av rörledning gäller i vissa fall 23 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar. I fråga om byggande av gasledning gäller 2 kap. 7 § gasmarknadslagen (202X:XX*).*
11 kap. Vattenverksamhet	
23 §	
Tillstånd ska lämnas till följande vattenverksamheter, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:	
1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,	
2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,	
3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar, och	

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt naturgaslagen (2005:403).	4. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt gasmarknadslagen (202X:XX).

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen att 1 kap. 1 – 3 §§, 2 kap. 1 § och 3 kap. 1 a och 1 b §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 kap. **Lagens innehåll**
	1 §
Lagen innehåller bestämmelser om kriterier som förnybara bränslen och återvunna kolbränslen ska uppfylla för att anses vara hållbara (hållbarhetskriterier) och om hållbarhetsbesked som ska visa detta. Lagen innehåller även bestämmelser om anläggningsbesked.	Lagen innehåller bestämmelser om kriterier som förnybara bränslen, *koldioxidsnåla bränslen* och återvunna kolbränslen ska uppfylla för att anses vara hållbara (hållbarhetskriterier) och om hållbarhetsbesked som ska visa detta. Lagen innehåller även bestämmelser om anläggningsbesked.

Ord och uttryck i lagen

2 §

I denna lag betyder
agrobiomassa: biomassa som produceras inom jordbruket,
avfall: varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med, dock inte ett ämne som avsiktligt har manipulerats eller kontaminerats för att anses som avfall,

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

biobränslen: fasta, gasformiga eller flytande bränslen som framställs av biomassa och som används för andra energiändamål än motordrift,
biodrivmedel: flytande eller gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för motordrift,
biomassa: den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung, av skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av avfall, inklusive industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung,
förnybara bränslen: biodrivmedel, biobränslen och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung,
förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung: flytande och gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från andra förnybara energikällor än biomassa,

koldioxidsnåla bränslen: koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen och vätskeformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas,
koldioxidsnål vätgas: vätgas med låga växthusgasutsläpp som produceras av icke-förnybara energikällor andra än sådana energikällor som används för att producera återvunna kolbränslen

livsmedels- eller fodergrödor: stärkelserika grödor, sockergrödor eller oljegrödor som produceras på jordbruksmark som huvudgrödor, dock inte
1. restprodukter och avfall,
2. material som innehåller både cellulosa och lignin, eller
3. mellangrödor som inte kräver att ytterligare mark tas i anspråk,
produktionskedja: den produktionsprocess som pågår fram till och med användningen av bränslet och som för
1. biodrivmedel eller biobränslen börjar med
- odling av biomassa, inbegripet framställning av gödsel för odlingen, eller
- omhändertagandet av avfall eller andra restprodukter än sådana som kommer från jordbruk, vattenbruk, fiske eller skogsbruk, och
2. förnybara bränslen av ickebiologiskt ursprung och återvunna kolbränslen börjar med produktionen av el och andra insatsvaror, restprodukt: ett ämne

som inte är den eller de slutprodukter som en produktionsprocess direkt ska producera eller är huvudsyftet med processen och där produktionsprocessen inte avsiktligt ändrats för att producera ämnet,
restprodukter från jordbruk, vattenbruk, fiske respektive skogsbruk: restprodukter som har uppkommit direkt i jordbruk, vattenbruk, fiske respektive skogsbruk och inte i relaterad industri eller bearbetning,
skogsbiomassa: biomassa som produceras inom skogsbruket,
skogsföryngring: att ett skogsbestånd återställs på naturlig eller konstgjord väg efter att det tidigare beståndet har avlägsnats genom avverkning eller av naturliga orsaker,
ursprungsområde: ett geografiskt avgränsat område där bränsleråvaran för skogsbiomassan tas, för vilket det finns tillförlitlig och oberoende information och där förhållandena är tillräckligt homogena för att riskerna i fråga om skogsbiomassans hållbarhet och lagenlighet ska kunna bedömas,
återvunna kolbränslen: flytande och gasformiga bränslen som produceras från
1. flytande eller fast avfall av icke-förnybart ursprung som inte lämpar sig för materialåtervinning,
2. gaser från hantering av avfall av icke-biologiskt ursprung, eller
3. avgaser av icke-förnybart ursprung som framställs som en oundviklig och oavsiktlig följd av produktionsprocessen i en industrianläggning.

Krav på att hållbarhetskriterier ska vara uppfyllda

3 §

För att förnybara bränslen och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska de hållbarhetskriterier i 2 kap. som gäller för bränslet vara uppfyllda.	För att förnybara bränslen, *koldioxidsnåla bränslen* och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska de hållbarhetskriterier i 2 kap. som gäller för bränslet vara uppfyllda.

I fråga om fasta biobränslen och gasformiga biobränslen gäller första stycket endast
1. fasta biobränslen som används för produktion av el, värme eller kyla i anläggningar med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 7,5 megawatt,
2. gasformiga biobränslen som används för produktion av el, värme eller kyla i anläggningar med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 2 megawatt,
3. gasformiga biobränslen som produceras i anläggningar med ett genomsnittligt biometanflöde på minst 200 kubikmeter per timme, och
4. fasta eller gasformiga biobränslen som någon är rapporteringsskyldig för enligt 3 kap. 1 § första stycket 8.

Fast kommunalt avfall från biomassa som används för produktion av el, värme och kyla ska anses som hållbart även om hållbarhetskriterierna i 2 kap. inte är uppfyllda.

2 kap. Hållbarhetskriterier

Minskade utsläpp av växthusgaser

1 §

För att förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska användningen av dem medföra att utsläppen av växthusgaser understiger de utsläpp som användningen av fossila bränslen hade gett med minst 70 procent.	För att förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung, *koldioxidsnåla bränslen* och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska användningen av dem medföra att utsläppen av växthusgaser understiger de utsläpp som användningen av fossila bränslen hade gett med minst 70 procent.

3 kap.

Kontrollsystem och hållbarhetsbesked

1 a §

Den som är rapporteringsskyldig ska genom ett kontrollsystem säkerställa att de förnybara bränslen och återvunna kolbränslen som omfattas av rapporteringsskyldigheten anses som hållbara.	Den som är rapporteringsskyldig ska genom ett kontrollsystem säkerställa att de förnybara bränslen, *koldioxidsnåla bränslen* och återvunna kolbränslen som omfattas av rapporteringsskyldigheten anses som hållbara.

Den rapporteringsskyldige ska genom överenskommelser, direkt eller indirekt, med samtliga aktörer i hela produktionskedjan och genom stickprov hos dessa aktörer säkerställa att kravet i första stycket uppfylls.
En rapporteringsskyldigs kontrollsystem ska granskas av en oberoende granskare. Den oberoende granskaren ska i ett intyg lämna ett utlåtande om kontrollsystemet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kontrollsystem och granskning av sådana system.

1 b §

Den som är rapporteringsskyldig ska till tillsynsmyndigheten ge in en beskrivning av sitt kontrollsystem tillsammans med den oberoende granskarens intyg.

Tillsynsmyndigheten ska i ett särskilt beslut fastställa om den rapporteringsskyldiges kontrollsystem uppfyller kraven enligt 1 a § (hållbarhetsbesked).

Ett hållbarhetsbesked gäller tills vidare men ska omprövas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om omprövning och styrkande av hållbarhet hos förnybara bränslen och återvunna kolbränslen.	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om omprövning och styrkande av hållbarhet hos förnybara bränslen, *koldioxidsnåla bränslen* och återvunna kolbränslen.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor att 16 § och 21 § ska ha följande lydelse.

16 §

Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.

Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt *naturgaslagen (2005:403).* Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.	Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt *gasmarknadslagen (202X:XX).* Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.

21 §

Den myndighet som prövar frågor om tillstånd enligt denna lag har också, inom sitt verksamhetsområde, tillsyn över att lagen och föreskrifter och beslut som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Försvarsmakten får, efter medgivande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, i stället för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utöva viss tillsyn över Försvarsmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller den myndighet som regeringen bestämmer har tillsyn över hanteringen av brandfarliga varor som transporteras i en sådan rörledning som det har meddelats koncession för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403).	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller den myndighet som regeringen bestämmer har tillsyn över hanteringen av brandfarliga varor som transporteras i en sådan rörledning som det har meddelats koncession för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt *gasmarknadslagen (202X:XX).*

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning att 2 § och 4 b § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Termer och uttryck som definieras i *naturgaslagen (2005:403*) har samma betydelse i denna lag.	Termer och uttryck som definieras i gasmarknadslagen (202X:XX) har samma betydelse i denna lag.
4 b §	
Den som är systembalansansvarig enligt *7 kap. naturgaslagen (2005:403)* ska, inom ramen för systembalansansvaret, ansvara för att det fyllnadsmål om lagring av gas och den fyllnadsbana med delmål som avses i artikel 6a i förordning (EU) 2017/1938 nås.	Den som är systembalansansvarig enligt *8 kap. 1 § gasmarknadslagen (202X:XX)* ska, inom ramen för systembalansansvaret, ansvara för att det fyllnadsmål om lagring av gas och den fyllnadsbana med delmål som avses i artikel 6a i förordning (EU) 2017/1938 nås.

Regeringen får meddela föreskrifter om att den systembalansansvariges ansvar inte ska omfatta fyllnadsbanan med delmål.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft 1 augusti 2026.

Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732) att 8 § och 28 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
Om en tillkommen elektrisk anläggning kan vålla sakskada genom inverkan på en redan befintlig *naturgasledning*, som det krävs koncession för enligt *naturgaslagen (2005:403)*, ska innehavaren av den elektriska anläggningen vidta de åtgärder som behövs vid den anläggningen för att förebygga sådan skada.	Om en tillkommen elektrisk anläggning kan vålla sakskada genom inverkan på en redan befintlig *gasledning*, som det krävs koncession för enligt *gasmarknadslagen (202X:XX)*, ska innehavaren av den elektriska anläggningen vidta de åtgärder som behövs vid den anläggningen för att förebygga sådan skada.

28 §

Om en personskada eller sakskada orsakas av el från en starkströmsanläggning, ska innehavaren av den starkströmsanläggning som elen senast kommit från ersätta skadan. Skadeståndsansvaret gäller även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser.

Första stycket gäller inte

1. den som innehar en starkströmsanläggning för produktion av el där generatorn har en märkeffekt om högst 50 kilovoltampere,

2. den som innehar en starkströmsanläggning som är avsedd för användning av el och som tillförs el med en spänning av högst 250 volt mellan en ledare och jord eller, vid icke direkt jordat system, mellan två ledare,

3. om skadan skett på en annan elektrisk anläggning eller på en *naturgasledning* som det krävs koncession för enligt *naturgaslagen (2005:403*), eller	3. om skadan skett på en annan elektrisk anläggning eller på en *gasledning* som det krävs koncession för enligt *gasmarknadslagen (202X:XX)*, eller

4. om starkströmsanläggningen utgörs av en inrättning för godsbefordran eller är avsedd för en sådan inrättnings behov och skadan uppkommit på egendom som har blivit mottagen för sådan befordran.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft 1 augusti 2026.

Förslag till ny gasmarknadsförordning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna förordning finns kompletterande bestämmelser till gasmarknadslagen (202X:XX).

2 § Förordningen är meddelad med stöd av

- 3 kap. 1 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 1 §,
- 3 kap. 9 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 2 §,
- 3 kap. 10 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 3 §,
- 3 kap. 13 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 4 §,
- 3 kap. 15 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 5 §,
- 3 kap. 18 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 6 §,
- 3 kap. 19 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 7 §,
- 3 kap. 26 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 9 §,
- 3 kap. 29 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 10 §,
- 3 kap. 31 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 11 §,
- 3 kap. 32 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 13 §,
- 3 kap. 33 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 15 §,
- 3 kap. 35 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 17 §,
- 3 kap. 37 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 19 §,
- 3 kap. 39 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 20 §,
- 3 kap. 38 § gasmarknadslagen när det gäller 3 kap. 21 §,
- 4 kap. 8 § gasmarknadslagen när det gäller 4 kap. 1 §,
- 4 kap. 15 och 16 §§ gasmarknadslagen när det gäller 4 kap. 2 §,
- 4 kap. 19 § gasmarknadslagen när det gäller 4 kap. 20 §,
- 7 kap. 8 § gasmarknadslagen när det gäller 6 kap. 1 §,

- 7 kap. 20 § gasmarknadslagen när det gäller 6 kap. 2 §,
- 7 kap. 22 § gasmarknadslagen när det gäller 6 kap. 3 §,
- 8 kap. 1 § gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 1 §,
- 8 kap. 3 § gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 3 §,
- 8 kap. 8 § gasmarknadslagn när det gäller 7 kap. 4 §,
- 8 kap. 9, 11 och 18 §§ gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 5 §,
- 8 kap. 16 § gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 6 §,
- 8 kap. 22–23 §§ gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 7 §,
- 8 kap. 24 § gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 8 §,
- 10 kap. 5 § gasmarknadslagen när det gäller 7 kap. 9 §,
- 9 kap. 4 § gasmarknadslagen när det gäller 8 kap. 1 §,
- 9 kap. 11 § gasmarknadslagen när det gäller 8 kap. 2 §,
- 9 kap. 19 § gasmarknadslagen när det gäller 8 kap. 3 §,
- 9 kap. 27 § gasmarknadslagen när det gäller 8 kap. 4 §,
- 11 kap. 7 § gasmarknadslagen när det gäller 9 kap. 1 §, och
- 8 kap. 7 § regeringsformen när det gäller övriga bestämmelser.

3 § Termer och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i gasmarknadslagen (202X:XX).

2 kap. Koncession

Ärenden om koncession

1 § En ansökan om koncession för en gasledning enligt 2 kap. 1 § första stycket gasmarknadslagen (202X:XX) ska innehålla uppgifter om

1. det överföringsbehov som gasledningen är avsedd att tillgodose,

2. det behov som mät- och reglerstationen eller kompressorstationen är avsedd att tillgodose, och

3. de alternativa sträckningar av gasledningen och de alternativa placeringar av stationen som sökanden undersökt samt resultatet av de samråd som föregått ansökan.

4. vilka gaser ledningen här avsedd för.

2 § En ansökan om koncession för en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning enligt 2 kap. 2 eller 3 §§ gasmarknadslagen (202X:XX) ska innehålla uppgifter om

1. vilka gaser anläggningen är avsedd för,

2. det behov som anläggningen är avsedd att tillgodose, och

3. de alternativa placeringar av anläggningen som sökanden undersökt samt resultatet av de samråd som föregått ansökan.

3 § En ansökan enligt 1 eller 2 §§ ska vara skriftlig och ges in till tillsynsmyndigheten. Utöver det som följer av 1 och 2 §§ ska ansökan innehålla

1. en teknisk beskrivning av den planerade ledningen, stationen eller anläggningen samt en kostnadsberäkning,

2. en karta över ledningens föreslagna sträckning eller stationens eller anläggningens föreslagna placering samt en beskrivning av den mark som behöver tas i anspråk för ledningen, stationen eller anläggningen,

3. bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av fastigheter över vilka ledningen avses dras fram eller på vilka stationen eller anläggningen avses placeras eller av fastigheter som på annat sätt behövs för anläggningen,

4. uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse av mark för ledningen, stationen eller anläggningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser,

5. en redogörelse för sökandens organisation,

6. en redogörelse för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs, och

7. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 2 kap. 11 § andra stycket 2 eller 3 gasmarknadslagen (202X:XX).

I en beskrivning enligt första stycket 1 ska det finnas en ritning över ledningens, stationens eller anläggningens konstruktion och dess anslutning till gasledningar.

4 § En ansökan enligt 3 § första stycket får lämnas in elektroniskt.

Med en bestyrkt förteckning enligt 3 § första stycket 3 jämställs ett elektroniskt dokument som har undertecknats med en elektronisk underskrift.

Tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elektronisk inlämning av ansökan och om elektronisk underskrift.

5 § Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från föreskrifterna i 1–4 §§ eller begära in de ytterligare uppgifter som behövs för att ärendet ska kunna avgöras.

6 § Tillsynsmyndigheten ska kungöra en ansökan enligt 1 eller 2 §§. Kungörelsen ska göras i en ortstidning. Tillsynsmyndigheten ska dessutom skicka meddelanden om ansökan till de sakägare som angetts i ansökan.

I kungörelsen och i meddelanden enligt första stycket ska det anges att synpunkter på ansökan kan lämnas skriftligt till Energimarknadsinspektionen inom en viss angiven tid, som ska vara minst fyra veckor från det att kungörelsen var införd i ortstidningen.

Bestämmelser om kungörelse av miljökonsekvensbeskrivningar finns i 6 kap. 39–41 §§ miljöbalken och 20 § miljöbedömningsförordningen (2017:966).

7 § I ett ärende om koncession ska yttrande inhämtas från

1. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
2. Försvarsmakten,
3. Statens energimyndighet,
4. länsstyrelsen i det eller de län som berörs av ansökan,
5. de kommuner som berörs av ansökan,
6. de fastighetsägare som berörs av ansökan, och
7. de övriga sakägare som berörs av ansökan.

8 § I ärenden som rör koncession enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen gasmarknadslagen (202X:XX) ska tillsynsmyndigheten bereda ärendet enligt 3 och 4 §§ och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning.

Om en specifik miljöbedömning krävs enligt 2 kap. 11 § andra stycket 2 gasmarknadslagen, ska myndigheten i sitt yttrande ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

9 § I ärenden enligt 3 och 4 §§ ska beslut meddelas av tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ärenden enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen gasmarknadslagen (202X:XX), regeringen inom två år efter det att en fullständig ansökan kom in till tillsynsmyndigheten.

Om det finns synnerliga skäl får tiden enligt första stycket förlängas med ett år. Om ärendet rör anslutning av förnybar energi får tiden enligt första stycket förlängas med högst sex månader.

I 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden finns bestämmelser om att ett mottagningsbevis ska skickas till sökanden när fullständig ansökan kommit in och om innehållet i ett sådant bevis.

Byggande av gasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar

10 § Innan en koncessionspliktig gasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning börjar byggas ska koncessionshavaren göra anmälan om det till tillsynsmyndigheten och till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet.

En karta och en teknisk beskrivning av gasledningen, lagringsanläggningen eller förgasningsanläggningen ska lämnas in tillsammans med anmälan.

11 § En koncessionshavare får inte börja använda en gasledning, en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning innan tillsynsmyndigheten har meddelat tillstånd till det (drifttillstånd).

Vissa ärenden enligt 2 kap. gasmarknadslagen

12 § Tillsynsmyndigheten ska enligt 2 kap. 17 § gasmarknadslagen (202X:XX) pröva ärenden om förlängning av giltighetstiden för en koncession. I ärenden som rör koncession enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen gasmarknadslagen ska tillsynsmyndigheten bereda ärendet enligt 3 och 4 §§ och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning.

En ansökan om förlängning av giltighetstiden för en koncession enligt 2 kap. 17 § första stycket gasmarknadslagen ska vara skriftlig och ges in till tillsynsmyndigheten.

13 § I ärenden som rör koncession enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen gasmarknadslagen (202X:XX) ska tillsynsmyndigheten bereda ärendet enligt 3 och 4 §§ och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning.

14 § I ärenden som rör koncession enligt 1 kap. 31 § andra stycket gasmarknadslagen andra meningen (202X:XX) ska tillsynsmyndigheten bereda ärendet enligt 3 och 4 §§ och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning.

3 kap. Skyldigheter för innehavare av gassystem

1 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om samarbete mellan transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer enligt 3 kap. 1 § andra stycket gasmarknadslagen (202X:XX).

2 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om standardiserade rutiner för anslutning enligt 3 kap. 9 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Avgifter och övriga villkor

3 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter och övriga villkor för anslutning enligt 3 kap. 10 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska utformas.

4 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter för överföring av gas enligt 3 kap. 13 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska utformas.

5 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om offentliggörande av sådana villkor som avses i 3 kap. 14 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Undantag från krav på förhandsprövning av villkor

6 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet i 3 kap. 16 § gasmarknadslagen (202X:XX) i fråga om gasledningar eller ledningsnät som används för överföring av gas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet.

Mätning och rapportering av överförd gas

7 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om mätning och rapportering av överförd gas enligt 3 kap. 19 § gasmarknadslagen (202X:XX).

8 § Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll meddelar föreskrifter om krav på och kontroll av mätutrustning och utövar tillsyn över efterlevnaden av sådana föreskrifter i enlighet med vad som följer av lagen (1992:1514) om måttenheter, mätningar och mätdon.

Innehåll i faktura m.m.

9 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om operatörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för operatören att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering enligt 3 kap. 26 § gasmarknadslagen (202X:XX).

10 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om den information som ska lämnas på webbplats enligt 3 kap. 27 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Offentliggörande av information

11 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör eller innehavare av en lagrings- eller förgasningsanläggning att offentliggöra information som har betydelse för gasmarknadens funktion enligt 3 kap. 31 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Nätutvecklingsplaner

12 § En nätutvecklingsplan som en transmissionsnätsoperatör tar fram enligt 3 kap. 32 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska grunda sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan baserat på ett gemensamt scenario framtaget efter samråd med berörda infrastrukturoperatörer.

13 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur en nätutvecklingsplan enligt 3 kap. 32 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Nätutvecklingsplaner för distributionsnätsoperatörer för vätgas

14 § En nätutvecklingsplan som en distributionsnätsoperatör för vätgas tar fram enligt 3 kap. 33 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska grunda sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan baserat på ett gemensamt scenario framtaget efter samråd med berörda infrastrukturoperatörer.

15 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur en nätutvecklingsplan enligt 3 kap. 33 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Nationella nätutvecklingsplaner

16 § En nationell nätutvecklingsplan som tas fram enligt 3 kap. 35 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska grunda sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan baserat på ett gemensamt scenario framtaget efter samråd med berörda infrastrukturoperatörer.

17 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur en gemensam nationell nätutvecklingsplan enligt 3 kap. 35 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Nätavvecklingsplaner för naturgas

18 § En nätavvecklingsplan för naturgasinfrastruktur enligt 3 kap. 37 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska spegla minskningen av efterfrågan på naturgas.

19 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur en nätavvecklingsplan för naturgasinfrastruktur enligt 3 kap. 37 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Energieffektivitet först

20 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om analys av möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i gasledningar enligt 3 kap. 39 § gasmarknadslagen (202X:XX) och då särskilt föreskrifter om

1. vad en analys av åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska innehålla,

2. hur rapportering av åtgärder för förbättrad energieffektivitet och de energibesparingar som väntas till följd av åtgärderna ska utföras, och

3. hur ofta rapportering av resultat av analys gällande åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska ske.

Kostnads-nyttoanalys

21 § I en sådan kostnads-nyttoanalys som avses i 3 kap. 38 § andra stycket gasmarknadslagen (202X:XX) ska en innehavare av gassystem beakta fördelar i vidare bemärkelse av energieffektivitetslösningar, flexibilitet på efterfrågesidan och investeringar i tillgångar som bidrar till att begränsa klimatförändringarna.

Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om vad en kostnads-nyttoanalys ska innehålla samt hur den ska utföras och redovisas.

4 kap. Åtskillnad, redovisning och revision

Kostnads-nyttoanalys

1 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om en sådan kostnads-nyttoanalys som ska upprättas enligt 4 kap. 8 § andra stycket gasmarknadslagen (202X:XX), de kriterier som ska bedömas vid en sådan analys och vid omprövning enligt 4 kap. 9 § gasmarknadslagen.

Övervakningsplan

2 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. innehållet i sådana övervakningsplaner som avses i 4 kap. 15 § gasmarknadslagen (202X:XX),

2. utseende av övervakningsansvarig och dennes uppgifter enligt 4 kap. 16 § gasmarknadslagen (202X:XX), och

3. offentliggörandet av sådana årliga rapporter som avses i 4 kap. 15 och 16 §§ gasmarknadslagen (202X:XX).

Redovisning

Årsrapport

3 § Den som bedriver transmissions- eller distributionsverksamhet för gas, drift av förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas, ska för varje verksamhet upprätta en årsrapport. Årsrapporten ska upprättas för varje räkenskapsår och enligt god redovisningssed.

4 § En årsrapport ska innehålla

1. en balansräkning för det aktuella räkenskapsåret samt den från det närmast föregående räkenskapsåret,
2. en resultaträkning för det aktuella räkenskapsåret samt den från det närmast föregående räkenskapsåret,
3. noter,
4. en förvaltningsberättelse,
5. upplysningar om koncernbidrag till eller från det företag som bedriver transmissions- och distributionsverksamhet gällande naturgas och vätgas, drift av förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av naturgas och vätgas, och
6. uppgifter om sådant ägartillskott som berör verksamheten.

5 § I noter till årsrapporten ska upplysning lämnas om följande uppgifter om intresseföretag och sådana gemensamt styrda företag som det rapporterande företaget är delägare i:

1. inköp och försäljning som avser intresseföretag och gemensamt styrda företag,
2. intäkter från övriga värdepapper och fordringar som avser intresseföretag och gemensamt styrda företag som utgör anläggningstillgångar,
3. övriga ränteintäkter och liknande intäkter som härrör från intresseföretag och gemensamt styrda företag,
4. räntekostnader och liknande kostnader som avser intresseföretag och gemensamt styrda företag,
5. andelar i intresseföretag och gemensamt styrda företag som avser kortfristiga placeringar, och
6. ställda säkerheter och ansvarsförbindelser till förmån för intresseföretag och gemensamt styrda företag.

Uttrycken intresseföretag och gemensamt styrda företag har samma betydelse som i årsredovisningslagen (1995:1554).

6 § I förvaltningsberättelsen ska det lämnas upplysning om

1. förhållanden som är viktiga för bedömningen av ställningen och resultatet i transmissions- och distributionsverksamheten gällande gas, verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagringen av naturgas och vätgas

men som inte ska redovisas i resultaträkningen eller balansräkningen, och
2. händelser som inträffat under räkenskapsåret eller därefter om de är av väsentlig betydelse för verksamheten.

7 § I en bilaga till förvaltningsberättelsen ska det finnas en särskild rapport med de uppgifter som behövs för

1. att kunna bedöma skäligheten i avgifter för överföring och lagring av gas,
2. tillträde till en förgasningsanläggning,
3. tillträde till en vätgasterminal, och
4. att kunna jämföra olika transmissions- och distributionsverksamheter gällande gas, drift av förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas.

Ingångsbalansräkning

8 § Den som bedriver transmissions- eller distributionsverksamhet gällande gas, drift av förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas och som enligt denna förordning är skyldig att upprätta årsrapport ska upprätta en särskild ingångsbalansräkning
- det första räkenskapsår som skyldighet att upprätta årsrapport uppkommer,
- det första räkenskapsår som skyldighet att särredovisa verksamhetsgrenar enligt 4 kap. 18 § gasmarknadslagen (202X:XX) uppkommer, och
- vid förändring av verksamhetens omfattning t.ex. vid förvärv eller försäljning.

9 § I ingångsbalansräkningen ska det redovisas hur tillgångar, skulder och eget kapital som ingår i transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas har beräknats.

Ingångsbalansräkningen ska granskas av en revisor enligt 19 § i detta kapitel och ges in till tillsynsmyndigheten tillsammans med ett revisorsintyg senast sju månader efter det första räkenskapsårets början.

Ingångsbalansräkningen ska upprättas enligt god redovisningssed.

Årsrapportens utformning

10 § Överföring på transmissionsledningar och överföring på distributionsledningar ska redovisas var för sig i årsrapporten.

11 § Samtliga intäkter och kostnader som är direkt hänförliga till transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med

förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas ska redovisas i resultaträkningen. Om en sådan verksamhet bedrivs tillsammans med annan verksamhet, ska gemensamma intäkter och kostnader redovisas efter en fördelning mellan verksamhetsgrenarna enligt adekvata och dokumenterade fördelningsgrunder på ett sätt som ger en rättvisande bild av transmissions- och distributionsverksamheten gällande gas, verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagringen av gas.

12 § Samtliga tillgångar, avsättningar och skulder som är direkt hänförliga till transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas samt eget kapital ska redovisas i balansräkningen. Om en sådan verksamhet bedrivs tillsammans med annan verksamhet, ska tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital som är gemensamma fördelas enligt adekvata och dokumenterade fördelningsgrunder mellan verksamhetsgrenarna på ett sätt som ger en rättvisande bild av transmissions- och distributionsverksamheten gällande gas, verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagringen av gas.

13 § I de fall god redovisningssed innebär andra värderingsprinciper i årsrapporten än vad som gäller i den officiella årsredovisningen ska uppgift lämnas om vilka justeringar som skett av värdena samt orsaken till justeringen.

Anläggningsregister

14 § Ett anläggningsregister över tillgångar i transmissions- och distributionsverksamheten gällande gas, verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagringsanläggningar för gas ska upprättas och hållas aktuellt. Registret ska upprättas enligt god redovisningssed och för varje tillgång som helt eller delvis är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i transmissions- och distributionsverksamheten gällande gas, i verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagringsanläggningar för gas.

Anläggningsregistret ska innehålla uppgifter om

1. anskaffningstidpunkt,
2. anskaffningsvärde,
3. avskrivningsplan, och
4. årets planenliga och ackumulerade planenliga avskrivningar.

Särskild granskning av transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas

15 § Den som bedriver transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas ska senast fem månader efter räkenskapsårets utgång lämna årsrapporthandlingarna till en revisor för sådan granskning som avses i 4 kap. 20 § gasmarknadslagen (202X:XX).

16 § En revisor som granskar redovisning av transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamhet med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas enligt 4 kap. 20 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska vara auktoriserad eller godkänd. Om verksamheten bedrivs tillsammans med annan verksamhet och den samlade verksamheten enligt de föreskrifter som gäller för associationsformen ska granskas av minst en auktoriserad revisor, ska den revisor som granskar transmissions- och distributionsverksamhet gällande gas, verksamheten med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas vara auktoriserad.

Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från första stycket, om inte verksamheten enligt annan lagstiftning är skyldig att ha auktoriserad eller godkänd revisor.

17 § Det intyg som avses i 4 kap. 20 § andra stycket gasmarknadslagen (202X:XX) ska ges in till tillsynsmyndigheten. I intyget ska revisorn ange om årsrapporten upprättats enligt gällande föreskrifter och i överensstämmelse med god redovisningssed. Sedan revisorn slutfört sin granskning ska revisorn teckna en hänvisning till intyget på årsrapporten.

Revisorns granskning omfattar inte den särskilda rapport som enligt 7 § i detta kapitel ska bifogas till förvaltningsberättelsen.

När en ingångsbalansräkning har upprättats ska revisorn i intyget särskilt ange om beräkningen av ingångsvärdena skett enligt god redovisningssed.

Insändande av årsrapporthandlingar m.m.

18 § En bestyrkt kopia av årsrapporten och revisorsintyget ska ha kommit in till tillsynsmyndigheten senast sju månader efter räkenskapsårets utgång.

Med en bestyrkt kopia jämställs ett elektroniskt dokument som har undertecknats med en elektronisk underskrift.

19 § Årsrapporten ska undertecknas i enlighet med vad som gäller för undertecknande av årsredovisningar enligt årsredovisningslagen (1995:1554).

Bemyndiganden

20 § Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om

1. hur egna och leasade anläggningstillgångar ska specificeras,
2. kompletterande noter om fördelningsprinciper, principer för intern prissättning och metoder för gränsdragning mellan underhåll och investering,
3. upprättande av nyckeltal för avkastningsmått och finansiella mått,
4. uppställningsform för resultat- och balansräkningar,
5. de uppgifter som ska ingå i den särskilda rapport som ska bifogas till förvaltningsberättelsen, såsom ekonomiska uppgifter, uppgifter om leveranssäkerhet, ledningslängd, personalresurser och de uppgifter i övrigt som behövs för att kunna bedöma skäligheten i avgifter för överföring och lagring av gas, tillträdet till en förgasningsanläggning eller vätgasterminal samt för att kunna bedöma olika transmissions- och distributionsverksamheter gällande naturgas och vätgas, verksamheter med förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och lagring av gas,
6. elektronisk underskrift enligt 18 § andra stycket i detta kapitel, och
7. dispenser gällande kravet på auktoriserad eller godkänd revisor enligt 16 § i detta kapitel, och
8. upprättande av ingångsbalansräkning.

5 kap. Certifiering

Ansökan om certifiering

1 § En ansökan om certifiering av en transmissionsnätsoperatör ska vara skriftlig och ges in till tillsynsmyndigheten.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

1. ledning som sökanden använder eller avser att använda för överföring av gas,
2. sökandens organisation och ägarförhållanden,
3. huruvida någon på grund av avtal, bolagsordning, stadgar eller jämförbara handlingar har rätt att utöva ett bestämmande inflytande över sökanden eller att utse eller avsätta ledamöter i sökandens styrelse eller motsvarande ledningsorgan,
4. huruvida någon annan än sökanden äger eller på annat sätt förfogar över tillgångar som används i den verksamhet som rör överföring av gas,
5. företag som sökanden äger aktier eller andelar i eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över,

6. namn och personnummer eller, om personnummer saknas, födelsedatum för styrelseledamöter, verkställande direktör, firmatecknare och andra personer med liknande ställning hos sökanden,

7. huruvida styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos sökanden har en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el eller annars utövar inflytande över ett sådant företag, och

8. huruvida sökanden kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från ett tredjeland.

En ansökan om certifiering av en transmissionsnätsoperatör för vätgas ska dessutom innehålla

1. underlag som visar att sökanden har tillräckliga kunskaper om transmission av vätgas och regelverket som gäller för sådan verksamhet,
2. underlag som visar att sökanden har tillräckliga resurser och kapital för att kunna bedriva verksamheten, och
3. uppgift om att sökanden, eller företrädare för företaget som ansöker, de senaste sju åren bedrivit annan tillståndspliktig verksamhet.

2 § En ansökan om certifiering av en innehavare av en lagringsanläggning ska vara skriftlig och ges in till tillsynsmyndigheten.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

1. den lagringsanläggning som sökanden innehar eller avser att ta i drift,

2. sökandens organisation och ägarförhållanden,

3. huruvida någon på grund av avtal, bolagsordning, stadgar eller jämförbara handlingar har rätt att utöva ett bestämmande inflytande över sökanden eller att utse eller avsätta ledamöter i sökandens styrelse eller motsvarande ledningsorgan,

4. huruvida någon annan än sökanden äger eller på annat sätt förfogar över tillgångar som används i den verksamhet som rör lagring av gas,

5. namn och personnummer eller, om personnummer saknas, födelsedatum för styrelseledamöter, verkställande direktör, firmatecknare och andra personer med liknande ställning hos sökanden, och

6. leveranser eller andra affärsförbindelser som skulle kunna inverka negativt på incitament och förmåga att fylla lagringsanläggningen med gas.

3 § Till ansökan enligt 1 eller 2 § ska registreringsbevis och sökandens bolagsordning eller jämförbara stadgar bifogas. Sökanden ska även ge in registreringsbevis för företag som sökanden äger aktier eller andelar i eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över.

Om sökanden inte är skyldig att upprätta en årsrapport enligt 4 kap. i denna förordning, ska även balansräkning, resultaträkning, noter och förvaltningsberättelse för det senaste räkenskapsåret bifogas.

Tillsynsmyndighetens beslut vid certifiering av en innehavare av en lagringsanläggning

4 § I ett beslut om certifiering av en innehavare av en lagringsanläggning ska det anges att beslutet kan komma att ändras eller upphävas om tillsynsmyndigheten omprövar certifieringen enligt artikel 15.10 i förordning (EU) 2024/1789.

Yttrande från Statens energimyndighet

5 § Tillsynsmyndigheten ska inhämta yttrande från Statens energimyndighet när den prövar ett ärende om certifiering enligt 5 kap. 12 § (certifiering i förhållande till tredje land) och 5 kap. 15 § (certifiering av innehavare av lagringsanläggning för gas utom vätgas) gasmarknadslagen (202X:XX).

Särskilda krav i fråga om en trygg energiförsörjning

6 § När tillsynsmyndigheten prövar en fråga om certifiering enligt 5 kap. 12–14 §§ gasmarknadslagen (202X:XX), ska myndigheten särskilt ta hänsyn till

1. Europeiska unionens rättigheter och skyldigheter enligt internationell rätt när det gäller berört tredje land, inbegripet avtal som unionen är part i och som rör trygg energiförsörjning, och
2. Sveriges rättigheter och skyldigheter enligt avtal som har ingåtts med berört tredje land, i den utsträckning avtalet är förenligt med EU-rätten.

Offentliggörande av beslut

7 § Tillsynsmyndighetens slutliga beslut i ett ärende om certifiering enligt 5 kap. 2 § och 5 kap. 15 § gasmarknadslagen (202X:XX), ska offentliggöras tillsammans med Europeiska kommissionens yttrande i ärendet.

Tillsynsmyndigheten bestämmer hur detta ska ske.

6 kap. Intäktsram

1 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om sådana kostnader och nödvändiga investeringar som avses i 7 kap. 8 § gasmarknadslagen (202X:XX).

2 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur intäkter från gasverksamhet under en tillsynsperiod ska beräknas vid avstämning mot intäktsramen enligt 7 kap. 20 § gasmarknadslagen (202X:XX).

3 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad som avses med ett effektivt nyttjande av gasledningar enligt 7 kap. 21 § gasmarknadslagen (202X:XX).

7 kap. Systembalansansvar och balansansvar m.m.

1 § Swedegas AB ska vara systembalansansvarig enligt 8 kap. 1 § gasmarknadslagen (202X:XX).

2 § Den som bedriver överföring av gas, förutom vätgas, ska hålla Swedegas AB kontinuerligt underrättat om temperatur, tryck, flöde och ventillägen i mät- och reglerstationer och om sådana driftsstörningar som kan påverka driften av det västsvenska gassystemet.

Den som bedriver överföring av gas, förutom vätgas, ska också hålla Swedegas AB underrättat om volymen gas i ledningarna.

Den som bedriver överföring av gas, förutom vätgas ska utan dröjsmål underrätta Swedegas AB om sådana planerade åtgärder på de egna ledningarna som kan påverka driften av det västsvenska gassystemet.

3 § Tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om underrättelser enligt 2 §.

4 § Tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av villkoren i balansavtalet enligt 8 kap. 8 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Underrättelser om balansansvar

5 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelser enligt 8 kap. 9, 11, 13 och 17 §§ gasmarknadslagen (202X:XX).

6 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om anmälningar och underrättelser enligt 8 kap. 16 § gasmarknadslagen (202X:XX).

7 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelser om övertagande och byte av balansansvar enligt 8 kap. 22 och 23 §§ gasmarknadslagen (202X:XX).

Avräkning mellan balansansvariga

8 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avräkning mellan balansansvariga enligt 8 kap. 24 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Underrättelse till konsument och meddelande till socialnämnden

9 § Tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter med fastställande av formulär för underrättelser till konsument och meddelande till socialnämnden enligt 10 kap. 5 § gasmarknadslagen (202X:XX).

8 kap. Leverans av gas

1 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vilka delar av avtalsinnehållet enligt 9 kap. 3 § gasmarknadslagen (202X:XX) som ska finnas med i den sammanfattning som gasleverantörer ska tillhandahålla enligt tredje stycket samma paragraf och hur sammanfattningen ska tillhandahållas.

2 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om gasleverantörers fakturering av gasanvändare och vilken information gasleverantörer ska lämna till gasanvändaren i samband med fakturering enligt 9 kap. 9 och 10 §§ gasmarknadslagen (202X:XX).

3 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vilken information som ska lämnas på webbplats enligt 9 kap. 17 § gasmarknadslagen (202X:XX).

4 § Den myndighet som regeringen bestämmer får meddela förskrifter om vad som avses med långsiktiga avtal och kraven på koldioxidminskning i leveransavtal enligt 9 kap. 27 § gasmarknadslagen (202X:XX).

9 kap. Tillsyn m.m.

1 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för gasleverantörer att dokumentera och bevara uppgifter om leveransavtal och derivatinstrument samt om transaktioner som gäller sådana avtal eller instrument enligt 11 kap. 7 § gasmarknadslagen (202X:XX).

2 § En gasleverantör ska på begäran lämna uppgifter om leveransavtal och derivatinstrument samt om transaktioner som gäller sådana avtal eller instrument till Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheten. Detta gäller dock endast sådana uppgifter inom handeln med gas som utgör räkenskapsinformation enligt bokföringslagen (1999:1078) eller som ska dokumenteras och bevaras enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026 och tillämpas endast i fråga om ansökningar som har kommit in till Energimarknadsinspektionen efter ikraftträdandet.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande för handläggningen av ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Förordning (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning och Naturgasförordning (2006:1043) ska upphöra att gälla den 1 augusti 2026.

Förslag till ändring i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen att 1–3, 7 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

1 §

Energimarknadsinspektionen ansvarar för 1. tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen enligt ellagen (1997:857), *naturgaslagen (2005:403)* och lagen (1978:160) om vissa rörledningar,	Energimarknadsinspektionen ansvarar för 1. tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen enligt ellagen (1997:857), *gasmarknadslagen (202X:XX)* och lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

2. tillsynen och regelgivningen enligt fjärrvärmelagen (2008:263) och fjärrkylelagen (2022:332), och

3. tillsynen enligt lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter.

Energimarknadsinspektionen ska upprätta och offentliggöra en tillsynspolicy.

2 §

Energimarknadsinspektionen är nationell tillsynsmyndighet och ska, om annat inte är särskilt föreskrivet i lag eller i en annan förordning, fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt

1. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, och

2. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/692.	*2. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG.*

3 §

Energimarknadsinspektionen fullgör uppgifter som följer av
1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005, och	*3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/178) av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009.*

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 av den 25 oktober 2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi.
Förordning (2020:1268).

7 §

1. inom sitt verksamhetsområde verka för att stärka el-, *naturgas*- och fjärrvärmekundernas ställning och möjliggöra aktiva val genom lättillgänglig och tillförlitlig information,	1. inom sitt verksamhetsområde verka för att stärka el-, *gas*- och fjärrvärmekundernas ställning och möjliggöra aktiva val genom lättillgänglig och tillförlitlig information,

2. främja energikonsumenters rättigheter genom att samarbeta med Konsumentverket för att samordna svar som avser Europeiska kommissionens checklista, offentliggöra checklistan och hålla den aktuell,

3. se till att det finns en gemensam kontaktpunkt där konsumenter av el och *naturgas* kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, lagstiftningen och möjligheter till tvistlösning, och	3. se till att det finns en gemensam kontaktpunkt där konsumenter av el och *gas* kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, lagstiftningen och möjligheter till tvistlösning, och
4. ta fram och tillhandahålla jämförelseverktyg som uppfyller kraven i artikel 14.1 i direktiv 2019/944.	4. ta fram och tillhandahålla jämförelseverktyg som uppfyller kraven i artikel 14.1 i direktiv *(EU)* 2019/944*, och artikel 14 i direktiv (EU) 2024/1788.*
	5. utgöra kontaktpunkt i ärenden rörande koncession enligt 2 kap. gasmarknadslagen (202X:XX).

8 §

När Energimarknadsinspektionen fullgör sina uppgifter enligt 1–7 §§ ska den ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och *naturgasmarknaderna*.	När Energimarknadsinspektionen fullgör sina uppgifter enligt 1–7 §§ ska den ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och *gasmarknaderna*.

Med utsatta kunder avses personer som varaktigt saknar förmåga att betala för den el eller naturgas som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

11 §

Energimarknadsinspektionen ska särskilt samverka med	Energimarknadsinspektionen ska särskilt samverka med
1. *Konsumentverket och Konkurrensverket* i frågor som rör kundfrågor och marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna,	1. *Konsumentverket, Konkurrensverket och kundorganisationer* i frågor som rör kundfrågor och marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna,
2. Elsäkerhetsverket i frågor som rör leveranssäkerhet och överföringskvalitet i elnätet, och	2. Elsäkerhetsverket i frågor som rör leveranssäkerhet och överföringskvalitet i elnätet, och
3. Affärsverket svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av den gemensamma marknaden för el inom Norden och EU.	3. Affärsverket svenska kraftnät i frågor som rör utvecklingen av den gemensamma marknaden för el inom Norden och EU.

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026.

1 Inledning

Inom EU pågår ett samarbete med att skapa en energiunion. Energiunionen handlar om att skapa en väl fungerande inre marknad för el och gas inom EU. Målet är att bättre ta tillvara gemensamma energitillgångar, öka leveranssäkerheten, stärka EU:s konkurrenskraft och minska skadlig miljöpåverkan i en alltmer global omvärld. Samarbetet inom EU om energifrågor har pågått i många år. Ett initiativ i detta samarbete var det tredje inre marknadspaketet (2009), vilket syftade till att skapa bättre förutsättningar för den inre marknaden för energi. I det tredje inre marknadspaketet skapades bl.a. en process för att ta fram mer detaljerade regler (EU-förordningar) inom vissa utpekade områden. Det tredje paketet kompletterades genom Ren energi-paketet som beslutades i juni 2019. Detta paket syftade till att ytterligare harmonisera elmarknaderna och innehåller bland annat regler om förstärkt konsumentskydd och efterfrågeflexibilitet, regler om nya marknadsaktörer såsom aggregatorer och medborgarenergigemenskaper, reglering av energilager, resurstillräcklighet och kapacitetsmekanismer samt upprättandet av regionala samordningscentrum (RCC). Vidare utökas Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheters (Acer) ansvar och uppgifter. Slutligen innehåller paketet bestämmelser om riskberedskap.

Ren energi-paketet följs nu upp med ett kompletterande paket också för gasområdet. EU:s gasmarknadspaket innehåller ett nytt direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG och en ny förordning (EU) 2024/1789 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas. Vidare innehåller paketet ändring i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010 och en förordning (EU) 2024/1787 om minskade metanutsläpp inom energisektorn. Precis som för el stärks kundernas ställning på marknaden, gasmarknaden får nya definitioner och harmoniseras, men framför allt skapas en helt ny reglerad marknad för vätgas.

1.1 Uppdraget

Den 14 december 2023 fick Ei följande uppdrag från regeringen:

> **Regeringens beslut**
>
> Regeringen ger Energimarknadsinspektionen i uppdrag att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets nya direktiv om gemensamma regler på de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, som ersätter nuvarande direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.
>
> Energimarknadsinspektionen ska också bedöma vilka åtgärder som krävs som en följd av Europaparlamentets och rådets nya förordning om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas som ersätter nuvarande förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/ 1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas.
>
> Energimarknadsinspektionen ska lämna nödvändiga författningsförslag i de delar där genomförandet kräver bestämmelser i lag eller förordning.
>
> Uppdraget ska redovisas till regeringen (Klimat- och näringslivs-departementet) senast den 27 juni 2025.
>
> **Närmare om uppdraget**
>
> Uppdraget till Energimarknadsinspektionen omfattar enbart de nya europeiska regelverken på naturgasområdet. Det innebär att de regler som avser förnybar gas och vätgas och som har förlängda genomförandefrister i berörda rättsakter inte omfattas av detta uppdrag.
>
> Under tiden fram till dess att de ovan angivna nya rättsakterna antas och publiceras i Europeiska unionens officiella tidning ska Energimarknadsinspektionen utgå från de senast tillgängliga texter som finns. Energimarknadsinspektionen ska när uppdraget redovisas lämna en fullständig konsekvensbedömning och en jämförelsetabell som redovisar hur EU-lagstiftningen föreslås genomföras i nationell lagstiftning.
>
> I de fall som de europeiska regelverken medger att medlemsländer väljer om eller hur en viss ordning genomförs ska Energimarknadsinspektionen beskriva vilka avvägningar som inspektionen gjort och vad konsekvenserna av en alternativ genomförandemodell skulle vara.
>
> Energimarknadsinspektionen ska vid genomförandet av uppdraget på lämpligt sätt ta vara på de kunskaper som finns hos Affärsverket svenska kraftnät och hos Statens energimyndighet liksom hos Swedegas AB.

Ei har inom ramen för uppdraget samrått med en extern referensgrupp bestående av Nordion AB (ägare av Swedegas AB, Energigas Sverige, Stockholms Gas,

Statens energimyndighet, Konsumenternas energimarknadsbyrå och Svenska kraftnät.

Denna rapport är indelad i olika avsnitt. Efter inledningen beskrivs gasmarknaden och dess aktörer. Därefter följer en redogörelse för direktivets eller förordningens innehåll med en analys och bedömning av om och i så fall vilka åtgärder som behöver göras. Förslag och överväganden behandlas i ett särskilt avsnitt efter respektive avsnitt med analys. Efter detta följer konsekvensanalys och slutligen författningskommentarer.

Uppdraget har genomförts av en projektgrupp bestående av projektledaren Claes Vendel Nylander, Lars Tedebrand, Maria Gustafsson, Mari Upphagen, Johan Anderson och Mattias Johansson. Projektägare var chefsjuristen Göran Morén.

1.2 Gasmarknadspaketet

Bakgrund

Den 15 december 2021 lämnade Europeiska kommissionen förslag till direktiv och förordning om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas. Lagstiftningspaketet för gas antogs i juni 2024 och innehåller ett nytt direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG och en ny förordning (EU) 2024/1789 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas. Vidare innehåller paketet ändringar i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010 samt en ny förordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1787 om minskade metanutsläpp inom energisektorn.

Gaspaketet kompletterar Ren energi-paketet och avser på liknande sätt att stärka kundernas ställning på elmarknaden, harmonisera gasmarknaden inom unionen och sist, men inte minst, skapa en helt ny reglerad marknad för vätgas. I motiveringen till förslaget konstaterar kommissionen att Europeiska unionen har fastställt ett ambitiöst mål om att bli den första klimatneutrala kontinenten senast 2050. För att uppnå detta har medlemsstaterna och Europaparlamentet i den europeiska klimatlagen enats om att minska utsläppen av växthusgaser med minst 55 procent fram till 2030. För att uppnå dessa mål och samtidigt bidra till konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning behöver energisystemet en systemförändring. Användningen av fossila bränslen – inklusive fossil gas – måste minska och användningen av förnybara energikällor öka.

EU:s gasmarknad i dag och i framtiden

Fossil gas

Fossil gas utgör omkring 95 procent av de gasformiga bränslen som i dag förbrukas i EU. Gasformiga bränslen står i dag för omkring 22 procent av EU:s totala energiförbrukning (däribland cirka 20 procent av EU:s elproduktion och 39 procent av värmeproduktionen). Enligt de relevanta scenarier som används i konsekvensbedömningen för klimatmålsplanen skulle gasformiga bränslens andel av EU:s totala energiförbrukning 2050 uppgå till omkring 20 procent. Gasformiga bränslen kommer att spela en viktig roll i energimixen fram till 2050, vilket kräver minskade koldioxidutsläpp i gassektorn genom en framåtblickande utformning av konkurrensutsatta marknader för gas med minskade koldioxidutsläpp. Trots deras ringa bidrag till EU:s nuvarande energimix skulle biogas, biometan, förnybar och koldioxidsnål vätgas samt syntetiskt metan (vilka samtliga utgör förnybara och koldioxidsnåla gaser) utgöra cirka två tredjedelar av de gasformiga bränslena i energimixen 2050, medan fossil gas förenad med avskiljning, lagring och användning av koldioxid skulle utgöra återstoden.

Vätgas

Vätgas väntas främst användas i sektorer där elektrifiering inte är ett alternativ, såsom i dagens energiintensiva industri (t.ex. raffinaderier, gödselmedel, ståltillverkning) och vissa tunga transportsektorer (sjöfart, luftfart, tunga fordon för långa avstånd). Syftet med att främja förnybara och koldioxidsnåla gaser är att få minskade koldioxidutsläpp i dessa sektorer och öka elsystemets flexibilitet, stärka försörjningstryggheten genom att minska beroendet av importerad naturgas och göra det möjligt att lagra (och producera) el. Detta gör det möjligt att koppla samman olika ekonomiska sektorer och sprida olika former av lagring och flexibilitet, såsom batterier och efterfrågeflexibilitet. Likaledes kommer det att stödja egenproduktion och smart användning av decentraliserad energiförsörjning, vilket bidrar till större konsumentinflytande. Konsumenterna behöver också tydlig och lättillgänglig information, vilket underlättar ändrade energiförbrukningsmönster och övergången till förnybara och koldioxidsnåla lösningar, i likhet med vad som är möjligt på elmarknaden.

Samtidigt som man strävar efter en maximal andel förnybar vätgas från och med 2030 kan andra former av koldioxidsnåla gaser, särskilt koldioxidsnål vätgas, på kort och medellång sikt spela en roll, främst för att snabbt minska utsläppen från befintlig vätgasproduktion och stödja en parallell och framtida ökad användning av förnybar vätgas. Målet för EU:s vätgasstrategi var att produktionen av förnybar vätgas i EU skulle uppgå till 1 miljon ton 2024 och öka till 10 miljoner ton 2030. Därefter bör förnybar vätgas byggas ut i stor skala och ersätta koldioxidsnål vätgas. Målet till 2024 uppnåddes dock inte då mindre än en procent av EU:s vätgasproduktion var av förnybart ursprung år 2023. Många elektrolysörer är

dock under uppbyggnad och den totalt installerade kapaciteten kommer att närma sig 2 GW till 2026. Detta kommer dock fortfarande endast utgöra en tredjedel av det mål för 2024 lades fast i EU:s vätgasstrategi. Acer bedömer också att målet till 2030 sannolikt inte kommer att uppnås.[3]

En vätgasbaserad infrastruktur kommer successivt att komplettera nätet för naturgas. När det gäller gasinfrastrukturen kommer fossil gas successivt att ersättas av andra metankällor.

Gasmarknadspaketets syfte

Av kommissionens förslag framgår att gasmarknadspaketet syftar till att underlätta en ökad användning av förnybara och koldioxidsnåla gaser i energisystemet, möjliggöra en övergång från naturgas och göra det möjligt för dessa nya gaser att spela sin nödvändiga roll så att EU:s mål om klimatneutralitet 2050 uppnås. Idag är graden av delaktighet och skydd på slutkundsmarknaden för grön gas låg. Den nya lagstiftningen ger en enhetlig terminologi på EU-nivå och ett gemensamt certifieringssystem för koldioxidsnåla bränslen och gaser. Kunderna bör genom detta ges bättre möjlighet att göra koldioxidsnåla val.

För att kunna göra hållbara energival behöver kunderna tillräcklig information om sin energiförbrukning och energins ursprung samt effektiva verktyg för att kunna delta på marknaden. Vidare bör medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att skydda utsatta och energifattiga kunder. En marknad för gas med minskade koldioxidutsläpp bör inte utvecklas utan att även dessa kunder kan dra nytta av den fullt ut.

Det behövs ny infrastruktur och nya marknader för vätgas. Det nuvarande regelverket för gasformiga energibärare behandlar inte utbyggnaden av vätgas som en oberoende energibärare via särskilda vätgasnät. Det saknas regler på EU-nivå om tariffbaserade investeringar i nät och om ägande och drift av särskilda vätgasnät. Dessutom saknas harmoniserade regler för (ren) vätgaskvalitet. Följaktligen hindras utvecklingen av en kostnadseffektiv, gränsöverskridande vätgasinfrastruktur och en konkurrensutsatt vätgasmarknad, vilket är en förutsättning för ökad produktion och förbrukning av vätgas. Syftet med gasmarknadspaketet är att åtgärda dessa brister.

I dag har förnybara och koldioxidsnåla gaser en liten andel av EU:s energimix. Tillträde till grossistmarknaden för gas, dvs. virtuella handelspunkter, är en viktig förutsättning för att deras potential ska kunna utnyttjas.

---

[3]Acer, *European hydrogen markets, 2024 Market Monitoring Report*, 2024, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_MMR_Hydrogen_Markets.pdf (hämtad 9 juni 2025)

Gasmarknadspaketet är tänkt att komplettera de lagstiftningsförslag som lagts fram inom ramen för 55-procentpaketet för att genomföra den europeiska gröna given, till exempel det reviderade direktivet om förnybar energi, energieffektivitetsdirektivet och det relaterade direktivet om byggnaders energiprestanda och TEN-E-förordningen.

Slopat undantag vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt

Vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt, inklusive väsentliga kapacitetsökningar i befintliga infrastrukturer, finns i naturgaslagen möjlighet att ge undantag från vissa bestämmelser. Det gäller bestämmelserna om juridisk och personell åtskillnad, anslutning av naturgasledning, överföring av naturgas, mätning och rapportering av överförd naturgas, anskaffande av energi, övervakningsplan, lagring av naturgas, tillträde till förgasningsanläggningar, anslutningsavgifter och tariffer samt övergripande systemansvar och balansansvar.

Bestämmelserna om detta finns i 9 kap. naturgaslagen och infördes i EU-lagstiftningen genom bestämmelser i Europarlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG. I direktiv 2009/73/EG (gasmarknadsdirektivet) återfanns bestämmelser om detta i artikel 36. I det nya direktivet har bestämmelser om undantag vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt tagits bort. Därför ska de aktuella svenska bestämmelserna om sådant undantag i 9 kap. 1–3 a §§ naturgaslagen också tas bort.

2 Den svenska gasmarknaden

2.1 Naturgas

Naturgas utgör idag mindre än två procent av Sveriges totala energianvändning och introducerades 1985 genom en utbyggnad av det danska naturgassystemet. Det är drygt 30 av Sveriges 290 kommuner som har tillgång till naturgas och biogas via det västsvenska gasnätet. I de kommuner där naturgasnätet är utbyggt står naturgasen för drygt 20 procent av den slutliga energianvändningen, vilket är i linje med genomsnittet i övriga Europa.

I Sverige används naturgas framför allt som processbränsle och råvara inom industrin, för kraft- och fjärrvärmeproduktion samt som fordonsbränsle och som fartygsbränsle. Hushåll som använder gas för uppvärmning och matlagning, så kallade spiskunder och tillika ”skyddade kunder” enligt EU-bestämmelserna utgör endast cirka två procent av gasmarknaden. För de petrokemiska industrierna är naturgasen inte bara en energikälla utan används också som en insatsvara, det vill säga att naturgasen är en råvara för företagets produkter.

Allmänt om gasmarknaden

I Sverige distribueras gasen genom ett större naturgasnät längs västkusten, ett mindre gasnät i Stockholm, ett antal små lokala gasnät samt via tankstationer och LNG-terminaler i Lysekil och Nynäshamn. Det är bara det västsvenska naturgassystemet samt Stockholms gasnät som omfattas av naturgaslagen (2005:403) och därför även av Ei:s tillsyn.

Sverige har ingen egen naturgasproduktion utan är beroende av import via en ledning från Danmark och av LNG som transporteras med fartyg. Med naturgas avses i naturgaslagen även biogas i den mån det är tekniskt möjligt att använda gasen i ett naturgassystem. Den största andelen biogas i nätet är importerad från Danmark. Sverige har en dock viss andel egen produktion av biogas som uppgraderas innan den injiceras i naturgasnätet. Det finns för närvarande elva biogasproducenter kopplade till det västsvenska gassystemet, varav två är anslutna så att inmatning kan ske direkt i transmissionsnätet. Ytterligare tre biogasproducenter är anslutna till fordonsgasnätet i Stockholmsområdet. Den inhemska biogasproduktionen medger tillförsel även i ett avspärrningsläge, vilket gör att det finns en totalförsvarsaspekt på biogasen.

Handeln med gas i det västsvenska gassystemet har varit helt konkurrensutsatt sedan marknaden omreglerades 2007. Gashandlare, det vill säga gasleverantörer, köper gas för att sälja till slutkunder. Slutkundsmarknaden är konkurrensutsatt

och kunderna kan oavsett var de befinner sig i nätet välja den leverantör som passar dem bäst. Distributionen av gas är däremot en naturlig monopolmarknad. I det västsvenska naturgassystemet distribueras svenskproducerad biogas samt importerad bio- och naturgas. Under 2024 var 25,6 procent av den totalt handlade gasen i det västsvenska naturgassystemet biogas[4]. Under det första kvartalet 2025 hade andelen dock ökat till 39,3 % vilket delvis kan förklaras av att skattebefrielsen för biogas återinförts.

Sedan 2015 omfattas även stads- och fordonsgasnäten i Stockholmsområdet av naturgaslagens reglering. Där var andelen biogas cirka 80 procent i mars 2023[5].

Naturgas är i jämförelse med el en liten energikälla i Sverige. Under 2024 var förbrukningen av naturgas och biogas 6,3 TWh[6] i det västsvenska naturgassystemet och importen från Danmark uppgick till 5,9 Twh. Den enskilt största delen av naturgasen används inom industrin och kraftvärmeverk, medan endast ett fåtal procent används i bostäder.

Tillförseln av gas till slutkunder i Stockholms stadsgasnät är cirka 60 GWh/år medan motsvarande siffra för fordonsgasnätet är cirka 140 GWh/år[7].

Gasnäten

Det västsvenska gassystemet sträcker sig från Trelleborg i söder till Stenungssund i norr, med en förgrening in i Småland. Det finns även stads- och fordonsgasnät i Stockholmsområdet. Utöver det finns även ett antal små gasnät runt om i Sverige. De små näten används huvudsakligen för att transportera biogas av typen fordonsgas från en produktionsanläggning till tankstationer. Gemensamt för gasnätet i Stockholm och de små lokala gasnäten runt om i landet är att de inte är kopplade till något transmissionsnät.

Det västsvenskagasnätet delas in i fyra verksamhetsområden: transmission, distribution, förgasning och lager. I transmissionsledningar transporteras gasen långa sträckor under högt tryck, vanligtvis mellan 55 och 75 bar i det västsvenska naturgassystemet. Därefter sker en tryckreducering i mät- och reglerstationer innan det lokala distributionsnätet tar vid för transport till kund. Naturgasnätsverksamhet samt lagrings- och förgasningsverksamhet som är ansluten till ett naturgasnät är ett reglerat monopol.

Det krävs tillstånd, så kallad koncession för att få bygga och använda naturgasledningar. Koncession krävs också för lagrings- och

[4] Swedegas, Gasbarometern, https://swedgas.se/gas/biogas/gasbarometern (hämtad 9 juni 2025)
[5] Källa: Gasnätet Stockholm AB
[6] Källa: Swedegas, uppgifterna har konverterats till undre värmevärden
[7] Källa: Energigas Sverige

förgasningsanläggningar som är anslutna till en naturgasledning. Förutsättningarna för att ge tillstånd framgår av naturgaslagen och naturgasförordningen samt miljöbalken. Till skillnad från elnät krävs ingen koncession för distributionsledningar för naturgas (naturgasledningar efter en mät- och reglerstation). Det finns heller inga koncessioner för område för naturgas.

I syfte att förhindra korssubventionering mellan de delar som bedrivs som monopol och de konkurrensutsatta delarna krävs en så kallad funktionell åtskillnad mellan företagen. Detta innebär att företag som bedriver överföring (transmission eller distribution), förgasning eller lagring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas.

Ei reglerar gasnätsföretagens intäkter på förhand under en fyraårsperiod. Intäkterna ska täcka skäliga kostnader för att driva nätverksamhet samt ge en rimlig avkastning på investerat kapital. Syftet med tillsynsmodellen är dels att företagens kunder ska få förutsägbara avgifter, dels att göra det möjligt för företagen att investera och underhålla näten. För att gasnätsavgifterna inte ska variera för mycket mellan tillsynsperioderna finns det möjlighet att jämna ut avgiftsökningar över flera perioder.

Det västsvenska naturgassystemet

Ungefär hälften av den naturgas som används i Sverige går genom det västsvenska gassystemet. Nätet består av 620 km transmissionsledningar och cirka 3 000 km distributionsledningar. Naturgasnätet sträcker sig, som tidigare nämnts, från Trelleborg i söder till Stenungssund i norr, med en förgrening in i Småland. Den enda större inmatningen till nätet sker genom en ledning under Öresund som är kopplad mot det danska nätet. Genom det danska nätet är det svenska sammankopplat med det tyska nätet och resten av kontinenten. Gasen som kommer till Danmark har sitt huvudsakliga ursprung i de norska naturgasfälten i Nordsjön och från och med 31 mars 2024 också till viss del från det danska gasfältet Tyra samt från dansk biogas. Mindre inmatning av biogas förekommer.

Företaget Swedegas, som ingår i koncernen Nordion Energi, äger transmissionsledningarna i det västsvenska naturgassystemet och ansvarar för driften och underhållet av det. Företaget har även systembalansansvar. Därutöver finns fem företag som bedriver distributionsnätsverksamhet: Göteborg Energi Gasnät AB, Kraftringen Nät AB, Varberg Energi Elnät AB, Weum Gas AB (tidigare Eon Gas Sverige) och Öresundskraft AB. De företagen tar gasen från det västsvenska transmissionsnätet till kunderna.

Figur 1 Det västsvenska naturgassystemet

Gassystemet i Stockholmsområdet

Stads- och fordonsgasnäten i Stockholm är reglerade på samma sätt som det västsvenska gassystemet. Den reglerade verksamheten med distribution och förgasning bedrivs av Gasnätet Stockholm AB.

Stadsgasnätet omfattar cirka 500 km ledning och täcker stora delar av Stockholm stad samt Solna och Sundbyberg. Inmatningen av gas sker från tre blandningsstationer där gas och luft blandas till önskad stadsgaskvalité som är anpassad för de kundapparater som används i stadsgasnätet. Blandningsstationerna förses med gas från lokal biogasproduktion samt från en förgasningsanläggning i Högdalen i södra Stockholm dit flytande gas, såväl LBG (biogas) som LNG (naturgas), levereras. I anläggningen förångas den flytande gasen till gas i gasform. I Högdalen finns även en anläggning för mottagning av trycksatt biogas (CBG) som via trycksänkning kan matas in i gasnäten.

Det cirka 40 km långa fordonsgasnätet knyter samman biogasleverantörers produktionsanläggningar för gas i Stockholm med bussdepåer för busstankning och tankstationer för fordonsgas.

Tabell 1 Gasnätsföretagen, rapporterade uppgifter avseende 2022

Företag	Kategori	Ledningslängd i km	Totalt antal uttagspunkter	Överförd volym angiven i Nm³	Överförd energimängd angiven i MWh
Gasnätet Stockholm AB	Distribution	552	51 200	23 820 013	193 876
Gasnätet Stockholm AB	Förgasning	0	0	5 810 467	60 713
Göteborg Energi Gasnät AB	Distribution	294	7 343	101 971 640	1 059 993
Kraftringen Nät AB	Distribution	184	1 603	17 926 788	185 838
Swedegas AB	Lagring			6 534 735	
Swedegas AB	Transmission	601	9	558 634 051	5 828 187
Varberg Energi AB	Distribution	66	200	2 340 149	24 098
Weum Gas AB	Distribution	1 952	20 030	287 939 268	2 983 462
Öresundskraft AB	Distribution	296	1 633	48 069 880	500 624

Källa: Ei

Grossistmarknaden

Det finns en teknisk kapacitet att årligen överföra ungefär 32 TWh gas från Danmark till Sverige via ledningen från Dragör. På grund av den låga förbrukningen i förhållande till systemets överföringskapacitet finns det med dagens förbrukning ingen risk för flaskhalsproblem i överföringen. De danska och svenska systemen är ur en teknisk synvinkel att betrakta som ett och samma system. Det finns inte heller någon svensk handelsplats för naturgas. De svenska marknadsaktörer som vill handla gas gör detta på den europeiska gasbörsen European Energy Exchange (EEX) där den tidigare danska handelsplattformen ETF PEGAS är integrerad.

På EEX kan en aktör handla gas samma dag som leveransen, dagen före, inför helg och inför nästkommande månad samt terminskontrakt med leverans upp till 6 år framåt i tiden. Den svenska gasmarknaden är sedan 2019 hopslagen med den danska. Aktörer bokar kapacitet hos den danska gasnätsägaren Energinet[8] på plattformen ”Energinet online” i enlighet med principen ”FCFS” (First-come-first-served). För att kunna transportera gas från Danmark till Sverige måste balansansvariga aktörer även vara registrerade som gashandlare hos Energinet. Väl i Sverige kan gasen säljas vidare till förbrukare, såsom industrier, och leverantörer.

Balanseringen av gas inom den gemensamma balanseringzonen i Sverige och Danmark, Joint Balancing Zone, sköts av den så kallade Balancing Area Manager (BAM) som använder den danska virtuella handelspunkten ETF för att sköta balanseringen av gasmarknaden. BAM administreras gemensamt av Energinet och Swedegas.

[8] Energinet är en självständig offentlig verksamhet under Klima-, Energi- och Forsyningsministeriet i Danmark. Energinet äger och utvecklar det danska el- och gasnätet.

Slutkundsmarknaden

Det finns totalt elva aktörer på den svenska slutkundsmarknaden för naturgas, varav tio aktörer i det västsvenska naturgassystemet och en aktör i Stockholms stads- och fordonsgasnät: Mind energy, ApportGas, Modity, Axpo, Örstedt, Eon Försäljning Sverige, Göteborg Energi, Kraftringen Energi, Varberg Energimarknad, Öresundskraft Marknad, och Stockholm Gas.

I det västsvenska gassystemet fanns år 2022 knappt 31 000 gaskunder, varav knappt 27 000 var hushållskunder. De övriga cirka 4 000 kunderna är så kallade övriga kunder, till exempel stora industrier och kraftvärmeverk. Dessa ”övriga kunder” utgör själva marknaden och är de som motiverar själva existensen av det västsvenska naturgassystemet. Sju av dessa har direkt anslutning till transmissionsnätet.

I Stockholms stads- och fordonsgasnät finns cirka 50 000 kunder varav cirka 98 procent är hushållskunder med gasspis. Gasen distribueras även till restaurangkök, flerfamiljshus för uppvärmning, småhus med gasvärme, tankstationer, bussdepåer samt till industrier. Volymen och samhällsnyttan ligger framför allt i bussdepåerna och tillverkande företag.

Det fanns i slutet av 2024 cirka 235 publika tankstationer för fordonsgas i Sverige och cirka 60 som inte var publika. I slutet av 2024 fanns det knappt 47 000 gasfordon i Sverige. Av dessa var cirka 2 400 bussar, cirka 3 100 tunga fordon och resterande personbilar och skåpbilar.[9]

Kundernas totala kostnad för gas har förändrats relativt lite sedan omregleringen 2007. Förklaringen till detta är att gashandelspriset legat på en förhållandevis jämn nivå på cirka 30–35 öre per kWh. Även nätavgiften har legat på en stabil nivå på cirka 20–27 öre per kWh. Däremot har skatten och momsen på naturgas ökat med cirka 10 öre sedan 2007. Den enskilt största kostnadsposten, 47 procent av hushållskundernas totala kostnad för gas, utgörs av moms och energiskatt.

Kunderna i det västsvenska naturgassystemet är fria att byta leverantör. Detta är inte möjligt i Stockholm, eftersom endast en leverantör verkar där. Under 2023 genomfördes cirka 400 leverantörsbyten på den svenska naturgasmarknaden[10]. Konsumenternas energimarknadsbyrå driver sajten gaspriskollen.se där konsumenter kan jämföra aktuella priser på naturgas.

---

[9] Energigas Sverige, *Statistik om fordonsgas*, 2025, https://www.energigas.se/fakta-om-gas/fordonsgas-och-gasbilar/statistik-om-fordonsgas/ (hämtad 9 juni 2025)
[10] SCB, *Gaspriser och gasavtal*, 2025, https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/prisutvecklingen-inom-energiomradet/gaspriser-och-gasavtal/#_Tabellerochdiagram (hämtad 9 juni 2025)

2.2 Vätgas

De största användningsområdena för vätgas i Europa år 2023 var raffinaderier 58 procent, ammoniak 2 procent, metanol 1,4 procent och övrig kemisk industri 8 procent. I mer än 99 procent av produktionen år 2023 användes i Europa fossil insatsvara utan användning av koldioxidinfångning. Eftersom handeln med vätgas i Europa är begränsad så finns produktionen huvudsakligen i de medlemsstater där efterfrågan från industrin är som störst. År 2023 svarade Tyskland för 19 procent, Nederländerna 17 procent och Polen för 10 procent av Europas vätgaskonsumtion[11]. De existerande vätgasnäten har en total längd på 1 581 km[12] och är koncentrerade till Belgien, Frankrike, Tyskland och Nederländerna.

2.3 För rapporten relevanta EU-bestämmelser och författningar

EU-förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 av den 25 oktober 2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/869 av den 30 maj 2022 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013

[11] Acer, *European hydrogen markets, 2024 Market Monitoring Report*, 2024, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_MMR_Hydrogen_Markets.pdf (hämtad 9 juni 2025)
[12] European Hydrogen Observatory, *Hydrogen pipelines and storage*, https://observatory.clean-hydrogen.europa.eu/hydrogen-landscape/distribution-and-storage/hydrogen-pipelines-and-storage (hämtad 9 juni 2025)

Det finns fem EU-förordningar inom gasområdet som avser både marknad och nät:

- Kommissionens förordning (EU) 2017/460 av den 16 mars 2017 om fastställandet av nätföreskrifter för harmoniserade tariffstrukturer för överföring av gas (TAR)
- Kommissionens förordning (EU) nr 312/2014 av den 26 mars 2014 om fastställande av nätföreskrifter för balansering av överföringsnät för gas (BAL)
- Kommissionens förordning (EU) nr 984/2013 av den 14 oktober 2013 om upprättandet av nätföreskrifter för mekanismer för kapacitetstilldelning i överföringssystem för gas och komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 (CAM)
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (CMP)
- Kommissionens förordning (EU) 2015/703 av den 30 april 2015 om fastställandet av nätföreskrifter med regler för driftskompatibilitet och informationsutbyte (IO).

Det är framför allt EU-förordningarna för tariffer (TAR) och balansering (BAL) som berör Sverige. CAM, CMP och IO handlar till stor del om krav för sammanlänkningspunkter (punkter mellan två överföringssystem), vilket saknas i Sverige. Av den anledningen är många av reglerna inte tillämpliga för Sveriges del.

Förordningen BAL säkerställer att inmatningar och uttag från transmissionsnätet hanteras effektivt av nätanvändarna. Obalanser uppstår när nätanvändarna matar in mer gas vid en viss inmatningspunkt än vad de tar ut vid en utmatningspunkt. Summan av de individuella obalanserna påverkar systemet som helhet. De harmoniserade balansreglerna innebär att nätanvändarna är ansvariga för att balansera sina portföljer. För detta ändamål kan de på grossistmarknaden för naturgas använda en uppsättning standardiserade kortfristiga produkter. Transmissionsnätsoperatören har ansvar för residualbalanseringen så att systemet håller sig inom driftsäkerhetsmarginalen.

Förordningen TAR innehåller enhetliga regler för hur transmissionsnätstariffen för överföring av gas ska utformas och hur transmissionsnätsoperatören ska ta ut sina avgifter. Sverige omfattas inte av de artiklar i TAR som handlar om sammanlänkningspunkter eftersom det svenska transmissionsnätet för gas enbart har en inmatningspunkt i Danmark.

Även om det är en mindre del av TAR som berör Sverige finns det en del artiklar för vilka Ei har beslutat att Swedegas har ett ansvar. Det är bland annat för att

utföra och offentliggöra bedömningar av kostnadsfördelningar och annan information samt att genomföra samråd. Första samrådsförfarandet skedde 2018 och ska upprepas minst vart femte år. Det andra samrådet hölls våren 2024 och även denna gång var det Swedegas som ansvarade för att genomföra samråd och offentliggöra information enligt förordningen.

EU-direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor

Aktuella lagar och förordningar

Miljöbalk (1998:808)

Lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Lag (1978:160) om vissa rörledningar

Lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Ellag (1997:857)

Naturgaslag (2005:403)

Lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen

Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag

Lag (2012:273) om trygg naturgasförsörjning

Elsäkerhetslag (2016:732)

Naturgasförordning (2006:1043)

Förordning (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning

Förordning (2011:715) om certifiering av vissa naturgasföretag

Förordning (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen

2.4 Vad utmärker naturgas, vätgas, koldioxidsnål gas, biogas/biometan, förnybar gas respektive koldioxidsnål gas

I direktivets artikel 2 finns definitioner av de gaser som regleras. Gaserna har lite olika tekniska förutsättningar och tillämpningsområden, vilket påverkar regelverket. I detta avsnitt ges en grundläggande genomgång av detta.

I direktivet anges *naturgas* som en gas som består främst av metan, inbegripet biometan, eller andra typer av gaser, som på ett tekniskt möjligt och säkert sätt kan föras in i och transporteras genom naturgassystemet.

Förnybar gas är biogas enligt definitionen i artikel 2.28 i förnybartdirektivet, biogas som har uppgraderats till biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2.36 i det direktivet.

Koldioxidsnål vätgas är vätgas vars energiinnehåll hämtas från icke-förnybara källor och som uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 procent jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod för att bedöma minskningen av växthusgasutsläpp från förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och från återvunna kolbaserade bränslen som antagits i enlighet med artikel 29a.3 i förnybartdirektivet.

Koldioxidsnål gas är den del av gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i förnybartdirektivet, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 procent jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enlighet med artikel 29a.3 i förnybartdirektivet.

Naturgas

Naturgas är en organisk produkt som bildades i jordskorpan för flera miljoner år sedan genom förmultning av levande organismer och har därmed ett fossilt ursprung.

Andelen metan vid utvinningen kan variera från omkring 70 procent och uppåt. I det svenska nätet innehåller naturgasen cirka 90 procent metan, cirka 5 procent etan och cirka 1 procent propan.

Naturgas är osynlig och luktfri. För att lättare kunna upptäcka läckor tillsätts ett luktämne. Naturgas är lättare än luft, vilket är en fördel ur säkerhetssynpunkt genom att gasen snabbt blandas med luft om utsläppen sker i det fria.

I vissa sammanhang används begreppet fossilgas som synonym till naturgas.

Naturgas fortsätter att vara i gasform även om gasen utsätts för mycket höga tryck. Om naturgasen kyls ner till minus 162 grader Celsius övergår den till flytande form, så kallad flytande naturgas (LNG).

Naturgasen är ett fossilt bränsle men släpper ut 40 procent mindre koldioxid än kol och 25 procent mindre än olja. Utsläppen av tungmetaller, svavel, kväveoxider, stoft och sot, är väsentligt lägre från naturgas jämfört med kol och olja.

Inom EU svarar naturgasen för cirka en fjärdedel av energiförsörjningen. EU får cirka 10 procent av sin naturgas från källor inom EU, resterande importeras via ledning eller som LNG. År 2021 utgjorde rysk gas 45 procent av EU:s gasimport. 2024 hade andelen sjunkit till 19 procent och förväntas sjunka ytterligare under 2025 till 13 procent[13]. Norge är nu den största leverantören av rörbunden gas till Europa. USA var 2024 den största exportören av LNG till Europa och Ryssland den näst största med en andel på 19 procent[14].

I USA började man använda naturgas redan vid sekelskiftet 1900 och i norra Europa togs gasen i bruk på 1950-talet. Jordens naturgastillgångar är mycket omfattande, stora fyndigheter finns i Ryssland, Iran, Algeriet och Nordsjön.[15]

---

[13] Europeiska kommissionen, *Roadmap towards enging Russian energy imports*, 2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0440R(01) (hämtad 9 juni 2025)
[14] Acer, Analysis of the European LNG market developments, 2025 Monitoring Report, 2025, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER-LNG-Monitoring-Report-2025.pdf (hämtad 9 juni 2025)
[15] Energigas Sverige, *Vad är naturgas?* 2025, https://www.energigas.se/fakta-om-gas/naturgas/vad-ar-naturgas/ (hämtad 9 juni 2025)

Biogas och biometan

Biogas är ett helt förnybart bränsle som framställs av biomassa och består till största delen av metan. Biogas används till produktion av värme och el eller som fordonsgas. Den kan också användas som råvara eller energikälla inom industrin.

Biogas består liksom naturgas till största delen av metan, skillnaden består i hur den produceras. De båda gaserna är därför i de flesta sammanhang utbytbara. Biogas kan föras in på gasnätet, vilket är en fördel eftersom biogasen är en förnybar gas och den koldioxid som bildas vid förbränningen ingår i det naturliga kretsloppet. Fordon som kan köras på naturgas kan även köras på biogas.

För att höja energiinnehållet och kunna användas som fordonsgas eller matas in på ett gasnät renas biogasen från koldioxid och består då av cirka 97 procent metan. Då kallas det även biometan och har ett energiinnehåll på 9,67 kWh per normalkubikmeter. Energiinnehållet i ren metan är 9,97 kWh per normalkubikmeter.

Uppgraderad biogas eller biometan kan transporteras i rörledningar i sammankopplade gasnät, eller i komprimerad form under högt tryck i gasbehållare. Uppgraderad biogas kan också kylas ner och transporteras i flytande form.[16] Flytande biogas har betydligt högre energitäthet än komprimerad gasformig biogas och är därför ett effektivt sätt att transportera och lagra biogas i avsaknad av gasnät.

Vätgas

Vätgas består av två väteatomer och har den kemiska beteckningen H2. Väte är både det vanligaste och det lättaste grundämnet. Vid rumstemperatur och normalt tryck är vätgas gasformigt.

Vätgas är en energibärare precis som elektricitet. Det betyder att vätgas inte är någon primär energikälla, men kan användas för att lagra, transportera och tillhandahålla energi. Vätgas har många olika användningsområden och kan exempelvis användas i en bränslecell där vätgasen omvandlas till el. Vätgasen kan även användas i en förbränningsmotor eller gasturbin. Den används också som en insatsråvara, exempelvis inom kemi- och raffinaderiindustrin.

Flexibiliteten är stor eftersom vätgas kan produceras både av förnybara, fossilfria och fossila energikällor. Vätgas kan produceras från naturgas eller biogas genom reformering eller genom elektrolys med hjälp av kärnkraftsel eller förnybara energikällor som vind eller sol När vätgasen produceras genom elektrolys spjälkas vattenmolekyler upp i väte och syre med hjälp av el. Vätgas saknar både doft och färg samtidigt som den är lättantändlig och flyktig.

---

[16] Energigas Sverige, *Vad är biogas?* https://www.energigas.se/fakta-om-gas/biogas/vad-ar-biogas/ (hämtad 9 juni 2025)

3 Internationell utblick – vätgas

3.1 Tyskland

Tyskland har beslutat att 904 mil stamnät för vätgas (på tyska Wasserstoff), varav 58 procent konverterade naturgasledningar, ska byggas till år 2032 till en total kostnad på 18,9 miljarder euro. Den tyska staten har dessutom lovat upprätta ett periodiseringskonto, i syfte att minska belastningen på de tidiga användarna av det nya vätgasnätet. Skulle nätet sedan inte användas i den utsträckning som förväntas, innebär det att staten står för en större del av risken.

Den tyska regeringen har gjort analysen att utan rörledningsinfrastruktur kommer det inte att finnas någon betydande marknad för vätgas i Tyskland och utan en betydande marknad behövs ingen infrastruktur. För att rörledningar för vätgas ska byggas oavsett utbud och efterfrågan så har en paragraf 28 förts in i den tyska energilagen (Energiewirtschaftsgesetzes), med innebörden att ett stamnät för vätgas ska konstrueras. Alla de fem privata transmissionsnätsoperatörerna för gas (TSO) i Tyskland ansökte samtidigt om att få bygga ut rörledningsinfrastrukturen för vätgas och presenterade sitt tänkta upplägg för rörledningsnätverket. Den tyska tillsynsmyndigheten Bundesnetzagentur (BNetzA) tog därefter, utifrån kriterierna i lagstiftningen, beslut om att godkänna projekten eller inte.

I slutet av juli 2024 hade ansökningarna från TSO kommit in till BNetzA. Totalt hade det ansökts om att få bygga vätgasstamnät om 966,6 mil där omkring 60 procent avsåg konverterade naturgasledningar. De planerade investeringskostnaderna för samtliga ansökningar uppgick, enligt uppgifter från BNetzA, till tillsammans 19,7 miljarder euro motsvarande drygt 223 miljarder svenska kronor. BNetzA genomförde ett offentligt samråd om ansökningarna mellan den 23 juli och 6 augusti 2024. BNetzA fattade, med vissa ändringar, beslut om planerna den 22 oktober 2024[17]. Beslutet avsåg byggandet av ett vätgasnät om 904 mil till en total kostnad om 18,9 miljarder euro motsvarande drygt 200 miljarder kronor. Nätet ska binda ihop Tyskland med andra medlemsstater och skapa förbindelser mellan de huvudsakliga importrutterna och de områden där den största efterfrågan finns inklusive Ruhrområdet. Nätet är dimensionerat för en

[17] Bundesnetzagentur, *Wasserstoff-Kernnetz*, 2025, https://www.bundesnetzagentur.de/DE/Fachthemen/ElektrizitaetundGas/Wasserstoff/Kernnetz/start.html (hämtad 10 juni 2025)

inmatning på 101 GW varav 58 GW avser import och en utmatning på 87 GW där 62 GW avser användning i kraftvärmesektorn[18].

3.2 Danmark

I likhet med Sverige och Tyskland finns ännu inte någon marknad för vätgas (på danska brint) i Danmark. I Danmark planeras för en kommande marknad genom ett program (modningsprojekt) som kallas för ”Danish Hydrogen Backbone”. Planen är att binda samman ett danskt överföringsnät för vätgas på Jylland med Tyskland vid en gränspunkt på södra Jylland. Grön vätgas tillverkad av el från vind och sol förväntas bli en dansk exportvara i framtiden. Danmark planerar att producera och exportera vätgas till Tyskland. Där kan vätgasen bidra till att särskilt tyska företag ställs om från fossila bränslen, t.ex. vätgas tillverkad av naturgas.

Efter en politisk överenskommelse i februari 2025 fokuserar Energinet på byggandet av ”Syvtallet” som är en pipeline från Esbjerg via Egtved till den tyska gränsen. Givet att det finns tillräckligt med kapacitetsbokningar så är ambitionen att rörledningen ska vara driftsatt år 2030. Den politiska överenskommelsen bekräftade också inriktningen mot att på sikt bygga det som planerats inom ramen för ”Danish hydrogen backbone”.

[18] Acer, European hydrogen markets, 2024 Market Monotoring Report, 2024, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_MMR_Hydrogen_Markets.pdf

4 Direktiv (EU) 2024/1788

Ett EU-direktiv är ett regelverk som sätter upp mål som ska uppnås, men lämnar åt medlemsländerna att utforma sina egna detaljerade nationella regler. Ett EU-direktiv måste därför implementeras i nationell lagstiftning.

I detta kapitel redovisas samtliga artiklar i gasmarknadsdirektivet. Artiklarna återges exakt i direktivets lydelse. I kapitlet redovisas även under respektive artikel, eller artikelns underpunkter, Ei:s analys av hur den nuvarande svenska lagstiftningen stämmer överens med direktivet. Om Ei bedömer att en artikel inte kräver några åtgärder görs ingen ytterligare analys beträffande den artikeln.

Gasmarknadsdirektivet ersätter direktiv 2009/73/EG. Det nya direktivet innehåller en hel del bestämmelser som i sak är oförändrade jämfört med det tidigare direktivet.

I dessa delar gör Ei samma bedömning som regeringen tidigare gjort vid genomförandet av direktiv 2009/73/EG, såvida inte det särskilt framkommit att det är nödvändigt med kompletterande lagstiftning för att uppfylla kraven i direktivet.

I gasmarknadsdirektivet finns även bestämmelser som inte är obligatoriska för medlemsstaterna att införa utan överlämnar till medlemsstaterna att avgöra om de bör införlivas i nationell lagstiftning. Direktivet lämnar således i dessa delar det fritt för medlemsstaterna att införa nationella regler eller välja att inte genomföra direktivet i de delarna.

4.1 Kapitel I – Syfte och definitioner

Kapitel 1 i gasmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om syfte (artikel 1) och definitioner (artikel 2).

Artikel 1 – Innehåll och tillämpningsområde

1. I detta direktiv fastställs en gemensam ram för utfasning av fossila bränslen på marknaderna för naturgas och vätgas, i syfte att bidra till uppnåendet av unionens klimat- och energimål.

2. I detta direktiv fastställs gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas med hjälp av naturgassystemet, samt bestämmelser om konsumentskydd, i syfte att skapa en integrerad, konkurrensutsatt och transparent marknad för naturgas i unionen. Det innehåller regler om den sektorns organisation och funktion, tillträde till marknaden och de

kriterier och förfaranden som ska tillämpas vid beviljande av tillstånd för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas med hjälp av naturgassystemet samt drift av det systemet.

3. I detta direktiv fastställs gemensamma regler för transport, leverans och lagring av naturgas och för naturgassystemets övergång till ett integrerat och mycket effektivt system som bygger på förnybar gas och koldioxidsnål gas.

4. I detta direktiv fastställs gemensamma regler för transport, leverans och lagring av vätgas med hjälp av vätgassystemet. Det innehåller regler om den sektorns organisation och funktion, tillträde till marknaden, de kriterier och förfaranden som ska tillämpas vid beviljande av tillstånd för vätgasnät, leverans och lagring av vätgas samt drift av det systemet.

5. I detta direktiv fastställs regler för ett gradvist inrättande av ett unionsomfattande sammanlänkat vätgassystem som bidrar till elsystemets långsiktiga flexibilitet och till att minska nettoutsläppen av växthusgaser i sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen med beaktande av potentialen för minskade växthusgasutsläpp och energi- och kostnadseffektiviteten i förhållande till andra alternativ, och som därigenom stöder utfasning av fossila bränslen i unionens energisystem.

Bedömning

Artikeln är i huvudsak ny. Punkten 2 motsvarar artikel 1 punkten 1 i direktiv 2009/73/EG. Övriga punkter är nya. När det gäller punkten 2 överensstämmer bestämmelsens syfte i huvudsak med den svenska naturgaslagens syfte (jfr prop. 2010/11:70 s. 49). Artikelns bestämmelser beskriver vad direktivet reglerar och kräver ingen särskild genomförandeåtgärd.

Artikel 2 – Definitioner

1. naturgas: gas som främst består av metan, inbegripet biometan, eller andra typer av gaser, som på ett tekniskt möjligt och säkert sätt kan föras in i och transporteras genom naturgassystemet.

2. förnybar gas: biogas enligt definitionen i artikel 2.28 i direktiv (EU) 2018/2001, inklusive biogas som har uppgraderats till biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2.36 i det direktivet.

3. naturgassystem: ett infrastruktursystem, inbegripet rörledningar, terminaler för flytande naturgas (LNG) och lagringsanläggningar för naturgas, som transporterar naturgas.

4. vätgassystem: ett infrastruktursystem, inbegripet vätgasnät, lagring av vätgas och vätgasterminaler, som innehåller vätgas med hög renhetsgrad.

5. lagringsanläggning för vätgas: en anläggning som används för lagring av vätgas med hög renhetsgrad,

a) inbegripet den del av en vätgasterminal som används för lagring, men inte den del som används för produktionsverksamhet, och anläggningar som uteslutande är förbehållna operatörer av vätgasnät när de utför sina uppgifter,

b) inbegripet storskalig lagring av vätgas, särskilt under jord, men inte mindre, enkelt reproducerbara installationer för vätgaslagring.

6. operatör av lagringsanläggning för vätgas: en fysisk eller juridisk person som bedriver verksamhet för lagring av vätgas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för vätgas.

7. lagring av vätgas i rörledning: lagring av vätgas med hög renhetsgrad genom kompression i vätgasnät, med undantag för anläggningar som är förbehållna operatörer av vätgasnät när de utför sina uppgifter.

8. vätgasterminal: en installation som används för lossning och omvandling av flytande väte eller flytande ammoniak till gasformig vätgas för injektion i vätgasnätet eller naturgassystemet eller kondensering av gasformig vätgas och lastning av den, inbegripet stödtjänster och tillfällig lagring som krävs för omvandlingsprocessen och efterföljande injektion i vätgasnätet, men inte någon del av vätgasterminalen som används för lagring.

9. operatör av vätgasterminal: varje fysisk eller juridisk person som utför uppgiften att lossa och omvandla flytande väte eller flytande ammoniak till vätgas för injektion i vätgasnätet eller naturgassystemet eller kondensering och lastning av vätgas och som ansvarar för driften av en vätgasterminal.

10. vätgaskvalitet: renhet och föroreningar av vätgas i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för vätgas för vätgassystemet.

11. koldioxidsnål vätgas: vätgas vars energiinnehåll hämtas från icke-förnybara källor och som uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 % jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod för att bedöma minskningen av växthusgasutsläpp från förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och från återvunna kolbaserade bränslen som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

12. koldioxidsnål gas: delen av gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från

koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 % jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

13. koldioxidsnåla bränslen: återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen och vätskeformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 % jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

14. vätgasföretag: varje fysisk eller juridisk person, exklusive slutkunder, som bedriver åtminstone en av följande verksamheter: produktion, transport, leverans, köp eller lagring av vätgas eller drift av en vätgasterminal, och som ansvarar för kommersiella eller tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter.

15. naturgasföretag: varje fysisk eller juridisk person, exklusive slutkunder, som bedriver produktion, överföring, distribution, leverans, köp eller lagring av naturgas, inbegripet LNG, och som ansvarar för kommersiella eller tekniska arbetsuppgifter eller underhåll i samband med dessa verksamheter.

16. tidigare led i rörledningsnätet: varje rörledning eller nät av rörledningar som drivs eller byggs som en del av en anläggning för olje- eller naturgasproduktion, eller som används för att överföra naturgas från en eller flera sådana anläggningar till en bearbetningsanläggning eller terminal eller slutlig landningsterminal vid kusten.

17. överföring: transport av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksrörledningar, undantaget tidigare led i rörledningsnätet och undantaget den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas, för syftet att tillhandahålla naturgas till kunder men exklusive leverans.

18. systemansvarig för överföringssystem: varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på naturgastransporter.

19. distribution: transport av naturgas genom lokala eller regionala rörledningsnät, för syftet att tillhandahålla naturgas till kunder men exklusive leverans.

20. systemansvarig för distributionssystem: varje fysisk eller juridisk person som bedriver naturgasdistributionsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av distributionssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på naturgasdistribution.

21. vätgasnät: ett nät av rörledningar på land och till havs som används för transport av vätgas med hög renhetsgrad, för syftet att tillhandahålla vätgas till kunder men exklusive leverans.

22. vätgastransport: överföring eller distribution av vätgas genom ett vätgasnät, för syftet att tillhandahålla vätgas till kunder men exklusive leverans.

23. överföringsnät för vätgas: ett nät av rörledningar för transport av vätgas med hög renhetsgrad, särskilt ett nät som omfattar sammanlänkningar för vätgas eller som är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas, vätgasterminaler eller två eller flera sammanlänkningar för vätgas, eller som i första hand syftar till att transportera vätgas till andra vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, vilket inte utesluter möjligheten att sådana nät används för leverans till direktanslutna kunder.

24. distributionsnät för vätgas: ett nät av rörledningar för lokal eller regional transport av vätgas med hög renhetsgrad, som främst används för leverans till direktanslutna kunder, inte omfattar sammanlänkningar för vätgas och inte är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler – såvida inte nätet i fråga var ett distributionssystem för naturgas den 4 augusti 2024 och helt eller delvis har anpassats för transport av vätgas – eller till två eller flera sammanlänkningar för vätgas.

25. operatör av vätgasnät: varje fysisk eller juridisk person som bedriver vätgastransportverksamhet och som ansvarar för drift, säkerställande av underhåll och, vid behov, utbyggnad av vätgasnätet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra vätgasnät, och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på vätgastransport.

26. operatör av överföringsnät för vätgas: varje fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift, säkerställande av underhåll och, vid behov, utbyggnad av ett överföringsnät för vätgas inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess

sammanlänkningar till andra vätgasnät, och för att säkerställa att nätet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på vätgastransport.

27. operatör av distributionsnät för vätgas: varje fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift, säkerställande av underhåll och, vid behov, utbyggnad av ett distributionsnät för vätgas inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra vätgasnät, och för att säkerställa att nätet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på vätgastransport.

28. leverans: försäljning, inbegripet återförsäljning, av naturgas, inbegripet LNG, eller vätgas, inbegripet i form av flytande organiska vätgasbärare eller flytande väte och vätgasderivat, inbegripet ammoniak eller metanol, till kunder.

29. leveransföretag: varje fysisk eller juridisk person som bedriver leveransverksamhet.

30. sistahandsleverantör: en leverantör som har utsetts att ta över leveranser av naturgas till kunder till en leverantör som har upphört med sin verksamhet.

31. lagringsanläggning för naturgas: en anläggning som används för lagring av naturgas och som ägs eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet den del av en LNG-anläggning som används för lagring av naturgas, undantaget den del som används för produktionsverksamhet, och undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.

32. systemansvarig för lagringssystem för naturgas: varje fysisk eller juridisk person som bedriver lagringsverksamhet avseende naturgas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för naturgas.

33. LNG-anläggning: en terminal som används för kondensering av naturgas eller import, lossning och återförgasning av LNG, inklusive stödtjänster och den tillfälliga lagring som krävs för återförgasningsprocessen och efterföljande tillhandahållande till överföringssystemet, undantaget den del av en LNG-terminal som används för lagring.

34. systemansvarig för LNG-anläggning: en fysisk eller juridisk person som ägnar sig åt kondensering av naturgas eller import, lossning och återförgasning av LNG och som ansvarar för driften av en LNG-anläggning.

35. system: varje överföringsnät, distributionsnät, LNG-anläggning eller lagringsanläggning för naturgas som ägs eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet lagring av gas i rörledning och dess anläggningar för stödtjänster och

sådana som tillhör anknutna företag och som är nödvändiga för att erbjuda tillgång till överföring, distribution och LNG.

36. stödtjänster: de tjänster som är nödvändiga för tillträdet till och driften av överförings- eller distributionsnät eller LNG-anläggningar eller lagringsanläggningar för naturgas, inklusive lastbalans, inblandning och injektion av inert gas, undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.

37. lagring av naturgas i rörledning: lagring av naturgas genom kompression i överförings- och distributionssystem, undantaget anläggningar som är förbehållna systemansvariga för överföringssystem som bedriver sin verksamhet.

38. sammanlänkat system: ett antal system som har länkats samman.

39. sammanlänkning: en överföringsledning som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters nationella överföringssystem eller en överföringsledning mellan en medlemsstat och ett tredjeland fram till den medlemsstatens territorium eller territorialvatten.

40. sammanlänkning för vätgas: ett vätgasnät som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters vätgasnät eller ett vätgasnät mellan en medlemsstat och ett tredjeland fram till medlemsstaternas territorium eller den medlemsstatens territorialvatten.

41. direktledning: en naturgasrörledning som kompletterar det sammanlänkade systemet.

42. integrerat naturgasföretag: ett vertikalt eller horisontellt integrerat företag.

43. vertikalt integrerat företag: ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag eller ett vätgasföretag eller en grupp av vätgasföretag där samma person eller personer direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, vätgastransport, drift av vätgasterminaler, LNG eller lagring av naturgas eller vätgas och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas eller vätgas.

44. horisontellt integrerat företag: ett företag som bedriver verksamhet inom minst ett av områdena produktion, överföring, distribution, leverans eller lagring av naturgas samt en annan verksamhet utan anknytning till naturgas.

45. anknutet företag: ett koncernföretag enligt definitionen i artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU (38) eller ett företag som tillhör samma aktieägare.

46. systemanvändare: en fysisk eller juridisk person som levererar naturgas eller vätgas till eller får leveranser från systemet.

47. kund: en grossist eller slutkund för naturgas eller vätgas eller ett naturgasföretag eller vätgasföretag som köper naturgas eller vätgas.

48. hushållskund: en kund som köper naturgas eller vätgas för sin egen hushållsförbrukning.

49. icke-hushållskund: en kund som köper naturgas eller vätgas som inte är avsedd för egen hushållsförbrukning.

50. slutkund: en kund som köper naturgas eller vätgas för eget bruk.

51. grossist: en fysisk eller juridisk person, med undantag för en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem, som köper naturgas eller vätgas i syfte att återförsälja dem inom eller utanför det system i vilket personen är etablerad.

52. mikroföretag, små företag eller medelstora företag: mikroföretag, små företag eller medelstora företag enligt definitionen i artikel 2 i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG (39).

53. avtal om leverans av gas: ett avtal om leverans av naturgas eller vätgas, undantaget ett naturgasderivat.

54. naturgasderivat: ett finansiellt instrument som anges i avsnitt C punkt 5, 6 eller 7 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU (40), och som avser naturgas.

55. kontroll: rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom

a) äganderätt eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,

b) rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sammansättningen av ett företags organ och dessa organs voteringar eller beslut.

56. långsiktigt avtal: ett avtal om leverans av gas som överstiger ett år.

57. inmatnings- och uttagssystem: en tillträdesmodell för naturgas eller vätgas där systemanvändarna självständigt bokar kapacitetsrättigheter vid inmatnings- och uttagspunkter, vilket omfattar överföringssystemet och får omfatta hela eller delar av distributionssystemet, eller vätgasnät.

58. balanseringsområde: ett system där ett specifikt balanseringssystem tillämpas, vilket omfattar överföringssystemet och får omfatta hela eller delar av distributionssystem.

59. virtuell handelspunkt: en icke-fysisk kommersiell punkt inom ett inmatnings- och uttagssystem där naturgas eller vätgas utbyts mellan en säljare och en köpare utan behov av att boka kapacitet.

60. nätanvändare: en kund eller potentiell kund till en systemansvarig eller en systemansvarig själv, i den mån som det är nödvändigt för denna systemansvariga för att kunna bedriva sin transport av naturgas eller vätgas.

61. inmatningspunkt: en punkt som är föremål för bokningsförfaranden för nätanvändare och som ger tillträde till ett inmatnings- och uttagssystem.

62. uttagspunkt: en punkt som är föremål för bokningsförfaranden för nätanvändare och som möjliggör utflöde av gas från inmatnings- och uttagssystemet.

63. sammanlänkningspunkt: en fysisk eller virtuell punkt som kopplar samman angränsande inmatnings- och uttagssystem eller kopplar samman ett inmatnings- och uttagssystem med en sammanlänkning, i den mån en sådan punkt är föremål för bokningsförfaranden för nätanvändare.

64. virtuell sammanlänkningspunkt: två eller fler sammanlänkningspunkter som kopplar samman samma två angränsande inmatnings- och uttagssystem, som integrerats för att tillhandahålla en enda kapacitetstjänst.

65. marknadsaktör: en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar naturgas eller vätgas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för naturgas eller vätgas, däribland balansmarknader.

66. uppsägningsavgift: en avgift eller sanktion som en leverantör eller marknadsaktör påför en kund till följd av uppsägning av ett avtal om leverans av gas eller ett tjänsteavtal.

67. avgift för byte: en avgift eller sanktion för att byta leverantör eller marknadsaktör, inklusive uppsägningsavgifter, som en leverantör, marknadsaktör eller systemansvarig direkt eller indirekt påför en kund.

68. faktureringsinformation: informationen på en slutkunds faktura, med undantag för en betalningsbegäran.

69. traditionell mätare: en analog eller elektronisk mätare som inte både kan sända och ta emot uppgifter.

70. smart mätarsystem: ett elektroniskt system som kan mäta den naturgas eller vätgas som tillförs nätet eller den naturgas eller vätgas som förbrukas från nätet, och tillhandahålla mer information än en traditionell mätare, och som kan sända och ta emot uppgifter för informations-, övervaknings- och kontrolländamål genom någon form av elektronisk kommunikation.

71. driftskompatibilitet: i samband med smarta mätare, förmågan hos två eller flera energi- eller kommunikationsnät, -system, -anordningar, -tillämpningar eller -komponenter att samverka i syfte att utbyta och använda information för att utföra begärda funktioner.

72. senast tillgängliga: i samband med uppgifter från smarta mätare, att de tillhandahålls inom en period som motsvarar den kortaste avräkningsperioden på den nationella marknaden.

73. bästa tillgängliga teknik: i samband med dataskydd och datasäkerhet i en miljö med smarta mätare, den mest ändamålsenliga, avancerade och praktiskt lämpliga tekniken för att, i princip, ge förutsättningar för att uppfylla unionens regler för dataskydd och datasäkerhet.

74. energifattigdom: energifattigdom enligt definitionen i artikel 2.52 i direktiv (EU) 2023/1791.

75. aktiv kund: en slutkund för naturgas, eller en grupp av samverkande slutkunder för naturgas,

a) som förbrukar eller lagrar förnybar gas som producerats

i) inom den egna fastigheten, vilken är belägna inom ett avgränsat område, eller

ii) om den berörda medlemsstaten tillåter detta, på andra platser,

b) som, förutsatt att den verksamhet som avses inte är slutkundens huvudsakliga kommersiella verksamhet eller yrkesverksamhet och att den är förenlig med den lagstiftning som är tillämplig på produktion av förnybar gas, särskilt i fråga om växthusgasutsläpp,

i) säljer egenproducerad förnybar gas med hjälp av naturgassystemet, eller

ii) deltar i flexibilitets- eller energieffektivitetssystem.

76. energieffektivitet först: energieffektivitet först enligt definitionen i artikel 2.18 i förordning (EU) 2018/1999.

77. ändrad användning: anpassning enligt definitionen i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/869 (41).

Bedömning

Artikeln innehåller 77 definitioner. Direktiv 2009/73/EG innehåller 36. Nya definitioner liksom sådana som fallit bort framgår av uppställningen nedan.

Det är inte nödvändigt att översätta direktivets samtliga definitioner till svensk lagstiftning. I de fall direktivet kräver genomförandeåtgärder kommer förslag att lämnas även beträffande införandet av nya relevanta definitioner. Nya definitioner som har betydelse för de förslag som lämnas i denna rapport hanteras således i samband med respektive förslag. Någon specifik genomförandeåtgärd krävs därför inte med avseende på definitionerna i artikel 2.

Uppställning över vilka definitioner som tillkommit jämfört med direktiv 2009/72/EG

Nya direktivet	**Direktiv 2009/72/EG**
1. naturgas	
2. förnybar gas	
3. naturgassystem	
4. vätgassystem	
5. lagringsanläggning för vätgas	
6. operatör av lagringsanläggning för vätgas	
7. lagring av vätgas i rörledning	

8. vätgasterminal	
9. operatör av vätgasterminal	
10. vätgaskvalitet	
11. koldioxidsnål vätgas	
12. koldioxidsnål gas	
13. koldioxidsnåla bränslen	
14. vätgasföretag	
15. naturgasföretag	Punkt 1
16. tidigare led i rörledningsnätet	Punkt 2
17. överföring	Punkt 3
18. systemansvarig för överföringssystem	Punkt 4
19. distribution	Punkt 5
20. systemansvarig för distributionssystem	Punkt 6
21. vätgasnät	
22. vätgastransport	
23. överföringsnät för vätgas	
24. distributionsnät för vätgas	
25. operatör av vätgasnät	
26. operatör av överföringsnät för vätgas	
27. operatör av distributionsnät för vätgas	
28. leverans	Punkt 7
29. leveransföretag	Punkt 8
30. sistahandsleverantör	
31. lagringsanläggning för naturgas	Punkt 9

32. systemansvarig för lagringssystem för naturgas	Punkt 10
33. LNG-anläggning	Punkt 11
34. systemansvarig för LNG-anläggning	Punkt 12
35. system	Punkt 13
36. stödtjänster	Punkt 14
37. lagring av naturgas i rörledning	Punkt 15
38. sammanlänkat system	Punkt 16
39. sammanlänkning	Punkt 17
40. sammanlänkning för vätgas	
41. direktledning	Punkt 18
42. integrerat naturgasföretag	Punkt 19
43. vertikalt integrerat företag	Punkt 20
44. horisontellt integrerat företag	Punkt 21
45. anknutet företag	Punkt 22
46. systemanvändare	Punkt 23
47. kund	Punkt 24
48. hushållskund	Punkt 25
49. icke-hushållskund	Punkt 26
50. slutkund	Punkt 27
51. grossist	Punkt 29
52. mikroföretag, små företag eller medelstora företag	
53. avtal om leverans av gas	Punkt 34
54. naturgasderivat	Punkt 35
55. kontroll	Punkt 36

56. långsiktigt avtal

57. inmatnings- och uttagssystem

58. balanseringsområde

59. virtuell handelspunkt

60. nätanvändare

61. inmatningspunkt

62. uttagspunkt

63. sammanlänkningspunkt

64. virtuell sammanlänkningspunkt

65. marknadsaktör

66. uppsägningsavgift

67. avgift för byte

68. faktureringsinformation

69. traditionell mätare

70. smart mätarsystem

71. driftskompatibilitet

72. senast tillgängliga

73. bästa tillgängliga teknik

74. energifattigdom

75. aktiv kund

76. energieffektivitet först

77. ändrad användning

Punkterna nedan i direktiv 2009/73/EG saknar motsvarighet i det nya direktivet och behöver inte införas i ny lagstiftning. Ingen av dessa definitioner finns i naturgaslagen eller naturgasförordningen.

Punkt 28. berättigad kund: kund som fritt kan välja gashandlare i den mening som avses i artikel 37.

Punkt 30. långtidsplanering: naturgasföretags planering av leverans- och transportkapacitet på lång sikt för att kunna tillmötesgå efterfrågan på naturgas i systemet, diversifiera källorna och säkra leveranserna till kunderna

Punkt 31: Framväxande marknad: en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.

Punkt 32. tillförlitlighet: både försörjningstrygghet i fråga om naturgas och teknisk säkerhet.

Punkt 33. ny infrastruktur: en infrastruktur som inte färdigställts senast den 4 augusti 2003

4.2 Kapitel II – Allmänna regler för organisation av marknaden

Artikel 3 – Konkurrensutsatta, kundcentrerade, flexibla och icke-diskriminerande marknader för naturgas och vätgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att alla kunder har möjlighet att köpa naturgas och vätgas från valfri leverantör, och ska säkerställa att alla kunder har möjlighet att ha flera avtal om leverans av naturgas eller vätgas samtidigt, förutsatt att erforderliga anslutnings- och mätpunkter har inrättats.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras nationella rätt inte otillbörligen hämmar den gränsöverskridande handeln med naturgas och vätgas, funktionen hos och framväxten av en likvid handel med naturgas och vätgas, konsumenternas deltagande, investeringar i framför allt förnybar gas och koldioxidsnål gas eller energilagring mellan medlemsstaterna, och ska säkerställa att priserna för naturgas och vätgas återspeglar den faktiska efterfrågan och tillgången.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att det inte finns otillbörliga hinder på de inre marknaderna för naturgas och vätgas vad gäller marknadsinträde och marknadsutträde, handel och marknadsdrift.

4. Medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna ska säkerställa att energiföretag omfattas av transparenta, proportionella och icke-diskriminerande regler och avgifter och att de behandlas på ett transparent, proportionellt och icke-diskriminerande sätt, särskilt i fråga om anslutning till nätet, tillträde till grossistmarknader, tillgång till uppgifter, bytesprocesser, faktureringsregler och, i tillämpliga fall, licensiering.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att marknadsaktörer från tredjeländer, när de bedriver verksamhet på de inre marknaderna för naturgas och vätgas, efterlever tillämplig unionsrätt och nationell rätt, inbegripet den som rör miljö och säkerhet.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa en kundcentrerad och energieffektiv strategi på marknaden för vätgas. Användningen av vätgas ska vara inriktad på kunder i sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen, där en stor potential för minskade växthusgasutsläpp finns och där det inte finns några mer energi- och kostnadseffektiva alternativ.

7. Medlemsstaterna ska säkerställa att detta direktiv genomförs på ett sätt som främjar integrering av energisystem utan att detta medför oskälig diskriminering av mer energieffektiva lösningar, såsom direkt elektrifiering, i enlighet med principen om energieffektivitet först.

Bedömning

Punkt 1

Bestämmelsen innebär en ändring av artikel 37 i direktiv 2009/73/EG som gav rättigheter till berättigade kunder, vilka fastställdes enligt vissa kriterier, och anger nu att medlemsstaterna ska säkerställa att alla kunder har möjlighet att köpa naturgas och vätgas från valfri gashandlare. Dessutom ska kunden ha möjlighet att ha flera avtal om leverans av naturgas eller vätgas samtidigt, förutsatt att erforderliga anslutnings- och mätpunkter har inrättats.

I Sverige har alla gaskunder rätt att välja leverantör. Det finns inte heller något som hindrar att en kund har flera leverantörer. Hushållskunderna i Stockholm har dock inte den möjligheten i praktiken, eftersom endast en leverantör verkar där, men det rör sig om en begränsad marknad och hindret finns inte i lagstiftningen. Gasleverantören får dessutom konkurrens från leverantörer av el, gasol och andra brännbara ämnen.

I 7 kap. 4 § naturgaslagen finns en bestämmelse om vem en gasleverantör får ingå avtal om leverans med. Enligt 7 kap. 7 d § naturgaslagen är en leverantör av naturgas som levererar gas till en gasförbrukare i en viss uttagspunkt, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera gas tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket. Leveransskyldigheten upphör om gasförbrukaren slutar att ta ut gas i uttagspunkten, om någon annan leverantör börjar leverera gas till

gasförbrukaren i uttagspunkten eller om överföringen av gas enligt 8 kap. 3 eller 4 § naturgaslagen eller enligt avtal får avbrytas på grund av att gasförbrukaren har försummat sina skyldigheter gentemot leverantören. Enligt 7 kap. 8 § naturgaslagen ska en leverantör av naturgas, som ska börja leverera naturgas till en uttagspunkt eller överta leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagspunkt, anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten. En anmälan om att börja leverera naturgas ska göras omedelbart.

Naturgas

Kravet i punkten 1 är uppfyllt och någon genomförandeåtgärd behövs inte när det gäller naturgas.

Vätgas

Beträffande vätgas saknas bestämmelser överlag och den svenska lagstiftningen behöver kompletteras. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.1.

Punkt 2

Bestämmelsen saknar motsvarighet i tidigare direktiv och föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa att deras nationella rätt inte på ett oskäligt sätt hämmar den gränsöverskridande handeln med naturgas och vätgas, funktionen hos och uppkomsten av en likvid handel med naturgas och vätgas, förbrukarnas deltagande, investeringar i framför allt förnybar gas och koldioxidsnål gas eller energilagring mellan medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska också säkerställa att priserna för naturgas och vätgas återspeglar den faktiska efterfrågan och tillgången.

Som framgår av avsnitt 2.1 om den svenska gasmarknaden kan de svenska marknadsaktörer som vill handla naturgas göra detta på den europeiska gasbörsen European Energy Exchange (EEX) där den tidigare danska handelsplattformen ETF PEGAS är integrerad. På EEX kan en aktör handla naturgas samma dag som leveransen, dagen före, inför helg och inför nästkommande månad samt terminskontrakt med leverans upp till 6 år framåt i tiden. Den svenska gasmarknaden är sedan 2019 hopslagen med den danska. För att transportera naturgasen till Sverige behöver en aktör boka kapacitet hos Energinet på plattformen ”Energinet online” i enlighet med principen ”FCFS” (First-come-first-served). För att kunna transportera gas från Danmark till Sverige måste balansansvariga aktörer även vara registrerade som gashandlare hos Energinet.

Naturgas

Det nuvarande systemet för handel med naturgas medför att artikeln uppfylls och någon genomförandeåtgärd krävs inte när det gäller naturgas inklusive förnybar gas och koldioxidsnål gas.

Vätgas

Någon handel sker idag inte med vätgas, annat än bilateralt, och det saknas helt reglering i svensk rätt om hur det ska gå till. Några bestämmelser som hindrar gränsöverskridande handel, innebär prisreglering eller i övrigt skulle påverka investeringar eller kunders deltagande finns dock inte. Någon genomförandeåtgärd krävs inte nu. Behovet av särskild reglering får bedömas under det att marknaden växer fram.

Punkt 3–4

Bestämmelserna saknar motsvarighet i tidigare direktiv och anger att medlemsstaterna ska säkerställa att det inte finns otillbörliga hinder på de inre marknaderna för naturgas och vätgas vad gäller marknadsinträde och marknadsutträde, handel och marknadsdrift (3). Vidare ska medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna säkerställa att energiföretag omfattas av transparenta, proportionerliga och icke-diskriminerande regler och avgifter och att de behandlas på ett transparent, proportionerligt och icke-diskriminerande sätt, särskilt i fråga om anslutning till nätet, tillträde till grossistmarknader, tillgång till uppgifter, bytesprocesser, faktureringsregler och, i tillämpliga fall, licensiering (4).

Naturgas

När det gäller punkten 3 finns inga hinder för marknadsinträde, marknadsutträde, handel och marknadsdrift. Någon genomförandeåtgärd behövs inte i detta avseende.

När det gäller punkten 4 uppfylls bestämmelsernas syfte genom naturgaslagen som säkerställer att marknadens aktörer omfattas av transparenta, proportionerliga och icke-diskriminerande regler.

Vätgas

När det gäller punkten 3 konstateras att det inte finns någon marknad för rörbunden vätgas. Något regelverk finns inte heller. Utan marknad och reglering saknas förutsättningar att bedöma frågan om hinder för marknadsinträde, marknadsutträde, handel och marknadsdrift. Behovet av särskild reglering får bedömas under det att marknaden växer fram.

När det gäller bestämmelserna i punkten 4 finns bestämmelser för naturgas om anslutning, överföring, mätning och rapportering m.m. i naturgaslagen. Direktivet kräver att motsvarande bestämmelser införs för vätgasmarknaden. Det svenska regelverket behöver kompletteras med bestämmelser om vätgas, se avsnitt 5.1, 5.5 och 5.6. (jfr 3 kap. 5–7 naturgaslagen m.fl.).

Punkt 5

Medlemsstaterna ska säkerställa att marknadsaktörer från tredjeländer, när de bedriver verksamhet på de inre marknaderna för naturgas och vätgas, efterlever tillämplig unionsrätt och nationell rätt, inbegripet den som rör miljö och säkerhet.

En juridisk person som verkar i Sverige måste följa gällande bestämmelser. Någon åtgärd krävs inte.

Punkt 6

Medlemsstaterna ska säkerställa en kundcentrerad och energieffektiv strategi på marknaden för vätgas. Användningen av vätgas ska vara inriktad på kunder i sektorer där det är svårt att minska koldioxidutsläppen, där en stor potential för minskade växthusgasutsläpp finns och där det inte finns några mer energi- och kostnadseffektiva alternativ.

Bestämmelsen är uppfylld genom regeringens proposition 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 7

Medlemsstaterna ska säkerställa att detta direktiv genomförs på ett sätt som främjar integrering av energisystem, varmed menas infrastruktur för olika slags energislag utan att detta medför oskälig diskriminering av mer energieffektiva lösningar, såsom direkt elektrifiering, i enlighet med principen om energieffektivitet först. Ei har i rapporten *Genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet i svensk rätt* (*Ei R2024:10)* lämnat förslag på ändringar i naturgaslagen som rör vissa investeringar och beräkning av intäktsramen. Principen om energieffektivitet först ska även beaktas vid prövning av koncession. Som det svenska regelverket är utformat finns inga hinder mot en integrering av energisystem. Regelverket tillåter inte diskriminering mellan energislag och detta gäller vid anslutning, koncession och produktion av gas. Någon särskild åtgärd för genomförande av punkten 7 krävs inte.

Artikel 4 – Marknadsbaserade leveranspriser

1. Leverantörer ska ha rätt att själva fastställa priset på den naturgas och vätgas som de levererar till kunder. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa effektiv konkurrens mellan leverantörer och för att säkerställa rimliga priser för slutkunderna.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa skydd för kunder som påverkas av energifattigdom och utsatta hushållskunder enligt artiklarna 26–29, genom socialpolitiska åtgärder eller på andra sätt än genom offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas och vätgas.

3. Genom undantag från punkterna 1 och 2 får medlemsstaterna tillämpa offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till kunder som påverkas av energifattigdom eller utsatta hushållskunder. Sådana offentliga ingripanden ska omfattas av de villkor som anges i punkterna 4 och 5.

4. Offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas ska

a) vara av allmänt ekonomiskt intresse och inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det allmänna ekonomiska intresset,

b) vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara,

c) garantera lika tillträde för unionens naturgasföretag till kunderna,

d) vara begränsade i tid och proportionerliga i fråga om förmånstagarna,

e) inte på ett diskriminerande sätt medföra merkostnader för marknadsaktörer,

f) inte hindra en gradvis utfasning av fossil gas i god tid för att uppnå unionens klimatmål för 2030 och klimatneutralitetsmål som fastställs i förordning (EU) 2021/1119.

5. Varje medlemsstat som tillämpar offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas i enlighet med punkt 3 i denna artikel ska också iaktta artiklarna 3.3 d och 24 i förordning (EU) 2018/1999, oavsett om den berörda medlemsstaten har ett väsentligt antal hushållskunder som påverkas av energifattigdom. Innan offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas avskaffas ska medlemsstaterna säkerställa lämpliga stödåtgärder för kunder som påverkas av energifattigdom och utsatta hushållskunder i enlighet med punkt 2 i den här artikeln.

6. I syfte att upprätta effektiv konkurrens om avtal om leverans av naturgas mellan leverantörer och uppnå fullt effektiva marknadsbaserade och överkomliga slutkundspriser för naturgas i enlighet med punkt 1, får medlemsstaterna, under en övergångsperiod, göra offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till hushållskunder som inte omfattas av offentliga ingripanden enligt punkt 3, och till mikroföretag.

7. Offentliga ingripanden enligt punkt 6 ska uppfylla de kriterier som anges i punkt 4 och ska

a) åtföljas av ett antal åtgärder för att uppnå effektiv konkurrens och av en metod för att bedöma de framsteg som gjorts till följd av dessa åtgärder,

b) fastställas med hjälp av en metod som säkerställer icke-diskriminerande behandling av leverantörer,

c) fastställas till ett pris som är högre än kostnaderna, på en nivå där effektiv priskonkurrens kan uppstå,

d) utformas för att minimera negativa effekter på grossistmarknaden för naturgas,

e) säkerställa att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden har möjlighet att välja konkurrensutsatta marknadserbjudanden och får direkt information åtminstone en gång i kvartalet om de erbjudanden som finns och de besparingar som kan göras på den konkurrensutsatta marknaden, samt får stöd för att byta till ett marknadsbaserat erbjudande,

f) säkerställa, i de fall medlemsstaten väljer att införa smarta mätarsystem i enlighet med artikel 17, att alla förmånstagare av sådana offentliga ingripanden, informeras direkt om möjligheten att få smarta mätare installerade och får det stöd som krävs,

g) inte leda till direkt korssubventionering mellan de kunder som får leveranser till fria marknadspriser och de som får leveranser till reglerade leveranspriser.

8. Medlemsstaterna ska till kommissionen anmäla de åtgärder som vidtagits i enlighet med punkterna 3 och 6 inom en månad från den dag då de antogs, och de får tillämpa dem omedelbart. Anmälan ska åtföljas av en förklaring till varför andra instrument inte var tillräckliga för att uppnå det eftersträvade målet, hur de krav som anges i punkterna 4, 5 och 7 uppfylls och effekterna av de anmälda åtgärderna på konkurrensen. Anmälan ska ange vilka förmånstagare som omfattas, i synnerhet kunder som påverkas av energifattigdom och utsatta hushållskunder, samt andra potentiella förmånstagare, åtgärdernas varaktighet och antalet hushållskunder som berörs av åtgärderna och förklara hur de reglerade priserna har fastställts.

9. Senast den 15 mars 2025 och därefter vartannat år ska medlemsstaterna, som en del av de integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporterna, lämna in rapporter till kommissionen om genomförandet av denna artikel, om huruvida ett offentligt ingripande enligt denna artikel är nödvändigt och proportionellt och en bedömning av framstegen med att uppnå en effektiv konkurrens mellan

leverantörer och en övergång till marknadsbaserade priser. De medlemsstater som tillämpar reglerade priser i enlighet med punkt 6 ska rapportera om huruvida villkoren i punkt 7 uppfylls, inbegripet om leverantörer som är skyldiga att tillämpa sådana ingripanden uppfyller kraven, samt om de reglerade prisernas inverkan på dessa leverantörers finanser.

10. Kommissionen ska se över genomförandet av denna artikel i syfte att uppnå marknadsbaserade slutkundspriser för naturgas och lägga fram en rapport till Europaparlamentet och rådet. Rapporten ska när så är lämpligt inbegripa en bedömning av dessa åtgärders konsekvenser för framstegen med att uppnå unionens klimatneutralitetsmål och de andra energi- och klimatmålen. Den får kombineras med den rapport som avses i artikel 5.10 i direktiv (EU) 2019/944 om genomförandet av den artikeln. Rapporten ska vid behov läggas fram tillsammans med eller följas av ett lagstiftningsförslag. Ett sådant lagstiftningsförslag får innehålla ett slutdatum för reglerade priser.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG.

Punkt 1

Punkten 1 föreskriver att gashandlare ska ha rätt att själva fastställa priset på den naturgas och vätgas som de levererar till kunder. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa effektiv konkurrens mellan gashandlare och för att säkerställa rimliga priser för slutkunderna.

Naturgas

I Sverige råder fri prissättning för naturgas som levereras till kunder. Konkurrensen och säkerställande av rimliga priser sker genom kundernas rätt att fritt välja gasleverantör. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Vätgas

När det gäller vätgas sker idag ingen leverans till kunder genom överföringssystem. Direktivet kräver att motsvarande bestämmelser som gäller för naturgas införs för vätgas, för överväganden och förslag se avsnitt 5.1.

Punkt 2

Punkten 2 anger att medlemsstaterna ska säkerställa skydd för kunder som är drabbade av energifattigdom eller utsatta hushållskunder enligt artiklarna 26, 27 och 28, genom socialpolitiska åtgärder eller på andra sätt än genom offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas och vätgas. Den svenska lagstiftningen för naturgas, liksom avsaknaden av lagstiftning för vätgas, ger inte någon rätt för staten att ingripa i prissättningen, förutom vid krig eller krigsfara

eller annan orsak, se nedan under punkten 8 och bedömning under artikel 5. Skyddet för utsatta kunder och kunder som drabbade av energifattigdom sker genom sociallagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkterna 3–5

Punkterna 3–5 innehåller bestämmelser om undantag från punkterna 1 och 2.

Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda utsatta kunder och kunder som drabbas av energifattigdom. Med kunder i detta fall avses konsumenter eller hushållskunder. Enligt naturgaslagens bestämmelser tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnätet. Det finns inget krav att medlemsstaterna ska införliva skyddet för utsatta kunder i gaslagstiftningen. Enligt 8 § i instruktionen för Ei ska myndigheten när den fullgör sina uppgifter ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och naturgasmarknaderna. Med utsatta kunder avses i 8 § i instruktionen personer som varaktigt saknar förmåga att betala för den el eller naturgas som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Ei bedömer därför att ytterligare åtgärder inte behövs.

Punkterna 6, 7 och 8

Punkten 6 ger medlemsstaterna möjlighet att, under en övergångsperiod, göra offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till hushållskunder som inte omfattas av offentliga ingripanden enligt punkt 3, och till mikroföretag.

Enligt punkten 7 ska offentliga ingripanden enligt punkt 6 uppfylla vissa kriterier.

Enligt punkten 8 ska medlemsstaterna anmäla åtgärder enligt punkterna 3 och 6 och hur kraven i punkterna 4, 5 och 7 uppfylls till kommissionen.

Bestämmelserna i punkterna 6–8 är frivilliga och något krav på införlivande finns inte.

I krig, krigsfara eller om det av någon annan orsak än krig eller krigsfara finns risk för en allvarlig prisstegring inom landet på en eller flera viktiga varor eller tjänster, får regeringen meddela föreskrifter om att en eller flera av bestämmelserna i prisregleringslagen (1989:978) ska gälla. De bestämmelser som kan träda i kraft handlar bland annat om att ett visst skäligt pris ska gälla som högstpris vid försäljning av en viss vara eller utförande av en viss tjänst eller att den som säljer en viss vara eller utför en viss tjänst inte utan tillstånd får överskrida det pris som tillämpades för leverans av varan eller utförande av tjänsten den dag som anges i föreskriften. Någon ytterligare bestämmelse om prisreglering behöver inte införas med anledning av bestämmelserna i direktivet. Se bedömning under artikel 5 och avsnitt 6.34 om naturgaspriskriser.

Punkt 9
Enligt denna bestämmelse ska medlemsstaterna senast den 15 mars 2025 och därefter vartannat år, som en del av de integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporterna, lämna in rapporter till kommissionen om genomförandet av denna artikel. De ska rapportera huruvida ett offentligt ingripande enligt denna artikel är nödvändigt och proportionerligt och göra en bedömning av framstegen med att uppnå en effektiv konkurrens mellan gashandlare och en övergång till marknadsbaserade priser. De medlemsstater som tillämpar reglerade priser i enlighet med punkt 6 ska rapportera om huruvida villkoren i punkt 7 uppfylls, inbegripet om gashandlare som är skyldiga att tillämpa sådana ingripanden uppfyller kraven, samt om de reglerade prisernas inverkan på dessa gashandlares finanser.

Bestämmelsen innehåller ett konkret åtagande för Sverige som medlemsstat och kräver ingen åtgärd i författning. Bestämmelsen i punkten 9 genomförs genom att regeringen avger rapporter på sätt som föreskrivs.

Punkt 10
Bestämmelsen berör kommissionens skyldighet att rapportera till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av denna artikel och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 5 – Tillgång till överkomlig energi under en naturgaspriskris

1. På ett förslag av kommissionen får rådet, genom ett genomförandebeslut, tillkännage en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris om följande villkor är uppfyllda:

a) Förekomsten av mycket höga genomsnittspriser på grossistmarknaderna för naturgas minst två och en halv gånger det genomsnittliga priset under de föregående fem åren, och minst 180 EUR/MWh, vilket förväntas fortsätta i minst sex månader, förutsatt att beräkningen av genomsnittspriset under de föregående fem åren inte tar hänsyn till de perioder då en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris tillkännagetts.

b) Kraftiga ökningar av slutkundspriserna på naturgas på i storleksordningen 70 % som förväntas fortsätta i minst tre månader.

2. Det genomförandebeslut som avses i punkt 1 ska ange dess giltighetstid, som får vara upp till ett år. Denna period får förlängas i enlighet med förfarandet i punkt 8 för på varandra följande perioder på upp till ett år.

3. Tillkännagivandet av en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris enligt punkt 1 ska säkerställa rättvis konkurrens och handel i alla medlemsstater

som berörs av genomförandebeslutet så att den inre marknaden inte snedvrids på ett otillbörligt sätt.

4. Om villkoren i punkt 1 är uppfyllda ska kommissionen lägga fram ett förslag om att tillkännage en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris som ska inbegripa den föreslagna giltighetstiden för genomförandebeslutet.

5. Rådet får med kvalificerad majoritet ändra ett förslag från kommissionen som lagts fram enligt punkt 4 eller 8.

6. Om rådet har antagit ett genomförandebeslut enligt punkt 1 i denna artikel får medlemsstaterna, under giltighetstiden för det beslutet, tillämpa tillfälliga riktade offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till små och medelstora företag, hushållskunder och grundläggande samhällstjänster enligt definitionen i artikel 2.4 i förordning (EU) 2017/1938. Sådana offentliga ingripanden ska

a) begränsas till högst 70 % av förmånstagarens förbrukning under samma period föregående år och bibehålla ett incitament för att minska efterfrågan,

b) uppfylla de villkor som anges i artikel 4.4 och 4.7,

c) i förekommande fall, uppfylla de villkor som anges i punkt 7,

d) utformas för att minimera negativ fragmentering på den inre marknaden.

7. Om rådet har antagit ett genomförandebeslut enligt punkt 1 i denna artikel får medlemsstaterna under beslutets giltighetstid, genom undantag från artikel 4.7 c, vid tillämpning av riktade offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas enligt artikel 4.6 eller punkt 6 i den här artikeln, undantagsvis och tillfälligt fastställa ett pris för leverans av naturgas som understiger kostnaden, förutsatt att följande villkor är uppfyllda:

a) Det pris som fastställts för hushållskunder gäller endast högst 80 % av hushållens medianförbrukning och behåller ett incitament för minskad efterfrågan.

b) Det förekommer ingen diskriminering mellan leverantörer.

c) Leverantörerna får ersättning för leveranser under kostnadsnivån på ett transparent och icke-diskriminerande sätt.

d) Alla leverantörer har rätt att erbjuda ett pris för leverans av naturgas som ligger under kostnaden på samma grunder.

e) De föreslagna åtgärderna snedvrider inte den inre marknaden för naturgas.

8. I god tid före utgången av den giltighetstid som anges enligt punkt 2 ska kommissionen bedöma om villkoren i punkt 1 fortfarande är uppfyllda. Om kommissionen anser att villkoren i punkt 1 fortfarande är uppfyllda ska den till rådet översända ett förslag om förlängning av giltighetstiden för ett genomförandebeslut som antagits enligt punkt 1. Om rådet beslutar att förlänga giltighetstiden ska punkterna 6 och 7 tillämpas under denna förlängda period.

Kommissionen ska fortlöpande bedöma och övervaka konsekvenserna av åtgärder som antagits enligt denna artikel och regelbundet offentliggöra resultaten av sådana bedömningar.

Bedömning

Artikeln innehåller bestämmelser som rör Europeiska rådets möjligheter att under vissa förutsättningar besluta om att tillkännage en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris. Av punkten 7 framgår att medlemsstaterna under beslutets giltighetstid undantagsvis och tillfälligt får fastställa ett pris för leverans av naturgas som understiger kostnaden om villkoren i punkterna a–e är uppfyllda.

I händelse av naturgaskris har Energimyndigheten tagit fram en nationell krisplan för Sveriges naturgasförsörjning enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010. En reviderad krisplan publicerades den 9 november 2022 och gäller för det västsvenska naturgassystemet. Sverige och Danmark har ett nära samarbete rörande gasförsörjningen och gasmarknaderna ingår sedan april 2019 i en gemensam balanseringszon. Jämfört med den första planen som publicerades 2019 har nuvarande plan uppdaterats för att följa bestämmelserna i direktivet som trädde i kraft 2022 och uppdaterats med reviderade metoder för förbrukningsminskning och prioritering bland gasförbrukare.

Som beskrivits ovan under bedömningen rörande artikel 4 punkterna 6–8 kan regeringen på grund av krig, krigsfara eller av annan orsak bestämma att prisregleringslagen ska träda i kraft.

Det går i nuläget inte att ta ställning till i vilken utsträckning det kan vara motiverat med offentliga ingripanden i prissättningen i Sverige med anledning av en naturgaspriskris. Ei bedömer att det krävs lagstiftningsåtgärder för att möjliggöra sådana ingripanden. För överväganden och förslag se avsnitt 5.34.

Artikel 6 – Skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, på grundval av sin institutionella organisation och med vederbörlig hänsyn till subsidiaritetsprincipen, säkerställa att naturgasföretag och vätgasföretag drivs i

enlighet med principerna i detta direktiv för att uppnå konkurrensutsatta, säkra och miljömässigt hållbara marknader för naturgas och vätgas. Medlemsstaterna får inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan dessa företag när det gäller deras rättigheter eller skyldigheter.

2. Medlemsstaterna får med beaktande fullt ut av tillämpliga bestämmelser i EUF-fördraget, särskilt artikel 106 i detta, för att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset ålägga naturgas- och vätgasföretag skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, vilka kan avse tillförlitlighet, inbegripet försörjningstrygghet, leveransernas regelbundenhet och kvalitet samt miljöskydd, inbegripet energieffektivitet, energi från förnybara energikällor och klimatskydd samt priset för leveranser av naturgas. Dessa skyldigheter ska vara klart definierade, transparenta, icke-diskriminerande och kontrollerbara samt garantera att naturgasföretag och vätgasföretag i unionen kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor. Skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster som gäller offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas ska uppfylla kraven i artiklarna 4 och 5 i detta direktiv.

3. Skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster i samband med försörjningstrygghet för gas ska säkerställa att naturgasföretagen uppfyller försörjningsnormen för gas enligt artikel 6 i förordning (EU) 2017/1938 och ska överensstämma med resultaten av de nationella riskbedömningar som genomförs i enlighet med artikel 7.3 i den förordningen, enligt den närmare beskrivningen i de förebyggande åtgärdsplaner som utarbetas i enlighet med artikel 9.1 c, d och k i den förordningen. Skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster som går utöver vad som är nödvändigt för att säkerställa överensstämmelse med artikel 6 i förordning (EU) 2017/1938 ska uppfylla de kriterier som anges i artikel 8.1 i den förordningen.

4. Om en medlemsstat beviljar ekonomisk ersättning eller annan form av ersättning för fullgörandet av skyldigheterna enligt denna artikel, ska detta ske på ett icke-diskriminerande och transparent sätt.

5. Medlemsstaterna ska när de har införlivat detta direktiv informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att fullgöra skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, inklusive konsument- och miljöskyddsåtgärder, och om åtgärdernas eventuella inverkan på nationell och internationell konkurrens, oavsett om åtgärderna kräver undantag från detta direktiv eller inte. De ska därefter vartannat år underrätta kommissionen om eventuella ändringar av dessa åtgärder, oavsett om åtgärderna kräver undantag från direktivet eller inte.

6. När medlemsstaterna inför skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster enligt punkt 2 ska de samråda med berörda intressenter i ett tidigt skede och på ett öppet, inkluderande och transparent sätt. Alla officiella handlingar med anknytning till samråden och handlingar som används för utarbetandet av skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster ska offentliggöras, under bevarande av konfidentialiteten för kommersiellt känsliga uppgifter och dataskyddet.

Bedömning

Artikeln innehåller delvis nya bestämmelser jämfört med tidigare direktiv och ger medlemsstaten möjlighet att under vissa förutsättningar ålägga naturgas- och vätgasföretag skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster.

Punkt 1

Bestämmelsen i första punkten motsvarar artikel 3.1 i direktiv 2009/73/EG, men med tillägget att den omfattar vätgasföretag. Bestämmelsen anger att en medlemsstat inte får göra någon diskriminerande åtskillnad mellan naturgas- och vätgasföretag när det gäller deras rättigheter och skyldigheter.

Naturgas

I förarbetena till naturgaslagen, prop. 2004/2005:62 s. 102, anför regeringen att de regler som följer av den svenska naturgaslagen innebär att principerna i direktivet är uppfyllda. Ei saknar skäl att göra någon annan bedömning.

Vätgas

När det gäller vätgasföretag kommer de att behandlas på samma sätt som naturgasföretag, i den mån inte annat föreskrivs i gasmarknadspaketet. Någon åtgärd utöver genomförande av gasmarknadspaketet krävs inte.

Punkt 2

Bestämmelsen i andra punkten motsvarar i huvudsak artikel 3.2 i direktiv 2009/73/EG och ger en medlemsstat rätt att införa bestämmelser om en skyldighet för naturgas- och vätgasföretag att tillhandahålla samhällsnyttiga tjänster.

I förarbetena till naturgaslagen, prop.1999/2000:72 Ny naturgaslag s. 74, anges följande:

> Förfarandet med allmännyttiga tjänster kan bland annat påverka möjligheten för andra företag att få tillträde till systemet och därmed möjligheten att få till stånd en effektiv konkurrens. Enligt naturgasmarknadsdirektivets artikel 17 får naturgasföretag vägra tillträde till systemet om detta skulle hindra dem från att utföra de allmännyttiga tjänster som åläggs dem. För närvarande föreligger inte uppgifter om huruvida, och i vilken grad, andra medlemsstater kommer att ålägga naturgasföretag att tillhandahålla allmännyttiga tjänster.

> Det är dock uppenbart att sådana ålägganden inskränker konkurrensen och kan förhindra t.ex. svenska naturgasföretag att agera på andra länders marknader. Andra länder kan dock agera på den svenska marknaden när det, som ovan framgått, inte föreslås tillhandahållande av allmännyttiga tjänster.
>
> Även om det för närvarande inte är aktuellt att föreslå tillhandahållande av allmännyttiga tjänster kan det bli aktuellt i framtiden. Ett problem i sammanhanget är att begreppet allmännyttiga tjänster inte är klart definierat. Medlemsstaterna har själva frihet att definiera vad som är tjänster av allmänt intresse och den närmare organisationen av dessa. Detta kan leda till konkurrenssnedvridningar och andra obalanser. Regeringen bedömer därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kommer att följa utvecklingen och behovet av allmännyttiga tjänster och vilka konsekvenser ett tillämpande av sådana kan få.

Bedömningen har delats i senare propositioner, till exempel prop. 2004/05:62 s. 102 f.[19]

> Regeringen har tidigare i propositionen Ny naturgaslag (prop. 1999/2000:72) gjort bedömningen att naturgasföretag inte bör åläggas att tillhandahålla allmännyttiga tjänster. Regeringen gör ingen annan bedömning nu. Genomförandet av direktivet föranleder därför ingen åtgärd i denna del.

Av artikel 6 punkten 2 framgår att skyldigheten att för medlemsstaten att ålägga natur- och vätgasföretag att tillhandahålla allmännyttiga tjänster är frivillig. Det finns inga skäl till att frångå den bedömning som redogjorts för ovan. Ingen genomförandeåtgärd föreslås därför.

Punkt 3–6

Punkterna 3 och 4 saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG. Eftersom någon särskild bestämmelse om samhällsnyttiga tjänster inte ska införas kräver inte heller dessa punkter någon genomförandeåtgärd.

Punkten 5 motsvaras av artikel 5.11 i direktiv 2009/73/EG och handlar om medlemsstatens information till kommissionen om åtgärder vidtagits. Bestämmelsen kräver ingen åtgärd.

Punkten 6 saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och handlar om samråd med berörda intressenter och offentliggörande av handlingar inför ett införande av allmännyttiga tjänster. Bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 7 – Främjande av regionalt samarbete och regional integration

1. Medlemsstaterna liksom tillsynsmyndigheterna ska samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer mot skapandet av regionala marknader, om medlemsstaterna eller deras tillsynsmyndigheter beslutar om detta, och ytterligare mot skapandet av en helt

[19] Prop. 2004/05:62 Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.

liberaliserad inre marknad. I synnerhet ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna främja och underlätta regionalt samarbete mellan de systemansvariga för överföringssystem för naturgas och operatörer av överföringsnät för vätgas, bland annat när det gäller gränsöverskridande frågor och avveckling av tillgångar, för att säkerställa en kostnadseffektiv utfasning av fossila bränslen i enlighet med unionens klimatneutralitetsmål och skapa konkurrensutsatta inre marknader för naturgas och vätgas, verka för att lagar, föreskrifter och tekniska ramar är konsekventa och underlätta integreringen av de isolerade system som bildar så kallade naturgasöar, som fortfarande existerar i unionen. Det geografiska område som omfattas av detta regionala samarbete ska omfatta samarbete inom geografiska områden i enlighet med artikel 31.3 i förordning (EU) 2024/1789. Detta samarbete får omfatta andra geografiska områden. Om kommissionen anser att reglerna på unionsnivå är relevanta för den regionala integreringen av marknader för naturgas och vätgas ska den ge lämplig icke-bindande vägledning med beaktande av dessa marknaders särdrag och inverkan på angränsande marknader.

2. Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) ska samarbeta med tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem samt med operatörer av överföringsnät för vätgas för att säkerställa att de olika regionernas regelverk är förenliga, mellan och inom regioner, med målet att skapa konkurrensutsatta inre marknader för naturgas och vätgas. Om Acer anser att det krävs bindande regler för ett sådant samarbete ska den utfärda lämpliga rekommendationer.

3. Om vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystem deltar i ett samriskföretag som bildats i syfte att genomföra samarbetet, ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att säkerställa att diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende förhindras. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla målet att utesluta diskriminering och beteende som motverkar konkurrens. Planen ska godkännas av Acer. De övervakningsansvariga hos de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

Bedömning

Punkt 1 och 2

Punkterna 1 och 2 motsvaras i huvudsak av 7.1 och 71.2 i direktiv 2009/73/EG och handlar om samarbete mellan medlemsstater och tillsynsmyndigheter på regionalnivå samt Acers skyldighet att samarbeta med tillsynsmyndigheter och systemansvariga. Bestämmelsen har utökats till att omfatta systemansvariga för vätgas. Energimarknadsinspektionen har uppgiften att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU.

Energimarknadsinspektionen har även i uppdrag att samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU enligt 4 § förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. I myndighetsinstruktionen anges även att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av direktiv 2009/73/EG 2003/55/EG (2 § 2 punkten).

Ett exempel på en regional marknad är gemensam balanseringszon (Joint balancing zone) som etablerades 2019 i Sverige och Danmark genom ett beslut riktat mot Swedegas från Ei om godkännande av villkor[20]. Den danska tillsynsmyndigheten Forsyningstilsynet (DUR) har fattat ett motsvarande beslut riktat mot Energinet Gas TSO A/S. Balanseringszonen innebär att den balansansvarige för att uppfylla sitt balansansvarsåtagande i normalfallet kan köpa och sälja balansgas inom det hela geografiska området Danmark och Västsverige.

Utöver den nödvändiga uppdateringen av myndighetsinstruktionen krävs inga genomförandeåtgärder i denna del.

Enligt artikel 7.2 ska även byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna, och den kan också utfärda rekommendationer om den anser att det krävs bindande regler för att samarbetet ska fungera. Bestämmelsen riktar sig till Acer och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Punkt 3

Punkten 3 motsvaras av artikel 7.4 i direktiv 2009/73/EG och reglerar vad som gäller om vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystem deltar i ett samriskföretag som inrättats för att genomföra samarbetet. I dessa fall ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. Planen ska godkännas av Acer. De övervakningsansvariga hos de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

Bestämmelsen är införd i den svenska naturgaslagstiftningen och återfinns i 3 kap. 10a § i naturgaslagen. Av förarbetena, prop. 2011/12:77 s. 22, då bestämmelsen infördes i naturgaslagen, framgår följande.

> Kravet på övervakningsplan gäller endast om det bland de företag som deltar i ett samriskföretag finns ”vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen”. Med detta uttryck avses transmissionsnätsoperatörer som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller

[20] Ei:s beslut 29 mars 2019 i ärendenummer 2018-102461

handel med naturgas. I Sverige är en sådan vertikal integration inte tillåten enligt de nya bestämmelserna om åtskilt ägande, som finns i 3 kap. 2–2 d §§ naturgaslagen. Det är dock tänkbart att ett vertikalt integrerat företag från ett land som tillåter vertikal integration kan komma att delta i ett regionalt samarbete som etableras i Sverige.

Bestämmelsen kräver ingen ny genomförandeåtgärd.

Artikel 8 – Tillståndsförfarande

1. När det krävs tillstånd, såsom licens, tillståndkoncession, samtycke eller godkännande, för uppförande eller drift av naturgasanläggningar, anläggningar för vätgasproduktion och infrastruktur för vätgassystem, ska medlemsstaterna eller den behöriga myndighet som de utser bevilja tillstånd att anlägga eller driva sådana anläggningar, sådan infrastruktur och sådana rörledningar eller tillhörande utrustning inom sitt territorium i enlighet med punkterna 2–11. Medlemsstaterna eller av dem utsedd behörig myndighet får också, på samma villkor, bevilja tillstånd att leverera naturgas och vätgas och bevilja tillstånd för grossister.

2. Om medlemsstaterna har ett tillståndssystem ska de fastställa objektiva och icke-diskriminerande kriterier och transparenta förfaranden, som ska uppfyllas om ett företag ansöker om tillstånd att leverera naturgas och vätgas eller uppföra eller driva naturgasanläggningar, anläggningar för vätgasproduktion eller infrastruktur för vätgassystem. Kriterierna och förfarandena för att bevilja tillstånd ska offentliggöras. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillståndsförfaranden för sådana anläggningar, sådan infrastruktur och sådana rörledningar eller tillhörande utrustning vid behov beaktar projektets betydelse för de inre marknaderna för naturgas och vätgas. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillståndssystemet för infrastruktur för vätgassystem är förenligt med de nätutvecklingsplaner för överförings- och distributionsnät för vätgas som antagits enligt artiklarna 55 och 56.

3. När det gäller naturgasleverantörer får medlemsstaterna bedöma de sökandes ekonomiska styrka och tekniska kapacitet som kriterier för tillstånd. Dessa kriterier ska vara fullt ut transparenta och icke-diskriminerande.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att eventuella nationella regler för det tillståndsförfarande som avses i denna artikel är proportionella och nödvändiga och bidrar till genomförandet av de allmänna reglerna för organisation av marknaderna för naturgas och vätgas och tillträde till infrastruktur, till principen om energieffektivitet först, till uppnåendet av unionens klimat- och energimål och till genomförandet av medlemsstaternas integrerade nationella energi- och klimatplaner samt deras långsiktiga strategier som antagits enligt förordning (EU) 2018/1999.

5. Tillståndsförfarandena för de verksamheter som avses i punkt 1 får inte överstiga två år, inbegripet alla relevanta förfaranden som används av de behöriga myndigheterna. När det är vederbörligen motiverat på grund av extraordinära omständigheter, får den perioden på två år förlängas med upp till ett år.

6. Medlemsstaterna ska bedöma vilka nationella lagstiftningsåtgärder och andra nationella åtgärder som krävs för att effektivisera tillståndsförfaranden, inbegripet och utan att hindra eventuella steg i förfarandet för miljökonsekvensbedömning och offentliga samråd. Medlemsstaterna ska rapportera till kommissionen om resultaten av en sådan bedömning som en del av deras integrerade nationella energi- och klimatplaner som avses i artikel 3 i förordning (EU) 2018/1999, och i enlighet med det förfarande som anges i artiklarna 7–12 i den förordningen, och som en del av deras integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter i enlighet med artikel 17 i den förordningen.

7. De tidsfrister som fastställs i punkt 5 i denna artikel ska gälla utan att det påverkar skyldigheter enligt tillämplig unionsrätt på miljö- och energiområdet, inbegripet direktiv (EU) 2018/2001, rättsliga överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden och alternativa tvistlösningsmekanismer, inklusive förfaranden för klagomål, utomrättsliga överklaganden och korrigerande åtgärder, och får förlängas med en period som motsvarar dessa förfarandens längd.

8. Medlemsstaterna ska inrätta eller utse en eller flera kontaktpunkter. Kontaktpunkterna ska på begäran av en sökande och kostnadsfritt vägleda sökanden och underlätta hela tillståndsförfarandet för de verksamheter som avses i punkt 1, fram till dess att de ansvariga myndigheterna har fattat beslut i slutet av förfarandet. Den sökande ska inte behöva kontakta mer än en kontaktpunkt under hela processen.

9. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillstånd enligt nationell rätt för uppförande och drift av systeminfrastruktur för naturgas också är tillämpliga på infrastruktur för vätgassystem. Detta påverkar inte medlemsstaternas rätt att återkalla dessa tillstånd om vätgasinfrastrukturen inte uppfyller de tekniska säkerhetsregler för infrastruktur för vätgassystem som fastställs i unionsrätten eller nationell rätt.

10. Medlemsstaterna ska säkerställa att befintliga markanvändningsrättigheter för uppförande och drift av naturgasrörledningar och andra nättillgångar även ska tillämpas på rörledningar och andra nättillgångar för transport av vätgas.

11. Vid överlåtelse av äganderätten till infrastruktur inom samma företag för att uppfylla kraven i artikel 69, ska tillstånden och markanvändningsrättigheterna för den infrastrukturen också överlåtas till den nya ägaren.

12. Medlemsstaterna ska säkerställa att skälen för avslag på ansökan om tillstånd är objektiva och icke-diskriminerande och att de meddelas den sökande. Skälen för sådana avslag ska meddelas kommissionen för kännedom. Medlemsstaterna ska införa ett förfarande som ger den sökande möjlighet att överklaga ett avslag.

13. För att kunna utveckla områden som nyligen har börjat bli försörjda, och för effektiv drift i allmänhet och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 34, får medlemsstaterna avslå en ansökan om ytterligare tillstånd att anlägga och driva rörledningssystem för distribution av naturgas inom något visst område, efter det att sådana ledningssystem har byggts eller tillstånd för att bygga dem har beviljats inom detta område och om befintlig eller föreslagen kapacitet inte är mättad.

14. Medlemsstaterna ska avslå en ansökan om tillstånd att uppföra och driva en infrastruktur för överföring eller distribution av naturgas i områden där nätutvecklingsplanen enligt artikel 55 föreskriver en avveckling av överföringssystemet eller relevanta delar av detta eller där en avvecklingsplan för distributionsnätet har godkänts i enlighet med artikel 57.

15. Om ett tillstånd i den mening som avses i punkt 1 i denna artikel omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 15 och 15b–17 i direktiv (EU) 2018/2001 ska endast de bestämmelserna tillämpas.

Bedömning

Punkt 1 och 2

Artikel 8.1 och 8.2 motsvarar 4.1 och 4.2 i direktivet 2009/73/EG, men har utökats till att omfatta anläggningar för vätgasproduktion och infrastruktur för vätgassystem.

Naturgas

Bestämmelser om koncession för att bygga och driva naturgasledning finns i naturgaslagen, som är icke-diskriminerande och offentliggjord. När det gäller leverantörer av naturgas krävs inget tillstånd eller licens. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Vätgas

Naturgaslagen saknar bestämmelser om anläggningar för vätgasproduktion respektive infrastruktur för vätgas. Koncession för vätgas kan idag meddelas med stöd av rörledningslagen. Bestämmelser om koncession för vätgas bör vara samma som för naturgas och bör införas i naturgaslagen. Överväganden och förslag finns i avsnitt 5.3.

Punkt 3

Bestämmelserna i punkten 3 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och ger medlemsstaterna rätt att bedöma naturgasleverantörers ekonomiska styrka och tekniska kapacitet som kriterier för tillstånd. Dessa kriterier ska vara fullt ut transparenta och icke-diskriminerande.

Naturgas

När det gäller leverantörer av naturgas krävs inget tillstånd eller licens. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Vätgas

Bestämmelserna för vätgasleverantörer bör vara samma som för naturgas. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Punkt 4

Punkt 4 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa att eventuella nationella regler för tillståndsförfarandet enligt artikel 8 är proportionerliga och nödvändiga. Reglerna ska också bidra till genomförandet av de allmänna reglerna för organisation av marknaderna för naturgas och vätgas och tillträde till infrastruktur, till principen om energieffektivitet först, till uppnåendet av unionens klimat- och energimål och till genomförandet av medlemsstaternas integrerade nationella energi- och klimatplaner samt deras långsiktiga strategier som antagits enligt förordning (EU) 2018/1999.

Enligt 2 kap. 5 § naturgaslagen ska koncession meddelas om ledningen eller anläggningen är lämplig från allmän synpunkt. Vad bedömningen av huruvida en ledning eller anläggning är lämplig från allmän synpunkt består i är inte klart uttryckt i förarbetena. I Prop1999/2000:72 Ny naturgaslag s. 32 anges följande:

> Vid koncessionsprövningen bör en ingående prövning göras av de olika intressen som gör sig gällande i sammanhanget. Sålunda bör bl.a. miljö- och näringspolitiska synpunkter liksom vikten av en ändamålsenlig infrastruktur beaktas. Endast om det är lämpligt från allmän synpunkt bör koncession få beviljas för en naturgasledning eller ett naturgaslager. Regeringen anser att det på förhand är mycket svårt att närmare ange hur en naturgasledningsrespektive ett naturgaslagers lämplighet från allmän synpunkt bör bedömas. I stället är det omständigheterna i det enskilda fallet som bör bli avgörande. Av betydelse härvidlag bl.a. ledningens sträckning, dess kapacitet och avsedda användningsområde. Utredningen har gett exempel på olika allmänna intressen som ofta torde komma att aktualiseras vid prövningen av en rörledning. Andra omständigheter som kan kräva beaktande är t.ex. industri- och energipolitiska förhållanden samt faktorer av regional- och lokaliseringspolitisk natur. Det är därför angeläget att varje större rörledningsprojekt prövas också med hänsyn till sådana faktorer.

> Ofta torde det vara möjligt att tillgodose de allmänna intressena genom att ledningen ges en annan sträckning eller därigenom att koncessionen förenas med villkor. Samhällsekonomiskt onödiga naturgasledningar och naturgaslager bör dock inte få byggas.

I industri- och energipolitiska överväganden ingår en bedömning av om ledningen eller anläggningen bidrar till att uppnå unionens klimat- och energimål och till att genomföra medlemsstaternas integrerade nationella energi- och klimatplaner samt deras långsiktiga strategier som antagits enligt förordning (EU) 2018/1999. Ei har i rapporten *Genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet i svensk rätt* (Ei R2024:10) föreslagit ändringar i naturgaslagen. Principen om energieffektivitet bör rymmas inom bedömningen av lämpligheten från allmän synpunkt. En bestämmelse om detta behöver införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.4.

Punkt 5

Punkt 5 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och föreskriver en längsta handläggningstid för tillstånd om två år, med förlängning med ett år om det finns extraordinära omständigheter.

Naturgas

Enligt 10 § naturgasförordningen (2006:1043) ska regeringen meddela tillstånd inom fem år för en naturgasledning och lagrings- eller förgasningsanläggning, från det att Ei mottagit en fullständig ansökan. I fråga om förlängning gäller en frist om tio år. Naturgasförordningens bestämmelser uppfyller inte kraven i artikel 8.5 och måste ändras.

Förfarandet som innebär att ansökningsärendet först ska beredas av Ei för att sedan beslutas av regeringen medför en påtaglig risk för att tvåårsfristen inte kan hållas. Frågan om koncession bör i stället avgöras av Ei. En möjlighet till överklagande till regeringen eller till mark- och miljödomstolen bör införas. En sådan ordning uppfyller även direktivets krav på sökandens rätt till prövning i högre instans (se punkten 12). Överväganden och förslag finns i avsnitt 5.3.

Vätgas

Bestämmelser måste införas och bör vara samma som för naturgas. Överväganden och förslag finns i avsnitt 5.3.

Punkt 6

Punkten 6 saknar motsvarighet i tidigare direktiv. Enligt bestämmelsen ska medlemsstaterna bedöma vilka nationella lagstiftningsåtgärder och andra nationella åtgärder som krävs för att effektivisera tillståndsförfaranden inklusive miljökonsekvensbedömning och offentliga samråd. Medlemsstaterna ska

rapportera till kommissionen om resultaten av en sådan bedömning som en del av deras integrerade nationella energi- och klimatplaner som avses i artikel 3 i förordning (EU) 2018/1999, och i enlighet med det förfarande som anges i artiklarna 7–12 i den förordningen, och som en del av deras integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter i enlighet med artikel 17 i den förordningen.

Bestämmelsen riktar sig till i huvudsak Klimat- och näringslivsdepartementet och kräver ingen genomförandeåtgärd i lag eller annan författning.

Punkt 7

Punkten 7 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och anger att de tidsfrister som fastställs i punkt 5 i denna artikel ska gälla utan att det påverkar skyldigheter enligt tillämplig unionsrätt på miljö- och energiområdet, inbegripet direktiv (EU) 2018/2001, rättsliga överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden och alternativa tvistlösningsmekanismer, inklusive förfaranden för klagomål, utomrättsliga överklaganden och korrigerande åtgärder, och får förlängas med en period som motsvarar dessa förfarandens längd.

Se punkt 5 ovan.

Punkt 8

Punkten 8 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och föreskriver att medlemsstaterna ska inrätta eller utse en eller flera kontaktpunkter. Kontaktpunkterna ska på begäran av en sökande och kostnadsfritt vägleda sökanden och underlätta hela tillståndsförfarandet för de verksamheter som avses i punkt 1, fram till dess att de ansvariga myndigheterna har fattat beslut i slutet av förfarandet. Den sökande ska inte behöva kontakta mer än en kontaktpunkt under hela processen.

Enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900) ska *en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.* varje myndighet lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Frågor från enskilda ska besvaras så snart som möjligt. Ei är den myndighet som bereder en ansökan om koncession enligt naturgasförordningen och kan inom ramen för myndighetens serviceskyldighet bistå sökanden med upplysningar, vägledning och råd. Ei hanterar endast frågan om koncession för transmission av naturgas. Samma sak kommer att gälla för vätgas (se avsnitt 5.3). En särskild kontaktpunkt bör därför inrättas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.38.

Punkt 9

Enligt punkten 9 ska medlemsstaterna säkerställa att tillstånd enligt nationell rätt för uppförande och drift av systeminfrastruktur för naturgas också är tillämpliga på infrastruktur för vätgassystem. Sådana bestämmelser saknas i nuvarande lagstiftning som behöver kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.3.

Punkt 10

Enligt punkten 10 ska medlemsstaterna säkerställa att befintliga markanvändningsrättigheter för uppförande och drift av naturgasrörledningar och andra nättillgångar även ska tillämpas på rörledningar och andra nättillgångar för transport av vätgas.

Frågan om markåtkomst hanteras av Lantmäteriet enligt ledningsrättslagen (1973:1144). Lagen gäller enligt 2 § för ledningar genom vilka fjärrvärme, olja, gas, koldioxid eller annan råvara eller produkt transporteras från ett produktionsställe, ett upplag eller en lastplats och som a) tillgodoser ett allmänt behov, b) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller en viss ort, eller c) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan. Ledningsrättslagen gäller således även infrastruktur för vätgas. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Punkt 11

Punkten 11 handlar om de fall där äganderätten till infrastruktur överlåts inom samma företag. För att uppfylla kraven i artikel 69 ska i dessa fall även tillstånden och markanvändningsrättigheterna för den infrastrukturen överlåtas till den nya ägaren. För bedömning se avsnitt 5.13.

Punkt 12

Punkt 12 motsvarar artikel 4.3 i direktiv 2009/73/EG och handlar om möjligheten för sökanden att få ett beslut om tillstånd prövat av högre instans. I förarbetena till naturgaslagen (prop. 2004/2005:62 s. 106) anförs följande:

> Enligt naturgaslagen är det regeringen som beslutar om tillstånd att bygga eller använda naturgasledningar. Om regeringen avslår en tillståndsansökan, kan beslutets laglighet prövas av regeringsrätten enligt lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut. Några särskilda åtgärder krävs därför inte för att uppfylla direktivets krav i artikel 4 punkterna två och tre. Någon ändring i naturgaslagens bestämmelser om koncession behöver inte heller göras med anledning av det som sägs i direktivets artikel 4 fjärde punkten.

En laglighetsprövning enligt lagen om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut medför ingen prövning i sak. Det är tveksamt om den svenska lagstiftningen uppfyller direktivets krav i denna del. Som nämnt under punkten 5 ovan bör Ei besluta om koncession som första instans och Ei:s beslut bör kunna överklagas till

regeringen eller till mark- och miljödomstolen. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.3.

Punkt 13

Punkten 13 motsvarar 4.4 i direktiv 2009/73/EG och anger att medlemsstaterna under vissa förutsättningar får avslå en ansökan om ytterligare tillstånd att anlägga och driva rörledningssystem för distribution av naturgas för att kunna utveckla områden som nyligen har börjat bli försörjda, och för effektiv drift i allmänhet och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 34. Enligt artikel 34 ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att göra det möjligt för företag som är etablerade inom deras territorium att leverera till berättigade kunder genom en direktledning och alla kunder inom deras territorium att få leveranser via en direktledning från naturgasföretag.

Prövningen enligt denna punkt ryms inom ramen för koncessionsprövningen av om en ledning är lämplig ur allmän synpunkt. Någon genomförandeåtgärd i lag eller annan författning krävs inte.

Punkt 14

Punkt 14 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och ger medlemsstaterna en skyldighet att avslå en ansökan om tillstånd att uppföra och driva en infrastruktur för överföring eller distribution av naturgas i områden där nätutvecklingsplanen enligt artikel 55 föreskriver en avveckling av överföringssystemet eller relevanta delar av detta eller där en avvecklingsplan för distributionsnätet har godkänts i enlighet med artikel 57. Bestämmelserna om koncession kan behöva kompletteras med en bestämmelse om detta. För överväganden och förslag se avsnitt 5.4.

Punkt 15

Punkt 15 anger att om ett tillstånd i den mening som avses i punkt 1 i denna artikel omfattas av tillämpningsområdet för artikel 15 och artiklarna 15 b–17 i direktiv (EU) 2018/2001 (förnybartdirektivet) ska endast de bestämmelserna tillämpas.

Artikel 15 i förnybartdirektivet handlar om administrativa förfaranden, regler och normer, artikel 15 b om kartläggning av områden som krävs för nationella bidrag till det övergripande unionsmålet för 2030 för förnybara energikällor, artikel 15 c om accelerationsområden för förnybar energi, artikel 15 d om allmänhetens deltagande i de planer som utser accelerationsområden för förnybar energi enligt artikel 15 c.1 första stycket, artikel 15 e om områden för nät- och lagringsinfrastruktur som krävs för att integrera förnybar energi i elsystemet, artikel 16 om tillståndsförfarandets huvudprinciper och organisation, artikel 16 a om tillståndsförfarande för accelerationsområden för förnybar energi, artikel 16 b om tillståndsförfarande utanför accelerationsområden för förnybar energi, artikel 16 c om påskyndat tillståndsförfarande för uppgradering, artikel 16 d om tillståndsförfarande för installation av solenergiutrustning, artikel 16 e om

påskyndad utbyggnad av värmepumpar, artikel 16 f om ett allt överskuggande allmänintresse och artikel 17 om förfarande för nätanslutning efter enkel anmälan.

Bestämmelser tillkom genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652.

De särskilda tiderna för tillståndsförfarande i artikel 16 a punkten 1 gäller projekt för förnybar energi inom så kallade accelerationsområden. Dessa områden ska fastställas enligt artikel 15 c) i förnybartdirektivet senast den 21 februari 2026. Energimyndigheten har den 14 mars 2024 fått i uppdrag av regeringen (KN2024/00663) att genomföra en kartläggning för att identifiera områden med potential för fossilfri produktion och tillhörande energidistribution. I avvaktan på den utredningen föreslås inga nya bestämmelser. Bestämmelserna bör dessutom vara gemensamma för olika energislag och olika slags projekt, varför det inte är lämpligt att föreslå regler endast för förnybar gas. Det kan hur som helst ske genom ändring i naturgasförordningen eller den förordning som ersätter denna.

Enligt artikel 16 b) punkten 1 i förnybartdirektivet får tillståndsförfarande för projekt för förnybar energi inte pågå längre än två år och för förnybar havsbaserad vindkraft tre år. Förlängning kan ske med sex månader när det är motiverat på grund av exceptionella omständigheter som till exempel när det krävs längre perioder för bedömning av enligt tillämplig unionsmiljörätt.

För att leva upp till bestämmelserna i förnybartdirektivet bör en tidsgräns införas utöver den som följer av artikel 8 punkten 7 i gasmarknadsdirektivet. Frågan har betydelse även för ellagstiftningen. Klimat- och näringsdepartementet lämnar förslag om genomförande av artiklarna i förnybartdirektivet i en PM, Genomförande av bestämmelser i förnybartdirektivet om tillståndsförfaranden för förnybar energi, som för närvarande remitterats bl.a. till Ei. För att uppfylla bestämmelserna i artikel 16 b) punkten 1 krävs nya bestämmelser om den prövande myndighetens handläggningstid. För överväganden och förslag se avsnitt 5.3.

Artikel 9 – Certifiering av förnybara bränslen och koldioxidsnåla bränslen

1. Förnybar gas ska certifieras i enlighet med artiklarna 29, 29a och 30 i direktiv (EU) 2018/2001. Koldioxidsnåla bränslen ska certifieras i enlighet med denna artikel.

2. För att säkerställa att de minskade växthusgasutsläppen genom användning av koldioxidsnåla bränslen uppgår till minst 70 %, ska medlemsstaterna kräva att de ekonomiska aktörerna visar att det tröskelvärdet och de krav som fastställs genom

den metod som avses i punkt 5 i denna artikel har uppfyllts. För detta ändamål ska de kräva att de ekonomiska aktörerna använder ett massbalanssystem i linje med artikel 30.1 och 30.2 i direktiv (EU) 2018/2001.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att de ekonomiska aktörerna lämnar tillförlitlig information om efterlevnaden av det tröskelvärde för minskade växthusgasutsläpp på 70 % som avses i punkt 2 och den metod för minskade växthusgasutsläpp som avses i punkt 5, och att de ekonomiska aktörerna på begäran ger den berörda medlemsstaten tillgång till de uppgifter som använts för att tillhandahålla den informationen. Medlemsstaterna ska kräva att de ekonomiska aktörerna inför en lämplig standard för oberoende granskning av den information som lämnas och att de lägger fram bevis på att detta har gjorts. Vid granskningen ska det kontrolleras att de system som de ekonomiska aktörerna använder är korrekta, tillförlitliga och skyddade mot bedrägeri.

4. De skyldigheter som fastställs i punkt 2 ska gälla oavsett om koldioxidsnåla bränslen produceras inom unionen eller importeras. Information om geografiskt ursprung och typ av bränsleråvara när det gäller koldioxidsnåla bränslen eller koldioxidsnål vätgas för respektive bränsleleverantör ska göras tillgänglig för konsumenterna på systemansvarigas, operatörers, leverantörers eller berörda behöriga myndigheters webbplatser och ska uppdateras årligen.

5. Senast den 5 augusti 2025 ska kommissionen anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 för att komplettera detta direktiv genom att specificera metoden för att bedöma minskningen av växthusgasutsläpp från koldioxidsnåla bränslen. Den metoden ska säkerställa att kredit för utsläpp som undvikits inte ges för avskiljning av koldioxid från fossila energikällor för vilken en utsläppskredit redan erhållits enligt andra rättsliga bestämmelser och ska omfatta växthusgasutsläppens livscykel och ta hänsyn till indirekta utsläpp till följd av avledning av oelastiska insatsvaror. Den metoden ska vara förenlig med metoden för att bedöma minskningen av växthusgasutsläpp från förnybara flytande och gasformiga drivmedel av icke-biologiskt ursprung och från återvunna kolbaserade bränslen, inbegripet behandlingen av utsläpp på grund av vätgasläckage, och ta hänsyn till metanutsläpp i tidigare led och faktiska nivåer för koldioxidavskiljning.

6. När så är lämpligt ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet med en utvärdering av vätgasläckaget som inbegriper miljö- och klimatrisker, tekniska särdrag och adekvata maximinivåer för vätgasläckage. På grundval av den rapporten ska kommissionen vid behov lägga fram ett lagstiftningsförslag om införande av åtgärder som minimerar eventuella risker i fråga om vätgasläckage och fastställa maximinivåer för vätgasläckage samt inrätta efterlevnadsmekanismer. Relevanta maximinivåer för vätgasläckage ska ingå i den metod som avses i punkt 5.

7. Kommissionen får anta beslut om erkännande av att frivilliga nationella eller internationella system med normer för produktion av koldioxidsnåla bränslen eller koldioxidsnål vätgas tillhandahåller korrekta uppgifter om minskade växthusgasutsläpp enligt denna artikel och är förenliga med den metod som avses i punkt 5 i denna artikel. Kommissionen ska anta sådana beslut endast om systemet i fråga uppfyller lämpliga normer för tillförlitlighet, transparens och oberoende revision i enlighet med kraven i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2022/996 (42) för certifiering av förnybara bränslen.

8. Om en ekonomisk aktör lägger fram bevis eller uppgifter som erhållits i enlighet med ett system som godkänts enligt punkt 7, får en medlemsstat inte kräva att den ekonomiska aktören lägger fram ytterligare bevis på uppfyllande av de kriterier avseende vilka systemet har godkänts av kommissionen.

9. Medlemsstaternas behöriga myndigheter ska övervaka den verksamhet som bedrivs av certifieringsorgan som utför oberoende granskning inom ramen för ett frivilligt system. Certifieringsorgan ska på begäran av behöriga myndigheter lämna all relevant information som krävs för att övervaka granskningen, inklusive exakt datum, tidpunkt och plats för granskningar. Om medlemsstaterna upptäcker problem med bristande förenlighet ska de utan dröjsmål informera det frivilliga systemet.

10. På begäran av en medlemsstat, vilken kan baseras på en begäran från en ekonomisk aktör, ska kommissionen utifrån alla tillgängliga bevis undersöka huruvida de kriterier för minskade växthusgasutsläpp som anges i denna artikel, kraven enligt den metod som utvecklats i linje med punkt 5 i denna artikel och de tröskelvärden för minskade växthusgasutsläpp som anges i artikel 2.11, 2.12 och 2.13 har uppfyllts. Inom sex månader från mottagandet av en sådan begäran ska kommissionen besluta om den berörda medlemsstaten får

a) godta de bevis som redan lämnats för att visa att kriterierna för minskade växthusgasutsläpp för koldioxidsnåla bränslen är uppfyllda, eller

b) kräva, genom undantag från punkt 8, att leverantörer av källan till koldioxidsnåla bränslen lämnar ytterligare bevis på att de uppfyller kriterierna för minskade växthusgasutsläpp och tröskelvärdet för minskade växthusgasutsläpp på 70 %.

11. Medlemsstaterna ska kräva att de berörda ekonomiska aktörerna i den unionsdatabas som inrättats enligt artikel 31a.1 i direktiv (EU) 2018/2001, eller i de nationella databaser som är kopplade till den unionsdatabasen, i enlighet med artikel 31a.2 i det direktivet för in information om utförda transaktioner och hållbarhetsegenskaper hos förnybar gas och koldioxidsnåla bränslen i linje med

kraven för förnybara bränslen i artikel 31a i det direktivet. Om ursprungsgarantier har utfärdats för produktion av ett parti koldioxidsnål gas ska de omfattas av samma regler som de som anges i den artikeln för ursprungsgarantier som utfärdas för produktion av förnybar gas.

12. Kommissionen ska genom genomförandeakter anta beslut om erkännande enligt punkt 7 i denna artikel. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 91.3. Sådana beslut ska ha en begränsad giltighetstid på högst fem år.

Bedömning

Artikel 9 saknar motsvarighet i tidigare direktiv och handlar om certifiering av förnybar gas och koldioxidsnåla bränslen.

Punkt 1–4

Punkten 1 handlar om förnybar gas och koldioxidsnål gas. Förnybar gas definieras som biogas enligt definitionen i artikel 2.28 i direktiv (EU) 2018/2001, dvs. som gasformiga bränslen som framställs av biomassa. Definitionen omfattar enligt punkten 1 även biogas som har uppgraderats till biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2 punkten 36 i direktiv (EU) 2018/2001. Med det sistnämnda avses flytande och gasformiga bränslen vilkas energiinnehåll hämtas från andra förnybara energikällor än biomassa. Certifieringen av förnybar gas enligt förnybartdirektivet är genomförd i svensk lagstiftning genom ändringar i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen.

När det gäller koldioxidsnål gas saknas bestämmelser i svensk lagstiftning och lagen om certifiering bör kompletteras med bestämmelser om detta. Regeringen har i en promemoria lämnat förslag till ändringar i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen. Den lagen bör kompletteras med ändringar som innebär att lagen ger möjlighet för aktörer att ansöka om hållbarhetsbesked för koldioxidsnåla bränslen, som innefattar koldioxidsnål gas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.32.

Enligt punkten 2 ska medlemsstaterna, för att säkerställa att de minskade växthusgasutsläppen genom användning av koldioxidsnåla bränslen uppgår till minst 70 procent, kräva att de ekonomiska aktörerna visar att det tröskelvärdet och de krav som fastställs genom den metod som avses i punkt 5 i denna artikel har uppfyllts. För detta ändamål ska de kräva att de ekonomiska aktörerna använder ett massbalanssystem i linje med artikel 30.1 och 30.2 i direktiv (EU) 2018/2001.

Enligt punkten 3 ska medlemsstaterna säkerställa att de ekonomiska aktörerna lämnar tillförlitlig information om efterlevnaden av det tröskelvärde för minskade

växthusgasutsläpp på 70 procent som avses i punkt 2 och den metod för minskade växthusgasutsläpp som avses i punkt 5. De ska också säkerställa att de ekonomiska aktörerna på begäran ger den berörda medlemsstaten tillgång till de uppgifter som använts för att tillhandahålla den informationen. Medlemsstaterna ska kräva att de ekonomiska aktörerna inför en lämplig standard för oberoende granskning av den information som lämnas och att de lägger fram bevis på att detta har gjorts. Vid granskningen ska det kontrolleras att de system som de ekonomiska aktörerna använder är korrekta, tillförlitliga och skyddade mot bedrägeri.

Enligt punkten 4 ska de skyldigheter som fastställs i punkt 2 gälla oavsett om koldioxidsnåla bränslen produceras inom unionen eller importeras. Information om geografiskt ursprung och typ av bränsleråvara när det gäller koldioxidsnåla bränslen eller koldioxidsnål vätgas för respektive bränsleleverantör ska göras tillgänglig för konsumenterna på systemansvarigas, operatörers, leverantörers eller berörda behöriga myndigheters webbplatser och ska uppdateras årligen.

Punkt 5–8

Punkten 5–8 rör kommissionens skyldigheter att ta fram delegerade akter och rätt att anta beslut om erkännande av frivilliga nationella eller internationella system med normer för produktion av koldioxidsnåla bränslen eller koldioxidsnål vätgas. Bestämmelserna kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 10 – Tekniska regler

1. Medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna ska säkerställa att tekniska säkerhetskriterier fastställs och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler, i vilka de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar för naturgas, andra överförings- eller distributionssystem eller direktledningar och till vätgassystemet fastställs. Dessa tekniska regler ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Acer får vid behov utfärda lämpliga rekommendationer för att göra dessa regler förenliga med varandra. Dessa regler ska anmälas till kommissionen i enlighet med artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 (43).

2. I relevanta fall ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna kräva att systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem och operatörer av vätgasnät inom sina territorier offentliggör tekniska regler i enlighet med denna artikel, särskilt vad avser regler för nätanslutning som innefattar krav på gasens kvalitet, luktsättning och tryck. Medlemsstaterna ska även kräva att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem offentliggör

tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor baserade på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

Bedömning

Enligt artikel 10 ska medlemsstaterna se till att tekniska säkerhetsregler definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler som fastställer de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för systemet av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar, andra överförings- eller distributionssystem eller direktledningar och till vätgassystemet. Reglerna ska säkerställa att systemen är driftskompatibla. Reglerna ska vara objektiva och icke-diskriminerande. De ska också anmälas till kommissionen.

Naturgas, vätgas och förnybar gas omfattas av lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat föreskrifter om ledningssystem för naturgas (MSBFS 2009:7). Föreskrifterna tillämpas för gaser i gasfas överstigande 4 bar (0,4 Mpa) övertryck. Föreskriften gäller även renad och torkad biogas. Naturgas och övriga gaser omfattas av föreskrifter i MSBFS 2015:8, 2023:1, 2021:3, 2020:1.

Bestämmelserna om tekniska regler är icke-diskriminerande och offentliggjorda. Några genomförandeåtgärder i anledning av denna punkt behöver därför inte vidtas.

Punkt 2

Enligt 6 kap. 1 a § naturgaslagen ska den som innehar en naturgasledning 1, i samband med att ny anslutning begärs inom skälig tid lämna skriftlig uppgift om avgiften och övriga villkor för anslutningen, 2, på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om de villkor som i fråga om anslutning för inmatning av naturgas gäller för gasens kvalitet, lukt eller tryck, och 3, offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning och de villkor som avses i 2. Enligt andra stycket kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om skyldigheterna i första stycket. Naturgaslagen ställer både krav på att uppgift om tekniska krav ska lämnas och att den ska offentliggöras. Någon ytterligare lagstiftningsåtgärd är därmed inte nödvändig med anledning av den aktuella punkten.

När det gäller medlemsstaternas skyldighet att kräva att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem offentliggör tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor baserade på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier saknas sådan bestämmelse i den svenska naturgaslagstiftningen. I 6 kap. 1 a § tredje punkten finns ett mer generellt

krav att den som innehar en naturgasledning ska offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning och de villkor som avses i 2, dvs. villkoren gällande gasens kvalitet, lukt eller tryck. Den svenska lagstiftningen behöver således kompletteras med en bestämmelse om att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem ska ha en skyldighet att offentliggöra tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor baserade på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier. I detta sammanhang kan nämnas att i artikel 41 och 45 finns bestämmelser om skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem och distributionssystem att offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Dessa förfaranden, dvs. standardiserade rutiner, ska godkännas av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas.

Av artikel 42 framgår också bland annat skyldighet för systemansvariga för överföringssystem att offentliggöra tariffer för anslutning av nya lagringsanläggningar för naturgas, LNG-anläggningar och industrikunder.

Överväganden och förslag gällande skyldigheten för systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem att offentliggöra tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor baserade på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande villkor behandlas tillsammans med överväganden och förslag gällande de nämnda artiklarna 41, 42 och 45, se avsnitt 5.5, 5.6 och 5.7.

4.3 Kapitel III – Konsumentinflytande, konsumentskydd och kundmarknader

Artikel 11 – Grundläggande avtalsrättigheter

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att alla slutkunder har rätt att få naturgas och vätgas levererade från en viss leverantör, förutsatt att denne samtycker, oberoende av i vilken medlemsstat leverantören är registrerad och förutsatt att leverantören iakttar tillämpliga regler och kriterier för handel, balans och försörjningstrygghet i enlighet med artikel 8.2. I det avseendet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att administrativa förfaranden inte diskriminerar leverantörer som redan är registrerade i en annan medlemsstat.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av unionsreglerna om konsumentskydd, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU (44) och rådets direktiv 93/13/EEG (45), ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder har de rättigheter som föreskrivs i punkterna 3–11 i denna artikel.

3. Slutkunderna ska ha rätt till ett avtal med sin leverantör, som anger

a) leverantörens namn och kontaktuppgifter, inbegripet adress, e-postadress och jourtelefonnummer till kundtjänst,

b) de tjänster som tillhandahålls (inbegripet produktens namn och tariffens beteckning), de huvudsakliga egenskaperna för de tjänster som tillhandahålls, kvaliteten på de tjänster som erbjuds och tidpunkten för den ursprungliga inkopplingen,

c) de underhållstjänster som tillhandahålls,

d) på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga tariffer, underhållskostnader och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas,

e) avtalets löptid, villkoren för att förlänga och säga upp avtalet och tjänsterna, inklusive produkter eller tjänster som kombineras med dessa tjänster och huruvida det är tillåtet att säga upp avtalet avgiftsfritt,

f) villkoren för kompensation och återbetalning om tjänsterna inte håller avtalad kvalitet, inbegripet i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering,

g) tydliga, objektiva, för allmänheten tillgängliga och kontrollerbara åtaganden som tillhandahålls av leverantören, om miljöprestandan, i förekommande fall inbegripet koldioxidutsläpp, lyfts fram som ett viktigt inslag, samt – när det gäller leverans av förnybar gas och koldioxidsnål gas – certifiering av den förnybara gas och koldioxidsnåla gas som levereras i enlighet med artikel 9,

h) metoden för att inleda ett tvistlösningsförfarande utanför domstol i enlighet med artikel 25,

i) information om konsumenträttigheter, inbegripet tydlig och lättbegriplig information om behandlingen av klagomål och om hur och var ett klagomål kan lämnas in samt all den information som avses i denna punkt, som tydligt ska anges på fakturan eller vätgas- eller naturgasföretagets webbplats,

j) i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av naturgas eller vätgas.

Avtalsvillkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Informationen ska under alla omständigheter ges på ett konsumentvänligt, tydligt och otvetydigt språk, innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska den information som avses i denna punkt också tillhandahållas innan avtalet ingås. Information om leverantören av produkter eller tjänster, och priset på dessa

produkter eller tjänster, som är kopplade till eller kombinerade med leverans av gas ska tillhandahållas innan avtalet ingås.

Slutkunder ska tillhandahållas en enda sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett koncist och enkelt språk. Medlemsstaterna ska kräva att leverantören använder gängse terminologi. Kommissionen ska ge icke-bindande vägledning i detta avseende.

4. Slutkunder ska i god tid underrättas om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren och ska därvid underrättas om att de har rätt att säga upp avtalet. Leverantörer ska på ett transparent och lättbegripligt sätt underrätta sina slutkunder direkt om varje ändring av leveranspriserna och om skälen och villkoren för detta och ändringens omfattning, senast två veckor eller, när det gäller hushållskunder, en månad innan ändringen träder i kraft. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder har möjlighet att säga upp avtal om de inte godtar de nya avtalsvillkor eller ändringar av leveranspriserna som leverantören meddelat.

5. Leverantörer ska tillhandahålla slutkunder transparent information om tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster, för naturgas och vätgas, särskilt information om huruvida priset är fast eller rörligt och, i förekommande fall, om förmånserbjudanden och rabatter. Viktig avtalsinformation ska lyftas fram av leverantören.

6. Leverantörer ska erbjuda slutkunder ett brett val av betalningssätt. Dessa betalningssätt får inte medföra diskriminering mellan kunder. Utsatta kunder enligt artikel 26 i detta direktiv och kunder som påverkas av energifattigdom får beviljas förmånligare behandling. Alla skillnader i avgifter relaterade till betalningssätt eller system för förskottsbetalning ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionella och får inte överstiga betalningsmottagarens direkta kostnader för användningen av ett visst betalningssätt eller system för förskottsbetalning, i enlighet med artikel 62 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2366 (46).

7. Hushållskunder som har tillgång till system för förskottsbetalning får inte missgynnas av dessa system.

8. Leverantörer ska erbjuda slutkunder skäliga och transparenta allmänna villkor, som ska tillhandahållas på ett klart och otvetydigt språk och inte får innehålla sådana hinder för kundernas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, till exempel att avtalshandlingarna är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.

9. Slutkunder ska ha rätt till en god standard i fråga om sina leverantörers tillhandahållande av tjänster och behandling av klagomål. Leverantörerna ska hantera klagomål på ett enkelt, rättvist och snabbt sätt.

10. Leverantörer ska erbjuda hushållskunder för naturgas tillräcklig information om alternativa åtgärder för att undvika avstängning i tillräckligt god tid före en planerad avstängning. Sådana alternativa åtgärder kan gälla möjligheter till stöd för att undvika avstängning, system för förskottsbetalning, energibesiktningar, energirådgivningstjänster, alternativa betalningsplaner, råd om skuldhantering eller anstånd med avstängning, och de bör inte medföra en extra kostnad för de kunder som står inför en avstängning.

11. Leverantörer ska erbjuda slutkunder en slutavräkning efter varje byte av leverantör senast sex veckor efter det att bytet skett.

Bedömning

Artikelns bestämmelser återfinns delvis i artikel 3.3 och bilaga I led a, b, c, d och j i direktiv 2009/73/EG när det gäller naturgas. Artikeln omfattar numera även vätgas.

Artikeln har 11 punkter som innehåller följande skillnader jämfört med tidigare direktiv.

Punkt 1

Artikeln inleds med slutkunders rätt att fritt välja naturgas- och vätgashandlare, förutsatt att denne samtycker och följer regler för handel, balans och försörjningstrygghet i enlighet med artikel 8.2. Administrativa förfaranden ska inte diskriminera gashandlare som är registrerade i andra medlemsstater.

Naturgas

Naturgaslagen bör ändras så att bestämmelserna i 8 kap. omfattar inte bara hushållskunder utan samtliga slutkunder där direktivet så föreskriver. För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 2

Utan att det påverkar tillämpningen av unionsreglerna om konsumentskydd, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU och rådets direktiv 93/13/EEG, ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder har de rättigheter som föreskrivs i punkterna 3–11 i denna artikel.

Punkten 2 kräver ingen genomförandeåtgärd.

Punkt 3

De obligatoriska uppgifter som enligt bilaga 1 i direktiv 2009/73/EG ska finnas i avtal mellan gasleverantör och kund har genom punkten 3 utökats till att även omfatta följande:

- e-postadress och jourtelefonnummer till kundtjänst,
- produktens namn och tariffens beteckning (när de tjänster som tillhandahålls beskrivs),
- på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga tariffer, underhållskostnader och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas,
- avtalets löptid samt villkoren för att förlänga och säga upp avtalet ska även anges för eventuella kombinationserbjudanden,
- tydliga, objektiva, offentliggjorda och kontrollerbara åtaganden från gashandlaren om miljöprestanda, inbegripet i förekommande fall koldioxidutsläpp, lyfts fram som ett viktigt inslag. När det gäller leverans av förnybar gas och koldioxidsnål gas ska den förnybara gas och koldioxidsnåla gas som levereras certifieras i enlighet med artikel 9,
- hur och var ett klagomål kan lämnas in ska tydligt anges på fakturan eller vätgas- eller naturgasföretagets webbplats
- i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av naturgas eller vätgas,
- informationen om avtalsvillkoren ska ges på ett konsumentvänligt, tydligt och otvetydigt språk,
- information om leverantören av produkter eller tjänster, och priset på dessa produkter eller tjänster, som är kopplade till eller kombinerade med leverans av gas ska tillhandahållas innan avtalet ingås.

Nytt är också att slutkunder ska tillhandahållas en enda sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett koncist och enkelt språk. Medlemsstaterna ska kräva att gasleverantören använder gängse terminologi. Övriga bestämmelser i punkten 3 är genomförda genom 8 kap. 13 § naturgaslagen.

Naturgas

Naturgaslagen behöver kompletteras med nya bestämmelser om avtalsinnehåll samt en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren. Dagens obligatoriska avtalsinnehåll utvidgas även till att omfatta alla slutkunder. För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 4

Enligt punkten 4 ska slutkunder underrättas i god tid om ändringar i leveranspriser eller avtalsvillkor och om kundens rätt att säga upp avtalet, senast två veckor innan ändringen för företagskunder och en månad för hushållskunder.

Naturgas

8 kap. 16–17 §§ naturgaslagen anger att naturgasleverantör ska underrätta en konsument om förändrade villkor och att konsumenten har rätt att säga upp avtalet. Av 17 § följer att en konsument ska underrättas om en prishöjning i nästkommande faktura. Befintliga bestämmelser i naturgaslagen uppfyller inte artikelns krav och behöver kompletteras med nya bestämmelser. 8 kap. 16–17 §§ gäller bara konsumenter och behöver utvidgas för att inkludera samtliga slutkunder.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 5

Punkten 5 anger att leverantörer ska tillhandahålla slutkunder information om priser, tariffer och standardvillkor, information om huruvida priset är fast eller rörligt samt, i förekommande fall, om förmånserbjudanden och rabatter. Nytt är även att det uttryckligen anges att viktig avtalsinformation ska lyftas fram av gasleverantören.

Bestämmelser om information till kunder i naturgaslagen gäller endast konsumenter och inte samtliga slutkunder. Naturgaslagen saknar aktuella bestämmelser om information till kunder. I 8 kap. 13 § punkterna 4–6 anges visserligen att konsumenten i sitt avtal ska erhålla information om var den kan finna information om priser med mera, men lagstiftningen behöver kompletteras.

Naturgas

Naturgaslagen behöver kompletteras med nya bestämmelser.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 6

Punkten 6 motsvarar Bilaga 1 punkten 1. D) i direktiv 2009/73/EG och innehåller ett krav på brett val av betalningssätt och att dessa inte får medföra diskriminering mellan kunder. Avgifter för betalningssätt ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionerliga och får inte överskrida betalningsmottagarens direkta kostnader. I punkten 6 finns ett tillägg om att utsatta och energifattiga kunder får beviljas förmånligare behandling. Det sistnämnda innebär att en gasleverantör, med avsteg från principen om icke-diskriminering, får positivt särbehandla utsatta eller energifattiga kunder.

I 8 kap. 15 § naturgaslagen anges att en leverantör av naturgas inte får missgynna en konsument endast på grund av det betalningssätt konsumenten har valt. Om en leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver överföring av naturgas tillämpar ett system med förskottsbetalning för konsumenter, ska detta vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen. Bestämmelserna i naturgaslagen uppfyller endast delvis kraven i punkten 6.

Naturgas

Naturgaslagen behöver kompletteras med nya bestämmelser med krav på erbjudande om val av betalningssätt och en begränsning för avgifter till att motsvara leverantörens direkta kostnader. Bestämmelserna ska avse samtliga kunder.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 7

Hushållskunder som har tillgång till system för förskottsbetalning får inte missgynnas av dessa system.

I 8 kap. 15 § andra stycket naturgaslagen anges att om en leverantör av naturgas tillämpar ett system med förskottsbetalning, ska det vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen.

Naturgas

Naturgaslagen uppfyller inte kraven i punkten 7 och behöver kompletteras med nya bestämmelser. Det bör framgå att hushållskunder som har tillgång till system för förskottsbetalning inte får missgynnas av dessa system.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 8

Enligt bestämmelsen i punkt 8 ska leverantörer erbjuda slutkunder skäliga och transparenta allmänna villkor, som ska tillhandahållas på ett klart och otvetydigt språk och inte får innehålla sådana hinder för kundernas utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, till exempel att avtalshandlingarna är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäliga eller vilseledande försäljningsmetoder.

Naturgaslagen saknar bestämmelser om detta och den svenska lagstiftningen behöver kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 9

Slutkunder ska ha rätt till en god standard i fråga om sina leverantörers tillhandahållande av tjänster och behandling av klagomål. Leverantörerna ska hantera klagomål på ett enkelt, rättvist och snabbt sätt.

Enligt 8 kap. 20 § naturgaslagen ska gasleverantörer har fastställda rutiner för hanteringen av klagomål. Ei utövar tillsyn över gasleverantörernas skyldigheter gentemot gasanvändare. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 10

Punkten 10 är ny och anger att gasleverantörer ska erbjuda hushållskunder information om alternativ för att undvika avstängning i tillräckligt god tid före den planerade avstängningen. Dessa alternativ kan gälla möjligheter till stöd för att undvika avstängning, system för förskottsbetalning, energibesiktningar, energirådgivningstjänster, alternativa betalningsplaner, råd om skuldhantering eller anstånd med avstängning, och de bör inte medföra en extra kostnad för de kunder som står inför en avstängning.

Naturgas

Naturgaslagen saknar motsvarande bestämmelser och behöver kompletteras med nya bestämmelser.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas

För överväganden och förslag se avsnitt 5.26.

Punkt 11

Enligt punkten 11 ska leverantörer ska erbjuda slutkunder en slutavräkning efter varje byte av leverantör senast sex veckor efter det att bytet skett.

Bestämmelsen är genomförd genom 8 kap. 19 § naturgaslagen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 12 – Rätt att byta och regler om avgifter för byte

1. Kunder ska ha rätt att byta leverantör av naturgas och vätgas eller att byta marknadsaktörer för naturgas och vätgas. Medlemsstaterna ska säkerställa att en kund som önskar byta leverantörer eller marknadsaktörer har rätt till ett sådant byte inom kortast möjliga tid och under alla omständigheter inom tre veckor från kundens begäran, förutsatt att avtalsvillkoren följs. Senast den 1 januari 2026 ska den tekniska processen för byte av leverantör eller marknadsaktör ta högst 24 timmar och kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att rätten att byta leverantör eller marknadsaktör beviljas kunderna på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone hushållskunder, mikroföretag och småföretag inte debiteras några avgifter för byte i fråga om naturgas och vätgas, inbegripet när leveransen av gas är kopplad till eller kombinerad med andra tjänster eller produkter eller annan utrustning. Medlemsstaterna får dock tillåta leverantörer eller marknadsaktörer att ta ut uppsägningsavgifter för sina kunder som frivilligt säger upp tidsbegränsade avtal om leverans med fast pris innan de förfaller, förutsatt att dessa avgifter

a) ingår i ett avtal som kunden frivilligt har ingått, och

b) tydligt meddelas kunden innan avtalet ingås.

Sådana avgifter ska vara proportionella och får inte överstiga de direkta ekonomiska förluster som en leverantör eller marknadsaktör drabbas av till följd

av att kunden säger upp avtalet. Om det rör sig om kombinerade erbjudanden ska kunderna kunna säga upp enskilda tjänster i ett avtal. Bevisbördan för den direkta ekonomiska förlusten ska läggas på leverantören eller marknadsaktören. Uppsägningsavgifters tillåtlighet ska övervakas av tillsynsmyndigheten eller av en annan behörig nationell myndighet.

4. Hushållskunder för naturgas och vätgas ska ha rätt att delta i system för kollektivt byte. Medlemsstaterna ska undanröja alla rättsliga eller administrativa hinder för kollektiva byten och tillhandahålla en ram som säkerställer att konsumenterna skyddas mot missbruk.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna tillhandahålls information om byte av leverantör i ett användarvänligt format, inbegripet genom de gemensamma kontaktpunkter som avses i artikel 24.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att kunder ges rätt att säga upp sina avtal om leverans av gas med kort varsel.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 3 i direktiv 2009/73/EG och handlar om rätten att byta gasleverantörer eller marknadsaktörer och avgifter för sådant byte. Marknadsaktör är enligt artikel 2 punkten 65 en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar naturgas eller vätgas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för naturgas eller vätgas, däribland balansmarknader.

Artikeln har följande nya bestämmelser jämfört med tidigare direktiv:

Punkt 1

Punkten 1 motsvarar delvis artikel 3.6 i direktiv 2009/73/EG och handlar om rätten att byta gashandlare eller marknadsaktörer för naturgas eller vätgas. Nytt förutom att vätgas tillkommit, jämfört med tidigare direktiv (2009/73/EG), är att det utöver maximalt tillåten bytestid på tre veckor även anger att ett byte ska ske inom kortast möjliga tid från kundens begäran, förutsatt att avtalsvillkoren följs. Nytt är även att den tekniska processen för byte av gashandlare eller marknadsaktör senast den 1 januari 2026 ska ta högst 24 timmar och kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

Naturgas

Enligt naturgaslagen har en konsument idag rätt att byta naturgasleverantör. I 8 kap. 19 § naturgaslagen anges att ett byte av naturgasleverantör ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten och att konsumenten ska få en slutfaktura inom sex veckor från den dag då den frånträdande naturgasleverantörens leverans

upphörde. Naturgaslagen behöver kompletteras med nya bestämmelser för att omfatta samtliga kunder och uppfylla kraven på byte inom kortast möjliga tid och tidsgränsen för den tekniska processen som ställs upp i direktivet.

Vätgas

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.27.

Punkt 2

Enligt punkten 2 ska medlemsstaterna säkerställa att rätten att byta gashandlare eller marknadsaktör beviljas kunderna på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång.

Naturgas

Enligt 8 kap. 19 § naturgaslagen ska ett byte av naturgasleverantör genomföras utan kostnad för konsumenten. Lagrummet saknar bestämmelser om marknadsaktörer. Det finns dock inga hinder för att byta producent, gashandlare eller annan marknadsaktör.

Naturgaslagen bör kompletteras med bestämmelser om att gashandlare och marknadsaktörer inte får tillämpa villkor för byte som är diskriminerande i fråga om arbete, kostnad och tidsåtgång. Bestämmelsen i 8 kap. 19 § naturgaslagen bör finnas kvar som skydd för konsumenten och utökas till att omfatta vätgaskunder (se nedan om punkten 3).

Motsvarande bestämmelser om vätgas bör införas.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.27.

Punkt 3

Enligt punkten 3 ska medlemsstaterna säkerställa att åtminstone hushållskunder, mikroföretag och småföretag inte debiteras några avgifter för byte i fråga om naturgas och vätgas, inbegripet när leveransen av gas är kopplad till eller kombinerad med andra tjänster eller produkter eller annan utrustning.

Samtidigt framgår att medlemsstaterna får tillåta gashandlare eller marknadsaktörer att ta ut uppsägningsavgifter (brytavgifter) för kunder som i förtid frivilligt säger upp tidsbegränsade fastprisavtal, förutsatt att dessa avgifter

a) ingår i ett avtal som kunden frivilligt har ingått, och

b) tydligt meddelas kunden innan avtalet ingås.

Sådana avgifter ska vara proportionerliga och får inte överstiga de direkta ekonomiska förluster som en gashandlare eller marknadsaktör drabbas av till följd av att kunden säger upp avtalet. Om det rör sig om kombinerade erbjudanden ska kunderna kunna säga upp enskilda tjänster i ett avtal. Bevisbördan för den direkta ekonomiska förlusten ska läggas på gashandlaren eller marknadsaktören. Uppsägningsavgifters tillåtlighet ska övervakas av tillsynsmyndigheten eller av en annan behörig nationell myndighet.

Punkten 3 saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och ger medlemsstaten möjlighet att besluta om ett undantag ifall då kunderna frivilligt och i förtid säger upp ett avtal med fast pris och fast löptid. Naturgaslagen bör kompletteras med en bestämmelse om att leverantörer eller marknadsaktörer får ta ut uppsägningsavgifter då en kund i förtid säger upp ett avtal med fast löptid och fast pris. Avgifterna får inte överstiga leverantörens eller marknadsaktörens direkta kostnader för att förlora kunden. Med detta bör sannolikt avses det negativa kontraktsintresset, dvs. ersättning för gjorda investeringar eller kostnader som är kopplade till det befintliga avtalet.

De kunder som omfattas av bestämmelsen är mikroföretag och små företag, dvs. företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år. Definitionerna framgår av kommissionens rekommendation 2003/361/EG. En definition av små företag bör införas motsvarande den i 1 kap. 4 § ellagen. Bestämmelsen om brytavgifter bör utformas till att omfatta konsumenter och små företag. Mikroföretag omfattas därmed automatiskt av en sådan bestämmelse.

För överväganden och förslag se avsnitt 5.27.

Punkt 4

Punkten 4 är ny och anger att hushållskunder för naturgas och vätgas ska ha rätt att delta i system för kollektivt byte. Medlemsstaterna ska undanröja alla rättsliga eller administrativa hinder för kollektiva byten och tillhandahålla en ram som säkerställer att konsumenterna skyddas mot missbruk.

Det finns inga hinder för kollektivt byte. Kostnader för byte kommer enligt direktivet endast i fråga vid förtida uppsägning och får då endast omfatta kostnader som är föranledda av denna. Konsumenter skyddas genom bestämmelsen i 8 kap. 19 § naturgaslagen, se ovan punkten 2. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 5

Punkten 5 är ny och anger att medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna tillhandahålls information om byte av gashandlare i ett användarvänligt format, inbegripet genom de gemensamma kontaktpunkter som avses i artikel 24.

Här kan noteras att det även i direktivets bilaga 1 punkten 1.2 e) och h) anges att det på fakturor ska finnas information om ”uppgifter om möjligheter till och fördelar med byte av gashandlare” samt ”den gemensamma kontaktpunkt som avses i artikel 24”.

Naturgaslagen saknar bestämmelser om detta och behöver kompletteras med bestämmelser motsvarande de i punkten 5. Motsvarande bestämmelser för vätgas behöver också införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.27.

Punkt 6

Punkten 6 är ny och anger att medlemsstaterna ska säkerställa att kunder ges rätt att säga upp sina avtal om leverans av gas med kort varsel. Naturgaslagen saknar bestämmelser om detta och behöver kompletteras med bestämmelser motsvarande de i punkten 6. Bestämmelserna ska även avse vätgaskunder. För överväganden och förslag se avsnitt 5.27.

Artikel 13 – Konsumenträttigheter och konsumentskydd i samband med utfasningen av naturgas

Om avstängning av nätanvändare enligt artikel 38.6 är tillåten ska medlemsstaterna säkerställa att

a) de berörda nätanvändarna och andra berörda intressenter, särskilt konsumentorgan, har rådfrågats,

b) nätanvändarna, slutkunderna och berörda intressenter informeras i tillräckligt god tid i förväg om det planerade datumet, förfarandet för avstängning, vilka steg som planeras och hur tidsplanen ser ut,

c) slutkunderna får information om och har tillgång till lämplig rådgivning om hållbara uppvärmningsalternativ, samt information om ekonomiskt stöd genom relevanta organ som ska identifieras av nationella myndigheter, inbegripet gemensamma kontaktpunkter som inrättas enligt artiklarna 21 och 22 i direktiv (EU) 2023/1791 och artikel 18 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 (47), och kontaktpunkter som inrättats eller utsetts enligt artikel 16.3 i direktiv (EU) 2018/2001,

d) det vid planeringen och genomförandet av utfasningen av naturgas tas vederbörlig hänsyn till de särskilda behoven hos utsatta kunder som avses i artikel 26 och kunder som påverkas av energifattigdom, och att lämpliga åtgärder i tillämpliga fall vidtas i syfte att undanröja de negativa effekterna av utfasningen av naturgas med beaktande av den vägledning som avses i artikel 27, vilka åtgärder får omfatta användning av offentlig finansiering och finansieringsinstrument som inrättats på unionsnivå,

e) alla finansiella överföringar mellan reglerade tjänster följer reglerna i artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789 och det inte förekommer någon diskriminering mellan olika kategorier av kunder och mellan energibärare.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG. Det saknas idag ett regelverk kring konsumentskydd i samband med utfasning av naturgas. Artikelns bestämmelser kan därför införas i naturgaslagen eller annat lämpligt ställe i sin helhet. För överväganden och förslag se avsnitt 5.29.

Artikel 14 – Jämförelseverktyg för naturgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone hushållskunder för naturgas samt mikroföretag och småföretag med en förväntad årsförbrukning som understiger 100 000 kWh har kostnadsfri tillgång till minst ett verktyg som jämför leverantörers erbjudanden, inbegripet kombinerade erbjudanden. Kunderna ska informeras om att sådana verktyg finns tillgängliga i, eller tillsammans med, sina fakturor eller på annat sätt. Sådana verktyg ska åtminstone

a) vara oberoende av marknadsaktörer och säkerställa att naturgasföretag ges lika behandling i sökresultat,

b) tydligt ange vem som äger verktygen och vilken fysisk eller juridisk person som driver och kontrollerar dem samt innehålla information om hur verktygen finansieras,

c) innehålla tydliga och objektiva kriterier som jämförelsen kommer att baseras på, däribland tjänster, och ange dem,

d) använda ett klart och otvetydigt språk,

e) innehålla korrekt och aktuell information och ange när den senast uppdaterades,

f) vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom att vara förnimbara, hanterbara, begripliga och robusta,

g) tillhandahålla ett ändamålsenligt sätt att rapportera felaktig information i de erbjudanden som offentliggörs,

h) göra jämförelser, samtidigt som de personuppgifter som begärs ska begränsas till de uppgifter som är absolut nödvändiga för jämförelserna,

i) tydligt ange om priset är fast eller rörligt samt avtalets löptid.

Medlemsstaterna ska säkerställa att åtminstone ett verktyg täcker hela marknaden för naturgas. Om flera verktyg täcker marknaden ska dessa verktyg så fullständigt som möjligt omfatta olika erbjudanden om naturgasavtal som täcker en betydande del av marknaden, och om dessa verktyg inte täcker marknaden helt ska detta tydligt anges innan resultaten visas.

Leverantörerna och de relevanta mellanhänderna ska lämna sina relevanta erbjudanden till minst ett prisjämförelseverktyg som täcker hela marknaden.

Leverantörerna ska säkerställa att den information som lämnas till operatören av jämförelseverktyget är korrekt och aktuell.

2. Verktygen får drivas av vilken enhet som helst, däribland privata företag och offentliga myndigheter eller organ.

3. Medlemsstaterna får kräva att sådana jämförelseverktyg som avses i punkt 1 inkluderar jämförelsekriterier som gäller karaktären hos de tjänster som leverantörerna erbjuder, inbegripet priset per enhet, alla avgifter samt information om rabatter och, i tillämpliga fall, miljöprestanda.

Vid fastställandet av dessa kriterier ska medlemsstaterna samråda med berörda intressenter.

4. Medlemsstaterna ska utse en behörig myndighet som ska ansvara för att jämförelseverktyg som uppfyller kraven i punkt 1 ges en förtroendemärkning och för att säkerställa att jämförelseverktyg som fått en sådan förtroendemärkning fortsätter att uppfylla dessa krav. Den behöriga myndigheten ska vara oberoende av alla marknadsaktörer och operatörer av jämförelseverktyg.

5. Det ska vara möjligt att ansöka om en förtroendemärkning som avses i punkt 4, på frivillig och icke-diskriminerande grund, för alla verktyg som jämför erbjudanden från olika marknadsaktörer.

6. Genom undantag från punkterna 4 och 5 får medlemsstaterna välja att inte förtroendemärka jämförelseverktyg, om en offentlig myndighet eller ett offentligt organ tillhandahåller ett jämförelseverktyg som uppfyller kraven i punkt 1.

Bedömning

Artikel 14 är ny och handlar om att hushållskunder och mikroföretag med en årsförbrukning på upp till 100 000 kWh ska ha tillgång till minst ett jämförelseverktyg för gashandelsavtal. Verktyget ska uppfylla kriterierna i artikeln.

En förutsättning är att det införs inrapporteringsplikt för gashandlare och relevanta mellanhänder. Dessa aktörer måste lämna relevanta erbjudanden till minst ett prisjämförelseverktyg som täcker hela marknaden. Information som lämnas ska vara korrekt och aktuell.

Huvudregeln är att Sverige ska utse en behörig myndighet som förtroendemärker jämförelsesidor som uppfyller kraven i artikeln, men kan avstå från detta om en offentlig myndighet eller ett offentligt organ tillhandahåller ett motsvarande jämförelseverktyg.

Det bör införas ett krav i naturgaslagstiftningen om att naturgaskunderna ska informeras om att verktyget finns. Informationen ska ges i, eller tillsammans med, fakturor eller på annat sätt.

För att uppfylla kraven i direktivet behövs ett nytt regelverk införas som reglerar jämförelseverktyget och leverantörernas inrapporteringsskyldighet. Ei:s överväganden och förslag finns i avsnitt 5.30.

Artikel 15 – Aktiva kunder på marknaden för naturgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder, särskilt från jordbrukssektorn eller offentliga sektorn, under bibehållande av sina rättigheter som slutkunder enligt detta direktiv har rätt att agera som aktiva kunder utan att omfattas av oproportionella eller diskriminerande tekniska krav, administrativa krav, förfaranden och avgifter samt av nätavgifter som inte avspeglar kostnaderna.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att aktiva kunder

a) har rätt att bedriva direkt verksamhet,

b) har rätt att sälja egenproducerad förnybar naturgas med hjälp av naturgassystemet,

c) har rätt att delta i energieffektivitets- och efterfrågeförflyttningsprogram,

d) har rätt att delegera förvaltningen av de installationer som krävs för deras verksamhet till en tredje part, däribland installation, drift, datahantering och underhåll, utan att den tredje parten anses vara en aktiv kund,

e) omfattas av kostnadsavspeglande, transparenta och icke-diskriminerande nätavgifter, som säkerställer att de på ett lämpligt och balanserat sätt bidrar till den övergripande kostnadsfördelningen i systemet,

f) är ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i naturgassystemet eller att de delegerar sitt balanseringsansvar i enlighet med artikel 3 e i förordning (EU) 2024/1789.

3. Medlemsstaterna får i sin nationella rätt ha olika bestämmelser för enskilda och samverkande aktiva kunder, förutsatt att alla rättigheter och skyldigheter enligt denna artikel tillämpas på alla aktiva kunder. Alla olikheter i behandlingen av samverkande aktiva kunder ska vara proportionella och vederbörligen motiverade.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att aktiva kunder som äger anläggningar för lagring av förnybar gas

a) har rätt till nätanslutning inom rimlig tid efter att en begäran om detta gjorts, förutsatt att samtliga nödvändiga villkor är uppfyllda, till exempel i fråga om balanseringsansvar,

b) inte är föremål för dubbla avgifter, däribland nätavgifter, för lagrad förnybar gas som finns kvar i deras lokaler,

c) inte omfattas av oproportionella licenskrav eller licensavgifter,

d) får tillhandahålla flera tjänster samtidigt, om det är tekniskt möjligt.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och handlar om aktiva kunders rättigheter och skyldigheter.

Enligt artikel 2 punkten 75 är en aktiv kund en slutkund för naturgas, eller en grupp av samverkande slutkunder för naturgas,

a) som förbrukar eller lagrar förnybar gas som producerats inom den egna fastigheten eller på andra platser om det är tillåtet.

b) som, förutsatt att den verksamhet som avses inte är slutkundens huvudsakliga kommersiella verksamhet eller yrkesverksamhet och att den är förenlig med den lagstiftning som är tillämplig på produktion av förnybar gas, särskilt i fråga om växthusgasutsläpp, säljer egenproducerad förnybar gas med hjälp av naturgassystemet, eller deltar i flexibilitets- eller energieffektivitetssystem.

Punkt 1

Enligt punkten 1 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder, särskilt från jordbrukssektorn eller offentliga sektorn, med bibehållna rättigheter som slutkunder har rätt att agera som aktiva kunder utan att omfattas av

oproportionella eller diskriminerande tekniska krav, administrativa krav, förfaranden och avgifter samt av nätavgifter som inte avspeglar kostnaderna.

Enligt 3 kap. 5 § är den som innehar en naturgasledning skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen. Enligt 6 kap. 1 § naturgaslagen ska avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

Enligt 6 kap. 2 § naturgaslagen ska avgifter och övriga villkor för överföring och lagring av naturgas samt för tillträde till en förgasningsanläggning vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande. Enligt 3 § ska den som överför naturgas särskilt beakta antalet anslutna kunder, kundernas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt, kostnaderna för överliggande ledningar, leveranssäkerhet och trycket i ledningarna.

Villkoren för överföring av naturgas ska utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker. En aktiv kund har enligt bestämmelserna rätt att bli ansluten och få naturgas överförd på samma sätt som övriga kunder. Punkten 1 kräver ingen genomförandeåtgärd.

Punkt 2

Enligt punkten 2 ska medlemsstaterna säkerställa att aktiva kunder har rätt att bedriva direkt verksamhet. Någon förklaring till vad som avses med direkt verksamhet ges inte i direktivet. Med direkt verksamhet torde avses att en aktiv kund kan driva verksamhet utan mellanhand, dvs. att överföring, leverans och egen produktion som säljs inte kräver avtal med någon annan aktör än vad som är fallet för övriga icke aktiva kunder. Någon sådan begränsning finns inte i naturgaslagen och bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd.

Aktiva kunder ska även ha rätt att sälja egenproducerad förnybar naturgas med hjälp av naturgassystemet och ha rätt att delta i energieffektivitets- och efterfrågeförflyttningsprogram.

Aktiva kunder ska ha rätt att delegera förvaltningen av de installationer som krävs för deras verksamhet till en tredje part, däribland installation, drift, datahantering och underhåll, utan att den tredje parten anses vara en aktiv kund. Den svenska lagstiftningen ställer inte upp några hinder för detta. Bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd.

Aktiva kunder ska vidare omfattas av kostnadsavspeglande, transparenta och icke-diskriminerande nätavgifter, som säkerställer att de på ett lämpligt och balanserat sätt bidrar till den övergripande kostnadsfördelningen i systemet.

Idag har Swedegas tre modeller för hur investeringskostnaderna för en anslutningspunkt kan hanteras:

Swedegas står för hela investeringen. Den framtida överföringsavgiften som kunden betalar för att mata in sin gas på nätet beräknas täcka kostnaderna.

Anslutande företag står för hela investeringen. Ingen överföringsavgift tas ut.

”Avbetalning” – en mix av modellerna ovan, som innebär att kunden betalar en del av investeringen och resten täcks av överföringsavgifter.

När det gäller uttag från nätet så kontrollerar Ei i sin prövning av balansansvarsavtalen att villkoren i dessa är objektiva och icke-diskriminerande.

En aktiv kund ska slutligen vara ekonomiskt ansvarig för de obalanser den orsakar i naturgassystemet eller t delegera sitt balanseringsansvar i enlighet med artikel 3 e i förordning (EU) 2024/1789.

Naturgaslagens bestämmelser gör ingen skillnad på aktiva kunder och andra kunder. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 3

Enligt punkten 3 får medlemsstaterna i sin nationella rätt ha olika bestämmelser för enskilda och samverkande aktiva kunder, förutsatt att alla rättigheter och skyldigheter enligt denna artikel tillämpas på alla aktiva kunder. Alla olikheter i behandlingen av samverkande aktiva kunder ska vara proportionella och vederbörligen motiverade.

Svensk rätt saknar sådan åtskillnad mellan enskilda och samverkande kunder. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 4

Enligt punkten 4 ska medlemsstaterna säkerställa att aktiva kunder som äger anläggningar för lagring av förnybar gas

a) har rätt till nätanslutning inom rimlig tid efter att en begäran om detta gjorts, förutsatt att samtliga nödvändiga villkor är uppfyllda, till exempel i fråga om balanseringsansvar,

b) inte är föremål för dubbla avgifter, däribland nätavgifter, för lagrad förnybar gas som finns kvar i deras lokaler,

c) inte omfattas av oproportionella licenskrav eller licensavgifter,

d) får tillhandahålla flera tjänster samtidigt, om det är tekniskt möjligt.

När det gäller punkten a) - c) framgår rätten till och villkoren för nätanslutning av 3 kap. 5 § och 6 kap. naturgaslagen (se under punkten 1). Någon risk för dubbla avgifter föreligger inte. Inte heller finns nationella bestämmelser om särskilda licenskrav eller licensavgifter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

När det slutligen gäller punkten d) finns inga hinder i den svenska lagstiftningen för en aktiv kund att tillhandahålla flera tjänster samtidigt.

Artikel 16 – Fakturor och faktureringsinformation

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att fakturor och faktureringsinformation är korrekta, lättbegripliga, tydliga, koncisa, användarvänliga och presenteras på ett sätt som underlättar slutkundernas jämförelser och att de uppfyller minimikraven i bilaga I. På begäran ska slutkunderna få en tydlig och begriplig förklaring av hur fakturan har beräknats, särskilt om fakturorna inte baseras på faktisk förbrukning.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna får alla sina fakturor och all faktureringsinformation utan kostnad.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna kan välja elektroniska fakturor och elektronisk faktureringsinformation och erbjuds flexibla arrangemang för den faktiska betalningen av fakturorna.

4. Om avtalet föreskriver en framtida ändring av produkten eller priset eller en rabatt ska detta anges på fakturan tillsammans med det datum då ändringen träder i kraft.

5. Medlemsstaterna ska samråda med konsumentorgan då de överväger ändringar i kraven på fakturornas innehåll.

Bedömning

Bestämmelserna saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG. Punkten 2 reglerades tidigare i artikel 19 i energieffektiviseringsdirektivet[21], men avsåg då endast naturgaskunder. Idag finns vissa bestämmelser om fakturainnehåll m.m. i 7 kap. 15 § naturgaslagen. Av bestämmelsen följer att en naturgasleverantörs faktura ska vara tydlig. Av 7 kap. 13 § följer att naturgasleverantörer och företag som bedriver överföring av naturgas inte får debitera någon avgift för att tillhandahålla

[21] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (omarbetning)

gasförbrukaren fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen. Enligt 7 kap 15 § ska fakturering erbjudas i elektronisk form.

Punkten 2 och är därmed delvis uppfyllda såvitt avser naturgas. Sverige saknar helt bestämmelser om vätgas.

När det gäller punkten 5 ska Ei enligt § 7 i Ei:s instruktion inom sitt verksamhetsområde verka för att stärka el-, naturgas- och fjärrvärmekundernas ställning. Inom ramen för framtagandet av föreskrifter för kundmarknaden hålls regelbundet samråd med berörda konsumentorgan, som till exempel Energimarknadsbyrån. Någon särskild genomförandeåtgärd krävs inte för punkten 5.

Bestämmelserna i artikeln är endast delvis införda och den svenska lagstiftningen behöver kompletteras för att uppfylla kraven i artikelns bestämmelser, se överväganden och förslag avsnitt 5.31.

Bilaga 1 – Minimikrav för fakturering och faktureringsinformation för naturgas och vätgas

Minimikrav för fakturering och faktureringsinformation för naturgas och vätgas

1. Minimiinformation på fakturan och i faktureringsinformationen för naturgas och vätgas

1.1. Följande viktiga information ska tydligt anges på slutkundernas fakturor, och vara klart åtskild från andra delar av fakturan:

a) Det belopp som ska betalas och, om det är möjligt, en uppdelning av beloppet i komponenter, tillsammans med en tydlig angivelse av att alla energikällor också kan omfattas av incitament som inte finansieras av de avgifter som anges i uppdelningen av beloppet.

b) Förfallodag.

1.2. Följande viktiga information ska tydligt anges på slutkundernas fakturor och i deras faktureringsinformation, och vara klart åtskild från andra delar av fakturan och faktureringsinformationen:

a) Förbrukningen av naturgas och vätgas under faktureringsperioden.

b) Leverantörens namn och kontaktuppgifter, inklusive jourtelefonnummer och e-postadress till kundtjänst.

c) Tariffens beteckning.

d) I tillämpliga fall, avtalets slutdatum.

e) Uppgifter om möjligheter till och fördelar med byte av leverantör.

f) Slutkundens byteskod eller unika identifieringskod för sin leveranspunkt.

g) Information om slutkundens rättigheter när det gäller tvistlösning utanför domstol, inklusive kontaktuppgifter för den ansvariga enheten enligt artikel 25.

h) Den gemensamma kontaktpunkt som avses i artikel 24.

i) Endast för naturgas: en länk eller hänvisning till de jämförelseverktyg som avses i artikel 14.

1.3. När fakturor baseras på faktisk förbrukning eller fjärravläsning utförd av operatören ska följande information göras tillgänglig för slutkunderna i, tillsammans med eller genom hänvisningar i deras fakturor och regelbundna avräkningsfakturor:

a) Jämförelser i grafisk form mellan slutkundens nuvarande förbrukning av naturgas och vätgas och dennes förbrukning under samma period föregående år.

b) Kontaktuppgifter för konsumentorgan, energimyndigheter eller liknande organ, inklusive adresser till webbplatser, där information kan fås om tillgängliga åtgärder för att göra energiförbrukande utrustning mer energieffektiv.

c) Jämförelser med en normaliserad eller genom riktmärkning framtagen genomsnittsslutkund i samma användarkategori.

2. Faktureringsfrekvens och tillhandahållande av faktureringsinformation:

a) En fakturering baserad på faktisk förbrukning ska göras minst en gång per år.

b) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av operatören eller om slutkunden aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt ska korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk förbrukning göras tillgänglig för slutkunden åtminstone var sjätte månad, eller en gång var tredje månad på begäran eller om slutkunden har valt elektronisk fakturering.

c) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av operatören eller om slutkunden aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt, får skyldigheterna i leden a och b fullgöras med hjälp av ett system med regelbunden självavläsning, där slutkunden meddelar operatören de värden som avlästs från mätaren. Faktureringen eller faktureringsinformationen får inte baseras på uppskattad förbrukning eller en schablonavgift utom i fall där

slutkunden inte har tillhandahållit någon mätaravläsning för ett visst faktureringsintervall. Den uppskattade förbrukningen ska baseras på slutkundens förbrukning för föregående år eller på en jämförbar slutkunds förbrukning.

d) Om slutkunden har en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvariga/ operatören ska korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk förbrukning tillhandahållas minst varje månad. Denna information får också göras tillgänglig via internet och ska uppdateras så ofta som de använda mätanordningarna och systemen tillåter.

3. Uppdelning av slutkundspriset i komponenter

Det pris som slutkunden ska betala är summan av de tre komponenterna energi- och leveranskomponent, nätkomponent (överföring, distribution och transport) och den komponent som omfattar skatter, avgifter och övriga pålagor. I de fall där fakturan visar hur slutkundspriset är sammansatt ska de gemensamma definitioner av prisets tre komponenter som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 (1) användas i hela unionen.

4. Tillgång till kompletterande information om historisk förbrukning

I den utsträckning som kompletterande information om historisk förbrukning finns tillgänglig ska medlemsstaterna kräva att den informationen, på begäran av slutkunden, görs tillgänglig för den leverantör eller tjänsteleverantör som slutkunden har utsett.

Om slutkunden har en installerad mätare som kan fjärravläsas av den systemansvariga/ operatören ska slutkunden ha enkel tillgång till kompletterande information om sin historiska förbrukning så att denne kan göra detaljerade självkontroller.

Kompletterande information om historisk förbrukning ska innefatta följande:

a) Samlade uppgifter från åtminstone de tre föregående åren eller från det att gasleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare. Dessa uppgifter ska motsvara de intervaller för vilka frekvent faktureringsinformation har framställts.

b) Detaljerade uppgifter baserade på användningstid för alla dagar, veckor, månader och år, vilka ska göras tillgängliga för slutkunden utan onödigt dröjsmål via internet eller via mätargränssnittet för en period som minst omfattar de föregående 24 månaderna eller från det att gasleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare.

5. Redovisning av energikällor

Leverantörerna ska i fakturorna specificera andelen förnybar och andelen koldioxidsnål gas som köpts av slutkunden i enlighet med avtalet om leverans av naturgas och vätgas (information på produktnivå). När det gäller blandningar ska leverantören tillhandahålla samma information separat för olika kategorier av gaser, inklusive förnybar gas eller koldioxidsnål gas. Följande information ska göras tillgänglig för slutkunderna i, tillsammans med eller genom hänvisningar i deras fakturor och faktureringsinformation:

a) Andelen förnybar gas och koldioxidsnål gas i den energimix som leverantören levererat (på nationell nivå, dvs. i den medlemsstat där avtalet om leverans av gas har ingåtts, liksom på leverantörens nivå om denna är verksam i flera medlemsstater) under det gångna året, på ett sätt som är begripligt och tydligt jämförbart.

b) Information om miljöpåverkan, åtminstone uttryckt som koldioxidutsläpp från den naturgas eller vätgas som leverantören levererat under det föregående året. När det gäller andra stycket a i fråga om naturgas och vätgas som anskaffats på en gasbörs eller importerats från ett företag som är beläget utanför unionen, får aggregerade uppgifter som börsen eller företaget tillhandahållit för det föregående året användas. Offentliggörandet av andelen förnybar gas som köpts av slutkunderna ska ske med hjälp av ursprungsgarantier på grundval av direktiv (EU) 2018/2001. Om en kund använder naturgas eller vätgas från ett vätgas- eller naturgasnät, inklusive gasformiga förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och biometan, enligt vad som visas i leverantörens kommersiella erbjudande, ska medlemsstaterna säkerställa att de annullerade ursprungsgarantierna motsvarar de relevanta nätegenskaperna. Tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den information som leverantörer tillhandahåller slutkunder i enlighet med denna punkt är tillförlitlig och att den på nationell nivå tillhandahålls på ett tydligt jämförbart sätt.

Bedömning

Bestämmelserna i Bilaga 1 saknar motsvarighet i 2009/73/EG och innehåller en mängd krav på information som ska finnas i fakturan från gasleverantören. Vissa av bestämmelserna återfinns i artikel 17 och i bilaga VIII till energieffektiviseringsdirektivet, men är begränsade till naturgaskunder. Bestämmelserna gäller för samtliga slutkunder och avser såväl naturgas som vätgas.

Kraven i direktivet på fakturor och faktureringsinformation gäller, enligt Ei:s bedömning, endast för gasleverantörer om inte annat särskilt anges.

Leverantörerna ska i fakturorna specificera andelen förnybar och andelen koldioxidsnål gas som köpts av slutkunden i enlighet med avtalet om leverans. Offentliggörandet av andelen förnybar gas som köpts av slutkunderna ska ske med hjälp av ursprungsgarantier på grundval av direktiv (EU) 2018/2001. Om en kund använder naturgas eller vätgas från ett vätgas- eller naturgasnät, inklusive gasformiga förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och biometan, enligt vad som visas i leverantörens kommersiella erbjudande, ska medlemsstaterna säkerställa att de annullerade ursprungsgarantierna motsvarar de relevanta nätegenskaperna. Tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den information som leverantörer tillhandahåller slutkunder i enlighet med denna punkt är tillförlitlig och att den på nationell nivå tillhandahålls på ett tydligt jämförbart sätt.

Beträffande naturgas gäller enligt 7 kap. 15 § tredje stycket naturgaslagen att fakturering ska ske minst varje kvartal. Punkten 2 a) är därmed uppfylld. I övrigt behöver bestämmelserna i Bilaga 1 genomföras i svensk lagstiftning, se överväganden och förslag avsnitt 5.31.

Artikel 17 – Smarta mätarsystem i naturgassystemet

1. För att komplettera de energieffektivitetsåtgärder som antagits i enlighet med direktiven (EU) 2023/1791 och (EU) 2024/1275 och för att ge slutkunderna större inflytande ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna starkt rekommendera att naturgasföretag optimerar förbrukningen av naturgas, bland annat genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem i enlighet med punkt 2 i denna artikel som är driftskompatibla, i synnerhet med konsumenternas energistyrningssystem och med smarta nät, i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd.

2. Medlemsstaterna ska införa smarta mätarsystem på sina territorier först efter en kostnads-nyttoanalys som ska genomföras i enlighet med principerna i bilaga II, som identifierar nettofördelarna för kunderna med att använda smarta mätare och teckna sig för erbjudanden som bygger på smarta mätare. I sin kostnads-nyttoanalys får medlemsstaterna göra separata bedömningar och bedöma konsekvenserna av att införa smarta mätarsystem för olika kategorier av kunder och kundgrupper, såsom hushållskunder, mikroföretag, små och medelstora företag och industrin.

3. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem ska anta och offentliggöra funktionella och tekniska minimikrav i enlighet med artikel 19 och bilaga II för de smarta mätarsystem som ska införas på deras territorier. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa smarta mätarsystem är driftskompatibla och att de kan ge uppgifter till konsumenternas energistyrningssystem. I det avseendet ska

medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till relevanta tillgängliga standarder, inbegripet standarder som möjliggör driftskompatibilitet, bästa praxis samt vikten av att det utvecklas smarta nät och utvecklingen av den inre marknaden för naturgas.

4. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem ska efter samråd med konsumentorgan och andra relevanta organisationer säkerställa tillhandahållande av tydlig och begriplig information och rådgivning till kunderna om fördelarna med smarta mätare. Den informationen ska åtminstone

a) innehålla råd om hur kundgrupper kan använda sina smarta mätarsystem för att förbättra sin energieffektivitet,

b) tillgodose de särskilda behoven hos kunder som påverkas av energifattigdom eller utsatta kunder som avses i artikel 26 i detta direktiv, såsom personer med syn- eller hörselnedsättning och personer med låg läskunnighet, inbegripet via strategier för engagemang enligt definitionen i artikel 2.55 i direktiv (EU) 2023/1791.

5. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem ska på ett transparent och icke-diskriminerande sätt säkerställa att slutkunderna bidrar till kostnaderna för införandet, med hänsyn tagen till de långsiktiga fördelarna för hela värdekedjan, inbegripet fördelarna för nätdriften, när de beräknar de nätavgifter som är tillämpliga på eller de avgifter som betalas av kunderna. Medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, de utsedda behöriga myndigheterna ska regelbundet övervaka detta införande på sina territorier för att se hur kunderna gynnas.

6. Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller negativt enligt den kostnads–nyttoanalys som avses i punkt 2, ska medlemsstaterna säkerställa att denna bedömning revideras med hänsyn till betydande förändringar av de bakomliggande antagandena samt den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen. Medlemsstaterna ska meddela kommissionen resultaten av sina uppdaterade kostnads–nyttoanalyser så snart de blir tillgängliga.

7. Bestämmelserna i detta direktiv om smarta mätarsystem ska tillämpas på framtida installationer och på installationer som ersätter äldre smarta mätare. Smarta mätarsystem som redan har installerats eller för vilka ”inledandet av arbetet” ägt rum före den 4 augusti 2024 får fortsätta att vara i drift under sin livstid. Smarta mätarsystem som inte uppfyller kraven i artikel 19 och bilaga II får dock inte fortsätta att vara i drift efter den 5 augusti 2036.

8. Vid tillämpning av punkt 7 avses med ”inledandet av arbetet” antingen inledandet av bygg- och anläggningsarbeten som avser investeringen eller det första bindande åtagandet att beställa utrustning eller ett annat åtagande som gör investeringen oåterkallelig, beroende på vilket som inträffar först. Köp av mark och förberedande arbete, till exempel att utverka tillstånd och utföra preliminära genomförbarhetsstudier, ska inte anses ingå i ”inledandet av arbetet”. Vid förvärv avses med ”inledandet av arbetet” tidpunkten för förvärv av de tillgångar som direkt hänför sig till den förvärvade anläggningen.

Bedömning

Artikeln handlar om införandet av smarta mätarsystem. En förutsättning för införandet är att det genomförs en kostnads- och nyttoanalys. Resultatet av en sådan analys är en förutsättning för att ta ställning till om smarta mätarsystem ska införas och närmare bedöma nödvändiga förutsättningar för ett genomförande av ett sådant system.

Punkt 1

Punkten 1 motsvarar artikel 3 punkten 8 i direktiv 2009/73/EG och anger att medlemsstaten eller tillsynsmyndigheten starkt ska rekommendera att naturgasföretag optimerar förbrukningen av naturgas. Detta kan ske genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem som är driftskompatibla med förbrukarnas energistyrningssystem och med smarta nät. Syftet är att komplettera de energieffektivitetsåtgärder som antagits i enlighet med direktiven (EU) 2023/1791[22] och (EU) 2024/1275[i23] och för att ge slutkunderna större inflytande.

Bestämmelsen riktar sig i första hand mot medlemsstaterna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få i uppdrag att ta fram rekommendationer om att naturgasföretag ska optimera förbrukningen av naturgas, bland annat genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem. Vilken åtgärd som ger bäst effekt för de svenska slutkunderna bör utredas innan rekommendationer ges. För överväganden och förslag se avsnitt 5.36

Punkt 2

Punkten 2 motsvarar delvis punkten 2 i bilaga 1Itill direktiv 2009/73/EG och handlar om införandet av smarta mätarsystem. En förutsättning är att en kostnads-nyttoanalys genomförs i enlighet med principerna i bilaga II.

[22] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955

[23] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda

En sådan kostnads-nyttoanalys bör genomföras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.36

Punkt 3–5

Punkterna 3–5 handlar om vilka åtgärder medlemsstaten ska vidta om smarta mätarsystem införs. I avvaktan på utfallet av kostnads-nyttoanalysen föreslås ingen åtgärd.

Punkt 6

Punkten 6 anger att medlemsstaten, om bedömningen enligt punkten 2 utfallit negativt, under vissa förutsättningar ska revidera bedömningen av kostnads-nyttoanalysen. Medlemsstaterna ska meddela kommissionen resultaten av sina uppdaterade kostnads–nyttoanalyser så snart de blir tillgängliga.

Bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd inom ramen för detta uppdrag.

Punkt 7 och 8

Punkten 7 anger att bestämmelserna i detta direktiv om smarta mätarsystem ska tillämpas på framtida installationer och på installationer som ersätter äldre smarta mätare. Smarta mätarsystem som redan har installerats eller för vilka ”inledandet av arbetet” ägt rum före den 4 augusti 2024 får fortsätta att vara i drift under sin livstid. Smarta mätarsystem som inte uppfyller kraven i artikel 19 och bilaga II får dock inte fortsätta att vara i drift efter den 5 augusti 2036.

Punkten 8 anger närmare vad som avses med ”inledandet av arbetet”.

Bestämmelserna i punkten 7 och 8 kräver ingen genomförandeåtgärd i avvaktan på utfallet av kostnads- och nyttoanalysen.

Artikel 18 – Smarta mätarsystem i vätgassystemet

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att smarta mätarsystem införs som korrekt kan mäta förbrukningen och tillhandahålla information om den faktiska tidsperioden för användning och som kan överföra och ta emot data för informations-, övervaknings- och kontrolländamål med hjälp av en form av elektronisk kommunikation.

2. Trots vad som sägs i punkt 1 i denna artikel ska en sådan införandeskyldighet åtminstone för hushållskunder vara föremål för en kostnads-nyttoanalys, som ska genomföras i enlighet med principerna i bilaga II.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa tillförlitlighet hos smarta mätarsystemen och relevant datakommunikation och slutkundernas integritet, i enlighet med relevant unionsrätt i fråga om data- och integritetsskydd, samt systemens driftskompatibilitet, med beaktande av användningen av lämpliga standarder.

4. Kommissionen ska genom genomförandeakter anta krav på driftskompatibilitet för smarta mätare och förfaranden för att säkerställa, för dem som är berättigade, tillgång till uppgifter från smarta mätarsystem. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 91.2.

5. Medlemsstater som inför smarta mätarsystem ska på ett transparent och icke-diskriminerande sätt säkerställa att slutkunderna bidrar till kostnaderna för införandet, med hänsyn tagen till de långsiktiga fördelarna för hela värdekedjan, inbegripet för nätdriften, när de beräknar de nätavgifter som är tillämpliga på eller de avgifter som betalas av kunderna. Medlemsstaterna ska regelbundet övervaka detta införande på sina territorier för att se hur kunderna gynnas.

6. Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller negativt enligt den kostnads–nyttoanalys som avses i punkt 2, ska medlemsstaterna säkerställa att denna bedömning regelbundet revideras med hänsyn till betydande förändringar av de bakomliggande antagandena samt den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen. Medlemsstaterna ska meddela kommissionen resultaten av sina uppdaterade kostnads–nyttoanalyser så snart de blir tillgängliga.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i tidigare direktiv.

Punkt 1–3, 5 och 6

Enligt punkten 1 ska medlemsstaterna säkerställa ett införande av smarta mätarsystem som korrekt kan mäta förbrukningen och tillhandahålla information om den faktiska tidsperioden för användning och som kan överföra och ta emot data för informations-, övervaknings- och kontrolländamål med hjälp av en form av elektronisk kommunikation. Enligt punkten 2 ska medlemsstaten genomföra en kostnads- och nyttoanalys på motsvarande sätt som för naturgas. Om kostnads- och nyttoanalysen utfaller negativt ska medlemsstaten under vissa förutsättningar revidera bedömningen av analysen.

Medlemsstaterna ska säkerställa tillförlitlighet hos mätarsystemen och relevant datakommunikation och slutkundernas integritet, i enlighet med relevant unionslagstiftning om data- och integritetsskydd, samt systemens driftskompatibilitet, med beaktande av användningen av lämpliga standarder.

Enligt punkten 5 ska medlemsstater som inför smarta mätarsystem på ett transparent och icke-diskriminerande sätt säkerställa att slutkunderna bidrar till kostnaderna för införandet, med hänsyn tagen till de långsiktiga fördelarna för hela värdekedjan, inbegripet för nätdriften, när de beräknar de nätavgifter som är tillämpliga på eller de avgifter som betalas av kunderna. Medlemsstaterna ska regelbundet övervaka detta införande på sina territorier för att se hur kunderna gynnas.

I Sverige sker ingen överföring av vätgas via rörledning. Det saknas bestämmelser om mätning av förbrukning av vätgas. I utevaron av en marknad låter sig en kostnads- och nyttoanalys inte göras och någon genomförandeåtgärd i författning föreslås inte beträffande hushållskunder. Sådana bestämmelser bör dock införas på sikt beträffande hushållskunder för en kommande marknad. Däremot bör Sverige, förslagsvis genom Ei, bevaka uppkomsten av en marknad för rörbunden vätgas och aktualisera frågan om kostnads- och nyttoanalys när det finns förutsättningar.

När det gäller icke-hushållskunder, i praktiken kunder som driver näring, måste bestämmelser om mätning genom smarta mätare tas fram. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.36.

Punkt 4

Punkten 4 rör kommissionens skyldighet att genom genomförandeakter anta krav på driftskompatibilitet för smarta mätare och förfaranden för att säkerställa att de som är berättigade får tillgång till uppgifter från dessa mätarsystem. Bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 19 – Funktioner hos smarta mätarsystem i naturgassystemet

Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller positivt enligt den kostnads–nyttoanalys som avses i artikel 17.2, eller om smarta mätarsystem införs systematiskt efter den 4 augusti 2024, ska medlemsstaterna införa dessa system i enlighet med europeiska standarder, bilaga II och följande krav:

a) De smarta mätarsystemen mäter korrekt den faktiska naturgasförbrukningen och kan ge slutkunderna information om den faktiska tidsperioden för användning, inklusive validerade historiska förbrukningsuppgifter som på ett enkelt och säkert sätt görs tillgängliga och visualiseras för slutkunderna på begäran och utan extra kostnad, samt ej validerade senast tillgängliga förbrukningsuppgifter som på ett enkelt och säkert sätt görs tillgängliga för slutkunderna utan extra kostnad, genom ett standardiserat gränssnitt eller genom fjärråtkomst, för att stödja automatiserade energieffektivitetsprogram och andra tjänster.

b) Tillförlitligheten hos de smarta mätarsystemen och datakommunikationen uppfyller relevanta unionsregler om säkerhet, med vederbörligt beaktande av bästa tillgängliga teknik för att säkerställa högsta möjliga nivå av cybersäkerhet, samtidigt som kostnaderna och proportionalitetsprincipen beaktas.

c) Integriteten för slutkunderna och skyddet av deras uppgifter uppfyller relevanta unionsregler om data- och integritetsskydd.

d) På begäran av slutkunderna görs uppgifter om deras naturgasförbrukning tillgängliga för dem, i enlighet med de genomförandeakter som antas enligt artikel

23, genom ett standardiserat kommunikationsgränssnitt eller genom fjärråtkomst, eller för en tredje part som agerar på slutkundernas vägnar, i ett lättbegripligt format som ger slutkunderna möjlighet att jämföra erbjudanden på likartade grunder.

e) Slutkunderna får lämplig rådgivning och information före, eller i samband med, installationen av smarta mätare, särskilt avseende mätarnas fulla potential i fråga om hantering av mätaravläsning och övervakning av energiförbrukningen och avseende insamling och behandling av personuppgifter i enlighet med tillämpliga unionsregler om dataskydd.

f) Smarta mätarsystem gör det möjligt för slutkunderna att få mätningar och avräkningar med samma tidsupplösning som den kortaste avräkningsperioden på den nationella marknaden.

Vid tillämpning av led d ska slutkunderna ha möjlighet att hämta sina mätaruppgifter eller överföra dem till en annan part utan extra kostnad och i enlighet med sin rätt till dataportabilitet enligt unionsreglerna om dataskydd.

Bedömning

I avvaktan på att en kostnads-nyttoanalys utförs i enlighet med artikel 17.2 föreslås ingen åtgärd.

Artikel 20 – Rätt till en smart mätare för naturgas

1. Om bedömningen av införandet av smarta mätarsystem utfaller negativt enligt den kostnads–nyttoanalys som avses i artikel 17.2 och när smarta mätarsystem inte införs systematiskt, ska medlemsstaterna säkerställa att kunderna på begäran har rätt, samtidigt som de står för de dithörande kostnaderna och enligt rättvisa, rimliga och kostnadseffektiva villkor, till installation eller, i tillämpliga fall, uppgradering av en smart mätare som

a) när det är tekniskt möjligt, är utrustad med de funktioner som avses i artikel 19 eller med en minimiuppsättning av funktioner som ska fastställas och offentliggöras av medlemsstaterna på nationell nivå i enlighet med bilaga II,

b) är driftskompatibel med och som kan ombesörja mätarinfrastrukturens önskade anslutning till konsumenternas energistyrningssystem.

2. När en kund begärt installation av en smart mätare i enlighet med punkt 1 ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, den utsedda behöriga myndigheten

a) säkerställa att erbjudandet till den kund som begärt installation av en smart mätare uttryckligen anger och tydligt beskriver

i) de funktioner och den driftskompatibilitet som kan stödjas av den smarta mätaren och de tjänster som kan tillhandahållas, liksom de fördelar som det är realistiskt att uppnå genom innehavet av den smarta mätaren vid den givna tidpunkten,

ii) dithörande kostnader som ska bäras av kunden,

b) säkerställa att den smarta mätaren installeras inom rimlig tid, och under alla omständigheter senast fyra månader efter kundens begäran,

c) regelbundet, och under alla omständigheter minst vartannat år, granska och offentliggöra de dithörande kostnaderna och följa dessa kostnaders utveckling till följd av den tekniska utvecklingen och potentiella uppgraderingar av mätarsystemet.

Bedömning

I avvaktan på att en kostnads-nyttoanalys utförs i enlighet med artikel 17.2 föreslås ingen åtgärd.

Artikel 21 – Traditionella mätare för naturgas

1. I fall där slutkunderna för naturgas inte har smarta mätare ska medlemsstaterna säkerställa att de förses med individuella mätare av traditionell typ som korrekt mäter deras faktiska förbrukning. Medlemsstaterna får undanta hushållskunder som inte använder naturgas för uppvärmningsändamål från detta krav om införandet av sådana mätare inte är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt eller proportionellt i förhållande till de potentiella energibesparingarna. Det undantaget får också utvidgas till att omfatta icke-hushållskunder i byggnader där majoriteten av kunderna är hushållskunder som är berättigade till undantag, om införandet inte är tekniskt genomförbart.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna för naturgas enkelt kan läsa av sina traditionella mätare, antingen direkt eller indirekt via ett webbgränssnitt eller via något annat lämpligt gränssnitt.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och handlar om slutkundens rätt till traditionell mätning.

Punkt 1

Enligt 3 kap. 7 § naturgaslagen ska den som bedriver överföring av naturgas utföra mätning av överförd naturgas och rapportera resultaten av dessa mätningar i enlighet med de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten. Enligt 7 a § ska rapporteringen av mätresultat enligt 7 § ske till den systembalansansvarige, till berörda andra

företag som bedriver överföring, naturgaskunder, balansansvariga och leverantörer av naturgas. På begäran ska rapportering ske till ett företag som gasanvändaren har utsett.

Enligt 17 § naturgasförordningen ska den som bedriver överföring av naturgas mäta överförd naturgas och rapportera resultaten av mätningarna i enlighet med de närmare föreskrifter som meddelas av Ei. Enligt 17 a § får Ei meddela närmare föreskrifter om mätning av överförd naturgas och rapportering av resultatet av mätningarna.

Ei har meddelat närmare föreskrifter i EIFS 2022:6, Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar. Av 2 kap. 1 § 2 stycket framgår att mätning inte behöver ske i uttagspunkt hos spiskund. För dessa uttagspunkter får ett uppskattat mätvärde användas.

Spiskunder, främst anslutna till gasnätet i Stockholm, omfattas av undantaget och bör göra så även fortsättningsvis, eftersom förbrukningen är liten och kostnaden för införandet av mätare inte står i proportion till nyttan.

Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 2

Enligt punkten 2 ska de kunder som har traditionella mätare enkelt kunna läsa av dessa direkt eller indirekt via webbgränssnitt eller på annat lämpligt gränssnitt.

Sådana bestämmelser saknas och bör införas, för överväganden och förslag se avsnitt 5.35.

Artikel 22 – Uppgiftshantering

1. Vid fastställandet av regler om hantering och utbyte av uppgifter ska medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, de utsedda behöriga myndigheterna ange regler för berättigade parters tillgång till slutkunders uppgifter i enlighet med denna artikel och tillämpligt unionsregelverk. Vid tillämpning av detta direktiv ska uppgifter anses inbegripa mätar- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta leverantör och för andra tjänster.

2. Medlemsstaterna ska organisera hanteringen av uppgifter för att säkerställa en effektiv och säker tillgång till och ett effektivt och säkert utbyte av uppgifter samt dataskydd och datasäkerhet.

Oavsett vilken modell för uppgiftshantering som tillämpas i den enskilda medlemsstaten ska de parter som ansvarar för uppgiftshantering ge tillgång till

slutkunders uppgifter för varje berättigad part i enlighet med punkt 1. Berättigade parter ska få de begärda uppgifterna till sitt förfogande på ett icke-diskriminerande sätt och samtidigt. Tillgången till uppgifterna ska vara enkel och de relevanta förfarandena för att få tillgång till uppgifterna ska offentliggöras.

3. Reglerna om tillgång till uppgifter och uppgiftslagring vid tillämpning av detta direktiv ska vara förenliga med relevant unionsrätt.

Behandling av personuppgifter inom ramen för detta direktiv ska ske i enlighet med förordning (EU) 2016/679.

4. Medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, de utsedda behöriga myndigheterna ska godkänna och certifiera, eller i tillämpliga fall övervaka, de parter som ansvarar för uppgiftshantering, för att säkerställa att de uppfyller kraven i detta direktiv.

Utan att det påverkar de arbetsuppgifter för dataskyddsombud som anges i förordning (EU) 2016/679 får medlemsstaterna besluta att kräva att parter som ansvarar för uppgiftshantering utser övervakningsansvariga som ska ansvara för att övervaka genomförandet av åtgärder som vidtas av dessa parter för att säkerställa icke-diskriminerande tillgång till uppgifter och fullgörande av kraven i detta direktiv.

Medlemsstaterna får utse de övervakningsansvariga eller de organ som avses i artikel 46.2 d att fullgöra de skyldigheter som anges i den här punkten.

5. Inga extra kostnader får debiteras slutkunderna för tillgången till deras uppgifter eller för en begäran om att deras uppgifter ska göras tillgängliga.

Medlemsstaterna ska ansvara för fastställandet av relevanta avgifter för de berättigade parternas tillgång till uppgifter.

Medlemsstaterna ska säkerställa att eventuella avgifter som påförs av reglerade enheter som tillhandahåller datatjänster är skäliga och vederbörligen motiverade.

Bedömning

Artikeln innehåller bestämmelser som rör utbyte av uppgifter om slutkunders gasförbrukning i syfte att bland annat möjliggöra byte av leverantör för kunden. Artikeln är ny och saknar direkt motsvarighet i någon artikel i direktiv 2009/73/EG. Däremot fanns i bilaga 1 till direktiv 2009/73/EG närmare information kring vad konsumentskyddsåtgärder, enligt artikel 3 om skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet för kunderna i direktivet, skulle omfatta. I bilaga 1 punkten 1 h) angavs att kunderna skulle tillförsäkras tillgång till sina förbrukningsuppgifter och möjlighet att genom uttryckligt avtal och utan kostnad

ge en registrerad gashandlare tillgång till sina mätuppgifter. Vidare framgick det av den aktuella bilagan att den part som ansvarar för hanteringen av mätuppgifterna skulle vara skyldig att lämna ut dessa uppgifter till företaget. Medlemsstaterna skulle fastställa uppgifternas format och ett förfarande för gashandlare och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna. Inga ytterligare kostnader skulle läggas på konsumenten för denna tjänst.

Punkt 1

Punkt 1 anger att medlemsstaterna, eller den behöriga myndigheten ska ange reglerna för berättigade parters tillgång till uppgifter om slutkunden. Uppgifterna ska anses inbegripa mät- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta gashandlare och för andra tjänster.

Enligt 3 kap. 7 och 7a §§ naturgaslagen är den som bedriver överföring av naturgas skyldig att utföra mätning av överförd naturgas och rapportera resultaten av mätningen. Rapporteringen av mätresultat ska ske till den systembalansansvarige, till berörda andra företag som bedriver överföring, naturgaskunder, balansansvariga och leverantörer av naturgas. På begäran ska rapportering dessutom ske till ett företag som gasanvändaren har utsett. Den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i denna punkt. Några genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 2

Punkt 2 anger att medlemsstaterna ska organisera hanteringen av uppgifter för att säkerställa en effektiv och säker tillgång till och ett effektivt och säkert utbyte av uppgifter samt dataskydd och datasäkerhet. Oavsett vilken modell för uppgiftshantering som tillämpas i den enskilda medlemsstaten ska de parter som ansvarar för uppgiftshantering ge tillgång till slutkunders uppgifter för varje berättigad part i enlighet med punkt 1. Berättigade parter ska få de begärda uppgifterna till sitt förfogande på ett icke-diskriminerande sätt och samtidigt. Tillgången till uppgifterna ska vara enkel och de relevanta förfarandena för att få tillgång till uppgifterna ska offentliggöras.

När det gäller kraven på dataskydd och datasäkerhet har Sverige genom lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster genomfört det s.k. NIS-direktivet[24] som innehåller bestämmelser om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem inom EU. I den svenska lagen finns krav på informationssäkerhet och incidentrapportering för leverantörer av samhällsviktiga och digitala tjänster inom bland annat energiområdet. Sverige får anses ha lagstiftning som möter artikelns krav på

[24] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 av den 14 december 2022 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet)

dataskydd och datasäkerhet. Några genomförandeåtgärder krävs därför inte i den delen.

I 3 kap. 7 a § naturgaslagen anges att rapportering av mätresultat ska ske till den systembalansansvarige, till berörda andra företag som bedriver överföring, naturgaskunder, balansansvariga och leverantörer av naturgas. På begäran ska rapportering ske till ett företag som gasanvändaren har utsett. Genom den aktuella paragrafen i naturgaslagen får artikelns krav avseende uppgiftshantering gällande slutkundens mätar- och förbrukningsuppgifter anses genomförda i svensk rätt.

I 17 § naturgasförordningen (2006:1043) finns ytterligare bestämmelser om mätning. Hur bland annat ledningsinnehavare är skyldiga att hålla registeruppgifter över varje mätpunkt framgår närmare av 1 kap. 3 § i Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2014:8) om mätning, beräkning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar. I samma myndighetsföreskrifter anges i 3 kap. 4 § ledningsinnehavarens skyldigheter att till gasleverantören skicka vissa uppgifter om kundens anläggning i samband med påbörjande eller övertagande av gasleverans. Genom dessa bestämmelser i förordning och myndighetsföreskrifter har artikelns krav på att uppgifter som krävs för en kund ska kunna byta leverantör genomförts i svensk rätt. I de aktuella delarna av de myndighetsföreskrifter som refererats till är ledningsinnehavaren skyldig att sända uppgifter om kundens anläggning till gasleverantören. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 3

Punkt 3 innebär att reglerna om tillgång till uppgifter och uppgiftslagring vid tillämpning av detta direktiv ska vara förenliga med relevant unionsrätt. Behandling av personuppgifter inom ramen för detta direktiv ska ske i enlighet med förordning (EU) 2016/679[25].

Den aktuella förordningen, i dagligt tal kallad dataskyddsförordningen, är bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.
Detta innebär att behandlingen av personuppgifter måste ske i enlighet med bestämmelserna i dataskyddsförordningen. De regler om tillgång till uppgifter och uppgiftslagring som finns i naturgaslagen, naturgasförordningen och Ei:s mätföreskrifter bedöms inte stå i strid med unionsrätten. Den svenska lagstiftningen uppfyller därför kraven i denna punkt. Några genomförandeåtgärder krävs därför inte.

[25] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

Punkt 4

Punkt 4 anger att medlemsstaterna, eller den utsedda behöriga myndigheten, ska godkänna och certifiera, eller i tillämpliga fall övervaka, de parter som ansvarar för uppgiftshantering för att säkerställa att de uppfyller kraven i detta direktiv

I punkten 4 anges även att medlemsstaterna får besluta att kräva att parter som ansvarar för uppgiftshantering utser regelefterlevnadsansvariga. Dessa ska ansvara för att övervaka att åtgärder som vidtas av parterna för att säkerställa icke-diskriminerande tillgång till uppgifter genomförs och att kraven i direktivet fullgörs. I punkten anges även att medlemsstaterna får utnämna regelefterlevnadsansvariga eller organ som avses i artikel 46.2 d i direktivet att fullgöra de skyldigheter som anges i denna punkt.

Enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen utövar tillsynsmyndigheten, Ei, tillsyn över att naturgaslagen och föreskrifter och villkor som meddelats i anslutningen till lagen följs. Detta innebär att Ei har tillsyn över naturgasföretag och att företagen följer bestämmelserna i naturgaslagen, bl.a. bestämmelserna om uppgiftshantering. Kraven är därför uppfyllda och några genomförandeåtgärder krävs inte i denna del. Medlemsstaterna får vidare besluta att kräva att de som ansvarar för uppgiftshanteringen utser regelefterlevnadsansvariga. Bestämmelsen är frivillig och något krav på införlivande finns inte. Några krav på genomförandeåtgärder finns därför inte i denna del.

Punkt 5

I punkt 5 slås det fast att slutkunder inte får debiteras några extra kostnader för sina uppgifter eller för en begäran om att uppgifterna ska offentliggöras. Medlemsstaten ska härutöver ansvara för att fastställa av relevanta avgifter för de berättigade parternas tillgång till uppgifter. Medlemsstater ska säkerställa att eventuella avgifter som påförs av reglerade enheter som tillhandahåller datatjänster är skäliga och vederbörligen motiverade. Vad som avses med reglerade enheter och vilka datatjänster som avses är oklart. Den som erbjuder datatjänster till gasanvändare gör det i konkurrens och nyttan med att försöka reglera denna typ av tjänster överstiger inte kostnaden för aktörer och myndigheter. Är det fråga om konsumenter regleras oskäliga avtalsvillkor av lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Bestämmelse om att gasanvändaren inte får debiteras någon avgift för att få tillgång till sina uppgifter saknas i den svenska naturgaslagstiftningen. En sådan bestämmelse skulle vara i linje med förbudet att ta betalt för fakturauppgifter och bör införas. Vidare saknas i den svenska gaslagstiftningen bestämmelse som säkerställer att eventuella avgifter som påförs av reglerade enheter som tillhandahåller datatjänster är skäliga och vederbörligen motiverade. För överväganden och förslag se avsnitt 5.25.

Artikel 23 – Driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter på marknaden för naturgas

1. För att främja konkurrensen på slutkundsmarknaden för naturgas och undvika onödiga administrativa kostnader för berättigade parter ska medlemsstaterna underlätta full driftskompatibilitet för energitjänster inom unionen.

2. Kommissionen ska genom genomförandeakter anta driftskompatibilitetskrav och icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till de uppgifter som avses i artikel 22.1. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 91.2.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att naturgasföretagen tillämpar de driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter som avses i punkt 2. Dessa krav och förfaranden ska grundas på befintlig nationell praxis.

Bedömning

Artikeln är ny och saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG.

Punkt 1

Punkt 1 anger att medlemsstaterna ska underlätta full driftskompatibilitet för energitjänster inom unionen. Detta innebär i princip att man ska kunna använda vilken mätare (märke) som helst och fortfarande kunna kommunicera med andra mätare (märken), dvs. att två olika system ska ha förmåga att samverka med varandra och utföra samma funktioner. Enligt punkt 2 ska kommissionen fastställa driftskompatibilitetskrav. Kommissionen har ännu inte fastställt några sådana krav. Några genomförandeåtgärder krävs därför ännu inte.

Punkt 2

Punkt 2 riktar sig till Europeiska kommissionen och innebär skyldigheter för kommissionen att utfärda genomförandeakter gällande driftskompatibilitetskrav och icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till de uppgifter som avses i artikel 22.1, vilka är uppgifter om mät- och förbrukningsuppgifter samt de uppgifter som krävs för att en kund ska kunna byta gashandlare och för andra tjänster. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 3

Punkt 3 anger att medlemsstaterna ska säkerställa att naturgasföretagen tillämpar de driftskompatibilitetskrav och förfaranden för tillgång till uppgifter som avses i punkt 2. Enligt punkt 2 ska kommissionen fastställa driftskompatibilitetskrav och icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till de uppgifter som avses i artikel 22.1. Kommissionen har ännu inte fastställt några sådana krav. Några genomförandeåtgärder krävs därför ännu inte.

Artikel 24 – Gemensamma kontaktpunkter

Medlemsstaterna ska säkerställa att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där alla kunder, inbegripet de som inte har tillgång till internet, kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, certifierade jämförelseverktyg, tillgängliga stödåtgärder, inbegripet sådana som riktar sig till utsatta kunder som avses i artikel 26 i detta direktiv, tillämplig rätt och tillgängliga mekanismer för tvistlösning utanför domstol i händelse av en tvist. Sådana gemensamma kontaktpunkter får utgöra en del av allmänna konsumentupplysningsställen och kan vara samma enheter som de gemensamma kontaktpunkter för el som avses i artikel 25 i direktiv (EU) 2019/944 eller kontaktpunkter som inrättats enligt artikel 16.3 i direktiv (EU) 2018/2001 och gemensamma kontaktpunkter som inrättats enligt artiklarna 21 och 22 i direktiv (EU) 2023/1791 och artikel 18 i direktiv (EU) 2024/1275. Medlemsstaterna ska verka för anpassning mellan de gemensamma kontaktpunkter som inrättas enligt detta direktiv och de organ som inrättas enligt de unionsrättsakterna.

Bedömning

Artikeln innehåller delvis samma bestämmelse som artikel 3.9 i direktiv 2009/73/EG, men har utökats med närmare bestämmelser om hur en gemensam kontaktpunkt kan organiseras.

Vid genomförande direktiv 2009/73/EG konstaterades i prop. 2010/11:70 Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas följande:

> Genom artikel 3.9 i gasmarknadsdirektivet har det tillkommit en skyldighet för medlemsstaterna att se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Sådana kontaktpunkter kan vara en del av den allmänna konsumentupplysningen. I artikel 3.9 andra stycket anges vidare att medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, t.ex. i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol. I Sverige finns inte en sådan kontaktpunkt för konsumenter som avses i artikel 3.9. Frågan kräver inte reglering i lag. Regeringen avser att utse en kontaktpunkt för konsumenter i en annan ordning (jfr avsnitt 5.3).

Enligt 7 § 3 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei se till att det finns en gemensam kontaktpunkt där konsumenter av el och naturgas kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, lagstiftningen och möjligheter till tvistlösning. Konsumenternas energimarknadsbyrå är, efter överenskommelse med Energimarknadsinspektionen, utsedd till gemensam kontaktpunkt för konsumenter på el- och gasmarknaderna. Det innebär bland annat att byrån har som uppgift att se till att konsumenterna får tillgång till nödvändig information.

Byråns styrelse är tillsatt av tre myndigheter och två branschorganisationer: Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten samt Energigas Sverige och Energiföretagen Sverige. Myndigheterna har majoritet i byråns styrelse och ordförandeposten i styrelsen innehas av en representant utsedd av en myndighet. Genom dessa förutsättningar säkerställs byråns oberoende och självständiga position.

Konsumenternas Energimarknadsbyrå ger konsumentvägledning i frågor om gas, el och fjärrvärme. För närvarande finns inget behov av vägledning för vätgaskunder. På sikt kan byråns verksamhet behöva utökas till att omfatta vätgas. Vätgaskunder kan i förekommande fall vända sig till Ei eller Konsumentverket.

Byråns verksamhet rör konsumentvägledning och det är framför allt konsumenter som har behov av vägledning. Företag har andra möjligheter och resurser att inhämta korrekt information och kan om inte annat vända sig till Ei för sådana upplysningar. Att särskilt utöka byråns verksamhet till att erbjuda vägledning i kundfrågor till samtliga kunder, inklusive stora företag, är inte påkallat.

Någon ytterligare åtgärd för genomförande krävs inte när det gäller naturgas.

När det gäller vätgas föreslås att Ei utses till kontaktpunkt enligt artikel 8, se avsnitt 5.38. Vätgasmarknaden är under uppbyggnad och det är svårt att bedöma hur slutkundsmarknaden kommer att se ut när det gäller det rörbundna vätgassystemet. Några hushållskunder/konsumenter kommer inte att anslutas i närtid. Ei:s skyldighet i 7 § 3 p. i Ei:s instruktion bör utökas till att omfatta även vätgas.

Artikel 25 – Tvistlösning utanför domstol

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunder har tillgång till enkla, rättvisa, rimliga, transparenta, oberoende, kostnadseffektiva och ändamålsenliga mekanismer för tvistlösning utanför domstol för att lösa tvister som gäller rättigheter och skyldigheter enligt detta direktiv, genom en oberoende mekanism såsom en energiombudsman eller ett konsumentorgan eller genom en tillsynsmyndighet. Om slutkunden är en konsument i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU (48) ska sådana mekanismer för tvistlösning utanför domstol uppfylla kvalitetskraven i det direktivet och ska, om så är motiverat, innehålla system för återbetalning och kompensation.

2. Vid behov ska medlemsstaterna säkerställa att alternativa tvistlösningsorgan samarbetar för att tillhandahålla enkla, rättvisa, transparenta, oberoende, ändamålsenliga och effektiva mekanismer för tvistlösning utanför domstol vid tvister som uppstår rörande produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, en produkt eller tjänst som omfattas av detta direktiv.

3. Det ska vara obligatoriskt för naturgasföretag att delta i mekanismer för tvistlösning utanför domstol för hushållskunder, om inte den berörda medlemsstaten visar för kommissionen att andra mekanismer är lika ändamålsenliga.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av direktiv 2013/11/EU ska medlemsstaterna bedöma hur de mekanismer för tvistlösning utanför domstol som avses i denna artikel fungerar.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 3.9 andra stycket i direktiv 2009/73/EG. Bestämmelserna om rätt till tvistelösning utanför domstol omfattar samtliga slutkunder och inte bara konsumenter. Regeringen uttalade vid genomförandet av direktiv 2009/73/EG (prop. 2010/11:70 s.141) följande:

> När det gäller kravet att tillhandahålla en oberoende mekanism för behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol bedömer regeringen att Sverige uppfyller detta dels genom den tillsyn som bedrivs av Energimarknadsinspektionen och Konsumentverket, dels genom att Allmänna reklamationsnämnden kan pröva tvister mellan konsumenter och naturgasleverantörer. Några särskilda lagstiftningsåtgärder i anledning av artikel 3.9 andra stycket är därför inte nödvändiga.

Andra kunder än fysiska personer har möjlighet att lösa sina tvister i enlighet med avtalet eller vid domstol.

Motsvarande bestämmelse gäller för elkunder enligt elmarknadsdirektivet. Sverige har inte infört några särskilda tvistlösningsmekanismer som hanteras av tillsynsmyndigheten utöver de som framgår av ellagen. Inte heller i övrigt har någon särskild rätt till tvistelösning utom domstol för företag införts. Frågan har kommenterats i utredningar och propositioner.

I SOU 2010:30 uttalas att tidigare artikel 3.13 tycks föreskriva rätten till tvistelösning utanför domstol för alla kunder. Utredningen tolkade dock kravet som att andra kunder än fysiska personer får lösa sina tvister i enlighet med avtalet eller vid domstol (s. 133).

I SOU 2003:113 gjordes bedömningen att bestämmelserna om tvistelösning i direktivet var genomförda och att några ytterligare regler därför inte behövdes (s. 94 ff). Regeringen gjorde samma bedömning och uttalade att med hänsyn till de mekanismer för tvistelösning som redan finns, både när det gäller nättjänster och leverans av el, behöver några särskilda åtgärder för att införliva direktivet i svensk rätt inte vidtas i denna del (prop. 2004/05:62 s. 42).

Vid genomförandet av tredje inre marknadspaketet konstaterade utredningen (SOU 2010:30 s. 218) att det inte fanns någon anledning att göra någon annan bedömning än den som gjordes vid genomförandet av det förra direktivet.

I prop. 2010/11:70 gjorde regeringen bedömningen att Sverige uppfyller direktivets krav på effektiv behandling av klagomål och tvistelösning utanför domstol dels genom den tillsyn som bedrivs av Ei och Konsumentverket, dels genom att Allmänna reklamationsnämnden kan pröva tvister mellan konsumenter och elleverantörer. Några särskilda lagstiftningsåtgärder med anledning av artikel 3.13 ansågs därför inte nödvändiga (s. 53 f).

Sverige saknar dock en tvistlösning utanför domstol för tvister mellan företag och mellan privatpersoner. Det senare aktualiseras genom artikel 15a.4e i det reviderade elmarknadsdirektivet, som föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa att aktiva kunder som deltar i energidelning, om en konflikt uppstår till följd av ett energidelningsavtal, har tillgång till tvistlösning utanför domstol med andra deltagare i energidelningsavtalet i enlighet med artikel 26. Artikel 26 i elmarknadsdirektivet föreskriver att alla slutkunder har rätt till enkel, rättvis, transparent, oberoende, ändamålsenlig och effektiv tvistlösning utanför domstol.

Ei gör därför bedömningen att direktivets krav avseende alternativ tvistelösning inte kan anses uppfyllda. För överväganden och förslag se avsnitt 5.37.

Artikel 26 – Skydd av utsatta kunder och kunder som är drabbade av energifattigdom

1. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutkunder och ska särskilt säkerställa att utsatta kunder och kunder som påverkas av energifattigdom får tillräckligt skydd. Varje medlemsstat ska härvidlag definiera begreppet utsatta kunder, som kan hänvisa till energifattigdom. Definitionen av utsatta kunder ska vara förenlig med begreppet utsatt kund såsom det definieras av en medlemsstat enligt artikel 28 i direktiv (EU) 2019/944.

2. Medlemsstaterna ska i synnerhet vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutkunder i avlägsna områden som är anslutna till naturgas- eller vätgassystem. Medlemsstaterna ska säkerställa en hög konsumentskyddsnivå, särskilt avseende transparens i fråga om avtalsvillkor, och konkurrenskraftiga, transparenta och icke-diskriminerande priser, allmän information och mekanismer för tvistlösning.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 3.3 i direktiv 2009/73/EG, men har utökats till att omfatta slutkunder som är anslutna till vätgassystem. Enligt naturgaslagens bestämmelser i 8 kap. tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnätet. Det finns inget krav att medlemsstaterna ska införliva skyddet

för utsatta kunder i naturgaslagstiftningen. Enligt 8 § i instruktionen för Ei ska myndigheten när den fullgör sina uppgifter ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och naturgasmarknaderna. Med utsatta kunder avses i 8 § i instruktionen personer som varaktigt saknar förmåga att betala för den el eller naturgas som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Ei bedömer därför att ytterligare åtgärder inte behövs, förutom att även kunder anslutna till vätgassystem behöver omfattas av den nämnda bestämmelsen. För överväganden och förslag se avsnitt 5.39.

Artikel 27 – Energifattigdom och avveckling av naturgasnätet

Kommissionen ska, under planeringen och utförandet av utfasningen av naturgas eller när gasdistributionsnät avvecklas, tillhandahålla vägledning om skydd av utsatta kunder och kunder som är drabbade av energifattigdom, i synnerhet för att säkerställa att vederbörlig hänsyn tas till sådana kunders särskilda behov i enlighet med artikel 13.1 d.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och handlar om kommissionens skyldighet att tillhandahålla vägledning om skydd av utsatta kunder vid utfasning av naturgas eller gasdistributionsnät. Artikeln föranleder ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 28 – Skydd mot avstängning

1. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att förhindra avstängning av utsatta kunder och kunder som påverkas av energifattigdom. Med avseende på utsatta kunder ska dessa åtgärder omfattas av artikel 26.

När medlemsstaterna anmäler sina införlivandeåtgärder för detta direktiv till kommissionen ska de förklara förhållandet mellan första stycket och motsvarande delar av de nationella instrumenten för införlivande.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att leverantörer inte säger upp avtal med, eller stänger av, kunder på grunder beträffande vilka den berörda leverantören hanterar ett klagomål i enlighet med artikel 11.9 eller vilka är föremål för tvistlösning utanför domstol i enlighet med artikel 25, utan att det påverkar parternas avtalsenliga rättigheter och skyldigheter. Medlemsstaterna får vidta lämpliga åtgärder för att undvika förfarandemissbruk.

3. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder så att kunderna ska kunna undvika avstängning, och åtgärderna kan innefatta följande:

a) Verka för frivilliga koder för leverantörer och kunder som syftar till att förhindra och hantera situationer med kunder som har förfallna skulder i form av

hjälp till kunder att hantera sin energianvändning och sina energikostnader, inbegripet att flagga ovanligt höga energitoppar eller ovanligt hög energianvändning, erbjuda lämpliga flexibla betalningsplaner, skuldrådgivningsåtgärder, förbättrad kommunikation med kunder och stödorgan.

b) Verka för utbildning och medvetenhet hos kunderna om deras rättigheter och om skuldhantering.

c) Tillgång till finansiering, kuponger eller subventioner till stöd för att betala räkningar.

Bedömning

Artikel 28 saknar motsvarighet i direktiv 2009/72/EG. Enligt naturgaslagens bestämmelser tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnätet. Det finns inget krav att medlemsstaterna ska införliva skyddet för utsatta kunder i gaslagstiftningen. Enligt 7 kap. 7 d § första stycket naturgaslagen är en leverantör av naturgas som levererar gas till en gasförbrukare i en viss uttagspunkt, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera gas tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket. Av andra stycket i samma paragraf framgår att leveransskyldigheten upphör om gasförbrukaren slutar att ta ut gas i uttagspunkten, om någon annan leverantör börjar leverera gas till gasförbrukaren i uttagspunkten eller om överföringen av gas enligt 8 kap. 3 eller 4 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att gasförbrukaren har försummat sina skyldigheter gentemot leverantören.

8 kap. i naturgaslagen innehåller bestämmelser om avbrytande av överföring av naturgas på grund av konsumentens avtalsbrott.

Enligt 8 kap. 3 § naturgaslagen får överföring av naturgas avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan överföringen avbryts ska konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 4 §, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas.

Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra en ej obetydlig personskada eller en omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om konsumenten handlar otillbörligt.

Om konsumentens avtalsbrott består i att den inte har betalat finns ytterligare ett skydd för konsumenten i 8 kap. 4 § naturgaslagen. Om tiden för rättelse gått ut enligt 8 kap. 3 § ska konsumenten uppmanas att betala inom tre veckor från det att konsumenten har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen ska samtidigt

lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får naturgas överförd. Om konsumenten betalar eller det står klart att det råder tvist om betalningsskyldigheten får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.

Enligt 8 § i förordning (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten när den fullgör sina uppgifter ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och naturgasmarknaderna. Med utsatta kunder avses i 8 § i instruktionen personer som varaktigt saknar förmåga att betala för den el eller naturgas som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Ei har också tillsyn över bestämmelserna i naturgaslagen, vilket gör att missbruk av möjligheten att stänga av kunder utan grund är liten.

Ei bedömer därför att ytterligare åtgärder för genomförande av artikel 28 inte behövs.

Artikel 29 – Sistahandsleverantör

1. Medlemsstaterna ska fastställa ett system med sistahandsleverantörer eller vidta motsvarande åtgärder för att säkerställa tjänstekontinuitet åtminstone för hushållskunder. Sistahandsleverantörer ska utses i ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande förfarande.

2. Slutkunder som överförs till sistahandsleverantörer ska fortsätta att åtnjuta alla sina rättigheter som kunder.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att sistahandsleverantörer omgående meddelar sina villkor till överförda kunder och säkerställer sömlös kontinuitet i tjänsterna för sådana kunder under den period som krävs för att hitta en ny leverantör.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att slutkunderna får information om och uppmuntras att byta till ett marknadsbaserat erbjudande.

5. Medlemsstaterna får kräva att en sistahandsleverantör levererar naturgas till hushållskunder och små och medelstora företag som inte erhåller marknadsbaserade erbjudanden, inbegripet vid tillämpning av artikel 28.3. I sådana fall ska de villkor som anges i artikel 4 tillämpas.

Bedömning

I artikel 3.3 i direktiv 2009/73/EG finns en bestämmelse som ger medlemsstaterna möjlighet att utse en sistahandsleverantör för kunder anslutna till gasnätet. Artikel 29 är tvingande.

Punkt 1

Enligt punkten 1 ska medlemsstaterna ska fastställa ett system med sistahandsleverantörer eller vidta motsvarande åtgärder för att säkerställa tjänstekontinuitet åtminstone för hushållskunder. Sistahandsleverantörer ska utses i ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande förfarande.

Enligt 7 kap. 8 a § naturgaslagen ska gasförbrukare som saknar leverantör av naturgas av berörd innehavare av naturgasledning anvisas en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till sådana gasförbrukare.

Enligt 7 kap. 8 a § fjärde stycket naturgaslagen ska ledningsinnehavaren utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om vilken leverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om de villkor för leveransen som leverantören avser att tillämpa och om den dag då leverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

Förfarandet är lika för samtliga kunder, men det kan ifrågasättas om det uppfyller kraven på rättvisa, transparens och icke-diskriminering. Det bör införas en skyldighet för gasföretaget att välja anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt samt att informera kunden om hur den anvisade gasleverantören har valts ut. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.28.

Punkt 2

Enligt punkten 2 ska slutkunder som överförs till sistahandsleverantörer ska behålla sina rättigheter som kunder.

Den gasförbrukare som anvisas en leverantör har samma rättigheter som övriga kunder enligt naturgaslagen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 3

Enligt punkten 3 ska medlemsstaterna ska säkerställa att sistahandsleverantörer omgående meddelar sina villkor till överförda kunder och säkerställer sömlös kontinuitet i tjänsterna för sådana kunder under den period som krävs för att hitta en ny leverantör.

Enligt 7 kap. 8 a § fjärde stycket naturgaslagen ska ledningsinnehavaren utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om vilken leverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om de villkor för leveransen som leverantören avser att tillämpa och om den dag då leverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 4

Enligt punkten 4 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna får information om och uppmuntran till att byta till ett marknadsbaserat erbjudande. Information om marknadsbaserade erbjudanden kan ges genom det föreslagna prisjämförelseverktyget. Naturgaslagen saknar motsvarande bestämmelser. Den svenska lagstiftningen bör kompletteras och bör likna bestämmelserna i 9 kap. 7 § ellagen. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.28.

Punkt 5

Enligt punkten 5 får medlemsstaterna kräva att en sistahandsleverantör levererar naturgas till hushållskunder och små och medelstora företag som inte erhåller marknadsbaserade erbjudanden, inbegripet vid tillämpning av artikel 28.3. I sådana fall ska de villkor som fastställs i artikel 4 tillämpas.

Bestämmelsen är frivillig att genomföra och det finns mot bakgrund av regleringen i naturgaslagen inget behov av genomförandeåtgärd.

4.4 Kapitel IV – Tredje parts tillträde till infrastruktur

AVSNITT 1 TILLTRÄDE TILL INFRASTRUKTUR FÖR NATURGAS

Artikel 30 – Tillträde för förnybar gas och koldioxidsnål gas till marknaden

Medlemsstaterna ska möjliggöra ett tillträde för förnybar gas och koldioxidsnål gas till marknaden och infrastrukturen, oavsett om anläggningarna för produktion av förnybar gas och koldioxidsnål gas är anslutna till distributions- eller överföringsnät, med beaktande av antaganden om utvecklingen av produktionen, leveranserna och förbrukningen av naturgas i enlighet med artikel 55.2 f.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i tidigare direktiv och anger att medlemsstaterna ska möjliggöra tillträde för förnybara och koldioxidsnåla gaser till marknaden och infrastrukturen. Begränsningar i anslutningsskyldigheten finns i artikel 38.

Enligt 4 kap. 5 § naturgaslagen är den som innehar en naturgasledning skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen. Skyldighet föreligger inte om den först nämnda ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl. Enligt 4 kap. 6 § är den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor överföra naturgas. Tillgången till marknaden säkras därmed.

Skyldigheten att ansluta och överföra gäller inte den som innehar en naturgasledning som uteslutande används för egen räkning.

Enligt naturgaslagen 1 kap. 2 § avses med naturgas även biogas, gas från biomassa och andra gaser, i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i ett naturgassystem. I prop. 2012/13:85 Naturgasfrågor s. 38 anges följande.

> Med naturgas avses, enligt definitionen i 1 kap. 2 § naturgaslagen, även biogas, gas från biomassa och andra gaser i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i naturgassystemet. Därmed finns en skyldighet för den som innehar en naturgasledning att ansluta ledningar för biogas och överföra sådan gas på samma sätt som när det gäller egentlig naturgas. I den utsträckning inmatning av biogas i näten leder till förändringar av intäktsramen kommer detta beaktas inom ramen för de omprövningsmöjligheter som finns under och efter tillsynsperioden.

Den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 31 – Tillträde för tredje part till distribution och överföring av naturgas och LNG-terminaler

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det införs en ordning för tredje parts tillträde till överförings- och distributionssystem och LNG-anläggningar grundad på offentliggjorda tariffer, som ska gälla för alla kunder, inbegripet leveransföretag, och som ska tillämpas objektivt utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av en tillsynsmyndighet innan de träder i kraft i enlighet med artikel 78 samt att tarifferna – och metoderna om endast metoder har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft.

2. Systemansvariga för överföringssystem ska, om det behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter, bland annat avseende gränsöverskridande överföring, ha tillträde till nät som tillhör andra systemansvariga för överföringssystem.

3. Detta direktiv ska inte hindra att långsiktiga avtal för förnybar gas och koldioxidsnål gas ingås i den mån de överensstämmer med unionens konkurrensregler och bidrar till utfasning av fossila bränslen. Inga långsiktiga avtal om leverans av fossil gas utan inslag av koldioxidminskning får ingås med en löptid efter den 31 december 2049.

Bedömning

Punkt 1 och 2

Artikeln motsvarar artikel 32 i direktiv 2009/73/EG som i sin tur i huvudsak motsvarade 20 i direktiv 2003/54/EG och handlar om tredje parts tillträde till överförings- och distributionssystem samt LNG-anläggningar.

Bestämmelserna har införlivats i svensk rätt genom bestämmelser i naturgaslagen om tillträde till naturgasledningar (3 kap. 5 och 6 §§) och förgasningsanläggningar (4 kap. 6 §) samt om anslutningsavgifter och tariffer (6 kap.).

Punkt 3

I artikel 32 i direktiv 2009/73/EG angavs att bestämmelserna i detta direktiv inte ska hindra att långsiktiga avtal ingås i den mån de överensstämmer med gemenskapens konkurrensregler. Den nya lydelsen anger att direktivet inte ska hindra att långsiktiga avtal för förnybar gas och koldioxidsnål gas ingås i den mån de överensstämmer med unionens konkurrensregler och bidrar till minskade koldioxidutsläpp. Inga långsiktiga avtal om leverans av fossil gas utan inslag av koldioxidminskning får ingås med en löptid efter den 31 december 2049.

Sverige saknar bestämmelser om att långsiktiga avtal måste bidra till minskade koldioxidutsläpp och att, om så inte sker, löptiden i så fall är begränsad till 31 december 2049. Den svenska lagstiftningen bör kompletteras, för överväganden och förslag se avsnitt 5.33.

Artikel 32 – Tillträde till tidigare led i rörledningsnätet för naturgas

1.Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgasföretag och berättigade kunder, oavsett var de befinner sig, i enlighet med denna artikel kan få tillträde till tidigare led i rörledningsnät, inbegripet anläggningar som ger teknisk service som sammanhänger med sådant tillträde, förutom de delar av sådana nät och anläggningar som används för lokal produktion på den plats på fältet där naturgasen produceras. Åtgärderna ska anmälas till kommissionen i enlighet med artikel 94.

2. Tillträde enligt punkt 1 ska medges på det sätt som medlemsstaterna har bestämt i enlighet med relevanta rättsliga instrument. Medlemsstaterna ska ha som mål att tillträdet ska vara rättvist och öppet, att en konkurrensutsatt naturgasmarknad uppnås och att varje missbruk av dominerande ställning undviks, varvid tillförlitlighet hos och regelbundenhet i leveranserna, kapacitet som är eller rimligtvis kan bli tillgänglig samt miljöskydd ska beaktas. Följande behov får beaktas:

a) Behovet av att vägra tillträde där inkompatibiliteten mellan tekniska specifikationer inte på ett rimligt sätt kan övervinnas.

b) Behovet av att undvika svårigheter som inte på ett rimligt sätt kan övervinnas och som kan inverka menligt på en effektiv, befintlig och planerad framtida kolväteproduktion, inbegripet den vid fält med svag ekonomisk lönsamhet.

c) Behovet av att ta hänsyn till vederbörligen motiverade rimliga behov av transport och bearbetning av naturgas, som ägaren till eller operatören för de

tidigare leden i rörledningsnätet har framfört, och till intressena hos alla andra användare av tidigare led i rörledningsnätet eller relevanta bearbetnings- eller hanteringsanläggningar som kan påverkas.

d) Behovet av att tillämpa nationella lagar och administrativa förfaranden i överensstämmelse med unionsrätten för beviljande av tillstånd till produktion eller utbyggnad i tidigare led.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att tvistlösningsförfaranden inrättas, däribland en myndighet som är oberoende av parterna och har tillgång till all relevant information, så att tvister som rör tillträde till tidigare led i rörledningsnätet kan lösas snabbt, med beaktande av de behov som avses i punkt 2 och det antal parter som kan bli inblandade när det gäller att förhandla om tillträde till sådana nät.

4. Vid gränsöverskridande tvister ska de tvistlösningsförfaranden tillämpas som gäller i den medlemsstat som har jurisdiktion över de tidigare leden i rörledningsnätet till vilka tillträde vägras. Vid gränsöverskridande tvister där flera medlemsstater täcker det berörda nätet ska de berörda medlemsstaterna samråda med varandra i syfte att säkerställa att detta direktiv tillämpas konsekvent. Om ett tidigare led i rörledningsnätet har sin startpunkt i ett tredjeland och är sammankopplat med minst en medlemsstat ska de berörda medlemsstaterna samråda med varandra, och den medlemsstat i vilken den första inmatningspunkten i medlemsstaternas nät är belägen ska samråda med det berörda tredjeland i vilket rörledningsnätet i tidigare led har sin startpunkt, i syfte att säkerställa att detta direktiv, när det gäller det berörda nätet, tillämpas konsekvent inom medlemsstaternas territorium.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 34 i direktiv 2009/73/EG och artikel 20 i direktiv 2003/55/EG och handlar om tillträde till tidigare led i rörledningsnätet. I prop. 2004/05:62 Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. s. 118 konstaterades följande.

> Direktivets artikel 20 innehåller bestämmelser om tillträde till tidigare led i rörledningsnätet. Med tidigare led i rörledningsnätet avses, enligt definitionerna i artikel 2, varje rörledning eller nät av rörledningar som drivs eller byggs som en del av en anläggning för olje- eller gasproduktion, eller som används för att överföra naturgas från en eller flera sådana anläggningar till en bearbetningsanläggning eller terminal eller slutlig landningsterminal vid kusten.
>
> I det svenska naturgassystemet finns inga tidigare led i rörledningssystemet. Artikeln saknar därför relevans för svensk del.

Slutsatsen är densamma i prop. 2010/11:70 s. 153 och 2019/2020:18 och gäller alltjämt. Någon genomförandeåtgärd är inte nödvändig.

Artikel 33 – Tillträde till lagring av naturgas

1. Vad gäller organiseringen av tillträdet till lagringsanläggningar för naturgas och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster får medlemsstaterna, om detta är tekniskt eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna, välja att organisera detta tillträde i enlighet med något eller båda av de förfaranden som avses i punkterna 3 och 4. Förfarandena ska användas i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

När medlemsstaterna väljer förfarandet för tillträde till lagring av naturgas enligt denna artikel ska de beakta resultaten av de gemensamma och nationella riskbedömningar som genomförts enligt artikel 7 i förordning (EU) 2017/1938.

Tillsynsmyndigheterna ska fastställa och offentliggöra kriterier i enlighet med vilka det ska fastställas vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar för naturgas och lagring av gas i rörledning. De ska offentliggöra eller ålägga systemansvariga för lagringsanläggningar för naturgas och systemansvariga för överföringssystem att offentliggöra vilka lagringsanläggningar för naturgas eller delar av sådana lagringsanläggningar för naturgas respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som avses i punkterna 3 och 4.

2. Punkt 1 gäller inte stödtjänster och tillfällig lagring som rör LNG-anläggningar och som krävs för återförgasningsprocessen och efterföljande tillhandahållande till överföringssystemet.

3. Vid förhandlat tillträde ska tillsynsmyndigheterna vidta nödvändiga åtgärder för att företag och berättigade kunder, i eller utanför det område som omfattas av det sammanlänkade systemet, ska kunna förhandla om tillträde till lagringsanläggningar för naturgas och lagring av gas i rörledning, om detta är tekniskt eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet samt för organiseringen av tillträdet till andra stödtjänster. Parterna ska vara skyldiga att förhandla om tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster i god anda.

Avtalen om tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster ska förhandlas fram med den berörda systemansvariga för lagringssystemet för naturgas. Tillsynsmyndigheterna ska kräva att de systemansvariga för lagringssystem för naturgas och naturgasföretagen årligen offentliggör sina

viktigaste kommersiella villkor för utnyttjandet av lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster.

Vid utarbetandet av dessa villkor ska de systemansvariga för lagringssystem för naturgas samråda med systemanvändarna.

4. Vid reglerat tillträde ska tillsynsmyndigheterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att ge naturgasföretag och berättigade kunder, i eller utanför det område som omfattas av det sammanlänkade systemet, rätt till tillträde till lagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster på grundval av offentliggjorda tariffer eller andra villkor och skyldigheter, när tillträde till lagring och lagring av gas i rörledning är tekniskt eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet, samt för organiseringen av tillträdet till andra stödtjänster. I samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande ska tillsynsmyndigheterna samråda med systemanvändarna. Denna rätt till tillträde för berättigade kunder kan ges genom att de får möjlighet att ingå leveransavtal med andra konkurrerande företag än systemets ägare eller den systemansvarige eller ett anknutet företag.

Bedömning

Artikel 33 motsvarar artikel 33 i direktiv 2009/73/EG och handlar om förfaranden för tillträde till lagring av naturgas. Andra stycket, som handlar om riskbedömning enligt förordning (EU) 2017/1938 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas, är nytt.

Tillsynsmyndigheten ska övervaka och granska villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stödtjänster enligt artikel 33. I gasmarknadsdirektivet uppställs alltså inget krav på att villkoren för lagring av naturgas ska förhandsprövas på samma sätt som tarifferna för tillträde till gasnät och förgasningsanläggningar. Av artikel 33 i gasmarknadsdirektivet följer att medlemsstaterna kan välja mellan ett system med förhandlat eller reglerat tillträde till lager. I Sverige infördes ett reglerat tillträde till lager den 1 juli 2005 (prop. 2004/05:62).

Kraven i artikel 33 har i Sverige genomförts genom 4 kap. 5 § och 6 kap. 2, 4 och 5 §§ naturgaslagen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 34 – Direktledningar för naturgas

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att göra det möjligt för

a) naturgasföretag som är etablerade inom deras territorium att leverera till berättigade kunder genom en direktledning, och

b) alla kunder inom deras territorium att få leveranser via en direktledning från naturgasföretag.

2. Om det krävs tillstånd, såsom en licens, ett tillstånd, en koncession, ett samtycke eller ett godkännande, för uppförande eller drift av direktledningar, ska medlemsstaterna eller den behöriga myndigheten som de utser fastställa kriterier för beviljande av tillstånd för uppförande eller drift av sådana ledningar inom sitt territorium. Dessa kriterier ska vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande.

3. Medlemsstaterna får göra tillståndet att uppföra en direktledning avhängigt antingen av att tillträde till systemet har vägrats på grundval av artikel 38, eller av att ett tvistlösningsförfarande enligt artikel 79 har inletts.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 38 i direktiv 2009/73/EG som i sin tur motsvarar artikel 24 i direktiv 2003/55/EG[26]. Enligt artikel 2 punkten 41 i gasmarknadsdirektivet är en direktledning en naturgasrörledning som kompletterar det sammanlänkade systemet. Befintliga bestämmelser i naturgaslagen uppställer inga hinder för anslutning av en direktledning till transmissionsnätet eller distributionsnätet. Koncession krävs inte för ledning efter mät- och reglerstation och det finns inte något hinder för att bygga en direktledning tillkunder. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

AVSNITT 2 – TILLTRÄDE TILL VÄTGASINFRASTRUKTUR

Artikel 35 – Tillträde för tredje part till vätgasnät

1. Medlemsstaterna ska säkerställa genomförandet av ett system med reglerat tillträde för tredje part till vätgasnät som bygger på offentliggjorda tariffer och som tillämpas objektivt och utan diskriminering mellan användare av vätgasnät.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att de tariffer som avses i punkt 1 i denna artikel, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av en tillsynsmyndighet innan de träder i kraft i enlighet med artikel 78 samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft.

3. Operatörer av vätgasnät ska, om det behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter, inbegripet i fråga om gränsöverskridande vätgastransport, ha tillträde till nät som tillhör andra operatörer av vätgasnät.

[26] Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG

4. Till och med den 31 december 2032 får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1. I ett sådant fall ska medlemsstaten säkerställa genomförandet av ett system med förhandlat tillträde för tredje part till vätgasnät i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier. Tillsynsmyndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att användare av vätgasnät ska kunna förhandla om tillträde till vätgasnät och för att säkerställa att parterna är skyldiga att förhandla om tillträde till vätgasnät i god anda.

5. Om förhandlat tillträde enligt punkt 4 används ska tillsynsmyndigheterna ge användare av vätgasnät vägledning om hur förhandlade tariffer påverkas när reglerat tillträde för tredje part införs.

Bedömning

Punkten 1 och 2 innehåller bestämmelser om så kallat regulatoriskt tillträde för tredje part vilket innebär att kostnaden för tillträde bärs av parterna enligt offentliggjorda och i förväg godkända tariffer eller metoder för framtagandet av tariffer. Enligt punkten 4 finns möjlighet för en medlemsstat att fram till den 31 december 2032 inte tillämpa regulatoriskt tillträde för tredje part. I stället får medlemsstaten tillämpa ett system för så kallat förhandlat tillträde vilket innebär att kostnaderna och dess fördelning bestäms efter förhandlingar mellan parterna.

Punkten 1 och 2 ingår inte i regeringsuppdraget. Något förslag på åtgärd lämnas inte.

Enligt punkten 3 ska operatörer av vätgasnät, om det behövs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter, även när det gäller gränsöverskridande nättransport av vätgas, ha tillträde till nät som tillhör andra operatörer av vätgasnät.

Enligt punkten 4 ska medlemsstaten se till att det finns ett system för förhandlat tillträde i avvaktan på att bestämmelser om reglerat tillträde införs. Den svenska lagstiftningen saknar ett system för förhandlat tillträde för tredje part till vätgasnät. Sådana bestämmelser bör införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.9.

Punkten 5 ska tillsynsmyndigheterna ge användare av vätgasnät vägledning om hur förhandlade tariffer påverkas när reglerat tillträde för tredje part införs. En sådan bestämmelse behöver införas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.9.

Artikel 36 – Tillträde för tredje part till vätgasterminaler

1. Medlemsstaterna ska säkerställa genomförandet av ett system för tredje parts tillträde till vätgasterminaler på grundval av förhandlat tillträde och på ett objektivt, transparent och icke-diskriminerande sätt, varigenom tillsynsmyndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att användare av

vätgasterminaler ska kunna förhandla om tillträde till sådana terminaler. Parterna ska vara skyldiga att förhandla om tillträde i god anda.

2. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka villkoren för tredje parts tillträde till vätgasterminaler och deras inverkan på marknaderna för vätgas och, när så är nödvändigt för att skydda konkurrensen, vidta åtgärder för att förbättra tillträdet i linje med kriterierna i punkt 1.

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om tredje parts tillträde till vätgasterminaler. Den svenska lagstiftningen saknar bestämmelser om detta och bör kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.9.

Artikel 37 – Tillträde till lagring av vätgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa genomförandet av ett system med reglerat tillträde för tredje part till lagring av vätgas och, när det är tekniskt och ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunder, av tillträde till lagring i rörledning, samt för organisering av tillträdet till stödtjänster vilket baseras på offentliggjorda tariffer och tillämpas objektivt och utan diskriminering mellan användare av vätgassystem. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av tillsynsmyndigheten innan de träder i kraft i enlighet med artikel 78.

2. Till och med den 31 december 2032 får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1. I ett sådant fall ska medlemsstaten säkerställa genomförandet av ett system med förhandlat tillträde för tredje part till lagring av vätgas och, när det är tekniskt och ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunder, tillträde till lagring i rörledning, samt för organisering av tillträdet till stödtjänster i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier. Tillsynsmyndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att användare av vätgaslagring ska kunna förhandla om tillträde till vätgaslagring och för att säkerställa att parterna är skyldiga att förhandla om tillträde till vätgaslagring i god anda.

3. Medlemsstaterna får föreskriva att kapacitetsrättigheter som tilldelas före den 5 augusti 2026 inom ramen för ett system med förhandlat tillträde för tredje part enligt punkt 2 ska respekteras fram till sitt slutdatum och att de inte ska påverkas av genomförandet av reglerat tillträde för tredje part enligt punkt 1.

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om tillträde till lagring av vätgas. Punkten 1 ingår inte i regeringsuppdraget och något förslag på genomförande av reglerat tillträde för tredje part lämnas inte.

Punkten 2 föreskriver att det i avvaktan på införandet av ett reglerat tillträde ska finnas ett system för förhandlat tillträde till lagringsanläggningar för tredje part. Den svenska lagstiftningen saknar ett system för förhandlat tillträde för tredje part till lagringsanläggningar för vätgas och sådana bestämmelser behöver införas. Som lagringsanläggning avses inte mindre anläggningar som är reproducerbara. Med anläggning som är reproducerbar avses att anläggningen inte är unik och kan kopieras eller dupliceras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.9.

Enligt artikel 2 punkten 5 är lagringsanläggning för vätgas en anläggning som används för lagring av vätgas med hög renhetsgrad,

a) inbegripet den del av en vätgasterminal som används för lagring, men inte den del som används för produktionsverksamhet, och anläggningar som uteslutande är förbehållna operatörer av vätgasnät när de utför sina uppgifter,

b) inbegripet storskalig lagring av vätgas, särskilt under jord, men inte mindre, enkelt reproducerbara installationer för vätgaslagring.

AVSNITT 3 – VÄGRAT TILLTRÄDE OCH VÄGRAD ANSLUTNING

Artikel 38 – Vägrat tillträde och vägrad anslutning

1. Systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem och operatörer av vätgasnät får vägra tillträde eller anslutning till naturgas- eller vätgassystemet på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning.

2. Utan att det påverkar mål på unionsnivå och på nationell nivå för utfasning av fossila bränslen och befintliga krav på en minskning av eller omställning från förbrukning av fossil gas ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att den systemansvariga för överföringssystemet, den systemansvariga för distributionssystemet eller operatörer av vätgasnät som vägrar tillträde eller anslutning till naturgassystemet eller vätgassystemet på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning genomför nödvändiga förbättringar så långt detta är ekonomiskt försvarbart, eller när en potentiell kund är villig att betala för det.

3. Tillträde till systemet för förnybar gas och koldioxidsnål gas får endast vägras med förbehåll för artiklarna 20 och 36 i förordning (EU) 2024/1789.

4. Genom undantag från punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel ska medlemsstaterna säkerställa att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem tillåts vägra tillträde eller anslutning för, eller stänga av, naturgasnätanvändare, särskilt för att säkerställa överensstämmelse med

genomförandet av det klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2.1 i förordning (EU) 2021/1119, förutsatt att

a) en avveckling av överföringssystemet eller relevanta delar av detta föreskrivs i den nätutvecklingsplan som fastställts enligt artikel 55,

b) den berörda nationella myndigheten har godkänt nätavvecklingsplanen i enlighet med artikel 57.3,

c) den berörda operatören av distributionsnätet, som är undantagen från kravet att lämna in en nätavvecklingsplan i enlighet med artikel 57.5, har informerat den berörda nationella myndigheten om avvecklingen av distributionsnätet eller relevanta delar av det.

5. Medlemsstater som tillåter att nätanvändare vägras tillträde eller anslutning, eller stängs av, enligt punkt 4 i denna artikel ska föreskriva ett regelverk för vägrat tillträde, vägrad anslutning eller avstängning som baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier som fastställs av tillsynsmyndigheten, med beaktande av de intressen som påverkas, de befintliga kraven på en minskning av eller omställning från förbrukning av naturgas och de relevanta lokala värme- och kylplaner som upprättats i enlighet med artikel 25.6 i direktiv (EU) 2023/1791. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda nätanvändarna i enlighet med artikel 13 i detta direktiv när de tillåter avstängning.

6. För en vägran av tillträde eller anslutning och för avstängning enligt denna artikel ska vederbörligen motiverade skäl ges.

Bedömning

Artikeln behandlar vägrat tillträde och vägrad anslutning till naturgas- eller vätgassystem. Artikel 38.1 och 38.2 motsvarar artikel 35.1 och 35.2 i direktiv 2009/73/EG som i sin tur hade sina motsvarigheter i artikel 21.1 och 21.2 i direktiv 2003/55/EG. Övriga punkter, 3–6, är nya och saknar motsvarighet i det äldre gasmarknadsdirektivet.

Punkt 1

Punkten motsvarar artikel 35.1 i direktiv 2009/73/EG och omfattar, utöver transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för naturgas, nu även *operatörer av vätgasnät*. Punkten reglerar nu inte heller bara vägrat tillträde utan även *vägrad anslutning* till naturgas- eller vätgassystem. Operatörer av naturgas- eller vätgassystem får vägra tillträde eller anslutning till naturgas- eller vätgassystemet på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning. Vad gäller operatörer av vätgassystem har bestämmelser om reglerat tillträde för tredje part till vätgasnät förlängd genomförandefrist till och med den 31 december 2032 om medlemsstaten

så bestämmer. Reglerna om vägrat tillträde och vägrad anslutning till vätgasnät i artikeln förutsätter att också bestämmelser om reglerat tillträde genomförs i Sverige. Artikel 35, med förlängd genomförandefrist, som behandlar tillträde för tredje part till vätgasnät ligger utanför Ei:s regeringsuppdrag. Därför lämnar Ei inte något förslag avseende vägrat tillträde till vätgasnät. Innan ett system med reglerat tillträde införs i medlemsstaten, ska ett system med förhandlat tillträde för tredje part till vätgasnät i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier finnas. Vid tillämpning av ett system med förhandlat tillträde finns inte någon absolut skyldighet för operatören att ge tillträde eller ansluta en part som önskar till vätgassystemet. Bestämmelsen om förhandlat tillträde i artikel 35.4 i direktivet anger i stället att tillsynsmyndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att användare av vätgasnät ska kunna förhandla om tillträde till vätgasnät och för att säkerställa att parterna är skyldiga att förhandla om tillträde till vätgasnät i god anda.

När det gäller tillträde eller anslutning till naturgassystem uttalade regeringen följande då bestämmelserna introducerades i EU-lagstiftningen genom artikel 21 i direktiv 2003/55/EG, (prop. 2004/05:62, s.116-117).

> Den svenska naturgaslagstiftningen bygger på att berättigade kunder har rätt till anslutning till naturgasnätet på skäliga villkor och att naturgas skall överföras till dem på skäliga villkor. I detta ligger att ägarna av naturgasledningar skall uppträda objektivt och inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan systemanvändarna. Enligt bestämmelserna i naturgaslagen är det tillåtet för den som innehar en naturgasledning att vägra anslutning om ledningen saknar kapacitet för den begärda anslutningen eller om det annars finns särskilda skäl. Detta förfarande överensstämmer med artikel 21 i direktivet.

Ei konstaterar att detta förhållande fortfarande gäller på den svenska naturgasmarknaden. Någon genomförandeåtgärd krävs därför inte.

Punkt 2

Enligt denna punkt ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att systemansvariga för överförings- och distributionssystem eller operatörer av vätgasnät som vägrar tillträde eller anslutning till sitt gassystem på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning genomför nödvändiga förbättringar så långt detta är ekonomiskt försvarbart, eller när en potentiell kund är villig att betala för det. I det äldre gasmarknadsdirektivet var inte bestämmelsen tvingande utan medlemsstaten fick vidta de åtgärder som var nödvändiga.

Något uttryckligt krav på att systemansvariga för naturgassystem eller operatörer av vätgasnät så långt det är ekonomiskt försvarbart ska genomföra förbättringar av nätet, eller då en potentiell kund är villig att betala för det, finns inte i svensk lagstiftning. Det åligger dock transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer

enligt 3 kap. 1 § naturgaslagen att ansvara för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Företaget svarar också för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Enligt 3 kap. 5 § naturgaslagen är den som innehar en naturgasledning skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Inom skäliga villkor ligger att den som vill ansluta får betala för s.k. kundspecifika kostnader samtidigt som de kostnader för investeringar som kommer kundkollektivet i stort till godo sprids ut på kundkollektivet. Möjlighet att neka anslutning finns endast om ledningen saknar kapacitet. I praktiken innebär det att skäl för att neka anslutning föreligger om förstärkning eller förbättring inte kan ske på ett sätt som är ekonomiskt försvarbart eller den som vill ansluta inte vill stå för den merkostnaden ensam. Omvänt gäller om förbättring kan ske och är ekonomiskt försvarbart eller om den som vill ansluta är beredd att ta kostnaden. Punkten 2 är därmed uppfylld. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Punkt 3–6

Punkterna saknar motsvarighet i tidigare direktiv och handlar om tillträde till systemet för förnybar gas och koldioxidsnål gas.

Punkt 3

Punkten 3 hänvisar till artikel 20 och 36 i gasmarknadsförordningen. Artiklarna är likalydande och handlar om säkerställande av fast kapacitet för inmatning av förnybar gas och koldioxidsnål gas till överföringssystemet respektive distributionssystemet. Punkten 3 anger att tillträde till systemet för förnybar gas och koldioxidsnål gas endast får vägras med förbehåll för de aktuella artiklarna i gasmarknadsförordningen. Någon genomförandeåtgärd är inte nödvändig.

Punkt 4

Enligt punkten 4 ska medlemsstaten säkerställa att operatörerna av naturgasnäten under vissa förutsättningar ska kunna vägra tillträde eller anslutning för, eller stänga av, naturgasnätanvändare. Punkten avser således enbart naturgasnät som har naturgasanvändare. Vätgasnät berörs inte av punkten. Punkten syftar till att säkerställa överensstämmelse med genomförandet av det klimatneutralitetsmål som framgår av förordning (EU) 2021/1119 (om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet). Transmissions- eller distributionsnätsoperatören för naturgasnät ska i vissa fall kunna vägra tillträde eller anslutning för, eller stänga av, naturgasnätanvändare. Detta gäller om det finns en fastställd nätutvecklingsplan, som är godkänd av tillsynsmyndigheten, som föreskriver att överföringssystemet eller relevanta delar av det ska avvecklas. Om det är fråga om en distributionsnätsoperatör som är undantagen från att lämna in en

nätavvecklingsplan, ska distributionsnätsoperatören i stället ha informerat den berörda nationella myndigheten om avvecklingen av distributionsnätet eller relevanta delar av det. Bestämmelser om detta saknas i nationell lagstiftning och bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.6.

Punkt 5

Punkten 5 anger en skyldighet för medlemsstaten att föreskriva om ett regelverk för vägrat tillträde, vägrad anslutning eller avstängning av naturgasanvändare. Bestämmelser om detta saknas i nationell lagstiftning och bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.6.

Punkt 6

Punkten 6 anger endast att en motivering ska lämnas vid vägrat tillträde och vägrad anslutning samt vid avstängning. Punkten riktar sig mot den transmissions- eller distributionsnätsoperatör som vägrar tillträde eller anslutning eller avser stänga av befintlig naturgasanvändare. Operatören ska motivera sitt beslut att vidta åtgärden. Bestämmelser om detta saknas i nationell lagstiftning och bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.6.

4.5 Kapitel V – Regler för systemansvariga för överförings-, lagrings- och LNG-anläggningar för naturgas

Artikel 39 – Uppgifter som åligger systemansvariga för överföringssystem, lagringssystem- eller LNG-anläggningar för naturgas

1. Den som är systemansvarig för överföringssystem, lagringssystem eller LNG-anläggningar för naturgas

a) ska på affärsmässiga villkor och med vederbörlig hänsyn till miljön och klimatet och de skyldigheter som anges i förordning (EU) 2024/1787[27], driva, underhålla, utveckla eller avveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överförings-, lagrings- eller LNG-anläggningar för naturgas för att säkra en öppen marknad, samt säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster,

b) får inte diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag,

c) ska förse övriga systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för lagringssystem för naturgas, systemansvariga för LNG-anläggningar, eller systemansvariga för distributionssystem med den information som behövs för att säkerställa att transport och lagring av naturgas kan ske på ett sätt som är förenligt med säker och effektiv drift av det sammanlänkade systemet,

[27] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1787 av den 13 juni 2024 om minskade metanutsläpp inom energisektorn och om ändring av förordning (EU) 2019/942

d) ska förse systemanvändarna med den information de behöver för effektivt tillträde till systemet.

2. Varje systemansvarig för överföringssystem ska bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet för att integrera en europeisk överföringsinfrastruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov och med hänsyn till en tryggad gasförsörjning.

3. Systemansvariga för överföringssystem ska samarbeta med systemansvariga för distributionssystem för att säkerställa att de marknadsaktörer som är anslutna till nätet faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna.

4. Systemansvariga för överföringssystem ska säkerställa en effektiv förvaltning av gaskvaliteten i sina anläggningar i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas.

5. De regler om balans i gasöverföringssystemet som fastställs av de systemansvariga för överföringssystemen ska vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande, inklusive regler om de avgifter som tas ut av systemanvändarna för utnyttjande av de systemansvarigas nät för obalanser i energitillförseln. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas för överföringssystem tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 78.7 och ska offentliggöras.

6. Medlemsstaterna eller, om medlemsstaterna har föreskrivit detta, tillsynsmyndigheterna får begära att den systemansvariga för överföringssystemet uppfyller vissa miniminormer i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet, inbegripet sammanlänkningskapaciteten.

7. Medlemsstaterna får föreskriva att en eller flera av de uppgifter som anges i punkt 1 i denna artikel ska tilldelas en annan systemansvarig för överföringssystem än den som äger överföringssystemet och som skyldigheterna i fråga annars skulle gälla. Den systemansvariga för överföringssystem som tilldelas uppgifterna ska vara certifierad enligt modellen för åtskilt ägande, oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföring och uppfylla kraven i artikel 60, men ska inte behöva äga det överföringssystem som den ansvarar för.

8. En systemansvarig för överföringssystem som äger överföringssystemet ska uppfylla kraven i kapitel IX och certifieras i enlighet med artikel 71. Detta påverkar inte möjligheten för systemansvariga för överföring som är certifierade enligt modellen för åtskilt ägande, oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföringssystem att på eget initiativ och under sin tillsyn

delegera vissa uppgifter till andra systemansvariga för överföringssystem som är certifierade enligt modellen för åtskilt ägande, oberoende systemansvarig eller oberoende systemansvarig för överföring, om delegeringen av uppgifter inte äventyrar den faktiska och oberoende beslutanderätten för den delegerande systemansvariga för överföringssystem.

9. Systemansvariga för LNG-anläggningar, för överföringssystem och för lagringssystem för naturgas ska samarbeta inom en medlemsstat och regionalt för att säkerställa effektivast möjliga användning av anläggningarnas kapacitet och av synergier mellan dessa anläggningar, med beaktande av systemintegritet och systemdrift och utan att skapa begränsningar vid driften av LNG-anläggningar och lagringsanläggningar för naturgas.

10. Systemansvariga för överföringssystem ska anskaffa den energi de behöver för att kunna utföra sin verksamhet på ett transparent, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Bedömning

Artikel 39 motsvarar i vissa delar artikel 13 i det gamla direktivet. Artikel 39.3, 39.4, 39.7, 39.8 och 39.9 är dock helt nya.

I artikel 39.1 finns bestämmelser bland annat om vilka uppgifter som åligger en systemansvarig för ett överföringssystem, en systemansvarig för lagringssystem eller systemansvarig för LNG-anläggningar för naturgas. Bestämmelsen är i huvudsak densamma som den som återfanns i artikel 13.1 i det gamla direktivet. Tillkommande uppgift är nu också att kunna *avveckla* överförings-, lagrings- eller LNG-anläggningar för naturgas i enlighet med vad som närmare följer av förordning (EU) 2024/1787 om minskade metanutsläpp inom energisektorn. Artikeln 39.1 är sedan tidigare genomförd i svensk rätt genom bestämmelser i 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 § naturgaslagen. Enligt 3 kap. 1 § ska ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvara för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem, därutöver att företagets ledningsnät på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas. I 4 kap. 1 § naturgaslagen anges att den som innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning (i direktivet används begreppet LNG-anläggning) ansvarar för driften av anläggningen och för att den är säker, tillförlitlig och effektiv. Det förhållandet att det i punkten 1 nu också ingår ett åliggande att svara för *avveckling* i enlighet med vad som följer av förordning (EU) 2024/1787 föranleder inte någon ytterligare lagstiftningsåtgärd för svenskt vidkommande.

Punkten 2 motsvarar artikel 13.2 i det gamla gasmarknadsdirektivet och innebär att varje systemansvarig för överföringssystem ska bygga upp en tillräcklig

gränsöverskridande kapacitet för att integrera en europeisk överföringsstruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov och ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning. När överväganden gjordes kring bestämmelsens genomförande i nationell lagstiftning konstaterade regeringen följande.[28] ”Regeringen bedömer att dess generellt hållna krav ryms inom bestämmelsen i 3 kap. 1 § naturgaslagen, där det anges att den som bedriver överföring av naturgas ansvarar för drift och underhåll och vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem.” Någon särskild genomförandeåtgärd bedömdes därför inte nödvändig. Ei finner inte skäl att göra någon annan bedömning. Någon ytterligare lagstiftningsåtgärd är därför inte nödvändig med anledning av bestämmelsen.

Punkterna 3 och 4 är nya. Punkten 3 ålägger systemansvariga för överföringssystem en skyldighet att samarbeta med systemansvariga för distributionssystem för att säkerställa att de marknadsaktörer som är anslutna till nätet faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna. Bestämmelse om detta saknas i svensk rätt och bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.22.

Enligt punkten 4 ska systemansvariga för överföringssystem säkerställa en effektiv förvaltning av gaskvaliteten i sina anläggningar i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas. Det är oklart vad som avses med uttrycket ”i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas”. Bestämmelsen bör tolkas så att den systemansvarige ska förvalta gasen i sina anläggningar på ett sådant sätt att gaskvalitetet kan upprätthållas. Att den systemansvarige måste förvalta gasen på ett sådant sätt följer av 3 kap. 1 § naturgaslagen. Av denna bestämmelse följer att företaget ansvarar för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas. I det ligger att gasen i ledningssystemet är av sådan kvalitet att den kan förvaras, hanteras och distribueras till kunder samt att kvaliteten bevaras. Dock bör kravet i bestämmelsen ändras till att omfatta naturgas, biogas och vätgas, se förslag i avsnitt 5.5. Bestämmelser om förvaltning av naturgas, vätgas och förnybar gas finns i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat föreskrifter om ledningssystem för naturgas (MSBFS 2009:7). Naturgas och övriga gaser omfattas av föreskrifter i MSBFS 2015:8, 2023:1, 2021:3, 2020:1. Utöver dessa bestämmelser som rör hur gasen ska hanteras finns standarder som till exempel SS-EN 16726:2015+A1:2018, SS-EN 16723-1:2016 och SS-EN 16723-2:2017. Den förstnämnda är en europeisk standard som gäller för gasinfrastruktur och definierar gaskvalitet för grupp H (naturgas) och används som referens för gaskvalitet i det svenska naturgasnätet. och SS-EN 16723-1:2016

[28] Prop. 2010/11:70, s.148.

och SS-EN 16723-2:2017. De andra standarderna gäller för biometan som injiceras i naturgasnätet (del 1) och som används som fordonsbränsle (del 2). De är under revidering och kommer att slås ihop till en gemensam standard. Inom ramen för CEN (European Committee for Standardization) pågår ett arbete med standardisering av naturgas. Ytterligare bestämmelser som ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem säkerställer en säker och effektiv förvaltning behöver inte införas.

Punkten 5 avser regler om balans i överföringssystemet som fastställs av den systemansvarige för överföringssystemet. Punkten motsvarar artikel 13.3 i det gamla direktivet som i sin tur i huvudsak överensstämde med artikel 8.2 i direktiv 2003/55/EG. Bestämmelserna har genomförts i svensk rätt genom 7 kap. 5 och 6 §§ naturgaslagen. När bestämmelserna om fastställande av villkor och bestämmelser för balanstjänster infördes i den svenska naturgaslagstiftningen angavs i den svenska naturgaslagen att den systemansvariga myndigheten inte får ingå balansavtal förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av tillsynsmyndigheten. Vid denna tidpunkt var det Affärsverket svenska kraftnät, i egenskap av systemansvarig myndighet, som fullgjorde uppgiften att balansera det nationella naturgassystemet (numera det västsvenska naturgassystemet). I samband med att det privata bolaget Swedegas AB tog över denna uppgift ändrades bestämmelsen, 7 kap. 5 § naturgaslagen, till den nuvarande lydelsen som anger att den systembalansansvarige inte får ingå balansavtal förrän avtalsvillkoren har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande ska lämnas, om villkoren uppfyller kraven på att dessa ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Ändringen motiverades på följande sätt i förarbetena.[29]

> Med anledning av att en privat aktör kan komma att få uppdraget att vara systembalansansvarig bör tillsynsmyndighetens kontroll över innehållet i balansavtalen skärpas. Regeringen föreslår därför att tillsynsmyndighetens förhandsprövning av balansavtalen enligt 7 kap. 5 § naturgaslagen ska avse villkoren i avtalen och inte som i dag de metoder som används för att utforma villkoren.

I samband med att det 2019 skapades en gemensam balansmarknad för gasnätet i Västsverige och Danmark, Joint Balancing Zone, konstaterade Ei, vid sin prövning av villkoren i balansavtalet, att regelverken i Sverige och Danmark såg olika ut. Ei skulle i egenskap av tillsynsmyndighet pröva de enskilda avtalsvillkoren i balansavtalet innan avtalet fick börja tillämpas. Ei:s systermyndighet i Danmark, Forsyningstilsynet, skulle godkänna metoden för framtagandet av samma avtal

[29] Prop. 2012/13:85 s. 69

och således inte de enskilda avtalsvillkoren på sätt som Ei gjorde. Det nationella regelverket på området i Danmark efterliknade till stor del det som tidigare tillämpades i Sverige då Svenska kraftnät fullgjorde systembalansansvaret. Att en tillsynsmyndighet prövar metoden för framtagandet av ett avtal och den andra tillsynsmyndigheten prövar de enskilda avtalsvillkoren i samma avtal är inte en önskvärd situation. En harmonisering av de nationella regelverken bör därför föreslås. För närmare överväganden se avsnitt 5.23.

När det gäller balansavtal som rör gas lagrad i ledning, s.k. line-pack, finns bestämmelser i artikel 43 och 44 i Kommissionens förordning (EU) nr 312/2014 av den 26 mars 2014 om fastställandet av nätföreskrifter för balansering av överföringsnät för gas (BAL). Av artikel 43 punkten 1 framgår att en systemansvarig för överföringssystem kan erbjuda line-pack-flexibilitetstjänster till nätanvändare efter att den nationella tillsynsmyndigheten har godkänt de därmed förbundna villkoren och förutsättningarna. Bestämmelsen i 7 kap. 5 § naturgaslagen står inte i strid med bestämmelserna i BAL.

Punkten 6 motsvarar artikel 13.4 i det gamla gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG som i sin tur motsvarade artikel 8.3 i direktiv 2003/55/EG och ger medlemsstaterna möjlighet att begära att den systemansvariga för överföringssystemet uppfyller vissa minimikrav i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet, inklusive sammanlänkningskapaciteten mot andra länder. Så här resonerade regeringen då bestämmelsen introducerades i den gemensamma EU-lagstiftningen i och med direktiv 2003/55/EG.[30]

> Som framgått har medlemsstaterna en möjlighet, men ingen skyldighet, att begära att den systemansvarige för överföringssystemet skall uppfylla vissa minimikrav i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet. Regeringen ser inte att det finns skäl att införa en sådan ordning i nuläget. Någon åtgärd vidtas därför inte i denna del.

Ei finner inte skäl att nu göra någon annan bedömning kring behovet av nationell bestämmelse än den regeringen gjorde i samband med genomförandet av direktiv 2003/55/EG. Någon åtgärd behöver därför inte vidtas med anledning av bestämmelsen i artikel 39.6.

Punkten 7 är ny och anger att medlemsstaten får föreskriva att en eller flera uppgifter som följer av punkten 1 ska tilldelas en annan systemansvarig för överföringssystem än den som äger överföringssystemet. Den som tilldelas uppgifterna ska vara certifierad.

[30] Prop. 2004/05:62, s.109.

I Sverige hade Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) tidigare en roll som innebar att affärsverket genomförde vissa av de uppgifter som vanligen utfördes av en systemansvarig för överföringssystem. Svenska kraftnät utförde den del av systemansvaret för överföringsverksamhet som gällde balansering. Svenska kraftnät var systemansvarig myndighet för det nationella naturgassystemet (numera det västsvenska naturgassystemet) enligt 7 kap. 1 § i den äldre naturgaslagen (2005:403). Detta ansvar innebar bland annat att säkerställa att balans kortsiktigt upprätthölls mellan inmatning och uttag av naturgas i systemet. I artikel 1 fjärde stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 fanns möjligheten för medlemsstaterna att inrätta ett organ som skulle genomföra en eller flera av de uppgifter som vanligen handhas av en systemansvarig för överföringssystem. Detta organ skulle vara föremål för certifiering enligt bestämmelser i gasmarknadsförordningen och utses i enlighet med artikel 10 i gasmarknadsdirektivet. En konsekvens av detta var att Svenska kraftnät skulle behandlas som en transmissionsnätsoperatör vid tillämpningen av bestämmelserna om certifiering. Även Svenska kraftnät behövde därför efterleva kraven på effektiv åtskillnad och certifieras för uppgifterna på naturgasmarknaden. Regeringen utsåg den 1 juni 2013, med stöd av bemyndigande i naturgaslagen, Swedegas AB som systembalansansvarig för det västsvenska naturgassystemet (prop. 2013/14:74, s.13). Därmed upphörde Svenska kraftnäts uppgift i den delen. Ei bedömer att det inte finns något nytt behov på den svenska naturgasmarknaden att tilldela någon annan än transmissionsnätoperatören, Swedegas AB, uppgifter som normalt faller på transmissionsnätsoperatören. Någon genomförandeåtgärd gällande den aktuella punkten är därför inte nödvändig.

Punkten 8 som är ny anger att en systemansvarig för överföringssystem som äger överföringssystemet ska uppfylla kraven i kapitel IX om åtskillnad och ska certifieras. Bestämmelser om åtskillnad och certifiering av systemansvariga för överföringssystem finns redan i svensk lagstiftning. Någon ytterligare genomförandeåtgärd är inte nödvändig. Bestämmelsen ska inte påverka den som är certifierad som systemansvarig för överföringssystem, för svenskt vidkommande Swedegas AB som är certifierad som transmissionsnätsoperatör, att på eget initiativ och under sin tillsyn, delegera vissa uppgifter till andra systemansvariga för överföringssystem som är certifierade om delegeringen av uppgifter inte äventyrar den faktiska och oberoende beslutanderätten för den delegerande systemansvariga för överföringssystem. Någon lagstiftningsåtgärd är inte nödvändig med anledning av bestämmelsen i artikeln.

I punkten 9 anges att systemansvariga för LNG-anläggningar, systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska samarbeta inom medlemsstaten för att säkerställa effektivast möjliga användning

av anläggningarnas kapacitet. I Sverige är Swedegas AB både systemansvarig för överföringssystem (transmissionsnätsoperatör) och systemansvarig för lagringssystem för naturgas (innehavare av lagringsanläggning). Någon systemansvarig för LNG-anläggningar finns inte i Sverige. Det saknas behov av lagstiftning gällande samarbete för att säkerställa effektivast möjliga användning av anläggningarnas kapacitet, då Swedegas AB ensamt fullgör de aktuella uppgifterna.

Punkten 10 motsvarar artikel 13.5 i det tidigare direktivet. Bestämmelsen infördes redan genom artikel 8.4 i direktiv 2003/55/EG. Bestämmelsen är genomförd i nationell rätt genom 3 kap. 8 § naturgaslagen som anger att den som innehar en koncessionspliktig naturgasledning ska på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt anskaffa den naturgas som behövs för att bedriva överföring av naturgas. Bestämmelsen kräver inte någon ytterligare lagstiftningsåtgärd för svenskt vidkommande.

Artikel 40 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 74 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter, ska varje systemansvarig för överföringssystem, lagringssystem eller LNG-anläggningar för naturgas och varje ägare till överföringssystem behandla kommersiellt känsliga uppgifter som erhålls i verksamheten konfidentiellt, och förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Om den systemansvariga för överförings-, lagrings- eller LNG-anläggningar för naturgas eller en ägare till överföringssystem ingår i ett vertikalt integrerat företag får denna i synnerhet inte röja några kommersiellt känsliga uppgifter för övriga delar av det vertikalt integrerade företaget utom systemansvariga för överförings- eller distributionssystem eller operatörer av vätgasnät, såvida detta inte är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion. För att efterlevnaden av reglerna om åtskillnad av information ska kunna säkerställas fullt ut, ska medlemsstaterna säkerställa att överföringssystemets ägare, inklusive, när det gäller en systemansvarig med kombinerat ansvar, den systemansvariga för distributionssystemet, och övriga delar av företaget som inte är systemansvariga för överförings- eller distributionssystem eller operatörer av vätgasnät, inte heller har gemensamma funktioner, t.ex. en gemensam juridisk avdelning, med undantag för rent administrativa funktioner eller it-funktioner.

2. Systemansvariga för överföringssystem, lagringssystem eller LNG-anläggningar för naturgas får inte, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av naturgas, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

3. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad ska offentliggöras. Denna skyldighet påverkar inte kravet att skydda kommersiellt känsliga uppgifter.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 16 i direktiv 2009/73/EG som i sin tur, till stor del, byggde på artikel 10 i direktiv 2003/55/EG.

Av första punkten framgår bland annat att den systemansvarige för överföringssystemet, lagringssystem eller LNG-anläggningar för naturgas och varje ägare till överföringssystem ska bevara sekretessen för de kommersiellt känsliga uppgifter som den systemansvarige får i verksamheten. Den systemansvarige ska också förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Enligt andra punkten får den systemansvarige, i samband med försäljning eller köp av naturgas från anknutna företag, inte missbruka kommersiellt känsliga uppgifter från tredje part. När dessa bestämmelser introducerades i gasmarknadsdirektivet 2003 uttalade regeringen följande inför ett eventuellt genomförande av bestämmelsen i svensk lagstiftning, prop. 2004/05:62, s.110 f.

> Ansvariga för det svenska överföringssystemet är Nova Naturgas och Sydkraft, vilka båda är enskilt ägda aktiebolag. Tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen är således inte tillämpliga i företagens verksamhet. Den mest ingripande åtgärden för att uppfylla direktivets krav vore att föreskriva om tystnadsplikt för anställda i de företag som inte omfattas av den befintliga sekretesslagstiftningen. När det tidigare elmarknadsdirektivet (direktiv 96/92/EG) skulle genomföras ansåg både regeringen och riksdagen att starka skäl talade mot att införa tystnadsplikt för de elnätsföretag som inte drivs i kommunal regi (jfr prop. 1997/98:159, s. 25 f.). Även vid genomförandet av det tidigare naturgasmarknadsdirektivet (direktiv 98/30/EG), som också innehöll bestämmelser om sekretess, gjordes bedömningen att några regler om tystnadsplikt för företagen på naturgasmarknaden inte borde införas i den svenska lagstiftningen (jfr prop. 1999/2000:72, s. 74 f.). Regeringen kan inte heller nu se att det har kommit fram några starkt vägande skäl som talar för att införa särskilda regler om tystnadsplikt för företagen på naturgasmarknaden. Av genomgången av … framgår också att det, enligt konkurrenslagens regel om missbruk av dominerande ställning, inte är tillåtet att i en konkurrensutsatt verksamhet utnyttja information som man fått tillgång till i en monopolverksamhet. Någon lagstiftningsåtgärd behövs därför inte.

Regeringen slog således fast att någon lagstiftningsåtgärd inte var nödvändig.

Senare har denna bedömning ändrats något genom uttalanden i prop. 2011/12:77, Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder, s. 32 f. Vid det lagstiftningsärendet tillkom bestämmelser i 3 kap. 2 f § och 4 kap. 2 c § naturgaslagen som riktar sig till transmissionsnätsoperatörer, innehavare av

lagringsanläggningar och innehavare av förgasningsanläggning (LNG-anläggning). Bestämmelserna anger att om en transmissionsnätsoperatör, eller innehavare av lagringsanläggning eller förgasningsanläggning bedriver även annan verksamhet än transmission, lagring eller drift av förgasningsanläggning ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission, lagring eller drift av förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet. Om en transmissionsnätsoperatör eller innehavare av lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ingår i en koncern, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen, lagring eller drift av förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet. Detta ska inte hindra att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission, lagring eller drift av förgasningsanläggning görs tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

Sedan det förra gasmarknadsdirektivet trädde i kraft har även lagen (2018:558) om företagshemligheter införts i svensk rätt. Denna lag tydliggör vad som gäller vid obehöriga angrepp på företagshemligheter. Lagen genomför delvis Europaparlamentets och rådets direktiv 2016/943/EU av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs. Ei gör bedömningen att någon ytterligare lagstiftningsåtgärd inte är nödvändig med anledning av de aktuella bestämmelserna om hantering av kommersiellt känsliga uppgifter i verksamheten.

När det gäller kravet på att information som är nödvändig för en väl fungerande marknad ska offentliggöras har en bestämmelse införts i 3 kap. 12 § naturgaslagen om offentliggörande av information som anger att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör att offentliggöra information som har betydelse för naturgasmarknadens funktion. Motsvarande bestämmelse om skyldigheter för en innehavare av lagringsanläggning och innehavare av förgasningsanläggning (LNG-anläggning) återfinns i 4 kap. 10 § naturgaslagen. Vidare finns i 19 a § i naturgasförordningen (2006:1043) en bestämmelse om att Ei får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör eller ett företag som innehar en lagrings- eller förgasningsanläggning att offentliggöra information som har betydelse för naturgasmarknadens funktion. Ett svenskt genomförande av bestämmelsen om skyldigheten att offentliggöra information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad har därmed gjorts. Någon ytterligare lagstiftningsåtgärd i den delen är enligt Ei inte nödvändig.

Artikel 41 – Beslutsbefogenhet avseende anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till överföringssystemet

1. Systemansvariga för överföringssystem ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas i enlighet med den kapacitet som fastställs i den tioåriga nätutvecklingsplan som avses i artikel 55. Dessa förfaranden ska godkännas av tillsynsmyndigheterna. Medlemsstaterna får bevilja produktionsanläggningar för biometan anslutningsföreträde.

2. Systemansvariga för överföringssystem ska inte ha rätt att vägra ekonomiskt rimliga och tekniskt godtagbara ansökningar om anslutning av en ny eller befintlig men ännu inte ansluten produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas, förutom på de villkor som anges i artikel 38.

3. För ett snabbt genomförande av nätanslutning för produktion av biometan ska medlemsstaterna sträva efter att säkerställa att den systemansvariga för överföringssystem iakttar rimliga tidsfrister för att bedöma ansökningar om injektion av biometan, lämna ett erbjudande och genomföra anslutningen, under tillsynsmyndigheternas övervakning i enlighet med artikel 78.1 t.

Bedömning

Artikeln som är ny föreskriver första punkten att den systemansvarige för överföringssystem ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas i enlighet med den kapacitet som fastställs i den tioåriga nätutvecklingsplanen. Förfarandet ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Medlemsstaterna får bevilja produktionsanläggningar för biometan anslutningsföreträde.

I andra punkten anges att den systemansvarige för överföringssystem inte ska ha rätt att vägra anslutningar som är ekonomiskt rimliga och tekniskt godtagbara av sådana produktionsanläggningar som anges under första punkten, dvs. för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Skäl för att vägra anslutning för sådana produktionsanläggningar framgår av artikel 38 i direktivet. I artikel 38 anges i tredje punkten att tillträde till systemet för förnybar gas och koldioxidsnål gas endast får vägras utifrån vad som anges i artiklarna 20 och 36 i gasmarknadsförordningen (EU) 2024/1789. I artikel 20 i förordningen framgår att skäl att vägra tillträde är driftsmässiga begränsningar, behov av att säkerställa infrastrukturens säkerhet och ekonomisk effektivitet.

Tredje punkten anger att medlemsstaten ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem iakttar rimliga tidsfrister för att bedöma ansökningar om injektion av biometan, lämna erbjudande och genomföra anslutningen.

Svensk lagstiftning på området saknas. Då artikeln är ny måste den genomföras i svensk rätt. Hur artikeln bör genomföras framgår av överväganden i avsnitt 5.7.

Artikel 42 – Beslutsbefogenhet avseende anslutning till överföringssystemet och överföringsnätet för vätgas

1. Systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden och tariffer för icke-diskriminerande anslutning av lagringsanläggningar för naturgas och vätgas, LNG-anläggningar, vätgasterminaler och industrikunder till överföringssystemet och överföringsnätet för vätgas. Dessa förfaranden ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

2. Systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska inte ha rätt att vägra anslutning av nya lagringsanläggningar för naturgas eller vätgas, LNG-anläggningar, vätgasterminaler och industrikunder på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig nätkapacitet eller tillkommande kostnader som uppstår vid nödvändig kapacitetsökning. Systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska säkerställa att den nya anslutningen har tillräcklig inmatnings- och uttagskapacitet.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 23 i direktiv 2009/73/EG men avsåg i det direktivet en skyldighet för oberoende systemansvarige för överföring (ITO). Då Sverige valt lösningen med ägaråtskild systemansvarig enligt huvudregeln är inte artikeln genomförd i svensk rätt. I och med att artikeln nu vänder sig till alla systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas måste artikeln genomföras i svensk rätt.

Av första punkten framgår att systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska inrätta och offentliggöra transparenta och effektiva förfaranden och tariffer för icke-diskriminerande anslutning av lagringsanläggningar för naturgas och vätgas, LNG-anläggningar (i den svenska naturgaslagstiftningen: förgasningsanläggning), vätgasterminaler och industrikunder till överföringssystemet och överföringsnätet för vätgas. Dessa förfaranden ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Någon sådan bestämmelse finns inte i den svenska gaslagstiftningen.

I andra punkten behandlas frågan om vägrad anslutning. Systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska inte ha rätt att vägra anslutning av nya lagringsanläggningar för naturgas eller vätgas, LNG-anläggningar, vätgasterminaler och industrikunder på grund av eventuella framtida begränsningar av tillgänglig kapacitet eller tillkommande kostnader som uppstår vid nödvändig kapacitetshöjning. Systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska säkerställa att nya anslutningar har tillräcklig inmatnings- och uttagskapacitet.

I 3 kap. 5 § i naturgaslagen finns bestämmelser om anslutning till naturgasledningar m.m. I samma paragraf finns i andra stycket bestämmelse om när anslutning får vägras i vissa fall. Någon ytterligare lagstiftningsåtgärd med anledning av punkten bedöms inte vara nödvändig.

4.6 Kapitel VI drift av distributionssystem för naturgas och vätgas

Artikel 43 – Utseende av systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas

Medlemsstaterna ska i enlighet med ett transparent förfarande och för en tid som de själva bestämmer med beaktande av ekonomisk effektivitet, energieffektivitet och ekonomisk balans, utse eller ålägga de företag som äger eller ansvarar för distributionssystem eller distributionsnät för vätgas att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystem eller operatörer av distributionsnät för vätgas, och de ska säkerställa att de systemansvariga och operatörerna handlar i överensstämmelse med artiklarna 44, 46, 47 och 50.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 24 i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG som i sin tur var oförändrad i förhållande till artikel 11 i direktiv 2003/55/EG och innebär att systemansvariga för distributionssystem och, i och med det nya direktivet, även operatörer av distributionsnät för vätgas ska utses och att de agerar i enlighet med vad som följer i vissa i direktivet angivna artiklar. Nyheten i artikeln är att den nu också omfattar, utöver företag som äger eller ansvarar för distributionssystem, även företag som äger eller ansvarar för distributionsnät för vätgas. Bland dessa ska således en eller flera systemansvariga för distributionssystem eller operatörer av distributionsnät för vätgas utses och det ska säkerställas att de systemansvariga och operatörerna handlar i överensstämmelse med artiklarna 44, 46, 47 och 50.

När artikeln infördes i direktiv 2003/55/EG anförde regeringen följande om utseende av systemansvariga (prop. 2004/05:62, s.111).

> Direktivets innebörd av begreppet systemansvarig är att denne bl.a. skall ansvara för drift och underhåll och, om nödvändigt, utveckling av systemet och dess länkar till andra system för att garantera försörjningstrygghet. Det innebär att den systemansvarige har ett tekniskt driftansvar för det egna systemet.
>
> I 3 kap. naturgaslagen finns bestämmelser om skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. De svenska naturgasföretagen driver ledningarna i egen regi. Det råder därför ingen ovisshet om vem som har driftsansvaret och därmed de skyldigheter som följer av 3 kap. naturgaslagen. Det är också klart utpekat vilka som är ansvariga för driften av såväl överförings- som distributionssystemen. Någon lagstiftningsåtgärd krävs därför inte i denna del.

Den svenska hållningen har hittills varit att alla som innehar ledningar eller ledningsnät också automatiskt är att se som systemansvariga. Detta synsätt har även varit rådande på ellagstiftningens område. Där har alla som innehar nätkoncession för ledning eller ledningsnät också bedömts vara systemansvariga. Den svenska naturgaslagstiftningen har i många delar ellagstiftningen som förlaga. Det finns också stora likheter när det gäller hur den EU-gemensamma regleringen för el och naturgas är uppbyggd. Ei konstaterar att det förnärvarande pågår en statlig utredning som bland annat ser över begreppet systemansvar när det gäller el (Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar Dir. 2024:12). Utredningen som antagit namnet Elmarknadsutredningen har den 24 april 2025 redovisat sitt uppdrag och har bland annat föreslagit hur termerna systemansvarig för överföringssystem och systemansvarig för distributionssystem kan införas och tydliggöras i ellagstiftningen. Det finns enligt Ei anledning att följa den aktuella utredningen och ta del av resultatet kring frågan om hur systemansvaret kan tydliggöras i ellagstiftningen. Det är inte uteslutet att erfarenheter gjorda kring ellagstiftningen också bör tillämpas i gasmarknadslagstiftningen. I avvaktan på den aktuella utredningen gör Ei bedömningen att någon ytterligare genomförandeåtgärd i svensk rätt inte är nödvändig med anledning av artikelns bestämmelser. Att en ny aktör – distributionsnätsoperatör för vätgas – tillkommit i det nya direktivet föranleder inte någon annan bedömning.

Artikel 44 – Uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystem

1. Varje systemansvarig för ett distributionssystem ska säkerställa systemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav på distribution av naturgas i enlighet med artiklarna 55 och 57 i detta direktiv, inbegripet när det gäller injektion av biometan, och på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla eller avveckla ett säkert, tillförlitligt och effektivt system inom sitt område, med vederbörlig hänsyn till miljön, de skyldigheter som anges i förordning (EU) 2024/1787 och främjandet av energieffektivitet.

2. Om tillsynsmyndigheterna så beslutar får systemansvariga för distributionssystem ansvara för säkerställandet av en effektiv förvaltning av gaskvaliteten i sina system i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas, när det krävs för systemförvaltning till följd av injektion av förnybar gas och koldioxidsnål gas.

3. Den systemansvariga för distributionssystem får inte i något fall diskriminera mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare, i synnerhet inte till förmån för sina anknutna företag.

4. Varje systemansvarig för ett distributionssystem ska förse övriga systemansvariga för ett distributions-, överförings- eller lagringssystem för naturgas eller systemansvariga för LNG-anläggning med den information som behövs för att säkerställa att transport och lagring av naturgas sker på ett sätt som är förenligt med en säker och effektiv drift av det sammanlänkade systemet.

5. Varje systemansvarig för distributionssystem ska förse systemanvändare med den information de behöver för effektivt tillträde till och användning av systemet.

6. När de systemansvariga för distributionssystem ansvarar för balans i distributionssystemet ska de av dem fastställda reglerna härför, inklusive regler för de avgifter för obalanser i energitillförseln som tas ut av användarna av deras nät, vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande. Villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas för distributionssystem tillhandahållande av sådana tjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 78.7 och ska offentliggöras.

7. Systemansvariga för distributionssystem ska samarbeta med systemansvariga för överföringssystem för att säkerställa att de marknadsaktörer som är anslutna till deras infrastruktur faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna för det inmatnings- och uttagssystem som distributionssystemet tillhör eller är anslutet till.

8. Systemansvariga för distributionssystem ska inte ha rätt att vägra ekonomiskt rimliga och tekniskt godtagbara ansökningar om anslutning av en ny eller befintlig men ännu inte ansluten produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas, förutom på de villkor som anges i artikel 38.

Bedömning

Artikeln som är delvis ny behandlar vilka skyldigheter den systemansvarige för distributionssystem för naturgas har.

Första punkten motsvarar artikel 25.1 i direktiv 2009/73/EG. När bestämmelsen behandlades efter införandet i ett delvis omarbetat utförande i det äldre gasmarknadsdirektivet resonerade lagstiftaren på följande sätt.

> Artikel 25.1 är något omformulerad med krav på att främja energieffektivisering och att den systemansvariga ska se till att nätet har en långsiktig förmåga att uppfylla rimliga krav på distributionen samt att de systemansvariga på affärsmässiga villkor ska driva, underhålla och utveckla näten. Kraven på att främja energieffektivitet torde vara täckt av miljöbalkens bestämmelser. Övriga ändringar innefattas av nuvarande bestämmelser i 3 och 6 kap. naturgaslagen. Det saknas därmed behov av att ändra lagstiftningen.

Det finns enligt Ei inte anledning att göra någon annan bedömning nu. Punkten föranleder inte någon ytterligare lagstiftningsåtgärd.

Punkten två är ny och ger tillsynsmyndigheterna möjlighet att besluta om att systemansvariga för distributionssystem ska ansvara för säkerställandet av en effektiv förvaltning av gaskvaliteten i sina system i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas, när det krävs för systemförvaltning till följd av injektion av förnybar gas och koldioxidsnål gas. I analysen av artikel 39.4 i direktivet konstaterar Ei, rörande systemansvarigas för överföringssystem skyldighet att säkerställa en effektiv förvaltning av gaskvaliteten i sina anläggningar i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas, bland annat att det är oklart vad som avses med uttrycket ”i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för gas”. Bestämmelsen bör tolkas så att den systemansvarige ska förvalta gasen i sina anläggningar på ett sådant sätt att gaskvaliteten kan upprätthållas. Att den systemansvarige måste förvalta gasen på ett sådant sätt följer av 3 kap. 1 § naturgaslagen. Av denna bestämmelse följer att företaget ansvarar för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas. I det ligger att gasen i ledningssystemet är av sådan kvalitet att den kan förvaras, hanteras och distribueras till kunder samt att kvaliteten bevaras. Dock bör kravet i bestämmelsen ändras till att omfatta naturgas, biogas och vätgas, se förslag i avsnitt 5.5. Bestämmelser om förvaltning av naturgas, vätgas och förnybar gas finns i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat föreskrifter om ledningssystem för naturgas (MSBFS 2009:7). Naturgas och övriga gaser omfattas av föreskrifter i MSBFS 2015:8, 2023:1, 2021:3, 2020:1. Utöver dessa bestämmelser som rör hur gasen ska hanteras finns standarder som t.ex. ISO. Inom ramen för CEN (European Committee for

Standardization) pågår ett arbete med standardisering av naturgas. Ytterligare bestämmelser som ska säkerställa att den systemansvariga säkerställer en säker och effektiv förvaltning behöver inte införas.

Punkten 3 motsvarar artikel 25.2 i direktiv 2009/73/EG. Förbud mot diskriminering av systemanvändare eller kategorier av systemanvändare finns redan idag i svensk rätt. I 3 kap. naturgaslagen finns exempelvis bestämmelser om övervakningsplaner. Bestämmelserna innebär att den som överför naturgas, och som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, ska upprätta en övervakningsplan. Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som företaget ska vidta för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden. Motsvarande sådana bestämmelser finns för den som lagrar naturgas.

I punkten 4 finns skyldighet för en systemansvarig för distributionssystem att lämna information till andra aktörer. Det gäller information som behövs för att säkerställa att transport och lagring av naturgas sker på ett sätt som är förenligt med en säker och effektiv drift av det sammanlänkade systemet. Punkten motsvarar artikel 25.3 i direktiv 2009/73/EG. Så här resonerade lagstiftaren då bestämmelsen infördes genom direktiv 2003/55/EG:[31]

> Som tidigare angetts råder det i svensk rätt ingen ovisshet om vem som har driftansvaret för naturgasledningarna. Det är således klart vilka som är ansvariga för driften av såväl överförings- som distributionssystemen. De skyldigheter som följer av naturgaslagen uppfyller också kraven i artikel 8.1. Någon åtgärd behöver därför inte vidtas i denna del.

Ei gör inte nu någon annan bedömning än den som gjordes då bestämmelsen infördes i EU-lagstiftningen genom direktiv 2003/55/EG.

Av punkten fem, som motsvarar artikel 25.4 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG, framgår att varje systemansvarig för distributionssystem ska förse systemanvändare med den information de behöver för effektivt tillträde till och användning av systemet. Kraven är genomförda i den svenska naturgaslagstiftningen genom de grundläggande bestämmelserna i 3 kap. 5 och 6 §§ naturgaslagen om skyldigheten att, på skäliga villkor, ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar och överföra naturgas. Vidare finns i 6 kap. 1a § naturgaslagen en skyldighet för den som innehar en naturgasledning att, i samband med att ny anslutning begärs, inom skälig tid lämna skriftlig uppgift om avgiften och övriga villkor för anslutningen och på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om de villkor som i fråga om anslutning för inmatning av naturgas gäller för gasens kvalitet, lukt eller tryck. De metoder som används för att utforma avgifter och villkor för anslutning ska

[31] Prop. 2004/05:62, s.108.

offentliggöras. I 6 kap. 4 § naturgaslagen finns en skyldighet för den som bedriver överföring av naturgas att offentliggöra avgifter och övriga villkor för överföring, lagring, respektive tillträde till anläggningen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om villkoren.

I punkt sex finns bestämmelser om skyldigheter för de systemansvariga för distributionssystem när de ansvarar för balans i distributionssystemet. Systemansvariga för distributionssystem i Sverige är idag inte ytterst ansvariga för balanseringen av sina system. Detta ansvar ligger istället på Swedegas AB som systembalansansvarig och de särskilt balansansvariga enligt reglerna i 7 kap. naturgaslagen. Sverige har också sedan 2019 en gemensam balanseringszon med Danmark. Direktivet ställer inte krav på att de systemansvariga för distributionssystemen ska handha sådan balansering, utan föreskriver endast bestämmelser som gäller om distributörerna har ett sådant ansvar. Följande överväganden gjordes kring ett svenskt genomförande då bestämmelsen infördes i EU-lagstiftningen genom artikel 12.5 i direktiv 2003/55/EG:[32]

> Artikel 12.5 avser situationen då en systemansvarig ansvarar för balanseringen av gasdistributionssystemet och de villkor som i så fall skall gälla för det ansvaret. Med hänsyn till den ringa omfattningen av det svenska naturgassystemet bedömer regeringen att det inte finns något behov av att ålägga de systemansvariga för distributionssystemet att ansvara för balansering. Bestämmelsen föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

Punkten sju innehåller en bestämmelse om att systemansvariga för distributionssystem ska samarbeta med systemansvariga för överföringssystem för att säkerställa att de marknadsaktörer som är anslutna till deras infrastruktur faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna. Bestämmelsen är ny och en motsvarande skyldighet för systemansvariga för överföringssystem om att samarbeta återfinns i artikel 39.3. Bestämmelse om samarbete i syfte att säkerställa att de marknadsaktörer som är anslutna till systemansvarigas infrastruktur faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna saknas i svensk rätt och bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.22.

Av punkten åtta, som är ny, framgår att systemansvariga för distributionssystem inte ska ha rätt att vägra ekonomiskt rimliga och tekniskt godtagbara ansökningar om anslutning av en ny eller befintlig men ännu inte ansluten produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas, förutom på de villkor som anges i artikel 38. Motsvarande bestämmelse för en systemansvarig för överföringssystem återfinns i artikel 41.2. Svensk lagstiftning på området saknas

[32] Prop. 2004/05:62, s. 112.

och ett svenskt genomförande är nödvändigt. Hur bestämmelsen bör genomföras framgår av överväganden i avsnitt 5.7.

Artikel 45 – Beslutsbefogenhet avseende anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till distributionssystemet

Tillsynsmyndigheterna ska kräva att systemansvariga för distributionssystem offentliggör transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Dessa förfaranden ska godkännas av tillsynsmyndigheterna. Medlemsstaterna får bevilja produktionsanläggningar för biometan anslutningsföreträde.

För ett snabbt genomförande av nätanslutning för produktion av biometan ska medlemsstaterna sträva efter att säkerställa att den systemansvariga för distributionssystemet iakttar rimliga tidsfrister för att bedöma ansökningar om injektion av biometan, lämna ett erbjudande och genomföra anslutningen, under tillsynsmyndigheternas övervakning i enlighet med artikel 78.1 t.

Bedömning

Artikeln som är ny reglerar skyldigheter för systemansvariga för distributionssystem när det gäller anslutning av vissa produktionsanläggningar. Artikeln motsvarar i vissa delar artikel 41 som vänder sig till systemansvariga för överföringssystem och anger skyldigheter för dessa när det gäller anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas.

I första punkten anges att tillsynsmyndigheterna ska kräva att systemansvariga för distributionssystem offentliggör transparenta och effektiva förfaranden för icke-diskriminerande anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Förfarandet ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Medlemsstaterna får bevilja produktionsanläggningar för biometan anslutningsföreträde.

I andra punkten anges att för snabbt genomförande för nätanslutning för produktion av biometan ska medlemsstaten sträva efter att säkerställa att den systemansvarige för distributionssystemet iakttar rimliga tidsfrister för att bedöma ansökningar om injektion av biometan, lämna ett erbjudande och genomföra anslutningen. Tillsynsmyndigheten ska övervaka tiden för genomförandet av anslutningen, enligt vad som följer av artikel 78.1 t.

Eftersom artikeln är ny och inhemsk lagstiftning saknas på området, måste den genomföras i den svenska lagstiftningen. Hur artikeln bör genomföras i svensk rätt framgår av överväganden i avsnitt 5.7.

Artikel 46 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas

1. Om den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas utgör en del av ett vertikalt integrerat företag ska denna åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution eller vätgasdistribution. Dessa regler ska inte ge upphov till någon skyldighet att skilja ägandet av tillgångar i distributionssystemet eller distributionsnätet för vätgas från det vertikalt integrerade företaget. Medlemsstaterna får föreskriva att operatörer av distributionsnät för vätgas kan hyra eller leasa vätgasnätstillgångar från andra ägare av distributionssystem, systemansvariga för distributionssystem eller operatörer av distributionsnät för vätgas inom samma företag. Sådan hyrning eller leasing får inte leda till korssubventionering mellan olika systemansvariga och operatörer.

2. Utöver de krav som fastställts i punkt 1 ska den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas, om denna utgör en del av ett vertikalt integrerat företag, med avseende på sin organisation och sitt beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution eller vätgasdistribution. För att uppnå detta ska följande minimikriterier gälla:

a) Ledningen för den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade naturgasföretaget eller det vertikalt integrerade företaget som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften avseende produktion, överföring eller leverans av naturgas och vätgas.

b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ledningen för den systemansvarige för distributionssystemet eller operatören av distributionsnät för vätgas beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.

c) Den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget eller det vertikalt integrerade företaget, när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll och utveckling av nätet. För detta ändamål ska den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas förfoga över de resurser som krävs, inbegripet mänskliga, tekniska, ekonomiska och fysiska resurser. Detta ska inte hindra förekomsten av lämpliga samordningsmekanismer för att säkerställa att moderföretagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 78.7, i ett dotterföretag

skyddas. Detta ska särskilt göra det möjligt för moderföretaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvarige för distributionssystemet eller av operatören av distributionsnät för vätgas och att fastställa övergripande gränser för dess dotterföretags skuldsättningsnivåer. Det ska inte vara tillåtet för moderföretaget att ge instruktioner för den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgradering av distributionsnät, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

d) Den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas ska upprätta en övervakningsplan där det anges vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende, och ska säkerställa att det kontrolleras att den övervakningsplanen följs; i övervakningsplanen ska anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla detta mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs, den övervakningsansvariga för den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas ska till tillsynsmyndigheten överlämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits; den övervakningsansvariga för den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas och anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.

3. Om den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas ingår i ett vertikalt integrerat företag ska medlemsstaterna säkerställa att dennas verksamhet övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvariga eller operatören inte kan dra fördel av sin vertikala integrering för att snedvrida konkurrensen. Vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem eller operatörer av distributionsnät för vätgas får i synnerhet inte i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har.

4. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 på systemansvariga för distributionssystem som ingår i ett integrerat naturgasföretag som har mindre än 100 000 anslutna kunder. Om en systemansvarig för distributionssystem omfattas av ett undantag i enlighet med den här punkten den 4 augusti 2024 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 på en operatör av distributionsnät för vätgas inom samma företag, förutsatt att det sammanlagda antalet anslutna kunder hos den systemansvariga för distributionssystem och operatören av distributionsnät för vätgas förblir lägre än 100 000.

Bedömning

I artikel 46 finns bestämmelser om åtskillnad för systemansvariga för distribution och operatörer av distributionsnät för vätgas. Artikeln motsvarar artikel 26 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG när det gäller åtskillnad för systemansvariga för distribution. Bestämmelserna för operatörer av distributionsnät för vätgas är nya. Om den systemansvariga för distribution eller operatörer av distributionsnät för vätgas är en del av ett vertikalt integrerat företag ska denne, åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande, vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution.

Artikel 46.2 innehåller de kriterier som ska uppfyllas för att säkerställa oberoendet. Bestämmelserna infördes i EU-rätten redan genom direktiv 2003/55 EG. Det fanns emellertid en möjlighet enligt direktiv 2003/55 EG att undanta koncerner som hade färre än 100 000 anslutna kunder. Sverige har utnyttjat möjligheten till undantag, vilket inneburit att de svenska naturgasdistributörerna helt har undantagits från kraven i delar av artikel 46.2. Möjligheten till undantag, vilken också kvarstod i direktiv 2009/73/EG, återfinns nu i artikel 46.4 i det nya gasmarknadsdirektivet. Motsvarande möjlighet till undantag för operatörer av distributionsnät för vätgas finns under förutsättning att operatören ingår i samma företag som en systemansvarig för distributionssystem som omfattas av ett sådant undantag.

Vissa av kraven i artikeln har dock, trots möjlighet till undantag, redan genomförts i svensk lagstiftning för systemansvariga för distributionssystem genom gemensamma bestämmelser med den som är systemansvarig för överföringssystem. I naturgaslagen anges bestämmelser om juridisk och personell åtskillnad (3 kap. 2 §) och skyldighet att upprätta en övervakningsplan (3 kap. 9 §). Av 1 kap. 6 § naturgaslagen framgår att med överföring av naturgas avses i lagen överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar.

Vissa av bestämmelserna kring systemansvariga för distributionssystem skärptes genom direktiv 2009/73/EG. Till följd av detta genomfördes vissa av direktivets bestämmelser på området i naturgaslagen. Av förarbetena, då bestämmelserna infördes i naturgaslagen, framgår följande.[33]

> Det nya gasmarknadsdirektivet innebär att det ställs strängare krav när det gäller upprättandet av övervakningsplan (artikel 26.2 d). Regeringen bedömer att de nya reglerna i denna del motiverar att de svenska bestämmelserna ses över. …. Vidare finns nya bestämmelser i artikel 26.3, där det nu framgår att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av

[33] Prop. 2010/11:70, s. 151.

det integrerade företaget har. Regeringen bedömer att det är motiverat med lagstiftning i denna del.

I nationell lagstiftning saknas bestämmelser om åtskillnad för operatörer av distributionsnät för vätgas. Sådana bestämmelser bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.15.

Artikel 47 – Skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 74 eller någon annan lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter ska varje systemansvarig för distributionssystem behandla kommersiellt känsliga uppgifter som denna erhåller inom ramen för sin affärsverksamhet konfidentiellt, och ska förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt.

2. Systemansvariga för distributionssystem får, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av naturgas, inte missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 27 i direktiv 2009/73/EG som i sin tur var oförändrad i förhållande till artikel 14 i direktiv 2003/55/EG och vänder sig till systemansvarig för distributionssystem för naturgas. Motsvarande bestämmelser om skyldigheter för systemansvariga för transmissionssystem för naturgas återfinns i artikel 40 i direktivet. Artikeln anger i första punkten att den systemansvarige för distributionssystem ska bevara sekretessen för de kommersiellt känsliga uppgifter som den systemansvarige får i verksamheten. Den systemansvarige ska också förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Enligt andra punkten får den systemansvarige, i samband med försäljning eller köp av naturgas från anknutna företag, inte missbruka kommersiellt känsliga uppgifter från tredje part.

Lagstiftaren har tidigare funnit att artikeln inte kräver någon svensk lagstiftningsåtgärd.

När det gäller distributionssystemen som drivs i kommunal regi har riksdag och regering tidigare funnit att bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen (1980:100), numera offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), är tillämpliga och någon lagstiftningsåtgärd därför inte varit nödvändig. Detta ställningstagande grundade sig på de överväganden som gjordes gällande Affärsverket svenska kraftnät i egenskap av stamnätföretag för el (systemansvarig för överföringssystem), numera transmissionsnätsföretag och motsvarande

bestämmelser om sekretess för kommersiellt känsliga uppgifter i verksamheten i artikel 12 i elmarknadsdirektivet.[34]

> Enligt artikel 12 skall den systemansvarige bevara sekretessen för kommersiellt känsliga uppgifter som denne fått i verksamheten. Artikeln motsvaras av den tidigare artikel 9 i det gamla elmarknadsdirektivet, 96/92/EG. Svenska kraftnät är en statlig myndighet och omfattas därför av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen (1980:100). När det gamla elmarknadsdirektivet genomfördes i svensk rätt ansåg regeringen och riksdagen att kraven på att den systemansvarige skall bevara sekretessen för kommersiellt känsliga uppgifter är uppfyllda genom regleringen i sekretesslagen (prop. 1997/98:159 s. 24 f). Regeringen gör samma bedömning i dag när det nya elmarknadsdirektivet skall genomföras. Det behövs alltså ingen lagstiftningsåtgärd för att genomföra direktivets artikel 12.

När det gäller distributionsnätsföretag som drivs som enskilt ägda aktiebolag har tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen, numera offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), inte ansetts tillämpliga i företagens verksamhet. När dessa bestämmelser introducerades i gasmarknadsdirektivet år 2003 uttalade regeringen följande kring behovet av lagstiftning för distributionsnätsföretag som drivs som aktiebolag.[35] Övervägandena var de samma som för systemansvarige för överföringssystem som drevs i privat regi.

> Den mest ingripande åtgärden för att uppfylla direktivets krav vore att föreskriva om tystnadsplikt för anställda i de företag som inte omfattas av den befintliga sekretesslagstiftningen. När det tidigare elmarknadsdirektivet (direktiv 96/92/EG) skulle genomföras ansåg både regeringen och riksdagen att starka skäl talade mot att införa tystnadsplikt för de elnätsföretag som inte drivs i kommunal regi (jfr prop. 1997/98:159, s. 25 f.). Även vid genomförandet av det tidigare naturgasmarknadsdirektivet (direktiv 98/30/EG), som också innehöll bestämmelser om sekretess, gjordes bedömningen att några regler om tystnadsplikt för företagen på naturgasmarknaden inte borde införas i den svenska lagstiftningen (jfr prop. 1999/2000:72, s. 74 f.). Regeringen kan inte heller nu se att det har kommit fram några starkt vägande skäl som talar för att införa särskilda regler om tystnadsplikt för företagen på naturgasmarknaden. Av genomgången av artikel 25.9 (se nedan) framgår också att det, enligt konkurrenslagens regel om missbruk av dominerande ställning, inte är tillåtet att i en konkurrensutsatt verksamhet utnyttja information som man fått tillgång till i en monopolverksamhet. Någon lagstiftningsåtgärd behövs därför inte.

Som också redogjorts för under bedömningen av artikel 40 har sedan det förra gasmarknadsdirektivet trädde i kraft även lagen (2018:558) om företagshemligheter införts i svensk rätt. Denna lag tydliggör vad som gäller vid obehöriga angrepp på företagshemligheter. Lagen genomför delvis Europaparlamentets och rådets direktiv 2016/943/EU av den 8 juni 2016 om skydd

[34] Prop. 2004/05:62, s. 51 och s. 110–112.
[35] A prop. s. 110–112.

mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs.

Ei gör bedömningen, i likhet med den regeringen och riksdag gjort sedan tidigare, att någon lagstiftningsåtgärd inte är nödvändig med anledning av de aktuella bestämmelserna i artikeln.

Artikel 48 – Slutna distributionssystem för naturgas

1. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter klassificerar som ett slutet distributionssystem ett system som distribuerar naturgas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4, levererar gas till hushållskunder, förutsatt att

a) driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller

b) systemet distribuerar naturgas huvudsakligen till ägaren av eller den driftsansvariga för systemet eller till företag med anknytning till ägaren av eller den driftsansvariga för systemet.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna undantar den driftsansvariga för ett slutet distributionssystem för naturgas från det krav som fastställs i artikel 31 att tarifferna eller de metoder som använts för att beräkna dem måste godkännas innan de träder i kraft i enlighet med artikel 78.

3. Vid beviljandet av undantag enligt punkt 2 i denna artikel ska de gällande tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet för naturgas, ses över och godkännas i enlighet med artikel 78.

4. Undantag enligt punkt 2 ska även kunna beviljas för tillfällig användning av ett litet antal hushållskunder som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får gas levererad genom ett slutet distributionssystem.

5. Slutna distributionssystem ska vid tillämpning av detta direktiv anses vara distributionssystem.

Bedömning

Artikel 48 punkterna 1–4 motsvarar artikel 28 i direktiv 2009/73/EG och ger en medlemsstat möjlighet att klassificera vissa distributionssystem som ett slutet distributionssystem. Det handlar om system som distribuerar naturgas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller plats där

gemensamma tjänster tillhandahålls. Punkten 5 är ny och klargör endast att ett slutet distributionssystem anses vara ett distributionssystem i direktivets mening. Ett slutet distributionssystem kan befrias från skyldigheten att tillämpa av tillsynsmyndigheten i förväg godkända distributionstariffer.

I 6 kap. 22 § naturgaslagen anges att regeringen får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna enligt 1 b, 5 och 6 §§ i fråga om naturgasledning eller ledningsnät som används för överföring av naturgas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet. Bestämmelsen är frivillig att införa och Sverige har valt att göra det. Någon ytterligare genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 49 – Kombinerat systemansvar

1. Artikel 46.1 ska inte hindra driften av en systemansvarig med kombinerat ansvar för överföring, lagrings- eller LNG-anläggningar för naturgas eller för distributionssystem, under förutsättning att den systemansvariga följer de relevanta bestämmelserna i kapitel IX.

2. Artikel 46.1 ska inte hindra verksamheten för en operatör med kombinerat ansvar för överföringsnät för vätgas, vätgasterminaler, lagringsanläggningar för vätgas eller distributionsnät för vätgas, under förutsättning att operatören följer artiklarna 68 och 69.

3. Punkterna 1 och 2 i denna artikel ska inte hindra verksamheten för en systemansvarig eller operatör med kombinerat ansvar för både naturgas- och vätgassystemen, om inte annat följer av kraven i artikel 69.

Bedömning

Artikeln handlar om undantag från artikel 46.1 för kombinerat systemansvar för den systemansvariga för naturgassystem och operatörer av vätgassystem. Enligt artikel 46 punkten 1 ska sådana aktörer, om de är del av ett vertikalt integrerat företag, åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution eller vätgasdistribution. För att bestämmelserna i artikel 46 inte ska hindra kombinerat systemansvar måste artiklarna om åtskillnad följas.

När det gäller naturgas ska relevanta artiklar om åtskillnad i kapitel IX (artikel 60–75) följas. För vätgas gäller att bestämmelserna i artikel 68 och 69 ska följas. Kombinerat ansvar kan avse både naturgas och vätgas under förutsättning att bestämmelserna i artikel 68 och 69 följs.

Det svenska regelverket medger redan idag ett kombinerat systemansvar. För överväganden och förslag kring åtskillnad på gasmarknaden, se avsnitt 5.13, 5.14, 5.15 och 5.16.

4.7 Kapitel VII – Regler för särskilda vätgasnät

Artikel 50 – Uppgifter för operatörer av vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler

1. Varje operatör av ett vätgasnät, en lagringsanläggning för vätgas eller en vätgasterminal ska ansvara för att

a) på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla, inbegripet genom ändrad användning, en säker och tillförlitlig infrastruktur för vätgastransport eller lagring av vätgas, med vederbörlig hänsyn till miljön och i nära samarbete med anslutna och angränsande operatörer av vätgasnät i syfte att optimera samlokaliseringen av produktion och användning av vätgas samt på grundval av den tioåriga nätutvecklingsplan som avses i artikel 55,

b) säkerställa vätgassystemets långsiktiga förmåga att uppfylla rimliga krav som har fastställts för transport och lagring av vätgas i enlighet med den tioåriga nätutvecklingsplan som avses i artikel 55,

c) säkerställa tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sina skyldigheter,

d) förse operatörer av andra nät eller system med vilka dess system är sammanlänkat med tillräcklig information, bland annat om vätgaskvalitet, för att en säker och effektiv drift och samordnad utveckling av och driftskompatibilitet i det sammanlänkade systemet ska kunna säkerställas,

e) användare av vätgassystem eller kategorier av infrastrukturanvändare inte diskrimineras, i synnerhet inte till förmån för dess anknutna företag,

f) förse användarna av vätgassystem med den information som de behöver för ett effektivt tillträde till infrastrukturen,

g) vidta alla rimliga åtgärder för att förhindra och minimera vätgasutsläpp i sin verksamhet och med jämna mellanrum och under operatörens ansvar genomföra en undersökning för detektering och reparation av vätgasläckage avseende alla relevanta komponenter,

h) lämna in en rapport om detektering av vätgasläckage och, vid behov, ett reparations- eller ersättningsprogram till de behöriga myndigheterna samt årligen offentliggöra statistisk information om detektering och reparation av vätgasläckage.

2. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska sträva efter att säkerställa en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet för integrering av en europeisk vätgasinfrastruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov som har fastställts i den tioåriga nätutvecklingsplan som avses i artikel 55 i detta direktiv och den unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanen för vätgas som avses i artikel 60 i förordning (EU) 2024/1789 och med hänsyn till behovet av en tryggad vätgasförsörjning. Efter certifiering enligt artikel 71 i detta direktiv och artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789 får medlemsstaternas behöriga myndigheter besluta att ge en eller ett begränsat antal operatörer av överföringsnät för vätgas ansvar för att säkerställa gränsöverskridande kapacitet.

3. Om så är lämpligt för systemförvaltning och slutanvändare, ska tillsynsmyndigheten anförtro åt operatörer av vätgasnät ansvaret för att säkerställa en effektiv förvaltning av vätgaskvalitet och en stabil vätgaskvalitet i sina nät i linje med tillämpliga kvalitetsstandarder för vätgas.

4. Operatörer av vätgasnät ska ansvara för balans i sina nät från och med den 1 januari 2033, eller från och med ett tidigare datum om detta föreskrivs av tillsynsmyndigheten. Regler om balans i vätgasnät som antas av operatörer av vätgasnät ska vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande, inklusive reglerna för de avgifter för obalanser i energitillförseln som tas ut från användarna av deras nät.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i tidigare direktiv och handlar om skyldigheter och uppgifter för operatörer av vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler.

Operatör av vätgasnät är enligt artikel 2 punkt 25 (26 överföringsnät för vätgas och 27 distributionsnät för vätgas) varje fysisk eller juridisk person som bedriver vätgastransport och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av vätgasnätet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänkningar till andra vätgasnät och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på vätgastransport.

En operatör av lagringsanläggningar för vätgas är enligt artikel 2 punkt 6 varje fysisk eller juridisk person som bedriver verksamhet för lagring av vätgas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för vätgas.

En operatör av vätgasterminal är enligt artikel 2 punkt 9 varje fysisk eller juridisk person som utför uppgiften att lossa och omvandla flytande väte eller flytande ammoniak till vätgas för injektion i vätgasnätet eller naturgassystemet eller

kondensering och lastning av vätgas och som ansvarar för driften av en vätgasterminal.

Punkten 4 behöver inte genomföras förrän till den 1 januari 2033 och omfattas inte av uppdraget.

Svensk lagstiftning saknar helt bestämmelser om dessa aktörer och åtgärder för genomförande krävs. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.5.

Artikel 51 – Befintliga vätgasnät

1. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna får bevilja undantag från kraven i en eller flera av artiklarna 35, 46, 68, 69, 70 och 71 i detta direktiv och artiklarna 7 och 65 i förordning (EU) 2024/1789 för vätgasnät som tillhörde ett vertikalt integrerat företag den 4 augusti 2024.

2. Ett undantag som beviljas enligt punkt 1 ska upphöra att gälla om

a) tillsynsmyndigheten, på begäran av det vertikalt integrerade företaget, beslutar att upphäva undantaget,

b) det vätgasnät som omfattas av undantaget ansluts till ett annat vätgasnät,

c) det vätgasnät som omfattas av undantaget eller dess kapacitet utvidgas med mer än 5 % i fråga om längd eller kapacitet jämfört med den 4 augusti 2024, eller

d) tillsynsmyndigheten genom ett beslut konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt.

3. Vart sjunde år från och med dagen för beviljandet av ett undantag enligt punkt 1 ska tillsynsmyndigheten offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, på vätgasinfrastrukturen och på utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten.

4. Tillsynsmyndigheterna får begära att operatörer av befintliga vätgasnät förser dem med all information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Bedömning

Sverige saknar befintliga vätgasnät och omfattas inte av artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 52 – Geografiskt avgränsade vätgasnät

1. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna får bevilja undantag från artiklarna 68 och 71 eller från artikel 46 för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område. Under undantagets giltighetstid ska ett sådant nät uppfylla samtliga följande villkor:

a) Det får inte omfatta sammanlänkningar för vätgas.

b) Det får inte vara direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett vätgasnät som inte omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna artikel eller artikel 51.

c) Det ska i första hand användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till detta nät.

d) Det får inte vara anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna artikel och som drivs av samma operatör av vätgasnät.

2. Tillsynsmyndigheten ska anta ett beslut om att återkalla undantaget enligt punkt 1 om den konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten påverkas negativt, eller om något av de villkor som förtecknas i punkt 1 inte längre är uppfyllt.

Vart sjunde år från beviljandet av ett undantag enligt punkt 1 ska tillsynsmyndigheten offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, på vätgasinfrastrukturen och på utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten.

Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att begäranden om tillträde från vätgasproducenter samt ansökningar om anslutning från industrikunder anmäls till tillsynsmyndigheten, offentliggörs och behandlas enligt artikel 42. Vid offentliggörandet av begäranden om tillträde ska kommersiellt känsliga uppgifter behandlas konfidentiellt.

Bedömning

Artikeln är ny om handlar om undantag för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område. Artikeln är frivillig att införa. Den svenska lagstiftningen saknar bestämmelser om detta och bör kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.17.

Artikel 53 – Sammanlänkningar för vätgas med tredjeländer

1. Unionen ska för varje sammanlänkning för vätgas mellan medlemsstater och tredjeländer innan den tas i drift ingå ett internationellt avtal i enlighet med artikel 218 i EUF-fördraget med de berörda anslutna tredjeländerna, där driftsreglerna för den berörda sammanlänkningen för vätgas fastställs, när så är nödvändigt för att säkerställa samstämmighet och överensstämmelse med de regler för vätgasnät som fastställs i detta direktiv och förordning (EU) 2024/1789. Ett internationellt avtal ska inte anses vara nödvändigt om den medlemsstat som är ansluten eller har för avsikt att anslutas genom en sammanlänkning för vätgas förhandlar om och ingår ett mellanstatligt avtal med de berörda anslutna tredjeländerna i enlighet med artikel 89 i detta direktiv, i vilket driftsreglerna för den berörda sammanlänkningen för vätgas fastställs för att säkerställa samstämmighet och överensstämmelse med de regler för vätgasnät som fastställs i detta direktiv och i förordning (EU) 2024/1789.

2. Punkt 1 i denna artikel ska inte påverka tillämpningen av artikel 85 eller fördelningen av befogenheter mellan unionen och medlemsstaterna.

3. Punkt 1 ska inte heller påverka unionens och medlemsstaternas möjlighet att, enligt sina respektive befogenheter och i enlighet med tillämpliga förfaranden, inleda dialoger med anslutna tredjeländer, inbegripet för att upprätta samarbete i frågor som är relevanta för vätgasproduktion, såsom sociala frågor och miljöfrågor.

Bedömning

Artikeln handlar om unionens skyldigheter att ingå avtal med tredje land för sammanlänkning av vätgassystem, då det inte finns mellanstatliga avtal. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 54 – Konfidentiell behandling när det gäller operatörer av vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler

1. Utan att det påverkar lagstadgade skyldigheter att lämna uppgifter ska varje operatör av ett vätgasnät, en lagringsanläggning för vätgas och en vätgasterminal och varje ägare till ett vätgasnät behandla kommersiellt känsliga uppgifter som erhålls i verksamheten konfidentiellt, och förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. I synnerhet om operatören av ett vätgasnät, en lagringsanläggning för vätgas eller en vätgasterminal eller ägaren till ett vätgasnät ingår i ett vertikalt integrerat företag, får denne inte röja några kommersiellt känsliga uppgifter för andra delar av det vertikalt integrerade företaget än systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem eller operatörer av vätgasnät, såvida detta inte är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

2. Operatören av ett vätgasnät, en lagringsanläggning för vätgas eller en vätgasterminal får inte, i samband med anknutna företags försäljning eller köp av vätgas, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

3. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens och en välfungerande marknad ska offentliggöras. Denna skyldighet påverkar inte kravet att skydda kommersiellt känsliga uppgifter.

Bedömning

Bestämmelsen motsvarar artikel 40, men berör specifikt vätgasoperatörer och ägare av vätgasnät.

Samma bedömning gäller som för artikel 40. Det saknas anledning att införa särskilda bestämmelser med anledning av artikeln.

4.8 Kapitel VIII – Integrerad nätplanering

Artikel 55 – Nätutveckling för naturgas och vätgas och befogenhet att fatta investeringsbeslut

1. Samtliga systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska åtminstone vartannat år till den berörda tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan som grundar sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan efter att ha samrått med berörda intressenter i enlighet med punkt 2 f. Det ska finnas en gemensam nätutvecklingsplan per medlemsstat för naturgas och en gemensam nätutvecklingsplan per medlemsstat för vätgas, eller en gemensam plan för naturgas och vätgas per medlemsstat.

Medlemsstater som tillåter en gemensam plan ska säkerställa att en sådan plan är tillräckligt transparent så att tillsynsmyndigheten tydligt kan identifiera de särskilda behov inom naturgassektorn och inom vätgassektorn som planen behandlar. Separat modellering ska göras för varje energibärare, med separata kapitel som visar nätkartor för naturgas och nätkartor för vätgas.

Medlemsstater där separata planer för naturgas och vätgas utarbetas ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas har ett nära samarbete om beslut behöver fattas för att säkerställa systemeffektivitet, enligt definitionen i artikel 2.4 i direktiv (EU) 2023/1791, mellan energibärare, till exempel för ändrad användning.

Operatörer av överföringsnät för vätgas ska ha ett nära samarbete med systemansvariga för överföringssystem för el och systemansvariga för

distributionssystem för el, i tillämpliga fall, för att samordna gemensamma infrastrukturkrav, såsom placeringen av elektrolysanläggningar och den berörda överföringsinfrastrukturen, och ska ta största möjliga hänsyn till deras synpunkter.

Medlemsstaterna ska sträva efter att säkerställa samordnade planeringssteg i de tioåriga nätutvecklingsplanerna för naturgas, vätgas respektive el.

Infrastrukturoperatörer, inbegripet operatörer av LNG-terminaler, systemansvariga för lagringssystem för naturgas, systemansvariga för distributionssystem, operatörer av distributionsnät för vätgas, operatörer av vätgasterminaler, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas, operatörer av fjärrvärmeinfrastruktur och eloperatörer, ska vara skyldiga att tillhandahålla till och utbyta all relevant information med systemansvariga för överföringssystem och operatörer för överföringsnät för vätgas för den tioåriga nätutvecklingsplanen. Den tioåriga nätutvecklingsplanen för naturgas ska innehålla effektiva åtgärder för att garantera naturgassystemets tillräcklighet och försörjningstryggheten, särskilt överensstämmelse med de standarder för infrastruktur som anges i förordning (EU) 2017/1938. De tioåriga nätutvecklingsplanerna ska offentliggöras och finnas tillgängliga på en webbplats tillsammans med resultatet av samrådet med berörda intressenter. Den webbplatsen ska uppdateras regelbundet för att säkerställa att alla berörda intressenter informeras om tidpunkten och sättet för samt omfattningen av samrådet.

2. De tioåriga nätutvecklingsplaner som avses i punkt 1 ska särskilt

a) innehålla omfattande och detaljerad information om de viktigaste infrastrukturer som behöver byggas upp eller uppgraderas under de kommande tio åren, med beaktande av all infrastrukturförstärkning som behövs för att ansluta anläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas och inbegripet infrastruktur som utvecklats för att möjliggöra omvända flöden till överföringsnätet,

b) innehålla information om alla investeringar som redan beslutats och fastställa nya investeringar och efterfrågelösningar som inte kräver nya infrastrukturinvesteringar som måste verkställas under de kommande tre åren,

c) när det gäller naturgas, inkludera omfattande och detaljerad information om infrastruktur som kan eller ska avvecklas,

d) när det gäller vätgas, inkludera omfattande och detaljerad information om infrastruktur vars användning kan eller ska ändras till överföring av vätgas, särskilt för att leverera vätgas till slutanvändare inom sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen, med beaktande av potentialen för minskade

växthusgasutsläpp och energi- och kostnadseffektiviteten i förhållande till andra alternativ,

e) ange en tidsfrist för alla investeringsprojekt och alla avvecklingsprojekt,

f) baseras på ett gemensamt scenario som utarbetas vartannat år av berörda infrastrukturoperatörer, inbegripet berörda systemansvariga för distributionssystem, för åtminstone naturgas, vätgas, el och, i tillämpliga fall, fjärrvärme,

g) när det gäller naturgas, vara förenliga med resultaten av de gemensamma och nationella riskbedömningarna enligt artikel 7 i förordning (EU) 2017/1938,

h) vara i linje med den integrerade nationella energi- och klimatplanen och dess uppdateringar, beakta läget enligt de integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter som lämnas in i enlighet med förordning (EU) 2018/1999, vara förenliga med de mål som fastställs i direktiv (EU) 2018/2001 och stödja det klimatneutralitetsmål som anges i artiklarna 2.1 och 4.1 i förordning (EU) 2021/1119,

i) vara förenliga med den unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanen för naturgas som avses i artikel 32 i förordning (EU) 2024/1789 och den unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplan för vätgas som avses i artikel 60 i den förordningen, beroende på vad som är tillämpligt,

j) beakta den utvecklingsplan för distributionsnät för vätgas som avses i artikel 56 och de avvecklingsplaner för naturgasnätet som avses i artikel 57.

De gemensamma scenarier som avses i första stycket f ska baseras på rimliga antaganden om utvecklingen av produktion, leverans och förbrukning, särskilt behoven inom sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen, med beaktande av potentialen för minskade växthusgasutsläpp och energi- och kostnadseffektiviteten i förhållande till andra alternativ, och ska beakta efterfrågelösningar som inte kräver nya infrastrukturinvesteringar. De ska också ta hänsyn till gränsöverskridande utbyten, inbegripet med tredjeländer, och vätgaslagringens roll samt integreringen av vätgasterminaler. Infrastrukturoperatörer ska genomföra en omfattande samrådsprocess om dessa scenarier som är öppen för berörda intressenter, inbegripet systemansvariga för distributionssystem för naturgas och el, operatörer av distributionsnät för vätgas, sammanslutningar som är verksamma på marknaderna för el, naturgas och vätgas, företag på värme- och kylområdet, leverans- och produktionsföretag, oberoende aggregatorer, laststyrningsoperatörer, organisationer som arbetar med energieffektivitetslösningar, energikonsumentorganisationer och företrädare för

det civila samhället. Samråden ska äga rum i ett tidigt skede före utarbetandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen på ett öppet, inkluderande och transparent sätt. Alla handlingar som tillhandahålls av infrastrukturoperatörerna för att underlätta samråden ska offentliggöras, liksom resultatet av samrådet med berörda intressenter. Den relevanta webbplatsen ska uppdateras i god tid när dessa handlingar finns tillgängliga, så att berörda intressenter får tillräcklig information för att kunna delta i samrådet på ett effektivt sätt.

De gemensamma scenarier som avses i första stycket f i denna punkt ska vara i linje med unionsomfattande scenarier som fastställs i enlighet med artikel 12 i förordning (EU) 2022/869 och med den integrerade nationella energi- och klimatplanen och dess uppdateringar i enlighet med förordning (EU) 2018/1999 och stödja det klimatneutralitetsmål som anges i artiklarna 2.1 och 4.1 i förordning (EU) 2021/1119. Sådana gemensamma scenarier ska godkännas av den behöriga nationella myndigheten. Det europeiska vetenskapliga rådgivande organet för klimatförändringar, som inrättats enligt artikel 10a i förordning (EG) nr 401/2009, får på eget initiativ avge ett yttrande om gemensamma scenariers förenlighet med unionens energi- och klimatmål för 2030 och dess klimatneutralitetsmål för 2050. Det yttrandet ska beaktas av den behöriga nationella myndigheten.

3. När de tioåriga nätutvecklingsplanerna utarbetas ska den systemansvariga för överföringssystem och operatören av överföringsnät för vätgas fullt ut beakta potentialen för alternativ till systemutbyggnad, till exempel användning av efterfrågeflexibilitet, förväntad förbrukning till följd av tillämpningen av principen om energieffektivitet först i enlighet med artikel 27 i direktiv (EU) 2023/1791, handel med andra länder och de unionsomfattande nätutvecklingsplanerna. Med tanke på integreringen av energisystem ska den systemansvariga för överföringssystem och operatören av överföringsnät för vätgas, när så är möjligt, bedöma hur behov som griper över system för el, värme i tillämpliga fall och naturgas och vätgas ska hanteras, inbegripet information om optimal lokalisering av och storlek på energilagring och kraft-till-gas-tillgångar samt samlokalisering av produktion och förbrukning av vätgas. Operatören av överföringsnät för vätgas ska inkludera information om lokaliseringen av slutanvändare i de sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen i syfte att rikta in sig på användningen av förnybar och koldioxidsnål vätgas i dessa sektorer.

4. Tillsynsmyndigheten ska ha öppna och transparenta samråd med alla nuvarande och potentiella systemanvändare om den tioåriga nätutvecklingsplanen. Av personer eller företag som hävdar att de är potentiella systemanvändare får det krävas att de underbygger sådana påståenden. Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra resultatet av samrådsprocessen, inbegripet eventuella behov av investeringar, avveckling av tillgångar och efterfrågelösningar som inte kräver nya infrastrukturinvesteringar.

5. Tillsynsmyndigheten ska undersöka om den tioåriga nätutvecklingsplanen är förenlig med punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel, omfattar alla investeringsbehov som fastställts under samrådsprocessen och, i förekommande fall, om den överensstämmer med den mest aktuella unionsomfattande simulering av scenarier med avbrott i gasförsörjning som gjorts av det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas (Entso för gas) enligt artikel 7 i förordning (EU) 2017/1938, med de regionala och nationella riskbedömningarna enligt artikel 7 i förordning (EU) 2017/1938 och med de icke-bindande unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna (de unionsomfattande nätutvecklingsplanerna), som avses i artikel 30.1 b i förordning (EU) 2019/943, och med artiklarna 32 och 60 i förordning (EU) 2024/1789. Om det uppstår några tvivel om överensstämmelse med de unionsomfattande nätutvecklingsplanerna, ska tillsynsmyndigheten samråda med Acer. Tillsynsmyndigheten får kräva att den systemansvariga för överföringssystem ändrar sin tioåriga nätutvecklingsplan.

De behöriga nationella myndigheterna ska undersöka huruvida den tioåriga nätutvecklingsplanen överensstämmer med det klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2.1 i förordning (EU) 2021/1119, med den nationella energi- och klimatplanen och dess uppdateringar och med de integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter som lämnas in i enlighet med förordning (EU) 2018/1999 och får vid bristande överensstämmelse ge tillsynsmyndigheten ett motiverat yttrande om den bristande överensstämmelsen, som vederbörligen ska beaktas.

6. Tillsynsmyndigheten ska övervaka och utvärdera genomförandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen.

7. För det fall en oberoende systemansvarig eller en oberoende systemansvarig för överföring, eller en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas eller en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas, av någon annan orsak än tvingande orsaker som ligger utanför dennas kontroll, inte verkställer en investering som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheten är skyldig att vidta minst en av följande åtgärder för att säkerställa att investeringen i fråga görs om den fortfarande är relevant på grundval av den senaste tioåriga nätutvecklingsplanen:

a) Kräva att den systemansvariga för överföringssystem eller operatören av överföringsnät för vätgas verkställer investeringen.

b) Anordna ett anbudsförfarande för investeringen som är öppet för alla investerare.

c) Förpliktiga den systemansvarige för överföringssystemet eller operatören av överföringsnät för vätgas att godta en kapitalökning för att finansiera den nödvändiga investeringen och tillåta oberoende investerare att delta i kapitalet.

Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt första stycket b får den kräva att den systemansvariga för överföringssystem eller operatören av överföringsnät för vätgas godtar något eller några av följande alternativ, nämligen

a) finansiering av tredje part,

b) uppförande, ändrad användning eller avveckling av tredje part,

c) egen uppbyggnad av de nya tillgångarna i fråga,

d) egen drift av de nya tillgångarna i fråga.

Den systemansvarig för överföringssystem eller operatören av överföringsnät för vätgas ska lämna investerarna all information som behövs för att göra investeringen, ska ansluta nya tillgångar till överföringssystemet eller överföringsnätet för vätgas och ska allmänt på bästa sätt vinnlägga sig om att underlätta genomförandet av investeringsprojektet.

Relevanta finansieringsarrangemang godkännas av tillsynsmyndigheten.

8. Om tillsynsmyndigheten har utnyttjat sina befogenheter enligt punkt 7 ska de relevanta tarifferna för tillträde till nät som fastställts eller godkänts av tillsynsmyndigheten omfatta investeringskostnaderna i fråga.

Bedömning

Delar av artikel 55.1 motsvarar artikel 22.1 i direktiv 2009/73/EG. Artiklarna 55.2–55.8 är delvis nya och handlar om integrerad nätplanering. Vad som är nytt beskrivs under respektive punkt nedan. Direktivet har inte genomförts när det gäller nätutvecklingsplaner eftersom Sverige har valt ett system med åtskilt ägande. Eftersom bestämmelsen nu anger att samtliga systemansvariga ska ta fram nätutvecklingsplaner, jämfört med tidigare lydelse då endast den oberoende systemansvarige i direktiv 2009/73/EG hade en sådan skyldighet, gäller inte längre undantag genom åtskillnad. Bestämmelserna kräver därför genomförandeåtgärd.

Första stycket i punkt 1 motsvarar artikel 22.1 i direktiv 2009/73/EG. Punkt 1 anger att samtliga systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas ska utarbeta nätutvecklingsplaner som ska offentliggöras minst vartannat år och överlämnas till tillsynsmyndigheten. Bestämmelser om detta saknas i svensk lagstiftning. Sådana bestämmelser måste införas i den

svenska gaslagstiftningen tillsammans med närmare bestämmelser om vad en nätutvecklingsplan ska innehålla, se överväganden och förslag under avsnitt 5.10.

Att den oberoende systemansvarige för överföring av gas varje år ska överlämna en tioårig nätutvecklingsplan till tillsynsmyndigheten framgår av artikel 22.1 i kapitel IV i direktiv 2009/73/EG. Kapitlet har betydelse för de medlemsstater som väljer andra alternativ för effektiv åtskillnad enligt artikel 9 i samma direktiv än åtskilt ägande, se prop. 2010/11:70 (avsnitt 16.5). Av samma proposition framgår också att regeringen föreslår att artikel 9 i gasmarknadsdirektivet bör genomföras i Sverige genom en ordning där en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av produktion och handel i enlighet med direktivets bestämmelser om åtskilt ägande. Därmed saknade kapitel IV betydelse för Sverige som inte införlivat kapitlet, inbegripet artikel 22 om nätutvecklingsplaner, i svensk rätt. I det nuvarande direktivet har en ändring skett till att reglerna om integrerad nätplanering nu omfattar samtliga systemansvariga för överföringssystem vilket innebär att systemansvariga för både naturgas- och vätgas på transmissionsnivå omfattas. Eftersom åtskillnadsreglerna därför inte längre innebär undantag i förhållande till reglerna om nätutvecklingsplaner måste dessa införlivas i nationell rätt.

Artikel 56 – Utvecklingsplan för distributionsnät för vätgas

1. Operatörer av distributionsnät för vätgas ska vart fjärde år till tillsynsmyndigheten överlämna en plan över den infrastruktur för vätgasnät som de avser att utveckla. Planen ska utarbetas i nära samarbete med systemansvariga för distributionssystem för naturgas och el, och i tillämpliga fall med systemansvariga för fjärrvärme och fjärrkyla, och därmed säkerställa en effektiv integrering av energisystemet och största möjliga hänsyn till de systemansvarigas synpunkter. Medlemsstaterna får tillåta att operatörer av distributionsnät för vätgas i enlighet med denna artikel och systemansvariga för distributionssystem i enlighet med artikel 57 som är verksamma i samma region utarbetar en gemensam plan.

Medlemsstater som tillåter en gemensam plan ska säkerställa att planen är tillräckligt transparent så att de särskilda behov inom naturgassektorn och inom vätgassektorn som planen behandlar tydligt identifieras. Separat modellering ska göras för respektive energibärare, med separata kapitel som visar nätkartor för naturgas och nätkartor för vätgas.

Medlemsstater där separata planer för naturgas och vätgas utarbetas ska säkerställa att systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas har ett nära samarbete om beslut behöver fattas för att säkerställa systemeffektivitet mellan energibärare, till exempel för ändrad användning.

2. Utvecklingsplanen för distributionsnät av vätgas ska särskilt

a) innehålla information om kapacitetsbehov, både sett till volym och varaktighet, enligt förhandlingar mellan användare av distributionsnät för vätgas och operatörer av distributionsnät för vätgas, om vätgasförsörjning, och om kapacitetsbehov, både sett till volym och varaktighet, för befintliga och potentiella framtida slutanvändare för vilka det är svårt att fasa ut användningen av fossila bränslen, med beaktande av potentialen för minskade växthusgasutsläpp och energi- och kostnadseffektiviteten i förhållande till andra alternativ och dessa slutanvändares lokalisering, i syfte att ta itu med användningen av förnybar och koldioxidsnål vätgas i dessa sektorer,

b) beakta de värme- och kylplaner som upprättats enligt artikel 25.6 i direktiv (EU) 2023/1791 och efterfrågan i sektorer som inte omfattas av värme- och kylplanerna, och bedöma hur principen om energieffektivitet först i enlighet med artikel 27 i det direktivet respekteras vid utbyggnaden av distributionsnät för vätgas i sektorer där mer energieffektiva alternativ finns tillgängliga,

c) innehålla information om i vilken utsträckning naturgasrörledningar som blir föremål för ändrad användning ska användas för transport av vätgas, samt i vilken utsträckning denna ändrade användning krävs för att tillgodose de kapacitetsbehov som fastställts i enlighet med led a,

d) vara baserad på en samrådsprocess som är öppen för berörda intressenter för att göra det möjligt för dem att på ett tidigt stadium effektivt delta i planeringsprocessen, inbegripet tillhandahållande och utbyte av all relevant information,

e) offentliggöras på webbplatsen för operatören av distributionsnät för vätgas tillsammans med resultatet av samrådet med berörda intressenter och lämnas in till tillsynsmyndigheten, tillsammans med resultaten av samrådet med berörda intressenter; webbplatsen ska uppdateras regelbundet så att berörda intressenter får tillräcklig information för att kunna delta i samrådet på ett effektivt sätt,

f) vara i linje med den integrerade nationella energi- och klimatplanen och dess uppdateringar och med de integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter som lämnas in i enlighet med förordning (EU) 2018/1999 och stödja det klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2.1 i förordning (EU) 2021/1119,

g) vara förenlig med den unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas som avses i artikel 60 i förordning (EU) 2024/1789 och de nationella tioåriga nätutvecklingsplaner som utarbetats i enlighet med artikel 55 i detta direktiv.

3. Operatörer av distributionsnät för vätgas ska utbyta all den relevanta information som krävs för att utarbeta planen med andra operatörer av vätgasnät, inbegripet operatörer av vätgasnät i angränsande medlemsstater om det finns en direkt anslutning.

4. Tillsynsmyndigheten ska bedöma huruvida utvecklingsplanen för distributionsnät för vätgas är förenlig med punkt 1 i denna artikel. Tillsynsmyndigheten ska granska planen och får begära ändringar av planen i linje med bedömningen. Den ska i den granskningen beakta vätgasnätets övergripande energiekonomiska nödvändighet samt den ram för gemensamma scenarier som utarbetas enligt artikel 55.2 f. När det gäller planer som lämnats in avseende vätgasnät som omfattas av ett undantag enligt artikel 51 eller 52 får tillsynsmyndigheten avstå från att granska planen och lämna rekommendationer till ändringar.

5. Tillsynsmyndigheten ska beakta granskningen av utvecklingsplanen för distributionsnät för vätgas vid godkännandet av särskilda avgifter i den mening som avses i artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789.

6. Till och med den 31 december 2032, och utan att det påverkar tillsynsmyndighetens befogenheter att övervaka reglerna för nättillträde, får medlemsstaterna ge en annan behörig myndighet i uppdrag att granska utvecklingsplanen för distributionsnät för vätgas och lämna rekommendationer till ändringar av planen från operatören av distributionsnät för vätgas för att säkerställa överensstämmelse med de integrerade nationella energi- och klimatplanerna och uppdateringarna av dessa.

7. Genom undantag från punkterna 1–5 i denna artikel får medlemsstaterna besluta att tillämpa kraven i artikel 55 från och med den 4 augusti 2024 på operatörer av distributionsnät för vätgas.

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om utvecklingsplan för distribution av vätgas. Den svenska lagstiftningen saknar bestämmelser om detta och bör kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.10.

Artikel 57 – Nätavvecklingsplaner för systemansvariga för distributionssystem för naturgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för distributionssystem utarbetar nätavvecklingsplaner när en minskning av efterfrågan på naturgas förväntas som kräver avveckling av distributionsnät för naturgas eller delar av sådana nät. Sådana planer ska utarbetas i nära samarbete med operatörer av distributionsnät för vätgas, systemansvariga för distributionssystem för el och

systemansvariga för fjärrvärme och fjärrkyla, och därmed säkerställa en effektiv integrering av energisystemet och återspegla den minskade användningen av naturgas för uppvärmning och kylning av byggnader där mer energi- och kostnadseffektiva alternativ finns tillgängliga. Medlemsstaterna får tillåta att systemansvariga för distributionssystem i enlighet med denna artikel och operatörer av distributionsnät för vätgas i enlighet med artikel 56 som är verksamma i samma region utarbetar en gemensam plan om delar av naturgasinfrastrukturen ska anpassas för ändrad användning. Medlemsstater som tillåter en gemensam plan ska säkerställa att planen är tillräckligt transparent så att de särskilda behov inom naturgassektorn och inom vätgassektorn som planen behandlar tydligt identifieras. Separat modellering ska i tillämpliga fall göras för varje energibärare, med separata kapitel som visar nätkartor för naturgas och nätkartor för vätgas. Medlemsstater där separata planer för naturgas och vätgas utarbetas ska säkerställa att systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas har ett nära samarbete om beslut behöver fattas för att säkerställa systemeffektivitet mellan energibärare, till exempel för ändrad användning.

2. Avvecklingsplanerna för distributionsnät ska åtminstone vara förenliga med följande principer:

a) Planerna baseras på de värme- och kylplaner som utarbetats i enlighet med artikel 25.6 i direktiv (EU) 2023/1791 och tar vederbörlig hänsyn till efterfrågan i sektorer som inte omfattas av värme- och kylplanerna.

b) Planerna baseras på rimliga antaganden om utvecklingen av produktion, injektion och leverans av naturgas, inbegripet biometan, å ena sidan, och förbrukningen av naturgas inom alla sektorer på distributionsnivå, å andra sidan.

c) Systemansvariga för distributionssystem identifierar nödvändiga anpassningar av infrastrukturen, samtidigt som lösningar på efterfrågesidan som inte kräver nya infrastrukturinvesteringar prioriteras, och planerna innehåller en förteckning över infrastruktur som ska avvecklas, även i syfte att skapa transparens när det gäller eventuell ändrad användning av sådan infrastruktur för transport av vätgas.

d) Systemansvariga för distributionssystem genomför en samrådsprocess som är öppen för berörda intressenter vid utarbetandet av planen för att göra det möjligt för dem att på ett tidigt stadium effektivt delta i planeringsprocessen, inbegripet tillhandahållande och utbyte av all relevant information. Resultaten av samrådet och nätavvecklingsplanen lämnas in till den berörda nationella myndigheten.

e) Planerna och resultatet av samrådet med berörda intressenter offentliggörs på webbplatserna för de systemansvariga för distributionssystem, och dessa

webbplatser uppdateras regelbundet för att säkerställa att berörda intressenter får tillräcklig information för att kunna delta i samrådet på ett effektivt sätt.

f) Planerna uppdateras minst vart fjärde år, på grundval av de senaste prognoserna för efterfrågan och tillgång på naturgas i den berörda regionen, och ska omfatta en tioårsperiod.

g) Systemansvariga för distributionssystem som är verksamma i samma regionala område kan välja att utarbeta en enda gemensam nätavvecklingsplan.

h) Planerna är förenliga med den unionsomfattande nätutvecklingsplan för naturgas som avses i artikel 32 i förordning (EU) 2024/1789 och de nationella tioåriga nätutvecklingsplaner som utarbetats i enlighet med artikel 55 i detta direktiv.

i) Planerna är förenliga med medlemsstatens integrerade nationella energi- och klimatplan, den integrerade nationella energi- och klimatlägesrapport och den långsiktiga strategi som lämnats in enligt förordning (EU) 2018/1999 och stöder det klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2.1 i förordning (EU) 2021/1119.

3. De berörda nationella myndigheterna ska bedöma om avvecklingsplanerna för distributionsnätet är förenliga med de principer som fastställs i punkt 2. De ska godkänna eller avslå avvecklingsplanen för distributionsnätet och får kräva ändringar av den planen.

4. Vid utarbetandet av avvecklingsplaner för distributionsnät ska skyddet av slutkunder underlättas i enlighet med artikel 13 och deras rättigheter ska beaktas enligt artikel 38.6.

5. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa de skyldigheter som anges i punkterna 1–4 på systemansvariga för distributionssystem som betjänar färre än 45 000 anslutna kunder senast den 4 augusti 2024. Om systemansvariga för distributionssystem undantas från skyldigheten att lämna in en avvecklingsplan för distributionsnät ska de informera tillsynsmyndigheten om avvecklingen av distributionsnäten eller delar av dessa.

6. Om det krävs att delar av distributionsnätet för naturgas avvecklas före utgången av den ursprungligen beräknade livscykeln ska tillsynsmyndigheten fastställa riktlinjer för en strukturell strategi för avskrivning av sådana tillgångar och fastställande av tariffer i enlighet med artikel 78.7. När tillsynsmyndigheterna utarbetar sådana riktlinjer ska de samråda med berörda intressenter, särskilt systemansvariga för distributionssystem och konsumentorgan.

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om nätavvecklingsplaner för systemansvariga för distributionssystem för naturgas. Den svenska lagstiftningen saknar bestämmelser om detta och behöver kompletteras. För överväganden och förslag se avsnitt 5.11.

Artikel 58 – Anslutningsavgifter och anslutningskostnader för produktionsanläggningar för biometan

1. Medlemsstaterna ska tillhandahålla ett möjliggörande regelverk för produktionsanläggningar för biometan när det gäller anslutningsavgifter och anslutningskostnader som uppstår till följd av att dessa ansluts till överförings- eller distributionsnäten. Ett sådant regelverk ska säkerställa att

a) anslutningsavgifterna och anslutningskostnaderna beaktar principen om energieffektivitet först som är tillämplig på nätutveckling i enlighet med artiklarna 3 och 27.2 i direktiv (EU) 2023/1791,

b) anslutningsavgifterna och anslutningskostnaderna offentliggörs som en del av de förfaranden för anslutning av nya produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till överförings- och distributionssystemet som fastställs i artiklarna 41 och 45 i detta direktiv och enligt artikel 20.2 i direktiv (EU) 2018/2001,

c) principerna om transparens och icke-diskriminering, behovet av stabila finansiella ramar för befintliga investeringar, framstegen med utbyggnaden av förnybar gas och koldioxidsnål gas i den berörda medlemsstaten och förekomsten av alternativa stödmekanismer för att öka användningen av förnybar gas eller koldioxidsnål gas där så är lämpligt, beaktas.

2. När tillsynsmyndigheterna fastställer eller godkänner tariffer eller de metoder som ska användas av systemansvariga för överförings- och distributionssystem får de ta hänsyn till de kostnader som uppstår och de investeringar som de systemansvariga gör för att fullgöra sina skyldigheter och som inte direkt täcks av anslutningskostnader och anslutningsavgifter, i den mån dessa kostnader motsvarar kostnaderna hos en effektiv och strukturellt jämförbar reglerad operatör.

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om anslutningsavgifter och anslutningskostnader för produktionsanläggningar för biometan. Artikeln är ny och kräver genomförandeåtgärd. Jfr bedömning under artikel 30.

Artikel 59 – Finansiering av gränsöverskridande vätgasinfrastruktur

1. Om medlemsstater tillämpar ett system med reglerat tillträde för tredje part till överföringsnät för vätgas enligt artikel 35.1 och om ett sammanlänkningsprojekt

för vätgas inte är ett projekt av gemensamt intresse som avses i kapitel II i och punkt 3 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/869 (49), ska angränsande och berörda operatörer av överföringsnät för vätgas bära kostnaderna för projektet och får inkludera dem i sina respektive tariffsystem, förutsatt att detta godkänns av tillsynsmyndigheten. Om operatörerna av överföringsnät för vätgas identifierar en väsentlig skillnad mellan nytta och kostnader får de utarbeta en projektplan, inbegripet en begäran om gränsöverskridande kostnadsfördelning, och lämna in den gemensamt till de berörda tillsynsmyndigheterna för gemensamt godkännande.

2. Om operatörer av överföringsnät för vätgas lämnar in en projektplan enligt punkt 1 ska den projektplanen och begäran om gränsöverskridande kostnadsfördelning åtföljas av en projektspecifik kostnads-nyttoanalys, som beaktar fördelar utanför de berörda medlemsstaternas gränser, och av en affärsplan som utvärderar projektets ekonomiska bärkraft och som ska inbegripa en finansieringslösning och ange huruvida de involverade operatörerna av överföringsnät för vätgas är överens om ett underbyggt förslag till gränsöverskridande kostnadsfördelning.

De berörda tillsynsmyndigheterna ska, efter samråd med operatörerna av överföringsnät för vätgas, fatta ett gemensamt beslut om fördelningen av de investeringskostnader för projektet som ska bäras av respektive operatör av överföringsnät för vätgas.

3. Från och med den 1 januari 2033 ska alla berörda operatörer av överföringsnät för vätgas förhandla fram ett system med ekonomisk ersättning för att säkerställa finansiering av gränsöverskridande vätgasinfrastruktur om inga avgifter tas ut för tillträde till överföringsnät för vätgas vid sammanlänkningspunkter mellan medlemsstater i enlighet med artikel 7.8 i förordning (EU) 2024/1789. Vid utvecklingen av detta system ska operatörerna av överföringsnät för vätgas genomföra en omfattande samrådsprocess med deltagande av alla relevanta marknadsaktörer.

4. De berörda operatörerna av överföringsnät för vätgas ska komma överens om systemet med ekonomisk ersättning senast den 31 december 2035 och lämna in det till de berörda tillsynsmyndigheterna för ett gemensamt godkännande. Om ingen överenskommelse nås inom den perioden ska de berörda tillsynsmyndigheterna fatta ett gemensamt beslut inom två år. Om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kan nå en gemensam överenskommelse inom två år ska Acer fatta ett beslut enligt det förfarande som avses i artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.

5. Systemet med ekonomisk ersättning ska genomföras i linje med artikel 78.1 c.

6. Vid övergången till ett system för ekonomisk ersättning ska befintliga kapacitetsavtal inte påverkas av den mekanismför ekonomisk ersättning som fastställs.

7. Närmare bestämmelser som krävs för att genomföra det förfarande som anges i denna artikel, inbegripet nödvändiga processer och tidsramar, förfarandet för översyn och, vid behov, ändringar av systemet för ekonomisk ersättning för att göra det möjligt att beakta tariffutvecklingen och utvecklingen av vätgasnäten, ska fastställas i en nätföreskrift som fastställs enligt artikel 72 i förordning (EU) 2024/1789.

Bedömning

Artikeln omfattas inte av regeringsuppdraget.

4.9 Kapitel IX – Åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas

Avsnitt 1 – Åtskilt ägande

Artikel 60 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

1. Medlemsstaterna ska säkerställa följande:

a) Varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet.

b) Samma person får inte vare sig

> i) direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem, eller
>
> ii) direkt eller indirekt utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

c) Samma person får inte, för en systemansvarig för överföringssystem eller för ett överföringssystem, utse ledamöter till tillsynsstyrelsen, styrelsen eller organ som juridiskt företräder företaget, och direkt eller indirekt utöva kontroll över eller

någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

d) Samma person får inte vara ledamot i tillsynsstyrelsen, styrelsen eller organ som juridiskt företräder företaget för både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.

2. De rättigheter som avses i punkt 1 b och c ska i synnerhet omfatta

a) rätten att rösta,

b) befogenheten att utse ledamöter till tillsynsstyrelsen, styrelsen eller organ som juridiskt företräder företaget, eller

c) rätten att inneha ägarmajoriteten.

3. I punkt 1 b ska begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” förstås som att det innefattar ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” i den mening som avses i direktiv (EU) 2019/944, och termerna ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem” ska förstås som att de innefattar ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem” i den mening som avses i det direktivet.

4. Den skyldighet som avses i punkt 1 a i denna artikel ska anses vara fullgjord då två eller flera företag som äger överföringssystem har upprättat ett samriskföretag som för de berörda överföringssystemen fungerar som systemansvarig för överföringssystem i två eller flera medlemsstater. Inget annat företag får ingå i samriskföretaget såvida det inte har godkänts som oberoende systemansvarig enligt artikel 61 eller som en oberoende systemansvarig för överföring med avseende på tillämpningen av avsnitt 3.

5. Vid tillämpningen av denna artikel ska – om den person som avses i punkt 1 b, c och d är medlemsstaten eller ett annat offentligt organ – två separata offentliga organ som utövar kontroll över, å ena sidan, en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem och, å andra sidan, över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet, inte anses vara samma person.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att varken sådana kommersiellt känsliga uppgifter som avses i artikel 40, och som innehas av en systemansvarig för överföringssystem som har ingått i ett vertikalt integrerat företag, eller personal

hos en sådan systemansvarig för överföringssystem överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

7. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1. Vad gäller den del av överföringssystemet som kopplar samman en medlemsstat med ett tredjeland, mellan den medlemsstatens gräns och den första anslutningspunkten i den medlemsstatens nät, om överföringssystemet den 23 maj 2019 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1.

I sådant fall ska den berörda medlemsstaten antingen

a) utse en oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 61, eller

b) följa bestämmelserna i avsnitt 3.

8. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvariga för överföringssystem faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i bestämmelserna i avsnitt 3, får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel.

Vad gäller den del av överföringssystemet som kopplar samman en medlemsstat med ett tredjeland, mellan den medlemsstatens gräns och den första anslutningspunkten i den medlemsstatens nät, om överföringssystemet den 23 maj 2019 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvariga för överföringssystem faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i bestämmelserna i avsnitt 3, får den medlemsstaten besluta att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel.

9. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem enligt punkt 8 i denna artikel, ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i artikel 71.4, 71.5 och 71.6 i detta direktiv och i artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789. Därefter ska kommissionen kontrollera att befintliga arrangemang klart säkerställer ett mer faktiskt oberoende för den systemansvariga för överföringssystem än bestämmelserna i avsnitt 3.

10. Vertikalt integrerade företag som äger ett överföringssystem får inte i något fall hindras från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren i punkt 1.

11. Företag som bedriver någon av funktionerna produktions- eller leveransverksamhet får inte under några omständigheter kunna direkt eller indirekt ta kontroll över eller utöva någon rättighet gentemot systemansvariga för överföringssystem med åtskild ägare i medlemsstater som tillämpar punkt 1.

Bedömning

Artikeln överensstämmer i huvudsak med artikel 9 i direktiv 2009/73/EG. Det är endast delar av första stycket i punkten 7 och andra stycket i punkten 8 som är nya. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag får en medlemsstat besluta att inte tillämpa punkt 1. Även i annat fall som behandlas i artikeln finns möjlighet att inte tillämpa punkten 1. Undantagen från att tillämpa punkten 1 i artikeln förutsätter då i stället att överföringssystemets oberoende garanteras på annat sätt genom detaljerade bestämmelser som anges i avsnitt 3 eller att oberoendet, genom arrangemang, är mer långtgående än vad som föreskrivs i avsnitt 3. De nya delarna är inte aktuella för svenskt vidkommande då Sveriges överföringssystem inte är direkt sammankopplat med tredje land.

Då artikel 9 i gasmarknadsdirektivet genomfördes i svensk rätt uttalade regeringen följande[36]:

> artikeln bör genomföras i Sverige genom en ordning där en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av produktion och handel i enlighet med direktivets bestämmelser om åtskilt ägande. … Åtskilt ägande innebär att en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el. I gasmarknadsdirektivet ställs en rad konkreta krav upp för att säkerställa ett sådant oberoende. Det bör mot denna bakgrund införas bestämmelser i naturgaslagen som klart svarar mot de krav som ställs upp i gasmarknadsdirektivet när det gäller åtskilt ägande.

Av artikel 9 i gasmarknadsdirektivet, 2009/73/EG, framgick att från och med den 3 mars 2012 skulle varje företag som ägde ett överföringssystem också agera som systemansvarig för överföringssystemet. Detta innebar att en ägare av ett överföringssystem från den dagen också måste uppfylla kraven i artikel 9 gällande en sådan aktör. De aktuella kraven genomfördes för svenskt vidkommande genom bestämmelserna i 3 kap. 2–2 f §§ naturgaslagen (2005:403), där det föreskrevs om krav på ägarmässig åtskillnad för den som är transmissionsnätsoperatör.[37]

Bestämmelserna i artikel 60 är, avseende överföringssystem för naturgas och systemansvariga för naturgassystem, genomförda i svensk rätt. De nya bestämmelserna i första stycket i punkten 7 och andra stycket i punkten 8, som avser överföringssystem som kopplar samman en medlemsstat med tredjeland och där anslutningsledning den 23 maj 2019 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, är inte tillämpliga för svenskt vidkommande och kräver inte någon genomförandeåtgärd.

[36] Prop. 2010/11:70, s. 184.
[37] Prop. 2012/13:85, s.64

När det gäller regler om åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas som behandlas i artikel 68 i direktivet hänvisas till bestämmelser som återfinns i artikel 60. I artikel 68 anges att medlemsstaterna ska säkerställa att operatörer av överföringsnät för vätgas från och med den 5 augusti 2026 är åtskilda i enlighet med de regler för systemansvariga för överföringssystem för naturgas som anges i artikel 60. Sådana regler saknas i Sverige. Regler om åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas måste införas i svensk lagstiftning. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.14.

Punkt 1

Punkten 1 a) anger att varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet. Denna bestämmelse är införd i svensk rätt genom 3 kap. 1 § naturgaslagen där det anges att ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas är ansvarigt för drift och underhåll, och vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutningar till andra ledningssystem. Företaget ansvarar även för att ledningssystemet är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Punkten 1 b) anger att samma person(er) inte får, direkt eller indirekt, utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. Samma person(er) får inte heller, direkt eller indirekt, utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem, eller, direkt eller indirekt, utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem. Slutligen får samma person(er) inte direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Bestämmelsen är införd i den svenska naturgaslagen genom bestämmelser i 3 kapitlet. Av 3 kap. 2 § första stycket framgår att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas. I 3 kap. 2 § andra stycket anges att en transmissionsnätsoperatör, dvs. ett företag som bedriver överföring av naturgas, inte får bedriva produktion av naturgas eller produktion av eller handel med el. I 3 kap. 2 a § anges att en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el. Vidare anges i 3 kap. 2 b) § första stycket naturgaslagen att den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el, inte får utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör. Omvänt får, enligt 3 kap. 2b § andra stycket naturgaslagen, den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en transmissionsnätsoperatör, inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el.

Punkt 1 c)
Bestämmelsen är införd genom naturgaslagens 3 kap. 2 b) § tredje stycke som anger att den som ensam, eller tillsammans med någon annan, får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos en transmissionsnätsoperatör, inte får utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas.

Punkt 1 d)
Punkten anger att samma person inte får vara ledamot i styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget för både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem.

Bestämmelsen är införd i svensk rätt genom 3 kap. 2 e § naturgaslagen. Där anges att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas.

Punkt 2
Punkt 2 anger att de rättigheter som avses i punkt 1 b och c i synnerhet ska omfatta rätten att rösta, befogenheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget eller rätten att inneha ägarmajoriteten.

Bestämmelsen är införd genom vad som föreskrivs i 3 kap. 2 b § naturgaslagen. Av författningskommentaren till bestämmelsen, då paragrafen infördes i naturgaslagen, framgår att ”När det gäller tolkningen av vad som avses med rättigheter som inte får utövas kan viss ledning hämtas i artikel 9.2 i gasmarknadsdirektivet. Där framhålls att dessa i synnerhet ska omfatta rätten att rösta, befogenheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget och rätten att inneha ägarmajoriteten.”[38] Paragrafen i naturgaslagen innehåller en övergripande skrivning ”får inte utöva någon kontroll eller annan rättighet”. Den aktuella skrivningen innefattar därmed de rättigheter som räknas upp i artikel 60.2 och, som tidigare nämnts, också preciseras i författningskommentaren till 3 kap. 2b § naturgaslagen. Någon ytterligare genomförandeåtgärd är inte nödvändig för svenskt vidkommande.

Punkt 3
Punkt 3 motsvarar artikel 9.3 i det äldre direktivet. Endast hänvisningen till direktiv har ändrats. I punkten hänvisas nu till det nya elmarknadsdirektivet. I lydelsen i det äldre gasmarknadsdirektivet gjordes hänvisning till det gamla elmarknadsdirektivet. I punkt 1 b ska begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” förstås som att det innefattar ”företag som

[38] Prop. 2010/11:70, s. 273.

bedriver produktions- eller leveransverksamhet” i den mening som avses i direktiv (EU) 2019/944, och termerna ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem” ska förstås som att de innefattar ”systemansvarig för överföringssystem” och ”överföringssystem” i den mening som avses i det direktivet.

Punkten hänvisar, gällande definitioner av vissa begrepp, till de definitioner som följer av elmarknadsdirektivet, direktiv (EU) 2019/944. Någon genomförandeåtgärd i svensk rätt är inte nödvändig.

Punkt 4

I punkt 4 finns särskilda bestämmelser om samriskföretag. Punkten motsvarar artikel 9.5 i det äldre gasmarknadsdirektivet och skulle ursprungligen vara genomförd från och med den 3 mars 2012. I förarbetena då det äldre gasmarknadsdirektivet genomfördes i nationell lagstiftning, prop. 2010/11:70, s. 184, framgår att någon särskild lagbestämmelse inte infördes i den svenska naturgaslagen med anledning av vad som stadgades i artikel 9.5. ”I artikel 9.5 finns särskilda bestämmelser om samriskföretag, som inte behandlas särskilt i det följande. Det åligger de medlemsstater som väljer en lösning med åtskilt ägande att se till att kraven är uppfyllda fr.o.m. den 3 mars 2012.” Någon genomförandeåtgärd är inte nödvändig i svensk rätt.

Punkt 5

Punkten motsvarar artikel 9.6 i det äldre direktivet. Bestämmelsen innebär att staten inte ska anses utgöra samma person om transmissionsverksamheten respektive produktion och handel kontrolleras av separata offentliga organ.

Av förarbetena, prop. 2010/11:70, s. 146, då det äldre gasmarknadsdirektivet genomfördes i svensk rätt framgår följande. ”Med person avses i direktivet enskilda personer, företag eller andra offentliga eller privata enheter. Av artikel 9.6 följer dock att statlig eller offentlig verksamhet inte ska anses som samma person om produktion eller handel respektive TSO eller överföringssystem drivs av två separata offentliga organ. Problematiken aktualiseras inte på den svenska naturgasmarknaden, eftersom den svenska staten inte äger något transmissionsnät för naturgas och inte heller bedriver produktion av eller handel med gas.”

Samma förutsättningar råder fortfarande i Sverige och någon genomförandeåtgärd är därmed inte aktuell för svenskt vidkommande.

Punkt 6

Punkten motsvarar punkten 7 i artikel 9 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Punkten är genomförd i svensk rätt genom 3 kap. 2 e § naturgaslagen som anger att om en transmissionsnätsoperatör ingår i en koncern där en annan del bedriver produktion av eller handel med naturgas, får åtgärder som vidtas av

företag i koncernen för att säkerställa att kraven i 2 a, 2 b och 2 d §§ är uppfyllda inte innebära att personal eller kommersiellt känsliga uppgifter överförs från transmissionsnätsoperatören till ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas.

Av författningskommentaren då bestämmelsen infördes i naturgaslagen framgår följande.[39]

> Enligt artikel 9.7 i gasmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna se till att varken kommersiellt känsliga uppgifter, som innehas av en systemansvarig för överföringssystemet som har ingått i ett vertikalt integrerat företag, eller personal hos en sådan systemansvarig för överföringssystemet överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. Bestämmelsen bör ses i samband med de åtgärder som kan behöva vidtas för att omstrukturera en koncern med anledning av kraven på åtskilt ägande. Kravet bör inte uppfattas som ett generellt förbud för anställda hos en transmissionsnätsoperatör att vid en senare tidpunkt, oberoende av omstruktureringen, ansöka om anställning hos ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas. Förbudets adressat måste anses vara de berörda företagen. Det är alltså transmissionsnätsoperatören och andra företag i samma koncern som har att respektera förbudet när de vidtar åtgärder för att säkerställa effektiv åtskillnad. Artikel 9.7 gäller ett vertikalt integrerade företag i gasmarknadsdirektivets mening, dvs. ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person eller personer direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, LNG eller lagring och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas. Förbudet ska således inte utsträckas till att omfatta andra koncerner än sådana som bedriver såväl gasnätverksamhet som produktion av eller handel med naturgas.

Någon ytterligare genomförandeåtgärd är inte nödvändig i svensk lagstiftning.

Punkt 7

Punkten 7 motsvarar punkten 8 i artikel 9 i det äldre gasmarknadsdirektivet, 2009/73/EG och behandlar alternativ till åtskilt ägande. I Sverige har en TSO-lösning med åtskilt ägande genomförts. Därmed har Sverige valt att inte genomföra alternativ till åtskilt ägande. Så här resonerades i förarbetena när Sverige valde alternativet med åtskilt ägande och därmed inte genomförde de alternativ som stod till buds i artikel 9.8 i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Så här resonerade regeringen då lösningen med åtskilt ägande valdes.[40]

[39] Prop. 2010/11:70, s. 188.
[40] A prop., s. 183 f.

> Sverige har i princip möjlighet att få till stånd en systemansvarslösning i enlighet med gasmarknadsdirektivets krav för vertikalt integrerade företag genom att utse en ISO[41] på det sätt som föreskrivs i artikel 9.8 a. Vidare följer av artikel 9.8 b att Sverige kan tillämpa ITO[42]-alternativet för ett sådant företag. Om Sverige väljer en sådan lösning kan effektiv åtskillnad komma att genomföras på olika sätt i fråga om Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. NELGA har inte förespråkat någon sådan Prop. 2010/11:70 184 ordning utan rekommenderat TSO-lösningen. De remissinstanser som yttrat sig över utredningens betänkande i denna del har inte förordat någon annan lösning. NELGA har bedömt att det inte är en framkomlig väg att argumentera kring om det finns arrangemang som säkerställer ett mer effektivt oberoende än bestämmelserna i kapitel IV i gasmarknadsdirektivet. Det har sålunda inte genom NELGA:s arbete eller remissbehandlingen framkommit att det finns vägande skäl att välja en annan ordning för effektiv åtskillnad än TSO-lösningen. Som framhålls i skäl 8 till gasmarknadsdirektivet är detta också helt klart en effektiv och stabil metod för att lösa inbyggda intressekonflikter och säkra försörjningstryggheten. Artikel 9 i gasmarknadsdirektivet bör därför genomföras i Sverige genom en ordning där en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av produktion och handel i enlighet med direktivets bestämmelser om åtskilt ägande.

Då vi i Sverige valt en TSO-lösning med åtskilt ägande föranleder bestämmelserna i punkten inte någon genomförandeåtgärd.

Punkt 8

Första stycket i punkt 8 motsvarar punkt 9 i artikel 9 i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. I punkten regleras ytterligare ett alternativ till åtskilt ägande, utöver det som framgår av punkt 7. Alternativet innebär att det visas att det finns arrangemang som säkerställer att transmissionsnätsoperatören faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i kapitel IV (kapitlet om oberoende systemansvariga för överföring (ITO) i direktiv 2009/73/EG). Av förarbetena vid genomförandet av gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG framgick följande kring denna lösning som inte heller den valdes i Sverige[43].

> I sådant fall ska det visas att det finns arrangemang som säkerställer att transmissionsnätsoperatören faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i kapitel IV. I det senare fallet ska kommissionen på förhand kontrollera att befintliga arrangemang säkerställer ett mer effektivt oberoende än bestämmelserna i kapitel IV och fatta ett beslut om certifiering som tillsynsmyndigheten har att följa (artikel 9.10). Kommissionen får i detta fall ett större inflytande än vad som gäller vid en reguljär certifiering.

---

[41] ISO innebär en oberoende systemansvarig. Baserat på förslag från ägaren till överföringssystemet utses en oberoende systemansvarig (ISO). Genom detta alternativ uppnås en effektiv åtskillnad då överföringssystemets ägare mer eller mindre fråntas alla uppgifter utom de som är direkt kopplade till själva ägandet.

[42] ITO står för oberoende systemansvarig för överföring. I stället för ägaråtskillnad strävar man att åstadkomma en effektiv åtskillnad och samma grad av oberoende som vid åtskilt ägande, men utan att ett vertikalt integrerat företag tvingas att avyttra sina tillgångar.

[43] Prop. 2010/11:70, s. 146 f.

Första stycket kräver inte någon genomförandeåtgärd.

Andra stycket i punkt 8 är ny och saknar motsvarighet i äldre direktiv. Bestämmelsen reglerar en situation då det nationella överföringssystemet är anslutet till tredjeland. Bestämmelsen är bara tillämplig om överföringssystemet den 23 maj 2019 tillhörde ett vertikalt integrerat företag och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvariga för överföringssystem faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i bestämmelserna i avsnitt 3. Då får den medlemsstaten besluta att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel. Dessa förutsättningar är inte för handen i Sverige och bestämmelsen kräver därför inte någon genomförandeåtgärd för svenskt vidkommande.

Punkt 9

Punkten motsvarar artikel 9.10 i det äldre gasmarknadsdirektivet. Punkten behandlar förutsättningarna för ett sådant företag som beskrivs i punkt 8, dvs. ett företag som genom arrangemang säkerställer att transmissionsnätsoperatören faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i avsnitt 3. När företaget godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem ska det certifieras. Certifiering ska ske enligt ett förfarande som närmare anges i punkten. Europeiska kommissionen ska dessutom kontrollera att befintliga arrangemang klart säkerställer ett mer faktiskt oberoende för den systemansvariga för överföringssystem än vad bestämmelserna i avsnitt 3 innebär.

Punkt 9 är inte aktuell för svenskt vidkommande då vi inte har denna lösning för åtskillnad för systemansvarig för överföringssystem. Punkten föranleder inte någon genomförandeåtgärd från svensk sida.

Punkt 10

Punkt 10 motsvarar artikel 9.11 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Punkten innehåller ett förtydligande om att vertikalt integrerade företag som äger ett transmissionssystem inte får hindras från att genomföra åtskilt ägande. Bestämmelsen har inte varit aktuell för svenskt vidkommande och har inte föranlett någon särskild genomförandeåtgärd. Punkten kräver inte heller nu någon genomförandeåtgärd.

Punkt 11

Punkt 11 motsvarar artikel 9.12 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. I likhet med punkten 10 är det även här fråga om ett förtydligande, i detta fall om att företag som bedriver handel eller produktion inte under några omständigheter får utöva någon form av kontroll över en transmissionsnätsoperatör i en medlemsstat som tillämpar alternativet med åtskilt ägande.

Bestämmelsen är införd i svensk rätt genom 3 kap. 2 b § första stycket naturgaslagen som anger att den som ensam eller tillsammans med någon annan

utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el, inte får utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör.

Avsnitt 2 – Oberoende systemansvariga

Artikel 61 – Oberoende systemansvariga

1. Om överföringssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får en medlemsstat besluta att inte tillämpa artikel 60.1 och att utse en oberoende systemansvarig på förslag av överföringssystemets ägare.

Vad gäller den del av överföringssystemet som kopplar samman en medlemsstat med ett tredjeland, mellan den medlemsstatens gräns och den första anslutningspunkten i den medlemsstatens nät, om överföringssystemet den 23 maj 2019 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får den medlemsstaten besluta att inte tillämpa artikel 60.1 och utse en oberoende systemansvarig på förslag av överföringssystemets ägare.

Utnämningen av en oberoende systemansvarig ska godkännas av kommissionen.

2. Medlemsstaten får endast godkänna och utse en oberoende systemansvarig om följande villkor är uppfyllda:

a) Den sökande har visat att den uppfyller kraven i artikel 60.1 b, c och d.

b) Den sökande har visat att den förfogar över nödvändiga ekonomiska, tekniska, fysiska och mänskliga resurser för att utföra sina uppgifter enligt artikel 39.

c) Den sökande förbinder sig att följa en tioårig nätutvecklingsplan, som övervakas av tillsynsmyndigheten.

d) Överföringssystemets ägare har uppvisat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 5, och ska för detta ändamål tillhandahålla samtliga utkast till avtal med det sökande företaget och övriga relevanta enheter.

e) Den sökande har visat förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EU) 2024/1789, inbegripet samarbete med systemansvariga för överföringssystem på europeisk och regional nivå.

3. Företag som av tillsynsmyndigheten intygas uppfylla villkoren i artikel 72 och i punkt 2 i den här artikeln ska av medlemsstaterna godkännas och utnämnas till oberoende systemansvariga. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 71 i detta direktiv och i artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789 eller i artikel 72 i detta direktiv ska tillämpas.

4. Varje oberoende systemansvarig ska ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde, inbegripet inkasseringen av tillträdes- och kapacitetsavgifter, och för att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet, samt för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga efterfrågekrav genom investeringsplanering. Vid utvecklingen av överföringssystemet ska den oberoende systemansvariga ansvara för planering, inbegripet tillståndsförfarandet, uppförande och idriftsättning av den nya infrastrukturen. I det syftet ska den oberoende systemansvariga agera som systemansvarig för överföringssystem i enlighet med detta kapitel. Överföringssystemets ägare ska inte ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde eller för investeringsplanering.

5. Om en oberoende systemansvarig har utsetts ska överföringssystemets ägare fullgöra följande skyldigheter:

a) Tillhandahålla den oberoende systemansvariga det samarbete och stöd som krävs för att denna ska kunna utföra sina uppgifter, i synnerhet all relevant information.

b) Finansiera de investeringar som den oberoende systemansvariga har beslutat om och som godkänts av tillsynsmyndigheten, eller medge att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvariga. Finansieringsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska, innan beslut om godkännande fattas, samråda med överföringssystemets ägare och andra berörda parter.

c) Stå för skadeståndsansvar i anslutning till nättillgångarna, med undantag av den del av ansvaret som avser den oberoende systemansvarigas uppgifter.

d) Ge garantier för att underlätta finansieringen av en utbyggnad av nätet, med undantag av sådana investeringar där ägaren, i enlighet med led b, har medgett att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvariga.

6. Den berörda nationella konkurrensmyndigheten ska ges alla relevanta befogenheter för att, i nära samverkan med tillsynsmyndigheten, på ett effektivt sätt kunna övervaka att ägaren av överföringssystemet fullgör sina skyldigheter enligt punkt 5.

Bedömning

Artikeln överensstämmer i huvudsak med artikel 14 om oberoende systemansvariga (ISO) i direktiv, 2009/73/EG. Artikeln är inte genomförd i svensk rätt då vi i Sverige valt en TSO-lösning med ägaråtskillnad.

Av förarbetena, prop. 2010/11:70, s.150, till den svenska naturgaslagen framgår bland annat följande gällande den aktuella artikeln.

> Kapitel IV i gasmarknadsdirektivet, Oberoende systemansvariga för överföring (ITO), innehåller artiklarna 17–23. Bestämmelserna är nya i förhållande till direktiv 2003/55/EG. De detaljerade föreskrifterna i kapitlet syftar till att åstadkomma en effektiv åtskillnad och samma grad av oberoende som vid åtskilt ägande, men utan att ett vertikalt integrerat företag tvingas att avyttra sina tillgångar. Kapitlet har betydelse för de medlemsstater som väljer andra alternativ för effektiv åtskillnad enligt artikel 9 i direktivet än åtskilt ägande.

Regeringen anförde vidare i de aktuella förarbetena, prop. 2010/11:70, s. 183, angående effektiv åtskillnad i Sverige att

> som framgått i avsnitt 16.4 är det nödvändigt att i Sverige införa nya bestämmelser för att genomföra gasmarknadsdirektivets krav på effektiv åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem. En medlemsstat har enligt gasmarknadsdirektivet rätt att välja alternativet åtskilt ägande på sitt territorium. Om en medlemsstat har valt åtskilt ägande, eller om verksamheten bedrivs åtskilt av företaget, är det inte möjligt att i ett senare skede välja alternativet med en ISO enligt artikel 14 i direktivet eller en ”oberoende systemansvarig för överföring” (ITO) enligt kapitel IV.44 Medlemsstaten kan dock välja att tillämpa olika alternativ för effektiv åtskillnad för olika systemansvariga företag.

Genom att Sverige valt alternativet med ägaråtskilt överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem har inte bestämmelserna om ISO och ITO i kapitel 4 i direktiv2009/73/EG, införts i naturgaslagen.

Artikel 61 är således inte heller nu aktuell för något genomförande från svensk sida avseende förhållanden på naturgasområdet.

Artikel 62 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem, ägare till överföringsnät för vätgas, systemansvariga för lagringssystem för naturgas och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas

1. Ägare till överföringssystem och till överföringsnät för vätgas, om en oberoende systemansvarig eller en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas har utsetts, och systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller operatörer av lagringsanläggningar för vätgas som ingår i vertikalt integrerade företag vara oberoende av annan verksamhet som inte rör överföring, distribution, transport och lagring av naturgas och vätgas, åtminstone när det gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande.

[44] Framgår av skäl 18 i direktiv 2009/73/EG.

Denna artikel ska endast gälla lagringsanläggningar för naturgas som är tekniskt eller ekonomiskt nödvändiga för ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna i enlighet med artikel 33.

2. För att säkerställa att den ägare till överföringssystem eller till överföringsnät för vätgas och den systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller den operatör av lagringsanläggningar för vätgas som avses i punkt 1 är oberoende ska följande minimikriterier gälla:

a) De personer som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet eller till överföringsnätet för vätgas och den systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas får inte ingå i företagsstrukturer i det integrerade naturgasföretag som direkt eller indirekt ansvarar för den dagliga driften när det gäller produktion eller leverans av naturgas och vätgas.

b) Lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att de yrkesmässiga intressena hos de personer som ansvarar för ledningen av ägaren till överföringssystemet eller till överföringsnätet för vätgas och den systemansvarig för lagringssystem för naturgas eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas beaktas på ett sätt som säkerställer att dessa personer kan agera självständigt.

c) Den systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget, när det gäller de tillgångar som behövs för drift, underhåll och utveckling av lagringsanläggningar. Detta ska inte hindra förekomsten av lämpliga samordningssystem för att säkerställa ett skydd för moderföretagets ekonomiska och förvaltningsmässiga övervakningsrättigheter när det gäller avkastningen på tillgångar, som regleras indirekt i enlighet med artikel 78.7, i ett dotterföretag. Detta ska särskilt göra det möjligt för moderföretaget att godkänna den årliga finansieringsplan eller det motsvarande instrument som upprättas av den systemansvariga för lagringssystem eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas och att fastställa övergripande gränser för dess dotterföretags skuldsättningsnivå. Det ska inte vara tillåtet för moderföretaget att ge instruktioner för den dagliga driften eller om enskilda beslut beträffande uppförande eller uppgradering av lagringsanläggningar, så länge dessa beslut inte överskrider villkoren i den godkända finansieringsplanen eller motsvarande instrument.

d) Ägaren till överföringssystemet eller till överföringsnätet för vätgas och den systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas ska upprätta en övervakningsplan, som ska ange vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende, och

säkerställa att planen följs. Den ska också ange vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs ska till tillsynsmyndigheten överlämna en årlig rapport, som ska offentliggöras, om de åtgärder som vidtagits.

3. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 för att komplettera detta direktiv genom att utfärda riktlinjer för att säkerställa att ägaren till överföringssystemet eller överföringsnätet för vätgas ägare och den systemansvariga för lagringssystem för naturgas eller operatören av lagringsanläggningar för vätgas i alla avseenden uppfyller kraven i punkt 2 i den här artikeln.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 15 i direktiv 2009/73/EG. Nya aktörer som också träffas av bestämmelserna i artikeln är ägare till överföringsnät för vätgas och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas.

I 4 kap. naturgaslagen finns bestämmelser om juridisk och personell åtskillnad för innehavare av lagringsanläggning. I 4 kap. 2 § naturgaslagen stadgas att ett företag som innehar en lagringsanläggning inte får bedriva produktion av eller handel med naturgas. Om ett sådant företag ingår i en koncern, ska dess organisation och beslutsordning vara skild från företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas. Vidare framgår att en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som innehar en lagringsanläggning inte samtidigt får vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas. Av 4 kap. 2 a § naturgaslagen framgår att ett företag som innehar en lagringsanläggning och ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas inte får bevilja anställda i ledande ställning löner eller andra förmåner som grundar sig på resultatet i de delar av koncernen som bedriver sådan produktion eller handel. I 4 kap. 2 b § i naturgaslagen anges att ett företag som innehar en lagringsanläggning och ingår i en koncern där ett annat företag bedriver produktion av eller handel med naturgas ska, tillsammans med sitt moderföretag, se till att det har en i förhållande till övriga företag i koncernen faktisk och självständig beslutanderätt när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll och utbyggnad av anläggningen. Det ska dock inte hindra att moderföretaget har sådan insyn och utövar sådan styrning av anläggningsföretaget som krävs för att säkerställa en rimlig avkastning på de investeringar som gjorts i anläggningsföretaget. Moderföretaget får dock inte ge instruktioner åt anläggningsföretaget om företagets löpande förvaltning eller beslut att bygga eller modernisera en lagringsanläggning, om inte instruktionerna avser åtgärder eller beslut som går utöver de ekonomiska ramar som fastställts av anläggningsföretagets bolagsstämma eller motsvarande organ.

Bestämmelser om skyldigheten för en innehavare av lagringsanläggning att upprätta en övervakningsplan finns i 4 kap. 7 § i naturgaslagen. Ytterligare bestämmelser om övervakningsplaner och möjligheten till undantag finns i 4 kap. 8–9 §§ i naturgaslagen. Motsvarande bestämmelser om övervakningsplaner för den som överför naturgas återfinns i 3 kap. 9–10 §§ i naturgaslagen. I den svenska lagstiftningen behöver bestämmelser om skyldighet för operatören av lagringsanläggningar för vätgas att upprätta en övervakningsplan som ska ange vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende införas.

För överväganden och förslag med anledning av vad som föreskrivs i artikel 62, se avsnitt 5.16.

Avsnitt 3 – Oberoende systemansvariga för överföring

Artikel 63 – Tillgångar, utrustning, personal och identitet

1. Systemansvariga för överföringssystem ska vara utrustade med alla de mänskliga, tekniska, fysiska och ekonomiska resurser som är nödvändiga för att fullgöra sina skyldigheter enligt detta direktiv och bedriva naturgasöverföringsverksamhet, särskilt följande:

a) Tillgångar som är nödvändiga för naturgasöverföringsverksamheten, bl.a. överföringssystemet, ska ägas av den systemansvariga för överföringssystemet.

b) Personal som är nödvändig för naturgasöverföringsverksamheten, bl.a. för utförande av alla verksamhetsuppgifter, ska vara anställd hos den systemansvariga för överföringssystemet.

c) Inhyrning av personal och tillhandahållande av tjänster till och från andra delar av det vertikalt integrerade företaget ska vara förbjudet, men en systemansvarig för överföringssystem får tillhandahålla tjänster till det vertikalt integrerade företaget under förutsättning att

i) tillhandahållandet av dessa tjänster inte diskriminerar mellan systemanvändarna, att de är tillgängliga för samtliga systemanvändare på samma villkor och inte inskränker, snedvrider eller förhindrar konkurrensen avseende produktion eller leverans,

ii) villkoren för tillhandahållandet av tjänsterna har godkänts av tillsynsmyndigheten.

d) Utan att det påverkar tillämpningen av tillsynsorganets beslut enligt artikel 66, ska tillräckliga ekonomiska resurser för framtida investeringsprojekt eller för ersättande av befintliga tillgångar göras tillgängliga för den systemansvariga för

överföringssystemet i god tid av det vertikalt integrerade företaget efter en vederbörlig begäran från den systemansvariga för överföringssystemet.

2. Naturgasöverföringsverksamheten ska åtminstone omfatta följande uppgifter utöver dem som anges i artikel 39:

a) Företräda den systemansvariga för överföringssystemet och hålla kontakt med tredje parter och tillsynsmyndigheter.

b) Företräda den systemansvariga för överföringssystemet inom Entso för gas.

c) Bevilja och förvalta tredje parts tillträde på ett icke-diskriminerande sätt mellan systemanvändare och kategorier av systemanvändare.

d) Uppbära alla avgifter som härrör från överföringssystemet, bl.a. avgifter för tillträde, balansavgifter för stödtjänster, t.ex. naturgasbehandling, inköp av tjänster (balanskostnader, kompensation för energiförluster).

e) Utföra drift, underhåll och utveckling av ett säkert, effektivt och ekonomiskt överföringssystem.

f) Planera investeringar för att säkerställa att systemet på lång sikt kan tillgodose en rimlig efterfrågan och garantera försörjningstryggheten.

g) Inrätta lämpliga samriskföretag, bl.a. med en eller flera systemansvariga för överföringssystem, naturgasbörser och andra relevanta marknadsaktörer, för att söka nå målen att vidareutveckla regionala marknader eller underlätta liberaliseringen.

h) Tillhandahålla alla typer av företagstjänster, bl.a. juridiska tjänster, redovisnings- och it-tjänster.

3. Systemansvariga för överföringssystem ska organisera sig i en juridisk form enligt bilaga II till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132.

4. Den systemansvariga för överföringssystemet får inte i företagsidentitet, kommunikationer, varumärkesprofilering och lokaler skapa förvirring i fråga om den separata identiteten för det vertikalt integrerade företaget eller någon del därav.

5. Den systemansvariga för överföringssystemet får inte dela it-system eller it-utrustning, fysiska lokaler och säkerhetssystem för åtkomst med någon del av det vertikalt integrerade företaget, och inte heller använda samma konsulter eller

externa entreprenörer för it-system eller it-utrustning eller för säkerhetssystem för åtkomst.

6. Räkenskaperna för de systemansvariga för överföringssystemet ska revideras av en annan revisor än den som reviderar det vertikalt integrerade företaget, eller någon del av detta.

Bedömning

Artikeln överensstämmer i huvudsak med artikel 17 i direktiv 2009/73/EG. Artikeln har, i likhet med övriga artiklar i kapitel 4 i det gamla gasmarknadsdirektivet som rör oberoende systemansvariga för överföring (ITO), inte genomförts i svensk rätt då vi i Sverige valt en lösning med ägaråtskillnad. Artikeln behöver inte genomföras i svensk rätt.

Artikel 64 – Oberoende för den systemansvariga för överföringssystemet

1. Utan att det påverkar de beslut som fattas av tillsynsorganet enligt artikel 66 ska den systemansvariga för överföringssystemet ha

a) faktisk beslutanderätt, oberoende av det vertikalt integrerade företaget, när det gäller de tillgångar som är nödvändiga för att driva, underhålla eller utveckla överföringssystemet,

b) befogenhet att anskaffa medel på kapitalmarknaden, särskilt genom lån och kapitalökning.

2. Den systemansvariga för överföringssystemet ska alltid agera så att det säkerställs att det finns tillräckliga resurser för att bedriva överföringsverksamheten korrekt och effektivt samt för att utveckla och upprätthålla ett effektivt, säkert och ekonomiskt överföringssystem.

3. Det vertikalt integrerade företagets dotterföretag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet får inte direkt eller indirekt inneha aktier i den systemansvariga för överföringssystemet. Den systemansvariga för överföringssystemet får varken direkt eller indirekt äga aktier i något av det vertikalt integrerade företagets dotterföretag som bedriver produktions eller leveransverksamhet eller erhålla aktieutdelningar eller andra ekonomiska förmåner från sådana dotterföretag.

4. Den övergripande företagsledningsstrukturen i och stadgarna för den systemansvariga för överföringssystemet ska säkerställa ett faktiskt oberoende för den systemansvariga för överföringssystemet i enlighet med detta avsnitt. Det vertikalt integrerade företaget får inte direkt eller indirekt bestämma den systemansvarigas för överföringssystemet konkurrens beteende när det gäller dennas dagliga verksamhet och nätförvaltning, eller när det gäller den verksamhet

som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 55.

5. När systemansvariga för överföringssystem fullgör sina uppgifter som förtecknas i artiklarna 39 och 63.2 i detta direktiv och följer artiklarna 6.1 a, 10.2, 10.3, 10.4, 13.1, 17.1 och 33.6 i förordning (EU) 2024/1789 får de inte diskriminera olika personer eller enheter och får inte inskränka, snedvrida eller förhindra konkurrens i produktions- eller leveransverksamhet.

6. Alla kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvariga för överföringssystemet, bl.a. lån från den systemansvariga för överföringssystemet till det vertikalt integrerade företaget, ska ske på marknadsvillkor. Den systemansvariga för överföringssystemet ska noggrant notera sådana kommersiella och ekonomiska förbindelser och göra dem tillgängliga för tillsynsmyndigheten på dennas begäran.

7. Den systemansvariga för överföringssystemet ska förelägga för tillsynsmyndighetens godkännande alla kommersiella och ekonomiska avtal med det vertikalt integrerade företaget.

8. Den systemansvariga för överföringssystemet ska informera tillsynsmyndigheten om de ekonomiska resurser som avses i artikel 63.1 d och som finns tillgängliga för framtida investeringsprojekt eller för att ersätta befintliga tillgångar.

9. Det vertikalt integrerade företaget ska avstå från alla handlingar som försvårar för eller förhindrar den systemansvariga för överföringssystemet att fullgöra sina skyldigheter enligt detta avsnitt och får inte kräva att den systemansvariga för överföringssystemet ska begära tillstånd från det vertikalt integrerade företaget för att fullgöra dessa skyldigheter.

10. Ett företag som har certifierats av tillsynsmyndigheten att det uppfyller kraven i detta avsnitt ska godkännas och utses till systemansvarig för överföringssystem av den berörda medlemsstaten. Certifieringsförfarandet i antingen artikel 71 i detta direktiv och i artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789 eller i artikel 72 i detta direktiv ska tillämpas.

11. Den systemansvariga för överföringssystemet ska offentliggöra detaljerad information om kvaliteten på den naturgas som transporteras i dess nät, på grundval av artiklarna 16 och 17 i kommissionens förordning (EU) 2015/703.

Bedömning

Artikeln 64.1–64.10 motsvarar artikel 18.1–18.10 i direktiv 2009/73/EG. Artikel 64.11 är ny. Artikel 18 i det gamla gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG är ytterligare en

artikel i kapitel IV som inte genomförts i svensk rätt då vi i Sverige valt fullständig ägaråtskillnad på vårt territorium. Någon genomförandeåtgärd är inte nödvändig.

Artikel 65 – Oberoende för personalen och företagsledningen i den systemansvariga för överföringssystemet

1. Beslut om utnämning av, förlängning av mandattiden för, arbetsvillkor för, bl.a. ersättningar, och avslutande av mandattiden för personer med ansvar för företagsledning eller ledamöter i administrativa organ i den systemansvariga för överföringssystemet ska fattas av den systemansvarigas för överföringssystemet tillsynsorgan, som utsetts i enlighet med artikel 66.

2. Identiteten hos och de villkor som reglerar mandattiden, dess varaktighet och avslutande av mandattiden för personer som nominerats av tillsynsorganet för utnämning eller förlängning av mandattiden såsom personer med ansvar för verkställande ledning eller såsom ledamöter i den systemansvarigas för överföringssystemet administrativa organ samt skälen till varje förslag till beslut att avsluta en sådan mandattid ska meddelas tillsynsmyndigheten. Dessa villkor och de beslut som avses punkt 1 ska endast vara bindande om tillsynsmyndigheten inom en treveckorsperiod efter underrättelsen inte har gjort några invändningar.

Tillsynsmyndigheten får göra invändningar mot de beslut som avses i punkt 1

a) om den hyser tvivel angående det yrkesmässiga oberoendet hos en nominerad person med ansvar för företagsledningen eller en ledamot i något av de administrativa organen, eller

b) om den, vid förtida avslutande av mandattiden, hyser tvivel om det berättigade i ett sådant förtida avslutande.

3. Ingen yrkesmässig position eller affärsförbindelse och inget yrkesmässigt ansvar eller intresse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med det vertikalt integrerade företaget eller någon del av detta, eller med någon annan majoritetsaktieägare än den systemansvariga för överföringssystemet får utövas under en treårsperiod före utnämningen av personer med ansvar för företagsledning eller ledamöter i den systemansvarigas för överföringssystemet administrativa organ, vilka omfattas av denna punkt.

4. Personer som ansvarar för företagsledningen eller ledamöter i administrativa organ samt den systemansvarigas för överföringssystemet anställda får inte yrkesmässigt ha någon position eller något ansvar, något intresse eller någon affärsförbindelse, vare sig direkt eller indirekt, i eller med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget eller med dess majoritetsaktieägare.

5. Personer som ansvarar för företagsledningen eller ledamöter i administrativa organ samt den systemansvarigas för överföringssystemet anställda får inte ha något intresse i eller erhålla ekonomiska förmåner, vare sig direkt eller indirekt, från någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den systemansvariga för överföringssystemet. Deras ersättning får inte bero på det vertikalt integrerade företagets verksamhet eller resultat som inte härrör från den systemansvariga för överföringssystemet.

6. Personer som ansvarar för företagsledningen eller ledamöter i den systemansvarigas för överföringssystemet administrativa organ ska garanteras effektiv rätt att till tillsynsmyndigheten rikta klagomål mot förtida avslutande av deras mandattid.

7. Efter avslutad mandattid hos den systemansvariga för överföringssystemet får inte personer som ansvarat för företagsledningen eller varit ledamöter i något av dess administrativa organ yrkesmässigt ha någon position eller något ansvar, eller något intresse i eller någon affärsförbindelse med någon annan del av det vertikalt integrerade företaget än den systemansvariga för överföringssystemet, eller med dess majoritetsaktieägare, under en period på minst fyra år.

8. Punkt 3 ska tillämpas på majoriteten av de personer som ansvarar för företagsledningen eller är ledamöter i administrativa organ för den systemansvariga för överföringssystemet.

De personer som ansvarar för företagsledningen eller är ledamöter i administrativa organ för den systemansvariga för överföringssystemet och som inte omfattas av punkt 3 får inte ha utövat någon ledningsverksamhet eller någon annan relevant verksamhet i det vertikalt integrerade företaget under minst sex månader före sin utnämning.

Första stycket i denna punkt och punkterna 4–7 ska gälla samtliga personer som tillhör den verkställande ledningen samt dem som rapporterar direkt till dessa personer i frågor som rör drift, underhåll eller utveckling av nätet.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 19 i det äldre gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Inte heller den artikeln, som återfanns i kapitel IV om oberoende systemansvariga för överföring (ITO), är införd i Sverige då vi valt lösningen med fullständig ägaråtskillnad. Någon genomförandeåtgärd behöver inte heller nu vidtas i svensk rätt.

Artikel 66 – Tillsynsorgan

1. Den systemansvariga för överföringssystemet ska ha ett tillsynsorgan som ansvarar för beslut som kan ha en väsentlig inverkan på värdet på aktieägarnas tillgångar i den systemansvariga för överföringssystemet, särskilt beslut om godkännande av de årliga och de långsiktiga finansieringsplanerna, den systemansvarigas skuldsättningsgrad och utdelningar till aktieägarna. De beslut som faller inom tillsynsorganets ansvarsområde omfattar inte sådana beslut som rör den dagliga verksamheten för den systemansvariga för överföringssystemet och den dagliga förvaltningen av nätet eller den verksamhet som är nödvändig för att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 55.

2. Tillsynsorganet ska bestå av ledamöter som företräder det vertikalt integrerade företaget, ledamöter som företräder tredje parts aktieägare och, om så föreskrivs i relevant nationell rätt, företrädare för andra berörda parter såsom den systemansvarigas för överföringssystemet anställda.

3. Artikel 65.2 första stycket och artikel 65.3–65.7 ska tillämpas på minst hälften av tillsynsorganets ledamöter minus en.

Artikel 65.2 andra stycket b ska tillämpas på alla ledamöter i tillsynsorganet.

Bedömning

Artikeln överensstämmer i huvudsak med artikel 20 i direktiv 2009/73/EG. Sverige har valt åtskilt ägande för den systemansvariga för överföringssystem och därför har inte artikel 20 genomförts i svensk rätt. I skäl 18 till direktiv 2009/73/EG förklaras medlemsstaternas alternativ gällande genomförandet av åtskillnadsreglerna i direktivet i nationell lagstiftning:

> En medlemsstat har rätt att välja fullständigt åtskilt ägande på sitt territorium. Om en medlemsstat har valt fullständigt åtskilt ägande, har ett företag inte rätt att välja alternativet med en oberoende systemansvarig eller en oberoende systemansvarig för överföring. Företag som bedriver något slags produktions- eller leveransverksamhet får dessutom inte direkt eller indirekt utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en systemansvarig för överföringssystem från en medlemsstat som har valt fullständigt åtskilt ägande.

Mot denna bakgrund har artikeln således inte genomförts i svensk rätt. Artikeln kräver därför inte någon genomförandeåtgärd från svensk sida.

Artikel 67 – Övervakningsplan och övervakningsansvarig

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem upprättar och genomför en övervakningsplan där det anges vilka åtgärder som vidtas för att motverka diskriminerande beteende och på lämpligt sätt säkerställa att planen följs. I övervakningsplanen ska det anges vilka specifika skyldigheter de anställda har för att uppfylla dessa mål. Övervakningsplanen ska godkännas av

tillsynsmyndigheten. Utan att det påverkar tillsynsmyndighetens befogenheter ska en övervakningsansvarig oberoende övervaka att planen följs.

2. Tillsynsorganet ska utse en övervakningsansvarig som ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får vägra att godkänna den övervakningsansvariga endast på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet. Den övervakningsansvariga kan vara en fysisk eller en juridisk person. Artikel 65.2–65.8 ska tillämpas på den övervakningsansvariga.

3. Den övervakningsansvariga ska ansvara för följande åtgärder:

a) Övervaka genomförandet av övervakningsplanen.

b) Utarbeta en årsrapport om de åtgärder som vidtagits för att genomföra övervakningsplanen och överlämna den till tillsynsmyndigheten.

c) Rapportera till tillsynsorganet och utfärda rekommendationer för övervakningsplanen och dess genomförande.

d) Underrätta tillsynsmyndigheten om betydande överträdelser i fråga om genomförandet av övervakningsplanen.

e) Rapportera till tillsynsmyndigheten om kommersiella och ekonomiska förbindelser mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvariga för överföringssystemet.

4. Den övervakningsansvariga ska förelägga tillsynsmyndigheten föreslagna beslut om investeringsplanen eller om enskilda investeringar i nätet. Detta ska ske senast när företagsledningen eller den systemansvarigas för överföringssystemet behöriga administrativa organ överlämnar dem till tillsynsorganet.

5. När det vertikalt integrerade företaget under bolagsstämman eller genom omröstning bland det utsedda tillsynsorganets ledamöter har motsatt sig antagandet av ett beslut så att detta hindrar eller försenar investeringar, som enligt den tioåriga nätutvecklingsplanen skulle ha verkställts inom de följande tre åren, ska den övervakningsansvariga rapportera detta till tillsynsmyndigheten, som då ska vidta åtgärder i enlighet med artikel 55.

6. De villkor som reglerar den övervakningsansvarigas uppdrag eller anställningsvillkor, inbegripet uppdragets varaktighet, ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Villkoren ska säkerställa den övervakningsansvarigas oberoende, bland annat genom att förse den övervakningsansvariga med de resurser som krävs för uppdragets fullgörande. Under uppdragsperioden får den övervakningsansvariga inte ha något annat yrkesmässigt uppdrag, ansvar eller

intresse, direkt eller indirekt, i eller med någon del av det vertikalt integrerade företaget eller dess majoritetsaktieägare.

7. Den övervakningsansvariga ska regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till tillsynsmyndigheten och ska ha rätt att regelbundet rapportera, antingen muntligt eller skriftligt, till den systemansvarigas för överföringssystemet tillsynsorgan.

8. Den övervakningsansvariga får delta i alla möten i den systemansvarigas för överföringssystemet företagsledning eller administrativa organ, i tillsynsorganets möten och vid bolagsstämman. Den övervakningsansvariga ska delta i alla möten där följande frågor diskuteras:

a) Villkor för tillträde till nätet som fastställs i förordning (EU) 2024/1789, särskilt vad avser tariffer, tjänster för tillträde för tredje part, kapacitetstilldelning, överbelastningshantering, transparens, balans och sekundärmarknader.

b) Projekt som genomförs för att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet, bl.a. investeringar i nya transportförbindelser, i expanderad kapacitet och i optimering av befintlig kapacitet.

c) Inköp eller försäljning av energi som krävs för överföringssystemets drift.

9. Den övervakningsansvariga ska övervaka att den systemansvariga för överföringssystemet följer artikel 40.

10. Den övervakningsansvariga ska ha tillgång till alla relevanta uppgifter och till den systemansvarigas för överföringssystemet kontor och till all information som är nödvändig för att fullgöra sin uppgift.

11. Efter tillsynsmyndighetens godkännande får tillsynsorganet säga upp den övervakningsansvariga. Tillsynsorganet ska på anmodan av tillsynsmyndigheten säga upp den övervakningsansvariga på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet.

12. Den övervakningsansvariga ska ha tillgång till den systemansvarigas för överföringssystemet kontor utan anmälan i förväg.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 21 i direktiv 2009/73/EG och rör skyldigheten för systemansvariga för överföringssystem att upprätta en övervakningsplan med åtgärder för att förebygga diskriminerande beteende på marknaden. Sverige har valt åtskilt ägande för den systemansvariga för överföringssystem och därför har

inte artikel 21 genomförts i svensk rätt. Artikeln kräver inte någon genomförandeåtgärd i svensk rätt.

Avsnitt 4 – Åtskillnad av operatörer av vätgasnät

Artikel 68 – Åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att operatörer av överföringsnät för vätgas från och med den 5 augusti 2026 är åtskilda i enlighet med de regler för systemansvariga för överföringssystem för naturgas som anges i artikel 60.

2. Vid tillämpning av denna artikel, artiklarna 46 och 60 i detta direktiv samt artiklarna 35 och 43 i direktiv (EU) 2019/944 ska produktion eller leverans omfatta produktion och leverans av vätgas, och överföring ska omfatta transport av vätgas.

3. En medlemsstat får besluta att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel på överföringsnät för vätgas som tillhör ett vertikalt integrerat företag. I sådana fall ska den berörda medlemsstaten utse en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas som är åtskild i enlighet med bestämmelserna om oberoende systemansvariga för naturgas i artikel 61. Operatörer av överföringsnät för vätgas och systemansvariga för överföringssystem för naturgas som är åtskilda i enlighet med artikel 60.1 får agera som oberoende operatörer av överföringsnät för vätgas, om inte annat följer av kraven i artikel 69.

4. Om ett överföringsnät för vätgas tillhör en eller flera certifierade systemansvariga för överföringssystem för naturgas eller om ett överföringsnät för vätgas den 4 augusti 2024 tillhör ett vertikalt integrerat företag som är verksamt inom produktion eller leverans av vätgas, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel och utse en enhet som står under fullständig kontroll av den systemansvariga för överföringssystem eller gemensam kontroll av två eller flera systemansvariga för överföringssystem, eller under fullständig kontroll av det vertikalt integrerade företag som är verksamt inom produktion eller leverans av vätgas till en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas som är åtskild i enlighet med bestämmelserna om oberoende systemansvariga för överföring av naturgas i avsnitt 3 i detta kapitel.

Trots vad som sägs i punkt 1 får medlemsstaterna, om en medlemsstat har beviljat ett undantag från kraven i artikel 69 enligt punkt 2 i den artikeln och ett överföringsnät för vätgas tillhör en eller flera certifierade systemansvariga för överföringssystem för naturgas som är åtskilda i enlighet med bestämmelserna om oberoende systemansvariga för överföring av naturgas i avsnitt 3 i detta kapitel, besluta att inte tillämpa punkt 1 i den här artikeln och att utse den enheten eller en enhet som står under gemensam kontroll av två eller flera systemansvariga för överföringssystem till en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas som är

åtskild i enlighet med bestämmelserna om oberoende systemansvariga för överföring av naturgas i avsnitt 3 i detta kapitel.

Om ett företag innefattar en systemansvarig för överföringssystem som är åtskild i enlighet med artikel 60.1 och en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas, får det företaget vara verksamt inom produktion eller leverans av vätgas, men inte inom produktion eller leverans av naturgas eller el. Om ett sådant företag producerar eller levererar vätgas ska den systemansvariga för överföringssystem för naturgas uppfylla kraven i avsnitt 3 i detta kapitel, och varken företaget eller någon del av detta får boka eller använda kapacitetsrättigheter för injektion av vätgas i det överförings- eller distributionssystem för naturgas som företaget driver.

5. De regler som är tillämpliga på systemansvariga för överföringssystem enligt artikel 72 ska tillämpas på operatörer av överföringsnät för vätgas.

Bedömning

Artikeln är ny och reglerar åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas, s.k. HTNO (Hydrogen Transmission Network Operator). Huvudregeln när det gäller operatörer av överföringsnät för vätgas, precis som för systemansvariga för överföringssystem på naturgasområdet, är ägaråtskillnad. Den som bedriver verksamhet med överföring av vätgas får inte direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet. I artikeln görs hänvisning till de regler som gäller för systemansvariga för överföringssystem för naturgas och som återfinns i artikel 60. I likhet med regleringen på naturgasområdet finns även här valmöjlighet för medlemsstaten att, i stället för ett system med fullständig ägaråtskillnad, genom lagregler säkerställa att åtskillnad sker.

Punkt 1

I punkten anges att medlemsstaterna ska säkerställa att operatörer av överföringsnät för vätgas från och med den 5 augusti 2026 är åtskilda i enlighet med de regler för systemansvariga för överföringssystem för naturgas som anges i artikel 60. I artikel 60 anges huvudregeln gällande åtskillnad, nämligen ägaråtskillnad. Den som äger ett överföringsnät och som agerar som systemansvarig för överföringssystem får inte direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Bestämmelser om att operatörer av överföringsnät för vätgas från och med den 5 augusti 2026 är åtskilda enligt reglerna i artikel 60 måste genomföras i svensk rätt.

För överväganden och förslag, se avsnitt 5.14.

Punkt 2

I punkten tydliggörs att begreppen *produktion* och *leverans* även ska omfatta produktion och leverans av vätgas och att begreppet *överföring* också ska omfatta transport av vätgas. Preciseringarna är tillämpliga när det gäller åtskillnad av operatörer av överföringsnät men har också betydelse när det gäller åtskillnad avseende systemansvariga för överföringssystem (artikel 60), systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas (artikel 46). Begreppspreciseringarna ska även göras så att de blir tillämpliga för åtskillnad avseende systemansvariga för distributions- och överföringssystem för el.

Bestämmelser som preciserar begreppen produktion, leverans och överföring måste genomföras i svensk rätt. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.13.

Punkt 3

Av punkten framgår att medlemsstaten har möjlighet att välja att inte tillämpa reglerna om ägaråtskillnad som anges i artikel 60 på ett överföringsnät för vätgas som tillhör ett vertikalt integrerat företag. För ett sådant överföringsnät ska en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas i stället utses. Denne ska vara åtskild i enlighet bestämmelserna om oberoende systemansvariga för naturgas enligt artikel 61. En ägaråtskild operatör av överföringsnät för vätgas får agera som oberoende operatör för överföringsnät för vätgas. Detsamma gäller för en ägaråtskild systemansvarig för överföringssystem för naturgas.

Det finns inte några överföringsnät för vätgas i Sverige. En förutsättning för att medlemsstaten ska kunna välja ett alternativ till ägaråtskillnad är att det den 4 augusti 2024 fanns ett överföringsnät för vätgas som tillhörde ett vertikalt integrerat företag. Någon genomförandeåtgärd med anledning av vad som stadgas i den aktuella punkten är inte aktuellt för svenskt vidkommande. I Sverige ska en ordning enligt huvudregeln med ägaråtskillnad tillämpas för överföringsnät för vätgas.

Punkt 4

I punkten regleras möjligheten för medlemsstaten att, under vissa förutsättningar, besluta om att inte tillämpa punkten 1 i artikeln som hänvisar till artikel 60 som anger huvudregeln om åtskillnad för en operatör av överföringsnät för vätgas, nämligen ägaråtskillnad. Om ett överföringsnät för vätgas tillhör en eller flera certifierade systemansvariga för överföringssystem för naturgas eller om överföringsnätet den 4 augusti 2024 tillhör ett vertikalt integrerat företag som är verksamt inom produktion eller leverans av vätgas kan medlemsstaten utse en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas. Denna operatör, som ska stå under fullständig kontroll av den systemansvariga för överföringssystem eller gemensam kontroll av två eller flera systemansvariga för överföringssystem, eller under fullständig kontroll av det vertikalt integrerade företag som är verksamt inom produktion eller leverans av vätgas, ska vara åtskild i enlighet med

bestämmelserna om oberoende systemansvariga för överföring av naturgas som återfinns i artikel 63–67 i direktivet.

I Sverige finns ännu inte några överföringsnät för vätgas. Det fanns inte heller några överföringsnät för vätgas den 4 augusti 2024 som tillhörde ett vertikalt integrerat företag som var verksamt inom produktion eller leverans av vätgas. Undantag för sådana nät är därmed inte aktuellt för svenskt vidkommande. Någon lagstiftningsåtgärd är därför inte nödvändig med anledning av den aktuella punkten.

Punkt 5

I punkten anges att de regler som är tillämpliga på systemansvariga för överföringssystem enligt artikel 72, dvs. regler om certifiering i förhållande till tredje land, även ska tillämpas på operatörer av överföringsnät för vätgas.

En sådan bestämmelse måste genomföras i svensk rätt. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.18.

Artikel 69 – Horisontell åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas

1. Om en operatör av överföringsnät för vätgas ingår i ett företag som är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el ska denne vara oberoende åtminstone i fråga om sin juridiska form.

2. Medlemsstaterna får, på grundval av en för allmänheten tillgänglig positiv kostnads-nyttoanalys, bevilja undantag från kraven i punkt 1 för operatörer av överföringsnät för vätgas, under förutsättning att tillsynsmyndigheten gör en positiv bedömning i enlighet med punkt 4.

3. Undantag som beviljas enligt punkt 2 ska offentliggöras och anmälas till kommissionen, åtföljt av den berörda bedömning som avses i punkt 4, under bevarande av konfidentialiteten för kommersiellt känsliga uppgifter.

4. Vid tidpunkten för beviljande av ett undantag enligt punkt 2, och därefter minst vart sjunde år, eller efter en motiverad begäran från kommissionen, ska tillsynsmyndigheten i den medlemsstat som beviljar undantaget offentliggöra en bedömning av den inverkan som undantaget har på transparens, korssubventionering, nättariffer och gränsöverskridande handel. En sådan bedömning ska åtminstone omfatta tidsplanen för förväntade överföringar av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn.

Om tillsynsmyndigheten på grundval av en bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, korssubventionering, nättariffer och gränsöverskridande handel, eller om

överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska medlemsstaten återkalla undantaget.

5. Genom undantag från punkterna 2, 3 och 4 får Estland, Lettland och Litauen bevilja undantag från kraven i punkt 1 för operatörer av överföringsnät för vätgas. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen och ska upphöra att gälla den 31 december 2030. Efter den dag då ett undantag som beviljats enligt denna punkt upphör att gälla får Estland, Lettland och Litauen bevilja undantag i enlighet med punkterna 2, 3 och 4.

Bedömning

Artikeln är ny och behandlar horisontell åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas. Om en operatör av överföringsnät för vätgas ingår i ett företag som också är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el ska denne vara oberoende åtminstone i fråga om sin juridiska form. Av de inledande skälen, skäl 82, till direktivet framgår att en gemensam drift av vätgasnät och naturgas- eller elnät kan skapa synergieffekter och därför bör tillåtas, men verksamheter som rör driften av överföringsnät för vätgas bör organiseras i en separat rättslig enhet för att säkerställa transparens i fråga om finansiering och användning av tariffer för tillträde. Undantag från kravet på rättslig horisontell åtskillnad bör beviljas endast tillfälligt, under förutsättning att tillsynsmyndigheterna gör en positiv kostnads-nyttoanalys och en konsekvensbedömning.

Punkt 1

I punkten anges att om en operatör av överföringsnät för vätgas ingår i ett företag som är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el ska denne vara oberoende åtminstone i fråga om sin juridiska form.

En sådan bestämmelse saknas i svensk lagstiftning och måste införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.13.

Punkt 2

I punkten anges att medlemsstaten får bevilja undantag från kravet på oberoende avseende juridisk form för en operatör av överföringsnät för vätgas som ingår i ett företag som är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el. För att undantag ska kunna meddelas ska en kostnads-nyttoanalys ha gjorts som utfallit positivt. Kostnads-nyttoanalysen ska vara allmänt tillgänglig.

En möjlighet finns att införa en undantagsregel gällande kravet på oberoende i fråga om juridisk form för en operatör av överföringsnät för vätgas som ingår i ett företag som är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.13.

Punkt 3

Enligt punkten ska en medlemsstat som beviljar undantag enligt punkten 2 från kravet på oberoende i fråga om juridiska form för en operatör av överföringsnät för vätgas som ingår i ett företag som är verksamt inom överföring eller distribution av naturgas eller el, offentliggöra och anmäla beslutet till kommissionen. Vidare ska ett sådant offentliggörande och anmälan, med bevarande av sekretess kring kommersiellt känsliga uppgifter, inkludera en sådan bedömning som närmare anges i punkten 4 i artikeln. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.13.

Punkt 4

I punkten anges att om ett undantag meddelats enligt punkt 2 ska en ny bedömning gällande undantaget göras vart sjunde år eller efter en motiverad begäran från kommissionen. Bedömningen, som görs av tillsynsmyndigheten som meddelat undantag, ska offentliggöras och belysa den inverkan som undantaget har på transparens, korssubventionering, nättariffer och gränsöverskridande handel. Bedömningen ska åtminstone omfatta tidsplanen för förväntade överföringar av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn. Undantaget ska återkallas om en ny bedömning visar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, korssubventionering, nättariffer och gränsöverskridande handel, eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.13.

Punkt 5

Punkten ger Estland, Lettland och Litauen möjlighet att till den 31 december 2030 bevilja undantag från kraven i punkt 1 för operatörer av överföringsnät för vätgas. För de baltiska staterna gäller också undantag från punkterna 2, 3 och 4. Bestämmelsen rör inte Sverige och någon genomförandeåtgärd är därför inte nödvändig.

Artikel 70 – Särredovisning av operatörer av vätgas

Medlemsstaterna ska säkerställa att räkenskaperna för operatörer av vätgasnät förs i enlighet med artikel 75.

Bedömning

Artikeln som handlar om att operatörer av vätgas ska särredovisa är ny. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.20.

Avsnitt 5 – Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas

Artikel 71 – Utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas

1. Innan ett företag godkänns och utses till systemansvarig för överföringssystem eller operatör av överföringsnät för vätgas ska det certifieras i enlighet med punkterna 4, 5 och 6 i denna artikel och med artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789.

2. Ett företag som av tillsynsmyndigheten, till följd av nedanstående certifieringsförfarande, intygas uppfylla kraven i artikel 60 eller artikel 68, ska av medlemsstaterna godkännas och utses till systemansvarig för överföringssystemet eller operatör av överföringsnät för vätgas. Utnämningen av systemansvariga för överföringssystemet och operatörer av överföringsnät för vätgas ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

3. Certifierade företag ska till tillsynsmyndigheten anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av huruvida de uppfyller kraven i artikel 60 eller 68.

4. Tillsynsmyndigheterna ska kontrollera att certifierade företag fortlöpande uppfyller kraven i artikel 60 eller 68. För att säkerställa att kraven uppfylls ska de i följande fall inleda ett certifieringsförfarande:

a) Efter anmälan från certifierade företag enligt punkt 3.

b) På eget initiativ då de får vetskap om att en planerad förändring när det gäller rättigheter gentemot eller inflytande över certifierade företag eller ägare till överföringssystem kan leda till överträdelse av artikel 60 eller 68, eller då de har anledning att misstänka att en sådan överträdelse kan ha skett.

c) Efter en motiverad begäran från kommissionen.

5. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet eller av en operatör av överföringsnät för vätgas inom 100 arbetsdagar från den dag då den systemansvariga för överföringssystemet eller operatören av överföringsnätet för vätgas inkom med anmälan eller kommissionen överlämnade sin begäran. När denna period har löpt ut ska certifieringen anses vara beviljad. Tillsynsmyndighetens uttryckliga eller underförstådda beslut ska börja gälla först efter det att det förfarande som avses i punkt 6 har fullföljts.

6. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla det uttryckliga eller underförstådda beslutet om certifiering till kommissionen, och förse

kommissionen med alla relevanta uppgifter avseende detta beslut. Kommissionen ska agera i enlighet med förfarandet i artikel 14 i förordning (EU) 2024/1789.

7. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen får från systemansvariga för överföringssystem, operatörer av överföringsnät för vätgas och företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet begära sådan information som är relevant för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

8. Tillsynsmyndigheten och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 10 i direktiv 2009/73/EG när det gäller de delar som reglerar certifiering och utseende av systemansvariga för överföringssystem för naturgas. Bestämmelserna i artikeln är, avseende naturgas, genomförda i svensk rätt genom lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag. När det gäller bestämmelser om certifiering av operatörer av överföringsnät för vätgas är artikeln helt ny. Artikeln måste i dessa delar genomföras i svensk rätt.

För överväganden och förslag, se avsnitt 5.18.

Artikel 72 – Certifiering i förhållande till tredjeländer

1. Om certifiering begärs av ägaren till ett överföringssystem, den systemansvariga för ett överföringssystem, en operatör av överföringsnät för vätgas eller en ägare till ett överföringsnät för vätgas som kontrolleras av en person från ett tredjeland, ska tillsynsmyndigheten underrätta kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska även utan dröjsmål underrätta kommissionen om eventuella omständigheter som skulle leda till att en person från ett tredjeland får kontroll över ett överföringssystem, en systemansvarig för överföringssystem, ett överföringsnät för vätgas eller en operatör av ett överföringsnät för vätgas.

2. Den systemansvariga för överföringssystemet eller operatören av överföringsnätet för vätgas ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en person från ett tredjeland får kontroll över överföringssystemet, den systemansvariga för överföringssystemet, överföringsnätet för vätgas eller operatören av överföringsnätet för vätgas.

3. Tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet eller en operatör av överföringsnät för vätgas inom 100 arbetsdagar efter anmälan från den systemansvariga för överföringssystemet eller operatören av överföringsnätet för vätgas. Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om det inte visas

a) att den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 60 eller 68, och

b) för tillsynsmyndigheten eller annan behörig myndighet som utsetts av medlemsstaten, att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning eller de väsentliga säkerhetsintressena i medlemsstaten och unionen; när denna fråga beaktas ska tillsynsmyndigheten eller annan behörig utsedd myndighet ta hänsyn till

i) unionens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som unionen är part i och som rör trygg energiförsörjning,

ii) medlemsstatens rättigheter och skyldigheter med avseende på dessa tredjeländer, enligt avtal som ingåtts med tredjeländerna i den mån avtalen överensstämmer med unionsrätten,

iii) ägande, leverans eller andra affärsförbindelser som skulle kunna inverka negativt på incitament och förmåga hos ägaren av överföringssystemet, den systemansvariga för överföringssystemet, ägaren av överföringssystemet för vätgas eller operatören av överföringsnätet för vätgas i fråga om att leverera naturgas eller vätgas till medlemsstaten eller unionen,

iv) andra specifika omständigheter och förhållanden i fallet och i det berörda tredjelandet.

4. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla utkastet till beslut till kommissionen, tillsammans med all relevant information beträffande beslutet.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheten eller den utsedda behöriga myndighet som avses i punkt 3 b i denna artikel, innan tillsynsmyndigheten antar ett beslut om certifiering, begär ett yttrande från kommissionen om huruvida

a) den berörda enheten uppfyller kraven i artikel 60 eller 68, och

b) ett beviljande av certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till unionen.

6. Kommissionen ska behandla den begäran som avses i punkt 5 så snart den har mottagits. Inom 50 arbetsdagar efter det att begäran har mottagits ska kommissionen avge sitt yttrande till tillsynsmyndigheten eller, om begäran kommit från den utsedda behöriga myndigheten, till den myndigheten.

När kommissionen utarbetar sitt yttrande får den begära in synpunkter från Acer, den berörda medlemsstaten och berörda parter. I ett sådant fall ska perioden på 50 arbetsdagar förlängas med ytterligare 50 arbetsdagar.

Om kommissionen inte har avgett något yttrande inom den period som avses i första och andra styckena ska den inte anses ha några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

7. När kommissionen bedömer huruvida den kontroll som utövas av en person från ett tredjeland kommer att äventyra en trygg energiförsörjning eller de väsentliga säkerhetsintressena i unionen eller någon medlemsstat ska den beakta

a) de särskilda omständigheterna i fallet och i det berörda tredjelandet, inbegripet bevis på inflytandet från det berörda tredjelandet över den situation som beskrivs i punkt 3 b iii, och

b) unionens rättigheter och skyldigheter med avseende på det tredjelandet enligt internationell rätt, inbegripet avtal med ett eller flera tredjeländer som unionen är part i och som rör trygg energiförsörjning.

8. Tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifieringen inom 50 arbetsdagar efter utgången av den period som avses i punkt 6. När tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut ska den ta största hänsyn till kommissionens yttrande. I varje fall ska en medlemsstat ha rätt att vägra certifiering när beviljande av certifiering äventyrar en trygg energiförsörjning i medlemsstaten eller i en annan medlemsstat. När en medlemsstat har utsett en annan behörig myndighet enligt punkt 3 b, kan medlemsstaten kräva att tillsynsmyndigheten antar sitt slutliga beslut i överensstämmelse med den behöriga myndighetens bedömning. Tillsynsmyndighetens slutliga beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans. Om det slutliga beslutet avviker från kommissionens yttrande ska den berörda medlemsstaten tillhandahålla och offentliggöra, tillsammans med beslutet, skälen för det beslutet.

9. Inget i denna artikel ska påverka medlemsstaternas rätt att, i överensstämmelse med unionsrätten, utöva inhemsk rättslig kontroll för att skydda legitima intressen som rör allmän säkerhet.

10. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 som kompletterar detta direktiv genom att utfärda riktlinjer där detaljer anges för förfarandet vid tillämpningen av denna artikel.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 11 i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Artikeln är genomförd i svensk rätt genom bestämmelser i 4 kap. i lagen (2011:711)

om certifiering av vissa naturgasföretag. Kapitlet reglerar certifiering av transmissionsnätsoperatörer i förhållande till tredjeland. Bestämmelserna i artikeln är enligt artikel 68.5 i direktivet också tillämpliga på operatörer av överföringsnät för vätgas. Bestämmelser om certifiering i förhållande till tredjeländer för operatörer av överföringsnät för vätgas måste genomföras i svensk rätt. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.18.

Artikel 73 – Utseende av operatörer av lagringsanläggningar för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas, LNG-anläggningar och vätgasterminaler

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer med beaktande av effektivitet och ekonomisk balans, utse eller ålägga de företag som äger lagringssystem för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas, eller LNG-anläggningar och vätgasterminaler att utse en eller flera systemansvariga eller operatörer för sådan infrastruktur.

Bedömning

Artikeln motsvarar i huvudsak artikel 12 i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG men några tillägg har gjorts. I artikeln, som ålägger medlemsstaten att bland företag som äger viss specifik infrastruktur utse en eller flera systemansvariga eller operatörer för sådan infrastruktur, har nu lagringsanläggning för vätgas och vätgasterminaler tillkommit i förhållande till lydelsen i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Artikeln infördes i den gemensamma EU-lagstiftningen redan genom artikel 7 i direktiv 2003/55/EG. Då omfattade artikeln också kravet på utnämnande av systemansvariga för överföringssystem. Bestämmelsen om utnämnande av systemansvariga för överföringssystem togs bort ur artikeln i direktiv 2009/73/EG i och med att systemansvariga för överföringssystem då skulle certifieras och godkännas enligt de detaljerade bestämmelserna som återfanns i artiklarna 10 och 11 i samma direktiv. I förarbetena[45] då direktiv 2003/55/EG genomfördes i svensk rätt uttalade regeringen att artikeln inte föranledde någon särskild lagstiftningsåtgärd i Sverige. Detta motiverades enligt följande.

> Enligt artikel 7 skall medlemsstaterna, för en tid som de själva bestämmer, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger överförings-, lagrings eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de systemansvariga för överföringssystem, lagringssystem eller LNG-anläggningar handlar i enlighet med artiklarna 8–10. De svenska naturgasföretagen driver sina nät i egen regi. I 3 kap. naturgaslagen finns bestämmelser om skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. Det råder ingen ovisshet om vem som har driftansvaret och därmed de skyldigheter som följer av 3 kap. naturgaslagen. Det är också klart utpekat vilka som är ansvariga för driften av såväl

[45] Prop. 2004/05:62, s. 108.

> överförings- som distributionssystemen. Någon lagstiftningsåtgärd krävs därför inte i denna del.

Även i förarbetena[46] då direktiv 2009/73/EG genomfördes i svensk rätt konstaterade regeringen att någon lagstiftningsåtgärd inte var nödvändig:

> Artikel 12 i gasmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om utseende av systemansvariga för lager och LNG-anläggningar. Bestämmelsen har, jämfört med direktiv 2003/55/EG, ändrats så att den inte längre reglerar utnämnande av systemansvariga för överföringssystem, eftersom dessa nu ska certifieras och godkännas enligt de detaljerade bestämmelserna i artiklarna 10 och 11. Ändringen medför inte någon lagstiftningsåtgärd.

Bestämmelserna i artikeln har tidigare inte ansetts behöva genomföras i svensk rätt. Ei gör bedömningen att det inte heller nu är nödvändigt med någon lagstiftningsåtgärd med anledning av artikeln.

Artikel 74 – Tillgång till räkenskaper

1. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet de utser, inklusive tillsynsmyndigheterna och de tvistlösningsmyndigheter som avses i artikel 32, ska i den utsträckning som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter ha tillgång till naturgas- och vätgasföretagens bokföring i enlighet med artikel 75.

2. Medlemsstaterna och varje utsedd behörig myndighet, inklusive tillsynsmyndigheterna och tvistlösningsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information offentliggörs om detta är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 30 i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Artikeln är i materiellt hänseende, i den del den avser naturgasföretag, oförändrad sedan den infördes i det gemensamma europeiska regelverket. Bestämmelserna för naturgasföretag infördes första gången genom artikel 16 i direktiv 2009/73/EG. Artikeln är avseende punkten 1 och naturgasföretag genomförd i svensk rätt genom 3 kap. 3 § andra stycket naturgaslagen som anger att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om redovisning av verksamhet som rör överföring av naturgas samt om skyldighet att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten. Regeringen har, med stöd av bemyndigandet i naturgaslagen, utfärdat sådana föreskrifter om redovisning och skyldighet att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten. Dessa återfinns i förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av

[46] Prop. 2010/11:70, s. 147 f.

förgasningsanläggning. Ei har sedan, utifrån bemyndigandet i den nämnda förordningen, utfärdat föreskrifter om redovisning av naturgasverksamhet, EIFS 2022:12. I myndighetsföreskrifterna finns kompletterande bestämmelser på redovisningsområdet avseende naturgas. Motsvarande bestämmelser för vätgasföretag saknas dock i svensk rätt och behöver införas. För överväganden och förslag gällande vätgasföretag, se avsnitt 5.20.

När det gäller vad som stadgas i andra punkten om konfidentiell behandling av kommersiellt känsliga uppgifter om naturgasföretag och offentliggörandet av sådana uppgifter återfinns bestämmelser om detta numera i 30 kap. 23 § i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Där anges att sekretess gäller, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i statlig myndighets verksamhet som består av bland annat tillsyn avseende produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt för uppgift om

1 enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, och

2 andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet.

I offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) har regeringen föreskrivit att denna sekretess ska gälla för Energimarknadsinspektionens verksamhet såvitt avser tillsyn av produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt. De nationella bestämmelserna om sekretess som återfinns i lag och förordning omfattar även det i det nya gasmarknadsdirektivet tillkommande området vätgasverksamhet. Någon lagstiftningsåtgärd behövs inte för att genomföra direktivet i denna del.

Artikel 75 – Särredovisning

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgas- och vätgasföretagens bokföring sker i enlighet med punkterna 2–5.

2. Naturgas- och vätgasföretag ska, oberoende av ägartyp eller juridisk form, upprätta, låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar i enlighet med de bestämmelser i nationell rätt som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts enligt direktiv 2013/34/EU.

Företag som inte enligt lag är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av denna tillgänglig för allmänheten på sitt huvudkontor.

3. Företag ska i sin interna bokföring särredovisa verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG, vätgasterminaler, lagring av naturgas och vätgas och

vätgastransport så som de skulle behöva göra om verksamheterna bedrevs av separata företag, för att undvika diskriminering, korssubventionering och snedvridning av konkurrensen. Företagens infrastrukturtillgångar ska hänföras till relevant redovisning och regleringsmässiga tillgångsbaser separat för naturgas-, el- eller vätgastillgångar, och detta hänförande ska göras på ett transparent sätt. Företagen ska också redovisa, vilket får ske genom en sammanställd redovisning, andra verksamheter utan samband med överföring, distribution, LNG, vätgasterminaler, lagring av naturgas eller vätgas eller vätgastransport. Inkomster från äganderätt till överförings-, distributions- eller vätgasnäten ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska företagen upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet utanför natur- och vätgassektorn. Den interna bokföringen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren. Särredovisningen ska revideras i enlighet med reglerna i punkt 2 och rapporteras till den berörda tillsynsmyndigheten.

4. Den revision som anges i punkt 2 i denna artikel ska särskilt verifiera att den i punkt 3 i denna artikel angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner uppfylls. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789 får det inte förekomma någon korssubventionering mellan användare av naturgasnätet och användare av vätgasnätet.

5. Företagen ska i sin interna bokföring ange de regler för fördelningen av tillgångar och skulder, utgifter och inkomster samt för avskrivningar som de följer vid upprättandet av den separata bokföring som anges i punkt 3, utan att det påverkar tillämpningen av nationellt tillämpliga bestämmelser om bokföring. Dessa interna regler får ändras endast i undantagsfall. Sådana ändringar ska meddelas till tillsynsmyndigheten och vara vederbörligen motiverade.

6. Årsredovisningen ska i noter ange alla transaktioner av en viss storlek som har genomförts med anknutna företag.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 31 i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG med det nya tillägget att bestämmelserna nu även gäller vätgasföretag och olika typer av verksamheter kopplade till vätgasområdet, såsom vätgasterminaler, lagring av vätgas och vätgastransport. Bestämmelserna har, avseende naturgasföretag, varit oförändrade i materiellt hänseende sedan de infördes genom artikel 17 i direktiv 2003/55/EG (naturgasmarknadsdirektivet). Då gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG genomfördes i svensk rätt konstaterade regeringen följande kring den aktuella artikeln (artikel 31):

> Kapitel VI i gasmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om särredovisning och transparens i bokföringen. Bestämmelserna, som omfattar artiklarna 30 och 31, är oförändrade i materiellt hänseende, bortsett från en förtydligande hänvisning till de nationella tillsynsmyndigheterna som avses i artikel 39.1, och föranleder ingen lagstiftningsåtgärd.[47]

Enligt artikel 75 första punkten ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgas- och vätgasföretagens bokföring utförs i enlighet med punkterna 2–5.

Av artikel 75 andra punkten framgår att naturgas- och vätgasföretag, oberoende av ägartyp eller juridisk form, ska upprätta och låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar i enlighet med de bestämmelser i nationell rätt som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts enligt direktiv 2013/34/EU om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag. Bestämmelser om upprättande, revision och offentliggörande av årsredovisningar finns i årsredovisningslagen (1995:1554). Årsredovisningslagen gäller för alla naturgasföretag, utom om de bedrivs som kommunala eller statliga verk. Bestämmelserna i årsredovisningslagen är även tillämpliga på vätgasföretag. Någon särskild lagstiftningsåtgärd är därför inte nödvändig med anledning av vad som stadgas i artikel 75 första och andra punkten.

Enligt artikel 75 tredje punkten ska naturgas- och vätgasföretag i sin interna bokföring särredovisa verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG, vätgasterminaler, lagring av naturgas och vätgas och vätgastransport. I förhållande till artikel 31 i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG omfattar artikeln nu även vätgasföretag. Därför utökas skyldigheten att särredovisa till att, som ovan angetts, även omfatta verksamhetsgrenarna vätgasterminaler, lagring av vätgas och vätgastransport. Nationella bestämmelser på området för naturgasföretag återfinns i 3 kap. 3 § naturgaslagen som anger att verksamhet som rör överföring av naturgas ska ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Transmission och distribution ska då redovisas var för sig. Vidare anges gällande innehavare av lagrings- och förgasningsanläggningar i 4 kap. 3 § naturgaslagen att verksamhet som rör lagring av naturgas och drift av en förgasningsanläggning ska ekonomiskt redovisas så att lagring i lagringsanläggning, lagring i rörledning och drift av förgasningsanläggning redovisas var för sig och skilt från annan verksamhet. Regeringen har, med stöd av bemyndigande i naturgaslagen som avser redovisning och skyldighet att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten, i förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning meddelat föreskrifter om redovisning och revision av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning. Nationella bestämmelser som rör

[47] Prop. 2010/11:70, s.152.

naturgasverksamhet finns således. Motsvarande nationella bestämmelser som avser vätgasverksamhet måste införas i den svenska lagstiftningen. För övervägande och förslag, se avsnitt 5.20.

När det gäller artikel 75 punkterna 4–6 krävs åtgärder för genomförande avseende vätgas. För överväganden och förslag se avsnitt 5.20.

Ei har med stöd av 8 och 18 §§ förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning utfärdat föreskrifter om redovisning av naturgasverksamhet, EIFS 2022:12. I myndighetsföreskrifterna finns kompletterande bestämmelser på redovisningsområdet avseende naturgas.

4.10 Kapitel X – Tillsynsmyndigheter

Artikel 76 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

1. Varje medlemsstat ska utse en tillsynsmyndighet på nationell nivå.

2. Punkt 1 i denna artikel ska inte påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på unionsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i Acer i enlighet med artikel 7.1 i förordning (EU) 2019/942.

3. Genom undantag från punkt 1 i denna artikel kan en medlemsstat utse tillsynsmyndigheter för mindre system på ett geografiskt separat område vars förbrukning 2008 understiger 3 % av den samlade förbrukningen i den medlemsstat där området är beläget. Detta undantag ska inte påverka utnämningen av en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på unionsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i Acer i enlighet med artikel 7.1 i förordning (EU) 2019/942.

4. Medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. I detta syfte ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheten, när den utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande rättsakter,

a) är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ,

b) säkerställer att dess personal och de personer som svarar för dess ledning

i) agerar oberoende av marknadsintressen,

ii) inte söker eller tar emot direkta anvisningar från någon regering eller något annat offentligt eller privat organ när den utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i tillämpliga fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdat och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 78.

5. För att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning ska medlemsstaterna i synnerhet säkerställa

a) att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ,

b) att tillsynsmyndigheten har de personalresurser och ekonomiska resurser som den behöver för att kunna utföra sina uppgifter och utöva sina befogenheter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt,

c) att tillsynsmyndigheten har ett särskilt årligt budgetanslag med självständigt ansvar för denna anslagna budgets genomförande,

d) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång,

e) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses på grundval av objektiva, transparenta och offentliggjorda kriterier genom ett oberoende och opartiskt förfarande som säkerställer att kandidaterna har nödvändig kompetens och erfarenhet för berörda positioner inom tillsynsmyndigheten,

f) att det finns bestämmelser om intressekonflikter och att skyldigheterna i fråga om konfidentiell behandling sträcker sig längre än mandatperioden för ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, för tillsynsmyndighetens högsta ledning,

g) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning endast får avsättas på grundval av fastställda transparenta kriterier.

Med avseende på första stycket d ska medlemsstaterna säkerställa att det finns ett lämpligt roterande system för styrelsen eller högsta ledningen. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, medlemmar av högsta ledningen kan

avsättas under mandatperioden endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell rätt.

Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheternas årsredovisning ska granskas i efterhand av en oberoende revisor.

6. Senast den 5 juli 2026 och därefter vart fjärde år ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om de nationella myndigheternas efterlevnad av den princip om oberoende som anges i denna artikel. Kommissionen ska offentliggöra sådana rapporter.

Bedömning

Artikeln punkterna 1–5 har sin motsvarighet i artikel 39 i direktiv 2009/73/EG och innehåller bestämmelser om tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende.

Punkt 1

I punkt 1 anges att varje medlemsstat ska utse en tillsynsmyndighet på nationell nivå.

Enligt 1 § 1 i Ei:s instruktion ansvarar Ei för tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen enligt ellagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403) och lagen (1978:160) om vissa rörledningar. Enligt 2 § 2 är Ei nationell tillsynsmyndighet och ska, om annat inte är särskilt föreskrivet i lag eller i en annan förordning, fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt direktiv 2009/73/EG.

Hänvisningen till direktiv 2009/73/EG i Ei:s instruktion ska bytas ut mot en hänvisning till det nya direktivet, se avsnitt 5.42. I övrigt behövs inte några åtgärder.

Punkt 2 och 3

Punkterna 2 och 3 gäller utnämning av andra regionala eller mindre tillsynsmyndigheter och saknar relevans för Sverige, eftersom Sverige endast har en nationell tillsynsmyndighet. Några genomförandeåtgärder behövs därför inte.

Punkt 4 och 5

Enligt punkten 4 ska medlemsstaterna garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. Det innebär bland annat att tillsynsmyndigheten, när den utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv, är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ, säkerställer att dess personal och de personer som svarar för dess ledning agerar oberoende av marknadsintressen, inte söker eller tar emot direkta anvisningar från någon regering eller något annat offentligt eller privat organ när den utför sina tillsynsuppgifter.

Enligt punkten 5 ska medlemsstaterna i synnerhet säkerställa bland annat att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ, att tillsynsmyndigheten har de personalresurser och ekonomiska resurser som den behöver för att kunna utföra sina uppgifter och att tillsynsmyndigheten har ett särskilt årligt budgetanslag med självständigt ansvar för denna anslagna budgets genomförande. Vidare ska ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller den högsta ledningen utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång samt att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller högsta ledning utses på grundval av objektiva, transparenta och offentliggjorda kriterier genom ett oberoende och opartiskt förfarande som säkerställer att kandidaterna har nödvändig kompetens och erfarenhet för berörda positioner inom tillsynsmyndigheten.

I prop. 2010/11:70 s. 154 f, Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas, uttalade regeringen följande.

> Regeringen bedömer att kraven i artikeln är uppfyllda genom de bestämmelser i 12 kap. 2 § regeringsformen som säkerställer förvaltningsmyndigheternas oberoende och de krav på opartiskhet som kommer till uttryck bl.a. i reglerna om jäv i 11 § förvaltningslagen (1986:223).
>
> Av artikel 39.5 framgår att medlemsstaterna, för att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning, ska se till att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ. Medlemsstaten ska även se till att myndigheten har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter. Därvid ska medlemsstaten se till att ledamöterna i tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell lag.
>
> Kraven i artikel 39.5 kräver enligt regeringens bedömning inga särskilda genomförandeåtgärder i Sverige. Det finns skäl att något närmare beröra frågan om förordnandet av myndighetens ledning. I den delen kan dock hänvisas till vad som anförts i avsnitt 5.10 med anledning av motsvarande bestämmelser i artikel 35.5 i elmarknadsdirektivet.

På s. 65 i samma proposition anförde regeringen följande om ledningen för Energimarknadsinspektionen.

> Energimarknadsinspektionen är en enrådighetsmyndighet och leds av en generaldirektör, som anställs av regeringen.

> För myndigheter i Sverige gäller i dag att om chefen för en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen är anställd för en bestämd tid får denne enligt 33 § andra stycket lagen (1994:260) om offentlig anställning förflyttas till en annan statlig anställning om personen inte kan vara kvar på sin ursprungliga post. Förflyttningen får ske om det är påkallat av organisatoriska skäl eller om det annars är nödvändigt för myndighetens bästa. En generaldirektör som i förtid skiljs från sitt uppdrag kan därmed behålla sin inkomst till dess att personens anställningsperiod upphört. Dessa villkor torde därmed säkerställa inspektionens ledning, dvs. generaldirektörens, oberoende från ett ekonomiskt perspektiv.
>
> I Sverige anställs myndighetschefer alltid för en bestämd tid. Bakgrunden till detta är dels att regeringen ska kunna upprätthålla en rörlighet i ledningen av statsförvaltningen, dels att det regelverk som finns om särskilda avgångsförmåner för bl.a. generaldirektörer i förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning förutsätter anställning för bestämd tid. En minsta anställningstid om sex år krävs för att förmånerna ska falla ut. Riktlinjerna för detta regelverk har godkänts av riksdagen i det s.k. verksledningsbeslutet (prop. 1986/87:99, bet. 1986/87:KU29, rskr. 1986/87:226) samt i beslutet om en ny lag om offentlig anställning (prop. 1993/94:65, bet. 1993/94:AU16, rskr. 1993/94:257). Gällande policy för myndighetschefer innebär att de efter normalt två anställningsperioder om sex respektive tre år ska bli chefer för någon annan myndighet, om det är aktuellt med fortsatt anställning.
>
> Den sedan länge etablerade praxis som nu har beskrivits innebär att syftet med de krav som ställs upp i artikel 35.5 i elmarknadsdirektivet i fråga om tillsynsmyndighetens ledning är tillgodosedda.

Ei delar regeringens bedömning och någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Punkt 6

Bestämmelsen är ny och berör kommissionens skyldighet att lägga fram rapporter om de nationella myndigheternas efterlevnad av den princip om oberoende som anges i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 77 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål

När tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som anges i detta direktiv ska den vidta alla rimliga åtgärder för att bidra till följande mål inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 78, i nära samarbete med andra relevanta nationella myndigheter, inbegripet konkurrensmyndigheter och relevanta myndigheter från angränsande medlemsstater och angränsande tredjeländer, beroende på vad som är tillämpligt, och med förbehåll för deras behörighet:

a) I nära samarbete med andra medlemsstaters tillsynsmyndigheter, kommissionen och Acer främja konkurrensutsatta, flexibla, säkra och miljömässigt hållbara inre marknader för naturgas, förnybar gas, koldioxidsnål gas och vätgas i unionen och säkerställa lämpliga förutsättningar för en effektiv och tillförlitlig drift av naturgas-

och vätgasnäten och främja energisystemintegrering, med beaktande av de långsiktiga målen, och på så sätt bidra till att unionsrätten tillämpas konsekvent, effektivt och ändamålsenligt så att unionens klimat- och energimål uppnås.

b) Utveckla konkurrensutsatta och väl fungerande regionala gränsöverskridande marknader inom unionen för att de mål som avses i led a ska kunna uppnås.

c) Undanröja restriktioner för naturgashandeln och vätgashandeln mellan medlemsstater, inbegripet att undanröja restriktioner som beror på skillnader i kvaliteten på naturgas och vätgas eller i den volym vätgas som blandas in i naturgassystemet eller som beror på skillnader kvaliteten på vätgasen i vätgassystemet, och utveckla den kapacitet för gränsöverskridande överföring eller transport som krävs för att tillgodose efterfrågan och förbättra integreringen av nationella marknader, vilket säkerställer driftskompatibilitet i unionens sammanlänkade naturgassystem eller unionens vätgassystem och som kan underlätta för naturgasflödet inom hela unionen.

d) Bidra till att det så kostnadseffektivt som möjligt, och med beaktande av principen om energieffektivitet först, utvecklas säkra, pålitliga, effektiva och icke-diskriminerande system som är konsumentinriktade, främja systemens tillräcklighet och, i enlighet med de allmänna energi- och klimatpolitiska målsättningarna, energieffektivitet och integrering i både överförings- och distributionsnäten av stor- och småskalig produktion av gas från förnybara källor och decentraliserad produktion och underlätta driften av dem i förhållande till andra energinät för el och uppvärmning.

e) Underlätta anslutning och tillträde till nätet för ny produktionskapacitet, i synnerhet genom att undanröja hinder som skulle kunna förhindra anslutningen och tillträdet för nya aktörer på marknaderna för gas och vätgas från förnybara källor.

f) Säkerställa att systemansvariga och systemanvändare får lämpliga incitament, både på kort och lång sikt, för att öka systemeffektiviteten, särskilt energieffektiviteten, och främja marknadsintegreringen.

g) Säkerställa att kunderna drar nytta av att den inhemska marknaden fungerar effektivt, främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå i nära samarbete med relevanta konsumentskyddsmyndigheter och samråd med relevanta konsumentorgan.

h) Bidra till uppnåendet av en hög standard på allmännyttiga tjänster på naturgasområdet, bidra till skydd för utsatta kunder, samt bidra till att de

processer för utbyte av uppgifter som behövs då kunder byter leverantör är kompatibla.

Bedömning

Artikel 77 motsvarar artikel 40 i direktiv 2009/73/EG och behandlar tillsynsmyndighetens allmänna mål. I artikeln har vissa tillägg gjorts i förhållande till det tidigare direktivet.

När tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som anges i direktivet ska den vidta alla rimliga åtgärder för att bidra till de åtta mål som räknas upp i artikeln. Arbetet ska i förekommande fall ske i samarbete med andra nationella myndigheter och tillsynsmyndigheter från angränsande medlemsstater eller tredjeländer. Målen som anges i artikeln handlar i stora drag om att främja marknaden (a), utveckla regionala gränsöverskridande marknader (b), undanröja hinder för naturgas- och vätgashandeln mellan medlemsstaterna (c), bidra till välfungerande och konsumentinriktade system med beaktande av principen om energieffektivitet först (d), undanröja hinder för tillträde till gasnätet (e), säkerställa lämpliga incitament för att öka systemeffektiviteten (f), säkerställa nyttan för kunderna (g) och bidra till hög standard på allmännyttiga tjänster (h). De allmänna målen som anges i artikel 77 ska beaktas när Ei utför sina uppgifter. En del av målen omfattar frågor som i Sverige hanteras av andra myndigheter än Ei, såsom Energimyndigheten, Konkurrensverket och Konsumentverket.

I 2 § instruktionen för Ei hänvisas till direktiv 2009/73/EG och det anges att Ei ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt direktivet. De allmänna målen ska därmed beaktas av Ei när myndigheten agerar inom ramen för skyldigheterna i direktivet. Enligt 11 § i instruktionen för Ei ska myndigheten särskilt samverka med Konsumentverket och Konkurrensverket i frågor som rör kundfrågor och marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna. Ei samarbetar även med andra myndigheter som berörs av målen, när så är föreskrivet eller lämpligt.

Några särskilda genomförandeåtgärder med anledning av de ändrade målen är därför inte nödvändiga enligt Ei:s bedömning.

Artikel 78 – Tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter

1. Tillsynsmyndigheten ska ha följande skyldigheter:

a) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier, överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem, eller båda.

b) Godkänna de gemensamma scenarierna för de tioåriga nätutvecklingsplanerna i enlighet med artikel 55.2 f om medlemsstaten föreskriver ett sådant godkännande.

c) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier, tariffer för tillträde till vätgasnät eller metoderna för beräkning av dem, eller båda, utan att det påverkar medlemsstaternas beslut enligt artikel 35.4.

d) Fastställa eller godkänna, enligt transparenta kriterier,

i) storleken på och varaktigheten av den särskilda avgiften och den finansiella överföringen eller metoderna för beräkning av dem, eller både och,

ii) värdet av de överförda tillgångarna och destinationen för eventuella vinster och förluster som kan uppstå till följd av detta, och

iii) fördelningen av bidrag till den särskilda avgiften.

e) Säkerställa att systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem och, i relevanta fall, ägare av system samt operatörer av vätgasnät, naturgas- och vätgasföretag och andra marknadsaktörer fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv och förordning (EU) 2024/1789, de nätföreskrifter och riktlinjer som antas enligt artiklarna 70, 71 och 72 i förordning (EU) 2024/1789, förordning (EU) 2017/1938 samt annan relevant unionsrätt, inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekter, samt de beslut som antas av Acer.

f) I nära samordning med övriga tillsynsmyndigheter säkerställa att Entso för gas, enheten för unionens systemansvariga för distributionssystem (EU DSO-enheten), som inrättats i enlighet med artiklarna 52–57 i förordning (EU) 2019/943, och det europeiska nätverket av operatörer av vätgasnät (ENNOH), som inrättats i enlighet med artikel 57 i förordning (EU) 2024/1789, fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv och förordning (EU) 2024/1789, de nätföreskrifter och riktlinjer som antas enligt artiklarna 70–74 i förordning (EU) 2024/1789 och annan relevant unionsrätt, inbegripet i fråga om gränsöverskridande frågor, samt de beslut som antas av Acer, och gemensamt fastställa att Entso för gas, EU DSO-enheten och ENNOH inte fullgör sina respektive skyldigheter; om tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom fyra månader efter det att samråd inletts i syfte att gemensamt fastställa bristande efterlevnad, hänskjuta ärendet till Acer för beslut i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.

g) Övervaka utvecklingen av gaskvaliteten och den förvaltning av gaskvaliteten som utförs av systemansvariga för överföringssystem och, i relevanta fall, av systemansvariga för distributionssystem, inbegripet att övervaka utvecklingen av kostnaderna relaterade till de systemansvarigas förvaltning av gaskvalitet och utvecklingen i fråga om inblandning och avskiljning av vätgas i naturgassystemet som utförs av systemansvariga för lagringssystem för naturgas och av operatörer av LNG-anläggningar; om en medlemsstat har gett en annan behörig myndighet i

uppdrag att samla in denna information ska den behöriga myndigheten dela informationen med tillsynsmyndigheten.

h) Övervaka utvecklingen av vätgaskvaliteten och den förvaltning av vätgaskvaliteten som utförs av operatörer av vätgasnät, i relevanta fall enligt vad som avses i artikel 50, inbegripet att övervaka utvecklingen av kostnaderna relaterade till förvaltningen av vätgaskvalitet.

i) Beakta granskningen och bedömningen av de planer för utvecklingen av transportinfrastrukturen för vätgas som lämnas in av operatörer av vätgasnät i enlighet med artiklarna 55 och 56 i detta direktiv när den godkänner särskilda avgifter i den mening som avses i artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789.

j) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med tillsynsmyndigheten eller tillsynsmyndigheterna i de andra berörda medlemsstaterna och med Acer, särskilt genom deltagande i arbetet i Acers tillsynsnämnd enligt artikel 21 i förordning (EU) 2019/942. För infrastruktur till och från ett tredjeland kan tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där den första sammanlänkningspunkten med medlemsstaternas nät är belägen efter samråd med tillsynsmyndigheterna i andra berörda medlemsstater samarbeta med tredjelandets berörda myndigheter, inbegripet myndigheterna i energigemenskapens fördragsslutande parter, i syfte att för denna infrastruktur uppnå en konsekvent tillämpning av detta direktiv inom medlemsstaternas territorium.

k) Följa och genomföra de rättsligt bindande och relevanta beslut som fattats av Acer och kommissionen.

l) Årligen rapportera till de berörda myndigheterna i medlemsstaterna, Acer och kommissionen om sin verksamhet, om de åtgärder som vidtagits och de resultat som uppnåtts med avseende på samtliga de uppgifter som räknas upp i denna artikel.

m) Förhindra korssubventionering mellan verksamhetsgrenarna överföring, distribution, vätgastransport, lagring av naturgas och vätgas, LNG-anläggningar, vätgasterminaler och leverans av naturgas och vätgas, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 5.2 i förordning (EU) 2024/1789.

n) Övervaka de investeringsplaner som de systemansvariga för överföringssystem och operatörerna av överföringsnät för vätgas utarbetar, i sin årsrapport presentera en bedömning av i vilken mån dessa investeringsplaner är förenliga med de unionsomfattande nätutvecklingsplaner som avses i artiklarna 32 och 60 i förordning (EU) 2024/1789, och i en sådan bedömning inkludera rekommendationer om ändring av dessa investeringsplaner.

o) Övervaka efterlevnaden av reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet, se över hur reglerna efterlevts tidigare och fastställa eller godkänna normer för och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet eller bidra till detta tillsammans med andra behöriga myndigheter.

p) Övervaka graden av transparens, också i grossistpriserna, och säkerställa att naturgas- och vätgasföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller transparens.

q) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens på grossist- och slutkundsnivå, även när det gäller naturgas- och vätgasbörser, priser för hushållskunder, inklusive system för förskottsbetalning, transparensen vad gäller erbjudanden, kraftiga prisökningar och deras inverkan på grossistpriser och konsumentpriser, förhållandet mellan hushållspriser och grossistpriser, andel kunder som byter leverantör, andel kunder som får sina leveranser avstängda, avgifterna för och utförandet av underhållstjänster, hushållskunders klagomål och eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen, inbegripet att tillhandahålla relevant information, samt göra de berörda konkurrensmyndigheterna uppmärksamma på relevanta fall, i synnerhet vad gäller utsatta kunder och kunder som påverkas av energifattigdom.

r) Övervaka förekomsten av begränsande avtalsvillkor, inbegripet exklusivitetsklausuler, som kan hindra större icke-hushållskunder från att samtidigt teckna avtal med mer än en leverantör eller begränsa deras möjligheter att göra detta och, om så är lämpligt, underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om sådana avtalsvillkor.

s) Respektera avtalsfriheten för långsiktiga avtal, förutsatt att dessa följer unionsrätten, är förenliga med unionens politik och bidrar till mål om utfasning av fossila bränslen, under förutsättning att inga långsiktiga avtal om leverans av fossil gas utan inslag av koldioxidminskning ingås med en löptid efter den 31 december 2049.

t) Övervaka den tid som systemansvariga för överförings- och distributionssystem för naturgas eller operatörer av vätgasnät behöver för att genomföra anslutningar och reparationer, inbegripet ansökningar om nätanslutning från produktionsanläggningar för biometan.

u) Övervaka och granska villkoren för tillträde till naturgaslagring, lagring av gas i rörledning och andra stödtjänster enligt artikel 33 eller 37, undantaget granskning av tariffer om reglerna för tillträde till lagring av naturgas fastställs enligt artikel 33.3.

v) Tillsammans med andra relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna, inklusive åtgärderna i bilaga I, är effektiva och genomförs, och, i synnerhet, bedöma förekomsten av hinder för att kunderna ska kunna utöva sina rättigheter, såsom byte av leverantör, uppsägning av avtal och tillgång till mekanismer för tvistlösning utanför domstol.

w) Minst en gång per år offentliggöra rekommendationer om leveransavgifternas överensstämmelse med artikel 7 och vid behov översända dessa rekommendationer till konkurrensmyndigheterna.

x) Säkerställa en icke-diskriminerande tillgång till kundernas förbrukningsuppgifter, tillhandahållandet för alternativ användning av ett lättbegripligt harmoniserat format på nationell nivå för förbrukningsuppgifter och omedelbar tillgång för alla kunder till sådana uppgifter enligt artiklarna 23 och 24.

y) Övervaka genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem och distributionssystem, operatörer av vätgasnät, leverantörer och kunder samt andra marknadsaktörer i enlighet med förordning (EU) 2024/1789.

z) Övervaka att kriterierna för att avgöra om en lagringsanläggning för naturgas omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt.

aa) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 83.

bb) Bidra till inbördes överensstämmelse mellan processer för utbyte av uppgifter för de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå.

cc) Genomföra nätföreskrifter och riktlinjer som antagits i enlighet med artiklarna 70–74 i förordning (EU) 2024/1789 genom nationella åtgärder eller, när så krävs, samordnade regionala eller unionsomfattande åtgärder.

dd) Säkerställa ett öppet, transparent, effektivt och inkluderande förfarande för upprättandet av den nationella tioåriga nätutvecklingsplanen i linje med kraven i artikel 55, av utvecklingsplanen för distributionsnät för vätgas i linje med kraven i artikel 56 och, i förekommande fall, av nätavvecklingsplanen i linje med kraven i artikel 57.

ee) Godkänna och ändra de nätutvecklingsplaner som avses i artikel 55 och, i förekommande fall, artikel 57,

ff) Granska och i tillämpliga fall kräva ändringar av den utvecklingsplan för distributionsnät för vätgas som avses i artikel 56.4, om en sådan uppgift föreskrivs av medlemsstaten enligt punkt 6 i den artikeln.

gg) Ta fram riktlinjer enligt artikel 57.6 om kriterier och metoder för en strukturell strategi för avvecklingen av delar av distributionsnätet för naturgas, med beaktande av kostnaderna för avvecklingen och det särskilda fallet med tillgångar som kan kräva avveckling före utgången av den ursprungligen beräknade livscykeln, och ge råd om fastställande av tariffer i sådana fall.

hh) Övervaka tillgången till jämförelsewebbplatser, inklusive jämförelseverktyg som uppfyller kriterierna i artikel 14.

ii) Övervaka undanröjandet av omotiverade hinder och begränsningar för utvecklingen av förbrukningen av egenproducerad förnybar naturgas.

jj) Fullgöra alla andra skyldigheter som tillsynsmyndigheten tilldelats enligt detta direktiv och förordning (EU) 2024/1789.

2. Om så är föreskrivet i en medlemsstat får de övervakningsuppgifter som avses i punkt 1 utföras av andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. I sådana fall ska den information som är resultatet av övervakningen göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten så snart som möjligt.

Utan att inkräkta på den specifika behörighet den har och i överensstämmelse med principerna om bättre lagstiftning ska tillsynsmyndigheten, samtidigt som den bevarar sin självständighet, vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystem för naturgas och operatörer av vätgasnät och, när så är lämpligt, nära samarbeta med andra relevanta nationella myndigheter när de fullgör de uppgifter som anges i punkt 1.

Eventuella godkännanden som ges av en tillsynsmyndighet eller Acer i enlighet med detta direktiv ska inte påverka dess vederbörligen motiverade framtida användning av sina befogenheter enligt denna artikel eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen.

3. Utöver de skyldigheter som tillsynsmyndigheten tilldelas enligt punkt 1 i denna artikel ska den, när en oberoende systemansvarig eller en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas har utsetts enligt artikel 61 eller 68,

a) övervaka att överföringssystemets ägare, den oberoende systemansvariga eller ägaren till överföringsnätet för vätgas och den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv samt besluta om sanktioner då skyldigheterna inte fullgörs enligt punkt 4 d,

b) övervaka förbindelser och kommunikation mellan den oberoende systemansvariga och överföringssystemets ägare eller mellan ägaren till överföringsnätet för vätgas och den oberoende operatören av överföringsnätet för

vätgas för att säkerställa att den oberoende systemansvariga eller den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas fullgör sina skyldigheter, och särskilt godkänna avtal samt agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare eller mellan ägaren till överföringsnätet för vätgas och den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas vid klagomål som lämnats av någondera parten enligt punkt 11,

c) utan att det påverkar förfarandet i artikel 61.2 c, för den första tioåriga nätutvecklingsplanen, godkänna den investeringsplanering och den fleråriga nätutvecklingsplan som presenteras årligen av den oberoende systemansvariga eller den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas,

d) säkerställa att tariffer för tillträde till nät som tas ut av den oberoende systemansvariga eller den oberoende operatören av vätgasnätet inkluderar en ersättning till nätägaren eller nätägarna som ger en adekvat ersättning för användning av nättillgångarna samt för eventuella nyinvesteringar däri, förutsatt att de görs på ett ekonomiskt och effektivt sätt,

e) ha befogenheter att utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvariga eller ägaren till överföringsnätet för vätgas och den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna tilldelas befogenheter som gör det möjligt för dem att utföra de uppgifter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten åtminstone ha befogenheter att

a) fatta bindande beslut för naturgas- och vätgasföretag,

b) göra undersökningar av hur marknaderna för naturgas och vätgas fungerar och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaderna för naturgas och vätgas fungerar korrekt och, där så är lämpligt, samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden eller kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen,

c) begära den information från naturgas- och vätgasföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bland annat skäl till vägran att ge tredje part tillträde och uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet,

d) besluta om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för naturgas- och vätgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheten

eller Acer, eller att föreslå en behörig domstol att besluta om sådana sanktioner, inbegripet befogenhet att besluta om, eller att föreslå att det beslutas om, sanktioner på upp till 10 % av den systemansvarigas för överföringssystemet eller operatörens av vätgasnätet årliga omsättning eller på upp till 10 % av det vertikalt integrerade företagets årliga omsättning för den systemansvariga för överföringssystemet eller operatören av vätgasnätet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna, för att de inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv,

e) göra erforderliga undersökningar och utöva relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.

5. Tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där Entso för gas, ENNOH eller EU DSO-enheten har sitt säte ska ha befogenhet att besluta om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för dessa enheter när de inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv, förordning (EU) 2024/1789 eller relevanta rättsligt bindande beslut som fattas av tillsynsmyndigheten eller Acer, eller att föreslå att en behörig domstol ska besluta om sådana sanktioner.

6. Utöver de skyldigheter och befogenheter som tilldelats tillsynsmyndigheten enligt punkterna 1 och 4 i denna artikel när en oberoende systemansvarig för överföring eller en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas har utsetts i enlighet med kapitel IX avsnitt 3, ska tillsynsmyndigheten ha åtminstone följande skyldigheter och befogenheter:

a) Besluta om sanktioner enligt punkt 4 d för diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.

b) Övervaka kommunikationerna mellan den systemansvariga för överföringssystemet eller en integrerad operatör av överföringsnät för vätgas och det vertikalt integrerade företaget i syfte att säkerställa att den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas uppfyller sina skyldigheter.

c) Agera som tvistlösande myndighet mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas vad avser klagomål som framförts enligt punkt 11.

d) Övervaka kommersiella och ekonomiska förbindelser, bl.a. lån, mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas.

e) Godkänna alla kommersiella och ekonomiska avtal mellan det vertikalt integrerade företaget och den systemansvariga för överföringssystemet eller den

integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas, på villkor att de följer marknadsvillkoren.

f) Begära motivering av det vertikalt integrerade företaget när det anmälts av den övervakningsansvariga enligt artikel 67.4, särskilt inbegripet bevis på att inget diskriminerande beteende har skett till förmån för det vertikalt integrerade företaget.

g) Utföra inspektioner, även oanmälda sådana, i lokaler som tillhör det vertikalt integrerade företagets och den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas.

h) Överlåta alla eller specifika uppgifter för den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas på en oberoende systemansvarig eller en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas som utsetts i enlighet med artikel 68 när den systemansvariga för överföringssystemet eller den integrerade operatören av vätgasnätet upprepade gånger inte uppfyllt sina skyldigheter enligt detta direktiv, särskilt vid upprepat diskriminerande beteende till förmån för det vertikalt integrerade företaget.

7. Tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för

a) anslutning och tillträde till nationella nät för naturgas, inbegripet överförings- och distributionstariffer, samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar, varvid tariffer eller metoder utformas så att nödvändiga investeringar i näten och LNG-anläggningarna kan göras på ett sätt som gör det möjligt för investeringarna att säkerställa nätens och LNG-anläggningarnas bärkraft på längre sikt,

b) anslutning och tillträde till nationella vätgasnät, inklusive tariffer för vätgasnät i tillämpliga fall samt villkor och tariffer för tillträde till lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler,

c) tillhandahållande av balanstjänster, vilket ska göras så ekonomiskt som möjligt, för att ge goda incitament för nätanvändarna att balansera sin inmatning och sitt uttag och på ett rättvist sätt utan diskriminering och på grundval av objektiva kriterier,

d) godkännande och övervakning av särskilda avgifter i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789,

e) tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.

8. De metoder eller villkor som avses i punkt 7 ska offentliggöras.

9. När det gäller fastställande eller godkännande av de tariffer eller metoder och de balanstjänster som avses i punkt 7 ska tillsynsmyndigheterna säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionssystem och, utan att det påverkar en medlemsstats beslut enligt artikel 35.4, operatörer av vätgasnät både på kort och lång sikt ges lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja marknadsintegrering och försörjningstryggheten samt stödja forskningsverksamheten på området.

10. Tillsynsmyndigheterna ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella överföringsnät och överföringsnät för vätgas inbegripet sammanlänkningar och sammanlänkningar för vätgas och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystem, operatörerna av överföringsnät för vätgas eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inbegripet kapacitetstilldelning, till tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.

Bedömning

Artikel 78.1–4 motsvaras av artikel 41.1–4 i direktiv 2009/73/EG. Artikel 78.5 är ny och 78.6–10 motsvaras av artikel 41.5–9 i 2009 års direktiv. Artikeln handlar om de olika uppgifter som åligger Ei som tillsynsmyndighet enligt direktivet samt de befogenheter som Ei ska ha för att kunna utföra dessa uppgifter.

Punkt 1

Punkt 1 innehåller en förteckning över tillsynsmyndighetens skyldigheter indelade i 35 underpunkter (a–ii). De flesta uppgifterna ligger på Ei enligt myndighetens instruktion eller genom att Ei är utpekad tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen.

Punkt 1 a motsvarar artikel 41.1 a i direktiv 2009/73/EG. Bestämmelsen är genomförd genom den svenska förhandsregleringen där metoderna för beräkning av företagens intäkter regleras och en intäktsram fastställs. Bestämmelser om detta finns i 6 kap. naturgaslagen. Motsvarande bestämmelser kommer att överföras till den nya gasmarknadslagen. Övervägande och förslag finns i avsnitt 5.12.

Enligt punkt 1 b ska tillsynsmyndigheten godkänna de gemensamma scenarierna för de tioåriga nätutvecklingsplanerna i enlighet med artikel 55.2 f om medlemsstaten föreskriver ett sådant godkännande. Ei föreslår separata planer för respektive gasslag och därför är bestämmelsen inte aktuell för svenska förhållanden och det krävs inte heller någon genomförandeåtgärd.

Punkt 1 c saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och handlar om att tillsynsmyndigheten ska godkänna tariffer eller tariffmetoder för tillträde till vätgasnät. Bestämmelsen ingår inte i regeringsuppdraget. Se även bedömning gällande artikel 35 i avsnitt 5.6 och avsnitt 5.9.

Punkt 1 d saknar direkt motsvarighet i direktiv 2009/73/EG. Bestämmelsen bör läsas tillsammans med artikel 5 om separering av regulatoriska kapitalbaser i förordning (EU) 2024/1789.

Av artikel 5.4 a i den aktuella förordningen framgår att den särskilda avgiften som tillsynsmyndigheten ska fastställa eller godkänna och bestämma varaktigheten på, är alla intäkter som behövs för den finansiella överföringen. Den särskilda avgiften tas, enligt artikel 5.4 b i samma förordning, endast upp från mottagaren av den finansiella överföringen (operatörens) slutkunders uttagspunkter och är således den samlade intäkten som operatören behöver från sina uttagspunkter för att driva verksamheten. Begreppet särskild avgift motsvaras av den intäktsram som redan idag finns i den svenska förhandsregleringen och varaktigheten av den motsvaras av den tillsynsperiod som intäktsramen ska gälla för. Det som regleras i punktens led ii) och iii) rör det bland annat överföringar mellan regulatoriska kapitalbaser som närmare regleras i den tidigare nämnda artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789.

I artikel 5.4–6 i förordningen finns särskilda regler om fastställandet av värdet på de tillgångar som överförs till en annan regulatorisk kapitalbas och destinationen för eventuella vinster och förluster som kan bli följden samt beräkningen av den finansiella överföringens och den särskilda avgiftens storlek och maximala varaktighet. Där finns också kriterierna för hur bidraget till den särskilda avgiften delas upp mellan de slutkunder som är anslutna till den regulatoriska kapitalbasen.

Sverige har sedan många år, när det gäller naturgas, en förhandsprövningsmodell som svarar mot bestämmelsen artikel 78.1 d. Förhandsprövningen för naturgas omfattar intäkter från överföring av naturgas, lagring av naturgas och tillträde till en förgasningsanläggning. En intäktsram fastställs var för sig för transmission, distribution, lagring i lagringsanläggning och drift av förgasningsanläggning. En intäktsram för transmission omfattar även intäkter från lagring i rörledning, s.k. line-pack. Artikel 78.1 d omfattar även operatör av ett vätgasnät som tillhandahåller reglerade tjänster.

Som tidigare nämnts har bestämmelserna om reglerat tillträde till vätgasnät i direktivet förlängd genomförandefrist. Medlemsstaten ska senast vid utgången av år 2032 ha infört ett system med reglerat tillträde till vätgasnät, innebärande bland annat reglerade tariffer. Fram till att en sådan ordning är på plats ska i stället ett system med förhandlat tillträde tillämpas i medlemsstaten. Ei konstaterar att

reglerade tariffer för tillträde till vätgassystem är en förutsättning för att också tillämpa de aktuella reglerna i artikel 78.1 d på vätgassystem. Nationella bestämmelser som rör operatörer av ett vätgasnät får således avvakta till dess att reglerade tariffer införts i Sverige.

Punkt 1 e handlar om att Ei ska säkerställa att systemansvariga, alla naturgasföretag, vätgasföretag och andra marknadsaktörer fullgör sina skyldigheter enligt gasmarknadsdirektivet och förordning 2024/1789, övrig relevant unionsrätt samt enligt Acers beslut.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak artikel 41.1.b i direktiv 2009/73/EG, men några tillägg har gjorts. Det som är nytt är att det tillkommit marknadsaktörer som Ei ska övervaka samt att Ei ska säkerställa att Acers beslut följs. Acer fattar sina beslut enligt EU-rätten. Acer kan inte på egen hand se till att dess beslut genomförs, utan det är de nationella tillsynsmyndigheternas uppgift att se till att aktörerna följer sådana beslut. Ei bedömer att detta omfattas av den tillsyn som Ei utövar enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen och då även omfatta vätgas. Några ytterligare genomförandeåtgärder behövs inte.

Punkt 1 f motsvarar artikel 41.1 c i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Även 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen anger att myndigheten ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 g och h är nya men uppfylls genom 10 kap. 1 § naturgaslagen samt 2 § 2 och 3 § 3 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Motsvarande bestämmelse som i naturgaslagen kommer att införas i gasmarknadslagen. Någon ytterligare genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 1 i ny och gäller nätutvecklingsplaner för vätgas. Genom 3 § 3 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen. Nya bestämmelser om skyldighet för transmissions- och distributionsnätsoperatörer för vätgas att ta fram nätutvecklingsplaner kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Förslag och överväganden rörande dessa finns i avsnitt 5.10. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 j motsvarar artikel 41.1 c i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya

gasmarknadslagen. Även 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen pekar ut att Ei ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Enligt punkt 1 k ska tillsynsmyndigheten följa och genomföra de rättsligt bindande och relevanta beslut som fattats av Acer och kommissionen.

Bestämmelsen motsvarar artikel 41.1 d i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt bland annat gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 l motsvarar artikel 41.1 e i direktiv 2009/73/EG. Det åligger Ei att ta fram en rapport som omfattar samtliga underpunkter i artikel 78, även beträffande sådana frågor där andra myndigheter, t.ex. Konsumentverket, utövar den praktiska tillsynen. Enligt Ei:s instruktion ska myndigheten fullgöra uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet. I detta ingår att årligen utarbeta en rapport i enlighet med de rapporteringskrav som följer av direktivet. Rapporteringen omfattar regleringsfrågor, konkurrensfrågor och frågor om försörjningstrygghet.

Artikeln innehåller inte något nytt jämfört med tidigare direktiv och uppfylls genom den årliga rapport som Ei tar fram. Den senaste rapporten är *Sveriges el- och naturgasmarknad 2023* (Ei R2024:11). Bestämmelsen kräver inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 m motsvarar artikel 41.1 f i direktiv 2009/73/EG med tillägg för vätgastransport, lagring av vätgas, vätgasterminaler och leverans av vätgas. Bestämmelsen är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Även 3 § 3 i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen pekar ut att Ei ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt förordningen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 n motsvarar artikel 41.1 g i direktiv 2009/73/EG och innefattar endast ett tillägg om operatörer av överföringsnät för vätgas. Bestämmelsen är genomförd genom 10 kap. 1 § 2 naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Även 3 § 3 i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen pekar ut att Ei ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt förordningen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 o motsvarar artikel 41.1 h i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 p motsvarar artikel 41.1 i i direktiv 2009/73/EG med ett tillägg gällande vätgasföretag. Bestämmelsen genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse som även omfattar vätgas kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 q motsvarar artikel 41.1 j i direktiv 2009/73/EG. Ei anser att direktivets krav är uppfyllt genom Ei:s, Konsumentverkets och Konkurrensverkets uppdrag som framgår av respektive instruktion för myndigheterna (Ei:s instruktion, förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket respektive förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket). Några genomförandeåtgärder behövs därför inte.

Punkt 1 r motsvarar artikel 41.1 k i direktiv 2009/73/EG. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 s motsvarar artikel 41.1 l i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 t motsvarar artikel 41.1 m i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i nya gasmarknadslagen. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 u motsvarar artikel 41.1 n i direktiv 2009/73/EG. Enligt 2 § 2 i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra

tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet. Ingen genomförandeåtgärd krävs.

Punkt 1 v motsvarar artikel 41.1 o i direktiv 2009/73/EG och är genomförd genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen enligt vilka Ei ska fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt bland annat gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Enligt 11 § i samma förordning ska myndigheten samverka med bland annat Konsumentverket och Konkurrensverket. Ei bedömer att inga genomförandeåtgärder krävs.

Punkt 1 w motsvarar artikel 41.1 p i direktiv 2009/73/EG. Det faller inom Ei:s ansvarsområde att följa prisutvecklingen samt att vid behov påtala eventuella tveksamheter till Konkurrensverket som sedan har att bedöma dessa i förhållande konkurrenslagens bestämmelser (se SOU 2010:30 s. 188). Bestämmelsen innehåller inte något nytt i sak och kräver därför inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 x motsvarar artikel 41.1 q i direktiv 2009/73/EG och är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. I övrigt krävs inte någon genomförandeåtgärd.

Punkt 1 y motsvarar artikel 41.1 r i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu även övervakning av operatörer av vätgasnät. Bestämmelsen är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. I övrigt krävs inte någon genomförandeåtgärd.

Punkt 1 z motsvarar artikel 41.1 s i direktiv 2009/73/EG och är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. I övrigt krävs inte någon genomförandeåtgärd.

Punkt 1 aa motsvarar artikel 41.1 t i direktiv 2009/73/EG. Genom 2 § 2 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet. Några genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 bb motsvarar artikel 41.1 u i direktiv 2009/73/EG. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. Några genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 1 cc är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens

uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 dd är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 ee är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 ff är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 gg är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 hh är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 ii är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens

uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 1 jj är ny men är genomförd genom 10 kap. 1 § naturgaslagen. En motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Genom 2–3 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska myndigheten fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsdirektivet och gasmarknadsförordningen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 2

Bestämmelsen motsvarar artikel 41.2 i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu även operatörer av vätgasnät. Enligt 2–3 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt gasmarknadsförordningen och gasmarknadsdirektivet. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Punkt 3

Led a–e motsvarar artikel 41.3 a–e i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu även ägaren till vätgasnätet och/eller den oberoende operatören av överföringsnätet för vätgas. Led a, b, d och e kräver inte några genomförandeåtgärder eftersom de inte är aktuella för den svenska gasmarknaden. Vad gäller led c krävs genomförandeåtgärder på så sätt att en motsvarande bestämmelse som i 10 kap. 1 § naturgaslagen kommer att införas i den nya gasmarknadslagen.

Punkt 4

Bestämmelsen motsvarar artikel 41.4 i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu även vätgasföretag och operatören av vätgasnätet. Bestämmelsen är genomförd genom 10 kap. 1, 2 och 3 §§ naturgaslagen, 5 och 11 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen och 8 § förvaltningslagen (2017:900). Motsvarande bestämmelser som i 10 kap. 1, och 3 §§ naturgaslagen kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 5

Bestämmelsen är ny men berör inte Sverige eftersom Entso för gas, ENNOH och EU DSO-enheten har sina säten i Belgien. Någon genomförandeåtgärd krävs därför inte.

Punkt 6

Bestämmelserna motsvarar artikel 41.5 i direktiv 2009/73/EG men gäller nu även en oberoende operatör av överföringsnät för vätgas och den integrerade operatören av överföringsnätet för vätgas. Ändringarna kräver inte några genomförandeåtgärder eftersom situationen inte är aktuell för den svenska gasmarknaden.

Punkt 7

Led a är genomförd genom Ei:s förhandsprövning i 6 kap. 1 b och 5 §§ naturgaslagen. Motsvarande bestämmelser kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Någon ytterligare genomförandeåtgärd krävs inte.

Led b, som gäller vätgas, saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och ingår inte i regeringsuppdraget.

Led c är genomförd i 7 kap. 5 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Någon ytterligare genomförandeåtgärd krävs inte.

Led d saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG och anger att tillsynsmyndigheten ska ansvara för att i förväg fastställa eller godkänna metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för godkännande och övervakning av särskilda avgifter i enlighet med artikel 5 gasmarknadsförordningen (EU) 2024/1789.

Som framgår av bedömningen av artikel 78.1 d ovan motsvaras begreppet särskild avgift av den intäktsram som redan idag finns i den svenska förhandsregleringen och varaktigheten av den motsvaras av den tillsynsperiod som intäktsramen ska gälla för. Bestämmelsen är därför genomförd i dessa delar.

Som tidigare nämnts har bestämmelserna om reglerat tillträde till vätgasnät i direktivet förlängd genomförandefrist. Nationella bestämmelser som rör operatörer av vätgasnät får således avvakta till dess att reglerade tariffer införts i Sverige. Inga genomförandeåtgärder krävs därför i nuläget.

Led e motsvarar artikel 41.6 c i direktiv 2009/73/EG och har genomförts genom 6 kap. 5 § naturgaslagen (se prop. 2011/12:77 s. 26). Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Någon ytterligare genomförandeåtgärd krävs inte.

Punkt 8

Bestämmelsen innebär att metoderna eller villkoren som avses i punkt 7 ska offentliggöras. Den motsvarar artikel 41.7 i direktiv 2009/73/EG och är genomförd i 6 kap. 1 a § 3 och 4 § samt 7 kap. 6 § naturgaslagen. Bestämmelsen föranleder inte någon genomförandeåtgärd utöver att motsvarande bestämmelser kommer att införas i nya gasmarknadslagen.

Punkt 9

Bestämmelsen motsvarar artikel 41.8 i direktiv 2009/73/EG och är genomförd genom 6 kap. 5 § och 7 kap. 5 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelser kommer att överföras till den nya gasmarknadslagen. Det som är nytt i förhållande till den tidigare lydelsen i direktiv 2009/73/EG avser tillträde för tredje part till vätgasnät och kräver inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 10

Bestämmelsen motsvarar artikel 41.9 i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu även övervakning av vätgas. Bestämmelsen är genomförd i 10 kap. 1 § första stycket 2 naturgaslagen. Även 10 kap. 2 § naturgaslagen genomför bestämmelsen genom att tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Vidare får tillsynsmyndigheten enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite. Bestämmelserna i naturgaslagen kommer att överföras till den nya gasmarknadslagen. I övrigt krävs inte några genomförandeåtgärder.

Artikel 79 – Beslut och klagomål

1. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att systemansvariga för överförings-, lagrings-, LNG- och distributionssystem för naturgas, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler och operatörer av vätgasnät ändrar villkoren, inbegripet de tariffer och metoder som avses i denna artikel, för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt. Om reglerna för tillträde till naturgaslagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta ändring av tariffer. Om systemet för tillträde till vätgasnät, vätgasanläggningar eller vätgaslagring baseras på förhandlat tillträde för tredje part i enlighet med artikel 35.4, artikel 36.1 eller artikel 37.2 ska denna uppgift inte omfatta ändring av tariffer. Om fastställandet av överförings- och distributionstariffer för naturgas och, i tillämpliga fall, tariffer för vätgasnät försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributionstariffer eller metoder, och tariffer eller metoder för vätgasnät och att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från dessa preliminära tariffer eller metoder.

2. Varje part som har ett klagomål mot en systemansvarig för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystem för naturgas eller en operatör av vätgasnät, en lagringsanläggning för vätgas eller en vätgasterminal vad avser den systemansvarigas eller operatörens skyldigheter enligt detta direktiv får inge klagomålet till tillsynsmyndigheterna, som i egenskap av tvistlösande myndigheter ska fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna period får förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Tillsynsmyndigheternas beslut ska vara bindande så länge det inte och fram till dess att det har upphävts vid ett överklagande.

3. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats enligt denna artikel eller, om tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut, eller inom en kortare tidsperiod om medlemsstaterna föreskriver detta, inge ett klagomål för behandling. Ett sådant klagomål ska inte utgöra hinder för verkställighet.

4. Medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och transparens för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i EUF-fördraget, särskilt artikel 102.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att lämpliga åtgärder, inbegripet administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet nationell rätt, vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när de bestämmelser om

6. Klagomål enligt punkterna 2 och 3 ska inte påverka rätten att överklaga enligt unionsrätten eller nationell rätt.

7. Tillsynsmyndigheternas beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten, samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter bevaras.

8. Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av tillsynsmyndigheten rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Bedömning

Punkt 1 motsvarar artikel 41.10 i direktiv 2009/73/EG men omfattar nu också vätgas. Bestämmelsen är genomförd i 6 kap. 5 § och 10 kap. 3 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelser kommer att införas till den nya gasmarknadslagen och kräver inte några ytterligare genomförandeåtgärder. Vad gäller vätgas gäller kraven i direktivet först från och med 1 januari 2033 och ingår inte i regeringsuppdraget.

Punkt 2 motsvarar artikel 41.11 i direktiv 2009/73/EG men gäller nu också vätgas och är genomförd i 10 kap. 4 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen och det krävs inte några ytterligare genomförandeåtgärder.

Punkt 3 motsvarar artikel 41.12 i direktiv 2009/73/EG och är genomförd genom 11 kap. 4 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen och det krävs inte några ytterligare genomförandeåtgärder.

Punkt 4 motsvarar artikel 41.13 i direktiv 2009/73/EG och fullgörs genom Konkurrensverkets arbete utifrån förordning (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket och konkurrenslagen (2008:579). Bestämmelsen kräver inte några genomförandeåtgärder.

Punkt 5 motsvarar artikel 41.14 i direktiv 2009/73/EG och kräver inga genomförandeåtgärder. Se prop. 2004/05:62 s. 64.

Punkt 6 motsvarar artikel 41.14 i direktiv 2009/73/EG. Överklagandemöjligheter finns reglerat i 11 kap. 4 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen och det krävs inte några ytterligare genomförandeåtgärder.

Punkt 7 motsvarar artikel 41.16 i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 32 § förvaltningslagen (2017:700) samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Inga genomförandeåtgärder krävs.

Punkt 8 motsvarar artikel 41.17 i direktiv 2009/73/EG och genomförs genom 11 kap. 4 § naturgaslagen. Motsvarande bestämmelse kommer att införas i den nya gasmarknadslagen och det krävs inte några ytterligare genomförandeåtgärder.

Artikel 80 – Regionalt samarbete mellan tillsynsmyndigheter om gränsöverskridande frågor

1. Tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra, särskilt med Acer, och ska bistå varandra och Acer med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. När det gäller den information som utbyts ska den mottagande myndigheten säkerställa samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

2. Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone på regional nivå för att

a) främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering, främja gemensamma naturgas- och vätgasbörser och fördela gränsöverskridande kapacitet, liksom för att möjliggöra en adekvat nivå på sammanlänkningskapaciteten, inbegripet genom ny sammanlänkning, inom regionen och mellan regioner så att en effektiv konkurrens kan utvecklas och försörjningstryggheten kan förbättras utan diskriminering mellan leveransföretag i de olika medlemsstaterna,

b) samordna utvecklingen av alla nätföreskrifter som gäller för relevanta systemansvariga för överföringssystem, operatörer av vätgasnät och för andra marknadsaktörer,

c) samordna utvecklingen av reglerna för hanteringen av överbelastning,

d) säkerställa regelefterlevnad hos rättsliga enheter som utför systemansvarigas för överföring och nätoperatörers uppgifter på gränsöverskridande eller regional nivå.

3. Tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

4. De åtgärder som avses i punkt 2 ska vid behov vidtas i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter utan att detta påverkar deras specifika befogenheter.

5. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 med avseende på att komplettera detta direktiv genom att fastställa riktlinjer om i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med Acer.

6. Tillsynsmyndigheterna eller, i tillämpliga fall, andra behöriga myndigheter kan samråda och samarbeta med de berörda myndigheterna i tredjeländer, inbegripet fördragsslutande parter i energigemenskapen, när det gäller driften av naturgas- och vätgasinfrastruktur till och från tredjeländer, i syfte att, vad gäller den berörda infrastrukturen, säkerställa att detta direktiv tillämpas konsekvent i medlemsstatens territorium och territorialvatten.

Bedömning

Artikel 80 motsvarar till övervägande del artikel 42 i direktiv 2009/73/EG. En ny punkt 2 d har införts som handlar om regelefterlevnad. Även en ny punkt 6 har införts i bestämmelsen.

Punkt 1 är genomförd i nationell rätt genom 2–4 §§ i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Kraven i direktivet genomförs även genom 15 kap. 1 §, 17 kap. 1 § och 30 kap. 23–24 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt genom offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641). Inga genomförandeåtgärder krävs.

Punkterna 2 och 3 om samarbete på regional nivå och tillsynsmyndigheternas rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra motsvarar artikel 42.2–3 i direktiv 2009/73/EG. Bestämmelserna är genomförda genom 2–4 §§ förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen.

Nya krav på tillsynsmyndigheten har tillkommit i punkterna 2 a (främjande av vätgasbörser) och 2 b (samordnad utveckling av nätföreskrifter även för operatörer av vätgasnät). De kommer att omfattas av Ei:s uppgifter genom att myndighetens

instruktion uppdateras så att den hänvisar till det nya gasmarknadsdirektivet där vätgas numera ingår. Någon ytterligare genomförandeåtgärd är inte nödvändig.

Punkt 4 om nära samråd med andra berörda nationella myndigheter genomförs genom 8 § förvaltningslagen (2017:900). Ingen genomförandeåtgärd krävs.

Punkt 5 föranleder inte någon nationell åtgärd eftersom den riktar sig mot kommissionen.

Punkt 6 är ny men kräver inte någon genomförandeåtgärd eftersom tillägget kommer att omfattas av Ei:s uppgifter genom att myndighetens instruktion uppdateras till att hänvisa till det nya gasmarknadsdirektivet där vätgas numera ingår. Någon ytterligare genomförandeåtgärd är inte nödvändig.

Artikel 81 – Överensstämmelse med nätföreskrifterna och riktlinjerna

1. Varje tillsynsmyndighet och kommissionen får begära ett yttrande från Acer angående huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits enligt detta direktiv eller förordning (EU) 2024/1789.

2. Acer ska inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran avge sitt yttrande till den tillsynsmyndighet som har begärt det eller till kommissionen och till den tillsynsmyndighet som har fattat det aktuella beslutet.

3. Om den tillsynsmyndighet som har fattat beslutet inte följer Acers yttrande inom fyra månader från dagen för mottagandet av yttrandet ska Acer informera kommissionen härom.

4. Varje tillsynsmyndighet får informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet och som är relevant för gränsöverskridande handel inte överensstämmer med nätföreskrifterna och de riktlinjer som antagits enligt detta direktiv eller förordning (EU) 2024/1789 inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

5. Om kommissionen, inom två månader efter att ha informerats av Acer i enlighet med punkt 3 eller av en tillsynsmyndighet i enlighet med punkt 4 eller på eget initiativ inom tre månader från dagen för beslutet, finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits enligt detta direktiv eller förordning (EU) 2024/1789 får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Kommissionen ska i sådana fall uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig.

6. Om kommissionen beslutar att undersöka ärendet i enlighet med punkt 5 ska den inom fyra månader från dagen för det beslutet fatta ett slutgiltigt beslut om att

a) inte göra några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller

b) begära att den berörda tillsynsmyndigheten återkallar sitt beslut på grund av att nätföreskrifterna och riktlinjerna inte har följts.

7. Om kommissionen inte beslutar att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar något slutgiltigt beslut inom de tidsgränser som fastställs i punkterna 5 och 6 ska det anses att den inte haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

8. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader, och ska informera kommissionen om detta.

9. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 för att komplettera detta direktiv genom att fastställa riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel.

Bedömning

Bestämmelsen motsvarar artikel 43 i direktiv 2009/73/EG. Artikel 81.1 föreskriver att tillsynsmyndigheten får begära yttrande från Acer och kräver inte någon genomförandeåtgärd.

Artikel 81.4 rör tillsynsmyndighetens möjligheter att informera kommissionen om felaktiga beslut som en annan tillsynsmyndighet har fattat och kräver inte någon nationell genomförandeåtgärd.

Artikel 81.8 rör tillsynsmyndighetens skyldighet att följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader. Bestämmelsen är införd i nationell rätt genom 10 kap. 1 a § naturgaslagen. Även 3 kap. 4 § och 4 kap. 3 § om tillsynsmyndighetens slutliga beslut i lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag genomför bestämmelsen. De befintliga nationella bestämmelserna kommer att överföras till den nya gasmarknadslagen. Några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Övriga punkter i artikel 81 gäller kommissionen och kräver därför inte någon genomförandeåtgärd.

Artikel 82 – Bevarande av information

1. Medlemsstaterna ska kräva att leveransföretag under minst fem år håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner avseende natur- och vätgasleveransavtal och natur- och vätgasderivat med grossister, systemansvariga

för överföringssystem, operatörer av lagringsanläggningar för naturgas och LNG-anläggningar samt operatörer av vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler tillgängliga för de nationella myndigheterna, inklusive tillsynsmyndigheten och de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen, för fullgörandet av deras uppgifter.

2. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner, såsom regler om löptid, tillhandahållande och fullgörande samt information om mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten liksom detaljerad information om natur- och vät gasleveransavtal och natur- och vätgasderivat som inte fullgjorts.

3. Tillsynsmyndigheten får besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer, förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Denna punkt får inte tillämpas på information om finansiella instrument som omfattas av direktiv 2014/65/EU.

4. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 90 för att komplettera detta direktiv genom att fastställa riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras.

5. När det gäller transaktioner avseende naturgas- och vätgasderivat mellan leveransföretag å ena sidan och grossister, systemansvariga för överföringssystem och operatörer av lagringsanläggningar för naturgas och LNG-anläggningar och operatörer av vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler å andra sidan, ska denna artikel tillämpas först när kommissionen har antagit de riktlinjer som avses i punkt 4.

6. Denna artikel får inte skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 i denna artikel för de enheter som omfattas av direktiv 2014/65/EU.

7. Om de myndigheter som avses i punkt 1 i denna artikel behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2014/65/EU, ska de ansvariga myndigheterna enligt det direktivet tillhandahålla dem de begärda uppgifterna.

Bedömning

Bestämmelsen motsvarar artikel 44 i direktiv 2009/73/EG. Tillägg har gjorts i punkterna 1, 2 och 5 för att de även ska omfatta vätgas.

Artikel 82.1 motsvarar artikel 44.1. Bestämmelsen är genomförd i 10 kap. 13 § naturgaslagen om bevarande av information, 34 a och b §§ i naturgasförordningen (2006:1043) om tillsyn, 5 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) om utredning initierad av Konkurrensverket, 1 § lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden om att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och i bokföringslagen (1999:1078). Någon genomförandeåtgärd med anledning av tillägget för vätgas är inte nödvändig.

Artikel 82.2 omfattas av bokföringslagens bestämmelser och några ytterligare genomförandeåtgärder krävs inte.

Artikel 82.3 omfattas av 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som gäller övrig tillsyn m.m. som utövas av statlig myndighet samt av 9 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) som gäller föreskrifter med stöd av 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen och bilagor. Det krävs inte några genomförandeåtgärder.

Artikel 82.4 riktar sig till kommissionen och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 82.5–6 är genomförd genom 10 kap. 13 § naturgaslagen samt 34 a och b §§ naturgasförordningen (2006:1043). Motsvarande bestämmelser kommer att införas i den nya gasmarknadslagen. Vidare är bestämmelserna genomförda genom 5 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:479), 1 § lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden samt bokföringslagen (1999:1078). I dessa delar krävs ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 82.7 omfattas av 8 § förvaltningslagen (2017:900) och kräver inte några genomförandeåtgärder.

4.11 Kapitel XI – Slutbestämmelser

Artikel 83 – Skyddsåtgärder

I händelse av en plötslig kris på energimarknaden eller i fall av hot mot personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet eller mot ett systems funktionsduglighet, får en medlemsstat vidta de åtgärder som föreskrivs i den nationella krisplanen och, i tillämpliga fall, tillkännage en kris i enlighet med artikel 11 i förordning (EU) 2017/1938.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 46.1 i direktiv 2009/73/EG och handlar om medlemsstaters rätt att vidta åtgärder enligt nationell krisplan eller i enlighet med artikel 11 i förordning (EU) 2017/1938 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas.

Bestämmelsen kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 84 – Lika villkor

1. De åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med detta direktiv ska vara förenliga med EUF-fördraget, särskilt artikel 36, och med annan unionsrätt.

2. De åtgärder som avses i punkt 1 ska vara proportionella, icke-diskriminerande och transparenta. Dessa åtgärder får bara sättas i kraft efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

3. Kommissionen ska reagera på den anmälan som avses i punkt 2 inom två månader efter dagen då anmälan togs emot. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 47 i direktiv 2009/73/EG och anger att åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med detta direktiv ska vara förenliga med EUF-fördraget och med annan unionsrätt.

Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 85 – Tekniska avtal avseende driften av rörledningar för naturgas och vätgas med tredjeländer

Detta direktiv ska inte påverka friheten för systemansvariga för överföringssystem, operatörer av vätgasnät eller andra ekonomiska aktörer att ingå tekniska avtal om frågor som rör driften av rörledningar mellan en medlemsstat och ett tredjeland eller låta dem fortsätta att gälla, i den mån avtalen är förenliga med unionsrätten och relevanta beslut av tillsynsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna. Sådana avtal ska anmälas till de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 48 a i direktiv 2009/73/EG och berör aktörers tekniska avtal med (andra aktörer i) medlemsstater eller tredje land. Det råder full avtalsfrihet för de i artikeln nämnda aktörerna.

Någon åtgärd för genomförande behövs inte.

Artikel 86 – Undantag för naturgassystem

1. Medlemsstater som inte är direkt anslutna till det sammanlänkade systemet i någon annan medlemsstat får göra undantag från artikel 3, 8, 34, 60 eller 31.1. Ett sådant undantag ska upphöra att gälla från och med den tidpunkt då den första

sammanlänkningen till medlemsstaten har färdigställts. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen.

2. Medlemsstaterna får hos kommissionen ansöka om undantag från att tillämpa artikel 3, 8, 60 eller 31 på yttersta randområden i den mening som avses i artikel 349 i EUF-fördraget eller på andra geografiskt isolerade områden. Varje sådant undantag ska upphöra att gälla så snart en anslutning från regionen eller området till en medlemsstat med ett sammanlänkat system har färdigställts.

3. Luxemburg får göra undantag från artikel 60. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen.

4. Kommissionen ska underrätta medlemsstaterna om ansökningar om undantag enligt punkt 2 innan den fattar ett beslut, med beaktande av motiverade begäranden om konfidentiell behandling av kommersiellt känsliga uppgifter.

5. Undantag som beviljas av kommissionen enligt punkt 2 ska vara tidsbegränsade och underkastade villkor som syftar till att öka konkurrensen på och integreringen av den inre marknaden och säkerställa att undantagen inte hindrar övergången till förnybar energi eller tillämpningen av principen om energieffektivitet först.

6. Undantag som beviljas enligt direktiv 2009/73/EG utan sista giltighetsdag eller utan fastställd tillämpningsperiod ska upphöra att gälla den 31 december 2025. Medlemsstater som den 4 augusti 2024 fortfarande omfattas av sådana undantag får besluta att tillämpa ett nytt undantag enligt punkt 1 eller 7 i denna artikel, eller hos kommissionen ansöka om ett nytt undantag enligt punkt 2 i denna artikel.

7. Medlemsstater som tar emot den första kommersiella leveransen enligt sitt första långsiktiga avtal om leverans av naturgas efter den 4 augusti 2024 får göra undantag från artiklarna 3.1–3.4, 4.1, 8, 31.1, 32.1, 34, 39.1–39.5, 43, 44.6, 46, 60, 61 och 75. Varje sådant undantag ska anmälas till kommissionen. Undantaget ska upphöra att gälla tio år efter mottagandet av den första kommersiella leveransen enligt deras första långsiktiga avtal om leverans av naturgas.

8. Anmälningar av undantag som medlemsstaterna beviljar enligt punkterna 1, 3 och 7, och kommissionsbeslut om att bevilja undantag enligt punkterna 2, 5 och 6 ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Bedömning

Det svenska naturgasnätet är anslutet till i nätet Danmark och omfattas inte av bestämmelserna i artikeln. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 87 – Vätgasnät i isolerade områden

Medlemsstaterna får bevilja undantag från tillämpningen av artiklarna 46, 68 eller 71 för vätgasnät i de yttersta randområdena i den mening som avses i artikel 349 i EUF-fördraget och i isolerade områden med följande Nuts 2- och Nuts 3-koder i nomenklaturen för statistiska territoriella enheter (NUTS) som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 (52):

i) Cypern (NUTS 2 CY00)

ii) Kajanaland (NUTS 3 FI1D8)

iii) Lappland (NUTS 3 FI1D7)

iv) Malta (NUTS 2 MT00)

v) Norra Österbotten (NUTS 3 FI1D9)

vi) Övre Norrland (NUTS 2 SE33)

2. Varje undantag som beviljas enligt punkt 1 ska offentliggöras och anmälas till kommissionen.

3. Undantag som beviljas enligt punkt 1 ska upphöra att gälla 15 år från den dag då de beviljas, och under alla omständigheter senast den 31 december 2044. Sådana undantag ska inte förnyas. Medlemsstaterna ska återkalla ett undantag som beviljats enligt punkt 1 om ett vätgasnät som omfattas av ett sådant undantag utvidgas bortom det isolerade området eller ansluts till vätgasnät utanför områdena.

4. Vart sjunde år från dagen för beviljandet av ett undantag enligt punkt 1, eller på motiverad begäran från kommissionen, ska tillsynsmyndigheten i den medlemsstat som beviljade undantaget offentliggöra en bedömning av det undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten efter en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt ska medlemsstaten återkalla undantaget.

Bedömning

Artikeln är ny och ger medlemsstaterna möjlighet att bevilja undantag från tillämpningen av artiklarna 46, 68 eller 71 för vätgasnät i Övre Norrland (NUTS 2 SE33).

Enligt punkten 2 ska varje undantag som beviljas enligt punkt 1 offentliggöras och anmälas till kommissionen.

Enligt punkten 3 ska undantag som beviljas enligt punkt 1 upphöra att gälla 15 år från den dag då de beviljas, och under alla omständigheter senast den 31 december 2044. Sådana undantag ska inte förnyas. Medlemsstaterna ska återkalla ett undantag som beviljats enligt punkt 1 om ett vätgasnät som omfattas av ett sådant undantag utvidgas bortom det isolerade området eller ansluts till vätgasnät utanför områdena.

Enligt punkten 4 ska tillsynsmyndigheten vart sjunde år från dagen för beviljandet av ett undantag enligt punkt 1, eller på motiverad begäran från kommissionen, i den medlemsstat som beviljade undantaget offentliggöra en bedömning av det undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten efter en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt ska medlemsstaten återkalla undantaget.

Sverige har verkat för att bestämmelsen skulle komma till stånd. Möjligheten till undantag bör införas. För överväganden och förslag, se avsnitt 5.19.

Artikel 88 – Undantag när det gäller överföringsledningar för naturgas till och från tredjeländer

1. När det gäller överföringsledningar för naturgas mellan en medlemsstat och ett tredjeland som färdigställts före den 23 maj 2019, får den medlemsstat i vilken den första anslutningspunkten för en sådan överföringsledning till en medlemsstats nät är belägen, av objektiva skäl, till exempel kostnadstäckningsskäl eller försörjningstrygghetsskäl, besluta att göra undantag från artiklarna 31, 60, 71 och 72 samt artiklarna 78.7, 78.9 och 79.1 för avsnitten av sådana överföringsledningar för naturgas i dess territorium och territorialvatten, förutsatt att ett sådant undantag inte skadar konkurrensen i unionen eller en effektivt fungerande inre marknad för naturgas, eller för en trygg energiförsörjning i unionen.

Undantaget ska vara tidsbegränsat upp till 20 år, på grundval av en objektiv motivering, får förnyas om det är berättigat och får förenas med villkor som bidrar till uppnåendet av de förhållanden som avses i första stycket.

Sådana undantag ska inte vara tillämpliga på överföringsledningar mellan en medlemsstat och ett tredjeland som är skyldigt att införliva detta direktiv och som på ett ändamålsenligt sätt har genomfört detta direktiv enligt ett avtal som ingåtts med unionen.

2. Om den berörda överföringsledningen är belägen i mer än en medlemsstats territorium ska den medlemsstat i vars territorium den första anslutningspunkten till medlemsstaternas nät ligger efter samråd med samtliga berörda medlemsstater besluta om att bevilja undantag för den överföringsledningen.

På begäran av de berörda medlemsstaterna får kommissionen besluta att inta en observatörsroll i samrådet mellan den medlemsstat på vars territorium den första anslutningspunkten är belägen och tredjelandet med avseende på konsekvent tillämpning av detta direktiv i medlemsstatens territorium och territorialvatten där den första sammanlänkningspunkten är belägen, inbegripet beviljandet av undantag för sådana överföringsledningar.

3. Beslut enligt punkterna 1 och 2 ska antas senast den 24 maj 2020. Medlemsstaterna ska anmäla dessa beslut till kommissionen och offentliggöra dem.

4. Senast den 5 augusti 2026 ska kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om undantag som beviljats enligt denna artikel. Rapporten ska i synnerhet bedöma hur sådana undantag inverkar på en effektivt fungerande inre marknad för naturgas och på en trygg energiförsörjning samt unionens och medlemsstaternas väsentliga säkerhetsintressen.

Bedömning

Artikeln handlar om möjlighet för medlemsstat att besluta om undantag från vissa bestämmelser för överföringsledningar för naturgas mellan en medlemsstat och ett tredjeland som färdigställts före den 23 maj 2019. Bestämmelsen är inte aktuell för svenskt vidkommande och någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 89 – Förfarande för bemyndigande

1. Befintliga avtal mellan en medlemsstat och ett tredjeland om driften av en överföringsledning eller ett tidigare led i rörledningsnätet får, utan att det påverkar andra skyldigheter som följer av unionsrätten, eller fördelningen av befogenheter mellan unionen och medlemsstaterna, fortsätta att gälla till dess att ett efterföljande avtal mellan unionen och samma tredjeland träder i kraft eller till dess att förfarandet i punkterna 2–15 tillämpas.

2. Om en medlemsstat har för avsikt att inleda förhandlingar med ett tredjeland i syfte att ändra, förlänga, anpassa, förnya eller ingå ett avtal med ett tredjeland om driften av en överföringsledning eller en sammanlänkning för vätgas med ett tredjeland, och det gäller frågor som helt eller delvis omfattas av tillämpningsområde för detta direktiv eller förordning (EU) 2024/1789, ska den anmäla detta skriftligen till kommissionen, utan att det påverkar fördelningen av befogenheter mellan unionen och medlemsstaterna.

En sådan anmälan ska inbegripa relevant dokumentation och uppgift om vilka bestämmelser som ska tas upp vid förhandlingarna eller omförhandlas, syftet med förhandlingarna samt all annan relevant information, och den ska översändas till kommissionen senast fem månader före det planerade inledandet av förhandlingarna.

3. Efter det att kommissionen har fått den anmälan som avses i punkt 2 ska den bemyndiga den berörda medlemsstaten att inleda formella förhandlingar med ett tredjeland avseende den del som kan påverka unionens gemensamma regler såvida den inte anser att inledande av sådana förhandlingar skulle

a) vara oförenligt med unionsrätten av andra skäl än fördelningen av befogenheter mellan unionen och medlemsstaterna,

b) skada de inre naturgasmarknadernas eller de inre vätgasmarknadernas funktion, konkurrensen eller försörjningstryggheten i en medlemsstat eller unionen, med beaktande av principen om solidaritet mellan medlemsstaterna enligt artikel 194.1 i EUF-fördraget,

c) undergräva målen för unionens pågående förhandlingar om internationella avtal med ett tredjeland,

d) vara diskriminerade.

4. Vid genomförandet av bedömningen enligt punkt 3 ska kommissionen ta hänsyn till huruvida det planerade avtalet gäller en överföringsledning eller en rörledning i tidigare led som bidrar till diversifiering av naturgasförsörjning och leverantörer genom nya naturgaskällor.

5. Inom 90 dagar från mottagandet av den anmälan som avses i punkt 2 ska kommissionen anta ett beslut om att bemyndiga eller att vägra att bemyndiga en medlemsstat att inleda förhandlingar i syfte att ändra, förlänga, anpassa, förnya eller ingå ett avtal med ett tredjeland. Om ytterligare information krävs för att anta ett beslut ska perioden på 90 dagar börja löpa från den dag den ytterligare informationen mottogs.

6. Om kommissionen antar ett beslut om att vägra att bemyndiga en medlemsstat att inleda förhandlingar i syfte att ändra, förlänga, anpassa, förnya eller ingå ett avtal med ett tredjeland, ska den informera den berörda medlemsstaten om detta och ange skälen för detta.

7. Beslut om att bemyndiga eller vägra att bemyndiga en medlemsstat att inleda förhandlingar i syfte att ändra, förlänga, anpassa, förnya eller ingå ett avtal med ett

tredjeland ska antas genom genomförandeakter, i enlighet med det förfarande som avses i artikel 90.2.

8. Kommissionen får ge vägledning och begära att specifika klausuler införs i det föreslagna avtalet i syfte att säkerställa förenlighet med unionsrätten i enlighet med Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2017/684 (53).

9. Kommissionen ska hållas informerad om framstegen i och resultaten av förhandlingarna om att ändra, förlänga, anpassa, förnya eller ingå ett avtal under de olika faserna och får begära att få delta i sådana förhandlingar mellan medlemsstaten och tredjelandet i enlighet med beslut (EU) 2017/684.

10. Kommissionen ska underrätta Europaparlamentet och rådet om de beslut som antas enligt punkt 5.

11. Innan ett avtal med ett tredjeland undertecknas ska den berörda medlemsstaten till kommissionen anmäla utgången av förhandlingarna och översända texten till det förhandlade avtalet till kommissionen.

12. När kommissionen har mottagit anmälan enligt punkt 11 ska den bedöma det framförhandlade avtalet enligt punkt 3. Om kommissionen finner att förhandlingarna har resulterat i ett avtal som är förenligt med punkt 3 ska den bemyndiga medlemsstaten att underteckna och ingå avtalet.

13. Inom 90 dagar efter det att den anmälan som avses i punkt 11 har mottagits, ska kommissionen anta ett beslut om att bemyndiga eller vägra att bemyndiga en medlemsstat att underteckna och ingå ett avtal med ett tredjeland. Om ytterligare information krävs för att anta ett beslut ska perioden på 90 dagar börja löpa från den dag den ytterligare informationen mottogs.

14. Om kommissionen antar ett beslut enligt punkt 13 om att bemyndiga en medlemsstat att underteckna och ingå avtalet med tredjeland, ska den berörda medlemsstaten till kommissionen anmäla ingåendet och ikraftträdandet av avtalet samt senare ändringar av det avtalets status.

15. Om kommissionen antar ett beslut i enlighet med punkt 13 om att vägra att bemyndiga en medlemsstat att underteckna och ingå avtalet med tredjeland, ska den informera den berörda medlemsstaten om detta och ange skälen.

Bedömning

Punkten 1 anger att befintliga avtal mellan en medlemsstat och ett tredjeland om driften av en överföringsledning eller ett tidigare led i rörledningsnätet får fortsätta att gälla till dess att ett efterföljande avtal mellan unionen och samma tredjeland träder i kraft eller till dess att förfarandet i punkterna 2–15 tillämpas.

Punkterna 2–15 innehåller bestämmelser om en medlemsstats skyldighet om att göra en anmälan till kommissionen i samband med förhandling om eller ingående av avtal med tredje land rörande överföringsledningar och sammanlänkningar för vätgas. Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 90 – Utövande av delegeringen

1. Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i denna artikel.

2. Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artiklarna 9, 62, 72, 80, 81 och 82 ska ges till kommissionen tills vidare från och med den 4 augusti 2024.

3. Den delegering av befogenhet som avses i artiklarna 9, 62, 72, 80, 81 och 82 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet. Ett beslut om återkallelse innebär att delegeringen av den befogenhet som anges i beslutet upphör att gälla. Beslutet får verkan dagen efter det att det offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning, eller vid ett senare i beslutet angivet datum. Det påverkar inte giltigheten av delegerade akter som redan har trätt i kraft.

4. Innan kommissionen antar en delegerad akt ska den samråda med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning.

5. Så snart kommissionen antar en delegerad akt ska den samtidigt delge Europaparlamentet och rådet denna.

6. En delegerad akt som antas enligt artikel 9, 62, 72, 80, 81 eller 82 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på två månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända. Denna period ska förlängas med två månader på Europaparlamentets eller rådets initiativ.

Bedömning

Artikeln handlar om bemyndigande till kommissionen och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 91 – Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.

2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

3. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Bedömning

Artikeln handlar om s.k. kommittéförfarande och kräver ingen åtgärd.

Artikel 92 – Översyn och rapportering

1. Senast den 31 december 2030 ska kommissionen se över detta direktiv och lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet, vid behov åtföljd av lämpliga lagstiftningsförslag. Översynen ska särskilt granska tillämpningen av artikel 9, och tillhörande definitioner i artikel 2, för att bedöma om anläggningar som tas i drift från och med den 1 januari 2031 visar att användningen av koldioxidsnåla bränslen och koldioxidsnål vätgas leder till större minskningar av växthusgasutsläppen för att erhålla certifiering i enlighet med den artikeln.

2. Senast den 5 augusti 2035 ska kommissionen offentliggöra ett meddelande med en bedömning av genomförandet av artikel 46 med avseende på operatörer av distributionsnät för vätgas samt genomförandet av artiklarna 68 och 69 med avseende på operatörer av överföringsnät för vätgas.

3. Senast den 5 augusti 2034 ska Acer, med avseende på kommissionens meddelande enligt punkt 2 i denna artikel, offentliggöra en rapport om den inverkan som artiklarna 46, 68 och 69 har på vätgasmarknadens funktion, konkurrens, likviditet, vätgasinfrastrukturutveckling och transparens. Acers rapport ska innefatta ett samråd med berörda intressenter.

Bedömning

Artikeln handlar om kommissionens skyldigheter att se över direktivet och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 93 – Ändringar av direktiv (EU) 2023/1791

Direktiv (EU) 2023/1791 ska ändras på följande sätt:

1. Artiklarna 17 och 19 ska utgå.

2. I artikel 39 ska andra stycket ersättas med följande:

”Artiklarna 13–16, 18 och 20 och bilagorna II, IX, XII, XIII och XIV ska tillämpas från och med den 12 oktober 2025.”

3. Bilaga VIII ska utgå.

Bedömning

Enligt punkten 1 ska artiklarna 17 och 19 utgå. Artikel 17 handlar om faktureringsinformation till naturgaskunder och ersätts av bestämmelser i gasmarknadsdirektivet. Artikel 19 handlar om att slutkunder ska ha rätt till förbruknings- och fakturainformation utan kostnad. Bestämmelserna ersätts av bestämmelser i gasmarknadsdirektivet.

Enligt punkten 2 utgår artikel 17 och 19 från bestämmelserna om ikraftträdande.

Enligt punkten 3 ska bilaga VIII utgå. Den ersätts av bilaga 1 i gasmarknadsdirektivet.

Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 94 – Införlivande

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 2–6, 8–31, 33, 35–38, 39.1 a, 39.3, 39.4, 39.7, 39.8 och 39.9, 40.1, 41, 42, 43, 44.1, 44.2, 44.7 och 44.8, 45, 46.2, 46.3, 50–59, 62, 64.11, 68–75, 76.5, 77, 78, 79, 81.1, 81.6, 82 och 83 samt bilagorna I och II senast den 5 augusti 2026. De ska genast underrätta kommissionen om texten till dessa bestämmelser.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Bedömning

Artikeln anger när införlivandet ska ske och kräver i sig ingen egen åtgärd.

Artikel 95 – Upphävande

Direktiv 2009/73/EG, i dess lydelse enligt de akter som anges i del A i bilaga III till det här direktivet, ska upphöra att gälla med verkan från och med den 4 augusti 2024, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter vad gäller de tidsfrister för införlivande med nationell rätt och datum för tillämpning av direktiven som anges i del B i bilaga III till det här direktivet.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga IV.

Bedömning

Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 96 – Ikraftträdande och tillämpning

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Artikel 93 ska tillämpas från och med den 5 augusti 2026.

Bedömning

Artikeln anger när direktivet träder i kraft och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 97 – Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Bedömning

Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

5 Överväganden och förslag gällande gasmarknadsdirektivet

5.1 Bestämmelserna för naturgas, biogas och vätgas samlas i en lag

Förslag

Förslag: En ny lag, gasmarknadslagen, ersätter den nuvarande naturgaslagen (2005:403), som upphävs. Den nya gasmarknadslagen reglerar naturgas, biogas, vätgas och övriga berörda gaser gemensamt, dock med vissa undantag där särreglering är motiverad. Befintliga bestämmelser i naturgaslagen som inte ska ändras eller utgå införs i den nya lagen i oförändrad lydelse. Vidare flyttas också bestämmelserna i den befintliga lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag (certifieringslagen) till den nya gasmarknadslagen samtidigt som certifieringslagen upphör att gälla. Ett bemyndigande till regeringen införs i den nya gasmarknadslagen i kapitlet om certifiering, med rätt att meddela ytterligare föreskrifter om krav för certifiering och om ytterligare föreskrifter rörande certifiering av innehavare av lagringsanläggning.

Bestämmelserna i 9 kap. naturgaslagen om vissa undantag för byggandet av större naturgasledning utgår och införs inte i den nya gasmarknadslagen.

Lagens tillämpningsområde begränsas till att omfatta transmissionssystem och distributionssystem som är anslutet till transmissionssystemet.
Distributionssystem som inte är anslutet till transmissionssystem omfattas endast under förutsättning att överföring sker till konsumenter. Gassystem som överför för egen räkning omfattas inte av lagens tillämpningsområde.

Vissa redaktionella ändringar görs i befintliga bestämmelser. Bland annat ändras ”skall” till ”ska” och ”äger” till ”får”.

Hur och var bör vätgas regleras?

Bestämmelserna i gasmarknadsdirektivet om naturgas och vätgas är i många avseenden överensstämmande. Det gäller till exempel de bestämmelser för koncession och kunders rättigheter som föreslås i denna rapport. Bestämmelserna för vätgas, naturgas, och biogas bör därför samlas i en gemensam lag.

Begreppet naturgas i förhållande till biogas och andra gaser

Naturgasledningar används i allt större utsträckning till överföring av biogas. Naturgas är på väg att fasas ut och ersättas med biogas. Enligt Energigas Sverige uppgick andelen biogas i västsvenska gasnätet till drygt 30 procent 2023 och i Stockholm låg andelen på 76 procent. Gasbranschen arbetar för att alla gasnät redan 2030 ska ha 100 procent biogas. Av detta följer att det är olämpligt att biogas underordnas definitionen för naturgas. Det blir även fel att benämna ledningssystem för biogas för naturgasnät. Samtliga energigaser som kan transporteras och lagras på samma eller liknande sätt som naturgas bör därför inordnas under ett och samma begrepp, gas. Begreppet gas innefattar även vätgas. I den mån det behövs särreglering för vätgas, naturgas, biogas eller koldioxidsnåla gaser anges det särskilt i den nya lagen.

En sådan gemensam definition för dessa energigaser ligger i linje med hur branschen ser på frågan.

> Under 2022 uppdaterade gasbranschen, i dialog med Konsumentverket, fyra av sina allmänna avtalsvillkor (Gas 2022 K, Gasnät 2022 K, Gas 2022 N och Gasnät 2022 N). Ändringarna hade sin upprinnelse i den omställning som sker i samhället och att fler kunder valt att byta från naturgas till biogas. Gasbranschen upplevde ett behov av att tydliggöra att avtalen avser både naturgas och biogas då många kunder upplevde att det var förvirrande att ingå avtal där biogasen benämndes som naturgas och den infrastruktur som levererade biogasen kallades för naturgasnät. För att tydliggöra att avtalen avser både naturgas och biogas har naturgas ersatts med begreppet gas där gas definieras som naturgas, biogas och gas från biomassa och andra gaser i den mån det är möjligt att föra in och använda dessa gaser i gassystemet (Energigas Sverige 24-11-26).

Bestämmelserna om certifiering av naturgasföretag och vätgasföretag införs i den nya gasmarknadslagen

Bestämmelserna om certifiering finns idag i en särskild lag, lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag och förordning 2011:715 om certifiering om vissa naturgasföretag. Eftersom bestämmelser rörande naturgas, inklusive biogas, och vätgas samlas i en gemensam lag bör även bestämmelserna om certifiering föras in i den nya lagen. Förordningen bör dock gälla med uppdaterade hänvisningar. Ett bemyndigande till regeringen införs i den nya gasmarknadslagen i kapitlet om certifiering både vad avser ledning och lagringsanläggning.

Slopat undantag vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt

Vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt, inklusive väsentliga kapacitetsökningar i befintliga infrastrukturer, har det kunnat medges undantag från vissa av naturgaslagstiftningens bestämmelse. Bestämmelserna rör juridisk och personell åtskillnad, om anslutning av naturgasledning, om överföring av naturgas, om mätning och rapportering av överförd naturgas, om anskaffande av

energi, om övervakningsplan, om lagring av naturgas, om tillträde till förgasningsanläggningar, om anslutningsavgifter och tariffer samt om övergripande systemansvar och balansansvar. Bestämmelserna om detta finns i 9 kap. naturgaslagen och infördes i EU-lagstiftningen genom bestämmelser i Europarlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG. I direktiv 2009/73/EG (gasmarknadsdirektivet) återfanns bestämmelser om detta i artikel 36. I det nya direktivet har bestämmelser om undantag vid investeringar i större nya naturgasinfrastrukturprojekt utgått. Därför ska de aktuella svenska bestämmelserna i naturgaslagen, 9 kap. 1 §–3 a §, om sådant undantag tas bort.

Begränsningar i lagens tillämpningsområde

I artikel 1 anges att direktivet syftar till att ge gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas med hjälp av naturgassystemet. Genom bestämmelserna ska en integrerad, konkurrensutsatt och transparent marknad för naturgas skapas i unionen. Bestämmelserna i direktivet gäller i viss mån andra gaser än naturgas som på ett tekniskt möjligt och säkert sätt kan föras in i och transporteras genom naturgassystemet. Enligt direktivet ska medlemsstaterna möjliggöra tillträde av förnybar gas, dvs. biogas. Vårt förslag för genomförande innebär att samma bestämmelser ska gälla för naturgas, biogas och vätgas, med vissa undantag. Även andra gaser kan matas in, men endast som ett komplement till de angivna gaserna. Den nya lagstiftningen är inte tänkt att reglera hantering av andra gaser, såsom till exempel koldioxid.

Direktivets bestämmelser syftar inte till att reglera anläggningar som inte är anslutna till transmissions- eller distributionssystemet och inte heller infrastruktur som inte hanterar gas för annans räkning. Även detta bör framgå tydligt av lagens tillämpningsområde.

Direktivets bestämmelser syftar inte heller till att reglera infrastruktur som används uteslutande eller till övervägande del för produktion, lagring eller överföring av biogas eller gas från biomassa. Det finns i Sverige idag flera mindre system som producerar, lagrar och överför biogas till egna depåer, men även till depåer som innehas av tredje man. Samma överväganden gäller för vätgas. Distributionssystem som inte är anslutna till transmissionsnätet bör omfattas av lagens tillämpningsområde endast om de överför till konsumenter. Inte sällan är produktion, lagring och förgasning integrerat i en och samma infrastruktur. Det saknas skäl att utan stöd i direktivet införa generella bestämmelser för denna infrastruktur. För svenskt vidkommande bör dock infrastruktur av större betydelse som till exempel Stockholms gasnät, omfattas oavsett vilken gas som hanteras, under förutsättning att det sker överföring till konsumenter.

5.2 Definitioner

Förslag

Förslag: I gasmarknadslagen införs definitioner avseende gas, biogas, biometan, förnybar gas och koldioxidsnål gas, gassystem, transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer, små företag, gasleverantör och gasanvändare samt marknadsaktör. Definitionen av lagringsanläggning begränsas till att inte omfatta en anläggning för lagring av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning. Enkelt reproducerbara lagringstankar för vätgas utgör inte en lagringsanläggning.

Det införs även definitioner av energieffektivitet och förbättrad energieffektivitet samt innehavare av lagringsanläggning.

Begreppet gas

Som framgår av föregående avsnitt införs begreppet gas, som definieras som vätgas, naturgas och biogas och andra gaser i den mån det är möjligt att föra in och använda dessa gaser i gassystemet.

Biogas definieras enligt artikel 2 punkten 28 i förnybartdirektivet som gasformiga bränslen som framställs av biomassa.

Biometan definieras på samma sätt som i 3 § i förordningen (2022:225) om statligt stöd till produktion av viss biogas, dvs. som biogas som uppgraderats till en sådan kvalitet som krävs för inmatning på ett distributionsnät för metan.

Koldioxidsnål gas definieras som gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 procent jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

Förnybar gas definieras enligt gasmarknadsdirektivet, dvs. som biogas enligt definitionen i artikel 2.28 i direktiv (EU) 2018/2001, inklusive biogas som har uppgraderats till biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2.36 i det direktivet.

Begreppen transmission, överföring och operatör

Enligt direktivet artikel 2 punkten 17 avses med överföring transport av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksrörledningar, undantaget tidigare led i rörledningsnätet och undantaget den del av högtrycksrörledningarna

som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas, för syftet att tillhandahålla naturgas till kunder men exklusive leverans. I direktivets mening är överföring således detsamma som transmission.

Enligt artikel 2 punkten 23 avses med överföringsnät för vätgas ett nät av rörledningar för transport av vätgas med hög renhetsgrad, särskilt ett nät som omfattar sammanlänkningar för vätgas eller som är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas, vätgasterminaler eller två eller flera sammanlänkningar för vätgas, eller som i första hand syftar till att transportera vätgas till andra vätgasnät, lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, vilket inte utesluter möjligheten att sådana nät används för leverans till direktanslutna kunder.

Överföring bör i den nya gasmarknadslagen alltjämt avse både transmission och distribution. Det EU-rättsliga begreppet systemansvarig för överföringssystem som syftar på transmissionsnätsoperatörer bör således inte användas. För att inte det ska ske en sammanblandning av företag som bedriver transmission eller distribution av el bör dessa i gassammanhang inte benämnas företag utan operatörer. I direktivet används begreppet operatör av vätgasnät, men systemansvarig för naturgas. Det saknas skäl att ha olika begrepp för företag som överför vätgas respektive naturgas.

I den nuvarande definitionen av transmission i 6 a § naturgaslagen ryms transmission av naturgas inklusive biogas med flera och vätgas. Definitionen ändras till att avse transmission av gas. Enligt branschföreträdare pågår diskussioner om en definition transmission av vätgas som grundar sig på fysiska egenskaper såsom tryck, dimension etc. och det kan finnas anledning att överväga en särskild definition av vätgas utifrån hur dessa diskussioner landar.

En definition av innehavare av lagringsanläggning införs eftersom den är relevant enligt certifieringsbestämmelserna. Definitionen omfattar varje fysisk eller juridisk person som bedriver lagringsverksamhet avseende gas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för gas.

Överväganden gällande kund- och konsumentbestämmelserna

I direktivet används begreppet gashandlare i stället för gasleverantör. Enligt artikel 2 punkten 29 avses med leveransföretag varje fysisk eller juridisk person som bedriver leveransverksamhet. I naturgaslagen används begreppet naturgasleverantör. Även i ellagen används begreppet leverantör i stället för handlare. För att bibehålla systematiken bör inte begreppet gasleverantör ändras i naturgaslagen. Av samma skäl bör begreppet gasanvändare användas i stället för slutkund. Konsumentbegreppet lämnas oförändrat.

Direktivet innehåller bestämmelser om marknadsaktörer. Med en marknadsaktör avses i direktivet, artikel 2 punkten 65, en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar gas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för gas, däribland balansmarknader. Definitionen i gasmarknadslagen föreslås bli lika med undantag för balansmarknader. Dessa ingår i marknader för gas och behöver inte nämnas särskilt.

Lagringsanläggningar för gas

Med lagringsanläggning för naturgas avses enligt artikel 2 punkten 31 i direktivet en anläggning som används för lagring av naturgas och som ägs eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet den del av en LNG-anläggning som används för lagring av naturgas, undantaget den del som används för produktionsverksamhet, och undantaget anläggningar som uteslutande är förbehållna systemansvariga för överföringssystemet när de utför sina uppgifter.

Enligt artikel 2 punkten 5 är en lagringsanläggning för vätgas en anläggning som används för lagring av vätgas med hög renhetsgrad,

a) inbegripet den del av en vätgasterminal som används för lagring, men inte den del som används för produktionsverksamhet, och anläggningar som uteslutande är förbehållna operatörer av vätgasnät när de utför sina uppgifter,

b) inbegripet storskalig lagring av vätgas, särskilt under jord, men inte mindre, enkelt reproducerbara installationer för vätgaslagring.

Om en anläggning är att anse som en lagringsanläggning följer förpliktelser som till exempel anslutning och tillträde. Naturgaslagen innehåller inget undantag för lagringsanläggningar som är integrerade i en produktionsanläggning. Direktivets undantag bör därför införas genom en begränsning av nuvarande definition i naturgaslagen. De skäl som gör sig gällande för möjlighet för tredjeparts anslutning eller tillträde beträffande lagringsanläggningar är inte relevanta för en anläggning som är integrerad i en produktionsanläggning. En sådan anläggning syftar endast till att hantera den producerade gasen innan den matas in i gasnätet, där gasen sedan blir föremål för förbrukning av kund eller lagring.

Den nya definitionen av lagringsanläggning föreslås därför undanta en anläggning för lagring av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning.

När det gäller vätgas bör undantaget i direktivets artikel 2 punkten 5 för enkelt reproducerbara installationer införas. I skälen (80) står det ”enkelt reproducerbara lagringstankar för vätgas” och begreppet lagringstank är lämpligt att använda.

Energieffektivitet

Ei föreslår i sin rapport Ei R2024:10 åtgärder för genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet. Förslagen införs i gasmarknadslagen, inklusive definitioner av energieffektivitet och förbättrad energieffektivitet.

Enligt artikel 2 punkten 8 i energieffektiviseringsdirektivet definieras energieffektivitet som förhållandet mellan produktionen av prestanda, tjänster, varor eller energi och insatsen av energi. Enligt punkten 10 definieras förbättrad energieffektivitet som en ökning av energieffektiviteten som ett resultat av tekniska, beteendemässiga eller ekonomiska förändringar.

Ei föreslår när det gäller gasmarknadslagen samma definitioner som föreslagits i rapporten Ei R2024:10. Energieffektivitet definieras där som kvoten mellan resultatet i form av prestanda, tjänster, varor eller energi och insatsen av energi, och förbättrad energieffektivitet definieras som en ökning av energieffektiviteten som ett resultat av tekniska, beteendemässiga eller ekonomiska förändringar.

5.3 Tillståndsförfarande för gas

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att tillsynsmyndigheten (Ei) beslutar om koncession för transmission av gas (biogas, naturgas och vätgas). Tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas till regeringen. Regeringen ska dock pröva ärenden som avser en utlandsförbindelse och ärenden om att bevilja nätkoncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen.

En bestämmelse införs om att den som beslutar om koncession ska göra det inom de frister som anges i artikel 8 punkterna 5 och 15.

En bestämmelse införs om att vissa miljöorganisationer får rätt att överklaga vissa beslut i koncessionsfrågor.

Bestämmelser om krav på koncession för distribution för vätgas införs inte.

Rörledningslagen ändras så att samtliga gaser enligt gasmarknadslagen undantas från rörledningslagens tillämpningsområde.

I vilken utsträckning bör koncession krävas för naturgas- och vätgasledningar?

Naturgaslagen saknar bestämmelser om anläggningar för vätgasproduktion respektive infrastruktur för vätgas. Koncession för vätgas kan idag meddelas av regeringen med stöd av lagen (1978:160) om vissa rörledningar (rörledningslagen).

Rörledningslagen är i huvudsak oförändrad sedan 1978 och det är inte lämpligt att den kompletteras med flera nya bestämmelser som ändå återfinns i naturgaslagen eller kommer att återfinnas i den nya gasmarknadslagen. Bestämmelserna som rör koncession i den nya gasmarknadslagen bör vara samma för naturgas inklusive biogas och vätgas. Detta gäller särskilt eftersom medlemsstaterna enligt artikel 8 punkten 9 ska säkerställa att tillstånd enligt nationell rätt för uppförande och drift av systeminfrastruktur för naturgas också är tillämpliga på infrastruktur för vätgassystem. Ett beslut för koncession för naturgas ska således innefatta tillstånd för vätgas i samma infrastruktur.

När det gäller el och koncession av starkströmsledning gäller idag att Ei beslutar om koncession både för distributions- och transmissionsledningar. Beslut om koncession av distributionsledningar för el får överklagas till mark- och miljödomstolen och beslut om koncession av transmissionsledningar får överklagas till regeringen.

Idag fattar regeringen beslut om koncession beträffande transmission av gas. För distributionsledning krävs inte koncession. Den första frågan att ta ställning till är om det finns skäl för tillsynsmyndigheten att fatta beslut om tillstånd (koncession) för distribution av vätgas och, om så är fallet, om det finns skäl för krav på koncession även för distribution av naturgas.

I prop. Naturgasfrågor 2012/13:85 s. 25 f. uttalades följande.

> Argumenten för en reglering har handlat om behov av att kunna styra utbyggnaden av distributionsnäten i en riktning som är ändamålsenlig och i övrigt lämplig ur ett samhällsperspektiv. Vidare skulle en områdeskoncession kunna bidra till en tryggare naturgasförsörjning genom att den skulle innehålla villkor om bland annat anslutning och underhåll samt att nätägares lämplighet skulle kunna kontrolleras i förväg. Det har även hävdats att regleringen skulle kunna bidra till att skapa förutsättningar för lokala distributionsföretag att bygga ut sina nät på ett rationellt sätt och att den skulle förhindra byggandet av så kallade parallella ledningar, där en slutförbrukare bygger sig förbi ett lokalt distributionsnät för att undgå överföringskostnader.
>
> Regeringen noterade i propositionen Åtgärder för att stärka kundernas ställning på energimarknaden, m.m. (prop. 2005/06:158) att den gällande regleringen av distributionsnäten i praktiken inte tycktes ha gett upphov till några problem annat än i enstaka fall och att de problem som identifierats kunde lösas på andra sätt än genom en ändrad koncessionsplikt. Regeringen konstaterade även att ett utvidgat koncessionskrav skulle medföra ökade administrativa krav för såväl verksamhetsutövare som för tillståndsmyndigheten, t.ex. genom den utredning som ska tas fram och övervägas i varje koncessionsärende. Energinätsutredningen har funnit att dessa invändningar är väl motiverade även idag. Energinätsutredningen har vidare konstaterat att det hittills inte skett någon kraftig utbyggnad av

> distributionsnäten i Sverige och att näten alltjämt är lokaliserade till så kallade naturliga områden. Energinätsutredningen har också konstaterat att några mer betydande olägenheter av de slag som tidigare befarats inte har uppkommit och att naturgasmarknaden uppvisar stora skillnader mot elmarknaden i fråga om omfattning och expansion. Energinätsutredningen har även framhållit att naturgaslagen numera uppställer tydliga och omfattande krav på en nätägares verksamhet, varför intresset av att bedöma en nätägares lämplighet inte är ett starkt argument för regleringen. Energinätsutredningen har sammantaget funnit att det inte finns skäl att införa ett krav på områdeskoncession i naturgaslagen. Regeringen instämmer i den bedömningen.

Ei bedömer att förhållandena på naturgasmarknaden är desamma i dag och att någon ändring av regleringen inte behövs. Ei har svårt att i nuläget bedöma omfattningen av ett vätgasnät. Det talar för att inte införa en ordning med ökade administrativa krav på verksamhetsutövare. Samma ordning bör således gälla för vätgas som för naturgas, dvs. att koncession endast krävs för transmission.

Vilken myndighet bör besluta om koncession?

Artikel 8 punkten 5 föreskriver en längsta handläggningstid för tillstånd om två år, med förlängning med ett år om det finns extraordinära omständigheter. För naturgas gäller idag att regeringen ska meddela tillstånd inom fem år för en naturgasledning och lagrings- eller förgasningsanläggning, från det att Ei mottagit en fullständig ansökan. I fråga om förlängning gäller en frist om tio år.

Förfarandet innebär att ansökningsärendet först ska beredas av Ei för att sedan beslutas av regeringen. Enligt punkten 7 omfattar inte tidsfristen på två år rättsliga överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden, men det finns ändå en påtaglig risk för att tvåårsfristen inte kan hållas med nuvarande förfarande.

I regeringens proposition 2012/13:70 Prövning av nätkoncession s. 25 f. uttalades följande.

> Den nuvarande ordningen, som innebär att de allra flesta frågor om nätkoncession prövas av nätmyndigheten som första instans, fungerar enligt regeringens bedömning bra. Det finns ingen särskild anledning att anta att det inom någon överskådlig framtid kommer att bli aktuellt att förbehålla regeringen prövningen av någon av de ärendegrupper som nämns i 2 § elförordningen. Utvecklingen efter 1946 talar också starkt emot att det finns något praktiskt behov av att kunna göra sådana förbehåll. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att huvudregeln enligt ellagen bör vara att beslut i frågor om nätkoncession meddelas av nätmyndigheten som första instans.
>
> *Regeringen som enda instans*

> Regeringen bör även i fortsättningen avgöra ärenden som gäller en utlandsförbindelse. Inte heller när det gäller ärenden där det förekommer expropriationsfrågor finns anledning att frångå den nuvarande ordningen.
>
> När det gäller stamledningar finns dock skäl att överväga en annan instansordning. Enligt de gällande bestämmelserna är det i många fall regeringen som ska pröva en koncessionsfråga, om ärendet avser en stamledning och någon sakägare, kommun eller statlig myndighet motsätter sig bifall till ansökan. Till skillnad från ärenden som gäller utlandsförbindelser är utgångspunkten således inte att frågan alltid ska komma under regeringens prövning.
>
> Om det under nätmyndighetens handläggning visar sig att ett koncessionsärende är tvistigt på det sätt som anges i 3 § 2 elförordningen, ska myndigheten enligt 4 § utreda ärendet och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning.
>
> När det gäller stamledningar, som är mycket viktiga delar av nätinfrastrukturen, finns det starka skäl som talar för att tvistiga ärenden kan prövas av regeringen. Det är dock enligt regeringens bedömning tillräckligt att så kan ske genom ett överklagande. Något särskilt starkt behov av att regeringen gör prövningen som första och enda instans kan inte längre anses finnas. Med hänsyn till att nätmyndigheten även enligt gällande bestämmelser ska göra en fullständig utredning i ärendet och föreslå ett avgörande kan det inte heller med hänsyn till tidsåtgången anses finnas några särskilda fördelar med att regeringen är ensam beslutsinstans. Sammantaget finner regeringen att huvudregeln bör vara att nätmyndigheten avgör koncessionsärenden som rör stamledningar som första instans även i fall där en sakägare, kommun eller myndighet motsätter sig bifall till ansökan.

Enligt Ei:s uppfattning är bedömningen ovan även relevant för naturgas och vätgas. En sådan ordning skulle medföra att tidsfristen på två år kan hållas, samtidigt som en möjlighet till överklagande till Regeringen i stället för till Mark- och miljödomstolen skulle hålla ner den sammanlagda tiden för ett ärendes handläggning fram till lagakraftvunnet beslut. Direktivets krav på att beslut om tillstånd ska kunna överklagas uppfylls också. Dessutom skulle samma ordning för prövning och överklagande gällande transmissionsledningar för el, naturgas och vätgas vilket kan vara en lämplig lösning.

Som anförs i regeringens proposition 2012/13:70 Prövning av nätkoncession s. 25 f. ovan bör regeringen, på samma sätt som gäller för elledningar, besluta i ärenden som rör utlandsförbindelser och ärenden där regeringen ändå ska besluta om expropriation. Ellagens 2 kap. 4 § 3 innehåller ytterligare ett undantag från instansordningen. Fråga om nätkoncession som har betydelse för försvaret ska beslutas av regeringen, om Försvarsmakten har begärt att regeringen ska pröva frågan och regeringen beslutar att förbehålla sig prövningen. I de fall Försvarsmakten har synpunkter beaktas dessa vid en prövning hos Ei. Försvarsmakten bör ha samma möjligheter att andra sakägare att överklaga

beslutet till regeringen, men regeringen bör inte ta ställning till frågan om koncession som första instans i dessa fall.

Mot förslaget talar berörda parters intresse av att få saken prövad i domstol och aktörers intresse av att få en praxis fastlagd av domstol. Detta är särskilt viktigt för vätgasaktörerna eftersom det inte finns någon utbyggd infrastruktur. Ei utgår från att det kommer att byggas fler transmissionsledningar för el än för vätgas. Genom omställningen till mer biogas och det ökade intresset för vätgas kommer behovet av nya transmissionsledningar för naturgas förmodligen att minska, samtidigt som behovet av nya gasledningar för biogas kan öka. Att föreslå en ändring av instansordningen när det gäller koncession för transmission av el ingår inte i uppdraget och har inte heller påkallats av marknadsaktörerna. Den föreslagna ordningen ter sig därför lämpligast för att åstadkomma enhetliga bestämmelser för koncession för transmission av el, naturgas och vätgas och samtidigt uppfylla direktivets krav när det gäller naturgas och vätgas i fråga om handläggningstid och möjlighet till överklagande av beslut.

Tillsynsmyndighetens handläggningstid

Enligt artikel 16 b) punkten 1 i förnybartdirektivet får tillståndsförfarandet för projekt för förnybar energi inte pågå längre än två år och för förnybar havsbaserad vindkraft tre år. Förlängning kan ske med sex månader när det är motiverat på grund av exceptionella omständigheter som till exempel när det krävs längre perioder för bedömning av tillämplig unionsmiljörätt. I denna del hänvisas till bedömningen av artikel 8 punkten 15.

Den nya gasmarknadsförordningen föreslås innehålla bestämmelser som gör att artikel 8 punkten 5 och 15 uppfylls.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

I 13 kap. 8 § ellagen finns en bestämmelse som ger vissa miljöorganisationer rätt att överklaga vissa beslut om nätkoncessioner. Det saknas en motsvarande bestämmelse i naturgaslagen. Bestämmelsen i ellagen har tillkommit med syfte att uppfylla kraven i artikel 9.2 och 6.1 i Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen)[48]. Enligt dessa artiklar har en berörd allmänhet rätt att delta i beslut rörande tillståndsprövning av vissa särskilt angivna verksamheter som förtecknas i bilaga I till konventionen. Till sådana verksamheter hör anläggning av luftledningar för elektrisk energi men också rörledningar för transport av gas och anläggningar för förgasning eller kondensering. För att Sverige ska uppfylla sina skyldigheter enligt Århuskonventionen krävs att företrädare för naturskydds- eller miljöskyddsintressen även har möjlighet att

[48] Prop. 2012/13:70 s. 38 f.

överklaga beslut i frågor om nätkoncession för gasverksamhet. Den nya gasmarknadslagen föreslås därför innehålla en bestämmelse motsvarande 13 kap. 8 § ellagen.

Övrigt

I 1 § rörledningslagen finns en upplysning om att bestämmelser om naturgasledningar finns i naturgaslagen. Bestämmelsen bör ändras till att avse gaserna som de definieras i den nya gasmarknadslagen.

Befintliga koncessioner meddelade med stöd av annan lagstiftning än naturgaslagen bör gälla tills vidare. Detta regleras i relevanta övergångsbestämmelser för gasmarknadslagen och rörledningslagen.

5.4 Ändringar i bestämmelserna om koncession

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att kravet på koncession för lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar endast omfattar sådana anläggningar som ansluts till en gasledning för transmission.

Den som ansöker om koncession ska i ansökan ange vilka gaser som ledningen eller anläggningen kan komma att användas för.

Befintligt undantag i 3 § naturgasförordningen som rör ombyggnation av mät- och reglerstation m.fl. förs in i gasmarknadslagen och utökas till att omfatta uppförande av en ny sådan station i anslutning till en befintlig station.

En bestämmelse införs om att koncession inte krävs för att utföra åtgärder enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön.

En bestämmelse införs som anger vilka krav som ska vara uppfyllda för att en ledning eller anläggning ska vara att anse som lämplig ur allmän synpunkt. En bestämmelse införs om att tillsynsmyndigheten ska inhämta yttrande från Statens energimyndighet.

En beviljad koncession ska gälla till vidare. Det gäller även redan meddelade koncessioner. En bestämmelse införs om att en koncession får begränsas om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Bestämmelser motsvarande de i 2 kap. 21 och 22 §§ ellagen förs in i den nya gasmarknadslagen.

Bestämmelser införs om att tillsynsmyndigheten får besluta om tillträde till annans mark för undersökningar. Bestämmelserna utformas på samma sätt som 2 kap. 57–62 §§ i ellagen.

En bestämmelse införs om att frågor som prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om koncession.

Bestämmelserna om koncession för lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar i naturgaslagen

Enligt 2 kap. 2 och 3 §§ naturgaslagen får en lagringsanläggning eller förgasningsanläggning inte byggas eller användas utan koncession av regeringen. I Prop. 2004/2005:62 s 130 uttalas följande:

> Det bör noteras att enligt förslagen i denna proposition kommer en förgasningsanläggning att omfattas av krav på koncession, om den ansluts till en koncessionspliktig naturgasledning. Enligt den föreslagna bestämmelsen i

> 2 kap. 1 § naturgaslagen krävs inte koncession för en naturgasledning som är belägen efter en mät- och reglerstation. Detta innebär i praktiken att det inte krävs koncession för distributionsledningar. En förgasningsanläggning som ansluts till en ledning för distribution av naturgas kommer därför inte att omfattas av kravet på koncession. Samma förhållande som redovisas för förgasningsanläggningar gäller redan i dag för naturgaslager. Att så är fallet är ett medvetet val, eftersom det endast är tekniskt möjligt att ansluta mindre anläggningar till distributionsnätet. Om man ändrar kraven på koncession för naturgasledningar, t.ex. genom att införa krav på områdeskoncession för distributionsledningar, måste det också beaktas att koncessionskraven för naturgaslager och förgasningsanläggningar kan komma att påverkas av ett sådant beslut.

Det som sägs i förarbetena, om att kravet på koncession för anläggningar i praktiken innebär att koncession endast krävs när de ansluts till en transmissionsledning, har inte kommit till uttryck i naturgaslagen. I naturgaslagen sägs inget om att det endast gäller i det fall dessa anläggningar ansluts till en transmissionsledning.

Bestämmelserna om förgasningsanläggningar tillämpas också på anläggningar som används för *kondensering* av naturgas och för *import och lossning av kondenserad naturgas*, om anläggningen är ansluten till en naturgasledning som används för överföring av naturgas (1 kap. 5 § andra stycket naturgaslagen). Överföring enligt naturgaslagen sker på både distributions- och transmissionsledningar (1 kap. 6 § naturgaslagen).

Bestämmelserna om koncession för lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar i den nya gasmarknadslagen bör utformas så att det tydligt framgår att de avser anläggningar som ansluts till en gasledning för transmission.

Kan ett beslut om koncession både avse naturgas och vätgas?

Enligt artikel 8 punkten 9 ska medlemsstaterna säkerställa att tillstånd enligt nationell rätt för uppförande och drift av systeminfrastruktur för naturgas också är tillämpliga på infrastruktur för vätgassystem. Detta påverkar inte medlemsstaternas rätt att återkalla dessa tillstånd om vätgasinfrastrukturen inte uppfyller de tekniska säkerhetsregler för infrastruktur för vätgassystem som fastställs i unionsrätten eller nationell rätt.

Det är rimligt såsom föreskrivs i artikeln att en koncession för naturgasledning eller anläggning bör ge koncessionshavaren rätt att använda ledningen eller anläggningen för en annan typ av gas. Detta förutsätter att till exempel Myndighetens för samhällsskydd och beredskap (MSB) föreskrifter är uppfyllda. Ansökan om koncession bör innehålla en teknisk beskrivning av vilka typer av gaser ledningen är konstruerad för. Om koncession söks för en gasledning

omfattar en sådan ansökan samtliga gaser. Det kan dock finnas skäl för sökanden att begränsa ansökan till exempel naturgas och biogas, för att inte behöva uppfylla kraven på ytterligare säkerhet för vätgas.

Även om endast en typ av gas ska överföras, till exempel vätgas eller biogas, behövs uppgiften om typ av gas i prövningen av koncession. Uppgiften behövs inte för att Ei ska designera ledningen/koncessionen till en eller några vissa typer av gas, utan för att den prövande myndigheten Ei, MSB och eventuellt andra ska kunna bedöma bland annat säkerhetsfrågor, skyddsavstånd med mera.

Av skäl 59 gasmarknadsdirektivet framgår följande.

> En förenkling och rationalisering av administrativa tillståndsförfaranden och tydliga tidsfrister för beslut som ska fattas av de myndigheter som är behöriga att bevilja tillstånd bör säkerställa att utbyggnaden av produktionsanläggningar för vätgas och infrastruktur för vätgassystem kan ske i tillräcklig takt utan att hindra offentliga samråd. Medlemsstaterna bör ombes att rapportera om de framsteg som gjorts. Det är nödvändigt att förlänga giltighetstiden för tillstånd, t.ex. licenser, tillståndkoncessioner eller godkännanden, som beviljats enligt nationell rätt för uppförande och drift av befintliga naturgasrörledningar och andra nättillgångar när den gasformiga energibärare som transporteras i en naturgasrörledning byts från naturgas till (ren) vätgas. Denna förlängning av giltighetstiden för tillstånd bör inte påverka giltigheten för tekniska säkerhetskrav för vätgasinfrastruktur eller de behöriga myndigheternas möjlighet att övervaka efterlevnaden av sådana krav och vidta lämpliga och proportionella verkställighetsåtgärder, inbegripet en eventuell återkallelse av de förlängda tillstånden, om det är motiverat. Detta bör förhindra onödiga dröjsmål när användningen av befintliga naturgasrörledningar och andra nättillgångar ändras till vätgastransport. Det bör undvikas att villkoren för att bevilja tillstånd för infrastruktur för vätgassystem skiljer sig väsentligt åt utan tillräcklig motivering. Tekniska säkerhetshänsyn kan motivera en differentierad strategi för förlängd tillämpning av befintliga tillstånd eller utfärdande av nya tillstånd. Bestämmelserna om tillståndsförfaranden bör gälla utan att det påverkar tillämpningen av internationell rätt och unionsrätt, inbegripet bestämmelser för att skydda miljön och människors hälsa. När det är vederbörligen motiverat på grund av extraordinära omständigheter bör det vara möjligt att förlänga tidsfristerna för tillståndsförfaranden med upp till ett år.

En bestämmelse bör införas om att den som ansöker om koncession ska ange i ansökan vilken eller vilka gaser ledningen är konstruerad för. En bestämmelse bör införas om att en meddelad koncession för gas omfattar rätt till överföring av samtliga gaser om inte annat följer av den begränsning som angetts i ansökan. Bestämmelserna bör meddelas i förordning och endast gälla beviljade koncessioner enligt den nya gasmarknadslagen.

En övergång från naturgas eller biogas till vätgas skulle medföra att ett särskilt undantag krävs enligt bestämmelserna om horisontell åtskillnad (artikel 69).

Huvudregeln är att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el. Undantag kan medges av tillsynsmyndigheten om en kostnads-nyttoanalys utförd av tillsynsmyndigheten visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering.

En övergång från naturgas till vätgas för en befintlig naturgasledning förutsätter att påverkan på den omkringliggande miljön kommer vara oförändrad i förhållande till den meddelade koncessionen, exempelvis i fråga om krav på avstånd till ledningen. I det fall en befintlig ledning och anläggning som inte tidigare har överfört vätgas ska börja göra det måste den gällande koncessionen omfatta den nya gasens egenskaper och påverkan i förhållande till den omkringliggande miljön. Om den ursprungliga ansökan inte omfattar vätgas och inte uppfyller villkor för överföring eller lagring av vätgas krävs en ny ansökan.

En meddelad koncession för gas bör sammanfattningsvis omfatta rätt till överföring av samtliga gaser enligt gasmarknadslagens definition av gas om inte beslutet om koncession särskilt anger att koncessionen begränsas till en gas.

Ledning eller anläggning ska vara lämplig från allmän synpunkt

Av artikel 8 punkten 4 följer bland annat att regler för tillståndsförfarandet är proportionella och nödvändiga och bidrar till genomförandet av de allmänna reglerna för organisation av marknaderna för naturgas och vätgas och tillträde till infrastruktur, till principen om energieffektivitet först, till uppnåendet av unionens klimat- och energimål och till genomförandet av medlemsstaternas integrerade nationella energi- och klimatplaner samt deras långsiktiga strategier som antagits enligt förordning (EU) 2018/1999.

I ellagen, 2 kap. 12 a §, har införts en bestämmelse att som anger vilka krav som ställs på en ledning för linje för att den ska anses vara lämplig från allmän synpunkt. Av bestämmelsen framgår att en anläggning anses vara lämplig från allmän synpunkt om

1. ledningen behövs för

a) att uppfylla skyldigheter enligt denna lag eller krav som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

b) en säker och tillräcklig elförsörjning,

c) ökad nätkapacitet som bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam, eller

d) att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse, och

2. ledningen har en ändamålsenlig placering i nätet och en ändamålsenlig teknisk utformning i fråga om lik- eller växelström samt spänning.

En anläggning som uppfyller villkoren i första stycket ska dock inte anses vara lämplig från allmän synpunkt om synnerliga skäl talar emot det.

Av förarbetena, prop. 2023/24:66 s. 9 ff., till bestämmelse framgår bland annat följande.

En nätkoncession som avser en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) får enligt 2 kap. 12 § ellagen (1997:857) bara beviljas om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt. Syftet med denna så kallade lämplighetsprövning är att säkerställa att en ledning inte är samhällsekonomiskt olönsam eller orsakar onödigt stor skada för tredje man (prop. 1993/94:162 s. 146 f.). Utöver denna reglering finns det inga ytterligare bestämmelser om vilka bedömningsgrunder lämplighetsprövningen ska utgå från eller vilket underlag som krävs för prövningen. Det finns alltså ett stort tolkningsutrymme för prövande myndigheter av vad som ska ingå i lämplighetsprövningen i det enskilda fallet. Det är sällsynt att en ansökan om nätkoncession för linje avslås på grund av att anläggningen inte anses vara lämplig från allmän synpunkt. Den rådande ordningen skapar dock en osäkerhet och bristande förutsebarhet för sökandena. Det i sin tur ökar risken för behov av kompletteringar, vilket många gånger leder till betydligt förlängda handläggningstider. Regeringen anser att lämplighetsprövningen bör utgå från om det finns angelägna samhälleliga intressen som motiverar att en ledning byggs. Sådana angelägna samhälleliga intressen kan exempelvis följa av lagstiftning, men också av samhällets målsättningar för elförsörjningen och för en konkurrenskraftig elmarknad.

…

En ledning som behövs för att uppfylla skyldigheter enligt ellagen eller EU-rätten bör som utgångspunkt anses vara lämplig från allmän synpunkt. Som exempel kan nämnas att en ledning behövs för att skyldigheten enligt 4 kap. 1 § ellagen att ansluta en elektrisk anläggning till elnätet ska kunna uppfyllas. För att den elektriska anläggningen ska kunna anslutas kan det vara så att en ledning som kräver nätkoncession för linje måste anläggas. Den ledningen bör då anses vara lämplig från allmän synpunkt, eftersom den behövs för att skyldigheten att ansluta den elektriska anläggningen ska kunna uppfyllas.

…...

Behovet av en ledning kan också följa av EU-rättsliga krav. Ett exempel på en sådan situation är när transmissionsnätet behöver förstärkas för att uppfylla artikel 16.8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el.

Behövs en ledning för att på ett säkert sätt tillgodose en tillräcklig elförsörjning bör anläggningen som utgångspunkt anses vara lämplig från allmän synpunkt. Begreppet tillräcklig innebär att ledningen ska vara tillräcklig för både existerande och förväntade framtida behov. Sådana behov kan uppstå till följd av exempelvis ökad efterfrågan på el på grund av ökad

> elektrifiering, ökad produktion av t.ex. havsbaserad vindkraft eller ökade förväntade flöden på grund av förändringar i utländsk överföringskapacitet. Krav på drift- och leveranssäkerhet kan också medföra att ökad kapacitet behövs i nätet och att det därför är lämpligt att bygga reservledningar. Bedömningen av vad som behövs för en säker och tillräcklig elförsörjning ska anpassas till den skyndsamhet som krävs för att klara av den ökade elektrifieringen.
>
> …….
>
> En ledning bör också som utgångspunkt anses vara lämplig från allmän synpunkt om den behövs för att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse. Det skulle exempelvis kunna vara att ansluta elnätet på en ö till det övriga elnätet eller att förstärka anslutningen till ett visst område i ett fall där anslutning genom anslutningsplikten i 4 kap. 1 § ellagen inte är aktuell. I den utsträckning välgrundade antaganden om existerande eller framtida behov finns kan sådana ledningar också behövas för en säker och tillräcklig elförsörjning. Bestämmelsen förväntas tillämpas i få fall eftersom de flesta situationer kommer att täckas av de övriga kriterierna.
>
> Det kan i undantagsfall vara så att en anläggning som bedöms vara lämplig från allmän synpunkt utifrån nämnda kriterier ändå inte bör anses vara det. Det skulle exempelvis kunna hänga samman med frågor som rör den nationella säkerheten. En anläggning som bedöms vara lämplig från allmän synpunkt utifrån de angivna kriterierna bör därför kunna bedömas inte vara lämplig, om det finns synnerliga skäl som talar emot det.

Någon motsvarighet till 2 kap. 12 a § ellagen finns inte i naturgaslagen. För att prövande myndighet ska kunna beakta direktivets krav på energieffektivitet bör det anges som en av grunderna för lämplighet ur allmän synpunkt. Bestämmelser om att hänsyn ska tas till energieffektivitet vid investeringar och vid beräkning av intäktsram finns i gasmarknadsdirektivet och i artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet. Bestämmelser om skyldigheten att beakta principen om energieffektivitet först i samband med tillståndsgivning finns i artikel 8 punkten 4 i gasmarknadsdirektivet.

Enligt artikel 2 punkten 76 definieras energieffektivitet på samma sätt som i artikel 2 punkten 18 i förordning (EU) 2018/1999[49]. Enligt bestämmelsen innebär energieffektivitet först att inom energiplanering, samt i politiska beslut och investeringsbeslut, ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning. Detta ska ske framför allt med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till efterfrågeflexibilitet samt

[49] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013

effektivare omvandling, överföring och distribution av energi, varvid målen för de respektive besluten fortfarande uppnås.

Statens energimyndighet har särskilt lyft betydelsen av att ledningar och anläggningar som byggs är lämpliga ur ett försörjningstrygghetsperspektiv. Det bör följa av lagen att en ledning som är lämplig ur allmän synpunkt om den bidrar till försörjningstryggheten. Begreppen säker och tillräcklig gasförsörjning bör dock innefatta en bedömning av frågan om försörjningstrygghet.

Ei har enligt 9 § naturgasförordningen ett utpekat ansvar att inhämta yttranden från ett antal parter i ärenden om koncession innan ett beslut fattas. Det gäller MSB, Försvarsmakten, länsstyrelsen i det eller de län som berörs av ansökan, de kommuner som berörs av ansökan, de fastighetsägare som berörs av ansökan, och de övriga sakägare som berörs av ansökan. Energimyndigheten som ansvarar för en trygg naturgasförsörjning ingår dock inte bland dessa.

Energimyndigheten är behörig myndighet för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010. Enligt lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning ska Energimyndigheten i egenskap av behörig myndighet utöva tillsyn över att EU-förordningen och de åtgärdsplaner och krisplaner som upprättats enligt förordningen följs, samt att lagen om trygg naturgasförsörjning och tillhörande föreskrifter följs. Som behörig myndighet så är tillsynsfunktionen ett viktigt verktyg i det löpande arbetet med trygg naturgasförsörjning och Energimyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Energimyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för naturgasföretag och företag som förbrukar naturgas att upprätta och följa en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan för företagets verksamhet (företagsplaner), samt om skyldighet att lämna den information som behövs för att Energimyndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt EU-förordningen och lagen om trygg naturgasförsörjning. I samband med prövning av koncession bör således tillsynsmyndigheten inhämta yttrande från Energimyndigheten.

Samma skäl som låg till grund för införandet av bestämmelsen i ellagen gör sig gällande för gas. Bestämmelsen i ellagen är inte direkt tillämplig på gas utan bör ges delvis ett annat innehåll.

Ei förslår därför följande lydelse.

Ledningen eller anläggningen ska anses som lämplig från allmän synpunkt om den behövs för

a) att uppfylla skyldigheter enligt denna lag eller krav som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

b) en säker, tillräcklig och energieffektiv gasförsörjning,

c) ökad nätkapacitet som bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam, eller

d) att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse.

På samma sätt som i ellagen bör en anläggning som uppfyller dessa villkor presumeras vara lämplig från allmän synpunkt. Beslutande myndighet bör även beakta frågan om energieffektivitetsbedömning av ledningens eller anläggningens lämplighet. Statens energimyndighet bör remitteras särskilt i fråga om energieffektivitet och försörjningstrygghet vid prövning av ansökan.

Samordning med miljöbalken

2 kap. 17 § ellagen, som i övrigt har samma lydelse som 2 kap. 7 § naturgaslagen, innehåller i tredje stycket en bestämmelse som syftar till att samordna prövningen enligt miljöbalken och ellagen. I bestämmelsen anges att ”Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.”

I prop. 2008/2009:146 s. 46 ff. uttalades följande.

> Inom ramen för en prövning om nätkoncession enligt ellagen avgörs frågor om den elteknik som berör elnäten och frågor om koncession, dvs. vilken operatör som ska ha ensamrätt i det aktuella området. Därutöver avgörs även frågor om den miljöpåverkan som olika alternativ kan ha. Enligt 2 kap. 8 a § ellagen ska man vid en prövning av nätkoncession tillämpa bestämmelserna i 2–4 kap., 5 kap. 3 § och 16 kap. 5 § miljöbalken. Det följer av 16 kap. 7 § miljöbalken att prövningsmyndigheten vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken ska beakta sådana följdföretag som nödvändiggörs av den ansökta verksamheten. Ledningar är ett exempel på ett sådant följdföretag. Det innebär att den miljöpåverkan som ledningsdragningen innebär ska beaktas i miljöbalksprövningen. Miljöpåverkan kan uppkomma på olika sätt, t.ex. genom arealförluster eller fragmentering av mark med höga naturvärden. Rent eltekniska frågor eller frågor om koncession och ensamrätt omfattas inte av miljöbalksprövningen.
>
> Miljöprocessutredningen har granskat Energimarknadsinspektionens tillstånd och funnit att myndigheten vid sin prövning av nätkoncessionen beaktar den prövning av miljöfrågorna som skett i miljöbalksprövningen. I syfte att underlätta prövningen av nätkoncession för vindkraft bör ellagen och

miljöbalken samordnas genom att de frågor som redan har prövats vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken inte ska behöva prövas i ärendet om nätkoncession. Flera remissinstanser har påpekat att det vid prövningen enligt miljöbalken ofta inte är möjligt att lämna en detaljerad beskrivning av ledningsdragningen och dess konsekvenser.

Den prövning som har skett i tillståndsärendet enligt miljöbalken är avgörande för om Energimarknadsinspektionen med en tillämpning av den föreslagna bestämmelsen kan underlåta att pröva vissa frågor. Energimarknadsinspektionen måste i varje enskilt fall ta ställning till om ledningsdragningen har varit föremål för prövning i tillståndsärendet enligt miljöbalken. Det i sin tur förutsätter att sökanden inför miljöbalksprövningen upprättar sin ansökan, tekniska beskrivning och miljökonsekvensbeskrivning på ett sådant sätt att handlingarna täcker in de aspekter som rör ledningsdragningen och som kan ha betydelse från miljö-, natur- eller hälsosynpunkt. Det innebär inte att sökanden i miljöbalksärendet behöver lämna en exakt uppgift om ledningens placering. Om prövningsmyndigheten i miljöbalksärendet uttryckligen har beaktat frågan om ledningsdragning, bör det inte behövas någon ytterligare prövning av ledningsdragningens miljöpåverkan i ärendet om nätkoncession. Det bör ofta vara tillräckligt att tillståndsmyndigheten i miljöbalksärendet – som i Miljööverdomstolens dom den 19 november 2008 (mål nr M 2210-08) – har resonerat kring den miljöpåverkan som ledningsdragningen innebär och gett tillstånd med de villkor som bedömts erforderliga.

Förslaget överensstämmer med det kommande EG-direktivet om främjande av energi från förnybara energikällor. Där sägs att regler för godkännande av produktionsanläggningar för förnybar energi och tillhörande nätinfrastruktur för transmission och distribution ska vara samordnade och definierade.

Samma skäl gör sig gällande vid en prövning av koncession för gasledning eller gasanläggning. Ei föreslår därför att en bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 17 § ellagen införs i den nya gasmarknadslagen.

Skyldighet att avslå ansökan om koncession i vissa fall

Enligt artikel 8 punkten 14 ska medlemsstaterna avslå en ansökan om tillstånd att uppföra och driva en infrastruktur för överföring eller distribution av naturgas i områden där nätutvecklingsplanen enligt artikel 55 föreskriver en avveckling av överföringssystemet eller relevanta delar av detta eller där en avvecklingsplan för distributionsnätet har godkänts i enlighet med artikel 57. Eftersom det är transmissions- och distributionsnätsoperatörerna själva som tar fram planer för avveckling när sådan är påkallad bör tillämpningsområdet bli begränsat. En ledning som någon ansöker om att få bygga i anslutning till en ledning som ska avvecklas kan inte anses som lämplig ur allmän synpunkt. En avveckling av transmissionsledning förutsätter en återkallelse av koncession och en prövning av Ei. Med hänsyn till att koncessioner föreslås gälla tills vidare uppstår inte heller behovet av att ansöka om en koncession för befintlig transmissionsledning i

områden där infrastruktur ska avvecklas. Någon särskild bestämmelse om att avslå ansökningar i dessa fall införs inte.

Åtgärder som inte kräver koncession

I ellagen 2 kap. 1 § anges att en starkströmsledning inte får byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). I andra stycket anges att till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen, dock inte åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Den sista bisatsen lades till i samband med införandet av ett nytt 2 kap. Det förtydligas att åtgärder som sker enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön får vidtas utan nätkoncession. Det krävs exempelvis inte nätkoncession för att den som avser att bygga en ledning ska få ta ned träd för att det ska gå att ta sig till en stolpplats för att göra en markundersökning. I prop. 2020/21:188 Moderna tillståndsprocesser för elnät, s 24 f. uttalas följande:

> Regeringen bedömer att omfattningen av förbudet mot att bygga en ledning utan nätkoncession bör förtydligas för att undvika otydligheter vid tillämpningen av andra förslag som lämnas i propositionen, framför allt Prop. 2020/21:188 när det gäller tillträde till mark för undersökningar (avsnitt 14). Det bör därför klargöras att koncessionsplikten inte är ett hinder för åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur en starkströmsledning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Sådana åtgärder bör alltså i detta sammanhang inte anses ingå i byggandet av en starkströmsledning.
>
> Åtgärder som kan medföra skada eller intrång i en större omfattning bör däremot inte få vidtas innan en koncessionsprövning har inletts. Den tidsbesparing detta skulle innebära måste vägas mot konsekvenserna för motstående allmänna och enskilda intressen.

Samma skäl talar även för ett sådant förtydligande när det gäller tillståndsprocessen för gas. Förtydligande bör gälla ledning, lagringsanläggning och förgasningsanläggning.

Bör det införas ytterligare undantag för ombyggnad eller uppförande av kompressorstation och liknande?

Av 3 § naturgasförordningen framgår att koncession inte krävs för ombyggnad av en MR-station, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation. Undantaget är begränsat till ombyggnation. Syftet med undantaget från kravet om koncession vid ombyggnation är att underlätta förnyelse av en befintlig anläggning, som har koncession, utan att behöva ansöka om koncession igen. Intentionen i förarbetena är att undantagsregeln ska avgränsas till vissa slag av stationer som är av mindre omfattning och som räknas som rörledning enligt

definitionen i naturgaslagen samt avgränsas till vissa enklare ombyggnadsåtgärder, se prop. 1999/2000:72 s. 87 sjunde stycket. Således handlar det om åtgärder på en befintlig anläggning med koncession som inte kommer i konflikt mot den koncession som en gång har beslutats. Det talar för att det är så kallade reinvesteringar, förbättrings- och förnyelseåtgärder för att upprätthålla en anläggnings funktion i nättjänsten.

I det fall det inte är uppenbart om en planerad åtgärd på en befintlig anläggning faller inom undantaget eller inte, finns möjlighet att begära ett bindande besked som kan meddelas relativt snabbt av Ei. Möjligheten att begära bindande besked i tveksamma situationer är tillräckligt för förutsägbarhet och rättssäkerhet.

Är undantagets avgränsning till ombyggnation rimligt?

Eftersom kravet på koncession endast omfattar stationer som ansluts till koncessionspliktigt transmissionssystem, blir effekten av bestämmelsen att en station som uppförs på ena sidan av en MR-station blir koncessionspliktig, men om den uppförs på andra sidan blir den inte det. Funktionen hos stationen är densamma oavsett vilken sida om MR-stationen den placeras på.

Även uppförande av en ny station som är integrerad med befintliga stationer bör rymmas inom den koncession som en gång beslutats. Det gäller oavsett om ytterligare mark tas i anspråk eller inte.

Ei har nyligen avgjort ett ärende rörande förhandsbesked om uppförande av en kompressorstation som skulle anslutas till transmissionsnätet (Ärendenummer 2024-104719). I beslutet anförde Ei:

> Kompressorstationen som ska byggas kommer i praktiken inte ingå som en del av MR-stationen. De nya anläggningarna kommer endast nyttja det befintliga stationsområdet. Den befintliga MR-stationen har sin egen funktion genom att ta emot gas från transmissionsnätet, mäta den överförda gasmängden och sänka trycket för vidare överföring in på det lokala distributionsnätet. Dessa anläggningsdelar kommer inte byggas om. Den planerade kompressorstationen med tillhörande nya ledningar ska i stället, i en egen ny process, ta emot gas från distributionsnätet och höja trycket på gasen för att överföra den vidare med ett högre tryck för inmatning på transmissionsnätet. Förfarandet innebär alltså två från varandra skilda processer med olika syften. Dels en MR-station för inmatning av gas på det lokala distributionsnätet, dels en kompressorstation för inmatning av gas på det överliggande stamnätet. En MR-station och en kompressorstation är olika typer av stationer (prop. 2004/05:62 s. 199). Det enda gemensamma MR-stationen och kompressorstationen kommer ha är att de ska vara placerade inom samma stationsområde. Kompressorstationen med de nya rörledningarna för uttag av biogas från distributionsnätet och för inmatning av biogas på transmissionsnätet med tillhörande ventiler som ska anläggas är inte ombyggnation av den befintliga MR-stationen.

Nuvarande tolkning av undantaget inrymmer till exempel inte de nödvändiga anpassningar av en MR-station som krävs för att möjliggöra omvänt gasflöde. Gasbranschen har framfört önskemål om att bestämmelsen förtydligas om vad som avses med ombyggnation och även önskat ett utökat undantag för stationer, i synnerhet kompressorstationer. Ett skäl till att bygga om en station kan vara att anpassa infrastrukturen till inmatning av biogas. Rådande praxis, att en ändrad användning av stationen skulle medföra koncessionsplikt, kan inverka negativt för eller fördröja övergången till biogas. Att anläggningen i fråga byggs ut för att hantera större mängder gas eller att byggnader tillkommer bör inte utgöra skäl för en ny koncessionsansökan.

Gasbranschen står just nu inför behovet av omvänt gasflöde vid flera befintliga MR-stationer då ett flertal distributionsnät inom kort kommer nå sin maxkapacitet. Det är också flera investeringar i nya biogasanläggningar på gång som riskerar att hindras av att distributionsnäten inte har ledig kapacitet. En mer hållbar, kostnadseffektiv och långsiktig drift i gasnäten möjliggörs om MR-stationer enkelt kan kompletteras och tillpassas för omvänt gasflöde. Det är därmed nödvändigt att en sådan åtgärd omfattas av undantaget från koncession.

Energigas Sverige har särskilt anfört följande:

> En förnyad koncessionsprocess för varje tilläggsinstallation kommer fördröja och fördyra tillpassningar av MR-stationer. Ett sådant förfarande utgör ett hinder för den gröna omställningen och behovet av ökad resiliens i energiförsörjningen. För hela gasbranschen (framför allt för kunderna) är det av största vikt att den inhemska biogasproduktionen ökar. Anledningarna är flera. Industrin står inför stora omställningar och genom att möjliggöra industrins omställning till biogas säkras Sveriges konkurrenskraft på den globala marknaden. Inhemsk biogasproduktion ökar också vår resiliens och gör oss mindre beroende av leveranser från omvärlden, inte minst i händelse av kris eller krig. Genom produktion och användning av biogas utnyttjas dessutom samhällets resurser på ett effektivt sätt. Avfall från avlopp, matrester och gödsel samt restprodukter från skog och industri tas om hand. Viktiga näringsämnen återförs till jordbruket och efterfrågan på ekologiskt jordbruk möts. För att möta det växande behovet av biogas räcker det dock inte enbart att öka produktionen av biogas.
>
> Utmaningen är också att göra biogasen tillgänglig när den behövs, och där den behövs. Infrastrukturen är en nyckelfaktor och möjliggörare för omställningen och behöver utvecklas i takt med att gaserna blir en allt viktigare del av Sveriges energi- och råvaruförsörjning. En grundförutsättning för en effektiv omställning är att kunna nyttja befintlig gasinfrastruktur så långt som möjligt och att hinder för detta undanröjs.
>
> Placeringen av en biogasanläggning styrs många gånger av var det finns god tillgång på substrat (avfall från avlopp, gödsel, matavfall etc.) samtidigt som det finns tillgänglig mark för etablering av en anläggning. I takt med att mer biogasproduktion ansluts till det västsvenska gasnätet, blir det av stor vikt att

vid behov möjliggöra förflyttning av gas från de lokala distributionsnäten, till transmissionsnätet. Ett sådant omvänt gasflöde, drivet av att det lokala nätet når sin maxkapacitet, kräver tillpassning av MR-stationer. Vid förändrade förbrukningsmönster hos distributionsnätets lokala kunder, kan en förflyttning av gas bli aktuell med kort varsel. Det kan exempelvis innebära att en större industri på ett distributionsnät plötsligt slutar förbruka gas av någon anledning. Om en biogasanläggning som är ansluten till detta distributionsnät ska kunna fortsätta att mata in den biogas som anläggningen producerar måste en tillpassning av en MR-station genomföras skyndsamt så att biogasen kan tryckas upp till transmissionsnätet för att på så sätt nå kunderna. I annat fall kommer biogasanläggningen vara tvungen att fackla den biogas som anläggningen producerat eftersom en biogasanläggning inte bara kan sluta att producera biogas för att nätet har nått sin maxkapacitet. Avfall från samhället (som avlopp och matrester) måste fortsatt tas om hand.

Gasbranschen ser en stor risk att tillpassningen av MR-stationer kommer att dra ut på tiden om processen måste genomgå en ny koncessionsansökan.

Att en befintlig MR-station i fråga tillpassas för att hantera större mängder gas eller ändra flödet på gasen bör inte utgöra skäl för en ny koncessionsansökan. Gasbranschen står just nu, som tidigare nämnts, inför flera tillpassningar av befintliga MR-stationer då distributionsnäten kommer nå sin maxkapacitet inom kort. Samtidigt är fler investeringar i nya biogasanläggningar på gång som idag hindras av att distributionsnäten inte har ledig kapacitet. Att som idag kräva en förnyad koncessionsansökan för en tillpassning av en befintlig MR-station med en kompressor motverkar helt syftet med direktivets revidering (att öka andelen förnybar gas, ersätta naturgas och stärka försörjningstryggheten) och är mycket ifrågasatt av branschen då det ger stora samhälls- och processekonomiska konsekvenser samtidigt som försörjningstryggheten och energiberedskapen försämras. I direktivet framhävs även att energieffektivitet och effektiva tillståndsprocesser är viktiga faktorer för att uppnå direktivets syfte. Energigas Sverige anser därför att den utvidgning av undantaget som krävs för att möjliggöra omvänt gasflöde ligger helt i linje med direktivets intention och bör vara en prioriterad fråga för Ei att hantera inom uppdraget.

Tekniska förutsättningar vid tillpassning för omvänt gasflöde

Precis som förutsättningarna för elsystemet förändrats i snabb takt med bland annat decentraliserad produktion, sker förändringar som ställer nya krav på gasnäten. Att kunna transformera el i båda riktningar i en transformatorstation är en självklarhet. Att kunna tillse att gasen kan röra sig i mer än en riktning behöver också bli en självklarhet, utan långa tillståndsprocesser.

Det som krävs för att möjliggöra ett omvänt gasflöde mellan ett lokalt nät och transmissionsnätet är en funktionsanpassning av befintliga MR-stationer. Vid behov kan gasflödet vändas och ledas i motsatt riktning. För att detta ska vara tekniskt möjligt krävs installation av en kompressor, vilket möjliggör tryckhöjning i det lokala nätet när flödet går "baklänges". Det är viktigt att förtydliga att MR-stationens huvudfunktioner – tryckreglering, mätning och övervakning – förblir oförändrade.

> Den tillkommande funktionen, omvänt gasflöde, utgör en driftteknisk anpassning inom ramen för befintlig verksamhet, snarare än en introduktion av en ny anläggningskategori. Den tillkommande kompressorn blir en integrerad del av ett befintligt system. Kompressorn kommer att vara fysiskt placerad inom samma tomtgräns, kopplad till samma gasledningar och komponenter som resterande delar av MR-stationen och tekniskt styrd och övervakad av samma system som övrig utrustning i stationen.
>
> Tillpassningen av en MR-station sker, som ovan nämnt, inom befintlig tomt, vilket innebär att den fysiska påverkan på omgivningen förblir oförändrad. Ingen ny mark tas i anspråk, vilket eliminerar risker kopplade till markrörelser, korsningar med annan infrastruktur eller påverkan på tredje part.
>
> En tillpassning för omvänt gasflöde ligger inom befintliga kapacitetsgränser och designparametrar, med samma säkerhetsstandard som övriga mät- och reglerfunktioner. Riskbedömning, övervakning och säkerhetsfunktioner följer samma praxis som redan gäller enligt Swedegas (vars anläggningar det avses) drift- och underhållssystem. MR-stationer är redan designade för att hantera varierande gasflöden och tryck. Ledningsnätet är också redan trycksatt åt båda håll i andra delar av systemet, och den nya funktionen förändrar inte det maximala drifttrycket. Sammantaget innebär tillpassningen ingen förhöjd risk för nätet.
>
> Sammanfattningsvis är det inte fråga om en ny kompressorstation i klassisk mening, utan om en förändring av flödesriktning i befintlig station, där en kompressor integreras i den befintliga reglertekniska miljön. Detta kan jämföras med att installera en ny regulator – skillnaden ligger i tryckriktningen, inte i säkerhetsmässig komplexitet eller fysisk påverkan.

Undantaget bör således omfatta även uppförande av en ny station. En förutsättning är att den placeras i anslutning till befintliga stationer och, som Energigas Sverige anför, utgör en driftteknisk anpassning inom ramen för befintlig verksamhet. Den nya stationen placeras normalt sett inom samma stationsområde. Ett krav på att den nya stationen ska anläggas inom befintligt koncessionerat stationsområde kan vara svårt att tillämpa och kan leda till tolkningsproblem. Även om, som Ei anför i sitt beslut, den nya stationen har en egen funktion och inte alltid är direkt kopplad till befintlig station bör den undantas från koncessionsplikt om den anläggs i anslutning till en befintlig station.

Regeringen har idag möjligheten att föreskriva undantag från kravet på koncession. Regeringen har föreskrivit undantag beträffande ombyggnad av sådana stationer som omfattas av begreppet naturgasledning. Undantagen bör regleras i lag och utökas med uppförande av ny station på sätt som föreslås. Bemyndigandet till regeringen får vara kvar. Det kan i samband med utbyggnaden av vätgassystemet visa sig att ytterligare undantag blir nödvändiga. Regeringen bör överväga att, i avvaktan på att en ny lag kommer på plats, införa undantaget i den befintliga naturgasförordningen.

Koncessionens giltighetstid

Enligt 2 kap. 21 § ellagen gäller en beviljad koncession tills vidare. Detta bör även gälla för gasledningar. Även befintliga koncessioner som meddelats med stöd av naturgaslagen eller rörledningslagen (för vätgas) bör omvandlas till att gälla tills vidare.

Inför införandet av 2000 års naturgaslag anfördes i prop. 1999/2000:72 Ny naturgaslag s. 36 följande:

> En koncessionspliktig naturgasledning och naturgaslager innebär en stor investering som kan få konsekvenser på en rad områden. Frågan är om koncessionen skall gälla tills vidare eller om den skall vara tidsbegränsad. Ett skäl för att tidsbegränsa koncessionen är att samhället ständigt förändras. För koncessionshavaren är frågeställningen tveeggad. Å ena sidan innebär en tidsbegränsad koncession en viss garanti för att koncessionen gäller oförändrad under angiven tid. Å andra sidan måste gjorda investeringar betala sig och därför kan en icke tidsbegränsad koncession vara att föredra för koncessionshavaren. Vid en tidsobegränsad koncession torde dessutom koncessionshavarens ställning bli mycket starkare i förhållande till allmänna intressen. Om koncessionen skall gälla tills vidare måste det, enligt regeringens mening, finnas möjlighet till omprövning, t.ex. om förhållandena ändras väsentligt. Prövningen skulle i sådana fall kunna koncentreras till fall där problem har aktualiserats. Detta förutsätter dock att fallen kan avgränsas på ett lämpligt sätt. Ett förfarande med omprövning skulle dock medföra en kraftig förstärkning av koncessionshavarens ställning i förhållande till allmänna intressen. Troligen blir det då svårare att göra de allmänna intressena gällande. Regeringen anser därför inte att detta är en lämplig lösning. I stället bör, för att den övriga samhällsutvecklingen skall kunna beaktas i tillräcklig omfattning, koncessionen vara tidsbegränsad. Koncessionshavarens intressen bör kunna tillgodoses genom en lång koncessionstid. Längden på denna är en fråga om avvägning mellan å ena sidan det allmännas intresse av att kunna pröva frågan om koncession på nytt, och å andra sidan koncessionshavarens behov av att få betalt för gjorda investeringar. Enligt regeringens mening bör koncession beviljas för 40 år.
>
> Det får anses betydelsefullt att sökanden kan räkna med att regeringen i sitt koncessionsbeslut meddelar koncession för den tid som sökts för, när det inte finns starka skäl som talar emot det. Därför bör det i lagen anges att koncession skall beviljas för 40 år, om det inte föreligger särskilda skäl eller om sökanden begär en kortare giltighetstid för koncessionen. Det kan exempelvis finnas behov av att anpassa giltighetstiden till den som gäller för intilliggande ledningar. I sådana fall kan det vara motiverat med kortare giltighetstid. På så sätt kan koncession för ledningarna i ett senare skede omprövas i ett sammanhang. Huvudregeln bör dock vara att koncession beviljas för 40 år.

Bestämmelserna i ellagen har ändrats från att vara tidsbegränsade till att vara tidsobegränsade.

I regeringens proposition 2012/13:70 Prövning av nätkoncession s. 46 ff. anfördes följande.

> Under tiden efter 1997 har ny lagstiftning tillkommit som är av betydelse för bedömningen av om det fortfarande är ändamålsenligt med tidsbegränsade nätkoncessioner. Möjligheterna för nätmyndigheten att under tillståndets giltighetstid ingripa mot en nätkoncessionshavare har utökats. Lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar har gett nätmyndigheten ytterligare verktyg att ingripa mot nätkoncessionshavare som inte uppfyller sina åtaganden. Om ett nätföretag, som använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession, i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen, ska förvaltningsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen. Om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren. Som nämnts i avsnitt 8.1 ska nätkoncession återkallas i ett sådant fall.
>
> År 2005 infördes en rad bestämmelser i ellagen vilka syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser (prop. 2005/06:27, bet. 2005/06:NU6, rskr. 2005/06:96, SFS 2005:1110). Regleringen innehåller särskilda rapporteringskrav, vilket ger nätmyndigheten ett bra underlag för att följa upp att nätkoncessionshavaren har en fullgod leveranssäkerhet i ledningsnätet.
>
> Omprövningsinstitutet i praktiken
>
> Energinätsutredningen har konstaterat att det allmänna inte i någon större utsträckning har sökt att utforma energipolitiken, energisystemets omställning eller övrig samhällsutveckling genom att utnyttja omprövningsinstitutet i ellagen. Tvärtom har samhällsutvecklingen inneburit att utbyggnad av elledningar genom nätkoncession för område skett i oförminskad omfattning utan att någon ny reglering införts. Vid omprövning av nätkoncession för område, liksom nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt, har nätmyndigheten i allmänhet meddelat förnyad nätkoncession utan att prövningen i sak har gett upphov till svårare överväganden. Vad avser nätkoncessioner för linje med en spänning om minst 220 kilovolt (stamledningar) är det enligt Energinätsutredningen främst frågan om ledningarnas elektromagnetiska fält som medför att prövningen i dessa ärenden är mer komplicerad än i övriga ärenden.
>
> Energinätsutredningen har vidare pekat på att möjligheten till omprövning skapar en viss otydlighet om hur bestående en beslutad nätkoncession för linje är med hänsyn till att det endast i undantagsfall förekommer att nätmyndigheten ändrar en beviljad nätkoncession för linje med en spänning som understiger 220 kilovolt. En intressent som önskar en ändring av ledningssträckan kan överskatta möjligheterna till reella förändringar i samband med prövningen av ett ärende om förlängd giltighetstid.

För naturgasledningar och anläggningar gör sig inte samma skäl direkt gällande. Det rör sig inte om samma mängd meddelade koncessioner och inte heller finns bestämmelser om tvångsförvaltning. I ellagen finns också bestämmelser om omprövning. En avgörande skillnad är att kravet på koncession enligt naturgaslagen endast gäller för transmission. Transmissionsgasoperatör liksom innehavare av lagringsanläggning, som anslutits till transmissionsledning, ska certifieras. Certifiering kan återkallas om inte bestämmelserna om åtskillnad i naturgaslagen följs.

Enligt 2 kap. 14 § naturgaslagen får en koncession återkallas om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt naturgaslagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift.

Det finns således olika sätt att ingripa mot en koncessionshavare som inte fullföljer sina skyldigheter enligt naturgaslagen och en följd kan vara att koncessionen återkallas. Risken för att det uppstår behov av återkallelse av en beviljad koncession för transmissionsledning bedöms vara mycket liten. Det enda en prövning av förlängning av koncession skulle medföra är en förnyad miljöprövning som tar resurser i anspråk hos koncessionshavaren, sakägare och prövningsmyndigheter. Mot en omprövning och mot tidsbegränsad koncession står transmissionsnätsföretagets intresse av att kunna fortsätta driften så länge som det finns behov och är ekonomiskt lönsamt. Den aspekten framstår som ännu viktigare i samband med en, som man får förmoda, investeringstung upp- och utbyggnad av vätgasnätet.

På samma sätt som i ellagen bör möjligheten finnas att begära kortare giltighetstid, men också en möjlighet till förlängning av sådana koncessioner. Bestämmelserna i 2 kap. 21 och 22 §§ ellagen bör införas även i den nya gasmarknadslagen. En redan beviljad tidsbegränsad koncession bör således kunna förlängas med 15 år eller kortare tid, om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det. På samma sätt som i ellagen bör också en tidsbegränsad koncession kunna förvandlas till en tillsvidarekoncession. Förhållandena kan ha ändrats jämfört med när koncessionen beviljades.

Tillsynsmyndigheten bör också vid beslut om förlängning kunna ändra eller upphäva koncessionsvillkoren eller förena koncessionen med nya villkor.

Enligt 2 kap. 12 § 3 stycket naturgaslagen bör en ansökan om förlängning göras inom två år före koncessionstidens utgång. Bestämmelsen bör ändras till att utgöra ett ska-krav.

Förtida tillträde till mark

I ellagen finns bestämmelser i 2 kap. 57–62 §§ om förtida tillträde till mark. Bestämmelserna anger under vilka förutsättningar tillsynsmyndigheten får besluta att den som avser att ansöka om koncession eller att bygga en ledning med stöd av en beviljad koncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

En sådan undersökning ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt. Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering. Ett beslut om förtida tillträde ger både rättigheter och skyldigheter. Den som ansökt om förtida tillträde kan med stöd av Ei:s beslut begära handräckning från Polismyndigheten för att kunna genomföras åtgärderna, men är också ekonomiskt ansvarig för skada.

Tillsynsmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas. Det gäller dock inte för staten, kommuner, regioner och kommunalförbund.

Tillsynsmyndigheten får också besluta att en undersökning får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

Inför att bestämmelserna om förtida tillträde till mark infördes i ellagen anfördes i regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndsprocesser för elnät s. 45 följande:

> Behovet av tillträde till mark för projektering
>
> Vid utbyggnaden av elnät behövs en undersökning för att bedöma markens lämplighet. Ibland krävs markägarens tillåtelse för att en undersökning ska kunna genomföras. I de flesta fall samtycker markägaren till att nätföretaget får tillträde för undersökningen. Regeringen anser att tillträde genom tvång bör vara en undantagslösning, något som även kommer till uttryck i remissvar från bl.a. Statens fastighetsverk. Om parterna inte kommer överens, kan det emellertid uppstå problem framför allt när det gäller att precisera sträckningen för en stor ledning i samband med prövningen av ett ärende om att bevilja nätkoncession för linje. Ett vägrat tillträde kan försvåra projekteringen även när det gäller byggandet av en ledning med stöd av en nätkoncession för område.

> Om markåtkomsten är tänkt att säkras med hjälp av ledningsrätt, underlättas förrättningsprocessen om det finns ett tydligt kartunderlag med hjälp av vilket ledningens sträckning och behovet av mark kan preciseras. En precisering i beslutet om nätkoncession för linje kan minska tidsåtgången i förrättningen.

Bestämmelserna medför att den som söker koncession kan korta ledtiden för ansökningsförfarandet och byggandet genom att genomföra utredningar innan koncession beviljats. Att korta ledtiderna för koncessionsförfarandet är angeläget och det finns inga skäl till att inte också genomföra bestämmelserna för gas.

5.5 Skyldigheter för innehavare av naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar och operatörer av överföringsnät för vätgas

Förslag

Förslag: Varje företag som äger ett transmissionsnät för vätgas ska agera som transmissionsnätsoperatör för vätgas.

Naturgaslagens bestämmelser om skyldigheter för innehavare av naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar ändras till att omfatta samtliga gaser i gasmarknadslagen och samlas i ett kapitel.

Skyldigheter för innehavare av gasledningar, förgasningsanläggningar och lagringsanläggningar

I naturgaslagen finns bestämmelserna som rör naturgas i 3 och 4 kap. Bestämmelserna är till viss del lika för innehavarna av ledning och anläggning. Bestämmelserna om åtskillnad och revision m.m. samlas i ett eget kapitel. För överskådlighetens skull bör därför skyldigheterna för dessa också samlas i ett kapitel. I den mån det finns bestämmelser som är unika för en aktör anges detta särskilt.

När det gäller vätgas anger gasmarknadsdirektivet att anslutning ska kunna ske till vätgasledning eller anläggning på samma sätt som för naturgas. Med tanke på att bestämmelserna om tillträde inte behöver genomföras förrän från och med den 1 januari 2033 behöver gasmarknadslagens bestämmelser om ikraftträdande innehålla föreskrifter om detta. Fram till den 1 januari 2033 måste medlemsstaterna genomföra bestämmelser om ett förhandlat tillträde. Detta avhandlas i avsnitt 5.9.

5.6 Transmissionsnätsoperatörers skyldigheter gällande anslutning (artikel 42) och vissa skäl att vägra anslutning (artikel 38)

Förslag

Förslag: Transmissionsnätsoperatörer ska ha utarbetade processer, dvs. standardiserade rutiner och tariffer för anslutning av lagringsanläggningar, förgasningsanläggningar (LNG-anläggningar), vätgasterminaler och industrier till sina nät. De standardiserade rutinerna och tarifferna ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar och ska offentliggöras. Innan standardiserade rutiner och tariffer offentliggörs och börjar tillämpas ska de vara godkända av tillsynsmyndigheten.

När det gäller transmissionsnätsoperatörer för vätgas ska krav på tariffer för anslutning börja gälla först 1 januari 2033, eller ett vid ett tidigare datum utifrån vad som särskilt föreskrivs om svenskt genomförande av artikel 35 i direktiv (EU) 1788/2024. Fram till dess ska transmissionsnätsoperatören för vätgas tillämpa ett system med förhandlat tillträde (förhandlad tariff) mot kunder som önskar ansluta anläggningar till transmissionsnätsoperatörens vätgasnät.

Transmissionsnätsoperatörers skyldigheter avseende anslutning av lagringsanläggningar m.fl.

I artikel 42 i direktivet finns bestämmelser om skyldigheter för transmissionsnätsoperatörer vid anslutning av vissa anläggningar. Artikeln motsvarar artikel 23 i det gamla gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG men riktade sig då endast till oberoende systemansvariga för överföringssystem. Då vi i Sverige valt en lösning, enligt huvudregeln, med ägaråtskild systemansvarig för överföringssystem (transmissionsnätsoperatör) har artikeln, som ingått i kapitel om oberoende systemansvarig i tidigare gasmarknadsdirektiv, inte genomförts i svensk rätt. Nu vänder sig artikeln till alla transmissionsnätsoperatörer inklusive transmissionsnätsoperatörer för vätgas och artikeln måste därför genomföras i den svenska gaslagstiftningen.

Samtliga transmissionsnätsoperatörer ska ha standardiserade rutiner och tariffer, dvs. avgift och övriga villkor, för anslutning av lagringsanläggningar, LNG-anläggningar (i den svenska naturgaslagstiftningen används begreppet förgasningsanläggningar), vätgasterminaler och industrikunder till sina nät. De standardiserade rutinerna och tarifferna som ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar till transmissionsnätsoperatörernas nät ska godkännas av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas. De ska dessutom offentliggöras.

För transmissionsnätsoperatörer för vätgas ska systemet med tariffer börja tillämpas först den 1 januari 2033, eller tidigare om medlemsstaten bestämmer. Till

dess reglerade tariffer börjar tillämpas ska transmissionsnätsoperatörer för vätgas i stället ha förhandlade tariffer för anslutning.

Skäl att vägra anslutning

Transmissions- eller distributionsnätsoperatören för naturgasnät ska enligt artikel 38 i gasmarknadsdirektivet i vissa fall kunna vägra tillträde eller anslutning för, eller stänga av, naturgasnätanvändare. Detta gäller om det finns en fastställd nätutvecklingsplan, som är godkänd av tillsynsmyndigheten, som föreskriver att överföringssystemet eller relevanta delar av det ska avvecklas. Om det är fråga om en distributionsnätsoperatör som är undantagen från att lämna in en nätavvecklingsplan, ska distributionsnätsoperatören i stället ha informerat den berörda nationella myndigheten om avvecklingen av distributionsnätet eller relevanta delar av det. Vidare finns det enligt artikel 38 en skyldighet för medlemsstaten att föreskriva om ett regelverk för vägrat tillträde, vägrad anslutning eller avstängning av naturgasanvändare. En transmissions- eller distributionsnätsoperatör som vägrar tillträde eller anslutning eller avser stänga av befintlig naturgasanvändare ska motivera sitt beslut att vidta åtgärden.

I 3 kap. 5 § naturgaslagen regleras en av de grundläggande skyldigheterna på den reglerade naturgasmarknaden, nämligen anslutningsskyldigheten. Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen. Skyldighet föreligger dock inte om ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl. Det finns således redan idag i naturgaslagstiftningen en möjlighet att i vissa fall vägra en anslutning. I den nya gasmarknadslagen föreslås att 3 kap. 6 § första stycket, som reglerar vägrad anslutning eller vägrat tillträde, får följande lydelse. ”Anslutning eller tillträde får endast vägras om gasledningen, till vilken anslutning begärs, saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.” Ett särskilt skäl att vägra anslutning bör kunna vara att transmissions- eller distributionssystemet för naturgas, eller relevanta delar av det, ska avvecklas. Tillsynsmyndigheten ska ha kännedom om den aktuella avvecklingen och skälet för att vägra anslutningen ska motiveras av operatören. Mot denna bakgrund behövs inte någon uttrycklig bestämmelse som anger att anslutning får vägras transmissions- eller distributionssystemet för naturgas, eller relevanta delar av det, ska avvecklas. I stället utgör sådana omständigheter ett sådant särskilt skäl för att vägra en anslutning.

5.7 Anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas (artikel 41, 44.8 och 45) och offentliggörande av tariffer för anslutning av gas från förnybara energikällor (artikel 10.2)

Förslag

Förslag: En transmissionsnätsoperatör för gas utom vätgas ska vara skyldig att ha utarbetade processer, dvs. standardiserade rutiner, för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. De standardiserade rutinerna, som ska offentliggöras och godkännas av tillsynsmyndigheten, ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar. Vid begäran om anslutning till transmissionsnätsoperatörens nät ska produktionsanläggning för biometan ha företräde framför annan produktionsanläggning. Transmissionsnätsoperatören får inte vägra anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas utom då det finns driftsmässiga eller säkerhetsmässiga begränsningar i transmissionsnätet. Transmissionsnätsoperatören ska bedöma ansökningar om anslutning av produktionsanläggningar för injektion av biometan och lämna offert inom skälig tid. En anslutning avseende produktionsanläggningar för biometan ska genomföras inom skälig tid från det att transmissionsnätsoperatören har tagit emot en beställning om anslutning utifrån lämnad offert. Tiden för genomförande av en sådan anslutning får vara längre än två år endast om det finns särskilda skäl.

En distributionsnätsoperatör ska vara skyldig att ha utarbetade standardiserade rutiner för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Rutinerna, som ska offentliggöras och godkännas av tillsynsmyndigheten, ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar. Vid begäran om anslutning till distributionsnätsoperatörens nät ska produktionsanläggning för biometan ha företräde framför annan produktionsanläggning. Distributionsnätsoperatören ska bedöma ansökningar om anslutning av produktionsanläggningar för injektion av biometan och lämna offert inom skälig tid. En anslutning ska genomföras inom skälig tid från det att transmissionsnätsoperatören har tagit emot en beställning om anslutning utifrån lämnad offert. Tiden för genomförande av anslutningen får vara längre än två år endast om det finns särskilda skäl.

Transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer för gas utom vätgas ska offentliggöra avgifter och övriga villkor som tillämpas för anslutning av anläggningar som levererar gas från förnybara energikällor.

Skyldigheter för transmissions- och distributionsnätsoperatörer för naturgas gällande anslutning av vissa produktionsanläggningar

I artikel 41 och 45 har det i direktivet tillkommit skyldigheter för transmissions- och distributionsnätsoperatörer för naturgas när det gäller anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Operatörerna ska utarbeta processer (förfaranden i den svenska översättningen av direktivet) för anslutning av sådana produktionsanläggningar. Med processer avses standardiserade rutiner för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas. Sådana rutiner ska, så långt det är möjligt och ändamålsenligt, säkerställa en snabb och enkel anslutning. Bestämmelser om detta bör införas i den nya gasmarknadslagen.

Skäl att vägra anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till överföringssystemet för naturgas

Av artikel 41.2 i direktivet framgår att systemansvarig för överföringssystem, i svensk lagstiftning transmissionsnätsoperatör, inte får vägra anslutning av nya eller ännu inte anslutna produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas för det fall den begärda anslutningen framstår som ekonomiskt rimlig och i övrigt tekniskt godtagbar. Motsvarande bestämmelse för en systemansvarig för distributionssystem (distributionsnätsoperatör) återfinns i artikel 44.8. Anslutning av sådana produktionsanläggningar får endast vägras av skäl som anges i artikel 38 i direktivet. Av artikel 38 framgår i sin tur att anslutning endast får vägras av transmissionsnätsoperatör under de förutsättningar som anges i artikel 20 om fast kapacitet för inmatning av förnybar gas och koldioxidsnål gas i förordning (EU) 2024/1789. Där framgår att tillträde med fast kapacitet som erbjuds får begränsas på grundval av driftsmässiga begränsningar, för att säkerställa infrastrukturens säkerhet och ekonomisk effektivitet. Bestämmelse som anger att en transmissionsnätsoperatör för inte får vägra anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas utom då det finns driftsmässiga eller säkerhetsmässiga begränsningar i transmissionsnätet bör införas i den nya gasmarknadslagen.

Offentliggörande av avgifter för anslutning av gas från förnybara energikällor

Idag finns i 6 kap. 1 a § tredje punkten naturgaslagen en skyldighet för den som innehar naturgasledning att offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning och villkor för anslutning. I artikel 10.2 i direktivet finns ett krav att systemansvariga för överförings- och distributionssystem för naturgas ska offentliggöra anslutningsavgifter för anslutningen av gas från förnybara energikällor. De anslutningsavgifter som ska offentliggöras ska baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier. En bestämmelse med denna innebörd bör därför införas i den föreslagna gasmarknadslagen. Lämpligen

samordnas den nya bestämmelsen med bestämmelserna om avgifter och övriga villkor för tillträde till naturgasledningar och andra anläggningar.

Företräde och särskilda villkor vid anslutning av produktionsanläggningar för biometan

Av direktivet framgår att medlemsstaten har möjlighet att bevilja anslutningsföreträde för produktionsanläggningar för biometan, dvs. biogas som uppgraderats och renats från koldioxid. Detta innebär att anslutning av sådan produktionsanläggning ska ha företräde vid anslutning framför exempelvis produktionsanläggning för annan förnybar gas och koldioxidsnål gas. Regeringen har hösten 2024 aviserat satsningar på biogas och utarbetat ett biogasstöd till biogas från gödsel, uppgradering av gas och förvätskning. Den pågående utbyggnaden av biogasproduktionen drivs till stor del av ökad biogasframställning från gödsel vilket utöver en biobaserad och fossilfri råvara även ger minskade metangasutsläpp från djurproduktionen. Enligt regeringens bedömning stärker åtgärderna även vår energiberedskap och minskar vår sårbarhet mot höga energipriser. Mot bakgrund av den pågående satsningar på biogas i Sverige och för att bidra till att nå upp till Sveriges klimatmål[50] om att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp, bör anslutning av produktionsanläggningar för biometan underlättas genom att Sverige utnyttjar möjligheten i direktivet att särskilt föreskriva att produktionsanläggningar för biometan ska ges företräde vid anslutning.

För anslutning av produktionsanläggningar för biometan ska särskilt gälla att transmissions- och distributionsnätsoperatören ska lämna offert inom skälig tid från begäran, vidare att anslutningen ska genomföras skyndsamt. Bestämmelser om detta bör genomföras i den nya gasmarknadslagen tillsammans med en bestämmelse, med ellagstiftningen som förlaga[51], om att tiden för att genomföra anslutningen får vara längre än två år endast om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara att tillståndsförfaranden drar ut på tiden eller andra omständigheter som den anslutningsskyldige inte kan råda över. Vad som i övrigt kan utgöra särskilda skäl bör närmare bestämmas genom utvecklande av praxis på området.

[50] Naturvårdsverket, *Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk*, 2024, https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/sveriges-klimatmal-och-klimatpolitiska-ramverk/ (hämtad 10 juni 2025)
[51] Se 4 kap. 5 § i ellagen (1997:857).

5.8 Avgifter och övriga villkor för anslutning och tillträde

Förslag

Förslag: Bestämmelserna i naturgaslagen som rör avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring överförs till den nya gasmarknadslagen. För vätgas träder de nya bestämmelserna i kraft först den 1 januari 2033.

Bestämmelser i naturgaslagen utgår när det gäller den närmare utformningen av villkoren för anslutning eller överföring.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten, ska få meddela föreskrifter om utformningen av avgifterna och övriga villkor för anslutning och överföring.

Nuvarande reglering i naturgaslagen

I nuvarande 3, 4 och 6 kap. naturgaslagen finns bestämmelser om villkoren i avtal om anslutning till en naturgasledning, överföring av naturgas, lagring av naturgas och tillträde till en förgasningsanläggning.

I 3 och 6 kap. naturgaslagen regleras villkoren i avtal om anslutning av en naturgasledning och om överföring av naturgas. Ei prövar metoderna för att utforma villkoren, inklusive avgifterna, i avtal om anslutning till en naturgasledning eller en annan anläggning innan de träder i kraft (6 kap. 1 b §). Myndighetens förhandsprövning av metoderna för att utforma villkor i avtal om överföring överensstämmer med den motsvarande prövning som görs enligt ellagen på så sätt att endast metoderna för att utforma andra villkor än avgifter omfattas (6 kap. 5 §).

I 4 och 6 kap. naturgaslagen regleras villkoren i avtal om lagring och om tillträde till en förgasningsanläggning. Krav ställs på såväl avgifterna som de övriga villkoren i sådana avtal. Ei prövar metoderna för att utforma andra villkor än avgifter i avtal om lagring eller om tillträde till en förgasningsanläggning innan de träder i kraft (6 kap. 5 §).

Normgivningsbemyndigande för utformning av avgifter för anslutning och överföring

I 6 kap. 1 § andra stycket naturgaslagen anges att anslutningspunktens belägenhet och effekten i anslutningspunkten ska beaktas när anslutningsavgiften utformas. Vidare ska det, vid utformningen av villkor för överföring, särskild beaktas antalet anslutna kunder, kundernas geografiska läge, mängden överförd energi och abonnerad effekt, kostnaderna för överliggande ledningar, leveranssäkerhet och trycket i ledningarna (6 kap. 3 § första stycket samma lag).

I betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el och gasnät*, SOU 2023:64, konstateras att de ovan angivna kriterierna inte motsvaras av krav i gasmarknadsdirektivet och att det bör falla inom Ei:s befogenheter att ställa upp kriterier för utformningen av sådana villkor. I betänkandet föreslås därför att bestämmelserna bör utgå. Vidare föreslås att utformningen av avgifter för anslutning och överföring ska regleras i föreskrifter. Detta har sin grund i att unionsrätten inte tillåter att regler för hur avgifterna ska utformas finns i lag eller förordning. Ei:s förslag i denna del tar sin utgångspunkt i betänkandets förslag. För ytterligare överväganden hänvisar Ei till betänkandet.

Vätgas

Tillträde till vätgassystem, vätgasterminaler och lagringsanläggningar för vätgas omfattas inte av gasmarknadsdirektivets krav på reglerat tillträde innan den 1 januari 2033, se artikel 35–37 och avsnitt 5.9. Fram till dess ska medlemsstaterna säkerställa genomförandet av ett system med förhandlat tillträde. Ei har utformat förslagen om avgifter och villkor för anslutning och tillträde så att de omfattar samtliga gasslag. När det gäller vätgas kommer bestämmelserna dock att träda i kraft först den 1 januari 2033.

5.9 System för förhandlat tillträde till vätgassystem

Förslag

Förslag: Bestämmelser införs som innebär en skyldighet för innehavare av vätgassystem att förhandla om tillträde för tredje part. Villkoren för tillträde ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Villkoren ska offentliggöras på innehavarens webbplats. Tillsynsmyndigheten ska utöva tillsyn över bestämmelsen. Bestämmelserna ska gälla tills en ordning med reglerat tillträde införs i Sverige.

En bestämmelse införs i Ei:s instruktion om att Ei ska ge användare av vätgasnät vägledning om hur förhandlade tariffer påverkas när reglerat tillträde för tredje part införs.

Direktivets bestämmelser

Tillträde för tredje part gäller producenter, gasleverantörer och kunder. Ett reglerat tillträde innebär att distributionssystemen är öppna för anslutning och överföring för de som önskar och att villkor och avgifter för tillträdet tillämpas objektivt utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Enligt artikel 35 punkten 4 får en medlemsstat fram till och med den 31 december 2032 besluta att inte tillämpa punkt 1, som innehåller bestämmelser om reglerat tillträde. I ett sådant fall ska medlemsstaten säkerställa genomförandet av ett system med förhandlat tillträde för tredje part till vätgasnät i enlighet med objektiva,

transparenta och icke-diskriminerande kriterier. Tillsynsmyndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att användare av vätgasnät ska kunna förhandla om tillträde till vätgasnät och för att säkerställa att parterna är skyldiga att förhandla om tillträde till vätgasnät i god anda.

Enligt punkten 5 ska tillsynsmyndigheterna ge användare av vätgasnät vägledning om hur förhandlade tariffer påverkas när reglerat tillträde för tredje part införs.

Likalydande bestämmelser finns i artikel 36 och 37 i direktivet för vätgasterminaler och lagringsanläggningar för vätgas. När det gäller terminaler finns dock inget krav på att ett reglerat tillträde införs.

Ett system för förhandlat tillträde medför att tillträdet inte regleras i författning. Däremot ska det finnas ett regelverk som medför att kriterierna för tillträde är objektiva, transparenta och icke-diskriminerande. Krav bör därför ställas i författning på operatörer av vätgasnät, vätgasterminaler och lagringsanläggningar för vätgas (vätgassystem) om att de ska förhandla. Rätten att vägra tillträde införs även för vätgas. Enligt artikel 38 får operatörer av vätgasnät vägra tillträde eller anslutning till vätgassystemet på grund av bristande kapacitet eller otillräcklig anslutning.

Vilka skyldigheter kan läggas på innehavare av vätgassystem?

Innehavare av vätgassystem ska ta fram transparenta, objektiva och icke-diskriminerande villkor för tredje parts tillträde. Skyldigheten bör regleras i lag.

Tillsynsmyndigheten, dvs. Ei, ska kunna utöva tillsyn över bestämmelsen.

Innehavarna ska vara tvungna att förhandla med tredje part som ansöker i enlighet med uppställda villkor.

Villkoren för tillträde ska finnas tillgängliga på innehavarens webbplats.

Enligt artikel 35 punkten 5 ska tillsynsmyndigheterna ge användare av vätgasnät vägledning om hur förhandlade tariffer påverkas när reglerat tillträde för tredje part införs. Detta är en uppgift som kan läggas på Ei i Ei:s instruktion.

5.10 Nätutvecklingsplaner (artikel 55 och 56)

Förslag

Förslag: Bestämmelser införs i gasmarknadslagen som anger att alla transmissionsnätsoperatörer för gas utom vätgas och vätgas och distributionsnätsoperatörer för vätgas ska vara skyldiga att ta fram nätutvecklingsplaner. För en transmissionsnätsoperatör ska gälla att

nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vartannat år och för en distributionsnätsoperatör för vätgas ska nätutvecklingsplanen uppdateras och offentliggöras minst vart fjärde år.

En nätutvecklingsplan ska lämnas till tillsynsmyndigheten och offentliggöras.

Vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan ska samverkan ske med berörda infrastrukturoperatörer. En transmissionsnätsoperatör för vätgas ska vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan särskilt samverka med transmissionsnätsföretag för el och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En distributionsnätsoperatören för vätgas ska också samverka med berörda infrastrukturoperatörer vid utarbetande av sin nätutvecklingsplan. Distributionsnätsoperatören för vätgas ska vid utarbetandet av nätutvecklingsplanen särskilt samverka med distributionsnätsoperatörer för annan gas och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Alla samverkande parter ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information som operatören behöver i arbetet med att ta fram en nätutvecklingsplan.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplanen ska tas fram samt vad den ska innehålla.

Nationella nätutvecklingsplaner ska också utarbetas. Separata planer ska finnas för vätgas och gas som inte är vätgas. Om det endast finns en transmissionsnätsoperatör för ett visst gasslag i Sverige som är skyldig att utarbeta en nätutvecklingsplan ska transmissionsnätoperatörens nätutvecklingsplan också gälla som nationell nätutvecklingsplan.

Om det däremot finns flera transmissionsnätsoperatörer för ett och samma gasslag ska dessa operatörer samarbeta för att ta fram en gemensam nationell nätutvecklingsplan för aktuellt gasslag.

För transmissionsnätsoperatörer för vätgas gäller att dessa vid utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen ska samverka med transmissionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Transmissionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatörerna.

Den nationella nätutvecklingsplanen ska bygga på varje transmissionsnätsoperatörs enskilda nätutvecklingsplan.

Transmissionsnätsoperatörerna ska gemensamt ge in den nationella nätutvecklingsplanen till tillsynsmyndigheten. Den nationella nätutvecklingsplanen ska också offentliggöras.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om hur den nationella nätutvecklingsplanen ska tas fram, vad den ska innehålla och hur den ska offentliggöras.

Direktivets bestämmelser om nätutvecklingsplaner

Bestämmelser om nätutvecklingsplaner finns i artiklarna 55 och 56. Åtminstone vartannat år ska samtliga transmissionsnätsoperatörer överlämna en tioårsplan för nätutveckling till den relevanta tillsynsmyndigheten efter att ha samrått med berörda intressenter. Planen ska grunda sig på befintlig och förutsedd tillgång och efterfrågan. En distributionsnätsoperatör för vätgas ska också vara skyldig att ta fram en nätutvecklingsplan. En sådan nätutvecklingsplan ska uppdateras och offentliggöras minst vart fjärde år. En distributionsnätsoperatör för gas utom vätgas har inte någon motsvarande skyldighet att ta fram en nätutvecklingsplan. En nätutvecklingsplan ska lämnas till tillsynsmyndigheten. Tioårsplanerna för nätutveckling ska också offentliggöras. När de tioåriga nätutvecklingsplanerna utarbetas ska transmissionsnätsoperatören beakta potentialen för alternativ till systemutbyggnad, till exempel användning av efterfrågeflexibilitet, förväntad förbrukning till följd av tillämpningen av principen om energieffektivitet först i enlighet med artikel 27 i direktiv (EU) 2023/1791, handel med andra länder och de unionsomfattande nätutvecklingsplanerna. Om det uppstår några tvivel om överensstämmelse med de unionsomfattande nätutvecklingsplanerna, ska tillsynsmyndigheten samråda med Acer. Tillsynsmyndigheten kan kräva att transmissionsnätsoperatören ändrar sin tioåriga nätutvecklingsplan.

Samverkan vid utarbetandet av nätutvecklingsplaner

De tioåriga nätutvecklingsplanerna ska tas fram efter samverkan med berörda infrastrukturoperatörer. En transmissionsnätsoperatör för vätgas ska vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan särskilt samverka med transmissionsnätsföretag för el och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En distributionsnätsoperatören för vätgas ska utöver att samverka med berörda infrastrukturoperatörer vid utarbetande av sin nätutvecklingsplan också samverka med distributionsnätsoperatörer för annan gas och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Alla samverkande parter ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information som operatören behöver i sitt arbete med att ta fram en nätutvecklingsplan.

Infrastrukturoperatörer, med vilka samverkan ska ske, kan enligt gasmarknadsdirektivet vara andra operatörer för gas utom vätgas och vätgas,

distributionsnätsföretag för el, sammanslutningar som är verksamma på marknaderna för el, gas utom vätgas och vätgas, företag på värme- och kylområdet, leverans- och produktionsföretag, oberoende aggregatorer, laststyrningsoperatörer, organisationer som arbetar med energieffektivitetslösningar, energikonsumentorganisationer och företrädare för det civila samhället. Samverkan ska äga rum i ett tidigt skede före utarbetandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen på ett öppet, inkluderande och insynsvänligt sätt. Alla handlingar som tillhandahålls av infrastrukturoperatörerna för att underlätta samverkan ska offentliggöras, liksom resultatet av samverkan med berörda parter.

Innehåll och ändring av nätutvecklingsplaner

Direktivet innehåller detaljerade bestämmelser om vad en nätutvecklingsplan ska innehålla och hur en nätutvecklingsplan ska tas fram. Sådana bestämmelser bör lämpligen läggas i en föreskrift tillsammans med mer detaljerade bestämmelser än vad direktivet anger.

De bakomliggande skälen till införandet av bestämmelsen om kravet på att upprätta nätutvecklingsplaner framgår av skäl 129 till direktivet. Där anges att nätutvecklingsplaner är ett viktigt inslag när det gäller att identifiera luckor i infrastrukturen och tillhandahålla information om infrastruktur som antingen behöver byggas upp eller som kan avvecklas och som skulle kunna användas för andra ändamål, såsom vätgastransport. Detta gäller oberoende av vilken modell för åtskillnad som valts för nätoperatörer.

I direktivet anges att tillsynsmyndigheten får begära att planen ska ändras. Meningen är inte att tillsynsmyndigheten aktivt ska styra transmissionsnätsoperatören eller distributionsnätsoperatören för vätgas och ange hur denne ska utveckla sitt system. Direktivets bestämmelse om att tillsynsmyndigheten kan begära att planen bör ändras innebär i första hand att tillsynsmyndigheten kan begära att nätutvecklingsplanen kompletteras om den är ofullständig. Om nätutvecklingsplanen som en distributionsnätsoperatör för vätgas utarbetar står i strid med en annan nätutvecklingsplan kan tillsynsmyndigheten behöva begära att operatörerna löser konflikten i de olika nätutvecklingsplanerna.

Nationella nätutvecklingsplaner

Det ska, utöver enskilda nätutvecklingsplaner för respektive operatör, finnas en gemensam nätutvecklingsplan per medlemsstat för gas utom vätgas och en gemensam nätutvecklingsplan per medlemsstat för vätgas, eller en gemensam plan för gas utom vätgas och vätgas per medlemsstat. Medlemsstater som tillåter en gemensam plan ska säkerställa att en sådan plan är tillräckligt transparent så att

tillsynsmyndigheten tydligt kan identifiera naturgassektorns särskilda behov och de särskilda behov inom vätgassektorn som planen tar upp.

I Sverige finns ännu inte någon utbyggd vätgasinfrastruktur som omfattas av direktivets bestämmelser. Planerad vätgasutbyggnad har aviserats till främst norra Sverige. Mot bakgrund av att det troligtvis, åtminstone initialt, inte kommer att finnas något geografiskt samband mellan det västsvenska gasnätet och utbyggd transmissionsnätinfrastruktur för vätgas i Sverige bör det utarbetas separata nationella nätutvecklingsplaner för gas utom vätgas och för vätgas. Med en sådan lösning underlättar det också en eventuell samplanering mellan el och vätgas på nationell nivå då gasslagen redovisas separat. Av artikel 55.1 i gasmarknadsdirektivet framgår också att medlemsstaterna ska sträva efter att säkerställa samordnade planeringssteg i tioårsplanerna för nätutveckling för naturgas, vätgas respektive el. Medlemsstater där separata planer för naturgas och vätgas utarbetas ska säkerställa att transmissionsnätsoperatörer för gas utom vätgas och operatörer av transmissions- och distributionsnät för vätgas har ett nära samarbete om beslut behöver fattas för att säkerställa systemeffektivitet, enligt definitionen i artikel 2.4 i direktiv (EU) 2023/1791, mellan energibärare, till exempel för ändrad användning.

Även en nationell nätutvecklingsplan ska föregås av samverkan. För transmissionsnätsoperatörer för vätgas gäller att dessa vid utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen ska samverka med transmissionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Transmissionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatörerna i arbetet med utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen. Den nationella nätutvecklingsplanen ska bygga på varje transmissionsnätsoperatörs enskilda nätutvecklingsplan. Transmissionsnätsoperatörerna ska gemensamt ge in den nationella nätutvecklingsplanen till tillsynsmyndigheten. Den nationella nätutvecklingsplanen ska också offentliggöras. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om hur den nationella nätutvecklingsplanen ska tas fram, vad den ska innehålla och hur den ska offentliggöras.

5.11 Nätavvecklingsplaner (artikel 57)

Förslag

Förslag: Bestämmelser införs i gasmarknadslagen som anger att distributionsnätsoperatörer för gas som innehar naturgasinfrastruktur som ska avvecklas, helt eller delvis, ska vara skyldiga att ta fram nätavvecklingsplaner.

Nätavvecklingsplanen ska lämnas till tillsynsmyndigheten och den ska också offentliggöras.

Distributionsnätsoperatörer verksamma inom samma regionala område kan välja att utarbeta en gemensam nätavvecklingsplan.

En nätavvecklingsplan ska utarbetas i nära samarbete med distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Dessa ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören i arbetet med framtagandet av nätavvecklingsplanen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om hur en nätavvecklingsplan ska tas fram och vad den ska innehålla.

Nätavvecklingsplaner

Vid en minskning av efterfrågan på naturgas kan en operatör komma till det läge att denne måste avveckla hela, eller delar, av sitt gassystem. En distributionsnätsoperatör som innehar naturgasinfrastruktur ska vara skyldig att ta fram en *nätavvecklingsplan* som beskriver planerad avveckling av hela eller delar av distributionsnätsoperatörens gassystem till följd av en minskad efterfrågan på naturgas. En transmissionsnätsoperatör som innehar naturgasinfrastruktur som ska avvecklas har inte motsvarande skyldighet som en distributionsnätsoperatör att utarbeta en särskild nätavvecklingsplan. För en transmissionsnätsoperatör ska istället en efterfrågeminskning, som innebär att infrastruktur måste avvecklas, beskrivas och behandlas i den nätutvecklingsplan som transmissionsnätsoperatören är skyldig att utarbeta och uppdatera vartannat år.

Distributionsnätsoperatörer verksamma inom samma regionala område ska kunna välja om de vill utarbeta en gemensam nätavvecklingsplan. Det regionala området behöver nödvändigtvis inte begränsas till län, utan kan utgöra ett annat lämpligt geografiskt område inom vilket en gemensam avvecklingsplan ger samordningsfördelar framför att utarbeta flera separata avvecklingsplaner. En motivering till varför en gemensam plan utarbetas bör framgå av nätavvecklingsplanen.

En nätavvecklingsplan ska utarbetas i nära samarbete med distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Syftet med samverkan är bland annat att säkerställa en effektiv integrering av energisystemet. Ett exempel är att samarbete vid utarbetandet av avvecklingsplaner kan underlätta övergången till mer energi- och kostnadseffektiva lösningar för uppvärmning och kylning av byggnader. Distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören som behövs i arbetet med att ta fram nätavvecklingsplanen för naturgasinfrastruktur.

Nätavvecklingsplanen ska lämnas till tillsynsmyndigheten och den ska också offentliggöras. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten, ska få meddela föreskrifter om hur en nätavvecklingsplan ska tas fram och vad den ska innehålla.

5.12 Intäktsram för gasverksamhet

Förslag

Förslag: Ei:s förslag till bestämmelser om intäktsramar för gasverksamhet utgår från förslagen i betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät*, SOU 2023:64. Ei har anpassat betänkandets förslag efter nya krav i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788 och de omfattar förutom naturgas även biogas och andra gaser i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i ett gassystem. Med gas avses även flytande (kondenserad) gas som matas in i ett gassystem. Ei har även gjort vissa justeringar av betänkandets förslag utifrån den struktur och terminologi som används i den nya gasmarknadslagen.

Vidare föreslås att Ei får i uppdrag att utreda och föreslå hur ett reglerat tillträde till vätgassystem ska kunna införas med en intäktsramsreglering som är anpassad till förutsättningarna för vätgasverksamhet.

Ei föreslår även, i enlighet med förslagen i betänkandet i SOU 2023:64, att det införs ett skyndsamhetskrav när förvaltningsrätten och kammarrätten handlägger mål om intäktsramar. Särskilda ledamöter ska delta när förvaltningsrätten och kammarrätten prövar mål om överklagande av Ei:s beslut om intäktsramar. De särskilda ledamöterna ska vara ekonomiska experter.

Justeringar av intäktsramsregleringen

Enligt betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät*, SOU 2023:64, uppfyller det nuvarande regelverket om intäktsramar i naturgaslagen inte EU-rättens krav på förhandsprövning som de framgår av gasmarknadsdirektivet och EU-domstolens avgörande från den 2 september 2021 i mål C-718/18. Domen tydliggör att en medlemsstat är förhindrad att i lag eller förordning införa bestämmelser som tillsynsmyndigheten har exklusiv befogenhet att besluta om enligt gasmarknadsdirektivet. Även Kammarrätten i Jönköping har i avgöranden den 16 juni 2022 i mål nr 1103–1222-21 slagit fast att den befintliga nationella lagstiftningen på området inte överensstämmer med unionsrätten.

Mot denna bakgrund föreslås i betänkandet att dagens reglering av intäktsramar i 6 kap. naturgaslagen ska omstruktureras. Bestämmelser som är övergripande till sin natur och inte inverkar på tillsynsmyndighetens exklusiva befogenheter vid fastställande av intäktsramar kan kvarstå och vid behov omformuleras. Bestämmelser som inverkar på tillsynsmyndighetens exklusiva befogenheter ska utgå. Bestämmelserna ska utformas så att tillsynsmyndighetens utrymme att besluta vad som ska beaktas vid fastställandet av intäktsramar utökas i förhållande till dagens regler i naturgaslagen.

Processen för framtagandet av intäktsram föreslås anpassas till den process som gäller enligt 5 kap. ellagen. Det innebär att i stället för att gasföretagen ska lämna in förslag och uppgifter till tillsynsmyndigheten, är det tillsynsmyndigheten som begär in uppgifter och fattar beslut.

En ny bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska publicera preliminära metoder för bestämmande av intäktsram införs. Nya bestämmelser om förseningsavgift för det fall gasföretagen inte lämnar in uppgifter till tillsynsmyndigheten i tid införs. Skyldigheten för gasföretag att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten kompletteras även med en bestämmelse som innebär att om uppgifterna inte lämnas in ska tillsynsmyndigheten bestämma en intäktsram som är skälig med hänsyn till uppgifterna i ärendet. Bestämmelserna utformas på samma sätt som de som redan finns i ellagen.

Nya bestämmelser om hur intäktsramen ska bestämmas införs. Dagens formuleringar om att intäktsramen ska beräknas så att den täcker skäliga kostnader för att bedriva den verksamhet som intäktsramen avser och ger en rimlig avkastning på kapitalbasen utgår. Detsamma gäller bestämmelsen om att avdrag får göras för intäkter från anslutning i vissa fall.

Vidare införs en ny bestämmelse där det anges att intäktsramen inte ska vara större än vad gasföretaget behöver för driften av den verksamhet som

intäktsramen avser och för att göra nödvändiga investeringar i den verksamhet som intäktsramen avser för att säkerställa verksamhetens funktion.

Bestämmelsen om vad som ska framgå av tillsynsmyndighetens beslut om intäktsram omformuleras så att de särskilda poster som ska framgå av beslutet räknas upp. Senast när beslutet om intäktsram meddelas ska tillsynsmyndigheten redogöra för de synpunkter som har inkommit på de publicerade preliminära metoderna för bestämmande av intäktsram.

Bestämmelserna om omprövning anpassas till motsvarande formuleringar i 5 kap. ellagen. Det innebär bland annat att det införs en ny bestämmelse om omprövning till följd av att en intäktsram har ändrats för ett annat gasföretag. Bestämmelserna om avvikelser när det gäller att minska eller öka intäktsramen på grund av överskott eller underskott i förhållande till intäktsramen överförs. Dock sker en förändring i och med att underskott framöver i normalfallet endast får rullas över till den närmast följande tillsynsperioden, i stället för som i dag till den därpå följande tillsynsperioden.

Vidare föreslås en ny bestämmelse om att underskott på ansökan av gasföretaget kan få rullas över till den tillsynsperiod som följer på den närmast följande tillsynsperioden, om tillsynsmyndigheten anser att särskilda skäl föreligger. De särskilda förutsättningar som gäller för investeringar i vätgas skulle kunna utgöra sådana särskilda skäl.

Ei:s bedömning

Den nu gällande intäktsramsregleringen har bedömts inte överensstämma med unionsrätten vad gäller tillsynsmyndighetens exklusiva befogenheter. Mot denna bakgrund anser Ei att det inte är lämpligt att föreslå att dessa bestämmelser i naturgaslagen överförs oförändrade till den nya gasmarknadslagen. I stället bör de regelförändringar som föreslås i betänkandet införas i gasmarknadslagen. För övervägandena till de föreslagna ändringarna hänvisar Ei till betänkandet.

Vätgas

Tillträde till vätgassystem, vätgasterminaler och lagringsanläggningar för vätgas omfattas inte av gasmarknadsdirektivets krav på reglerat tillträde förrän den 1 januari 2033, se artikel 35–37 och avsnitt 5.9. Fram till dess ska medlemsstaterna säkerställa genomförandet av ett system med förhandlat tillträde. Ei har utformat förslagen om intäktsramar så att de omfattar samtliga gasslag. När det gäller vätgasverksamhet kommer bestämmelserna dock att träda i kraft först den 1 januari 2033.

Till skillnad från andra gasslag saknas i dagsläget helt en infrastruktur för vätgas. När intäktsramsregleringen ska börja gälla även för vätgasverksamhet kan

regleringen därför komma att behöva justeras. Företrädare för branschen har påpekat vikten av att samtliga aktörer på marknaden har tydliga spelregler att förhålla sig till för den framväxande vätgasmarknaden. Förutsättningarna i intäktsramsregleringen är avgörande för att kunna attrahera kapital. De ser därför ett behov av att en reglering, som är anpassad för förutsättningarna för vätgasverksamhet, kommer på plats så snart som möjligt och alltså innan den 1 januari 2033. Ei instämmer i denna bedömning och anser att myndigheten bör få i uppdrag att utreda och föreslå hur det ska kunna ske.

Handläggning i domstol vid överprövning av beslut om intäktsramar

I betänkande SOU 2023:64 föreslås att det ska införas ett skyndsamhetskrav för att skapa en effektiv hantering av intäktsramsprocesserna i domstolarna. Ett skyndsamhetskrav skulle, utöver den förtur det innebär, stärka domstolarnas möjligheter att bedriva en aktiv processledning, exempelvis genom att hålla tiden för kommunicering kort och genom att vara restriktiv vid beviljandet av anstånd. De prövningar som enligt betänkandets förslag ska handläggas skyndsamt är överprövningar av beslut om intäktsram, omprövning av intäktsram och beslut om avvikelser från intäktsramen, inklusive överdebiteringstillägg. Vidare omfattas beslut om omprövning till följd av att intäktsramen har ändrats för ett annat gasföretag samt beslut om överrullning av underskott till senare tillsynsperioder.

Betänkandet föreslår också att särskilda ledamöter i form av ekonomiska experter ska ingå vid förvaltningsrättens och kammarrättens prövning av mål om intäktsramar. Syftet är att de särskilda ledamöterna ska kunna bidra till rättens sammantagna kompetens och till att förkorta processtiderna.

Ei anser att betänkandets förslag i dessa delar ska införas i den nya gasmarknadslagen och hänvisar till övervägandena i betänkandet.

5.13 Otillåten verksamhet och oberoende för vissa aktörer samt vissa undantag (artikel 46, 60, 62.1, 68.2 och 69)

Förslag

Förslag: En transmissionsnätsoperatör får inte bedriva produktion av eller handel med gas eller el.

En distributionsnätsoperatör får inte bedriva handel med gas.

En innehavare av lagringsanläggning får inte bedriva produktion av eller handel med gas.

Transmission av vätgas får inte bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el.

Undantag från kravet att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el ska kunna medges av tillsynsmyndigheten om en kostnads-nyttoanalys utförd av tillsynsmyndigheten visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering.

Om ett undantag beviljas från kravet att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el ska den bedömning som legat till grund för undantaget offentliggöras av tillsynsmyndigheten. Beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska ompröva beslutet minst vart sjunde år. Om en ny bedömning visar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, avgifter och övriga villkor för överföring och gränsöverskridande handel, eller leder till korssubventionering eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska beviljat undantag återkallas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om den ovan nämnda kostnads-nyttoanalysen och de kriterier som ska bedömas i en sådan och vid en omprövning.

Ett transmissionsnätsföretag för el ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med gas.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller gas får inte utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller gas. Inte heller använda någon rättighet gentemot företaget.

Med gas ska i paragraferna om oberoende i ellagen avses gas enligt gasmarknadslagen (202X:XX).

Otillåten verksamhet för aktörer på gasmarknaden

I naturgaslagen finns bestämmelser om otillåten verksamhet för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggningar. Av 3 kap. 2 § naturgaslagen framgår att ett företag som bedriver överföring av naturgas, dvs. transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer inte får bedriva handel med naturgas. Vidare att en transmissionsnätsoperatör inte får bedriva produktion av naturgas eller produktion av eller handel med el. I 4 kap. 2 § naturgaslagen stadgas att ett företag som innehar en lagringsanläggning inte får bedriva produktion av eller handel med naturgas.

I det nya gasmarknadsdirektivet tillkommer nu också förbud mot att bedriva handel med och produktion av vätgas. Vätgas har lagts till genom artikel 68.2. För innehavare av lagringsanläggning framgår förbudet mot att ha vätgasverksamhet i samma juridiska person i artikel 62.1. Där det tidigare angetts att aktören inte får bedriva handel med eller produktion av naturgas utökas detta till att också omfatta vätgas. I den nya gasmarknadslagen används begreppet gas som även inkluderar vätgas.

För bestämmelser om åtskillnad och annat oberoende gällande operatörer av överföringsnät för vätgas, distributionsnätsoperatörer för vätgas och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas hänvisas till förslag och bedömningar i avsnitt 5.14, 5.15 och 5.16.

Förbud mot att bedriva transmission av vätgas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el

I artikel 69.1 i direktivet finns en bestämmelse om att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el. En sådan bestämmelse som innebär krav på rättslig horisontell åtskillnad bör införas i den nya gasmarknadslagen.

Undantag från huvudregeln om att transmission av vätgas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el

Enligt artikel 69 i gasmarknadsdirektivet finns det möjlighet för medlemsstaterna att införa bestämmelse som möjliggör ett undantag från huvudregeln om att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el.

Av skäl (82) i gasmarknadsdirektivets inledning framgår att en gemensam drift av vätgasnät och naturgas- eller elnät kan skapa synergieffekter och bör därför tillåtas, men verksamheter som rör driften av överföringsnät för vätgas bör organiseras i en separat rättslig enhet för att säkerställa transparens i fråga om finansiering och användning av tariffer för tillträde. Undantag från det kravet på rättslig horisontell åtskillnad bör beviljas endast tillfälligt, under förutsättning att

tillsynsmyndigheterna gör en positiv kostnads-nyttoanalys och en konsekvensbedömning.

Då vi ännu inte har någon vätgasmarknad i Sverige som omfattas av reglerna i EU:s gasmarknadspaket och vi därför inte vet vilka aktörer som kommer att verka på en kommande vätgasmarknad bör Sverige inte begränsa möjligheten för företag som bedriver transmission eller distribution av annan gas eller el att kunna bedriva transmission av vätgas på en framtida marknad. Därför bör bestämmelse som möjliggör undantag från huvudregeln införas i den nya gasmarknadslagen.

Ett undantag ska kunna medges av tillsynsmyndigheten om en kostnads-nyttoanalys utförd av tillsynsmyndigheten visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering. Bedömning som legat till grund för undantaget ska offentliggöras av tillsynsmyndigheten och beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen. Vidare ska tillsynsmyndigheten ompröva beslutet minst vart sjunde år. Om en ny bedömning visar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, avgifter och övriga villkor för överföring och gränsöverskridande handel, eller leder till korssubventionering eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska beviljat undantag återkallas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela föreskrifter om kostnads-nyttoanalysen och de kriterier som ska bedömas i en sådan och vid en omprövning.

Oberoende för transmissionsnätsföretag för el

För transmissionsnätsföretag för el finns idag bestämmelser om oberoende i 3 kap. 30 och 31 §§ ellagen (1997:857). Vätgasverksamhet har, genom bestämmelse i artikel 68.2 i direktivet, lagts till bland verksamheter som inte får bedrivas i samma juridiska person av den som är ett transmissionsnätsföretag. Ellagens bestämmelser om oberoende för ett transmissionsnätsföretag föreslås därför bli preciserade på så sätt att kravet på oberoende också ska omfatta ett oberoende från produktion av och handel med vätgas. Ett transmissionsnätsföretag ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med el eller gas. Gas inkluderar även vätgas. Vidare ska den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller gas inklusive vätgas inte få utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget. Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte heller utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller gas inklusive vätgas. Den får inte heller använda någon rättighet gentemot företaget.

Som angetts ovan föreslås att det i den nya gasmarknadslagen införs en bestämmelse som under vissa förutsättningar möjliggör ett undantag från huvudregeln om att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el.

5.14 Åtskillnadsregler för operatörer av överföringsnät för vätgas (artikel 68 och 60)

Förslag

Förslag: En transmissionsnätsoperatör för vätgas får inte bedriva produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el. En transmissionsnätsoperatör för vätgas ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el. En transmissionsnätsoperatör för vätgas får heller inte utöva kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med vätgas. Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en transmissionsnätsoperatör för vätgas får heller inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el. Den som ensam eller tillsammans med någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos en transmissionsnätsoperatör för vätgas, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el. En styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör för vätgas får inte samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller vätgas.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos transmissionsnätsoperatör, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas, vätgas eller el, ska inte få utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör för vätgas.

Åtskillnadsregler i direktivet

Medlemsstaterna ska från och med den 5 augusti 2026 säkerställa att transmissionsnätsoperatörer för vätgas (HTNO), är åtskilda i enlighet med de regler för systemansvariga för överföringssystem för naturgas som anges i artikel 60 i direktivet. Huvudregeln gällande åtskillnad i direktivet är att ägaren och

brukaren av infrastruktur för överföring av gas inte får ägna sig åt vare sig produktion av eller handel med naturgas inklusive biogas, vätgas eller el. Medlemsstaten har dock, under vissa förutsättningar, möjlighet att på annat sätt än genom ägarmässig åtskillnad skapa åtskillnad mellan överföring å ena sidan och produktion och handel å den andra sidan. Genom lagregler på området kan en tillfredsställande åtskillnad skapas utan att ägaråtskillnad råder. Sverige har gällande systemansvarig för överföringssystem för naturgas valt huvudalternativet ägaråtskillnad.

Genomförande av åtskillnadsregler på den svenska naturgasmarknaden

När bestämmelserna om åtskillnad i direktiv 2009/73/EG genomfördes i svensk rätt gjordes en genomgång av de aktörer på den svenska naturgasmarknaden som skulle kunna komma i fråga som en systemansvarig för överföringssystem. Utifrån denna kartläggning valde lagstiftaren att tillämpa huvudregeln om ägaråtskillnad för svenska förhållanden. Så här resonerade lagstiftaren vid genomförandet av åtskillnadsregler i svensk lagstiftningen, prop. 2010/11:70, s. 182–188.

> En medlemsstat har enligt gasmarknadsdirektivet rätt att välja alternativet åtskilt ägande på sitt territorium. Om en medlemsstat har valt åtskilt ägande, eller om verksamheten bedrivs åtskilt av företaget, är det inte möjligt att i ett senare skede välja alternativet med en ISO enligt artikel 14 i direktivet eller en ”oberoende systemansvarig för överföring” (ITO) enligt kapitel IV. Medlemsstaten kan dock välja att tillämpa olika alternativ för effektiv åtskillnad för olika systemansvariga företag. För närvarande finns på den svenska naturgasmarknaden tre aktörer som kan komma att beröras av reglerna om effektiv åtskillnad. … Sverige har i princip möjlighet att få till stånd en systemansvarslösning i enlighet med gasmarknadsdirektivets krav för vertikalt integrerade företag genom att utse en ISO på det sätt som föreskrivs i artikel 9.8 a. Vidare följer av artikel 9.8 b att Sverige kan tillämpa ITO-alternativet för ett sådant företag. Om Sverige väljer en sådan lösning kan effektiv åtskillnad komma att genomföras på olika sätt i fråga om Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. NELGA (Den statliga utredning som utredde frågan om genomförandet av Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas i svensk rätt, Ei:anmärkning) har inte förespråkat någon sådan ordning utan rekommenderat TSO-lösningen. De remissinstanser som yttrat sig över utredningens betänkande i denna del har inte förordat någon annan lösning. NELGA har bedömt att det inte är en framkomlig väg att argumentera kring om det finns arrangemang som säkerställer ett mer effektivt oberoende än bestämmelserna i kapitel IV i gasmarknadsdirektivet. Det har sålunda inte genom NELGA:s arbete eller remissbehandlingen framkommit att det finns vägande skäl att välja en annan ordning för effektiv åtskillnad än TSO-lösningen. Som framhålls i skäl 8 till gasmarknadsdirektivet är detta också helt klart en effektiv och stabil metod för att lösa inbyggda intressekonflikter och säkra försörjningstryggheten. Artikel 9 i gasmarknadsdirektivet bör därför genomföras i Sverige genom en ordning där en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av produktion och handel i enlighet med direktivets bestämmelser om åtskilt ägande.

Regeringen utsåg den 1 juni 2013, med stöd av bemyndigande i naturgaslagen, Swedegas AB som systembalansansvarig för det västsvenska naturgassystemet (prop. 2013/14:74, s.13). Som nämnts tidigare i denna rapport hade Sverige inledningsvis ett delat systemansvar på naturgasmarknaden. Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) innehade en roll som innebar att affärsverket genomförde vissa av de uppgifter som vanligen utfördes av en systemansvarig för överföringssystem. Svenska kraftnät utförde den del av systemansvaret för överföringsverksamhet som gällde balansering. Svenska kraftnät var systemansvarig myndighet för det nationella naturgassystemet (numera det västsvenska naturgassystemet) enligt 7 kap. 1 § i den äldre naturgaslagen (2005:403). Detta ansvar innebar bland annat att säkerställa att balans kortsiktigt upprätthölls mellan inmatning och uttag av naturgas i systemet. I artikel 1 fjärde stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 fanns möjligheten för medlemsstaterna att inrätta ett organ som skulle genomföra en eller flera av de uppgifter som vanligen handhas av en systemansvarig för överföringssystem. Detta organ skulle certifieras enligt bestämmelser i gasmarknadsförordningen och utses i enlighet med artikel 10 i gasmarknadsdirektivet. En konsekvens av detta var att Svenska kraftnät skulle behandlas som en transmissionsnätsoperatör vid tillämpningen av bestämmelserna om certifiering. Även Svenska kraftnät behövde därför efterleva kraven på effektiv åtskillnad och certifieras för uppgifterna på naturgasmarknaden.

Terminologin i den svenska gaslagstiftningen

I direktivet används begreppet systemansvarig för överföringssystem för den systemansvarige på naturgasområdet. Denna benämning används dock inte i den svenska naturgaslagstiftningen. I stället används olika benämningar för den systemansvariga för överföringssystem. I naturgaslagen används *ett företag som bedriver överföring av naturgas* i de delar där åtskillnadsreglerna för den systemansvarige för överföringssystem genomförts i den svenska lagstiftningen. Exempelvis anges i 3 kap. 2 § naturgaslagen att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas. I lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag (certifieringslagen) används begreppet *transmissionsnätsoperatör* för att beskriva den systemansvariga för överföringssystem. Ei anser att den systemansvariga för överföringssystem bör ha en enhetlig benämning i den svenska gaslagstiftningen. Därför föreslår Ei att begreppet *transmissionsnätsoperatör*, som idag används i certifieringslagen, bör användas genomgående då den i den svenska översättningen av gasmarknadsdirektivet benämnda *systemansvariga för överföringssystem* åsyftas. Därigenom skapas en bättre tydlighet kring aktören transmissionsnätsoperatör och det blir i alla lägen klart vem som åsyftas. Att använda begreppet

transmissionsnätsoperatör innebär också att den svenska gaslagstiftningens terminologi närmar sig den som används i internationella sammanhang. I den engelska översättningen av elmarknadsdirektivet används benämningen *transmission system operator*.

När det kommer till det nya området i EU-lagstiftningen, vätgas, används i den svenska översättningen av gasmarknadsdirektivet begreppet *operatör av överföringsnät för vätgas* för det som på engelska benämns *hydrogen transmission network operator* (HTNO). Ei anser att begreppet *transmissionsnätsoperatör* också bör användas på vätgasområdet. För det fall specifika bestämmelser finns för transmissionsnätsoperatör på vätgasområdet kan tillägget *för vätgas* användas efter *transmissionsnätsoperatör* för att tydliggöra att bestämmelsen specifikt åsyftar vätgas och inte gäller för alla transmissionsnätsoperatörer oavsett gasslag.

Åtskillnad gällande transmissionsnätsoperatörer för vätgas

När nu åtskillnadsregler som finns för transmissionsnätsoperatörer på naturgasområdet ska genomföras också för transmissionsnätsoperatörer för vätgas är förutsättningarna annorlunda jämfört med då åtskillnadsreglerna skulle genomföras för naturgas. I Sverige finns inte något befintligt överföringsnät för vätgas eller operatör för ett sådant nät. Det finns inte någon vätgasmarknad att utgå från på det sätt som det fanns en naturgasmarknad när regler för naturgasmarknaden i Sverige skulle tas fram. Därmed finns inte heller samma utgångspunkt med existerande aktörer på marknaden när åtskillnadsmetod ska väljas. Det som är känt om en kommande svensk utbyggnad av överföringsnät för vätgas är att företaget Nordion H2 Energy aviserat planer på en framtida utbyggnad av överföringsnät för vätgas i Sverige. Någon ansökan om koncession enligt rörledningslagen har dock ännu inte inkommit till Ei. Det aktuella företaget, Nordion H2 Energy, har också deltagit som så kallad founding member (grundande medlem) i den EU-övergripande organisationen ENNOH som organiserar transmissionsnätsoperatörer för vätgas inom EU. Någon annan aktör har ännu inte, såvitt känt för Ei, uttalat något intresse för att bli transmissionsnätsoperatör för vätgas i Sverige.

Alternativ till ägaråtskillnad och val av lösning för svenska förhållanden

Enligt artikel 68 punkten 3 och 4 finns möjlighet att tillämpa andra system för åtskillnad än ägaråtskillnad och således inte tillämpa artikel 60 punkten 1 i direktivet. En medlemsstat får enligt artikel 68.3 besluta att inte tillämpa ägaråtskillnad för ett överföringsnät som tillhör ett vertikalt integrerat företag. Med ett vertikalt integrerat företag avses enligt artikel 2.43 i direktivet ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag eller ett vätgasföretag eller en grupp av vätgasföretag där samma person eller personer direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda

företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena överföring, distribution, vätgastransport, drift av vätgasterminaler, LNG (i den svenska naturgaslagstiftningen: förgasningsanläggning) eller lagring av naturgas eller vätgas och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas eller vätgas. En förutsättning för detta är att det fanns ett överföringsnät som tillhörde en sådan aktör den 4 augusti 2024. Något överföringsnät, dvs. transmissionsnät för vätgas som tillhör ett vertikalt integrerat företag finns inte i Sverige. Det finns inte några transmissionsnät för vätgas överhuvudtaget ännu. Därmed är inte det aktuella alternativet till ägaråtskillnad möjligt för svenska förhållanden. I artikel 68.4 i direktivet regleras ett annat alternativ till ägaråskillnad för transmissionsnätsoperatören för vätgas. I punkten anges att om ett överföringsnät för vätgas (transmissionsnät) tillhör en eller flera certifierade systemansvariga för naturgas får medlemsstaten besluta att inte tillämpa punkten 1 i artikeln som innebär att transmissionsnätsoperatören ska vara åtskild enligt bestämmelserna om ägaråtskillnad i artikel 60 i direktivet. I sådant fall får medlemsstaten utse en enhet som står under fullständig kontroll av den systemansvarige för överföringssystem (naturgas).

Ei konstaterar att tillämpningen enligt huvudregeln med ägaråtskillnad har fungerat väl för den svenska naturgasmarknaden. Samma princip tillämpas även för transmissionsnätsföretag för el i Sverige. Mot denna bakgrund bör systemet med ägaråtskillnad även tillämpas för transmissionsnätsoperatörer verksamma på den kommande vätgasmarknaden i Sverige. Regler om detta föreslås införas i den nya gasmarknadslagen.

5.15 Åtskillnadsregler för distributionsnätsoperatörer för gas och vätgas (artikel 46)

Förslag

Förslag: En distributionsnätsoperatör får inte bedriva handel med gas inklusive vätgas. En distributionsnätsoperatör för vätgas ska vara oberoende av företag som bedriver annan verksamhet utan samband med distribution eller vätgasdistribution, om denne inte ingår i samma företag som en distributionsnätsoperatör för gas som är undantagen från skyldigheten. En distributionsnätsoperatör för vätgas får heller inte utöva kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller vätgas, om denne inte ingår i samma företag som en distributionsnätsoperatör för gas som är undantagen från skyldigheten. Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en distributionsnätsoperatör för vätgas får heller inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller vätgas, utom om denne ingår i samma företag som en distributionsnätsoperatör för gas som är undantagen från skyldigheten. En styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en distributionsnätsoperatör för vätgas får inte samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver transmission, produktion av eller handel med naturgas eller vätgas.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller vätgas, ska inte få utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en distributionsnätsoperatör för vätgas.

En distributionsnätsoperatör för vätgas som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska upprätta en övervakningsplan och se till att planen följs.

Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål ska uppnås.

En distributionsnätsoperatör som är skyldig att upprätta en övervakningsplan ska årligen ge in en rapport till tillsynsmyndigheten gällande de åtgärder som vidtagits med anledning av övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras.

Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem och åtskillnad av operatörer av distributionsnät för vätgas

I artikel 46 i direktivet återfinns bestämmelser om åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem och åtskillnad av operatörer av distributionsnät för vätgas. Om den systemansvariga för distributionssystem eller operatören av distributionsnät för vätgas utgör en del av ett vertikalt integrerat företag ska denna åtminstone vad avser juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution eller vätgasdistribution.

Utnyttjande av undantag från vissa skyldigheter för distributionsnätsoperatörer

En medlemsstat har tidigare kunnat välja att inte tillämpa vissa åtskillnadsbestämmelser på integrerade naturgasföretag som hade färre än 100 000 ansluta kunder eller levererar till små, enskilda system. Sverige har valt att tillämpa ett undantag, som numera återfinns i artikel 46.2, på svenska distributionsnätsoperatörer för naturgas. Vissa åtskillnadskrav som normalt skulle ställas på både en transmissionsnätsoperatör och en distributionsnätsoperatör gäller bara för transmissionsnätsoperatören. I 3 kap. 2 a § naturgaslagen finns exempelvis en bestämmelse om att en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas eller el. Den bestämmelsen gäller inte för en distributionsnätsoperatör. Vidare är distributionsnätsoperatörer i Sverige undantagna från bestämmelsen som återfinns i 3 kap. 2d § naturgaslagen om att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos operatören inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el.

I artikel 46.4 i det nya direktivet stadgas att om en systemansvarig för distributionssystem omfattas av ett undantag den 4 augusti 2024 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkterna 1, 2 och 3 (i artikel 46) på en operatör av distributionsnät för vätgas inom samma företag, förutsatt att det sammanlagda antalet anslutna kunder hos den systemansvariga för distributionssystem och operatören av distributionsnät för vätgas förblir lägre än 100 000. Det är enligt Ei lämpligt att utnyttja möjligheten till undantag så att de undantag som gäller för distributionsnätsoperatörer för naturgas också ska gälla för distributionsnätsoperatörer för vätgas som ingår i samma företag. En operatör av distributionsnät för vätgas som inte ingår i samma företag som en distributionsnätsoperatör som är undantagen kan dock inte få något undantag från de åtskillnadsbestämmelser som återfinns i artikel 46 i direktivet. Bestämmelser om skyldigheter för sådana distributionsnätoperatörer måste därför införas i svensk rätt.

Övervakningsplan

Redan idag finns i den svenska naturgaslagstiftningen krav på att en distributionsnätsoperatör för naturgas som ingår i samma koncern som ett företag

som bedriver produktion av eller handel med gas ska upprätta en övervakningsplan och se till att planen följs. Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål ska uppnås.

En motsvarande bestämmelse, också för en distributionsnätsoperatör för vätgas, föreslås i den nya gasmarknadslagen.

En distributionsnätsoperatör som är skyldig att upprätta en övervakningsplan ska utse en övervakningsansvarig, som självständigt ska bevaka att planen upprättas och följs.

Den övervakningsansvarige ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får vägra att godkänna den övervakningsansvarige endast på grund av bristande oberoende eller yrkesmässig kapacitet.

5.16 Åtskillnadsregler för operatörer av lagringsanläggningar för vätgas (artikel 62)

Förslag

Förslag: I huvudsak samma åtskillnadsregler som idag gäller för en innehavare av en lagringsanläggning för naturgas och en innehavare av förgasningsanläggning ska också gälla för en innehavare av lagringsanläggning för vätgas.

En innehavare av lagringsanläggning för vätgas som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska upprätta en övervakningsplan.

En innehavare av lagringsanläggning för vätgas är skyldig att upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits med anledning av upprättad övervakningsplan. Rapporten ska ges in till tillsynsmyndigheten och i samband med det offentliggöras av den som ger in den.

Åtskillnadsregler för innehavare av lagringsanläggningar för vätgas m.fl.

I huvudsak samma åtskillnadsregler som idag gäller för en innehavare av en lagringsanläggning för naturgas ska också gälla för en innehavare av lagringsanläggning för vätgas (i den svenska översättningen av direktivet kallad operatör av lagringsanläggning för vätgas).

I samband med att åtskillnadsbestämmelserna i 4 kap. i den nuvarande naturgaslagen för innehavare av lagringsanläggning och innehavare av förgasningsanläggning flyttas över till den nya gasmarknadslagen görs vissa

ändringar i bestämmelserna. Vissa av de nuvarande bestämmelserna skrivs om eller går helt eller devis upp i andra bestämmelser. Åtskillnadsbestämmelser för samtliga berörda aktörer på gasmarknaden samlas i ett gemensamt kapitel i den nya gasmarknadslagen.

Övervakningsplan

För en innehavare av lagringsanläggning för vätgas som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska samma krav på att upprätta en övervakningsplan gälla som för en innehavare av lagringsanläggning för gas.

5.17 Vissa undantag för vätgasnät inom område som används för industriell eller kommersiell verksamhet (artikel 52)

Förslag

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska i vissa fall kunna besluta om undantag från följande krav:

● Kravet på att inte bedriva viss annan verksamhet,

● Kravet på oberoende från viss annan verksamhet,

● Kravet på att inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot viss annan verksamhet,

● Kravet på att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör eller en distributionsnätsoperatör för vätgas inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas, och

● Kravet på certifiering för en transmissionsnätsoperatör.

Undantag ska kunna medges för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område under förutsättning att

1. det inte omfattar sammanlänkningar för vätgas,

2. det inte är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett vätgasnät som omfattas av ett redan beviljat undantag,

3. det i första hand ska användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till detta nät, och

4. det inte är anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna § och som drivs av samma operatör av vätgasnät.

Tillsynsmyndigheten ska besluta om att återkalla ett meddelat undantag om tillsynsmyndigheten konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten påverkas negativt, eller om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt.

Vart sjunde år från beviljandet av ett undantag ska tillsynsmyndigheten offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, på vätgasinfrastrukturen och på utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten.

Överväganden

Enligt artikel 52 får en medlemsstat bevilja undantag från artiklarna 68 och 71 eller från artikel 46 för vätgasnät som överför vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område. De aktuella artiklarna som är möjliga att medge undantag ifrån avser krav på åtskillnad och certifiering. Under hela undantagets giltighetstid för vätgasnätet som överför vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område måste nätet uppfylla ett antal villkor.

Som angetts ovan är artikel 52 inte tvingande för medlemsstaten utan får genomföras. För att underlätta etableringen av vätgasinfrastruktur i Sverige bör möjlighet till det aktuella undantaget införas i svensk lagstiftning. Tillsynsmyndigheten bör därför i vissa fall kunna besluta om undantag från vissa skyldigheter för en transmissionsnätsoperatör eller distributionsnätsoperatör som driver ett vätgasnät inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område. De krav som det ska kunna medges undantag ifrån är:

- Kravet att inte bedriva viss annan verksamhet,
- Kravet på oberoende från viss annan verksamhet,
- Kravet på att inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot viss annan verksamhet,
- Kravet på att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör eller en distributionsnätsoperatör för vätgas inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas, och
- Kravet på certifiering för en transmissionsnätsoperatör.

Undantag bör kunna medges för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område under förutsättning att

- det inte omfattar sammanlänkningar för vätgas,
- det inte är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett vätgasnät som omfattas av ett redan beviljat undantag,
- det i första hand ska användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till detta nät, och

- det inte är anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna § och som drivs av samma operatör av vätgasnät.

Tillsynsmyndigheten bör kunna besluta om att återkalla ett meddelat undantag om tillsynsmyndigheten konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten påverkas negativt, eller om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt. Vart sjunde år från beviljandet av ett undantag ska tillsynsmyndigheten offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, på vätgasinfrastrukturen och på utvecklingen och funktionen av marknaden för vätgas i unionen eller medlemsstaten.

5.18 Utseende och certifiering av transmissionsnätsoperatörer för vätgas (artikel 71)

Förslag

Förslag: Ett företag som vill verka som transmissionsnätsoperatör för vätgas ska certifieras. Ett företag måste vara certifierat innan företaget kan utses och godkännas som transmissionsnätsoperatör för vätgas. För att ett företag ska kunna bli certifierat måste företaget leva upp till krav gällande åtskillnad från viss annan verksamhet, nämligen produktion av eller handel med gas eller el. Kraven gällande certifiering av en transmissionsnätsoperatör för vätgas är desamma som de som idag gäller för transmissionsnätsoperatörer för naturgas enligt lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag. Den aktuella lagen inarbetas i den nya gasmarknadslagen och bestämmelserna om certifiering omfattar även transmissionsnätsoperatörer för vätgas.

Ett ytterligare krav för den som önskar bli certifierad som transmissionsnätsoperatör för vätgas är att denne dessutom bedöms vara lämplig ur allmän synpunkt att bedriva transmission för vätgas. Någon prövning huruvida den certifierade transmissionsnätsoperatören är lämplig ur allmän synpunkt görs då inte inom ramen för koncessionsprövningen, något som är fallet vid ansökan om koncession för transmissionsledningar för gas utom vätgas.

Certifiering av operatörer av överföringsnät för vätgas

Bestämmelser om certifiering av operatörer av överföringsnät för vätgas, på engelska förkortat HTNO, återfinns i artikel 71 i direktivet. Artikelns bestämmelser är gemensamma för både systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas. Nationella bestämmelser om certifiering av systemansvariga för överföringssystem, i svensk rätt certifiering av

transmissionsnätsoperatörer, återfinns i lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag (certifieringslagen). Ei föreslår att lagens bestämmelser flyttas över till den nya gasmarknadslagen. Samtidigt utökas lagens tillämpningsområde på så sätt att bestämmelser som gäller för transmissionsnätsoperatörer för gas utom vätgas också ska gälla för transmissionsnätsoperatörer för vätgas.

Certifieringsförfarandets utgångspunkt är att säkerställa att den som önskar bli certifierad som transmissionsnätsoperatör är åtskild från verksamhet med produktion av eller handel med gas eller el.

Sökandens allmänna lämplighet

I den svenska certifieringslagen finns inte några särskilda bestämmelser om aktörens allmänna lämplighet. I Sverige görs denna prövning på el- och naturgasmarknaden i samband med att ett företag ansöker om koncession för en viss ledning. Ei föreslår att för transmissionsnätsoperatörer för vätgas bör denna första lämplighetsprövning göras i samband med certifieringsprocessen och inte då ett certifierat företag ansöker om koncession. Fördelen med en sådan ordning är att lämplighetsprövningen av företaget då redan gjorts i samband med certifieringen och att tillsynsmyndighetens prövning av en tillståndsansökan för en viss ledning då kan bli mer koncentrerad till själva transmissionsledningen. Tiden för prövning av koncession kan sannolikt tidsmässigt hållas kortare om prövningen av sökandens allmänna lämplighet redan gjorts i annat sammanhang.

Utöver motsvarande bestämmelser som i dag gäller vid certifiering av transmissionsnätsoperatörer för gas utom vätgas ska därför certifieringsbestämmelserna för transmissionsnätsoperatörer för vätgas kompletteras med bestämmelse om prövning av operatörens allmänna lämplighet. En sådan prövning bör innehålla moment såsom finansiell styrka, erfarenhet från gasverksamhet och gasmarknad, personella resurser och beredskapsorganisation. Tillsynsmyndigheten bör vid prövning av huruvida sökanden är lämplig ur allmän synpunkt bland annat bedöma huruvida operatören i sin organisation har tillräcklig kunskap om transmission av vätgas och regelverket som gäller för sådan verksamhet. Den ska också bedöma om operatören har tillräckliga resurser och kapital för att kunna bedriva verksamheten. I bedömningen bör även sökandens allmänna kompetens och utformningen av den organisation som ska bedriva transmissionsnätsverksamheten vägas in. Om sökanden, eller företrädare för företaget som ansöker, tidigare har bedrivit annan tillståndspliktig verksamhet, bör också sökandens eller företrädarens tidigare agerande i annan verksamhet vägas in i prövningen av huruvida operatören är lämplig ur allmän synpunkt.

Bestämmelsen om sökandens allmänna lämplighet hanteras både för företag som bedriver elnätsverksamhet och företag som bedriver överföring av naturgas inom ramen för koncessionsprövningen. Denna tillståndsprövning bygger på nationella

regler och är inte hämtade från den gemensamma EU-lagstiftningen. I förarbetena gällande bestämmelserna för koncessionsprövning av elektriska anläggningar, prop. 1996/97:136 s. 125, framgår följande avseende begreppet lämplig ur allmän synpunkt.

> Vid lämplighetsprövningen enligt 2 kap. 10 § ellagen, ska myndigheten ta hänsyn till sökandens allmänna kompetens och utformningen av den organisation som ska handha nätverksamheten. Vad gäller bedömningen om sökanden är lämplig att bedriva nätverksamhet inom det begärda området ska sökandens organisation vara avpassad för just det enskilda området. Faktorer som ska vara vägledande är nätföretagets effektivitet, omfattning och därtill hörande möjligheter att hålla sig med kompetent personal, beredskapsorganisation m.m. eller, alternativt, förutsättningarna att klara dessa funktioner tillsammans med angränsande nätföretag.

5.19 Undantag från bestämmelser om certifiering och åtskillnad för vätgasnät i isolerade områden (artikel 87)

Förslag

Förslag: Efter ansökan från transmissions- respektive distributionsnätsoperatörer som driver eller avser att driva verksamhet i Övre Norrland får regeringen besluta om undantag från bestämmelser om åtskillnad och, särskilt beträffande transmissionsnätsoperatörer, certifiering (artiklarna 46, 68 och 71). Undantaget ska gälla 15 år från det att undantaget beviljas, dock som längst till 31 december 2044. Ett undantag ska under vissa förutsättningar kunna återkallas i förtid. Ett beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt får regeringen återkalla undantaget. Regeringen ska återkalla ett undantag om grundförutsättningarna för beviljat undantag ändras.

Överväganden

Enligt artikel 87 får medlemsstaterna bevilja undantag från tillämpningen av artiklarna 46, 68 eller 71 för vätgasnät i de yttersta randområdena i den mening som avses i artikel 349 i EUF-fördraget och i isolerade områden med vissa Nuts 2- och Nuts 3-koder i nomenklaturen för statistiska territoriella enheter (NUTS) som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 (52). För svenskt vidkommande innebär det möjlighet till undantag för vätgasnät

belägna i Övre Norrland (NUTS 2 SE33). Varje undantag som beviljas ska offentliggöras och anmälas till kommissionen.

Ett undantag som beviljas ska upphöra att gälla 15 år från den dag då det beviljats. Efter den 31 december 2044 får det inte finnas några undantag. Ett svenskt undantag ska återkallas om ett vätgasnät som omfattas av undantag utvidgas bortom det isolerade området eller ansluts till vätgasnät utanför området. Regeringen ska anmäla beslut om undantag från en eller flera skyldigheter för operatör med vätgasnät i Övre Norrland (NUTS 2 SE33) till Europeiska kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år från dagen för beviljandet av ett undantag, eller på en motiverad begäran från kommissionen, offentliggöra en bedömning av det meddelade undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten efter en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen i Sverige hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i Sverige eller unionen påverkas negativt får regeringen återkalla undantaget. Det ska inte föreligga något absolut krav på att regeringen återkallar meddelat undantag efter tillsynsmyndighetens bedömning.

Den nya gasmarknadslagen bör innehålla bestämmelser som ger regeringen rätt att besluta om undantag från bestämmelserna i artikel 46, 68 och 71. Bestämmelserna i dessa artiklar rör åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas (46), åtskillnad av operatörer av överföringsnät för vätgas (68) och utseende och certifiering av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas (71).

5.20 Redovisning och revison av företag som bedriver överföring eller distribution av vätgas m. fl. (artikel 70, 74 och 75)

Förslag

Förslag: Ett företag som bedriver transmission eller distribution av vätgas ska ekonomiskt redovisa sådan verksamhet skilt från annan verksamhet. En revisor i ett företag som bedriver överföring eller distribution av vätgas ska göra en särskild granskning av redovisningen av den aktuella verksamheten. Revisorn ska dessutom årligen i ett särskilt intyg avge ett utlåtande i frågan om redovisningen av verksamheten skett enligt gällande bestämmelser. Företaget som är föremål för revisionen ska lämna in intyget till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten ska få meddela ytterligare föreskrifter om redovisning av verksamhet som rör företag som bedriver transmission eller distribution av vätgas samt om skyldigheten för ett sådant företag att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten. Regeringen ska få meddela föreskrifter om revision av företag som bedriver transmission eller distribution av vätgas.

Kravet på särredovisning av verksamhet ska även gälla för sådan verksamhet som bedrivs av operatörer av vätgasterminaler och innehavare av lagringsanläggningar för vätgas.

Redovisning och revision gällande operatörer för vätgas

Kraven på särredovisning och revision som idag återfinns i naturgaslagen förs in i den nya gasmarknadslagen. För att genomföra artikel 70, 74 och 75 i direktivet införs också bestämmelser om att transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för vätgas ska särredovisa sin verksamhet enligt motsvarande regler som idag gäller för naturgasföretag. Kraven på särredovisning ska även gälla för operatörer av vätgasterminaler och innehavare av lagringsanläggningar för vätgas.

5.21 Förbud mot spridande av kommersiellt känsliga uppgifter (artikel 40 och 54)

Förslag

Förslag: Nuvarande bestämmelser om förbud mot spridande av kommersiellt känsliga uppgifter i naturgaslagen flyttas omarbetade över till den nya gasmarknadslagen. Bestämmelserna ska också omfatta transmissionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsoperatörer för vätgas, innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler.

Om en transmissionsnätsoperatör för gas eller distributionsnätsoperatör för vätgas, en innehavare av lagringsanläggning eller operatör av en vätgasterminal driver även annan verksamhet än transmission eller distribution, lagring eller drift av vätgasterminal ska operatören säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen eller distributionen, lagring eller drift av vätgasterminal inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet.

Om operatören eller innehavaren ingår i en koncern, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av vätgas eller distribution av vätgas, lagring och drift av vätgasterminal inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet.

Kravet på att säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet ska inte hindra att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av vätgas eller distribution av vätgas, lagring eller drift av vätgasterminal görs tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

Kommersiellt känsliga uppgifter i verksamheten

I dag finns det i 3 kap. 2f § i naturgaslagen bestämmelser om att en transmissionsnätsoperatör för naturgas som även bedriver annan verksamhet måste säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionsverksamheten inte görs tillgänglig för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet. Om en transmissionsnätsoperatör ingår i en koncern, ska operatören säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet. De aktuella bestämmelserna ska dock inte hindra att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission görs tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion. Motsvarande bestämmelser för innehavare av lagringsanläggning och innehavare av förgasningsanläggning finns i 4 kap. 2c § och 4 kap. 2d § naturgaslagen.

Bestämmelserna är ett genomförande av de bestämmelser som nu återfinns i artikel 40 i det nya gasmarknadsdirektivet.

I artikel 54 i gasmarknadsdirektivet återfinns bestämmelser om förbud om spridande av kommersiellt känsliga uppgifter. Kretsen av operatörer som ska omfattas av förbud mot att sprida kommersiellt känsliga uppgifter utökas, genom artikeln, också till transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer för vätgas, operatörer för lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler. Bestämmelser motsvarande de som idag finns i 3 kap. 2 f § och 4 kap. 2c § och 4 kap. 2d § naturgaslagen bör införas i den nya gasmarknadslagen också för transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer för vätgas, operatörer för lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler.

5.22 Samarbete mellan transmissions- och distributionsnätsoperatörer för naturgas (artikel 39.3 och artikel 44.7)

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i den nya gasmarknadslagen som innebär att transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer för gas utom vätgas får en skyldighet att samarbeta för att säkerställa att marknadsaktörerna som är anslutna till operatörernas nät kan delta på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna som distributionsnätet tillhör eller är anslutet till.

Samarbete mellan systemansvariga

Artikel 39.3 i gasmarknadsdirektivet är ny och saknar motsvarighet i direktiv 2009/73/EG. Denna punkt anger att systemansvariga för överföringssystem (transmissionsnätsoperatör i den svenska naturgaslagstiftningen) ska samarbeta med systemansvariga för distributionssystem (i den svenska naturgaslagstiftningen används begreppet distributionsnätsoperatör) så att de marknadsaktörer som är anslutna till deras nät faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna. En bestämmelse om detta saknas i naturgaslagstiftningen.

Omvänt finns i artikel 44.7 i gasmarknadsdirektivet en skyldighet för distributionsnätsoperatörer att samarbeta med transmissionsnätsoperatörer. I det fallet är syftet med samarbetet att säkerställa att marknadsaktörerna som är anslutna till distributionsnätsoperatörens infrastruktur faktiskt deltar på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna för det inmatnings- och uttagssystem som distributionsnätet tillhör eller är anslutet till. En bestämmelse om detta saknas i den svenska naturgaslagstiftningen. En gemensam bestämmelse om skyldighet

för operatörer att samarbeta i syfte att säkerställa att marknadsaktörer som är anslutna till operatörernas gassystem faktiskt kan delta på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna bör därför införas i den nya gasmarknadslagen.

5.23 Balansavtal för gas utom vätgas och tillsynsmyndighetens godkännande av sådana avtal (artikel 39.5 och artikel 78.7 c))

Förslag

Förslag: Villkoren i ett balansavtal ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Villkoren ska därutöver ge gasanvändaren lämpliga incitament att balansera inmatning och uttag på ett effektivt sätt.

Den systembalansvarige får inte ingå balansavtal med balansansvariga innan tillsynsmyndigheten godkänt de metoder som använts för att ta fram avtalen. Tillsynsmyndigheten ska godkänna metoderna om de kan antas leda till att avtalen uppfyller de aktuella kraven på villkorens utformning.

Tillsynsmyndigheten kan begära ändring av metoden för att godkänna den. Vid begäran om ändring av metoden ska den systembalansansvarige inom två månader efter tillsynsmyndighetens begäran lämna in ett förslag till ändrad metod för godkännande.

Nuvarande bestämmelser i 7 kap. naturgaslagen tas in i den nya föreslagna gasmarknadslagen som ett kapitel 8. Nya underrubriker tillförs i kapitlet och ändrad disposition av vissa paragraf föreslås.

Bakgrund

År 2013 tog det privata bolaget Swedegas AB över systembalansansvaret för det västsvenska naturgassystemet. Tidigare hade Affärsverket svenska kraftnät varit systemansvarig myndighet för det nationella naturgassystemet (numera det västsvenska naturgassystemet). I samband med att Swedegas AB tog över uppgiften ändrades bestämmelserna i den svenska naturgaslagen gällande tillsynsmyndighetens förhandsprövning av balansavtal på så sätt att tillsynsmyndigheten i förväg inte bara skulle pröva metoden för att ta fram balansansvarsavtalet utan prövningen skulle utökas till att avse de enskilda villkoren i avtalet. Av förarbetena då naturgaslagen ändrades framgår följande gällande förhandsgodkännande av villkoren i balansansvarsavtalen (prop. 2012/13:85, s. 69):

> Med anledning av att en privat aktör kan komma att få uppdraget att vara systembalansansvarig bör tillsynsmyndighetens kontroll över innehållet i balansavtalen skärpas. Regeringen föreslår därför att tillsynsmyndighetens

förhandsprövning av balansavtalen enligt 7 kap. 5 § naturgaslagen ska avse villkoren i avtalen och inte som i dag de metoder som används för att utforma villkoren.

En skandinavisk harmonisering av regelverket

År 2019 skapades en gemensam balanseringszon med Danmark, Joint Balancing Zone (JBZ). I samband med Ei:s prövning av balansavtalet som gemensamt skulle tillämpas både av Swedegas AB för det västsvenska naturgassystemet och Energinet.dk för det danska naturgassystemet blev det tydligt att de båda länderna hade genomfört gasmarknadsdirektivet på olika sätt. I Danmark skulle tillsynsmyndigheten, Forsyningstilsynet, metodgodkänna avtalet medan den svenska tillsynsmyndigheten, Ei, skulle pröva enskilda avtalsvillkor i samma avtal. Inledningsvis, då Svenska kraftnät var systemansvarig myndighet för det nationella naturgassystemet, hade både Danmark och Sverige genomfört artikel 41.6 b) i direktivet på så sätt att tillsynsmyndigheten skulle godkänna metoden för balansavtalet innan det fick börja tillämpas. Det var, som nämnts ovan, i samband med att Swedegas AB tog över rollen som systembalansansvarig för det västsvenska naturgassystemet som de svenska reglerna skärptes på så sätt att tillsynsmyndigheten, i stället för att pröva metoden, skulle pröva de enskilda avtalsvillkoren.

Med hänsyn till att Swedegas AB på ett tillfredsställande sätt verkat i rollen som systembalansansvarig för det västsvenska naturgassystemet i över 10 år finns inte längre samma incitament att fortsätta med ordningen att den svenska tillsynsmyndigheten ska pröva enskilda avtalsvillkor innan ett balansavtal får börja tillämpas. Med den gemensamma balanseringszonen som upprättats mellan Sverige och Danmark år 2019 blir det märkligt att den danska och den svenska tillsynsmyndigheten prövar samma balansavtal på olika sätt. Därför föreslås att det svenska regelverket ändras så att tillsynsmyndigheten i stället ska metodgodkänna balansavtalet innan det får börja tillämpas. Därigenom harmoniseras det svenska och det danska regelverket på området. För svenskt vidkommande skulle lagändringen innebära en återgång till tidigare nationella regler som gällde då Svenska kraftnät var systemansvarig myndighet och ansvarade för att balansen kortsiktigt upprätthölls mellan inmatning och uttag av naturgas i det nationella naturgassystemet. Ei föreslår därför att det införs bestämmelser i den nya gasmarknadslagen om att tillsynsmyndigheten ska godkänna metoderna för balansavtalet innan det får ingås.

I sammanhanget kan nämnas att när det gäller operatörer av vätgasnät ska dessa ansvara för balans i sina nät från och med den 1 januari 2033, eller från och med ett tidigare datum om detta föreskrivs av tillsynsmyndigheten (artikel 50.4 i direktivet). Därför införs inte något system med förhandsgodkännande av balansavtal för vätgasnät i Sverige för tillfället.

Balansavtalens utformning

I nuvarande 7 kap. 5 § naturgaslagen anges att villkoren i balansavtalen ska vara objektiva och icke-diskriminerande. I den nya gasmarknadslagen föreslås att villkoren i balansavtalen utöver kravet på att de ska vara objektiva och icke-diskriminerande också ska ge gasanvändaren lämpliga incitament att balansera inmatning och uttag på ett effektivt sätt. Genom denna justering av kraven på balansavtalens utformning anpassas den nationella lagstiftningen bättre till gasmarknadsdirektivets krav. Bestämmelser om balanstjänster, utformning av avtal för sådana tjänster och tillsynsmyndighetens förhandsprövning återfinns i artikel 39.5 och artikel 78.7 c) i gasmarknadsdirektivet.

Vad händer om tillsynsmyndigheten inte godkänner metoden som legat till grund för balansavtalet?

Om tillsynsmyndigheten vid sin prövning bedömer att metoden för balansavtalet inte kan godkännas ska tillsynsmyndigheten kunna begära ändring av metoden. Den systembalansansvarige ska då inom två månader från det att tillsynsmyndighetens begärde ändring av metoden komma in med en ändrad metod och balansavtal till tillsynsmyndigheten för godkännande. Tvåmånadersfristen, för att inkomma med ändrad metod, tillämpas redan idag i annan europeisk energilagstiftning. Ett exempel är artikel 9.12 i förordning (EU) 2015/1222 där berörda systemansvariga för överföringssystemen eller nominerade elmarknadsoperatörerna inom två månader efter tillsynsmyndigheternas begäran ska lämna in förslag till ändrade villkor eller metoder för godkännande.

5.24 Transmissions- och distributionsnätsoperatörers skyldigheter gentemot gasanvändare

Förslag

Förslag: Nuvarande bestämmelser i 8 kap. naturgaslagen om avtalsinnehåll mellan den som bedriver överföring av gas och gasanvändare och om förbudet mot att debitera för fakturor flyttas till kapitlet om transmissions- och distributionsnätsoperatörernas skyldigheter. Bestämmelsen i 8 kap. 18 § i naturgaslagen om skyldigheter att lämna vissa uppgifter på sin webbplats begränsas till att omfatta distributionsnätsoperatörer som överför gas till konsumenter.

En bestämmelse införs om att en distributionsnätsoperatörs faktura till en gasanvändare ska vara tydlig och innehålla information om

1. operatörens namn, adress, webbplats samt kontaktuppgifter inklusive telefonnummer och e-postadress till kundtjänst
2. vilket belopp som ska betalas och förfallodag,
3. uppmätt förbrukning,
4. anläggningsnummer,
5. avgiftens beteckning.

En bestämmelse införs med bemyndigande till regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela ytterligare föreskrifter om operatörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för operatörer att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

Befintliga bestämmelser om leverans i 7 kap. och 8 kap. naturgaslagen flyttas till ett kapitel som rör leverans av gas.

Bestämmelserna om avbrott m.m. i 8 kap. 3–12 §§ flyttas till ett eget kapitel tillsammans med nya bestämmelser om avstängning vid utfasning av naturgas.

Skyldigheter gentemot gasanvändare för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer

Naturgaslagen innehåller bestämmelser om avtalsinnehåll (8 kap. 14 § naturgaslagen) och om förbud mot att debitera en avgift för fakturering och fakturainnehåll (7 kap. 13 §). Bestämmelserna lämnas oförändrade, men begränsas till att omfatta operatörer, och flyttas till kapitlet i gasmarknadslagen som handlar om skyldigheter för den som överför gas. Bestämmelsen i 8 kap. 8 § naturgaslagen om skyldighet för företag som bedriver överföring av naturgas flyttas över till samma kapitel. Bestämmelsen bör begränsas till att omfatta distributionsnätsoperatörer, eftersom transmissionsnätsoperatörer inte har några

konsumenter anslutna till sina nät. Det finns inget skäl till att låta bestämmelsen omfatta samtliga gasanvändare. Direktivets krav i artikel 11 punkten 5 riktar sig mot leverantörer och innehåller inte något krav på att operatörer ska lämna motsvarande information. Bestämmelsen kan därför utformas utifrån vad som är lämpligt och rimligt.

Samtliga befintliga och nya bestämmelser som rör leverans av gas, dvs. bestämmelser som finns i artikel 11, 12, och 16 samt bilaga 1 samlas i ett kapitel.

Bestämmelserna i 8 kap. 3–12 §§ i naturgaslagen om avbrott m.m. berör både gasleverantörer och företag som överför gas och bör för tydlighetens skull införas i ett eget kapitel. I detta kapitel införs även nya bestämmelser om avstängning på grund av utfasning av naturgas.

I bilaga 1 finns angivet vad som ska finnas i en faktura till en slutkund. Bestämmelserna är allmänt hållna, men riktar sig framförallt till leverantörer och deras kunder. När det gäller naturgaslagens krav på innehållet i faktura från de som överför gas, dvs. operatörerna, är detta väl sparsmakat och för att gasanvändaren ska förstå vad fakturan avser bör den innehålla uppgift om

1 operatörens namn, adress, webbplats samt kontaktuppgifter inklusive telefonnummer och e-postadress till kundtjänst

2 vilket belopp som ska betalas och förfallodag,

3 uppmätt förbrukning,

4 anläggningsnummer, samt

5 avgiftens beteckning.

5.25 Avgifter för utlämnande av rapporterade mätvärden (artikel 22)

Förslag

Förslag: En gasanvändare får inte debiteras någon avgift för att dennes rapporterade mätvärden lämnas ut.

En avgift för utlämnande av uppgifter om gasanvändarens mätvärde till ett företag som gasanvändaren har utsett ska motsvara kostnaden för att tillhandahålla uppgifterna.

Uppgiftshantering och kostnader för gasanvändare

En gasanvändare ska inte få debiteras några särskilda kostnader för att dennes rapporterade mätvärden lämnas ut.

Enligt artikel 22 punkten 5 i direktivet får slutkunder inte debiteras några extra kostnader för att deras uppgifter lämnas ut eller för en begäran om att uppgifterna ska offentliggöras. Det är oklart vad som menas med extra kostnader, men det torde syfta på kostnader som i så fall särskilt skulle påföras gasanvändaren för att någon begär att få eller får del av gasanvändarens mätuppgifter. Den svenska lagstiftningen bör tydliggöras genom en särskild bestämmelse om att en gasanvändare inte får debiteras någon avgift för att dennes rapporterade mätvärden lämnas ut.

Avgift för utlämnande av gasanvändarens mätvärden

Idag finns bestämmelser i 3 kap. 7 och 7a §§ naturgaslagen om att den som bedriver överföring av naturgas är skyldig att utföra mätning av överförd naturgas och rapportera resultaten av mätningen. Rapporteringen av mätresultat ska ske till den systembalansansvarige, till berörda andra företag som bedriver överföring, naturgaskunder, balansansvariga och leverantörer av naturgas. På begäran ska rapportering dessutom ske till ett företag som gasanvändaren har utsett. Ett sådant företag kan till exempel vara ett tjänsteföretag som tillhandahåller en tjänst till gasanvändaren där uppgift om gasanvändarens mät- och förbrukningsuppgifter är en förutsättning för tjänsten. För det fall den rapporteringsskyldige tar ut en avgift då gasanvändarens mätuppgifter lämnas ut till ett företag som gasanvändaren utsett är det idag oreglerat hur en sådan avgift ska vara utformad. En bestämmelse bör införas i den nya gasmarknadslagen som anger kriterierna för ett sådant avgiftsuttag. Om den som bedriver överföring av gas, på begäran lämnar ut gasanvändarens mätuppgifter till ett företag som gasanvändaren har utsett, ska en eventuell avgift för detta utlämnande spegla de kostnader som den rapporteringsskyldige har för att tillhandahålla de aktuella uppgifterna.

5.26 Bestämmelser om leverans av gas (artikel 11)

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att ett avtal mellan en gasanvändare och en leverantör av gas ska innehålla de uppgifter som räknas upp i artikel 11.3. En bestämmelse införs om att gasleverantören ska ange avtalsvillkoren på ett enkelt och begripligt sätt och tillhandahålla en sammanfattning av avtalsvillkoren på ett enkelt och begripligt sätt.

En bestämmelse införs om att företagskunder ska underrättas om ändringar i avtalsvillkoren och rätten att säga upp avtalet senast två veckor innan ändringen. Nuvarande tvåmånadersgräns för konsumenter i naturgaslagen behålls och införs i den nya gasmarknadslagen.

En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att gasleverantörer som tecknar avtal med gasanvändare ska på sina webbplatser lämna följande information om avtal som företaget tillämpar för leverans av naturgas och biogas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt:

1. gasanvändarens rättigheter,

tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster, för naturgas och vätgas, samt annan viktig avtalsinformation,

om priset är fast eller rörligt,

hur användaren ska gå till väga för att lämna klagomål,

vilka organ gasanvändaren kan vända sig till för information eller tvistlösning, och

oberoende användarrådgivning, där gasanvändarna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.

Gasleverantörer ska på eller i samband med fakturor till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt antingen lämna den information som anges i föregående stycke eller hänvisa till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt.

Ett bemyndigande införs till regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, om att kunna meddela närmare föreskrifter om den information som ska lämnas.

Krav på avtalsinnehåll enligt artikel 11

Förslag: En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att ett avtal mellan en gasanvändare och en leverantör av gas ska innehålla de uppgifter som räknas upp i artikel 11.3. En bestämmelse införs om att gasleverantören ska ange avtalsvillkoren på ett enkelt och begripligt sätt och tillhandahålla en sammanfattning av avtalsvillkoren på ett enkelt och begripligt sätt.

En bestämmelse införs om att företagskunder ska underrättas om ändringar i avtalsvillkoren och rätten att säga upp avtalet senast två veckor innan ändringen. Nuvarande tvåmånadersgräns för konsumenter i naturgaslagen behålls och införs i den nya gasmarknadslagen.

En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att gasleverantörer som tecknar avtal med gasanvändare ska på sina webbplatser lämna följande information om avtal som företaget tillämpar för leverans av naturgas och biogas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt

2. gasanvändarens rättigheter,
3. tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster, för naturgas och vätgas, samt annan viktig avtalsinformation,
4. priset är fast eller rörligt,
5. hur användaren ska gå till väga för att lämna klagomål,
6. vilka organ gasanvändaren kan vända sig till för information eller tvistlösning, och
7. oberoende användarrådgivning, där gasanvändarna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.

Gasleverantörer ska på eller i samband med fakturor till förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt antingen lämna den information som anges i föregående stycke eller hänvisa till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt.

En bemyndigande införs till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om att kunna meddela närmare föreskrifter om den information som ska lämnas.

En bestämmelse införs om att gasanvändare ska ha tillgång till ett brett val av betalningssätt och att dessa inte får medföra diskriminering mellan kunder samt att avgifter för betalningssätt ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionerliga och får inte överskrida betalningsmottagarens direkta kostnader.

En bestämmelse införs om att gasleverantören ska erbjuda konsumenter information om alternativ för att undvika avstängning i god tid före den planerade avstängningen.

Ei föreslår följande ändringar för att Sverige ska leva upp till artikel 11 i gasmarknadsdirektivet. Befintliga bestämmelser i naturgaslagen förs in i den nya gasmarknadslagen. Samtliga bestämmelser som rör gasanvändare (slutkunder) inklusive konsumentbestämmelser samlas i ett kapitel.

I 8 kap. 13 § 1–11 naturgaslagen finns idag bestämmelser om vilka uppgifter ett avtal mellan en konsument och en leverantör av naturgas ska innehålla. För att uppfylla kraven i artikel 11 bör den nya gasmarknadslagen innehålla krav på följande uppgifter i avtalet mellan gasanvändare och gasleverantör:

1 namn, e-postadress och jourtelefonnummer till kundtjänst,

produktens namn och tariffens beteckning (när de tjänster som tillhandahålls beskrivs),

när avtalet träffas och vid vilken tidpunkt naturgasleverantören planerar att överta leveranserna till gasanvändaren,

på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga tariffer, underhållskostnader och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas,

avtalets löptid samt villkoren för att förlänga och säga upp avtalet, inklusive eventuella kombinationserbjudanden,

tydliga, objektiva, offentliggjorda och kontrollerbara åtaganden från gashandlaren om miljöprestanda, inbegripet i förekommande fall koldioxidutsläpp, lyfts fram som ett viktigt inslag. När det gäller leverans av förnybar gas och koldioxidsnål gas ska den förnybara gas och koldioxidsnåla gas som levereras certifieras i enlighet med artikel 9,

hur och var ett klagomål kan lämnas

i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av naturgas eller vätgas,

Informationen om avtalsvillkoren ska ges på ett konsumentvänligt, tydligt och otvetydigt språk,

Information om leverantören av produkter eller tjänster, och priset på dessa produkter eller tjänster, som är kopplade till eller kombinerade med leverans av gas ska tillhandahållas innan avtalet ingås.

Ei föreslår att bestämmelserna införs med en mindre anpassning så att terminologin och ordval liknar den i ellagen. I artikel 11 punkten 3 anges kontaktuppgifter. I dessa bör ingå uppgift om webbplats på samma sätt som i 8

kap. 13 § 1 p. naturgaslagen. Jourtelefonnummer behöver inte anges, det är tillräckligt med telefonnummer till kundtjänst. I punkten 2 anges att leverantörens underhållskostnader ska framgå av avtalet. Det är oklart vad som avses med underhållskostnader. En gasleverantör torde inte ha några underhållskostnader i förhållande till gasanvändaren. Under alla förhållanden är det en kostnad för leverantören som ersätts genom det avtalade priset. Således föreslås att underhållskostnader inte behöver anges i avtalet.

Slutkunder ska tillhandahållas en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett koncist och enkelt språk. Medlemsstaterna ska kräva att gasleverantören använder gängse terminologi.

Med gängse terminologi avses etablerade uttryck i lagstiftning och i branschen. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör få rätt att meddela föreskrifter om att gasleverantörer ska vara skyldiga att lämna viss information till gasanvändare på sina webbplatser eller på något annat sätt,
vilka delar av avtalsinnehållet som ska finnas med i den sammanfattning som gasleverantörer ska tillhandahålla enligt tredje stycket samma paragraf och hur sammanfattningen ska tillhandahållas. I 11 § språklagen (2009:600) står det om ett språk som är *enkelt* och *begripligt* och det bör lämpligen användas som begrepp även här. Ett enkelt och begripligt språk förutsätter att gasleverantören använder sig av gängse termer.

Information och ändringar i avtalsvillkoren

Enligt artikel 29 punkten 4 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna får information om och uppmuntran till att byta till ett marknadsbaserat erbjudande. Skyldigheten att lämna sådan information bör framgå av Ei:s föreskrifter och ryms inom föreslaget bemyndigande.

Enligt artikel 11 punkten 4 ska slutkunder underrättas om ändringar i avtalsvillkoren och rätten att säga upp avtalet, senast två veckor innan ändringen för företagskunder och en månad för hushållskunder. Enligt naturgaslagen får en villkorsändring i ett löpande avtal med en konsument inte börja tillämpas förrän tidigast två månader efter det att meddelandet har skickats. Ei föreslår att tvåmånadersgränsen behålls för konsumenter.

Artikel 11 punkten 5 lyfter särskilt fram att gashandlare ska tillhandahålla slutkunder transparent information om tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster, för naturgas och vätgas, särskilt information om huruvida priset är fast eller rörligt och, i förekommande fall, om förmånserbjudanden och rabatter samt att viktig avtalsinformation ska lyftas fram av gasleverantören. Då detta inte enbart är kopplat till uppgifter i

avtalet, utan en mer allmän möjlighet för slutkunden att under avtalets löptid kontrollera sina villkor, bör detta anges särskilt i lagen.

Gasleverantör bör på sin webbplats lämna viss information till gasanvändarna. Uppgift om pris och vissa kommersiella villkor som rör större företagskunder kan dock utgöra affärshemligheter och en leverantör bör inte i lag tvingas offentliggöra sådana uppgifter. Uppgifter om avtal för konsumenter och mindre företag som ska rapporteras till Ei för jämförelseverktyget bör dock kunna publiceras. Uppgifter på webbplatser utgör en viktig del i Ei:s tillsyn för att säkerställa att jämförelseverktyget publicerar korrekta uppgifter. Ei föreslår därför att en bestämmelse införs om att gasleverantörer som tecknar avtal med gasanvändare ska lämna information på sina webbplatser om avtal som företaget tillämpar för leverans av naturgas och biogas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt.

Gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt bör få del av information direkt i faktura eller genom en hänvisning i fakturan om att uppgifter finns på leverantörens webbplats. Gasleverantörer ska därför på eller i samband med fakturor till konsumenter antingen lämna den information som anges i föregående stycke eller hänvisa till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bör få meddela närmare föreskrifter om den information som ska lämnas.

Val av betalningssätt

Artikel 11 punkten 6 handlar om tillgången till olika betalningssätt. Här bör naturgaslagens nuvarande bestämmelser i 8 kap. 15 § förtydligas med formuleringen att slutkunder ska ha tillgång till ett brett val av betalningssätt och att dessa inte får medföra diskriminering mellan kunder samt att avgifter för betalningssätt ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionerliga och inte får överskrida betalningsmottagarens direkta kostnader. I ellagen anges att en elleverantör ska erbjuda flera betalningssätt vid fakturering och inte får missgynna en elanvändare endast på grund av det betalningssätt denne har valt samt att de avgifter som tas ut för ett visst betalningssätt eller för ett system för förskottsbetalning inte får överstiga betalningsmottagarens kostnader för användningen av betalningssättet eller systemet. Det saknas skäl att formulera bestämmelserna på ett annat sätt än vad som skett i ellagen.

Artikeln ger medlemsstaten möjlighet att införa bestämmelser om att utsatta och energifattiga kunder får beviljas förmånligare behandling. Det saknas skäl att införa en sådan bestämmelse.

Upplysning om alternativ till avstängning

För att uppfylla Artikel 11 punkten 10 bör naturgaslagens nuvarande bestämmelser i 8 kap. 3–6 §§ kompletteras med en bestämmelse om att en gasleverantör ska erbjuda hushållskunder information om alternativ för att undvika avstängning i god tid före den planerade avstängningen. Dessa alternativ kan gälla möjligheter till stöd för att undvika avstängning, system för förskottsbetalning, energibesiktningar, energirådgivningstjänster, alternativa betalningsplaner, råd om skuldhantering eller anstånd med avstängning, och de bör inte medföra en extra kostnad för de kunder som står inför en avstängning.

För att underlätta tolkning av bestämmelserna och skapa en enhetlig reglering inom energiområdet bör bestämmelserna i författningstexten uttryckas på samma eller liknande sätt som i ellagen.

5.27 Rätt att byta gasleverantör och regler om avgifter för byte (Artikel 12)

Förslag

Förslag: Nuvarande bestämmelser i 8 kap. 19 § naturgaslagen om byte av naturgasleverantör förs in i den nya gasmarknadslagen men kompletteras med bestämmelser om att

- ett byte ska ske inom kortast möjliga tid från kundens begäran, förutsatt att avtalsvillkoren följs och senast inom tre veckor, och
- att den tekniska processen för byte av gasleverantör eller marknadsaktör ska ta högst 24 timmar från det att korrekta mätvärden uppmätts och kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

Avgifter för byte

Enligt nuvarande 8 kap. 19 § naturgaslagen ska ett byte av naturgasleverantör genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. Bestämmelsen bör ändras så att den omfattar hushållskunder, mikroföretag och småföretag samt att den även avser vätgas. Byte utan kostnad ska även gälla om leveransen av gas är kopplad till eller kombinerad med andra tjänster eller produkter eller annan utrustning.

Direktivet ger medlemsländerna möjlighet att välja om de vill tillåta gasleverantörer och marknadsaktörer att ta ut uppsägningsavgifter (brytavgifter) för kunder som i förtid frivilligt säger upp tidsbegränsade fastprisavtal, förutsatt att dessa avgifter

a) ingår i ett avtal som kunden frivilligt har ingått, och
b) tydligt meddelas kunden innan avtalet ingås.

Ei föreslår att brytavgifter tillåts, men att de, i enlighet med direktivet, ska vara proportionerliga och inte överstiga de direkta ekonomiska förluster som en gasleverantör eller marknadsaktör drabbas av till följd av att kunden säger upp avtalet. Den svenska lagstiftningen bör därför kompletteras med en bestämmelse om att brytavgifter ska vara proportionerliga, att enskilda tjänster i kombinerade erbjudanden ska kunna sägas upp var för sig samt att bevisbördan för den direkta ekonomiska förlusten ska läggas på gasleverantören eller marknadsaktören.

En bestämmelse bör införas om att tillsynsmyndigheten ges rätt att utöva tillsyn över dessa bestämmelser i den nya gasmarknadslagen.

En bestämmelse bör införas om att gasanvändarna tillhandahålls information om byte av gasleverantör i ett användarvänligt format, inbegripet genom de gemensamma kontaktpunkter som avses i artikel 24.

En bestämmelse bör införas om att kunder ska ha rätt att säga upp sina avtal om leverans av gas med kort varsel. Här kan nämnas att Ei anser att uppsägningstidens längd för ett elhandelsavtal inte får överskrida en månad[52]. Patent- och marknadsdomstolen vid Stockholms tingsrätt har i en dom 17 december 2020 satt maxgränsen för uppsägningstider för rörliga elavtal till tre månader samtidigt som 7 kap. 13 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation reglerar att elektroniska kommunikationstjänster riktade till konsumenter inte får ha en uppsägningstid som överskrider en månad.

När det gäller kravet på att den tekniska processen inte får ta mer än 24 timmar så torde bestämmelsen inte avse faktiska tekniska åtgärder som måste vidtas vid byte. Den tekniska processen bör omfatta perioden från det att operatören får ett meddelande om byte till dess att den nya gasleverantören får en bekräftelse på att bytet att genomförts. Den uppfattningen delas preliminärt av CEER.[53] Byte av leverantör kräver inte byte av mätare eller andra mer tidskrävande åtgärder. Ett problem är att alla kunder på gasmarknaden inte har gasmätare som kan uppfylla kravet på att ha mätdata tillgängligt (och som även samlar in mätdata) varje dygn. Både den befintliga och den nya leverantören behöver korrekt mätarställning för att ett leverantörsbyte ska kunna ske. Om en kostnadsnyttoanalys genomförs kommer det tydligt visa att det inte är kostnadseffektivt att installera smarta mätare som klarar detta för samtliga kunder.

[52] Energimarknadsinspektionens rapport *Oschyssta affärsmetoder på elhandelsmarknaden*, Ei R2022:02
[53] CEER, *Handbook for National Energy Regulators*, 2025, https://www.ceer.eu/?pc_document=handbook-for-national-energy-regulators (hämtad 10 juni 2025), se metric 18 på sidan 49

Med utgångspunkt i CEERs definition räknas inte den tid som kan behövas för att läsa av mätare på plats hos kunden in, vilket gör att bestämmelsen i praktiken blir tillämplig då mätvärden faktiskt avlästs.

Den svenska lagstiftningen bör dock kompletteras med en bestämmelse om att leverantörsbyte ska kunna göras inom 24 timmar från det att korrekta mätvärden uppmätts.

Av artikeln följer att leverantörsbyte ska kunna genomföras inom 24 timmar från och med den 1 januari 2026. Samtidigt anges i artikel 94 att artikel 12 ska vara genomförd senast den 5 augusti 2026. Av skäl 40 framgår följande.

> Kortare tider för byte av leverantör kommer sannolikt att locka kunder att leta efter bättre energierbjudanden och byta leverantör. I och med den ökade användningen av informationsteknik bör senast 2026 den tekniska processen för att registrera en ny leverantör vid en mätpunkt hos marknadsaktören normalt sett under en vardag kunna slutföras inom 24 timmar. Genom att säkerställa att det 2026 blir möjligt att genomföra den tekniska processen för byte av leverantör inom 24 timmar skulle bytestiderna minimeras, vilket bidrar till större konsumentdelaktighet och konkurrens på slutkundsmarknaden.

Mot bakgrund av vad som anges i skälen är Ei:s bedömning att kravet i artikel 12.1 bör genomföras enligt artikel 94, dvs. senast den 5 augusti 2026. Byte på föreskrivet sätt kommer då att utgöra ett krav enligt lagstiftningen under 2026. Någon särskild ikraftträdandebestämmelse för endast denna bestämmelse krävs inte.

5.28 Sistahandsleverantör (artikel 29)

Förslag

Förslag: Ett gasföretag som överför gas ska välja ut en anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt. Företaget ska informera gasanvändaren om hur gasleverantören har valts ut. Gasleverantören ska underrätta gasanvändaren om sina priser och villkor. En anvisad gasleverantör ska minst en gång per kvartal lämna följande information till gasanvändaren:

1. en redogörelse för vilka olika avtal som gasleverantören erbjuder samt uppgifter om priser och leveransvillkor för de olika avtalen, och
2. uppgifter om var gasanvändaren, oberoende av gasleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra gasleverantörer tillämpar för leverans av gas till gasanvändare.

Sistahandsleverantör ska utses för naturgaskunder

Enligt artikel 2 punkten 30 är en sistahandsleverantör en leverantör som har utsetts att ta över leveranser av naturgas till kunder till en leverantör som har upphört med sin verksamhet.

Naturgaslagen innehåller idag bestämmelser om vad som gäller om en gasförbrukare saknar leverantör. Enligt 7 kap. 8 a § naturgaslagen ska gasförbrukare som saknar leverantör av naturgas av berörd innehavare av naturgasledning anvisas en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till sådana gasförbrukare. Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om vilken leverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om naturgaslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska i sin tur utan dröjsmål underrätta gasförbrukaren om de villkor för leveransen som leverantören avser att tillämpa och om den dag då leverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

Med anledning av att systemet med anvisade elleverantörer är föremål för en översyn bör samma sak gälla även för naturgas. Det finns i dag inga bestämmelser om hur ett gasföretag ska välja ut en anvisad gasleverantör.

Direktivet ställer krav på att gasföretaget ska välja en anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt. Med de uppställda rekvisiten bör inte ett regelrätt upphandlingsförfarande avses. Den som utser sistahandsleverantören måste göra det på objektiva grunder, vara öppen med vilka grunderna är och inte på ett otillbörligt sätt gynna exempelvis närstående företag. Med hänsyn till kravet på transparens bör gasföretaget även vara skyldigt att informera kunden om hur den anvisade gasleverantören har valts ut. Bestämmelserna bör även omfatta vätgaskunder.

Enligt artikel 29 punkten 4 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna får information om och uppmuntran till att byta till ett marknadsbaserat erbjudande. Information om marknadsbaserade erbjudanden kan ges genom det föreslagna prisjämförelseverktyget, men lagstiftningen behöver kompletteras och bör likna bestämmelserna i 9 kap. 7 § ellagen.

5.29 Konsumenträttigheter och konsumentskydd i samband med utfasningen av naturgas (Artikel 13)

Förslag

Förslag: Bestämmelser införs i gasmarknadslagen om att om en operatör tar en gasledning ur bruk ska den genomföra ett samråd med berörda gasanvändare och andra berörda intressenter, inklusive konsumentorgan, om hur avveckling av gasledningen ska gå till. Inför samrådet ska gasanvändare informeras om tidplan, förfarandet för avstängning och i vilka steg det ska ske.

Överväganden

Artikel 13 innehåller bestämmelser till skydd för kunder som ska stängas av från naturgassystemet. Eftersom det idag saknas ett regelverk kring konsumentskydd i

samband med utfasning av naturgas bör bestämmelserna i artikel 13 införas i sin helhet i den nya gasmarknadslagen. Den utfasning som kan komma i fråga gäller inte endast naturgas utan bör omfatta samtliga gaser i gasmarknadslagen.

Artikel 13 anger att om avstängning av nätanvändare enligt artikel 38.6 är tillåten ska medlemsstaterna säkerställa att

a) de berörda nätanvändarna och andra berörda intressenter, särskilt konsumentorgan, har rådfrågats,

b) nätanvändarna, slutkunderna och berörda intressenter informeras i tillräckligt god tid i förväg om det planerade datumet, förfarandet för avstängning, vilka steg som planeras och hur tidsplanen ser ut,

c) slutkunderna får information om och har tillgång till lämplig rådgivning om hållbara uppvärmningsalternativ, samt information om ekonomiskt stöd genom relevanta organ som ska identifieras av nationella myndigheter, inbegripet gemensamma kontaktpunkter som inrättas enligt artiklarna 21 och 22 i direktiv (EU) 2023/1791 och artikel 18 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 (47), och kontaktpunkter som inrättats eller utsetts enligt artikel 16.3 i direktiv (EU) 2018/2001,

d) det vid planeringen och genomförandet av utfasningen av naturgas tas vederbörlig hänsyn till de särskilda behoven hos utsatta kunder som avses i artikel 26 och kunder som påverkas av energifattigdom, och att lämpliga åtgärder i tillämpliga fall vidtas i syfte att undanröja de negativa effekterna av utfasningen av naturgas med beaktande av den vägledning som avses i artikel 27, vilka åtgärder får omfatta användning av offentlig finansiering och finansieringsinstrument som inrättats på unionsnivå,

e) alla finansiella överföringar mellan reglerade tjänster följer reglerna i artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789 och det inte förekommer någon diskriminering mellan olika kategorier av kunder och mellan energibärare.

Punkterna a) och b) i artikel 13 kan genomföras i svensk rätt utan åtgärder för anpassning eller omformulering.

När det gäller punkten c) anges att slutkunder ska få information om och ha tillgång till lämplig rådgivning om hållbara uppvärmningsalternativ och information om ekonomiskt stöd. Informationen ska ges genom relevanta organ som ska identifieras av nationella myndigheter, inbegripet gemensamma kontaktpunkter. Statens energimyndighet har i rapporten *Stödjande insatser för energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi, Underlag för*

genomförande av EU-direktiv, beskrivit olika kontaktpunkter och deras funktioner. Sammanfattningsvis, s. 3 f, beskrivs kontaktpunkterna enligt följande.

> Vad gäller Information och kontaktpunkter lämnar vi förslag på hur direktivets krav på information, rådgivning, vägledning osv kan organiseras för de olika målgrupper som berörs.
>
> – Vi föreslår att energi- och klimatrådgivningen, med de förändringar vi föreslog i höstas i vårt uppdrag om att utveckla energi- och klimatrådgivningen, fungerar som grundläggande kontaktpunkt för sin nuvarande målgrupp, dvs hushåll, föreningar och små och medelstora företag. Mer avancerade tjänster bör kunna tillhandahållas av privata energitjänsteföretag, med de förslag vi lämnar för att utveckla energitjänstemarknaden, inklusive en särskild kvalitetsmärkning för energitjänsteföretag som vill kalla sig gemensam kontaktpunkt.
>
> – För att möta kraven på riktade insatser mot utsatta hushåll behöver kommunerna få ett utpekat ansvar att jobba med detta.
>
> – Offentliga organ berörs i olika roller: som energianvändare, som samhällsplanerare och som social aktör. Även om Energimyndigheten utgör den naturliga kontaktpunkten för alla dessa roller behöver insatserna se olika ut. I rollen som energianvändare kan det t ex handla om utbildningar för att stärka beställarkompetensen, som samhällsplanerare kan vägledning bl a kopplas till den kommande lagstiftningen om principen om energieffektivitet först och till den kommunala energiplaneringen, och när kommunerna enligt vårt förslag får ett nytt ansvar att arbeta mot utsatta hushåll kommer de sannolikt att efterfråga vägledning, utbildning, informationsmaterial osv för detta.
>
> – Yrkesverksamma i byggbranschen skiljer sig från målgrupperna ovan då de inte berörs i sin roll som energianvändare utan genom att de i sin yrkesroll påverkar energianvändningen hos andra. Det har alltså inte nödvändigtvis något eget incitament att söka rådgivning om energieffektivitet, så vi bedömer att det är mer meningsfullt med olika typer av kompetenshöjande insatser än med traditionell rådgivning. Sådana stödjande insatser för energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi erbjuds redan idag av Energimyndigheten och byggbranschen, men de kan ses över för att säkerställa att de täcker målgruppens behov och når ut till dem som ska nås.
>
> – För övriga aktörer, såsom större företag, bedömer vi att den information som ändå tillhandahålls – om än med andra aktörer som primär målgrupp – i huvudsak bör räcka för att klara direktivets krav, kompletterat med information och vägledning för aktörer som omfattas av specifik lagstiftning, såsom krav på energiledningssystem eller energikartläggning. Om större företag önskar rådgivning eller andra fördjupade insatser bör de kunna bekosta sådana tjänster själva.

Som framgår av sammanfattningen finns ett flertal organ som kan bistå med information och rådgivning inför avstängning av nätanvändare i samband med utfasning av gas. Kommunernas klimat- och energirådgivning bör vara särskilt

värdefull. Mot bakgrund av det finns en utbyggd organisation för rådgivning i energi- och klimatfrågor hos flera organ, kommuner och statliga myndigheter behöver ingen särskild bestämmelse införas om detta i gasmarknadslagen.

Enligt punkten d) ska det vid planeringen och genomförandet av utfasningen av naturgas tas vederbörlig hänsyn till de särskilda behoven hos utsatta kunder och kunder som påverkas av energifattigdom. Enligt naturgaslagens bestämmelser i 8 kap. tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnätet. Som konstaterats i bedömningen av artikel 26 finns inget krav att medlemsstaterna ska införliva skyddet för utsatta kunder i naturgaslagstiftningen. Även bestämmelsen i artikel 13 punkten d) får hanteras inom ramen för det sociala skyddsnätet. Om kommissionen ger vägledning enligt artikel 27 kan den beaktas och, om det behövs, regleras i annan lagstiftning.

Enligt punkten e) ska alla finansiella överföringar mellan reglerade tjänster följa reglerna i artikel 5 i förordning (EU) 2024/1789 och det får inte förekommer någon diskriminering mellan olika kategorier av kunder och mellan energibärare. Inte heller denna bestämmelse kräver något genomförande.

5.30 Jämförelseverktyg för naturgas och biogas (Artikel 14)

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i Ei:s instruktion om att Ei ska ta fram och tillhandahålla ett jämförelseverktyg för erbjudanden från gasleverantör. Jämförelseverktyget ska uppfylla kraven i artikel 14 i gasmarknadsdirektivet.

En bestämmelse införs om att leverantörerna ska informera naturgaskunderna om att verktyget finns. Informationen ska ges i, eller tillsammans med, fakturor eller på annat sätt.

En bestämmelse införs om att gasleverantörer ska rapportera in uppgifter till Ei om de priser och leveransvillkor som företaget tillämpar för leverans av gas i en kunds uttagspunkt.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ges bemyndigande att meddela föreskrifter om leverantörernas rapportering av uppgifter.

Överväganden

Artikel 14 i direktivet är ny och innebär att det i varje medlemsstat ska finnas minst ett oberoende jämförelseverktyg som åtminstone jämför erbjudanden för gaskunder med en årlig förbrukning på upp till 100 000 kWh.

Jämförelseverktyg underlättar för kunderna och bidrar till lägre kostnader för leverantörerna, eftersom kunderna inte längre behöver samla in information från enskilda leverantörer. Sådana verktyg kan erbjuda en bra balans mellan behovet av å ena sidan tydlig och kortfattad information och å andra sidan fullständig och detaljerad information.

Det är särskilt viktigt att mindre kunder har tillgång till ett jämförelseverktyg och att informationen som tillhandahålls är tillförlitlig, objektiv och transparent. I det syftet ska medlemsstaterna se till att ovan nämnda kunder har tillgång till minst ett jämförelseverktyg som drivs av en nationell myndighet, ett offentligt organ eller ett privat företag.

En väl fungerande naturgasmarknad förutsätter att kunderna är aktiva och agerar på marknaden. Rörligheten på den svenska naturgasmarknaden är låg. Endast 1 procent av kunderna bytte gashandelsföretag under 2022, vilket kan jämföras med elmarknaden där omkring 14 procent under samma år bytte elhandelsföretag. De svenska naturgaspriserna är samtidigt högst i Europa för hushållskunder som under 2023 betalade i genomsnitt 21,3 eurocent per kWh, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet på 11,6 eurocent per kWh.

I Sverige finns idag ett verktyg där kunder kan jämföra erbjudanden från olika gasleverantörer. Det är Gaspriskollen som sedan 2013 drivs av Konsumenternas Energimarknadsbyrå (härefter Energimarknadsbyrån). Rapporteringen till Gaspriskollen är frivillig och Energimarknadsbyrån kan därför inte garantera att uppgifterna är aktuella och korrekta, vilket också uttryckligen anges på Gaspriskollen. Verktyget visar jämförpris för de avtalstyper som hushållskunder för närvarande erbjuds vid en årsförbrukning på 15 000 kWh.

Nya gasmarknadsdirektivet innehåller en skyldighet för gashandelsföretag att rapportera priser och villkor till minst ett jämförelseverktyg som täcker hela marknaden. Inrapporteringsplikten är en förutsättning för att kunna garantera och upprätthålla att innehållet på ett jämförelseverktyg är korrekt och aktuellt.

När en inrapporteringsplikt nu ska införas föreslår Ei att det görs genom att spegla de nuvarande reglerna för elhandelsföretag som är skyldiga att rapportera priser och leveransvillkor till Ei[54].

Ei bör tillhandahålla ett jämförelseverktyg

Enligt direktivet ska medlemsstaterna utse en behörig myndighet som kan förtroendemärka jämförelseverktyg som uppfyller kraven i direktivets artikel 14. Om en offentlig myndighet tillhandahåller ett jämförelseverktyg som uppfyller

[54] 9 kap. 20 § ellagen och 24 § förordningen (2023:242) om leverans av el och aggregeringstjänster

kraven i direktivet får medlemsstaterna välja att inte ha ett system med förtroendemärkning.

Det är Ei:s bedömning att uppdraget att tillhandahålla ett jämförelseverktyg som uppfyller kraven bäst utförs av Ei. Det saknas därmed behov av att utse en myndighet som förtroendemärker jämförelsesidor.

Det skulle vara relativt okomplicerat för Ei att antingen utöka Elpriskollen med gashandelsavtal eller skapa en liknande sajt för dessa. Det skulle kräva tid och resurser, men eftersom naturgasmarknaden är uppbyggd på liknande sätt som elmarknaden, och gashandelsavtal liknar elhandelsavtal, skulle Ei kunna dra nytta av vissa stordriftsfördelar.

Genom Elpriskollen har Ei redan en beprövad och fungerande infrastruktur för inrapportering och publicering av priser och villkor. Det finns väl fungerande rutiner för kontroller av och tillsyn över inrapporterade elavtal. Det finns även en genomtänkt design av en befintlig jämförelsesajt som utgår från elhandelskundernas behov, uppfyller kraven för tillgänglighet och som troligtvis, med små justeringar, skulle kunna anpassas till gashandelskundernas behov. Ei uppfyller samtliga krav som EU-regelverket ställer på Elpriskollen, vilket skulle vara mycket användbart när en prisjämförelse för gas ska byggas upp.

Antalet konkurrerande gashandelsföretag är få och deras nuvarande produktutbud är begränsat. När detta skrivs erbjuder sex leverantörer avtal till hushållskunder som är anslutna till det västsvenska gasnätet.[55] En aktör levererar gas till hushållskunder som är anslutna till gasnätet i Stockholm. De sex leverantörerna som jämförs på Gaspriskollen erbjuder tillsammans tre olika avtalsformer. Tre av leverantörerna är dessutom anvisade leverantörer och har därför även ett anvisat avtal i sitt utbud.

Ei har ingen uppgift om vilka av dessa leverantörer, eller om det finns ytterligare leverantörer, som erbjuder avtal till företagskunder med en förbrukning upp till 100 000 kWh. Det finns industrikunder som är anslutna till det västsvenska gasnätet, men många av dessa har troligtvis en högre årsförbrukning.

Vad gäller gasens ursprung erbjuds två typer av gas, fossil naturgas och biogas.[56]

I många europeiska länder, där naturgaskonsumtionen är betydligt högre än i Sverige, är det vanligt att jämföra el- och gashandelsavtal på samma plats. I en svensk kontext skulle det ha flera fördelar. Alla naturgaskunder är elkunder och

[55] Gaspriskollen, april 2025
[56] Gaspriskollen, november 2024

skulle, oavsett vilken produkt de kommer till sidan för att jämföra, kunna påminnas om att även jämföra den andra.

Ei reglerar marknaden för naturgas och har idag information riktad till naturgaskunder på myndighetens webbplats. Om Ei skulle driva en jämförelsesida för gashandelsavtal skulle den förutom avtalsjämförelsen även innehålla annan information som naturgaskunder kan ha nytta av.

Det skulle kunna vara information om skillnaden mellan olika avtalstyper och avtalsvillkor eller vad kunderna ska tänka på när de tecknar eller avslutar ett avtal.

Det skulle också kunna vara information om att Ei fattat ett tillsynsbeslut mot den aktuella gasleverantören. Idag finns en s.k. tillsynssymbol som syns vid en elhandlares avtal på Elpriskollen när Ei i ett föreläggande har konstaterat att elhandlaren inte följer ellagens kundnära bestämmelser. Motsvarande symbol skulle vid behov kunna visas på gasleverantörens avtal, i de fall Ei genom tillsyn visat att gasleverantören inte följt gällande bestämmelser.

Precis som på Elpriskollen skulle det även kunna vara möjligt att ställa frågor om förköpsinformation och nätfrågor till Ei:s konsumentkontakt. Om Energimarknadsinspektionen får i uppdrag att ta fram en jämförelse av gashandelavtal skulle naturgaskunder kunna ta del av ett liknande upplägg. Ei:s konsumentkontakt ska då även fortsättningsvis hänvisa gaskunder vidare till Energimarknadsbyrån med anledning av Energimarknadsbyråns roll som nationell gemensam kontaktpunkt för konsumenter av el respektive gas. Ei utsåg 2011 Energimarknadsbyrån till sådan kontaktpunkt i enlighet med tredje elmarknadsdirektivet och tredje gasmarknadsdirektivet, vilket innebär att Energimarknadsbyrån har som uppgift att ge konsumenterna tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning.

Direktivets krav på jämförelseverktyg

Enligt artikel 14 i gasmarknadsdirektivet ska jämförelseverktyget åtminstone omfatta erbjudanden för hushållskunder för naturgas samt mikroföretag och småföretag med en förväntad årsförbrukning som understiger 100 000 kWh.

Verktyget ska vara kostnadsfritt att använda, inkludera kombinerade erbjudanden, täcka så stor del av marknaden som möjligt, vara oberoende och säkerställa likabehandling i sökresultat. Informationen som presenteras ska vara korrekt och aktuell.

Det ska vara möjligt för Ei att presentera annan relevant information i verktyget än gasleverantörernas erbjudanden. kunderna ska ges tillgång till den information de

behöver för att fatta ett välgrundat beslut angående de erbjudanden som finns tillgängliga.

Det bör införas en bestämmelse i lag om att gasleverantörer ska vara skyldiga att lämna de uppgifter som behövs för jämförelseverktyget, dvs. priser och villkor, till tillsynsmyndigheten, Ei. Det bör införas ett bemyndigande i lag om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter om priser och villkor och hur inrapporteringen ska ske. Gasleverantörerna ska lämna korrekt och aktuell information till Ei. Efter att en gasleverantör rapporterat in uppgifter ska Ei registrera uppgifterna i jämförelseverktyget.

Framkommer det att uppgifter som registrerats i jämförelseverktyget är felaktiga ska Ei begära att leverantören inkommer med rättade uppgifter inom viss tid. Ei ska ha befogenhet att ta bort de felaktiga uppgifterna om rättelse inte inkommer inom den angivna tiden. Det ska även vara möjligt för Ei att med omedelbar verkan ta bort eller rätta uppgifter av andra anledningar. Ett sådant beslut bör kunna överklagas i enlighet med vad som gäller för överklaganden av förvaltningsbeslut.

Minimikrav på jämförelseverktyget

Artikel 14 punkt 1 innehåller krav som ett jämförelseverktyg minst måste uppfylla. Dessa krav måste det verktyg som Ei, eller någon annan, tillhandahåller uppfylla för att direktivet ska vara genomfört korrekt. De minimikrav som ställs på jämförelseverktyget bör framgå av lag och därmed införas i gasmarknadslagen eller i tillhörande förordning.

Jämförelseverktyget ska åtminstone omfatta erbjudanden för hushållskunder och mikroföretag med en förväntad årsförbrukning upp till 100 000 kWh. Eftersom Ei föreslår att begreppet gasanvändare används i lagtexten, kommer både hushållskunder och mindre företag att omfattas. Att samtliga gasleverantörers erbjudanden finns tillgängliga i verktyget säkerställs genom att gasleverantörer görs skyldiga att lämna korrekt och aktuell information om sitt utbud till Ei, samt att Ei har en skyldighet att säkerställa att den information som lämnas registreras i jämförelseverktyget.

Verktyget ska täcka hela marknaden, vilket Ei bedömer är fullt möjligt på en marknad där för närvarande sex gasleverantörer erbjuder tre avtalstyper till konsumenter[57]. Enligt Ei:s referensgrupp med representanter från gasbranschen erbjuder ytterligare gashandelsföretag gashandelsavtal till näringsidkare[58].

[57] Gaspriskollen, november 2024
[58] Referensgruppsmöte den 21 oktober 2024

Direktivet ställer krav på att jämförelseverktyget är oberoende från marknadsaktörer och att det säkerställer likabehandling i sökresultat. Eftersom Ei är en oberoende statlig myndighet säkerställs dessa krav, men kraven bör införas i gasmarknadslagen eller i tillhörande förordning för att förtydliga detta.

Jämförelseverktyget ska vara tillgängligt för personer med funktionsnedsättning och ett enkelt och tydligt språk ska användas. Dessa krav är väsentliga och uppfylls genom de krav som finns i annan lagstiftning som gäller för Ei såsom förvaltningslagen (2017:900), språklagen (2009:600) och förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för att funktionshinderspolitiken genomförs. Kraven behöver därför inte också införas i den föreslagna gasmarknadslagen.

Uppgifter som ligger till grund för jämförelsen

Inrapportering och registrering

Direktivet innehåller en skyldighet för gashandelsföretag att rapportera priser och villkor till minst en jämförelsesajt som täcker hela marknaden. Detta innebär en stor förändring eftersom gashandelsföretagen idag saknar motsvarande rapporteringsskyldighet.

Ei föreslår att skyldigheten införs genom att spegla de nuvarande reglerna för elhandelsföretag som är skyldiga att rapportera priser och villkor till nätmyndigheten senast klockan 24 samma dygn som ett avtal börjar säljas eller villkoren ändras.

- 9 kap. 20 § ellagen (1997:857) anger att en elleverantör ska lämna uppgifter till nätmyndigheten om de priser och leveransvillkor som företaget tillämpar för leverans av el i en elanvändares uttagspunkt.
- 24 § förordningen (2023:242) om leverans av el och aggregeringstjänster ger Ei rätt att utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas till Ei.
- Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2024:7 beskriver sedan bland annat vilka avtal som ska rapporteras till myndigheten samt när rapporteringen senast ska ske. Det är Ei:s bedömning att inrapporteringsplikten är en förutsättning för att kunna garantera att innehållet på en jämförelsesida är korrekt och aktuellt.

Det är lämpligt att detaljbestämmelser om vilka uppgifter som gasleverantörerna ska rapportera till Ei samt hur och när uppgifterna ska lämnas regleras i myndighetens föreskrift. På detta sätt blir det lättare att anpassa reglerna till förändringar på marknaden eller i jämförelseverktyget.

Direktivet ställer krav på att uppgifterna i jämförelseverktyget ska vara korrekta och aktuella. För att uppgifterna ska vara så aktuella som möjligt bör Ei vara

skyldig att säkerställa att uppgifterna snarast registreras i jämförelseverktyget. På Elpriskollen sker detta idag per automatik genom att elleverantörerna rapporterar in priser och villkor i Ei:s system ELIN, varpå uppgifterna sedan automatiskt visas på Elpriskollen.

Uppgifterna som idag rapporteras in till ELIN granskas inte av Ei innan de läggs ut på Elpriskollen utan uppgifterna visas direkt i prisjämförelsen. Kontroller av uppgifterna görs i efterhand. Samma upplägg skulle kunna användas för gasleverantörerna.

Det är väsentligt att säkerställa att uppgifter som publiceras är korrekta och aktuella för att kunderna ska kunna lita på jämförelseverktyget. Ei har rutiner för kontroller och tillsyn och har i några fall tagit bort felaktig information från Elpriskollen samtidigt som elhandlare uppmanats eller förelagts att rapportera korrekt.

Gasleverantörer bör få rimlig tid på sig att inkomma med rättade uppgifter. Då det är av vikt att uppgifterna ändras snarast, avses med rimlig tid en eller ett fåtal dagar beroende på omfattningen av felaktiga uppgifter.

Eftersom Ei är en tillsynsmyndighet är det också möjligt för andra aktörer och användare att anmäla felaktigheter i jämförelseverktyget till Ei. I sådana fall ska Ei kontrollera anmälan och om det finns anledning att utreda frågan vidare och begära rättelse av gasleverantören.

Andra möjligheter att ta bort eller rätta uppgifter

Det bör även vara möjligt för Ei att besluta att ta bort eller rätta uppgifter av andra anledningar om det finns särskilda skäl för det. Med detta avses fall där det bedöms nödvändigt för att jämförelsen ska bli rättvisande, utan att det handlar om i sig felaktiga uppgifter. Som exempel kan nämnas att en gasleverantör uppenbart missköter sig och är oseriös, t.ex. genom att inte följa kundbestämmelserna i gasmarknadslagen. Det kan också handla om tekniska problem som gjort att inrapporteringen inte fungerat eller liknande. Ei:s beslut att ta bort eller rätta uppgifter i jämförelseverktyget kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol[59]. Detta gäller idag för Elpriskollen och bör gälla även ett framtida jämförelseverktyg för gashandelsavtal.

Hur jämförelsen ska genomföras

Direktivet anger att det ska fastställas tydliga och objektiva kriterier som jämförelsen kommer att baseras på. Det bör därför tas in en bestämmelse i

[59] 13 kap. 7 § ellagen

gasmarknadslagen om att jämförelsen mellan gasleverantörernas erbjudanden ska baseras på objektiva kriterier och vara tydlig.

På Elpriskollen sorteras erbjudandena efter lägsta pris, angivet som öre/kWh. Lägsta pris räknas fram utifrån den årsförbrukning som angetts i sökningen. Det går också att filtrera den typ av avtal som visas, t.ex. fast eller rörligt pris. En jämförelse av gashandelsavtal skulle kunna fungera på ett liknande sätt.

Regeringen bör kunna meddela närmare föreskrifter om hur jämförelsen ska genomföras och vad den ska baseras på för att uppfylla kriterierna på tydlighet och objektivitet. Det är dock inte lämpligt att införa en möjlighet till vidaredelegation till Ei i detta avseende.

Regeringen bör i förordning ge Ei rätt att ta fram föreskrifter som reglerar vilka uppgifter gashandelsföretagen ska lämna till nätmyndigheten. På elsidan görs detta genom 24 § förordningen (2023:242) om leverans av el och aggregeringstjänster:

> **Uppgifter till nätmyndigheten om priser och leveransvillkor**
> 24 § Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om de uppgifter om priser och leveransvillkor som en elleverantör enligt 9 kap. 20 § ellagen (1997:857) ska lämna till nätmyndigheten.

5.31 Fakturor och faktureringsinformation (artikel 16 och bilaga 1)

Förslag

Förslag: Befintliga bestämmelser i 7 kap. 14 § naturgaslagen om naturgasleverantörs debitering av gasförbrukarna förs in i den nya gasmarknadslagen och ändras till att omfatta alla gaser.

Befintliga bestämmelser i 7 kap. 15 § naturgaslagen om fakturainnehåll förs in i den nya gasmarknadslagen och ändras till att omfatta alla gaser.

En bestämmelse införs i gasmarknadslagen om att en gasleverantör ska lämna information till gasanvändaren om andelen förnybar gas och andelen koldioxidsnål gas i den köpta gasen.

En bestämmelse införs om att gasanvändare ska kunna välja elektroniska fakturor och elektronisk faktureringsinformation och erbjudas flexibla arrangemang för den faktiska betalningen av fakturorna.

En bestämmelse införs om att om avtalet föreskriver en framtida ändring av produkten eller priset eller en rabatt ska detta anges på fakturan tillsammans med det datum då ändringen träder i kraft.

11 § 1 punkten i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen kompletteras med ett krav på samverkan med konsumentorganisationer, då Ei överväger ändringar i kraven på fakturornas innehåll.

En bestämmelse införs om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om gasleverantörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för gasleverantörer att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

Direktivets krav på fakturainnehåll och information som ska lämnas i samband med fakturering

Bestämmelserna i artikel 16 återfinns endast delvis i svensk lagstiftning. Idag finns vissa bestämmelser om fakturainnehåll m.m. i 7 kap. 15 § naturgaslagen. Av bestämmelsen följer att en naturgasleverantörs faktura ska vara tydlig. Av 7 kap. 13 § följer att naturgasleverantörer och företag som bedriver överföring av naturgas inte får debitera någon avgift för att tillhandahålla gasförbrukaren fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen. Punkten 2 i artikeln är därmed uppfylld såvitt avser naturgas.

Enligt Ei:s uppfattning avser bestämmelserna i artikel 16 och bilaga I gasleverantörer.

Bestämmelserna i artikel 16 bör införas i sin helhet i den nya gasmarknadslagen.

När det gäller bestämmelserna bilaga 1 är endast punkten 2 a) uppfylld genom 7 kap. 15 § tredje stycket naturgaslagen som reglerar att fakturering ska ske minst varje kvartal.

Följande bestämmelser i direktivet bör, när det gäller leverantörer, med vissa justeringar meddelas i förordning eller myndighetsföreskrifter.

En faktura ska innehålla:

1) Det belopp som ska betalas och, om det är möjligt, en uppdelning av beloppet i komponenter, tillsammans med en tydlig angivelse av att alla energikällor också kan omfattas av incitament som inte finansieras av de avgifter som anges i uppdelningen av beloppet.

2) Förfallodag.

3) På åtskild plats från andra delar av fakturan eller faktureringsinformationen:

a) Förbrukningen av naturgas och vätgas under faktureringsperioden.

b) Leverantörens namn och kontaktuppgifter, inklusive jourtelefonnummer och e-postadress till kundtjänst.

c) Tariffens beteckning.

d) I tillämpliga fall, avtalets slutdatum.

e) Uppgifter om möjligheter till och fördelar med byte av leverantör.

f) Slutkundens byteskod eller unika identifieringskod för sin leveranspunkt.

g) Information om slutkundens rättigheter när det gäller tvistlösning utanför domstol, inklusive kontaktuppgifter för den ansvariga enheten enligt artikel 25.

h) Den gemensamma kontaktpunkt som avses i artikel 24.

i) Endast för naturgas: en länk eller hänvisning till de jämförelseverktyg som avses i artikel 14.

4. När fakturor baseras på faktisk förbrukning eller fjärravläsning utförd av operatören ska följande information göras tillgänglig för slutkunderna i, tillsammans med eller genom hänvisningar i deras fakturor och regelbundna avräkningsfakturor:

a) Jämförelser i grafisk form mellan slutkundens nuvarande förbrukning av naturgas och vätgas och dennes förbrukning under samma period föregående år.

b) Kontaktuppgifter för konsumentorgan, energimyndigheter eller liknande organ, inklusive adresser till webbplatser, där information kan fås om tillgängliga åtgärder för att göra energiförbrukande utrustning mer energieffektiv.

c) Jämförelser med en normaliserad eller genom riktmärkning framtagen genomsnittsslutkund i samma användarkategori.

5. Faktureringsfrekvens och tillhandahållande av faktureringsinformation:

a) En fakturering baserad på faktisk förbrukning ska göras minst en gång per år.

b) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av operatören eller om slutkunden aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt ska korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk förbrukning göras tillgänglig för slutkunden åtminstone var sjätte månad, eller en gång var tredje månad på begäran eller om slutkunden har valt elektronisk fakturering.

c) Om slutkunden inte har en mätare som kan fjärravläsas av operatören eller om slutkunden aktivt har valt att inaktivera fjärravläsning i enlighet med nationell rätt, får skyldigheterna i leden a och b fullgöras med hjälp av ett system med regelbunden självavläsning, där slutkunden meddelar operatören de värden som avlästs från mätaren. Faktureringen eller faktureringsinformationen får inte baseras på uppskattad förbrukning eller en schablonavgift utom i fall där slutkunden inte har tillhandahållit någon mätaravläsning för ett visst faktureringsintervall. Den uppskattade förbrukningen ska baseras på slutkundens förbrukning för föregående år eller på en jämförbar slutkunds förbrukning.

d) Om slutkunden har en mätare som kan fjärravläsas av den systemansvariga/ operatören ska korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk förbrukning tillhandahållas minst varje månad. Denna information får också göras tillgänglig via internet och ska uppdateras så ofta som de använda mätanordningarna och systemen tillåter.

6. Uppdelning av slutkundspriset i komponenter

Det pris som slutkunden ska betala är summan av de tre komponenterna energi- och leveranskomponent, nätkomponent (överföring, distribution och transport) och den komponent som omfattar skatter, avgifter och övriga pålagor.

I de fall där fakturan visar hur slutkundspriset är sammansatt ska de gemensamma definitioner av prisets tre komponenter som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1952 (1) användas i hela unionen.

7. Tillgång till kompletterande information om historisk förbrukning

I den utsträckning som kompletterande information om historisk förbrukning finns tillgänglig ska medlemsstaterna kräva att den informationen, på begäran av slutkunden, görs tillgänglig för den leverantör eller tjänsteleverantör som slutkunden har utsett.

Om slutkunden har en installerad mätare som kan fjärravläsas av den systemansvariga/operatören ska slutkunden ha enkel tillgång till kompletterande information om sin historiska förbrukning så att denne kan göra detaljerade självkontroller.

Kompletterande information om historisk förbrukning ska innefatta följande:

a) Samlade uppgifter från åtminstone de tre föregående åren eller från det att gasleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare. Dessa uppgifter ska motsvara de intervaller för vilka frekvent faktureringsinformation har framställts.

b) Detaljerade uppgifter baserade på användningstid för alla dagar, veckor, månader och år, vilka ska göras tillgängliga för slutkunden utan onödigt dröjsmål via internet eller via mätargränssnittet för en period som minst omfattar de föregående 24 månaderna eller från det att gasleveransavtalet trädde i kraft, om den perioden är kortare.

8. Redovisning av energikällor

Leverantörerna ska i fakturorna specificera andelen förnybar och andelen koldioxidsnål gas som köpts av slutkunden i enlighet med avtalet om leverans av naturgas och vätgas (information på produktnivå). När det gäller blandningar ska leverantören tillhandahålla samma information separat för olika kategorier av gaser, inklusive förnybar gas eller koldioxidsnål gas.

Följande information ska göras tillgänglig för slutkunderna i, tillsammans med eller genom hänvisningar i deras fakturor och faktureringsinformation:

> a) Andelen förnybar gas och koldioxidsnål gas i den energimix som leverantören levererat (på nationell nivå, dvs. i den medlemsstat där avtalet om leverans av gas har ingåtts, liksom på leverantörens nivå om denna är verksam i flera medlemsstater) under det gångna året, på ett sätt som är begripligt och tydligt jämförbart.
>
> b) Information om miljöpåverkan, åtminstone uttryckt som koldioxidutsläpp från den naturgas eller vätgas som leverantören levererat under det föregående året.

När det gäller andra stycket a i fråga om gas som anskaffats på en gasbörs eller importerats från ett företag som är beläget utanför unionen, får aggregerade uppgifter som börsen eller företaget tillhandahållit för det föregående året användas.

Offentliggörandet av andelen förnybar gas som köpts av slutkunderna ska ske med hjälp av ursprungsgarantier på grundval av direktiv (EU) 2018/2001. Om en kund använder naturgas eller vätgas från ett vätgas- eller naturgasnät, inklusive gasformiga förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och biometan, enligt vad som visas i leverantörens kommersiella erbjudande, ska medlemsstaterna säkerställa att de annullerade ursprungsgarantierna motsvarar de relevanta nätegenskaperna.

Tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den information som leverantörer tillhandahåller slutkunder i enlighet med denna punkt är tillförlitlig och att den på nationell nivå tillhandahålls på ett tydligt jämförbart sätt.

De ovan uppräknade bestämmelserna för leverantörer bör som anförts lämpligast regleras i förordnings- och föreskriftsform eftersom det rör sig om flera bestämmelser som kan behöva kompletteras och ändras. Dock bör en särskild bestämmelse införas i lag om skyldigheten för gasleverantören att information till gasanvändaren om andelen förnybar gas och andelen koldioxidsnål gas i den

köpta gasen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten bör ges bemyndigande att meddela föreskrifter om vad fakturan från en leverantör av naturgas och vätgas ska innehålla.

Närmare om ursprungsmärkning

Bakgrund

I förnybartdirektivet[60] finns bland annat bestämmelser om ursprungsgarantier för energi från förnybara energikällor (artikel 19) samt bestämmelser om fjärrvärme och fjärrkyla (artikel 24). Direktivet har ändrats genom direktiv (EU) 2023/2413, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652 (RED III). Direktivet ska vara införlivat senast den 21 maj 2025.

Enligt gasmarknadsdirektivet bilaga I punkten 5 ska medlemsstaterna införa ett system för ursprungsmärkning av gas.

Begreppet ursprungsmärkning används inte i EU:s lagstiftningsakter. Däremot finns i Bilaga I till gasmarknadsdirektivet bestämmelser om minimikrav för fakturering och faktureringsinformation till slutkunder. Leverantörernas skyldigheter gäller således i förhållande till gasanvändare och inte endast konsumenter. I bilaga 1 punkten fem regleras redovisning av energikällor. Av bestämmelsen följer att gasanvändare på faktura eller på annat sätt i samband med fakturering ska få information om andelen förnybar gas och koldioxidsnål gas i den energimix som leverantören levererat samt information om miljöpåverkan, koldioxidutsläpp, från den naturgas eller vätgas som leverantören levererat under det föregående året.

Offentliggörandet ska enligt gasmarknadsdirektivet avse andelen förnybar gas som köpts av slutkunderna och ska ske med hjälp av ursprungsgarantier på grundval av direktiv (EU) 2018/2001. Om en kund använder naturgas eller vätgas från ett vätgas- eller naturgasnät, inklusive gasformiga förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung och biometan, enligt vad som visas i leverantörens kommersiella erbjudande, ska medlemsstaterna säkerställa att de annullerade ursprungsgarantierna motsvarar de relevanta nätegenskaperna

Gasmarknadsdirektivet reglerar själva ursprungsmärkningen, såsom redovisning av andelen förnybar gas köpt av slutkund, samt att detta ska ske med tillämpning av ursprungsgarantier på grundval av förnybartdirektivet. Slutsatsen är att

[60] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (omarbetning)

införande av regler om ursprungsmärkning av gas i svensk rätt inte ska behöva ske före implementering av gasmarknadsdirektivet.

Jämförelse med ursprungsmärkning av el

Ursprungsmärkning av el respektive gas regleras i många avseenden lika, men det finns några skillnader.

En skillnad gäller annullerade ursprungsgarantier. I artikel 19 punkten 8 i förnybartdirektivet står det att medlemsstaterna ska säkerställa att de annullerade ursprungsgarantierna motsvarar nätets relevanta egenskaper. Detta skulle exempelvis kunna innebära att en ursprungsgaranti för vätgas inte kan tillgodoräknas i ett naturgasnät. Det är dock inte helt tydligt och uttrycket definieras inte i direktivet.

Även själva objektet för ursprungsmärkningen skiljer sig åt mellan gas och el. Det är andelen förnybar gas och koldioxidsnål gas som ska redovisas, medan det för el är energikällor som redovisas. Begreppen förnybar gas och koldioxidsnål gas finns definierade i artikel 2 i gasmarknadsdirektivet. Redovisningen av miljöpåverkan omfattar enbart koldioxidutsläpp, vilket skiljer sig från ursprungsmärkning av el då även radioaktivt avfall ska redovisas.

Ytterligare en skillnad är att det enligt gasmarknadsdirektivet är den energimix som leverantören levererat som ska redovisas, medan det i elmarknadsdirektivet är den genomsnittliga energimix som leverantören använt. För elen anges om det är sol, vind, vattenkraft, kärnkraft etc. För gas anges om gasen har fossilt ursprung eller förnybart ursprung, och leverantörerna bör då ange hur stor andel som är förnybar respektive koldioxidsnål gas.

Sverige har genom en antagen ändring i lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el (SFS 2022:578) infört möjligheter till ursprungsgarantier för energi, dvs. el, värme, kyla och gas. Lagen har inte trätt i kraft och ett regeringsbeslut om detta väntas komma under hösten. Samtidigt förväntas regeringen anta en ny förordning om ursprungsmärkning av energi.

I regeringens proposition 2021/22:147 Ursprungsgarantier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet s. 10 f. anförs följande.

> Ursprungsgarantier för el, gas, kyla och värme bör hanteras i ett och samma regelverk. De olika energibärarna skiljer sig visserligen åt i flera avseenden, bland annat i fråga om hur marknaderna fungerar och om krav på ursprungsmärkning. Skillnaderna är dock inte av det slaget att någon särreglering av gas, kyla och värme är motiverad. Lagen om ursprungsgarantier för el bör därför anpassas efter de nya energibärarnas egenskaper och funktioner. Lagen bör också byta namn till lagen om ursprungsgarantier för energi, eftersom ordet energi omfattar samtliga

energibärare. De lagändringar som föreslås är av övergripande slag. Innehållet i lagen bör sedan kompletteras med föreskrifter i förordning. De delar av direktivet som är av mer teknisk karaktär bör genomföras i myndighetsföreskrifter.

Standarden CEN – EN 16325 blir ett krav Enligt artikel 19.6 ska medlemsstaterna säkerställa att de krav som införs för ursprungsgarantier är förenliga med standarden CEN – EN 16325 (standarden för ursprungsgarantier). Det är en europeisk standard som fastställer tekniska krav och bidrar till att underlätta standardiseringsprocessen för ursprungsgarantier. Standarden utfärdades för första gången 2013 och innehåller krav för ursprungsgarantier för el. Den har hittills varit frivillig för medlemsstaterna i EU att följa, men genom omarbetningen av förnybartdirektivet blir standardens innehåll tvingande. Det pågår en revidering av standarden inom den europeiska standardiseringsorganisationen (the European Committee for Standardization, CEN). Energimyndigheten deltar i standardiseringsarbetet. Den reviderade standarden kommer att utökas till att, utöver utökade krav på ursprungsgarantier för el, omfatta krav på gas, kyla och värme. Standarden kommer bl.a. att innehålla definitioner av viktiga begrepp och regler för mätning, registrering, utfärdande, överföring och annullering av ursprungsgarantier. Mycket arbete återstår dock, och det är osäkert när standarden kommer att vara klar.

Regler som genomför standarden bör införas på lägre normnivå än lag, eftersom det rör sig om detaljerade föreskrifter som kan behöva ändras med kortare tidsmarginaler än vad som gäller för ändring av lag.

Bemyndigandet i lagen om ursprungsgarantier för el (20 §) bör preciseras så att det tydligt omfattar föreskrifter som genomför de olika delar som standarden förväntas innehålla för el, gas, kyla och värme.

När det gäller genomförandet av bilaga I punkten 5 införs en bestämmelse om att gasleverantörer ska lämna information till gasanvändaren om andelen förnybar gas och andelen koldioxidsnål gas i den köpta gasen. Vidare föreslås ett bemyndigande till Ei om att meddela ytterligare föreskrifter om vilken information gasleverantören ska lämna till gasanvändaren i samband med fakturering.

Residualmix för gas

Enligt bilaga I p. 5 i gasmarknadsdirektivet ska tillsynsmyndigheten eller annan behörig nationell myndighet vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den information som leverantörer tillhandahåller slutkunder är tillförlitlig och att den på nationell nivå tillhandahålls på ett tydligt jämförbart sätt. Motsvarande reglering finns i elmarknadsdirektivet. Det följer även av RED III. Enligt artikel 19 punkten 4 ska medlemsstaterna senast den 21 maj 2025 säkerställa att det finns uppgifter om deras kvarstående energimix och att detta offentliggörs årligen. Det införs med andra ord ett uttryckligt krav på medlemsstaterna att beräkna och offentliggöra residualmix. Vår tolkning är att kravet gäller för de energikällor som

regleras i punkten 8, utifrån bestämmelsens ordalydelse och systematik. Därmed behöver residualmix tas fram även för gas.

Sammanfattningsvis gör sig samma argument gällande för att tillhandahålla residualmix för el som för gas. Genom att Ei tillhandahåller resultat av föregående års residualmixberäkning ökar jämförbarheten och förtroendet för systemet. Det enskilda företagets arbetsbörda minskar även. Det bör dock tas i beaktande att det i Sverige finns betydligt färre gashandelsföretag än elhandelsföretag.

5.32 Certifiering av koldioxidsnål gas

Förslag

Förslag: Lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen kompletteras med ändringar som innebär att lagen ger möjlighet för aktörer att ansöka om hållbarhetsbesked för koldioxidsnåla bränslen, som innefattar koldioxidsnål gas.

Bakgrund

Från och med den 1 juli 2021 finns en reviderad lag (2010:598, hållbarhetslagen) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel samt fasta, flytande och gasformiga biobränslen. Hållbarhetsregelverket innebär att det längs hela produktionskedjan, från odling av biomassa till användning av bioenergi, ska kunna styrkas att ett antal hållbarhetskriterier är uppfyllda för att biodrivmedel och biobränslen ska vara hållbara. Hållbarhetskriterierna som ska uppfyllas är markkriterier, kriterier om minskade växthusgasutsläpp, samt krav på spårbarhet. I termen biodrivmedel innefattas biokomponenter som används i drivmedel. Regelverket utgörs av lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen (hädanefter hänvisad till som hållbarhetslagen) med tillhörande förordning (2011:1088, hädanefter hänvisad till som hållbarhetsförordningen) och föreskrifter (STEMFS 2021:7, hädanefter hänvisad till som hållbarhetsföreskrifterna). Samtliga dessa har reviderats under år 2021 för att genomföra det omarbetade förnybartdirektivet.

Vad är koldioxidsnål gas?

Med koldioxidsnål gas avses i artikel 2.35 i gasmarknadsdirektivet delen av gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 % jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

Definitionen hänvisar till bestämmelserna om krav på minskade växthusgasutsläpp för så kallade ”förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung” (RFNBO) i direktiv (EU) 2018/2001 (förnybartdirektivet). Innebörden av definitionen blir därmed att koldioxidsnåla gaser är gaser som produceras på samma sätt som RFNBO, men där elen kommer från andra produktionsslag som har låga utsläpp av växthusgaser, exempelvis kärnkraft. Det exempel som vanligtvis tas upp är vätgas som produceras genom elektrolys av vatten till vätgas och syrgas med hjälp av el. För koldioxidsnål gas kan den elen komma från kärnkraft, till skillnad från RFNBO, där elen måste vara förnybar. Även syntetisk metan som är baserad på delvis fossila källor, men som ändå uppfyller kravet om 70 procents utsläppsminskning kan betraktas som koldioxidsnål gas.

Det är dock även möjligt att producera koldioxidsnåla bränslen på andra sätt än med hjälp av elektricitet, så länge de bidrar med 70 procents utsläppsminskning. Ett exempel på det är att kombinera vätgasproduktion genom reformering av vätgas med insamling och geologisk lagring av den koldioxid som uppstår i processen.

Direktivets bestämmelser om koldioxidsnåla gaser

Artikel 9 i gasmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser för certifiering av koldioxidsnåla bränslen, vilka till stor del överensstämmer med de regler som finns för RFNBO och återvunna kolbränslen som finns i förnybartdirektivet och de delegerade akter som meddelats under det direktivet, med bestämmelser om hur andelen förnybar el ska bestämmas och hur växthusgasutsläppen ska beräknas.

Artikel 9.7 ger EU-kommissionen rätt att meddela genomförandebeslut om erkännande av frivilliga certifieringssystem som ska kunna användas för att visa att de koldioxidsnåla bränslena uppfyller kraven på 70 procent minskade växthusgasutsläpp. Motsvarande möjlighet finns i förnybartdirektivet artikel 30 punkten 5 genom vilken EU-kommissionen ges möjlighet att meddela genomförandebeslut om godkännande av frivilliga certifieringssystem för förnybara bränslen och återvunna kolbränslen. Hittills har EU-kommissionen beslutat om att godkänna två certifieringssystem för RFNBO (ISCC EU och CertifHy). Samtliga frivilliga system för certifiering som har godkänts har publicerats på EU-kommissionens webbplats[61].

Kommissionen ska också, i enlighet med artikel 9 punkten 5, meddela delegerade akter om beräkningen av växthusgasutsläpp från koldioxidsnåla bränslen. Ett första utkast på en sådan akt presenterades för allmänna synpunkter i september 2024. Utkastet liknar i hög utsträckning den delegerade akt som EU-kommissionen

[61] Europeiska kommissionen, *Voluntary schemes*, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/bioenergy/voluntary-schemes_en (hämtad 10 juni 2025)

meddelat om beräkning av växthusgasutsläpp från RFNBO och återvunna kolbränslen. Skillnaden ligger i hur utsläpp från den el som används ska hanteras. I förslaget finns tre olika sätt att beräkna utsläppen:

a) Baserat på del C i aktens bilaga (faktiskt beräkning på elprisområde eller land, eller ett defaultvärde för olika medlemsstater).

b) Beroende på antalet fullasttimmar som anläggningen för produktion av koldioxidsnåla bränslen är i drift. Om antalet fullasttimmar är lika med eller lägre än antalet timmar då marginalpriset på el fastställdes av anläggningar som producerar förnybar el eller kärnkraftverk under det föregående kalenderåret, för vilket tillförlitliga data är tillgängliga, ska el från elnätet som används i produktionsprocessen för låga koldioxidbränslen tillskrivas ett växthusgasutsläppsvärde på 0 g CO2ekv/MJ. Om detta antal fullasttimmar överskrids ska el från elnätet som används i produktionsprocessen för låga koldioxidbränslen tillskrivas ett växthusgasutsläppsvärde på 183 g CO2ekv/MJ.

c) Växthusgasutsläppsvärdet för den marginalenhet som genererar el vid tidpunkten för produktionen av de låga koldioxidbränslena i elprisområdet får användas om denna information har gjorts offentligt tillgänglig av den nationella transmissionssystemoperatören.

Eftersom bestämmelserna ännu inte är beslutade så finns det inte heller några beslut om godkännande av frivilliga certifieringssystem för koldioxidsnåla bränslen. Om det finns en efterfrågan på marknaden för certifiering av koldioxidsnåla gaser är det sannolikt att de certifieringssystem som redan fått godkänt för certifiering av RFNBO och återvunna kolbränslen även ansöker om att få godkänt för koldioxidsnåla bränslen.

Vad behöver Sverige göra?

Gasmarknadsdirektivet artikel 9 punkten 3 anger att medlemsstaterna ska säkerställa att företag säkerställer att de lever upp till kraven om 70 procents utsläppsminskning för koldioxidsnåla bränslen. Regeringskansliet har publicerat ett förslag som anger att företag som är skattskyldiga för eller i yrkesmässig verksamhet levererar eller använder RFNBO-bränslen ska kunna ansöka om hållbarhetsbesked för dem. Ett hållbarhetsbesked är ett beslut som Energimyndigheten fattar och som visar att företaget har ett kontrollsystem på plats som säkerställer att det uppfyller de kriterier och villkor som finns för den typen av bränslen, råvaror och produktionskedjor som företaget hanterar.

För att genomföra artikel 9 punkten 3 behöver det införas en möjlighet att ansöka om hållbarhetsbesked för koldioxidsnåla bränslen. Regeringen har lämnat förslag på ny lydelse av lagen om (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och

biobränslen i propositionen 2024/25:131 Nya regler för datacenter och hållbara bränslen samt en ny reduktionsplikt. De ändringar som föreslås inom ramen för detta uppdrag utgår från de ändringar som redan föreslagits i propositionen.

> Genomförandet av artikel 9 sker genom ändringar i den föreslagna lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen som bör innehålla en definition av koldioxidsnåla bränslen som innefattar koldisoxidsnål gas. Koldioxidsnåla bränslen bör definieras som återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen och vätskeformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 % jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001. Bestämmelsen i 1 kap. 3 § om hållbarhetskriterier utökas till att omfatta koldioxidsnåla bränslen. Bestämmelsen i 2 kap. 1 § om att förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara utökas på samma sätt.

Bestämmelsen i 3 kap. 1 a och 1 b §§ om kontrollsystem och hållbarhetsbesked utökas till att omfatta koldioxidsnåla bränslen. Genom förslagen uppfylls bestämmelserna i artikel 9.

5.33 Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas (artikel 31.3)

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs om att långsiktiga avtal om leverans av fossil gas med en löptid som sträcker sig längre än till den 31 december 2049 måste innehålla villkor om koldioxidminskning i levererad gas.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om vad som avses med långsiktiga avtal och kraven på koldioxidminskning i leveransavtal enligt första stycket.

Långsiktiga avtal om leverans av förnybar gas, koldioxidsnål gas och fossil gas

Av skäl 144 i ingressen till direktivet framgår att långsiktiga avtal är en viktig del av medlemsstaternas naturgasförsörjning. De bör dock inte hindra förnybar gas och koldioxidsnål gas från att komma in på marknaden, och därför bör löptiden för avtal om leverans av fossil gas utan inslag av koldioxidminskning inte fortsätta efter den 31 december 2049. Sådana avtal bör alltid överensstämma med målen för direktivet och vara förenliga med EUF-fördraget och dess konkurrensregler. Det är nödvändigt att ta hänsyn till långsiktiga avtal vid planering av företagens leverans- och transportkapacitet. Även om fossil gas utan inslag av

koldioxidminskning fortfarande spelar en viktig roll kommer dess betydelse för att trygga unionens energiförsörjning stegvis att minska. Medlemsstaterna bör säkerställa utfasningen av fossil gas, med beaktande av tillgängliga alternativ. När så föreskrivs i deras integrerade nationella energi- och klimatplaner bör medlemsstaterna kunna fastställa ett slutdatum för löptiden för långsiktiga avtal om fossil gas utan inslag av koldioxidminskning som infaller tidigare än den 31 december 2049.

Det bör införas en ny bestämmelse i gasmarknadslagen om att långsiktiga avtal om leverans av fossil gas, som har en löptid som sträcker sig efter 31 december 2049, måste innehålla villkor om koldioxidminskning i levererad gas. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bör kunna ta fram föreskrifter om vad som ska avses med ett långsiktigt avtal och hur kraven på koldioxidminskning i avtalen ska bestämmas utifrån unionens klimatmål och vad som i övrigt följer av den EU-gemensamma lagstiftningen. För det fall regeringen vidaredelegerar uppgiften att ta fram föreskrifter på området behöver det, enligt Ei, inte nödvändigtvis vara tillsynsmyndigheten som får ett sådant uppdrag utan det skulle kunna vara en annan myndighet som i det dagliga arbetar närmare frågor om omställningen av energisystemet och verkar för en ökad tillförsel och användning av fossilfria energikällor.

5.34 Prisreglering vid naturgaspriskris

Förslag

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om reglering av priset för leverans av naturgas till hushållskunder, små och medelstora företag och samhällsviktig verksamhet, om Europeiska unionens råd har tillkännagivit en naturgaspriskris.

Sådana föreskrifter ska underställas riksdagens prövning inom en månad från den dag då de beslutades. Föreskrifterna bör upphöra att gälla, om de inte underställs riksdagen i tid eller om riksdagen inte godkänner föreskrifterna inom två månader från underställandet.

Tillkännagivande av en gaspriskris

Genom artikel 5 i gasmarknadsdirektivet införs en möjlighet för Europeiska unionens råd att, på förslag av Europeiska kommissionen, genom ett genomförandebeslut tillkännage en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris. Ett sådant beslut förutsätter såväl mycket höga genomsittpriser på grossistmarknaderna för naturgas som kraftiga ökningar av slutkundspriserna. Genomförandebeslutet får ha en giltighetstid om ett år. Giltighetstiden kan dock förlängas.

Riktade offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av gas

Om rådet har antagit ett genomförandebeslut, får medlemsstaterna under giltighetstiden tillämpa tillfälliga riktade offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till hushållskunder, små och medelstora företag och samhällsviktig verksamhet.

Bemyndigande och krav på underställning

Det går i nuläget inte att ta ställning till i vilken utsträckning det kan vara motiverat med offentliga ingripanden i prissättningen i Sverige med anledning av en naturgaspriskris. Det står dock klart att sådana ingripanden kräver en snabb hantering för att fylla sitt syfte. Detta talar för att en prisreglering bör kunna införas genom en förordning. Regeringen bör därför få meddela föreskrifter om reglering av priset för leverans av naturgas till hushållskunder, små och medelstora företag och samhällsviktig verksamhet, om Europeiska unionens råd har tillkännagett en naturgaspriskris.

Med hänsyn till föreskrifternas karaktär bör de underställas riksdagens prövning inom en månad från den dag då de beslutades. Föreskrifterna bör upphöra att gälla, om de inte underställs riksdagen i tid eller om riksdagen inte godkänner föreskrifterna inom två månader från underställandet.

5.35 Traditionella mätare för gas (artikel 21)

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs om att en gasanvändare som inte är så kallade spiskunder ska kunna läsa av sina mätvärden på en webbsida som tillhandahålls av företag som överför gas.

Överväganden

Enligt artikel 21 punkten 2 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna för gas enkelt kan läsa av sina traditionella mätare, antingen direkt eller indirekt via ett webbgränssnitt eller via något annat lämpligt gränssnitt. Bestämmelsen förutsätter att mätning är möjlig, och s.k. spiskunder bör undantas.

5.36 Smarta mätare (Artikel 17 och 18)

Förslag

Förslag: Regeringen ger Energimarknadsinspektionen i uppdrag att ta fram rekommendationer om hur gasföretag ska optimera förbrukningen av naturgas och biogas och i vilken utsträckning det kan ske genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem. Ei ska genomföra en kostnads- och nyttoanalys enligt principerna i Bilaga II i gasmarknadsdirektivet och, om analysen utfaller positivt, lämna förslag på hur smarta mätare för naturgas och biogas kan införas.

Ett motsvarande uppdrag om genomförandet av en kostnads- och nyttoanalys rörande smarta mätare för vätgas bör ges till Energimarknadsinspektionen efter det att vätgassystemet byggts ut och kunder börjat ansluta.

Mätning av gas på marknaden idag

Smarta mätarsystem är till stor del genomfört i Sverige idag. Enligt uppgift från Nordion (Swedegas och WEUM) uppfylls till stora delar kraven på smarta mätarsystem redan idag. I dessa företag har över 99 procent av mätarna fjärrinsamling, och timvärden tillhandahålls gratis till samtliga kunder med fjärrinsamling via en kundportal. Dessa företag omfattar dock inte hela marknaden.

Gasmätare är som regel inte anslutna till elnätet (till skillnad från en elmätare), då mätare som sitter i fasadskåp är i ATEX-klassat (explosiva atmosfärer) område. I ett ATEX-klassat område undviks att sätta elnätsansluten utrustning. Hos Nordion är cirka 94 procent av gasmätarna batteridrivna. Dessa batteridrivna mätare är tekniskt begränsade till att skicka mätvärden som mest en gång per dygn, och skickar vid detta tillfälle 24 timvärden. Nuvarande mätarbestånd gör det därmed inte möjligt att tillhandahålla timavräkning till samtliga kunder, då det kräver att mätvärden skickas varje timme. Möjlighet till timavräkning för samtliga kunder är ett krav enligt artikel 19 f i gasmarknadsdirektivet, då timavräkning är den kortaste avräkningsperioden på den nationella marknaden.

Alla kunder med en årsförbrukning på 3 Gwh eller mer, alternativt med ett högsta månadsuttag större än 0,5 GWh har, enligt gällande regelverk, timavräkning. Det är en liten del av antalet kunder, men motsvarar i snitt omkring 90 procent av den totala transporterade volymen i det västsvenska gasnätet.

Kostnaden för att kunna uppfylla kravet för samtliga kunder, mestadels konsumenter, behöver ställas mot nyttan för kunderna. Idag finns det, såvitt känt, inte någon handelsaktör på den svenska gasmarknaden som erbjuder timprisavtal

till konsumenter, och nyttan för kunden att vara timavräknad kan kanske därför ifrågasättas.

Överväganden

Enligt artikel 17 punkten 1 ska medlemsstaten eller tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att naturgasföretag optimerar förbrukningen av naturgas. Detta kan ske genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem som är driftskompatibla med förbrukarnas energistyrningssystem och med smarta nät. Hur detta ska gå till bör utredas närmare och ryms inte inom ramen för detta uppdrag. Regeringen bör därför ge Ei ett särskilt uppdrag att ta fram rekommendationer om att naturgasföretag ska optimera förbrukningen av naturgas, bland annat genom att tillhandahålla energiförvaltningstjänster och införa smarta mätarsystem. Vilken åtgärd som ger bäst effekt för de svenska slutkunderna bör utredas innan rekommendationer ges.

Enligt artikel 17 punkten 2 ska medlemsstaten utifrån en genomförd kostnads- och nyttoanalys ta ställning till huruvida smarta mätare ska införas för naturgas. Kostnads- och nyttoanalysen ska genomföras enligt principerna i bilaga II och bör omfatta både biogas och naturgas. En kostnads- och nyttoanalys ryms inte inom ramen för detta uppdrag. Regeringen bör därför ge Ei ett särskilt uppdrag att genomföra en sådan kostnads- och nyttoanalys när det gäller lämpligheten i att införa smarta mätare för naturgas och biogas.

Enligt artikel 18 punkten 1 ska medlemsstaterna säkerställa ett införande av smarta mätarsystem för vätgas som korrekt kan mäta förbrukningen och tillhandahålla information om den faktiska tidsperioden för användning och som kan överföra och ta emot data för informations-, övervaknings- och kontrolländamål med hjälp av en form av elektronisk kommunikation. Enligt punkten 2 ska medlemsstaten genomföra en kostnads- och nyttoanalys på motsvarande sätt som för naturgas.

Enligt artikel 18 punkten 5 ska medlemsstater som inför smarta mätarsystem på ett transparent och icke-diskriminerande sätt säkerställa att slutkunderna bidrar till kostnaderna för införandet, när de beräknar de nätavgifter som är tillämpliga på eller de avgifter som betalas av kunderna. Medlemsstaterna ska regelbundet övervaka detta införande på sina territorier för att se hur kunderna gynnas.

Idag sker ingen överföring av vätgas via rörledning. Det saknas idag bestämmelser om mätning av förbrukning av vätgas. Föreslagna bestämmelser om mätning i kapitel 3 i den nya gasmarknadslagen omfattar även vätgas. I utevaron av en marknad låter sig dock inte en kostnads- och nyttoanalys göras och någon genomförandeåtgärd i författning kan inte föreslås inom ramen för detta uppdrag. Ei bör få i uppdrag att utreda frågan om smarta mätare för vätgas, när det finns en marknad för rörbunden vätgas och förutsättningar för att genomföra en kostnads-

och nyttoanalys. Ei föreslår i avsnitt 5.12 att regeringen ger Ei i uppdrag att utreda frågan om lämplig intäktsramsreglering för vätgas. Frågan om beräkning av nätavgifter och kundernas bidrag till införandet av smarta mätare för vätgasmarknaden hänger samman med hur intäktsramsregleringen utformas och bör kopplas till ett uppdrag till Ei rörande intäktsramsregleringen av vätgas.

5.37 Tvistlösning utom domstol

Förslag

Förslag: Regeringen bör ge berörda myndigheter att utreda frågan om ett organ för tvistelösning utom domstol för energisektorn.

Överväganden

Enligt artikel 25 i gasmarknadsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder har tillgång till enkla, rättvisa, rimliga, transparenta, oberoende, kostnadseffektiva och ändamålsenliga mekanismer för tvistlösning utanför domstol för att lösa tvister som gäller rättigheter och skyldigheter enligt detta direktiv, genom en oberoende mekanism såsom en energiombudsman eller ett konsumentorgan eller genom en tillsynsmyndighet. Bestämmelsen är densamma som artikel 26 i elmarknadsdirektivet.

När bestämmelsen i artikel 26 i elmarknadsdirektivet skulle genomföras i Sverige bedömdes att de möjligheter till behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol som redan fanns i Sverige uppfyllde direktivets krav och att artikeln därför inte krävde någon genomförandeåtgärd. Detta med hänvisning till dels den tillsyn som bedrivs av Ei och Konsumentverket, dels genom att Allmänna reklamationsnämnden (ARN) kan pröva tvister mellan konsumenter och elleverantörer.

Ei anser att det är oklart om denna tidigare slutsats var riktig eftersom en slutkund som är ett företag inte kan vända sig till ARN vid en tvist med en elleverantör. Inte heller bör Ei:s och Konsumentverkets tillsyn kunna likställas med ett tvistlösningsförfarande. Genom artikel 15.a.4 e i det reviderade elmarknadsdirektivet (EU) 2024/1711 tillkommer dessutom problematiken att tvister om energidelningsavtal kan uppkomma mellan två privathushåll. Eftersom två hushåll som tvistar inte kan vända sig till ARN för att få tvisten prövad bedömer Ei att dagens system inte är tillräckligt för att säkerställa tillgång till tvistlösning utanför domstol enligt direktivets krav. En genomförandeåtgärd som säkerställer detta är därför nödvändig.

Frågan om hur tvistlösning utanför domstol ska hanteras för slutkunder uppkommer även i Energimyndighetens uppdrag om genomförande av delar av det omarbetade energieffektiviseringsdirektivet (KN2024/01007) samt var även aktuell i Ei:s uppdrag om genomförande av EU:s reviderade elmarknadslagstiftning

(KN2024/00430). Frågan om tvistlösning utanför domstol är alltså aktuell i flera regeringsuppdrag och för flera olika energislag. För att undvika att de olika utredningarna kommer till olika förslag på genomförandeåtgärder bedömer Ei att det är lämpligt att frågan utreds i ett gemensamt uppdrag. En utredning om ett gemensamt tvistlösningsorgan för el, gas, fjärrvärme och fjärrkyla kommer behöva bedöma bland annat hur ett sådant organ ska finansieras och bemannas samt frågan om rättskraften av dess avgöranden. En sådan utredning är inte möjlig att genomföra inom ramen för det nu aktuella regeringsuppdraget utifrån nuvarande tidsram. Förutsättningarna för att instifta ett organ för tvistlösning utanför domstol bör utredas och regeringen bör ge berörda myndigheter ett uppdrag att utreda detta.

5.38 Kontaktpunkt

Förslag

Förslag: En bestämmelse införs i Ei:s instruktion om att myndigheten ska utgöra kontaktpunkt för tillståndsfrågor när det gäller naturgas och vätgas. 7 § punkten 5 ändras till att avse gas och inte endast naturgas.

Överväganden

Enligt artikel 8.8 i gasmarknadsdirektivet ska medlemsstaten inrätta eller utse en eller flera kontaktpunkter, som ska kunna vägleda sökanden och underlätta hela tillståndsförfarandet för uppförande eller drift av naturgasanläggningar, anläggningar för vätgasproduktion och infrastruktur för vätgassystem, fram till dess att de ansvariga myndigheterna har fattat beslut i slutet av förfarandet. Den sökande ska inte behöva kontakta mer än en kontaktpunkt under hela processen.

Ei är den myndighet som är bäst lämpad för att utgöra kontaktpunkt för denna typ av vägledning.

Enligt 7 § 3 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen ska Ei se till att det finns en gemensam kontaktpunkt där konsumenter av el och naturgas kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, lagstiftningen och möjligheter till tvistlösning. Konsumenternas energimarknadsbyrå är, efter överenskommelse med Energimarknadsinspektionen, utsedd till gemensam kontaktpunkt för konsumenter på el- och gasmarknaderna. Det innebär bland annat att byrån har som uppgift att se till att konsumenterna får tillgång till nödvändig information. Bestämmelsen omfattar idag inte vätgas och ska ändras.

5.39 Utsatta kunder

Förslag

Förslag: 8 § i förordning om instruktion för Ei utökas till att omfatta utsatta kunder anslutna till vätgassystem.

Utsatta kunder i vätgassystem

Enligt 8 § i förordningen om instruktion för Ei ska myndigheten när den fullgör sina uppgifter enligt 1–7 §§ ta särskild hänsyn till utsatta kunders ställning på el- och naturgasmarknaderna. Enligt artikel 26 ska medlemsstaterna i synnerhet vidta åtgärder för att skydda slutkunder i avlägsna områden som är ansluta till naturgas- eller vätgassystem. Bestämmelsen i 8 § i förordningen bör därför ändras så att även dessa vätgaskunder omfattas.

5.40 Anpassningar av gasmarknadslagen till artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet

Förslag

Förslag: Ei:s förslag i rapporten Ei R2024:10 Genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet i svensk rätt, om ändringar i naturgaslagen införs i den nya gasmarknadslagen, men omfattar samtliga gaser i lagen och inte endast naturgas.

I förhållande till förslagen i rapporten Ei R2024:10 preciseras i förslaget till gasmarknadslag skyldigheten för en innehavare av gassystem att analysera möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i sina gasledningar. I gasmarknadslagen föreslås att analyskravet ska infalla första gången då en gasledning varit i drift i tio år.

Överväganden

Principen om energieffektivitet först, som den definieras i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999[62] innebär att inom energiplanering, samt i politiska beslut och investeringsbeslut, ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning, framför allt med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till

[62] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013

efterfrågeflexibilitet samt effektivare omvandling, överföring och distribution av energi, varvid målen för de respektive besluten fortfarande uppnås.

Ei har i rapporten *Genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet i svensk rätt* (*Ei R2024:10)* lämnat förslag på ändringar i naturgaslagen för att uppfylla artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet. De föreslagna ändringarna föreslås, med endast redaktionella ändringar, införas i den nya gasmarknadslagen och avse samtliga gaser enligt lagen och inte endast naturgas. När det gäller skyldigheten för en innehavare av gassystem att analysera möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i sina gasledningar görs dock en förändring i förhållande till förslagen i rapporten i Ei R2024:10. I gasmarknadslagen föreslås att analyskravet för en innehavare av gassystem ska infalla första gången då en gasledning varit i drift i tio år. En gasledning är normalt konstruerad för en mycket lång teknisk livslängd, upp till 100 år. Mot denna bakgrund är det inte rimligt att analyskravet gällande möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i gasledningen infaller direkt då ledningen tagits i drift. Med hänsyn till gasledningens långa tekniska livslängd bör därför analyskravet börja gälla först då en gasledning varit i drift i tio år. För överväganden och förslag i övrigt hänvisas till nämnda rapport.

5.41 Kommunala naturgasföretag

Förslag

Förslag: Bestämmelserna i 5 kap. naturgaslagen ändras till att omfatta gas enligt den nya gasmarknadslagen. Bestämmelserna lyfts i övrigt in oförändrade i den föreslagna gasmarknadslagen.

Regleringen i naturgaslagen av kommunala naturgasföretag

Naturgaslagens 5 kap. innehåller bestämmelser om att kommunala företag som bedriver viss naturgasverksamhet får göra avsteg från två, för kommunal verksamhet, grundläggande principer nämligen lokaliseringsprincipen och självkostnadsprincipen. Lokaliseringsprincipen innebär att kommunernas kompetens är begränsad till angelägenheter som har anknytning till kommunens eget område eller dess medlemmar. Det betyder att kommuner huvudsakligen ska ha hand om sådana frågor som direkt berör sina invånare och verksamheter inom sitt geografiska område. Självkostnadsprincipen innebär att kommuner inte får ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

Avsteg från lokaliseringsprincipen kommer till uttryck i 5 kap. 1 § naturgaslagen som anger att en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725), trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till

kommunens område eller dess medlemmar, får bedriva handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet utanför kommunens område, eller överföring av naturgas i geografisk närhet till företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet.

Undantaget från den kommunala självkostnadsprincipen framgår av 5 kap. 2 § naturgaslagen som anger att om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725) bedriver handel med naturgas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

Bestämmelserna bör införas i den nya gasmarknadslagen. Med hänsyn till den växande marknaden för biogas och den kommande marknaden för vätgas bör dock bestämmelserna inte begränsas till att endast omfatta naturgas. I bestämmelserna bör begreppet gas användas. Gas omfattar, förutom naturgas, även biogas och vätgas.

5.42 Uppdaterade hänvisningar

Förslag

Förslag: Hänvisningar i svensk lagstiftning till direktiv 2009/73/EG och förordning EG Nr 715/2009 och artiklar i direktiv och förordning byts ut mot en hänvisning till direktiv (EU) 2024/1788 och förordningen (EU) 2024/1789 och nya artikelnummer i direktiv och förordning.

Hänvisningar i annan lagstiftning till naturgaslagen ändras till att avse gasmarknadslagen.

Hänvisningar till EU:s rättsakter och till den nya gasmarknadslagen

Direktiv 2009/73/EG har ersatts av direktiv (EU) 2024/1788. I svensk lagstiftning hänvisas på en del ställen till direktivet, och i vissa fall särskilda artiklar i direktivet. Samtliga hänvisningar till direktiv 2009/73/EG behöver därför bytas ut mot en hänvisning till det nya direktivet.

I vissa lagar hänvisas till naturgaslagen. Det rör sig om lagen (1978:160) om vissa rörledningar, lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader, lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning, elsäkerhetslagen (2019:732) och miljöbalken (1998:808). Förslag till ändring i dessa lagar framgår av författningsförslagen.

5.43 Övergångsbestämmelser

Förslag

Förslag: Övergångsbestämmelser införs som föreskriver att den nya gasmarknadslagen ska träda i kraft den 1 augusti 2026. Samtidigt ska naturgaslagen (2005:403) upphöra att gälla.

Skyldigheter enligt 3 kap. 3, 4, 5 ,6, 7, 9, 11, 12, 14 och 16 §§ samt 7 kap. ska gälla från och med den 1 januari 2033 för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för vätgas, innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler, då 3 kap. 40–42 §§ ska upphöra att gälla.

En koncession meddelad med stöd av 2 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) eller 1 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar och som gäller vid ikraftträdandet ska gälla tills vidare.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövningen av mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Överväganden

Gasmarknadsdirektivet ska vara genomfört i svensk lagstiftning den 5 augusti 2026. För att uppfylla kravet i direktivet bör den nya gasmarknadslagen träda i kraft den1 augusti 2026. Samtidigt ska naturgaslagen (2005:403) ska upphöra att gälla.

Vissa skyldigheter enligt 3 kap. i gasmarknadslagen som rör vätgasaktörer bör träda i kraft senast 1 januari 2033. Fram till dess gäller för vätgasaktörer bestämmelser om förhandlat tillträde. Det gäller skyldigheter enligt 3 kap. som rör anslutning, tredje parts tillträde med mera. Frågan om intäktsramar för vätgas bör utredas särskilt och i avvaktan på vad en sådan utredning kan mynna ut i föreslås att gasmarknadslagens bestämmelser om intäktsramar i 7 kap. ska träda i kraft den 1 januari 2033.

Vid den tidpunkt som gasmarknadslagen träder i kraft finns koncessioner meddelade för naturgas enligt naturgaslagen, men förmodligen också koncessionen för vätgasledningar enligt rörledningslagen. Redan meddelade koncessioner enligt båda dessa lagar kommer att omfattas av den nya gasmarknadslagen. En särskild övergångsbestämmelse om att redan meddelade koncessioner ska gälla tills vidare bör dock införas, för att undvika att olika bestämmelser gäller för koncessioner meddelade vid olika tidpunkter.

När det gäller tillsynsmyndighetens eller regeringens prövningar av koncession, ärenden som hör samman med koncession samt övriga ärenden som har inletts före ikraftträdandet bör äldre bestämmelser tillämpas.

6 Förordning (EU) 2024/1789 av om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas,

6.1 Inledning

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 (omarbetning)

6.2 Kapitel I – Innehåll, tillämpningsområde och definitioner

Artikel 1 – Innehåll och tillämpningsområde

Genom denna förordning

a) fastställs icke-diskriminerande regler när det gäller villkoren för tillträde till naturgas- och vätgassystem, med hänsyn till de nationella och regionala marknadernas särdrag, för att säkerställa att de inre marknaderna för naturgas och vätgas fungerar väl och för att bidra till energisystemets flexibilitet, och

b) främjas uppkomsten och driften av välfungerande och transparenta marknader för naturgas och vätgas med en hög grad av försörjningstrygghet och tillhandahålls mekanismer för harmonisering av reglerna för nättillträde för gränsöverskridande handel med naturgas och vätgas.

De mål som anges i första stycket ska omfatta följande:

a) fastställande av harmoniserade principer för tariffer, eller de metoder som används för att beräkna tariffer, för tillträde till naturgasnätet, utom lagringsanläggningar för naturgas,

b) inrättande av tjänster för tredjepartstillträde och harmoniserade principer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning,

c) fastställande av transparenskrav, balansregler och avgifter för obalans samt underlättande av handeln med kapacitet.

Denna förordning ska, med undantag av artikel 34.5, endast gälla för de lagringsanläggningar för naturgas och lagringsanläggningar för vätgas som avses i artikel 33.3 eller 33.4 eller artikel 37 i direktiv (EU) 2024/1788.

Medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv (EU) 2024/1788, i syfte att det ska utföra en eller flera av de uppgifter som brukar åläggas systemansvariga för överföringssystem eller operatörer av överföringsnät för vätgas och för vilket kraven i denna förordning ska gälla. Detta organ ska vara föremål för certifiering enligt artikel 14 i denna förordning och utses enligt artikel 71 i direktiv (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln motsvarar i stor utsträckning artikel 1 i förordning (EG) 715/2009 och beskriver förordningens mål och syfte. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 2 – Definitioner

1. I denna förordning gäller följande definitioner:

1. regulatorisk kapitalbas: nättillgångar tillhörande en systemansvarig för överföringssystem, systemansvarig för distributionssystem, operatör av överföringsnät för vätgas och operatör av distributionsnät för vätgas som används för att tillhandahålla reglerade nättjänster och som beaktas i beräkningen av intäkter från nätrelaterade tjänster.

2. överföring: överföring enligt definitionen i artikel 2.17 i direktiv (EU) 2024/1788.

3. transportavtal: ett avtal som systemansvariga för överföringssystem eller operatörer av vätgasnät har ingått med en nätanvändare i syfte att utföra transporttjänster för naturgas eller vätgas.

4. kapacitet: det maximala flöde, uttryckt i kubikmeter per tidsenhet eller som energienhet per tidsenhet, vilket nätanvändaren har rätt till enligt bestämmelserna i transportavtalet.

5. outnyttjad kapacitet: den fasta kapacitet som en nätanvändare erhållit enligt ett transportavtal, men som denne användare inte har nominerat vid den tidpunkt då den i avtalet fastställda fristen löper ut.

6. hantering av överbelastning: hantering av kapacitetsportföljen hos den systemansvariga för överföringssystemet, så att dels den tekniska kapaciteten

utnyttjas på bästa möjliga sätt och i högsta möjliga grad, dels eventuella överbelastningar och flaskhalsar upptäcks i tid.

7. andrahandsmarknad: marknad där kapaciteten handlas men som inte är den primära marknaden.

8. nominering: nätanvändarens meddelande till den systemansvariga för överföringssystemet om det faktiska gasflöde som nätanvändaren vill mata in i eller ta ut ur systemet, före en sådan inmatning eller ett sådant uttag.

9. renominering: meddelande om korrigerad nominering efter det att en nominering gjorts.

10. systemintegritet: läge där naturgasens eller vätgasens tryck och kvalitet befinner sig inom de övre och nedre gränserna, så att naturgas- eller vätgastransporten är tekniskt säkerställd.

11. balansperiod: den period inom vilken varje nätanvändare ska utjämna uttaget av en viss mängd naturgas eller vätgas, uttryckt i energienheter, genom att mata in samma mängd naturgas eller vätgas i enlighet med nätföreskriften.

12. nätanvändare: nätanvändare enligt definitionen i artikel 2.60 i direktiv (EU) 2024/1788.

13. frånkopplingsbara tjänster: tjänster som systemansvariga för överföringssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät tillhandahåller avseende frånkopplingsbar kapacitet.

14. frånkopplingsbar kapacitet: gasöverföringskapacitet som kan frånkopplas av systemansvariga för överföringssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät, i enlighet med villkoren i transportavtalet.

15. långfristiga tjänster: tjänster med en löptid på minst ett år som systemansvariga för överföringssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät tillhandahåller.

16. kortfristiga tjänster: tjänster med en löptid på mindre än ett år som systemansvariga för överföringssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät tillhandahåller.

17. fast kapacitet: överförings- och distributionskapacitet för naturgas och vätgas som avtalsenligt garanteras som icke-frånkopplingsbar av systemansvariga för överförings- eller distributionssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät.

18. fasta tjänster: tjänster avseende fast kapacitet som tillhandahålls av systemansvariga för överföringssystem, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystem, eller operatören av vätgasnät.

19. teknisk kapacitet: största möjliga fasta kapacitet som kan tillhandahållas nätanvändarna, med beaktande av systemintegritet och driftsvillkoren för den systemansvariga för överföringssystemet, eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystemet, eller överföringssystemets eller, operatören av vätgasnätet.

20. avtalad kapacitet: kapacitet som har tilldelats en nätanvändare genom ett transportavtal.

21. tillgänglig kapacitet: den del av den tekniska kapaciteten som ännu inte tilldelats och som fortfarande finns tillgänglig i systemet vid en viss tidpunkt.

22. avtalsbetingad överbelastning: situation där efterfrågan på fast kapacitet överstiger den tekniska kapaciteten.

23. primär marknad: marknad för kapacitet där den systemansvariga för överföringssystem eller, i tillämpliga fall, den systemansvariga för distributionssystemet, eller operatören av överföringsnätet för vätgas handlar direkt.

24. fysisk överbelastning: läge där efterfrågan på faktisk överföring överstiger den tekniska kapaciteten vid en viss tidpunkt.

25. kapacitet vid LNG-anläggning: kapacitet vid en LNG-terminal i fråga om kondensering av naturgas eller import, lossning, stödtjänster, tillfällig lagring och återförgasning av LNG.

26. utrymme: den volym naturgas eller vätgas som en användare av en lagringsanläggning har rätt att använda för lagring av naturgas eller vätgas.

27. produktionskapacitet: den takt i vilken en användare av en lagringsanläggning har rätt att ta ut naturgas eller vätgas från lagringsanläggningen för naturgas eller lagringsanläggningen för vätgas.

28. inmatningskapacitet: den takt i vilken en användare av en lagringsanläggning har rätt att mata in naturgas eller vätgas till lagringsanläggningen för naturgas eller lagringsanläggningen för vätgas.

29. lagringskapacitet: kombinationen utrymme, inmatningskapacitet och produktionskapacitet.

30. inmatnings- och uttagssystem: inmatnings- och uttagssystem enligt definitionen i artikel 2.57 i direktiv (EU) 2024/1788.

31. balanseringsområde: balanseringsområde enligt definitionen i artikel 2.58 i direktiv (EU) 2024/1788.

32. virtuell handelspunkt: virtuell handelspunkt enligt definitionen i artikel 2.59 i direktiv (EU) 2024/1788.

33. inmatningspunkt: inmatningspunkt enligt definitionen i artikel 2.61 i direktiv (EU) 2024/1788.

34. uttagspunkt: uttagspunkt enligt definitionen i artikel 2.62 i direktiv (EU) 2024/1788.

35. villkorad kapacitet: fast kapacitet som på den virtuella handelspunkten innebär transparenta och fördefinierade villkor för antingen tillträde eller begränsad möjlighet till tilldelning.

36. möjlighet till tilldelning: godtycklig kombination av en viss inmatningskapacitet och en viss uttagskapacitet eller vice versa.

37. tillåtna intäkter: summan av intäkter, omfattande både överföringstjänster och andra tjänster än överföringstjänster, som en systemansvarig för överföringssystem erhåller för tillhandahållande av tjänster under en specifik tidsperiod inom en viss regleringsperiod, och som den systemansvariga för överföringssystemet har rätt att erhålla enligt ett system utan pristak, fastställt i enlighet med artikel 78.7 a i direktiv (EU) 2024/1788.

38. eftersträvade intäkter: summan av förväntade intäkter från överföringstjänster beräknade i enlighet med principerna i artikel 17.1 och förväntade intäkter från andra tjänster än överföringstjänster, för tjänster som tillhandahålls av den systemansvariga för överföringssystemet under en viss tidsperiod inom en viss regleringsperiod enligt ett system med pristak.

39. ny infrastruktur: infrastruktur som inte färdigställts senast den 4 augusti 2003.

40. naturgas: naturgas enligt definitionen i artikel 2.1 i direktiv (EU) 2024/1788.

41. förnybar gas: förnybar gas enligt definitionen i artikel 2.2 i direktiv (EU) 2024/1788.

42. naturgassystem: naturgassystem enligt definitionen i artikel 2.3 i direktiv (EU) 2024/1788.

43. vätgassystem: vätgassystem enligt definitionen i artikel 2.4 i direktiv (EU) 2024/1788.

44. lagringsanläggning för vätgas: lagringsanläggning för vätgas enligt definitionen i artikel 2.5 i direktiv (EU) 2024/1788.

45. operatör av lagringsanläggning för vätgas: operatör av lagringsanläggning för vätgas enligt definitionen i artikel 2.6 i direktiv (EU) 2024/1788.

46. vätgasterminal: vätgasterminal enligt definitionen i artikel 2.8 i direktiv (EU) 2024/1788.

47. operatör av vätgasterminal: operatör av vätgasterminal enligt definitionen i artikel 2.9 i direktiv (EU) 2024/1788.

48. vätgaskvalitet: vätgaskvalitet enligt definitionen i artikel 2.10 i direktiv (EU) 2024/1788.

49. koldioxidsnål vätgas: koldioxidsnål vätgas enligt definitionen i artikel 2.11 i direktiv (EU) 2024/1788.

50. koldioxidsnål gas: koldioxidsnål gas enligt definitionen i artikel 2.12 i direktiv (EU) 2024/1788.

51. systemansvarig för överföringssystem: systemansvarig för överföringssystem enligt definitionen i artikel 2.18 i direktiv (EU) 2024/1788.

52. tidigare led i rörledningsnätet: tidigare led i rörledningsnätet enligt definitionen i artikel 2.16 i direktiv (EU) 2024/1788.

53. distribution: distribution enligt definitionen i artikel 2.19 i direktiv (EU) 2024/1788.

54. systemansvarig för distributionssystem: systemansvarig för distributionssystem enligt definitionen i artikel 2.20 i direkt- iv (EU) 2024/1788.

55. vätgasnät: vätgasnät enligt definitionen i artikel 2.21 i direktiv (EU) 2024/1788.

56. vätgastransport: vätgastransport enligt definitionen i artikel 2.22 i direktiv (EU) 2024/1788.

57. överföringsnät för vätgas: överföringsnät för vätgas enligt definitionen i artikel 2.23 i direktiv (EU) 2024/1788.

58. distributionsnät för vätgas: distributionsnät för vätgas enligt definitionen i artikel 2.24 i direktiv (EU) 2024/1788.

59. operatör av vätgasnät: operatör av vätgasnät enligt definitionen i artikel 2.25 i direktiv (EU) 2024/1788.

60. operatör av överföringsnät för vätgas: operatör av överföringsnät för vätgas enligt definitionen i artikel 2.26 i direktiv (EU) 2024/1788.

61. operatör av distributionsnät för vätgas: operatör av distributionsnät för vätgas enligt definitionen i artikel 2.27 i direktiv (EU) 2024/1788.

62. leverans: leverans enligt definitionen i artikel 2.28 i direktiv (EU) 2024/1788.

63. lagringsanläggning för naturgas: lagringsanläggning för naturgas enligt definitionen i artikel 2.31 i direktiv (EU) 2024/1788.

64. systemansvarig för lagringssystem för naturgas: systemansvarig för lagringssystem för naturgas enligt definitionen i artikel 2.32 i direktiv (EU) 2024/1788.

65. LNG-anläggning: LNG-anläggning enligt definitionen i artikel 2.33 i direktiv (EU) 2024/1788.

66. systemansvarig för LNG-anläggning: systemansvarig för LNG-anläggning enligt definitionen i artikel 2.34 i direktiv (EU) 2024/1788.

67. system: system enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2024/1788.

68. stödtjänster: stödtjänster enligt definitionen i artikel 2.36 i direktiv (EU) 2024/1788.

69. sammanlänkning: sammanlänkning enligt definitionen i artikel 2.39 i gasdirektivet (EU) 2024/1788.

70. sammanlänkning för vätgas: sammanlänkning för vätgas enligt definitionen i artikel 2.40 i direktiv (EU) 2024/1788.

71. systemanvändare: systemanvändare enligt definitionen i artikel 2.46 i direktiv (EU) 2024/1788.

72. kund: kund enligt definitionen i artikel 2.47 i direktiv (EU) 2024/1788.

73. slutkund: slutkund enligt definitionen i artikel 2.50 i direktiv (EU) 2024/1788.

74. grossist: grossist enligt definitionen i artikel 2.51 i direktiv (EU) 2024/1788.

75. kontroll: kontroll enligt definitionen i artikel 2.55 i direktiv (EU) 2024/1788.

76. långsiktigt avtal: långsiktigt avtal enligt definitionen i artikel 2.56 i direktiv (EU) 2024/1788.

77. sammanlänkningspunkt: sammanlänkningspunkt enligt definitionen i artikel 2.63 i direktiv (EU) 2024/1788.

78. virtuell sammanlänkningspunkt: virtuell sammanlänkningspunkt enligt definitionen i artikel 2.64 i direktiv (EU) 2024/1788.

79. marknadsaktör: marknadsaktör enligt definitionen i artikel 2.65 i direktiv (EU) 2024/1788.

80. driftskompatibilitet: driftskompatibilitet enligt definitionen i artikel 2.71 i direktiv (EU) 2024/1788.

81. energieffektivitet först: energieffektivitet först enligt definitionen i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 (37).

82. ändrad användning: enligt definitionen av anpassning i artikel 2.18 i förordning (EU) 2022/869.

83. vertikalt integrerat företag: vertikalt integrerat företag enligt definitionen i artikel 2.43 i direktiv (EU) 2024/1788.

2. Definitionerna i punkt 1.4–1.24 avseende överföring ska gälla på motsvarande sätt för lagrings- och LNG-anläggningar.

Bedömning

Artikeln anger 83 definitioner som gäller vid tillämpningen av förordningen. I många fall är det genom hänvisning samma definitioner som i gasmarknadsdirektivet. Detta innebär att om en av dessa definitioner i gasmarknadsdirektivet har fått en annan beteckning eller innebörd vid genomförandet i nationell lagstiftning så kommer ändå direktivets definition att

gälla vid tillämpningen av förordningen. Detta kan leda till svårigheter i tillämpningen av såväl nationell lagstiftning som förordningen.

6.3 Kapitel II – Allmänna regler för naturgassystem och vätgassystem

AVSNITT 1

ALLMÄNNA REGLER FÖR MARKNADSORGANISATION OCH TILLTRÄDE TILL INFRASTRUKTUR

Artikel 3 – Allmänna principer

Medlemsstater, tillsynsmyndigheter som utsetts i enlighet med artikel 76 i direktiv (EU) 2024/1788 (tillsynsmyndigheter), operatörer av naturgassystem eller vätgassystem och delegerade operatörer – såsom marknadsområdeschefer eller operatörer av bokningsplattformar – ska säkerställa att marknader för naturgas och vätgas fungerar i enlighet med följande principer:

a) Priserna på naturgas och vätgas ska baseras på tillgång och efterfrågan.

b) De systemansvariga för överföringssystem och de systemansvariga för distributionssystem samt operatörerna av överföringsnät för vätgas och operatörerna av distributionsnät för vätgas ska samarbeta med varandra för att ge nätanvändarna frihet att självständigt boka inmatnings- och uttagskapacitet; naturgas och, sedan 2023, vätgas, ska transporteras med hjälp av inmatnings- och uttagssystemet snarare än via avtalsbaserade vägar.

c) De tariffer som tas ut vid inmatnings- och uttagspunkterna i naturgassystemet och i vätgassystemet ska struktureras på ett sådant sätt att de bidrar till marknadsintegreringen, ökar försörjningstryggheten och främjar sammanlänkningen av naturgasnät och av vätgasnät.

d) Företag som är aktiva i samma inmatnings- och uttagssystem ska handla med naturgas och, sedan 2023, vätgas, via den virtuella handelspunkten; producenter av förnybar gas och koldioxidsnål gas ska ha lika tillträde till den virtuella handelspunkten, oavsett om de är anslutna till distributionssystemet eller överföringssystemet; fysisk handel med naturgas och, sedan 2023, vätgas, får bedrivas vid inmatningspunkter från och uttagspunkter till tredjeländer.

e) Nätanvändarna ska ha ansvaret för att balansera sina balanseringsportföljer för att minimera behovet för systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas att genomföra balanseringsåtgärder.

f) Balanseringsåtgärder ska genomföras baserat på standardiserade produkter i enlighet med de nätföreskrifter för balansering som fastställts enligt denna förordning och utföras på en handelsplattform eller med hjälp av balanseringstjänster i enlighet med de nätföreskrifterna.

g) Marknadsreglerna ska innebära att sådana åtgärder undviks som förhindrar prisbildning baserad på tillgång och efterfrågan på naturgas och vätgas.

h) Marknadsreglerna ska säkerställa en konsumentcentrerad och energieffektiv modell på marknaderna för naturgas och vätgas.

i) Marknadsreglerna ska främja framväxten av en fungerande likvid handel med naturgas och vätgas och främja prisbildning och pristransparens.

j) Marknadsreglerna ska möjliggöra utfasning av fossila bränslen i naturgassystemen och vätgassystemen, inbegripet genom att möjliggöra integrering på marknaderna för naturgas och vätgas från förnybara energikällor samt genom att ge incitament till energibesparingar och energieffektivitet, efterfrågeminskning, efterfrågeflexibilitet och integrering av energisystem och genom att underlätta uppnåendet av unionens klimat- och energimål.

k) Marknadsreglerna ska omfatta lämpliga investeringsincitament, i synnerhet för långsiktiga investeringar i ett fossilfritt och hållbart naturgassystem och vätgassystem, och för energilagring, energieffektivitet, efterfrågeminskning och efterfrågeflexibilitet som tillgodoser marknadens behov och behovet av integrering av energisystemen, och ska främja rättvis konkurrens och försörjningstrygghet, samtidigt som man tillämpar principen om energieffektivitet först och därvidlag undviker investeringsincitament som leder till strandade tillgångar.

l) Reglerna för nätplanering ska i förekommande fall inriktas på användningen av vätgas i sektorer där det är svårt att fasa ut fossila bränslen, med beaktande av potentialen för minskade växthusgasutsläpp, uppmuntra åtgärder för minskad efterfrågan på fossila gaser och bidra till en varsam och rationell användning av naturresurser och till uppnåendet av unionens klimat- och energimål.

m) Hinder för gränsöverskridande flöden av naturgas och vätgas mellan inmatnings- och uttagssystem ska i förekommande fall undanröjas.

n) Marknadsreglerna ska främja regionalt samarbete och integrering.

Bedömning

Artikel 3 saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009. Artikeln beskriver allmänna principer för gasmarknadens funktion. Den svenska lagstiftningen stödjer dessa principer. Artikeln kräver ingen särskild genomförandeåtgärd.

Artikel 4 – Utbyggnad av förnybar gas och koldioxidsnål gas i kol- och koldioxidintensiva regioner

Kommissionen ska stödja och uppmuntra genomslaget för förnybar gas och koldioxidsnål gas, särskilt vätgas och biometan, i unionens energisystem, särskilt i kol- och koldioxidintensiva regioner, i syfte att öka andelen förnybar gas i framför allt industriprocesser, fjärrvärme och energilagring och därigenom påskynda utfasningen av fasta fossila bränslen inom industri- och fjärrvärmesektorerna. Kommissionen ska även stödja omvandlingen av fossila bränslen till koldioxidsnål vätgas och biometan samt framväxten av en arbetskraft som är redo för vätgas.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009 och riktar sig till kommissionen. Artikeln föranleder ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 5 – Separering av regulatoriska kapitalbaser

1. I de fall då en systemansvarig för överföringssystem, en systemansvarig för distributionssystem eller en operatör av ett vätgasnät tillhandahåller reglerade tjänster som avser naturgas, vätgas eller el ska den uppfylla de särredovisningskrav som fastställs i artikel 75 i direktiv (EU) 2024/1788 och artikel 56 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 och den ska ha en separat regulatorisk kapitalbas för naturgas-, vätgas eller eltillgångar. Denna separata regulatoriska kapitalbas ska säkerställa att

a) intäkter som erhålls från tillhandahållandet av specifika reglerade tjänster endast kan användas för att täcka kapitalutgifter och driftsutgifter för tillgångar som ingår i den regulatoriska kapitalbas som användes för tillhandahållandet av den reglerade tjänsten,

b) värdet av tillgångar som överförs till en annan regulatorisk kapitalbas fastställs, är föremål för granskning och godkännande av tillsynsmyndigheten och är sådant att ingen korssubventionering förekommer.

2. En medlemsstat ska inte tillåta några finansiella överföringar mellan reglerade tjänster som är separata i den mening som avses i punkt 1.

3. Medlemsstaterna får tillåta att operatörer av vätgasnät som täcker sina kostnader för vätgasnäten genom tariffer för nättillträde sprider ut detta över tid för att säkerställa att framtida användare vederbörligen bidrar till de initiala kostnaderna för utvecklingen av vätgasnäten. En sådan kostnadsfördelning över tid och dess underliggande metod ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Medlemsstaterna får införa åtgärder, till exempel en statlig garanti, för att täcka den ekonomiska risken för operatörer av vätgasnät när det initialt uppstår luckor i deras kostnadstäckning

på grund av att de tillämpar kostnadsfördelning över tid, förutsatt att sådana åtgärder är förenliga med artikel 107 i EUF-fördraget.

4. Genom undantag från punkt 2 får en medlemsstat tillåta finansiella överföringar mellan reglerade tjänster som är separata i den mening som avses i punkt 1, under förutsättning att tillsynsmyndigheten har slagit fast att finansiering av näten genom tariffer för nättillträde som betalas enbart av nätanvändarna inte är hållbar. Tillsynsmyndigheten ska i sin bedömning bland annat beakta värdet på de planerade finansiella överföringarna, den korssubventionering mellan användarna av respektive nät som blir följden och de finansiella överföringarnas kostnadseffektivitet.

Vid en finansiell överföring i den mening som avses i denna punkt ska följande villkor gälla:

a) Alla intäkter som behövs för den finansiella överföringen tas ut som en särskild avgift.

b) Den särskilda avgiften tas endast upp från uttagspunkter till slutkunder som finns i samma medlemsstat som mottagaren av den finansiella överföringen.

c) Den särskilda avgiften och den finansiella överföringen, eller de metoder som ligger till grund för beräkningen av dessa, godkänns av tillsynsmyndigheten innan de träder i kraft.

d) Den godkända särskilda avgiften och finansiella överföringen, och de godkända metoderna om så är relevant, offentliggörs senast trettio dagar före den dag då de genomförs.

e) Medlemsstaten har underrättat kommissionen och Acer om att den har tillåtit finansiella överföringar.

5. Tillsynsmyndigheten får godkänna en finansiell överföring och särskild avgift enligt vad som avses i punkt 4, under förutsättning att

a) tarifferna för nättillträde debiteras användarna av den regulatoriska kapitalbas som mottar en finansiell överföring,

b) summan av finansiella överföringar och intäkter som erhålls genom tariffer för nättillträde inte överstiger de tillåtna eller eftersträvade intäkterna,

c) en finansiell överföring godkänns för en begränsad tidsperiod som inte är längre än en tredjedel av den återstående avskrivningstiden för den berörda infrastrukturen.

6. Senast den 5 augusti 2025 ska Acer utfärda rekommendationer för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem, operatörer av vätgasnät och tillsynsmyndigheter om metoderna för att fastställa kostnadsfördelning över tid.

Acer ska uppdatera rekommendationerna i första stycket minst vartannat år.

Acer får utfärda rekommendationer för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem, operatörer av vätgasnät och tillsynsmyndigheter om metoderna för

a) fastställandet av värdet på de tillgångar som överförs till en annan regulatorisk kapitalbas och destinationen för eventuella vinster och förluster som kan bli följden,

b) beräkningen av den finansiella överföringens och den särskilda avgiftens storlek och maximala varaktighet,

c) kriterierna för hur bidraget till den särskilda avgiften delas upp mellan de slutkunder som är anslutna till den regulatoriska kapitalbasen.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009 och handlar om separering av regulatoriska kapitalbaser i de fall då fall då en systemansvarig för överföringssystem, en systemansvarig för distributionssystem eller en operatör av ett vätgasnät tillhandahåller reglerade tjänster som avser naturgas, vätgas eller el. I så fall ska gasföretaget uppfylla de särredovisningskrav som fastställs i artikel 75 i gasmarknadsdirektivet och artikel 56 i elmarknadsdirektivet och den ska ha en separat regulatorisk kapitalbas för naturgas-, vätgas eller eltillgångar.

Artikel 6 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska

a) på ett icke-diskriminerande sätt erbjuda samtliga nätanvändare kapacitet och tjänster,

b) tillhandahålla både fast och frånkopplingsbar kapacitet; priset på frånkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för frånkoppling,

c) erbjuda nätanvändarna både lång- och kortfristig kapacitet.

När det gäller första stycket a ska erbjudandet, när en systemansvarig för överföringssystemet erbjuder samma tjänster till olika kunder, ske på likvärdiga

avtalsvillkor, på grundval av antingen harmoniserade transportavtal eller en gemensam nätföreskrift som godkänts av tillsynsmyndigheten i enlighet med förfarandet i artikel 78 eller 79 i direktiv (EU) 2024/1788.

2. Senast den 5 augusti 2025 ska kommissionen a) utvärdera konsekvenserna för naturgassystemet av ett tariffsystem där inga tariffer tas ut för tillträde till överföringssystem vid sammanlänkningspunkter mellan medlemsstater eller vid sammanlänkningspunkter med tredjeländer vars system är anslutna till två eller flera medlemsstater, och

b) lämna in en rapport till Europaparlamentet och rådet.

Den rapporten får när så är lämpligt åtföljas av lagstiftningsförslag för att åtgärda de hinder som konstaterats i utvärderingen.

3. Transportavtal som ingås med annat än normalt startdatum eller för kortare löptid än ett årligt standardtransportavtal får inte leda till godtyckligt högre eller lägre tariffer som inte återspeglar tjänstens marknadsvärde, i enlighet med principerna i artikel 17.1.

4. I de fall då två eller fler sammanlänkningspunkter kopplar samman samma två angränsande inmatnings- och uttagssystem ska de berörda systemansvariga för de angränsande överföringssystemen erbjuda den tillgängliga kapaciteten vid sammanlänkningspunkterna via en virtuell sammanlänkningspunkt. All avtalad kapacitet vid sammanlänkningspunkterna ska, oavsett när avtalet ingicks, överföras till den virtuella sammanlänkningspunkten.

En virtuell sammanlänkningspunkt ska inrättas under förutsättning att följande villkor uppfylls:

a) Den totala tekniska kapaciteten vid de virtuella sammanlänkningspunkterna är lika med eller högre än summan av den tekniska kapaciteten vid varje enskild sammanlänkningspunkt som bidrar till de virtuella sammanlänkningspunkterna.

b) Den virtuella sammanlänkningspunkten underlättar en ekonomisk och effektiv användning av systemet, inbegripet de regler som fastställs i artiklarna 10 och 11.

5. Vid behov får tjänster för tredjepartstillträde beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärdiga. Sådana garantier får inte utgöra otillbörliga hinder för marknadstillträde och ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

6. Systemansvariga för överföringssystem ska, om det behövs för att de ska kunna utföra arbetsuppgifter bl.a. avseende gränsöverskridande överföring, ha tillträde till nät som tillhör andra systemansvariga för överföringssystem.

7. Punkterna 1–6 ska inte påverka medlemsstaternas möjlighet att vidta proportionerliga åtgärder för att tillfälligt, under en fastställd period som får förlängas om det är motiverat, begränsa leveranserna av naturgas från Ryska federationen eller Belarus genom att begränsa budgivning i förskott avseende kapacitet för enskilda nätanvändare vid inmatningspunkter från Ryska federationen eller Belarus, om detta är nödvändigt för att skydda sina egna och unionens väsentliga säkerhetsintressen, under förutsättning att sådana åtgärder

a) inte otillbörligen stör den inre marknadens för naturgas funktion och gränsöverskridande naturgasflöden mellan medlemsstaterna, och inte undergräver försörjningstryggheten för unionen eller en medlemsstat,

b) respekterar principen om energisolidaritet,

c) vidtas i enlighet med unionens och medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter gentemot tredjeländer.

Med hänsyn till behovet av att säkerställa unionens försörjningstrygghet får de åtgärder som medlemsstaterna vidtar i enlighet med första stycket syfta till att diversifiera naturgasleveranserna för att fasa ut beroendet av rysk naturgas, om det kan visas att sådana åtgärder är nödvändiga för att skydda deras egna och unionens väsentliga säkerhetsintressen.

Innan den berörda medlemsstaten beslutar om en åtgärd enligt första stycket ska den samråda med kommissionen och, i den mån det är sannolikt att dessa påverkas av den berörda åtgärden, med andra medlemsstater, energigemenskapens fördragsslutande parter, tredjeländer som är fördragsslutande parter i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland. De berörda medlemsstaterna ska ta största möjliga hänsyn till situationen i dessa medlemsstater och tredjeländer och till alla synpunkter som dessa medlemsstater eller tredjeländer eller kommissionen framför i detta avseende.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 14 i förordning (EG) 715/2009. Punkterna 2, 4, 6 och 7 är nya. Artikeln handlar om tjänster för tredjepartstillträde som systemansvariga för överföringssystem ska eller kan erbjuda. Sådana sammanlänkningspunkter som aves i punkterna 2 och 4 finns inte i Sverige. Det

finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 6 och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 7 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende operatörer av vätgasnät

1. Operatörer av vätgasnät ska erbjuda alla nätanvändare sina tjänster på ett icke-diskriminerande sätt, med likvärdiga avtalsvillkor för samma tjänst. Operatörer av vätgasnät ska på sin webbplats offentliggöra avtalsvillkoren och de tariffer de tar ut för nättillträde och, om tillämpligt, balansavgifterna.

2. Den maximala kapaciteten i ett vätgasnät ska ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemintegritet och effektiv och säker nätdrift.

3. Den maximala löptiden för kapacitetsavtal ska vara 20 år för infrastruktur som färdigställts före den 1 januari 2028 och 15 år för infrastruktur som färdigställts på eller efter det datumet. Tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att föreskriva kortare maximal löptid, om det är nödvändigt för att säkerställa en fungerande vätgasmarknad, skydda konkurrensen och säkerställa framtida gränsöverskridande integrering. När tillsynsmyndigheterna antar ett beslut om att införa en kortare maximal löptid ska de bland annat beakta åtaganden från nätanvändare om att säkra nätfinansiering, samt negativa konsekvenser för planerings- och refinansieringsmöjligheterna.

4. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska genomföra och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för hantering av överbelastning som även underlättar gränsöverskridande handel med vätgas på ett icke-diskriminerande sätt.

5. Operatörer av vätgasnät ska regelbundet bedöma marknadsefterfrågan på nya investeringar, med beaktande av försörjningstryggheten och den slutliga vätgasanvändningens effektivitet.

6. Från och med den 1 januari 2033 ska vätgasnät vara organiserade som inmatnings- och uttagssystem.

7. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa punkt 6 i denna artikel på vätgasnät som omfattas av ett undantag enligt artikel 52 i direktiv (EU) 2024/1788 och som inte är anslutna till ett annat vätgasnät.

8. Från och med den 1 januari 2033, eller om en medlemsstat beslutar att tillämpa reglerat trepartstillträde till vätgasnät i enlighet med artikel 35 i direktiv 2024/1788 före den 1 januari 2033, ska artikel 17 i denna förordning tillämpas på tariffer för tillträde till vätgasnät, och de skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem som anges i artikel 17.1, 17.2, 17.4 17.5 i denna förordning ska

tillämpas på operatörer av vätgasnät. Artiklarna 18 och 19 i denna förordning ska inte tillämpas på vätgasnät. De artiklarna ska tillämpas endast på naturgasnät.

Tillsynsmyndigheterna ska samråda med tillsynsmyndigheterna i direkt anslutna medlemsstater och med berörda intressenter innan de fattar ett beslut om metoden för fastställande av tariffer för tillträde till vätgasnätet när det gäller inmatnings- och uttagspunkterna vid gränsöverskridande sammanlänkningspunkter mellan dessa direkt anslutna medlemsstater, inklusive virtuella sammanlänkningspunkter.

Tillsynsmyndigheterna ska även lämna in den planerade tariffmetoden till Acer. Genom undantag från artikel 17 får tillsynsmyndigheterna besluta att inte ta ut några tariffer för tillträde till vätgasnätet eller, när kapaciteten tilldelas via auktioner, att fastställa acceptpriserna till noll.

När de berörda tillsynsmyndigheterna beslutar om metoden för fastställande av tariffer för tillträde till vätgasnätet vid en sammanlänkningspunkt mellan medlemsstater ska de tillämpa de tariffprinciper som avses i artikel 17.1, 17.2, 17.4 och 17.5 och beakta resultaten av de samråd som avses i andra stycket i denna punkt, särskilt samråden med tillsynsmyndigheterna i direkt anslutna medlemsstater, samt de valda nättillträdestariffernas inverkan på den gränsöverskridande handeln och marknadens funktion i de direkt anslutna medlemsstaterna.

Tillsynsmyndigheterna i direkt anslutna medlemsstater får begära att Acer avger ett objektivt yttrande om metoden för fastställande av tarifferna för tillträde till vätgasnätet eller acceptpriserna när det gäller inmatnings- och uttagspunkterna vid gränsöverskridande sammanlänkningspunkter mellan dessa medlemsstater, i enlighet med artikel 6.5 i förordning (EU) 2019/942. Acer ska i förekommande fall informera kommissionen om detta i enlighet med artikel 6.6 i förordning (EU) 2019/942. Vid avgivandet av sitt objektiva yttrande ska Acer göra sin bedömning med vederbörlig hänsyn till de principer för tariffer som avses i artikel 17.1 och 17.2 i den här förordningen.

Ytterligare detaljer som krävs för att genomföra denna punkt, särskilt förfarandet för gränsöverskridande samråd eller begäran om yttrande från Acer, ska fastställas i en nätföreskrift som fastställs enligt artikel 72.1 i denna förordning.

9. Från och med den 1 januari 2033 ska operatörer av överföringsnät för vätgas uppfylla kraven för systemansvariga för överföringssystem enligt artiklarna 5, 10 och 13 när de erbjuder sina tjänster, och offentliggöra tarifferna för varje nätpunkt via en onlineplattform som drivs av det europeiska nätverket av systemansvariga för vätgasnät (ENNOH). Till dess att en nätföreskrift för kapacitetstilldelning

avseende överföringsnät för vätgas har antagits i enlighet med artikel 72.1 d och trätt i kraft får detta offentliggörande ske via länkar till offentliggörandet av tariffer på webbplatser som tillhör operatörer av överföringsnät för vätgas.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009 och handlar skyldigheter för operatörer av vätgasnät när det gäller de tjänster de erbjuder. En del bestämmelser behöver inte tillämpas förrän från och med den 1 januari 2033.

Från och med den 1 januari 2033 ska vätgasnät vara organiserade som inmatnings- och uttagssystem.

Från och med den 1 januari 2033, eller om en medlemsstat beslutar att tillämpa reglerat trepartstillträde till vätgasnät i enlighet med artikel 35 i gasmarknadsdirektivet före den 1 januari 2033, ska artikel 17 i denna förordning tillämpas på tariffer för tillträde till vätgasnät, och de skyldigheter för systemansvariga för överföringssystem som anges i artikel 17.1, 17.2, 17.4 17.5 i denna förordning ska tillämpas på operatörer av vätgasnät. Artiklarna 18 och 19 i denna förordning ska inte tillämpas på vätgasnät. De artiklarna ska tillämpas endast på naturgasnät.

Tillsynsmyndigheten ska besluta om metod för fastställande av tariffer för tillträde till vätgasnätet vid en sammanlänkningspunkt mellan medlemsstater och ska då tillämpa de tariffprinciper som avses i artikel 17.1, 17.2, 17.4 och 17.5. Detta gäller från och med den 1 januari 2033 om inte Sverige beslutar att tillämpa reglerat trepartstillträde till vätgasnät i enlighet med artikel 35 i gasmarknadsdirektivet före den 1 januari 2033.

Från och med den 1 januari 2033 ska operatörer av överföringsnät för vätgas uppfylla kraven för systemansvariga för överföringssystem enligt artiklarna 5, 10 och 13 när de erbjuder sina tjänster, och offentliggöra tarifferna för varje nätpunkt via en onlineplattform som drivs ENNOH.

Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 7 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 8 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende lagringsanläggningar för naturgas, vätgasterminaler, LNG-anläggningar och lagringsanläggningar för vätgas

1. Systemansvariga för LNG-anläggningar, operatörer av vätgasterminaler, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas och systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska

a) erbjuda tjänster som tillgodoser efterfrågan på marknaden på icke-diskriminerande grund till alla nätanvändare; särskilt om en systemansvarig för LNG-anläggningar, en operatör av vätgasterminaler, en operatör av lagringsanläggningar för vätgas eller en systemansvarig för lagringssystem för naturgas erbjuder samma tjänst till olika kunder ska detta ske på likvärdiga avtalsvillkor,

b) erbjuda tjänster som är förenliga med användning av sammanlänkade transportsystem för naturgas och vätgas och underlätta tillträdet genom samarbete med systemansvariga för överföringssystem eller operatörer av vätgasnät, och

c) offentliggöra relevant information, särskilt uppgifter om tjänsternas användning och tillgänglighet, inom en tidsram som är förenlig med rimliga handelsbehov hos användare av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar för naturgas, vätgasterminaler eller lagringsanläggningar för vätgas, och tillsynsmyndigheten ska övervaka offentliggörandet.

2. Varje systemansvarig för lagringssystem för naturgas och varje operatör av lagringsanläggningar för vätgas ska

a) tillhandahålla både fasta och frånkopplingsbara tjänster för tredjepartstillträde; priset på frånkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för frånkoppling,

b) erbjuda användare av lagringsanläggningar både lång- och kortsiktiga tjänster,

c) erbjuda användare av lagringsanläggningar både kombinerade tjänster och separata tjänster för lagringskapacitet.

3. Varje systemansvarig för en LNG-anläggning ska erbjuda användare av LNG-anläggningen både kombinerade tjänster och separata tjänster inom LNG-anläggningen beroende på de behov som uttrycks av användarna av LNG-anläggningen.

4. Avtal avseende LNG-anläggningar och lagringsanläggningar för naturgas och avtal avseende lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler ska inte leda till godtyckligt högre tariffer, om de tecknas

a) utanför ett gasår med ett inledningsdatum som inte följer standard, eller

b) med kortare varaktighet än ett standardavtal på årlig basis.

5. Vid behov får tjänster för tredjepartstillträde beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärdiga. Sådana garantier får inte utgöra

otillbörliga hinder för marknadsinträde och ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

6. Avtalsenliga gränser för den nödvändiga minimistorleken på LNG-anläggningens eller vätgasterminalens kapacitet och lagringskapaciteten för naturgas eller vätgas ska motiveras på grundval av tekniska restriktioner och ge små användare av lagringsanläggningar möjlighet att få tillträde till lagringstjänster.

7. Punkterna 1–6 ska inte påverka medlemsstaternas möjlighet att vidta proportionerliga åtgärder för att tillfälligt, under en fastställd period som får förlängas om det är motiverat, begränsa LNG-leveranserna från Ryska federationen eller Belarus genom att begränsa budgivning från enskilda nätanvändare eller tillhandahållande i förskott avseende kapacitet vid LNG-anläggningar till enskilda nätanvändare när det gäller leveranser från Ryska federationen eller Belarus, om detta är nödvändigt för att skydda deras och unionens väsentliga säkerhetsintressen, under förutsättning att sådana åtgärder

a) inte otillbörligen stör den inre marknaden för naturgas funktion och gränsöverskridande naturgasflöden mellan medlemsstaterna, och inte undergräver försörjningstryggheten för unionen eller en medlemsstat,

b) respekterar principen om energisolidaritet,

c) vidtas i enlighet med unionens och medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter gentemot tredjeländer.

Med hänsyn till behovet av att säkerställa unionens försörjningstrygghet får de åtgärder som medlemsstaterna vidtar i enlighet med första stycket syfta till att diversifiera LNG-leveranserna för att fasa ut beroendet av rysk naturgas, om det kan visas att sådana åtgärder är nödvändiga för att skydda debalansreglerras egna och unionens väsentliga säkerhetsintressen.

Innan den berörda medlemsstaten beslutar om en åtgärd enligt första stycket ska den samråda med kommissionen och, i den mån det är sannolikt att dessa påverkas av den berörda åtgärden, andra medlemsstater, energigemenskapens fördragsslutande parter, tredjeländer som är fördragsslutande parter i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland. De berörda medlemsstaterna ska ta största möjliga hänsyn till situationen i dessa medlemsstater och tredjeländer och till alla synpunkter som dessa medlemsstater eller tredjeländer eller kommissionen framför i detta avseende.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 15 i förordning (EG) 715/2009. Punkterna 3 och 7 är nya. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 8 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 9 – Bedömning av marknadsefterfrågan på förnybar gas och koldioxidsnål gas som utförs av systemansvariga för LNG-anläggningar och systemansvariga för lagringssystem för naturgas

Systemansvariga för LNG-anläggningar och systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska minst vartannat år bedöma marknadsefterfrågan på nyinvesteringar som möjliggör användningen av förnybar gas och koldioxidsnål gas, inklusive väteföreningar, såsom flytande ammoniak och flytande organiska vätebärare, i sina anläggningar. De systemansvariga ska informera relevanta tillsynsmyndigheter om resultatet av bedömningen av marknadsefterfrågan. Vid planeringen av nyinvesteringar ska systemansvariga för LNG-anläggningar och systemansvariga för lagringssystem för naturgas bedöma marknadsefterfrågan i syfte att underlätta användningen av förnybar gas och koldioxidsnål gas i sina anläggningar, och ta hänsyn till försörjningstryggheten. Systemansvariga för LNG-anläggningar och systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska offentliggöra alla planer på nyinvesteringar som möjliggör användningen av förnybar gas och koldioxidsnål gas i sina anläggningar.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 9 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 10 – Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem

1. Den maximala kapaciteten vid alla relevanta punkter som avses i artikel 33.3 ska ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemintegritet och effektiv nätdrift.2. Den systemansvariga för överföringssystem ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning, vilka ska

a) skicka lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten, underlätta investeringar i ny infrastruktur och i alternativa lösningar på efterfrågesidan som inte kräver nya infrastrukturinvesteringar och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas,

b) vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala handelsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassas till ändrade marknadsvillkor, och

c) vara förenliga med medlemsstaternas system för nättillträde.

3. Den systemansvariga för överföringssystem ska genomföra och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för hantering av överbelastning som underlättar gränsöverskridande handel med naturgas på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av följande principer:

a) Vid avtalsbetingad överbelastning ska den systemansvariga för överföringssystemet erbjuda outnyttjad kapacitet på den primära marknaden, åtminstone på dagen-före-basis och frånkopplingsbar basis.

b) Nätanvändare får återförsälja eller återuthyra sin outnyttjade avtalade kapacitet på andrahandsmarknaden.

Vad gäller första stycket a får en medlemsstat begära att nätanvändarna anmäler detta till, eller informerar, den systemansvariga för överföringssystemet.

4. Systemansvariga för överföringssystem ska regelbundet bedöma marknadsefterfrågan på nyinvesteringar med beaktande av det gemensamma scenario som utarbetats för den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 55 i direktiv (EU) 2024/1788 och försörjningstryggheten.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 16 i förordning (EG) 715/2009. Punkten 4 i artikel 16 har utgått. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 10 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 11 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning när det gäller lagringsanläggningar för naturgas, vätgasterminaler, lagringsanläggningar för vätgas och LNG-anläggningar

1. Den maximala kapaciteten i en lagringsanläggning för naturgas, LNG-anläggning, lagringsanläggning för vätgas eller vätgasterminal ska ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemintegritet och driften av systemet.

2. Systemansvariga för LNG-anläggningar, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas, operatörer av vätgasterminaler och systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning, vilka ska

a) skicka lämpliga ekonomiska signaler för effektiv och maximal användning av kapaciteten samt underlätta investeringar i ny infrastruktur,

b) vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala handelsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassas till ändrade marknadsvillkor, och

c) vara kompatibla med de anslutna systemen för nättillträde.

3. Avtalen om LNG-terminaler, vätgasterminaler, lagringsanläggningar för vätgas och lagringsanläggningar för naturgas ska omfatta åtgärder för att förhindra kapacitetshamstring genom beaktande av följande principer, som ska gälla vid avtalsbetingad överbelastning:

a) De systemansvariga ska utan dröjsmål erbjuda outnyttjad kapacitet på den primära marknaden, och när det gäller lagringsanläggningar för naturgas ska de erbjuda sådan kapacitet åtminstone på dagen-före-basis och med möjlighet till frånkoppling.

b) Användare får återförsälja sin avtalade kapacitet på andrahandsmarknaden.

c) Senast den 5 februari 2026 ska systemansvariga för LNG-anläggningar, operatörer av vätgasterminaler, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas och systemansvariga för lagringssystem för naturgas, individuellt eller gemensamt med andra sådana operatörer eller systemansvariga, säkerställa att en transparent och icke-diskriminerande bokningsplattform för användare av LNG-anläggningar, vätgasterminaler, lagringsanläggningar för vätgas och lagringsanläggningar för naturgas finns tillgänglig för att göra det möjligt för sådana användare att återförsälja sin avtalade kapacitet på andrahandsmarknaden i enlighet med led b.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 17 förordning (EG) 715/2009 Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 11 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 12 – Handel med kapacitetsrättigheter

Varje systemansvarig för överföringssystem, systemansvarig för lagringssystem för naturgas, systemansvarig för LNG-anläggningar, operatör av överföringsnät för vätgas, operatör av vätgasterminaler och operatör av lagringsanläggningar för vätgas ska vidta rimliga åtgärder för att möjliggöra och underlätta fri handel med kapacitetsrättigheter på ett transparent och icke-diskriminerande sätt. Varje sådan systemansvarig ska ta fram harmoniserade avtal och förfaranden för transport, LNG-anläggningar, vätgasterminaler, lagringsanläggningar för naturgas och lagringsanläggningar för vätgas för den primära marknaden för att underlätta den

sekundära handeln med kapacitet och ska erkänna sådan överlåtelse av primära kapacitetsrättigheter som har meddelats av systemanvändarna.

De harmoniserade avtalen och förfarandena ska meddelas tillsynsmyndigheterna.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 22 i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 12 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 13 – Balansregler och avgifter för obalans

1. Balansreglerna ska vara rättvisa, icke-diskriminerande och transparenta och bygga på objektiva kriterier. Balansreglerna ska återspegla verkliga systembehov med hänsyn till de resurser som den systemansvariga för överföringssystemet förfogar över. Balansreglerna ska vara marknadsbaserade.

2. För att nätanvändarna ska kunna vidta korrigerande åtgärder i tid, ska systemansvariga för överföringssystem tillhandahålla tillräcklig, tillförlitlig webbaserad information i tid om nätanvändarnas balansstatus.

Den information som tillhandahålls ska avspegla den nivå av information som är tillgänglig för systemansvariga för överföringssystem och den avräkningsperiod för vilken avgifterna för obalans beräknas.

Ingen avgift får tas ut för tillhandahållandet av information enligt denna punkt.

3. Avgifterna för obalans ska så långt som möjligt återspegla kostnaderna och samtidigt ge nätanvändarna incitament till att balansera sina inmatningar och uttag av naturgas. De ska hindra korssubventionering mellan nätanvändarna men får inte hindra nya marknadsaktörer från att etablera sig på marknaden.

Beräkningsmetoden för avgifterna för obalans samt de slutliga värdena ska på lämpligt sätt offentliggöras av tillsynsmyndigheterna eller den systemansvariga för överföringssystemet.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att systemansvariga för överföringssystem strävar efter att harmonisera balanssystemen och förenkla balansavgifternas strukturer och nivåer för att underlätta den handel med naturgas som utförs vid den virtuella handelspunkten.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 21 i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 13 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte. Detaljerna i balansreglerna har lagts

fast i kommissionens förordning (EU) nr 312/2014 av den 26 mars 2014 om fastställandet av nätföreskrifter för balansering av överföringsnät för gas. Syftet med förordningen är att fastställa nätföreskrifter om balanseringsregler för gas, inbegripet nätrelaterade regler om nomineringsförfaranden, avgifter för obalans, rutiner som förknippas med den dagliga obalansavgiften och operationell balansering mellan de överföringsnät som förvaltas av systemansvariga för överföringssystemet.

Artikel 14 – Certifiering av systemansvariga för överföringssystem och operatörer av överföringsnät för vätgas

1. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem eller en operatör av ett överföringsnät för vätgas i enlighet med artikel 71.6 i direktiv (EU) 2024/1788, ska den pröva denna anmälan så snart som den mottagits. Inom 50 arbetsdagar från mottagandet av en sådan anmälan ska kommissionen till den relevanta tillsynsmyndigheten yttra sig om dess förenlighet med artikel 71.2 eller 72 liksom med artikel 60 i direktiv (EU) 2024/1788 för systemansvariga för överföringssystem eller med artikel 68 i det direktivet för operatörer av överföringsnät för vätgas, beroende på vad som är tillämpligt.

När kommissionen utarbetar det yttrande som avses i första stycket får den begära att Acer yttrar sig om tillsynsmyndighetens beslut. I ett sådant fall ska den period på 50 arbetsdagar som avses i första stycket förlängas med ytterligare 50 arbetsdagar.

I avsaknad av ett yttrande från kommissionen inom de perioder som avses i första och andra styckena ska kommissionen anses inte ha några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

2. Inom 50 arbetsdagar från mottagandet av ett yttrande från kommissionen enligt punkt 1 ska tillsynsmyndigheten anta sitt slutliga beslut om certifiering av systemansvariga för överföringssystem eller operatörer av överföringsnät för vätgas och därvidlag ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Tillsynsmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans.

3. Under förfarandet får tillsynsmyndigheterna eller kommissionen när som helst begära sådana uppgifter från systemansvariga för överföringssystem, operatörer av överföringsnät för vätgas eller företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet som är relevanta för fullgörandet av deras skyldigheter enligt denna artikel.

4. Tillsynsmyndigheterna och kommissionen ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt.

5. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att tillhandahålla riktlinjer som beskriver förfarandet för tillämpningen av punkterna 1 och 2 i denna artikel.

6. Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering av en systemansvarig för överföringssystem i enlighet med artikel 60.9 i direktiv (EU) 2024/1788, ska den fatta ett beslut angående certifiering. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 3 i förordning (EG) 715/2009. Mindre ändringar av certifieringsbestämmelserna har gjorts i den nya förordningen. Av punkten 2 framgår exempelvis att tillsynsmyndigheten ska anta ett slutligt certifieringsbeslut inom 50 arbetsdagar från mottagandet av ett yttrande från kommissionen. I den äldre förordningen var tiden inom vilken tillsynsmyndigheteten skulle fatta beslut *två månader* från mottagandet av yttrandet från kommissionen. Justeringarna av certifieringsbestämmelserna i artikel 14 och 15 kommer att hanteras inom ramen för översynen av lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag med anledning av också tillkommande nya bestämmelser om certifiering av bland annat transmissionsnätsoperatörer för vätgas i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788.

Artikel 15 – Certifiering av systemansvariga för lagringssystem för naturgas

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att varje systemansvarig för lagringssystem för naturgas, inbegripet sådana systemansvariga för lagringssystem för naturgas som kontrolleras av en systemansvarig för överföringssystem, certifieras i enlighet med det förfarande som fastställs i denna artikel antingen av tillsynsmyndigheten eller av en behörig myndighet som utsetts av den berörda medlemsstaten enligt artikel 3.2 i förordning (EU) 2017/1938 (i båda fallen kallad certifieringsmyndigheten).

Denna artikel ska även tillämpas på systemansvariga för lagringssystem för naturgas som kontrolleras av systemansvariga för överföringssystem och som är certifierade enligt direktiv 2009/73/EG eller (EU) 2024/1788.

2. Senast den 1 februari 2023, eller inom 150 arbetsdagar från dagen för mottagandet av en anmälan enligt punkt 9, ska certifieringsmyndigheten utfärda ett utkast till beslut om certifiering vad avser systemansvariga för lagringssystem för naturgas som driver underjordiska lagringsanläggningar för naturgas med en kapacitet på över 3,5 TWh där, oberoende av antalet systemansvariga för lagringssystem för naturgas, de sammanlagda lagringsanläggningarna för

naturgas den 31 mars 2021 och den 31 mars 2022 hade en fyllnadsnivå som i genomsnitt var mindre än 30 % av deras maximala kapacitet.

Med avseende på de systemansvariga för lagringssystem för naturgas som avses i första stycket ska certifieringsmyndigheten göra sitt bästa för att utfärda ett utkast till beslut om certifiering senast den 1 november 2022.

Med avseende på andra systemansvariga för lagringssystem för naturgas än de som avses i första stycket ska certifieringsmyndigheten utfärda ett utkast till beslut om certifiering senast den 2 januari 2024 eller inom 18 månader från dagen för mottagandet av en anmälan enligt punkt 8 eller 9.

3. Vid bedömningen av risker för energiförsörjningstryggheten i unionen ska certifieringsmyndigheten ta hänsyn till eventuella risker för försörjningstryggheten för naturgas på unionsnivå, nationell nivå eller regional nivå samt varje minskning av sådana risker, till följd av bland annat

a) ägande, leveranser eller andra affärsförbindelser som skulle kunna inverka negativt på incitament och förmåga hos den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas att fylla den underjordiska lagringsanläggningen för naturgas,

b) de rättigheter och skyldigheter som unionen har gentemot ett tredjeland enligt internationell rätt, inbegripet alla ingångna avtal med ett eller flera tredjeländer som unionen är part i och som rör energiförsörjningstryggheten,

c) de rättigheter och skyldigheter som de berörda medlemsstaterna har gentemot ett tredjeland enligt avtal som de berörda medlemsstaterna ingått med ett eller flera tredjeländer, i den mån dessa avtal är förenliga med unionsrätten, eller

d) andra särskilda fakta och omständigheter i fallet.

4. Om certifieringsmyndigheten konstaterar att en person som direkt eller indirekt kontrollerar, eller utövar en rättighet gentemot, den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas skulle kunna äventyra energiförsörjningstryggheten eller väsentliga säkerhetsintressen för unionen eller en medlemsstat, ska certifieringsmyndigheten vägra certifiering. Alternativt får certifieringsmyndigheten utfärda ett beslut om certifiering på villkor som säkerställer en tillräcklig minskning av de risker som skulle kunna inverka negativt på påfyllnaden av de underjordiska lagringsanläggningarna för naturgas, förutsatt att villkorens praktiska genomförbarhet kan säkerställas fullt ut genom ett effektivt genomförande och en effektiv övervakning. Sådana villkor kan särskilt inbegripa ett krav på att ägaren av lagringssystemet eller den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas överför förvaltningen av lagringssystemet.

5. Om certifieringsmyndigheten konstaterar att riskerna för naturgasförsörjningen inte kan minskas genom villkor enligt punkt 4, inbegripet genom att kräva att ägaren av lagringssystemet för naturgas eller den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas överför förvaltningen av lagringssystemet för naturgas, och därför vägrar certifiering, ska den

a) kräva att ägaren av lagringssystemet för naturgas eller den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas eller varje person som den anser kan äventyra energiförsörjningstryggheten eller väsentliga säkerhetsintressen för unionen eller en medlemsstat avyttrar sitt aktieinnehav eller sin äganderättighet till lagringssystemet för naturgas eller till systemansvarig för lagringssystemet för naturgas, och fastställa en tidsfrist för avyttrandet,

b) vid behov besluta om interimistiska åtgärder för att säkerställa att en sådan person inte kan utöva någon kontroll över eller någon rättighet gentemot den ägaren av lagringssystemet för naturgas eller den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas förrän aktieinnehavet eller rättigheterna har avyttrats, och

c) fastställa lämpliga kompensationsåtgärder i enlighet med nationell rätt.

6. Certifieringsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla utkastet till beslut om certifiering till kommissionen, tillsammans med all relevant information.

Kommissionen ska avge ett yttrande om utkastet till beslut om certifiering till certifieringsmyndigheten inom 25 arbetsdagar från en sådan anmälan. Certifieringsmyndigheten ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande.

7. Certifieringsmyndigheten ska utfärda beslutet om certifiering inom 25 arbetsdagar från mottagandet av kommissionens yttrande.

8. Innan en nybyggd underjordisk lagringsanläggning för naturgas tas i drift ska den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas certifieras i enlighet med punkterna 1–7. Den systemansvariga för lagringssystemet för naturgas ska underrätta certifieringsmyndigheten om sin avsikt att ta lagringsanläggningen för naturgas i drift.

9. Systemansvariga för lagringssystem för naturgas ska till den relevanta certifieringsmyndigheten anmäla alla planerade transaktioner som skulle kräva en ny bedömning av om de uppfyller certifieringskraven enligt punkterna 1–4.

10. Certifieringsmyndigheterna ska kontinuerligt övervaka systemansvariga för lagringssystem för naturgas vad gäller uppfyllandet av de certifieringskrav som

anges i punkterna 1–4. De ska inleda ett certifieringsförfarande på nytt för att bedöma uppfyllandet av kraven under någon av följande omständigheter:

a) Efter mottagande av en anmälan från den systemansvariga för lagringssystem för naturgas i enlighet med punkt 8 eller 9.

b) På eget initiativ om de har kännedom om att en planerad förändring av rättigheter gentemot, eller av inflytande över, en systemansvarig för lagringssystem för naturgas skulle kunna leda till att kraven i punkterna 1, 2 och 3 inte uppfylls.

c) Efter en motiverad begäran från kommissionen.

11. Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa fortsatt drift av de underjordiska lagringsanläggningarna för naturgas på sina respektive territorier. Dessa underjordiska lagringsanläggningar för naturgas får upphöra med sin verksamhet endast om de tekniska kraven och säkerhetskraven inte är uppfyllda eller om certifieringsmyndigheten, efter att ha gjort en bedömning och beaktat yttrandet från det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas (Entso för gas), konstaterar att ett sådant upphörande inte skulle försämra försörjningstryggheten för naturgas på unionsnivå eller på nationell nivå.

Om det inte är tillåtet att upphöra med verksamheten ska lämpliga kompensationsåtgärder vid behov vidtas.

12. Kommissionen får utfärda riktlinjer avseende tillämpningen av denna artikel.

13. Denna artikel ska inte tillämpas på de delar av LNG-anläggningar som används för lagring.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 3a i förordning (EG) 715/2009. Bestämmelserna har införts i den svenska lagstiftningen genom kapitel 4 a i lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag. Förarbetena till den nationella lagstiftningen återfinns i prop. 2022/23:89 om kompletterande bestämmelser till EU:s gaslagringsförordning.

Som angetts under bedömningen av artikel 14 kommer en översyn av lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag göras med anledning av tillkommande nya bestämmelser om certifiering i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788.

Artikel 16 – Samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska samarbeta med andra systemansvariga för överföringssystem och infrastrukturoperatörer för att samordna underhållet av sina respektive nät, så att nätanvändare och systemansvariga för överföringssystem i andra områden drabbas av så få avbrott i överföringen som möjligt.

2. Systemansvariga för överföringssystem ska samarbeta med varandra och med andra infrastrukturoperatörer för att i möjligaste mån maximera den tekniska kapaciteten inom inmatnings- och uttagssystemet och minimera energianvändningen för att driva naturgassystemet.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikel 16 och den svenska lagstiftningen. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 17 – Tariffer för nättillträde

1. De tariffer, eller de metoder som används för att beräkna dem, vilka tillämpas av systemansvariga för överföringssystem och har godkänts av tillsynsmyndigheterna i enlighet med artikel 78.7 i direktiv (EU) 2024/1788, samt de tariffer som offentliggjorts i enlighet med artikel 31.1 i det direktivet ska vara transparenta, beakta behovet av systemintegritet och förbättring av denna och återspegla de faktiska kostnaderna, i den utsträckning kostnaderna motsvaras av de kostnader som effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörer har och är transparenta, samtidigt som en rimlig avkastning på investeringar tillgodoses. Tarifferna eller de metoder som används för att beräkna dem ska tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

Tarifferna får också fastställas genom marknadsbaserade principer, såsom auktioner, förutsatt att sådana principer och de intäkter som uppstår från dessa har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Tarifferna eller de metoder som används för att beräkna dem ska underlätta effektiv naturgashandel och konkurrens och samtidigt hindra korssubventionering mellan nätanvändare samt ge incitament till investeringar och upprätthållande eller skapande av driftskompatibilitet för överföringsnät.

Tariffer för nätanvändare ska vara icke-diskriminerande och ska fastställas separat vid varje inmatningspunkt till och uttagspunkt från överföringssystemet. Mekanismer för kostnadsfördelning och metoder för fastställande av priser när det gäller inmatningspunkter och uttagspunkter ska godkännas av

tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna ska se till att nättariffer inte beräknas på grundval av avtal.

2. Tariffer för nättillträde får varken begränsa marknadens likviditet eller påverka den gränsöverskridande handeln mellan olika överföringssystem. Om olika tariffstrukturer trots vad som anges i artikel 78.7 i direktiv (EU) 2024/1788 skulle hindra handel mellan olika överföringssystem, ska de systemansvariga för överföringssystem, i nära samarbete med relevanta nationella myndigheter, aktivt arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper.

3. Till och med den 31 december 2025 får tillsynsmyndigheten tillämpa en rabatt på upp till 100 % på kapacitetsbaserade överförings- och distributionstariffer vid inmatningspunkterna från och uttagspunkterna till underjordiska lagringsanläggningar för naturgas och vid inmatningspunkterna från LNG-anläggningar, såvida inte och i den mån som en sådan lagringsanläggning som är ansluten till mer än ett överförings- eller

Från och med den 1 januari 2026 får tillsynsmyndigheten tillämpa en rabatt på upp till 100 % på kapacitetsbaserade överförings- och distributionstariffer vid inmatningspunkterna från och uttagspunkterna till underjordiska lagringsanläggningar för naturgas och vid inmatningspunkterna från LNG-anläggningar i syfte att öka försörjningstryggheten. Tillsynsmyndigheten ska se över denna tariffrabatt och dess bidrag till försörjningstryggheten under varje regleringsperiod, inom ramen för det regelbundna samråd som genomförs i enlighet med den nätföreskrift som antagits i enlighet med artikel 71.2 första stycket d.

4. Tillsynsmyndigheterna får slå samman angränsande inmatnings- och uttagssystem i syfte att möjliggöra fullständig eller partiell regional integration i de fall då tarifferna får avskaffas vid sammanlänkningspunkterna mellan de berörda inmatnings- och uttagssystemen. Efter de offentliga samråd som genomförts av tillsynsmyndigheterna eller av de systemansvariga för överföringssystem får tillsynsmyndigheterna godkänna en gemensam tariff och en effektiv kompensationsmekanism mellan de systemansvariga för överföringssystemen för omfördelning av de kostnader som följer av att sammanlänkningspunkterna avskaffas.

5. Medlemsstater med fler än ett sammanlänkat inmatnings- och uttagssystem, eller fler än en nätoperatör inom ett inmatnings- och uttagssystem, får införa en enhetlig nättariff i syfte att skapa lika villkor för nätanvändare, förutsatt att en nätplan har godkänts och en kompensationsmekanism mellan nätoperatörerna införs.

Bedömning

Artikelns punkt 1-3 motsvarar artikel 13 i förordning (EG) 715/2009. Punkten 4 och 5 är nya. Det föreligger ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikeln och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 18 – Tariffrabatter för förnybar gas och koldioxidsnål gas

1. När tarifferna fastställs ska en rabatt för förnybar gas och koldioxidsnål gas tillämpas på följande:

a) Inmatningspunkter från anläggningar för produktion av förnybar gas och koldioxidsnål gas.

b) Kapacitetsbaserade överföringstariffer vid inmatningspunkterna från och uttagspunkterna till lagringsanläggningar för naturgas, om inte en sådan lagringsanläggning är ansluten till mer än ett överföringsnät eller distributionsnät och används för att konkurrera med en sammanlänkningspunkt.

Rabatten enligt första stycket a ska med avseende på relevanta kapacitetsbaserade tariffer fastställas till 100 % för förnybar gas i syfte att skala upp inmatningen och till 75 % för koldioxidsnål gas.

Rabatten enligt första stycket b ska fastställas till 100 % i de medlemsstater där den förnybara gasen eller den koldioxidsnåla gasen först matades in i systemet.

2. Detaljerade uppgifter om de rabatter som beviljas i enlighet med punkt 1 i denna artikel får fastställas i den nätföreskrift om tariffstrukturer som avses i artikel 71.2 första stycket d.

3. Senast den 5 augusti 2029 och därefter vart femte år ska kommissionen ompröva nivån på de rabatter som fastställs i punkterna 1 och 4. Kommissionen ska utfärda en rapport med en överblick över genomförandet av rabatterna och bedöma om nivån på rabatterna fortfarande är ändamålsenlig med tanke på den senaste marknadsutvecklingen. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 i syfte att ändra denna förordning genom att ändra nivån på de rabatter som fastställts i punkterna 1 och 4 i den här artikeln.

4. Från och med den 5 augusti 2025 ska nätanvändarna erhålla en rabatt på 100 % av den kapacitetsbaserade tariffen från den systemansvariga för överföringssystem vid sammanlänkningspunkter mellan medlemsstater för förnybar gas och 75 % för koldioxidsnål gas, efter att användaren har försett den berörda systemansvariga för överföringssystem med ett bevis på hållbarhet, på grundval av ett giltigt hållbarhetscertifikat som erhållits för förnybar gas enligt artiklarna 29 och 30 i direktiv (EU) 2018/2001 och registrerats i unionens databas som avses i artikel 31a i

det direktivet, och för koldioxidsnål gas på grundval av ett giltigt certifikat som erhållits enligt artikel 9 i direktiv (EU) 2024/1788.

För den rabatt som avses i första stycket gäller följande:

a) Systemansvariga för överföringssystem ska åläggas att lämna rabatt endast för den kortaste möjliga försörjningsvägen i fråga om gränsövergångar mellan den plats där det specifika beviset i hållbarhetsdeklarationen, på grundval av ett sådant certifikat som avses i första stycket, först registrerades i unionens databas och där det har annullerats eftersom det anses förbrukat, förutsatt att eventuella auktionspremier inte omfattas av rabatten.

b) Systemansvariga för överföringssystem ska förse den relevanta tillsynsmyndigheten med information om faktiska och förväntade volymer av förnybar gas och koldioxidsnål gas och effekterna av att tariffrabatten tillämpas på deras intäkter och tillsynsmyndigheterna ska övervaka och bedöma hur rabatten påverkar tariffstabiliteten.

c) När intäkterna från de specifika tarifferna minskar med 10 % för en systemansvarig för överföringssystem till följd av att rabatten tillämpas, ska denna systemansvariga och alla angränsande systemansvariga för överföringssystem förhandla fram en kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystem.

d) Ytterligare detaljer som krävs för genomförandet av rabatten för förnybar gas och koldioxidsnål gas, såsom beräkningen av kapacitet som kan omfattas av rabatten och de processer som krävs, ska fastställas i en nätföreskrift som fastställs i enlighet med artikel 71.

De berörda systemansvariga för överföringssystem ska komma överens om en kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystem inom tre år från det att deras intäkter från specifika tariffer har minskat med 10 % på det sätt som avses i andra stycket c i denna punkt. Om ingen överenskommelse nås inom den tiden ska de relevanta tillsynsmyndigheterna gemensamt besluta om en lämplig kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystem inom ytterligare två år. Om tillsynsmyndigheterna inte når en överenskommelse ska artikel 6 i förordning (EU) 2019/942 tillämpas. Om tillsynsmyndigheterna inte lyckas nå en överenskommelse inom två år, eller om de gemensamt så begär, ska Acer fatta ett enskilt beslut, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.

5. Genom undantag från punkterna 1 och 4 i denna artikel får tillsynsmyndigheterna besluta att inte tillämpa rabatter eller att fastställa rabatter som är lägre än de som fastställs i punkterna 1 och 4 i denna artikel, förutsatt att ett

sådant undantag är förenligt med de allmänna tariffprinciper som fastställs i artikel 17 och i synnerhet principen om att kostnaderna ska återspeglas, om ett av följande kriterier uppfylls:

a) Undantaget är nödvändigt för en effektiv drift av överföringssystemet, för att säkerställa en stabil finansiell ram för befintliga investeringar eller för att undvika otillbörliga korssubventioner, snedvridning av gränsöverskridande handel eller en ineffektiv kompensationsmekanism mellan systemansvariga för överföringssystem.

b) Tillämpning av rabatter som fastställs i punkterna 1 och 4 är inte nödvändig på grund av de framsteg som gjorts i utbyggnaden av förnybar gas och koldioxidsnål gas i den berörda medlemsstaten eller på grund av att det finns alternativa stödmekanismer för att öka användningen av förnybar gas eller koldioxidsnål gas.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009.

Enligt artikel 7 ska artiklarna 18 och 19 i denna förordning inte tillämpas på vätgasnät, utan endast på naturgasnät.

Punkten 1 föreskriver en rabatt för inmatning och överföring av förnybar gas och koldioxidsnål gas. Dock finns möjlighet till undantag enligt punkten 5.

Kraven i 18.1 träffar samtliga gasnätägare som har inmatning av biogas i sina nät. 100 % tariffrabatt infördes per 2025-02-01 på kapacitetsbaserade avgifter vid inmatning av biogas på Nordions TSO- och DSO-gasnät, i enlighet med kraven.

Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 19 – Intäkter för systemansvariga för överföringssystem

1. Från och med den 5 augusti 2025 ska den relevanta tillsynsmyndigheten säkerställa transparensen när det gäller de metoder, parametrar och värden som används för att fastställa tillåtna eller eftersträvade intäkter för systemansvariga för överföringssystem. Tillsynsmyndigheterna ska offentliggöra den information som avses i bilaga I, eller ska ålägga den relevanta systemansvariga för överföringssystem att offentliggöra den, med förbehåll för skyddet av de uppgifter som den relevanta tillsynsmyndigheten anser vara kommersiellt känsliga. Informationen ska tillhandahållas i ett fritt tillgängligt, nedladdningsbart och skrivskyddat format och i möjligaste mån på ett eller flera allmänt kända språk.

2. Kostnaderna för den systemansvariga för överföringssystem ska vara föremål för en effektivitetsjämförelse mellan systemansvariga för överföringssystem. Acer ska göra denna effektivitetsjämförelse. Senast den 5 augusti 2027 och därefter vart

fjärde år ska Acer offentliggöra en studie med en jämförelse av kostnadseffektiviteten hos systemansvariga för överföringssystem, med förbehåll för skyddet av de uppgifter som Acer anser vara kommersiellt känsliga. De relevanta tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem ska förse Acer med alla data som behövs för jämförelsen. När de relevanta tillsynsmyndigheterna regelbundet fastställer de tillåtna eller eftersträvade intäkterna för systemansvariga för överföringssystem ska de ta hänsyn till sådana jämförelser och nationella förhållanden.

3. De relevanta tillsynsmyndigheterna ska bedöma den långsiktiga utvecklingen av överföringstarifferna på grundval av de förväntade ändringarna av deras tillåtna eller eftersträvade intäkter och utvecklingen av efterfrågan på naturgas inom den relevanta regleringsperioden och, i förekommande fall, fram till 2050. I denna bedömning ska tillsynsmyndigheten inkludera information om den strategi som beskrivs i den integrerade nationella energi- och klimatplanen för den berörda medlemsstaten och de scenarier som ligger till grund för de tioåriga nätutvecklingsplaner som tagits fram i enlighet med artikel 55 i direktiv (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009.

Enligt artikel 7 ska artiklarna 18 och 19 i denna förordning inte tillämpas på vätgasnät, utan endast på naturgasnät.

Det föreligger ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikeln och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 20 – Fast kapacitet för inmatning av förnybar gas och koldioxidsnål gas till överföringssystemet

1. Systemansvariga för överföringssystem ska säkerställa fast kapacitet som ger tillträde för produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas som är anslutna till deras nät. I detta syfte ska de systemansvariga för överföringssystem, i samarbete med de systemansvariga för distributionssystem, utarbeta förfaranden och arrangemang, inbegripet investeringar, för att säkerställa omvända flöden från distributionsnätet till överföringsnätet. Större investeringar ska återspeglas i den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt artikel 55.2 a i direktiv (EU) 2024/1878.

2. Punkt 1 ska inte påverka möjligheten för systemansvariga för överföringssystem att utveckla alternativ till investeringar i omvända flöden, såsom lösningar för smarta nät eller anslutning till andra nätoperatörer, inbegripet direkt anslutning till överföringsnät av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål

gas. Tillträde med fast kapacitet som erbjuds får begränsas på grundval av driftsmässiga begränsningar, för att säkerställa infrastrukturens säkerhet och ekonomisk effektivitet. Tillsynsmyndigheten ska ansvara för att se över och godkänna de villkor för villkorad kapacitet som de systemansvariga för överföringssystem tillämpar och ska säkerställa att begränsningar avseende fast kapacitet eller driftsmässiga begränsningar införs av systemansvariga för överföringssystem på grundval av transparenta och icke-diskriminerande förfaranden och inte skapar oskäliga hinder för marknadstillträde. När produktionsanläggningen står för kostnaderna för att säkerställa fast kapacitet ska inga begränsningar gälla.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikeln och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 21 – Gränsöverskridande samordning med avseende på gaskvaliteten i naturgassystemet

1. Systemansvariga för överföringssystem ska samarbeta för att undvika begränsningar av gränsöverskridande flöden på grund av skillnader i gaskvalitet vid sammanlänkningspunkterna mellan medlemsstater. Vid sådant samarbete ska de systemansvariga för överföringssystem beakta de egenskaper som kännetecknar de slutliga naturgaskundernas anläggningar.

Denna artikel ska inte tillämpas på vätgasblandningar om det vätgasinnehåll som blandas in i naturgassystemet överstiger 2 volymprocent.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att olika tekniska specifikationer, inklusive gaskvalitetsparametrar såsom syrehalt och vätgasinblandning i naturgassystemet, inte används för att begränsa gränsöverskridande naturgasflöden. Medlemsstaterna ska dessutom säkerställa att vätgasblandningarna i naturgassystemet uppfyller de tekniska specifikationer som är godtagbara för kunderna.

3. När de berörda systemansvariga för överföringssystem inte kan undvika en begränsning av gränsöverskridande flöden i sin normaldrift på grund av skillnader i gaskvalitet, ska de informera de berörda tillsynsmyndigheterna utan dröjsmål. Informationen ska omfatta en beskrivning av och en motivering till alla åtgärder som redan vidtagits av de systemansvariga för överföringssystem.

4. De berörda tillsynsmyndigheterna ska inom sex månader från mottagandet av den information som avses i punkt 3 gemensamt fastställa om denna begränsning ska erkännas.

5. När det gäller begränsningar av gränsöverskridande flöden som orsakas av skillnader i vätgasinblandning i naturgassystemet och som erkänns enligt punkt 4, ska systemansvariga för överföringssystem godta naturgasflöden med vätgasinnehåll vid sammanlänkningspunkter mellan medlemsstaterna i naturgassystemet, om inte annat följer av punkterna 6–13, och efter det att det förfarande som fastställs där har slutförts.

6. Om de berörda tillsynsmyndigheterna erkänner begränsningen enligt punkt 4 ska de begära att de berörda systemansvariga för överföringssystem inom tolv månader från erkännandet av begränsningen enligt den punkten utför följande, i ordningsföljd:

a) Samarbetar och utvecklar tekniskt genomförbara alternativ, utan att ändra gaskvalitetsspecifikationerna, vilket kan innefatta flödesåtaganden och naturgasbehandling, för att undanröja den erkända begränsningen med beaktande av information som tillhandahålls av slutkunder som är direkt anslutna till det naturgassystem som tillhör den berörda systemansvariga för överföringssystem eller någon annan intressent som skulle kunna påverkas av det förfarandet.

b) Gemensamt gör en kostnads-nyttoanalys av de tekniskt genomförbara alternativen för att fastställa ekonomiskt effektiva lösningar med redogörelse för kostnader och fördelar uppdelade på de olika kategorierna av de parter som påverkas.

c) Tar fram en uppskattning av genomförandetiden för varje potentiell lösning.

d) Genomför ett offentligt samråd, särskilt med slutkunder som påverkas och som är anslutna till naturgassystemet, om identifierade genomförbara lösningar och beakta resultaten av det samrådet.

e) Lämnar ett gemensamt förslag till lösning, på grundval av kostnads-nyttoanalysen och resultaten från det offentliga samrådet, för att undanröja den erkända begränsningen, inbegripet en tidsplan för genomförandet, till sina berörda tillsynsmyndigheter för godkännande och till de andra behöriga nationella myndigheterna i varje berörd medlemsstat i informationssyfte.

7. När de berörda systemansvariga för överföringssystem inte kan nå en överenskommelse om att lämna in ett gemensamt förslag i enlighet med punkt 6 e ska varje systemansvarig för överföringssystem informera sin tillsynsmyndighet utan dröjsmål.

8. De berörda tillsynsmyndigheterna ska, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942, inom sex månader från mottagandet av den information som avses i punkt 7 i den här artikeln fatta ett gemensamt samordnat beslut om att undanröja

den erkända begränsningen, med beaktande av den kostnads-nyttoanalys som genomförts av de berörda systemansvariga för överföringssystem samt resultaten av det offentliga samråd som genomförts i enlighet med punkt 6 d i den här artikeln.

9. Genom undantag från punkt 8 i denna artikel får de berörda tillsynsmyndigheterna, när det gäller begränsningar av gränsöverskridande flöden till följd av skillnader i vätgasinblandning i naturgassystemet, gemensamt förklara att inga ytterligare åtgärder ska vidtas för att undanröja sådana begränsningar. Det gemensamma samordnade beslutet ska, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942, fattas inom sex månader från mottagandet av den information som avses i punkt 7 i den här artikeln och ska beakta kostnads-nyttoanalysen och resultaten av det offentliga samrådet enligt punkt 6 d i den här artikeln. De berörda tillsynsmyndigheterna ska vart fjärde år se över ett beslut om att bibehålla den erkända begränsningen enligt denna punkt.

10. Det gemensamma samordnade beslut av de berörda tillsynsmyndigheter som avses i punkt 8 ska innefatta ett beslut om fördelningen av investeringskostnaderna på varje systemansvarig för överföringssystem för genomförandet av den överenskomna lösningen, liksom inkluderandet av dessa investeringskostnader i de tillåtna eller eftersträvade intäkterna för systemansvariga för överföringssystem, med beaktande av lösningens ekonomiska, sociala och miljömässiga kostnader och vinster i de berörda medlemsstaterna och dess följder för tarifferna.

11. Acer får utfärda rekommendationer för tillsynsmyndigheterna om detaljerna i de kostnadsfördelningsbeslut som avses i punkt 10.

12. Om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kan nå en överenskommelse som avses i punkt 4 i denna artikel ska Acer besluta om begränsningen i enlighet med det förfarande som anges i artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942. Om Acer erkänner begränsningen ska Acer begära att berörda systemansvariga för överföringssystem inom tolv månader genomför de åtgärder som avses i punkt 6 i den här artikeln, i ordningsföljd.

13. Om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kan fatta ett gemensamt samordnat beslut som avses i punkterna 8 och 10 i denna artikel ska Acer besluta om lösningen för att undanröja den erkända begränsningen och om fördelningen av investeringskostnaderna på de enskilda systemansvariga för överföringssystem för genomförandet av den överenskomna lösningen eller för att ange att inga ytterligare åtgärder ska vidtas enligt punkt 9 i denna artikel, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942. Acer ska vart fjärde år se över beslut om att behålla den erkända begränsningen i enlighet med denna punkt.

14. Ytterligare detaljer som krävs för att genomföra denna artikel, inbegripet detaljer om kostnads-nyttoanalysen, ska fastställas i en nätföreskrift som fastställs enligt artikel 71.2.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009. Det föreligger ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikeln och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 22 – Presumtion om överensstämmelse av praxis med harmoniserade standarder för naturgas

Praxis som överensstämmer med harmoniserade standarder eller delar av sådana, till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning, ska presumeras överensstämma med de krav som fastställs i genomförandeakter som antagits enligt artikel 71.2 första stycket a.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009 och föreskriver en presumtion om att harmoniserade standarder under vissa förutsättningar överensstämmer med genomförandeakter som antagits enligt 71.2 första stycket a. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 23 – Gemensamma specifikationer för biometan

1. Kommissionen får anta genomförandeakter som fastställer gemensamma specifikationer för att underlätta en kostnadseffektiv integrering av stora volymer biometan i det befintliga naturgassystemet, inbegripet vid gränsöverskridande sammanlänkningspunkter, eller får fastställa dessa specifikationer i en nätföreskrift i enlighet med artikel 71.2 första stycket a, i de fall då

a) dessa krav inte omfattas av harmoniserade standarder eller delar av sådana, till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning,

b) kommissionen i enlighet med artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1025/2012 har begärt att en eller flera europeiska standardiseringsorganisationer ska utarbeta en harmoniserad standard för dessa krav och åtminstone ett av följande villkor är uppfyllt:

i) Kommissionens begäran har inte godtagits av någon av de europeiska standardiseringsorganisationerna.

ii) Kommissionen konstaterar otillbörliga förseningar i antagandet av de begärda harmoniserade standarderna.

iii) En europeisk standardiseringsorganisation har levererat en standard som inte fullt ut motsvarar kommissionens begäran.

c) kommissionen har i enlighet med det förfarande som avses i artikel 11.5 i förordning (EU) nr 1025/2012 beslutat att behålla med restriktioner eller att återkalla hänvisningarna till de harmoniserade standarder eller delar av sådana som täcker dessa krav.

De genomförandeakter som avses i första stycket i denna punkt ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 81.3.

2. Under det tidiga utarbetandet av utkastet till genomförandeakt om fastställande av de gemensamma specifikationer som avses i punkt 1 ska kommissionen samla in synpunkter från berörda organ eller expertgrupper som inrättats enligt relevant sektorsspecifik unionsrätt och vederbörligen samråda med alla berörda intressenter. På grundval av detta samråd ska kommissionen utarbeta utkastet till genomförandeakt.

3. Praxis som överensstämmer med gemensamma specifikationer eller delar av dem ska presumeras överensstämma med de krav som fastställs i de genomförandeakter som antagits enligt artikel 71.2 första stycket a i den mån dessa krav omfattas av de gemensamma specifikationerna eller delar av dem.

4. Om en harmoniserad standard antas av en europeisk standardiseringsorganisation och föreslås för kommissionen i syfte att offentliggöra hänvisningen till den i Europeiska unionens officiella tidning, ska kommissionen bedöma den harmoniserade standarden i enlighet med förordning (EU) nr 1025/2012. När hänvisningen till en harmoniserad standard offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning ska kommissionen upphäva de genomförandeakter som avses i punkt 1 i denna artikel, eller delar av dem, som omfattar samma krav som avses i punkt 1 i denna artikel.

5. När kommissionen fastställer de gemensamma specifikationerna i enlighet med denna artikel ska den ta största möjliga hänsyn till de säkerhetskrav som är nödvändiga för en säker drift av naturgassystemet, i synnerhet för en säker hantering av lagringsanläggningar för naturgas i hela unionen.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) 715/2009. Bestämmelserna riktar sig mot kommissionen och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 24 – Europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas

Alla systemansvariga för överföringssystemen för gas ska samarbeta på unionsnivå genom Entso för gas för att främja fullbordandet av en väl fungerande inre marknad för naturgas och gynna gränsöverskridande handel och säkerställa optimal förvaltning, samordnad drift och sund teknisk utveckling av det europeiska naturgasöverföringsnätet.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 4 i förordning (EG) 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan bestämmelserna i artikeln och den svenska lagstiftningen. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 25 – Organisationen för Entso för gas

1. Entso för gas ska offentliggöra och till kommissionen och Acer lämna in utkast till ändring av stadgarna, medlemsförteckningen eller arbetsordningen, inklusive reglerna för samråd med andra intressenter, för Entso för gas på eget initiativ eller på motiverad begäran från kommissionen eller Acer.

2. Inom fyra månader från mottagandet av de handlingar som avses i punkt 1 ska Acer, efter formellt samråd med organisationer som företräder samtliga intressenter, särskilt systemanvändare, inklusive kunder, lämna ett yttrande till kommissionen om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning för Entso för gas.

3. Kommissionen ska avge ett yttrande om utkastet till stadgar, medlemsförteckningen och utkastet till arbetsordning för Entso för gas, med beaktande av Acers yttrande enligt punkt 2, inom tre månader från dagen för mottagandet av yttrandet.

4. Inom tre månader från mottagandet av kommissionens positiva yttrande ska Entso för gas anta och offentliggöra de ändrade stadgarna och den ändrade arbetsordningen för Entso för gas.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 5 i förordning (EG) nr 715/2009 och berör organisationen Entso för gas. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 26 – Uppgifter för Entso för gas

1. Entso för gas ska utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i artikel 71.1 och 71.2 på begäran av kommissionen i enlighet med artikel 71.9.

Den nätföreskrift som avses i artikel 71.2 första stycket d ska utarbetas tillsammans med ENNOH.

2. Entso för gas får utarbeta nätföreskrifter inom de områden som anges i artikel 71.1 och 71.2 för uppnåendet av de mål som anges i artikel 24, om dessa nätföreskrifter inte hänför sig till områden som omfattas av en begäran från kommissionen till nätverket. Dessa nätföreskrifter ska föreläggas Acer för yttrande. Entso för gas ska på vederbörligt beakta detta yttrande.

3. Entso för gas ska anta

a) gemensamma verktyg för säkerställande av samordningen av nätdriften under normala omständigheter och vid krissituationer, inklusive gemensamma kriterier för klassificering av nätincidenter, och forskningsplaner,

b) en icke-bindande unionsomfattande tioårig nätutvecklingsplan för naturgas (den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas) som avses i artikel 32, inklusive en europeisk försörjningsprognos, vartannat år,

c) rekommendationer för samordningen av det tekniska samarbetet mellan unionens och tredjeländers systemansvariga för överföringssystem,

d) rekommendationer till systemansvariga för överföringssystem om deras tekniska samarbete med systemansvariga för distributionssystem och operatörer av vätgasnät.

e) ett årsarbetsprogram,

f) en årsrapport,

g) årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter,

h) en övervakningsrapport om gaskvaliteten senast den 1 januari 2025 och därefter vartannat år, vilken ska omfatta utveckling vad gäller gaskvalitetsparametrar, utveckling vad gäller vilken vätgashalt och vätgasvolym som blandas in i naturgassystemet, prognoser för den förväntade utvecklingen vad gäller gaskvalitetsparametrar och den vätgasvolym som blandas in i naturgassystemet, effekterna på gränsöverskridande flöden vid vätgasinblandning samt information om fall som rör skillnader i gaskvalitetsspecifikationer eller specifikationer avseende nivåer för vätgasinblandning och om hur sådana fall åtgärdats i syfte att tillmötesgå olika slutanvändningstillämpningars kvalitetskrav,

i) en årsrapport som inkluderar mängden förnybar gas och koldioxidsnål gas som matas in i naturgasnätet.

Övervakningsrapporten om gaskvalitet som avses i första stycket h ska också omfatta utvecklingen avseende de områden som anges i det ledet i den mån det är relevant för distributionsnätet, på grundval av information som tillhandahålls av enheten för unionens systemansvariga för distributionssystem (EU DSO-enheten).

4. I den europeiska försörjningsprognos som avses i punkt 3 b ska anges naturgassystemets sammantagna tillräcklighet för den befintliga och planerade efterfrågan på naturgas för den kommande femårsperioden och för perioden 5–10 år räknat från datumet för den prognosen. Den europeiska försörjningsprognosen ska bygga på nationella försörjningsprognoser utarbetade av var och en av de systemansvariga för överföringssystem. Den europeiska försörjningsprognosen ska specifikt omfatta övervakningen av framsteg med den årliga produktionen av hållbar biometan.

Om både den europeiska försörjningsprognosen och de slutliga uppdaterade integrerade nationella energi- och klimatplanerna visar att den årliga produktionen inte utvecklas tillräckligt eller att naturgasförbrukningen inte minskar tillräckligt med tanke på den tillgängliga potentialen, får kommissionen, om det är nödvändigt för att uppnå energiunionens mål, utfärda rekommendationer till medlemsstaterna enligt artikel 34 i förordning (EU) 2018/1999.

Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas ska omfatta modellbeskrivningar av det integrerade nätet, inbegripet vätgasnätet, utvecklingsscenarier, en europeisk försörjningsprognos samt en bedömning av systemets resiliens. Planen ska främja principen om energieffektivitet först och integreringen av energisystem,

5. Årsarbetsprogrammet enligt punkt 3 e ska innehålla en förteckning och beskrivning av de nätföreskrifter som ska utarbetas, en samordningsplan för nätverkets drift samt en förteckning över forsknings- och utvecklingsverksamhet som ska utföras under det året och en preliminär tidsplan.

6. Nätföreskrifterna ska utarbetas för gränsöverskridande nätfrågor och marknadsintegrationsfrågor och ska inte påverka medlemsstaternas rätt att fastställa nationella nätföreskrifter som inte har någon inverkan på den gränsöverskridande handeln.

7. Entso för gas ska övervaka och analysera tillämpningen av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artikel 71.13 eller artikel 74 och deras inverkan på harmoniseringen av tillämpliga regler med syftet att underlätta marknadsintegrering. Entso för gas ska avlägga rapport till Acer och redovisa resultaten av analysen i den årliga rapport som avses i punkt 3 f i den här artikeln.

8. Entso för gas ska ställa all den information till förfogande som krävs för att Acer ska kunna genomföra uppgifterna enligt artikel 27.1.

9. Acer ska se över de nationella tioåriga nätutvecklingsplanerna i syfte att bedöma deras överensstämmelse med den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas. Om Acer konstaterar att en nationell tioårig nätutvecklingsplan inte stämmer överens med den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas ska den rekommendera att den nationella nätutvecklingsplanen eller den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas ändras på lämpligt sätt. Om en sådan nationell tioårig nätutvecklingsplan utarbetas i enlighet med artikel 55 i direktiv (EU) 2024/1788 ska Acer rekommendera den berörda tillsynsmyndigheten att ändra den nationella tioåriga nätutvecklingsplanen i enlighet med artikel 55.5 i det direktivet och informera kommissionen om detta.

10. På begäran av kommissionen ska Entso för gas lämna sina synpunkter till kommissionen i samband med antagande av riktlinjerna i enlighet med artikel 74.

11. Entso för gas ska samarbeta med det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el (Entso för el) och med ENNOH.

Bedömning

Artikeln motsvaras delvis av artikel 8 i förordning EG) nr 715/2009 och handlar om uppgifter för organisationen Entso för gas och Acer. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 27 – Acers övervakning av Entso för gas

1. Acer ska övervaka att Entso för gas genomför sina uppgifter enligt artikel 26.1, 26.2 och 26.3 och rapportera sina slutsatser till kommissionen.

Acer ska övervaka hur Entso för gas genomför de nätföreskrifter som har utarbetats enligt artikel 26.2 och de nätföreskrifter som har utarbetats i enlighet med artikel 71.1–71.12 men som inte har antagits av kommissionen enligt artikel 71.13. Om Entso för gas inte har genomfört sådana nätföreskrifter ska Acer begära att Entso för gas avger en vederbörligen motiverad förklaring till varför detta inte har skett. Acer ska informera kommissionen om denna förklaring och avge ett yttrande över den.

Acer ska övervaka och analysera genomförandet av de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen i enlighet med artiklarna 70, 71, 73 och 74 och deras inverkan på harmoniseringen av de regler som syftar till att underlätta marknads- och energisystemintegrering samt på icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad, samt rapportera till kommissionen.

2. Entso för gas ska lämna utkastet till unionsomfattande nätutvecklingsplan för naturgas, utkastet till årsarbetsprogram med information om samrådsprocessen och övriga handlingar som avses i artikel 26.3 till Acer för yttrande.

Inom två månader efter dagen för mottagandet ska Acer lämna ett motiverat yttrande, tillsammans med rekommendationer till Entso för gas och kommissionen, om Acer anser att utkastet till årsarbetsprogrammet eller utkastet till unionsomfattande nätutvecklingsplan för naturgas som lagts fram av Entso för gas inte bidrar till icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad eller till en tillräcklig grad av gränsöverskridande sammanlänkningar med tillträde för tredjepart. Entso för gas ska vederbörligen beakta Acers yttrande och rekommendationer.

Bedömning

Artikel motsvarar delvis artikel 9 i förordning (EG) nr 715/2009 och berör ACERs tillsyn över Entso för gas. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 28 – Tillsynsmyndigheter

När tillsynsmyndigheterna fullgör sina uppgifter och utövar sina befogenheter enligt denna förordning, ska de säkerställa att denna förordning, nätföreskrifterna och de riktlinjer som har antagits i enlighet med artiklarna 70–74 följs.

Vid behov ska de samarbeta med varandra, med kommissionen och med Acer enligt kapitel V i direktiv (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 24 i Förordning (EG) 715/2009. Enligt artikeln ska tillsynsmyndigheten följa förordningen och de nätföreskrifter och riktlinjer som meddelats med stöd av förordningen. Tillsynsmyndigheten ska även samarbeta med andra tillsynsmyndigheter, med Acer och med kommissionen i enlighet med kapital V i elmarknadsdirektivet.

Enligt 2 § 2 punkten i Ei:s instruktion är Ei nationell tillsynsmyndighet och ska, om annat inte är särskilt föreskrivet i lag eller i en annan förordning, fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt direktiv 2009/73/EG, med de ändringar och till som gjorts i direktiv (EU) 2019/692. Enligt 3 § 3 punkten är 3 § ska Ei fullgöra uppgifter som följer av förordning (EG) nr 715/2009

Instruktionen bör ändras så att den hänvisar till det nya direktivet och den nya förordningen.

Artikel 29 – Samråd av Entso för gas

1. När Entso för gas utarbetar nätföreskrifterna, utkastet till unionsomfattande nätutvecklingsplan för naturgas och årsarbetsprogrammet enligt artikel 26.1, 26.2 och 26.3, ska Entso för gas i ett tidigt skede och på ett öppet och transparent sätt ha omfattande, offentliga samråd med alla relevanta marknadsaktörer, särskilt med de organisationer som företräder alla intressenter, i enlighet med den arbetsordning som avses i artikel 25.1. Samrådet ska inkludera tillsynsmyndigheter och andra nationella myndigheter, gashandels- och producentföretag, nätanvändare, inklusive kunder, systemansvariga för distributionssystem, inklusive berörda branschorganisationer, tekniska organ och intressentplattformar. Entso för gas ska offentliggöra utkast till den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas och årsarbetsprogrammet för synpunkter från intressenterna och ge dem tillräckligt med tid för att effektivt kunna delta i samrådsprocessen. Syftet med samrådet är att identifiera synpunkter och förslag från alla berörda parter i beslutsprocessen.

2. Samtliga dokument och protokoll från sammanträden med anknytning till de samråd som avses i punkt 1 ska offentliggöras.

3. Innan årsarbetsprogrammet och nätföreskrifterna enligt artiklarna 26.1, 26.2 och 26.3 antas, ska Entso för gas redovisa hur synpunkter som framförts under samrådsförfarandet har beaktats. Om synpunkterna inte har beaktats, ska skälen till det anges.

Bedömning

Artikel motsvarar artikel 10 i förordning (EG) nr 715/2009 och berör uppgifter för Entso för gas. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 30 – Kostnader för Entso för gas

Kostnaderna för den verksamhet som bedrivs av Entso för gas och som avses i artiklarna 24, 25, 26, 70 och 71 i denna förordning och i artikel 11 i förordning (EU) 2022/869 ska bäras av de systemansvariga för överföringssystem och tas med i tariffberäkningen. Tillsynsmyndigheterna ska godkänna dessa kostnader förutsatt att de är rimliga och lämpliga.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 11 i förordning (EG) nr 715/2009 berör kostnadstäckning av Entso för gas verksamhet. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 31 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska inleda regionalt samarbete inom ramen för Entso för gas för att bidra till de uppgifter som avses i artikel 26.1, 26.2 och 26.3.

2. Systemansvariga för överföringssystem ska främja arrangemang för driften för att säkerställa en optimal förvaltning av nätet och främja utvecklingen av energiutbyte, en samordnad tilldelning av gränsöverskridande kapacitet genom icke-diskriminerande marknadsbaserade lösningar, med vederbörligt beaktande av fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning och integrering av balansmekanismer.

3. I syfte att uppnå de mål som fastställs i punkterna 1 och 2 i denna artikel ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att definiera de regionala samarbetsstrukturernas geografiska utsträckning, med beaktande av befintliga regionala samarbetsstrukturer. Varje medlemsstat får främja samarbete i mer än ett geografiskt område.

I syfte att utarbeta de delegerade akter som avses i första stycket ska kommissionen samråda med Acer och Entso för gas.

Bedömning

Punkt 1 och 2

Enligt punkten 1 ska systemansvariga för överföringssystem inleda ett regionalt samarbete inom ramen för Entso för gas för att bidra till de uppgifter som avses i artikel 26.1, 26.2 och 26.3. Enligt artikel 26.1-3 ska Entso för gas utarbeta nätföreskrifter inom vissa områden på begäran av kommissionen. Se ovan avsnitt om artikel 26. Enligt punkten 2 ska systemansvariga för överföringssystem främja arrangemang för driften för att säkerställa en optimal förvaltning av nätet och främja utvecklingen av energiutbyte, en samordnad tilldelning av gränsöverskridande kapacitet genom icke-diskriminerande marknadsbaserade lösningar, med vederbörligt beaktande av fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning och integrering av balansmekanismer.

Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 32 – Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas

Entso för gas ska vartannat år anta och offentliggöra den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas. Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas ska omfatta modellbeskrivningar av det integrerade nätet,

utvecklingsscenarier, en europeisk försörjningsprognos samt en bedömning av systemets resiliens, inbegripet infrastruktur som ska avvecklas.

Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas ska särskilt

a) bygga på nationella investeringsplaner och kapitel IV i förordning (EU) 2022/869,

b) när det gäller gränsöverskridande sammanlänkningar, även bygga på rimliga behov hos olika nätanvändare samt integrera de åtaganden på lång sikt från investerare som avses i artikel 55.7 i direktiv (EU) 2024/1788, och

c) identifiera investeringsluckor, i synnerhet med avseende på gränsöverskridande kapacitet.

Beträffande andra stycket c får en översyn av de faktorer som på grund av skillnader i godkännandeförfaranden eller godkännandepraxis hindrar en utbyggnad av den gränsöverskridande nätkapaciteten bifogas den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för naturgas.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 8.2 i förordning (EG) nr 715/2009. Bestämmelserna riktar sig mot Entso för gas. Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 33 – Krav på transparens när det gäller systemansvariga för överföringssystem

1. Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra närmare upplysningar om den kapacitet och de tjänster som den erbjuder och de villkor som är tillämpliga, tillsammans med de tekniska uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska kunna få effektivt nättillträde.

2. För att säkerställa transparenta, objektiva och icke-diskriminerande tariffer och möjliggöra effektiv användning av naturgasnätet, ska den systemansvariga för överföringssystem eller de berörda tillsynsmyndigheterna offentliggöra rimlig och tillräcklig information om grund, metod och struktur för tariffer.

3. För de tillhandahållna tjänsterna ska varje systemansvarig för överföringssystem regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt offentliggöra numeriska uppgifter om teknisk, avtalad och tillgänglig kapacitet för alla relevanta punkter, inklusive inmatningspunkter och uttagspunkter, i enlighet med riktlinjerna i bilaga I.

4. De behöriga myndigheterna ska efter samråd med nätanvändare godkänna de relevanta punkter i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras

5. Den systemansvariga för överföringssystem ska alltid lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning på ett meningsfullt, kvantifierbart tydligt, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

6. Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra förhands- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan på grundval av nomineringar och tilldelningar, prognoser och genomförda flöden till och från systemet. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att all sådan information offentliggörs. Detaljerna i den information som offentliggörs ska avspegla den information som är tillgänglig för den systemansvariga för överföringssystem.

Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra de åtgärder som vidtas, kostnader som uppstår och intäkter som genereras för att balansera systemet.

De berörda marknadsaktörerna ska överlämna de uppgifter som avses i denna artikel till den systemansvariga för överföringssystem.

7. De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra detaljerad information om kvaliteten på den naturgas som transporteras i deras nät och som kan påverka nätanvändarna, enligt artiklarna 16 och 17 i förordning (EU) 2015/703.

Bedömning

Punkterna 1-6 motsvarar artikel 18 i förordning (EG) nr 715/2009. Punkten 7 är ny. Artikeln innehåller bestämmelser om skyldigheten för den systemansvariga för överföringssystem att offentliggöra upplysningar och information om den kapacitet och de tjänster som den erbjuder. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 34 – Krav på transparens när det gäller lagringsanläggningar för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas, LNG-anläggningar och vätgasterminaler

1. Systemansvariga för LNG-anläggningar, systemansvariga för lagringssystem för naturgas, operatörer av vätgasterminaler och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas ska offentliggöra närmare upplysningar om alla tjänster som de erbjuder och vilka villkor som är tillämpliga, tillsammans med de tekniska uppgifter som krävs för att användare av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas samt vätgasterminaler ska kunna få effektivt tillträde till LNG-anläggningar, lagringsanläggningar för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas respektive vätgasterminaler.

Tillsynsmyndigheterna får begära att dessa systemansvariga och operatörer offentliggör all ytterligare information som är relevant för systemanvändarna.

2. Systemansvariga för LNG-anläggningar ska tillhandahålla användarvänliga verktyg för beräkning av tariffer för de tillgängliga tjänsterna.

3. För de tillhandahållna tjänsterna ska systemansvariga för LNG-anläggningar, systemansvariga för lagringssystem för naturgas, operatörer av vätgasterminaler och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt offentliggöra numeriska uppgifter om avtalad och tillgänglig kapacitet i LNG-anläggningar, lagringsanläggningar för naturgas, lagringsanläggningar för vätgas och vätgasterminaler.

4. Systemansvariga för LNG-anläggningar, systemansvariga för lagringssystem för naturgas, operatörer av vätgasterminaler och operatörer av lagringsanläggningar för vätgas ska lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning på ett meningsfullt, kvantifierbart tydligt, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

5. Den systemansvariga för överföringssystem ska alltid lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning på ett meningsfullt, kvantifierbart tydligt, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

6. Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra förhands- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan på grundval av nomineringar och tilldelningar, prognoser och genomförda flöden till och från systemet. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att all sådan information offentliggörs. Detaljerna i den information som offentliggörs ska avspegla den information som är tillgänglig för den systemansvariga för överföringssystem.

Den systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra de åtgärder som vidtas, kostnader som uppstår och intäkter som genereras för att balansera systemet.

De berörda marknadsaktörerna ska överlämna de uppgifter som avses i denna artikel till den systemansvariga för överföringssystem.

7. De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra detaljerad information om kvaliteten på den naturgas som transporteras i deras nät och som kan påverka nätanvändarna, enligt artiklarna 16 och 17 i förordning (EU) 2015/703.

Bedömning

Artikeln motsvarar delvis artikel 19 i förordning (EG) nr 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelserna i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 35 – Systemansvarigas dokumentation

Systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för lagringssystem för naturgas och systemansvariga för LNG-anläggningar ska bevara all den information som avses i artiklarna 33 och 34 och i punkt 3 i bilaga I under fem år, så att de nationella myndigheterna, bl.a. tillsynsmyndigheterna och de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen kan få tillgång till den.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 20 i förordning (EG) nr 715/2009. Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelsen i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Avsnitt 4 – distributionssystemets drift

Artiklarna 36-41 nedan är nya och saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009.

Artikel 36 – Fast kapacitet för förnybar gas och koldioxidsnål gas till distributionssystemet

1. Systemansvariga för distributionssystem ska säkerställa fast kapacitet som ger tillträde för produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas som är anslutna till deras nät. I detta syfte ska de systemansvariga för distributionssystem, i samarbete sinsemellan och med de systemansvariga för överföringssystem, utarbeta förfaranden och arrangemang, inbegripet investeringar, för att säkerställa omvända flöden från distributionsnätet till överföringsnätet. Större investeringar i naturgasöverföringsnätet till följd av behovet av ytterligare kapacitet i distributionsnätet ska återspeglas i den tioåriga nätutvecklingsplanen i enlighet med artikel 55.2 a i direktiv (EU) 2024/1788.

2. Punkt 1 ska inte påverka möjligheten för systemansvariga för distributionssystem att utveckla alternativ till investeringar i omvända flöden, såsom lösningar för smarta nät eller anslutning till andra nätoperatörer. Tillträde med fast kapacitet som erbjuds får begränsas på grundval av driftsmässiga begränsningar, för att säkerställa infrastrukturens säkerhet och ekonomisk effektivitet. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att alla begränsningar avseende fast kapacitet eller driftsmässiga begränsningar införs av systemansvariga för distributionssystem på grundval av transparenta och icke-diskriminerande förfaranden och inte skapar oskäliga hinder för marknadstillträde. När produktionsanläggningen står för kostnaderna för att säkerställa fast kapacitet ska inga begränsningar gälla.

Bedömning

Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelsen i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 37 – Samarbete mellan systemansvariga för distributionssystem och systemansvariga för överföringssystem

Systemansvariga för distributionssystem ska samarbeta med andra systemansvariga för distributionssystem och med systemansvariga för överföringssystem för att samordna underhållet, systemutvecklingen, nya anslutningar, avvecklingen och systemets drift för att säkerställa systemintegriteten i syfte att maximera kapaciteten och minimera användningen av gasbränsle.

Bedömning

Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelsen i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 38 – Krav på transparens när det gäller systemansvariga för distributionssystem

När systemansvariga för distributionssystem ansvarar för förvaltningen av gaskvaliteten i sina nät, ska de offentliggöra detaljerad information om kvaliteten på den naturgas som transporteras i deras nät, som kan påverka nätanvändarna, enligt artiklarna 16 och 17 i förordning (EU) 2015/703.

Bedömning

Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelsen i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 39 – Europeisk enhet för systemansvariga för distributionssystem

Systemansvariga för distributionssystem som driver ett naturgassystem ska, och operatörer av distributionsnät för vätgas som driver ett vätgasnät får, samarbeta på unionsnivå genom EU DSO-enheten för att främja genomförandet av en väl fungerande inre marknad för naturgas, samarbeta för att utveckla vätgasmarknaden och främja en optimal förvaltning och samordnad drift av distributions- och överföringssystemen.

Registrerade medlemmar får delta direkt i EU DSO-enheten eller låta sig företrädas av en nationell sammanslutning som utsetts av en medlemsstat eller av en sammanslutning på unionsnivå.

De systemansvariga för distributionssystem och operatörer av distributionsnät för vätgas som är registrerade medlemmar ska stå för kostnaderna för EU DSO-enhetens verksamhet och dessa ska beaktas vid beräkningen av tariffer. Tillsynsmyndigheterna ska godkänna kostnader under förutsättning att dessa är rimliga och proportionerliga, och ange skälen om de inte godkänns.

Bedömning

Artikeln handlar om systemansvariga för distributionssystems möjlighet att samarbeta genom EU DSO-enheten. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 40 – Ändringar av EU DSO-enhetens grundläggande regler och förfaranden

1. EU DSO-enhetens grundläggande regler och förfaranden enligt artikel 54 i förordning (EU) 2019/943 ska också tillämpas på systemansvariga för distributionssystem som driver ett naturgassystem och operatörer av distributionsnät för vätgas.

2. Den strategiska rådgivande grupp som avses i artikel 54.2 f i förordning (EU) 2019/943 ska också bestå av företrädare för sammanslutningar vilka företräder europeiska systemansvariga för distributionssystem som driver ett naturgassystem eller europeiska operatörer av distributionsnät för vätgas.

3. Senast den 5 augusti 2025 ska EU DSO-enheten till kommissionen och Acer lämna ett utkast till uppdaterade stadgar, inklusive en uppförandekod, en förteckning över registrerade medlemmar, ett utkast till uppdaterad arbetsordning, inklusive arbetsordning för samråd med Entso för el, Entso för gas och andra intressenter samt utkast till uppdaterade finansieringsregler.

Utkastet till uppdaterad arbetsordning för EU DSO-enheten ska säkerställa en rättvis och balanserad representation för alla deltagande systemansvariga för distributionssystem, även de som äger eller driver naturgassystem, och för operatörer av distributionsnät för vätgas.

4. Inom fyra månader från mottagandet av de dokument som lämnats in enligt punkt 3 ska Acer lämna sitt yttrande till kommissionen, efter samråd med organisationer som företräder alla intressenter, i synnerhet användarna av distributionssystem, inklusive kunder.

5. Inom tre månader från mottagandet av Acers yttrande ska kommissionen avge ett yttrande om de dokument som lämnats in enligt punkt 3, med beaktande av Acers yttrande som avses i punkt 4.

6. Inom tre månader från mottagandet av kommissionens positiva yttrande ska de systemansvariga för distributionssystem anta och offentliggöra EU DSO-enhetens uppdaterade stadgar, arbetsordning och finansieringsregler.

7. De dokument som avses i punkt 3 ska lämnas till kommissionen och Acer när ändringar gjorts eller på motiverad begäran från en av dem. Kommissionen och Acer får avge ett yttrande i enlighet med det förfarande som fastställs i punkterna 3, 4 och 5.

Bedömning

Artikeln handlar om ändringar för DSO-enhetens grundläggande regler och förfaranden. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 41 – Ytterligare uppgifter för EU DSO-enheten

1. EU DSO-enheten ska utföra de uppgifter som anges i artikel 55.1 a–e i förordning (EU) 2019/943 och bedriva den verksamhet som anges i artikel 55.2 c, d och e i den förordningen även när det gäller distributionssystem för naturgas eller distributionsnät för vätgas.

2. Vid sidan av de uppgifter som anges i artikel 55.1 i förordning (EU) 2019/943 ska EU DSO-enheten delta i utvecklingen av nätföreskrifter som är relevanta för driften och planeringen av distributionsnät och den samordnade driften av överföringsnät och distributionsnät enligt denna förordning och bidra till att minska diffusa metanutsläpp från naturgassystemet.

När EU DSO-enheten deltar i utarbetandet av nya nätföreskrifter enligt artikel 71 i denna förordning ska den uppfylla de krav på samråd som fastställs i artikel 56 i förordning (EU) 2019/943.

3. Utöver den verksamhet som anges i artikel 55.2 i förordning (EU) 2019/943 ska EU DSO-enheten göra följande:

a) Samarbeta med Entso för gas och ENNOH om övervakningen av genomförandet av

de nätföreskrifter och riktlinjer som antas enligt denna förordning och som är

relevanta för driften och planeringen av distributionsnät för naturgas och vätgas och den samordnade driften av överföringsnät och distributionsnät och överföringsnät för vätgas och distributionsnät för vätgas.

b) Samarbeta med Entso för gas och ENNOH och anta bästa praxis för den samordnade driften och planeringen av överförings- och distributionssystem, överföringsnät för vätgas och distributionsnät för vätgas, inbegripet sådana frågor som utbytet av data mellan systemansvariga och samordningen av distribuerade energiresurser,

c) Arbeta med att identifiera bästa praxis för genomförandet av resultaten av bedömningarna enligt artikel 23.1b i direktiv (EU) 2018/2001 och artikel 25 i direktiv (EU) 2023/1791 och för samarbetet mellan systemansvariga för distributionssystem för el, systemansvariga för distributionssystem för naturgas, operatörer av distributionsnät för vätgas och systemansvariga för system för fjärrvärme och fjärrkyla, inbegripet för bedömningen i enlighet med artikel 24.8 i

direktiv (EU) 2018/2001, däribland rekommendationer om lämplig placering av elektrolysanläggningar i syfte att säkerställa användningen av restvärme i fjärrvärmenät.

4. EU DSO-enheten ska förse Entso för gas med underlag till dess rapportering om gaskvalitet, med avseende på de distributionssystem där de systemansvariga för distributionssystem är ansvariga för förvaltningen av gaskvalitet, som avses i artikel 26.3.

5. EU DSO-enheten ska förse ENNOH med underlag till den övervakningsrapport om vätgaskvaliteten som ska antas enligt artikel 59.1 j i denna förordning, med avseende på de distributionsnät för vätgas där operatörer för distributionsnät för vätgas är ansvariga för förvaltningen av vätgaskvalitet enligt artikel 50 i direktiv (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln handlar om DSO-enhetens uppgifter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Avsnitt 5 – Aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas och en mekansim för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas

Artiklarna 42 - 54 nedan är nya och saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009.

Bedömning

Artiklarna 42 – 54 handlar samtliga om kommissions skyldigheter när det gäller att inrätta mekanism för frivillig aggregering av efterfrågan av gemensamma inköp av naturgas och vätgas. Artiklarna kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 42 – Mekanism för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas

Kommissionen ska inrätta en mekanism för frivillig aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas i enlighet med artiklarna 43–49.

Artikel 43 – Avtal med en tjänsteleverantör

1. Genom undantag från artikel 176 i förordning (EU, Euratom) 2018/1046 får kommissionen genom relevanta upphandlingsförfaranden enligt förordning (EU, Euratom) 2018/1046 upphandla nödvändiga tjänster från en enhet eller enheter etablerade i unionen i syfte att uppnå målet i artikel 42 i den här förordningen.

2. Om kommissionen väljer en tjänsteleverantör ska detta ske utifrån kriterier som skyddar den inre marknadens integritet, som säkerställer konkurrens och försörjningstrygghet och som är förenliga med artikel 44. Kommissionen ska ange de krav som gäller för tjänsteleverantören i de relevanta kravspecifikationerna.

Artikel 44 – Kriterier för val av tjänsteleverantör

1. Tjänsteleverantören ska väljas ut av kommissionen bland enheter som uppfyller följande urvalskriterier:

a) Tjänsteleverantören ska vara etablerad och ha sitt säte på en medlemsstats territorium.

b) Tjänsteleverantören och dess underleverantörer får inte

i) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

ii) direkt eller indirekt ägas eller kontrolleras av, eller agera på vägnar av eller på uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

2. Utan att det påverkar andra skyldigheter avseende tillbörlig aktsamhet ska det finnas avtalsförpliktelser mellan kommissionen och tjänsteleverantörerna för att säkerställa att tjänsteleverantören, i samband med att uppgifter utförs i enlighet med artikel 45, inte gör några penningmedel eller ekonomiska resurser tillgängliga, direkt eller indirekt, för eller till förmån för fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som

a) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska

resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

b) direkt eller indirekt ägas eller kontrolleras av, eller agera på vägnar av eller på uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

3. Tjänsteleverantören får inte vara del av ett vertikalt integrerat företag, med undantag för en enhet som åtskiljs i enlighet med kapitel IX i direktiv (EU) 2024/1788.

Artikel 45 – Tjänsteleverantörens uppgifter

1. Tjänsteleverantören ska organisera aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas. I synnerhet, men inte uteslutande, får tjänsteleverantören

a) bedöma och aggregera efterfrågan från naturgasföretag och naturgasförbrukande företag,

b) samla in säljbud från naturgasleverantörer eller naturgasproducenter för att matcha dessa säljbud med den aggregerade efterfrågan,

c) fördela säljbuden avseende leverans till dem som deltar i aggregeringen av efterfrågan, med beaktande av en proportionell fördelning mellan mindre och större deltagare beroende på volymerna av efterfrågan som lämnats in,

d) tillhandahålla eventuella sidotjänster, inbegripet tjänster för att underlätta ingående av avtal om inköp av naturgas.

Artikel 46 – Deltagande i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas

1. Deltagande i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas ska vara öppet för naturgasföretag och naturgasförbrukande företag som är etablerade i unionen på icke-diskriminerande grund. Sådana företag ska hindras från att delta i egenskap av leverantörer, producenter och köpare om de

a) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

b) direkt eller indirekt ägs eller kontrolleras av, eller agerar på vägnar av eller på

uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

2. Avtalsförpliktelser ska införas för att säkerställa att inga penningmedel eller ekonomiska resurser görs tillgängliga, direkt eller indirekt, för eller till förmån för fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som

a) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

b) direkt eller indirekt ägs eller kontrolleras av, eller agerar på vägnar av eller på uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

3. Naturgasföretag och naturgasförbrukande företag som är etablerade i energigemenskapens fördragsslutande parter får delta i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas, förutsatt att nödvändiga åtgärder eller arrangemang finns på plats för att göra det möjligt för dem att delta i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas enligt detta avsnitt.

4. Naturgasföretag och naturgasförbrukande företag som deltar i aggregering av efterfrågan får, på ett transparent sätt, samordna delar av villkoren i köpeavtalet eller använda avtal om gemensamma inköp för att uppnå bättre villkor med sina leverantörer, förutsatt att de är förenliga med unionsrätten, inbegripet unionens konkurrensrätt, särskilt artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.

5. Deltagarna i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas ska till kommissionen eller den berörda tjänsteleverantören, enligt vad som är lämpligt, rapportera följande delar av de ingångna avtalen:

a) Volym.

b) Motparter.

c) Löptid.

6. Deltagarna i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av

naturgas får rapportera till kommissionen eller den berörda tjänsteleverantören, enligt vad som är lämpligt, om matchningen och anbuden inte ledde till att något leveransavtal ingicks.

7. Mottagaren av den information som rapporteras enligt punkterna 5 och 6 ska säkerställa att tillgången till konfidentiell information strikt begränsas till tjänsteleverantören och de avdelningar inom kommissionen för vilka det är absolut nödvändigt att ha tillgång till informationen. Sådan information ska hanteras med vederbörlig konfidentialitet.

Artikel 47 – Tillfällig begränsning av deltagandet i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas

1. För att slå vakt om unionens och dess medlemsstaters väsentliga säkerhetsintressen och för att skydda försörjningstryggheten, får

naturgasleveranser med ursprung i, och LNG-leveranser från LNG-anläggningar belägna i, Ryska federationen eller Belarus inte erbjudas genom mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas förrän den 31 december 2025.

2. Det undantag som avses i punkt 1 ska tillämpas på alla LNG-leveranser med ursprung i LNG-anläggningar belägna i Ryska federationen eller Belarus och naturgasleveranser som förs in i medlemsstaterna eller i energigemenskapens fördragsslutande parter via följande inmatningspunkter:

a) Greifswald

b) Lubmin II

c) Imatra

d) Narva

e) Värska

f) Luhamaa

g) Šakiai

h) Kotlovka

i) Kondratki

j) Wysokoje

k) Tieterowka

l) Mozyr

m) Kobryń

n) Sudzha (RU)/(UA)

o) Belgorod (RU)/(UA)

p) Valuyki (RU)/(UA)

q) Serebryanka (RU)/(UA)

r) Pisarevka (RU)/(UA)

s) Sokhranovka (RU)/(UA)

t) Prokhorovka (RU)/(UA)

u) Platovo (RU)/(UA)

v) Strandzha 2 (BG)/Malkoclar (TR).

Artikel 48 – Möjlighet att begränsa deltagandet i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas

1. Från och med den 1 januari 2026 får kommissionen genom en genomförandeakt besluta att tillfälligt undanta naturgas med ursprung i, eller LNG-leveranser från LNG-anläggningar belägna i, Ryska federationen eller Belarus från att delta i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas om så är nödvändigt för att skydda unionens eller en medlemsstats väsentliga säkerhetsintressen eller försörjningstrygghet, förutsatt att sådana åtgärder

a) inte otillbörligen stör den inre naturgasmarknadens funktion och gränsöverskridande naturgasflöden mellan medlemsstaterna, och inte undergräver försörjningstryggheten för unionen eller en medlemsstat,

b) respekterar principen om energisolidaritet,

c) vidtas i enlighet med unionens eller medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter gentemot tredjeländer.

2. I tillräckligt god tid före den första anbudsomgången 2026 ska kommissionen bedöma om alla villkor i punkt 1 är uppfyllda i syfte att fatta beslut om de åtgärder som avses i denna punkt. Sådana beslut ska gälla i upp till ett år och får förnyas om det är motiverat.

Kommissionen ska fortlöpande bedöma om villkoren i punkt 1 är uppfyllda och ska hålla Europaparlamentet och rådet vederbörligen underrättade om sina bedömningar, däribland den bedömning som avses i första stycket i denna punkt.

3. Med hänsyn till behovet av att säkerställa unionens försörjningstrygghet får de åtgärder som kommissionen vidtar i enlighet med punkt 1 syfta till att diversifiera naturgas- eller LNG-leveranserna för att minska beroendet av rysk naturgas, om det kan visas att sådana åtgärder är nödvändiga för att skydda unionens och medlemsstaternas väsentliga säkerhetsintressen.

4. Besluten som avses i punkt 1 ska innehålla en förteckning över

a) alla inmatningspunkter från Ryska federationen eller Belarus eller andra tredjeländer som fungerar som transitländer och som inte får användas för att leverera naturgas som omfattas av aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp,

b) alla LNG-anläggningar belägna i Ryska federationen eller Belarus.

Naturgasleverantörer eller naturgasproducenter som deltar i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas ska tillhandahålla garantier om efterlevnaden av artikel 47 och av de beslut som antas enligt punkt 1 i den här artikeln.

5. Kommissionen ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en verkningsfull tillämpning av denna artikel och av artikel 47 och får från de naturgasleverantörer eller naturgasproducenter som deltar i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas kräva all nödvändig information som hjälper den i arbetet, inbegripet inlämning till köparna av relevanta transportdokument vid leveransen av naturgas, om så är tekniskt möjligt.

Artikel 49 – Styrelse

1. För att underlätta samordningen och informationsutbytet inom ramen för mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas ska kommissionen bistås av en styrelse.

2. Styrelsen ska bestå av företrädare för medlemsstaterna och en företrädare för kommissionen. Medlemsstaternas deltagande ska vara frivilligt och beror i synnerhet på dagordningen för styrelsens möten. Företrädarna för energigemenskapens fördragsslutande parter får på inbjudan av kommissionen delta i styrelsens möten i alla frågor av ömsesidigt intresse. Kommissionen ska vara ordförande i styrelsen.

Artikel 50 – Garantier

Likviditetsstöd, inbegripet garantier, kan tillhandahållas av medlemsstaterna, när det gäller deltagare som är etablerade på deras territorier, eller av andra berörda intressenter till deltagare i mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas, i enlighet med reglerna för statligt stöd i tillämpliga fall, särskilt om den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten har tillkännagett en av de krisnivåer som avses i artikel 11.1 i förordning (EU) 2017/1938.

Artikel 51 – Rapportering

Kommissionen ska regelbundet rapportera till styrelsen och överlämna en årsrapport till Europaparlamentet och rådet om hur mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas fungerar.

Årsrapporten ska åtminstone innehålla följande uppgifter:

a) Uppgifter om antalet naturgasföretag och volymer av naturgas som omfattas av mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas.

b) Uppgifter om antalet ingångna avtal och de resulterande volymerna naturgas som avtalats respektive levererats till unionen.

c) En beskrivning av de tillämpliga reglerna i anbudsomgångar för deltagare i aggregering av efterfrågan och naturgasleverantörer eller naturgasproducenter.

d) En översikt över de totala kostnaderna för mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas, inklusive tjänsteleverantörens utgifter.

e) Betydande utvecklingar när det gäller hur mekanismen för aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av naturgas fungerar.

Artikel 52 – mekanism för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas

1. Kommissionen får inrätta en mekanism för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas, inbegripet de delar som anges i punkt 2 som ska genomföras inom ramen för Europeiska vätgasbankens verksamhet. Denna frivilliga mekanism får tillämpas fram till den 31 december 2029.

2. Kommissionen får ingå avtal med den berörda tjänsteleverantören, med motsvarande tillämpning av förfarandet i artiklarna 43 och 44, för genomförande av i synnerhet, men inte uteslutande, följande:

a) Insamling och behandling av marknadsdata om exempelvis tillgången till infrastruktur eller utvecklingen av vätgasflöden och vätgaspriser, för att göra marknadsutvecklingen för vätgas mer transparent.

b) Insamling och bedömning av efterfrågan från förhandsköpare.

c) Insamling av säljbud om vätgas från leverantörer.

d) Tillgång till relevant och nödvändig information som samlats in enligt denna punkt för leverantörer och förhandsköpare, förutsatt att de samtycker till detta och i enlighet med unionens konkurrensregler.

3. För att bidra till de mål för utfasning av fossila bränslen som fastställs i denna förordning får medlemsstaterna säkerställa likviditetsstöd, inbegripet garantier, för vätgas inom ramen för Europeiska vätgasbankens verksamhet och i enlighet med reglerna för statligt stöd i förekommande fall.

4. Samordning och informationsutbyte inom ramen för den mekanism som avses i punkt 1 får underlättas av den relevanta gruppen för samordning, som är åtskild från expertgrupper för naturgas.

För vätgas ska en sådan grupp för samordning inrättas och bedriva sin verksamhet inom ramen för Europeiska vätgasbanken.

5. Innan den mekanism som avses i punkt 1 löper ut ska kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet med en bedömning av mekanismens resultat.

Kommissionen ska särskilt bedöma hur mekanismen har bidragit till utvecklingen av unionens vätgasmarknad.

Om så är lämpligt får denna bedömning åtföljas av ett lagstiftningsförslag om att utveckla en mekanism för frivillig aggregering av efterfrågan och gemensamma inköp av vätgas.

Artikel 53 – Deltagande i mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas

1. Deltagande i mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas ska vara öppet för vätgasföretag och vätgasförbrukande företag som är etablerade i unionen på icke-diskriminerande grund. Sådana företag ska hindras från att delta i egenskap av leverantörer och förhandsköpare om de

a) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

b) direkt eller indirekt ägs eller kontrolleras av, eller agerar på vägnar av eller på uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

2. Avtalsförpliktelser ska införas för att säkerställa att inga penningmedel eller ekonomiska resurser görs tillgängliga, direkt eller indirekt, för eller till förmån för fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som

a) omfattas av unionens restriktiva åtgärder som antagits enligt artikel 29 i EU-fördraget eller artikel 215 i EUF-fördraget och som består av ett förbud mot att direkt eller indirekt tillgängliggöra eller överföra penningmedel eller ekonomiska resurser eller tillhandahålla finansiering eller ekonomiskt stöd till dem, eller av frysning av tillgångar, eller

b) direkt eller indirekt ägs eller kontrolleras av, eller agerar på vägnar av eller på uppdrag av fysiska eller juridiska personer, enheter eller organ som omfattas av sådana unionens restriktiva åtgärder.

3. Vätgasföretag och vätgasförbrukande företag som är etablerade i energigemenskapens fördragsslutande parter får delta i mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas, förutsatt att nödvändiga åtgärder eller arrangemang finns på plats för att göra det möjligt för dem att delta i mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas enligt denna artikel samt artiklarna 52 och 54.

Artikel 54 – Möjlighet att begränsa deltagandet i mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas

1. Kommissionen får genom en genomförandeakt besluta att tillfälligt undanta säljbud om vätgasleveranser med ursprung i Ryska federationen eller Belarus från att samlas in inom ramen för mekanismen för att stödja marknadsutvecklingen för vätgas om så är nödvändigt för att skydda unionens eller en medlemsstats väsentliga säkerhetsintressen eller försörjningstrygghet, förutsatt att sådana åtgärder

a) inte otillbörligen stör den inre vätgasmarknadens funktion och inte undergräver försörjningstryggheten för unionen eller en medlemsstat,

b) respekterar principen om energisolidaritet,

c) vidtas i enlighet med unionens eller medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter gentemot tredjeländer.

2. I tillräckligt god tid före den första insamlingen av säljbud ska kommissionen bedöma om alla villkor i punkt 1 är uppfyllda i syfte att fatta beslut om de åtgärder som avses i denna punkt. Sådana beslut ska gälla i upp till ett år och får förnyas om det är motiverat.

Kommissionen ska fortlöpande bedöma om villkoren i punkt 1 är uppfyllda och ska hålla Europaparlamentet och rådet vederbörligen underrättade om sina bedömningar, däribland den bedömning som avses i första stycket i denna punkt.

3. Kommissionen ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en verkningsfull tillämpning av denna artikel.

6.4 Kapitel III – Regler för vätgasnät

Artiklarna 55-69 nedan är nya och saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009.

Artikel 55 – Gränsöverskridande samordning med avseende på vätgaskvalitet

1. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska samarbeta för att undvika begränsningar av de gränsöverskridande flödena av vätgas på grund av skillnader i vätgaskvalitet så att kvalitetskraven för olika slutanvändningstillämpningar uppfylls i överensstämmelse med tillämpliga kvalitetsstandarder för vätgas.

2. När de berörda operatörerna av överföringsnät för vätgas inte kan undvika en begränsning av gränsöverskridande flöden i sin normaldrift på grund av skillnader i vätgaskvalitet, ska de informera de berörda tillsynsmyndigheterna utan dröjsmål. Informationen ska omfatta en beskrivning av och en motivering till alla åtgärder som redan vidtagits av operatörerna av överföringsnät för vätgas.

3. De berörda tillsynsmyndigheterna ska inom sex månader från mottagandet av den information som avses i punkt 2 gemensamt komma överens om huruvida denna begränsning ska erkännas.

4. Om de berörda tillsynsmyndigheterna erkänner begränsningen enligt punkt 3 ska de begära att de berörda operatörerna av överföringsnät för vätgas inom tolv månader från erkännandet av begränsningen enligt den punkten utför följande, i ordningsföljd:

a) Samarbeta och utveckla tekniskt genomförbara alternativ för att undanröja den erkända begränsningen.

b) Gemensamt göra en kostnads-nyttoanalys av de tekniskt genomförbara alternativen för att fastställa ekonomiskt effektiva lösningar med redogörelse för kostnader och fördelar uppdelade på de olika kategorierna av de parter som påverkas.

c) Ta fram en uppskattning av genomförandetiden för varje potentiellt alternativ.

d) Genomföra ett offentligt samråd om identifierade genomförbara lösningar och beakta resultaten av det samrådet.

e) Lämna in ett gemensamt förslag, på grundval av kostnads-nyttoanalysen och resultaten från det offentliga samrådet, om en lösning som undanröjer den erkända

begränsningen, inbegripet en tidsplan för dess genomförande, till sina berörda tillsynsmyndigheter för godkännande och till de andra behöriga nationella myndigheterna i varje berörd medlemsstat i informationssyfte.

5. När de berörda operatörerna av överföringsnät för vätgas inte kan nå en överenskommelse om att lämna in ett gemensamt förslag i enlighet med punkt 4 e ska varje operatör av överföringsnät för vätgas informera sin tillsynsmyndighet utan dröjsmål.

6. De berörda tillsynsmyndigheterna ska, i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942, inom sex månader från mottagandet av den information som avses i punkt 5 i den här artikeln fatta ett gemensamt samordnat beslut om att undanröja den erkända begränsningen, med beaktande av den kostnads-nyttoanalys som genomförts av de berörda operatörerna av överföringsnät för vätgas samt resultaten av det offentliga samråd som genomförts i enlighet med punkt 4 d i den här artikeln.

7. De berörda tillsynsmyndigheternas gemensamma samordnade beslut som avses i punkt 6 ska innefatta ett beslut om uppdelningen av investeringskostnaderna på varje operatör av överföringsnät för vätgas för genomförandet av den överenskomna lösningen, liksom inkluderandet av dessa investeringskostnader i tarifferna efter den 1 januari 2033, med beaktande av lösningens ekonomiska, sociala och miljömässiga kostnader och vinster i de berörda medlemsstaterna.

8. Acer får utfärda rekommendationer för tillsynsmyndigheterna om detaljerna i de kostnadsfördelningsbeslut som avses i punkt 7.

9. Om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kan nå en överenskommelse som avses i punkt 3 i denna artikel ska Acer besluta om begränsningen i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942. Om Acer erkänner begränsningen ska Acer begära att berörda operatörer av överföringsnät för vätgas inom tolv månader genomför de åtgärder som avses i punkt 4 i den här artikeln, i ordningsföljd.

10. Om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kan fatta ett gemensamt samordnat beslut som avses i punkterna 6 och 7 i denna artikel ska Acer besluta om lösningen för att undanröja den erkända begränsningen och om uppdelningen av investeringskostnaderna på varje operatör av överföringsnät för vätgas för genomförandet av den överenskomna lösningen i enlighet med artikel 6.10 i förordning (EU) 2019/942.

11. Ytterligare uppgifter som krävs för genomförandet av denna artikel, inbegripet uppgifter om en gemensam bindande specifikation för vätgaskvalitet för gränsöverskridande sammanlänkningar för vätgas, kostnads-nyttoanalyser för

undanröjandet av begränsningar av gränsöverskridande flöden på grund av skillnader i vätgaskvalitet, driftskompatibilitetsregler för gränsöverskridande vätgasinfrastruktur, inklusive sådana som rör sammanlänkningsavtal, enheter, datautbyte, kommunikation och information till berörda marknadsaktörer, ska anges i en nätföreskrift som fastställs enligt artikel 72.1 b.

Bedömning

Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelserna i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 56 – Samarbete mellan operatörer av distributionsnät för vätgas och operatörer av överföringsnät för vätgas

Operatörer av distributionsnät för vätgas ska samarbeta med andra operatörer av distributionsnät för vätgas och med operatörer av överföringsnät för vätgas för att samordna underhållet, utvecklingen av vätgasnätet, nya anslutningar, avvecklingen och vätgassystemets drift för att säkerställa vätgassystemets systemintegritet i syfte att maximera kapaciteten och minimera energianvändningen för att driva vätgassystemet.

Bedömning

Artikeln handlar om skyldighet för operatörer av distributionsnät för vätgas att samarbeta med andra operatörer.

Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelserna i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 57 – Europeiskt nätverk av operatörer av vätgasnät

1. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska samarbeta på unionsnivå genom ENNOH för att främja utvecklingen av en väl fungerande inre marknad för vätgas och gränsöverskridande handel och för att säkerställa optimal förvaltning, samordnad drift och sund teknisk utveckling av det europeiska överföringsnätet för vätgas.

2. ENNOH ska ha ett nära samarbete med Entso för el och Entso för gas om att identifiera synergier och främja systemintegrering av energibärare för att gynna effektiviteten i hela energisystemet.

3. ENNOH ska bestå av operatörer av överföringsnät för vätgas som har certifierats i enlighet med artikel 71 i direktiv (EU) 2024/1788.

Operatörer av överföringsnät för vätgas ska vara berättigade att bli medlemmar av ENNOH från och med det att tillsynsmyndigheten inleder certifieringsförfarandet, förutsatt att de

a) senare certifieras i enlighet med artikel 14 i denna förordning och artikel 71 i direktiv (EU) 2024/1788 inom 24 månader från det att de blir medlemmar av ENNOH,

b) åtminstone utvecklar infrastrukturprojekt för vätgas med ett slutligt investeringsbeslut inom fyra år från det att de blir medlemmar av ENNOH.

Om det slutliga certifieringsbeslut som avses i andra stycket a inte har fattats inom 24 månader från det att operatören av överföringsnätet för vätgas blir medlem i ENNOH eller om det slutliga investeringsbeslutet som avses i andra stycket b inte har fattats inom fyra år från det att operatören blir medlem i ENNOH ska ENNOH-medlemskapet upphöra.

4. Genom undantag från punkt 3 i denna artikel ska en operatör av överföringsnät för vätgas som omfattas av ett undantag från artikel 68 i direktiv (EU) 2024/1788 vara berättigad att bli medlem i ENNOH, under förutsättning att operatören är etablerad i en medlemsstat där ingen annan operatör av överföringsnät för vätgas är medlem i ENNOH enligt punkt 3 i den här artikeln. Medlemsstater får nominera en sådan operatör av överföringsnät för vätgas och ska lämna in alla sådana nomineringar till ENNOH, kommissionen och Acer.

Medlemsstaterna får när som helst dra tillbaka en sådan nominering. Om operatören av överföringsnät för vätgas inte har fattat ett slutligt investeringsbeslut med avseende på ett infrastrukturprojekt för vätgas inom fyra år från det att den blev medlem i ENNOH, ska den operatörens medlemskap upphöra.

5. Medlemsstater som inte har utsett en operatör av överföringsnät för vätgas, men som planerar att utveckla ett överföringsnät för vätgas i enlighet med sina integrerade nationella energi- och klimatplaner, får nominera en enhet till associerad partner inom ENNOH. Den berörda medlemsstaten ska lämna in en nominering i enlighet med denna punkt till ENNOH, kommissionen och Acer. Den berörda medlemsstaten får när som helst dra tillbaka en sådan nominering. Nomineringen ska upphöra när en operatör av överföringsnät för vätgas som är etablerad i den berörda medlemsstaten blir medlem i ENNOH.

6. Vid utförandet av sina uppgifter enligt unionsrätten ska ENNOH agera för att inrätta en väl fungerande och integrerad inre marknad för vätgas och bidra till ett effektivt och hållbart uppnående av målen i den klimat- och energipolitiska ramen, i synnerhet genom att bidra till en effektiv integrering av vätgas producerad från förnybara energikällor och till ökad energieffektivitet, med bibehållen säkerhet i vätgassystemet. ENNOH ska ha tillräckliga personalresurser och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter.

7. För inrättandet av ENNOH ska operatörerna av överföringsnät för vätgas senast den 1 september 2024 till kommissionen och Acer överlämna ett utkast till stadgar, en medlemsförteckning. och ett utkast till arbetsordning, inklusive reglerna för samråd med intressenter.

8. Operatörerna av överföringsnät för vätgas ska till kommissionen och Acer överlämna alla utkast till ändring av ENNOH:s stadgar, medlemsförteckning eller arbetsordning.

9. Inom fyra månader från mottagandet av de utkast som avses i punkt 7 och de utkast till ändring av, stadgar, medlemsförteckning eller arbetsordning som avses i punkt 8 ska Acer, efter samråd med organisationer som företräder alla intressenter, i synnerhet vätgassystemets användare, inklusive kunder, lämna ett yttrande till kommissionen om dessa utkast till, eller utkast till ändring av, stadgar, medlemsförteckning eller arbetsordning.

10. Kommissionen ska avge ett yttrande om utkasten till, och utkasten till ändring av, stadgar, medlemsförteckning eller arbetsordning, med beaktande av Acers yttrande enligt punkt 9, inom tre månader från dagen för mottagandet av det yttrandet.

11. Inom tre månader från mottagandet av kommissionens positiva yttrande ska operatörerna av överföringsnät för vätgas anta och offentliggöra ENNOH:s stadgar, medlemsförteckning och arbetsordning.

12. De dokument som avses i punkt 7 ska lämnas till kommissionen och Acer när ändringar gjorts eller på motiverad begäran från kommissionen eller Acer. Kommissionen och Acer ska avge sina yttranden i enlighet med punkterna 9, 10 och 11.

Bedömning

Artikeln handlar om uppgifter för ENNOH och dess medlemmar. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 58 – Övergång till ENNOH

I avvaktan på att ENNOH inrättas ska Entso för gas ansvara för utvecklingen av unionsomfattande nätutvecklingsplaner för naturgas och vätgas som avses i artiklarna 32 och 60. Vid utförandet av denna uppgift ska Entso för gas säkerställa effektivt samråd med och inkluderande av alla marknadsaktörer, inbegripet sådana på vätgasmarknaden.

Bedömning

Artikeln handlar om vissa skyldigheter för Entso för gas i avvaktan på inrättandet av ENNOH. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 59 – Uppgifter för ENNOH

1. ENNOH ska ha följande uppgifter:

a) Utarbeta nätföreskrifter på de områden som förtecknas i artikel 72 för att uppnå de mål som fastställs i artikel 57.

b) Tillsammans med Entso för gas utarbeta de nätföreskrifter som avses i artikel 72.1 f.

c) Vartannat år anta och offentliggöra en icke-bindande unionsomfattande tioårig nätutvecklingsplan för vätgas som avses i artikel 60 (den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas), inklusive en europeisk försörjningsprognos.

d) Samarbeta med Entso för el, Entso för gas och EU DSO-enheten.

e) Utarbeta rekommendationer till operatörer av överföringsnät för vätgas om deras tekniska samarbete med operatörer av distributionsnät för vätgas och med systemansvariga för överföringssystem och systemansvariga för distributionssystem i unionen.

f) Utarbeta rekommendationer för samordningen av det tekniska samarbetet mellan unionens och tredjeländers operatörer av vätgasnät.

g) Anta ett årsarbetsprogram.

h) Anta en årsrapport.

i) Anta en årlig prognos för vätgasförsörjningen, som omfattar medlemsstater där vätgas används för elproduktion.

j) Senast den 15 maj 2026 och därefter vartannat år anta en övervakningsrapport om vätgaskvaliteten, inbegripet utveckling och prognoser vad gäller förväntad utveckling av vätgaskvalitetsparametrar, samt information om fall som rör skillnader i specifikationerna för vätgaskvalitet och hur sådana fall åtgärdats.

k) Främja cybersäkerhet och dataskydd i samarbete med relevanta myndigheter och reglerade enheter.

l) Utarbeta och främja bästa praxis när det gäller upptäckt, övervakning och minskning av vätgasläckage.

2. ENNOH ska övervaka och analysera genomförandet av nätföreskrifter och riktlinjer som antas av kommissionen i enlighet med artiklarna 72, 73 och 74 och deras effekt på harmoniseringen av tillämpliga regler som syftar till att främja

utveckling och integrering av vätgasmarknaden. ENNOH ska rapportera sina slutsatser till Acer och inkludera resultaten av analysen i den årsrapport som avses i punkt 1 h i den här artikeln.

3. ENNOH ska offentliggöra protokollen från sina medlemsmöten, styrelsemöten och kommittémöten och ge allmänheten regelbunden information om sitt beslutsfattande och sin verksamhet.

4. Det årsarbetsprogram som avses i punkt 1 g ska innehålla en förteckning och beskrivning av de nätföreskrifter som ska utarbetas, en samordningsplan för vätgasnätets drift, en förteckning över forsknings- och utvecklingsverksamhet som ska utföras under året samt en preliminär tidsplan.

5. ENNOH ska förse Acer med den information som Acer behöver för att utföra sina arbetsuppgifter enligt artikel 64. För att göra det möjligt för ENNOH att uppfylla detta krav ska operatörer av överföringsnät för vätgas förse ENNOH med den information som begärs.

6. På begäran av kommissionen ska ENNOH lämna sina synpunkter till kommissionen i samband med antagandet av riktlinjerna enligt artikel 74.

Bedömning

Artikeln handlar om uppgifter för ENNOH. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 60 – Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas

1. Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas ska omfatta modellbeskrivningar av det integrerade vätgasnätet, utvecklingsscenarier, en europeisk försörjningsprognos och en bedömning av systemets resiliens.

Den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas ska särskilt

a) bygga på de nationella utvecklingsplanerna för överföringsnät för vätgas enligt artikel 55 i direktiv (EU) 2024/1788, och kapitel IV i förordning (EU) 2022/869,

b) när det gäller gränsöverskridande sammanlänkningar, även bygga på rimliga behov hos olika nätanvändare samt integrera de åtaganden på lång sikt från investerare som avses i artikel 55.7 i direktiv (EU) 2024/1788, och

c) identifiera investeringsluckor, särskilt med avseende på nödvändig gränsöverskridande kapacitet, för att genomföra de prioriterade korridorer för vätgas och elektrolysanläggningar som avses i punkt 3 i bilaga I till förordning (EU) 2022/869.

Beträffande andra stycket c får en översyn av de faktorer som på grund av skillnader i godkännandeförfaranden eller godkännandepraxis hindrar en utbyggnad av den gränsöverskridande nätkapaciteten bifogas den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas. En sådan översyn får när så är lämpligt åtföljas av en övergripande plan för att undanröja sådana hinder och påskynda genomförandet av de prioriterade korridorerna för vätgas och elektrolysanläggningar.

2. Acer ska yttra sig om de nationella nätutvecklingsplanerna för vätgasöverföring när detta är relevant för bedömningen av deras förenlighet med den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas. Om Acer identifierar inkonsekvenser mellan en nationell plan för utvecklingen av överföringsnätet för vätgas och den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas, ska Acer rekommendera att den nationella planen eller den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas ändras på lämpligt sätt.

3. Vid utarbetandet av den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas ska ENNOH samarbeta med Entso för el och Entso för gas, i synnerhet när det gäller utarbetandet av den kostnads-nyttoanalys för hela energisystemet och den modell för den sammanlänkade energimarknaden och energinätet, inklusive infrastruktur för överföring av el, naturgas och vätgas samt naturgaslagring, vätgaslagring, LNG- och vätgasterminaler och elektrolysanläggningar, som avses i artikel 11 i förordning (EU) 2022/869, de scenarier för de tioåriga nätutvecklingsplanerna som avses i artikel 12 i den förordningen och den identifiering av luckor i infrastrukturen som avses i artikel 13 i den förordningen.

Bedömning

Artikeln handlar om hur den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas ska tas fram och vad den ska innehålla. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 61 – Integrerad nätplanering på unionsnivå

1. Under övergångsperioden till och med den 1 januari 2027 ska Entso för gas utarbeta 2026 års unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas med fullt deltagande av operatörerna av överföringsnät för vätgas och tillsammans med ENNOH så snart det har inrättats. 2026 års unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas ska bestå av två separata kapitel, ett om vätgas och ett om naturgas. Entso för gas ska utan dröjsmål till ENNOH överföra all information, däribland data och analyser, som samlats in under utarbetandet av den unionsomfattande nätutvecklingsplanen för vätgas senast den 1 januari 2027.

2. ENNOH ska utarbeta 2028 års unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas enligt denna artikel och artikel 60.

3. ENNOH ska ha ett nära samarbete med Entso för el och Entso för gas för att utarbeta integrerade unionsomfattande nätutvecklingsplaner enligt artiklarna 32 och 60 i denna förordning respektive artikel 30 i förordning (EU) 2019/943. Detta samarbete ska särskilt inbegripa följande:

a) ENNOH ska tillsammans med Entso för el och Entso för gas utarbeta en enda uppsättning gemensamma scenarier för de tioåriga nätutvecklingsplanerna enligt artikel 12 i förordning (EU) 2022/869.

b) ENNOH, Entso för el och Entso för gas ska var och en, i samarbete med varandra, utarbeta samordnade rapporter om luckor i infrastrukturen inom ramen för de unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna enligt artikel 13 i förordning (EU) 2022/869.

c) Inom sex månader från godkännandet av rapporten om gemensamma scenarier enligt artikel 12.6 i förordning (EU) 2022/869 och därefter vartannat år, ska ENNOH offentliggöra de rapporter om luckor i infrastrukturen som utarbetats inom ramen för de unionsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna.

d) ENNOH ska utarbeta ett utkast till en sektorsspecifik metod för en kostnads-nyttoanalys för vätgas som omfattar hela energisystemet och en konsekvent och successivt integrerad modell tillsammans med Entso för el och Entso för gas enligt artikel 11 i förordning (EU) 2022/869, vilka ska vara förenliga med de metoder som tagits fram av både Entso för el och Entso för gas enligt artikel 11 i förordning (EU) 2022/869 och tillhandahålla transparens i fråga om de mest kostnadseffektiva lösningarna bland energibärare, inbegripet lösningar som inte är infrastrukturbaserade.

e) De metoder som avses i led d i denna punkt ska tillämpas vid utarbetandet av varje efterföljande unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas som tas fram av ENNOH enligt artikel 60 i denna förordning.

f) ENNOH ska utarbeta de gemensamma scenarierna, rapporterna om luckor i infrastrukturen, den sektorsspecifika metoden och den integrerade modellen i enlighet med artiklarna 11, 12 och 13 i förordning (EU) 2022/869.

g) När beslut måste fattas för att säkerställa systemeffektivitet enligt definitionen i artikel 2.4 i direktiv (EU) 2023/1791 oavsett energibärare ska kommissionen säkerställa ett nära samarbete mellan Entso för el, Entso för gas och ENNOH.

h) ENNOH, Entso för el och Entso för gas ska samarbeta på ett effektivt, inkluderande och öppet sätt, underlätta att beslut fattas i samförstånd och utarbeta de arbetsformer som krävs för att möjliggöra ett sådant samarbete samt säkerställa en rättvis representation.

ENNOH får tillsammans med Entso för el och Entso för gas inrätta arbetsgrupper för att fullgöra sina skyldigheter enligt första stycket a, b och d och ska säkerställa en rättvis och jämlik representation för vätgas-, el- och gassektorerna i arbetsgrupperna.

Bedömning

Artikeln berör integrerad nätplanering på unionsnivå. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 62 – Kostnader för ENNOH

Kostnaderna för utförandet av ENNOH:s uppgifter enligt artikel 59 ska bäras av operatörerna av överföringsnät för vätgas och beaktas vid beräkningen av tariffer. Tillsynsmyndigheterna ska godkänna dessa kostnader förutsatt att de är rimliga och lämpliga.

Bedömning

Artikeln handlar om hur kostnaderna för ENNOH ska bäras. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

Artikel 63 – Samråd av ENNOH

1. Vid utarbetandet av förslag enligt de uppgifter som avses i artikel 59 ska ENNOH i ett tidigt skede och på ett öppet och transparent sätt genomföra omfattande offentliga samråd med alla berörda marknadsaktörer och, i synnerhet, med de organisationer som företräder alla intressenter, i enlighet med den arbetsordning som avses i artikel 57. Under samrådsprocessen ska intressenternas synpunkter inkluderas före det slutliga antagandet av förslaget, och syftet ska vara att identifiera synpunkter och förslag från alla berörda intressenter i beslutsprocessen. Även tillsynsmyndigheter och andra nationella myndigheter, producenter, nätanvändare inbegripet kunder, tekniska organ och intressentplattformar ska delta i detta samråd.

2. Samtliga dokument och protokoll från sammanträden med anknytning till de samråd som avses i punkt 1 ska offentliggöras.

3. Före antagandet av de förslag som avses i artikel 59 ska ENNOH redovisa hur synpunkter som framförts under samrådsförfarandet har beaktats. Om synpunkterna inte har beaktats, ska skälen till det anges.

Bedömning

Artikeln handlar om ENNOH.s skyldighet att genomföra samråd. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 64 – Acers övervakning av ENNOH

1. Acer ska övervaka att ENNOH genomför sina uppgifter enligt artikel 59 och rapportera sina slutsatser till kommissionen.

2. Acer ska övervaka ENNOH:s genomförande av nätföreskrifter och riktlinjer som antagits av kommissionen enligt artiklarna 72, 73 och 74. Om ENNOH inte har genomfört dessa nätföreskrifter eller riktlinjer ska Acer begära att ENNOH avger en vederbörligen motiverad förklaring till varför detta inte har skett. Acer ska informera kommissionen om denna förklaring och avge ett yttrande över den.

3. ENNOH ska överlämna utkastet till unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas, utkastet till årsarbetsprogram med information om samrådsprocessen och övriga dokument som avses i artikel 59 till Acer för yttrande.

Inom två månader från dagen för mottagandet ska Acer lämna ett motiverat yttrande, tillsammans med rekommendationer till ENNOH och kommissionen, om Acer anser att utkastet till årsarbetsprogrammet eller utkastet till unionsomfattande nätutvecklingsplan för vätgas som lämnats in av ENNOH inte bidrar till icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad eller till en tillräcklig grad av gränsöverskridande sammanlänkningar. ENNOH ska vederbörligen beakta Acers yttrande och rekommendationer.

Bedömning

Artikeln handlar om Acers tillsyn över ENNOH. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 65 – Regionalt samarbete mellan operatörer av överföringsnät för vätgas

1. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska inleda regionalt samarbete inom ramen för ENNOH för att bidra till de uppgifter som avses i artikel 59.

2. Operatörer av överföringsnät för vätgas ska främja arrangemang för driften för att säkerställa en optimal förvaltning av nätet och ska säkerställa driftskompatibilitet för de sammanlänkande vätgassystemen i unionen för att underlätta kommersiellt och operativt samarbete mellan operatörer av angränsande överföringsnät för vätgas.

Bedömning

Artikeln handlar om regionalt samarbete mellan operatörer av överföringsnät för vätgas. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 66 – Krav på transparens när det gäller operatörer av vätgasnät

1. Operatören av vätgasnät ska offentliggöra detaljerad information om de tjänster som den erbjuder och de villkor som är tillämpliga, tillsammans med den tekniska information som krävs för att användarna av vätgasnät ska kunna få effektivt nättillträde.

2. För att säkerställa transparenta, objektiva och icke-diskriminerande tariffer och möjliggöra effektiv användning av vätgasnätet, ska operatörer av vätgasnät eller berörda tillsynsmyndigheter från och med den 1 januari 2031 offentliggöra fullständig information om grund, metod och struktur för tariffer.

3. Operatörer av vätgasnät ska offentliggöra detaljerad information om kvaliteten på den vätgas som transporteras i deras nät och som kan påverka nätanvändarna.

4. De behöriga myndigheterna ska efter samråd med användarna av vätgasnätet godkänna de relevanta punkter i vätgasnätet om vilka information ska offentliggöras.

5. Operatörer av vätgasnät ska alltid lämna den information som krävs enligt denna förordning på ett meningsfullt, kvantifierbart tydligt, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

6. Operatörer av vätgasnät ska offentliggöra förhands- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan, inklusive en periodisk prognos och den registrerade informationen.

Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att all sådan information offentliggörs. Detaljerna i den information som offentliggörs ska avspegla den information som är tillgänglig för operatören av vätgasnät.

7. De berörda marknadsaktörerna ska överlämna de uppgifter som avses i denna artikel till operatören av vätgasnät.

8. Ytterligare upplysningar som krävs för genomförandet av transparenskraven för operatörer av vätgasnät, inbegripet ytterligare upplysningar om innehåll, frekvens och form för den information som tillhandahålls av operatörer av vätgasnät, ska anges i en nätföreskrift som fastställs i enlighet med artikel 72.2.

Bedömning

Artikeln handlar om skyldigheter för operatörer av vätgasnät att offentliggöra information om tjänster och vätgaskvalitet mm. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 67 – Dokumentation avseende vätgassystemet

Operatörer av vätgasnät, operatörer av lagringsanläggningar för vätgas och operatörer av vätgasterminaler ska bevara all den information som avses i artiklarna 34 och 66 och i punkt 4 i bilaga I under fem år, så att de nationella myndigheterna, bl.a. tillsynsmyndigheterna och de nationella konkurrensmyndigheterna, och kommissionen kan få tillgång till den.

Bedömning

Artikeln handlar om vätgasoperatörers skyldighet att bevara information. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 68 – Presumtion om överensstämmelse av praxis med harmoniserade standarder för vätgas

Praxis som överensstämmer med harmoniserade standarder eller delar av sådana, till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning, ska presumeras överensstämma med de krav som fastställs i delegerade akter som antagits enligt artikel 72.1 b.

Bedömning

Artikeln föreskriver en presumtion om att harmoniserade standarder under vissa förutsättningar överensstämmer med genomförandeakter som antagits enligt 71.2 första stycket a. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 69 – Gemensamma specifikationer för vätgas

1. Kommissionen får fastställa gemensamma specifikationer i en nätföreskrift enligt artikel 72.1 b i denna förordning eller anta genomförandeakter som fastställer gemensamma specifikationer för de krav som fastställs i artikel 50 i direktiv (EU) 2024/1788, i de fall då

a) dessa krav inte omfattas av harmoniserade standarder eller delar av sådana, till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning,

b) kommissionen enligt artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1025/2012 har begärt att en eller flera europeiska standardiseringsorganisationer ska utarbeta en harmoniserad standard för dessa krav och åtminstone ett av följande villkor är uppfyllt:

i) Kommissionens begäran har inte godtagits av någon av de europeiska standardiseringsorganisationerna.

ii) Kommissionen konstaterar otillbörliga förseningar i antagandet av de begärda harmoniserade standarderna.

iii) En europeisk standardiseringsorganisation har levererat en standard som inte fullt ut motsvarar kommissionens begäran.

c) kommissionen har i enlighet med det förfarande som avses i artikel 11.5 i förordning (EU) nr 1025/2012 beslutat att behålla med restriktioner eller att återkalla hänvisningarna till de harmoniserade standarder eller delar av sådana som täcker dessa krav.

De genomförandeakter som avses i första stycket i denna punkt ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 81.3.

2. Under det tidiga utarbetandet av utkastet till genomförandeakt om fastställande av de gemensamma specifikationer som avses i punkt 1 ska kommissionen samla in synpunkter från berörda organ eller expertgrupper som inrättats enligt relevant sektorsspecifik unionsrätt och vederbörligen samråda med alla berörda intressenter. På grundval av detta samråd ska kommissionen utarbeta utkastet till genomförandeakt.

3. Praxis som överensstämmer med gemensamma specifikationer eller delar av sådana ska presumeras överensstämma med de krav som fastställs i de delegerade akter som antagits enligt artikel 72.1 b i den mån dessa krav omfattas av sådana gemensamma specifikationer eller delar av sådana.

4. Om en harmoniserad standard antas av en europeisk standardiseringsorganisation och föreslås för kommissionen i syfte att offentliggöra hänvisningen till den i Europeiska unionens officiella tidning, ska kommissionen bedöma den harmoniserade standarden i enlighet med förordning (EU) nr 1025/2012. När hänvisningen till en harmoniserad standard offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning ska kommissionen upphäva de genomförandeakter som avses i punkt 1 i denna artikel, eller delar av sådana, som omfattar samma krav som avses i punkt 1 i denna artikel.

Bedömning

Artikeln handlar om kommissionens möjlighet att fastställa gemensamma specifikationer i en nätföreskrift enligt artikel 72.1 b i denna förordning eller anta genomförandeakter. Någon åtgärd för genomförande krävs inte.

6.5 Kapitel IV – Nätföreskrifter och riktlinjer

Artikel 70 – Antagande av nätföreskrifter och riktlinjer

1. Kommissionen får, med beaktande av de befogenheter som fastställs i artiklarna 71–76, anta delegerade akter eller genomförandeakter. Sådana akter får antingen antas som nätföreskrifter på grundval av textförslag som utarbetats av Entso för gas eller ENNOH eller, när så anges i den prioriteringslista som upprättats i enlighet med artikel 71.3, av EU DSO-enheten, när så är relevant i samarbete med

Entso för gas, ENNOH och Acer, i enlighet med det förfarande som fastställs i artiklarna 71, 72 och 73, eller som riktlinjer enligt förfarandet i artikel 74.

2. Nätföreskrifterna och riktlinjerna ska

a) föreskriva den grad av harmonisering som minst behövs för att uppnå denna förordnings mål,

b) beakta regionala särdrag, när så är lämpligt,

c) inte gå utöver vad som är nödvändigt för syftena enligt led a,

d) tillämpas på alla sammanlänkningspunkter inom unionen och inmatningspunkter från och uttagspunkter till tredjeländer från och med den … [24 månader från den dag då denna förordning träder i kraft].

3. Fram till och med den 5 februari 2026 får tillsynsmyndigheterna lämna in en begäran till kommissionen om undantag från tillämpningen av de nätföreskrifter och riktlinjer som avses i punkt 1 vid inmatningspunkter från och uttagspunkter till tredjeländer enligt punkt 2 d. Begäran om undantag ska lämnas in samtidigt till kommissionen och Acer. Inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran om undantag ska Acer inge ett motiverat yttrande till kommissionen.

Kommissionen ska anta ett beslut om begäran om undantag, med beaktande av Acers motiverade yttrande och efter att ha bedömt huruvida tillsynsmyndigheten har

a) visat att en nätföreskrift eller riktlinje, eller specifika delar av dessa akter, inte kan genomföras ändamålsenligt vid inmatningspunkter från och uttagspunkter till tredjeländer; när det gäller sammanlänkningspunkter med tredjeländer som är skyldiga att anpassa sig till unionens regelverk på energiområdet, inbegripet denna förordning, enligt ett avtal som ingåtts mellan unionen och dessa tredjeländer, men där tillämpningen eller genomförandet inte har slutförts, ska det i begäran om undantag anges vilka bestämmelser i denna förordning som inte har tillämpats eller genomförts ändamålsenligt i det berörda tredjelandet eller vilka tekniska regler eller vilken avsaknad av tekniska regler i tredjelandet som hindrar tillämpningen av de specifika bestämmelserna i den berörda nätföreskriften eller riktlinjen,

b) förklarat vilka åtgärder som vidtagits för att minska hindren för tillämpningen av de särskilda bestämmelserna i den berörda nätföreskriften eller riktlinjen,

c) visat att undantaget varken skadar den inre naturgasmarknadens funktion eller försörjningstryggheten för unionen eller en medlemsstat.

Undantaget ska begränsas till de särskilda bestämmelser som inte kan genomföras ändamålsenligt och ska beviljas för en begränsad tidsperiod.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om kommissionens rätt att enligt artiklarna 71–76 anta delegerade akter eller genomförandeakter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 71 – Utarbetande av nätföreskrifter för naturgas

1. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att fastställa nätföreskrifter på följande områden:

a) Regler för nätsäkerhet och tillförlitlighet inbegripet regler för nätets driftsäkerhet samt tillförlitlighetsregler som säkerställer nätets tjänstekvalitet.

b) Regler för nätanslutning inbegripet regler för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas, och förfaranden för ansökningar om anslutning.

c) Rutiner och procedurer för krissituationer inbegripet systemskyddsplaner, återuppbyggnadsplaner, marknadsinteraktion, informationsutbyte och kommunikationsverktyg och kommunikationsfaciliteter.

d) Regler för handel avseende tillhandahållande av tjänster för nättillträde på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans.

e) Energieffektivitet för naturgasnät och deras komponenter samt energieffektivitet med avseende på nätplanering och nätinvesteringar som möjliggör den lösning som är mest energieffektiv ur ett systemperspektiv.

f) Cybersäkerhetsaspekter av gränsöverskridande naturgasflöden, inbegripet regler om gemensamma minimikrav, planering, övervakning, rapportering och krishantering.

2. Kommissionen får anta genomförandeakter för att fastställa nätföreskrifter på följande områden:

a) Driftskompatibilitetsregler avseende naturgassystemet, som genomför artikel 21 i denna förordning och artiklarna 10, 39 och 44 i direktiv (EU) 2014/1788, inbegripet hantering av sammanlänkningsavtal, regler om flödesreglering och mätprinciper för naturgasens mängd och kvalitet, regler för tilldelning och matchning, gemensam uppsättning enheter, datautbyte, gaskvalitet, inbegripet regler om hantering av gränsöverskridande begränsningar på grund av skillnader i

gaskvalitet eller på grund av skillnader i luktsättningspraxis eller på grund av skillnader vad gäller den vätgasvolym som blandas in i naturgassystemet, kostnads-nyttoanalyser för att undanröja begränsningar av gränsöverskridande flöden, klassificering enligt Wobbetal, avhjälpande åtgärder, lägsta godtagbara nivåer för gaskvalitetsparametrar som är relevanta för att säkerställa obehindrade gränsöverskridande flöden av biometan, till exempel syrehalt, övervakning av gaskvalitet på kort och lång sikt, tillhandahållande av information och samarbete mellan berörda marknadsaktörer, rapportering av gaskvalitet, transparens, kommunikationsförfaranden, inbegripet vid exceptionella omständigheter.

b) Regler om kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning som genomför artiklarna 8–11 i denna förordning och artikel 31 i direktiv (EU) 2024/1788, inbegripet regler om samarbete om underhållsförfaranden och kapacitetsberäkning som påverkar kapacitetstilldelningen, standardisering av kapacitetsprodukter och enheter inbegripet kombinerade erbjudanden, tilldelningsmetod inbegripet auktionsalgoritmer, sekvens och förfaranden för befintlig, marginell, fast och frånkopplingsbar kapacitet, bokningsplattformar för kapacitet, överboknings- och återköpssystem, kort- och långsiktiga use-it-or-lose-it-system och varje annat system för hantering av överbelastning som förhindrar kapacitetshamstring.

c) Balansregler, inklusive nätrelaterade regler om nomineringsförfaranden, regler för avgifter för obalans, förfaranden för balansavräkning avseende den dagliga avgiften för obalans och regler för driftsbalansering mellan system som tillhör systemansvariga för överföringssystem som genomför av artiklarna 8–11 i denna förordning och artikel 39.5 i direktiv (EU) 2024/1788.

d) Regler om harmoniserade strukturer för överföringstariffer som genomför artiklarna 17 och 18 i denna förordning och artikel 78.7 i direktiv (EU) 2024/1788, inbegripet regler om tillämpningen av en metod för referenspriser, därmed förbundna krav på samråd och offentliggörande, inbegripet för tillåtna eller eftersträvade intäkter, samt beräkning av acceptpriser för standardiserade kapacitetsprodukter, rabatter för LNG-terminal och lagring, förfaranden för genomförandet av en rabatt för förnybar gas och koldioxidsnål gas, inbegripet gemensamma principer för kompensationsmekanismer mellan systemansvariga för överföringssystem enligt artiklarna 17.4 och 18 i denna förordning, om så är lämpligt.

e) Regler för att fastställa värdet av överförda tillgångar och den särskilda avgiften.

De genomförandeakter som avses i första stycket i denna punkt ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 81.3.

3. Kommissionen ska, efter samråd med Acer, Entso för gas, ENNOH, EU DSO-enheten och andra berörda intressenter, vart tredje år upprätta en prioriteringslista där de identifierar de områden enligt punkterna 1 och 2 som ska omfattas av utarbetandet av nätföreskrifter.

Om sakinnehållet i nätföreskriften direkt berör driften av distributionssystemet, och inte i första hand är av betydelse för överföringssystemet, får kommissionen begära att EU DSO-enheten, i samarbete med Entso för gas, sammankallar en redaktionskommitté och lämnar in ett förslag till nätföreskrift till Acer.

4. Kommissionen ska begära att Acer, inom en rimlig period som inte överstiger sex månader från mottagandet av kommissionens begäran, lämnar in icke-bindande ramriktlinjer med klara och objektiva principer för utarbetandet av nätföreskrifter för de områden som anges i prioriteringslistan. Kommissionens begäran får innehålla villkor som ska behandlas inom ramriktlinjerna. Ramriktlinjerna ska bidra till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad. På motiverad begäran från Acer får kommissionen förlänga perioden för inlämnandet av ramriktlinjerna.

5. Acer ska på ett öppet och transparent sätt samråda med Entso för gas, ENNOH, EU DSO-enheten och andra berörda intressenter om ramriktlinjerna, under en period som inte understiger två månader.

6. Acer ska lämna in ramriktlinjer till kommissionen när den uppmanats att göra så enligt punkt 4.

7. Om kommissionen anser att ramriktlinjerna inte bidrar till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad, får den uppmana Acer att se över ramriktlinjerna inom en rimlig period och lämna in dem till kommissionen på nytt.

8. Om Acer underlåter att lämna in ramriktlinjer eller reviderade ramriktlinjer inom den period som kommissionen fastställt enligt punkt 4 eller 7, ska kommissionen utarbeta ramriktlinjerna ifråga.

9. Kommissionen ska begära att Entso för gas eller, när så anges i den prioriteringslista som avses i punkt 3, EU DSO-enheten i samarbete med Entso för gas, inom en rimlig period som inte överstiger tolv månader från mottagandet av kommissionens begäran, lämnar in ett förslag till nätföreskrift till Acer i enlighet med de relevanta ramriktlinjerna.

10. Entso för gas eller, om så anges i den prioriteringslista som avses i punkt 3, EU DSO-enheten i samarbete med Entso för gas, ska sammankalla en redaktionskommitté som stöd i utarbetandet av nätföreskriften.

Redaktionskommittén ska bestå av företrädare för Acer, Entso för gas, ENNOH, om så är lämpligt EU DSO-enheten, och ett begränsat antal av de viktigaste berörda intressenterna. Entso för gas eller, om så anges i den prioriteringslista som avses i punkt 3, EU DSO-enheten i samarbete med Entso för gas, ska utarbeta förslag till nätföreskrifter på de områden som avses i punkterna 1 och 2 när kommissionen så begär enligt punkt 9.

11. Acer ska se över förslaget till nätföreskrift för att säkerställa att det uppfyller de relevanta ramriktlinjerna och bidrar till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande inre marknad, och ska lämna den reviderade nätföreskriften till kommissionen inom sex månader från mottagandet av förslaget. I det förslag som lämnas till kommissionen ska Acer beakta de synpunkter som inkommit från alla berörda parter under utarbetandet av förslaget till nätföreskrift under ledning av Entso för gas eller EU DSO-enheten och ska samråda med de berörda intressenterna om den reviderade version av förslaget till nätföreskrift som ska lämnas till kommissionen.

12. Om Entso för gas eller EU DSO-enheten har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift inom den period som kommissionen har fastställt enligt punkt 9, får kommissionen uppmana Acer att utarbeta ett utkast till nätföreskrift på grundval av de relevanta ramriktlinjerna.

Acer får inleda ett ytterligare samråd i syfte att utarbeta ett utkast till nätföreskrift enligt denna punkt. Acer ska lämna in ett utkast till nätföreskrift som utarbetats enligt denna punkt till kommissionen och får rekommendera att det antas.

13. Om Entso för gas eller EU DSO-enheten har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift eller om Acer har underlåtit att utarbeta ett sådant utkast till nätföreskrift som avses i punkt 12 får kommissionen på eget initiativ, eller på förslag från Acer enligt punkt 11, anta en eller flera nätföreskrifter på de områden som anges i punkterna 1 och 2.

14. Om kommissionen enligt punkt 13 på eget initiativ föreslår att en nätföreskrift ska antas, ska den under en period på minst två månader samråda med Acer, Entso för gas och alla berörda intressenter om utkastet till nätföreskrift.

15. Denna artikel ska inte påverka kommissionens rätt att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 74. Den ska inte påverka möjligheten för Entso för gas att utarbeta icke-bindande vägledning på de områden som anges i punkterna 1 och 2 i denna artikel om denna vägledning inte rör områden som omfattas av en begäran som kommissionen har riktat till Entso för gas. Entso för gas ska förelägga Acer all sådan vägledning för yttrande och ska på vederbörligt sätt beakta detta yttrande.

Bedömning

Artikeln motsvaras delvis av bestämmelser i artikel 6 och 8 i förordning (EG) nr 715/2009 rör och kommissionens rätt att anta delegerade akter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 72 – Fastställelse av nätföreskrifter för vätgas

1. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att fastställa nätföreskrifter på följande områden:

a) Energieffektivitet för vätgasnät och komponenter samt energieffektivitet med avseende på nätplanering och nätinvesteringar som möjliggör den lösning som är mest energieffektiv ur ett systemperspektiv.

b) Driftskompatibilitetsregler för vätgasnätet, inbegripet avseende sammanlänkningsavtal, enheter, datautbyte, transparens, kommunikation, tillhandahållande av information och samarbete mellan berörda marknadsaktörer samt vätgaskvalitet, inbegripet gemensamma specifikationer vid sammanlänkningspunkter och standardisering, luktsättning, kostnads-nyttoanalyser för att undanröja gränsöverskridande flödesbegränsningar på grund av skillnader i vätgaskvalitet och rapportering om vätgaskvalitet.

c) Regler avseende systemet för ekonomisk ersättning för gränsöverskridande vätgasinfrastruktur som avses i artikel 59 i direktiv (EU) 2024/1788.

d) Regler om kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning, inbegripet regler om samarbete om underhållsförfaranden och kapacitetsberäkning som påverkar kapacitetstilldelningen, standardisering av kapacitetsprodukter och enheter inbegripet kombinerade erbjudanden, tilldelningsmetod inbegripet auktionsalgoritmer, sekvens och förfaranden för befintlig, marginell, fast och frånkopplingsbar kapacitet, bokningsplattformar för kapacitet, överboknings- och återköpssystem, kort- och långsiktiga use-it-or-lose-it-system och varje annat system för hantering av överbelastning som förhindrar kapacitetshamstring.

e) Regler om harmoniserade tariffstrukturer för tillträde till vätgasnät, inbegripet för tariffer vid sammanlänkningspunkter enligt artikel 7.8, regler om tillämpningen av en metod för referenspriser, därmed förbundna krav på samråd och offentliggörande, inbegripet för de tillåtna eller eftersträvade intäkterna, samt beräkning av acceptpriser för standardiserade kapacitetsprodukter och tillåtna intäkter.

f) Regler för att fastställa värdet av överförda tillgångar och den särskilda avgiften.

g) Regler för att fastställa kostnadsfördelningen över tid.

h) Balansregler, inklusive nätrelaterade regler om nomineringsförfarandet, regler för avgifter för obalans och regler för driftsbalansering mellan nät som förvaltas av olika operatörer av vätgasnät, avgifter för obalans, förfaranden för balansavräkning avseende den dagliga avgiften för obalans samt driftsbalansering mellan nät som förvaltas av olika operatörer av vätgasnät.

i) Cybersäkerhetsaspekter av gränsöverskridande vätgasflöden, inbegripet regler om gemensamma minimikrav, planering, övervakning, rapportering och krishantering.

2. Kommissionen får anta genomförandeakter för att utarbeta nätföreskrifter med avseende på transparensregler för tillämpningen av artikel 66, inbegripet ytterligare uppgifter om innehåll, frekvens och form för den information som tillhandahålls av operatörer av vätgasnät, och för tillämpningen av punkt 4 i bilaga I, inbegripet uppgifter om format för och innehållet i den information som nätanvändarna behöver för effektivt nättillträde, information som ska offentliggöras vid relevanta punkter samt uppgifter om tidsplaner.

De genomförandeakter som avses i första stycket i denna punkt ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 81.2.

3. Kommissionen ska, efter samråd med Acer, ENNOH och, om så är relevant, Entso för gas eller EU DSO-enheten, liksom andra berörda intressenter, vart tredje år upprätta en prioriteringslista där de identifierar de områden enligt punkterna 1 och 2 i denna artikel som ska omfattas av utarbetandet av nätföreskrifter. Kommissionen ska upprätta den första prioriteringslistan för utarbetandet av nätföreskrifter för vätgas inom ett år från ENNOH:s inrättande enligt artikel 57.

4. Kommissionen ska begära att Acer, inom en rimlig period som inte överstiger sex månader från mottagandet av kommissionens begäran, lämnar in icke-bindande ramriktlinjer med klara och objektiva principer för utarbetandet av nätföreskrifter för de områden som anges i prioriteringslistan. Kommissionens begäran får innehålla villkor som ska behandlas i ramriktlinjerna. Dessa ramriktlinjer ska bidra till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad. På motiverad begäran från Acer får kommissionen förlänga perioden för inlämnandet av ramriktlinjerna.

5. Acer ska på ett öppet och transparent sätt under en period av minst två månader samråda med ENNOH och, om så är relevant, Entso för gas samt andra berörda intressenter om ramriktlinjerna.

6. Acer ska lämna ramriktlinjerna till kommissionen om den uppmanats att göra så enligt punkt 4.

7. Om kommissionen anser att ramriktlinjerna inte bidrar till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad, får den uppmana Acer att se över ramriktlinjerna inom en rimlig period och lämna in dem till kommissionen på nytt.

8. Om Acer underlåter att lämna in ramriktlinjer eller reviderade ramriktlinjer inom den period som kommissionen fastställt enligt punkt 4 eller 7, ska kommissionen utarbeta ramriktlinjerna ifråga.

9. Kommissionen ska begära att ENNOH, inom en rimlig period som inte överstiger tolv månader från mottagandet av kommissionens begäran, till Acer lämnar in ett förslag till nätföreskrift i enlighet med de relevanta ramriktlinjerna.

10. ENNOH ska sammankalla en redaktionskommitté som stöd i utarbetandet av nätföreskriften. Redaktionskommittén ska bestå av företrädare för Acer, Entso för gas, Entso för el och, om så är lämpligt, EU DSO-enheten, och ett begränsat antal av de viktigaste berörda intressenterna. ENNOH ska utarbeta förslag till nätföreskrifter på de områden som avses i punkterna 1 och 2, om kommissionen begär detta enligt punkt 9.

11. Acer ska se över förslaget till nätföreskrift för att säkerställa att det uppfyller de relevanta ramriktlinjerna och bidrar till marknadsintegrering, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande inre marknad, och ska lämna den reviderade nätföreskriften till kommissionen inom sex månader från mottagandet av förslaget. I det förslag som lämnats till kommissionen ska Acer ta hänsyn till de synpunkter som inkommit från alla berörda parter under utarbetandet av förslaget till nätföreskrift under ledning av ENNOH och ska samråda med de berörda intressenterna om den reviderade version av förslaget till nätföreskrift som ska lämnas till kommissionen.

12. Om ENNOH har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift inom den period som kommissionen har fastställt enligt punkt 9, får kommissionen uppmana Acer att utarbeta ett utkast till nätföreskrift på grundval av de relevanta ramriktlinjerna. Acer får inleda ytterligare ett samråd i syfte att utarbeta ett utkast till nätföreskrift enligt denna punkt. Acer ska lämna in ett utkast till nätföreskrift som utarbetats enligt denna punkt till kommissionen och får rekommendera att det antas.

13. Om ENNOH har underlåtit att utarbeta en nätföreskrift eller om Acer har underlåtit att utarbeta ett utkast till nätföreskrift som avses i punkt 12 får kommissionen, på eget initiativ eller på förslag från Acer enligt punkt 11, anta en eller flera nätföreskrifter på de områden som anges i punkterna 1 och 2.

14. Om kommissionen enligt punkt 13 på eget initiativ föreslår att en nätföreskrift ska antas, ska den under en period på minst två månader samråda med Acer, ENNOH, Entso för gas och alla berörda intressenter om utkastet till nätföreskrift.

15. Denna artikel ska inte påverka kommissionens rätt att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 74. Den ska inte påverka möjligheten för ENNOH att utarbeta icke-bindande vägledning på de områden som anges i punkterna 1 och 2 i denna artikel om denna vägledning inte rör områden som omfattas av en begäran som kommissionen har riktat till ENNOH. ENNOH ska förelägga Acer all sådan vägledning för yttrande och ska på vederbörligt sätt beakta detta yttrande.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om kommissionens rätt att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att fastställa nätföreskrifter på följande områden. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 73 – Ändringar av nätföreskrifter

1. Kommissionen ges befogenhet att ändra nätföreskrifterna på de områden som förtecknas i artikel 71.1 och 71.2 och i artikel 72.1 och 72.2, i enlighet med det relevanta förfarande som fastställs i de artiklarna.

2. Parter som sannolikt kan ha ett intresse i en nätföreskrift som har antagits enligt

artiklarna 70, 71, 72 och den här artikeln, inklusive Entso för gas, ENNOH, EU DSO-enheten, tillsynsmyndigheter, systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distributionssystem, systemanvändare och konsumenter, får föreslå utkast till ändringar av denna nätföreskrift för Acer. Acer får också föreslå ändringar på eget initiativ.

3. Acer får lägga fram motiverade förslag till ändringar för kommissionen, med en förklaring av hur förslagen är förenliga med de mål för nätföreskrifterna som anges i artikel 70 i denna förordning. Om Acer bedömer att ett förslag till ändring är tillåtligt och om Acer föreslår ändringar på eget initiativ ska Acer samråda med alla berörda intressenter i enlighet med artikel 14 i förordning (EU) 2019/942.

Bedömning

Artikeln motsvaras av artikel 7 i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om kommissionens befogenhet att ändra nätföreskrifter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 74 – Riktlinjer

1. Kommissionen ges befogenhet att anta bindande riktlinjer inom de områden som anges i denna artikel.

2. Kommissionen ges befogenhet att anta riktlinjer inom de områden där sådana akter även skulle kunna utarbetas enligt förfarandet för nätföreskrifter enligt artiklarna 71 och 72.

Dessa riktlinjer ska antas i form av delegerade akter eller genomförandeakter, beroende på vilken relevant befogenhet som föreskrivs i denna förordning.

3. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att fastställa riktlinjer inom följande områden:

a) Tjänster för tredjepartstillträde med en beskrivning av tjänsternas art, löptid och andra förutsättningar i enlighet med artiklarna 6, 7 och 8.

b) Principerna för mekanismerna för kapacitetstilldelning och tillämpning av förfarandena för hantering av avtalsbetingad överbelastning, i enlighet med artiklarna 10 och 11.

c) Tillhandahållande av information och fastställande av den tekniska information som nätanvändarna måste ha för att få effektivt tillträde till systemet och av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av transparenskraven, inklusive den information som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för

offentliggörandet, i enlighet med artiklarna 33 och 34.

d) Tariffmetoden när det gäller gränsöverskridande naturgashandel i enlighet med artiklarna 17 och 18.

4. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att ändra riktlinjerna i bilaga I, i syfte att ange närmare uppgifter om följande:

a) Den information som ska offentliggöras om den metod som används för att fastställa de reglerade intäkterna för den systemansvariga för överföringssystem, i enlighet med artiklarna 33 och 34.

b) Principerna för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning, för tillämpning av artiklarna 10 och 11.

c) Den tekniska information som nätanvändarna måste ha för att få effektivt tillträde till naturgassystemet, för tillämpning av artikel 33.1.

d) Definitionerna av alla relevanta punkter, den information som ska offentliggöras och tidsplanen för transparenskraven, för tillämpning av artikel 33.

e) Formatet för och innehållet i den tekniska information om nättillträde som ska

offentliggöras av operatörer av vätgasnät, för tillämpning av artikel 66.

5. När kommissionen ändrar riktlinjer, ska den samråda med

a) Acer, Entso för gas och EU DSO-enheten och, om så är relevant, andra intressenter avseende riktlinjer som rör naturgas,

b) Acer, ENNOH och EU DSO-enheten och, om så är relevant, andra intressenter avseende riktlinjer som rör vätgas.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 23 i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om kommissionens befogenhet att anta bindande riktlinjer i form av delegerade akter eller genomförandeakter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 75 – Medlemsstaternas rätt att föreskriva mer detaljerade åtgärder

Denna förordning ska inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa åtgärder med mer detaljerade bestämmelser än de som anges i denna förordning, i de riktlinjer som avses i artikel 74 eller i de nätföreskrifter som avses i artiklarna 70–73, förutsatt att dessa åtgärder är förenliga med unionsrätten.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 26 i förordning (EG) nr 715/2009 och anger att bestämmelserna i förordning inte påverkar medlemsstaternas rätt att lagstifta om mer detaljerade bestämmelser, så länge de inte strider mot unionsrätten. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 76 – Tillhandahållande av information och konfidentialitet

1. Medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna ska på begäran förse kommissionen med den information som behövs för att säkerställa efterlevnaden av denna förordning, inbegripet de riktlinjer och de nätföreskrifter som antas enligt denna förordning.

2. Kommissionen ska fastställa en rimlig tidsfrist inom vilken informationen ska lämnas, med beaktande av hur komplex och brådskande den begärda informationen är.

3. Om den berörda medlemsstaten eller tillsynsmyndigheten inte lämnar informationen inom den tidsfrist som kommissionen fastställt, får kommissionen

begära all information som behövs för att säkerställa efterlevnaden av denna förordning direkt från de berörda företagen.

När kommissionen skickar en begäran om information till ett företag, ska den samtidigt skicka en kopia av begäran till medlemsstaten eller till den berörda tillsynsmyndigheten i den medlemsstat där företaget har sitt säte.

4. I sin begäran om information ska kommissionen ange den rättsliga grunden för begäran, den tidsfrist inom vilken informationen ska lämnas, syftet med begäran samt de sanktioner som är tillämpliga enligt artikel 77.2 om felaktig, ofullständig eller vilseledande information lämnas.

5. Ägarna till företagen eller deras företrädare eller, om det rör sig om juridiska personer, de fysiska personer som är bemyndigade att företräda företaget enligt lag eller enligt deras bolagsordning, ska lämna den information som begärs. Om jurister är vederbörligen bemyndigade att tillhandahålla informationen på sina klienters vägnar, ska klienten förbli fullt ansvarig om informationen är felaktig, ofullständig eller vilseledande.

6. Om ett företag inte tillhandahåller den begärda informationen inom den tidsfrist som kommissionen fastställt, eller tillhandahåller ofullständig information, får kommissionen genom ett beslut kräva att informationen tillhandahålls. I detta beslut ska det anges vilken information som krävs och det ska fastställas en rimlig tidsfrist inom vilken den ska tillhandahållas. I beslutet ska de sanktioner som föreskrivs i artikel 77.2 anges. I beslutet ska även rätten att få beslutet prövat av Europeiska unionens domstol anges.

Kommissionen ska samtidigt skicka en kopia av sitt beslut till den medlemsstat där den berörda personen har sin hemvist eller det berörda företaget har sitt säte eller till tillsynsmyndigheten i den medlemsstaten.

7. Den information som avses i punkterna 1 och 2 får användas endast för att säkerställa efterlevnaden av denna förordning.

Kommissionen får inte röja information som erhållits enligt denna förordning och som omfattas av tystnadsplikt.

Bedömning

Artikelns punkt 1 och 2 motsvarar artikel 25 i förordning (EG) nr 715/2009. Övriga punkter är nya. Artikeln handlar om kommissions rätt att begära in information från medlemsstater, tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 77 – Sanktioner

1. Medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner vid överträdelse av denna förordning, de nätföreskrifter och riktlinjer som antas i enlighet med artiklarna 70–74 och de riktlinjer som anges i bilaga I, och ska vidta alla de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att de genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Medlemsstaterna ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om dessa regler och åtgärder samt utan dröjsmål underrätta den om eventuella ändringar som berör dem.

2. Kommissionen får genom beslut ålägga företag sanktionsavgifter upp till högst 1 % av företagets totala omsättning under det föregående verksamhetsåret, om de företagen uppsåtligen eller av vårdslöshet har lämnat felaktig, ofullständig eller vilseledande information som svar på en begäran om information som gjorts enligt artikel 76.4 eller om företagen inte lämnar information inom den tidsfrist som fastställts genom ett beslut som antagits enligt artikel 76.6 första stycket. När kommissionen fastställer sanktionsavgiftens storlek ska den ta hänsyn till allvaret i företagets underlåtenhet att följa de nätföreskrifter och riktlinjer som antagits enligt artiklarna 70–74 och riktlinjerna i bilaga Ia.

3. Sanktioner som föreskrivs enligt punkt 1 och beslut som fattas enligt punkt 2 ska inte vara av straffrättslig natur.

Bedömning

Artikelns punkt 1 och 3 motsvarar artikel 27 punkten 1 och 2 i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om medlemsstaternas skyldighet att besluta om regler för sanktioner för överträdelser mot förordningen. Sanktionerna ska inte vara straffrättsliga.

Enligt § 3 punkten 3 i Ei:s instruktion ska Ei fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter enligt förordning (EG) nr 715/2009. Enligt 10 kap 1 § naturgaslagen utövar tillsynsmyndigheten tillsyn över förordning (EG) nr 715/2009. Enligt 2 § har tillsynsmyndigheten rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen och enligt 3 § meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Sanktionsmöjligheterna gäller såväl mot privata som offentliga aktörer.

Bestämmelsen är således genomförd i Sverige, men hänvisningen i Ei:s instruktion bör ändras till den nya förordningen.

6.6 Kapitel V – Slutbestämmelser

Artikel 78 – Ny infrastruktur för naturgas och vätgas

1. Större ny infrastruktur för naturgas, närmare bestämt sammanlänkningar, LNG-anläggningar och lagringsanläggningar för naturgas, får på begäran undantas, under en fastställd period, från tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning, dock inte artikel 34.5 och 34.6, och från tillämpningen av artiklarna 31.1, 32, 33, 60, 78.7, 78.9 och 79.1 i direktiv (EU) 2024/1788.

Större ny infrastruktur för vätgas, dvs. sammanlänkningar, vätgasterminaler och anläggningar för underjordisk lagring av vätgas, får på begäran undantas, under en fastställd period, från tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning, dock inte artikel 34.5 och 34.6, och från tillämpningen av artiklarna 35, 36, 37 och 68 i direktiv (EU) 2024/1788.

Ett sådant undantag förutsätter att samtliga följande villkor är uppfyllda:

a) Investeringen stärker konkurrensen vad gäller naturgasförsörjning eller vätgasförsörjning och ökar försörjningstryggheten.

b) Investeringen bidrar till utfasning av fossila bränslen och till uppnåendet av unionens klimat- och energimål och beslutades genom tillämpning av principen om energieffektivitet först.

c) Den risknivå som är förenad med investeringen är sådan att investeringen inte skulle bli av om inte ett undantag beviljades.

d) Infrastrukturen ägs av en fysisk eller juridisk person som åtminstone vad avser juridisk form är skild från de systemansvariga inom vilkas system infrastrukturen kommer att anläggas.

e) Avgifter tas ut av användare av denna infrastruktur.

f) Undantaget skadar inte konkurrensen på de relevanta marknader som sannolikt kommer att påverkas av investeringen, och hindrar inte att den inre integrerade marknaden för naturgas eller vätgas fungerar väl och att de berörda reglerade systemen fungerar väl och inverkar inte negativt på utfasningen av fossila bränslen eller på unionens försörjningstrygghet.

g) Infrastrukturen har inte fått ekonomiskt stöd från unionen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/115340.

De villkor som avses i tredje stycket ska bedömas med beaktande av principen om energisolidaritet. De behöriga nationella myndigheterna ska ta hänsyn till

situationen i andra berörda medlemsstater och väga eventuella negativa effekter mot de gynnsamma effekterna inom det egna landet.

2. Det undantag som avses i punkt 1 ska även tillämpas på väsentliga kapacitetsökningar i befintlig infrastruktur och på förändringar av sådan infrastruktur som möjliggör utvecklingen av nya källor för försörjning med förnybar gas och koldioxidsnål gas.

3. Tillsynsmyndigheten får från fall till fall besluta om det undantag som avses i punkterna 1 och 2.

Innan beslutet om undantag antas ska tillsynsmyndigheten, eller i förekommande fall en annan behörig myndighet i den berörda medlemsstaten, samråda med

a) tillsynsmyndigheterna i de medlemsstater vars marknader sannolikt kommer att påverkas av den nya infrastrukturen, och

b) de berörda myndigheterna i tredjeländerna, om den berörda infrastrukturen är sammankopplad med unionens nät, som omfattas av en medlemsstats jurisdiktion, och har sin startpunkt eller slutpunkt i ett eller flera tredjeländer.

Om de tredjelandsmyndigheter som rådfrågats inte svarar inom en rimlig period eller inom en fastställd tidsfrist på högst tre månader får den berörda tillsynsmyndigheten anta det beslut som krävs.

4. Om den berörda infrastrukturen sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium får Acer lämna ett rådgivande yttrande till de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter inom två månader från den dag då en begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter. Ett sådant rådgivande yttrande får utgöra grund för tillsynsmyndigheternas beslut.

Om samtliga berörda tillsynsmyndigheter har kommit överens beträffande begäran om undantag inom sex månader från den dag då begäran mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, ska de informera Acer om sitt beslut. Om den berörda infrastrukturen är en överföringsledning mellan en medlemsstat och ett tredjeland får tillsynsmyndigheten, eller i förekommande fall en annan behörig myndighet i den medlemsstat där den första sammanlänkningspunkten med medlemsstaternas nät är belägen, innan beslutet om undantag antas samråda med den berörda myndigheten i det tredjelandet, i syfte att, vad gäller den berörda infrastrukturen, säkerställa att denna förordning tillämpas konsekvent på medlemsstatens territorium och, i förekommande fall, i dess territorialvatten. Om den tredjelandsmyndighet som rådfrågats inte svarar inom en rimlig period eller inom en fastställd tidsfrist på högst tre månader får den berörda tillsynsmyndigheten anta det beslut som krävs.

Acer ska, i enlighet med artikel 10 i förordning (EU) 2019/942, utföra de uppgifter som enligt denna artikel tilldelas de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheterna) om alla de berörda tillsynsmyndigheterna inte har kunnat nå en överenskommelse inom sex månader från den dag då begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, eller

b) på gemensam begäran av de berörda tillsynsmyndigheterna.

Alla de berörda tillsynsmyndigheterna får gemensamt begära att den period som avses i tredje stycket a ska förlängas med högst tre månader.

5. Innan Acer antar ett beslut ska den samråda med de relevanta tillsynsmyndigheterna och med de sökande.

6. Ett undantag får gälla hela eller delar av den nya infrastrukturens kapacitet eller av den befintliga infrastrukturens kapacitet, om denna har ökat väsentligt.

Vid beslut om beviljande av undantag ska det i varje enskilt fall övervägas om villkor måste anges för undantagets varaktighet och för icke-diskriminerande tillträde till infrastrukturen. När beslut om sådana villkor fattas ska hänsyn särskilt tas till den ytterligare kapacitet som ska byggas upp, eller förändringen av befintlig kapacitet, samt till projektets tidsplan och till nationella förhållanden.

Innan ett undantag beviljas ska tillsynsmyndigheten besluta om vilka regler och system som ska gälla för förvaltning och tilldelning av kapacitet. Enligt reglerna ska alla potentiella användare av infrastrukturen uppmanas att meddela sitt intresse för att teckna avtal om viss kapacitet, även för eget bruk, innan tilldelningen av kapacitet i den nya infrastrukturen sker. Tillsynsmyndigheten ska kräva att reglerna för hantering av överbelastning också innebär en skyldighet att erbjuda outnyttjad kapacitet på marknaden, och att infrastrukturanvändarna ges rätt att handla med sin avtalade kapacitet på andrahandsmarknaden. I sin bedömning av de kriterier som avses i punkt 1 a, c och f, ska tillsynsmyndigheten beakta resultaten av kapacitetstilldelningen.

Beslutet om undantag, inklusive de villkor som avses i andra stycket, ska på vederbörligt sätt motiveras och offentliggöras.

7. Vid analysen av huruvida en större ny infrastruktur förväntas öka försörjningstryggheten enligt punkt 1 a i denna artikel ska den behöriga myndigheten överväga i vilken utsträckning den nya infrastrukturen förväntas förbättra medlemsstaternas fullgörande av sina skyldigheter enligt förordning (EU) 2017/1938, på både regional och nationell nivå.

8. Om en annan myndighet än tillsynsmyndigheten är behörig att anta beslut om undantag får medlemsstaterna föreskriva att deras tillsynsmyndighet eller Acer, alltefter omständigheterna, ska avge ett yttrande om begäran om undantag till den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten, innan det formella beslutet om undantag antas.

Yttrandet ska offentliggöras tillsammans med beslutet.

9. Den behöriga myndigheten ska så snart den mottagit en begäran om undantag utan dröjsmål skicka en kopia av denna till kommissionen. Den behöriga myndigheten ska utan dröjsmål anmäla beslutet om undantag tillsammans med all relevant information till kommissionen. Denna information får överlämnas till kommissionen i aggregerad form, för att kommissionen ska kunna bedöma beslutet om undantag, och ska särskilt innehålla följande:

a) De utförliga skäl på grundval av vilka tillsynsmyndigheten eller medlemsstaten har beviljat eller avslagit undantaget tillsammans med en hänvisning till det eller de relevanta led i punkt 1 som anger de villkor som beslutet grundar sig på, inklusive de ekonomiska upplysningar som motiverar behovet av undantaget.

b) Den analys som gjorts av hur beviljandet av undantaget påverkar konkurrensen och den inre marknadens sätt att fungera väl.

c) Skälen till undantagets giltighetstid och den andel av den berörda infrastrukturens totala kapacitet för vilken undantaget beviljas.

d) Om undantaget rör en sammanlänkning: resultatet av samrådet med de berörda tillsynsmyndigheterna.

e) Infrastrukturens bidrag till en diversifiering av utbudet.

10. Inom 50 arbetsdagar från dagen efter mottagandet av en anmälan enligt punkt 9 får kommissionen besluta att begära att de anmälande organen ska ändra eller återkalla beslutet att bevilja ett undantag. Innan kommissionen antar beslutet om undantag får den begära ett yttrande från det europeiska vetenskapliga rådgivande organet för klimatförändringar, som inrättats enligt artikel 10a i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 401/200941, om huruvida undantaget bidrar till att uppnå unionens klimat- och energimål. Den perioden får förlängas med ytterligare 50 arbetsdagar om kommissionen begär ytterligare information. Denna ytterligare period ska inledas dagen efter det att all information mottagits. Den inledande perioden får också förlängas efter godkännande av både kommissionen och de anmälande organen.

Om den begärda informationen inte tillhandahålls inom den period som anges i begäran, ska anmälan anses vara återkallad om inte perioden, innan den har löpt ut, har förlängts efter medgivande från både kommissionen och tillsynsmyndigheten, eller om inte tillsynsmyndigheten före periodens utgång, i ett vederbörligt motiverat meddelande, har informerat kommissionen om att den anser att anmälan är fullständig.

Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att ändra eller återkalla beslutet om undantag inom en period på en månad och ska meddela kommissionen i enlighet därmed.

Kommissionen ska behandla kommersiellt känslig information konfidentiellt.

Om kommissionen godkänner ett beslut om undantag ska godkännandet förlora sin verkan

a) två år efter antagandet, om anläggandet av infrastrukturen ännu inte har påbörjats,

b) fem år efter antagandet, om infrastrukturen inte har blivit klar för drift inom den perioden, såvida inte kommissionen beslutar att eventuella förseningar beror på betydande hinder som den person som beviljats undantaget inte råder över.

11. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 80 för att komplettera denna förordning genom att fastställa riktlinjer för tillämpningen av de villkor som fastställs i punkt 1 i denna artikel och för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av punkterna 3, 6, 8 och 9 i denna artikel.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om tillsynsmyndighetens rätt att under vissa förutsättningar bevilja undantag från bestämmelserna i förordningen förutom artikel 34.5 och 34.6, och från tillämpningen av artiklarna 31.1, 32, 33, 60, 78.7, 78.9 och 79.1 i gasmarknadsdirektivet. Det finns ingen motsättning mellan den svenska lagstiftningen och bestämmelserna i artikeln. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 79 – Undantag

Denna förordning ska inte vara tillämplig på naturgasöverföringssystem som är belägna i medlemsstaterna under giltighetstiden för de undantag som beviljats enligt artikel 86 i (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 30 i förordning (EG) nr 715/2009 och anger att förordningen inte är tillämplig på naturgasöverföringssystem som beviljats undantag enligt artikel 86 i gasmarknadsdirektivet.

Artikel 80 – Utövande av delegeringen

1. Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i denna artikel.

2. Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artiklarna 14.5, 18.3, 31.3, 71.1, 72.1, 74.3, 74.4 och 78.11 ges till kommissionen för en period på fem år från och med den 4 augusti 2024.

3. Den delegering av befogenhet som avses i artiklarna 14.5, 18.3, 31.3, 71.1, 72.1, 74.3, 74.4 och 78.11 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet. Ett beslut om återkallelse innebär att delegeringen av den befogenhet som anges i beslutet upphör att gälla. Beslutet får verkan dagen efter det att det offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning, eller vid ett senare i beslutet angivet datum. Det påverkar inte giltigheten av delegerade akter som redan har trätt i kraft.

4. Innan kommissionen antar en delegerad akt ska den samråda med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning.

5. Så snart kommissionen antar en delegerad akt ska den samtidigt delge Europaparlamentet och rådet denna.

6. En delegerad akt som antas enligt artiklarna 14.5, 18.3, 31.3, 71.1, 72.1, 74.3, 74.4 eller 78.11 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på två månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända. Denna period ska förlängas med två månader på Europaparlamentets eller rådets initiativ.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009 och handlar om förbehåll för kommissionens befogenhet att anta delegerade akter. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 81 – Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av den kommitté som inrättas genom artikel 91 i direktiv (EU) 2024/1788. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.

2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

3. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Bedömning

Artikelns första punkt motsvarar första punkten i artikel 28 i förordning (EG) nr 715/2009. Punkterna 2 och 3 är nya. Artikeln handlar om att kommission ska biträdas av en kommitté. Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 82 – Översyn och rapportering

1. Senast den 31 december 2030 ska kommissionen se över denna förordning och lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet, när så är lämpligt åtföljd av lagstiftningsförslag.

2. Senast den 5 augusti 2029 får kommissionen utarbeta en rapport för att bedöma hur starkare systemintegration kan uppnås och hur ytterligare synergier kan skapas mellan vätgas-, el- och naturgassektorerna och för att bedöma möjligheten till förstärkt samarbete mellan, eller integration av, Entso för el, Entso för gas och ENNOH. Denna rapport ska när så är lämpligt åtföljas av lagstiftningsförslag.

Bedömning

Artikeln saknar motsvarighet i förordning (EG) nr 715/2009 och anger att kommission ska se över förordningen och lägga fram en rapport om detta. Artikeln kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 83 – Ändringar av förordning (EU) nr 1227/2011

Ändringarna rör Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 av den 25 oktober 2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi (REMIT-förordningen). Ändringarna innebär endast att vissa artiklar utökats till att omfatta vätgas. Artikeln ingår inte i regeringsuppdraget och någon genomförandeåtgärd föreslås inte.

Artikel 84 – Ändringar av förordning (EU) 2017/1938

Ändringarna avser Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010

Förordning (EU) 2017/1938 ska ändras på följande sätt:

Artikel 1 – Syfte

1. Artikel 1 ska ersättas med följande:

”Artikel 1

Innehåll

I denna förordning fastställs bestämmelser som syftar till att trygga gasförsörjningen i unionen genom att en väl och kontinuerligt fungerande inre marknad för gas säkerställs, genom att det blir möjligt att vidta extraordinära åtgärder när marknaden inte längre kan leverera den nödvändiga försörjningen av gas, inklusive solidaritetsåtgärd som en sista utväg, och genom att ansvarsområden tydligt fastställs och fördelas mellan naturgasföretag, medlemsstaterna och unionen avseende både förebyggande åtgärder och åtgärder till följd av faktiska avbrott i gasförsörjningen. Genom denna förordning fastställs i solidarisk anda även transparenta mekanismer som rör samordning av krisberedskap och krishantering på nationell nivå, regional nivå och unionsnivå.”

Bedömning

Artikeln ändras inte i sak. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 2 – definitioner

2. Artikel 2 ska ändras på följande sätt:

a) Led 1 ska utgå.

b) Följande led ska läggas till:

”32. gas: naturgas enligt definitionen i artikel 2.1 i direktiv (EU) 2024/1788.

Bedömning

Artikeln ändras endast på så sätt att definitionen av tillförlitlighet tas bort och en definition införs av naturgas genom en hänvisning till gasmarknadsdirektivet. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 7 – Riskbedömning

3. Artikel 7 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 1 ska ersättas med följande:

”1. Entso-G ska senast den 1 november 2026 göra en unionsomfattande simulering av scenarier med avbrott i gasförsörjning och gasinfrastruktur, inklusive scenarier med långa avbrott i en enda försörjningskälla. Simuleringen ska inbegripa identifiering och bedömning av försörjningskorridorer i kriser och även identifiera vilka medlemsstater som kan hantera identifierade risker, inklusive med hänsyn till gaslagring och LNG, och scenarier som undersöker effekterna av minskad efterfrågan på gas genom energibesparingar eller energieffektivitetsåtgärder. Scenarierna med avbrott i gasförsörjning och infrastruktur och metoderna för simuleringen ska fastställas av Entso-G i samarbete med gruppen för samordning av gasförsörjningen. Entso-G ska säkerställa en lämplig nivå av öppenhet och tillgång till de modellantaganden som använts vid dessa scenarier. Den unionsomfattande simuleringen av scenarier med avbrott i gasförsörjning och infrastruktur ska upprepas vart fjärde år, till dess att omständigheterna kräver att uppdateringar görs oftare.”

b) I punkt 4 ska led e ersättas med följande:

”e) Genom att ta hänsyn till de risker som är förenade med kontroll över infrastruktur som är relevant för att trygga gasförsörjningen i den mån de bland annat kan innefatta en risk för underinvesteringar, för undergrävande av diversifieringen, för felaktig användning av befintlig infrastruktur, inklusive hamstring av lagringskapacitet, eller för överträdelser av unionsrätten.”

Bedömning

Artikelns punkten 1 ändras bland annat på så sätt att Entso-G senast den 2 november 2026, istället för den 1 september 2022, ska göra en unionsomfattande simulering av scenarier med avbrott i gasförsörjning och gasinfrastruktur. Vidare ska simuleringen numera även innehålla scenarior som undersöker minskad efterfrågan på gas genom energibesparingar eller energieffektiviseringsåtgärder.

Punkten 4 led e) har kompletterats till att omfatta hamstring av lagringskapacitet som en risk som är förenad med kontroll över infrastruktur. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 8

4. Artikel 8 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 1 ska utgå.

b) I punkt 3 ska tredje stycket ersättas med följande:

”De regionala kapitlen ska innehålla lämpliga och verkningsfulla gränsöverskridande åtgärder, inklusive med avseende på gaslagring och LNG, om

inte annat följer av överenskommelser mellan medlemsstater från samma eller olika riskgrupper som genomför åtgärderna och som påverkas av åtgärden mot bakgrund av den simulering som avses i artikel 7.1 och den gemensamma riskbedömningen.”

De regionala kapitlen ska innehålla lämpliga och verkningsfulla gränsöverskridande åtgärder, inklusive med avseende på LNG, om inte annat följer av överenskommelser mellan medlemsstater från samma eller olika riskgrupper som genomför åtgärderna och som påverkas av åtgärden mot bakgrund av den simulering som avses i artikel 7.1 och den gemensamma riskbedömningen.

Bedömning

Artikeln ändras så att punkten 1 utgår och i punkten 3 tredje stycket har begränsats till inte längre omfatta gaslagring. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 8a

5. Följande artikel ska införas:

”Artikel 8a

Åtgärder för cybersäkerhet

1. När medlemsstaterna upprättar de förebyggande åtgärdsplanerna och krisplanerna ska de beakta lämpliga åtgärder i fråga om cybersäkerhet.

2. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 19 för att komplettera denna förordning genom att fastställa specifika regler för gassektorn när det gäller cybersäkerhetsaspekter av gränsöverskridande gasflöden, inbegripet regler om gemensamma minimikrav, planering, övervakning, rapportering och krishantering.

3. I syfte att utarbeta de delegerade akter som avses i punkt 2 i denna artikel ska kommissionen ha ett nära samarbete med byrån, Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå (Enisa), Entso-G och ett begränsat antal av de viktigaste berörda intressenterna, samt enheter med befintlig kompetens inom cybersäkerhet, inom ramen för deras egna uppdrag, t.ex. cybersäkerhetscentrum (SOC) relevanta för reglerade organ, och enheter för hantering av it-säkerhetsincidenter (CSIRT-enheter), som avses i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet) (EUT L 333, 27.12.2022, s. 80).”

Bedömning

Artikeln är ny och handlar om kommissionens rätt att rätt att anta delegerade akter rörande cybersäkerhet. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 9 – Innehållet i förebyggande åtgärdsplaner

6. Artikel 9.1 ska ändras på följande sätt:

a) Led e ska ersättas med följande:

”e) Andra förebyggande åtgärder som är utformade för att hantera de risker som identifierats i riskbedömningen, till exempel de som avser behovet av att stärka sammanlänkningarna mellan medlemsstater som gränsar till varandra, ytterligare förbättra energieffektiviteten, förebygga kapacitetshamstring och minska efterfrågan på gas och möjligheten att vid behov diversifiera försörjningsvägarna och försörjningskällorna för gas och den regionala användningen av befintlig lagrings- och LNG-kapacitet i syfte att i största möjliga utsträckning upprätthålla gasförsörjningen till samtliga kunder.”

b) Följande led ska läggas till:

”l. Information om åtgärder i fråga om cybersäkerhet enligt artikel 8a.”

Bedömning

Artikel 9.1 led e har ändrats genom att förebygga kapacitetshamstring anges som ett exempel på åtgärd för att hantera risker i som identifierats i riskbedömningen. Ett nytt led har införts som anger att den förebyggande åtgärdsplanen ska innehålla information om åtgärder i fråga om cybersäkerhet. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 11 – Tillkännagivande av en kris

7. I artikel 11 ska följande punkt införas:

”7a. Genom undantag från artiklarna 6.1, 6.2, 6.3, 6b.1 tredje stycket a, 6c.2 andra stycket b och 10.1 l får medlemsstaterna undantagsvis besluta att vidta tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning, särskilt när en av krisnivåerna enligt punkt 1 i den här artikeln eller en krissituation på regional nivå eller unionsnivå enligt artikel 12 tillkännages. Sådana tillfälliga åtgärder ska begränsas till icke nödvändig gasförbrukning och ska beakta följande:

a) Ett avbrotts inverkan på leveranskedjor som är viktiga för samhället.

b) Eventuella negativa effekter i andra medlemsstater, särskilt på leveranskedjorna i sektorer i senare led som är viktiga för samhället.

c) Potentiella långvariga skador på industrianläggningar.

d) Möjligheterna att minska förbrukningen och ersätta produkter i unionen.

Sådana undantagsåtgärder får endast vidtas efter att de behöriga myndigheterna har gjort en bedömning av villkoren för att fastställa sådana icke nödvändiga gasvolymer.

Till följd av de åtgärder som avses i första stycket i denna punkt ska en minskning av den icke nödvändiga gasförbrukningen för utsatta kunder, såsom de definieras av medlemsstaterna i enlighet med artikel 26 i direktiv (EU) 2024/1788, undvikas.”

Bedömning

Punkten 7a är ny och anger att medlemsstaterna undantagsvis och under vissa förutsättningar får besluta att vidta tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 12 – Krishantering på regional nivå och unionsnivå

8. I artikel 12.6 ska andra stycket ersättas med följande:

”Medlemsstaten eller den behöriga myndigheten ska inom tre dagar efter att ha underrättats om kommissionens begäran ändra sin åtgärd och underrätta kommissionen om detta eller underrätta kommissionen om skälen till att den motsätter sig begäran. I det senare fallet får kommissionen inom tre dagar efter att den blivit underrättad ändra eller dra tillbaka sin begäran eller sammankalla medlemsstaten eller den behöriga myndigheten samt, om kommissionen anser det nödvändigt, gruppen för samordning av gasförsörjningen i syfte att diskutera frågan. Kommissionen ska ange en detaljerad motivering till sin begäran att åtgärden ska ändras. Medlemsstaten eller den behöriga myndigheten ska ändra sin åtgärd eller vidta åtgärder för att säkerställa överensstämmelse med punkt 5 i den utsträckning som det är tekniskt och säkerhetsmässigt möjligt för gassystemets integritet.

Medlemsstaten eller den behöriga myndigheten ska underrätta kommissionen om de åtgärder som vidtagits.”

Bedömning

Artikeln har ändrats på så sätt att medlemsstaterna ska säkerställa att vidtagna åtgärder överensstämmer med punkten 5 och ska underrätta kommissionen om de åtgärder som vidtagits. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 13 – Solidaritet

9. Artikel 13 ska ändras på följande sätt:

a) Punkterna 3, 4 och 5 ska ersättas med följande:

”3. En solidaritetsåtgärd ska vidtas som en sista utväg och ska vidtas under förutsättning att den begärande medlemsstaten har utlyst ett kristillstånd enligt artikel 11,

b) inte har kunnat täcka underskottet i gasförsörjningen för sina solidaritetsskyddade kunder trots att den åtgärd som avses i artikel 11.3 har vidtagits eller, om en medlemsstat har vidtagit tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning i enlighet med artikel 11.7a, de nödvändiga gasförbrukningsvolymerna för sina solidaritetsskyddade kunder,

c) har uttömt alla marknadsbaserade åtgärder (frivilliga åtgärder), alla icke-marknadsbaserade åtgärder (obligatoriska åtgärder) och andra åtgärder som ingår i dess krisplan,

d) till kommissionen och till de behöriga myndigheterna i alla medlemsstater med vilka den antingen är sammanlänkad direkt eller enligt punkt 2 via ett tredjeland har lämnat in en uttrycklig begäranåtföljd av en beskrivning av de genomförda åtgärderna som avses i led c i den här punkten.

Bedömning

Punkten 3 har ändrats så att en förutsättning för solidaritetsåtgärder är att medlemsstaten utlyst ett kristillstånd enligt artikel 11. Punkten 3 b) är numera punkten c). En ny punkt b) har tillkommit och anger att en förutsättning är att medlemsstaten inte har kunnat täcka underskottet i gasförsörjningen för sina solidaritetsskyddade kunder trots att den åtgärd som avses i artikel 11.3 har vidtagits eller, om en medlemsstat har vidtagit tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning i enlighet med artikel 11.7a, de nödvändiga gasförbrukningsvolymerna för sina solidaritetsskyddade kunder.

Punkten 3 d) motsvarar punkten 3 c) i förordning (EU) 2017/1938 och har uppdaterats till att hänvisa till punkten 3 c). Bestämmelsen i punkt d) i förordning (EU) 2017/1938 har utgått.

Bestämmelserna kräver ingen genomförandeåtgärd.

3a. De medlemsstater som är skyldiga att visa solidaritet enligt punkt 1 ska ha rätt att från solidaritetserbjudandet dra av leveranserna till sina solidaritetsskyddade kunder eller, om en medlemsstat har vidtagit tillfälliga åtgärder för att minska

skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning i enlighet med artikel 11.7a, leveranserna av de nödvändiga gasförbrukningsvolymerna för sina solidaritetsskyddade kunder.

Bedömning

Punkten 3a är ny och anger att de medlemsstater som är skyldiga att visa solidaritet enligt punkt 1 ska ha rätt att från solidaritetserbjudandet dra av leveranserna till sina solidaritetsskyddade kunder eller, om en medlemsstat har vidtagit tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning i enlighet med artikel 11.7a, leveranserna av de nödvändiga gasförbrukningsvolymerna för sina solidaritetsskyddade kunder. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

4. De medlemsstater som mottar en begäran om en solidaritetsåtgärd ska lämna säljbud på grundval av frivilliga åtgärder på efterfrågesidan i så stor utsträckning och så länge som möjligt, innan de tillgriper icke-marknadsbaserade åtgärder.

Om marknadsbaserade åtgärder visar sig vara otillräckliga för att den medlemsstat som visar solidaritet ska kunna täcka underskottet i gasförsörjningen för solidaritetsskyddade kunder i den begärande medlemsstaten, får den medlemsstat som visar solidaritet införa icke-marknadsbaserade åtgärder i syfte att fullgöra de skyldigheter som anges i punkterna 1 och 2.

Bedömning

Punkten 4 är ny och anger att medlemsstater i första hand ska lämna säljbud på grundval av frivilliga åtgärder och i andra hand införa icke-marknadsbaserade åtgärder. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

5. Om mer än en medlemsstat kan visa en begärande medlemsstat solidaritet ska den begärande medlemsstaten, efter att ha samrått med samtliga medlemsstater som är skyldiga att visa solidaritet, söka efter det mest förmånliga erbjudandet på grundval av kostnad, leveranshastighet, tillförlitlighet och diversifiering av gasförsörjningen. Om de tillgängliga marknadsbaserade erbjudandena inte visar sig vara tillräckliga för att täcka underskottet i gasförsörjningen för de solidaritetsskyddade kunderna i den begärande medlemsstaten eller, om den begärande medlemsstaten har vidtagit tillfälliga åtgärder för att minska skyddade kunders icke nödvändiga gasförbrukning i enlighet med artikel 11.7a, underskottet i gasförsörjningen när det gäller de nödvändiga gasförbrukningsvolymerna för sina solidaritetsskyddade kunder, ska de medlemsstater som är skyldiga att visa solidaritet vara skyldiga att vidta icke-marknadsbaserade åtgärder.”

Bedömning

Punkten 5 motsvarar i huvudsak punkten 4 i förordning (EU) 2017/1938 och kräver ingen genomförandeåtgärd.

b) Punkt 8 ska ändras på följande sätt:

i) I första stycket ska inledningen ersättas med följande:

”Solidaritetsåtgärderna enligt denna förordning ska vidtas mot ersättning. Den medlemsstat som begär solidaritet ska snabbt betala eller säkerställa snabb betalning av en skälig ersättning till den medlemsstat som visar solidaritet.

Om två medlemsstater har kommit överens om de nödvändiga tekniska och rättsliga arrangemangen i enlighet med punkt 10 (solidaritetsavtalet) ska denna skäliga ersättning minst omfatta:”

ii) Andra och tredje styckena ska ersättas med följande:

”Skälig ersättning enligt första och andra styckena ska bland annat omfatta alla rimliga kostnader som uppstår för den medlemsstat som visar solidaritet till följd av en skyldighet att betala ersättning i enlighet med grundläggande rättigheter som garanteras genom unionsrätten och i enlighet med tillämpliga internationella skyldigheter vid tillämpning av denna artikel samt ytterligare rimliga kostnader som uppstår till följd av betalning av ersättning enligt nationella ersättningsregler.

Medlemsstaterna ska anta de åtgärder som krävs för att tillämpa de första, andra och tredje styckena i denna punkt, framför allt tekniska, rättsliga och finansiella arrangemang enligt punkt 10. Sådana åtgärder kan omfatta praktiska arrangemang för snabba betalningar.”

Bedömning

Punkten 8 handlar om formerna för ersättning för solidaritet och kräver ingen genomförandeåtgärd.

c) Följande punkter ska införas:

”8a. Om två medlemsstater inte har kommit överens om de nödvändiga tekniska, rättsliga och finansiella arrangemangen i enlighet med punkt 10 med hjälp av ett solidaritetsavtal, ska gasleveranserna i enlighet med den skyldighet som fastställs i punkt 1 i händelse av en krissituation omfattas av villkoren i denna artikel.

Ersättningen för solidaritetsåtgärden får inte överstiga rimliga kostnader. Om inte både den medlemsstat som begär solidaritet och den medlemsstat som visar solidaritet kommer överens om något annat ska ersättningen innefatta följande:

a) Priset på gas i den medlemsstat som visar solidaritet.

b) Lagrings- och transportkostnader.

c) Kostnader för relaterade rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden som inbegriper den medlemsstat som visar solidaritet.

d) Andra indirekta kostnader som inte täcks av gaspriset, såsom ersättning för ekonomiska eller andra skador som uppstått till följd av påbjuden frånkoppling av fast last för kunder i samband med att solidaritet visas.

Såvida inte den medlemsstat som begär solidaritet och den medlemsstat som visar solidaritet kommer överens om ett annat pris ska priset på den gas som levereras till den medlemsstat som begär solidaritet motsvara det genomsnittliga dagen före-marknadspriset i den medlemsstat som visar solidaritet dagen före begäran om solidaritet, eller motsvarande genomsnittliga dagen före-marknadspris på närmast tillgängliga börs, närmast tillgängliga virtuella handelsplats eller på en överenskommen marknadsplats dagen före begäran om solidaritet. Ersättningen för de gasvolymer som levereras i samband med en begäran om solidaritet ska betalas direkt av den medlemsstat som begär solidaritet till den medlemsstat som visar solidaritet eller till den enhet som båda medlemsstater anger i sina svar på begäran om solidaritet och i bekräftelsen av mottagandet av begäran och av den volym som angetts.

Den medlemsstat till vilken begäran om en solidaritetsåtgärd riktas ska vidta solidaritetsåtgärden så snart som möjligt och senast den angivna leveranstidpunkten enligt begäran. En medlemsstat får vägra att visa solidaritet med en medlemsstat som begär solidaritet förutsatt att den anmodande medlemsstaten visar att

a) den inte har tillräckligt med gas för de volymer som ska levereras till de solidaritetsskyddade kunderna, eller

b) den inte har tillräcklig sammanlänkningskapacitet enligt artikel 13.7, eller att gasflödena genom ett tredjeland är begränsade.

En sådan vägran ska vara strikt begränsad till de gasvolymer som påverkas av en eller båda av de begränsningar som avses i fjärde stycket.

Utöver de standardregler som föreskrivs i denna punkt får medlemsstaterna komma överens om tekniska arrangemang för och samordning av solidaritetsåtgärderna. Denna punkt ska inte påverka befintliga arrangemang för säker och tillförlitlig drift av gassystemet.

8b. Om två medlemsstater inte har kommit överens om de nödvändiga tekniska, rättsliga och finansiella arrangemangen enligt punkt 10 med hjälp av ett solidaritetsavtal, ska den medlemsstat som begär att solidaritetsåtgärden vidtas utfärda en begäran om solidaritet till en annan medlemsstat och ange åtminstone följande information:

a) Kontaktuppgifter till medlemsstatens behöriga myndighet.

b) I tillämpliga fall, kontaktuppgifter till medlemsstatens berörda systemansvariga för överföringssystem.

c) I tillämpliga fall, kontaktuppgifter till den tredje part som agerar på medlemsstatens vägnar.

d) Leveransperiod, inbegripet tidpunkt för den första möjliga leveransen och förväntad varaktighet för leveransen.

e) Leveransställen och sammanlänkningspunkter.

f) Gasvolym i kWh för varje sammanlänkningspunkt.

g) Gaskvalitet.

Begäran om solidaritet ska skickas samtidigt till de medlemsstater som potentiellt har möjlighet att vidta solidaritetsåtgärder, till kommissionen och till de krisledare som utsetts enligt artikel 10.1 g.

De medlemsstater som tar emot en begäran om solidaritet ska skicka ett svar som anger de kontaktuppgifter som avses i första stycket a, b och c och den volym och kvalitet som kan levereras till de sammanlänkningspunkter och vid den tidpunkt som avses i första stycket d–g. Om den volym som kan levereras genom frivilliga åtgärder är otillräcklig ska man i svaret ange den volym som uppstår på grund av eventuella inskränkningar, ibruktagande av strategiska lager eller av andra åtgärder som vidtas.

En begäran om solidaritet ska lämnas in minst 48 timmar före den angivna tidpunkten för leverans av gas.

En begäran om solidaritet ska besvaras inom 18 timmar. Bekräftelsen av den volym som angetts av den medlemsstat som begär solidaritet ska börja gälla inom sex timmar efter det att solidaritetserbjudandet mottogs och minst 24 timmar före den angivna tidpunkten för leverans av gas. Begäran får lämnas in för en period på en eller flera dagar och svaret ska motsvara denna period.

Om flera medlemsstater visar solidaritet och bilaterala solidaritetsarrangemang har inrättats med en eller flera av dem ska i första hand dessa arrangemang gälla mellan de medlemsstater som har kommit överens bilateralt.

De standardregler som föreskrivs i denna punkt ska endast tillämpas i förhållande till övriga medlemsstater som visar solidaritet.

Kommissionen får underlätta genomförandet av solidaritetsåtgärder, särskilt genom att tillhandahålla en förlaga som är tillgänglig på en säker onlineplattform för att möjliggöra överföring i realtid av köp- och säljbud.

8c. Om en solidaritetsåtgärd har vidtagits i enlighet med punkterna 1 och 2 ska det slutliga skäliga ersättningsbelopp som har betalats av den begärande medlemsstaten kontrolleras i efterhand av de nationella tillsynsmyndigheterna i den medlemsstat som visar solidaritet och den begärande medlemsstaten, inom tre månader efter det att krisen är över.

Om de nationella tillsynsmyndigheterna inte har kommit överens om hur det slutliga skäliga ersättningsbeloppet ska beräknas, ska de utan dröjsmål informera de relevanta behöriga myndigheterna, kommissionen och byrån. I sådana fall, eller på gemensam begäran av de nationella tillsynsmyndigheterna, ska byrån beräkna vilken nivå som är lämplig avseende det skäliga ersättningsbeloppet för indirekta kostnader som uppstått till följd av den solidaritet som visats och lämna ett objektivt yttrande senast tre månader efter den dag då byrån övertog ärendet. Innan ett sådant objektivt yttrande lämnas ska byrån samråda med de nationella tillsynsmyndigheterna och de relevanta behöriga myndigheterna.

Den tremånadersperiod som avses i andra stycket får förlängas med två månader om byrån begär in ytterligare information. Den förlängda tidsfristen ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Den begärande medlemsstaten ska rådfrågas och yttra sig om slutsatsen av efterhandskontrollen. Efter samråd med den begärande medlemsstaten har den myndighet som utför efterhandskontrollen rätt att kräva en rättelse av ersättningsbeloppet, med beaktande av den begärande medlemsstatens yttrande. Slutsatserna av efterhandskontrollen ska översändas till kommissionen, som ska beakta dem i sin rapport om krisen i enlighet med artikel 14.3.”

Bedömning

Punkterna 8a-8c är nya och reglerar förfarandet om medlemsstater inte är överens om de nödvändiga tekniska, rättsliga och finansiella arrangemangen för solidaritetsåtgärder. Bestämmelserna kräver ingen genomförandeåtgärd.

d) Punkterna 10 och 11 ska ersättas med följande:

”10. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att gas levereras till solidaritetsskyddade kunder i den begärande medlemsstaten i enlighet med punkterna 1 och 2 och ska göra sitt bästa för att komma överens om tekniska, rättsliga och finansiella arrangemang. Sådana tekniska, rättsliga och finansiella arrangemang ska överenskommas i samråd mellan de medlemsstater som är direkt sammanlänkade eller, i enlighet med punkt 2, som är sammanlänkade via ett tredjeland och ska beskrivas i deras respektive krisplaner. Sådana arrangemang kan bland annat innefatta följande aspekter:

a) Nätens driftssäkerhet.

b) De gaspriser som ska tillämpas och metoden för att fastställa dessa, med hänsyn tagen till hur marknadens funktionssätt påverkas.

c) Användningen av sammanlänkningar, inklusive kapacitet för flöden i båda riktningarna och lagring av gas under jord.

d) Gasvolymer eller metod för att fastställa dessa.

e) Kostnadskategorier som ska omfattas av skälig och snabb ersättning, vilket kan inkludera skadestånd för inskränkningar i industriverksamhet.

f) En uppgift om metoden för att beräkna skälig ersättning.

De finansiella arrangemang som medlemsstaterna kommit överens om innan solidaritetsåtgärder begärs ska innehålla bestämmelser om beräkningen av skälig ersättning för åtminstone alla relevanta och rimliga kostnader som solidaritetsåtgärden medför samt ett åtagande att betala sådan ersättning.

En ersättningsmekanism ska ge incitament att medverka i marknadsbaserade lösningar, såsom auktioner och mekanismer för efterfrågeflexibilitet. Den får inte skapa felaktiga incitament, inbegripet i ekonomiskt avseende, för marknadsaktörerna att skjuta upp sina åtgärder tills icke-marknadsbaserade åtgärder vidtas. Alla ersättningsmekanismer eller åtminstone en sammanfattning av dem ska inkluderas i krisplanerna.

Om nya och betydande rimliga kostnader som ska inkluderas i den skäliga ersättningen uppstår till följd av rättsliga förfaranden enligt punkt 8 andra stycket c, efter det att efterhandskontrollen avslutats, ska den medlemsstat som visar solidaritet omedelbart informera den begärande medlemsstaten.

De nationella tillsynsmyndigheterna och, i tillämpliga fall, byrån ska utföra en ny efterhandskontroll i enlighet med punkt 8c. Resultatet av den nya efterhandskontrollen påverkar inte skyldigheten för den medlemsstat som visar

solidaritet att ersätta kunder för skador enligt nationell rätt, och kundernas rätt till skälig ersättning.

Bedömning

Punkten 10 fjärde och femte stycket är nya och handlar bland annat om kostnader för rättsliga förfaranden som ska inkluderas i den skäliga ersättningen.

Av artikel 20 punkten 3 i förordning (EU) 2017/1938 framgår att, så länge Sverige endast har tillgång till gas via sammanlänkningar från Danmark som enda gasförsörjningskälla och enda land som kan tillämpa solidaritetsåtgärder ska Danmark och Sverige vara undantagna från skyldigheten enligt artikel 13.10 att ingå tekniska, rättsliga och finansiella arrangemang för att Sverige ska kunna tillämpa solidaritetsåtgärder gentemot Danmark. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

11. Så länge en medlemsstat kan försörja sina solidaritetsskyddade kunder med egenproducerad gas ska det inte anses vara nödvändigt att ingå tekniska, rättsliga och finansiella arrangemang med medlemsstater som den är direkt sammanlänkad med eller, i enlighet med punkt 2, sammanlänkad med via ett tredjeland för att kunna ta emot solidaritet. Detta ska inte påverka den relevanta medlemsstatens skyldighet att visa solidaritet med andra medlemsstater enligt denna artikel.”

Bedömning

Punkten 11 har ändrats endast på så sätt att den hänvisar till punkten 2. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

e) Punkterna 12, 13 och 14 ska utgå.

Bedömning

Att bestämmelserna i punkten 12,13 och 14 utgår medför ingen genomförandeåtgärd.

f) Punkt 15 ska ersättas med följande:

”15. Skyldigheterna enligt punkterna 1 och 2 i denna artikel ska omedelbart upphöra att gälla efter tillkännagivandet av att en kris är över eller när kommissionen i enlighet med artikel 11.8 första stycket konstaterar att tillkännagivandet av en kris inte är eller inte längre är motiverat.”

Bedömning

Punkten 15 har inte ändrats i sak. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 13a – Samarbete mellan indirekt sammanlänkade medlemsstater som använder marknadsbaserade åtgärder (frivilliga åtgärder)

10. Följande artikel ska införas:

”Artikel 13a

Samarbete mellan indirekt sammanlänkade medlemsstater som använder marknadsbaserade åtgärder (frivilliga åtgärder)

1. Utan att det påverkar tillämpningen av principen om energisolidaritet ska denna artikel tillämpas när medlemsstater som är indirekt sammanlänkade via en annan medlemsstat och har mottagit en begäran om frivilliga bidrag enligt punkt 2 i den här artikeln bidrar till att tillhandahålla de begärda gasvolymerna enligt artikel 13.1 eller 13.2 med hjälp av sådana frivilliga åtgärder som avses i artikel 13.3 c.

2. Den medlemsstat som begär solidaritet enligt artikel 13 får samtidigt skicka in en begäran om ett frivilligt bidrag på grundval av marknadsbaserade åtgärder till en eller flera andra indirekt sammanlänkade medlemsstater för att hitta det mest förmånliga erbjudandet eller den mest förmånliga kombinationen av erbjudanden, på grundval av kostnad, leveranshastighet, tillförlitlighet och diversifiering av gasförsörjningen enligt artikel 13.4.

Begäranden enligt första stycket i denna artikel ska lämnas in till de indirekt sammanlänkade medlemsstater som potentiellt kan tillhandahålla gasvolymer på grundval av frivilliga åtgärder, till kommissionen och till de krisledare som utsetts enligt artikel 10.1 g, minst 48 timmar före den angivna tidpunkten för leverans av gas. Sådana begäranden ska innehålla åtminstone den information som avses i artikel 13.8b första stycket.

Medlemsstater som tar emot begäran enligt första stycket i denna artikel ska svara den begärande medlemsstaten, och inom 18 timmar informera kommissionen och de krisledare som utsetts enligt artikel 10.1 g och ange om de kan erbjuda gasvolymer på grundval av frivilliga åtgärder. Svaret ska innehålla åtminstone den information som avses i artikel 13.8a. Medlemsstaterna får svara att de inte kan bidra med hjälp av marknadsbaserade åtgärder.

3. När summan av de gasvolymer som följer av erbjudandena enligt artikel 13.1 och 13.2 och erbjudanden enligt denna artikel inte når upp till de volymer som krävs, ska erbjudanden enligt denna artikel automatiskt väljas.

När summan av de gasvolymer som följer av erbjudandena enligt artikel 13.1 och 13.2 och erbjudanden enligt denna artikel överstiger de volymer som krävs, ska erbjudanden enligt denna artikel beaktas vid valet av erbjudanden enligt artikel 13.4, och den begärande medlemsstaten ska, efter samråd med alla berörda medlemsstater, söka efter det mest förmånliga erbjudandet, eller en kombination av erbjudanden bland erbjudandena enligt artikel 13 eller den här artikeln, på

grundval av kostnad, leveranshastighet, tillförlitlighet och diversifiering. Om bidrag enligt den här artikeln väljs av de begärande medlemsstaterna ska begäran enligt artikel 13.1 och 13.2 minskas i motsvarande grad.

Den begärande medlemsstaten ska informera de berörda medlemsstaterna om de volymer som den har valt inom sex timmar efter det att erbjudandet mottogs och minst 24 timmar före den angivna tidpunkten för leverans av gas.

4. Om en indirekt sammanlänkad medlemsstat lämnar ett frivilligt bidrag på grundval av marknadsbaserade åtgärder till den begärande medlemsstaten enligt punkterna 1 och 2 i denna artikel får den skäliga ersättningen inte överstiga rimliga kostnader och får inbegripa de kostnader som avses i artikel 13.8a andra stycket. Det slutliga skäliga ersättningsbeloppet ska omfattas av den mekanism för efterhandskontroll som beskrivs i artikel 13.8c.

5. De systemansvariga för överföringssystem i de berörda medlemsstaterna ska samarbeta och utbyta information med hjälp av det regionala samordningssystemet för gas inrättat av Entso-G enligt artikel 3.6, för att identifiera den tillgängliga sammanlänkningskapaciteten inom sex timmar efter en begäran från en medlemsstat eller kommissionen. Entso-G ska informera kommissionen och de behöriga myndigheterna i de berörda medlemsstaterna.”

Bedömning

Artikeln är ny och inför bestämmelser om hur medlemsstater som är indirekt sammanlänkade via en annan medlemsstat kan begära solidaritet och formerna för detta. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 14 – Informationsutbyte

11. I artikel 14.3 ska första stycket ersättas med följande:

”Efter en kris ska den behöriga myndighet som avses i punkt 1 snarast möjligt och senast sex veckor efter det att krisen är över förse kommissionen med en detaljerad utvärdering av krisen och de genomförda åtgärdernas effektivitet, inklusive en bedömning av krisens ekonomiska konsekvenser, konsekvenserna för elsektorn och biståndet till eller från unionen och dess medlemsstater. I tillämpliga fall ska denna bedömning innehålla en detaljerad beskrivning av de omständigheter som ledde till att den mekanism som avses i artikel 13 aktiverades och de villkor under vilka de saknade gasleveranserna mottogs, inklusive pris och ekonomisk ersättning som betalats och, i tillämpliga fall, skälen till att solidaritetserbjudandena inte godtogs eller att gas inte levererades. Bedömningen ska göras tillgänglig för gruppen för samordning av gasförsörjningen och ska avspeglas i uppdateringarna av de förebyggande åtgärdsplanerna och krisplanerna.”

Bedömning

Artikeln har ändrats genom att bedömning av krisens konsekvenser nu bland annat ska innehålla en detaljerad beskrivning av de omständigheter som ledde till att den mekanism som avses i artikel 13 aktiverades. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 17a

12. I artikel 17a ska följande punkt läggas till:

”2. Den rapport som ska lämnas in av kommissionen senast den 28 februari 2025 ska också inbegripa en allmän bedömning av tillämpningen av artiklarna 6a–6d, 7.1, 7.4 g, 13, 13a, 16.3, 17a, 18a och 20.4 samt bilagorna Ia och Ib. Rapporten ska när så är lämpligt åtföljas av ett lagstiftningsförslag om ändring av denna förordning.”

Bedömning

Artikel 17a har lagts till genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1032 av den 29 juni 2022 om ändring av förordningarna (EU) 2017/1938 och (EG) nr 715/2009 vad gäller gaslagring och handlar om kommissionens rapportering. Ändringen innebär ytterligare uppgifter för kommissionen och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Artikel 19 – Utövande av delegeringen

13. Artikel 19 ska ändras på följande sätt:

a) I punkt 2 ska följande mening införas efter den första meningen:

”Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artikel 8a.2 ska ges till kommissionen för en period på fem år från och med den 4 augusti 2024”.

b) I punkt 3 ska den första meningen ersättas med följande:

”3. Den delegering av befogenhet som avses i artiklarna 3.8, 7.5, 8.5 och artikel 8a.2 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet.”

c) I punkt 6 ska den första meningen ersättas med följande:

”6. En delegerad akt som antas enligt artiklarna 3.8, 7.5, 8.5 eller artikel 8a.2 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på två månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både

Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända.”

Bedömning

Ändringarna i artikel 19 handlar om delegering av befogenhet till kommissionen och kräver ingen genomförandeåtgärd.

Bilaga VI – Mall för den förebyggande åtgärdsplanen

14. Bilaga VI ska ändras på följande sätt:

a) I punkt 5 första stycket a andra stycket ska följande strecksats införas efter andra strecksatsen ”Åtgärder för att diversifiera gasförsörjningsvägarna och försörjningskällorna.”:

”– Åtgärder för att förhindra kapacitetshamstring.”

b) I punkt 11.3 första stycket a andra stycket ska följande strecksats införas efter andra strecksatsen ”Åtgärder för att diversifiera gasförsörjningsvägarna och försörjningskällorna.”:

”– Åtgärder för att förhindra kapacitetshamstring.”

Bedömning

Bilaga VI har ändrats så att den nu omfattar åtgärder för att förhindra kapacitetshamstring. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 85 – Ändringar av förordning (EU) 2019/942

Ändringarna avser Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. Agency for the Cooperation of Energy Regulators (Acer) är byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter inom EU. Den inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (byråförordningen). Acer har sin verksamhet förlagd till Ljubljana i Slovenien och började sin verksamhet officiellt i mars 2011.

Vissa förändringar genomfördes genom förordningen från 2019. Bakgrunden till de förändringarna var att Europeiska kommissionen ansåg att harmoniseringen av den europeiska energimarknaden hade gått för långsamt och att den blivit försenad. Förändringarna som genomfördes innebar bl.a. att fler beslut ska fattas av Acer istället för av tillsynsmyndigheterna i medlemsstaterna. Inom Acer gjordes

också förändringar i beslutsgången genom att vissa uppgifter överflyttades från Acer:s direktör till Acer:s styrelse.[63]

De ändringar som följer av gasmarknadsförordningen handlar främst om att Acer också har att hantera ENNOH.

Artikeln ingår inte i regeringsuppdraget och någon genomförandeåtgärd föreslås därför inte.

Artikel 86 – Ändringar av förordning (EU) 2022/869

Ändringarna avser Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/869 av den 30 maj 2022 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013.

Artikeln ingår inte i regeringsuppdraget och någon genomförandeåtgärd föreslås därför inte.

Artikel 87 – Ändring av beslut (EU) 2017/684

Anmälningsskyldigheterna för mellanstatliga avtal på energiområdet som rör naturgas i enlighet med beslut (EU) 2017/684 ska tolkas så att de inbegriper mellanstatliga avtal om vätgas, inbegripet väteföreningar såsom ammoniak och flytande organiska vätebärare.

Bedömning

Rådet fattade den 5 april 2017 om inrättandet av en mekanism för informationsutbyte om mellanstatliga avtal och icke-bindande instrument mellan medlemsstaterna och tredjeländer på energiområdet. Artikeln anger att beslutet ska tolkas så att anmälningsskyldigheterna för mellanstatliga avtal på energiområdet som rör naturgas även ska omfatta vätgas. Någon genomförandeåtgärd behövs inte.

Artikel 88 – Upphävande

Förordning (EG) nr 715/2009 ska upphöra att gälla. Hänvisningar till den upphävda förordningen ska anses som hänvisningar till den här förordningen och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III till den här förordningen.

[63] Energimarknadsinspektionens rapport *Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter*, Ei R2020:02, 2020

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 31 i förordning (EG) nr 715/2009 och anger att den tidigare gällande förordningen ska upphöra att gälla. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

Artikel 89 – Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Den ska tillämpas från och med den 5 februari 2025.

2. Genom undantag från punkt 1 i denna artikel gäller följande:

a) Artiklarna 11.3 b, 34.6 och 84 ska tillämpas från och med den 1 januari 2025.

b) Avsnitt 5 ska tillämpas från och med den 1 januari 2025, utom artiklarna 42, 43, 44, 52, 53 och 54, som ska tillämpas från och med den 4 augusti 2024.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Bedömning

Artikeln motsvarar artikel 32 i förordning (EG) nr 715/2009 och anger tid för ikraftträdande och vilka artiklar som ska tillämpas från senare tidpunkt. Någon genomförandeåtgärd krävs inte.

BILAGA I

RIKTLINJER

1. Information som ska offentliggöras om den metod som används för att fastställa den reglerade intäkten för den systemansvariga för överföringssystem

Tillsynsmyndigheten eller den systemansvariga för överföringssystemet ska offentliggöra den information som avses i punkterna 1–5 före tariffperioden enligt tillsynsmyndighetens beslut.

Den informationen ska lämnas separat för överföringsverksamhet där den systemansvariga för överföringssystemet ingår i en större kommersiell enhet eller kontrolleras av ett större holdingbolag.

1. Ansvarig enhet som beräknar, fastställer och godkänner metodens olika komponenter.

2. En beskrivning av metoden, inbegripet åtminstone en beskrivning av

a) övergripande metod, till exempel intäktstak, hybrid, självkostnad-plus-vinstpålägg-metoden eller tariffjämförelser,

b) metod för att fastställa den regulatoriska kapitalbasen (Rab), inbegripet

i) metod för att fastställa tillgångarnas ursprungliga (ingående) värde när den relevanta regleringsperioden inleds och när nya tillgångar införlivas i den regulatoriska kapitalbasen,

ii) metod för omvärdering av tillgångar,

iii) redogörelser för utvecklingen av tillgångarnas värde,

iv) behandling av avvecklade tillgångar,

v) avskrivningsmetod som tillämpas på den regulatoriska kapitalbasen, inklusive eventuella ändringar av värdena,

c) metod för att fastställa kapitalkostnaden,

d) metod för att fastställa de totala utgifterna (Totex) eller, i tillämpliga fall, driftsutgifterna (Opex) och kapitalutgifterna (Capex),

e) metod för att fastställa kostnadseffektivitet, i tillämpliga fall,

f) metod som tillämpats för att fastställa inflationen,

g) metod för att fastställa premier och incitament, i tillämpliga fall,

h) kostnader som inte går att kontrollera,

i) tjänster som tillhandahålls inom företagets holdingbolag, i tillämpliga fall.

3. Värdet för de parametrar som används i metoden:

a) Detaljerade värden för de parametrar som utgör en del av kostnaden för eget kapital och skuldkostnaden eller den vägda genomsnittliga kapitalkostnaden, i procent.

b) Avskrivningsperioder, i år, tillämpliga separat på rörledningar och kompressorer.

c) Förändringar av avskrivningstiden eller i den ökade avskrivningstakten som tillämpas på tillgångar.

d) Effektivitetsmål i procent.

e) Inflationsindex.

f) Premier och incitament.

4. Värdet av kostnader och utgifter som används för att fastställa tillåtna eller eftersträvade intäkter i euro och i lokal valuta avseende

a) den regulatoriska kapitalbasen, per tillgångstyp och år fram till dess att den har avskrivits i sin helhet, inklusive

i) den investering som läggs till den regulatoriska kapitalbasen, per tillgångstyp,

ii) avskrivningen per tillgångstyp fram till den fullständiga avskrivningen av tillgångarna,

b) kapitalkostnaden, inklusive kostnaden för eget kapital och skuldkostnaden,

c) driftskostnader,

d) premier och incitament som specificeras separat per post.

5. Ekonomiska indikatorer som ska anges för den systemansvariga för överföringssystemet. Om den systemansvariga för överföringssystemet kontrolleras av ett större holdingbolag eller ingår i ett större företag ska dessa värden anges separat för den systemansvariga för överföringssystemet, inbegripet följande:

a) Rörelseresultat före räntor, skatt och av- och nedskrivningar (Ebitda).

b) Rörelseresultat före räntor och skatt (Ebit).

c) Avkastning på tillgångar I (Roa) = Ebitda/Rab.

d) Avkastning på tillgångar II (Roa) = Ebit/Rab.

e) Avkastning på eget kapital (Roe) = vinst/eget kapital:

i) Avkastning på sysselsatt kapital (Roce).

ii) Bruttosoliditetsgrad.

iii) Nettoskuld/(nettoskuld + eget kapital).

iv) Nettoskuld/Ebitda.

Tillsynsmyndigheten eller den systemansvariga för överföringssystemet ska tillhandahålla en förenklad tariffmodell som inbegriper metodens disaggregerade parametrar och värden och som gör det möjligt att upprepa beräkningen av tillåtna eller eftersträvade intäkter för den systemansvariga för överföringssystemet.

6. De systemansvariga för överföringssystem ska varje dag föra protokoll om aktuellt underhåll och eventuella flödesstörningar och ska på begäran ställa protokollen till tillsynsmyndighetens förfogande. På begäran ska uppgifterna också lämnas till konsumenter som påverkas av störningarna.

2. Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning

2.1. Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för överföringssystem

1. Mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning ska underlätta utvecklingen av konkurrensen och likvidhandel med kapacitet. Mekanismerna ska vara marknadsanpassade, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser. De ska vara flexibla och kunna anpassas till nya marknadsvillkor.

2. Dessa mekanismer och förfaranden ska ta hänsyn till det berörda systemets systemintegritet och till försörjningstryggheten.

3. Dessa mekanismer och förfaranden får varken stå i vägen för nya marknadsaktörer eller skapa orimliga hinder för marknadsinträde. De får inte hindra marknadsaktörerna, inbegripet nya marknadsaktörer och företag med liten marknadsandel, från att konkurrera effektivt med varandra.

4. Dessa mekanismer och förfaranden ska skicka lämpliga ekonomiska signaler för effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten samt underlätta investeringar i ny infrastruktur.

5. Nätanvändarna ska underrättas om vilken typ av omständigheter som kan påverka tillgängligheten när det gäller avtalad kapacitet. Information om avbrott ska återspegla nivån på den information som är tillgänglig för den systemansvariga för överföringssystemet.

6. Om det uppstår svårigheter med att uppfylla avtalsenliga leveransskyldigheter som är relaterade till systemintegritet, ska de systemansvariga för överföringssystem utan dröjsmål underrätta nätanvändarna och försöka finna en icke-diskriminerande lösning.

De systemansvariga för överföringssystem ska rådfråga nätanvändarna om förfaranden innan de genomförs och komma överens om dem med tillsynsmyndigheten.

2.2. Förfaranden för hantering av överbelastning vid avtalsbetingad överbelastning

2.2.1. Allmänna bestämmelser

1. Denna punkt ska tillämpas på sammanlänkningspunkter mellan angränsande inmatnings- och uttagssystem, oavsett om de är fysiska eller virtuella, mellan två eller flera medlemsstater eller inom samma medlemsstat om det tillämpas förfaranden för att reservera kapacitet för användare vid punkterna. Denna punkt får även tillämpas på inmatningspunkter till och uttagspunkter från tredjeländer, i enlighet med den relevanta tillsynsmyndighetens beslut. Uttagspunkter till slutkonsumenter och distributionsnät, inmatningspunkter från LNG-terminaler och produktionsanläggningar, och inmatnings-/uttagspunkter från och till lagringsanläggningar för naturgas omfattas inte av bestämmelserna i denna punkt.

2. På grundval av de uppgifter som de systemansvariga för överföringssystem offentliggör enligt punkt 3 i denna bilaga och som i tillämpliga fall har kontrollerats av tillsynsmyndigheterna, ska Acer offentliggöra en övervakningsrapport om överbelastning vid sammanlänkningspunkter med avseende på produkter för fast kapacitet som sålts under det föregående året, i möjligaste mån med beaktande av kapacitetshandel på andrahandsmarknaden och användningen av frånkopplingsbar kapacitet.

Övervakningsrapporten ska offentliggöras vartannat år. Acer ska offentliggöra ytterligare rapporter på motiverad begäran från kommissionen, dock inte oftare än en gång per år.

3. Ytterligare kapacitet som görs tillgänglig genom tillämpningen av något av de förfaranden för hantering av överbelastning som anges i punkterna 2.2.2–2.2.5 ska erbjudas av de berörda systemansvariga för överföringssystem inom ramen för det ordinarie tilldelningsförfarandet.

2.2.2. Kapacitetsökning genom ett överboknings- och återköpssystem

1. Systemansvariga för överföringssystem ska föreslå och, efter godkännande av tillsynsmyndigheten, införa ett incitamentbaserat överboknings- och återköpssystem för att erbjuda ytterligare fast kapacitet. Före genomförandet ska tillsynsmyndigheten samråda med de angränsande medlemsstaternas tillsynsmyndigheter och beakta deras synpunkter. Ytterligare kapacitet avser den fasta kapacitet som erbjuds utöver den tekniska kapaciteten hos en sammanlänkningspunkt, varvid den tekniska kapaciteten beräknas enligt artikel 6.1.

2. Överboknings- och återköpssystemet ska för de systemansvariga för överföringssystem utgöra ett incitament att tillhandahålla ytterligare kapacitet, med beaktande av de tekniska villkoren – till exempel värmevärdet, temperatur, förväntad förbrukning för det relevanta inmatnings- och uttagssystemet och kapaciteten i angränsande nät. Systemansvariga för överföringssystem ska använda sig av ett dynamiskt tillvägagångssätt vid nyberäkningen av inmatnings- och uttagssystemets tekniska eller ytterligare kapacitet.

3. Överboknings- och återköpssystemet ska vara baserat på en incitamentordning som återspeglar de risker som de systemansvariga för överföringssystem tar när de erbjuder ytterligare kapacitet. Detta system ska vara utformat på ett sådant sätt att intäkter från försäljningen av ytterligare kapacitet och kostnader som uppstår genom återköpssystemet eller åtgärder enligt punkt 6 delas mellan de systemansvariga för överföringssystem och nätanvändarna. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om fördelningen av intäkter och kostnader mellan den systemansvariga för överföringssystemet och nätanvändaren.

4. I syfte att fastställa intäkter för de systemansvariga för överföringssystem ska teknisk kapacitet, och i synnerhet returnerad kapacitet samt, där det är relevant, kapacitet som uppstår vid tillämpningen av ”use-it-or-lose-it”-mekanismer för fast dagen-före-kapacitet och långfristig kapacitet, beaktas för att kunna tilldelas före eventuell ytterligare kapacitet.

5. Vid fastställandet av den ytterligare kapaciteten ska den systemansvariga för överföringssystemet beakta statistiska scenarier för den förväntade mängden fysiskt outnyttjad kapacitet vid en viss tidpunkt vid sammanlänkningspunkter. Den systemansvariga ska också beakta en riskprofil för tillhandahållande av ytterligare kapacitet som inte leder till alltför stora återköpsförpliktelser. Inom ramen för överboknings- och återköpssystemet ska även sannolikheten och kostnaderna för återköp av kapacitet på marknaden uppskattas, och på grundval av detta ska den ytterligare kapacitet som ställs till förfogande bestämmas.

6. Där så är nödvändigt för att upprätthålla systemintegritet ska systemansvariga för överföringssystem tillämpa ett marknadsbaserat återköpsförfarande inom vilket nätanvändare kan erbjuda kapacitet. Nätanvändare ska underrättas om det tillämpliga återköpsförfarandet. Tillämpningen av ett återköpsförfarande påverkar inte tillämpliga krisåtgärder.

7. Systemansvariga för överföringssystem ska innan de tillämpar ett återköpsförfarande kontrollera om alternativa tekniska och kommersiella åtgärder kan upprätthålla systemintegriteten på ett mer kostnadseffektivt sätt.

8. Tillsammans med förslaget om överboknings- och återköpssystemet ska den systemansvariga för överföringssystemet lämna alla relevanta uppgifter, skattningar och modeller till tillsynsmyndigheten så att denna kan bedöma systemet. Den systemansvariga för överföringssystemet ska regelbundet rapportera hur systemet fungerar till tillsynsmyndigheten och ska på begäran lämna alla relevanta uppgifter till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten får begära att den systemansvariga för överföringssystemet ändrar systemet.

2.2.3. ”Use-it-or-lose-it”-mekanismen för fast dagen-före-kapacitet

1. Tillsynsmyndigheter ska kräva att systemansvariga för överföringssystem tillämpar åtminstone de regler som anges i punkt 3 för varje nätanvändare vid sammanlänkningspunkter när det gäller ändring av den ursprungliga nomineringen om det av Acers årliga övervakningsrapport som avses i punkt 2.2.1.2 framgår att efterfrågan har överstigit utbudet, till acceptpriset när det rör sig om auktioner, vid sammanlänkningspunkter i samband med kapacitetstilldelningsförfaranden det år som omfattas av övervakningsrapporten för produkter som skulle användas antingen det året eller under ett av de följande två åren

a) för minst tre produkter för fast kapacitet med en löptid på en månad,

b) för minst två produkter för fast kapacitet med en löptid på ett kvartal,

c) för minst en produkt för fast kapacitet med en löptid på ett år eller mer, eller

d) om ingen produkt för fast kapacitet med en löptid på en månad eller mer har erbjudits under åtminstone sex månader.

2. Om det av Acers årliga övervakningsrapport som avses i punkt 2.2.1.2 framgår att den situation som beskrivs i punkt 1 troligen inte kommer att uppstå på nytt under de påföljande tre åren, exempelvis därför att kapacitet blir tillgänglig genom fysisk utbyggnad av nätet eller uppsägning av långfristiga avtal, får de berörda tillsynsmyndigheterna fatta beslut om att häva ”use-it-or-lose-it”-mekanismen för fast dagen-före-kapacitet.

3. Fast renominering är tillåten upp till 90 % och ned till 10 % av den kapacitet som avtalats av nätanvändaren vid sammanlänkningspunkten. Om nomineringen överstiger 80 % av den avtalade kapaciteten får dock hälften av den icke nominerade volymen renomineras uppåt. Om nomineringen inte överstiger 20 % av den avtalade kapaciteten får hälften av den nominerade volymen renomineras nedåt. Tillämpningen av denna punkt påverkar inte tillämpliga krisåtgärder.

4. Den ursprungliga innehavaren av den avtalade kapaciteten får renominera den inskränkta delen av sin avtalade fasta kapacitet på avbrytbara villkor.

5. Punkt 3 ska inte tillämpas på nätanvändare – personer eller företag och de företag som de kontrollerar i den mening som avses i artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 139/20041 – som innehade mindre än 10 % av den genomsnittliga tekniska kapaciteten under det föregående året vid sammanlänkningspunkten.

6. Vid sammanlänkningspunkter där en ”use-it-or-lose-it”-mekanism för fast dagen-före-kapacitet enligt punkt 3 tillämpas ska tillsynsmyndigheten utvärdera sambandet med överboknings- och återköpssystemet enligt punkt 2.2.2, vilket kan resultera i att tillsynsmyndigheten beslutar att inte tillämpa punkt 2.2.2 vid dessa sammanlänkningspunkter. Ett sådant beslut ska utan dröjsmål anmälas till Acer och till kommissionen.

1 rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) (EUT L 24, 29.1.2004, s. 1).

7. En tillsynsmyndighet får besluta att införa en ”use-it-or-lose-it”-mekanism för fast dagen-före-kapacitet enligt punkt 3 för en sammanlänkningspunkt. Innan tillsynsmyndigheten fattar sitt beslut ska den samråda med tillsynsmyndigheterna i angränsande medlemsstater. När tillsynsmyndigheten fattar sitt beslut ska den ta hänsyn till de yttranden som avges av tillsynsmyndigheter i angränsande medlemsstater.

2.2.4. Returnering av avtalad kapacitet

Systemansvariga för överföringssystem ska godta varje returnering av fast kapacitet som nätanvändaren avtalat vid en sammanlänkningspunkt, med undantag för kapacitetsprodukter med en löptid på en dag och kortare. Nätanvändaren ska behålla de rättigheter och skyldigheter som följer av kapacitetsavtalet fram till det att kapaciteten tilldelas på nytt av den systemansvariga för överföringssystemet och i den utsträckning som kapaciteten inte tilldelas på nytt av den systemansvariga för överföringssystemet. Returnerad kapacitet ska komma i fråga för tilldelning på nytt först efter det att all tillgänglig kapacitet har tilldelats. Den systemansvariga för överföringssystemet ska omedelbart underrätta nätanvändaren om varje tilldelning på nytt av returnerad kapacitet. Tillsynsmyndigheten ska godkänna de närmare villkoren för returnering av kapacitet, särskilt när flera nätanvändare returnerar sin kapacitet.

2.2.5. Långfristig use-it-or-lose-it-mekanism

1. Tillsynsmyndigheterna ska kräva att de systemansvariga för överföringssystem, helt eller delvis, tar tillbaka av en nätanvändare systematiskt underutnyttjad avtalad kapacitet vid en sammanlänkningspunkt om nätanvändaren inte på rimliga villkor har sålt eller erbjudit sin outnyttjade kapacitet och om andra nätanvändare begär fast kapacitet. Avtalad kapacitet anses vara systematiskt underutnyttjad i synnerhet när

a) nätanvändaren i genomsnitt använder mindre än 80 % av sin avtalade kapacitet både från och med den 1 april till och med den 30 september och från och med den 1 oktober till och med den 31 mars där avtalets effektiva löptid uppgår till mer än ett år och inga rimliga skäl för detta kan uppges, eller

b) nätanvändaren systematiskt nominerar nära 100 % av sin avtalade kapacitet och renominerar nedåt i syfte att kringgå de regler som fastställs i punkt 2.2.3.3.

2. Tillämpningen av en ”use-it-or-lose-it”-mekanism för fast dagen-före-kapacitet får inte betraktas som grund för att hindra tillämpningen av punkt 1.

3. Återtagandet av kapacitet ska leda till att nätanvändaren förlorar sin avtalade kapacitet delvis eller fullständigt under en viss period eller under avtalets återstående effektiva löptid. Nätanvändaren ska behålla de rättigheter och skyldigheter som följer av kapacitetsavtalet fram till det att kapaciteten tilldelas på nytt av den systemansvariga för överföringssystemet och i den utsträckning som kapaciteten inte tilldelas på nytt av den systemansvariga för överföringssystemet.

4. Systemansvariga för överföringssystem ska fortlöpande till tillsynsmyndigheterna lämna alla uppgifter som krävs för att övervaka i vilken utsträckning avtalad kapacitet används där avtalets effektiva löptid uppgår till mer än ett år eller omfattar återkommande kvartal som täcker minst två år.

3. Fastställande av de tekniska uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska få effektivt tillträde till naturgassystemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens och de uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter samt tidsplanen för offentliggörandet

3.1. Fastställande av de tekniska uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska få effektivt tillträde till systemet

3.1.1. Form för offentliggörande

1. De systemansvariga för överföringssystem ska tillhandahålla alla uppgifter som avses i punkterna 3.1.2 och 3.3.1–3.3.5 på följande sätt:

a) På en webbplats som är tillgänglig för allmänheten utan kostnad och utan krav på registrering eller annan anmälan hos den systemansvariga för överföringssystemet.

b) Regelbundet/fortlöpande; frekvensen ska anpassas till de ändringar som äger rum och tjänstens varaktighet.

c) På ett användarvänligt sätt.

d) På ett meningsfullt, mätbart, tydligt, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

e) I nedladdningsbart format som systemansvariga för överföringssystem och tillsynsmyndigheterna har kommit överens om – på grundval av ett yttrande om ett harmoniserat format som ska tillhandahållas av Acer – och som möjliggör kvantitativa och jämförande analyser.

f) Med konsekvent användning av enheter, varvid framför allt kWh (med en förbränningsreferenstemperatur på 298,15 K) utgör enheten för energiinnehåll och m3 (vid 273,15 K och 1,01325 bar) volymenhet. Den konstanta omräkningsfaktorn för energiinnehåll ska anges. Utöver ovannämnda format kan även andra enheter användas för offentliggörandet.

g) På medlemsstatens officiella språk och på engelska.

h) Alla uppgifter ska lämnas via en unionsomfattande central plattform som inrättats av Entso för gas på kostnadseffektiva grunder.

2. De systemansvariga för överföringssystem ska tillhandahålla detaljerade uppgifter om faktiska ändringar av alla sådana uppgifter som avses i punkterna 3.1.2 och 3.3.1–3.3.5 vid lämplig tidpunkt så snart de finns tillgängliga för dem.

3.1.2. Innehållet i offentliggörandet

1. De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra åtminstone följande uppgifter om sina system och tjänster:

a) En detaljerad och uttömmande beskrivning av de olika tjänster som erbjuds och de tillhörande avgifter som tas ut för dem.

b) Olika typer av transportavtal som kan ingås för dessa tjänster.

c) Nätföreskrifter och/eller standardvillkor som fastställer samtliga nätanvändares rättigheter och skyldigheter, däribland följande:

i) Harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument.

ii) Om det är relevant för nättillträdet: uppgifter om relevanta parametrar för gaskvalitet för alla relevanta punkter, i enlighet med vad som fastställs i punkt 3.2 i denna bilaga, däribland minst bruttovärmevärdet, Wobbetal och syrehalt samt uppgifter om ansvarsfrågan och nätanvändarnas kostnader för konvertering om gasen inte motsvarar dessa specifikationer.

iii) Om det är relevant för nättillträdet: information om tryckkrav för alla relevanta punkter.

iv) Förfarandet i händelse av avbrott i frånkopplingsbar kapacitet, däribland i tillämpliga fall tidpunkt, omfattning och rangordning av enskilda frånkopplingar, exempelvis proportionellt eller enligt principen ”först in, sist frånkopplad”.

d) De harmoniserade förfarandena för användning av överföringssystemet, inklusive definition av nyckelbegrepp.

e) Villkor för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning samt förfaranden för att motverka hamstring och underlätta återanvändning.

f) De regler för kapacitetshandel på andrahandsmarknaden som gäller gentemot den systemansvariga för överföringssystemet.

g) Regler om balansering och metod för beräkning av avgifter för obalans.

h) I förekommande fall de flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transporttjänsterna och i andra tjänster, samt den flexibilitet som erbjuds utöver detta med tillhörande avgifter.

i) En ingående beskrivning av det naturgassystem som tillhör den systemansvariga för överföringssystemet med uppgift om relevanta sammanlänkningspunkter enligt definitionen i punkt 3.2 i denna bilaga samt namnet på dem som är driftsansvariga för de sammanlänkade systemen eller anläggningarna.

j) Reglerna för anslutning till det naturgassystem som drivs av den systemansvariga för överföringssystemet.

k) Information om krismekanismer, i den mån som det faller inom ansvarsområdet för den systemansvariga för överföringssystemet, exempelvis åtgärder som kan leda till att kundgrupper kopplas bort från nätet, och andra allmänna ansvarsregler som gäller för den systemansvariga för överföringssystemet.

l) Förfaranden som överenskommits av systemansvariga för överföringssystem vid sammanlänkningspunkter och som är av betydelse för nätanvändarnas tillträde till de berörda överföringssystemen och avser nätets driftskompatibilitet, förfaranden för nominering och matchning samt andra förfaranden som fastställer bestämmelser om tilldelning av gasflöden och balansering, inkluderat de metoder som tillämpas.

m) De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra en detaljerad och uttömmande beskrivning av den metod och det förfarande som tillämpas för beräkning av den tekniska kapaciteten, däribland information om de parametrar som använts och viktiga förutsättningar.

3.2. Fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens

1. De relevanta punkterna ska åtminstone omfatta följande punkter:

a) Alla inmatnings- och uttagspunkter till och från ett överföringsnät som drivs av en systemansvarig för överföringssystem, med undantag för uttagspunkter som är anslutna till en enskild slutkund och med undantag för inmatningspunkter som är direkt kopplade till en enskild producents produktionsanläggning som är belägen inom unionen.

b) Alla inmatnings- och uttagspunkter som sammanlänkar balanseringsområden för systemansvariga för överföringssystem.

c) Alla punkter som sammanlänkar ett nät som tillhör en systemansvarig för överföringssystem med en LNG-terminal, fysiska knutpunkter för naturgas, lagrings- och produktionsanläggningar, såvida inte dessa produktionsanläggningar omfattas av undantag enligt punkt a.

d) Alla punkter som sammanlänkar ett nät som tillhör en viss systemansvarig för överföringssystem med sådan infrastruktur som krävs för tillhandahållandet av stödtjänster.

2. Information till enskilda slutkunder och till produktionsanläggningar som inte omfattas av definitionen av relevanta punkter enligt punkt 3.2.1 a ska offentliggöras i samlad form, åtminstone per balanseringsområde. Vid tillämpningen av denna bilaga ska aggregeringen av enskilda slutkunder och av produktionsanläggningar som inte omfattas av definitionen av relevanta punkter enligt punkt 3.2.1 a betraktas som en enda relevant punkt.

3. I de fall då punkter mellan två eller flera överföringsansvariga sköts enbart av de berörda överföringsansvariga, utan någon avtalsenlig eller funktionsmässig

inblandning från systemanvändare, eller då punkter sammanlänkar ett överföringssystem med ett distributionssystem och det inte finns någon avtalsbetingad överbelastning vid dessa punkter, ska systemansvariga för överföringssystem när det gäller dessa punkter undantas från skyldigheten att offentliggöra de krav som förtecknas i punkt 3.3 i denna bilaga. Tillsynsmyndigheten får kräva att de systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra de krav som förtecknas i punkt 3.3 för grupper av eller alla de undantagna punkterna. I dessa fall ska informationen, om den är tillgänglig för den systemansvariga för överföringssystem, offentliggöras i samlad form på lämplig nivå, åtminstone per balanseringsområde. Vid tillämpningen av denna bilaga ska denna aggregering av dessa punkter betraktas som en enda relevant punkt.

3.3. Uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet

1. De systemansvariga för överföringssystem ska för alla relevanta punkter offentliggöra sådana uppgifter som förtecknas i andra stycket a–g för samtliga tjänster och stödtjänster som tillhandahålls, framför allt uppgifter om inblandning, ballastning och konvertering. Dessa uppgifter ska offentliggöras i form av numeriska uppgifter, med tim- eller dagsbaserade perioder – som motsvarar den minsta referensperioden för kapacitetsbokning, nominering och renominering samt den minsta betalningsperiod för vilken avgifterna för obalans beräknas. Om den minsta referensperioden avviker från en daglig period ska de uppgifter som anges i andra stycket a–g också tillgängliggöras för den dagliga perioden.

Följande uppgifter och uppdateringar av dessa ska offentliggöras så snart den systemansvariga har tillgång till dem (”nästan i realtid”):

a) Teknisk kapacitet för flöden i båda riktningar.

b) Total avtalad fast och frånkopplingsbar kapacitet i båda riktningar.

c) Nomineringar och renomineringar i båda riktningar.

d) Tillgänglig fast och frånkopplingsbar kapacitet i båda riktningar.

e) Faktiska fysiska flöden.

f) Planerad och faktisk frånkoppling i frånkopplingsbar kapacitet.

g) Planerade och oplanerade frånkopplingar från fasta tjänster och information om återupprättande av fasta tjänster, till exempel systemunderhåll och trolig

varaktighet för frånkoppling på grund av underhåll; planerade frånkopplingar ska offentliggöras minst 42 dagar i förväg.

h) Förekomst av resultatlösa, rättsligt giltiga förfrågningar om produkter för fast kapacitet med en löptid på en månad eller mer, inklusive antal och volym när det gäller dessa förfrågningar.

i) När det gäller auktioner, uppgifter om var och när högre priser än acceptpriset har uppnåtts för produkter för fast kapacitet med en löptid på en månad eller mer.

j) Uppgifter om var och när det inte har erbjudits någon produkt för fast kapacitet med en löptid på en månad eller mer inom ramen för det ordinarie tilldelningsförfarandet.

k) Total kapacitet som ställts till förfogande genom tillämpning av de förfaranden för hantering av överbelastning som fastställs i punkterna 2.2.2–2.2.5, för vart och ett av dessa förfaranden.

2. De uppgifter som avses i punkt 3.3.1 a, b och d ska offentliggöras åtminstone 24 månader i förväg för alla relevanta punkter.

3. De systemansvariga för överföringssystem ska, för alla relevanta punkter, löpande offentliggöra historiska uppgifter om kraven i punkt 3.3.1 a–g för de senaste fem åren.

4. De systemansvariga för överföringssystem ska dagligen offentliggöra uppmätta värden för bruttovärmevärdet, Wobbetalet, den vätgashalt som blandas in i naturgassystemet, metanhalten and syrehalten vid alla relevanta punkter. Preliminära uppgifter ska offentliggöras senast tre dagar efter respektive gasdygn. De slutgiltiga uppgifterna ska offentliggöras inom tre månader efter utgången av respektive månad.

5. De systemansvariga för överföringssystem ska årligen för alla relevanta punkter offentliggöra tillgänglig kapacitet, bokad och teknisk kapacitet för alla år för vilka kapacitet har avtalats plus ett år och åtminstone för de kommande tio åren. Dessa uppgifter ska uppdateras åtminstone varje månad och oftare om det inkommer nya uppgifter. Offentliggörandet ska återspegla den tidsperiod för vilken kapacitet erbjuds på marknaden.

3.4. Uppgifter som ska offentliggöras om överföringssystemet och tidsplanen för offentliggörandet

1. De systemansvariga för överföringssystem ska se till att den aggregerade kapacitet som erbjuds och avtalas på andrahandsmarknaden, det vill säga som

säljs från en nätanvändare till en annan nätanvändare) – om dessa uppgifter är tillgängliga för den systemansvariga för överföringssystemet – offentliggörs och uppdateras varje dag. Dessa uppgifter ska specificera följande:

a) Sammanlänkningspunkt där kapaciteten säljs.

b) Typ av kapacitet, det vill säga inmatning, uttag, fast, frånkopplingsbar.

c) Kapacitetsnyttjanderättens mängd och varaktighet.

d) Typ av försäljning, till exempel överföring eller tilldelning.

e) Totala antalet transaktioner eller överföringar.

f) Eventuella andra villkor som den systemansvariga för överföringssystemet känner till och som avses i punkt 3.3.

I den mån som sådana uppgifter tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga för överföringssystem undantas från denna bestämmelse.

2. De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra harmoniserade villkor enligt vilka de accepterar kapacitetsöverföringar, till exempel överföringar och tilldelningar. Dessa villkor ska åtminstone inkludera följande:

a) En beskrivning av standardiserade produkter som kan säljas på andrahandsmarknaden.

b) Ledtid för genomförande/godkännande/registrering av transaktioner på andrahandsmarknaden; vid förseningar måste anledningen offentliggöras.

c) Anmälan av säljaren eller den tredje part som avses i punkt 3.4.1 till den systemansvariga för överföringssystem om säljarens och köparens namn och kapacitetsuppgifter i enlighet med punkt 3.4.1.

I den mån som sådana uppgifter tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga för överföringssystem undantas från denna bestämmelse.

3. Varje systemansvarig för överföringssystem ska, när det gäller balanseringen av systemet, senast en månad efter att balansperioden löpt ut, tillhandahålla varje nätanvändare för varje balansperiod volymuppgifter om den specifika preliminära obalansen och om kostnaderna per enskild nätanvändare. Slutgiltiga uppgifter om kunder som mottagit leveranser enligt standardiserade belastningsprofiler kan tillhandahållas upp till 14 månader senare. I den mån som sådana uppgifter tillhandahålls av en tredje part ska systemansvariga för överföringssystem

undantas från denna bestämmelse. När sådana uppgifter tillhandahålls ska kommersiellt känsliga uppgifter behandlas konfidentiellt.

4. När tredje parter erbjuds flexibilitetstjänster utöver toleransnivåerna ska systemansvariga för överföringssystem offentliggöra dagliga prognoser på dagen-före-basis om den maximala flexibilitetsmängden, bokad flexibilitet och den flexibilitet som marknaden förfogar över nästkommande gasdygn. Den systemansvariga för överföringssystemet ska i slutet av varje gasdygn dessutom offentliggöra efterhandsinformation om det aggregerade nyttjandet av varje flexibilitetstjänst. Om tillsynsmyndigheten är övertygad om att sådan information skulle kunna ge utrymme för potentiellt missbruk från nätanvändarnas sida, får den bevilja den systemansvariga för överföringssystemet undantag från denna skyldighet.

5. De systemansvariga för överföringssystem ska offentliggöra, per balanseringsområde, gasmängden i överföringssystemet i början av varje gasdygn och den beräknade naturgasmängden i överföringssystemet i slutet av varje gasdygn. Den beräknade naturgasmängden för slutet av gasdygnet ska uppdateras varje timme under hela gasdygnet. Om avgifter för obalans beräknas varje timme ska den systemansvariga för överföringssystemet offentliggöra gasmängden i överföringssystemet i timbaserade perioder. Alternativt ska systemansvariga för överföringssystem offentliggöra, per balanseringsområde, alla användares aggregerade obalans i början av varje balanseringsperiod och den beräknade kumulerade obalansen för alla användare i slutet av varje gasdygn. Om tillsynsmyndigheten är övertygad om att sådan information skulle kunna ge utrymme för potentiellt missbruk från nätanvändarnas sida, får den bevilja den systemansvariga för överföringssystemet undantag från denna skyldighet.

6. De systemansvariga för överföringssystem ska tillhandahålla användarvänliga verktyg för beräkning av tariffer.

7. De systemansvariga för överföringssystem ska på ett effektivt sätt registrera alla kapacitetsavtal och all annan relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgänglig kapacitet; de relevanta nationella myndigheterna ska ha tillgång till dessa uppgifter under minst fem år, i synnerhet vad gäller enskilda nomineringar och frånkopplingar. De systemansvariga för överföringssystem ska bevara dokumentation om all relevant information som fastställs i punkterna 3.3.4 och 3.3.5 under minst fem år och vid behov ge tillsynsmyndigheterna tillgång till informationen. Båda parterna ska respektera principen om bevarande av affärshemligheter.

8. De systemansvariga för överföringssystem ska minst en gång om året vid en i förväg fastställd tidpunkt offentliggöra alla planerade underhållsperioder som kan

komma att påverka nätanvändarnas rättigheter enligt transportavtalen och i rimlig tid offentliggöra den driftsrelaterade information som är kopplad till detta. Detta innebär att systemansvariga för överföringssystem, så snart som uppgifterna är tillgängliga för dem, utan dröjsmål och diskriminering också ska offentliggöra eventuella ändringar i de planerade underhållsperioderna och meddela oplanerat underhåll. Under underhållsperioderna ska de systemansvariga för överföringssystem regelbundet offentliggöra aktuell information om underhållet, förväntad varaktighet och förväntade effekter.

4. Format och innehåll för offentliggörandet av tekniska uppgifter om nättillträde från operatörer av vätgasnät, uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och tidsplanen för detta

4.1. Format för offentliggörandet av tekniska uppgifter om nättillträde

1. Operatörer av vätgasnät ska tillhandahålla alla de uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska få effektivt tillträde till det nät som avses i punkterna 4.2 och 4.3 på följande sätt:

a) På en webbplats som är tillgänglig för allmänheten utan kostnad och utan krav på registrering eller annan anmälan hos operatören av vätgasnät.

b) Regelbundet/fortlöpande; frekvensen ska anpassas till de ändringar som äger rum och tjänstens varaktighet.

c) På ett användarvänligt sätt.

d) På ett tydligt, mätbart, lättillgängligt och icke-diskriminerande sätt.

e) I nedladdningsbart format som operatörerna av vätgasnät och tillsynsmyndigheterna har kommit överens om – på grundval av ett yttrande om ett harmoniserat format som ska tillhandahållas av Acer – och som möjliggör kvantitativa analyser.

f) Med konsekvent användning av enheter, varvid framför allt kWh utgör enheten för energiinnehåll och m3 volymenhet; den konstanta omräkningsfaktorn för energiinnehåll ska anges; utöver detta kan även andra enheter användas för offentliggörandet.

g) På medlemsstatens officiella språk och på engelska.

h) Alla uppgifter ska lämnas från och med den 1 oktober 2026 via en unionsomfattande central plattform som inrättats av ENNOH på kostnadseffektiva grunder.

2. Operatörer av vätgasnät ska tillhandahålla detaljerade uppgifter om faktiska ändringar av alla sådana uppgifter som avses i punkterna 4.2 och 4.3 vid lämplig tidpunkt så snart de finns tillgängliga för dem.

4.2. Innehåll i offentliggjord teknisk information om nättillträde

1. Operatörer av vätgasnät ska offentliggöra åtminstone följande uppgifter om sina system och tjänster:

a) En detaljerad och uttömmande beskrivning av de olika tjänster som erbjuds och de avgifter som tas ut för dem.

b) Olika typer av transportavtal som kan ingås för dessa tjänster.

c) Nätföreskrifter och/eller standardvillkor som fastställer samtliga nätanvändares rättigheter och skyldigheter, däribland följande:

i) Harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument.

ii) Om det är relevant för nättillträdet: för alla relevanta punkter, uppgifter om relevanta parametrar för vätgaskvalitet och om ansvarsfrågan och nätanvändarnas kostnader för konvertering, om vätgasen inte motsvarar dessa specifikationer.

iii) Om det är relevant för nättillträdet: information om tryckkrav för alla relevanta punkter.

d) De harmoniserade förfarandena för användning av vätgasnätet, inklusive definition av nyckelbegrepp.

e) I förekommande fall de flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transporttjänsterna och i andra tjänster, samt den flexibilitet som erbjuds utöver detta med tillhörande avgifter.

f) En ingående beskrivning av det vätgasnät som tillhör operatören av vätgasnätet med uppgift om relevanta sammanlänkningspunkter enligt definitionen i punkt 2 samt namnet på dem som är driftsansvariga för de sammanlänkade näten eller anläggningarna.

g) Reglerna för anslutning till det nät som drivs av operatören av vätgasnätet.

h) Information om krismekanismer, i den mån som det faller inom ansvarsområdet för operatören av vätgasnätet, exempelvis åtgärder som kan leda till att kundgrupper kopplas bort från nätet, och andra allmänna ansvarsregler som gäller för operatören av vätgasnätet.

i) Förfaranden som överenskommits av operatörer av vätgasnät vid sammanlänkningspunkter och som är av betydelse för nätanvändarnas tillträde till det berörda vätgasnätet och avser nätets driftskompatibilitet.

2. De relevanta punkterna ska åtminstone omfatta följande punkter:

a) Alla inmatnings- och uttagspunkter till och från ett vätgasnät som drivs av en operatör av vätgasnät, med undantag för uttagspunkter som är anslutna till en enskild slutkund och med undantag för inmatningspunkter som är direkt kopplade till en enskild producents produktionsanläggning som är belägen inom unionen.

b) Alla inmatnings- och uttagspunkter som sammanlänkar nät som tillhör operatörer av vätgasnät.

c) Alla punkter som sammanlänkar ett nät som tillhör en operatör av vätgasnät med en LNG-terminal, vätgasterminaler, fysiska knutpunkter för naturgas, lagrings- och produktionsanläggningar, såvida inte dessa produktionsanläggningar omfattas av undantag enligt led a.

d) Alla punkter som sammanlänkar ett nät som tillhör en viss operatör av vätgasnät med sådan infrastruktur som krävs för tillhandahållandet av stödtjänster.

3. Information till enskilda slutkunder och till produktionsanläggningar som inte omfattas av definitionen av relevanta punkter enligt punkt 2 a ska offentliggöras i samlad form och ska betraktas som en enda relevant punkt.

4.3. Uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och tidsplanen för detta

1. Operatörerna av vätgasnät ska för alla relevanta punkter offentliggöra sådana uppgifter som förtecknas i andra stycket a–g för samtliga tjänster i form av numeriska uppgifter, med tim- eller dagsbaserade perioder.

Följande uppgifter och uppdateringar av dessa ska offentliggöras ”nästan i realtid”:

a) Teknisk kapacitet för flöden i båda riktningar.

b) Total avtalad kapacitet i båda riktningar.

c) Nomineringar och renomineringar i båda riktningar.

d) Tillgänglig kapacitet i båda riktningar.

e) Faktiska fysiska flöden.

f) Planerad och faktisk frånkoppling i kapacitet.

g) Planerade och oplanerade frånkopplingar från tjänster; planerade frånkopplingar ska offentliggöras minst 42 dagar i förväg.

2. De uppgifter som avses i punkt 1 a, b och d ska offentliggöras åtminstone 24 månader i förväg för alla relevanta punkter.

3. Operatörerna av vätgasnät ska för alla relevanta punkter löpande offentliggöra historiska uppgifter om kraven i punkt 1 a–f för de senaste fem åren.

4. Operatörerna av vätgasnät ska dagligen offentliggöra uppmätta värden för vätgasens renhet och föroreningar för alla relevanta punkter. Preliminära uppgifter ska offentliggöras senast inom tre dagar. De slutgiltiga uppgifterna ska offentliggöras inom tre månader efter utgången av respektive månad.

5. Ytterligare upplysningar som krävs för genomförandet av punkterna 4.1, 4.2 och 4.3, till exempel närmare upplysningar om format och innehåll för de uppgifter som krävs för att nätanvändarna ska få effektivt nättillträde, uppgifter som ska offentliggöras för alla relevanta punkter och närmare upplysningar om tidsplaner, ska fastställas i en nätföreskrift som fastställs enligt artikel 70.

Bedömning

Bestämmelserna i bilagan kräver ingen genomförandeåtgärd.

7 Författningskommentarer

7.1 Förslag till gasmarknadslag

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om gassystem, operatörer av gassystem och leverans av gas. Lagen innehåller även bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggningar.

Det som sägs i lagen om en transmissionsnätsoperatör gäller även den som har det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i det västsvenska gassystemet.

Bestämmelserna om förgasningsanläggning tillämpas också på anläggning som används för kondensering av gas och för import och lossning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Bestämmelserna kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009.

Paragrafen beskriver lagens tillämpningsområde.

I första stycket anges att lagen innehåller bestämmelser om gassystem, gasleverantörer och operatörer av gassystem samtom certifiering av transmissionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggningar. Certifieringsbestämmelserna fanns tidigare i en egen lag.

I andra stycket anges att bestämmelserna om förgasningsanläggning tillämpas också på anläggning som används för kondensering av gas och för import och lossning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

att lagen innehåller bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggningar. Certifieringsbestämmelserna fanns tidigare i en egen lag.

I tredje stycket anges att bestämmelserna om förgasningsanläggning tillämpas också på anläggningar som används för kondensering av gas och för import och lossning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 5 § andra stycket naturgaslagen.

Av fjärde stycket framgår att bestämmelserna kompletterar den nya gasmarknadsförordningen.

Övervägande finns i avsnitt 5.1.

Definitioner

2 § Med gas avses i denna lag vätgas, naturgas, biogas och andra gaser, i den mån det är tekniskt möjligt att använda dessa gaser i ett gassystem. Med gas avses även flytande (kondenserad) gas som matas in i ett gassystem.

Med gassystem avses gasledning eller ledningssystem, lagringsanläggning, förgasningsanläggning eller vätgasterminal som är ansluten till transmissions- eller distributionsledning och som används i huvudsak för överföring eller lagring av gas. Distributionsledningar som inte är anslutna till en transmissionsledning utgör ett gassystem förutsatt att överföring sker till konsumenter. Gasledningar eller anläggningar som används uteslutande för egen räkning utgör inte ett gassystem.

Paragrafen innehåller definitioner av gas och gassystem.

I första stycket definieras gas som vätgas, naturgas och biogas. Lydelsen är i övrigt samma som i naturgaslagen. Definitionen av gas omfattar vätgas, naturgas och biogas, men även andra gaser som matas in i ett gassystem för dessa gaser. Övriga gaser kan matas in i mindre mängd som komplement. Lagen avser inte att reglera system som enbart eller till övervägande del hanterar gaser såsom propan, butan, gasol, syngas eller koldioxid.

Genom definitionen i andra stycket begränsas lagens tillämpningsområde till att omfatta gassystem som är anslutet till ett system för transmission samt distributionsledningar som inte är anslutna till ett transmissionssystem om de överför till konsumenter. Gassystem som används uteslutande för egen räkning omfattas inte av lagens tillämpningsområde.

Övervägande finns i avsnitt 5.1.

3 § Med biogas avses i denna lag gasformiga bränslen som framställs av biomassa.

Paragrafen innehåller en definition av biogas motsvarande den i artikel 2 punkten 28 i förnybartdirektivet.

4 § Med biometan avses i denna lag biogas som uppgraderats till en sådan kvalitet som krävs för inmatning på ett transmissions- eller distributionsnät för metan.

Paragrafen innehåller en definition av biometan som motsvarar den i 3 § i förordning (2022:225) om statligt stöd till produktion av viss biogas.

5 § Med koldioxidsnål gas avses i denna lag gasformiga bränslen i återvunna kolbaserade bränslen enligt definitionen i artikel 2.35 i direktiv (EU) 2018/2001, koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från koldioxidsnål vätgas, vilka uppfyller tröskelvärdet för minskning av växthusgasutsläppen på 70 procent jämfört med den fossila motsvarighet för förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung som anges i den metod som antagits enligt artikel 29a.3 i direktiv (EU) 2018/2001.

Paragrafen innehåller en definition av koldioxidsnål gas.

6 § Med förnybar gas avses i denna lag biogas, biometan och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung enligt definitionen i artikel 2.36 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

Paragrafen innehåller en definition av förnybar gas.

7 § Med tredje land avses i denna lag länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-området).

Paragrafen innehåller en definition av tredje land.

8 § Med gasledning avses i denna lag rörledning, mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation och kompressorstation som används för överföring av gas.

Paragrafen innehåller en definition av gasledning som delvis motsvarar den i 1 kap. 3 § naturgaslagen.

9 § Med lagringsanläggning avses i denna lag en anläggning för lagring av gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Anläggning för lagring av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning eller som behövs för att innehavaren ska kunna fullgöra sina uppgifter utgör inte en lagringsanläggning.

En anläggning för lagring av vätgas som består i enkelt reproducerbara lagringstankar utgör inte en lagringsansläggning.

Paragrafen innehåller en definition av lagringsanläggningar.

Paragrafens första stycke innehåller en definition av lagringsanläggning och motsvarar delvis 1 kap. 4 § naturgaslagen.

Paragrafens andra stycke innehåller ett undantag för anläggningar för lagring av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning eller som behövs för att innehavaren ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Paragrafens tredje stycke innehåller ett undantag för anläggningar av vätgas som består i enkelt reproducerbara lagringstankar. Bestämmelserna i lagen som rör lagringsanläggningar för vätgas träffar därmed större lagringsanläggningar, särskilt sådana under jord.

Övervägande finns i avsnitt 5.2.

10 § Med förgasningsanläggning avses i denna lag en anläggning för förgasning av kondenserad gas, om anläggningen är ansluten till en gasledning.

Anläggning för förgasning eller kondensering av gas som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning utgör inte en förgasningsanläggning.

Paragrafens första stycke innehåller en definition av förgasningsanläggning och motsvarar delvis 1 kap. 5 § naturgaslagen.

Paragrafens tredje stycke innehåller ett undantag för anläggningar som ingår som en integrerad del av en produktionsanläggning.

11 § Med vätgasterminal avses i denna lag en anläggning för lossning och omvandling av flytande väte eller av flytande ammoniak till gasformig vätgas för inmatning i gassystem.

Paragrafen innehåller en definition av vätgasterminal.

12 § Med överföring av gas avses i denna lag överföring av gas för annans räkning genom transmissionsledningar eller distributionsledningar.

Paragrafen innehåller en definition av överföring och motsvarar delvis 1 kap. 6 § naturgaslagen.

13 § Med transmission avses i denna lag överföring av gas för annans räkning i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av gas.

Paragrafen innehåller en definition av transmission och motsvarar delvis 1 kap. 6 a § naturgaslagen. Transmission begränsas genom bestämmelsen till att omfatta överföring för annans räkning.

Övervägande finns i avsnitt 5.2.

14 § Med distribution avses i denna lag överföring av gas för annans räkning genom lokala eller regionala rörledningsnät.

Paragrafen innehåller en definition av distribution och motsvarar delvis 1 kap. 6 b § naturgaslagen. Distribution begränsas genom bestämmelsen till att omfatta överföring för annans räkning.

15 § Med gasleverantör avses i denna lag den som yrkesmässigt levererar gas.

Paragrafen innehåller en definition av gasleverantör och saknar motsvarighet i naturgaslagen.

16 § Med gasföretag avses i denna lag företag som överför eller bedriver handel med gas samt innehavare av lagringsanläggningar, förgasningsanläggningar och vätgasterminaler.

Paragrafen innehåller en definition av gasföretag och motsvarar delvis 1 kap. 7 § naturgaslagen.

17 § Med transmissionsnätsoperatör avses i denna lag den som bedriver transmission av gas.

Paragrafen innehåller en definition av transmissionsnätsoperatör och motsvarar delvis 1 kap. 7 a § naturgaslagen.

18 § Med transmissionsnätsoperatör för vätgas avses i denna lag den som bedriver transmission av vätgas.

Paragrafen innehåller en definition av transmissionsnätsoperatör av vätgas.

19 § Med distributionsnätsoperatör avses i denna lag den som bedriver distribution av gas.

Paragrafen innehåller en definition av distributionsnätsoperatör.

20 § Med distributionsnätsoperatör för vätgas avses i denna lag den som bedriver distribution av vätgas.

Paragrafen innehåller en definition av distributionsnätsoperatör av vätgas.

21 § Med innehavare av lagringsanläggning avses i denna lag varje fysisk eller juridisk person som bedriver lagringsverksamhet avseende gas och som ansvarar för driften av en lagringsanläggning för gas.

Paragrafen innehåller en definition av innehavare av lagringsanläggning.

22 § Med gasanvändare avses i denna lag den som enligt avtal med gasföretag tar ut gas från gassystem i en eller flera uttagspunkter.

Paragrafen innehåller en definition av gasanvändare.

23 § Med konsument avses i denna lag en fysisk person till vilken gas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Paragrafen innehåller en definition av konsument och motsvarar 1 kap. 8 § naturgaslagen.

24 § Med marknadsaktör avses i denna lag en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar gas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för gas.

Paragrafen innehåller en definition av marknadsaktör. Med en marknadsaktör avses i gasmarknadsdirektivet, artikel 2 punkten 65, en fysisk eller juridisk person som köper, säljer eller producerar gas eller som utför lagringstjänster, inbegripet genom att lägga handelsorder på en eller flera marknader för gas, däribland balansmarknader. Definitionen i gasmarknadslagen föreslås bli lika med undantag för balansmarknader. Dessa ingår i marknader för gas och behöver inte nämnas särskilt.

Övervägande finns i avsnitt 5.2.

25 § Med intäktsram avses i denna lag de samlade intäkter som ett gasföretag högst får uppbära från gasverksamhet under en tillsynsperiod.

Med gasverksamhet avses i första stycket överföring och lagring av gas eller att ge tillträde till en förgasningsanläggning.

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 1 kap. 8 a § naturgaslagen.

I första stycket definieras intäktsram.

I andra stycket definieras gasverksamhet.

26 § Med små företag avses i denna lag företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning inte överstiger 10 miljoner euro per år.

Med medelstora företag avses i denna lag företag som sysselsätter färre än 250 anställda och vars omsättning inte överstiger 50 miljoner euro per år.

Paragrafens första stycke innehåller en definition av små företag. Definitionen är densamma som i 1 kap. 4 § ellagen.

Paragrafens andra stycke innehåller en definition av medelstora företag.

27 § Med energieffektivitet avses i denna lag kvoten mellan resultatet i form av prestanda, tjänster, varor eller energi och insatsen av energi.

Paragrafen innehåller en definition av energieffektivitet.

28 § Med förbättrad energieffektivitet avses i denna lag en ökning av energieffektiviteten som ett resultat av tekniska, beteendemässiga eller ekonomiska förändringar.

Paragrafen innehåller en definition av förbättrad energieffektivitet.

29 § Med uttagspunkt avses den punkt där en gasanvändare, enligt avtal med innehavaren av gasledning, tar ut gas för förbrukning.

Paragrafen innehåller en definition av uttagspunkt.

30 § Med sammanlänkning för vätgas avses ett vätgasnät som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters vätgasnät eller ett vätgasnät mellan en medlemsstat och ett tredjeland fram till medlemsstaternas territorium eller den medlemsstatens territorialvatten.

Paragrafen innehåller en definition av sammanlänkning för vätgas.

Ansvarig myndighet

31 § Den myndighet som regeringen bestämmer är tillsynsmyndighet enligt denna lag.

Tillsynsmyndigheten prövar frågor om koncession enligt 2 kap. Regeringen ska dock pröva

1. ett ärende som avser en utlandsförbindelse, om inte något annat anges, och

2. ett ärende om att bevilja koncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen.

Tillsynsmyndigheten ska även pröva frågor om certifiering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Tillsynsmyndigheten ska också utföra certifieringsmyndighetens uppgifter enligt förordning (EU) 2024/1789.

Paragrafens första stycket motsvarar i sak 1 kap. 9 § naturgaslagen och anger att regeringen ska utse en tillsynsmyndighet enligt denna lag.

Andra stycket anger att tillsynsmyndigheten ska pröva frågor om koncession. Genom bestämmelsen införs en ny ordning för prövning av koncession genom vilken tillsynsmyndigheten pekas ut som första instans. Ärenden som rör utlandsförbindelser och ärenden i vilka regeringen ska beslut om expropriation beslutas av regeringen som första och enda instans. Genom bestämmelsen införs samma ordning för prövning och överklagande gällande transmissionsledningar för el, naturgas och vätgas. Bestämmelsen syftar att tillsammans med bestämmelser om koncession genomföra gasmarknadsdirektivets bestämmelser i artikel 8 om tillståndsförfarandet. Tillsynsmyndighetens beslut kan överprövas och den i gasmarknadsdirektivet föreskrivna tidsfristen för tillståndsförfarandet om två år kan hållas.

Tredje stycket anger att tillsynsmyndigheten ska pröva frågor om certifiering och utföra certifieringsmyndighetens uppgifter enligt förordning (EU) 2024/1789.

Övervägande finns i avsnitt 5.3.

2 kap. Koncession

Allmänt om koncession

1 § En gasledning för transmission får inte byggas eller användas utan tillstånd (koncession).

Åtgärder för att bereda plats för en transmissionsgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Paragrafens första stycke och andra stycket motsvarar 2 kap. 1 § naturgaslagen, men med ett förtydligande om att kravet på koncession endast omfattar transmissionsgasledning. Förtydligandet överensstämmer med gällande praxis.

Övervägande finns i avsnitt 5.3.

2 § En lagringsanläggning som ansluts till en transmissionsgasledning får inte byggas eller användas utan koncession.

Åtgärder för att bereda plats för en lagringsanläggning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Paragrafens första stycke och andra stycket motsvarar 2 kap. 2 § naturgaslagen, men med förtydligandet att kravet på koncession endast gäller lagringsanläggning som ansluts till en transmissionsledning. Förtydligandet överensstämmer med gällande praxis.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

3 § En förgasningsanläggning som ansluts till en transmissionsgasledning får inte byggas eller användas utan koncession.

Åtgärder för att bereda plats för en förgasningsanläggning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Paragrafens första stycke och andra stycket första punkten motsvarar 2 kap. 3 § naturgaslagen, men med ett förtydligande om att kravet på koncession endast omfattar förgasningsanläggningar som ansluts till en tranmissionsledning. Förtydligandet överensstämmer med gällande praxis.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

4 § Koncession krävs inte för en gasledning, förgasningsanläggning eller lagringsanläggning som är belägen efter en mät- och reglerstation.

Koncession krävs inte för ombyggnad av en mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation eller uppförande av en ny sådan station i anslutning till en befintlig station.

Koncession krävs inte för att utföra åtgärder enbart för att avgöra var och hur en transmissionsgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön när en transmissionsgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning ska anläggas och vara i drift.

Paragrafens första stycke motsvarar 2 kap. 1 § 2 stycket naturgaslagen.

Andra stycket motsvarar delvis 3 § naturgasförordningen, men har utökats med ytterligare ett undantag. Det kan finnas behov av att komplettera en mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation med en ny sådan station för att förändra funktionen hos stationen, t.ex. för att öka kapaciteteten eller underlätta anslutning av biogas, exempelvis genom att möjliggöra ett omvänt gasflöde. En förutsättning är att den nya stationen placeras i anslutning till befintliga stationer och utgör en driftteknisk anpassning inom ramen för befintlig verksamhet. En ny station placeras normalt sett inom samma stationsområde. Ett krav på att stationsområdet inte påverkas i sin fysiska utsträckning är dock svårt att tillämpa och kan leda till tolkningsproblem. Även om den nya stationen har en egen funktion och dess process inte är direkt kopplad till befintlig station bör den undantas från koncessionsplikt. För att inte hamna i tolkningsfrågor huruvida den nya stationen anläggs inom befintligt koncessionerat stationsområde är det tillräckligt att den anläggs i anslutning till en befintlig station. Begreppet i anslutning till ska inte tolkas restriktivt eftersom syftet med bestämmelsen är att möjliggöra anslutning av förnybar gas samt korta ledtiderna för sådan anslutning.

I tredje stycket finns ett tillägg om koncession inte krävs för att utföra åtgärder enbart för att avgöra var och hur transmissionsgasledningen, anläggningen eller förgasningsanläggningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Det förtydligas att åtgärder som sker enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön får vidtas utan nätkoncession. Det krävs exempelvis inte koncession för att den som avser att bygga en ledning ska få ta ned träd för att det ska gå att ta sig till en plats för att göra en markundersökning.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession i fråga om vissa slag av gasledningar eller vissa slag av åtgärder med gasledningar.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 1 § 3 stycket naturgaslagen.

6 § Tillsynsmyndigheten ska i det enskilda fallet, efter ansökan av den som avser att bygga eller som använder en transmissionsgasledning, lämna ett bindande besked om huruvida ledningen omfattas av undantag från koncession enligt 4 § eller omfattas av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 1 a § naturgaslagen, men med den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, som är utpekad prövningsmyndighet enligt 1 kap. 31 §, som ska lämna bindande besked.

7 § Om koncession beviljats för en transmissionsgasledning, en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning, får förbud inte meddelas med stöd av miljöbalken mot att bygga och använda ledningen eller anläggningen.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § naturgaslagen.

Förutsättningar för meddelande av koncession

8 § Koncession får meddelas endast om ledningen eller anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 5 § naturgaslagen.

9 § Vid prövning av en koncession ska en ledning eller anläggning anses vara lämplig från allmän synpunkt om ledningen eller anläggningen

1. behövs för

a) att uppfylla skyldigheter enligt denna lag eller krav som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

b) en säker, tillräcklig och energieffektiv gasförsörjning

c) ökad kapacitet i ledningen eller anläggningen som bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam, eller

d) att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse, och

2. ledningen eller anläggningen har en ändamålsenlig placering i gassystemet och en ändamålsenlig teknisk utformning.

Paragrafen är ny och anger när en anläggning som kräver koncession ska anses vara lämplig från allmän synpunkt.

I första stycket anges kriterier för bedömningen av om ledningen eller anläggningen behövs. Denna bedömning ska göras som ett första led inom ramen för bedömningen av ledningens eller anläggningens lämplighet.

Enligt 1 a) kan en ledning anses vara lämplig om den behövs för att uppfylla skyldigheter enligt gasmarknadslagen eller krav som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Punkten avser t.ex. ledningar som behövs för att uppfylla skyldigheten att ansluta andra gasanläggningar. Förstärkningar som är nödvändiga för att anslutningen ska kunna genomföras men som avser övriga delar av nätet omfattas inte. Sådana förstärkningar prövas i stället enligt punkterna 1 b) eller c).

Enligt 1 b) kan en ledning anses vara lämplig om den behövs för en säker och tillräcklig gasförsörjning. Begreppet tillräcklig innebär att ledningen ska vara tillräcklig för både existerande och förväntade framtida behov. En utredning om förväntade framtida behov ska bygga på välgrundade antaganden. Kravet på vad en utredning ska innehålla får dock anpassas till det enskilda fallet och ska vara rimligt i relation till den osäkerhet om framtiden som elektrifieringen, utbyggnaden av vätgasnät eller naturgas-/biogasnät innebär. När förstärkningar krävs för att tillgodose efterfrågan på gas på grund av t.ex. utvecklingen i en region eller stad ska utredningen genom prognoser eller något annat ge stöd för ett rimligt antagande om framtida överföringsbehov. Det krävs inte att ansökningar om anslutning faktiskt har lämnats in. Utredning av behovet av ökad kapacitet kan också, särskilt i fråga om transmissionsnätet, baseras på scenarier om nationellt behov av gas i kombination med antaganden om utvecklingen i berörda områden. Det krävs inte att behovet framgår av en nätutvecklingsplan eller, för transmissionsnätets del, en investeringsplan. En sådan plan kan dock utgöra ett bra underlag för att bedöma behovet. Tillsynsmyndigheten ska även ta ställning till om ledningen eller anläggningen är energieffektiv. Det innebär att sökanden måste visa att ledningen eller anläggningen i sig är energieffektiv och bidrar till energieffektivitet i energisystemet.

Av 1 c) framgår att en ledning också kan anses vara lämplig från allmän synpunkt om ökad nätkapacitet bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam. Ledningar som inte behövs av de skäl som anges i punkterna 1 a) och b) kan alltså ändå anses vara lämpliga om den samhällsekonomiska nyttan med ökad nätkapacitet överväger nackdelarna.

Av 1 d) följer att en ledning som inte uppfyller något av kriterierna i första punkten 1 a)–c) ändå kan anses vara lämplig under förutsättning att den behövs för att tillgodose ett annat angeläget allmänt intresse. Punkten förväntas tillämpas i få fall eftersom de flesta situationer kommer att täckas av de övriga punkterna.

I första stycket 2 anges att ledningen eller anläggningen har en ändamålsenlig placering i gassystemet och en ändamålsenlig teknisk utformning.

Ledningen eller anläggningen ska vara placerad och tekniskt utformad på ett funktionellt sätt utifrån det behov som utgör ändamålet med ledningen enligt första punkten. Detta medför att ledningens placering i gassystemet inte ska väljas på ett sätt som medför orimligt stora kostnader. Om det finns alternativ som kan fylla samma funktion, bör det inte anses ändamålsenligt att välja ett onödigt kostsamt alternativ. Alternativ som inte kan fylla avsedd funktion kan inte anses lämpliga.

Enligt andra stycket ska en anläggning som är lämplig från allmän synpunkt enligt kriterierna i första stycket ändå inte anses vara det, om det finns synnerliga skäl som talar emot det. Det skulle kunna vara frågor som rör exempelvis den nationella säkerheten.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

10 § Koncession får inte strida mot en detaljplan eller mot områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 6 § naturgaslagen.

11 § Vid prövning av frågor om meddelande av koncession ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om koncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns

en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

Paragrafens första och andra stycke motsvarar 2 kap. 7 § naturgaslagen.

Tredje stycket är nytt och motsvarar nuvarande 2 kap. 17 § i ellagen, tidigare 2 kap. 8 a §, och reglerar tillämpningen av miljöbalken vid prövning av frågor om beviljande av koncession. Paragrafens tredje stycke syftar till att undvika dubbelprövning i förhållande till en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Tredje stycket första meningen innebär att frågor som har prövats i en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken inte behöver prövas på nytt i ärendet om koncession. Det kan t.ex. avse påverkan på naturvärden till följd av en ledningsdragning. Andra meningen innebär att det inte behöver upprättas en miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet, om den miljökonsekvensbeskrivning som finns i ärendet eller målet om tillstånd enligt miljöbalken redan beskriver effekterna av ledningsdragningen.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

12 § En koncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva den verksamhet som avses med koncessionen. Det ska särskilt beaktas om sökanden kan antas ha vilja och förmåga att dels utöva den verksamhet som avses med koncessionen, dels utöva verksamheten enligt de föreskrifter och villkor som kommer att gälla för verksamheten.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 8 § naturgaslagen.

13 § Om sökanden redan har bedömts vara lämplig ur allmän synpunkt att utöva transmissionsnätsverksamhet för vätgas efter prövning i samband med certifiering enligt 5 kap. 4 § andra stycket ska inte någon prövning enligt 12 § göras i samband med ansökan om koncession för sådan operatör.

Paragrafen innehåller en bestämmelse som innebär att tillsynsmyndigheten i ett ärende om koncession inte behöver pröva huruvida sökanden är lämplig ur allmän synpunkt när det gäller en aktör som blivit certifierad som transmissionsnätsoperatör för vätgas. För en transmissionsnätsoperatör för vätgas sker prövningen om denne är lämplig ur allmän synpunkt i samband med certifieringen som transmissionsnätsoperatör för vätgas enligt 5 kap. 4 § andra stycket. För en transmissionsnätsoperatör för vätgas som inte är certifierad till följd av något undantag från kravet på certifiering enligt bestämmelser i 5 kap. gäller i stället att prövningen om operatören är lämplig ur allmän synpunkt görs inom ramen för koncessionsansökan.

Koncessionsvillkor

14 § En koncession för en gasledning ska ange rörledningens huvudsakliga sträckning.

En koncession för en gasledning, en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt. Den ska också förenas med de villkor för ledningens eller anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller som behövs för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Det får anges som villkor för en koncession att ledningen eller anläggningen ska vara färdigställd inom en viss tid. Om det finns särskilda skäl, får tillsynsmyndigheten, eller om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen regeringen, förlänga den angivna tiden. Ansökan om förlängning ska göras före utgången av den angivna tiden.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 9 § naturgaslagen. Begreppet naturgas har ersatts med begreppet gas för att bestämmelsen ska omfatta andra gaser såsom biogas och vätgas. Tredje stycket har ändrats utifrån att det är tillsynsmyndigheten som beviljar koncession, om det inte är en fråga om en utlandsförbindelse eller rör ärenden som innefattar expropriation.

15 § En koncession får för sin giltighet göras beroende av att den som innehar koncessionen ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort den berörda ledningen eller anläggningen och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig, får tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om säkerhetens beskaffenhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ärenden enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen och förvaras av länsstyrelsen i det län där verksamheten bedrivs.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 10 § naturgaslagen, men har ändrats i enlighet med den prövningsordning som införts i lagen.

Koncessionens giltighetstid

16 § En koncession gäller tills vidare. En koncession får begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl.

Paragrafen är delvis ny innehåller en bestämmelse om att en koncession ska gälla tills vidare. Giltighetstiden för koncession för gas ändras till att motsvara 2 kap. 21 § ellagen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att giltighetstiden får begränsas om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

Förlängning av giltighetstiden

17 § En tidsbegränsad koncessions giltighetstid får på ansökan av koncessionshavaren förlängas med femton år i taget. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas. Det får även beslutas att nätkoncessionen ska gälla tills vidare, om sökanden begär det.

Vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Ansökan om förlängning av giltighetstiden ska göras senast två år före koncessionstidens utgång. Koncessionen gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen prövar frågor om förlängning.

Paragrafens första stycke är delvis nytt och anger att en tidsbegränsad giltighetstid får förlängas med 15 år i taget. Om sökanden begär det eller om det finns särskilda skäl får tillsynsmyndigheten besluta om kortare giltighetstid för förlängningen. Tillsynsmyndigheten har också möjlighet att, på samma sätt som gäller enligt 2 kap. 22 § andra stycket ellagen, besluta att koncessionen ska gälla tills vidare.

Andra stycket anger att vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 22 § tredje stycket ellagen.

Tredje stycket anger att en ansökan om förlängningen ska göras senast två år före koncessionstidens utgång samt att koncessionen fortsätter att gälla under tiden som prövningen av ärendet pågår. Bestämmelsen har ändrats på så sätt att bör har ersatts med ska.

Fjärde stycket anger att tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om utlandsförbindelse eller ärenden som kräver beslut om expropriation, regeringen ska pröva frågor om förlängning.

Övervägande finns i avsnitt 5.4.

Överlåtelse av koncession

18 § En koncession får inte överlåtas utan tillstånd.

Frågor om tillstånd prövas av tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen. Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av koncession ska 12 § tillämpas.

Frågor om tillstånd prövas av tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ärenden enligt 1 kap. 31 § andra stycket, regeringen. Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av koncession ska 12 § tillämpas.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 13 § naturgaslagen. Den myndighet som beslutat om tillstånd ska pröva frågan om överlåtelse. I de fall frågan om koncession har avgjorts av regeringen, ska regeringen också pröva frågan om överlåtelse.

Återkallelse av koncession

19 § En koncession för en gasledning, en förgasningsanläggning eller en lagringsanläggning som inte är en sådan anläggning som avses i andra stycket får återkallas helt eller delvis

1. om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift.

En koncession för en underjordisk lagringsanläggning som inte är del av en anläggning för flytande naturgas får återkallas om förutsättningarna i artikel 15.11 i Europaparlamentets och rådets förordning Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 (omarbetning) är uppfyllda.

Frågor om återkallelse av koncession prövas av tillsynsmyndigheten eller, i fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen.

Paragrafens första stycke motsvarar 2 kap. 14 § naturgaslagen, men har ändrats till att omfatta gas och inte endast naturgas.

I andra stycket finns en hänvisning till aktuell bestämmelse i gasmarknadsförordningen.

Tredje stycket motsvarar delvis 2 kap. 14 § tredje stycket naturgaslagen. Den myndighet som beslutat om tillstånd ska pröva frågan om överlåtelse. I de fall frågan om koncession har avgjorts av regeringen, ska regeringen också pröva frågan om överlåtelse.

Återställning

20 § Om en koncession upphör att gälla, är den som senast haft koncessionen skyldig att ta bort den berörda ledningen eller anläggningen samt vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

I samband med att koncessionen upphör att gälla ska tillsynsmyndigheten eller, om det är fråga om ett ärende enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen, regeringen fastställa koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket.

Om den som senast haft koncessionen inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får tillsynsmyndigheten förelägga denne vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna ska vidtas på dennes bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den tidigare koncessionshavarens bekostnad får verkställas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 15 § naturgaslagen. Andra stycket har ändrats utifrån att det är tillsynsmyndigheten som beviljar koncession, om det inte är en fråga om ärenden enligt 1 kap. 31 § andra stycket andra meningen.

21 § Om en ledning eller anläggning har byggts utan koncession där sådan behövs, får tillsynsmyndigheten förelägga ledningens eller anläggningens innehavare att ta bort denna samt att vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

Om innehavaren inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får tillsynsmyndigheten förelägga innehavaren vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad får verkställas.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 16 § naturgaslagen.

22 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för återställning, får tillsynsmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningen ska utföras så att minsta skada och intrång vållas. Byggnader får uppföras eller vägar byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller om tillsynsmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om åtgärden är oundgängligen nödvändig för att återställningen ska kunna utföras.

Om återställningen orsakar skada eller intrång, ska ersättning för detta lämnas. Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av denna ligger.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 17 § naturgaslagen.

Tillträde till mark för undersökning

23 § Tillsynsmyndigheten får, om det finns skäl för det, besluta att den som avser att ansöka om koncession eller att bygga en ledning med stöd av en beviljad koncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Tillsynsmyndigheten får förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 57 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 89 f.) och ger tillsynsmyndigheten rätt att besluta om att sökanden i ett koncessionsärende får tillträde till annans mark för att genomföra undersökningsarbeten.

24 § En undersökning enligt 23 § ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt.

Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 58 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 90 f.).

25 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärder enligt 23 § ska kunna genomföras.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 59 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 90 f.).

26 § Om en undersökning enligt 23 § orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 60 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 90 f.).

27 § Tillsynsmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning enlig 23 § ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 61 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 91 f.).

28 § Tillsynsmyndigheten får besluta att en undersökning enligt 23 § får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen

1. **har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller**

2. **är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.**

Paragrafen motsvarar 2 kap. 62 § ellagen (se prop. 2020/21:188 s. 91 f.).

Gasledning inom område för trafikled

29 § Innehavaren av en gasledning som har byggts inom området för en befintlig allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana eller spårväg eller kanal eller annan sådan vattentrafikled (trafikled) är skyldig att, om trafikleden ska ändras, vidta och bekosta de åtgärder med gasledningen som behövs för att ändringen ska kunna genomföras.

Om åtgärden vidtas med en gasledning där denna korsar en trafikled, ska dock den som förvaltar trafikleden ersätta innehavaren av ledningen för kostnaden för åtgärden.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 18 § naturgaslagen, men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas.

30 § Om en gasledning som har byggts inom området för en befintlig trafikled medför ökade kostnader för trafikledens underhåll, ska innehavaren av ledningen ersätta dessa ökade kostnader.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 19 § naturgaslagen, men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas.

31 § Om arbete på en gasledning, som har byggts inom området för någon annan trafikled än allmän väg, kan inverka på trafiksäkerheten eller om arbetet

medför större ingrepp i trafikleden, ska det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom dennes försorg. Innehavaren av ledningen ska svara för kostnaden för arbetet.

Om en gasledning blivit skadad och dröjsmål med reparationen skulle orsaka avsevärd olägenhet, får ledningsinnehavaren påbörja reparationen även om skadan inte hunnit anmälas till trafikledens förvaltare.

Ledningsinnehavaren ska dock snarast underrätta trafikledens förvaltare om det påbörjade arbetet.

I fråga om arbete med gasledning inom område för allmän väg gäller 44 § väglagen.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 20 § naturgaslagen, men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas.

3 kap. Skyldigheter för innehavare av gassystem

Särskilt om transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer

1 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt gassystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer svarar också för att deras gassystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring.

Transmissionsnätsoperatörer och distributionsnätsoperatörer ska samarbeta med varandra så att marknadsaktörerna som är anslutna till operatörernas nät kan delta på slutkunds-, grossist- och balansmarknaderna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad samarbetet enligt andra stycket ska innehålla och hur det ska utformas.

Bestämmelsens första stycke motsvarar i sak 3 kap. 1 § i naturgaslagen men omfattar samtliga gasslag enligt denna lag och inte enbart naturgas. Paragrafens andra stycke genomför artiklarna 39.3 och 44.7 i gasmarknadsdirektivet. Tredje stycket innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om vad samarbetet mellan transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörerna ska innehålla och hur det ska utformas. Överväganden finns i avsnitt 5.22.

Särskilt om företag som innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning

2 § Den som innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ansvarar för driften av anläggningen och för att den är säker, tillförlitlig och effektiv.

Bestämmelsen motsvarar 4 kap. 1 § naturgaslagen.

Särskilt om lagring av gas

3 § En transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör och en innehavare av lagringsanläggning är skyldig att på skäliga villkor lagra gas för annans räkning.

Skyldighet att lagra gas föreligger inte om anläggningen eller ledningen saknar kapacitet för den begärda lagringen eller om det annars finns särskilda skäl.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 5 § naturgaslagen men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas.

4 § En operatör av en förgasningsanläggning eller en vätgasterminal är skyldig att på skäliga villkor mata in gas som innehas av annan.

Skyldighet att mata in gas föreligger inte om anläggningen eller terminalen saknar kapacitet för den begärda inmatningen eller om det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelsen motsvarar i sak 4 kap. 6 § naturgaslagen, men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas. Skyldigheten att mata in gas som innehas av annan har också utökats i paragrafen till att också omfatta, utöver en operatör av en förgasningsanläggning, en operatör av vätgasterminal.

Anslutning till gasledning

5 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäliga villkor ansluta en annan gasledning, en lagringsanläggning, en förgasningsanläggning eller en produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas, om innehavaren av den andra ledningen eller anläggningen begär det. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig gasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten och ändring av tiden för överföringen.

Vid en begäran om anslutning till natur- eller biogassystem ska produktionsanläggning för biometan ha företräde framför andra produktionsanläggningar.

Bestämmelsen reglerar den grundläggande skyldigheten för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer att ansluta anläggningar. Den motsvarar i sak 3 kap. 5 § naturgaslagen men omfattar förutom naturgas även andra gasslag enligt lagen. Paragrafen omfattar även anslutning av produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas och genomför i den delen artikel 41 och 45 i gasmarknadsdirektivet.

I första stycket anges att villkoren för anslutning ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Detta motsvarar 6 kap. 1 § första stycket naturgaslagen och ska ses mot bakgrund av bland annat artikel 31.1 i gasmarknadsdirektivet. Det förtydligas också att anslutningsskyldigheten gäller om den som innehar en anläggning som ska anslutas begär det (jfr 4 kap. 1 § ellagen). Ett bemyndigande att meddela föreskrifter om utformningen av avgifter och övriga villkor för anslutning finns i 10 §. Övervägandena i denna del finns i avsnitt 5.8.

I andra stycket anges att en begäran om anslutning av en produktionsanläggning för biometan ska ha företräde framför andra produktionsanläggningar. Bestämmelsen har sin bakgrund i artiklarna 41.1 och 45 i gasmarknadsdirektivet som ger medlemsstaterna möjlighet att ge sådana anläggningar anslutningsföreträde. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Vägrad anslutning eller vägrat tillträde

6 § Anslutning får endast vägras om gasledningen, till vilken anslutning begärs, saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.

En transmissionsnätsoperatör får endast vägra anslutning av en produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas om det finns driftsmässiga eller säkerhetsmässiga begränsningar i transmissionsnätet.

Paragrafens första stycke motsvarar i sak 3 kap. 5 § andra stycket naturgaslagen med den skillnaden att den omfattar alla gasslag enligt lagen och inte enbart naturgas. Ett tillkommande särskilt skäl att vägra anslutning kan vara att transmissions- eller distributionssystemet för naturgas, eller relevanta delar av det, ska avvecklas. Tillsynsmyndigheten ska ha kännedom om den aktuella avvecklingen och skälet för att vägra anslutningen ska motiveras av operatören. Överväganden finns i avsnitt 5.6.

Enligt andra stycket får en transmissionsnätsoperatör vägra anslutning av en produktionsanläggning för förnybar gas och koldioxidsnål gas endast om det finns driftsmässiga eller säkerhetsmässiga begränsningar i transmissionsnätet. Bestämmelsen har sin grund i artiklarna 38 och 41.2 i gasmarknadsdirektivet och artikel 20 i förordning (EU) 2024/1789. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Uppgifter om avgifter och villkor för anslutning

7 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska

1. i samband med att en anslutning begärs lämna skriftlig information om avgiften och övriga villkor för anslutningen inom skälig tid,

2. på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig information om de villkor som i fråga om anslutning för inmatning av gas gäller för gasens kvalitet, lukt eller tryck,

3. offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning och de villkor som avses i 2, och

4. avseende anslutning till gasledning som inte är en vätgasledning offentliggöra avgifter som tillämpas för anslutning av anläggningar som levererar gas från förnybara energikällor.

Bestämmelsens *punkt 1–3* motsvarar 6 kap. 1 a § naturgaslagen men har ändrats till att omfatta gas enligt denna lag och inte endast naturgas. *Punkt 4* genomför artikel 10.2 i gasmarknadsdirektivet och övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Särskilt om anslutning av produktionsanläggningar för biometan

8 § En anslutning av en produktionsanläggning för biometan ska genomföras inom skälig tid från det att operatören har tagit emot en beställning om anslutning utifrån lämnad offert. Tiden för genomförandet av anslutningen får vara längre än två år endast om det finns särskilda skäl.

Paragrafen genomför artikel 41.3 i gasmarknadsdirektivet samt artiklarna 15 och 16 i direktiv (EU) 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. Sådana särskilda skäl som innebär att en anslutning får genomföras efter mer än två år kan vara att tillståndsförfaranden drar ut på tiden eller andra omständigheter som den anslutningsskyldige inte kan råda över. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Standardiserade rutiner för anslutning

9 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ska ha standardiserade rutiner för anslutning av produktionsanläggningar för förnybar gas och koldioxidsnål gas till sina nät. De standardiserade rutinerna, som ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar, ska offentliggöras och vara godkända av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas.

Transmissionsnätsoperatörer ska dessutom ha standardiserade rutiner och avgifter och övriga villkor för anslutning av lagringsanläggningar, förgasningsanläggningar, vätgasterminaler och industrier till sina nät. De

standardiserade rutinerna med avgifter och villkor, som ska säkerställa icke-diskriminerande anslutningar, ska offentliggöras och vara godkända av tillsynsmyndigheten innan de börjar tillämpas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om standardiserade rutiner enligt första och andra stycket.

Paragrafens första stycke genomför artiklarna 41 och 45 i gasmarknadsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.8. Andra stycket genomför artikel 42 i gasmarknadsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7. I tredje stycket finns ett bemyndigande till regeringen eller tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om standardiserade rutiner enligt första och andra stycket.

Avgifter för anslutning

10 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter och övriga villkor för anslutning ska utformas.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, innehåller ett bemyndigande till regeringen eller tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om hur avgiften och övriga villkor för anslutning ska utformas. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter meddelas bland annat om vad som avses med att villkor för anslutning ska vara skäliga.

Skyldighet att överföra gas

11 § En transmissionsnäts- och en distributionsnätsoperatör ska överföra gas på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäliga villkor.

Paragrafens motsvarar i sak 3 kap. 6 § och 6 kap. 2 § naturgaslagen men omfattar förutom naturgas även andra gasslag enligt lagen.

Avgifter för överföring

12 § Villkoren för överföring av gas ska utformas så att den avgift en kund betalar för överföringen till sin anslutningspunkt innefattar avgift för överföringen i samtliga rörledningar som överföringen sker genom.

Avgifterna ska utformas på ett sätt som är förenligt med ett effektivt nyttjande av gasledningarna och en effektiv produktion och användning av gas.

Paragrafens första stycke överensstämmer i sak med 6 kap. 3 § andra stycket naturgaslagen.

Andra stycket följer av krav i artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet (EU) 2023/1791.

13 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur avgifter för överföring av gas ska utformas.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, innehåller ett normgivningsbemyndigande som ansluter till 11 §.

Uppgifter om villkor för överföring, lagring och tillträde

14 § Den som bedriver överföring av gas eller innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning ska

1. utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om avgifter och övriga villkor för överföring, lagring respektive tillträde till anläggningen, och

2. offentliggöra sådana uppgifter.

Paragrafen överensstämmer i sak med 6 kap. 4 § första stycket naturgaslagen.

15 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om offentliggörande av sådana villkor som avses i 14 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med 6 kap. 4 § andra stycket naturgaslagen.

Förhandsprövning av villkor

16 § Den som bedriver överföring av gas eller innehar en lagringsanläggning eller en förgasningsanläggning får inte ingå avtal om sådan anslutning som avses i 5 § eller om överföring, lagring eller tillträde till en förgasningsanläggning förrän de metoder som ska användas för att utforma avtalsvillkoren har prövats av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska dock inte pröva metoderna för att utforma avgifter för överföring, lagring eller tillträde till en förgasningsanläggning.

Paragrafen överensstämmer i sak med 6 kap. 1 b § första stycket första meningen och 5 § första stycket första meningen naturgaslagen.

17 § Tillsynsmyndigheten ska godkänna de metoder som ska prövas enligt 16 §, om metoderna kan antas leda till att villkoren i avtalen blir objektiva och icke-diskriminerande.

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner en metod, ska myndigheten ange i beslutet hur villkoren i stället ska utformas.

Beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

Paragrafens första och andra stycke samt tredje stycket andra meningen överensstämmer med 6 kap. 1 b § första stycket andra meningen, andra och tredje styckena samt med 5 § första stycket andra meningen, andra och tredje styckena naturgaslagen.

Tredje stycket första meningen överensstämmer i sak med 6 kap. 23 § naturgaslagen när det gäller den aktuella typen av beslut.

18 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet i 16 § i fråga om naturgasledningar eller ledningsnät som används för överföring av naturgas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet.

Paragrafen överensstämmer med 6 kap. 22 § i naturgaslagen.

Mätning och rapportering av överförd gas

19 § Den som bedriver överföring av gas är skyldig att utföra mätning av överförd gas och rapportera resultatet av dessa mätningar.

Rapportering av mätresultat enligt första stycket ska ske till den systembalansansvarige, till andra berörda företag som bedriver överföring, gasanvändare, balansansvariga och leverantörer av gas. På begäran ska rapportering också ske till ett företag som gasanvändaren har utsett.

En gasanvändare får inte debiteras någon avgift för att dennes uppgifter lämnas ut. Om rapportering sker till ett företag som gasanvändaren har utsett enligt andra stycket ska en eventuell avgift för rapporteringen som den som bedriver överföring av gas tar ut av företaget som mottar rapportering motsvara kostnaden för att tillhandahålla uppgifterna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om mätning och rapportering av överförd gas enligt denna paragraf.

Paragrafen motsvarar i sak 3 kap. 7 och 7 a § naturgaslagen. Förarbetena till bestämmelserna återfinns i prop. 2010/11:70. Ytterligare föreskrifter om mätning och rapportering av överförd gas finns i Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar, EIFS 2014:8. Av 2 kap. 1 § i nämnda

myndighetsföreskrifter framgår att mätning av överförd gas ska avse inmatningspunkt, gränspunkt, lagerpunkt och uttagspunkt. Mätning behöver inte ske i uttagspunkt hos spiskund. För dessa uttagspunkter får ett uppskattat mätvärde användas.

I tredje stycket har ett tydliggörande gjorts i enlighet med krav i artikel 22 i gasmarknadsdirektivet. En gasanvändare får inte debiteras någon avgift för att dennes mätuppgifter lämnas ut. Därutöver slås i paragrafen fast vad som gäller för en eventuell avgift som den som överför gas tar ut, då denne tillhandahåller gasanvändarens mätuppgifter till ett företag som gasanvändaren har utsett. En sådan avgift ska vara skälig och spegla de kostnader som den rapporteringsskyldige har för att tillhandahålla de aktuella uppgifterna.

Övervägande finns i avsnitt 5.25.

Anskaffande av energi för drift av gasledningar utom vätgasledningar

20 § En transmissionsnätsoperatör för gas utom vätgas ska på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt anskaffa den gas som behövs för att bedriva överföring av gas.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § naturgaslagen, men omfattar nu uttryckligen gas utom vätgas.

Avtal med gasanvändare

21 § Ett avtal mellan en gasanvändare och en transmissionsnäts- eller distributionsnätsoperatör ska innehålla uppgifter om

1. företagets namn, adress, telefonnummer, e-postadress och webbplats,

2. företagets åtagande gentemot gasanvändaren,

3. när avtalet träffas,

4. var gasanvändaren kan finna information om företagets priser och övriga villkor,

5. villkoren för fakturering och betalning,

6. villkoren för uppsägning av avtalet,

7. villkoren för ersättning om företaget inte uppfyller sitt åtagande enligt avtalet, och

8. hur företaget på sin webbplats samt på begäran på annat sätt tillhandahåller den ytterligare kundrelaterade information som anges i 25 §.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 14 § naturgaslagen, men har utökats till att omfatta samtliga gasanvändare. Syftet med att låta bestämmelsen omfatta samtliga gasanvändare är att förbättra skyddet för mindre företag. Något krav om särskilt avtalsinnehåll finns inte i gasmarknadsdirektivet när det gäller operatörer, men när det gäller leverantörer. Den information som ska finnas i avtalet är av grundläggande karaktär och innebär inte någon förändring av branschpraxis.

Fakturering och debitering vid överföring av gas

22 § Transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla gasanvändaren fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

Om en transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör tillämpar ett system med förskottsbetalning för konsumenter, ska detta vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen.

Första stycket motsvarar 7 kap. 13 § naturgaslagen, men gäller i detta kapitel endast transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer.

Andra stycket motsvarar 8 kap. 15 § naturgaslagen, men gäller i detta kapitel transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer.

Motsvarande bestämmelser för gasleverantörer finns i 9 kap.

23 § Debitering av gasanvändare ska avse uppmätta mängder, om transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör har tillgång till mätvärden. Om operatören inte har tillgång till uppmätta mätvärden får debiteringen avse uppskattad förbrukning. Information om uppmätt förbrukning ska vara tillgänglig för gasanvändaren på operatörens webbplats.

Första stycket gäller inte för kunder med uttagspunkt som uteslutande använder gas för hushållsändamål.

Paragrafen är ny och handlar om operatörers debitering av överföringsavgifter.

Enligt första stycket ska debitering omfatta uppmätta mängder om mätvärden finns att tillgå. Om inte så är fallet får debitering avse uppskattad förbrukning.

Andra stycket innebär att första stycket inte är tillämpligt på kunder som uteslutande använder gas för hushållsändamål. Med detta avses så kallade spiskunder, företrädesvis i Stockholms gasnät, men även i Göteborgs- och Malmöområdet.

24 § Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal och kunna erbjudas i elektronisk form.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 15 § tredje och fjärde styckena i naturgaslagen som gäller gasleverantörer. Samma ska gälla för operatörer.

Innehåll i faktura

25 § En transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörs faktura till en gasanvändare ska vara tydlig och innehålla information om

1. operatörens namn, adress, webbplats samt kontaktuppgifter inklusive telefonnummer och e-postadress till kundtjänst

2. vilket belopp som ska betalas och förfallodag,

3. uppmätt förbrukning eller, vid avsaknad av mätvärden, beräknade mängder,

4. anläggningsnummer, samt

5. avgiftens beteckning.

Paragrafen är ny och innehåller krav på vad fakturor från transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör ska innehålla. Kraven omfattar uppgifter av grundläggande karaktär och avser att förtydliga 7 kap. 15 § naturgaslagen som anger att en naturgasleverantörs faktura ska vara tydlig och att den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella gaspriser som fakturan grundas på.

26 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om operatörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för operatören att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, innehåller ett bemyndigande.

27 § Distributionsnätsoperatörer som överför gas till konsumenter ska på sina webbplatser lämna tydlig information om

1. konsumentens rättigheter,

2. hur konsumenten ska gå till väga för att lämna klagomål,

3. vilka organ konsumenten kan vända sig till för information eller tvistlösning, och

4. oberoende användarrådgivning, där konsumenterna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.

Informationen ska på konsumentens begäran lämnas på annat sätt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 18 § första och andra stycket naturgaslagen. Bestämmelsen har begränsats till att omfatta distributionsnätsoperatörer, eftersom transmissionsnätsoperatörer inte överför till konsumenter.

28 § Distributionsnätsoperatörer ska på fakturor till konsumenter, eller i samband med fakturering, antingen lämna den information som följer av 27 § eller hänvisa till att informationen finns på operatörens webbplats och på begäran kan tillhandahållas på annat sätt.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 18 § tredje stycket naturgaslagen, men har ändrats till att inte omfatta transmissionsnätsoperatörer.

29 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om den information som ska lämnas enligt 27 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, innehåller ett bemyndigande.

30 § Tranmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer ska ha fastställda rutiner för hanteringen av klagomål från gasanvändare.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 20 § naturgaslagen, men gäller samtliga kunder och inte endast konsumenter. Bestämmelsen i detta kapitel omfattar nätoperatörer. Motsvarande bestämmelse för gasleverantörer finns i 9 kap. 24 §.

Offentliggörande av information

31 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör eller innehavare av en lagrings- eller förgasningsanläggning att offentliggöra information som har betydelse för gasmarknadens funktion.

Paragrafen överensstämmer med 3 kap. 12 § och 4 kap. 10 § naturgaslagen.

Nätutvecklingsplaner

32 § En transmissionsnätsoperatör ska ta fram en tioårig nätutvecklingsplan för sin verksamhet. Nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vartannat år och ges in till tillsynsmyndigheten.

Vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan enligt första stycket ska en transmissionsnätsoperatör samverka med berörda infrastrukturoperatörer. En transmissionsnätsoperatör för vätgas ska vid utarbetandet särskilt samverka med transmissionsnätsföretag för el och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En infrastrukturoperatör, ett transmissionsnätsföretag för el och ett distributionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Paragrafen är ny. Första stycket anger att en transmissionsnätsoperatör ska vara skyldig att ta fram en tioårig nätutvecklingsplan över sin verksamhet. En nätutvecklingsplan som en transmissionsnätsoperatör upprättar ska, i förekommande fall, också innehålla uppgifter om naturgasinfrastruktur som kommer att avvecklas. Nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vartannat år och ges in till tillsynsmyndigheten.

I andra stycket finns en generell bestämmelse om samverkan med berörda infrastrukturoperatörer. Transmissionsnätsoperatören ska vara skyldig att samverka vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan. Sådan samverkan ska ske med exempelvis operatörer av förgasningsanläggningar, innehavare av lagringsanläggningar, distributionsnätsoperatörer för vätgas och annan gas, distributionsnätsföretag för el, operatörer av vätgasterminaler och fjärrvärmeföretag. I andra stycket finns också en särskild bestämmelse för en transmissionsnätsoperatör för vätgas. Denne ska, vid framtagandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen enligt första stycket, vara skyldig att särskilt samverka med transmissionsnätsföretag för el och distributionsnätsföretag för el. Samverkan ska avse samordning av gemensamma infrastrukturkrav, såsom placeringen av elektrolysanläggningar och den berörda transmissionsinfrastrukturen. En infrastrukturoperatör, ett transmissionsnätsföretag för el och ett distributionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all, för nätutvecklingsplanen, relevant information med transmissionsnätsoperatören vid transmissionsnätsoperatörens arbete med att ta fram en nätutvecklingsplanen.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

33 § En distributionsnätsoperatör för vätgas ska ta fram en tioårig nätutvecklingsplan för sin verksamhet. Nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras minst vart fjärde år och ges in till tillsynsmyndigheten.

Vid utarbetandet av en nätutvecklingsplan enligt första stycket ska distributionsnätsoperatören för vätgas samverka med berörda infrastrukturoperatörer. Distributionsnätsoperatören för vätgas ska vid utarbetandet särskilt samverka med distributionsnätsoperatörer för annan gas och distributionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. En infrastrukturoperatör, en distributionsnätsoperatör för annan gas och ett distributionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Paragrafen är ny och innehåller ett krav på distributionsnätsoperatörer för vätgas, i likhet med det krav som ställs på transmissionsnätsoperatörer i 32 §, att utarbeta en tioårig nätutvecklingsplan. I första stycket anges, förutom kravet på att utarbeta den tioåriga nätutvecklingsplanen, också ett krav på att nätutvecklingsplanen ska uppdateras och offentliggöras vart fjärde år. Nätutvecklingsplanen ska ges in till tillsynsmyndigheten.

Av andra stycket framgår att en distributionsnätsoperatör för vätgas ska samverka med berörda infrastrukturoperatörer vid utarbetandet av den tioåriga nätutvecklingsplanen. Berörda infrastrukturoperatörer är exempelvis distributionsnätsoperatör för annan gas och distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Av andra stycket framgår också att distributionsnätsoperatören för vätgas särskilt ska samverka med distributionsnätsoperatörer för annan gas och distributionsnätsföretag för el. Samverkan ska avse samordning av gemensamma infrastrukturkrav för att säkerställa en effektiv integrering av energisystemet. Distributionsnätsoperatören för vätgas bör ta största möjliga hänsyn till de synpunkter som framkommer vid samverkan. Den med distributionsnätsoperatören för vätgas samverkande parten har enligt andra stycket en skyldighet att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören som denne behöver för att upprätta nätutvecklingsplanen.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om hur

nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad de ska innehålla och hur de ska offentliggöras.

Nationella nätutvecklingsplaner

34 § En nätutvecklingsplan enligt 32 § första stycket ska normalt också gälla som nationell nätutvecklingsplan utom i det fall som anges i 35 §.

Paragrafen är ny och behandlar skyldigheten att utarbeta en nationell nätutvecklingsplan. En nätutvecklingsplan enligt 32 § första stycket ska normalt också gälla som nationell nätutvecklingsplan, utom i det fall som anges i 35 §. Transmissionsnätsoperatörens nätutvecklingsplan som utarbetats enligt 32 § blir också gällande som nationell nätutvecklingsplan för aktuellt gasslag om transmissionsnätsoperatören är *ensam* transmissionsnätsoperatör för gasslaget (vätgas eller gas utom vätgas) i Sverige.

35 § Om det finns flera transmissionsnätsoperatörer för ett och samma gasslag ska dessa operatörer samarbeta för att ta fram en gemensam nationell nätutvecklingsplan för aktuellt gasslag.

För transmissionsnätsoperatörer för vätgas gäller att dessa vid utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska samverka med transmissionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav. Transmissionsnätsföretag för el ska vara skyldig att tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatörerna.

Den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska bygga på varje transmissionsnätsoperatörs nätutvecklingsplan framtagen enligt 32 § första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur den nationella nätutvecklingsplanen enligt första stycket ska tas fram, vad den ska innehålla och hur den ska offentliggöras.

Paragrafen är ny och reglerar framtagandet av en nationell nätutvecklingsplan för ett visst gasslag om det att finns flera transmissionsnätoperatörer verksamma inom det aktuella gasslaget i Sverige. I första stycket anges att operatörerna ska samarbeta för att ta fram en gemensam nationell nätutvecklingsplan för aktuellt gasslag.

I andra stycket anges att transmissionsnätsoperatörer för vätgas ska samverka med transmissionsnätsföretag för el för att samordna gemensamma infrastrukturkrav vid utarbetandet av den nationella nätutvecklingsplanen. Transmissionsnätsföretaget för el ska enligt andra stycket vara skyldig att

tillhandahålla och utbyta all relevant information med transmissionsnätsoperatörerna som de behöver för att kunna ta fram en gemensam nationell nätutvecklingsplan för vätgas.

Av tredje stycket framgår att den nationella nätutvecklingsplanen som ska utarbetas gemensamt enligt första stycket ska bygga på varje transmissionsnätsoperatörs nätutvecklingsplan framtagen enligt 32 § första stycket.

I fjärde stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om hur den nationella nätutvecklingsplaner enligt första stycket ska tas fram, vad den ska innehålla och hur den ska offentliggöras.

36 § Transmissionsnätsoperatörerna ska gemensamt ge in den nationella nätutvecklingsplanen enligt 35 § till tillsynsmyndigheten.

Paragrafen är ny och anger att en gemensamt utarbetad nationell nätutvecklingsplan enligt 35 § ska ges in gemensamt till tillsynsmyndigheten av transmissionsnätsoperatörerna som utarbetat planen.

Nätavvecklingsplaner för gas utom vätgas

37 § En distributionsnätsoperatör ska vart fjärde år utarbeta en tioårig plan (nätavvecklingsplan) över den infrastruktur för gas utom vätgas som operatören avser att avveckla. Nätavvecklingsplanen ska lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Distributionsnätsoperatörer verksamma inom samma regionala område kan välja att utarbeta en gemensam nätavvecklingsplan.

En nätavvecklingsplan enligt första och andra stycket ska utarbetas i nära samarbete med distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören i arbetet med framtagandet av nätavvecklingsplanen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om distributionsnätsoperatörers skyldigheter enligt första och andra stycket.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om s.k. nätavvecklingsplaner. Paragrafen innebär ett svenskt genomförande av artikel 57 i gasmarknadsdirektivet. Nätavvecklingsplaner ska redovisa efterfrågeminskning

av naturgas som kräver avveckling av distributionssystem för naturgas eller delar av sådana system.

En distributionsnätsoperatör som har infrastruktur för naturgasnät ska enligt första stycket utarbeta en tioårig nätavvecklingsplan. Avvecklingsplanen ska redovisa infrastruktur för naturgasnät som operatören avser att avveckla. Detta ska göras vart fjärde år. Nätavvecklingsplanen ska ges in till tillsynsmyndigheten. En transmissionsnätsoperatör som har infrastruktur för naturgasnät som ska avvecklas har inte motsvarande skyldighet att upprätta en särskild avvecklingsplan. Istället redovisar transmissionsnätsoperatören planerade nätavvecklingsåtgärder inom ramen för den tioåriga nätutvecklingsplanen som transmissionsnätsoperatören är skyldig att ta fram enligt 32 §.

I andra stycket möjliggörs för distributionsnätsoperatörer inom samma regionala område att i stället för att göra egna nätavvecklingsplaner, gå samman och göra en gemensam avvecklingsplan över naturgasinfrastruktur som ska avvecklas. Det regionala området behöver nödvändigtvis inte begränsas till län, utan kan utgöra ett annat lämpligt geografiskt område inom vilket en gemensam avvecklingsplan ger samordningsfördelar framför att utarbeta flera separata avvecklingsplaner.

Av tredje stycket framgår att en distributionsnätsoperatör som utarbetar en avvecklingsplan ska göra det i nära samarbete med berörda distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag. Syftet med samverkan är bland annat att säkerställa en effektiv integrering av energisystemet. Ett exempel är att samarbete vid utarbetandet av avvecklingsplaner kan underlätta övergången till mer energi- och kostnadseffektiva lösningar för uppvärmning och kylning av byggnader. Distributionsnätsoperatörer för vätgas, distributionsnätsföretag för el, fjärrvärmeföretag och fjärrkyleföretag ska vara skyldiga att tillhandahålla och utbyta all relevant information med distributionsnätsoperatören som behövs i dennes arbete med att ta fram nätavvecklingsplanen för naturgasinfrastruktur.

I fjärde stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om distributionsnätsoperatörers skyldigheter enligt första och andra stycket.

Energieffektivitet först

38 § Vid beslut om nätplanering och nätutveckling, och vid beslut om investeringar som beloppsmässigt överstiger ett värde som motsvarar 100 000 000 euro ska en innehavare av gassystem tillämpa principen om energieffektivitet först så som den definieras i artikel 2.18 i förordning (EU) 2018/1999.

Ett beslut enligt första stycket ska föregås av en kostnads-nyttoanalys.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad en kostnads-nyttoanalys enligt andra stycket ska innehålla samt hur den ska utföras och redovisas.

Paragrafen är ny och genomför vissa krav i artikel 27 i det omarbetade energieffektiviseringsdirektivet, direktiv (EU) 2023/1791, närmare bestämt första och andra meningen i artikel 27.2.

I det omarbetade energieffektiviseringsdirektivet fastställs bland annat EU:s mål för energieffektivitet till år 2030. I det omarbetade energieffektiviseringsdirektivet etableras även principen ”energieffektivitet först” som en rättslig princip för EU:s energipolitik. Principen har tidigare endast varit vägledande.

Paragrafen innehåller bestämmelser som ställer krav på innehavare av gassystem att i vissa fall tillämpa principen om energieffektivitet först.

Av första stycket framgår att innehavare av gassystem är skyldiga att tillämpa principen om energieffektivitet först i samband med sina beslut om nätplanering och nätutveckling samt vid investeringsbeslut som överstiger ett belopp som motsvarar 100 000 000 euro.

I andra stycket ställs det ett krav på att utföra en kostnads-nyttoanalys före sådana beslut som framgår av första stycket.

I tredje stycket ges regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten en möjlighet att meddela föreskrifter om vad en sådan kostnads-nyttoanalys som anges i andra stycket ska innehålla och hur den ska utföras och redovisas.

Överväganden finns i avsnitt 5.40.

39 § En innehavare av gassystem ska analysera möjliga åtgärder för att skapa förbättrad energieffektivitet i sina gasledningar. Analyskravet infaller första gången då en gasledning varit i drift i tio år.

De åtgärder som vidtas för att skapa förbättrad energieffektivitet i gasledningar ska, tillsammans med förväntade energibesparingar till följd av åtgärderna, rapporteras till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. vad en analys av åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska innehålla,

2. hur rapportering av åtgärder för förbättrad energieffektivitet och de energibesparingar som väntas till följd av åtgärderna ska utföras, och

3. hur ofta rapportering av resultat av analys gällande åtgärder för förbättrad energieffektivitet ska ske.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen genomför artikel 27.3 andra och tredje meningen i det omarbetade energieffektiviseringsdirektivet.

Första stycket innebär att en innehavare av gassystem ska analysera möjliga åtgärder för förbättrad energieffektivitet i sina gasledningar. Analyskravet infaller första gången då en gasledning varit i drift i tio år.

Genom paragrafens andra stycke införs en skyldighet för innehavare av gassystem att rapportera åtgärder som vidtas för att förbättra energieffektivitet. I rapporten ska även energibesparingar som väntas till följd av åtgärderna redovisas. Rapporteringen ska göras till tillsynsmyndigheten.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om analys av åtgärder för förbättrad energieffektivitet och rapportering av åtgärder för förbättrad effektivitet samt energibesparingar som väntas till följd av dessa åtgärder.

Överväganden finns i avsnitt 5.40.

Tillträde för tredje part till vätgassystem

40 § Om en vätgasoperatör får en begäran om tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning från tredje part ska vätgasoperatören förhandla om tillträde med den som gjort begäran. Skyldigheten att förhandla innebär att vätgasföretaget ska försöka komma överens om ett tillträde med den som begärt det.

Paragrafen är ny och behandlar frågan om förhandlat tillträde. Förhandlat tillträde till vätgassystem ska tillämpas i Sverige tills en ordning med reglerat tillträde införs.

Då en vätgasoperatör får en begäran om tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning från tredje part ska vätgasoperatören vara skyldig att förhandla om tillträde med den som begär tillträde. En skyldighet för vätgasoperatören att förhandla med någon som begär tillträde till operatörens infrastruktur medför att vätgasoperatören inte slentrianmässigt kan säga nej till en begäran om tillträde. Utgångspunkten för en förhandling är att vardera parten på ett tydligt sätt förmedlar sin uppfattning om förutsättningarna för tillträdet. Under

en förhandling får en vätgasoperatör tillfälle att göra ett ordentligt övervägande av en begäran om tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning och analysera det ekonomiskt och tekniskt lämpliga av att medge ett tillträde. Detta ökar möjligheterna för parterna att nå en överenskommelse om tillträde.

41 § Om någon överenskommelse inte kan träffas om tillträde, ska vätgasoperatören ange skälen för att tillträde inte medges.

Paragrafen som är ny anger skyldigheter för en vätgasoperatör om förhandlingar om tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning blir resultatlösa och inte leder fram till någon överenskommelse om tillträde. Om en förhandling inte leder till någon överenskommelse ska vätgasoperatören underrätta den som begärt tillträde till infrastrukturen om att förhandlingen är avslutad och ange skälen för vätgasoperatörens inställning.

42 § Vätgasoperatören ska ha objektiva och icke-diskriminerande villkor för tillträde för tredje part. Villkoren ska offentliggöras på vätgasoperatörens webbplats.

Paragrafen är ny och anger krav för de villkor som en vätgasoperatör anger för tillträde till sin infrastruktur. Villkoren för tillträde vid förhandlat tillträde till rörledning, terminal eller lagringsanläggning från tredje part ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Kravet på objektivitet syftar till en rimlig fördelning av det totala avgiftsbeloppet mellan berörda kunder. Avgifterna får vara olika mellan olika kunder, men de olika avgiftsnivåerna måste någorlunda reflektera de kostnader som vätgasoperatören har för respektive kund. Att villkoren ska vara icke-diskriminerande innebär att något osakligt gynnande av en viss presumtiv kund som begär tillträde på bekostnad av någon annan som också begär tillträde inte får förekomma. De villkor som vätgasoperatören tillämpar vid det förhandlade tillträdet ska offentliggöras på vätgasoperatörens webbplats.

4 kap. Åtskillnad, redovisning och revision

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i tillämpliga delar för transmissionsnätsoperatörer, distributionsnätsoperatörer och innehavare av lagringsanläggning för gas.

Bestämmelserna i 13-14 §§ och bestämmelserna om redovisning och revision i 19–20 §§ gäller även för operatör av en vätgasterminal och innehavare av förgasningsanläggning.

I 17 § finns dessutom bestämmelser om krav på att upprätta och genomföra en övervakningsplan för samriskföretag i vissa fall.

Bestämmelsen är ny och anger vilka aktörer som träffas av bestämmelserna i kapitlet om åtskillnad, redovisning och revision.

Undantag

2 § Det som anges i 10 § gäller inte kontroll eller rättighet som utövas av staten genom regeringen.

Bestämmelsen i 11 § gäller inte för en distributionsnätsoperatör för vätgas om denne ingår i ett företag som också är distributionsnätsoperatör för gas som inte är vätgas förutsatt att antalet anslutna kunder hos distributionsnätsoperatören och distributionsnätsoperatören för vätgas tillsammans är färre än 100 000.

Paragrafen behandlar undantag från vissa skyldigheter och krav som anges i angivna paragrafer i kapitlet. Första stycket motsvarar 3 kap. 2 c § i naturgaslagen.

I andra stycket finns en ny bestämmelse som medger undantag för en distributionsnätsoperatör för vätgas från kravet i 11 § att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos distributionsnätsoperatören inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas. Undantaget gäller under förutsättning att distributionsnätsoperatören för vätgas ingår i ett företag som också är distributionsnätsoperatör för gas som inte är vätgas och det sammanlagda antalet kunder är färre än 100 000. En distributionsnätsoperatör för gas som inte är vätgas omfattas inte av bestämmelsen i 11 § då Sverige utnyttjat undantag från bestämmelsen, vilket varit möjligt enligt äldre EU-direktiv gällande naturgas.

3 § Bestämmelserna i 6–7 §§ och 10 § första och andra stycket hindrar inte att en transmissionsnätsoperatör bedriver sådan produktion av el som avses i 3 kap. 12 § andra stycket ellagen (1997:857) eller ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av el som uteslutande är avsedd för driften av transmissionsnätsoperatörens elektriska ledningsnät.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 c § andra stycket naturgaslagen. Nya paragrafhänvisningar har gjorts utifrån den nya gasmarknadslagens paragrafindelning.

Undantag för ledningsnät beläget i Övre Norrland

4 § Regeringen får besluta om undantag från 6–7 §§ och 10–11 §§ för en transmissionsnätsoperatör för vätgas med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33). Ett undantag får även avse kravet på certifiering i 5 kap. 2 § denna lag.

Regeringen får besluta om undantag från 6, 15–16 och 18 §§ för en distributionsnätsoperatör för vätgas med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33).

Ett undantag enligt första och andra stycket ska anmälas till Europeiska kommissionen och gälla 15 år från det att undantaget beviljats eller tills att regeringen återkallar undantaget enligt förutsättningar som anges i fjärde stycket. Ett undantag får gälla längst till 31 december 2044.

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år, eller efter en begäran från Europeiska kommissionen, utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt kan regeringen återkalla undantaget. Ett undantag ska återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt.

Paragrafen saknar motsvarighet i naturgaslagen. I *första stycket* regleras regeringens möjlighet att undanta en transmissionsnätsoperatör för vätgas, som har sitt ledningsnät beläget uteslutande inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33), från vissa skyldigheter. Möjligheten till undantag från tillämpningen av vissa bestämmelser i direktivet 2024/1788 finns för vätgasnät i ett antal i direktivet utpekade s.k. isolerade områden. Det handlar om yttersta randområdena i den mening som avses i artikel 349 i EUF-fördraget och i vissa isolerade områden med Nuts 2- och Nuts 3-koder i nomenklaturen för statistiska territoriella enheter (NUTS) som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003. För svenskt vidkommande omfattas således transmissionsnätsoperatör med vätgasnät i Övre Norrland (NUTS 2 SE33) av möjligheten till undantag. För transmissionsnätsoperatörer för vätgas gäller undantaget bestämmelserna i 6 § om att en transmissionsnätsoperatör inte får bedriva produktion av eller handel med gas eller el och 9 § om att en transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el. Därutöver finns möjlighet att lämna undantag från bestämmelserna i 10 §. Den paragrafen anger att den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör. I paragrafen anges också att den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en transmissionsnätsoperatör, inte får utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el. Slutligen anges i 10 § att den som ensam eller tillsammans med

någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos en transmissionsnätsoperatör, inte får utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el. Ett undantag kan också lämnas från skyldigheter enligt 11 § om att en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör eller en distributionsnätsoperatör för vätgas inte samtidigt får ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas. Ett undantag får även avse kravet på certifiering som finns i 5 kap. 2 § denna lag.

I andra stycket finns motsvarande möjlighet för regeringen att medge undantag för en distributionsnätsoperatör för vätgas med sitt ledningsnät helt inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33). Vid undantag för en sådan distributionsnätsoperatör är denne undantagen från bestämmelserna i 6, 15–16 och 18 §§ i detta kapitel.

Av tredje stycket framgår att ett undantag enligt första och andra stycket ska gälla 15 år från det att undantaget beviljats eller tills att regeringen återkallar undantaget enligt förutsättningar som anges i fjärde stycket. Ett undantag får gälla längst till 31 december 2044. Beslut om undantag enligt första och andra stycket ska anmälas till Europeiska kommissionen.

I fjärde stycket anges möjligheten till omprövning av ett meddelat undantag. Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Tillsynsmyndigheten ska också, på begäran från Europeiska kommissionen, utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten efter genomförd utredning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt kan tillsynsmyndigheten återkalla undantaget. Ett undantag ska återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt. Om exempelvis ledningen, eller ledningsnätet, får en utbredning som sträcker sig utanför Övre Norrland (NUTS 2 SE33) finns inte längre förutsättningar för ett undantag. Då ska undantaget återkallas.

Undantag för vätgasnät inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område

5 § Tillsynsmyndigheten får besluta om undantag från 6–7 §§ och 10–11 §§ för vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område under förutsättning att

1. det inte omfattar sammanlänkningar för vätgas,

2. det inte är direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett vätgasnät som omfattas av ett redan beviljat undantag,

3. det i första hand ska användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till detta nät, och

4. det inte är anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna § och som drivs av samma operatör av vätgasnät.
Ett undantag får även avse kravet på certifiering i 5 kap. 2 § denna lag.

Tillsynsmyndigheten får återkalla ett meddelat undantag enligt första stycket under de förutsättningar som anges i tredje stycket.

Tillsynsmyndigheten ska vart sjunde år utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt får tillsynsmyndigheten återkalla undantaget. Ett undantag ska återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt.

Paragrafen är ny. Av *första stycket* framgår att det finns möjlighet att medge ett särskilt undantag för en operatör med vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område. Under vissa förutsättningar, som räknas upp i punkten ett till och med fyra, får tillsynsmyndigheten besluta om undantag från 6–7 §§ och 10–11 §§ i detta kapitel för ett sådant vätgasnät och dess operatör. Ett undantag får även omfatta kravet på certifiering enligt 5 kap. 2 §. De förutsättningar som måste vara uppfyllda för att det ska vara möjligt att medge undantag, förutom att det ska röra sig om ett vätgasnät som transporterar vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område, är att vätgasnätet inte utgör sammanlänkningar för vätgas, dvs. ett vätgasnät som passerar eller sträcker sig över en gräns mellan medlemsstater i syfte att koppla samman dessa medlemsstaters vätgasnät eller ett vätgasnät mellan en medlemsstat och ett tredjeland fram till medlemsstaternas territorium eller den medlemsstatens territorialvatten. Vidare får inte vätgasnätet vara direkt anslutet till lagringsanläggningar för vätgas eller vätgasterminaler, såvida inte sådana lagringsanläggningar eller terminaler också är anslutna till ett

vätgasnät som omfattas av ett redan beviljat undantag. En annan förutsättning är att vätgasnätet i första hand ska användas för leverans av vätgas till kunder som är direkt anslutna till det aktuella nätet. Slutligen får vätgasnätet inte vara anslutet till något annat vätgasnät, utom till nät som också omfattas av ett undantag som har beviljats enligt denna § och som drivs av samma operatör av vätgasnät.

I andra stycket regleras möjligheten att återkalla ett meddelat undantag. Tillsynsmyndigheten får återkalla ett meddelat undantag enligt första stycket under de förutsättningar som anges i tredje stycket.

Av tredje stycket framgår att tillsynsmyndigheten vart sjunde år ska utreda undantaget och offentliggöra en bedömning av undantagets inverkan på konkurrensen, infrastrukturutvecklingen och marknadens funktion. Om tillsynsmyndigheten vid en sådan bedömning konstaterar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle medföra en risk för att konkurrensen hämmas eller att den effektiva utbyggnaden av vätgasinfrastruktur eller utvecklingen av marknaden för vätgas i medlemsstaten eller unionen påverkas negativt får tillsynsmyndigheten återkalla undantaget. Ett undantag ska alltid återkallas om något av de villkor som är en förutsättning för undantag för vätgasnätet inte längre är uppfyllt. Om någon av förutsättningarna i punkt 1–4 i första stycket inte längre är uppfyllt ska ett undantag återkallas. Det gäller även om själva grundförutsättningen för nätet, att vätgasnätet är beläget inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område, inte längre föreligger.

Otillåten verksamhet

6 § En transmissionsnätsoperatör får inte bedriva produktion av eller handel med gas eller el.

En distributionsnätsoperatör får inte bedriva handel med gas.

En innehavare av lagringsanläggning får inte bedriva produktion av eller handel med gas.

Paragrafen motsvarar dels 4 kap. 2 § första meningen naturgaslagen, dels 3 kap. 2 § naturgaslagen. Förbudet mot att bedriva viss verksamhet har utökats från naturgas till att även omfatta vätgas. I paragrafen används det större begreppet gas som även inkluderar vätgas. Paragrafen har också fått en annan disposition. Respektive aktör, som inte får bedriva en viss verksamhet, har preciserats. I paragrafen i 3 kap. 2 § naturgaslagen rymdes transmissionsnäts- och distributionsnäts-operatörer under beskrivningen ”ett företag som bedriver överföring av naturgas”. Nu står det under respektive operatör vad denne inte samtidigt får bedriva för verksamhet. Före paragrafen har även en rubrik tillkommit för att tydliggöra vad paragrafen handlar om.

Juridisk, personell och organisatorisk åtskillnad

7 § En transmissionsnätsoperatör ska vara oberoende av företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

Om en innehavare av lagringsanläggning ingår i en koncern ska innehavarens organisation och beslutsordning vara skild från företag som bedriver produktion av och handel med gas. Innehavaren ska dessutom, tillsammans med sitt moderföretag, se till att den har en i förhållande till övriga företag i koncernen faktisk och självständig beslutanderätt när det gäller de tillgångar som behövs för att trygga drift, underhåll och utbyggnad av lagringsanläggningen.

Första stycket motsvarar 3 kap. 2 a § naturgaslagen. I bestämmelsen har oberoendet för en transmissionsnätsoperatör preciserats till att även omfatta företag som bedriver produktion eller handel med vätgas. Detta framgår genom att begreppet naturgas ändrats till gas som även inkluderar vätgas.

Andra stycket motsvarar 4 kap. 2 § andra meningen naturgaslagen och 4 kap. 2 b § första stycket naturgaslagen men åtskillnadsbestämmelserna gäller nu även innehavare av lagringsanläggning för vätgas. Detta framgår genom att begreppet naturgas har ändrats till gas som innefattar även vätgas.

Före paragrafen har rubriken, som också fanns i naturgaslagen, utökats till att även ange organisatorisk åtskillnad för att ytterligare precisera vad paragrafen reglerar.

8 § Transmission av vätgas får inte bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el.

Undantag från kravet i första stycket kan medges av tillsynsmyndigheten om en kostnads-nyttoanalys utförd av tillsynsmyndigheten visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får ta fram föreskrifter om kostnads-nyttoanalysen enligt andra stycket och de kriterier som ska bedömas i en sådan och vid en omprövning enligt 8 § andra stycket.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, behandlar kravet på horisontell åtskillnad för en transmissionsnätsoperatör för vätgas som återfinns i artikel 69 i direktivet. Huvudregeln, som anges i *första stycket*, anger att transmission av vätgas inte får bedrivas i samma juridiska person som transmission eller distribution av annan gas eller el. Av skäl (82) i

gasmarknadsdirektivets inledning framgår att en gemensam drift av vätgasnät och naturgas- eller elnät kan skapa synergieffekter och bör därför tillåtas, men verksamheter som rör driften av överföringsnät för vätgas bör organiseras i en separat rättslig enhet för att säkerställa transparens i fråga om finansiering och användning av tariffer för tillträde. Undantag från det kravet på rättslig horisontell åtskillnad bör beviljas endast tillfälligt, under förutsättning att tillsynsmyndigheterna gör en positiv kostnads-nyttoanalys och en konsekvensbedömning.

I andra stycket finns möjlighet till undantag från huvudregeln i första stycket. För att tillsynsmyndigheten ska kunna medge ett undantag från huvudregeln i första stycket måste en kostnads-nyttoanalys göras. Det är tillsynsmyndigheten som ska utföra kostnads-nyttoanalysen. Ett undantag kan endast medges om analysen visar att ett beviljat undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering.

I tredje stycket regleras möjligheten för regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att ta fram föreskrifter om kostnads-nyttoanalysen enligt andra stycket och de kriterier som ska bedömas i en sådan analys och vid en omprövning som närmare regleras i 9 § andra stycket.

9 § Om ett undantag beviljas enligt 8 § ska den bedömning som legat till grund för undantaget offentliggöras av tillsynsmyndigheten. Beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska ompröva beslutet minst vart sjunde år. Om en ny bedömning visar att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, avgifter och övriga villkor för överföring och gränsöverskridande handel, eller leder till korssubventionering eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska beviljat undantag återkallas.

Paragrafen saknar motsvarighet i naturgaslagen och behandlar vad som händer om ett undantag från huvudregeln i 8 § första stycket medges av tillsynsmyndigheten enligt 8 § andra stycket. I *första stycket* anges att om ett undantag beviljas enligt 8 § ska den bedömning som legat till grund för undantaget offentliggöras av tillsynsmyndigheten. Beslut om undantag ska anmälas till Europeiska kommissionen.

I andra stycket behandlas frågan om omprövning av ett undantag. Tillsynsmyndigheten ska ompröva ett beslut om att medge undantag från huvudregeln i 8 § första stycket, minst vart sjunde år. Om en ny bedömning visar

att en fortsatt tillämpning av undantaget skulle ha en negativ inverkan på transparens, avgifter och övriga villkor för överföring och gränsöverskridande handel, eller leder till korssubventionering eller om överföringen av tillgångar från naturgassektorn till vätgassektorn har slutförts, ska beviljat undantag återkallas. Begreppet naturgassektorn innefattar, utöver naturgas, övriga gaser i gasmarknadslagen förutom vätgas. För det fall en omprövning visar att ett fortsatt undantag inte skulle inverka negativt på transparens, avgifter och övriga villkor för anslutning och överföring av vätgas och gränsöverskridande handel eller leda till korssubventionering ska undantaget bestå fram till en ny omprövning.

10 § Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot en transmissionsnätsoperatör.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över en transmissionsnätsoperatör, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos en transmissionsnätsoperatör, får inte utöva kontroll över eller någon rättighet gentemot ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas eller el.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 b § naturgaslagen. I paragrafen har kraven utökats på så sätt att det som tidigare avsåg naturgas nu även omfattar vätgas. I paragrafen används därför begreppet gas som inkluderar vätgas.

11 § En styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör för vätgas eller en innehavare av lagringsanläggning får inte samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 d § naturgaslagen. I paragrafen har kraven utökats på så sätt att det som tidigare avsåg naturgas nu även omfattar vätgas. I paragrafen används därför begreppet gas som också inkluderar vätgas.

I paragrafen har det även tillkommit ett förbud för en styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning hos en distributionsnätsoperatör för vätgas. En sådan person får inte samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas. I kapitlets 2 § finns dock ett undantag från detta krav. Det gäller för en distributionsnätsoperatör för vätgas om denne ingår i ett företag som också är

distributionsnätsoperatör för gas som inte är vätgas, och som undantas från vissa bestämmelser enligt en av Sverige tidigare utnyttjad möjlighet till undantag för vissa operatörer. Det förutsätter att antalet anslutna kunder hos distributionsnätsoperatören och distributionsnätsoperatören för vätgas tillsammans är färre än 100 000**.**

12 § Om en transmissionsnätsoperatör ingår i en koncern där en annan del bedriver produktion av eller handel med gas, får åtgärder som vidtas av företag i koncernen för att säkerställa att kraven i 7, 10 och 11 §§ är uppfyllda inte innebära att personal eller kommersiellt känsliga uppgifter överförs från transmissionsnätsoperatören till ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 e § naturgaslagen. I paragrafen har kraven utökats på så sätt att det som tidigare avsåg naturgas nu även omfattar vätgas. I paragrafen används därför begreppet gas som inkluderar vätgas. I övrigt har paragrafhänvisningen i paragrafen anpassats till den nya gasmarknadslagens indelning.

13 § Om en transmissionsnätsoperatör för gas eller distributionsnätsoperatör för vätgas, en innehavare av lagringsanläggning, en operatör av en vätgasterminal eller en innehavare av förgasningsanläggning bedriver även annan verksamhet än transmission eller distribution, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen eller distributionen, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet.

Om en operatör eller innehavare enligt första stycket ingår i en koncern, ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av gas eller distribution av vätgas, lagring och drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 f §, 4 kap. 2 c § och 4 kap. 2 d § i naturgaslagen men har utökats till att också omfatta, utöver en transmissionsnätsoperatör för naturgas, innehavare av lagringsanläggning för naturgas och innehavare av förgasningsanläggning, skyldigheter för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för vätgas, innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatör av vätgasterminal.

I första stycket regleras förutsättningarna om en sådan operatör eller innehavare bedriver även annan verksamhet som inte är transmission av gas eller distribution

av vätgas, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning. Om sådan annan verksamhet bedrivs ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmissionen eller distributionen, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet.

I andra stycket anges vad som ska gälla om operatören eller innehavaren ingår i en koncern. Då ska operatören eller innehavaren säkerställa att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av gas eller distribution av vätgas, lagring och drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning inte görs tillgängliga för företag i koncernen som bedriver annan verksamhet.

14 § Det som anges i 13 § ska inte hindra att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission av gas eller distribution av vätgas, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning görs tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 f § tredje stycket och 4 kap. 2 c § tredje stycket i naturgaslagen och har precis som 13 § utökats till att även omfatta, utöver en transmissionsnätsoperatör för naturgas, innehavare av lagringsanläggning för naturgas och innehavare av förgasningsanläggning, skyldigheter för en transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatör för vätgas, en innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatör av en vätgasterminal. Paragrafen, som innebär ett undantag från huvudregeln i 13 §, tydliggör att kommersiellt känsliga uppgifter om transmission eller distribution av vätgas, lagring eller drift av vätgasterminal eller förgasningsanläggning får göras tillgängliga för företag eller delar av företag som bedriver annan verksamhet, om det är nödvändigt för att genomföra en affärstransaktion.

Övervakningsplan

15 § En distributionsnätsoperatör eller en innehavare av lagringsanläggning för gas som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska upprätta en övervakningsplan och se till att planen följs.

Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål ska uppnås. I 16 § finns särskilda bestämmelser för en distributionsnätsoperatör om övervakningsansvarig och rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. En innehavare av lagringsanläggning för gas är skyldig att upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits med anledning av upprättad övervakningsplan. Rapporten ska ges

in till tillsynsmyndigheten och i samband med det offentliggöras av den som ger in den.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och offentliggörandet av årlig rapport enligt andra stycket.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 9 § och 4 kap. 7–8 §§ naturgaslagen. Paragrafen, som är en sammanslagning av de tre paragraferna i naturgaslagen, har ändrats på så sätt att begreppet *naturgas* har ändrats till *gas* för att även inkludera *vätgas.* I naturgaslagen gällde skyldigheten att upprätta en övervakningsplan för ett företag som bedrev överföring av naturgas och för en innehavare av lagringsanläggning. En förutsättning var att företagen ingick i samma koncern som ett företag som bedrev produktion av eller handel med naturgas. Skyldigheten gäller alltjämt i gasmarknadslagen för en distributionsnätsoperatör för gas och för en innehavare av lagringsanläggning för gas. Kravet på att upprätta en övervakningsplan har dessutom utökats till att också omfatta distributionsnätsoperatörer för vätgas och innehavare av lagringsanläggningar för vätgas. Den utökade kretsen av de som är skyldiga att upprätta en övervakningsplan följer av krav i artikel 46 och artikel 62 i gasmarknadsdirektivet 2024/1788. En förutsättning för samtliga aktörer som omfattas av skyldigheten att upprätta en övervakningsplan är att operatören eller innehavaren ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas.

För den befintliga skyldigheten för en distributionsnätsoperatör för naturgas att upprätta en övervakningsplan som tidigare fanns i naturgaslagens 3 kap. finns förarbetena i prop. 2010/11:70, s. 204 ff. När det gäller kravet på övervakningsplan för innehavare av lagringsanläggning för gas återfinns förarbetena till bestämmelsen i prop. 2011/12:77 Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder, s. 31 f.

16 § En distributionsnätsoperatör som är skyldigt att upprätta en övervakningsplan enligt 15 § ska utse en övervakningsansvarig, som självständigt ska bevaka att planen upprättas och följs.

Distributionsnätsoperatören ska se till att den övervakningsansvarige har de befogenheter och tillgång till den information som krävs för att utföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen och ge in rapporten till tillsynsmyndigheten. Distributionsnätsoperatören ska offentliggöra rapporten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om utseende av övervakningsansvarig och dennes uppgifter samt om offentliggörandet av den årliga rapporten.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 § naturgaslagen. I *tredje stycket* har det tillkommit ett krav på att tillsynsmyndigheten ska godkänna rapporten. I sista stycket återfinns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela föreskrifter om utseende av övervakningsansvarig och dennes uppgifter samt om offentliggörandet av den årliga rapporten.

17 § Ett samriskföretag ska upprätta och genomföra en övervakningsplan, om

1. företaget har bildats för att genomföra ett samarbete som syftar till att integrera marknader för gas utom vätgas i Norden och Europeiska unionen, och

2. det bland de företag som har bildat samriskföretaget finns en transmissionsnätsoperatör som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas utom vätgas.

Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som företaget ska vidta för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende gentemot övriga aktörer på gasmarknaden för gas utom vätgas. I planen ska dessutom anges de särskilda skyldigheter som företagets anställda har för att förhindra detta.

Övervakningsplanen ska ges in till och godkännas av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 a § i naturgaslagen. Förarbetena till bestämmelsen återfinns i prop. 2011/12:77 Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder, s. 22 f.

Varumärkesprofilering och kommunikation med gasanvändare och allmänheten

18 § Om ett företag som är distributionsnätsoperatör och ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ingår i samma koncern, ska företagen när de vänder sig till enskilda gasanvändare eller allmänheten ange sin identitet på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilken verksamhet företaget bedriver.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 11 § naturgaslagen, i vilken kravet gällde den som bedrev överföring av naturgas. Bestämmelsen träffade därmed både transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer. Kravet gäller nu endast för distributionsnätsoperatörer eftersom en transmissionsnätsoperatör redan omfattas av robusta åtskillnadskrav genom ägaråtskillnad. Att paragrafen omfattar

distributionsnätsoperatörer innebär att den också gäller för en operatör som distribuerar vätgas. Rubriken före paragrafen har fått en ändrad utformning i förhållande till rubriken i naturgaslagen på så sätt att även *varumärkesprofilering* anges i rubriken. Paragrafen är ett genomförande av artikel 46.3 i gasmarknadsdirektivet.

Redovisning

19 § Transmission av gas, distribution av gas, drift av förgasningsanläggning, vätgasterminaler och lagring av gas ska ekonomiskt redovisas var för sig och dessutom skilt från annan verksamhet. Vätgasverksamhet ska redovisas skilt från annan gasverksamhet.

Verksamhet som rör lagring av gas och drift av en förgasningsanläggning ska ekonomiskt redovisas så att lagring i lagringsanläggning, lagring i rörledning och drift av förgasningsanläggning redovisas var för sig och dessutom skilt från annan verksamhet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om redovisning av verksamhet som anges i första och andra stycket och om skyldigheten att ge in redovisningshandlingar till tillsynsmyndigheten.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 § och 4 kap. 3 § naturgaslagen. I *första stycket* har verksamheter som ska särredovisas utökats i förhållande till paragraferna i naturgaslagen till att också omfatta vätgasterminaler och lagring av vätgas. Därutöver gäller bestämmelsen nu också för transmission och distribution av vätgas.

Revision

20 § En revisor hos en transmissionsnätsoperatör, en distributionsnätsoperatör, en innehavare av lagringsanläggning, en innehavare av förgasningsanläggning och hos en operatör av vätgasterminal ska göra en särskild granskning av redovisningen av den aktuella verksamheten.

Revisorn ska årligen i ett särskilt intyg avge ett utlåtande i frågan om redovisningen av verksamheten skett enligt gällande bestämmelser. Företaget som är föremål för revisionen ska lämna in intyget till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om revisionen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 4 § och 4 kap. 4 § naturgaslagen.

I *tredje stycket* har bemyndigandet utökats i förhållande till paragraferna i naturgaslagen på så sätt att regeringen har möjlighet att vidaredelegera möjligheten att meddela föreskrifter om revision till tillsynsmyndigheten.

5 kap. Certifiering

Inledande bestämmelse

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer.

I 12–14 §§ i detta kapitel finns särskilda bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatör när certifiering begärs av en person från tredje land eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land.

I 15–18 §§ i detta kapitel finns särskilda bestämmelser som rör certifiering av innehavare av lagringsanläggning för gas utom vätgas.

Bestämmelserna kompletterar bestämmelser i förordning (EU) 2024/1789.

Paragrafen utgör en inledande bestämmelse till kapitlet om certifiering. Kapitel 5 motsvarar i stora delar de bestämmelser som hittills återfunnits i lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag. Kapitel 5 ersätter den aktuella lagen som upphör att gälla. I kapitlet finns bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatörer vilket nu innefattar, utöver transmissionsnätsoperatörer för naturgas, även certifiering av transmissionsnätsoperatörer för *vätgas*. Vidare finns i kapitlet bestämmelser om certifiering av systemansvariga för lagringssystem för naturgas och särskilda bestämmelser om certifiering av transmissionsnätsoperatör då certifiering begärs av en person från tredje land eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land.

I fjärde stycket framgår att kompletterande bestämmelser återfinns i förordning (EU) 2024/1789. Kapitel 5 bör läsas tillsammans med artikel 14 och 15 i den aktuella förordningen där det finns kompletterande bestämmelser om certifiering.

Krav på certifiering av transmissionsnätsoperatörer

2 § En transmissionsnätsoperatör får inte bedriva överföring av gas i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar utan att vara certifierad enligt denna lag.

Paragrafens motsvarar 2 kap. 1 § i lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag. I förhållande till den paragrafen har dock kravet på certifiering tagits bort för den som har det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt

upprätthålls mellan inmatning och uttag av naturgas i det västsvenska naturgassystemet. Den aktör som har systembalansansvaret för det västsvenska naturgassystemet är också transmissionsnätsoperatör i Sverige och är certifierad som en sådan.

Undantag från kravet på certifiering

3 § Följande transmissionsnätsoperatörer behöver inte certifieras

1. **transmissionsnätsoperatör som innehar högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av gas,**
2. **transmissionsnätsoperatör för vätgas, med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33), om regeringen med stöd av 4 kap. 4 § första stycket meddelat undantag från kravet på certifiering, eller**
3. **transmissionsnätsoperatör för vätgas som av tillsynsmyndigheten meddelats undantag från kravet på certifiering med stöd av 4 kap. 5 § första stycket för att denne bedriver transmission av vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område.**

Paragrafen anger transmissionsnätsoperatörer som är undantagna från kravet på certifiering enligt gasmarknadslagen. Första punkten motsvarar 2 kap. 1 § sista meningen i certifieringslagen och avser en transmissionsnätsoperatör som innehar högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas. Punkterna två och tre anger andra transmissionsnätoperatörer som inte heller behöver vara certifierade. Det är sådana transmissionsnätsoperatörer som medgetts undantag från kravet på certifiering enligt beslut som fattats med stöd av bestämmelse i 4 kap. i lagen. Det finns enligt 4 kap. 4 § möjlighet för regeringen att meddela undantag från kravet på certifiering för en transmissionsnätsoperatör för vätgas med ledningsnät beläget endast inom Övre Norrland (NUTS 2 SE33). Tillsynsmyndigheten kan medge undantag från kravet på certifiering för en transmissionsnätsoperatör för vätgas som överför vätgas inom ett geografiskt avgränsat industriellt eller kommersiellt område om vissa förutsättningar är uppfyllda. Bestämmelse om sådant undantag återfinns i 4 kap. 5 §.

4 § Certifiering får beviljas efter ansökan av den som avser att bedriva överföring av gas i högtrycksledning, eller vid en omprövning efter en begäran från Europeiska kommissionen, om kraven i 4 kap. 6–14 §§ är uppfyllda.

För att en transmissionsnätsoperatör för vätgas ska kunna certifieras krävs, förutom att kraven i 4 kap. 6–14 §§ är uppfyllda, att denne bedöms lämplig ur allmän synpunkt att bedriva transmission för vätgas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad en ansökan om certifiering enligt första stycket ska innehålla och om kriterier för kravet på lämplighet ur allmän synpunkt som anges i andra stycket.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 2 kap. 2 § första stycket i lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag (certifieringslagen) och 3 kap. 6 § andra punkten samma lag.

I *andra stycket* finns ett särskilt krav för att certifiera en transmissionsnätsoperatör för vätgas. För att en transmissionsnätsoperatör för vätgas ska kunna certifieras krävs, förutom att kraven i 4 kap. 6–14 §§ är uppfyllda, att denne bedöms lämplig ur *allmän synpunkt* att bedriva transmission för vätgas. För en transmissionsnätsoperatör för vätgas lyfts kravet på att vara lämplig ur allmän synpunkt ut ur koncessionsprövningen av enskilda transmissionsnätsledningar. Genom att uppfylla kravet på att vara lämplig ur allmän synpunkt i certifieringsprocessen, behöver inte detta kriterium prövas i varje enskild koncessionsansökan för transmissionsledning för vätgas. När det gäller kravet på att transmissionsnätsoperatören för vätgas ska vara *lämplig ur allmän synpunkt* att bedriva transmissionsnätsverksamhet ska tillsynsmyndigheten i en sådan prövning bland annat bedöma huruvida operatören i sin organisation har *tillräcklig kunskap om transmission av vätgas och regelverket som gäller för sådan verksamhet*, vidare att operatören har *tillräckliga resurser och kapital* för att kunna bedriva verksamheten. I bedömningen ska även *sökandens allmänna kompetens och utformningen av den organisation som ska handha transmissionsnätsverksamheten* vägas in. Om sökanden, eller företrädare för företaget som ansöker, tidigare har bedrivit annan tillståndspliktig verksamhet, bör också sökandens eller företrädarens tidigare agerande i annan verksamhet vägas in i prövningen av huruvida operatören är lämplig ur allmän synpunkt.

I *tredje stycket* regleras möjligheten för regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om vad en ansökan om certifiering enligt första stycket ska innehålla och om kriterier för kravet på lämplighet ur allmän synpunkt som anges i andra stycket.

Slutligt certifieringsbeslut och utnämning till transmissionsnätsoperatör

5 § En certifiering ska gälla först från det att tillsynsmyndigheten har meddelat ett slutligt certifieringsbeslut.

Efter godkänd certifiering ska transmissionsnätsoperatören utnämnas till godkänd certifierad transmissionsnätsoperatör.

Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett slutligt beslut om certifiering och utnämning av en transmissionsnätsoperatör till Europeiska kommissionen. Anmälan ska innehålla en uppgift om det certifierade företagets transmissionsnät. Utnämningen ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

I paragrafen finns bestämmelser om slutligt certifieringsbeslut och utnämning till godkänd certifierad transmissionsnätsoperatör.

I första stycket anges att en certifiering ska gälla först från det att tillsynsmyndigheten har meddelat ett slutligt certifieringsbeslut.

I andra stycket finns bestämmelse om att transmissionsnätsoperatören efter godkänd certifiering ska utnämnas till godkänd certifierad transmissionsnätsoperatör.

Tredje stycket anger att tillsynsmyndigheten utan dröjsmål ska anmäla ett slutligt beslut om certifiering och utnämningen av en transmissionsnätoperatör till Europeiska kommissionen. Anmälan ska innehålla uppgift om det certifierade företagets transmissionsnät. Utnämningen ska också offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning. Europeiska unionens officiella tidning (EUT) är den officiella publikationen med EU:s rättsakter, andra akter och officiell information från EU:s institutioner, organ och byråer.

Handläggning av en ansökan och förslag till beslut (preliminärt beslut)

6 § En fråga om certifiering ska prövas skyndsamt. Tillsynsmyndigheten ska ta fram ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) inom 100 arbetsdagar från det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten, eller Europeiska kommissionen överlämnat en begäran om certifiering.

Om tillsynsmyndigheten inte har tagit fram ett förslag till beslut (preliminärt beslut) inom den tidsfrist som anges i första stycket, ska myndigheten anses ha föreslagit att certifiering ska beviljas.

I ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) ska det anges att certifiering förutsätter ett slutligt beslut om certifiering.

Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) eller förhållandet att certifiering får anses beviljats till följd av att myndighetens inte tagit fram något förslag till beslut inom tidsfristen som anges i första stycket, tillsammans med alla relevanta uppgifter i ärendet, till Europeiska kommissionen. Europeiska kommissionen hanterar sedan anmälan i enlighet med förfarandet i artikel 14 i förordning 2024/1789.

I paragrafen finns bestämmelser om handläggning av en ansökan om certifiering och om tillsynsmyndighetens preliminära beslut i certifieringsfrågan. Tillsynsmyndighetens prövning ska ske skyndsamt. Av första stycket framgår att tillsynsmyndigheten ska ta fram ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) inom 100 arbetsdagar från det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten, eller Europeiska kommissionen överlämnat en begäran om certifiering. Kravet gäller således från det att sökandens ansökan är komplett. Om tillsynsmyndigheten begär komplettering av en ansökan börjar inte tidsfristen på 100 dagar att gälla förrän en tillfredsställande komplettering getts in till tillsynsmyndigheten och tillsynsmyndigheten bedömt att ansökan är komplett.

I andra stycket regleras det förhållandet att tillsynsmyndigheten inom 100-dagarsfristen, genom passivitet, inte fattat något preliminärt beslut i certifieringsfrågan. Om så är fallet får tillsynsmyndigheten anses ha kommit fram till ett preliminärt beslut som innebär att ansökan bör beviljas.

Av tredje stycket framgår att i ett förslag till beslut om certifiering (preliminärt beslut) ska det anges att certifiering förutsätter ett slutligt beslut om certifiering.

Begäran om uppgifter

7 § Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheten får begära att från en transmissionsnätsoperatör eller ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas få de upplysningar och få ta del av de handlingar som de anser behövs för att förutsättningarna för certifiering ska kunna bedömas.

I paragrafen finns bestämmelse om att både Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheten får begära in uppgifter som behövs för att kunna ta ställning till certifieringsfrågan. Från en transmissionsnätsoperatör eller ett företag som bedriver produktion av eller handel med gas ska Europeiska kommissionen och tillsynsmyndigheten kunna få de upplysningar och få ta del av de handlingar som de anser behövs för att förutsättningarna för certifiering ska kunna bedömas. Paragrafen är ett genomförande av artikel 71.7 i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788.

Omprövning av certifiering

8 § En certifierad transmissionsnätsoperatör ska till tillsynsmyndigheten anmäla planerade transaktioner och förhållanden som har betydelse för bedömningen av om transmissionsnätsoperatören uppfyller kraven i 4 kap. 6–14 §§ och, i förekommande fall, kravet på att vara lämplig ur allmän synpunkt att bedriva transmission för vätgas.

En certifierad transmissionsnätsoperatör ska även underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en

person från ett tredjeland får kontroll över gassystemet eller transmissionsnätsoperatören. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta Europeiska kommissionen om sådana eventuella omständigheter som kommit till tillsynsmyndighetens kännedom.

Paragrafen behandlar frågan om en certifierad transmissionsnätsoperatörs skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som kan leda till att en omprövning sker av en redan meddelad certifiering. Paragrafen är ett genomförande av artikel 72.1 och 72.2 i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788. Av första stycket framgår att den certifierade transmissionsnätsoperatören ska anmäla till tillsynsmyndigheten förhållanden som kan påverka bedömningen av om huruvida transmissionsnätsoperatören uppfyller de krav som ställs för att få bli certifierad. När det gäller en transmissionsnätsoperatör för vätgas ska också omständigheter som kan påverka bedömningen av om transmissionsnätsoperatören är lämplig ur allmän synpunkt anmälas.

I andra stycket finns bestämmelse om att en certifierad transmissionsnätsoperatör ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en person från ett tredjeland får kontroll över gassystemet eller transmissionsnätsoperatören. Om sådan uppgift anmäls till tillsynsmyndigheten ska tillsynsmyndigheten utan dröjsmål underrätta Europeiska kommissionen om sådana eventuella omständigheter som kommit till tillsynsmyndighetens kännedom.

9 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva en certifiering

1. efter en anmälan enligt 8 §,

2. efter en begäran från Europeiska kommissionen, eller

3. om det annars finns anledning att anta att en transmissionsnätsoperatör inte uppfyller kraven i 4 § första stycket i detta kapitel eller, i förekommande fall, 4 § andra stycket eller 12 § i detta kapitel.

Paragrafen är ett genomförande av artikel 72.4 c) i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788 och anger i vilka situationer tillsynsmyndigheten ska ompröva en certifiering.

10 § Ett omprövningsärende ska handläggas skyndsamt. Om tillsynsmyndigheten inte har meddelat ett beslut i ärendet inom 100 arbetsdagar från det att en anmälan enligt 8 § eller en begäran från Europeiska kommissionen kom in till myndigheten, ska certifieringen anses bestå.

Om certifieringen inte återkallas vid en prövning enligt första stycket, ska tillsynsmyndigheten utan dröjsmål anmäla detta till Europeiska kommissionen och förse kommissionen med alla relevanta uppgifter i ärendet.

I artikel 14.2 i förordning (EU) 2024/1789 finns bestämmelser som gäller tillsynsmyndighetens slutliga beslut i omprövningsärendet.

I paragrafen regleras vissa frågor rörande omprövning av en certifiering. Paragrafen motsvarar i stora delar 3 kap. 8 § certifieringslagen. Tidsfristen i första stycket är ändrad i förhållande till paragrafen i certifieringslagen och överensstämmer med den tidsfrist som gäller för tillsynsmyndigheten att ta fram ett preliminärt beslut om certifiering i ett grundärende om certifiering av en transmissionsnätsoperatör. I paragrafen har hänvisningar till andra paragrafer och bestämmelser i förordning ändras i förhållande till den gamla paragrafen i certifieringslagen.

Återkallelse av certifiering

11 § Tillsynsmyndigheten ska återkalla en certifiering om transmissionsnätsoperatören inte längre uppfyller kraven i 4 § första stycket i detta kapitel eller, i förekommande fall, 4 § andra stycket eller 12 § i detta kapitel.

I paragrafen finns bestämmelse om återkallelse av certifiering. Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 7 § i certifieringslagen men har ändrade paragrafhänvisningar utifrån gasmarknadslagens paragrafindelning.

Särskilt om certifiering i förhållande till tredje land

12 § Om en person från tredje land, eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land, ansöker om certifiering som transmissionsnätsoperatör krävs, utöver vad som anges i 4 § i detta kapitel, att en certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i någon medlemsstat i Europeiska unionen.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 2 § andra stycket certifieringslagen.

13 § Om certifiering begärs av en person från tredje land eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land, ska tillsynsmyndigheten underrätta Europeiska kommissionen om att certifiering begärts.

Paragrafen motsvarar till viss del 4 kap. 1 § certifieringslagen. I paragrafen anges hur tillsynsmyndigheten ska agera om certifiering begärs av en person från tredje land eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från tredje land. I ett sådant fall ska tillsynsmyndigheten underrätta Europeiska kommissionen om att certifiering begärts. Paragrafen är ett genomförande av artikel 72.1 i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788.

14 § Tillsynsmyndigheten ska begära ett yttrande från Europeiska kommissionen om huruvida

1. den verksamhet som certifieringen avser uppfyller kraven i 4 kap. 6–14 §§, och

2. en certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till Europeiska unionen.

Paragrafen är ett genomförande av artikel 73.5 i gasmarknadsdirektivet (EU) 2024/1788. Paragrafen motsvarar 4 kap. 2 § i certifieringslagen. Paragrafen har anpassats med annan paragrafhänvisning utifrån gasmarknadslagens paragrafindelning.

Certifiering av innehavare av lagringsanläggning

15 § Den som innehar en lagringsanläggning för gas utom vätgas eller avser att ta en sådan anläggning i drift ska certifieras enligt artikel 15 om certifiering av systemansvariga för lagringssystem för naturgas i förordning (EU) 2024/1789.

I paragrafen finns bestämmelse om att en innehavare av en lagringsanläggning eller den som avser att ta en sådan anläggning i drift ska certifieras. Certifiering av en sådan aktör görs enligt bestämmelser i artikel 15 i förordning (EU) 2024/1789.

16 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om certifiering enligt 15 §.

I paragrafen finns bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att få meddela ytterligare föreskrifter om certifiering enligt 15 §.

Beslut om att en person inte får företräda aktier

17 § Tillsynsmyndigheten får besluta att en person inte får företräda de aktier som han eller hon innehar i ett bolag, om de förutsättningar som anges i artikel 15.5 i förordning (EU) 2024/1789 är uppfyllda.

Paragrafen motsvarar 4 a kap. 3 § certifieringslagen med en uppdaterad hänvisning till bestämmelse i den nya gasmarknadsförordningen (EU) 2024/1789.

18 § Om det finns särskilda skäl, får tillsynsmyndigheten begära att tingsrätten förordnar en lämplig person att som förvaltare företräda sådana aktier som enligt 17 § inte får företrädas av ägaren. En sådan ansökan prövas av tingsrätten i den ort där ägaren har sin hemvist eller, om ägaren inte har sin hemvist i Sverige, av Stockholms tingsrätt.

En förvaltare har rätt till skälig ersättning för arbete och utlägg. Ersättningen ska betalas av ägaren till aktierna. Om den betalningsskyldige inte godtar förvaltarens anspråk, fastställs ersättningen av tingsrätten.

Paragrafen motsvarar 4 a kap. 4 § certifieringslagen.

19 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter som rör frågor om certifiering enligt detta kapitel.

I paragrafen ges regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten delegation att meddela kompletterande föreskrifter rörande certifiering.

6 kap. Kommunala gasföretag

1 § En sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725) får, trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar, utanför kommunens område bedriva

1. handel med gas samt därmed sammanhängande verksamhet, eller

2. överföring av gas i geografisk närhet till företagets överföringsverksamhet inom kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig överföringsverksamhet.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 1 § naturgaslagen. I paragrafen har ordet naturgas ersatts med gas för att paragrafen också ska omfatta verksamhet med vätgas.

2 § Om en sådan juridisk person som avses i 10 kap. 2–6 §§ kommunallagen (2017:725) bedriver handel med gas samt därmed sammanhängande verksamhet, ska verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Om företaget även bedriver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 § 1 ellagen (1997:857), får företaget redovisa de berörda verksamheterna tillsammans.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 2 § naturgaslagen. I likhet med 1 § i kapitlet har ordet naturgas ersatts med gas för att också inkludera vätgas.

7 kap. Intäktsram för gasverksamhet

Beslut om intäktsram

1 § En gasverksamhet ska för en tillsynsperiod ha en intäktsram som beslutas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsperioden ska vara fyra kalenderår, om det inte finns särskilda skäl för en annan tidsperiod.

Tillsynsmyndigheten ska besluta om intäktsram senast två månader innan tillsynsperioden börjar.

I paragrafen anges att en intäktsram för en tillsynsperiod ska beslutas av tillsynsmyndigheten senast två månader innan tillsynsperiodens början. Paragrafen innebär att tillsynsmyndigheten gör en förhandsprövning av de samlade intäkter som ett gasföretag högst får uppbära från den gasverksamhet som omfattas av intäktsramen under en tillsynsperiod. Uttrycket gasverksamhet definieras som överföring och lagring av gas eller att ge tillträde till en förgasningsanläggning (1 kap. 25 § gasmarknadslagen).

Paragrafens *första stycke* motsvarar hittillsvarande 6 kap. 6 § första stycket naturgaslagen. Paragrafens *andra stycke* motsvarar hittillsvarande 6 kap. 9 § naturgaslagen. Paragrafens *tredje stycke* motsvarar hittillsvarande 6 kap. 8 § första stycket naturgaslagen (jämför artikel 78.7 i gasmarknadsdirektivet). Se prop. 2012/13:85 s. 84 ff.

För ytterligare överväganden till förslagen i 7 kapitlet med bestämmelser om intäktsram för gasverksamhet hänvisar Ei till bedömningarna i betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät*, SOU 2023:64.

2 § En intäktsram ska beslutas var för sig för transmission, distribution, lagring i en lagringsanläggning och drift av en förgasningsanläggning.

Ett beslut om intäktsram för transmission ska omfatta även intäkter från lagring i en rörledning.

I paragrafen finns bestämmelser om beslut om intäktsram för vissa verksamheter. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 6 kap. 6 § andra och tredje styckena naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 30 f. och 84.

3 § Det ska framgå av beslutet vilka uppgifter och metoder som har använts för att bestämma intäktsramen.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 6 kap. 8 § andra stycket naturgaslagen. Bestämmelsen genomför artikel 78.8 i gasmarknadsdirektivet. Se prop. 2012/13:85 s. 33 f och 85.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet på att ha en intäktsram i fråga om en gasledning eller ett ledningsnät som används för överföring av gas uteslutande inom ett geografiskt avgränsat område som används för industriell eller kommersiell verksamhet.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 6 kap. 22 § naturgaslagen när det gäller skyldigheter att ha en intäktsram. Se prop. 2010/11:170 s. 208–210 och 277 och prop. 2012/13:85 s. 94.

Preliminära metoder för att fastställa intäktsramar

5 § Tillsynsmyndigheten ska publicera preliminära metoder för bestämmande av intäktsram. Dessa metoder ska offentliggöras innan gasföretag som bedriver gasverksamhet ska lämna uppgifter enligt 6 §. Relevanta aktörer ska ges skälig tid att yttra sig över de preliminära metoderna.

Senast när beslutet om intäktsram meddelas ska tillsynsmyndigheten redogöra för de synpunkter som har inkommit på metoderna vid publiceringen.

Paragrafen är ny och anger att tillsynsmyndigheten ska publicera preliminära metoder som relevanta aktörer får skälig tid att yttra sig över. De preliminära metoderna ska offentliggöras innan gasföretagen lämnar uppgifter enligt 6 §. Det är tillsynsmyndigheten som avgör på vilket sätt publiceringen ska ske. Representanter för gasföretag, kundorganisationer samt andra relevanta aktörer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på metoderna. Ett av flera syften med bestämmelsen är att involvera kundaktörer i processen för att bestämma intäktsramar för kommande tillsynsperiod och att det dessutom sker på ett tidigt stadium i denna process. För att relevanta aktörer ska ha förutsättningar att inkomma med synpunkter behöver de preliminära metoderna publiceras med sådan framförhållning att det finns skälig tid för yttrande innan tillsynsperioden börjar. Det är viktigt att tillsynsmyndigheten eftersträvar deltagande från flera olika kategorier inom kundkollektivet för att skapa förutsättningar för en balanserad beslutsprocess.

Tillsynsmyndigheten ska senast när beslutet om intäktsram meddelas redogöra för de synpunkter som har lämnats på de preliminära metoderna. Det innebär att tillsynsmyndigheten ger en återkoppling på hur de inkomna synpunkterna har hanterats. Det är myndighetens ansvar att avgöra hur synpunkterna ska omhändertas.

Uppgiftsskyldighet vid bestämmande av en intäktsram

6 § Ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska lämna de uppgifter till tillsynsmyndigheten som myndigheten behöver för att bestämma intäktsramen.

I paragrafen regleras gasföretagens uppgiftsskyldighet. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 7 § första stycket naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 85.

7 § Om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet inte lämnar uppgifter enligt 6 §, ska tillsynsmyndigheten bestämma en intäktsram som är skälig med hänsyn till uppgifterna i ärendet.

Paragrafen är ny och handlar om att tillsynsmyndigheten ska bestämma en skälig intäktsram om begärda uppgifter inte lämnas in av gasföretagen. En motsvarighet finns i ellagen (hittillsvarande 5 kap. 5 § och ny 5 kap. 10 §).

Se prop. 2012/13:85 s. 32 och s. 85. I de nämnda förarbetena anges uttryckligen att om det skulle inträffa att ett företag inte kommer in med det föreskrivna underlaget, fråntar detta inte myndigheten dess skyldighet att fastställa en intäktsram. Vidare anges att i ett sådant fall får myndigheten utgå från de uppgifter som finns tillgängliga. Genom den bestämmelse som nu införs i gasmarknadslagen kommer detta också till tydligt uttryck i lagstiftningen.

Intäktsramens storlek

8 § Intäktsramen ska inte vara större än vad gasföretaget behöver för

1. driften av den verksamhet som intäktsramen avser, och

2. för att göra nödvändiga investeringar i den verksamhet som intäktsramen avser för att säkerställa verksamhetens funktion.

Paragrafen är ny och anger att intäktsramen inte ska vara större än vad gasföretaget behöver för driften av den verksamhet som intäktsramen avser, och för att göra nödvändiga investeringar i nämnda verksamhet för att säkerställa dess funktion. Bestämmelsen genomför artikel 78.7 a i gasmarknadsdirektivet i fråga om investeringar. I 9 § finns ett bemyndigande som kan möjliggöra för tillsynsmyndigheten att ta fram föreskrifter på området.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka kostnader för driften av den verksamhet som intäktsramen avser som ska täckas av en intäktsram,

2. hur kostnaderna för driften av verksamheten som intäktsramen avser ska beräknas när intäktsramen bestäms, och

3. vad som avses med att gasföretaget ska kunna göra nödvändiga investeringar för att säkerställa verksamhetens funktion.

Paragrafen är ny och innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter i anslutning till 8 §.

Bemyndigandet i *första och andra punkten* ger möjlighet att meddela föreskrifter om vilka kostnader för driften av den verksamhet som intäktsramen avser som ska täckas av en intäktsram samt hur dessa ska beräknas vid bestämmandet av en intäktsram. Sådana föreskrifter skulle kunna avse både driftskostnader och kapitalkostnader men tillsynsmyndigheten ska ta relevanta EU-rättsakter i beaktande när myndigheten avgör vilka föreskrifter som behövs.

Bemyndigandet i *tredje punkten* ger möjlighet att meddela föreskrifter om vad som avses med att gasföretaget ska kunna göra nödvändiga investeringar för att säkerställa verksamhetens funktion. Sådana föreskrifter skulle kunna avse avkastningen på det kapital som investeras i nätverksamheten. Bestämmelsen är formulerad mot bakgrund av artikel 78.7 a i gasmarknadsdirektivet där det anges att tariffer eller metoder ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten och i anläggningar för flytande naturgas, så kallade LNG-anläggningar (Liquefied Natural Gas), kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens och anläggningarnas funktion.

Omprövning av intäktsramen under tillsynsperioden

10 § Tillsynsmyndigheten får under tillsynsperioden ändra intäktsramen, om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har ansökt om det och

1. det finns omständigheter som bedöms medföra en väsentlig ökning av intäktsramen vid en omprövning efter tillsynsperioden, eller

2. det annars finns särskilda skäl.

En ansökan om omprövning under tillsynsperioden ska handläggas skyndsamt.

I paragrafen anges att tillsynsmyndigheten får ompröva intäktsramen under tillsynsperioden i vissa fall. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 6 kap. 13 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 35–38 och 89 f.

11 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva ett beslut om intäktsram under tillsynsperioden och ändra ramen, om

1. ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter och detta har inverkat på ramens storlek,

2. ramen av någon annan anledning har bestämts på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag och detta har inverkat på ramens storlek, eller

3. det annars finns särskilda skäl.

I paragrafen anges att tillsynsmyndigheten i vissa fall ska ompröva intäktsramen under tillsynsperioden. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 14 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 90.

Omprövning av intäktsramen efter tillsynsperioden

12 § Tillsynsmyndigheten ska ompröva intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, om det finns skäl att anta att ramen ska vara större eller mindre med hänsyn till förhållanden som blivit kända efter det att den bestämdes.

Vid en omprövning ska tillsynsmyndigheten senast tio månader efter tillsynsperiodens slut

1. fatta ett slutligt beslut i frågan om ändring av intäktsramen, om det inte finns särskilda hinder, eller

2. informera ett gasföretag som bedriver gasverksamhet om att det slutliga beslutet i ändringsfrågan kommer att fattas vid en senare tidpunkt.

Om myndigheten fattar sitt slutliga beslut i ändringsfrågan senare än tio månader efter tillsynsperiodens slut utan att ha informerat enligt andra stycket 2, får beslutet inte innebära någon nackdel för gasföretaget.

I paragrafen anges att tillsynsmyndigheten ska ompröva intäktsramen efter tillsynsperioden i vissa fall. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 16 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 91.

13 § Vid en omprövning enligt 12 § ska tillsynsmyndigheten

1. utgå från de uppgifter och metoder som har använts för att bestämma intäktsramen och som framgår av det beslut om intäktsram som gäller för ett gasföretag som bedriver gasverksamhet,

2. kontrollera om de antaganden som legat till grund för att bestämma ramen överensstämmer med det faktiska utfallet för tillsynsperioden, och

3. ändra ramen i den utsträckning det är motiverat av att det faktiska utfallet för tillsynsperioden avviker från de antaganden som legat till grund för att bestämma ramen.

I paragrafen anges hur tillsynsmyndigheten ska gå till väga vid omprövning efter tillsynsperioden. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 17 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 92.

14 § Utöver det som anges i 13 § 3 ska intäktsramen ändras, om

1. ett gasföretag som bedriver gasverksamhet har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter och detta har inverkat på ramens storlek, eller

2. ramen av någon annan anledning har bestämts på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag och detta har inverkat på ramens storlek.

I fall som avses i första stycket 1 får intäktsramen ökas endast om det finns särskilda skäl.

Paragrafen är ny och anger att intäktsramen ska ändras vid en omprövning efter tillsynsperioden på grund av att den har bestämts på felaktigt eller ofullständigt underlag och detta har inverkat på ramens storlek. Av bestämmelsens andra stycke framgår att det krävs särskilda skäl för att intäktsramen ska få ökas om gasföretaget har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter. Paragrafen har vissa likheter med hittillsvarande 6 kap. 14 § (omprövning under tillsynsperioden) och 6 kap. 16 § (omprövning efter tillsynsperioden) naturgaslagen. Paragrafen ska dock främst jämföras med sin motsvarighet i 5 kap. 24 § ellagen. För att se hur bestämmelsen i ellagen har motiverats, se prop. 2017/18:237 s. 99.

Omprövning till följd av att en intäktsram har ändrats för ett annat gasföretag

15 § När en allmän förvaltningsdomstol har ändrat en intäktsram för ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska tillsynsmyndigheten ompröva det beslut om intäktsram som gäller för ett annat gasföretag som bedriver gasverksamhet, om det senare företaget

1. ansöker om omprövning inom tre månader efter det att domstolens avgörande har fått laga kraft, och

2. anför att de förhållanden som domstolen lagt till grund för ändring i det tidigare avgörandet även finns i fråga om sökandens intäktsram.

Paragrafen är ny och anger att tillsynsmyndigheten på ansökan av ett gasföretag ska ompröva en intäktsram om en allmän förvaltningsdomstol har ändrat intäktsramen för ett annat naturgasföretag. Paragrafen har sin motsvarighet i 5 kap. 25 § ellagen. För att se hur bestämmelsen i ellagen har motiverats, se prop. 2017/18:237 s. 99 f.

Omprövning till följd av att intäktsramen har ändrats i fråga om en tidigare tillsynsperiod

16 § Om tillsynsmyndigheten eller en allmän förvaltningsdomstol har ändrat intäktsramen i fråga om en tillsynsperiod som har gått till ända och det avgörandet har fått laga kraft, ska tillsynsmyndigheten ompröva ett beslut om intäktsram för en senare tillsynsperiod och göra de ändringar som den ändrade ramen motiverar.

I paragrafen regleras vad som gäller om tillsynsmyndigheten eller en allmän förvaltningsdomstol efter ett överklagande har ändrat intäktsramen för en tidigare tillsynsperiod. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 6 kap. 18 § naturgaslagen, men har omformulerats något för att efterlikna motsvarande bestämmelse i 5 kap. 26 § ellagen. Se prop. 2012/13:85 s. 92.

Uppgiftsskyldighet vid omprövning av en intäktsram

17 § Ett gasföretag som bedriver gasverksamhet ska till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som behövs för prövning enligt 11, 12 och 16 §§.

I paragrafen regleras gasföretagens uppgiftsskyldighet vid omprövning av intäktsramen och vid omfördelning av intäktsramen. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 6 kap. 24 § naturgaslagen. Jämför även med motsvarande bestämmelse i 5 kap. 37 § ellagen. Se prop. 2012/13:85 s. 94.

Avvikelser från intäktsramen

18 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under tillsynsperioden har varit större än intäktsramen, ska tillsynsmyndigheten besluta att ramen för en efterföljande tillsynsperiod ska minskas med ett belopp som motsvarar överskottet.

I paragrafen anges när tillsynsmyndigheten ska minska intäktsramen på grund av överskott från en tidigare tillsynsperiod. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 19 § naturgaslagen. Paragrafen har sin motsvarighet i 5 kap. 27 § ellagen.

19 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under tillsynsperioden har överstigit intäktsramen med mer än fem procent, ska tillsynsmyndigheten besluta att ramen för den närmast följande tillsynsperioden ska minskas med ett överdebiteringstillägg.

Beräkningen av överdebiteringstillägget ska grundas på den del av de samlade intäkterna från gasverksamheten som överstiger intäktsramen.

Överdebiteringstillägget ska beräknas efter en räntesats som motsvarar den genomsnittliga referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) som under tillsynsperioden fastställts av Riksbanken med ett tillägg av femton procentenheter.

I paragrafen anges när tillsynsmyndigheten ska ta ut överdebiteringstillägg på grund av överskott i förhållande till intäktsramen och hur det ska beräknas. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 6 kap. 20 § naturgaslagen, men en anpassning har skett för att efterlikna motsvarande bestämmelse i 5 kap. 28 § ellagen. Se prop. 2012/13:85 s. 93.

20 § Om de samlade intäkterna från gasverksamheten under en tillsynsperiod har varit mindre än intäktsramen, ska tillsynsmyndigheten besluta att gasföretaget som bedriver gasverksamheten från verksamheten får uppbära ett belopp som motsvarar underskottet under den närmast följande tillsynsperioden.

Tillsynsmyndigheten får besluta att ett gasföretag som bedriver gasverksamhet får uppbära beloppet eller en del av beloppet även under den tillsynsperiod som följer på den närmast följande tillsynsperioden om gasföretaget ansöker om det. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Det belopp som tillsynsmyndigheten beslutar ska inte anses vara intäkter från gasverksamheten vid avstämning mot intäktsramen för den tillsynsperiod under vilken beloppet får uppbäras. Detta gäller dock endast i den utsträckning intäkterna från verksamheten annars skulle överstiga intäktsramen.

Paragrafen är ny och anger när tillsynsmyndigheten ska öka intäktsramen på grund av underskott från en tidigare tillsynsperiod, så kallad överrullning av underskott. Paragrafens första stycke har vissa likheter med hittillsvarande 6 kap. 19 § naturgaslagen och är uppbyggt på samma sätt som 5 kap. 29 § första stycket ellagen. Paragrafens andra stycke är nytt och innehåller en möjlighet för tillsynsmyndigheten att efter ansökan från gasföretaget tillåta att ett underskott rullas över till en senare tillsynsperiod än den närmast följande, dvs. till en tredje tillsynsperiod. Tillsynsmyndigheten kan även avslå eller endast delvis bevilja en sådan ansökan.

Det krävs att särskilda skäl för sådan överrullning föreligger. Exempel på vad som kan utgöra särskilda skäl är att gasföretaget inte har haft en rimlig möjlighet att utnyttja intäktsramen under tillsynsperioden. Det kan också finnas andra externa faktorer som gasföretagen inte har kunnat råda över, som medför att det blir svårt att nyttja intäktsramen på ett sätt som inte innebär stora prisfluktuationer för kunderna. Eftersom investeringar i gasnätet typiskt sker på lång sikt och behöver planeras i god tid kan det därför finnas omständigheter som inte ger gasföretaget en rimlig möjlighet att använda intäktsramen under enbart den närmast följande tillsynsperioden. Tillsynsmyndigheten bör därför ges möjlighet att kunna tillåta gasföretag att använda hela eller delar av ett underskott under en tredje tillsynsperiod.

Till skillnad från det som följer av 18 och 19 §§ gäller tillsynsmyndighetens beslut enligt första eller andra stycket inte storleken på intäktsramen för den tillsynsperiod till vilken överrullningen sker. I stället får gasföretaget möjlighet att uppbära ett belopp som svarar mot underskottet utan att beloppet anses vara intäkter från den verksamhet som intäktsramen avser vid avstämning mot

intäktsramen för den tillsynsperiod under vilken beloppet får uppbäras. Detta framgår av tredje stycket, som liknar 5 kap. 29 § andra stycket ellagen. Gasföretaget får alltså göra ett slags avdrag vid avstämningen av den slutliga intäktsramen. Avdraget får inte vara större än den del av gasföretagets intäkter som överstiger den nya intäktsramen.

Se prop. 2012/13:85 s. 92 f. Se även prop. 2017/18:237 s. 101 (förarbeten till 5 kap. 29 § ellagen) när det gäller paragrafens första och tredje stycken.

Beräkning av intäkter

21 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om hur gasföretagens intäkter under en tillsynsperiod ska beräknas vid avstämning mot intäktsramen.

Paragrafen innehåller bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur gasföretagens intäkter under en tillsynsperiod ska beräknas vid avstämning mot intäktsramen. Bemyndigandet har sin motsvarighet i 5 kap. 31 § ellagen.

Effektivt utnyttjande av gasledningarna

22 § När intäktsramen bestäms ska hänsyn tas till i vilken utsträckning den verksamhet som intäktsramen avser bedrivs på ett sätt som bidrar till ett effektivt nyttjande av gasledningarna. En sådan bedömning får medföra en ökning eller minskning av intäktsramen.

I paragrafen finns bestämmelser som syftar till att skapa särskilda incitament för gasföretagen att bedriva verksamheten på ett sätt som bidrar till ökad energieffektivisering. Bestämmelsen genomför artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet (EU) 2023/1791[64] och har sin motsvarighet i 5 kap. 11 § ellagen vars förarbeten finns i prop. 2017/18:237 s. 92 f.

23 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad som avses med ett effektivt nyttjande av gasledningar.

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad som avses med ett effektivt nyttjande av gasledningar. Paragrafen motsvaras delvis av i 5 kap. 6 § 1 ellagen vars förarbeten finns i prop. 2017/18:237 s. 89 f.

[64] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (omarbetning)

Besluts giltighet

24 § Ett beslut av tillsynsmyndigheten enligt 1, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19 eller 20 §§ gäller omedelbart.

I paragrafen anges att vissa beslut gällande intäktsramar gäller omedelbart. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 6 kap. 23 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 94.

Intäktsram vid överlåtelse av verksamhet

25 § Om ett gasföretag som bedriver gasverksamhet överlåter gasverksamhet som det har fastställts en intäktsram för, ska intäktsramen gälla för förvärvaren. Det gasföretag som har tagit över verksamheten ska vid tillämpningen av detta kapitel träda i överlåtarens ställe.

I paragrafen redogörs för intäktsram vid överlåtelse av verksamhet för vilken en intäktsram har fastställts. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 6 kap. 21 § naturgaslagen. Se prop. 2012/13:85 s. 93 f.

8 kap. Systembalansavtal och balansansvar m.m.

Systembalansansvar

1 § Regeringen ska ge i uppdrag åt en juridisk person som frivilligt åtar sig det övergripande ansvaret för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i det västsvenska gassystemet (systembalansansvarig).

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § i naturgaslagen (2005:403). I paragrafen i naturgaslagen fanns även en möjlighet för regeringen att ge i uppdrag till en myndighet att vara systembalansansvarig. Denna möjlighet har tagits bort. Före 1 januari 2013 var Affärsverket svenska kraftnät systemansvarig myndighet och fullgjorde uppgiften att balansera det nationella naturgassystemet (numera det västsvenska naturgassystemet). Numera utförs systembalansansvaret av den privata aktören, Swedegas AB. Det är inte aktuell med en återgång till att en myndighet utför den aktuella uppgiften varför det inte längre föreligger något behov av att kunna peka ut en myndighet för uppgiften att ansvara för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i det västsvenska gassystemet.

I paragrafen har delegationsbestämmelsen ändrats på så sätt att regeringen *får* meddela föreskrifter om den systembalansansvariges uppgifter. Regeringen har

också möjlighet att vidaredelegera föreskriftsrätten om den systembalansansvariges uppgifter till tillsynsmyndigheten.

2 § Den som innehar en sådan gasledning som används för överföring av gas men som inte är sammankopplad med det västsvenska gassystemet, ansvarar för att balansen kortsiktigt upprätthålls mellan inmatning och uttag av gas i den egna ledningen.

Bestämmelserna i 4–16, 18 och 19 §§ ska tillämpas även i fråga om en sådan ledning som avses i första stycket. Vad som där gäller för den systembalansansvarige respektive det västsvenska gassystemet ska då i stället gälla ledningsinnehavaren respektive gasledningen.

I det fall som avses i 7 § första stycket ska ledningsinnehavaren underrätta leverantören av gas. I det fall som avses i 7 § andra stycket ska den balansansvarige underrätta innehavaren av gasledningen, som ska underrätta leverantören av gas. Underrättelser enligt detta stycke ska ske utan dröjsmål.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § naturgaslagen. Paragrafhänvisningen i bestämmelsen är ändrad utifrån gasmarknadslagens paragrafindelning.

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för dem som bedriver överföring av gas att till den systembalansansvarige lämna de uppgifter som behövs för utövandet av systembalansansvaret.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 3 § naturgaslagen.

Balansansvar och balansavtal

4 § En leverantör av gas får bara leverera gas i uttagspunkter för vilka leverantören eller någon annan, gentemot den systembalansansvarige, har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det västsvenska gassystemet tillförs lika mycket gas som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande ska göras genom ett avtal med den systembalansansvarige (balansavtal).

Första stycket tillämpas inte under den tidsfrist som anges i 8 §.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § naturgaslagen. Före paragrafen har rubriken ändrats till att också ange *balansavtal*. Ur paragrafen har utgått en definition av begreppet uttagspunkt som nu i stället definieras i gasmarknadslagens inledningskapitel.

5 § Villkoren i ett balansavtal ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Villkoren ska därutöver ge gasanvändaren lämpliga incitament att balansera inmatning och uttag på ett effektivt sätt.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 5 § första stycket i naturgaslagen men kraven på villkoren i balansavtalen har preciserats ytterligare. Nu tillkommer även kraven på att villkoren ska ge gasanvändaren lämpliga incitament att balansera inmatning och uttag på ett effektivt sätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.23.

6 § Den systembalansansvarige får inte ingå balansavtal förrän de metoder som har använts för att utforma avtalen har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Bestämmelsen är ny på så sätt att *metoderna* som använts för att utforma avtalen måste vara godkända av tillsynsmyndigheten innan den systembalansansvarige får ingå balansavtal. Detta innebär en återgång till regler som fanns i den svenska naturgaslagstiftningen då Affärsverket svenska kraftnät var systemansvarig myndighet och ansvarade för att balansen kortsiktigt upprätthölls mellan inmatning och uttag av gas i det nationella naturgassystemet (senare ändrat till det västsvenska naturgassystemet). Då den privata aktören, Swedegas AB, tog över systembalansansvaret för det västsvenska naturgassystemet, ändrades kraven på så sätt att tillsynsmyndigheten skulle godkänna de enskilda avtalsvillkoren innan den systembalansansvarige fick ingå balansavtal. Återgången till ordningen med tillsynsmyndighetens metodgodkännande, i stället för godkännande av de enskilda avtalsvillkoren, innebär en harmonisering med det regelverk som tillämpas i Danmark. Därigenom blir tillsynsmyndigheternas prövning av balansavtal mer likartad i de båda medlemsstaterna. Detta är önskvärt då vi har en gemensam balanseringszon med Danmark sedan 2019 och tillsynsmyndigheterna i Sverige och Danmark ska metodgodkänna samma balansavtal i respektive land.

7 § Tillsynsmyndigheten ska godkänna metoderna om de kan antas leda till att avtalen uppfyller kraven i 5 §.

Tillsynsmyndigheten kan begära ändring av metoden för att godkänna den. Vid begäran om ändring av metoden ska den systembalansansvarige inom två månader efter tillsynsmyndighetens begäran lämna in ett förslag till ändrad metod för godkännande.

Tillsynsmyndighetens beslut i fråga om godkännande gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 5 § andra stycket sista meningen och tredje stycket naturgaslagen. Tillsynsmyndighetens kontroll av metoderna syftar till att

säkerställa att avtalen uppfyller kraven i 5 §. Någon kontroll av avtalsvillkorens skälighet ska inte ske inom ramen för metodprövningen. Detta sker i stället i efterhand inom ramen för tillsynen. Någon tidsperiod under vilken ett godkännande gäller är inte angiven. Det ligger i sakens natur att godkännandet gäller så länge villkoren i balansavtalen och de godkända metoderna inte ändras.

I andra stycket anges vad som ska gälla om tillsynsmyndigheten vid sin prövning inte godkänner metoden för balansavtalet. Då ska tillsynsmyndigheten begära att den systembalansansvarige ändrar metoden. Den systembalansansvarige ska inom två månader från tillsynsmyndighetens begäran om ändring av metoden komma in med en ny metod och balansavtal till tillsynsmyndigheten för godkännande.

Tredje stycket motsvarar, som angetts ovan, 7 kap. 5 § tredje stycket i naturgaslagen. Av förarbetena, prop. 2004/05:62, s. 236 och s. 231–232, då bestämmelsen infördes i den svenska naturgaslagstiftningen uttalades följande.

> Ett beslut om godkännanden gäller omedelbart, dvs. utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Dessutom ska det delges enligt bestämmelserna om kungörelsedelgivning med en obestämd krets personer. Därvid behöver inte bestämmelsen i 17 § andra stycket delgivningslagen iakttas. Dagen för delgivning bildar utgångspunkt för den tid inom vilken överklagande ska ske. Skälet till att delgivning ska ske genom kungörelsedelgivning är att ett stort antal personer och företag berörs av metoderna. Genom kungörelsedelgivningen börjar tidsfristen för överklagande att löpa för samtliga berörda tämligen snart efter beslutet. Därigenom kan man ganska snart konstatera huruvida metoderna slutgiltigt är godkända eller om de kan komma att ändras.

8 § Den systembalansansvarige ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen samt på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om dessa villkor.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om offentliggörande av villkor enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 6 § naturgaslagen.

Upphörande och återställande av balansansvar m.m.

9 § När den systembalansansvarige får kännedom om att ett avtal med den systembalansansvarige om balansansvar enligt 4 § första stycket ska upphöra att gälla, ska den systembalansansvarige utan dröjsmål underrätta de innehavare av gasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Ledningshavaren ska utan dröjsmål underrätta berörda leverantörer av gas.

När någon, som i ett avtal med en leverantör av gas har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där leverantören levererar gas, får kännedom om att detta avtal ska upphöra att gälla, ska den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systembalansansvarige och de innehavare av gasledningar på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av gasledningar ska utan dröjsmål underrätta leverantören av gas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt första och andra styckena.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 § naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit för att underlätta kapitlets läsbarhet.

10 § En leverantör av gas som med omedelbar verkan förlorat sitt balansansvar får återställa balansansvaret inom en tidsfrist om tio vardagar, dock högst femton kalenderdagar. Tidsfristen börjar löpa dagen efter den då leverantören tagit del av eller haft möjlighet att ta del av den först mottagna underrättelsen enligt 9 § första eller andra stycket.

Den tidsfrist för att återställa balansansvaret som anges i första stycket gäller också en leverantör vars avtal om balansansvar sagts upp och upphör att gälla före fristens utgång.

Första och andra styckena gäller inte om leverantören trätt i likvidation, ställt in betalningarna, försatts i konkurs eller förklarat sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret.

Om leverantören under tidsfristen träder i likvidation, ställer in betalningarna, försätts i konkurs, eller förklarar sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret upphör tidsfristen omedelbart att löpa.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 a § i naturgaslagen.

11 § En leverantör av gas som under tidsfristen återställer sitt balansansvar ska, före tidsfristen löper ut, underrätta berörda innehavare av gasledning om vem som har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där leverantören levererar gas.

Ett balansansvar som en ny balansansvarig åtagit sig gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen efter det att berörd ledningsinnehavare mottagit underrättelsen från leverantören.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelse enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 b § första och andra stycket i naturgaslagen. I paragrafen har ett bemyndigande tillkommit som innebär att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelse enligt första stycket. Detta bemyndigande fanns tidigare i 7 kap. 7 b § femte stycket.

Konsekvenser av utebliven underrättelse om ny balansansvarig

12 § Om ledningsinnehavaren inte har mottagit en underrättelse från leverantören om vem som är ny balansansvarig i berörda uttagspunkter innan tidsfristen har löpt ut, ska ledningsinnehavaren dagen efter fristens utgång anvisa berörda gasanvändare en leverantör. Denne ska gentemot ledningsinnehavaren ha åtagit sig att leverera gas till gasanvändare som saknar leverantör. Ett balansansvar som en ny balansansvarig åtagit sig gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen för anvisningen.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 b § tredje stycket naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit för att tydliggöra vad bestämmelsen, och de efterföljande bestämmelserna, reglerar.

13 § Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om vilken leverantör som har anvisats och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändaren om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 b § fjärde stycket naturgaslagen. I 17 § finns ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om vad underrättelsen ska innehålla.

14 § Om en leverantör av gas inte får återställa balansansvaret enligt 10 § eller om en sådan tidsfrist som avses där upphör att löpa enligt 10 § fjärde stycket, ska innehavaren av gasledning så snart som möjligt anvisa berörda gasanvändare en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till gasanvändare som saknar leverantör. Den nye balansansvariges balansansvar gäller, trots det som anges i 20 §, från och med dagen för anvisningen.

Ledningsinnehavaren ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om vilken leverantör som har anvisats och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör. Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 c § naturgaslagen.

15 § En leverantör av gas som levererar gas till en gasanvändare i en viss uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera gas tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.

Leveransskyldigheten upphör om gasanvändare slutar att ta ut gas i uttagspunkten, om någon annan leverantör börjar leverera gas till gasanvändaren i uttagspunkten eller om överföringen av gas enligt 10 kap. 1 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att gasanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot leverantören.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 d § naturgaslagen.

Anmälan om övertagande av gasleverans

16 § En leverantör av gas, som ska börja leverera gas till en uttagspunkt eller överta leveranserna till en gasanvändare i dennes uttagspunkt, ska anmäla detta till innehavaren av gasledningen. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten. En anmälan om att börja leverera gas ska göras omedelbart.

En leverantör av gas får överta leveranserna till en gasanvändare i dennes uttagspunkt fjorton dagar efter anmälan enligt första stycket.

En innehavare av gasledning som tar emot en anmälan enligt första stycket ska sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om gasleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 § naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit som ett led i att öka läsbarheten av kapitlet.

Anvisad gasleverantör

17 § Gasanvändare som saknar leverantör av gas ska av berörd innehavare av gasledning anvisas en leverantör, som gentemot ledningsinnehavaren har åtagit sig att leverera gas till sådana gasanvändare.

Innehavaren av gasledning ska utan dröjsmål underrätta gasanvändaren om vilken leverantör som anvisats, om innebörden av en sådan anvisning och om gasmarknadslagens bestämmelser om byte av leverantör.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 a § första och andra stycket naturgaslagen.

§ 18 Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vad underrättelsen enligt 13 § och 17 § andra stycket ska innehålla.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande till regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten om vad underrättelser från ledningsinnehavaren till gasanvändaren ska innehålla. Motsvarande bestämmelse finns i 7 b § femte stycket och 8 § a tredje stycket naturgaslagen.

19 § Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändaren om de villkor för leveransen som leverantören avser att tillämpa och om den dag då leverantören avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den gas som inte levererats enligt ett leveransavtal med en leverantör, som är leveransskyldig enligt 15 §, ska gasanvändaren betala till den anvisade leverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

En gasanvändare, som har saknat leveransavtal med en enligt 15 § leveransskyldig leverantör och som inte har anvisats en ny leverantör enligt 17 §, ska för förbrukningen av gas under den tid som gasanvändaren har saknat sådant leveransavtal betala till en leverantör som anvisas av ledningsinnehavaren och enligt de villkor som den anvisade leverantören tillämpar.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 8 a § fjärde och femte stycket och 7 kap. 7 b § naturgaslagen.

20 § En operatör ska välja ut en anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt. Operatören ska informera gasanvändaren om hur gasleverantören har valts ut.

Den anvisade leverantören ska utan dröjsmål underrätta gasanvändare om de villkor för leveransen som leverantören tillämpar.

En anvisad gasleverantör ska minst en gång per kvartal lämna följande information till gasanvändaren:

1. en redogörelse för vilka olika avtal som gasleverantören erbjuder samt uppgifter om priser och leveransvillkor för de olika avtalen, och
2. uppgifter om var gasanvändaren, oberoende av gasleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra gasleverantörer tillämpar för leverans av gas till gasanvändare. Paragrafen är ny. Första stycket anger hur en operatör ska välja ut en anvisad gasleverantör. Det finns i dag inga bestämmelser

om hur ett gasföretag ska välja ut en anvisad gasleverantör. Artikel 29 i gasmarknadsdirektivet ställer krav på att gasföretaget ska välja en anvisad gasleverantör på ett rättvist, transparent och icke-diskriminerande sätt. Med de uppställda rekvisiten bör inte ett regelrätt upphandlingsförfarande avses. Den som utser sistahandsleverantören måste göra det på objektiva grunder, vara öppen med vilka grunderna är och inte på ett otillbörligt sätt gynna exempelvis närstående företag. Med hänsyn till kravet på transparens bör operatören även vara skyldig att informera kunden om hur den anvisade gasleverantören har valts ut.

Andra stycket innehåller en bestämmelse om att den anvisade leverantören utan dröjsmål ska informera gasanvändaren om hur gasleverantören har valts ut**.**

Tredje stycket innehåller en bestämmelse om att en anvisad gasleverantör ska minst en gång per kvartal lämna information om avtal och villkor till gasanvändaren, samt att uppgifter om var gasanvändaren kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra gasleverantörer tillämpar för leverans av gas. Bestämmelsen innebär ett genomförande av artikel 29.4 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.28.

21 § Den som övertar balansansvaret i en gasanvändares uttagspunkt efter en anmälan enligt 16 § första stycket får göra det från och med den dag då gasleverantören övertar leveranserna.

I andra fall får balansansvaret bara övertas från och med den första dagen i en kalendermånad. Den leverantör som enligt 15 § är leveransskyldig i uttagspunkten ska enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar underrätta innehavaren av gasledning om övertagandet senast en månad innan det ska ske.

Den systembalansansvarige får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagspunkt ska börja gälla tidigare än vad som följer av andra stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § första till tredje stycket naturgaslagen.

22 § En innehavare av gasledning som tar emot en anmälan enligt 21 § andra stycket ska sända underrättelser om detta.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om underrättelser enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 9 § fjärde och femte stycket naturgaslagen.

Underrättelse till den systembalansansvarige om byte av balansansvarig

23 § Den som bedriver överföring av gas ska enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten hålla den systembalansansvarige underrättad om byte av balansansvarig enligt 11 § första stycket och 12 § första stycket, 14 § första stycket och 21 §. Den som bedriver överföring av gas ska dessutom hålla den systembalansansvarige underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för dennes egna inköp.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit för att tydliggöra vad paragrafen reglerar.

Avräkning mellan balansansvariga

24 § Den systembalansansvarige ska svara för avräkningen mellan de balansansvariga.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avräkningen enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 11 § naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit som anger vad paragrafen, och efterföljande paragraf, reglerar.

25 § En leverantör av gas som har levererat gas till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska vid den systembalansansvariges avräkning anses som balansansvarig i uttagspunkten. Ersättning ska betalas enligt de villkor som den systembalansansvarige tillämpar mot balansansvariga.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 12 § naturgaslagen.

Åtagande om lagring av gas

26 § De leverantörer av gas som har åtagit sig ett balansansvar enligt 4 § ska genom balansavtalet även åta sig ett ekonomiskt ansvar för att, efter begäran av den systembalansansvarige, lagra gas så att det fyllnadsmål och den fyllnadsbana med delmål nås som avses i artikel 6a i förordning (EU) 2017/1938.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 12 a § naturgaslagen. Före paragrafen har en rubrik tillkommit som anger vad paragrafen reglerar.

9 kap. Leverans av gas

Inledande bestämmelser

1 § Detta kapitel gäller leverans av gas till gasanvändare.

Paragrafen anger kapitlets innehåll.

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i detta kapitel är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne.

Bestämmelsen motsvarar 8 kap. 2 § naturgaslagen.

Uppgifter i avtal

3 § Ett avtal mellan en gasanvändare och en gasleverantör ska innehålla uppgifter om

1. **Gasleverantörens namn, adress, e-postadress, webbplats och telefonnummer,**
2. **produktens namn och avgiftens beteckning,**
3. **när avtalet träffas och vid vilken tidpunkt naturgasleverantören planerar att överta leveranserna till gasanvändaren,**
4. **vilka tjänster avtalet omfattar,**
5. **gasleverantörens åtagande gentemot gasanvändaren,**
6. **på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga priser och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas,**
7. **avtalets löptid samt villkoren för att förlänga och säga upp avtalet inklusive eventuella kombinationserbjudanden,**
8. **tydliga, objektiva, offentliggjorda och kontrollerbara åtaganden från gasleverantören om miljöprestanda, inklusive eventuella koldioxidutsläpp och uppgift om certifiering av förnybar och koldioxidsnål gas som levereras,**
9. **hur och var ett klagomål kan lämnas samt, ifråga om konsumenter, information om konsumenträttigheter, och**
10. **i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av gas, biogas, vätgas eller annan gas.**

Informationen om avtalsvillkoren ska ges på ett enkelt och begripligt sätt.

Information från leverantören om produkter eller tjänster, villkor och priset på dessa produkter eller tjänster, som är kopplade till eller kombinerade med leverans av gas ska tillhandahållas innan avtalet ingås, även i de fall avtalet ingås genom en mellanhand.

Gasanvändare ska tillhandahållas en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett enkelt och begripligt sätt.

Paragrafens första stycke innehåller bestämmelser om vad ett avtal mellan en gasanvändare och en gasleverantör ska innehålla och motsvarar i huvudsak 8 kap.

13 § naturgaslagen. Förslaget innehåller vissa tillägg jämfört med den bestämmelsen. Bestämmelsen omfattar samtliga gasanvändare. Leverantörer ska utöver vad som gällde tidigare enligt naturgaslagen ange

- på vilket sätt aktuell information om alla tillämpliga priser och kombinerade produkter eller tjänster kan erhållas, hur gasanvändaren kan säga upp avtalet inklusive eventuella kombinationserbjudanden,
- tydliga, objektiva, offentliggjorda och kontrollerbara åtaganden från gasleverantören om miljöprestanda, inklusive eventuella koldioxidutsläpp och uppgift om certifiering av förnybar och koldioxidsnål gas som levereras.
- hur och var ett klagomål kan lämnas samt, ifråga om konsumenter, information om konsumenträttigheter
- i förekommande fall, information om leverantören och priset på produkter eller tjänster som är kopplade till, eller kombinerade med, leverans av gas, biogas, vätgas eller annan gas.

Andra stycket motsvarar delvis 8 kap. 13 § andra stycket naturgaslagen. Bestämmelsen har ändrats så att den omfattar produkter, tjänster och kombinerade och kopplade tjänster till dessa.

Tredje stycket är nytt och anger att gasanvändaren innan avtalet ingås ska tillhandahållas en sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren på ett väl synligt sätt och uttryckt på ett enkelt och begripligt sätt. Detta ska ske även om avtalet ingås genom en mellanhand. Genom bestämmelsen uppfylls artikel 11.3 j) i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om vilka delar av avtalsinnehållet enligt 3 § som ska finnas med i den sammanfattning som gasleverantörer ska tillhandahålla enligt tredje stycket samma paragraf och hur sammanfattningen ska tillhandahållas.

Paragrafen är ny och innehåller ett bemyndigande till regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om vad sammanfattningen av avtalet enligt 3 § ska innehålla och hur den ska tillhandahållas.

Betalningssätt

5 § En gasleverantör ska erbjuda flera betalningssätt vid fakturering och får inte missgynna en gasanvändare endast på grund av det betalningssätt denne har valt.

Om en gasleverantör tillämpar ett system med förskottsbetalning för konsumenter, ska detta vara skäligt och grundat på den förväntade förbrukningen.

De avgifter som tas ut för ett visst betalningssätt eller för ett system för förskottsbetalning får inte överstiga betalningsmottagarens kostnader för användningen av betalningssättet eller systemet.

Första stycket motsvarar 8 kap. 15 § naturgaslagen, men gäller i detta kapitel endast gasleverantörer.

Andra stycket motsvarar 8 kap. 15 § andra stycket naturgaslagen, men gäller i detta kapitel endast gasleverantörer. Bestämmelser motsvarande första och andra stycket för operatörer finns i kapitel 3.

Tredje stycket motsvarar artikel 11 punkten 6 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

Ändrade avtalsvillkor

6 § En gasleverantör som avser att ändra villkoren för ett avtal som löper tills vidare ska i ett särskilt meddelande underrätta gasanvändaren om ändringen och om gasanvändarens rätt att säga upp avtalet. Om villkorsändringen gäller sättet att beräkna priset för leverans av gas, ska även skälen och villkoren för ändringen redovisas i meddelandet.

Gasleverantören ska underrätta gasanvändaren senast två veckor innan de nya villkoren börjar tillämpas. Om gasanvändaren är konsument ska gasleverantören underrätta gasanvändaren senast två månader innan de nya villkoren börjar tillämpas.

Paragrafens första stycke motsvarar delvis 8 kap. 16 § första stycket naturgaslagen, men har utökats till att omfatta samtliga gasanvändare. Första stycket har också utökats genom en bestämmelse som rör villkorsändringar som påverkar hur priset beräknas. Med detta avses faktorer som påverkar priset som tex leverantörens påslag eller annat. I dessa fall ska gasleverantören ange skälen till att ändringen görs och de nya villkoren. Förslaget innebär ett införlivande av artikel 11 i gasmarknadsdirektivet.

Andra stycket motsvarar delvis 8 kap. 16 § andra stycket naturgaslagen. Gasmarknadsdirektivet ställer krav på att gasanvändare ska underrättas senast två veckor innan de nya villkoren börjar tillämpas. För konsumenter gäller alltjämt fristen om två månader.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

Fakturering och debitering

7 § En gasleverantör, eller den som förmedlar leverans av gas, får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla gasanvändare fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 13 § naturgaslagen och omfattar som tidigare gasleverantörer. Bestämmelsen har utökats till att omfatta även den som förmedlar leverans av gas. En sådan kan aktör kan utgöras av ett tjänsteföretag som har avtal med gasanvändaren även om andra tjänster eller ett företag eller förening som förmedlar avtal om leverans av gas till flera gasanvändare. Motsvarande bestämmelse för operatörer finns i 3 kap.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

8 § En gasleverantörs debitering av gasanvändarna ska avse uppmätt faktisk förbrukning eller, vid avsaknad av mätvärden, beräknade mängder.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 14 § första och andra stycket naturgaslagen.

9 § En gasleverantörs faktura ska vara tydlig. Den ska innehålla information om den uppmätta förbrukningen och de aktuella gaspriser som fakturan grundas på.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 15 § naturgaslagen.

10 § En gasleverantör ska lämna information till gasanvändaren om andelen förnybar gas och andelen koldioxidsnål gas i den köpta gasen.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av bilaga 1 punkten 5 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.31.

11 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om gasleverantörers fakturering av gasanvändare och om skyldighet för gasleverantörer att lämna viss information till gasanvändaren i samband med fakturering.

Paragrafen är ny och innehåller ett bemyndigande till regeringen, eller om regeringen så bestämmer, tillsynsmyndigheten. Syftet med bestämmelsen är att de bestämmelser om fakturainnehåll i bilaga 1 i gasmarknadsdirektivet och som inte behöver framgå av denna lag meddelas i förordning eller föreskriftsform.

Övervägande finns i avsnitt 5.31.

12 § En gasanvändare ska kunna välja elektroniska fakturor och elektronisk faktureringsinformation.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 15 § fjärde stycket naturgaslagen.

13 § Om leveransavtalet föreskriver framtida ändring av produkten eller priset eller en rabatt ska detta anges på fakturan tillsammans med det datum då ändringen träder i kraft.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av artikel 16 punkten 4 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.31.

14 § Om leveransavtalet förutsätter att mängden överförd gas mäts per timme, får informationen enligt 9 § göras tillgänglig via gasleverantörens webbplats. Fakturan ska då hänvisa till att informationen finns på webbplatsen.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 15 § andra stycket.

15 § Fakturering ska ske åtminstone varje kvartal.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 15 § tredje stycket naturgaslagen.

Prishöjningar

16 § När en prishöjning har skett ska gasanvändaren underrättas om detta i den nästkommande fakturan från gasleverantören. Det ska framgå när prisändringen trädde i kraft och hur priset ändrats.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 17 § naturgaslagen, men har utökats till att omfatta samtliga gasanvändare och inte endast konsumenter.

Övervägande finns i avsnitt 5.31.

Information om gasanvändarens rättigheter

17 § Gasleverantörer som tecknar avtal med gasanvändare ska på sina webbplatser lämna följande information om avtal som företaget tillämpar för leverans av gas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt

1. **gasanvändarens rättigheter,**
2. **tillämpliga priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av tjänster för gas, samt annan viktig avtalsinformation,**

3. **om priset är fast eller rörligt,**
4. **hur gasanvändaren ska gå till väga för att lämna klagomål,**
5. **vilka organ gasanvändaren kan vända sig till för information eller tvistlösning, och**
6. **oberoende användarrådgivning, där gasanvändarna kan få råd om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder och jämförelseprofiler.**

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 18 § första stycket naturgaslagen. Bestämmelsen har utökats till att omfatta både konsumenter och företagskunder som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt. Nytt är också att gasleverantörerna ska lämna information om tillämpliga priser och standardvillkor samt om priset är fast eller rörligt. Begränsningen till förbrukning om högst 100 000 kWh i en uttagspunkt har sin grund i att gasleverantörerna erbjuder större förbrukare specifika villkor och priser som dessutom kan utgöra företagshemligheter. Bestämmelsen genomför artikel 11.5 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

18 § Gasleverantörer ska på eller i samband med fakturor till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh i en uttagspunkt antingen lämna den information som följer av 17 § eller hänvisa till att informationen finns på webbplatsen och på begäran tillhandahålls på annat sätt.

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 18 § andra och tredje stycket naturgaslagen, men vänder sig till samma kategori av gasanvändare som i 17 §.

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om den information som ska lämnas enligt 17 §.

Paragrafen är ny och innehåller ett bemyndigande.

Byte av gasleverantör

20 § En gasleverantör ska på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång säkerställa att en gasanvändare kan byta gasleverantör inom tre veckor från begäran om byte.

Ett byte av gasleverantör ska vara kostnadsfritt för konsumenter och små företag.

Paragrafens första stycke är nytt och innebär ett genomförande av artikel 12 i gasmarknadsdirektivet. Bestämmelsen ska tolkas så att en uppsägning av leverantör utan byte till ny ska kunna verkställas inom tre veckor.

Andra stycket motsvarar 8 kap. 19 § naturgaslagen, men har utökats till att omfatta även små företag.

Övervägande finns i avsnitt 5.27.

21 § När konsumenter eller små företag i förtid säger upp tidsbestämda avtal om att gas helt eller delvis ska levereras till fast pris, får gasleverantören, trots vad som sägs i 20 § andra stycket, ta ut en avgift. Avgiften får endast avse kostnader som hänför sig till den gas som levereras till fast pris, den ska vara skälig och får inte överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar.

Avgiften får endast tas ut om det tydligt framgår av leveransavtalet att den får tas ut och vad den omfattar.

Paragrafen är ny.

Paragrafens första stycke första punkten ger gasleverantörer möjlighet att ta ut avgifter om konsumenter eller små företag i förtid frånträder avtal om att gas helt eller delvis ska levereras till fast pris. Andra punkten innehåller ett krav på att avgiften inte får överstiga den direkta ekonomiska förlusten som uppsägningen orsakar. Med den direkta ekonomiska förlusten avses det negativa kontraktsintresset. Detta innebär att den skadelidande gasleverantören har rätt till ersättning för direkta kostnader som företaget orsakats genom avtalsbrottet och ska genom detta hamna i samma situation som man var i innan avtalet sades upp. I det fall ett avtal med fast löptid har dels ett fast pris, dels ett rörligt pris, omfattar möjligheten till avgift endast den del som gäller fast pris. Däremot får gasleverantören inte ersättning för det positiva kontraktsintresset, dvs. ersättning för den vinst företaget hade gjort om avtalet hade fullgjorts fullt ut av konsumenten eller företaget.

Paragrafens andra stycke innehåller en bestämmelse om att en avgift endast får tas ut om det framgår av leveransavtalet att en sådan avgift får tas ut och vad den omfattar. Om gasleverantören i avtalet med kunden inte gjort förbehåll om avgift eller angett hur den beräknas går den miste om rätten att ta ut avgift.

Övervägande finns i avsnitt 5.27.

22 § Vid byte av gasleverantör ska den frånträdande gasleverantören se till att gasanvändaren får en slutfaktura inom sex veckor från den dag då gasleveransen upphörde.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 19 § andra stycket naturgaslagen, men har utökats till att omfatta samtliga gasanvändare.

23 § Den tekniska processen för byte av gasleverantör eller marknadsaktör får ta högst 24 timmar från det att korrekta mätvärden uppmätts och ska kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av artikel 12 punkten 1 i gasmarknadsdirektivet. Med den tekniska processen avses inte faktiska tekniska åtgärder som måste vidtas vid byte. Den tekniska processen omfattar perioden från det att operatören får ett meddelande om byte till dess att den nya gasleverantören får en bekräftelse på att bytet genomförts. Byte av gasleverantör kräver i normalfallet inte byte av mätare eller andra mer tidskrävande åtgärder, men både den befintliga och den nya leverantören behöver korrekt mätarställning för att ett leverantörsbyte ska kunna ske. Ett problem är att alla kunder på gasmarknaden inte har gasmätare som kan uppfylla kravet på att ha mätdata tillgängligt och som även samlar in mätdata varje dygn. Tiden för byte beräknas därför från den tidpunkt då korrekta mätvärden föreligger.

Enligt direktivet ska bestämmelsen vara i kraft senast den 1 januari 2026.

Övervägande finns i avsnitt 5.27.

Hantering av klagomål

24 § Leverantörer av gas ska ha fastställda rutiner för hanteringen av klagomål från gasanvändare.

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 20 § naturgaslagen, men omfattar i detta kapitel endast gasleverantörer. Bestämmelsen har omfattar samtliga gasavändare. Motsvarande bestämmelse för operatörer finns i kapitel 3.

Gasleverantörens skyldighet att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om priser och leveransvillkor

25 § En gasleverantör ska lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om de priser och leveransvillkor som gasleverantören tillämpar för leverans av naturgas och biogas till gasanvändare som förbrukar högst 100 000 kWh per år i en uttagspunkt.

Paragrafen är ny och ger gasleverantörer skyldighet att till tillsynsmyndigheten rapportera priser och leveransvillkor som gasleverantören tillämpar. Bestämmelsen omfattas av Ei:s tillsynsansvar vilket innebär att Ei, om en gasleverantör inte lämnar informationen, genom förelägganden kan förmå gasleverantören att göra detta. Informationen behövs för att Ei ska kunna tillhanda ett jämförelseverktyg för naturgas och biogas.

Övervägande finns i avsnitt 5.30.

Prisreglering under en naturgaspriskris

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om reglering av priset för leverans av naturgas till hushållskunder samt små och medelstora företag, om Europeiska unionens råd har tillkännagett en naturgaspriskris. Prisreglering får även avse naturgasleveranser för samhällsviktig verksamhet.

Föreskrifterna ska underställas riksdagens prövning inom en månad från det att de beslutades.

Föreskrifterna upphör omedelbart att gälla om de inte underställs riksdagen inom en månad från den dag de beslutades eller om riksdagen inte godkänner föreskrifterna inom två månader från underställandet.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om prisreglering. Den ska ses mot bakgrund av artikel 5 i gasmarknadsdirektivet.

Av *första stycket* framgår att det är en förutsättning för att regeringen ska kunna meddela föreskrifter att Europeiska unionens råd har tillkännagett en naturgaspriskris. Rådet får, om omständigheterna är sådana som anges i artikel 5 i gasmarknadsdirektivet, tillkännage en regional eller unionsomfattande naturgaspriskris genom ett genomförandebeslut på ett förslag från Europeiska kommissionen. Under genomförandebeslutets giltighetstid får berörda medlemsstater tillämpa tillfälliga riktade offentliga ingripanden i prissättningen för leverans av naturgas till hushållskunder, små och medelstora företag samt till grundläggande samhällstjänster (artikel 5.6). Rådets beslut gör det dessutom i viss utsträckning möjligt att göra större ingripanden i prissättningen för leveranser av naturgas till hushållskunder och mikroföretag än vad direktivet annars tillåter (artikel 5.7).

Med stöd av bemyndigandet kan regeringen meddela föreskrifter om prisreglering inom de ramar som sätts av artikel 5 och ministerrådets genomförandebeslut.

Andra stycket innehåller en underställningsmekanism som innebär att föreskrifterna ska underställas riksdagens prövning inom en månad från det att föreskrifterna beslutades.

Av *tredje stycket* framgår att regeringens föreskrifter upphör att gälla om de inte underställs riksdagen i tid eller om riksdagen inte godkänner föreskrifterna inom två månader från underställandet.

Övervägande finns i avsnitt 5.34.

Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas

27 § Långsiktiga avtal om leverans av fossil gas med en löptid som sträcker sig längre än till den 31 december 2049 måste innehålla villkor om koldioxidminskning i levererad gas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med långsiktiga avtal och kraven på koldioxidminskning i sådana leveransavtal.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av artikel 31 punkten 3 i gasmarknadsdirektivet. Löptiden för avtal om leverans av fossil gas utan inslag av koldioxidminskning får enligt gasmarknadsdirektivet inte fortsätta efter den 31 december 2049. Dessa avtal kan se olika ut och vilka avtal som ska omfattas och hur villkoren ska se ut bör regleras i förordnings- eller föreskriftsform. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ges därför i andra stycket bemyndigande att meddela föreskrifter om vad som ska avses med ett långsiktigt avtal och hur kraven på koldioxidminskning i avtalen ska bestämmas. Kraven på koldioxidminskning ska bestämmas utifrån unionens klimatmål och vad som i övrigt följer av den EU-gemensamma lagstiftningen. För det fall regeringen vidaredelegerar uppgiften att ta fram föreskrifter på området behöver det, enligt Ei, inte nödvändigtvis vara tillsynsmyndigheten som får ett sådant uppdrag utan det skulle kunna vara en annan myndighet som i det dagliga arbetar närmare frågor om omställningen av energisystemet och verkar för en ökad tillförsel och användning av fossilfria energikällor.

Övervägande finns i avsnitt 5.33.

10 kap. Avbrott och avstängning

Avbrytande av överföring av gas på grund av konsumentens avtalsbrott

1 § Överföring av gas får avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Innan överföringen avbryts ska konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 2 §, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas.

Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra en ej obetydlig personskada eller en omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om konsumenten handlar otillbörligt.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 3 § naturgaslagen.

2 § Om avtalsbrottet består i att konsumenten försummat att betala för överföring eller leverans av gas gäller, utöver vad som anges i 1 §, att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut ska uppmanas att betala inom tre veckor från det att konsumenten har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen ska samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får gas överförd.

Sker betalning eller är fordringen tvistig får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 4 § naturgaslagen.

3 § Gasleverantören och operatören ska ge konsumenter information om alternativ för att undvika avstängning i god tid före avstängningen.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av artikel 11 punkten 10 i gasmarknadsdirektivet. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

Övervägande finns i avsnitt 5.26.

4 § Operatören och leverantören av gas har rätt till skälig ersättning av konsumenten för kostnader som föranleds av åtgärder som nämns i 1 och 2 §§.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 5 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

5 § Underrättelser och meddelanden som avses i 2 § första stycket ska lämnas enligt formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 6 § naturgaslagen.

Avbrytande av överföring av gas av säkerhetsskäl m.m.

6 § Operatören får avbryta överföringen av gas för att vidta åtgärder som är motiverade av säkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.

Om operatören kan förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen, ska konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Konsumenten ska underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 7 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

Skadestånd vid avbruten överföring av gas

7 § Om överföringen av gas avbryts på grund av konsumentens försummelse utan att förutsättningarna i 1 och 2 §§ är uppfyllda, har konsumenten rätt till ersättning för skada av operatören.

Om överföringen har avbrutits på begäran av leverantören av gas ska denne, i stället för operatören, ersätta konsumenten för den uppkomna skadan.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 8 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

8 § Om operatören inte har underrättat konsumenten enligt 6 § andra stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av ledningsinnehavaren.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 9 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

9 § Om överföringen av gas avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 6 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av operatören om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför operatörens kontroll som operatören inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder operatören inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror avbrottet på någon som operatören har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är operatören fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som operatören har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 10 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

10 § Skadestånd enligt 7–9 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet.

Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt.

Vid bedömningen *ska* även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 11 § naturgaslagen. Begreppet innehavare av naturgasledning har ersatts med operatör.

11 § Konsumenten s*ka* underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör konsumenten inte det, har konsumenten förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 12 § naturgaslagen.

Särskilt om gasanvändarens skydd vid utfasning av gas

12 § Innan en operatör tar en gasledning ur bruk ska den genomföra ett samråd med berörda gasanvändare och andra berörda intressenter, inklusive konsumentorgan, om hur avveckling av gasledningen ska gå till. Inför samrådet ska gasanvändare informeras om tidplan, förfarandet för avstängning och i vilka steg det ska ske.

Paragrafen är ny och innebär ett genomförande av artikel 13 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.29.

11 kap. Tillsyn m.m.

Tillsyn

1 § Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över att

1. **denna lag, föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen och villkor som har meddelats med stöd av lagen följs, och**
2. **Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 följs.**

Tillsynen omfattar inte bestämmelserna i 10 kap. med undantag för 12 § och inte heller bestämmelserna i 6 kap.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 kap. 1 § i naturgaslagen, men har ändrats till att hänvisa till förordning (EU) 2024/1789 och i övrigt anpassats till gasmarknadslagen.

2 § I ett beslut av tillsynsmyndigheten enligt en sådan genomförandeakt eller delegerad akt som avses i artikel 70.1 i förordning (EU) 2024/1789 ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 1 a § naturgaslagen, men har ändrats så att den hänvisar till förordning (EU) 2024/1789.

3 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 2 § naturgaslagen.

4 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande som har meddelats med anledning av en anmälan enligt 5 § gäller omedelbart.

Paragrafen motsvarar i sak 10 kap. 3 § naturgaslagen.

Tidsfrister

5 § Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och

2. innehåller ett påstående att en innehavare av en gasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning eller den systembalansansvarige inte följer bestämmelser som omfattas av myndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får tillsynsmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 4 § naturgaslagen.

Avgifter

6 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som

tillsynsmyndigheten har enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 5 § naturgaslagen.

Bevarande av information

7 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om skyldighet för gasleverantörer att dokumentera och bevara uppgifter om leveransavtal, derivatinstrument och transaktioner som gäller sådana avtal eller instrument samt att på begäran lämna sådana uppgifter till en svensk myndighet eller Europeiska kommissionen.

Paragrafen motsvarar 10 kap. 13 § naturgaslagen.

Skyldighet att anmäla avtal till tillsynsmyndigheten

8 § Ett företag som ingår ett avtal som gäller den tekniska driften av en transmissionsledning mellan Sverige och ett land som inte omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG (omarbetning).

Paragrafen motsvarar 10 kap. 14 § naturgaslagen men har ändrats så att den hänvisar till det nya gasmarknadsdirektivet.

12 kap. Förseningsavgifter

Kapitlet innehåller bestämmelser som överensstämmer i sak med bestämmelserna om förseningsavgifter i hittillsvarande 10 kap. naturgaslagen och nya bestämmelser om förseningsavgifter för den som inte lämnar uppgifter som behövs för att bestämma en intäktsram i enlighet med förslagen i betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät*, SOU 2023:64.

Övervägande finns i avsnitt 5.12.

Beslut om förseningsavgift

1 § Tillsynsmyndigheten ska besluta att ta ut en förseningsavgift från ett gasföretag som bedriver annan verksamhet än handel med gas, om det finns förutsättningar för att ta ut avgiften enligt detta kapitel. När myndigheten har beslutat att ta ut en avgift, ska myndigheten skicka ett meddelande med information om beslutet till företaget.

I paragrafen anges att tillsynsmyndigheten beslutar om förseningsavgift. Den överensstämmer i sak med 10 kap. 6 § naturgaslagen när det gäller beslut om förseningsavgift vid underlåtenhet att ge in redovisningshandlingar eller

revisorsintyg (prop. 2004/05:62 s. 256). Det förtydligas dock att ett meddelande med information om beslutet ska skickas ut. Paragrafen har inte någon tidigare motsvarighet när det gäller förseningsavgifter vid underlåtelse att ge in uppgifter som behövs för att bestämma en intäktsram.

Om redovisningshandlingar eller revisorsintyg inte lämnas

2 § Ett gasföretag ska betala en förseningsavgift med 10 000 kronor till staten, om företaget inte inom sju månader från räkenskapsårets utgång lämnar

1. redovisningshandlingar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 18 § tredje stycket, eller

2. ett revisorsintyg enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 19 § tredje stycket.

Om gasföretaget har beslutat om fortsatt bolagsstämma enligt 7 kap. 14 § andra stycket aktiebolagslagen (2005:551) eller om fortsatt föreningsstämma enligt 6 kap. 13 § andra stycket lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, ska dock företaget betala förseningsavgift först om handlingarna inte har kommit in inom nio månader från räkenskapsårets utgång.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 10 kap. 6 § första stycket naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256) och 10 kap. 7 § första stycket naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256 f., prop. 2005/06:25 s. 94, prop. 2015/16:4 s. 325 f. och prop. 2017/18:185 s. 461).

3 § Om redovisningshandlingarna eller revisorsintyget inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till gasföretaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt 2 §, ska företaget betala en ny förseningsavgift med 10 000 kronor.

Om handlingarna inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till företaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt första stycket, ska företaget betala en ny förseningsavgift med 20 000 kronor.

Paragrafen överensstämmer i sak med 10 kap. 7 § andra och tredje styckena naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256 f.).

4 § Om registrering har skett av ett beslut om att gasföretaget försatts i konkurs eller trätt i likvidation, får tillsynsmyndigheten inte besluta om förseningsavgift enligt 2 eller 3 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 10 kap. 8 § naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256).

5 § Om gasföretaget har lämnat de handlingar som anges i 2 § i tid och handlingarna har någon brist som lätt kan avhjälpas, får tillsynsmyndigheten besluta om förseningsavgift endast om företaget har underrättats om bristen och fått tillfälle att avhjälpa den men inte gjort det inom den tid som angetts i underrättelsen. En sådan underrättelse får sändas med posten till den postadress som företaget senast har anmält hos tillsynsmyndigheten.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 10 kap. 9 § naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256).

Om uppgifter som behövs för att bestämma en intäktsram inte lämnas

6 § Ett gasföretag ska betala en förseningsavgift med 100 000 kronor till staten, om företaget inte inom den tid som anges i föreskrifter som har meddelats i anslutning till 7 kap. 6 § lämnar de uppgifter som behövs för att bestämma intäktsramen.

Om uppgifterna inte har kommit in inom två månader från det att tillsynsmyndigheten skickade ett meddelande till gasföretaget med information om beslutet att ta ut avgift enligt första stycket, ska företaget betala en ny förseningsavgift på 100 000 kronor.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anges förutsättningarna för att ta ut förseningsavgift från ett gasföretag som inte fullgör skyldigheten att till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som krävs för att bestämma intäktsramen.

Förseningsavgift tas enligt *första stycket* ut när det inlämnade underlaget är ofullständigt inom den föreskrivna tiden. Den tas däremot inte ut med anledning av felaktigheter i de lämnade uppgifterna. Förseningsavgiften förutsätter att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har meddelat verkställighetsföreskrifter i anslutning till 7 kap. 6 §.

Av *andra stycket* framgår att ett gasföretag kan bli skyldigt att betala ytterligare en förseningsavgift. Om uppgifterna inte har kommit in till tillsynsmyndigheten inom den angivna tvåmånadersfristen, får myndigheten emellertid överväga andra sanktionsmöjligheter. Företaget kan vid vite föreläggas att komma in med underlaget (11 kap. 4 §). Det kan vidare bli aktuellt att bestämma en skälig intäktsram på annat tillgängligt underlag (7 kap. 7 §).

Paragrafen motsvarar 5 kap. 38 § ellagen. (För att se hur bestämmelsen i ellagen har motiverats, se prop. 2017/18:237 s. 104 f.)

Efterskänkande av förseningsavgifter

7 § En förseningsavgift enligt 2 och 3 §§ ska efterskänkas, om

1. överträdelsen är ursäktlig med hänsyn till omständigheter som gasföretaget inte har kunnat råda över, eller

2. det annars är uppenbart oskäligt att ta ut den.

Paragrafen överensstämmer i sak med 10 kap. 10 § första stycket naturgaslagen. Se prop. 2004/05:62 s. 256.

8 § En förseningsavgift enligt 6 § ska efterskänkas helt eller delvis, om underlåtenheten är liten med hänsyn till de uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för att bestämma intäktsramen eller till förseningens längd.

Förseningsavgiften ska efterskänkas helt, om

1. underlåtenheten är ursäktlig med hänsyn till omständigheter som gasföretaget inte har kunnat råda över, eller

2. det annars är oskäligt att ta ut den.

Av paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet i naturgaslagen, framgår att en förseningsavgift kan efterskänkas under vissa förutsättningar när ett gasföretag inte i rätt tid lämnar de uppgifter som Ei behöver för att bestämma intäktsramen. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 kap. 39 § ellagen. I prop. 2017/18:237 s. 105 f. framgår hur bestämmelsen i ellagen motiverades.

9 § Om det är motiverat med hänsyn till det som har förekommit i ärendet, ska frågan om att efterskänka en förseningsavgift tas upp även om något yrkande om detta inte har gjorts.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 10 kap. 10 § andra stycket naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 256).

Indrivning

10 § Om en förseningsavgift inte har betalats efter betalningsuppmaning, ska avgiften lämnas för indrivning.

Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

I paragrafen anges att förseningsavgiften kan lämnas för indrivning om betalning inte sker. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 kap. 41 § ellagen. Se prop. 2017/18:237 s. 106.

11 § Regeringen får meddela föreskrifter om att indrivning enligt 10 § inte behöver ske för mindre belopp när det gäller förseningsavgift enligt detta kapitel.

I paragrafen finns ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om när indrivning av förseningsavgifter inte behöver ske. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 kap. 42 § ellagen. Se prop. 2017/18:237 s. 106.

Verkställighet

12 § Ett beslut om förseningsavgift får verkställas även om det inte har fått laga kraft.

I paragrafen finns bestämmelser om verkställighet av beslut om förseningsavgift. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 kap. 43 § första stycket ellagen. Se prop. 2017/18:237 s. 106.

Återbetalning

13 § Om ett gasföretag har rätt att få tillbaka en betald förseningsavgift på grund av en domstols beslut, ska ränta betalas på den återbetalade förseningsavgiften från och med månaden efter den då förseningsavgiften betalades in till och med den månad då återbetalning görs. I fråga om räntans storlek ska 65 kap. 4 § tredje stycket skatteförfarandelagen (2011:1244) tillämpas.

I paragrafen finns bestämmelser om återbetalning av beslut om förseningsavgift. Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 kap. 43 § andra stycket ellagen. Se prop. 2017/18:237 s. 106.

13 kap. Ansvarsbestämmelser

Kapitlet innehåller bestämmelser som överensstämmer i sak med ansvarsbestämmelserna i 11 kap. naturgaslagen.

Övervägande finns i avsnitt 5.12.

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1, 2 eller 3 §, eller

2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 14 § andra stycket.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 11 kap. 1 § naturgaslagen. Se prop. 2004/05:62 s. 130 f. och 258).

2 § Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 11 kap. 2 § naturgaslagen. Se prop. 2004/05:62 s. 258.

3 § Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 11 kap. 3 § naturgaslagen. Se prop. 2004/05:62 s. 258.

14 kap. Överklagande och handläggning i domstol

Kapitlet innehåller dels bestämmelser som överensstämmer i sak med bestämmelserna om överklagande i 11 kap. naturgaslagen, dels nya bestämmelser som följer av förslaget om att tillsynsmyndigheten ska besluta om koncession för transmission av gas, men också nya bestämmelser om handläggning i domstol i enlighet med förslagen som lämnas i betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät*, SOU 2023:64.

Överklagande

1 § Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 1–3, 6, 14–15, 17, 18–23 och 28 §§ får överklagas till regeringen. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, regleras överklagande till regeringen av tillsynsmyndighetens beslut om koncession i 2 kap. Vidare föreskrivs att tillsynsmyndighetens övriga beslut enligt gasmarknadslagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol och att prövningstillstånd krävs i kammarrätten. Övervägandena finns i avsnitt 5.3 och 5.4.

Handläggning i domstol

3 § Ett mål i förvaltningsrätt och kammarrätt ska handläggas skyndsamt, om det avser överprövning av beslut enligt 7 kap. 1, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19 eller 20 §§.

Paragrafen, som inte har någon motsvarighet i naturgaslagen, anger att vissa mål i domstol ska handläggas skyndsamt. Den har utformats med 15 kap. 6 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation som förebild. De mål som omfattas av bestämmelsen blir förtursmål i förvaltningsrätten och kammarrätten. En allmän utgångspunkt är att målen normalt bör avgöras inom sex månader från det att överklagandet kom in till domstolen. I mål av enklare beskaffenhet bör en kortare

handläggningstid kunna komma i fråga. I vissa fall kan en något längre handläggningstid accepteras, till exempel om ett mål är ovanligt komplicerat eller ovanligt omfattande i förhållande till andra liknande mål enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

4 § Vid prövningen av mål som avses i 3 § ska förvaltningsrätten bestå av två lagfarna ledamöter och två ekonomiska experter. Detta gäller dock inte om något annat följer av 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Om en av de ekonomiska experterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet i naturgaslagen, har utformats med 15 kap. 8 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation som förebild. Den innehåller undantag från de allmänna domförhetsreglerna för förvaltningsrätt i 17 § första och andra styckena lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Bestämmelserna innebär att ekonomiska experter som huvudregel ska ingå i rätten vid avgörandet av mål i de angivna målkategorierna.

Av *första stycket* andra meningen, som hänvisar till 18 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar, följer att förvaltningsrätten är domför med en lagfaren ledamot ensam i vissa fall. Hit hör bland annat vidtagande av åtgärder för beredning av mål och andra beslut som inte innebär att mål avgörs slutligt samt avgörande av mål av enkel beskaffenhet.

Av *andra stycket* framgår att om en av de ekonomiska experterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats är rätten ändå domför.

Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

5 § Vid prövningen av mål som avses i 3 § ska kammarrätten bestå av tre lagfarna ledamöter och två ekonomiska experter. Om en av de lagfarna ledamöterna eller en av de ekonomiska experterna får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Kammarrätten är domför utan ekonomiska experter i fall som anges i 12 § fjärde stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar och vid prövning av mål som är av enkel beskaffenhet.

I övrigt gäller, även i mål som avses i första stycket, 12 § sjunde–tionde styckena lagen om allmänna förvaltningsdomstolar i fråga om kammarrättens sammansättning. Vid behandlingen av frågor om prövningstillstånd och frågor som behandlas samtidigt med dessa ska dock även en ekonomisk expert ingå i rätten, om inte målet är av enkel beskaffenhet.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet i naturgaslagen, har utformats med 15 kap. 9 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation som förebild. Den innehåller undantag från de allmänna domförhetsreglerna för förvaltningsrätt i 12 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Enligt *första stycket* ska ekonomiska experter som huvudregel ingå i rätten vid avgörandet av mål i de i 3 § angivna målkategorierna.

Enligt *andra stycket* är kammarrätten domför utan ekonomiska experter vid prövning av överklagande av beslut som inte innebär att målet avgörs slutligt, vid förordnande rörande saken i avvaktan på målets avgörande, vid annan åtgärd som avser endast måls beredande, vid beslut som innebär att domstolen skiljer sig från målet utan att detta prövats i sak och vid prövning av mål som är av enkel beskaffenhet.

Vidare gäller enligt *tredje stycket* att kammarrätten är domför med en lagfaren domare vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse och vid åtgärder som endast avser beredandet av mål. Vid behandling av frågor om avvisning av ett överklagande på grund av att det inkommit för sent är kammarrätten domför med två ledamöter, om de är ense om slutet. Vid behandling av frågor om prövningstillstånd och frågor som behandlas samtidigt med dessa är kammarrätten domför med två lagfarna ledamöter och en ekonomisk expert, om inte målet är av enkel beskaffenhet.

Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter enligt 4 och 5 §§. Om det, medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål, inträffar en omständighet som medför att förordnandet ska upphöra att gälla, ska förordnandet ändå anses fortsätta att gälla i det pågående målet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet i naturgaslagen, regleras förordnandet av ekonomiska experter. Den har utformats med 15 kap. 10 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

7 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga tillsynsmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6, 14 och 17 §§.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i naturgaslagen, reglerar miljöorganisationers rätt att överklaga vissa beslut i koncessionsfrågor. Motsvarande bestämmelse finns i 13 kap. 8 § ellagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026 då naturgaslagen (2005:403) och lag (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag ska upphöra att gälla.

Skyldigheter enligt 3 kap. 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14 och 16 §§ samt 7 kap. ska gälla från och med den 1 januari 2033 för transmissionsnäts- och distributionsnätsoperatörer för vätgas, innehavare av lagringsanläggning för vätgas och operatörer av vätgasterminaler, då 3 kap. 40–42 §§ ska upphöra att gälla.

En koncession som har meddelats med stöd av 2 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) eller 1 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar och som gäller vid ikraftträdandet ska gälla tills vidare.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövningen av mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Gasmarknadsdirektivet ska vara genomfört senast den 6 augusti 2026. Den nya gasmarknadslagen, liksom övriga föreskrifter i lag och förordning bör träda i kraft 1 augusti 2026.

För vätgas gäller att vissa bestämmelser ska träda i kraft den 1 januari 2033, samtidigt som bestämmelser om förhandlat tillträde för tredje part ska upphöra att gälla. Koncessioner meddelade enligt gasmarknadslagen ska gälla tills vidare. Redan beviljade koncessioner bör få samma förutsättningar och det gäller oavsett om det är gasledningar som beviljats koncession enligt naturgaslagen eller vätgasledningar som beviljats enligt rörledningslagen.

Prövning av ärenden som inletts före lagens ikraftträdande sker enligt äldre bestämmelser.

7.2 Förslag till ändring i rörledningslagen

1 § En rörledning för transport av råolja eller produkt av råolja eller av annan vätska eller gas som är ägnad att användas som bränsle får inte dras fram eller användas utan särskilt tillstånd (koncession). Koncession krävs även för att dra fram och använda en rörledning för transport av koldioxid som ska lagras geologiskt. Bestämmelser om vissa gasledningar finns i gasmarknadslagen (202X:XX).

Paragrafens sista mening har ändrats till att hänvisa till gasmarknadslagen.

7.3 Förslag till lag om ändring i lag (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader

2 § Säkerhet behöver inte ställas i 1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,

2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt

- jordabalken,

- 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,

- lagen (1933:269) om ägofred,

- lagen (1945:119) om stängselskyldighet för järnväg m.m.,

- fastighetsbildningslagen (1970:988),

- rennäringslagen (1971:437),

- väglagen (1971:948),

- lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering,

- lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,

- expropriationslagen (1972:719),

- lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,

- ledningsrättslagen (1973:1144),

- anläggningslagen (1973:1149),

- lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,

- bostadsförvaltningslagen (1977:792),

- lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

- jordförvärvslagen (1979:230),

- skogsvårdslagen (1979:429),

- lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,

- kulturmiljölagen (1988:950),

- minerallagen (1991:45),

- bostadsrättslagen (1991:614),

- lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,

- ellagen (1997:857),

- lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,

- gasmarknadslagen (202X:XX), och

- plan- och bygglagen (2010:900),

3. växelmål och checkmål,

4. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och

5. mål vid förvaltningsdomstol.

I paragrafens 2 p. har naturgaslagen ersatts med gasmarknadslagen.

7.4 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

3 kap. Nätföretag och drift av elnät

30 § Ett transmissionsnätsföretag ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med el eller gas.

Med gas avses gas enligt 1 kap. 2 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Paragrafen har ändrats till att omfatta även vätgas. Bestämmelsen genomför artikel 68.2 i direktiv (EU) 2024/1788.

Övervägande finns i avsnitt 5.13.

31 § Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el, naturgas eller vätgas får inte utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el, naturgas eller vätgas. Inte heller använda någon rättighet gentemot företaget.

Paragrafen har ändrats till att omfatta vätgas. Bestämmelsen genomför del av artikel 68.2 i gasmarknadsdirektivet.

Övervägande finns i avsnitt 5.13.

7.5 Förslag till lag om ändring i Miljöbalk (1998:808)

1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde

7 § I fråga om renhållning inom vissa vägområden och angränsande områden gäller 26 § väglagen (1971:948).

I fråga om framförande av luftfartyg i överljudsfart och luftfartygs miljövärdighet gäller 1 kap. 7 § och 3 kap. 1 § luftfartslagen (2010:500).

I fråga om framdragande och begagnande av rörledning gäller i vissa fall 23 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar. I fråga om byggande av naturgasledning gäller 2 kap. 4 § naturgaslagen (2005:403). I fråga om framdragande och begagnande av rörledning gäller i vissa fall 23 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar. I fråga om byggande av gasledning gäller 2 kap. 7 § gasmarknadslagen (202X:XX).

Paragrafens tredje stycke har ändrats till att hänvisa till gasmarknadslagens bestämmelse, som motsvarar 2 kap. 4 § i hittillsvarande naturgaslagen.

11 kap. Vattenverksamhet

Tillstånd ska lämnas till följande vattenverksamheter, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,

2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,

3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar, och

4. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt gasmarknadslagen (202X:XX).

Paragrafens fjärde punkt hänvisar till gasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

7.6 Förslag till ändring i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen

Förslaget bygger på förslag till ny lag i prop. 2024/25:131, se avsnitt 11.3. 11.3, Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen. De ändringar som föreslås i denna rapport är för att genomföra artikel 9 punkten 3. Förslaget ger en möjlighet att ansöka om hållbarhetsbesked för koldioxidsnåla bränslen. Övervägande finns i avsnitt 5.32.

1 kap. Lagens innehåll

1 § Lagen innehåller bestämmelser om kriterier som förnybara bränslen, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen ska uppfylla för att anses vara hållbara (hållbarhetskriterier) och om hållbarhetsbesked som ska visa detta. Lagen innehåller även bestämmelser om anläggningsbesked.

I paragrafen regleras innehåll. Ändringen görs med anledning av att hållbarhetskriterierna ska gälla även koldioxidsnåla bränslen.

Ord och uttryck i lagen

2 § I denna lag betyder

agrobiomassa: biomassa som produceras inom jordbruket,

avfall: varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med, dock inte ett ämne som avsiktligt har manipulerats eller kontaminerats för att anses som avfall,

biobränslen: fasta, gasformiga eller flytande bränslen som framställs av biomassa och som används för andra energiändamål än motordrift,

biodrivmedel: flytande eller gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för motordrift,

biomassa: den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter av biologiskt ursprung från jordbruk, inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung, av skogsbruk och därmed förknippad industri inklusive fiske och vattenbruk, liksom den biologiskt nedbrytbara delen av avfall, inklusive industriavfall och kommunalt avfall av biologiskt ursprung,

förnybara bränslen: biodrivmedel, biobränslen och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung,

förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung: flytande och gasformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas från andra förnybara energikällor än biomassa,

koldioxidsnåla bränslen: koldioxidsnål vätgas och syntetiska gasformiga bränslen och vätskeformiga bränslen vars energiinnehåll hämtas frånkoldioxidsnål vätgas,

koldioxidsnål vätgas: vätgas med låga växthusgasutsläpp som produceras av icke-förnybara energikällor andra än sådana energikällor som används för att producera återvunna kolbränslen,

livsmedels- eller fodergrödor: stärkelserika grödor, sockergrödor eller oljegrödor som produceras på jordbruksmark som huvudgrödor, dock inte

1. restprodukter och avfall,

2. material som innehåller både cellulosa och lignin, eller

3. mellangrödor som inte kräver att ytterligare mark tas i anspråk,

produktionskedja: den produktionsprocess som pågår fram till och med användningen av bränslet och som för

1. biodrivmedel eller biobränslen börjar med

- odling av biomassa, inbegripet framställning av gödsel för odlingen, eller

- omhändertagandet av avfall eller andra restprodukter än sådana som kommer från jordbruk, vattenbruk, fiske eller skogsbruk, och

2. förnybara bränslen av ickebiologiskt ursprung och återvunna kolbränslen börjar med produktionen av el och andra insatsvaror, restprodukt: ett ämne som inte är den eller de slutprodukter som en produktionsprocess direkt ska producera eller är huvudsyftet med processen och där produktionsprocessen inte avsiktligt ändrats för att producera ämnet,

restprodukter från jordbruk, vattenbruk, fiske respektive skogsbruk: restprodukter som har uppkommit direkt i jordbruk, vattenbruk, fiske respektive skogsbruk och inte i relaterad industri eller bearbetning,

skogsbiomassa: biomassa som produceras inom skogsbruket,

skogsföryngring: att ett skogsbestånd återställs på naturlig eller konstgjord väg efter att det tidigare beståndet har avlägsnats genom avverkning eller av naturliga orsaker,

ursprungsområde: ett geografiskt avgränsat område där bränsleråvaran för skogsbiomassan tas, för vilket det finns tillförlitlig och oberoende information och där förhållandena är tillräckligt homogena för att riskerna i fråga om skogsbiomassans hållbarhet och lagenlighet ska kunna bedömas,

återvunna kolbränslen: flytande och gasformiga bränslen som produceras från

1. flytande eller fast avfall av icke-förnybart ursprung som inte lämpar sig för materialåtervinning,

2. gaser från hantering av avfall av icke-biologiskt ursprung, eller

3. avgaser av icke-förnybart ursprung som framställs som en oundviklig och oavsiktlig följd av produktionsprocessen i en industrianläggning.

Paragrafen har utökats med definitioner av koldioxidsnåla bränslen och koldioxidsnål vätgas.

Krav på att hållbarhetskriterier ska vara uppfyllda

3 § För att förnybara bränslen, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska de hållbarhetskriterier i 2 kap. som gäller för bränslet vara uppfyllda.

För att förnybara bränslen, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska de hållbarhetskriterier i 2 kap. som gäller för bränslet vara uppfyllda.

I fråga om fasta biobränslen och gasformiga biobränslen gäller första stycket endast

1. fasta biobränslen som används för produktion av el, värme eller kyla i anläggningar med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 7,5 megawatt,

2. gasformiga biobränslen som används för produktion av el, värme eller kyla i anläggningar med en sammanlagd installerad tillförd effekt på minst 2 megawatt,

3. gasformiga biobränslen som produceras i anläggningar med ett genomsnittligt biometanflöde på minst 200 kubikmeter per timme, och

4. fasta eller gasformiga biobränslen som någon är rapporteringsskyldig för enligt 3 kap. 1 § första stycket 8.

Fast kommunalt avfall från biomassa som används för produktion av el, värme och kyla ska anses som hållbart även om hållbarhetskriterierna i 2 kap. inte är uppfyllda.

Paragrafen har utökats till att omfatta koldioxidsnåla bränslen.

2 kap. Hållbarhetskriterier

Minskade utsläpp av växthusgaser

1 § För att förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen ska anses som hållbara ska användningen av dem medföra att utsläppen av växthusgaser understiger de utsläpp som användningen av fossila bränslen hade gett med minst 70 procent.

Paragrafen har utökats till att omfatta koldioxidsnåla bränslen.

3 kap. Rapporteringsskyldighet

1 a § Den som är rapporteringsskyldig ska genom ett kontrollsystem säkerställa att de förnybara bränslen, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen som omfattas av rapporteringsskyldigheten anses som hållbara.

Den rapporteringsskyldige ska genom överenskommelser, direkt eller indirekt, med samtliga aktörer i hela produktionskedjan och genom stickprov hos dessa aktörer säkerställa att kravet i första stycket uppfylls.

En rapporteringsskyldigs kontrollsystem ska granskas av en oberoende granskare. Den oberoende granskaren ska i ett intyg lämna ett utlåtande om kontrollsystemet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kontrollsystem och granskning av sådana system.

Paragrafen har utökats till att omfatta koldioxidsnåla bränslen.

1 b § Den som är rapporteringsskyldig ska till tillsynsmyndigheten ge in en beskrivning av sitt kontrollsystem tillsammans med den oberoende granskarens intyg.

Tillsynsmyndigheten ska i ett särskilt beslut fastställa om den rapporteringsskyldiges kontrollsystem uppfyller kraven enligt 1 a § (hållbarhetsbesked). Ett hållbarhetsbesked gäller tills vidare men ska omprövas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om omprövning och styrkande av hållbarhet hos förnybara bränslen, koldioxidsnåla bränslen och återvunna kolbränslen.

Paragrafen har utökats till att omfatta koldioxidsnåla bränslen.

7.7 Förslag till lag om ändring i lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

16 § Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det. Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt gasmarknadslagen (202X:XX). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.

Försvarsmakten får, efter medgivande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, i stället för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utöva viss tillsyn över Försvarsmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Paragrafens andra stycket har ändrats och hänvisar till gasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

21 § Den myndighet som prövar frågor om tillstånd enligt denna lag har också, inom sitt verksamhetsområde, tillsyn över att lagen och föreskrifter och beslut som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Försvarsmakten får, efter medgivande av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, i stället för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utöva viss tillsyn över Försvarsmaktens, Försvarets materielverks, Försvarets radioanstalts, Totalförsvarets forskningsinstituts och Fortifikationsverkets hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller den myndighet som regeringen bestämmer har tillsyn över hanteringen av brandfarliga varor som transporteras i en sådan rörledning som det har meddelats koncession för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt gasmarknadslagen (202X:XX) .

Paragrafens tredje stycke har ändrats och hänvisar till gasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

7.8 Förslag till lag om ändring i lag (2012:273) om trygg naturgasförsörjning

2 § Termer och uttryck som definieras i gasmarknadslagen (202X:XX) har samma betydelse i denna lag.

Paragrafen har ändrats till att hänvisa tillgasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

4 b § Den som är systembalansansvarig enligt 8 kap. 1 § gasmarknadslagen (202X:XX) ska, inom ramen för systembalansansvaret, ansvara för att det fyllnadsmål om lagring av gas och den fyllnadsbana med delmål som avses i artikel 6a i förordning (EU) 2017/1938 nås.

Regeringen får meddela föreskrifter om att den systembalansansvariges ansvar inte ska omfatta fyllnadsbanan med delmål.

7.9 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslag (2016:732)

8 § Om en tillkommen elektrisk anläggning kan vålla sakskada genom inverkan på en redan befintlig gasledning, som det krävs koncession för enligt gasmarknadslagen (202X:XX), ska innehavaren av den elektriska anläggningen vidta de åtgärder som behövs vid den anläggningen för att förebygga sådan skada.

Paragrafen har ändrats till att hänvisa till gasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

28 § Om en personskada eller sakskada orsakas av el från en starkströmsanläggning, ska innehavaren av den starkströmsanläggning som elen senast kommit från ersätta skadan. Skadeståndsansvaret gäller även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser. Första stycket gäller inte

1. den som innehar en starkströmsanläggning för produktion av el där generatorn har en märkeffekt om högst 50 kilovoltampere,

2. den som innehar en starkströmsanläggning som är avsedd för användning av el och som tillförs el med en spänning av högst 250 volt mellan en ledare och jord eller, vid icke direkt jordat system, mellan två ledare,

3. om skadan skett på en annan elektrisk anläggning eller på en gasledning som det krävs koncession för enligt gasmarknadslagen (202X:XX), eller

4. om starkströmsanläggningen utgörs av en inrättning för godsbefordran eller är avsedd för en sådan inrättnings behov och skadan uppkommit på egendom som har blivit mottagen för sådan befordran.

Paragrafens 3 punkt har ändrats till att hänvisa till gasmarknadslagen i stället för till naturgaslagen.

8 Referenser

Acer, *Analysis of the European LNG market developments, 2025 Monitoring Report*, 2025, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER-LNG-Monitoring-Report-2025.pdf (hämtad 9 juni 2025)

Acer, *European hydrogen markets*, 2024 Market Monoring Report, 2024, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_MMR_Hydrogen_Markets.pdf (hämtad 9 juni 2025)

ACER och CEER, *Energy retail – Active consumer participation is key to driving the energy transition: how can it happen?* 2024 Market Monitoring Report, 2024, https://www.ceer.eu/wp-content/uploads/2024/09/ACER-CEER_2024_MMR_Retail-1.pdf, (hämtad 9 juni 2025)

Bundesnetzagentur, *Wasserstoff-Kernnetz*, 2025, https://www.bundesnetzagentur.de/DE/Fachthemen/ElektrizitaetundGas/Wasserstoff/Kernnetz/start.html (hämtad 10 juni 2025)

CEER, *Handbook for National Energy Regulators*, 2025, https://www.ceer.eu/?pc_document=handbook-for-national-energy-regulators (hämtad 10 juni 2025)

Energigas Sverige, *Statistik om fordonsgas*, 2025, https://www.energigas.se/fakta-om-gas/fordonsgas-och-gasbilar/statistik-om-fordonsgas/ (hämtad 9 juni 2025)

Energigas Sverige, *Vad är biogas?* https://www.energigas.se/fakta-om-gas/biogas/vad-ar-biogas/ (hämtad 9 juni 2025)

Energigas Sverige, *Vad är naturgas?* https://www.energigas.se/fakta-om-gas/naturgas/vad-ar-naturgas/ (hämtad 9 juni 2025)

Energimarknadsinspektionens rapport *Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter*, Ei R2020:02, 2020

Energimarknadsinspektionens rapport *Oschyssta affärsmetoder på elhandelsmarknaden,* Ei R2022:02, 2022

Energimarknadsinspektionens rapport *Genomförande av artikel 27 i energieffektiviseringsdirektivet i svensk rätt*, Ei R2024:10, 2024Energimarknadsinspektionens årsredovisning, 2024

European Hydrogen Observatory, *Hydrogen pipelines and storage*, https://observatory.clean-hydrogen.europa.eu/hydrogen-landscape/distribution-and-storage/hydrogen-pipelines-and-storage (hämtad 9 juni 2025)

Europeiska kommissionen, *Approved voluntary schemes and national certification schemes*, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/bioenergy/voluntary-schemes_en (hämtad 9 juni 2025)

Europeiska kommissionen, *Roadmap towards enging Russian energy imports*, 2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0440R(01) (hämtad 9 juni 2025)

Europeiska kommissionen, *Voluntary schemes*, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/bioenergy/voluntary-schemes_en (hämtad 10 juni 2025)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (omarbetning)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU (omarbetning)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 av den 14 december 2022 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring

av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (omarbetning)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 av den 25 oktober 2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/869 av den 30 maj 2022 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna

(EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/857 av den 19 april 2023 om ändring av förordning (EU) 2018/842 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av förordning (EU) 2018/1999

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1787 av den 13 juni 2024 om minskade metanutsläpp inom energisektorn och om ändring av förordning (EU) 2019/942

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 av den 13 juni 2024 om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009 (omarbetning)

Kommissionens förordning (EU) nr 984/2013 av den 14 oktober 2013 om upprättandet av nätföreskrifter för mekanismer för kapacitetstilldelning i överföringssystem för gas och komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009

Kommissionens förordning (EU) nr 312/2014 av den 26 mars 2014 om fastställande av nätföreskrifter för balansering av överföringsnät för gas

Kommissionens förordning (EU) 2015/703 av den 30 april 2015 om fastställandet av nätföreskrifter med regler för driftskompatibilitet och informationsutbyte

Kommissionens förordning (EU) 2017/460 av den 16 mars 2017 om fastställandet av nätföreskrifter för harmoniserade tariffstrukturer för överföring av gas

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen)

Naturvårdsverket, *Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk*, 2024, https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/sveriges-klimatmal-och-klimatpolitiska-ramverk/ (hämtad 10 juni 2025)

Prop. 2004/05:62 *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.*

Prop. 2008/2009:146 *Prövning av vindkraft*Prop. 2010/11:70 *Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas*

Prop. 2012/13:70 *Prövning av nätkoncession*

Prop. 2012/13:85 *Naturgasfrågor*

Prop. 2024/25:131 *Nya regler för datacenter och hållbara bränslen samt en ny reduktionsplikt*SCB, *Gaspriser och gasavtal*, 2025, https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/prisutvecklingen-inom-energiomradet/gaspriser-och-gasavtal/#_Tabellerochdiagram (hämtad 9 juni 2025)

SOU 2023:64 *Ett förändrat regelverk för framtidens el och gasnät*

Statens energimyndighets rapporten *Stödjande insatser för energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi – Underlag för genomförande av EU-direktiv,* 2025, ER 2025:09

Statens energimyndighets rapport *Systemet för hållbarhetskriterier i Sverige – En utvärdering av regelverkets praktiska tillämpning*, 2015, ER 2015:21Swedegas, *Gasbarometern*, https://swedgas.se/gas/biogas/gasbarometern (hämtad 9 juni 2025)

Från: Elin Celik <elin.celik@havochvatten.se>
Skickat: den 19 november 2025 17:55
Till: Havs- och vattenmyndigheten
Ämne: Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner - information och möjlighet att ge synpunkter
Bifogade filer: Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner 2025-11-19.pdf; Missiv till kommuner och regioner.pdf; Sändlista.pdf

Du får inte ofta e-post från elin.celik@havochvatten.se. Läs om varför det här är viktigt

Hej,
Här kommer Havs- och vattenmyndighetens Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner. Vi vill med detta utskick ge information och möjlighet att lämna synpunkter om intresse finns.

Med vänlig hälsning
Elin Celik

Elin Celik
Utredare
Havsplaneringsenheten
Havs- och vattenmyndigheten
Telefon/ phone: +46106986176

E-post/ email: elin.celik@havochvatten.se
Besök/ visitor address: Gullbergs Strandgata 15
Post/ mail: Box 11 930, SE-404 39 Göteborg
Webb: www.havochvatten.se

Havs- och vattenmyndigheten behandlar dina personuppgifter i enlighet med dataskyddsförordningen och myndighetens dataskyddspolicy, läs mer på www.havochvatten.se/sa-behandlar-hav-dina-personuppgifter

SwAM processes your personal data in accordance with the General Data Protection Regulation (GDPR) and our Data Protection Policy, see www.havochvatten.se/sa-behandlar-hav-dina-personuppgifter

Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner

Remissversion 2025-11-19

Havs och Vatten myndigheten

Innehåll

Sammanfattning **4**

Läsanvisning **5**

1 Utgångspunkter och syfte **6**

1.1 Lagstiftning och reglering 6

1.2 Om uppföljning av planer 7

1.3 Syfte 8

1.4 Ansats 8

1.5 Havsplanens tillämpning och uppföljning i ett vidare sammanhang 9

1.6 Avgränsning 10

1.7 Framtagandet av ramverket 10

2 Havsplaneringsprocessen **11**

2.1 Tidsaspekter 11

3 Effektlogik **12**

3.1 Effektlogik för uppföljning av betydande miljöpåverkan 13

4 Vad som bör följas upp och när **14**

4.1 Aspekter att följa upp och utvärdera 14

4.2 Löpande och fördjupad uppföljning 16

5 Delaktighet, berörda aktörer och framtagande av underlag **18**

5.1 Roller och ansvar 18

5.2 Framtagande av underlag 19

5.3 Kommunikation 20

5.4 Resurs- och kompetensbehov 21

6 Beröringspunkter med andra processer **21**

6.1 Kommunal och regional planering 21

6.2 Sveriges marina strategi inom havsmiljöförvaltning 21

6.3 Vattenförvaltningen 22

6.4 Arbete med områdesskydd 22

6.5 Naturrestaureringsförordningen 22

6.6 Miljöövervakning 23

6.7 Miljömålsuppföljning 23

6.8 Internationella havsplaneringssamarbeten 23

6.9 Digital utveckling 24

7 Referenser **25**

Bilaga A: Uppföljningsschema **27**

UTKAST

Sammanfattning

År 2022 beslutade regeringen om Sveriges första Havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet som vägleder om användningen av havsområdena. I arbetet med att ta fram förslag till havsplaner som Havs- och vattenmyndigheten leder medverkar en lång rad aktörer och bidrar med underlag och synpunkter. Från bransch- och intresseorganisationer, forskning och akademi, kommuner och regioner till länsstyrelser, nationella myndigheter och grannländer. Det övergripande syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havs- och vattenmyndigheten ska löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom de berörda områdena och vid behov eller minst vart åttonde år ta fram nya förslag så att havsplanen hålls aktuell och kan uppfylla sitt syfte. I samband med att förslag till havsplaner arbetas fram integreras också en strategisk miljöbedömning med krav på uppföljning och övervakning. Därför är uppföljningen av havsplanerna en viktig del av havsplanerings- och miljöbedömningsprocessen.

Havs- och vattenmyndigheten vill med detta förslag till ramverk beskriva hur uppföljningen av havsplaner är tänkt att fungera. Utgångspunkten är att ramverket klargör de övergripande ramarna medan upplägg och arbetssätt detaljeras inför att momenten genomförs, vilket särskilt behövs för en fördjupad uppföljning.

Uppföljningen föreslås genomföras för aspekter som kan sammanfattas under rubrikerna *samhällsstyrning*, *havets användning och tillstånd*, *havsplanerna som vägledning samt deras tillämpning*, *havsplanerings- och deltagandeprocessen* samt *konsekvenser av havsplanernas tillämpning och måluppfyllelse*.

Uppföljningsarbetet föreslås struktureras dels löpande, dels fördjupat mer sällan. Den löpande delen syftar till kontinuerlig insamling och granskning av kunskapsunderlag och information som i första hand avser förändrade förutsättningar och tillämpning av havsplanerna. Den fördjupade delen avser en mer noggrann analys och bedömning av de ändrade förutsättningarna, havsplanernas tillämpning och vilka konsekvenser, måluppfyllelse och miljöpåverkan som det medför.

Havs- och vattenmyndigheten föreslår att kontaktpersoner för havsplanering bjuds in till en samverkansgrupp respektive en referensgrupp som med olika omfattning bidrar med omvärldsbevakning, underlag, synpunkter, analys och bedömning till uppföljningsarbetet. Medverkan föreslås följa redan upparbetade arbetssätt vägledda av havsplaneringsförordningen. Samverkan och delaktighet i uppföljningsarbetet förväntas förutom att förenkla framtagandet av nya havsplaner som uppfyller sitt syfte, även ge samordningsvinster och bidra med kunskap och underlag värdefulla för kommunal och regional planering samt annan förvaltning.

UTKAST

Läsanvisning

Ramverkets första kapitel handlar om utgångspunkter för och syftet med uppföljningen. Det redogör bland annat för relevant lagstiftning och olika angreppssätt för uppföljning av strategiska planer. Det beskriver också hur arbetet med att ta fram ramverket har bedrivits.

Kapitel 2 ger en övergripande bild av hur havsplaneringsprocessen ser ut och fungerar, inklusive hur uppföljningen kommer in i den.

Kapitel 3 handlar om effektlogik och hur planeringens konsekvenser kan förstås.

I kapitel 4 beskrivs vilka aspekter som bör följas upp och upplägget med en löpande respektive fördjupad uppföljning presenteras.

Kapitel 5 handlar om vilka aktörer som behöver involveras och på vilket sätt, inklusive övergripande former för underlaget som behöver samlas in. Övergripande resurs- och kompetensbehov beskrivs.

Kapitel 6 beskriver andra processer som förväntas påverka och generera underlag för havsplaneringsprocessen.

I Bilaga A: *Uppföljningsschema* redovisas exempel på underlag, tillvägagångssätt och berörda aktörer för varje uppföljningsaspekt. Schemat syftar till att beskriva ett möjligt upplägg som sedan behöver fördjupas inför start av uppföljningsarbete.

UTKAST

1 Utgångspunkter och syfte

De svenska havsplanerna ger vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av havsområdena. Syftet är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls, att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas och att samexistens främjas mellan olika verksamheter och användningsområden.

Detta ramverk ska fungera som ett stöd för arbete med uppföljning av havsplaner. Det vänder sig i första hand till Havs- och vattenmyndigheten och de aktörer som deltar i och bidrar till havsplaneringsarbetet. Då ramverket beskriver en del av planeringsprocessen som kan vara relevant för havsplanering i en vidare mening, kan ramverket också vara av intresse för en bredare målgrupp och i förlängningen alla som berörs av havsplanerna. I takt med att uppföljningsarbetet genomförs och utvecklas, kan det uppstå behov av att omvärdera och uppdatera detta ramverk.

1.1 Lagstiftning och reglering

Miljöbalken och havsplaneringsförordningen innehåller styrande förutsättningar för uppföljning av havsplaner.

1.1.1 Havsplaneringsdirektivet

EU:s ramdirektiv för havsplanering (2014/89/EU) är införlivat i svensk lagstiftning genom miljöbalken och havsplaneringsförordningen. Av direktivet framgår *att medlemsstaterna ska se över sina havsplaner när de själva anser det lämpligt, men minst vart tionde år.*

1.1.2 Havsplaneringsförordningen

Havsplaneringsförordningen (2015:400) reglerar utformningen och framtagandet av Sveriges havsplaner. Under 21 § framgår det att *när en havsplan har beslutats av regeringen, ska Havs- och vattenmyndigheten löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom de berörda områdena och vid behov eller minst vart åttonde år ta fram nya förslag så att havsplanen hålls aktuell och kan uppfylla sitt syfte*.

1.1.3 Miljöbalken

I 4 kap. 10 § miljöbalken (1998:808) framgår bland annat syftet med havsplanerna och deras geografiska avgränsningar. Miljöbalken reglerar även kravet på strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning. Havsplanerna är sådana planer som omfattas av kravet på strategiska miljöbedömningar enligt 2 § andra stycket miljöbedömningsförordningen (2017:966). Det innebär krav på uppföljning enligt 6 kap. 19 § miljöbalken. Den beslutande myndigheten ska skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen faktiskt medför. Detta ska göras för att myndigheten tidigt ska få kännedom om sådan betydande miljöpåverkan som tidigare inte har identifierats så att lämpliga åtgärder för avhjälpande kan vidtas.

UTKAST

1.2 Om uppföljning av planer

Uppföljning av havsplaner har inte gjorts ännu i Sverige. Viss erfarenhet finns att hämta från uppföljning av kommunal och regional planering eller andra typer av större planer eller program. Viss vägledning finns även för uppföljning av sådana planer[1]. Internationellt finns både vägledningar och exempel på hur andra länder arbetar med uppföljning inom havsplanering[2]. En check-lista har tagits fram för att bedöma den gränsöverskridande samstämmigheten mellan havsplaner i Östersjöregionen[3]. Det finns flera vetenskapliga artiklar om teori och praxis kring uppföljning av havsplaner liksom om befintliga uppföljningsprogram[4].

När det gäller utvärdering av fysiska planer skiljer man ofta mellan utvärdering av måluppfyllelse (överensstämmelse, jämför engelskans *conformance*) och utvärdering om hur väl planen kommunicerar intentionerna om framtiden och hur den ger önskade effekter genom att den används av och påverkar andra planer och policyer (prestanda, jämför engelskans *performance*)[5]. Vilken ansats som används beror på typ av mål i planen. I strategisk planering är det vanligare att utvärdera planens prestanda. I mer direkt styrande planering med tydliga kvantitativa mål är det vanligare att utvärdera överensstämmelse med målen. Det går också att använda båda utvärderingsansatserna för att fånga bredden av en plans effekter.

En utmaning i utvärdering av en havsplans effekter är att förändringar i till exempel havsmiljön eller i användningen av havet även beror på faktorer som ligger utanför havsplanens tillämpning. Förändringar kan bero på naturliga processer i havsmiljön, beslut inom angränsande sektorförvaltning, teknisk utveckling eller ekonomiska förutsättningar (t.ex. marknadsutveckling eller finansieringsmöjligheter). En förändring kan också komma först långt efter att planen beslutats och därmed vara svår att hänföra till planen och dess tillämpning.

1.2.1 Särskilt om uppföljning av betydande miljöpåverkan

Syftet med miljöbedömningar är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Planerings- respektive miljöbedömningsprocesserna hakar i varandra och integreras för att planerna ska kunna utformas så ändamålsenligt som möjligt och för att bidra till syftet med miljöbedömning som är att främja hållbar utveckling.

Uppföljning och övervakning kan ses om en del av processen med miljöbedömning och utgör underlag för kunskap om miljötillståndet vid framtagandet av en ny plan och vid tillämpningen av planen. Det är främst den betydande miljöpåverkan som ska övervakas. Det är ändamålsenligt och resurseffektivt att samordna uppföljningen med övrig planuppföljning och att använda befintliga uppföljnings- och övervakningssystem där det är lämpligt. Hur omfattande och detaljerad uppföljningen behöver vara beror bland annat på hur miljöstörande genomförandet av en plan kan antas bli. I de fall miljöpåverkan bedöms liten blir behovet av uppföljning i regel mindre än om planen inte har kunnat anpassas för att undvika miljöpåverkan. Det finns dock alltid ett behov av att följa upp och övervaka eventuell

UTKAST

[1] Se Boverkets PBL kunskapsbank *Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning*

[2] Se t.ex. eMSP (2023) *MSP in a sea of change – aim for better and connected plans*, Capacity4MSP (2022) *Implementation and M&E Mechanisms for MSPs in the Baltic Sea Region*, IOC UNESCO (2021) *MSPglobal International Guide on Marine/Maritime Spatial Planning* och EU-kommissionen (2018) Maritime Spatial Planning for Blue Growth

[3] HELCOM-VASAB MSP WG (2022). *Voluntary guidance for assessment of cross-border coherence in Maritime Spatial Planning*

[4] Se t.ex. Carneiro, G, (2013), Cormier, R, et.al. (2015) och van den Burg, S.W.K. et al. (2023)

[5] Pan Baltic Scope (2019) *Monitoring and Evaluation of Maritime Spatial Planning. Cases of Latvia and Poland as examples*

oförutsedd miljöpåverkan som genomförandet av planen kan leda till. En miljökonsekvensbeskrivning innehåller en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför.[6]

1.3 Syfte

Ramverket för uppföljning av havsplaner beskriver processen för återkommande uppföljningsarbeten. Syftet med ramverket är att vägleda uppföljning av havsplaner för att underlätta och förbereda nästa planeringsomgång samt att ge stöd till Havs- och vattenmyndigheten att uppfylla de lagstadgade kraven för uppföljning.

Med stöd av ramverket ska utvecklingen följas upp inom de områden som berör och berörs av havsplanerna, det vill säga de förutsättningar som påverkar planerna och de sammanhang som de verkar i. Uppföljningen omfattar också tillämpningen av planerna, dess måluppfyllelse samt deras sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser. Den ska ombesörja att det finns kunskap om den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planerna faktiskt medför.

Att följa upp planerna är en förutsättning för att kunna identifiera behovet av nya förslag till havsplaner, så att de kan hållas aktuella och uppfylla sina syften. Eftersom havsplanernas övergripande syfte är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling, är det rimligt att uppföljningen tittar på de sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av planerna. Att förstå och följa upp planernas tillämpning är en viktig del för att kunna följa upp konsekvenser och för att kunna bedöma om planerna är aktuella och uppfyller sina syften. Uppföljningen genererar viktiga underlag för att nya planer ska kunna utformas så ändamålsenligt som möjligt.

Ramverket ska bidra till:

- Att en **ekosystemansats** tillämpas i arbetet med havsplanering.
- Att möjliggöra en **adaptiv (anpassningsbar) förvaltning** genom en strukturerad uppföljningsprocess som kan identifiera och hantera en föränderlig verklighet.
- Att främja en **lärandeprocess** och en kunskapsutveckling kring havsplanering genom att bygga upp kunskap om havsplaneringsprocessen och planeringsunderlag som kan återföras till relevanta processer och aktörer.
- Att skapa medvetenhet och möjliggöra för **deltagande** av relevanta aktörer i fortsatt havsplaneringsarbete.
- Att **tydliggöra havsplaneringsprocessen** genom att ramverket synliggör hur havsplanerings- och uppföljningsarbetet bedrivs.
- Att möjliggöra för **långsiktig resursplanering** internt och för aktörer som berörs av havsplanerna.
- Att **effektivisera arbetet med uppföljning** och havsplaneringen i stort.

1.4 Ansats

Uppföljning av svenska havsplaner enligt detta ramverk ska beakta följande principer:

- **Fokus på uppföljning av planernas ”prestanda” och omvärldsbevakning**
  Svenska havsplaner är vägledande med möjlighet att förbjuda eller begränsa åtgärder eller

[6] Naturvårdsverkets vägledning om *Strategisk miljöbedömning – miljöbedömning för planer och program*

UTKAST

verksamheter genom föreskrifter. Utifrån det utgör havsplanerna en ram eller ett underlag för andra politiska och förvaltningsmässiga beslut snarare än handlingsplaner med konkreta och direkt tillämpbara åtgärder. Uppföljningen ska därför bidra till att förstå hur havsplanerna tillämpas och vad det leder till för resultat, och inte enbart utvärdera graden av måluppfyllelse. Omvärldsbevakning är en viktig del i denna process samt för att löpande följa utvecklingen inom de berörda områdena.

- **Samstämmighet med uppföljningar och planer enligt plan- och bygglagen, miljöbalken och internationellt**
  För att öka förståelsen och underlätta arbetet med uppföljning av havsplaner är det önskvärt att det finns en samstämmighet med uppföljningar av liknande planer och program i både Sverige och i ett internationellt havsplaneringssammanhang.

- **Medvetenhet, delaktighet och transparens**
  Havsplaneringsprocessen är utformad för samverkan mellan olika aktörer och möjliggör för berörda att på olika sätt delta. Detta ska också speglas i arbetet med uppföljning av havsplaner.

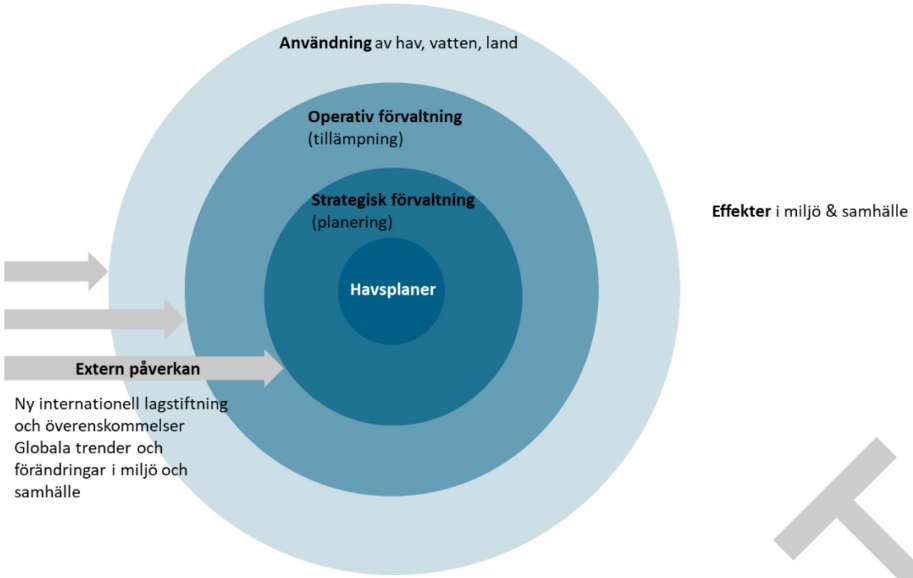
- **Resurseffektivitet och samordning med andra uppdrag**
  Uppföljningen av havsplaner ska utföras på ett resurseffektivt sätt genom att samordnas med arbete inom andra processer och uppdrag. Exempel är arbete med Marin strategi inom havsmiljöförvaltningen och samarbete inom OSPAR, Helcom och VASAB.

- **Digitalisering och utveckling**
  Uppföljningsarbetet behöver utvecklas för att hanteras i en alltmer digital miljö och följa utvecklingen av en digitaliserad havsplanering i övrigt.

1.5 Havsplanens tillämpning och uppföljning i ett vidare sammanhang

Havsplanen tillämpas och får effekt i olika sammanhang och hos olika aktörer; i den strategiska förvaltningen som är inriktad på planering, i den operativa förvaltningen som är inriktad på tillämpning och tillståndsprövning och i användningen av hav, vatten och land. Det kan illustreras som att havsplanen ger ”ringar på vattnet”. Samtidigt är det många externa faktorer som också påverkar dessa sammanhang samtidigt. Det handlar exempelvis om globala trender, förändringar i samhälle och miljö, och ny internationell lagstiftning eller överenskommelser.

UTKAST

Figur 1. Ringar på vatten - planens verkan. Illustration framtagen av Havsmiljöinstitutet

På liknande sätt får även aktiviteter och tillämpning under andra policyområden effekter och ringar på vattnet. De samlade effekterna på miljön och samhället härrör därmed från olika policyområden som interagerar och från yttre faktorer. Sammantaget illustrerar detta vikten av att se till helheten och förstå havsplanernas roll och tillämpning i det vidare sammanhanget under uppföljningsarbetet.

1.6 Avgränsning

Ramverket utgör en stomme för hur uppföljningsarbetet av havsplaner ska bedrivas och samordnas över tid. Upplägg för respektive uppföljningsinsats behöver planeras och kommuniceras mer noggrant i fråga om innehåll, arbetssätt och tidsperspektiv.

Om det behövs för att uppnå syftet med en havsplan, ska Havs- och vattenmyndigheten, enligt 16 § havsplaneringsförordningen (2015:400), ta fram förslag till sådana föreskrifter om förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder inom ett havsplanerat område som anges i 4 kap. 10 § miljöbalken. Eftersom hittills beslutade havsplaner inte kopplats till några sådana föreskrifter behandlar inte detta ramverk heller uppföljning av sådana. Däremot kan uppföljningsarbetet identifiera behov av sådana föreskrifter. Framtida uppföljningar kan behöva utvecklas i det avseendet om sådana föreskrifter blir aktuella.

1.7 Framtagandet av ramverket

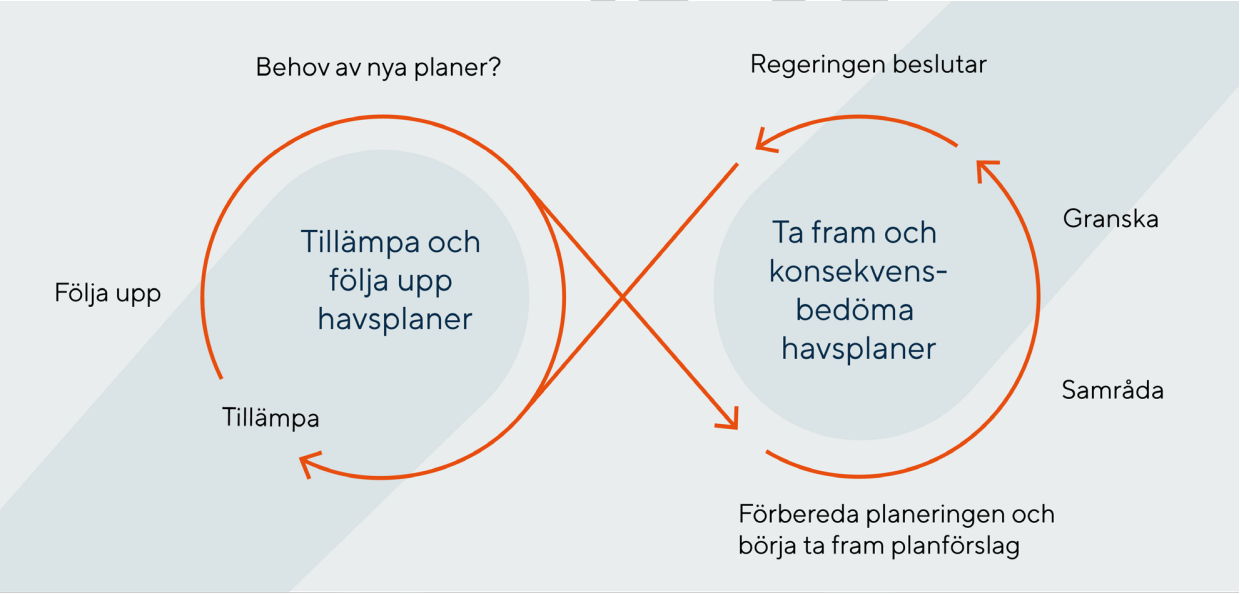
Detta ramverk har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten genom en arbetsgrupp på havsplaneringsenheten. Till arbetet har det knutits ett expertstöd genom Havsmiljöinstitutet och en mindre referensgrupp med representanter från de för havsplaneringsarbetet tre samordnande länsstyrelserna Västra Götaland, Kalmar och Västernorrland samt från Boverket. Representanter från centrala myndigheter och Sveriges kommuner och regioner har konsulterats under ett tidigt informationsmöte. [komplettera ang extern remiss]

UTKAST

Samtidigt som ramverket arbetades fram har havsplaneringsprocessen utvärderats i två omgångar. Resultatet av utvärderingarna beaktas i utformningen av detta ramverk.

2 Havsplaneringsprocessen

Havsplanering är en återkommande process som pågår i cykler över flera år. Via ett flertal steg går havsplaneringen från inhämtning av information och analys av nuläge, trender, mål och konsekvenser till beslut om rumsliga och tidsmässiga förutsättningar avseende användning av Sveriges havsområden. Konsekvenser bedöms utifrån olika alternativ och omfattar sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter. Havsplanerna är resultatet av planerings- och konsekvensbedömningsprocessen där regeringen beslutar om planerna. Därefter tillämpas planerna och uppföljning görs löpande. Enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) ska Havs- och vattenmyndigheten följa upp de beslutade planerna och ta fram nya förslag till havsplaner vid behov eller minst vart åttonde år. Utifrån resultat från uppföljningen eller utifrån andra faktorer kan behovet av att ta fram nya planer bedömas. Arbete med uppföljning kan också fortsätta parallellt med att nya förslag till havsplaner arbetas fram. Det krävs ett kontinuerligt arbete med att ta in och värdera ny kunskap för att kunna använda den i kommande havsplaner.

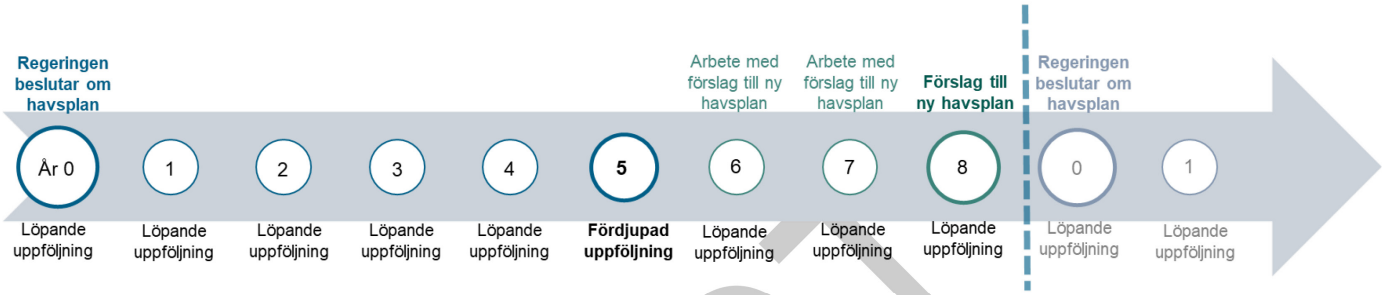

Figur 2. Den cykliska havsplaneringsprocessen. Illustration framtagen av HaV. Illustrationskoncept *från Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning* av Boverket publicerad på PBL Kunskapsbanken

2.1 Tidsaspekter

Med utgångspunkt i att förslag till nya havsplaner ska tas fram vid behov, finns ingen fastlagd tidscykel för arbetet. Givet att förslag ska tas fram minst vart åttonde år kan en mer schematisk tidslinje ritas

upp för att skapa översikt över arbetet. Efter att regeringen beslutar om havsplaner är tanken att arbetet med uppföljning pågår under cirka 4-5 år, parallellt med att planerna tillämpas och används. Därefter påbörjas arbetet med att ta fram och konsekvensbedöma nya förslag till havsplaner under cirka 3 år som sedan regeringen beslutar om. Uppföljningsarbetet kan inordnas under arbetet med att ta fram nya förslag till havsplaner. Efter det börjar processen om.

Figur 3. Schematisk tidfördelning av havsplanerings- och uppföljningsprocessen

3 Effektlogik

Som utgångspunkt för att följa upp havsplanernas tillämpning, måluppfyllelse och konsekvenser används begrepp baserade på förändringsteori, men som är omarbetade för att passa havsplaneringen.

A. Direkta effekter: direkta resultat och utfall av arbetet i havsplaneringsprocessen och beslutade havsplaner.

B. Följdeffekter: resultat och utfall av att havsplanerna tillämpas. Sker ofta på kort eller medellång sikt.

C. Konsekvens: effekter på lång eller mycket lång sikt som ofta bygger på ett flertal handlingar som är resultat av tillämpning av havsplaner och beroende av andra förändringar i samhället och miljön.

Enkelt uttryckt kan planernas effektlogik beskrivas så här:

Figur 4. Effektlogik

UTKAST

Ju längre ut i effektkedjan desto otydligare blir resultaten och desto svårare blir det att fastställa planens bidrag till dessa resultat. Detta är ett viktigt konstaterande för uppföljningsarbetet: medan direkta effekter och somliga indirekta effekter går att följa upp genom observationer och insamlande av underlag, är slutsatser om långsiktiga effekter och konsekvenser ett resultat av induktivt resonerande där resonemangen kan kompletteras med andra observationer och påståenden för att dra slutsatser om planens specifika bidrag.[7] Ett viktigt inslag i det arbetet är att resonera kring vad som är effekter av planerna och vad som beror på andra faktorer, om planerna leder till oavsiktliga effekter och om det finns faktorer som hindrar eller stödjer vissa effekter. Havsplanerna kan även medföra bortstyrande effekter, det vill säga att något undviks. En viktig aspekt att ha med sig är att effekter kan värderas olika av olika aktörer men bör relateras till havsplanernas målbild.

I figuren nedan redogörs för havsplanens effektlogik utifrån exempel rörande energi.

Havsplan	• Områden för havsbaserad energiutvinning och behov av infrastruktur anges i planen • Vägledning för att möjliggöra samexistens anges i planen
Direkta effekter	• Översikt och gemensamma utgångspunkter kring förutsättningar för havsbaserad vindkraft i olika havsområden skapas på flera nivåer i samhället och hos aktörer • Områden och förutsättningar för havsbaserad vindkraft anges i kommunala översiktsplaner • Tillståndsprocesser för anläggningar för energiutvinning genomförs utifrån planens vägledning
Följdeffekter	• Vindkraftverk och infrastruktur installeras • Havsbaserad energi utvinns
Konsekvenser	• Påverkan på t.ex. klimat, miljö, kulturmiljö, arbetsmarknad, ekonomi • Betydande miljöpåverkan av den installerade infrastrukturen och den utvunna energin

Figur 5. Exempel på effektlogiken rörande energi

UTKAST

3.1 Effektlogik för uppföljning av betydande miljöpåverkan

Uppföljning av betydande miljöpåverkan görs med stöd av den övriga uppföljning som genomförs inom ramverket. Arbete med metodbeskrivning, uppföljningskriterier och indikatorer bör fördjupas vid uppföljningens start. I konsekvensbeskrivningen av tidigare förslag till havsplaner ges utgångspunkterna för vilka miljöeffekter som behöver följas upp och på vilket sätt. Miljöeffekter avser till exempel habitatförlust för marina däggdjur, fisk och sjöfågel och förlust av bottenmiljöer till följd av anläggning, drift, underhåll och avveckling av havsbaserad vind samt sandutvinning. Utgångspunkterna avser till exempel berörda kriterier och indikatorer inom havsmiljödirektivet för respektive miljöeffekt samt åtgärder för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa

[7] I induktiva resonemang utgår man från upprepade observationer eller specifika fall och försöker skapa en allmän regel eller teori. Slutsatsen är mer sannolik än säker; den kan visa sig vara fel om nya observationer tillkommer.

miljöeffekter.[8] Uppföljningen av havsplanernas betydande miljöpåverkan bör vägledas genom, att fokusera på följande tre frågor:

1. **Hur har användningen av havsområdena ändrats?**
   Identifiera vilka användningar av havet som har tillkommit eller ändrats under analysperioden. Det avser till exempel tillståndspliktig verksamhet som kommit till stånd, inrättade områdesskydd, nyttjandet av havsområdet för sjöfart eller fiskereglering.

2. **Vilken miljöpåverkan har dessa ändringar medfört?**
   Uppföljningen av miljöeffekter sker dels genom uppföljning enligt miljöövervakning under havsmiljöförordningen dels genom att bedöma miljöeffekter av de förändrade användningarna i havsområdet. För att bedöma miljöpåverkan av de ändrade användningarna bör en genomgång göras sektor per sektor men även utifrån ett kumulativt perspektiv för att analysera hur olika miljöeffekter samverkar. För att få en så korrekt bild av tillståndspliktig verksamhet bör faktiska tillstånd och data från dess kontrollprogram analyseras.

3. **Vilken miljöpåverkan kan härledas till havsplanens vägledning och är den miljöpåverkan betydande?**
   Syftet är att avgöra i vilken grad havsplanens vägledning och tillämpning bidragit till förändrad användning av havsområdet med åtföljande betydande miljöpåverkan. Analysen bör göras i två steg: 1. Vilken miljöpåverkan kan härledas till havsplanens vägledning? 2. Är miljöpåverkan betydande?

Ett resultat av analysen kan också bli identifiering av användningar som gett upphov till miljöeffekter men inte vägletts av havsplanen. Sådana miljöeffekter bör således inte ingå i havsplanens betydande miljöpåverkan, men kan ändå föranleda nya ställningstaganden i nästa planeringscykel. Betydande positiva effekter av havsplanens vägledning kan finnas i de fall havsplanen styrt bort användningar från olämpliga områden. Sådana effekter bör också fångas upp i uppföljningen.

4 Vad som bör följas upp och när

4.1 Aspekter att följa upp och utvärdera

Uppföljningen ska fånga upp sådant som har relevans för havsplanernas aktualitet, tillämpning, måluppfyllelse, konsekvenser, betydande miljöpåverkan samt för havsplanernas kommande revidering. Flera aspekter kan följas löpande som till exempel hur vissa verksamheter bedrivs i havet, hur havsplanen tillämpas i planering och tillståndsprövningar och hur mål, strategier och lagstiftning utvecklas. För andra aspekter såsom miljötillstånd och belastning på havet går det att följa upp löpande i vissa fall, men inte alltid. Uppföljningen rör förhållanden i både Sverige och omvärlden och avser förändringar på både kort sikt och trender på längre sikt.

[8] Havs- och vattenmyndigheten (2025). Konsekvensbeskrivning av förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Bilaga A - Sammanställning av åtgärder i miljökonsekvensbeskrivning av beslutad havsplan

UTKAST

4.1.1 Samhällsstyrning

- Nya eller förändrade mål, strategier, planer och andra styrdokument (regionalt, nationellt och internationellt)
- Ny eller förändrad lagstiftning (nationell, internationell)
- Grannländernas havsplanering inklusive tillämpning och uppföljning av havsplaner

Förändringar i styrning och mål samt grannländernas planering bör följas upp löpande för att fånga upp nya förutsättningar i sammanhanget som havsplanerna verkar i. En fördjupad uppföljning behövs vid större förändringar för att utvärdera havsplanernas aktualitet i förhållande till den ändrade omvärlden.

4.1.2 Havets användning och tillstånd

- Nya eller förändrade användningar av havsområdet inkl. naturvård (exempelvis olika former av områdesskydd eller andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder)
- Nya eller förändrade anspråk inkl. riksintresseanspråk
- Miljöstatus och miljöpåverkan
- Klimataspekter

Att följa upp förändrad användning av havet är viktigt för att förstå ändrade förutsättningar för planeringen och utgör sedan ett underlag för att kunna följa upp och utvärdera planernas vägledning och tillämpning samt på sikt planernas konsekvenser, måluppfyllelse och betydande miljöpåverkan. Förändrade anspråk är en viktig del av omvärldsbevakning och bör följas upp löpande. Havets miljöstatus följs i första hand upp under havsmiljödirektivet och behöver i den mån det är möjligt relateras till havsplanernas vägledning och tillämpning. Att följa upp och ta fram nya kunskapsunderlag för klimatförändringar, dess konsekvenser samt mitigerings- och anpassningsstrategier är relevant i förhållande till havsplaneringen.

4.1.3 Havsplanerna som vägledning samt deras tillämpning

- Planläggning (kommunal, regional)
- Prövning av anspråk
- Vägledning och underlag i förvaltning
- Ändamålsenlighet, användbarhet och tillgänglighet av havsplanerna

Underlag om tillämpning av havsplanerna i kommunal och regional planering, i tillståndsprocesser och i förvaltningen bör samlas löpande för att i en fördjupad uppföljning utvärdera och skapa en förståelse för hur havsplaneringsverktyget fungerar och till vilken grad havsplanernas vägledning får genomslag. Kommunal och regional planering liksom regionala utvecklingsstrategier är även viktiga underlag avseende lokala och regionala behov och behöver följas upp som en del av en omvärldsbevakning.

4.1.4 Havsplanerings- och deltagandeprocessen

- Utförande och ändamålsenligheten i havsplanerings, uppföljnings- och deltagandeprocesserna

UTKAST

Att särskilt följa upp och utvärdera hur planerings- och uppföljningsprocesserna utformas är relevant för att processerna ska kunna förbättras och utformas så ändamålsenligt som möjligt och för att säkra ett adekvat deltagande av aktörer.

4.1.5 Konsekvenser av havsplanernas tillämpning och måluppfyllelse

- Betydande miljöpåverkan
- Ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser
- Bidrag till måluppfyllelse

Havsplanernas miljömässiga, ekonomiska och sociala konsekvenser behöver utvärderas och resoneras kring i en fördjupad uppföljning där uppgifterna om planernas tillämpning tillsammans med uppgifterna om förändrat nyttjande och tillståndet av havet är viktiga underlag. På samma sätt behöver resonemang föras angående om och på vilket sätt havsplanerna bidrar till uppfyllande av samhällsmål och planeringsmål. För uppföljningen av den betydande miljöpåverkan är det centralt att analysera vilka miljöeffekter som kan härledas till planerna och om den miljöpåverkan är betydande.

4.2 Löpande och fördjupad uppföljning

4.2.1 Löpande uppföljning

Havs- och vattenmyndigheten behöver löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom de berörda områdena för att tidigt kunna identifiera behovet av att ta fram nya förslag till havsplaner. En löpande uppföljning syftar till att havsplanerna ska hållas aktuella och kunna uppfylla sina syften.

Den löpande uppföljningen bör fokusera på identifiering av nya eller förändrade anspråk, förutsättningar, användningar som rör havsplanering samt havsplanernas tillämpning.

Havs- och vattenmyndigheten planerar och samordnar uppföljningen. Med hjälp av centrala myndigheter, länsstyrelser och andra aktörer samlar myndigheten in de underlag som redovisas i bilaga A Uppföljningsschema. Samverkansgruppen för uppföljning av havsplaner bidrar till arbetet. Se vidare om roller och ansvar i kap 6.

Resultatet från uppföljningen bör sammanställas löpande och tillgängliggöras på Havs- och vattenmyndigheten webbsida.

4.2.2 Fördjupad uppföljning

En fördjupad uppföljning kan göras mer sällan för att *analysera* och utvärdera utvecklingen inom de berörda områdena, planens tillämpning och dess konsekvenser inklusive betydande miljöpåverkan. Den fördjupade uppföljningen bör ha ett större fokus på utvärdering än den löpande uppföljningen. Efter att havsplanerna tillämpas i planering, tillståndsprövning och i förvaltningen finns en fördröjning tills att eventuella effekter går att se. Vissa effekter går att se direkt, andra går inte att bedöma förrän en lång tid därefter. Det är således mer ändamålsenligt att konsekvenserna följs upp på längre sikt. En fördjupad uppföljning görs således primärt en gång per planeringscykel, inför starten av framtagandet av nya förslag, men kan göras fler gånger om det bedöms nödvändigt och resursmässigt genomförbart.

Den fördjupade uppföljningen bör fokusera på att:

UTKAST

- analysera planens aktualitet utifrån nya eller förändrade anspråk, förutsättningar och användningar
- utvärdera havsplanerings- och deltagandeprocessen
- besvara frågor om hur havsplanen tillämpas och om hur vägledningen fungerar
- bedöma planens konsekvenser och måluppfyllelse
- ta fram kunskap om den betydande miljöpåverkan som planen medför.

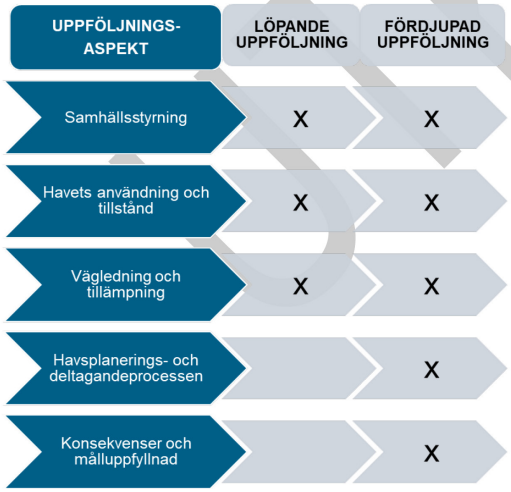
Tillvägagångsättet för den fördjupade uppföljningen behöver utvecklas beroende på det som framkommer under arbetets gång och kunskapsutvecklingen som sker både i Sverige och internationellt. Bedömningen av planernas konsekvenser och måluppfyllelse är exempelvis beroende av hur de tillämpas. I bilaga A Uppföljningsschema visas exempel på underlag som kan användas för uppföljningen. Tillvägagångsättet utvecklas och beskrivs inför varje fördjupad uppföljning.

Havs- och vattenmyndigheten planerar och samordnar uppföljningen. Med hjälp av centrala myndigheter, länsstyrelser och andra aktörer samlar myndigheten in de underlag som redovisas i bilaga A Uppföljningsschema. Samverkansgruppen för uppföljning av havsplaner bidrar till arbetet. Andra berörda aktörer som ingår i referensgruppen för uppföljning av havsplaner bjuds in att lämna kommentarer och vid behov leverera underlag. Se vidare om roller och ansvar i kap 6.

Resultatet från den fördjupade uppföljningen bör sammanställs och tillgängliggöras på Havs- och vattenmyndigheten webbsida.

4.2.3 Översikt över vilka aspekter som bör följas upp när

Diagrammet nedan ger en översikt över vilka aspekter som i huvudsak bör följas upp när. En mer detaljerad redovisning återfinns i Bilaga A Uppföljningsschema.

Figur 6. Översikt över vilka aspekter som i huvudsak bör följas upp löpande respektive fördjupad uppföljning.

UTKAST

5 Delaktighet, berörda aktörer och framtagande av underlag

Havsplaneringsprocessen är enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) utformad för samverkan mellan olika aktörer och möjliggör för berörda att delta på olika sätt. Flera centrala myndigheter och länsstyrelser samverkar särskilt med Havs- och vattenmyndigheten och ger underlag för havsplaneringen, se §§ 5–8 i förordningen. Kommunernas och regionernas planering utgör viktiga underlag, inte minst för att samspelet mellan hav och land och förvaltningen av kustzonen ska fungera bra. För uppföljningsarbetet krävs ett återkommande engagemang som ligger till grund för framtagandet av nya havsplaner så att de kan utformas så ändamålsenligt som möjligt. Samverkan och delaktighet i uppföljningsarbetet kan ge flera samordningsvinster och förväntas bidra till kunskap och underlag värdefulla för kommunal och regional planering samt annan förvaltning. Havs- och vattenmyndigheten föreslår att kontaktpersoner för havsplanering bjuds in till en samverkansgrupp respektive en referensgrupp för att bidra till uppföljningsarbetet.

5.1 Roller och ansvar

5.1.1 Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för uppföljning av havsplaner och samordnar processen för framtagandet av erforderligt underlag och analyser. Myndigheten samordnar även arbetet i samverkansgruppen och referensgruppen.

5.1.2 Samverkansgrupp för uppföljning av havsplaner

Samverkansgruppen bidrar till:

- samordning av uppföljningen
- kvalitetssäkring av uppföljning
- bevakning av kunskapsutveckling inom området
- framtagandet av underlag för uppföljning
- lägesavstämningar av havsplanernas tillämpning
- kommunikation om havsplanering i sina organisationer och uppföljning av relevanta interna processer

Samverkansgruppen föreslås bestå av kontaktpersoner för havsplanering från:

- Samordnande länsstyrelser: Kalmar, Västernorrland, Västra Götaland
- Centrala myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Försvarsmakten, Jordbruksverket, Myndigheten för civilt försvar, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Sjöfartsverket, Statistiska centralbyrån, Svenska kraftnät, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Tillväxtverket, Trafikverket och Transportstyrelsen.
- Sveriges kommuner och regioner
- Representanter från forskning och akademi
- Representanter från kommuner och regioner

UTKAST

Samverkansgruppen föreslås sammanträda cirka två gånger per år eller vid behov. Möten kan vara digitala.

5.1.3 Referensgrupp

Referensgruppen tar del av arbetet med uppföljning. Den bjuds in till att lämna synpunkter och har möjlighet att leverera underlag.

Referensgruppen består av kontaktpersoner för havsplanering från till exempel:

- Intresseorganisationer
- Branschorganisationer
- Regioner och kommuner
- Akademi
- Andra centrala myndigheter

Vid hantering av specifika sakfrågor eller utifrån andra behov kan delar av referensgruppen eller särskilda referensgrupper engageras.

5.2 Framtagande av underlag

För både löpande och fördjupade uppföljningar av havsplanerna behövs framtagande av underlag. Det kan bestå av sammanställning av befintliga underlag eller framtagande av nya underlag. Delar av arbetet föreslås genomföras både sektorsvis och regionalt där olika myndigheter och länsstyrelser kan bidra med olika delar. En löpande, till exempel årlig, redovisning fungerar som underlag till den löpande uppföljningen av havsplaner med fokus på omvärldsbevakning och tillämpningsfrågor. En fördjupad redovisning fungerar som underlag till den fördjupade uppföljningen med större fokus på analys av omvärldsbevakning och tillämpningsfrågor samt på måluppfyllelse och konsekvenser. Se bilaga A Uppföljningsschema för exempel på underlag och genomförande.

Tillvägagångssätt och avgränsning för framtagande av underlag behöver specificeras närmare och vidareutvecklas med stöd av samverkansgruppen inför att arbetet genomförs. Utgångspunkten bör vara att utgå från befintligt underlag i möjligaste mån och att fokusera på det underlag som bedöms vara väsentligt.

5.2.1 Sektorunderlag

Centrala myndigheter föreslås bidra med sektorunderlag. För vissa frågor kan det vara lämpligt att samarbeta eller stämma av myndigheter emellan.

Myndighet	**Samarbete med**	**Sektor**
Boverket		Planering och hushållningsfrågor
Energimyndigheten	Svenska kraftnät	Energi
Försvarsmakten		Försvar - militärt

UTKAST

HaV	Naturvårdsverket/ Länsstyrelsen	Friluftsliv
HaV	Naturvårdsverket	Miljöövervakning och forskning
HaV	Naturvårdsverket	Naturvård
HaV	Jordbruksverket	Yrkesfiske
Jordbruksverket		Vattenbruk
Myndigheten för civilt försvar		Försvar - civilt
Myndigheten för civilt försvar		Risk och säkerhet
Post och telestyrelsen		Elektronisk kommunikation
Riksantikvarieämbetet	Länsstyrelsen/ Sakkunniga museer	Kulturmiljö
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut		Klimat
Sveriges geologiska undersökning		Lagring och utvinning av material
Tillväxtverket		Regional utveckling
Trafikverket	Transportstyrelsen/ Sjöfartsverket/ Trafikanalys	Transporter

Tabell 1. Myndigheter och respektive sektorunderlag

5.2.2 Regionalt underlag

Kustlänsstyrelser föreslås bidra med regionala redovisningar som underlag till den löpande uppföljningen. Det regionala underlaget kan beröra samtliga uppföljningsaspekter. De samordnande länsstyrelserna samordnar arbetet och tar fram ett fördjupat regionalt underlag per havsplanområde inför den fördjupade uppföljningen. I underlaget ingår bland annat kommunala och regionala planer samt regionala utvecklingsstrategier.

Samordnande länsstyrelse	**Planområde**
Kalmar	Östersjön
Västernorrland	Bottniska viken
Västra Götaland	Västerhavet

Tabell 2. Samordnande länsstyrelser och respektive planområde

5.3 Kommunikation

Under arbetets gång med uppföljning sker kommunikation och samverkan mellan samverkansgruppen och den bredare referensgruppen. Sammanställningar från uppföljningsarbetet publiceras och tillgängliggörs för alla som vill ta del av materialet.

UTKAST

5.4 Resurs- och kompetensbehov

Havsplaneringsarbetet där uppföljningsarbetet ingår innebär ett fortlöpande arbete där det finns behov av kontinuerliga resurser i form av personal med bred kompetens och anslag. Arbetet är mer intensivt och resurskrävande i samband med framtagande av planförslag och den fördjupade uppföljningen. Arbetet med uppföljning förväntas avlasta arbetet med framtagande av nya havsplaner i form av att aktuella underlag och bedömningar kommer finnas i högre utsträckning.

Havs- och vattenmyndigheten bedriver ett kontinuerligt havsplaneringsarbete. Personal och anslag behöver finnas tillgänglig över tid. Flera delar av myndigheten berörs, bland annat för framtagande och hantering av underlag, datahantering och kommunikation samt för konsultering i bedömningsfrågor.

Samverkansgruppen föreslås medverka i både framtagande och hantering av relevant underlag såväl som i bedömning av dessa och samverkan. Ett kontinuerligt engagemang med kontaktpersoner för havsplanering bedöms därmed behövas för deltagande i samverkansgruppen och respektive myndighet behöver avsätta adekvata resurser för detta. Kontinuiteten och upplägget med kontaktpersoner förväntas bidra till att bygga upp och tillvarata kompetens över tid.

Referensgruppens resursbehov är mer begränsat och inte lika kontinuerligt.

6 Beröringspunkter med andra processer

Det finns flera processer och arbeten som kan ha viktiga roller för uppföljning av havsplanerna. Samordningsbehov kan uppstå så att dessa processer kan anpassas så att synergier processerna emellan kan utvecklas och tas till vara.

6.1 Kommunal och regional planering

Kommunal planering omfattar hela Sveriges territorium, dvs. både landområden och havsområden (inom territorialhavet). Regional planering finns i några regioner. Planeringen generar kunskapsunderlag och innehåller ställningstaganden för användningen av dessa områden som är viktiga för en hållbar utveckling av kustzonen och för utformningen av de nationella havsplanerna. I uppföljningen av havsplanerna behöver detta underlag samlas in. Uppföljningen behöver också analyser hur kommunal och regional planering tagit sin vägledning i de nationella havsplanerna för att förstå hur tillämpningen fungerar och för att resonera kring konsekvenser som tillämpningen leder till. Kommunernas översiktsplaner ska vara aktuella och kommunfullmäktige ska ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar i en planeringsstrategi i början av varje mandatperiod.

6.2 Sveriges marina strategi inom havsmiljöförvaltning

Havsmiljöförvaltning enligt EU:s Ramdirektiv om en marin strategi (2008/56/EG) görs i olika steg. Varje förvaltningsperiod är sex år. Direktivet omfattar alla marina vatten inom EU, inklusive den ekonomiska zonen (EEZ). I kustzonen överlappar det vattendirektivet.

I förvaltningscykeln ingår att:

- bedöma miljöstatus (inledande bedömning)

UTKAST

- definiera vad god miljöstatus är (HaV:s föreskrifter)
- fastställa miljökvalitetsnormer och indikatorer (HaV:s föreskrifter)
- ta fram program för övervakning av havsmiljön (övervakningsprogram)
- och om det behövs åtgärder för att nå eller upprätthålla god miljöstatus (åtgärdsprogram).

Sveriges inledande bedömning enligt havsmiljöförordningen redovisar det aktuella miljötillståndet samt en ekonomisk och social analys kring nyttjandet av marina vatten och samhällets kostnad om miljötillståndet försämras. Bedömningen utgör ett viktigt underlag som kan påverka vägledningen i framtida havsplaner och för uppföljningen av havsplaner för att kunna resonera om eventuella förändringar som kan härledas till planernas vägledning och om eventuell betydande miljöpåverkan.

Havs- och vattenmyndigheten påbörjade under år 2021 ett projekt i syfte att utveckla en regional ekosystembaserad havsförvaltning. En ekosystembaserad förvaltning ska präglas av en helhetssyn på bevarande och hållbart nyttjande av ekosystemen. Södra Bottenhavet, Stockholms skärgård och 8+fjordar i Bohuslän är pilotområden för projektet och har utvecklat parallella strukturer för hur man praktisk kan arbeta med ekosystembaserad havsförvaltning.

6.3 Vattenförvaltningen

EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) är implementerat i svensk lagstiftning genom vattenförvaltningsförordningen och sträcker sig en nautisk mil ut från baslinjen. Vattenförvaltningen ansvarar för förvaltningen av kustzonen vilket framförallt innebär bedömning av ekologisk status, sätta kvalitetsmål och ta fram åtgärdsprogram. De kustnära ekosystemen påverkas av landbaserade aktiviteter men också av påverkansfaktorer i utsjövattnet. Sambanden mellan kust och utsjö är betydande och avvägningar och förvaltningsåtgärder som görs i utsjön bland annat inom ramen för havsplaneringen får därmed konsekvenser för den ekologiska statusen i kustvattnet.

6.4 Arbete med områdesskydd

Havs- och vattenmyndigheten arbetar med marint områdesskydd på flera olika sätt. Myndigheten har bland annat utvecklat ett ramverk med vägledande principer för marint områdesskydd som syftar till att stötta utvecklingen av ett mer ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av effektivt förvaltade marina skyddade områden i Sverige. Ramverket och metoden konkretiseras i regionala planer, utarbetade av berörda kustlänsstyrelser.[9] Annat arbete inkluderar bland områdesskydd enligt internationella konventioner, marina naturreservat, marina nationalparker och fiskereglering i skyddade områden.[10] Det finns viktiga synergier mellan arbetet med områdesskydd och havsplanering där områdesskyddet utgör ett viktigt underlag samtidigt som havsplaneringen kan bidra med kunskap och vägledning för inrättande av framtida skydd.

6.5 Naturrestaureringsförordningen

Det övergripande målet med EU:s naturrestaureringsförordning är en natur som återhämtar sig, blir tålig för förändringar och rik på biologisk mångfald. Det ska ske genom att återställa ekosystem, livsmiljötyper och livsmiljöer för listade arter. Svenska myndigheter arbetar med att ta fram ett förslag

[9] Ramverk för marint områdesskydd

[10] Marina skyddade område

UTKAST

till en nationell naturrestaureringsplan som ska klargöra vilka åtgärder som behövs och planeras för att nå målen i förordningen. Planen ska också beskriva hur målkonflikter ska hanteras. Regeringen beslutar om hur arbetet ska läggas upp. Underlag och åtgärder som planeras inom restaureringsarbetet är relevanta underlag för havsplaneringen.

6.6 Miljöövervakning

Miljöövervakningens syfte är att beskriva miljötillståndet, att visa om miljökvalitetsmålen uppfylls samt att varna för störningar i miljön. Miljöövervakningen är långsiktig, varför det ofta behövs mätningar över långa tidsperioder för att kunna se om en förändring orsakas av mänsklig påverkan eller är en naturlig variation.

Miljöövervakningsprogrammet för kust och hav ger underlag för beskrivningar av storskalig påverkan, främst med avseende på övergödning, metaller och miljögifter samt biologisk mångfald. På webbplatsen www.sverigesvattenmiljo.se presenteras tillståndsrapporter, trender och annat underlag som relaterar till miljöövervakningen.

6.7 Miljömålsuppföljning

De svenska miljömålen följs upp genom en årlig uppföljning på nationell och regional nivå. Det görs även en fördjupad utvärdering vart fjärde år. I den fördjupade utvärderingen bedöms om beslutade styrmedel och de åtgärder som görs är tillräckliga för att nå den goda miljö som generationsmålet tillsammans med miljö- och etappmålen beskriver. Den innehåller även analyser av synergier och konflikter i miljöarbetet samt bedömningar och prognoser för generationsmålet och miljömålen. Rapporten visar om det finns behov av att ändra på befintliga styrmedel eller införa nya styrmedel och åtgärder.

Miljömålsuppföljningen genererar underlag som är väsentliga att relatera till uppföljningen av havsplanerna, särskild i samband med bedömningen av deras måluppfyllelse.

6.8 Internationella havsplaneringssamarbeten

Det finns många internationella samarbeten och projekt inom havsplanering. Dessa samarbeten genererar en kontinuerlig kunskapsutveckling inom området. Många samarbeten inom EU syftar också till att öka samstämmigheten mellan olika länders havsplaner. För uppföljningsarbetet är det relevant att följa dessa processer som en del av omvärldsbevakningen och specifikt kopplat till metod- och praxisutveckling för uppföljning av havsplaner. Exempel är HELCOM-VASAB Maritime Spatial Planning Working Group, EU-kommissionens expertgrupp med fokus på havsplanering, arbetsgruppen för havsplanering och kustzonsförvaltning (WGMPCZM) inom Internationella havsforskningsrådet (ICES), Unescos Marine Spatial Planning Global Initiative, havsplaneringsforumen North Seas MSP Collaboration Group och MSP Planners' forum in the Baltic Region, Större Nordsjöbassängsinitiativet (GNSBI) samt aktuella havsplaneringsprojekt.

Även makroregionala strategier och dess uppföljningar är relevanta som till exempel EU:s Östersjöstrategi, särskilt den horisontella åtgärden *Fysisk planering*, och Aktionsplanen för miljön i Östersjön.

UTKAST

6.9 Digital utveckling

Det pågår många processer som syftar till en mer digital hantering av information. Exempel är arbete under EU:s Inspire-direktiv med bestämmelser om inrättandet av en infrastruktur för geodata, den nationella geodataplattformen och centrala myndigheters arbete med digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Uppföljningsarbetet behöver utvecklas för att hanteras i en mer och mer digital miljö och följa utvecklingen av en digitaliserad havsplanering i övrigt.

UTKAST

7 Referenser

Arndt, P., Matczak, M., Zaucha, J., Gee, K. (eds) (2023). *MSP in a sea of change – aim for better and connected plans*. eMSP NSBR http://www.emspproject.eu/results/

Boverkets PBL Kunskapsbank: *Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning* https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/

Carneiro, G, (2013): *Evaluation of marine spatial planning*, Marine Policy, 37, issue C, p. 214-229. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X12000917

Cormier, R., Kannen, A., Elliott, M., Hall, P. (2015): *Marine Spatial Planning Quality Management System.* ICES Cooperative research report No. 327 https://www.researchgate.net/publication/282323520_Marine_Spatial_Planning_Quality_Management_System

HELCOM/VASAB (2022): *Voluntary guidance for assessment of cross-border coherence in Maritime Spatial Planning*. Version submitted to HELCOM-VASAB MSP WG 23-2021. https://vasab.org/wp-content/uploads/2022/02/Voluntary-guidance-for-assessment-of-cross-border-coherence-in-MSP-.pdf

EU-kommissionen (2018): *Maritime Spatial Planning for Blue Growth. Final Technical Study.* Annex III.2: *Handbook on MSP Indicators Development.* European MSP Platform. https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/news/msp-blue-growth-study-published

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex:32000L0060

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi) Text av betydelse för EES https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:32008L0056

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/89/EU av den 23 juli 2014 om upprättandet av en ram för havsplanering https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0089

Havs- och vattenmyndigheten (2025). Konsekvensbeskrivning av förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. https://www.havochvatten.se/download/18.793b6b871952474b835cb813/1741166454050/2025-01-20%20Konsekvensbeskrivning%20av%20f%C3%B6rslag%20till%20%C3%A4ndrade%20havsplaner%20r%C3%A4tt%20bokm%C3%A4rken-JJ.pdf

Havs- och vattenmyndigheten (2020). Redovisning av uppdrag att vidareutveckla den maritima strategins indikatorer och redovisa en uppföljning av den maritima strategin (I2019/02252/TM, I2019/00648/TM). https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-havs--och-vattenmyndigheten/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/2020/vidareutveckla-den-maritima-strategins-indikatorer-och-redovisa-en-uppfoljning-av-den-maritima-strategin-2019.html

UTKAST

Naturvårdsverkets vägledning: Strategisk miljöbedömning – miljöbedömning för planer och program. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/

SFS 1998:808. Miljöbalk

SFS 2004:660. Vattenförvaltningsförordningen

SFS 2015:400. Havsplaneringsförordningen

Schultz-Zehden, A. (2022) *Implementation and M&E Mechanisms for MSPs in the Baltic Sea Region*. Capacity4MSP https://vasab.org/wp-content/uploads/2022/01/04-Report-on-Implementation-20.01.2022.pdf

UNESCO-IOC/European Commission (2021): MSPglobal International Guide on Marine/Maritime Spatial Planning. Paris, UNESCO. (IOC Manuals and Guides no 89). https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379196

van den Burg, S.W.K., Skirtun, M, van der Valk, O., Rossi Cervi, W., Selnes, T., Neumann, T., Steinmann, J., Arora, G., Roebeling,P. (2023): *Monitoring and evaluation of maritime spatial planning – A review of accumulated practices and guidance for future action*. Marine Policy 150. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X23000568?via%3Dihub

Varjopuro R., Konik M. Cehak M. Matczak M., Zaucha J., Rybka K.,Urtāne I., Kedo K., Vološina M. (2019): *Monitoring and Evaluation of Maritime Spatial Planning. Cases of Latvia and Poland as examples.* Pan Baltic Scope.

UTKAST

Bilaga A: Uppföljningsschema

Tabell 3. Översiktligt uppföljningsschema med exempel på underlag

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
Samhälls-styrning	Nya eller förändrade mål, strategier, planer och andra styrdokument (regionalt, nationellt och internationellt)	Översikt		HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.	Analys: Samstämmighet med havsplaner, samt målkonflikter, behov av aktualisering	Löpande/årliga översikter. Sektorsvis och regionalt underlag framtagna av centrala myndigheter och länsstyrelsen.	HaV med stöd av centrala myndigheter (sektorunderlag) och länsstyrelsen (regionalt underlag).
	Ny eller förändrad lagstiftning (nationell, internationell)	Översikt		HaV med stöd av centrala myndigheter.	Analys: Samstämmighet med havsplaner, behov av aktualisering	Löpande/årliga översikter.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.
	Grannländernas havsplanering inklusive tillämpning och uppföljning av havsplaner	Översikt inkl. geografisk information	Havsplaner, förslag till havsplaner. Country fiche Helcom-VASAB MSP WG.	HaV med stöd av grannländer	Analys: Samstämmighet med Sveriges havsplaner, behov av aktualisering	Löpande/årliga översikter. Grannländers havsplaner.	HaV med stöd av centrala myndigheter, länsstyrelsen och grannländer.

UTKAST

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
Havets användning och tillstånd	Pågående och beslutade kommande användningar inkl. naturvård (områdesskydd mm).	Översikt inkl. statistik och geografisk information	Officiell statistik, rapportering datainsamlings-förordning, miljöbalks-ärenden (tillstånds-ärenden), mm	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.	Analys: Användningar i förhållande till havsplanerna och nya/ förändrade anspråk, behov av aktualisering	Löpande/årliga översikter. Sektorsvis och regionalt underlag framtagna av centrala myndigheter och länsstyrelsen. T.ex. uppdaterat underlag om värdefullt fiske, GIS-analys över trafikintensitet. Underlag friluftsliv och kulturmiljö.	HaV med stöd av centrala myndigheter (sektorunderlag) och länsstyrelsen (regionalt underlag). Avstämning med andra aktörer.
	Nya eller förändrade anspråk inkl. riksintresse-anspråk	Översikt inkl. statistik och geografisk information	Beslut om riksintresse-anspråk, miljöbalks-ärenden (tillstånds-ärenden), sektorutveckling	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen. Avstämning med bransch- och intresseorganisationer.	Analys av anspråken i förhållande till havsplanerna och pågående/ beslutade kommande användningar, behov av aktualisering	Löpande/årliga översikter. Sektorsvis och regionalt underlag framtagna av centrala myndigheter och länsstyrelsen. T.ex. uppdaterat underlag om värdefullt fiske, GIS-analys över trafikintensitet. Underlag friluftsliv och kulturmiljö.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen. Avstämning med andra intressenter.

UTKAST

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
	Miljöstatus och miljöpåverkan. Klimataspekter.	Ej löpande	Ej löpande	Ej löpande	Översikt inkl. statistik och geografisk information. Analys: Behov av revidering utifrån miljötillstånd, miljöpåverkan och klimataspekter.	Marin strategi inklusive inledande bedömning. Symphony.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen. Avstämning med andra intressenter.
Havsplanerna som vägledning samt deras tillämpning	Planläggning (kommunal, regional)	Översikt inkl. statistik, geografisk information	Översiktsplaner, regionplaner	HaV med stöd av Boverket och länsstyrelsen	Analys: Kommunal/regional planering i förhållande till havsplaner inklusive identifiering av behov av utvecklad vägledning.	Regionalt underlag framtaget av länsstyrelsen.	HaV med stöd av Boverket och länsstyrelsen (regionalt underlag).
	Prövning av anspråk	Översikt inkl. statistik	Beslut i tillståndsärenden (regering, domstol eller länsstyrelser)	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.	Analys: Havsplanernas tillämpning i tillståndsprövningen och behov av utvecklad vägledning.	Löpande/årliga översikter.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.

UTKAST

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
	Vägledning och underlag i förvaltning	Översikt	Redovisning av centrala myndigheter och länsstyrelser.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.	Analys: Havsplanens tillämpning i förvaltningen och identifiering av behov av utvecklad vägledning. T.ex. hur vägledningen om särskild hänsyn till höga naturvärden hanterats eller använts som underlag.	Löpande/årliga översikter.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.
	Ändamålsenlighet, användbarhet och tillgänglighet	Översikt	Observationen utifrån förvaltningsplan för informationsmängden Havsplaner	HaV med stöd av referensgrupp	Analys: Havsplanens ändamåls-enlighet, användbarhet och tillgänglighet.	Enkät/WS med aktörer/intressenter. Övriga analyser i fördjupad uppföljning.	HaV med stöd av samverkansgrupp
Havsplanerings- och deltagandeprocess	Utförande och ändamålsenligheten i havsplanerings, uppföljnings- och deltagandeprocesserna	Ej löpande	Ej löpande	Ej löpande	Analys och utvärdering av processen.	Utvärderingsrapport. Deltagande aktörer i havsplaneringsprocessen bidrar med erfarenheter och synpunkter genom t.ex. intervjuer och enkäter.	HaV som kan anlita extern kompetens. Flera aktörer bidrar.

UTKAST

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
Konsekvenser av havsplanernas tillämpning och måluppfyllelse	Betydande miljöpåverkan	Ej löpande	Ej löpande	Ej löpande	Analys: Betydande miljöpåverkan av havsplanens vägledning. Analysen bör utgå från hur havsplanens vägledning påverkat hur användningen av havsområdena har ändrats, vilken miljöpåverkan som ändringarna har medfört inklusive hur olika miljöeffekter samverkar (kumulativt) och om miljöpåverkan är betydande.	Statusbedömningar inom havsmiljödirektivet, Helcom och OSPAR. Symphony. Tillstånd för verksamheter; data från kontrollprogram. Årliga översikter om användning och övriga analyser i fördjupad uppföljning.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen
	Ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser	Ej löpande	Ej löpande	Ej löpande	Analys: Utvärdering och resonemang kring vilka miljömässiga, ekonomiska och sociala konsekvenser som kan härledas till tillämpningen av havsplanerna.	Officiell statistik. Övriga analyser i fördjupad uppföljning om planernas tillämpning och förändrat nyttjande och tillstånd av havet inklusive bedömning av betydande miljöpåverkan.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen

UTKAST

	Aspekt	Redovisning vid löpande uppföljning	Underlag vid löpande uppföljning	Utförare vid löpande uppföljning	Redovisning vid fördjupad uppföljning	Underlag vid fördjupad uppföljning	Utförare vid fördjupad uppföljning
	Bidrag till måluppfyllelse	Ej löpande	Ej löpande	Ej löpande	Analys: Havsplanens bidrag till samhällsmål och planeringsmål utifrån dess tillämpning.	Rapportering av globala mål. Miljömålsuppföljningen. Övriga analyser i fördjupad uppföljning.	HaV med stöd av centrala myndigheter och länsstyrelsen.

UTKAST

UTKAST

Havs och Vatten myndigheten

Datum 2025-11-19 **Dnr** 2025-003477

Kommuner och regioner, se sändlista

Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner – information och möjligheter att lämna synpunkter

Havs- och vattenmyndigheten vill med detta utskick ge information om kommande arbete med uppföljning av de nationella havsplanerna. Myndigheten vill samtidigt ge möjlighet, i de fall intresse finns, att lämna synpunkter på hur det kommande arbetet ska läggas upp.

Förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner

År 2022 beslutade regeringen om Sveriges första havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet som vägleder om användningen av havsområdena. I arbetet med att ta fram förslag till havsplaner som Havs- och vattenmyndigheten leder medverkar en lång rad aktörer och bidrar med underlag och synpunkter, från bransch- och intresseorganisationer, forskning och akademi, kommuner och regioner till länsstyrelser, nationella myndigheter och grannländer. Det övergripande syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Havs- och vattenmyndigheten ska löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom de berörda områdena och vid behov eller minst vart åttonde år ta fram nya förslag så att havsplanen hålls aktuell och kan uppfylla sitt syfte. Det framkommer av havsplaneringsförordningen.

Därför har myndigheten tagit fram ett förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner som beskriver hur uppföljningen är tänkt att fungera. Utgångspunkten är att ramverket klargör de övergripande ramarna medan upplägg och arbetssätt detaljeras inför att momenten genomförs.

Uppföljningen föreslås genomföras för aspekter som kan sammanfattas under rubrikerna *samhällsstyrning*, *havets användning och tillstånd*, *havsplanerna som vägledning samt deras tillämpning*, *havsplanerings- och deltagandeprocessen* samt *konsekvenser av havsplanernas tillämpning och måluppfyllelse*.

Uppföljningsarbetet föreslås struktureras dels löpande, dels fördjupat mer sällan. Den löpande delen syftar till kontinuerlig insamling och granskning av kunskapsunderlag och information som i första hand avser förändrade förutsättningar och tillämpning av havsplanerna. Den fördjupade delen avser en mer noggrann analys och bedömning av de ändrade förutsättningarna, havsplanernas tillämpning och vilka konsekvenser, måluppfyllelse och miljöpåverkan som det medför.

Havs- och vattenmyndigheten föreslår att kontaktpersoner för havsplanering bjuds in till en samverkansgrupp respektive en referensgrupp som med olika omfattning bidrar med

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg

Besök och leverans
Gullbergs Strandgata 15
41104 Göteborg

Telefon 010-698 60 00
havochvatten@havochvatten.se
www.havochvatten.se

Bankgiro 199-6669
Organisationsnummer
202100-6420

omvärldsbevakning, underlag, synpunkter, analys och bedömning till uppföljningsarbetet. Medverkan föreslås följa redan upparbetade arbetssätt vägledda av havsplaneringsförordningen. Samverkan och delaktighet i uppföljningsarbetet förväntas förutom att förenkla framtagandet av nya havsplaner som uppfyller sitt syfte, även ge samordningsvinster och bidra med kunskap och underlag värdefulla för kommunal och regional planering samt annan förvaltning.

Kommuner och regioners medverkan i uppföljningsarbetet

Kommuners och regioners planer och utvecklingsstrategier är viktiga underlag i arbetet med havsplaner. Länsstyrelserna föreslås sammanställa nya och ändrade planer och strategier i uppföljningsarbetet.

Kommuner och regioner välkomnas också att genom utsedda kontaktpersoner delta i samverkans-, respektive referensgruppen. Svara i så fall på denna remiss med kontaktuppgifter.

Möjlighet att lämna synpunkter på förslag till ramverk

Myndigheten vill ge möjlighet, i de fall intresse finns, att lämna synpunkter på förslag till ramverk för uppföljning av havsplaner och på hur det kommande arbetet ska läggas upp.

Frågeställningar som kan besvaras:

- Täcker ramverket in relevanta aspekter? (kap 4.1)
- Hur ser ni på upplägget med löpande respektive fördjupad uppföljning? (kap 4.2)
- Hur ser ni på deltagandet i uppföljningsarbetet? (kap 5)
- Har ni intresse av att delta i samverkansgrupp eller referensgrupp?

Ett möte med information och möjlighet till dialog kommer att hållas digitalt den **2 december kl 10.** Anmälan sker vi myndighetens webbplats senast den 28 november https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-havs--och-vattenmyndigheten/remisser-fran-hav/remisser/2025-11-19-remiss-om-forslag-till-ramverk-for-uppfoljning-av-havsplaner.html.

Eventuella synpunkter lämnar ni skriftligt senast den **30 januari 2026**

- Via e-post till havochvatten@havochvatten.se
- I ämnesraden anges diarienummer 2025-003477

Du kan läsa mer om havsplanering på webbplatsen www.havochvatten.se/havsplanerng.

Med vänlig hälsning

Mats Svensson
Avdelningschef
Avdelningen för havsförvaltning
+46106986374
mats.svensson@havochvatten.se

Havs och Vatten myndigheten

Datum 2025-11-19 **Dnr** 2025-003477

Sändlista

Förslag till Ramverk för uppföljning av havsplaner

Kommunala och regionala organ

- Sveriges kustkommuner
- Sveriges kustregioner

Centrala och regionala myndigheter

- Sveriges kustlänsstyrelser
- Affärsverket svenska kraftnät
- Boverket
- Energimarknadsinspektionen
- Folkhälsomyndigheten
- Fortifikationsverket
- Försvarets radioanstalt
- Försvarsmakten
- Jämställdhetsmyndigheten
- Kammarkollegiet
- Kemikalieinspektionen
- Kustbevakningen
- Lantmäteriet
- Myndigheten för civilt försvar
- Naturvårdsverket
- Post- och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Sametinget
- Sjöfartsverket
- SMHI, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
- Statens energimyndighet
- Statens geotekniska institut
- Statens Jordbruksverk
- Statens maritima och transporthistoriska museer
- Statistiska centralbyrån

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg

Besök och leverans
Gullbergs Strandgata 15
41104 Göteborg

Telefon 010-698 60 00
havochvatten@havochvatten.se
www.havochvatten.se

Bankgiro 199-6669
Organisationsnummer
202100-6420

- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning
- Tillväxtanalys
- Tillväxtverket
- Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI
- Trafikanalys
- Trafikverket
- Transportstyrelsen

Branschorganisationer och intresseorganisationer

- Baltic Sea 2020
- Coalition Clean Baltic
- Energiföretagen Sverige
- Fiskbranschens riksförbund
- Fiskesekretariatet
- Fiskekommunerna
- Friluftsfrämjandet
- Företagarna
- Föreningen - Ett Levande Öresund
- Föreningen Rädda sydkusten
- Föreningen Svenskt Landskapsskydd
- Föreningen Sörmlands Ornitologer (FSO)
- Green Power Sweden
- Greenpeace
- Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation (HKPO)
- Jernkontoret
- Jägarnas riksförbund
- Lantbrukarnas riksförbund
- Matfiskodlarna
- Naturskyddsföreningen
- Riksföreningen Motvind Sverige
- NOF-Norrbottens Ornitologiska Förening
- Norrbottens Kustfiskares producentorganisation
- Rädda Hallandskusten
- Småföretagarnas Riksförbund
- Svensk Sjöfart
- Svensk Skaldjursodling producentorganisation
- Svensk Turism AB
- Svensk Vindkraftsförening
- Svenska Båtunionen
- Svenska Jägareförbundet
- Svenska Kryssarklubben
- Svenska Naturskyddsföreningen
- Svenska Turistföreningen
- Svenskt Friluftsliv
- Svenskt Vattenbruk och sjömat
- Svenskt Näringsliv

- Sveriges Bergmaterialindustri
- Sveriges Energiföreningars Riksorganisation
- Sveriges Fiskares Producentorganisation
- Sveriges Fisketurism Företagare (SeFF)
- Sveriges Fiskevattenägareförbund
- Sveriges Hamnar/Transportföretagen
- SKR, Sveriges kommuner och regioner
- Sveriges Ornitologiska förening, Bird Life
- Skärgårdarnas Riksförbund
- Skärgårdsredarna
- Sportdykarförbundet
- Sportfiskarna
- Svemin
- Swedish Pelagic Federation PO
- Turistrådet Västsverige
- Vattenbrukscentrum Norr
- Vattenbrukscentrum Öst
- Vi svenska fiskare
- Visita
- Vision Jungfrukusten
- Världsnaturfonden WWF

Universitet och högskolor

- Blekinge tekniska högskola
- Chalmers tekniska högskola
- Göteborgs universitet
- Havsmiljöinstitutet
- Karlstads universitet
- Kungliga tekniska högskolan
- Linköpings universitet
- Linnéuniversitetet
- Luleå tekniska universitet
- Lunds universitet
- Mittuniversitetet
- Stockholms universitet
- Sveriges lantbruksuniversitet
- Södertörns högskola
- Umeå universitet
- Uppsala universitet
- Örebro universitet

Från: Annika Dalén
Skickat: den 8 december 2025 11:33
Till: Umeå kommun; Individ- och familjenämnden; UmeBrå Umeå kommun
Kopia: Linda Gustafsson
Ämne: Sv: Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter, svarstid senast 10 mars 2026

JUSK avstår från att yttra sig.

Med vänliga hälsningar,
Annika Dalén
Utvecklingsstrateg jämställdhet
090-16 58 91
annika.dalen@umea.se
Umeå kommun
Stadsledningskontoret
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se/jamstalldhet

UMEÅ KOMMUN
Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

---

Från: Umeå kommun
Skickat: den 2 december 2025 13:29
Till: Individ- och familjenämnden ; UmeBrå Umeå kommun
Kopia: Linda Gustafsson ; Annika Dalén
Ämne: VB: Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter, svarstid senast 10 mars 2026

Hej!
Kommunstyrelsen överlämnar denna remiss till Individ- och familjenämnden för yttrande samt Umebrå för handläggning till Kommunstyrelsen som skickar kommunens yttrande till Justitiedepartementet senast **10 mars 2025**. Det betyder att nämndens yttrande till ksdiarium@umea.se ska vara inne senast 2025-02-03. Märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/01092.
Kopia till Linda Gustafsson och Annika Dalén med svar till KS diarium om JUSK ska yttra sig eller inte.
Tidsplan:
JUSK 2025-01-22
IFN 2025-01-28
KSNAU 2025-02-17

Med vänlig hälsning
Registrator
090 – 16 10 00
umea.kommun@umea.se
Umeå kommun
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se

Läs om behandling av personuppgifter och dataskydd: www.umea.se/dataskydd

Från: Susanna Wiener
Skickat: den 28 november 2025 14:06
Till: kommun@arvidsjaur.se; info ; info@bjuv.se; info@boframjandet.se; nancy.mattsson@jm.se; ola.mansson@novitas.se; info@bostadsratterna.se; registraturen@boverket.se; kommun@boxholm.se; info@bris.se; registrator@bra.se; info@brottsofferjouren.se; do ; domstolsverket@dom.se; huvudregistrator ; kansli@fmf.se; registrator ; info@fastighetsagarna.se; info@funktionsratt.se; karin.neuhaus@funktionsratt.se; gavle.kommun@gavle.se; stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se; gbg tingsratt ; Kommun@hammaro.se; info@hsb.se; servicecenter@huddinge.se; huddinge@huddinge.se; kommun@hudiksvall.se; hyresnamndenimalmo ; hyresnamndenistockholm ; hyresnamndeniumea ; hyresnamndenivasteras ; forbundsordforande@hyresgastforeningen.se; vaxeln@hyrestforeningen.se; forbundschefen@hyresgastforeningen.se; remiss@hyresgastforeningen.se; registrator ; imy ; info@jamstalldhetsmyndigheten.se; kontaktcenter@jonkoping.se; kommunstyrelse@jonkoping.se; karlstadskommun@karlstad.se; kommunen@kristinehamn.se; kronofogdemyndigheten@kronofogden.se; kontakt ; registrator ; info@kungsbacka.se; kommun@kungsbacka.se; registrator@lm.se; info@lomma.se; registrator ; kommun@lysekil.se; blekinge@lansstyrelsen.se; dalarna@lansstyrelsen.se; gavleborg@lansstyrelsen.se; norrbotten@lansstyrelsen.se; kronoberg@lansstyrelsen.se; stockholm@lansstyrelsen.se; ostergotland@lansstyrelsen.se; malmostad@malmo.se; mora.kommun@mora.se; motala.kommun@motala.se; info ; info@maklarsamfundet.se; juridik@maklarsamfundet.se; anders.edmark@maklarhuset-ornskoldsvik.se; catarina.lofberg@maklarhuset.se; kontakt@norrkoping.se; norrkoping.kommun@norrkoping.se; info@nuft.se; Ordforande@nuft.se; nykopings tingsratt ; kontaktcenter@nynashamn.se; kommunstyrelsen@nynashamn.se; servicecenter@oskarshamn.se; kommunen@oskarshamn.se; registrator kansli ; regelradet@regelradet.se; info@riksbyggen.se; info@roks.se; medborgarservice@sandviken.se; kommun@sandviken.se; socialstyrelsen ; info@tryggaresverige.org; magnus.lindgren@tryggaresverige.org; kontaktcenter@stockholm.se; kommunstyrelsen@stockholm.se; stockholms tingsratt ; registrator ; catharina.sitte-durling@su.se; sundsvalls tingsratt ; svea hovratt ; info@insurancesweden.se; info@financesweden.se; remisser@svensktnaringsliv.se; info@advokatsamfundet.se; Mia.Edwall.Insulander@advokatsamfundet.se; info@sverigesallmannytta.se; kundtjanst@sbc.se; juridik@sbc.se; info@skr.se; registrator@skr.se; info@sverigesstadsmissioner.se; kommun@saffle.se; timra.kommun@timra.se; kommun@tomelilla.se; Umeå kommun ; info@Unizon.se; uppsala.kommun@uppsala.se; registrator ; info@vaxjo.se; kommunstyrelsen@vaxjo.se; registrator ; servicecenter@orebro.se; kommun@orebro.se

Kopia: Åtta45 - regeringskansliet ; Jonas Belfrage ; Liv Bernitz ; JU KOM ; Ju Registrator ; Susanna Wiener ; Fredrik Zanetti
Ämne: Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter, svarstid senast 10 mars 2026

Du får inte ofta e-post från susanna.wiener@regeringskansliet.se. Läs om varför det här är viktigt

Hej!
Härmed skickas Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter
Se bifogad remissbrev. Obs! Skickas enbart elektroniskt.
Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 10 mars 2026.
Svaren bör lämnas per e post till **ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L1@regeringskansliet.se.**
Ange diarienummer Ju2025/02569 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.
Svaret bör lämnas i två versioner: **den ena i ett bearbetningsbart** format (t.ex. Word), **den andra i ett format** (t.ex. pdf) **som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.**
Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.
I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.
Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.
För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.
Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.
Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos tryckeriet Åtta45. Se länk i remissbrevet.
Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.
Fredrik Zanetti
Ämnesråd
Kopia till
Åtta45, e-postadress: regeringskansliet@atta45.se

Från: Individ- och familjenämnden
Skickat: den 2 december 2025 16:16
Till: KS Diarium
Ämne: KS-2025/01092

Hej,

Individ- och familjenämnden avstår att besvara remissen p.g.a. kort svarstid.

med vänlig hälsning

Anneli Silverhav
Registrator
Nämndkansli
Äldreomsorgs-/Stöd- och omsorgsförvaltningen
090-16 10 12
ifnamnden@umea.se

Umeå kommun
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31 A
www.umea.se/kommun

Undvik personnummer och annan känslig information/personuppgifter i mejl som skickas!
Läs mer om GDPR och behandling av personuppgifter: www.umea.se/gdpr

Från: Susanna Wiener <susanna.wiener@regeringskansliet.se>
Skickat: den 28 november 2025 14:06
Till: kommun@arvidsjaur.se; info; info@bjuv.se; info@boframjandet.se; nancy.mattsson@jm.se; ola.mansson@novitas.se; info@bostadsratterna.se; registraturen@boverket.se; kommun@boxholm.se; info@bris.se; registrator@bra.se; info@brottsofferjouren.se; do; domstolsverket@dom.se; huvudregistrator; kansli@fmf.se; registrator; info@fastighetsagarna.se; info@funktionsratt.se; karin.neuhaus@funktionsratt.se; gavle.kommun@gavle.se; stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se; gbg tingsratt; Kommun@hammaro.se; info@hsb.se; servicecenter@huddinge.se; huddinge@huddinge.se; kommun@hudiksvall.se; hyresnamndenimalmo; hyresnamndenistockholm; hyresnamndeniumea; hyresnamndenivasteras; forbundsordforande@hyresgastforeningen.se; vaxeln@hyrestforeningen.se; forbundschefen@hyresgastforeningen.se; remiss@hyresgastforeningen.se; registrator; imy; info@jamstalldhetsmyndigheten.se; kontaktcenter@jonkoping.se; kommunstyrelse@jonkoping.se; karlstadskommun@karlstad.se; kommunen@kristinehamn.se; kronofogdemyndigheten@kronofogden.se; kontakt; registrator; info@kungsbacka.se; kommun@kungsbacka.se; registrator@lm.se; info@lomma.se; registrator; kommun@lysekil.se; blekinge@lansstyrelsen.se; dalarna@lansstyrelsen.se; gavleborg@lansstyrelsen.se; norrbotten@lansstyrelsen.se; kronoberg@lansstyrelsen.se; stockholm@lansstyrelsen.se; ostergotland@lansstyrelsen.se; malmostad@malmo.se; mora.kommun@mora.se; motala.kommun@motala.se; info; info@maklarsamfundet.se; juridik@maklarsamfundet.se; anders.edmark@maklarhuset-ornskoldsvik.se; catarina.lofberg@maklarhuset.se; kontakt@norrkoping.se; norrkoping.kommun@norrkoping.se; info@nuft.se; Ordforande@nuft.se; nykopings tingsratt; kontaktcenter@nynashamn.se; kommunstyrelsen@nynashamn.se; servicecenter@oskarshamn.se; kommunen@oskarshamn.se; registrator kansli; regelradet@regelradet.se; info@riksbyggen.se; info@roks.se; medborgarservice@sandviken.se; kommun@sandviken.se; socialstyrelsen; info@tryggaresverige.org; magnus.lindgren@tryggaresverige.org; kontaktcenter@stockholm.se; kommunstyrelsen@stockholm.se; stockholms tingsratt; registrator; catharina.sitte-durling@su.se; sundsvalls tingsratt; svea hovratt; info@insurancesweden.se; info@financesweden.se; remisser@svensktnaringsliv.se; info@advokatsamfundet.se; Mia.Edwall.Insulander@advokatsamfundet.se; info@sverigesallmannytta.se; kundtjanst@sbc.se; juridik@sbc.se; info@skr.se; registrator@skr.se; info@sverigesstadsmissioner.se; kommun@saffle.se; timra.kommun@timra.se; kommun@tomelilla.se; Umeå kommun; info@Unizon.se; uppsala.kommun@uppsala.se; registrator; info@vaxjo.se; kommunstyrelsen@vaxjo.se; registrator; servicecenter@orebro.se; kommun@orebro.se

Kopia: Åtta45 - regeringskansliet; Jonas Belfrage; Liv Bernitz; JU KOM; Ju Registrator; Susanna Wiener; Fredrik Zanetti
Ämne: Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter, svarstid senast 10 mars 2026
Bifogade filer: Remissbrev Ds 2025 28 Stärkt trygghet i bostadsrätter.pdf; DS202528.jpg; DS 2025 28 Stärkt trygghet i bostadsrätter tillg WEBB.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Du får inte ofta e-post från susanna.wiener@regeringskansliet.se. Läs om varför det här är viktigt

Hej!

Härmed skickas Remiss av DS 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter
Se bifogad remissbrev. Obs! Skickas enbart elektroniskt.

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 10 mars 2026.

Svaren bör lämnas per e post till **ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L1@regeringskansliet.se.**
Ange diarienummer Ju2025/02569 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: **den ena i ett bearbetningsbart** format (t.ex. Word), **den andra i ett format** (t.ex. pdf) **som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.**

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos tryckeriet Åtta45. Se länk i remissbrevet.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Fredrik Zanetti
Ämnesråd

Kopia till
Åtta45, e-postadress: regeringskansliet@atta45.se

Regeringskansliet

Remiss

2025-11-28
Ju2025/02569

Justitiedepartementet
Enheten för fastighetsrätt och associationsrätt
Jonas Belfrage

Remiss av Ds 2025:28 Stärkt trygghet i bostadsrätter

Remissinstanser

1. Arvidsjaur kommun
2. Barnombudsmannen
3. Bjuv kommun
4. Bofrämjandet
5. Bostadsrätterna
6. Boverket
7. Boxholms kommun
8. Bris – Barnens rätt i samhället
9. Brottsförebyggande rådet
10. Brottsofferjouren Sverige
11. Diskrimineringsombudsmannen
12. Domstolsverket
13. Ekobrottsmyndigheten
14. Fastighetsmäklarförbundet
15. Fastighetsmäklarinspektionen
16. Fastighetsägarna Sverige
17. Funktionsrätt Sverige
18. Gävle kommun
19. Göteborgs kommun
20. Göteborgs tingsrätt

Telefonväxel: 08-405 10 00
Fax: 08-24 46 31
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Rosenbad
E-post: ju.registrator@regeringskansliet.se

21. Hammarö kommun
22. HSB Riksförbund
23. Huddinge kommun
24. Hudiksvalls kommun
25. Hyres- och arrendenämnden i Malmö
26. Hyres- och arrendenämnden i Stockholm
27. Hyres- och arrendenämnden i Umeå
28. Hyres- och arrendenämnden i Västerås
29. Hyresgästföreningen
30. Institutet för mänskliga rättigheter
31. Integritetsskyddsmyndigheten
32. Jämställdhetsmyndigheten
33. Jönköpings kommun
34. Karlstads kommun
35. Kristinehamns kommun
36. Kronofogdemyndigheten
37. Kungl. Tekniska Högskolan
38. Kungsbacka kommun
39. Lantmäteriet
40. Lomma kommun
41. Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)
42. Lysekils kommun
43. Länsstyrelsen i Blekinge län
44. Länsstyrelsen i Dalarnas län
45. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
46. Länsstyrelsen i Norrbottens län
47. Länsstyrelsen i Kronobergs län
48. Länsstyrelsen i Stockholms län
49. Länsstyrelsen i Östergötlands län

50. Malmö kommun
51. Mora kommun
52. Motala kommun
53. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
54. Mäklarsamfundet
55. Norrköpings kommun
56. NUFT - Nätverket Unga För Tillgänglighet
57. Nyköpings tingsrätt
58. Nynäshamns kommun
59. Oskarshamns kommun
60. Polismyndigheten
61. Regelrådet
62. Riksbyggen
63. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
64. Sandvikens kommun
65. Socialstyrelsen
66. Stiftelsen Tryggare Sverige
67. Stockholms kommun
68. Stockholms tingsrätt
69. Stockholms universitet (juridiska fakulteten)
70. Sundsvalls tingsrätt
71. Svea hovrätt
72. Svensk Försäkring
73. Svenska Bankföreningen
74. Svenskt Näringsliv
75. Sveriges advokatsamfund
76. Sveriges Allmännytta
77. Sveriges Bostadsrättscentrum (SBC)
78. Sveriges Kommuner och Regioner
79. Sveriges Stadsmissioner

80. Säffle kommun
81. Timrå kommun
82. Tomelilla kommun
83. Umeå kommun
84. Unizon
85. Uppsala kommun
86. Uppsala universitet (Institutet för fastighetsrättslig forskning och Nationellt centrum för kvinnofrid)
87. Växjö kommun
88. Åklagarmyndigheten
89. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet **senast den 10 mars 2026.**

Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L1@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2025/02569 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos Åtta45. Se nedan länk.

Portal för beställning av Statens offentliga utredningar | Online

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Fredrik Zanetti
Ämnesråd

Kopia till

Åtta45, e-postadress: regeringskansliet@atta45.se

Stärkt trygghet i bostadsrätter

Ds 2025:28

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Stärkt trygghet i bostadsrätter

Ds 2025:28

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Omslag: Regeringskansliets standard
Tryck och remisshantering: Åtta45, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1403-0 (tryck)
ISBN 978-91-525-1404-7 (pdf)
ISSN 0284-6012

Justitiedepartementet

I juni 2025 fick jag i uppdrag att utreda vissa frågor om bostadsrätter.

Uppdraget har innefattat dels att föreslå utökade möjligheter för bostadsrättsföreningar att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet eller använder lägenheten för brott, dels att bedöma om det bör införas utökade möjligheter att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av tidigare brottslighet samt lämna förslag på sådana utökade möjligheter.

Kanslirådet Jonas Belfrage har som sekreterare biträtt vid uppdragets utförande. Eftersom promemorian är ett resultat av det samarbetet är den skriven i vi-form.

Utredningen har under arbetets gång samrått med berörda organisationer och aktörer. Ett särskilt tack riktas till de som har bidragit med värdefulla synpunkter.

Jag får härmed överlämna promemorian Stärkt trygghet i bostadsrätter. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i november 2025

Anna-Karin Berglund
Rådman

Justitiedepartementet

I juni 2025 fick jag i uppdrag att utreda vissa frågor om bostadsrätter.

Uppdraget har innefattat dels att föreslå utökade möjligheter för bostadsrättsföreningar att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet eller använder lägenheten för brott, dels att bedöma om det bör införas utökade möjligheter att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av tidigare brottslighet samt lämna förslag på sådana utökade möjligheter.

Kanslirådet Jonas Belfrage har som sekreterare biträtt vid uppdragets utförande. Eftersom promemorian är ett resultat av det samarbetet är den skriven i vi-form.

Utredningen har under arbetets gång samrått med berörda organisationer och aktörer. Ett särskilt tack riktas till de som har bidragit med värdefulla synpunkter.

Jag får härmed överlämna promemorian Stärkt trygghet i bostadsrätter. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i november 2025

Anna-Karin Berglund
Rådman

Innehåll

Sammanfattning 7

1 Författningsförslag 11

1.1 Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614) 11

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:37) om vissa underrättelser och meddelanden enligt 7 kap. bostadsrättslagen (1991:614) 23

2 Uppdraget och genomförandet 25

2.1 Uppdraget 25

2.2 Genomförandet 26

3 Bakgrund och problembild 29

3.1 Inledning 29

3.2 Otrygghet och brott i bostäder och bostadsområden 29

3.3 Otrygghet och brott i och kring bostadsrätter 30

3.4 Slutsatser 33

4 Förverkande av bostadsrätt på grund av brott 35

4.1 Utgångspunkter 35

4.2 Bostadsrätten och bostadsrättslagen 36

4.3 Reglerna om förverkande av bostadsrätt 37

4.3.1 Allmänt om förverkande 37

4.3.2 Störningar i boendet och krav på sundhet, ordning och gott skick ... 37
4.3.3 Brottslig verksamhet i bostadsrätter ... 41
4.3.4 Uppsägning och tvångsförsäljning ... 42
4.4 Den bostadsrättsliga regleringen bör motsvara den hyresrättsliga ... 44
4.5 Ansvaret för tryggheten i fastigheten ... 46
4.6 Förverkande vid brott i närmiljön ... 49
4.7 Förverkande vid brott i lägenheten ... 51
4.8 Bostadsrättshavare och andra boende som utsätts för brott ... 54
4.9 Skyndsam handläggning av vissa tvister ... 55
5 Nekat medlemskap på grund av brott ... 57
5.1 Utgångspunkter ... 57
5.2 Gällande regler om medlemskap ... 58
5.2.1 Prövning av frågan om medlemskap ... 58
5.2.2 Den som förvärvat en bostadsrätt har som utgångspunkt rätt att bli medlem i föreningen ... 59
5.2.3 Det är inte möjligt att i stadgarna ställa upp särskilda krav på en förvärvares personliga kvalifikationer ... 60
5.2.4 Möjligheten att neka medlemskap på grund av sökandens personliga kvalifikationer ... 61
5.2.5 Möjligheten att neka medlemskap på grund av sökandens brottslighet ... 61
5.3 Hur det fungerar i dag i praktiken ... 63
5.3.1 Det är relativt ovanligt att medlemskap nekas på grund av brott ... 63
5.3.2 Överlåtelseavtalet och följderna för köpare och säljare av att medlemskap nekas ... 64
5.3.3 Föreningarna vill kunna använda medlemskapsfrågan i arbetet mot otrygghet ... 65

5.4 Möjligheten att neka medlemskap på grund av brott bör utökas och förtydligas ... 66
5.5 Hur regleringen bör utformas ... 71

6 Den straffrättsliga prövningen och behandling av personuppgifter ... 83

6.1 Förhållandet till den straffrättsliga prövningen ... 83
6.2 Behandling av personuppgifter om brott ... 86

7 Övriga förslag ... 89

7.1 Bättre möjligheter att kontrollera hur lägenheten används ... 89
7.2 Betalning av avgifter ... 92
7.3 Ombuds ansvar för kostnader vid vårdslös eller försumlig processföring i hovrätten ... 93

8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser ... 95

9 Konsekvenser ... 97

9.1 Konsekvenser för bostadsrättshavare, andra boende, bostadsrättsföreningar och enskilda i övrigt ... 97
9.2 Konsekvenser för brottsligheten och tryggheten ... 104
9.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män ... 105
9.4 Konsekvenser för barns rättigheter ... 106
9.5 Konsekvenser för myndigheter och domstolar ... 108
9.6 Konsekvenser för kommuner ... 109
9.7 Övriga konsekvenser ... 110

10 Författningskommentar ... 113

Bilaga 1 Uppdraget ... 149

Sammanfattning

Inledning och problembild

Denna promemoria innehåller förslag som syftar till att stärka tryggheten i bostadsrätter.

Inledningsvis redogörs för problembilden vad gäller brottslighet och otrygghet i bostäder och bostadsområden, särskilt i förhållande till bostadsrätter (avsnitt 3). Det konstateras att det finns utbredda trygghetsproblem i bostäder, bostadshus och bostadsområden. Problemen förekommer i hela landet men är särskilt framträdande i vissa områden. Problemen är inte begränsade till en viss upplåtelseform och otryggheten är nästan lika utbredd i bostadsrätter som i hyresrätter. Det finns också särskilda problem i bostadsrätter som har att göra med bostadsrättens särprägel, att den har ett ekonomiskt värde och att bostadsrättsföreningarna normalt företräds av lekmän. Bostadsrättsföreningar har, på samma sätt som andra fastighetsägare, ett berättigat intresse av att de boende är skötsamma och inte begår brott i lägenheten eller närområdet. Det finns alltså goda skäl för att vidta åtgärder för att öka tryggheten för bostadsrättshavare och bostadsrättsföreningar – vilket även kan förväntas öka tryggheten i bostadsområdena i övrigt.

Förverkande av bostadsrätt på grund av brott

Förslagen är uppdelade i två huvudsakliga delar. Den första delen innebär att det i bostadsrättslagen införs regler om förverkande av bostadsrätter som motsvarar de regler som sedan den 1 juli 2024 gäller för förverkande av hyresrätter (avsnitt 4). Det innebär att det föreslås att bostadsrättshavarens skyldighet att bevara tryggheten inom fastigheten ska skärpas och komma till uttryck i bostadsrättslagen. Vidare ska bristande skötsamhet införas som ett uppsamlande begrepp för olika former av åsidosättanden. Om bostadsrätts-

havaren gör sig skyldig till bristande skötsamhet ska bostadsrätten vara förverkad. Bostadsrätten ska också vara förverkad om bostadsrättshavaren gör sig skyldig till brottslighet som är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning. Slutligen ska en bostadsrätt vara förverkad om lägenheten, eller ett utrymme som hör till den, används för att begå brott av allvarligt slag eller för att begå brott vanemässigt eller annars i större omfattning.

I denna första del föreslås också att en bostadsrätt, på motsvarande sätt som en hyresrätt, inte ska vara förverkad om ett förverkande skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i dennes hushåll för brott.

Slutligen föreslås i denna del att tvister som rör särskilt allvarlig bristande skötsamhet, användning av lägenheten för brott och brottslighet som likställs med störningar i boendet ska handläggas särskilt skyndsamt.

Nekande av medlemskap på grund av brott

Den andra delen av promemorian handlar om möjligheterna att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av brott (avsnitt 5). Vi bedömer att förtydligade och utökade möjligheter i detta avseende skulle ge bostadsrättsföreningar bättre verktyg att motverka brottslighet och otrygghet i och kring dess hus. Genom att neka medlemskap när det finns anledning att anta att ett beviljat medlemskap skulle medföra oacceptabla följder för medlemmarna, i form av exempelvis brottslighet eller störningar, kan bostadsrättsföreningarna förebygga sådana följder. Det skulle på ett bredare plan kunna bidra till att minska brottsligheten i området kring huset.

Vi bedömer därför att möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott bör utökas och förtydligas. Vi föreslår att en bostadsrättsförening alltid ska kunna neka den som en bostadsrätt har övergått till medlemskap om någon som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

Den straffrättsliga prövningen och behandling av personuppgifter

Vi bedömer att förslagen är förenliga med Europakonventionens regler om anklagelse om brott och om förbud mot dubbelbestraffning, liksom med reglerna om behandling av personuppgifter (avsnitt 6).

Övriga förslag

I promemorian lämnas också vissa övriga förslag, om bostadsrättsföreningens tillgång till lägenheten för nödvändig tillsyn av lägenheten eller av hur den används, om betalning av avgifter och om ombuds ansvar för kostnader vid vårdslös processföring (avsnitt 7).

Förslagens konsekvenser

Förslagens konsekvenser beskrivs i avsnitt 9. Förslagen bedöms bidra till minskad brottslighet och ökad trygghet i bostadsområden, särskilt i utsatta områden. Föreningarna får bättre verktyg att agera mot de som bidrar till otrygghet i bostäder och bostadsområden. Detta är positivt för de allra flesta bostadsrättshavare och andra boende i ett område, liksom för föreningen och dess företrädare och andra som arbetar eller verkar i huset eller området.

Förslagen innebär att den som begår brott eller på annat sätt bidrar till otrygghet i ett område i större utsträckning kommer att kunna bli av med sin bostadsrätt liksom att den som begått brott i större utsträckning kommer att kunna nekas medlemskap i en bostadsrättsförening. I viss mån kommer även andra, t.ex. de som tillhör sådana personers hushåll och den som säljer en bostadsrätt, att drabbas av negativa konsekvenser. Det bedöms att dessa konsekvenser är acceptabla med hänsyn till förslagens syfte.

Den utökade möjligheten för en person som utsatts för brott av en närstående att bo kvar i sin bostad bedöms ha positiva effekter för kvinnor och för barn som bor i hushållet, liksom för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förslagens ekonomiska konsekvenser för domstolar och andra myndigheter bedöms kunna hanteras inom befintliga ramar.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs i fråga om bostadsrättslagen (1991:614)

dels att 2 kap. 3 §, 7 kap. 9, 13, 15, 18–22 och 32 §§ samt 11 kap. 1 och 4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 7 kap. 9 a och 9 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
3 §	
Den som en bostadsrätt har övergått till får inte vägras inträde i föreningen, om de villkor för medlemskap som föreskrivs i stadgarna är uppfyllda och föreningen skäligen bör godta honom som bostadsrättshavare.	Den som en bostadsrätt har övergått till får inte vägras inträde i föreningen, om de villkor för medlemskap som föreskrivs i stadgarna är uppfyllda och föreningen skäligen bör godta honom *eller henne* som bostadsrättshavare.
För vissa särskilda fall av övergång gäller 4–7 §§.	*Inträde i föreningen får alltid vägras om den som bostadsrätten har övergått till eller någon annan som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens med-*

lemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

För vissa särskilda fall av övergång gäller 4–7 §§.

7 kap.

9 §[1]

När bostadsrättshavaren använder lägenheten skall han eller hon se till att *de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas. Bostadsrättshavaren skall även i övrigt vid sin användning av lägenheten iaktta allt* som *fordras* för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset. *Han eller hon skall* rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar. *Bostadsrättshavaren skall hålla noggrann tillsyn över att dessa åligganden fullgörs också av dem som han eller hon svarar för enligt 12 § tredje stycket 2.*

Om det förekommer sådana störningar i boendet som avses i första stycket första meningen, skall föreningen

1. ge bostadsrättshavaren tillsägelse att se till att störningarna omedelbart upphör, och

2. om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta social-

Bostadsrättshavaren ska se till att *det* som *krävs* för att bevara *trygghet,* sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset *inte åsidosätts när han eller hon använder lägenheten, och* rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar *(bristande skötsamhet).*

Bostadsrättshavaren ska vid sin användning av lägenheten också se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas (störningar i boendet).

[1] Senaste lydelse 2004:390.

nämnden i den kommun där lägenheten är belägen om störningarna.

Andra stycket gäller inte om föreningen säger upp bostadsrättshavaren med anledning av att störningarna är särskilt allvarliga med hänsyn till deras art eller omfattning.

Om bostadsrättshavaren vet eller har anledning att misstänka att ett föremål är behäftat med ohyra får detta inte tas in i lägenheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse som avses i andra stycket 2.

Med störningar i boendet likställs att bostadsrättshavaren begår brott, om brottsligheten är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning. När det finns bestämmelser om särskilt allvarliga störningar i boendet tillämpas dessa i stället.

9 a §

Om det förekommer bristande skötsamhet eller störningar i boendet, ska föreningen

1. uppmana bostadsrättshavaren att se till att beteendet omedelbart upphör, och

2. om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen.

Första stycket gäller inte om föreningen säger upp bostadsrättshavaren med anledning av bristande skötsamhet som med hänsyn till dess art eller omfattning är

	särskilt allvarlig (särskilt allvarlig bristande skötsamhet) eller med anledning av störningar i boendet som är särskilt allvarliga (särskilt allvarliga störningar i boendet).
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse som avses i första stycket 2.
	9 b §
	Bostadsrättshavaren ska hålla noggrann tillsyn över att de personer som han eller hon ansvarar för enligt 12 § tredje stycket 2 inte gör sig skyldiga till bristande skötsamhet eller störningar i boendet.
13 §[2]	
Företrädare för bostadsrättsföreningen har rätt att få komma in i lägenheten när det *behövs* för tillsyn eller för att utföra arbete som föreningen svarar för eller har rätt att utföra enligt 12 a §. När bostadsrättshavaren har avsagt sig bostadsrätten enligt 4 kap. 11 § eller när bostadsrätten *skall* tvångsförsäljas enligt 8 kap., är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen *skall* se till att bostadsrättshavaren inte drabbas av större olägenhet än nödvändigt.	Företrädare för bostadsrättsföreningen har *på begäran* rätt att få komma in i lägenheten när det *är nödvändigt* för tillsyn *av lägenheten eller av hur den används*, eller för att utföra arbete som föreningen svarar för eller har rätt att utföra enligt 12 a §. När bostadsrättshavaren har avsagt sig bostadsrätten enligt 4 kap. 11 § eller när bostadsrätten *ska* tvångsförsäljas enligt 8 kap., är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen *ska* se till att bostadsrättshavaren inte drabbas av större olägenhet än nödvändigt.
Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla sådana inskränkningar	Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla sådana inskränkningar

[2] Senaste lydelse 2006:710.

i nyttjanderätten som föranleds av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i huset eller på marken, även om hans lägenhet inte besväras av ohyra. I så fall tillämpas 5 §.	i nyttjanderätten som föranleds av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i huset eller på marken, även om hans *eller hennes* lägenhet inte besväras av ohyra. I så fall tillämpas 5 §.

Om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten när föreningen har rätt till det, får Kronofogdemyndigheten besluta om särskild handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

15 §

Avgifter till föreningen *skall* betalas under föreningens adress eller annan adress som föreningen uppger. Betalning får alltid ske genom *postanvisning*, *postgiro* eller *bankgiro*.	Avgifter till föreningen *ska* betalas under föreningens adress eller annan adress som föreningen uppger. Betalning får alltid ske genom *en bank* eller *någon annan liknande betalningsförmedlare*.
Om bostadsrättshavaren betalar sin avgift på *post- eller* bankkontor, anses beloppet ha kommit föreningen till handa omedelbart vid betalningen. Lämnar bostadsrättshavaren ett betalningsuppdrag på avgiften till *bank-*, *post-* eller *girokontor*, anses beloppet ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot *av det förmedlande kontoret*.	Om bostadsrättshavaren betalar sin avgift på bankkontor, anses beloppet ha kommit föreningen till handa omedelbart vid betalningen. Lämnar bostadsrättshavaren ett betalningsuppdrag på avgiften till *en bank* eller *någon annan liknande betalningsförmedlare*, anses beloppet ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot.

18 §[3]

Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträtts är, med de begränsningar som följer av 19	Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträtts är, med de begränsningar som följer av 19

[3] Senaste lydelse 2022:1026.

och 20 §§, förverkad och föreningen *således* berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning,

1. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala insats eller upplåtelseavgift *utöver* två veckor eller den längre tid som *kan vara* bestämd i stadgarna från det att föreningen efter förfallodagen *anmanat* honom eller henne att fullgöra sin betalningsskyldighet,

och 20 §§, förverkad och föreningen *är alltså* berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning,

1. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala insats eller upplåtelseavgift *i mer än* två veckor, eller den längre tid som *är* bestämd i stadgarna, från det att föreningen efter förfallodagen *uppmanat* honom eller henne att fullgöra sin betalningsskyldighet,

1 a. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala årsavgift eller avgift för andrahandsupplåtelse mer än en vecka efter förfallodagen när det gäller en bostadslägenhet eller mer än två vardagar efter förfallodagen när det gäller en lokal,

2. om bostadsrättshavaren utan behövligt samtycke eller tillstånd upplåter lägenheten i andra hand,

3. om lägenheten används i strid med 6 eller 8 §,

4. om bostadsrättshavaren eller den som lägenheten upplåtits till i andra hand genom vårdslöshet är vållande till att det finns ohyra i lägenheten eller om bostadsrättshavaren genom att inte utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om att det finns ohyra i lägenheten bidrar till att ohyran sprids i huset,

5. om lägenheten vanvårdas på något annat sätt eller om bostadsrättshavaren *åsidosätter sina skyldigheter enligt 9 § vid användning av lägenheten* eller *om* den som lägenheten upplåtits till i andra hand *vid användning av denna åsidosätter de skyldigheter som en bostadsrättshavare enligt samma paragraf har*,

5. om lägenheten vanvårdas på något annat sätt eller om bostadsrättshavaren eller den som lägenheten upplåtits till i andra hand *gör sig skyldig till bristande skötsamhet eller störningar i boendet, eller inte håller den tillsyn som krävs enligt 9 b §,*

6. om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten enligt 13 § och han eller hon inte kan visa en giltig ursäkt för detta,

7. om bostadsrättshavaren inte fullgör en skyldighet som går utöver det han eller hon ska göra enligt denna lag, och det måste anses vara av synnerlig vikt för föreningen att skyldigheten fullgörs,

8. om lägenheten *helt* eller *till väsentlig del* används för *sådan näringsverksamhet eller liknande verksamhet som är brottslig* eller *där brottsligt förfarande ingår till en inte oväsentlig del eller används* för *tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning*, eller	8. om lägenheten, *ett utrymme som hör till den*, eller *ett utrymme som upplåts genom ett annat avtal mellan föreningen och bostadsrättshavaren och som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten*, används för *att begå allvarlig brottslighet* eller för *att begå brott vanemässigt eller i större omfattning*, eller

9. om bostadsrättshavaren utan behövligt tillstånd utför en åtgärd som anges i 7 § första eller andra stycket.

19 §[4]

Nyttjanderätten är inte förverkad om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse. *Vid bedömningen ska det särskilt beaktas* om det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i bostadsrättshavarens hushåll för brott.	Nyttjanderätten är inte förverkad om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse. *Detsamma gäller* om *ett förverkande är oskäligt med hänsyn till att* det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i bostadsrättshavarens hushåll för brott.

Nyttjanderätten till en bostadslägenhet är inte förverkad på grund av att en skyldighet som avses i 18 § 7 inte fullgörs, om bostadsrättshavaren är en kommun eller en region och skyldigheten inte kan fullgöras av en kommun eller en region.

En skyldighet för bostadsrättshavaren att inneha anställning i ett visst företag eller någon liknande skyldighet får inte läggas till grund för förverkande.

[4] Senaste lydelse 2019:873.

20 §[5]

Bostadsrättshavaren får inte sägas upp på grund av ett sådant förhållande som avses i 18 § 2, 3, 5–7 eller 9 om han eller hon efter *tillsägelse* så snart som möjligt vidtar rättelse.

Bostadsrättshavaren får inte sägas upp på grund av ett sådant förhållande som avses i 18 § 2, 3, 5–7 eller 9 om han eller hon efter *uppmaning* så snart som möjligt vidtar rättelse.

Bostadsrättshavaren får heller inte sägas upp på grund av ett sådant förhållande som avses i 18 § 2, om det är fråga om en bostadslägenhet, eller ett sådant förhållande som avses i 18 § 9, om han eller hon så snart som möjligt ansöker om tillstånd hos hyresnämnden och får ansökan beviljad.

Bostadsrättshavaren får inte, om det är fråga om en bostadslägenhet, sägas upp på grund av störningar i boendet enligt 18 § 5 förrän socialnämnden har underrättats enligt *9 § andra* stycket 2.

Är det fråga om särskilt allvarliga störningar i boendet gäller det som sägs i 18 § 5 även om bostadsrättshavaren inte uppmanats att vidta rättelse. *Vid sådana störningar som* gäller en bostadslägenhet får bostadsrättshavaren sägas upp utan föregående underrättelse till socialnämnden. *En* kopia av uppsägningen ska *dock* skickas till socialnämnden. *Detta stycke gäller inte om störningarna inträffat när* lägenheten *varit upplåten* i andra hand på det sätt som anges i 10 eller 11 §.

Bostadsrättshavaren får inte, om det är fråga om en bostadslägenhet, sägas upp på grund av *bristande skötsamhet eller* störningar i boendet enligt 18 § 5 förrän socialnämnden har underrättats enligt *9 a § första* stycket 2.

Om det *är* fråga om *särskilt allvarlig bristande skötsamhet eller* särskilt allvarliga störningar i boendet gäller det som sägs i 18 § 5 även om bostadsrättshavaren inte uppmanats att vidta rättelse. *När det* gäller en bostadslägenhet får bostadsrättshavaren *i sådana fall* sägas upp utan föregående underrättelse till socialnämnden *men en* kopia av uppsägningen ska skickas till socialnämnden. *En uppmaning om rättelse och underrättelse till socialnämnden ska alltid lämnas om det är någon till vilken* lägenheten *har upplåtits* i andra hand på det sätt som anges i 10 eller 11 § *som gör sig skyldig till sådant åsidosättande eller inte*

[5] Senaste lydelse 2022:1026.

	håller den tillsyn som krävs enligt 9 b §.
21 §[6]	
Är nyttjanderätten förverkad på grund av ett förhållande som avses i 18 § 1–3, 5–7 eller 9 får bostadsrättshavaren ändå inte skiljas från lägenheten på en sådan grund om han eller hon vidtar rättelse innan föreningen har sagt upp honom eller henne till avflyttning. Detta gäller dock inte om nyttjanderätten är förverkad på grund av sådana särskilt allvarliga störningar i boendet som avses i *9 § tredje* stycket.	*Om* nyttjanderätten *är* förverkad på grund av ett förhållande som avses i 18 § 1–3, 5–7 eller 9 får bostadsrättshavaren ändå inte skiljas från lägenheten på en sådan grund om han eller hon vidtar rättelse innan föreningen har sagt upp honom eller henne till avflyttning. Detta gäller dock inte om nyttjanderätten är förverkad på grund av *sådan särskilt allvarlig bristande skötsamhet eller* sådana särskilt allvarliga störningar i boendet som avses i *9 a § andra* stycket.
Bostadsrättshavaren får inte heller skiljas från lägenheten om föreningen inte har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom tre månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 4 eller 7. Detsamma gäller om föreningen inte inom två månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 2 eller 9 har *sagt till* bostadsrättshavaren att vidta rättelse.	Bostadsrättshavaren får inte heller skiljas från lägenheten om föreningen inte har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom tre månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 4 eller 7. Detsamma gäller om föreningen inte inom två månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 2 eller 9 har *uppmanat* bostadsrättshavaren att vidta rättelse.
22 §	
En bostadsrättshavare kan skiljas från lägenheten på grund av förhållande som avses i 18 § 8 endast om föreningen har sagt	En bostadsrättshavare kan skiljas från lägenheten på grund av förhållande som avses i 18 § 8 endast om föreningen har sagt

[6] Senaste lydelse 2022:1026.

upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom *två* månader från det att föreningen fick reda på förhållandet. Om *den brottsliga verksamheten* har angetts till åtal eller om förundersökning har inletts inom samma tid, har föreningen dock kvar sin rätt till uppsägning *intill* dess att *två* månader har gått från det att domen i brottmålet *har vunnit* laga kraft eller det rättsliga förfarandet *har avslutats* på något annat sätt.

upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom *sex* månader från det att föreningen fick reda på förhållandet. Om *brottsligheten* har angetts till åtal eller om förundersökning har inletts inom samma tid, har föreningen dock kvar sin rätt till uppsägning *till* dess att *sex* månader har gått från det att domen i brottmålet *fick* laga kraft eller det rättsliga förfarandet *avslutades* på något annat sätt.

32 §[7]

Är ett sådant meddelande från föreningen som avses i *9 §*, 12 a §, 16 §, 18 § 1, 20 § första stycket, 23 § första stycket 1 b eller 31 § första stycket eller 2 kap. 8 § andra stycket 2 eller 6 kap. 1 § andra stycket, 1 a § eller 2 § avsänt i rekommenderat brev under mottagarens vanliga adress, ska föreningen anses ha fullgjort vad som ankommer på den. Detsamma gäller beträffande sådant meddelande från bostadsrättshavaren som avses i 2 § och 6 kap. 6 §.

Är ett sådant meddelande från föreningen som avses i *9 a § första stycket*, 12 a §, *13 §*, 16 §, 18 § 1, 20 § första stycket, 23 § första stycket 1 b eller 31 § första stycket eller 2 kap. 8 § andra stycket 2 eller 6 kap. 1 § andra stycket, 1 a § eller 2 § avsänt i rekommenderat brev under mottagarens vanliga adress, ska föreningen anses ha fullgjort vad som ankommer på den. Detsamma gäller beträffande sådant meddelande från bostadsrättshavaren som avses i 2 § och 6 kap. 6 §.

Om bostadsrättshavaren har lämnat uppgift om en adress dit meddelanden ska skickas, ska den anses vara bostadsrättshavarens vanliga adress. Om bostadsrättshavaren inte har lämnat någon

[7] Senaste lydelse 2019:536.

särskild adressuppgift, får föreningen skicka meddelanden till adressen för den lägenhet som upplåts med bostadsrätt.

11 kap.

1 §[8]

Tvister som rör störningar i boendet *skall* handläggas särskilt skyndsamt.

Tvister som rör störningar i boendet, *särskilt allvarlig bristande skötsamhet och användning av lägenheten för att begå brott ska* handläggas särskilt skyndsamt.

4 §[9]

I en tvist som avser fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 § *skall* vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten, *om inte något annat anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken*.

I en tvist som avser fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 § *ska* vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten.

Om en part, i fall som avses i första stycket, handlat på ett sådant sätt som anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken, får rätten bestämma att den parten ska ersätta de kostnader som denne har orsakat motparten. Om partens ställföreträdare, ombud eller biträde har handlat på ett sådant sätt som anges i 18 kap. 7 § rättegångsbalken, får rätten bestämma att han eller hon tillsammans med parten ska ersätta sådana kostnader.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

---

[8] Senaste lydelse 2003:31.
[9] Senaste lydelse 1994:842.

2. Om bostadsrätten har övergått före ikraftträdandet gäller 2 kap. 3 § i den äldre lydelsen.

3. Om förpliktelsen åsidosatts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 9–9 b, 18 och 20–22 §§ i de äldre lydelserna.

4. För mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 19 § i den äldre lydelsen.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:37) om vissa underrättelser och meddelanden enligt 7 kap. bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs att 4 § och formulär 4 förordningen (2003:37) om vissa underrättelser och meddelanden enligt 7 kap. bostadsrättslagen (1991:614) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[1]	
Underrättelse till socialnämnden enligt 7 kap. *9 § andra* stycket 2 bostadsrättslagen (1991:614) *skall* avfattas enligt formulär 4.	Underrättelse till socialnämnden enligt 7 kap. *9 a § första* stycket 2 bostadsrättslagen (1991:614) *ska* avfattas enligt formulär 4.
Formulär 4[2]	
Underrättelse till socialnämnden om störningar i boendet beträffande bostadsrätt	**Underrättelse till socialnämnden om *bristande skötsamhet eller* störningar i boendet beträffande bostadsrätt**
1. Bostadsrättsföreningens namn, postadress och telefonnummer	
2. Bostadsrättshavarens namn och postadress	
3. Den *bostadslägenhet som störningarna kommer från*	3. Den *aktuella bostadslägenheten*
4. Vilka störningar som har förekommit	4. Vilka störningar, *vilken bristande skötsamhet eller vilken brottslighet som likställs med störningar i boendet*, som har förekommit.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2027.

[1] Senaste lydelse 2004:389.
[2] Senaste lydelse 2004:389.

2 Uppdraget och genomförandet

2.1 Uppdraget

Vi har i uppdrag att utreda och lämna förslag avseende vissa frågor om bostadsrätt (se bilaga 1).

Vårt uppdrag är uppdelat i två delar. I den första delen ingår att

- föreslå ändringar i bostadsrättslagen som ger bostadsrättsföreningar utökade möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet på ett längre avstånd från lägenheten än vad som kan föranleda förverkande i dag,
- föreslå ändringar i bostadsrättslagen som utvidgar bostadsrättsföreningars möjligheter att förverka bostadsrätter på grund av att lägenheten används för brott, t.ex. för förvaring av vapen eller narkotika,
- se över och föreslå skärpningar av reglerna om bostadsrättshavarens skyldighet att bevara tryggheten inom fastigheten, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Vid framtagande av förslagen ska vi beakta konsekvenserna för bostadsrättshavare och boende som utsatts för brott i lägenheten. Förslagen ska utformas med utgångspunkt i de ändringar som nyligen gjordes i det hyresrättsliga regelverket i 12 kap. jordabalken (härefter hyreslagen), med beaktande av de skillnader som finns mellan upplåtelseformerna och med hänsyn till bostadsrättens särprägel.

I uppdragets andra del ingår att

- bedöma om möjligheten att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av att den som ansöker om medlemskap har

begått brott bör utökas eller i vart fall förtydligas, samt under alla omständigheter lämna sådana förslag, och

- lämna nödvändiga författningsförslag.

Enligt uppdraget bör det som utgångspunkt krävas att brottsligheten varit av visst allvar eller omfattning och att den inte har begåtts en alltför lång tid före ansökan, för att den ska kunna utgöra grund för nekande. En omständighet av betydelse bör också vara att brottsligheten har skett i eller med koppling till sökandens boende. En riktlinje bör vara att sådan brottslighet som skulle kunna utgöra grund för förverkande också bör kunna leda till nekat medlemskap. Vi ska inte lämna förslag som inskränker föreningsfriheten.

Vi ska redovisa konsekvenserna av våra förslag enligt vad som anges i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Vi ska redovisa hur våra förslag påverkar bostadsrättsföreningar och bostadsrättshavare liksom andra enskilda personer, myndigheter och andra berörda. Såväl kostnadsmässiga som andra konsekvenser ska belysas. Vi ska även beskriva förslagens konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet och redogöra för förslagens konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män, särskilt i relation till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vi ska enligt uppdraget genomgående beakta ett barnrättsperspektiv i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och särskilt beakta den särskilda utsatthet som vräkningar av barnfamiljer medför utifrån principen om barnets bästa, barnets rätt till social trygghet och en skälig levnadsstandard.

2.2 Genomförandet

Vi påbörjade arbetet i juni 2025.

Under uppdraget har utredningen samrått med representanter från Bostadsrätterna, Fastighetsägarna, HSB riksförbund och Riksbyggen, som har fått tillfälle att lämna synpunkter på förslagen.

Vi har därutöver haft möten med Fastighetsmäklarföreningen, och Mäklarsamfundet, med Danske Bank, SBAB och Svenska bankföreningen, samt med Polismyndigheten.

Avstämning har även skett med Justitiedepartementet beträffande arbetet med förslaget om införande av ett bostadstadsrättsregiser (lagrådsremissen Ett register för alla bostadsrätter).

Vi har också inhämtat samtliga avgöranden från hyresnämnderna och Svea hovrätt, avseende frågan om medlemskap i bostadsrättsförening, mellan 2022 och juli 2025.

Vi har därutöver inhämtat viss statistik från SCB och Kronofogdemyndigheten.

3 Bakgrund och problembild

3.1 Inledning

Vårt uppdrag är att föreslå åtgärder för att öka tryggheten i bostadsområden, i och kring bostadsrätter. En rad sådana åtgärder har nyligen genomförts i den hyresrättsliga regleringen efter förslag av Utredningen för tryggare bostadsområden (se SOU 2023:57 Åtgärder för tryggare bostadsområden och prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden). Åtgärderna motsvarar i stort den första delen av vårt uppdrag, om förverkande av bostadsrätt.

Utredningen för tryggare bostadsområden kartlade problembilden avseende brottslighet som begås i hyreslägenheter eller i närområdet till sådana och lägenheter som används för kriminell verksamhet eller av kriminella organisationer (se SOU 2023:57 s. 71–127). Kartläggningen, som gjordes under åren 2022 och 2023, har stor relevans även för vårt uppdrag och ligger till grund för vår beskrivning av problembilden vad gäller brottslighet och otrygghet i och kring bostadsrätter. Vi har kompletterat bilden med uppgifter från berörda organisationer och myndigheter samt med ny statistik.

3.2 Otrygghet och brott i bostäder och bostadsområden

Av den kartläggning som gjordes av Utredningen för tryggare bostadsområden framgår att otrygghet på grund av brott förekommer i hela landet. Utredningen konstaterade att de senaste årens grova brottslighet, såsom skjutningar och sprängningar i stor utsträckning har skett i närheten av bostäder. En central del av narkotikahandeln utgår också från vissa, särskilt utsatta, områden. Narkotikabrott orsakar stor otrygghet hos de boende i närområdet. Det är också

vanligt att polisen påträffar vapen i bostäder eller på allmänt tillgängliga platser i närheten av bostadshus. Risken för utomstående att skadas och dödas bedöms ha ökat de senaste åren och kriminella nätverk i utsatta områden använder ofta sitt våldskapital för att utöva kontroll. Kartläggningen visar också att många fastighetsägare på grund av brottslighet i bostadsområdena måste hantera stora säkerhetsproblem. Det medför att de i vissa fall har svårt att sköta förvaltningen eller driva ärenden om uppsägning.

Utredningen bedömde sammantaget att brottsligheten i dag har stor påverkan på tryggheten för boende i flerfamiljshus och för fastighetsägare.

Att problemen med brottslighet och otrygghet är utbredda stöds av uppgifter från de årliga trygghetsundersökningar som görs av Brottsförebyggande rådet. Av undersökningarna framgår också att problemen är fortlöpande. Av statistik från åren 2021–2024 framgår att cirka 25 procent av befolkningen, oberoende av boendeform, känner otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. Siffran är förhållandevis konstant över tid. Motsvarande siffra i områden med socioekonomiska utmaningar är för 2024 cirka 40 procent (Brottsförebyggande rådets rapport 2024:8 s. 54–57).

Bilden bekräftas av de kontakter som vi har haft under utredningen. I kontakter med Polismyndigheten och med företrädare för bostadsrättsföreningarna, har det framgått att uppfattningen snarast är att problemen har förvärrats sedan kartläggningen.

3.3 Otrygghet och brott i och kring bostadsrätter

Utredningen för tryggare bostadsområdens uppdrag avsåg den hyresrättsliga regleringen. Utredningen konstaterade att problemen med otrygghet på grund av brott är mer utbredda och allvarliga i vissa områden och att det i dessa områden finns en stor andel hyresrätter. Dessa områden överensstämmer i många fall med de bostadsområden som Polismyndigheten har identifierat som utsatta områden (se om sådana områden SOU 2023:57 s. 73–75). Utredningen kunde också konstatera att andelen som upplever otrygghet i sitt bostadsområde är större hos dem som bor i hyreslägenheter än i andra boendeformer.

Det framgår dock också av kartläggningen att problemen inte är begränsade till en viss upplåtelseform. Det står i stället klart att problemen förekommer i hela landet, och i alla boendeformer.

Även om hyresrätterna utgör en stor andel av bostäderna i utsatta områden så finns det ofta även bostadsrätter där. Bostadsrätterna utgör cirka 20 procent av det totala antalet bostäder i utsatta områden. Det är ungefär samma andel som bostadsrätterna utgör av det totala antalet bostäder i hela landet. Förekomsten av bostadsrätter i utsatta områden varierar. I en del områden är andelen bostadsrätter lägre än i övriga landet och i en del områden förekommer de inte alls. Men det finns också utsatta områden där bostadsrätterna är fler än hyresrätterna, och i vissa fall dominerar de helt (SOU 2023:57 s. 77–78).

Otryggheten är vidare nästan lika utbredd i bostadsrätter som i hyresrätter. Otryggheten är också över lag mer framträdande bland de som bor i bostadsrätt än bland de som äger sitt boende. Av uppgifter från trygghetsundersökningen 2022 framgår att 30 procent av de som bor i bostadsrätt upplever sig mycket eller ganska otrygga i det egna bostadsområdet. Motsvarande siffra bland de som äger sitt boende är 21 procent, och bland de som bor i hyresrätt cirka 34 procent. I områden med socioekonomiska utmaningar har cirka 35 procent av de som äger sin bostad angett att de upplever sig mycket eller ganska otrygga i det egna bostadsområdet. Motsvarande siffra för boende i hyreslägenhet är cirka 45 procent och i bostadsrätt cirka 39 procent. I områden som är utsatta enligt polisens definition har cirka 47 procent av dem som äger sin bostad angett att de upplever sig mycket eller ganska otrygga inför att gå ut på kvällen i det egna bostadsområdet. Motsvarande siffra för boende i hyreslägenhet är 50 procent och i bostadsrätt cirka 44 procent (SOU 2023:57 s. 90).

De kontakter vi haft under utredningen bekräftar bilden av att problemen med otrygghet framför allt är kopplade till vissa särskilt utsatta områden. Brottsligheten är dock inte på något sätt begränsad till sådana områden. Uppfattningen är vidare att det för förekomsten av brottslighet och otrygghet har mindre betydelse vilken upplåtelseform det är fråga om, även om det nog kan sägas att problemen är mer framträdande i hyresrätter. För den organiserade brottsligheten är det tillgången till en lägenhet som är avgörande, upplåtelseformen spelar mindre roll. Bostadsrättsföreningar och boende i bostadsrätt drabbas på samma sätt av grova brott, sprängningar, och skjutningar som hyresgäster och andra fastighetsägare i samma bo-

stadsområde. Lägenheter används för förvaring och tillverkning av narkotika oavsett upplåtelseform.

I de kontakter vi haft under utredningen har det också framgått att det finns vissa särskilda problem kopplade till bostadsrättsföreningar och bostadsrätter. Det har bland annat att göra med att föreningarna företräds av sina medlemmar, som normalt är lekmän. Företrädarna har ofta att hantera dessa frågor på sin fritid, utan stöd från samhället. Vid misskötsamhet är det ofta fråga om att agera mot de egna grannarna. Många företrädare för bostadsrättsföreningar är oroliga och har svårt att veta hur de ska agera. Även hyresvärdar kan sakna kraft att agera mot starka kriminella krafter, men den bilden är ännu mer tydlig vad gäller bostadsrätter. Det kan alltså förekomma att föreningar på grund av rädsla avstår från att agera mot kriminella.

Andra särskilda problem i bostadsrätter har att göra med bostadsrättens ekonomiska värde. För den som har en bostadsrätt i ett utsatt område, eller i en förening där det förekommer brott eller otrygghet, kan ekonomiska konsekvenser av brottsligheten uppstå genom att värdet på bostadsrätten påverkas. Det skapas också inlåsningseffekter eftersom det kan vara svårt för en bostadsrättsinnehavare som vill flytta att få bostaden såld. Ett problem kan vidare vara att föreningen avstår att agera mot t.ex. kriminella bostadsrättshavare eftersom föreningen inte vill dra till sig negativ uppmärksamhet som kan dra ner värdet på bostadsrätterna. Det ekonomiska värdet gör också att bostadsrätter är användbara för ekonomisk brottslighet, som t.ex. penningtvätt. Sådan brottslighet förekommer även i områden där trygghetsproblemen inte är lika uttalade. Det finns också mer eller mindre korrupta bostadsrättsföreningar som kapats av oseriösa eller kriminella aktörer och som använder dem för att begå brott.

Ett annat särskilt problem vad gäller bostadsrätter har att göra med möjligheten att välja vilka som ska bo i huset. En hyresvärd har stor frihet att välja vem som ska hyra en lägenhet. Föreningarna har däremot begränsade möjligheter att stoppa den som förvärvat en bostadsrätt från att bosätta sig i huset (se vidare avsnitt 5.2). Det kan innebära att föreningarna i större utsträckning än hyresvärdarna behöver agera i efterhand, mot en person som redan bor i fastigheten. Som framgår ovan är detta särskilt problematiskt eftersom det många gånger är fråga om att lekmän ska agera mot en granne.

3.4 Slutsatser

Det finns alltjämt utbredda trygghetsproblem i bostäder, bostadshus och bostadsområden. Problemen förekommer i hela landet men är särskilt framträdande i vissa områden. Problemen är inte begränsade till en viss upplåtelseform. Otryggheten är nästan lika utbredd i bostadsrätter som i hyresrätter. Det finns också särskilda problem i bostadsrätter som har att göra med bostadsrättens särprägel, att den har ett ekonomiskt värde och att bostadsrättsföreningarna normalt företräds av lekmän.

Som konstateras i vårt uppdrag har de som bor i bostadsrätt, på samma sätt som andra boende, rätt till trygghet i boendet och bostadsområdet. Bostadsrättsföreningar har, på samma sätt som andra fastighetsägare, ett berättigat intresse av att de boende är skötsamma och inte begår brott i lägenheten eller närområdet. Det finns alltså goda skäl för att vidta åtgärder för att öka tryggheten för bostadsrättshavare och bostadsrättsföreningar – vilket även kommer att öka tryggheten i bostadsområdena i övrigt.

4 Förverkande av bostadsrätt på grund av brott

4.1 Utgångspunkter

Vi ska föreslå ändringar i bostadsrättslagen som ger bostadsrättsföreningar utökade möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet, på ett längre avstånd från lägenheten än vad som kan föranleda förverkande i dag. Vi ska också föreslå ändringar i bostadsrättslagen som utvidgar bostadsrättsföreningars möjligheter att förverka bostadsrätter på grund av att lägenheten används för brott, t.ex. för förvaring av vapen eller narkotika. I uppdraget ingår även att se över och föreslå skärpningar av reglerna om bostadsrättshavarens skyldighet att bevara tryggheten inom fastigheten. Vid framtagande av förslagen ska konsekvenserna för bostadsrättshavare och boende som utsatts för brott i lägenheten beaktas.

Förslagen ska utformas med utgångspunkt i de ändringar som nyligen genomfördes i hyreslagen, med beaktande av de skillnader som finns mellan hyresrätter och bostadsrätter och med hänsyn till bostadsrättens särprägel. De ändringar som avses är de som genomfördes genom prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden, i fråga om utökade möjligheter att säga upp hyresgäster som inte iakttar vad som krävs för att bevara tryggheten inom och utanför huset, som begår brott i bostaden eller brott som är ägnade att försämra närmiljön för de boende. I vårt uppdrag anges att behovet av trygghet är lika stort i bostadsrätter som i hyresrätter.

Av uppdraget följer alltså att det finns anledning att utöka möjligheterna till förverkande av bostadsrätt på samma sätt som har skett för hyresrätter. Att det finns ett sådant behov stöds av våra slutsatser i avsnitt 3.4. Vi ska dock anpassa regleringen i den mån bostadsrättens särprägel talar för en annan utformning. Det är därför

nödvändigt att, utifrån bostadsrättens konstruktion och regleringen vad gäller förverkande av bostadsrätt, bedöma om det finns anledning att utforma regleringen för bostadsrätter på ett sätt som avviker från regleringen för hyresrätter.

4.2 Bostadsrätten och bostadsrättslagen

Bostadsrätten är en av de vanligaste upplåtelseformerna för bostäder i Sverige i dag. Cirka 20 procent av landets hushåll bor i bostadsrätt (SCB, Hushållens boende 2024). En bostadsrättsförening är en form av ekonomisk förening som har till ändamål att upplåta lägenheter med bostadsrätt i föreningens hus. Bostadsrätter och bostadsrättsföreningar regleras i huvudsak i bostadsrättslagen (1991:614) och bostadsrättsförordningen (1991:630). Lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar tillämpas på bostadsrättsföreningar i den utsträckning som anges i bostadsrättslagen (1 kap. 1 § bostadsrättslagen).

Det är bara bostadsrättsföreningar som får upplåta lägenheter med bostadsrätt. En sådan upplåtelse får endast göras till den som är medlem i föreningen. Upplåtelsen ska avse nyttjande av lägenheten mot ersättning utan tidsbegränsning. Bostadsrätten är den rätt i föreningen som medlemmen har på grund av upplåtelsen (1 kap. 3 och 4 §§ bostadsrättslagen). Bostadsrätten innefattar en nyttjanderätt till en viss lägenhet och en andelsrätt i föreningen. Bostadsrätten kan fritt överlåtas av innehavaren till en ny innehavare. Den nya innehavaren måste bli medlem i föreningen för att få utöva bostadsrätten (6 kap. 1 § bostadsrättslagen). Bostadsrätten kan också pantsättas och utmätas.

Att den som en bostadsrätt upplåts till, eller som ska utöva en bostadsrätt, måste vara medlem i föreningen innebär att det alltid finns två juridiska förhållanden vid upplåtelse av bostadsrätt. Dels det nyttjanderättsliga förhållandet mellan bostadsrättsföreningen som fastighetsägare och medlemmen som nyttjanderättshavare, dels det föreningsrättsliga förhållandet mellan föreningen och medlemmen. Båda dessa förhållanden regleras i bostadsrättslagen. I bostadsrättslagen finns också vissa bestämmelser om förhållandet mellan bostadsrättshavaren och tredje man, bl.a. i fråga om köp och pantsättning av bostadsrätt.

4.3 Reglerna om förverkande av bostadsrätt

4.3.1 Allmänt om förverkande

En bostadsrätt är under vissa i lagen angivna omständigheter förverkad. Föreningen får i sådana fall säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning. Följderna av förverkande och uppsägning framgår närmare av avsnitt 4.3.4. Vilka grunder som kan leda till förverkande anges uttömmande i 7 kap. 18 § bostadsrättslagen. Föreningen kan inte utvidga eller inskränka möjligheterna till förverkande i stadgarna eller i avtal om upplåtelse av bostadsrätt. Skyldigheter som följer av föreningens föreskrifter kan dock få betydelse för förverkandefrågan (se 7 kap. 9 § första stycket och 18 § 5 och 7 bostadsrättslagen).

Vid bedömningen av om bostadsrätten är förverkad måste också bestämmelserna i 7 kap. 19–21 §§ bostadsrättslagen beaktas. Enligt de bestämmelserna får förverkande inte ske om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse eller, i vissa fall, om bostadsrättshavaren har vidtagit rättelse (se vidare om rättelseanmaning nedan).

Vid bedömningen av om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse ska det särskilt beaktas om åsidosättandet har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i dennes hushåll för brott. Bestämmelsen infördes samtidigt som motsvarande bestämmelse i hyreslagen, som gällde fram till den 1 juli 2024. Någon skillnad i tillämpningen var inte avsedd (prop. 2013/14:195 s. 27).

I det följande behandlas de grunder för förverkande som är av betydelse för uppdraget.

4.3.2 Störningar i boendet och krav på sundhet, ordning och gott skick

Allmänt

Bostadsrättshavaren ska vid användningen av lägenheten se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas (störningar i boendet). Bostadsrättshavaren har också ansvar för att bevara sundhet, ordning och gott

skick inom eller utanför huset. Bostadsrättshavaren ska även rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar (7 kap. 9 § bostadsrättslagen). Om bostadsrättshavaren åsidosätter dessa skyldigheter kan bostadsrätten förverkas (7 kap. 18 § 5).

Regleringen av störningar i boendet och kraven på sundhet, ordning och gott skick är i allt väsentligt likalydande med den hyresrättsliga regleringen före den 1 juli 2024. Avsikten har också varit att de ska tillämpas på samma sätt (jfr prop. 1971:12 s. 125, prop. 1990/91:92 s. 198, prop. 2002/03:12 s. 116–118 och prop. 2003/04:94 s. 15). Det gäller även i fråga om rättelseanmaning, särskilt allvarliga störningar och tillsynsansvar. I det följande redogörs närmare för regleringen.

Störningar i boendet

Med störningar i boendet avses att de som bor i omgivningen utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas. Bestämmelserna om störningar i boendet skyddar dem som bor i omgivningen. Utsätts någon annan som inte bor i området, t.ex. en lokalhyresgäst eller en tillfällig besökare, för ett störande beteende är det inte en störning i boendet, men kan i stället vara fråga om ett åsidosättande av det som krävs för att bevara sundhet, ordning och gott skick. Regleringen av störningar i boendet träffar i princip sådant beteende som direkt drabbar boende i omgivningen. Sådant som grannarna är omedvetna om omfattas alltså i princip inte.

I förarbetena betonas att inte alla typer av störningar som kan ha skadlig inverkan på en människas hälsa omfattas av regleringen utan att vissa störningar måste accepteras. Det kan t.ex. vara ljudet av lekande barn som stör sömnen för en granne som sover dagtid. När man bedömer vilka störningar som måste accepteras får man söka stöd i den allmänna uppfattningen om vilka störningar den som bor i ett flerfamiljshus ska behöva tåla.

Reglerna om störningar i boendet gäller inte bara till förmån för bostadshyresgästerna i huset utan även för andra boende i omgivningen. Någon särskild yttre begränsning med uttrycket omgivning finns inte. Även handlingar som skett utanför fastigheten, men i

närheten, kan omfattas under förutsättning att de riktar sig mot den skyddade kretsen. Det kan t.ex. handla om våld som utövats mot en granne (jfr prop. 1992/93:115 s. 30–32 och prop. 2002/03:12 s. 116 och 117).

Sundhet, ordning och gott skick

Störningar i boendet är ett specialfall av kravet på att bevara sundhet, ordning och gott skick, som alltså har en bredare träffyta. I detta senare begrepp ryms långt fler situationer än de som utgör störningar i boendet. Det kan bl.a. handla om angrepp på personer som arbetar i fastigheten, men inte bor där, eller om hot eller våld mot någon som för föreningens räkning utför en uppgift i fastigheten (jfr prop. 2002/03:12 s. 117).

Kravet på bevarande av sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten kan också omfatta vissa handlingar som sker utanför fastigheten, om det finns ett tydligt samband med boendet (jfr RH 1997:19).

Om föreningen har lämnat särskilda ordningsföreskrifter är bostadsrättshavaren i princip skyldig att rätta sig efter dessa. Detta utgör en skillnad mot den hyresrättsliga regleringen. Om en bostadsrättshavare inte iakttar en ordningsföreskrift, så kan det innebära att bostadsrätten är förverkad. Föreskrifterna får dock inte vara av rent godtycklig karaktär utan de ska stå i överensstämmelse med ortens sed.

Rättelseanmaning

Om det förekommer störningar i boendet ska föreningen ge bostadsrättshavaren tillsägelse att se till att störningarna omedelbart upphör och, om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta socialnämnden om störningarna (7 kap. 9 § andra stycket bostadsrättslagen). Den som vidtar rättelse så snart som möjligt efter tillsägelse riskerar inte förverkande. Det gäller både vid störningar i boendet och åsidosättanden avseende sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten. Det gäller dock inte vid särskilt allvarliga störningar (7 kap. 20 § bostadsrättslagen).

Särskilt allvarliga störningar i boendet

Vid särskilt allvarliga störningar i boendet finns inte något krav på rättelseanmaning innan uppsägning sker. En kopia av uppsägningen ska dock skickas till socialnämnden (7 kap. 9 § tredje stycket och 20 § fjärde stycket bostadsrättslagen). En följd av detta är att det för uppsägning är tillräckligt med en störning om den är av särskilt allvarlig karaktär. En störning kan betraktas som särskilt allvarlig på grund av dess art eller omfattning. I förarbetena lyfts två typfall fram som kan utgöra särskilt allvarliga störningar. Det ena är när störningarna består av allvarlig brottslighet som har samband med boendet, t.ex. mordbrand eller misshandel och hot mot den som påtalat störningarna, eller mot någon annan som bor i huset. Det andra är situationer då störningarna kan betraktas som outhärdliga för närboende och det kan förutsättas att en tillsägelse inte skulle leda till någon förbättring (prop. 1992/93:115 s. 21 och prop. 2002/03:12 s. 117). Till exempel kan det vara fråga om allvarligt drogmissbruk, psykisk sjukdom eller liknande problem. Normalt krävs att en misshandel eller ett hot har ett straffvärde på fängelsenivå för att bedömas som en särskilt allvarlig störning (jfr NJA 2008 s. 243 och RH 2016:57).

Tillsynsansvaret

Bostadsrättshavaren ska hålla noggrann tillsyn över att de som hon eller han ansvarar för gör det som krävs för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten och inte utsätter boende för störningar (s.k. tillsynsansvar). Tillsynsansvaret omfattar de som hör till hushållet, gäster och andra som inrymts i lägenheten eller som utför arbete för bostadsrättshavarens räkning (7 kap. 9 § första stycket och 12 § tredje stycket 2 bostadsrättslagen). Tillsynsansvaret omfattar även att dessa personer rättar sig efter de regler som föreningen meddelat. Om bostadsrättshavaren brister i tillsynsansvaret saknar det betydelse att det är någon annan som har orsakat störningarna. Bostadsrätten kan alltså förverkas om t.ex. bostadsrättshavarens barn orsakat störningar i boendet.

Det ligger i sakens natur att tillsynsansvarets praktiska betydelse ökar när det finns omständigheter som talar för att ett oacceptabelt beteende kan förekomma från någon som bostadsrättshavaren svarar

för. När någon i personkretsen gör sig skyldig till störningar har bostadsrättshavaren en långtgående skyldighet att vidta åtgärder för att få dessa att upphöra. Det kan t.ex. innebära att störande besökare inte längre kan tas emot i lägenheten.

4.3.3 Brottslig verksamhet i bostadsrätter

Bostadsrätten är förverkad om lägenheten helt eller till väsentlig del används för sådan näringsverksamhet eller liknande verksamhet som är brottslig eller där brottsligt förfarande ingår till en inte oväsentlig del eller om den används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning (7 kap. 18 § 8 bostadsrättslagen). Bestämmelsen är likalydande med motsvarande bestämmelse i 42 § 12 hyreslagen, i sin lydelse före den 1 juli 2024. Någon skillnad i tillämpningen var inte avsedd när regleringen infördes (prop. 1979/80:179 s. 29–31 och prop. 1983/84:105 s. 64).

Bestämmelsen om brottslig verksamhet skiljer sig från andra grunder för förverkande eftersom den inte motsvaras av någon skyldighet för bostadsrättshavaren i förhållande till föreningen. Att bostadsrättshavaren inte får begå brott i lägenheten följer av straffrätten.

För att bostadsrätten ska kunna förverkas på grund av brottslig verksamhet måste lägenheten vara en förutsättning eller ett hjälpmedel för den brottsliga verksamheten. Det är lägenhetens karaktär av ett typiskt hjälpmedel för brottet som kan ligga till grund för förverkandet. Det räcker inte att brottet begås i lägenheten.

Brottsligheten ska också präglas av affärsmässighet. Det kan t.ex. handla om att lägenheten används som uppehållsplats för personer som försörjer sig på brottslighet eller att lägenheten används för att förvara omfattande utrustning för brottslig verksamhet. Brottsligheten ska vidare sätta prägel på lägenheten så att den helt eller till väsentlig del tar den i anspråk. Den legala användningen, t.ex. som bostad, ska i praktiken framstå som utesluten för en normal bostadsrättshavare. Resten av lägenheten ska med andra ord inte vara lämplig som bostad. Om bostadsrättshavaren bor i lägenheten samtidigt som det bedrivs brottslig verksamhet där får en avvägning mellan dessa båda intressen avgöra om bostadsrätten är förverkad (prop. 1979/80:179 s. 29 och 30 samt 108 och 109). Det krävs inte att det

är bostadsrättshavaren som använder lägenheten för brott utan det är tillräckligt att någon gör det.

Kraven för att bostadsrätten ska förverkas på denna grund är alltså högt ställda. Om kraven är uppfyllda är det dock inte för förverkande nödvändigt att det kan konstateras att verksamheten pågått under en längre tid. Utrymmet för att anse att bostadsrättshavarens brottslighet är av ringa betydelse torde i praktiken vara begränsat (prop. 1979/80:179 s. 29 och 30). Någon möjlighet till rättelse finns inte heller (jfr 7 kap. 20 och 21 §§ bostadsrättslagen). Däremot måste uppsägning ske inom två månader från det att föreningen fick vetskap om förhållandet eller, om förundersökning inletts under samma tid, senast två månader efter att dom i brottmål fått laga kraft eller att det rättsliga förfarandet avslutats på annat sätt (7 kap. 22 § bostadsrättslagen).

Det är föreningen som ska styrka att hyresgästen har begått brott i sådan omfattning att bostadsrätten är förverkad. Det är inte nödvändigt att någon dömts för brott för att handlandet ska kunna utgöra grund för förverkande (prop. 1979/80:179 s. 30). I praktiken torde det dock ofta vara en förutsättning.

4.3.4 Uppsägning och tvångsförsäljning

Om bostadsrättshavaren sägs upp till avflyttning på grund av åsidosättande av kraven på bevarande av sundhet, ordning och gott skick, störningar i boendet eller brottslighet i lägenheten är hon eller han skyldig att genast flytta (7 kap. 24 § bostadsrättslagen). En uppsägning ska vara skriftlig och ska som huvudregel delges bostadsrättshavaren (7 kap. 26 och 27 §§ bostadsrättslagen).

Om bostadsrätten förverkas och bostadsrättshavaren blivit skild från lägenheten ska bostadsrätten så snart som möjligt tvångsförsäljas enligt bostadsrättslagens regler. Föreningen, bostadsrättshavaren och de kända borgenärer vars rätt berörs av försäljningen kan dock komma överens om något annat (7 kap. 30 § bostadsrättslagen). Att bostadsrättshavaren ska ha blivit skild från lägenheten innebär att det ska vara slutligt avgjort att nyttjanderätten är förverkad. Så är fallet antingen när bostadsrättshavaren frivilligt har lämnat lägenheten eller när dom eller beslut som innebär att bostadsrättshavaren ska flytta har fått laga kraft.

De rättigheter som ingår i bostadsrätten, dvs nyttjanderätten och andelsrätten, är normalt oskiljaktiga. När bostadsrätten förverkas förlorar bostadsrättshavaren dock inte bostadsrättens ekonomiska värde. Bostadsrättshavaren har då alltså inte någon nyttjanderätt men har kvar sin andelsrätt. Genom tvångsförsäljning av bostadsrätten blir denna på nytt en enhet. Samtidigt avvecklas rättsförhållandet mellan bostadsrättsföreningen och bostadsrättshavaren och köpeskillingen fördelas mellan föreningen, bostadsrättshavaren och eventuella panthavare.

Tvångsförsäljningen genomförs av Kronofogdemyndigheten på ansökan av föreningen (8 kap. 1 § bostadsrättslagen). Tvångsförsäljningen sker i princip på samma sätt som en exekutiv försäljning av lös egendom enligt utsökningsbalken, med vissa undantag (8 kap. 2 § bostadsrättslagen). Försäljningen ska anses ske till uttagande av sådan fordran som föreningen enligt lag har med bästa panträtt, även om någon sådan fordran inte finns (8 kap. 2 § och 7 kap. 16 a § bostadsrättslagen). Det innebär att andra panthavare inte kan hindra försäljningen.

Kronofogdemyndigheten ska pröva om förutsättningarna för tvångsförsäljning är uppfyllda. Om så inte är fallet ska ansökan avslås (8 kap. 4 § bostadsrättslagen). Kronofogdemyndigheten ska göra en ordentlig prövning av om förutsättningarna för en tvångsförsäljning är uppfyllda (prop. 1995/96:17 s. 35, 36 och 63). Kronofogdemyndigheten ska alltså i princip pröva om nyttjanderätten har förverkats. Om bostadsrättshavaren inte invänder mot detta saknas normalt anledning att pröva frågan. Om frågan är tvistig ska bostadsrättsföreningen styrka sitt påstående. Av praxis följer dock att Kronofogdemyndigheten ska avslå en ansökan så snart förverkandefrågan inte är klar (NJA 1998 s. 400). Så bör ofta vara fallet vid förverkande på de grunder som är föremål för denna promemoria, om frågan är tvistig. Vid avslag på en begäran om tvångsförsäljning kan bostadsrättsföreningen vid domstol begära avhysning av bostadsrättshavaren och förverkandefrågan därmed bli föremål för domstolsprövning.

Om förutsättningar för tvångsförsäljning föreligger ska försäljningen som huvudregel ske utan dröjsmål. Försäljningen kan ske på offentlig auktion eller under hand. Lägenheten bör normalt visas för spekulanterna och bostadsrättshavaren är då skyldig att visa den (7 kap. 13 § bostadsrättslagen).

En tvångsförsäljning enligt bostadsrättslagen måste leda till att bostadsrätten övergår till en ny innehavare. När tillräckligt många försäljningsförsök gjorts utan att bostadsrätten blivit såld, får den antas sakna marknadsvärde. Om bostadsrätten inte har sålts efter tre försäljningsförsök övergår den därför genast till föreningen utan lösen och fri från panträtt. Bostadsrätten övergår till föreningen redan efter det andra försäljningsförsöket om det inte har gjorts något inrop eller lämnats något anbud och det inte kan antas att bostadsrätten blir såld vid ytterligare ett försäljningsförsök (8 kap. 6 § bostadsrättslagen). Motsvarande gäller vid försäljning under hand. Det är Kronofogdemyndigheten som avgör huruvida ytterligare försäljningsförsök ska göras. Den som är missnöjd med Kronofogdemyndighetens bedömning i denna fråga kan överklaga myndighetens slutliga beslut.

4.4 Den bostadsrättsliga regleringen bör motsvara den hyresrättsliga

Bedömning

Den bostadsrättsliga regleringen avseende möjligheterna att säga upp bostadsrättshavare som begår brott eller skapar otrygghet bör utformas i överensstämmelse med den hyresrättsliga.

Skälen för bedömningen

Vi ska enligt uppdraget utforma regler som ger utökad möjlighet att säga upp bostadsrättshavare som begår brott eller på annat sätt skapar otrygghet. Reglerna ska utformas i linje med den hyresrättsliga regleringen, om inte bostadsrättens särprägel ger anledning till avvikelser. Som framgår av föregående avsnitt är den bostadsrättsliga regleringen i fråga om möjlighet till förverkande i de för promemorian relevanta fallen i princip likalydande med den hyresrättsliga regleringen före den 1 juli 2024. Någon skillnad i tillämpningen har heller inte varit avsedd.

När förverkandereglerna tidigare ändrats har det i flera fall skett samtidigt i bostadsrättslagen och hyreslagen. I andra fall har den bostadsrättsliga regleringen följt den hyresrättsliga. I huvudsak har

det då anförts att det saknas anledning att hantera bostadsformerna olika i detta avseende. När t.ex. den nuvarande regleringen om störningar i boendet infördes i bostadsrättslagen anförde regeringen att det när det gällde störningar i boendet inte fanns skäl att anlägga något annat synsätt beträffande bostadsrätter än för hyresrätter. Det var enligt regeringen svårt att motivera varför en störande bostadsrättshavare borde behandlas på något annat sätt än en störande hyresgäst. Visserligen måste en avvägning göras mellan den störandes och de andra bostadsrättshavarnas intressen. Därvid fick dock enligt regeringen sådana skillnader som att den störande bostadsrättshavaren – till skillnad från den störande hyresgästen – har betalat en insats anses vara av underordnad betydelse. Även de andra bostadsrättshavarna har ju betalat en insats (prop. 2002/03:12 s. 64 och 65).

Det saknas anledning att resonera på något annat sätt i nu aktuella frågor. Brottsliga handlingar eller sådant agerande som påverkar tryggheten för de boende kan inte betraktas som mer acceptabla i bostadsrätt än i hyresrätt. I de fall brottslighet förekommer är det viktigt att föreningarna kan ingripa på ett effektivt sätt.

Den åtstramning som har skett av förverkandereglerna i hyreslagen skulle vidare kunna leda till att bostadsrätter ses som mer attraktiva att använda för brott. Även detta talar för att regleringen bör vara samstämmig. Dessutom kan en enhetlig praxis på området, som omfattar både hyresrätter och bostadsrätter, bidra med konsekvens och överskådlighet. Det finns alltså goda skäl att utforma reglerna på samma sätt.

En avgörande skillnad mellan bostadsrätter och hyresrätter är att bostadsrätter har ett ekonomiskt värde. Vid ett förverkande behåller bostadsrättshavaren detta värde. Förverkandet innebär dock att bostadsrätten ska säljas tvångsvis. För detta finns ett system som är konstruerat så att bostadsrättens värde, i de fall det finns ett sådant och i den utsträckning bostadsrätten inte belastas av fordringar, ska komma bostadsrättshavaren till godo. Det har inte framkommit att detta system är otillräckligt eller bristfälligt. Det förefaller fungera väl. Det särskilda intresse som bostadsrättshavaren har av att behålla bostadsrättens ekonomiska värde ger därmed inte anledning att utforma reglerna om förverkande på ett sätt som avviker från den hyresrättsliga regleringen.

Den bostadsrättsliga regleringen bör alltså utformas på motsvarande sätt som den hyresrättsliga. I det följande redogörs närmare för reglernas utformning.

4.5 Ansvaret för tryggheten i fastigheten

Förslag

Bostadsrättshavarens skyldighet att bevara tryggheten inom och utanför huset ska skärpas och komma till uttryck i bostadsrättslagen.

Bristande skötsamhet ska införas som ett uppsamlande begrepp för olika former av åsidosättanden. Om det förekommer bristande skötsamhet ska föreningen vara skyldig att uppmana bostadsrättshavaren att se till att beteendet omedelbart upphör. Föreningen ska även lämna en underrättelse till socialnämnden.

Vid särskilt allvarliga fall av bristande skötsamhet ska det inte krävas att föreningen har uppmanat bostadsrättshavaren att vidta rättelse och underrättat socialtjänsten innan bostadsrättshavaren sägs upp på grund av att bostadsrätten är förverkad. Föreningen ska dock i sådana fall skicka en kopia av uppsägningen till socialnämnden.

Skälen för förslagen

Skyldigheten för bostadsrättshavaren att bevara tryggheten i fastigheten bör, på samma sätt som i den hyresrättsliga regleringen, komma till uttryck i lagtexten. Det bör föreskrivas att bostadsrättshavaren vid sin användning av lägenheten, utöver sundhet, ordning och gott skick, också ska ha ett ansvar för att bevara tryggheten inom eller utanför huset. På detta sätt tydliggörs och skärps bostadsrättshavarens ansvar i detta avseende och intresset av trygghet hos andra som bor eller verkar inom fastigheten ges en ökad tyngd. En sådan regel bör också göra att det finns anledning att se mer allvarligt på ageranden som påverkar tryggheten negativt och ge ett tydligare stöd för att sådana ageranden kan leda till förverkande av bostadsrätten.

Bedömningen av om bostadsrättshavaren har åsidosatt skyldigheten att bevara tryggheten inom fastigheten bör göras på samma sätt som beträffande hyresrätter. Regeln bör därmed omfatta såväl brottsliga som icke-brottsliga ageranden och det avgörande bör vara i vilken utsträckning beteendet har bidragit till otrygghet för andra som bor eller verkar i fastigheten. Gränsdragningen mot övriga förverkandegrunder bör avgöras i rättstillämpningen (jfr prop. 2023/24:112 s. 33–35).

Begreppet bristande skötsamhet bör användas som uppsamlande begrepp för de situationer där trygghet, sundhet, ordning eller gott skick inom fastigheten åsidosätts. Ett sådant begrepp gör regelverket mer lättöverskådligt och underlättar tillämpningen. Detta motsvarar den hyresrättsliga regleringen (jfr prop. 2023/24:112 s. 33–35).

Begreppet bristande skötsamhet bör även omfatta åsidosättande av sådana särskilda regler som föreningen, i överensstämmelse med seden på orten, meddelar.

Begreppet bör också omfatta att bostadsrättshavaren inte får ta in ett föremål i lägenheten som hon eller han vet eller har anledning att misstänka är behäftat med ohyra. Denna skyldighet framgår i dag uttryckligen av lagen (7 kap. 9 § fjärde stycket bostadsrättslagen). Bestämmelsen motsvarar den hyresrättsliga regleringen, där motsvarande regel alltjämt är gällande (se prop. 1971:12 s. 125 och jfr 25 c § hyreslagen). Regeln infördes i den hyresrättsliga regleringen redan i slutet på 30-talet. Av förarbetena framgår att det ansågs finnas anledning att i lagen uttryckligen reglera hyresgästens skyldigheter i fråga om ohyra (prop. 1939:166 s. 101–104). Det framstår dock som självklart att den bostadsrättshavare som är medveten om, eller har anledning att misstänka, att ett föremål är behäftat med ohyra och ändå tar in det i lägenheten, inte iakttar det som krävs för att bevara sundhet, ordning och gott skick i huset. Dessutom är bostadsrätten förverkad om bostadsrättshavaren genom vårdslöshet är vållande till att det finns ohyra i lägenheten, eller om bostadsrättshavaren genom att inte utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om att det finns ohyra i lägenheten bidrar till att ohyran sprids i huset (7 kap. 18 § 4 bostadsrättslagen). Det finns mot den bakgrunden inte anledning att särskilt reglera att bostadsrättshavaren inte får ta in ett föremål med ohyra i lägenheten.

Vid bristande skötsamhet bör föreningen vara skyldig att uppmana bostadsrättshavaren att vidta rättelse innan uppsägning sker.

Om rättelse sker bör bostadsrätten inte vara förverkad. Föreningen bör också, om det är fråga om en bostadslägenhet, vara skyldig att underrätta socialnämnden om den bristande skötsamheten. Bostadsrättshavaren bör inte få sägas upp på denna grund innan underrättelse har skett. Detta motsvarar den hyresrättsliga regleringen. Det gäller också i bostadsrätter vid störningar i boendet. Genom att bristande skötsamhet hanteras på samma sätt som störningar i boendet ökar systematiken i regleringen och reglerna om hur uppsägningar ska hanteras blir lättare att förstå. Gränsen mellan de två kategorierna är inte heller alltid helt tydlig, vilket också talar för att de bör behandlas på samma sätt (jfr prop. 2023/24:112 s. 35 och 36).

På samma sätt som för hyresrätter är det angeläget att en bostadsrättsförening har tillräckliga möjligheter att ingripa när en bostadsrättshavare allvarligt brister i sin skötsamhet, t.ex. genom hot och trakasserier mot någon som arbetar för föreningen. Det bör i sådana fall inte krävas att beteendet upprepas för att förverkande ska ske. Bostadsrättshavare som gör sig skyldiga till särskilt allvarlig bristande skötsamhet bör alltså kunna sägas upp utan uppmaning om rättelse. I sådana fall bör bostadsrättshavaren också få sägas upp utan underrättelse till socialnämnden. Socialnämnden bör dock få en kopia av uppsägningen. Detta motsvarar den hyresrättsliga regleringen (jfr prop. 2023/24:112 s. 36–38). Det gäller också i bostadsrätter vid särskilt allvarliga störningar i boendet.

Regleringen av särskilt allvarliga fall av bristande skötsamhet bör tillämpas i samma typ av situationer som enligt den hyresrättsliga regleringen. Den blir alltså framför allt tillämplig när bostadsrättshavaren allvarligt har åsidosatt intresset av trygghet hos övriga boende, eller någon annan som verkar inom fastigheten, och i andra fall av klara avvikelser från det som kan tolereras i ett tryggt och välfungerande bostadsområde. Om den bristande skötsamheten utgörs av brott bör det som utgångspunkt krävas att straffvärdet för gärningen ligger på fängelsenivå för att bestämmelsen ska bli tillämplig (jfr prop. 2023/24:112 s. 38).

När det är någon som lägenheten har upplåtits till i andra hand som gjort sig skyldig till särskilt allvarlig bristande skötsamhet bör det krävas att föreningen uppmanar bostadsrättshavaren att vidta rättelse innan uppsägning sker. Det bör i sådana fall också krävas underrättelse till socialnämnden. Detta motsvarar den hyresrättsliga

regleringen (jfr prop. 2023/24:112 s. 38). Det gäller också i bostadsrätter vid särskilt allvarliga störningar i boendet.

4.6 Förverkande vid brott i närmiljön

Förslag

Bostadsrätten ska vara förverkad om bostadsrättshavaren gör sig skyldig till brottslighet som är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning.

Föreningen ska i sådana fall kunna säga upp bostadsrättshavaren på grund av att bostadsrätten är förverkad utan att först uppmana hyresgästen att vidta rättelse eller underrätta socialnämnden.

Bostadsrättshavarens ansvar att hålla noggrann tillsyn över andra personer som bor eller vistas i lägenheten ska i dessa fall gälla på samma sätt som vid störningar i boendet och bristande skötsamhet.

Skälen för förslagen

Det bör i bostadsrättslagen införas en motsvarighet till hyreslagens regler om möjlighet till uppsägning vid brottslighet som skapar otrygghet i ett område. Det innebär bl.a. att en bostadsrättshavare bör kunna sägas upp på grund av brottslighet som har begåtts på ett längre avstånd från lägenheten än vad som är möjligt i dag. (jfr prop. 2023/24:112 s. 40 och 41).

Regelns tillämpningsområde bör avgränsas på samma sätt som den hyresrättsliga regeln. Det innebär att det inte bör finnas någon bestämd yttre gräns för var ett brott ska vara begånget för att det ska kunna träffas av bestämmelsen. I stället bör regeln begränsas genom sitt skyddsintresse, dvs de som bor i omgivningen. Det centrala för vilka brott som ska omfattas bör vara i vilken utsträckning brottsligheten påverkar de boendes närmiljö. Vidare bör det inte krävas att det i det enskilda fallet visas att agerandet har lett till en försämring av närmiljön, utan det bör vara tillräckligt att brottsligheten är ägnad att bidra till en sådan försämring. För att förverkande ska ske bör det

krävas att försämringen, vid en objektiv bedömning, inte skäligen bör tålas av de boende. De boendes intresse av en trygg miljö bör väga tungt, men brott som inte kan väntas ha någon eller endast en obetydlig effekt på de boendes situation bör inte kunna leda till förverkande (jfr prop. 2023/24:112 s. 41–44).

Bestämmelsen bör, på samma sätt som den hyresrättsliga regeln, inte formellt begränsas till vissa brott, utan det avgörande bör vara hur brottsligheten påverkar närmiljön. De riktlinjer som angetts i fråga om vilka brott som omfattas av den hyresrättsliga regleringen, bör äga motsvarande tillämpning (jfr prop. 2023/24:112 s. 44–46, och se vidare i författningskommentaren till 7 kap. 9 §).

Brott som i enlighet med ovan är ägnade att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning bör likställs med störningar i boendet, och därmed kunna leda till förverkande. I de fall det finns särskilda regler om det bör brott som omfattas av bestämmelsen likställas med särskilt allvarliga störningar i boendet. Det innebär att det inte ska krävas att föreningen har uppmanat bostadsrättshavaren att vidta rättelse för att förverkande ska få ske. Det innebär också att det inte ska krävas någon underrättelse till socialnämnden före uppsägningen. Föreningen bör dock vara skyldig att skicka en kopia av uppsägningen till socialnämnden. Bostadsrätten bör kunna förverkas på grund av brott som försämrar närmiljön även när lägenheten är upplåten i andra hand. Undantaget från kravet på rättelseanmaning bör dock inte vara tillämpligt sådana fall. Detta motsvarar den hyresrättsliga regleringen, liksom vad som gäller vid särskilt allvarliga störningar i boendet enligt bostadsrättslagen (jfr prop. 2023/24:112 s. 50–53).

Det bör, på samma sätt som i allmänhet gäller i tvistemål, krävas att föreningen styrker de omständigheter som åberopas till grund för bostadsrätthavarens uppsägning. Beviskravet bör inte anges i lagen (jfr prop. 2023/24:112 s. 46).

Bostadsrättshavarens tillsynsansvar bör gälla på samma sätt i fråga om brottslighet som likställs med störningar i boendet som annars vid störningar i boendet och bristande skötsamhet. Detta överensstämmer med den hyresrättsliga regleringen. Liksom i den hyresrättsliga regleringen bör det vid bedömningen av vad som kan krävas av bostadsrättshavaren beaktas att det är svårare för denne att hålla uppsikt över och vidta effektiva åtgärder mot andra personer när de

rör sig utanför lägenheten. Tillsynsansvaret bör främst aktualiseras i situationer där det framkommer någon omständighet som ger bostadsrättshavaren anledning att vänta sig att en person som hon eller han ansvarar för kan komma att begå brott. Om så är fallet bör det dock krävas att hon eller han vidtar kraftfulla åtgärder i syfte att förhindra agerandet, för att undvika ansvar. Tillsynsansvaret bör, liksom i övrigt, även gälla i förhållande till underåriga barn (jfr prop. 2023/24:112 s. 53–58).

När förverkande aktualiseras på grund av bristande tillsynsansvar bör det, på samma sätt som i övrigt vid uppsägning på denna grund, inte krävas någon uppmaning till rättelse eller underrättelse till socialnämnden (jfr prop. 2023/24:112 s. 58–59).

4.7 Förverkande vid brott i lägenheten

Förslag

En bostadsrätt ska vara förverkad om lägenheten, eller ett utrymme som hör till den, används för att begå allvarlig brottslighet eller för att begå brott vanemässigt eller i större omfattning. Bostadsrätten ska också vara förverkad om ett utrymme som upplåts genom ett annat avtal mellan föreningen och bostadsrättshavaren, och som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten, används på detta sätt.

Användning av lägenheten för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning ska omfattas av de skärpta reglerna om förverkande.

De tidsfrister inom vilka föreningen måste säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning ska förlängas från två till sex månader.

Skälen för förslagen

Det bör i bostadsrättslagen införas möjligheter till förverkande av en bostadsrätt som används för brott, som motsvarar de möjligheter som finns i den hyresrättsliga regleringen.

Regleringen bör utformas på motsvarande sätt som den hyresrättsliga. Det innebär till att börja med att regeln, på samma sätt som i dag, bör ta sikte på fall då lägenheten utgör ett typiskt hjälpmedel

eller en förutsättning för brottsligheten. Brottsligheten ska alltså på ett relevant sätt underlättas av tillgången till lägenheten, som t.ex. vid förvaring av vapen eller narkotika. Det bör dock inte längre krävas att lägenheten, helt eller till väsentlig del, används för brottsligheten eller att brottsligheten utgör näringsverksamhet eller annars är affärsmässig. Det bör i stället för förverkande krävas att brottsligheten är allvarlig, vanemässig eller annars av större omfattning.

Förverkande bör, på samma sätt som gäller i dag, kunna ske även om någon annan än bostadsrättshavaren använder lägenheten för att begå brott (jfr prop. 2023/24:112 s. 60–63).

Bestämmelsen bör gälla även när utrymmen som hör till bostadsrätten, t.ex. förråd eller garage, eller gemensamma utrymmen används för brott (jfr prop. 2023/24:112 s. 62). Det finns anledning att låta bestämmelsen vara tillämplig också när utrymmen som upplåts genom ett separat avtal, t.e.x. ett hyresavtal, används för brott, om upplåtelsen av utrymmet har ett omedelbart samband med användningen av bostadsrättslägenheten (jfr 6 kap. 10 § bostadsrättslagen). Detta innebär att bestämmelsen får ett något bredare tillämpningsområde än den motsvarande hyresrättsliga bestämmelsen. Det motiveras av att det torde vara relativt vanligt att bostadsrättshavaren och föreningen ingår denna typ av sidoavtal, t.ex. beträffande garageplats.

På samma sätt som den hyresrättsliga regleringen bör den bostadsrättsliga regleringen om förverkande på grund av att lägenheten används för brott även omfatta fall där lägenheten används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Det som anförts om tillämpningen av den hyresrättsliga regleringen i sådana fall bör gälla på samma sätt för bostadsrätter (jfr prop. 2023/24:112 s. 65–67).

Vid införandet av den hyresrättsliga regleringen bedömdes att den gav tillräckliga möjligheter för hyresvärden att säga upp hyresavtalet i fall där denne annars kunde riskera straffansvar på grund av hyresgästens agerande. Det är här framför allt fråga om brott mot terrorlagstiftningen och spellagstiftningen. Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning i fråga om bostadsrätter (jfr prop. 2023/24:112 s. 67 och 68).

Liksom de hyresrättsliga reglerna om förverkande vid brott i lägenheten bör de bostadsrättsliga reglerna omfatta brott mot närstående. En bostadsrättshavare som begår brott mot en närstående i lägenheten kan inte anses ha ett skyddsvärt intresse av att behålla

den. Förverkande i dessa situationer kan visserligen även sägas drabba den som utsätts för brott, eftersom en förverkad bostadsrätt ska tvångsförsäljas och den brottsutsatta därmed kan förlora sin bostad. Intresset av att kunna säga upp bostadsrättshavare som begår brott väger dock tyngre i dessa fall. Om förverkande inte skulle kunna ske skulle det innebära att den som gjort sig skyldig till brott skulle behålla bostadsrätten och kunna bo kvar i lägenheten, eventuellt tillsammans med den brottsutsatta personen. Det ska i sammanhanget framhållas att en brottsutsatt person som själv är bostadsrättshavare inte förlorar det ekonomiska värde som hon eller han har i bostadsrätten, när den förverkas. Det är också möjligt att komma överens om att den brottsutsatta personen ska förvärva lägenheten.

Bestämmelsen om förverkande på grund av brott i lägenheten är tillämplig även om någon annan än bostadsrättshavaren har begått brottet. Om den som har utsatts för brott är ensam bostadsrättshavare bör denne dock inte anses ha brustit i någon förpliktelse. Utgångspunkten i sådana fall bör vara att förverkande inte ska ske (jfr prop. 2023/24:112 s. 63–65).

Enligt nuvarande regler kan, när bostadsrätten är förverkad på grund av att lägenheten används för brottslig verksamhet, bostadsrättshavaren skiljas från lägenheten endast om föreningen har sagt upp henne eller honom inom två månader från det att föreningen fick vetskap om det förhållande som utgör grund för förverkande. Vidare gäller att om brottsligheten har angetts till åtal eller om en förundersökning har inletts inom samma tid, så har föreningen kvar sin rätt att säga upp bostadsrättshavaren till dess att två månader har gått från det att domen i brottmålet fick laga kraft eller det rättsliga förfarandet avslutades på något annat sätt. Tidsfristerna har i den hyresrättsliga regleringen förlängts till sex månader. Fristerna i den bostadsrättsliga regleringen bör förlängas på samma sätt (jfr prop. 2023/24:112 s. 63).

4.8 Bostadsrättshavare och andra boende som utsätts för brott

Förslag

Bostadsrätten ska inte vara förverkad om ett förverkande skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i dennes hushåll för brott.

Skälen för förslagen

En bostadsrättshavare som blivit utsatt för brott kan riskera uppsägning, t.ex. om det på grund av brotten har förekommit störningar i boendet. En kvinna som befinner sig i en våldsutsatt relation behöver inte själv ha bidragit till störningarna utan dessa kan i stället orsakas av en person som bor i hushållet utan att vara bostadsrättshavare, och som hon som bostadsrättshavare ansvarar för. En person som har utsatts för brott av sin partner kan av rädsla ha svårt att ingripa mot eller förhindra den andra personens störande beteende.

Enligt den nuvarande bostadsrättsliga regleringen, som motsvarar den hyresrättsliga regleringen före den 1 juli 2024, ska förverkande inte ske om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse. Det ska därvid särskilt beaktas om det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt denne för brott. Reglerna säkerställer att det tas hänsyn till brottsoffers utsatta ställning vid en fråga om förverkande (prop. 2013/14:195 s. 22, 23 och 27). Regleringen ger dock inte stöd för en skälighetsbedömning av frågan om bostadsrättshavaren bör få behålla bostadsrätten, utan det avgörande är i stället om åsidosättandet är av ringa betydelse. Det finns därför en risk för att regleringen inte erbjuder ett tillräckligt skydd för en brottsutsatt bostadsrättshavare.

Regleringen bör därför ändras så att den motsvarar den hyresrättsliga. Det innebär att en bostadsrätt inte ska vara förverkad om ett förverkande skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i

dennes hushåll för brott. Vid prövningen bör, utöver bostadsrättshavarens utsatthet, bland annat beaktas vilka möjligheter denne haft att förhindra störningarna, risken för fortsatta störningar och bostadsrättshavarens vilja och förmåga att framöver uppfylla sina förpliktelser. Vidare bör ett barns utsatta situation vid brott av detta slag i särskilt hög grad kunna tala mot förverkande. Bostadsrättshavaren har bevisbördan för invändningar mot uppsägningen. När någon har utsatts för brott bör man dock i regel kunna utgå från att det finns ett samband mellan brottet och bostadsrättshavarens åsidosättande, om det inte finns omständigheter som tydligt talar i en annan riktning (jfr prop. 2023/24:112 s. 76–79).

I hyreslagen har det införts ökade möjligheter för en brottsutsatt person att ta över ett hyresavtal (se prop. 2023/24:112 s. 79–85). Att införa motsvarande regler för bostadsrätter, dvs att låta den som inte är bostadsrättshavare ta över bostadsrätten vid förverkande, är inte aktuellt med hänsyn till bostadsrättens konstruktion.

4.9 Skyndsam handläggning av vissa tvister

Förslag

Tvister som rör särskilt allvarlig bristande skötsamhet, användning av lägenheten för brott och brottslighet som likställs med störningar i boendet ska handläggas särskilt skyndsamt.

Skälen för förslagen

Tvister om störningar i boendet ska enligt nuvarande regler handläggas särskilt skyndsamt. Detta gäller både vid handläggning i domstol och vid Kronofogdemyndighetens handläggning i den summariska processen. Syftet är att tvisterna ska handläggas lika skyndsamt som motsvarande hyresrättsliga tvister (se prop. 1992/93:115 s. 22 och prop. 2002/03:12 s. 132).

Enligt den hyresrättsliga regleringen ska numera även tvister om särskilt allvarlig bristande skötsamhet, användning av lägenheten för brott och brottslighet som likställs med störningar i boendet handläggas särskilt skyndsamt. Motsvarande reglering bör införas för bostadsrätter. På samma sätt som för hyresrätter är det angeläget att

frågor som tydligt påverkar tryggheten inom fastigheten och området omkring denna handläggs skyndsamt (jfr prop. 2023/24:112 s. 68 och 69).

5 Nekat medlemskap på grund av brott

5.1 Utgångspunkter

Vi ska bedöma om möjligheten att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av brott bör utökas eller i vart fall förtydligas. Av uppdraget framgår att syftet är att öka tryggheten i och kring bostadsrätter. Vid bedömningen av om det finns anledning att utöka och förtydliga möjligheten att neka medlemskap på grund av brott bör därför enligt vår mening de boendes behov av en trygg och lugn boendemiljö tillmätas stor betydelse. De fördelar som en reform kan ha för boende, bostadsrättsföreningar och samhället i stort måste dock vägas mot tänkbara nackdelar med regleringen.

Vi ska också, under alla omständigheter, föreslå hur möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott kan utökas eller förtydligas. I uppdraget anges att en riktlinje ska vara att brottslighet som kunnat leda till förverkande också ska kunna ligga till grund för nekat medlemskap. Vidare anges att det bör krävas att brottsligheten varit av visst allvar eller omfattning och att den inte har begåtts en alltför lång tid före ansökan, för att den ska kunna utgöra grund för nekande. En omständighet av betydelse bör också enligt uppdraget vara om brottsligheten har koppling till sökandens boende.

Vi uppfattar uppdraget så att regleringen bör utformas så att bostadsrättsföreningarna ska kunna motverka förekomsten av brottslighet och otrygghet inom föreningen genom att neka medlemskap när det, på grund av tidigare brottslighet, finns risk för sådana följder om medlemskap skulle beviljas. Detta förutsätter en tydlig reglering som ger bostadsrättsföreningarna verktyg att agera i rätt situationer.

För våra bedömningar är det nödvändigt att inledningsvis utvärdera den nuvarande regleringen.

5.2 Gällande regler om medlemskap

5.2.1 Prövning av frågan om medlemskap

Om en bostadsrätt överlåts får den nya innehavaren utöva bostadsrätten bara om hon eller han är eller blir medlem i föreningen (6 kap. 1 § bostadsrättslagen). Medlemskapet är personligt och kan inte överlåtas. När bostadsrätten har övergått till en ny innehavare prövar därför föreningen om förvärvaren kan antas som medlem. Med utövande av bostadsrätten avses i första hand nyttjande av lägenheten, men även pantsättning innebär att bostadsrätten utövas. En lägenhet får inte heller upplåtas med bostadsrätt till den som inte är medlem i bostadsrättsföreningen (1 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Om den som förvärvat en bostadsrätt vägras medlemskap är förvärvet ogiltigt (6 kap. 5 § bostadsrättslagen). En överlåtelse av bostadsrätt sker alltså alltid med förbehåll för att föreningen godtar förvärvaren som medlem. Till dess att förvärvaren har antagits som medlem är överlåtaren att betrakta som bostadsrättshavare.[1] Det är denne som bostadsrättens ekonomiska värde tillkommer och som utövar bostadsrätten. Vidare övergår överlåtarens förpliktelser mot föreningen till förvärvaren när hon eller han antagits som medlem (6 kap. 6 § bostadsrättslagen). Undantag från bestämmelsen om ogiltighet gäller om förvärvet skett vid exekutiv försäljning eller tvångsförsäljning enligt bostadsrättslagen (6 kap. 5 § bostadsrättslagen).

Frågan om medlemskap avgörs av föreningens styrelse (2 kap. 1 § bostadsrättslagen). Det är inte möjligt att i stadgarna bestämma att styrelsen inte ska ha denna befogenhet. Prövningen ska ske utifrån de villkor för medlemskap som anges i bostadsrättslagen och i föreningens stadgar (se vidare 2 kap. bostadsrättslagen och avsnitt 5.2.2). En styrelse som är vårdslös vid sin prövning av medlemskapsfrågan kan bli skadeståndsskyldig (se 10 kap. 1 § bostadsrättslagen och 21 kap. 1 § lagen om ekonomiska föreningar, jfr Svea hovrätts dom i mål nr T 6624-10 den 17 mars 2011).

Den som vägras medlemskap har rätt att få frågan prövad av hyresnämnden (2 kap. 10 § bostadsrättslagen).

[1] Enligt gällande rätt blir den som ansökt om medlemskap medlem vid föreningens beslut. I lagrådsremissen Ett register för alla bostadsrätter föreslås dock att medlemskapet i normalfallet ska gälla från tillträdesdagen, se s. 85–88 i lagrådsremissen.

5.2.2 Den som förvärvat en bostadsrätt har som utgångspunkt rätt att bli medlem i föreningen

En bostadsrättsförening är en ekonomisk förening. Enligt den så kallade öppenhetsprincipen ska sådana föreningar vara öppna för nya medlemmar. I princip ska den som vill bli medlem alltså inte kunna stängas ute. Eftersom antalet lägenheter är begränsat är det dock nödvändigt att begränsa antalet medlemmar i en bostadsrättsförening. Öppenhetsprincipen är därför inte lika framträdande, och får en något annan innebörd i sådana föreningar. Vid upplåtelse av bostadsrätt står det föreningen relativt fritt att välja sina medlemmar.

Efter övergång av bostadsrätten har dock föreningen betydligt mer begränsade möjligheter att vägra medlemskap. Den som en bostadsrätt har övergått till får inte vägras inträde i föreningen om de villkor för medlemskap som föreskrivs i stadgarna är uppfyllda och föreningen skäligen bör godta honom eller henne som bostadsrättshavare (2 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Att den som skäligen bör godtas som bostadsrättshavare inte får vägras medlemskap, om villkoren i stadgarna är uppfyllda, innebär att medlemskap bara får nekas om det finns objektivt godtagbara skäl. Det är framför allt förvärvarens förmåga att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser mot föreningen och förvärvarens personliga kvalifikationer som har betydelse för prövningen (prop. 1990/91:92 s. 61). Inom ramen för en bedömning av förvärvarens personliga kvalifikationer kan brottslighet som denne har gjort sig skyldig till beaktas. Det har i praxis anförts att en bostadsrättsförening inte bör tvingas att anta någon som medlem, om det står klart att denne kommer att göra sig skyldig till något som utgör grund för förverkande (RBD 23:92 och ÖH 11561-13).

Om en bostadsrätt har förvärvats från en make eller sambo är möjligheten att neka medlemskap än mer begränsad (2 kap. 5 § bostadsrättslagen). Vad gäller juridiska personer är å andra sidan möjligheterna att neka medlemskap betydligt större (2 kap. 4 § bostadsrättslagen). Den som förvärvat en andel av en bostadsrätt får också normalt nekas medlemskap (2 kap. 6 § bostadsrättslagen). Den som har förvärvat en bostadsrätt vid exekutiv försäljning eller tvångsförsäljning enligt bostadsrättslagen får inte vägras inträde på grund av att ersättning för bostadsrätten inte beräknats enligt de grunder som anges i stadgarna (2 kap. 7 § bostadsrättslagen).

En bostadsrättsförening som har förvärvat eller avser att förvärva ett hus för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt får normalt inte vägra en hyresgäst i huset inträde i föreningen. Inträde får dock vägras bl.a. om det finns grund för det enligt skälighetsbestämmelsen i 2 kap. 3 § bostadsrättslagen (2 kap. 8 § bostadsrättslagen).

5.2.3 Det är inte möjligt att i stadgarna ställa upp särskilda krav på en förvärvares personliga kvalifikationer

En bostadsrättsförening kan i stadgarna ställa upp villkor för medlemskap. Ett vanligt förekommande villkor är att medlemmen ska tillhöra en viss annan sammanslutning. Medlemmar i bostadsrättsföreningar inom HSB ska t.ex. normalt också tillhöra den regionala HSB-föreningen. Det är också vanligt, och kan normalt accepteras, att det ställs krav på att den som vill bli medlem ska använda sin lägenhet för permanent boende. Även särskilda åldersgränser för medlemmar förekommer.

Vissa typer av villkor är dock enligt lagen utan verkan. Det gäller villkor som innebär att ett visst medborgarskap eller en viss inkomst eller förmögenhet ska utgöra förutsättning för inträde i föreningen. Det gäller också villkor om att den till vilken en bostadsrätt övergår ska utses av någon annan än bostadsrättshavaren eller godkännas enligt andra grunder än som gäller enligt bostadsrättslagen. Även villkor som med hänsyn till sitt innehåll eller på annat sätt är oskäliga mot den som vill bli medlem eller som vill överlåta sin bostadsrätt är utan verkan (2 kap. 2 § bostadsrättslagen).

Villkor som i fråga om förvärvarens personliga kvalifikationer, skötsamhet eller ekonomi går längre än vad som är avsikten med den skälighetsbedömning som ska göras enligt lagen är oskäliga (prop. 1990/91:92 s. 64, 65 och 160–162). Villkor som direkt tar sikte på förvärvarens personliga kvalifikationer saknar alltså normalt verkan. Sådana omständigheter ska uteslutande hanteras inom ramen för den skälighetsprövning som ska göras enligt lagen.

5.2.4 Möjligheten att neka medlemskap på grund av sökandens personliga kvalifikationer

Vid införandet av 1971 års bostadsrättslag uttalade lagutskottet att möjligheten att vägra medlemskap på grund av bristande personliga kvalifikationer hos sökanden borde utnyttjas med stor varsamhet (LU 1971:9 s. 49). När den nuvarande lagen infördes hänvisades till uttalandet (prop. 1990/91:92 s. 61).

Praxis är också relativt restriktiv vad gäller möjligheten att neka medlemskap på grund av sökandens personliga kvalifikationer. I ett fall ansågs åsidosättande av vissa ordningsföreskrifter sedan inflyttning skett i lägenheten inte vara tillräckliga för nekande. De förseelser som lagts förvärvaren till last var inte av sådan art och omfattning att de mot bakgrund av vad som förekom i andra bostadsområden borde föranleda att hon vägrades medlemskap (RBD 3:78). I ett annat fall påstods att förvärvarens tidigare sambo kunde befaras komma att ofreda och trakassera medlemmar i föreningen. Missförhållanden hade förekommit under flera år innan förvärvet skedde, men det var osäkert om förvärvaren kunde hållas ansvarig för sambons beteende vid ett visst tillfälle. Domstolen fann att föreningen inte hade anfört några omständigheter som utgjorde skäl att vägra medlemskap (RBD 2:93). I ett fall då vanvård ansågs utgöra skäl att vägra medlemskap hade sökanden efter förvärvet bott i lägenheten i nio månader och den var då så överbelamrad med skräp att det ansågs föreligga både en ökad brandrisk och en högst påtaglig risk för sanitär olägenhet (ÖH 11561-13). Förhållandena var sådana att de hade kunnat leda till förverkande.

5.2.5 Möjligheten att neka medlemskap på grund av sökandens brottslighet

Praxis beträffande möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott är inte helt entydig och möjligheterna framstår ibland som begränsade.

I ett fall vägrade föreningen medlemskap då förvärvaren hade dömts för misshandel fem gånger. Den senaste domen, som var från cirka fem år före förvärvet av bostadsrätten, avsåg grov misshandel och påföljden var fängelse i ett år och tre månader. Föreningen menade att sökanden kunde vara aggressiv och våldsbenägen. Förvärv-

aren invände att det sista brottet hade inträffat för mer än fem år sedan och att han nu var så gammal att han hade lämnat allt sådant bakom sig. Han anförde också att han tidigare hade varit med och startat en bostadsrättsförening och från boendesynpunkt hade ingen anmärkt på hans skötsamhet. Hyresnämndens avgörande, som fastställdes av hovrätten, innebar att medlemskap beviljades med hänsyn till vad förvärvaren anfört och till att möjligheten att vägra medlemskap på grund av bristande personliga kvalifikationer borde utnyttjas med stor varsamhet (ÖH 9029-09).

Utgången blev densamma i ett fall från 2019 där förvärvaren hade dömts för två fall av misshandel samt för ringa misshandel. Den senaste domen var från cirka fem år före hovrättens prövning. Han hade även dömts för grovt rattfylleri. Såvitt framkom var inget av brotten relaterat till hans boende. Enligt hovrätten var denna brottslighet inte i sig tillräckligt allvarlig för att under normala förhållanden vägra inträde i föreningen och medlemskap beviljades (ÖH 754-19).

I ett fall där medlemskap beviljades hade förvärvaren varit åtalad för mordbrand men frikänts eftersom han inte ansågs ha varit medveten om vad han gjorde. Händelsen inträffade något år före hovrättens prövning. Sökanden hade regelbunden läkarkontakt och medicinerades för epilepsi. Hovrätten menade att händelsen var allvarlig men att det framstod som en engångsföreteelse som hade utlösts av sökandens sjukdom (ÖH 873-12).

I ett annat fall nekades en person som ärvt en bostadsrätt medlemskap mot bakgrund av att hon hade dömts till sju månaders fängelse för narkotikainnehav, bl.a. i överlåtelsesyfte. Narkotikan hade förvarats i lägenheten. Händelsen hade inträffat ett drygt år före hovrättens prövning och domen i brottmålet meddelades ett knappt år före prövningen. Grannarna hade också tidigare upplevt störningar i samband med hennes boende. Störningarna bestod i en omfattande trafik av besökare som enligt vittnesmål framstod som narkotikamissbrukare. Hovrätten fäste vikt vid att vid att det fanns risk för fortsatta störningar (ÖH 9067-05).

De senaste åren har medlemskap nekats av hyresnämnderna på grund av sökandens brottslighet i ett par fall. I båda fallen var sökanden dömd för narkotikabrott till fängelse respektive skyddstillsyn. Domarna hade meddelats cirka tre respektive fyra år före nämndens prövning. I båda fallen hade det även förekommit domar beträffande ringa narkotikabrott närmare i tiden. I båda fallen tycks också vikt

ha lagts vid att brottsligheten begåtts i anslutning till bostaden eller i ett bostadsområde (hyres- och arrendenämnden i Malmös avgörande den 22 december 2023 i ärende nr H 3243-23 och hyres- och arrendenämnden i Stockholms avgörande den 11 april 2024 i ärende nr H 2332-24).

Under de senaste åren har nämnderna i ett par fall bedömt att domar avseende ringa narkotikabrott inte utgjort tillräckliga skäl för att neka medlemskap (hyres- och arrendenämnden i Göteborgs avgörande den 7 juli 2022 i ärende nr H 2423-22 och hyres- och arrendenämnden i Malmös avgörande den 13 december 2022 i ärende nr H 3006-22).

Av avgörandena får anses framgå att brottslighetens allvar, det tidsmässiga förhållandet mellan brottsligheten och prövningen av medlemskapsfrågan, liksom sökandens agerande i tiden däremellan har betydelse för prövningen. Även brottslighetens koppling till bostaden tillmäts betydelse. Avgörandena tyder på att nekande av medlemskap kan komma i fråga vid brottslighet på fängelsenivå inom de närmsta åren före prövningen, i vart fall när brottsligheten fortgår i viss omfattning och det finns en koppling mellan brottsligheten och bostaden eller bostadsområdet. En annan faktor av stor betydelse är risken för framtida störningar.

5.3 Hur det fungerar i dag i praktiken

5.3.1 Det är relativt ovanligt att medlemskap nekas på grund av brott

Från 2022 till utgången av juli månad 2025 har knappt 70 ärenden om medlemskap i bostadsrättsförening avgjorts i sak av hyresnämnderna. Endast i en handfull av dessa fall har sökandens brottslighet, eller brottslighet som begåtts av någon som förväntas bo tillsammans med sökanden, prövats som grund för nekande av medlemskap. Endast i ett par fall har medlemskap nekats av nämnderna på grund av sökandens brottslighet (se om dessa fall i avsnitt 5.2.5). Under samma period har knappt tio ärenden om medlemskap i bostadsrättsförening avgjorts i sak av Svea hovrätt. Hovrätten har under denna tid inte prövat frågan om nekande av medlemskap på grund av brott i något fall.

Att frågan om nekande av medlemskap på grund av brottslighet bara har prövats ett fåtal gånger i nämnderna de senaste åren, och att antalet ärenden där brott anförs som grund för nekande endast utgör en liten del av det totala antalet ärenden, talar för att det är ovanligt att medlemskap nekas på denna grund.

Att det är ovanligt att medlemskap nekas på grund av brott är en bild som bekräftats i de kontakter vi haft med företrädare för branschen. Företrädare för bostadsrättsföreningarna framhåller att föreningarna är försiktiga med att neka medlemskap på grund av brott. En anledning till det är att lagstiftningen uppfattas som restriktiv. De organisationer vi har haft kontakt med har också uppgett att de är försiktiga med att rekommendera att medlemskap nekas på denna grund.

5.3.2 Överlåtelseavtalet och följderna för köpare och säljare av att medlemskap nekas

Som ovan framhållits är alla förvärv av bostadsrätter villkorade av att medlemskap i föreningen beviljas, eftersom förvärvet blir ogiltigt om medlemskap inte beviljas (6 kap. 5 § bostadsrättslagen).

Enligt de kontakter vi haft under utredningen regleras dock frågan om medlemskap normalt också i överlåtelseavtalen. Det förekommer två olika standardskrivningar. Den vanligaste skrivningen innebär egentligen inget avsteg från lagens bestämmelser. Vid nekande av medlemskap kan köparen få frågan prövad av hyresnämnden och parterna är bundna av avtalet under den tid som frågan prövas. Den andra skrivningen, som enligt uppgift inte används lika ofta, innebär att köparen avsäger sig rätten att vända sig till hyresnämnden, eller åtar sig att inte göra det. Om medlemskap nekas av föreningen ska i stället överlåtelsen enligt avtalet omedelbart återgå.

Av de kontakter vi haft under utredningen framgår dock att det vanliga vid nekat medlemskap är att köpare och säljare kommer överens om att låta förvärvet återgå, oavsett vad som följer av avtalet. Att låta nämnden pröva frågan om medlemskap innebär nämligen ofta att tillträdesdagen missas, vilket medför särskilda problem för parterna.

För såväl köpare som säljare medför naturligtvis ett nekat medlemskap med ett ogiltigt avtal som följd negativa konsekvenser. Köparen kan i värsta fall stå utan boende om bostadsrätten inte kan

tillträdas. Det tidigare boendet kan vara sålt eller inte längre tillgängligt av andra skäl.

För säljaren kan ett nekat medlemskap medföra relativt långtgående konsekvenser, vilka beskrivits i de kontakter vi haft under utredningen. Säljaren har ofta förvärvat ett annat boende. Om försäljningsavtalet blir ogiltigt, och det inte går snabbt att ordna med en ny försäljning, kan det innebära att säljaren står med två bostäder. Det kan i sin tur medföra att säljaren måste ta dubbla lån. Om detta inte accepteras av banken, vilket torde vara ganska vanligt, kan säljaren känna sig tvungen att begå kontraktsbrott mot säljaren av den andra bostaden. Detta kan i sin tur medföra skadeståndsansvar.

5.3.3 Föreningarna vill kunna använda medlemskapsfrågan i arbetet mot otrygghet

Av kontakter vi har haft under utredningen framgår att det finns en önskan hos föreningarna att kunna neka medlemskap på grund av brott i fler fall.

Det förekommer att föreningar på egen hand, via internet eller genom kontakter i omgivningen, gör efterforskningar om en sökandes brottsliga agerande. Det förekommer också att belastningsregisterutdrag begärs in från sökanden. Det finns en frustration över att uppgifter som framkommit på detta sätt inte i större utsträckning anses kunna ligga till grund för att neka medlemskap. Ofta grundas föreningarnas vilja att neka medlemskap på en reell oro för följderna om medlemskap beviljas. Men det förekommer också att föreningar vill hitta skäl till att neka medlemskap när någon är oönskad av andra skäl.

I våra kontakter har det också framkommit att det finns en rädsla hos bostadsrättsföreningarna att agera mot den som uppfattas som kriminell. Ofta kan dock den rädslan vara mer framträdande när det är fråga om någon som redan är bostadsrättshavare, och det t.ex. är aktuellt med förverkande. Uppfattningen är att det bör vara lättare för föreningarna att agera innan personen är bostadsrättshavare, vid prövning av frågan om medlemskap.

Det finns hos föreningarna också en viss oro för att sökanden i efterhand ska kräva skadestånd av de styrelsemedlemmar som medverkat vid ett beslut om nekande av medlemskap. Det förekommer att föreningar drar sig för att neka medlemskap av detta skäl.

5.4 Möjligheten att neka medlemskap på grund av brott bör utökas och förtydligas

Bedömning

Möjligheten att neka medlemskap på grund av brott bör utökas och förtydligas

Skälen för bedömningen

Det finns goda skäl att utöka och förtydliga möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott

Det följer av vårt uppdrag att det finns behov av åtgärder för att öka tryggheten och minska brottsligheten i bostäder och bostadsområden. Att det finns ett sådant behov bekräftas av våra slutsatser i avsnitt 3. Brottsligheten har i dag stor påverkan på tryggheten för boende i flerfamiljshus. För bostadsrättsföreningarna är problemen med brottslighet och otrygghet utbredda. Brottsligheten går ut över de boende men också över de som företräder och arbetar för föreningarna. Det finns också vissa särskilda problem i bostadsrätter, kopplade till bostadsrättens ekonomiska värde och till att förvaltningen ofta sköts av lekmän (se vidare avsnitt 3.3).

I de kontakter vi har haft under utredningen har det framkommit att många bostadsrättsföreningar vill arbeta för att motverka otrygghet bland medlemmarna. Samtidigt upplever de ofta att det är en utmaning att hantera brottslighet bland de boende. Närheten till den som uppfattas som kriminell gör att föreningarna ibland drar sig för att agera genom att t.ex. inleda en förverkandeprocess. Det bör vara lättare för dem att agera redan vid prövning av frågan om medlemskap, eftersom det då inte handlar om att agera mot någon som bor i huset. Genom att neka medlemskap skulle föreningarna kunna förebygga sådant som försämrar medlemmarnas bostads- och närmiljö. Behovet av förverkandeprocesser skulle då kunna minska samtidigt som tryggheten skulle öka.

Det kan dock konstateras att praxis vad gäller möjligheterna att neka medlemskap med anledning av brott, inte är helt entydig och att möjligheterna ibland framstår som begränsade. Dessutom saknas det tydliga riktlinjer att förhålla sig till. Förarbetena ger inte några tydliga besked i fråga om hur en sökandes brottslighet bör värderas

vid bedömningen av medlemskap, utöver att möjligheten till nekande i sådana fall ska utnyttjas med stor varsamhet. Praxis på området ger inte heller den som praktiskt ska hantera frågan särskilt mycket att hålla sig i.

Det står därför klart att dagens regler inte är enkla att tillämpa för bostadsrättsföreningarna. För den förening som vill arbeta mot brottslighet och otrygghet genom att neka medlemskap när det finns risk för sådana följder om medlemskap beviljas, måste det framstå som mycket osäkert i vilken utsträckning det är möjligt. Ett beslut om nekande är därtill förenat med ekonomiska risker.

Det kan inte anses rimligt att bostadsrättsföreningarna eller de boende ska behöva acceptera bostadsrättshavare som begår brott och skapar otrygghet. Om det redan vid prövningen av frågan om medlemskap finns anledning att anta att sökanden, eller någon annan som ska använda bostaden, kommer att begå brott eller på andra sätt försämra medlemmarnas bostads- och närmiljö, bör föreningarna kunna neka medlemskap. Det är inte rimligt att föreningarna i en sådan situation ska behöva vänta med att agera till dess att det finns grund för förverkande.

En tydligare reglering av möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott skulle alltså ge föreningarna bättre verktyg att motverka brottslighet och otrygghet i och kring föreningens hus. Det skulle vidare på ett bredare plan bidra till att minska brottsligheten i området kring huset. Detta skulle vara mycket positivt för föreningens medlemmar, för andra boende i huset och området, liksom för föreningen, dess företrädare och andra som arbetar eller verkar i huset eller området. En tydligare reglering skulle också öka förutsebarheten för alla inblandade, inklusive för den som ansöker om medlemskap och för den som säljer sin bostadsrätt.

Det finns alltså goda skäl att förtydliga och i viss mån skärpa möjligheterna att neka medlemskap när det, mot bakgrund av tidigare brottsligt agerande, kan antas att ett beviljat medlemskap skulle skapa störningar eller otrygghet för medlemmarna.

De negativa följderna av ökade och förtydligade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott är begränsade

En risk med att utöka möjligheterna att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av brott kan vara att det blir svårare för den som har gjort sig skyldig till viss brottslighet att ordna boende.

Om bestämmelsen utformas så att den även omfattar brottslighet av andra personer som ska använda lägenheten utsträcks risken för denna konsekvens till en vidare krets av personer. Det kan t.ex. innebära att den som har ett barn som begått vissa brott kan få svårare att ordna visst boende.

Det är naturligtvis ett allmänt skyddsvärt intresse att var och en ska ha tillgång till en bostad. Detta intresse torde dock inte väga lika tungt vid prövning av en medlemskapsfråga, när sökanden ännu inte har rätt att nyttja bostaden, som när det handlar om att skilja någon från sitt boende. I de fall det finns en reell risk för att den som förvärvat en bostadsrätt kommer att skapa otrygghet i en fastighet eller utsätta övriga boende för störningar får intresset hos övriga boende av en trygg och lugn boendemiljö anses väga tyngre än sökandens intresse av att få tillgång till bostaden.

Det har i våra kontakter under utredningen framkommit att föreningar ibland vill neka medlemskap av skäl som inte kan accepteras, kanske för att sökanden på ett allmänt plan anses olämplig eller icke önskvärd. Ökade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott kan tänkas öka risken för att bostadsrättsföreningar nekar medlemskap på osäkra eller oseriösa grunder. Den risken bör dock inte överdrivas eftersom det är förenat med ekonomiska risker att neka medlemskap i osäkra situationer. För den förening som inte förhåller sig till lagens regler torde det också spela mindre roll hur regleringen ser ut. Som vi framhållit ovan är vidare den nuvarande regleringen förhållandevis otydlig och svårtillämpad. En mer tydlig reglering av betydelsen av brott för frågan om medlemskap bör öka förutsättningarna för att medlemskap nekas endast när det är berättigat.

Utökade möjligheter att neka medlemskap kan antas leda till att antalet nekande ansökningar ökar. Det skulle kunna medföra större olägenheter för säljare och en ökad osäkerhet på marknaden. Den som säljer en bostadsrätt skulle i större utsträckning behöva förhålla sig till risken för att försäljningen inte går igenom eftersom medlemskap nekas. Som framgår ovan kan konsekvenserna för en säljare vid ett ogiltigförklarat förvärv bli förhållandevis allvarliga (se avsnitt 5.3.2).

Inte heller denna risk ska dock överdrivas. Som framgår av avsnitt 5.3.1 finns det anledning att tro att antalet medlemskap som nekas på grund av sökandens brottslighet i dag inte är särskilt många. Även om antalet nekade medlemskap på denna grund alltså kan väntas öka

så ökar de från en låg nivå. Det ska också framhållas att det bör vara en mycket liten del av det totala antalet förvärvare av bostadsrätter som har begått sådana brott som bör krävas för att ett nekande ska bli aktuellt. I de fall där medlemskap kan nekas och förvärvet ogiltigförklaras får de svårigheter som följer anses acceptabla i förhållande till syftet, att öka tryggheten i och kring bostadsrätter. Ökad tydlighet i regleringen bör vidare öka förutsebarheten för såväl köpare som säljare. Detta kan i sin tur på sikt tänkas minska antalet nekade medlemskap, och därmed också osäkerheten på marknaden.

I de kontakter vi haft under utredningen har det framförts att ett sätt att minska risken för att köpare och säljare drabbas av allvarliga konsekvenser till följd av att medlemskap nekas, skulle kunna vara att införa krav på att bostadsrättsföreningen ska pröva frågan om medlemskap inom viss tid. På så sätt skulle det bli mer förutsägbart för köpare och säljare när frågan om medlemskap kommer vara hanterad, och därmed när risken för ogiltighet upphör.

En sådan reglering föranleder dock frågor som vilken tid som föreningen ska ha på sig, och vad som ska vara följden av att föreningen inte prövar frågan i tid. Om följden skulle vara att medlemskap ska anses nekat, finns en överhängande risk för att antalet ärenden i hyresnämnd ökar drastiskt. Om å andra sidan medlemskap ska anses beviljat om frågan inte prövas i tid, skulle risken vara att medlemskap automatiskt beviljas i fall då föreningarna vill, och har grund för, att neka. För att inte fördröja prövningen av frågan i onödan skulle tidsfristen behöva sättas relativt snävt, i linje med vad som normalt krävs för prövningen. I en del fall kan dock tidsåtgången antas vara betydligt längre, t.ex. för att mer grundlig efterforskning krävs. Föreningarna, som normalt företräds av lekmän, skulle i sådana fall kunna få svårt att i tid genomföra den prövning som faktiskt krävs, särskilt under sommarledighet m.m.

En reglering som tar hänsyn till dessa omständigheter skulle enligt vår bedömning bli invecklad och förlora många av sina fördelar. Vi föreslår därför inte någon sådan reglering.

Ökade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott kan vidare medföra att bostadsrättsföreningar mer regelmässigt inhämtar uppgifter om brott inför prövningen av medlemskapsfrågan, och till att bostadsrättsföreningar hanterar uppgifter om brott i större utsträckning än i dag. Detta skulle kunna leda till att tidsutdräkterna vid överlåtelser blir längre och till att uppgifter om brott sprids på

ett sätt som inte är önskvärt. Det kan i förlängningen även finnas risk för att säljare gör efterforskningar om brottslighet hos potentiella köpare, för att undvika risken för ogiltiga försäljningar.

Redan i dag finns dock möjligheter att neka medlemskap på grund av brott. En tydligare reglering bör skapa bättre förutsättningar för att uppgifter om brott bara inhämtas i fall då det är relevant. Som ovan anges kan det vidare antas att de fall då det kommer finnas grund för nekande på grund av brott även fortsatt kommer utgöra en mycket liten del av de totala antalet bostadsrättsförvärv. Det kan därför antas att det för det stora flertalet bostadsrättsföreningar inte kommer vara värt kostnaden eller besväret att regelmässigt genomföra mer grundliga efterforskningar i frågan. Detsamma bör, i än högre utsträckning, gälla för säljare.

Slutsatser

Syftet med vårt uppdrag är att öka tryggheten i och kring bostadsrätter. Genom att den som har begått brott kan nekas medlemskap i en bostadsrättsförening i fler fall, och genom att det blir tydligare när nekande kan ske, kan tryggheten för de boende öka. Detta är ett tungt vägande skäl för att möjligheterna att neka medlemskap i dessa fall bör förtydligas och utökas. Vidare är den ökade tydlighet som en sådan reglering kan medföra för bostadsrättsföreningar, köpare och säljare i sig ett starkt argument för den.

De nackdelar som vi har identifierat kan enligt vår mening inte anses väga så tungt att de överväger fördelarna. I viss utsträckning kan nackdelarna hanteras inom ramen för reglernas utformning, framför allt genom att det tillförsäkras att reglerna skapar ökad tydlighet. I den utsträckning nackdelarna inte kan omhändertas på detta sätt får de ändå anses stå i proportion till syftet med regleringen.

Sammantaget är därför bedömningen att möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott bör utökas och förtydligas.

5.5 Hur regleringen bör utformas

Förslag

En bostadsrättsförening ska alltid få neka medlemskap om sökanden eller någon annan som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

Skälen för förslaget

Det bör införas en särskild regel om möjligheten neka medlemskap på grund av brott

Vi ska föreslå hur möjligheten att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av brott bör utökas eller i vart fall förtydligas. Vi har i föregående avsnitt kommit fram till att möjligheten bör utökas och förtydligas.

Det finns en viss koppling mellan förverkandereglerna och möjligheterna att neka medlemskap. I praxis har anförts att en bostadsrättsförening inte bör tvingas att anta någon som bostadsrättshavare, om det står klart att denna kommer att göra sig skyldig till något som utgör grund för förverkande (RBD 23:92 och ÖH 11561-13). I avsnitt 4 föreslår vi att möjligheterna till förverkande av bostadsrätt ska skärpas på ett påtagligt sätt, framför allt i fall då bostadsrättshavaren begår brott. Detta bör innebära att även möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott ökar. Det kan antas att, om de utökade förverkandereglerna införs, den som gjort sig skyldig till brott som omfattas av de reglerna i fler fall också kommer kunna nekas medlemskap i en förening. Det skulle tala för att det är tillräckligt att utöka möjligheterna till förverkande, för att även åstadkomma utökade möjligheter att neka medlemskap.

Eftersom det inte finns någon mer utvecklad praxis på området får det dock anses oklart hur kopplingen mellan förverkandereglerna och möjligheterna att neka medlemskap närmare ser ut. Det går därför inte att med någon säkerhet uttala sig om vilket genomslag de utökade möjligheterna till förverkande skulle få för möjligheterna att neka medlemskap. Tydligheten i regleringen skulle inte heller öka. För att

åstadkomma en utökning och ett förtydligande av möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott är det därför enligt vår bedömning inte tillräckligt att utöka möjligheterna till förverkande.

I dag anges i bostadsrättslagen att medlemskap inte kan nekas om sökanden uppfyller de villkor som föreskrivs i föreningens stadgar och sökanden skäligen bör godtas som medlem (2 kap. 3 § bostadsrättslagen). Bedömningen ska bland annat göras utifrån sökandens personliga kvalifikationer. Vid bedömningen kan hänsyn även tas till sökandens brottslighet. Det bör även vara möjligt att i viss mån ta hänsyn till brottsligt agerande hos andra som ska bo eller vistas i lägenheten. Som vi konstaterat ovan framstår dock möjligheten att ta sådan hänsyn ibland som begränsad och regleringen är inte heller tillräckligt tydlig. Ett sätt att åstadkomma ökade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott, och en tydligare reglering, skulle därmed kunna vara att i lagstiftningen närmare ange hur brottslighet ska beaktas vid skälighetsbedömningen. Det skulle t.ex. kunna anges att om sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, har gjort sig skyldig till viss brottslighet så ska det tillmätas viss betydelse vid bedömningen av om sökanden skäligen bör godtas som medlem i föreningen.

En sådan reglering skulle dock i princip förutsätta att även övriga omständigheter av betydelse för den bedömningen, t.ex. att sökanden har ekonomiska förutsättningar att uppfylla förpliktelserna mot föreningen, anges i lagen. Vårt uppdrag tar sikte på de situationer då brottslighet läggs till grund för att neka medlemskap. Vi ska inte se över de andra grunderna för nekande av medlemskap, och det har inte heller framkommit att det finns något sådant behov.

Vi bedömer därför att det bör införas en särskild regel som tar sikte på de fall då det finns anledning att neka medlemskap på grund av brott. Regeln bör inte inskränka tillämpningsområdet för den befintliga regleringen i 2 kap. 3 § bostadsrättslagen.

Bedömningen bör vara framåtsyftande…

Det centrala vid utformningen av bestämmelsen bör vara dess syfte, dvs att motverka brottslighet och otrygghet i bostäder och bostadsområden. Regeln bör ge bostadsrättsföreningarna rätt verktyg att agera förebyggande mot sådan brottslighet och otrygghet. De ska kunna neka medlemskap när det behövs för att säkerställa en trygg

och lugn boendemiljö för medlemmarna. Den regel vi ska föreslå bör därför i grunden vara framåtsyftande. Fokus bör vara en bedömning av hur situationen i och kring föreningens hus skulle påverkas av att medlemskap beviljades. Medlemskap bör kunna nekas när det, på grund av brott, finns befogad anledning att anta att ett beviljat medlemskap skulle få följder som inte bör accepteras.

…med utgångspunkt i brott som begåtts av sökanden och andra som ska använda lägenheten

En central fråga vid utformningen av bestämmelsen är vilka brott som ska få betydelse vid bedömningen.

Enligt ordalydelsen i vårt uppdrag är det sökandens brottslighet som ska beaktas, dvs den som bostadsrätten har övergått till och som ansöker om medlemskap. I enlighet med vår bedömning ovan bör dock fokus för bestämmelsen vara följden av att medlemskap beviljas. Om någon annan som ska använda lägenheten har begått brott kan det, på samma sätt som vid sökandens brottslighet, finnas risk för störningar eller otrygghet, om medlemskap beviljas. Så kan vara fallet om t.ex. sökandens make eller barn har begått brott. Det kan också vara så att det framgår att lägenheten egentligen ska användas av någon annan än sökanden och att den personen har begått brott som gör att det finns anledning att anta att hon eller han har för avsikt att använda lägenheten för brottsliga ändamål. Även brottslighet som har begåtts av andra som ska använda lägenheten bör därför omfattas av regeln. Vi bedömer att en sådan regel ligger i linje med uppdraget.

I vårt uppdrag anges att brottsligheten bör vara av visst allvar eller omfattning för att kunna leda till nekande, samt att brottslighetens koppling till sökandens boende bör ha betydelse. Vidare ska en riktlinje vara att sådan brottslighet som kan ligga till grund för förverkande också bör kunna leda till att medlemskap nekas. Det är mot den bakgrunden tänkbart att i lagtexten peka ut vilken brottslighet som ska beaktas. Regeln skulle t.ex. kunna ta sikte på allvarlig eller omfattande brottslighet och brottslighet med koppling till sökandens boende, eller på sådan brottslighet som kan ligga till grund för förverkande.

En regel som uttryckligen tar sikte på viss brottslighet skulle dock innebära en begränsning av vilken brottslighet som kan beaktas. Eftersom det relevanta bör vara de väntade följderna av att med-

lemskap beviljas bör det finnas en frihet att beakta all brottslighet som har betydelse för den frågan. Det bör därför inte anges i lagen vilken brottslighet som får beaktas. I stället bör tillämpningsområdet ringas in genom att det ska finnas ett orsakssamband mellan brottsligheten och den för prövningen relevanta följden. Det ska på grund av brottsligheten finnas befogad anledning att anta att ett beviljat medlemskap kommer medföra följder som inte bör accepteras. Bestämmelsens skyddsintresse avgör på så sätt tillämpningsområdet.

Vi bedömer nedan att skyddsintresset bör vara medlemmarnas bostads- och närmiljö. Det bör innebära att allvarligare och mer omfattande brottslighet, liksom brottslighet som kan kopplas till sökandens bostad, får större betydelse vid prövningen av medlemskapsfrågan, än annan brottslighet. Om det är fråga om brott som kunnat leda till förverkande av bostadsrätt, bör en regel som utformas på detta sätt normalt medföra att det finns grund för att neka medlemskap.

Det kan hävdas att en reglering där det i lagen anges vilken brottslighet som ska beaktas är tydligare och lättare att tillämpa. Oavsett om det skulle anges vissa bedömningskriterier för brottsligheten i lag skulle det dock, särskilt innan det hunnit etableras någon praxis, uppstå gränsfall som skulle behöva hanteras av föreningarna och hyresnämnderna. Vi bedömer också att en reglering i enlighet med ovan blir mer träffsäker eftersom den säkerställer att all brottslighet av betydelse kan beaktas. Vi bedömer också att en sådan reglering kan göras tillräckligt tydlig genom att det i författningskommentaren ges ledning för vilken brottslighet som främst är av relevans för prövningen (se vidare författningskommentaren till 2 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Regeln bör ha bostads- och närmiljön för föreningens medlemmar som skyddsintresse

Syftet med vårt uppdrag är att skapa tryggare boenden och bostadsområden. Uppdraget tar alltså sikte på bostads- och närmiljön i och kring fastigheter med bostadsrätter. En bostadsrättsförening består av medlemmarna, som i de flesta fall också är de som bor i föreningens hus. Vårt uppdrag är alltså i första hand att skapa bättre förutsättningar för en trygg bostads- och närmiljö för bostadsrättsföreningarnas medlemmar. Regeln bör därför skydda medlemmar-

nas intresse av en god bostads- och närmiljö. Medlemskap bör kunna nekas om det, på grund av brott, finns befogad anledning att anta att medlemmarnas bostads- eller närmiljö kommer försämras om medlemskap beviljas.

Med att bostads- eller närmiljön försämras bör avses varje negativ påverkan på hur de boende upplever miljön i boendet och i närmiljön kring bostaden. Det bör ofta vara svårt att vid den framåtsyftande bedömningen göra några mer exakta uttalanden om vad som kan väntas om sökanden blir medlem i föreningen. Det bör dock inte vara nödvändigt att det på ett mer konkret sätt kan sägas hur bostads- eller närmiljön kommer att påverkas, utan det bör vara tillräckligt att någon form av negativ påverkan på bostads- eller närmiljön kan antas bli följden av att medlemskap beviljas. Vad som framför allt bör vara relevant är att medlemmarna riskerar att utsättas för störningar i bostadsmiljön eller att det finns risk för otrygghet i fastigheten eller i närområdet. Det bör inte vara nödvändigt att det kan antas att sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, kommer göra sig skyldig till brott.

Det bör, för att bestämmelsen ska vara tillämplig, krävas att den antagna försämringen av bostads- eller närmiljön är av viss allvarlighetsgrad. Detta bör uttryckas så att försämringen ska vara sådan att den inte skäligen ska behöva tålas av föreningens medlemmar.

En följd av att regeln på detta sätt tar sikte på intresset hos föreningens medlemmar av en god bostads- och närmiljö, är att andra intressen inte kan beaktas när regeln tillämpas. Föreningens intressen, t.ex. av att medlemmarna är skötsamma, kan inte beaktas. Detsamma gäller intresset av en trygg och lugn miljö för de som arbetar i föreningens hus, eller för boende som t.ex. är hyresgäster. I de allra flesta fall bör dock dessa intressen sammanfalla, på så sätt att när det finns risk för en försämrad bostads- eller arbetsmiljö för hyresgäster och företagare eller för föreningens representanter, bör det också finnas risk för negativ påverkan på medlemmarnas bostads- eller närmiljö. Regeln bör alltså ge ett gott skydd för alla som har intresse av ordning och trygghet inom fastigheten och dess närområde.

Intressen som inte kan kopplas till miljön i fastigheten eller området, t.ex. föreningens och medlemmarnas ekonomiska intressen, faller dock utanför bestämmelsen. Eftersom vårt uppdrag tar sikte på trygghet och ordning i boenden och bostadsområden bör det vara fokus för den regel vi föreslår. Andra förväntade försämringar för

föreningen och dess medlemmar kan dock många gånger beaktas inom ramen för den skälighetsbedömning som ska göras enligt befintliga regler. Att regleringen inte tar sikte på ekonomiska intressen bör inte hindra att ekonomisk brottslighet ibland kan föranleda en tillämpning av bestämmelsen, förutsatt att brottsligheten ger anledning att anta att ett beviljat medlemskap skulle leda till försämring av boendemiljön (se vidare författningskommentaren till 2 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Regeln bör tillämpas i samma situationer som den befintliga skälighetsbestämmelsen

Vid upplåtelse av bostadsrätt har föreningen stor frihet att välja vem bostadsrätten ska upplåtas till. Det saknas därför anledning att låta regeln om nekande av medlemskap på grund av brott vara tillämplig vid upplåtelse av bostadsrätt.

Skälighetsbestämmelsen i 2 kap. 3 § bostadsrättslagen gäller vid de flesta fall av överlåtelse. Det finns dock särskilda regler om medlemskap i vissa fall (2 kap. 4–7 §§ bostadsrättslagen, se avsnitt 5.2.2). Det finns överlag inte anledning att låta den regel vi föreslår tillämpas på något annat sätt en den befintliga skälighetsbestämmelsen i dessa fall.

Det finns dock anledning att särskilt nämna något om möjligheterna att neka medlemskap i de fall då en bostadsrätt förvärvas från make eller från någon annan närstående som är varaktigt sammanboende med bostadsättshavaren. I sådana fall är möjligheterna för föreningen att neka medlemskap mycket begränsade (2 kap. 5 § bostadsrättslagen). Detsamma gäller när en andel i bostadsrätt förvärvas från en make eller, om det är fråga om en bostadslägenhet, från sambo (2 kap. 6 § bostadsrättslagen).

Den som vill förvärva en bostadsrätt och vet med sig att det finns risk för att medlemskap kommer nekas, kan tänkas söka kringgå reglerna genom att först låta en make eller annan närstående förvärva bostadsrätten, för att sedan överta den från den närstående. Om det redan vid det första förvärvet framgår att syftet är att bostadsrätten ska överlåtas igen, till någon som inte skulle godkännas som medlem, bör det redan enligt nu gällande regler finnas vissa möjligheter att neka medlemskap vid det första förvärvet. Om den person som inte skulle godtas som medlem ska bo i lägenheten bör det också

enligt nu gällande regler, och enligt den regel vi föreslår, ofta finnas möjlighet att neka medlemskap vid det första förvärvet.

Det finns dock en viss, begränsad, risk för att reglerna om medlemskap kringgås på detta sätt. Den risken finns redan i dag och kvarstår med vårt förslag. Det torde dock finnas goda skäl att låta möjligheterna att neka medlemskap vid förvärv från make och andra närstående vara begränsade, och det finns inte tillräckliga skäl att nu överväga en skärpning av dem (jfr prop. 1971:12 s. 111).

Den nu föreslagna regeln bör också, på samma sätt som den befintliga bestämmelsen, tillämpas beträffande hyresgäster som vill inträda i en bostadsrättsförening när föreningen har förvärvat eller avser att förvärva ett hus för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt (2 kap. 8 § bostadsrättslagen).

Den regel vi föreslår bör alltså tillämpas i samma situationer som skälighetsbestämmelsen i 2 kap. 3 § bostadsrättslagen.

Slutsatser om regelns utformning

Vi bedömer alltså sammanfattningsvis att det i bostadsrättslagen bör införas en särskild regel som anger att föreningen alltid får neka medlemskap om den som bostadsrätten har övergått till, eller någon annan som ska använda lägenheten, har gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

En regel som utformas på detta sätt innebär att det blir tydligare hur brottslighet kan hanteras vid bedömningen av om någon ska antas som medlem i föreningen. Den bör också medföra att det vid en sådan bedömning finns möjlighet att se något mer allvarligt på sådan brottslighet som gör att det finns risk för störningar eller otrygghet. Den bör medföra att bostadsrättsföreningar kan neka medlemskap i situationer då det är motiverat för att säkerställa en lugn och trygg boendemiljö för medlemmarna. Den bör också innebära en mer förutsebar tillämpning och att risken minskar för att medlemskap nekas när det inte finns skäl för det, eller för att föreningarna i stället drar sig för att neka medlemskap när det finns skäl för det.

Bevisfrågor

Utgångspunkten bör vara att föreningen ska styrka de omständigheter som läggs till grund för nekande av medlemskap. Så är fallet i dag vid prövning av frågan om medlemskap och det ligger i linje med vad som generellt gäller i tvistemål. Det finns inte anledning att särskilt reglera bevisbördan eller beviskravet i lag. Det bör därmed inte heller finnas något hinder mot att domstolar och hyresnämnder i vissa situationer anpassar beviskravet, om det bedöms som motiverat utifrån de principer som gäller i fråga om beviskrav i tvistemål.

När det är fråga om att lägga tidigare brottslighet till grund för nekande av medlemskap kommer det i de flesta fall krävas en fällande brottmålsdom. Det finns dock inget som hindrar att föreningen skaffar fram bevisning om den påstådda brottsligheten, utan att en straffrättslig prövning har skett. Det som i ett sådant fall blir relevant för bedömningen av frågan om medlemskap, och som alltså ska prövas, är vad som är bevisat i fråga om det agerande som sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, påstås ha gjort sig skyldig till. För att den nu aktuella bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs också att agerandet är brottsligt. Det är dock inte fråga om att pröva om sökanden kan hållas straffrättsligt ansvarig för brottet (se vidare i avsnitt 6.1 om förhållandet till den straffrättsliga prövningen).

I de flesta fall bör det som bostadsrättsföreningen har att visa vara just den aktuella brottsligheten. Det kan dock tänkas att föreningen också behöver bevisa andra omständigheter, som t.ex. att den som har begått brottsligheten kommer att använda lägenheten i relevant utsträckning. Beträffande andra omständigheter kan det tänkas att bevisbördan går över på sökanden. Så kan t.ex. vara fallet om sökanden påstår att en påtaglig personlig förbättring bör innebära att medlemskap ska beviljas, trots att det föreligger brottslighet som i och för sig kan föranleda nekande. I sådana fall torde föreningens möjligheter att föra bevisning vara begränsade. Hur bevisbördan närmare ska placeras och vilket beviskrav som ska tillämpas bör avgöras i rättstillämpningen.

Det finns i sammanhanget anledning att påpeka att den typ av bedömningar som föreningarna ska göra enligt den regel vi föreslår, aldrig är helt exakta och ofta är beroende av många omständigheter i det enskilda fallet. Om en styrelse beslutar att neka medlemskap med hänvisning till den föreslagna bestämmelsen och det senare

konstateras att beslutet var felaktigt, kan det inte ensamt tas till intäkt för att styrelsemedlemmarna har agerat oaktsamt. Det måste alltså finnas ett visst utrymme för en styrelse i en bostadsrättsförening att fatta beslut som senare visar sig vara felaktiga, utan att det för den sakens skull uppstår en skadeståndsskyldighet. Om en förening t.ex. har nekat medlemskap på grund av sådan brottslighet som ofta bör vara tillräcklig för nekande, men det visar sig att de personliga förhållandena har förbättrats på ett sådant sätt att medlemskap ändå bör beviljas, bör styrelsen normalt inte kunna anses ha agerat oaktsamt. Detsamma bör vara fallet om föreningen har underlag för att för att viss brottslighet har begåtts men felbedömt brottslighetens betydelse för frågan om medlemskap på ett sätt som inte framstår som orimligt.

Tillgången till uppgifter om brott

En fråga av betydelse i sammanhanget är hur bostadsrättsföreningar kan få kännedom om att den som ansöker om medlemskap har gjort sig skyldig till brott. Det ingår inte i vårt uppdrag att utreda eller lämna förslag i denna fråga. Frågan har dock betydelse för hur den regel vi föreslår kan fungera i praktiken, och det finns därför anledning att belysa den.

Det kan naturligtvis tänkas att det i en del fall är väl känt på orten att någon har ett kriminellt förflutet, eller att det finns en uppfattning om att någon är kriminell. Det kan också vara så att föreningens styrelsemedlemmar genom kontakter med andra föreningar eller likande har en bild av att sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten har begått brott. I sådana fall kan en förening tänkas ha anledning att efterforska saken närmare. I de kontakter vi har haft under utredningen har det framkommit att föreningar ibland undersöker förekomsten av kriminalitet hos en sökande på olika sätt, t.ex. genom sökningar på internet, genom efterforskningar på orten eller genom kontakter med närliggande domstolar. Det är också tänkbart att föreningen får information om sökanden, eller någon annan som ska använda bostaden, från polisen eller andra myndigheter.

Det förekommer också att bostadsrättsföreningar begär in belastningsregisterutdrag från sökanden. Den enskilda har rätt att på begäran skriftligen ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv (9 § lagen [1998:620] om belastningsregister). Föreningarna

har inte någon lagstadgad rätt att göra sådana informella registerkontroller, dvs att be sökanden inhämta uppgifter om sig själv. Detta har dock inte ansetts medföra att det är förbjudet att utföra sådana kontroller (se SOU 2019:19 s. 113 och 114).

Det finns vidare en önskan från en del föreningar att kunna inhämta belastningsregisterutdrag från Polismyndigheten. Föreningarna har i dag inte någon sådan rätt. Det ingår som ovan nämnts inte i vårt uppdrag att lämna förslag på åtgärder i fråga om hur föreningarna ska få tillgång till uppgifter om sökandes brott. Det finns därför inte anledning för oss att närmare utreda frågan om föreningar bör få författningsreglerad rätt till tillgång till uppgifter ur belastningsregistret. Det kan dock konstateras att det, med hänsyn till uppgifternas känsliga karaktär, bör krävas tämligen starka skäl för att enskilda aktörer ska få sådan tillgång.

Föreningarna är alltså hänvisade till att göra de efterforskningar som kan göras på andra sätt. Rimligen bör sådana efterforskningar göras när det finns någon särskild anledning till det. Det framstår inte som önskvärt att föreningarna mer regelmässigt efterforskar förekomsten av brott när medlemskapsfrågan ska prövas. En sådan utveckling riskerar att leda till förlängda processer och till osäkerhet på marknaden.

Föreningarna är, som ovan nämnts, inte heller förbjudna att begära att sökanden själv inhämtar belastningsregisterutdrag och uppvisar det för föreningen. Om sökanden i en sådan situation vägrar att visa upp ett utdrag kan det dock inte ensamt tas som intäkt för att sökanden har gjort sig skyldig till brott. Det kan alltså inte komma på fråga att neka medlemskap endast på den grunden att sökanden vägrar uppvisa ett belastningsregisterutdrag.

Det kan i sammanhanget nämnas att regeringen nyligen tillsatte en utredning om ett ändamålsenligt regelverk för bakgrundskontroller. Utredningen ska bland annat analysera och redovisa behovet av och förutsättningarna för offentliga och privata verksamheter att göra bakgrundskontroller, t.ex. vid ingående av avtal. Utredningen har dock inte i uppdrag att särskilt titta på bostadsrättsföreningars möjligheter att göra bakgrundskontroller vid prövning av frågan om medlemskap. Uppdraget ska redovisas i mars 2027 (Dir. 2025:83 Ett ändamålsenligt regelverk för bakgrundskontroller).

Föreningsfriheten

Vi ska enligt vårt uppdrag inte lämna förslag som inskränker föreningsfriheten. Rätten att fritt sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften, dvs föreningsfriheten, är grundlagsskyddad (2 kap. 1 § 5 regeringsformen). Föreningsfriheten omfattar även bostadsrättsföreningar. Föreningsfriheten innefattar en frihet att fritt bilda sammanslutningar och att verka gemensamt inom ramen för en sammanslutning. Statens möjligheter att begränsa medborgarnas rättigheter i detta avseende är mycket begränsade. Föreningsfriheten gäller gentemot det allmänna och alltså inte i förhållandet mellan enskilda.

Den reglering vi föreslår gäller förhållandet mellan bostadsrättsföreningar och den som önskar bli medlem i en sådan förening. Den gäller med andra ord förhållandet mellan enskilda. Vi bedömer därmed att vårt förslag inte inskränker föreningsfriheten.

6 Den straffrättsliga prövningen och behandling av personuppgifter

6.1 Förhållandet till den straffrättsliga prövningen

Bedömning

Varken en talan om förverkande eller en talan om nekat medlemskap kan anses innefatta en anklagelse om brott. Domstol eller hyresnämnd bör därmed kunna pröva frågor om förverkande och medlemskap enligt de föreslagna reglerna utan att det kommer i strid med artikel 6.2 i Europakonventionen. Beslut om förverkande eller nekande av medlemskap kan inte heller anses stå i strid med förbudet mot dubbelbestraffning.

Skäl för bedömningen

Den rättsliga regleringen

I artikel 6.2 i Europakonventionen anges att den som blivit anklagad för brott ska betraktas som oskyldig till dess hans eller hennes skuld lagligen fastställts. Bestämmelsen är i första hand tillämplig i förfaranden där en anklagelse för brott riktas mot någon. Europadomstolens bedömning av om det finns en anklagelse för brott utgår från tre kriterier, nämligen hur förfarandet kvalificeras enligt nationell rätt, förfarandets grundläggande karaktär och den möjliga sanktionens art och stränghet.

När det gäller civilrättsliga förfaranden har Europadomstolen i flera avgöranden kommit fram till att artikel 6.2 i Europakonventionen inte är tillämplig eftersom den talan som förts inte innefattat en anklagelse för brott (se t.ex. Ringvold mot Norge, no. 34964/97,

11 februari 2003). T.ex. kan skadeståndsskyldighet fastslås på grund av samma omständigheter som varit föremål för prövning i ett straffrättsligt förfarande som resulterat i en frikännande dom, med tillämpning av ett lägre beviskrav. Domstolen får dock inte i det civilrättsliga förfarandet göra uttalanden som kan uppfattas som ett ifrågasättande av en frikännande dom eller i övrigt ta ställning till det straffrättsliga ansvaret.

Enligt artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat.

De aktuella förslagens förhållande till Europakonventionens regler

Vid genomförandet av den hyresrättsliga regleringen bedömdes att en talan om förverkande inte innefattar en anklagelse för brott i den mening som avses i artikel 6.2 i Europakonventionen. Ett beslut om förverkande bedömdes inte heller strida mot förbudet mot dubbelbestraffning (jfr prop. 2023/24:112 s. 47–49).

Frågorna om förverkande och om medlemskap i bostadsrättsförening är civilrättsliga. Någon straffrättslig sanktion kan inte aktualiseras och ett beslut om förverkande, eller nekande av medlemskap, på grund av brott, har inte någon rättskraft i en eventuell efterföljande brottmålsrättegång. En fällande brottmålsdom har inte heller någon rättskraft i ett mål om förverkande eller medlemskap, utan endast bevisverkan. Frågorna kan inte heller prövas i samband med ett straffrättsligt förfarande.

Domstol eller hyresnämnd som prövar frågor om förverkande eller om nekande av medlemskap på grund av brott ska ta ställning till vilka faktiska omständigheter som är styrkta. Det förutsätts också att någon har gjort sig skyldig ett brottsligt agerande, på så sätt att omständigheterna kan hänföras till ett visst brott. Det innebär dock inte att domstolen eller hyresnämnden ska ta ställning till om någon kan dömas för brott. En avgörande skillnad är att beviskraven i mål om förverkande och medlemskap skiljer sig från det som gäller i ett brottmål. För bedömningen av om förverkande ska ske, eller medlemskap nekas, är vidare andra omständigheter än själva brottet av betydelse, och det är inte alltid nödvändigt att t.ex. ta ställning till hur ett brottsligt handlande ska rubriceras.

I svensk rätt finns det flera regler som kan medföra att en domstol behöver ta ställning till om ett brott har förekommit, trots att det inte finns någon brottmålsdom där det straffrättsliga ansvaret slås fast. Det kan exempelvis handla om en talan om skadestånd för ren förmögenhetsskada eller kränkning på grund av brott som förs utan att det har skett en straffrättslig prövning av brottet (2 kap. 2 och 3 §§ skadeståndslagen [1972:207]). Liknande situationer kan också uppstå redan i dag i bostadsrättsliga sammanhang. T.ex. när föreningen, utan en föregående brottmålsdom, för en talan om förverkande på grund av störningar i boendet, eller på grund av att lägenheten används för brottslig verksamhet. Det är också redan i dag möjligt att neka medlemskap på grund av brott.

Mot denna bakgrund kan en talan om förverkande, eller om att medlemskap ska nekas på grund av brott, inte anses innefatta en anklagelse för brott i den mening som avses i artikel 6.2 i Europakonventionen. Domstol eller hyresnämnd bör alltså kunna pröva frågor om förverkande och om medlemskap enligt de föreslagna reglerna utan att det kommer i strid med artikel 6.2 i Europakonventionen, även om prövningen sker innan det finns en fällande brottmålsdom.

Med hänsyn till att frågorna är civilrättsliga och inte kan utgöra grund för en straffrättslig sanktion kan ett beslut om förverkande eller nekat medlemskap inte heller anses strida mot förbudet mot dubbelbestraffning.

Om ett förfarande om förverkande pågår parallellt med ett straffrättsligt bör det dock, liksom i fråga om hyresrätter, i många fall vara lämpligt att invänta det straffrättsliga förfarandet. Om en person har frikänts för ett brott kan det vidare antas att det sällan blir aktuellt att föra en talan om förverkande (jfr prop. 2023/24:112 s. 47–49). Om personen har frikänts från ett brott kan det också antas att det sällan blir aktuellt att neka medlemskap på grund av den aktuella handlingen.

6.2 Behandling av personuppgifter om brott

Bedömning

Den personuppgiftsbehandling som förslagen förutsätter är förenlig med EU:s dataskyddsförordning och den rättsliga regleringen i övrigt. Det behövs inte några särskilda bestämmelser om personuppgiftsbehandlingen.

Skäl för bedömningen

Förslagen medför personuppgiftsbehandling

För att kunna säga upp en bostadsrättshavare på grund av att denne begått brott kan det bli aktuellt för bostadsrättsföreningar att behandla personuppgifter om brott. Det kan handla om att inför en uppsägning dokumentera uppgifter om ett brottsligt agerande eller att i en tvist åberopa en dom som bevisning. Sådan behandling av uppgifter om brott kan bli aktuell redan i dag, t.ex. vid brott som utgör störning i boendet. Förslagen kan dock innebära att det blir aktuellt i fler fall.

Även vid nekande av medlemskap på grund av brott blir det aktuellt att hantera uppgifter om brott. Det kan handla om att föreningen inför prövningen av en medlemskapsfråga samlar in och dokumenterar uppgifter om ett brottsligt agerande som sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, har gjort sig skyldig till. Det kan också bli aktuellt att vid en tvist t.ex. åberopa en brottmålsdom som bevisning. Även i dessa fall hanteras uppgifter om brott av föreningarna redan i dag, men det kan antas att vårt förslag leder till att så kommer ske i fler fall.

Den rättsliga regleringen

En behandling av personuppgifter på det sätt som förutsätts enligt förslagen kan falla in under Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd dataskyddsförordningen. Sådan behandling av personuppgifter som faller in under förordningen förutsätter att det finns en rättslig grund

för behandlingen. De rättsliga grunderna som får tillämpas räknas upp i artikel 6.1 i förordningen. Enligt artikel 6.1 f får behandling ske om den är nödvändig för ändamål som rör den personuppgiftsansvariges eller en tredje parts berättigade intressen, om inte den registrerades intressen eller grundläggande rättigheter och friheter väger tyngre och kräver skydd av personuppgifter.

I artikel 10 i dataskyddsförordningen finns vidare särskilda bestämmelser om behandling av personuppgifter som rör lagöverträdelser som innefattar brott. För att andra än myndigheter ska få behandla sådana uppgifter krävs att behandlingen är nödvändig för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras, eller för att en rättslig förpliktelse enligt lag eller förordning ska kunna fullgöras (se 5 § förordningen [2018:219] med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning).

Personuppgiftsbehandling enligt förslagen

Vid införande av den hyresrättsliga regleringen bedömdes att det fanns grund för personuppgiftsbehandlingen i artikel 6.1 f i dataskyddsförordningen och att det inte fanns skäl att införa några särskilda bestämmelser om behandlingen. Vidare uttalades att behandlingen av personuppgifter innebar ett ingrepp i den enskildes integritet. Med hänsyn bl.a. till att hyresvärden bara skulle få behandla uppgifterna i den utsträckning som det var nödvändigt och skulle hantera uppgifterna på ett sådant sätt att ingreppet för den enskilde inte blev större än nödvändigt, ansågs ingreppet i den enskildes integritet stå i rimlig proportion till syftet med behandlingen (jfr prop. 2023/24:112 s. 49 och 50).

Den behandling av personuppgifter som bostadsrättsföreningarna behöver göra vid tillämpning av de föreslagna bestämmelserna om förverkande av bostadsrätt och nekande av medlemskap på grund av brott bör normalt vara nödvändig för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras, på det sätt som förutsätts enligt dataskyddsförordningens artikel 10 med kompletterande bestämmelser.

Behandlingen bör vidare stödjas på den rättsliga grunden i artikel 6.1 f, dvs på en intresseavvägning mellan föreningens och bostadsrättshavarens, respektive sökandens intressen (jfr datainspektionens beslut 2005-06-08, dnr 81-2005). Syftet med förslagen är att öka tryggheten i och omkring bostadsrätter. För att det ska vara möjligt

för föreningarna att förverka en bostadsrätt på grund av brottsligt agerande, eller neka medlemskap på grund av brott är det nödvändigt att de behandlar uppgifter om brott. Intresset hos de boende av en trygg och ordnad bostads- och närmiljö väger i sammanhanget tungt och bör normalt utgöra ett sådant berättigat intresse som avses i artikel 6.1 f.

Behandlingen innebär ett ingrepp i den enskildes integritet. Föreningarna ska dock bara behandla uppgifter om brott i den utsträckning som det är nödvändigt för att säga upp en bostadsrättshavare, för att göra en bedömning av frågan om medlemskap eller för att tillvarata föreningens intresse i sådana frågor. Föreningarna ska alltså inte samla på sig eller bevara uppgifter om brott som saknar betydelse för en fråga om uppsägning eller en fråga om medlemskap. Föreningarna ska också hantera uppgifterna på ett sådant sätt att ingreppet för den enskilde inte blir större än nödvändigt. Det innebär bl.a. att bara de som behöver uppgifterna för att utföra sitt uppdrag bör få tillgång till dem. Föreningen bör också radera uppgifterna när de inte längre behövs för sitt ändamål.

Intresset av att behandla uppgifterna bör mot den bakgrunden normalt väga tyngre än sökandens intressen, om behandlingen sker på det sätt som de föreslagna bestämmelserna förutsätter. Enligt vår bedömning får också de ingrepp i den enskildes integritet som personuppgiftsbehandlingen innebär anses stå i rimlig proportion i förhållande till syftet med behandlingen.

Det behövs inte några särskilda bestämmelser om den personuppgiftsbehandling som behöver göras med anledning av förslagen.

7 Övriga förslag

7.1 Bättre möjligheter att kontrollera hur lägenheten används

Förslag

En bostadsrättsförening ska ha rätt att få tillträde till en lägenhet för att utöva nödvändig tillsyn över hur den används.

Om föreningen skickar en begäran om tillträde till lägenheten med rekommenderat brev under mottagarens vanliga adress, ska föreningen anses ha fullgjort vad som ankommer på den.

Bostadsrättshavarens vanliga adress ska anses vara den adress som hon eller han har lämnat meddelande om. Om bostadsrättshavaren inte har lämnat någon adressuppgift ska föreningen alltid kunna skicka meddelanden till adressen för den lägenhet som upplåts med bostadsrätt.

Skälen för förslagen

En bostadsrättsförening har begränsade möjligheter att få tillträde till en lägenhet som är upplåten med bostadsrätt. Bostadsrättshavaren ska inte behöva tåla att föreningen har tillträde till lägenheten utan godtagbara skäl. Föreningen har därför bara rätt till tillträde om det behövs på grund av vissa i lagen angivna omständigheter. Enligt nuvarande regler har föreningen framför allt rätt till tillträde för tillsyn och för att utföra arbete som föreningen ansvarar för. Det anges inte i lagtexten vad tillsynen kan avse (7 kap. 13 § bostadsrättslagen).

I den hyresrättsliga regleringen anges numera att en hyresvärd har rätt till tillträde för tillsyn av lägenheten eller hur den används. Bakgrunden till regleringen är att det framkommit att fastighetsägarna hade stora svårigheter att få tillträde till lägenheter för att ut-

öva tillsyn. Det uppfattades av många som att den dittills gällande bestämmelsen, som liknade den som alltjämt gäller för bostadsrätter, enbart tog sikte på lägenhetens skick. Eftersom det fanns ett behov av tillträde för tillsyn även av hur lägenheten användes ansåg regeringen att det borde framgå av lagtexten att tillträde för tillsyn var tillåtet även i det syftet (jfr prop. 2023/24:112 s. 73–75).

Motsvarande behov av tillsyn av hur lägenheten används finns även vad gäller bostadsrätter. Det kan t.ex. handla om kontroll av att reglerna om andrahandsupplåtelse följs. I de kontakter vi har haft under utredningen med företrädare för föreningarna har det också framkommit att möjligheterna till tillträde uppfattas som för restriktiva i förhållande till det ansvar som föreningarna har. Det finns därför anledning att även i bostadsrättslagen ange att föreningen har rätt till tillträde för tillsyn av lägenheten eller hur den används.

En skillnad mellan bostadsrätter och hyresrätter är att bostadsrättsföreningarna i högre utsträckning sköts av lekmän, som dessutom ofta är grannar med den som bor i lägenheten till vilken tillträde ska ske. Det kan tänkas att detta medför en ökad risk för att möjligheten till tillträde utnyttjas i onödan och av fel anledningar. Det har under utredningen framkommit att det har förekommit att föreningar berett sig tillträde till lägenheter utan att det funnits någon grund för det. Detta får naturligtvis inte förekomma. Att det finns föreningar som agerar på detta sätt gör dock inte att det finns anledning att begränsa de lagliga möjligheterna till tillträde, eftersom den som gör så inte torde låta sig begränsas av vilka lagliga möjligheter till tillträde som finns.

En reglering motsvarande den hyresrättsliga bör alltså införas i bostadsrättslagen. Med hänsyn till bostadsrättshavarens intressen bör det precis som nu krävas att det finns ett behov av tillsyn för att föreningen ska ha rätt till tillträde. I den nuvarande regeln anges att tillträde får ske om det *behövs*. I syfte att uppnå enhetlighet med den hyresrättsliga regleringen bör det i stället anges att tillträde får ske när det *är nödvändigt*. Ändringen medför ingen ändring i sak. Om åtgärden inte är nödvändig ska alltså bostadsrättshavaren ha rätt att neka föreningen tillträde. Föreningen ska också se till att bostadsrättshavaren inte drabbas av större olägenhet än nödvändigt.

Tillträde till lägenheten ska föregås av en begäran, vilket bör förtydligas i lagtexten. En bostadsrätt är förverkad om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten för nödvändig tillsyn och

han eller hon inte kan visa en giltig ursäkt för detta (7 kap. 18 § 6 bostadsrättslagen). För förverkande krävs att bostadsrättshavaren har fått del av begäran om tillträde. Det kan vara svårt för föreningen att bevisa att bostadsrättshavaren har fått del av en sådan begäran. För att motverka att tillträde försenas eller försvåras har det för hyresvärdar införts en möjlighet att skicka en begäran om tillträde med rekommenderat brev (jfr prop. 2023/24:112 s. 76). Motsvarande reglering skulle vara till nytta även för bostadsrättsföreningar, och det har inte framkommit några skäl mot en sådan reglering. Vi föreslår därför en reglering som innebär att föreningen ska anses ha fullgjort vad som ankommer på den när begäran om tillträde har skickats med rekommenderat brev till bostadsrättshavarens vanliga adress.

I hyreslagen finns en regel som bl.a innebär att när hyresgästen har lämnat uppgift om en adress dit meddelanden ska sändas, så ska den adressen anses vara hans eller hennes vanliga adress. Det finns också en bestämmelse om att när hyresgästen inte har lämnat någon sådan adressuppgift, får hyresvärden sända meddelanden till den uthyrda lägenhetens adress (63 § andra stycket hyreslagen). Motsvarande reglering saknas i bostadsrättslagen. Det har under utredningen framkommit att det ibland kan vara svårt för föreningen att veta vilken adress som meddelanden ska skickas till. Det finns alltså behov av en reglering som motsvarar den hyresrättsliga, och det har inte framkommit några skäl mot en sådan reglering. Vi föreslår därför att en reglering motsvarande den hyresrättsliga införs i bostadsrättslagen.

Enligt den hyresrättsliga regleringen ska även hyresvärdens adress som utgångspunkt anses vara den adress som hyresvärden har angett. Bostadsrättsföreningar har dock en registrerad adress och det har inte framkommit något skäl att utöver det reglera vad som ska anses vara föreningens vanliga adress.

7.2 Betalning av avgifter

Förslag

Bestämmelserna om betalning av avgifter ska moderniseras och betalning av en avgift ska alltid kunna ske genom bank eller annan betalningsförmedlare.

Skälen för förslagen

I bostadsrättslagen anges att avgifter ska betalas under föreningens adress eller annan adress som föreningen uppger. Vidare anges att betalning alltid får ske genom postanvisning, postgiro eller bankgiro (7 kap. 15 § första stycket bostadsrättslagen). De anvisade betalningssätten är till viss del inte längre tillgängliga på marknaden. Bestämmelsen är alltså föråldrad och behöver anpassas till den utveckling som skett av betalningsmetoder.

I hyreslagen har det införts en ny, teknikneutral, reglering. En sådan reglering har fördelen att den inte riskerar att bli inaktuell inom några år. Enligt den hyresrättsliga regleringen kan betalning ske genom bank eller annan liknande betalningsförmedlare (jfr prop. 2023/24:112 s. 90). Den bostadsrättsliga regleringen bör utformas på motsvarande sätt.

Även bestämmelsen om när avgiften ska anses betald bör moderniseras (7 kap. 15 § andra stycket bostadsrättslagen). Skrivningarna om betalning på postkontor bör strykas, då det inte längre är möjligt att betala på postkontor. Det bör i stället, på samma sätt som i hyreslagen, anges att om bostadsrättshavaren lämnar ett betalningsuppdrag till bank eller någon annan liknande betalningsförmedlare, ska avgiften anses ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot.

7.3 Ombuds ansvar för kostnader vid vårdslös eller försumlig processföring i hovrätten

Förslag

Vid vårdslös eller försumlig processföring i mål om fastställande av hyresvillkor som överklagats från hyres- och arrendenämnd till Svea hovrätt ska ett kostnadsansvar kunna åläggas även partens ombud.

Skälen för förslaget

Vid hyresnämndens prövning står vardera parten sin kostnad. Om en part har handlat på ett sådant sätt som anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken, får dock nämnden bestämma att den parten ska ersätta de kostnader som denne har orsakat motparten. Dessutom kan numera parts ställföreträdare, ombud eller biträde, solidariskt med parten, förpliktas att ersätta motpartens kostnad, vid bl.a. vårdslös eller försumlig processföring (19 c § lagen [1973:188] om arrendenämnder och hyresnämnder). I hyrestvister enligt hyreslagen gäller detta även i hovrätten (73 § hyreslagen, jfr prop. 2023/24:112 s. 91).

I tvister om fastställande av hyresvillkor enligt bostadsrättslagen ska vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten, om inte något annat anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken (11 kap. 4 § bostadsrättslagen). Det finns dock ingen bestämmelse om ställföreträdares och ombuds ansvar för kostnader i dessa fall. För att uppnå enhetlighet med den hyresrättsliga regleringen bör en sådan bestämmelse införas.

8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslag

Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2027.

Om bostadsrätten har övergått före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas vid prövning av frågan om medlemskap.

Äldre bestämmelser ska också tillämpas vid uppsägning av bostadsrättshavare, om det åsidosättande som ligger till grund för förverkande av bostadsrätten har skett före ikraftträdandet. Vad gäller regeln om att större vikt ska tillmätas att någon har utsatts för brott av en närstående vid prövning av en uppsägning, bör dock de äldre reglerna tillämpas bara om föreningen före ikraftträdandet har inlett en process mot bostadsrättshavaren.

Skälen för förslagen

De nya bestämmelserna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 januari 2027.

Nya bestämmelser om bostadsrätter blir, även utan särskilda övergångsbestämmelser, tillämpliga även på bostadsrätter som har upplåtits före ikraftträdandet. De nya reglerna kommer alltså som utgångspunkt gälla för alla bostadsrätter när de träder i kraft. Reglerna kan tillämpas utan föregående stadgeändring.

Vad gäller den nya regeln om nekande av medlemskap på grund av brott är det viktigt att det går att förutse vilka förvärv som regeln blir tillämplig på. Det finns därför behov av en övergångsbestämmelse. Det är tänkbart att låta den nya regeln bli tillämplig om ansökan om medlemskap sker efter ikraftträdandet, oaktat när förvärvet har skett. En sådan regel skulle dock innebära att det i en del fall inte kommer vara helt klart vid förvärvet om den nya eller den gamla reg-

leringen kommer gälla vid prövning av medlemskapsfrågan. Eftersom medlemskapsfrågan typiskt sett är av stor betydelse för såväl köparen som säljaren bör de redan vid överlåtelsen veta vilka regler som kommer att bli tillämpliga. Den nya bestämmelsen bör därför tillämpas först om bostadsrätten har övergått efter ikraftträdandet. Om den övergång av bostadsrätten som föranleder prövningen av frågan om medlemskap har skett före ikraftträdandet bör alltså 2 kap. 3 § bostadsrättslagen i sin äldre lydelse tillämpas.

De bestämmelser som har betydelse för uppsägning av en bostadsrättshavare bör tillämpas i den äldre lydelsen om det åsidosättande som ligger till grund för bostadsrättens förverkande har ägt rum före ikraftträdandet. Det bör gälla 7 kap. 9–9 b, 18 och 20–22 §§ bostadsrättslagen. De nya reglerna i 7 kap. 19 § bostadsrättslagen om att större vikt ska tillmätas att någon har utsatts för brott av en närstående vid prövning av en uppsägning, bör dock tillämpas efter ikraftträdandet om inte föreningen före ikraftträdandet har inlett en process mot bostadsrättshavaren (jfr prop. 2023/24:112 s. 92–94).

I övrigt bedöms det inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser

9.1 Konsekvenser för bostadsrättshavare, andra boende, bostadsrättsföreningar och enskilda i övrigt

Bedömning

Förslagen bedöms bidra till minskad brottslighet och ökad trygghet i bostadsområden. Det är positivt för de allra flesta bostadsrättshavare och andra boende i ett område.

Bostadsrättsföreningarna får bättre verktyg att agera mot de som bidrar till otrygghet i föreningens hus eller i området, genom större möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott och ökade och förtydligade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott.

Bostadsrättshavare som genom att begå brott eller på annat sätt bidrar till otrygghet i ett område kommer i större utsträckning att kunna bli av med sin bostadsrätt. Även andra personer, däribland bostadsrättshavarens barn, kommer drabbas i begränsad utsträckning genom att de blir av med sin bostad.

Den som har begått brott kommer i något större utsträckning att kunna nekas medlemskap i en bostadsrättsförening. Det gäller även den som har för avsikt att låta någon annan som har begått brott använda lägenheten.

Den som säljer en bostadsrätt kommer i något fler fall drabbas av de negativa konsekvenser som följer av ett ogiltigt förvärv.

Den som utsatts för brott av en närstående eller tidigare närstående ges ett förstärkt skydd genom utökade möjligheter att behålla en bostad i en tvist om förverkande.

Skälen för bedömningen

Konsekvenser för bostadsrättshavare och andra boende

Som framgår i avsnitt 3 påverkas många boende i stor utsträckning av den brottslighet och otrygghet som förekommer i bostäder och bostadsområden. För de allra flesta bostadsrättshavare, liksom för andra boende i föreningens hus och i området, bedöms de samlade förslagen ha positiva konsekvenser genom att de kan bidra till att brottsligheten och otryggheten minskar. Många föreningar bedöms ha en vilja att tillämpa de nya reglerna och det finns därför goda förutsättningar för att förslagen ska få effekt.

Förslagen kan inte minst få betydelse i områden med socioekonomiska utmaningar, där en stor andel av de boende upplever otrygghet. I sådana områden är det vanligt med hyresrätter, men det förekommer ofta även bostadsrätter (se avsnitt 3.3). Tillsammans med de åtgärder som vidtagits beträffande hyresrätter skapar åtgärderna ökad trygghet för alla boende, oavsett boendeform. Det kan bland annat leda till att människor i ökad utsträckning vågar röra sig fritt i sitt bostadsområde, såväl under dagen som på kvällen. Ökad trygghet och färre brott bör också bidra till att bibehålla bostadsrätternas ekonomiska värde.

Förslaget om att den som utsatts för brott ska ha större möjligheter att behålla sin bostadsrätt i en tvist om förverkande kan innebära en viss risk för negativa effekter för andra boende i form av exempelvis fortsatta störningar. Med hänsyn till förslagens utformning och till att bestämmelserna kommer att bli tillämpliga i ett begränsat antal fall bör de dock inte medföra en ökning av sådana effekter annat än i undantagsfall.

Konsekvenser för bostadsrättsföreningar

Det har under utredningen framkommit att många bostadsrättsföreningar vill arbeta mer effektivt mot störningar, bristande skötsamhet och brottslighet i föreningens hus. Förslagen gör det lättare att säga upp bostadsrättshavare som har begått brott i en lägenhet, i huset eller i området runt omkring. Förslagen innebär också att möjligheten att neka medlemskap när sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, har begått brott förtydligas och utökas. Dessa förslag bör underlätta föreningarnas arbete mot brottslighet

och för ökad trygghet. Detta bör på sikt medföra tryggare bostäder och bostadsområden.

Förslagen om förverkande träffar bl.a. brottslighet som begås mot någon som företräder föreningen, vilket kan väntas leda till bättre förutsättningar för föreningens företrädare och en större benägenhet att delta i föreningsarbetet. Även de ökade möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott kan väntas få sådana följder eftersom regleringen skapar möjlighet att förebygga brott mot föreningens företrädare.

Att regleringen avseende nekande av medlemskap på grund av brott förtydligas är särskilt positivt då föreningarna ofta företräds av lekmän.

De förtydligade och utökade möjligheterna att neka medlemskap på grund av brott bör också innebära att föreningarna mer sällan har anledning att agera mot någon som bor i huset, t.ex. genom att säga upp en bostadsrätt p.g.a. att den är förverkad. Det har under utredningen framkommit att det är förenat med särskilda svårigheter för föreningarna att agera mot den som stör eller skapar otrygghet i huset, genom att t.ex. inleda en process om förverkande. Detta eftersom det handlar om att agera mot någon bor i samma hus som föreningens företrädare, och som kan uppfattas som farlig eller störande. Föreningarna kan dra sig för att agera mot sådana personer. Det kan också vara så att föreningen undviker förverkande för att det inte ska bli mer allmänt känt att det förekommer problem i föreningen. Om föreningen kan neka medlemskap i fler fall kan denna problematik i viss utsträckning undvikas.

Förslagen innebär att bostadsrättsföreningar i något större utsträckning kan behöva hantera känsliga personuppgifter om brott. Det blir dock endast aktuellt i fall där föreningen väljer att utnyttja de utökade möjligheterna till uppsägning på grund av brott eller nekande av medlemskap på grund av brott. Föreningarna behandlar redan i dag denna typ av personuppgifter och det tillkommer inte något nytt ändamål för behandling av dem.

Förslagen om ett stärkt skydd för brottsutsatta bostadsrättshavare kan innebära en viss ökad risk för fortsatta åsidosättanden och därmed en risk för att föreningen måste genomföra en uppsägningsprocess på nytt och drabbas av ytterligare kostnader. Den risken får dock bedömas som liten, eftersom risken för fortsatta

åsidosättanden ska beaktas vid prövningen av om förverkande ska ske.

Förslaget om att fler tvister ska handläggas särskilt skyndsamt är positivt för föreningarna, eftersom det kan väntas påskynda prövningen av uppsägningsärenden.

Förslaget om utökade möjligheter för hyresvärden att få tillträde till lägenheten för att utöva tillsyn över hur lägenheten används, kan väntas ge större möjligheter för föreningar att samla in bevisning och vidta åtgärder mot t.ex. missbruk av inneboendereglerna och otillåtna andrahandsupplåtelser.

Konsekvenser för den som får sin bostadsrätt förverkad

Förslagen som avser förverkande på grund av brott kan väntas leda till en viss ökning av antalet uppsägningar som medför att bostadsrättshavaren förlorar sin bostad. Det är dock mycket svårt att uppskatta omfattningen av ökningen. Antalet verkställda avhysningar från bostadsrätt på grund av de i sammanhanget relevanta grunderna utgör en liten andel av det totala antalet verkställda avhysningar.[2] Det talar för att antalet uppsägningar enligt någon av de regler som nu föreslås också kommer att utgöra en förhållandevis liten andel av det totala antalet uppsägningar (jfr SOU 2023:57 s. 219). I förlängningen skulle förslagen kunna få en preventiv effekt genom att bostadsrättshavare på grund av risken för att bli uppsagd avstår från vissa ageranden, vilket kan minska antalet uppsägningar på sikt.

Förslagen innebär att den enskilda bostadsrättshavarens rättigheter i vissa fall får stå tillbaka till förmån för övriga boendes intresse av en trygg bostads- och närmiljö. Det drabbar bostadsrättshavare som genom att begå brott eller på annat sätt bidrar till otrygghet för övriga boende, eller som brister i sitt ansvar att se till att andra personer som bor eller vistas i lägenheten inte agerar på ett sådant sätt. Med hänsyn till föreningens och övriga boendes intressen är det en acceptabel konsekvens. Det ska också framhållas att den bostadsrättshavare som blir av med sin bostadsrätt behåller bostadsrättens ekonomiska värde, och alltså inte försätts i en sämre sits rent ekonomiskt.

[2] Av statistik från Kronofogdemyndigheten för åren 2022 till 2024 framgår att av totalt 321 verkställda avhysningar grundades 242 på obetald avgift. Endast 33 av avhysningarna hade sin grund i störningar eller vanvård.

När en bostadsrätt förverkas innebär det i vissa fall att andra personer som tillhör hushållet drabbas genom att de förlorar sin bostad. En vräkning kan innebära en rad negativa konsekvenser, inte minst för barn. Det kan leda till att en familj hamnar i en otrygg bostadssituation, och det kan vara svårt att komma tillbaka till bostadsmarknaden igen. Att bostadsrättshavaren behåller bostadsrättens ekonomiska värde vid förverkandet torde dock underlätta anskaffandet av ett nytt boende. Bostadsrättshavarens och övriga medlemmar i hushållets intresse av att få behålla sin bostad måste också vägas mot föreningens och övriga boendes intressen. Föreningen måste ha möjlighet att säga upp en bostadsrätt i situationer där bostadsrättshavaren, eller någon som denne ansvarar för, genom att begå brott eller på annat sätt allvarligt bidrar till otrygghet i ett område. De konsekvenser som förslagen kan medföra för den som bor tillsammans med någon som begår brott eller skapar otrygghet är mot den bakgrunden acceptabla. Konsekvenserna för barn berörs närmare nedan.

Konsekvenser för den som nekas medlemskap

Förslagen om utökade och förtydligade möjligheter att neka medlemskap i en bostadsrättsförening när sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, har begått brott, kan väntas leda till att antalet nekade medlemskap i bostadsrättsföreningar ökar något. Det är mycket svårt att uppskatta omfattningen av ökningen. Genomgången av de senaste årens avgöranden i hyresnämnderna indikerar dock att det är ovanligt att medlemskap nekas på grund av sökandens brottslighet. Denna bild delas av de företrädare för branschen som vi haft kontakt med under utredningen. Annat kan inte antas än att nekande av medlemskap på grund av brott även i fortsättningen kommer att utgöra en förhållandevis liten andel av det totala antalet nekade medlemskap. Vidare innebär förslagen en tydligare reglering, vilket i förlängningen bör leda till att såväl köpare som säljare av bostadsrätter får en ökad medvetenhet om när medlemskap kan nekas. Detta skulle på sikt kunna innebära att antalet nekade medlemskap på denna grund minskar.

Förslagen innebär att intresset hos den som förvärvat en bostadsrätt att tillträda bostadsrätten i något fler fall får stå tillbaka till förmån för medlemmarnas intresse av en trygg bostads- och närmiljö. Det drabbar den som har begått sådan brottslighet att det

finns anledning att anta att bostads- eller närmiljön för medlemmarna kommer försämras om medlemskap beviljas. Det drabbar också den som har för avsikt att använda lägenheten tillsammans med en sådan person. Med hänsyn till föreningens och medlemmarnas intressen är detta en acceptabel konsekvens.

När någon nekas medlemskap i en bostadsrättsförening kan även andra personer som tillhör hushållet drabbas genom att de mister möjligheten till ett visst boende. Detta kan inte jämföras med situationen att en familj förlorar sitt boende. Det kan dock antas att vissa personer kan få det svårt att under en viss period få tillgång till en bostadsrätt. Så kan redan i dag vara fallet för personer som t.ex. gjort sig skyldig till allvarliga brott eller som har blivit vräkta från ett tidigare boende, och för anhöriga till sådana personer. Antalet personer som hamnar i en sådan situation kan dock väntas öka något om förslagen genomförs. Samtidigt måste framhållas att det handlar om en mycket begränsad krets personer. Förslagen innebär inte heller att möjligheterna till boende helt stängs för någon. Den som inte kan få tillgång till en bostadsrätt bör ofta ha möjligheter till annat boende. Medlemmarnas, och andra boendes, intresse av en trygg och lugn boendemiljö väger sammantaget klart tyngre än sökandens, eller dennes familjemedlemmars, intresse av att få tillgång till en viss bostad.

Konsekvenser för säljare och för marknaden

Eftersom förslagen om ökade möjligheter att neka medlemskap på grund av brott kan väntas leda till att antalet nekade medlemskap ökar något kan också antalet förvärv av bostadsrätt som blir ogiltiga öka något, i vart fall på kort sikt. Ogiltigheten kan medföra negativa konsekvenser för säljaren. Säljaren har ofta förvärvat ett annat boende och om det inte går snabbt att ordna med en ny försäljning kan säljaren stå med två bostäder. Det kan i sin tur medföra att säljaren måste ta dubbla lån, vilket ofta inte godtas av banken. Säljaren kan då känna sig tvungen att begå kontraktsbrott mot säljaren av den andra bostaden, eventuellt med skadestånd som följd. Det är också tänkbart att en ökning av antalet ogiltiga förvärv leder till en viss osäkerhet på marknaden, eftersom köpare och säljare i större utsträckning behöver förhålla sig till risken för ogiltighet.

Eftersom vi bedömer att nekande av medlemskap på grund av brott även i fortsättningen kommer utgöra en förhållandevis liten

andel av det totala antalet nekade medlemskap kan det dock inte förväntas att antalet ogiltiga förvärv ökar i någon större omfattning. På sikt kan antalet ogiltiga förvärv i stället minska genom att tydligheten i regleringen ökar. De negativa konsekvenserna för säljare och eventuell osäkerhet på marknaden skulle också kunna minska om säljare och köpare och marknaden i stort anpassar sig efter regleringen, t.ex. genom att tillämpa längre tillträdestider.

Konsekvenser för näringsidkare

Förslagen bedöms leda till positiva effekter för den som bedriver näringsverksamhet i lokal. I vissa områden påverkas sådana personer i hög utsträckning av brottslighet som t.ex. skadegörelse, stöld och utpressning. Genom de utökade möjligheterna att säga upp en bostadsrättshavare på grund av brott, och att neka medlemskap på grund av brott, förbättras förutsättningarna för seriösa företag att bedriva verksamhet i dessa områden. En ökad vilja hos näringsidkare att investera och satsa i ett område leder till ett bättre utbud av service och arbetstillfällen. Det är positivt för de som bor i området.

Konsekvenser för brottsutsatta

Personer som utsatts för brott av en närstående eller tidigare närstående ges ett förstärkt skydd genom utökade möjligheter att behålla en bostad i en tvist om förverkande. Detta eftersom förverkande inte ska ske om det skulle vara oskäligt mot bakgrund av att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att denne, eller någon i dennes hushåll, har utsatts för ett sådant brott.

Om bostadsrätten förverkas på grund av bostadsrättshavarens våld, kan även den som våldet riktas mot bli av med sin bostad. Eftersom förslagen innebär att möjligheterna till förverkande vid våld i hemmet utökas, kan en följd av förslagen i den delen vara att den som utsätts för våld av en bostadsrättshavare i något fler situationer blir av med sitt boende. Intresset av att kunna säga upp bostadsrättshavare som begår brott måste dock anses väga tyngre i dessa fall. Om förverkande inte skulle kunna ske i dessa fall skulle det innebära att våldsverkaren skulle få behålla sin bostadsrätt och kunna bo kvar i lägenheten, eventuellt tillsammans med den brottsutsatta personen. Det ska i sammanhanget framhållas att den som är bostadsrättshavare inte förlorar det ekonomiska värde som hon eller

han har i bostadsrätten, när den förverkas. Det är också möjligt att komma överens om att den brottsutsatta personen ska förvärva lägenheten.

9.2 Konsekvenser för brottsligheten och tryggheten

Bedömning

Förslagen bedöms få en positiv effekt på tryggheten och minska brottsligheten i bostadsområden, särskilt i utsatta områden.

Skälen för bedömningen

Förslagen innebär att en bostadsrätt i fler fall än i dag kommer att kunna sägas upp på grund av att bostadsrättshavaren, eller någon som bostadsrättshavaren ansvarar för, har begått brott i lägenheten eller i området omkring denna. En uppsägning på någon av de föreslagna grunderna kommer med stor sannolikhet att öka tryggheten och säkerheten inom den aktuella fastigheten och området omkring denna. Hur stor effekten blir i det enskilda fallet beror på brottslighetens karaktär och omfattning, liksom på hur många människor som direkt eller indirekt har påverkats av brottsligheten.

Förslagen innebär också att medlemskap i en bostadsrättsförening kommer kunna nekas i fler fall när sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, har begått brott. Utökade möjligheter att neka medlemskap på denna grund bör innebära att brottslighet och otrygghet inom den aktuella fastigheten och i det aktuella området i större utsträckning kan undvikas. Hur stor effekten blir i det enskilda fallet kommer dock vara i det närmaste omöjligt att mäta.

Det kan alltså konstateras att förslagen kan verka brottsförebyggande och bör öka tryggheten och minska brottsligheten i bostadshus och bostadsområden. Det är dock svårt att på ett träffsäkert sätt beräkna den samlade effekten av lagförslagen på brottsligheten och tryggheten i bostadsområden. Den kartläggning som gjordes av utredningen Tryggare bostadsområden visar att brottsligheten, liksom människors oro för att de själva eller närstående ska drabbas av brott, är större i utsatta områden jämfört med andra områden (se avsnitt 3). Det är alltså i första hand i de utsatta områdena som förslagen

kan förväntas få effekt, både på brottsligheten och på människors upplevelser av utsatthet och oro.

En invändning som kan göras är att förslagen inte leder till att brottsligheten minskar utan bara till att den flyttar. Förslagen kan dock bidra till att koncentrationen av kriminella personer inom ett visst område minskar, vilket både underlättar polisens arbete och förbättrar situationen för de boende. Samtidigt försvårar förslagen för de kriminella eftersom de störs i sin brottsutövning. En ökad risk för uppsägning gör vidare att t.ex. familjemedlemmar får ett tydligt incitament att förebygga brottslighet. Vi bedömer därför att förslagen inte bara kan flytta, utan även förebygga och därmed minska brottsligheten.

9.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Bedömning

De samlade förslagen bedöms få störst positiv effekt för kvinnor.

Den utökade möjligheten för en person som utsatts för brott av en närstående att bo kvar i sin bostad bedöms ha positiva effekter för kvinnor och bidra till att öka jämställdheten mellan kvinnor och män, och till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Skälen för bedömningen

Det är betydligt vanligare att kvinnor känner sig otrygga i det egna bostadsområdet. Av Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning 2024 framgår att bland kvinnor är det 31 procent som känner sig otrygga i det egna bostadsområdet under sena kvällar medan motsvarande andel för män är 17 procent (Brottsförebyggande rådets rapport 2024:8 s. 55). Andelarna var liknande år 2023 (Brottsförebyggande rådets rapport 2023:9 s. 132). Förslagen kan därmed väntas få störst positiv effekt för kvinnor.

Hemmet är en vanlig brottsplats för mäns våld mot kvinnor. Förslaget om utökade möjligheter att säga upp en bostadsrättshavare som använder lägenheten för att begå brott mot en närstående be-

döms därmed också ha en positiv effekt för kvinnor. Förslagen innebär också att en våldsutsatt kvinna får ett starkare skydd mot uppsägning eftersom bostadsrätten inte ska vara förverkad om ett förverkande skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i dennes hushåll för brott. Förslagen kan därför sägas dämpa en av de negativa effekterna av mäns våld mot kvinnor, vilket bidrar till att öka jämställdheten mellan kvinnor och män och till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

9.4 Konsekvenser för barns rättigheter

Bedömning

Förslagen bedöms öka tryggheten för många barn.

Förslagen bedöms leda till att antalet barn som får lämna sin bostad ökar i viss, begränsad, utsträckning.

Den utökade möjligheten för en person som utsatts för brott av en närstående att bo kvar i sin bostad stärker barnets möjlighet att bo kvar i bostaden.

Skälen för bedömningen

Vi ska enligt uppdraget genomgående beakta ett barnrättsperspektiv i enlighet med barnkonventionen och särskilt beakta den särskilda utsatthet som vräkningar av barnfamiljer medför, utifrån principen om barnets bästa, barnets rätt till social trygghet och en skälig levnadsstandard.

En trygg boendemiljö är särskilt viktig för barn. Barn påverkas i stor utsträckning av den brottslighet som förekommer i många bostadsområden. Exponering för brott i närområdet har negativa effekter på barns utveckling och riskerar att påverka deras livschanser på längre sikt negativt. Brottsligheten har också konsekvenser för barn genom att föräldrar inte vågar låta barnen gå ut och leka på lekplatser och innergårdar. Om miljön i ett bostadsområde blir tryggare, får det därmed särskilt stor betydelse för barn. En minskad

brottslighet i bostadsområden kan också antas leda till att färre unga dras in i kriminalitet.

När det gäller förslaget att en bostadsrättshavare som är förälder ska ha tillsynsansvar för barn även vid brott som försämrar närmiljön för andra boende, så kan det väntas öka föräldrars motivation att hålla uppsikt över sina barn och att ta ett större ansvar för att se till att barnen inte vistas i miljöer där det finns en risk för exponering mot kriminalitet och kriminella nätverk.

Förslagen om förverkande av bostadsrätt på grund av brott kan väntas leda till att lägenheter där barn har sitt boende i vissa fall kommer att behöva sägas upp. En vräkning kan medföra flera negativa konsekvenser för barn när det gäller skolgång, fritidsaktiviteter och det sociala nätverket. Det kan dock konstateras att barn berörs av uppsägningar även med nuvarande lagstiftning och att regler motsvarande de som nu föreslås för bostadsrätter redan gäller för hyresrätter. Det kan vidare antas att det antal barn som kommer beröras av avhysningar till följd av de nu föreslagna reglerna kommer att vara mycket lågt.

Domstolarna ska i det enskilda fallet göra en bedömning av vilka konsekvenser en uppsägning får för ett barn, och en prövning av om uppsägningen, med beaktande av barnets intresse av skydd för sin hemmiljö, står i rimlig proportion till det aktuella åsidosättandet. Att barnets intressen ska ges självständig betydelse vid prövningen bör medföra att det finns ett visst utrymme för att i fall där ett barn berörs kräva att det som bostadsrättshavaren har gjort sig skyldig till ska vara något allvarligare än annars, för att bostadsrätten ska upphöra (jfr NJA 2021 s. 1065).

Det förslag som innebär ett förstärkt skydd för brottsutsatta personer kommer i de fall personen har barn också att stärka barnets möjlighet att bo kvar i bostaden. Vidare kommer förslaget om att föreningen även vid bristande skötsamhet ska underrätta socialnämnden innan bostadsrätten sägs upp, förbättra förutsättningarna för socialnämnden att vidta lämpliga åtgärder innan förverkande sker. Det är viktigt inte minst när barn bor i lägenheten.

Förslaget om utökade möjligheter att neka medlemskap i en förening kan i viss utsträckning innebära att barn inte får tillgång till ett visst boende. Det medför dock inte i sig att barn står utan boende.

9.5 Konsekvenser för myndigheter och domstolar

Bedömning

Förslagen kan leda till en viss ökning av antalet mål och ärenden hos allmänna domstolar, hyresnämnder och Kronofogdemyndigheten. De ökade kostnaderna bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Skälen för bedömningen

Den ökning av antalet uppsägningar som förslagen kan leda till kan medföra ett ökat antal mål om förverkande vid de allmänna domstolarna. Det är svårt att bedöma i vilken utsträckning antalet mål kommer att öka men det kan tänkas att måltillströmningen initialt kommer att öka något. På längre sikt kan det antas att förslagen har en viss avhållande effekt och bidrar till att minska antalet uppsägningar som leder till tvist.

Den ökning av antalet nekade medlemskap som förslagen kan leda till kan medföra ett ökat antal ärenden om prövning av frågan om medlemskap i hyresnämnd och i Svea hovrätt. Det är svårt att bedöma i vilken utsträckning antalet ärenden kommer att öka. Av genomgången av de senaste årens avgöranden i hyresnämnderna framgår dock att det är ovanligt att medlemskap som nekats på grund av brott prövas. Det kan antas att andelen prövningar av medlemskapsfrågan på denna grund, i förhållande till andra grunder, kommer vara fortsatt lågt. Det kan dock tänkas att ärendetillströmningen initialt kommer att öka något. På längre sikt kan det antas att den ökade tydlighet som förslagen medför innebär att färre fall blir föremål för tvist.

Förslagen kan möjligen också leda till en viss ökning av antalet mål i allmän domstol om skadestånd på grund av felaktiga styrelsebeslut i medlemskapsfrågan. Denna ökning kan dock inte bli annat än mycket marginell. Förslagens tydlighet bör också medföra att föreningarnas beslut i större utsträckning är korrekta. På sikt kan antalet mål av denna typ därför tänkas minska.

Förslagen påverkar inte mål- och ärendetillströmningen till domstolarna eller nämnderna i större utsträckning än att eventuella kostnadsökningar ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

På ett övergripande plan bedöms inte heller nämndernas eller domstolarnas hantering av ärenden om uppsägningar påverkas i någon större utsträckning. Handläggningstiderna kan t.ex. väntas förbli i huvudsak desamma. Förslaget om att ytterligare ärendetyper ska handläggas särskilt skyndsamt kan i viss utsträckning påverka handläggningen av andra ärenden negativt. Det är dock angeläget att ärenden om uppsägning på grund av beteenden som har en påtagligt negativ inverkan på tryggheten inom fastigheten och området omkring denna handläggs särskilt skyndsamt.

Förslagen kan vidare antas leda till en viss ökning av antalet ärenden om avhysning hos Kronofogdemyndigheten. Det kan dock antas att antalet ärenden om avhysning på någon av de grunder som föreslås i denna promemoria kommer att utgöra en liten andel av det totala antalet avhysningar. Eventuella kostnadsökningarna för Kronofogdemyndigheten kan därför inte väntas bli större än att de kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

9.6 Konsekvenser för kommuner

Bedömning

Förslagen bedöms inte påverka kommunernas planering av bostadsförsörjningen i någon beaktansvärd utsträckning.

Förslagen bedöms ha en relativt begränsad effekt på socialtjänsternas verksamhet.

Skälen för bedömningen

Kommunerna har huvudansvaret för bostadsförsörjningen. I lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ställs krav på kommunen när det gäller planeringen för bostadsförsörjningen. Kommunernas ansvar ger inte den enskilde en rätt till bostad utan avser att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs så att alla i kommunen ges förutsättningar att leva i goda bostäder (jfr 1 § lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar).

Det finns inte anledning att anta att förslagen kommer att leda till någon kraftig ökning av antalet uppsägningar, eller nekande av

medlemskap i bostadsrättsföreningar, i förhållande till det som redan förekommer. Konsekvenserna förväntas därför inte bli så stora att de påverkar kommunernas planering av bostadsförsörjningen i någon beaktansvärd utsträckning.

Den ökning av antalet uppsägningar som förslagen kan väntas leda till kan medföra en viss utökad arbetsbörda för socialtjänsten, som i något fler fall kan behöva hjälpa den som blivit uppsagd och andra som tillhör hushållet att hitta en ny bostad. Det aktualiseras särskilt i situationer där bostadsrättshavaren har barn som har sin bostad i lägenheten. Utgångspunkten är dock att den enskilde är ansvarig för att själv ordna en bostad. Även om förslagen medför att det i vissa situationer blir svårare för den som begått brott att få en ny bostadsrätt kan det antas att många situationer också kan lösas på det sättet, särskilt med beaktande av att bostadsrättshavaren behåller bostadsrättens ekonomiska värde. Som anges ovan kan det vidare antas att antalet uppsägningar på de föreslagna grunderna kommer att utgöra en förhållandevis liten andel av det totala antalet uppsägningar. Förslagen bedöms därför ha en relativt begränsad effekt på socialtjänsternas verksamhet.

Förslaget om att föreningen ska skicka en underrättelse till socialnämnden i fall av bristande skötsamhet innebär att nämnderna i fler fall, och i ett tidigare skede, kommer få vetskap om problem som kan leda till en uppsägning. Det ger bättre förutsättningar att vidta åtgärder som kan leda till att bostadsrättshavaren får behålla sin bostad och att ge stöd inför en eventuell vräkning. Det kan även underlätta brottsförebyggande insatser.

9.7 Övriga konsekvenser

Bedömning

Förslagen har inte några övriga konsekvenser av betydelse.

Skälen för bedömningen

Förslagen är utformade på ett sådant sätt att det inte finns risk för ökad diskriminering av vissa grupper. Förslagen kan inte heller antas ha någon påverkan på konkurrensen mellan företag.

Förslagen bedöms vara förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen och övriga internationella åtaganden.

Förslagen har i övrigt inte några konsekvenser av betydelse.

10 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

2 kap. Föreningens medlemmar m.m.

Rätt till medlemskap vid övergång av bostadsrätt

3 § Den som en bostadsrätt har övergått till får inte vägras inträde i föreningen, om de villkor för medlemskap som föreskrivs i stadgarna är uppfyllda och föreningen skäligen bör godta honom *eller henne* som bostadsrättshavare.

Inträde i föreningen får alltid vägras om den som bostadsrätten har övergått till eller någon annan som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

För vissa särskilda fall av övergång gäller 4–7 §§.

I paragrafen regleras rätten till medlemskap i en bostadsrättsförening för förvärvaren av en bostadsrätt och under vilka förutsättningar medlemskap får vägras. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

I *första stycket* anges att en bostadsrättsförening inte får vägra den som en bostadsrätt har övergått till medlemskap om villkoren i stadgarna är uppfyllda och hon eller han skäligen bör godtas som bostadsrättshavare.

Av det nya *andra stycket* framgår att medlemskap alltid får vägras om den som bostadsrätten övergått till eller någon annan som ska använda lägenheten gjort sig skyldig till sådan brottslighet att det finns befogad anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar, om medlemskap beviljades, skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas.

Bestämmelsen utgör en särreglering av en situation när förvärvaren inte skäligen bör godtas som medlem. Den är inte avsedd att reglera alla fall där brottslighet kan ligga till grund för att neka medlemskap. Sådan brottslighet som faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde kan prövas enligt första stycket. Tillämpningsområdena för första och andra styckena är alltså överlappande, varvid den föreslagna bestämmelsen ska tillämpas i första hand när brottslighet läggs till grund för nekande av medlemskap.

Bestämmelsen är tillämplig i samma fall av övergång av bostadsrätt som bestämmelsen i första stycket. Det innebär att både övergång avseende bostadslägenhet och lokal omfattas. I vissa överlåtelsesituationer gäller särskilda regler (se tredje stycket). Vid förvärv från make eller sammanboende är möjligheten att neka medlemskap mer begränsad än vad som följer av reglerna i denna paragraf. Vid juridiska personers förvärv och vid förvärv av andelar i en bostadsrätt är å andra sidan möjligheterna att neka medlemskap större (2 kap. 4–6 §§). Bestämmelsen är också tillämplig beträffande hyresgäster som vill inträda i en bostadsrättsförening när föreningen har förvärvat eller avser att förvärva ett hus för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt (2 kap. 8 §).

Den nya bestämmelsen innebär att det vid bedömningen av om någon ska antas som medlem i föreningen får läggas ökad vikt vid brott som begåtts av de som ska använda lägenheten, och vid medlemmarnas intresse av en lugn och trygg bostads- och närmiljö. Bedömningen utgår från den brottslighet som sökanden eller någon annan som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till. Med utgångspunkt i vad som framkommit i detta hänseende ska en objektiv bedömning göras av om det finns anledning att anta att bostads- eller närmiljön för föreningens medlemmar skulle försämras på ett sätt som inte skäligen bör tålas. Det handlar alltså om att göra en prognos utifrån de konkreta omständigheter som framkommit. En prognos är alltid förenad med osäkerheter. Det räcker emellertid att det finns anledning att anta att de negativa konsekvenserna kommer att uppstå, dvs. beviskravet är lågt ställt. Vid bedömningen ska det väga särskilt tungt att alla som bor i bostadsrätt har rätt till ett tryggt och lugnt boende.

Med uttrycket *annan som ska använda lägenheten* avses den krets av personer som har för avsikt att nyttja lägenheten i sådan utsträckning att det har betydelse för medlemmarnas bostads- eller närmiljö.

I kretsen ingår de som ska bo i lägenheten, helt eller delvis, t.ex. make, sambo eller barn till sökanden. Uttrycket är också avsett att träffa personer som har för avsikt att använda lägenheten för brottsliga ändamål, utan att bo där. Det kan t.ex. handla om fall då det framgår att det är någon annan än den som ansöker om medlemskap som ska nyttja lägenheten och att det huvudsakliga syftet är brottsligt. T.ex. att lägenheten ska användas för att förvara eller sälja vapen eller narkotika, eller för att sälja sexuella tjänster. Personer som kommer använda lägenheten helt tillfälligt, t.ex. besöka den som gäst, omfattas inte.

I regeln anges inte uttryckligen vilken typ av brottslighet som kan aktualisera en tillämpning av bestämmelsen. I stället är det avgörande om brottsligheten innebär att det finns befogad anledning att anta att medlemmarnas bostads- eller närmiljö skulle försämras på det sätt som anges i bestämmelsen. Det ska alltså finnas ett orsakssamband mellan brottsligheten och den antagna försämringen av bostads- eller närmiljön. Det ska finnas fog för att, med anledning av brottsligheten, anta den aktuella försämringen. Det ska alltså finnas sakligt godtagbara skäl för bedömningen.

Bedömningen av om brottsligheten är sådan att den kan ligga till grund för att neka medlemskap ska göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Det förutsätts dock att brottsligheten är av sådan karaktär att den har betydelse för medlemmarnas bostads- eller närmiljö, t.ex. att den gör att det finns anledning att anta att ett beviljat medlemskap kommer leda till störningar eller otrygghet för medlemmarna.

Brottslighet som är bagatellartad, eller som är mer eller mindre vanligt förekommande på de flesta platser i landet aktualiserar normalt inte en tillämpning av bestämmelsen. Ett exempel är slagsmål av mindre allvarligt slag sent en kväll på en nattklubb. Andra exempel kan vara mindre allvarliga fall av skadegörelse, som t.ex. klotter, ringa narkotikabrott eller en butiksstöld.

Vid allvarlig eller omfattande brottslighet kan det å andra sidan många gånger finnas befogad anledning att anta att medlemmarnas bostads- eller närmiljö kommer försämras på ett för bestämmelsen relevant sätt om medlemskap beviljas (se vidare om allvarlig och omfattande brottslighet i kommentaren till 7 kap. 18 §). Det kan t.ex. handla om allvarlig våldsbrottslighet som sprängningar, skjutningar och allvarliga fall av misshandel, allvarlig sexualbrottslighet,

och narkotikahandel. Det kan också handla om brott som våldsamt upplopp och blåljussabotage, om bilbränder och om fall där någon varit beväpnad på allmän plats, vilket ofta bedöms som grovt vapenbrott. Det finns också anledning att lägga större vikt vid upprepad eller vanemässig brottslighet, än vid brott som har karaktären av en engångsföreteelse (se vidare om brottslighet som begås vanemässigt i kommentaren till 7 kap. 18 §). Om brottsligheten begås vanemässigt kan det bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen även om varje enskilt brott är av ringa betydelse.

Av betydelse är också om brottsligheten kan kopplas till en bostad. Om brottsligheten är sådan att den lett till eller hade kunnat föranleda förverkande av bostadsrätt eller hyresrätt, finns det normalt anledning att anta att ett beviljat medlemskap kommer medföra en sådan försämring av medlemmarnas bostads- eller närmiljö som avses i bestämmelsen. Det kan t.ex. handla om brottslighet som kan utgöra störningar i boendet, eller som kan omfattas av de föreslagna bestämmelserna om bristande skötsamhet och brottslighet som ska likställas med störningar i boendet (se vidare kommentaren till 7 kap. 9 §). Även sådan allvarlig eller omfattande brottslighet som har begåtts med användning av en lägenhet är normalt sådan att det blir aktuellt att tillämpa bestämmelsen (se vidare kommentaren till 7 kap. 18 § 8).

Om brottsligheten har begåtts mot någon som är medlem i föreningen, eller mot någon i en medlems hushåll, finns det också ofta anledning att anta att bostads- eller närmiljön för medlemmarna kommer försämras om medlemskap beviljas.

Ekonomisk brottslighet kan ofta bedömas vara av sådan karaktär att den inte har betydelse för medlemmarnas bostads- eller närmiljö, och därför inte aktualiserar en tillämpning av bestämmelsen. I vissa fall kan dock även sådan brottslighet antas påverka medlemmarnas bostads- eller närmiljö och därmed få betydelse vid en bedömning enligt bestämmelsen. Så kan t.ex. vara fallet om någon som ska använda bostaden har begått omfattande ekonomisk brottslighet i en bostadsrättsförening. Brottslighet som inte har betydelse för medlemmarnas bostads- eller närmiljö kan i stället ha betydelse vid en prövning enligt första stycket.

Vid bedömningen av om brottsligheten ger anledning att med fog anta att ett beviljat medlemskap kommer leda till en försämring av medlemmarnas bostads- eller närmiljö får vidare det tidsmässiga

sambandet mellan brottsligheten och ansökan om medlemskap betydelse. Om brottsligheten har begåtts under de 2–3 år som närmast föregått ansökan har den normalt betydelse för bedömningen. Om brottsligheten ligger längre tillbaka i tiden finns det ofta anledning att lägga mindre vikt vid den. Om brottsligheten ligger mer än tio år tillbaka i tiden kan det antas att den normalt har mycket liten, eller helt saknar, betydelse för frågan om medlemskap. Brottslighetens allvar, omfattning och karaktär har dock betydelse i sammanhanget. Ju allvarligare eller mer omfattande brottsligheten är desto längre tid kan den antas ha betydelse för frågan om medlemskap. Även om brottsligheten är mycket allvarlig kan den dock ligga så långt tillbaka i tiden att den helt saknar betydelse för frågan om medlemskap. Om det är fråga om brottslighet som begåtts vanemässigt får det betydelse huruvida det brottsliga agerandet fortlöper eller om det kan anses ha upphört.

Av betydelse är också vad som kan sägas om de personliga förhållandena hos den som har begått brottet, i tiden mellan brottet och ansökan om medlemskap. Om en förbättring av de personliga omständigheterna inte kan påvisas, t.ex. därför att personen har avtjänat straff i kriminalvårdsanstalt sedan brottet begicks, kan det ha mindre betydelse att det har gått lång tid sedan brottet. Om det å andra sidan framgår att de personliga kvalifikationerna på ett påtagligt sätt har förbättrats sedan brottet kan det saknas anledning att anta att ett beviljat medlemskap kommer leda till en försämring av medlemmarnas bostads- eller närmiljö, även om brottet begåtts i relativ närtid.

Med en försämring av bostads- eller närmiljön avses varje negativ påverkan på hur de boende upplever miljön i bostaden och i närmiljön kring bostaden. I princip avses all sådan påverkan på bostads- eller närmiljön som träffas av bestämmelsen om störningar i boendet eller av de föreslagna bestämmelserna om bristande skötsamhet och om sådan brottslighet som ska likställas med störningar i boendet (se vidare kommentarerna till 7 kap. 9 och 18 §§). Även annan negativ påverkan kan dock omfattas.

Det är inte nödvändigt att det kan göras några mer exakta uttalanden om hur bostads- eller närmiljön kommer att påverkas av att sökanden beviljas medlemskap. Det är tillräckligt att någon form av försämring i detta avseende med fog kan antas bli följden av att medlemskap beviljas. Typfallet är att det kan väntas att medlemmarna kommer utsätts för störningar eller att de kommer uppleva otrygg-

het i boendet eller närområdet. Ofta kan det vara så att det finns anledning att anta att sökanden eller någon annan som ska använda lägenheten kommer agera på ett sätt som försämrar medlemmarnas bostads- eller närmiljö. Det vill säga att det kan väntas att en sådan person kommer bete sig på ett sådant sätt att medlemmarnas bostads- eller närmiljö störs eller upplevs som otrygg. Men regeln kan också tillämpas när en försämring av bostads- eller närmiljön kan antas bli följden av att medlemskap beviljas, oavsett hur sökanden och de andra som använder lägenheten kan väntas agera. Det kan då t.ex. handla om fall där det finns en risk för att sökanden, eller någon annan som ska använda lägenheten, på grund av sitt brottsliga agerande, kommer bli föremål för hämndåtgärder eller liknande.

För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs att det med fog kan antas att bostads- eller närmiljön kommer påverkas negativt i så hög utsträckning att det inte skäligen ska behöva tålas av föreningens medlemmar. Det krävs alltså att en försämring av viss allvarlighetsgrad kan antas bli följden av att medlemskap beviljas, för att medlemskap ska kunna nekas. Huruvida den antagna försämringen är av sådan allvarlighetsgrad får avgöras vid en bedömning i varje enskilt fall. Om den påverkan på bostads- eller närmiljön som kan antas bli följden av att medlemskap beviljas är sådan att den skulle utgöra skäl för förverkande av bostadsrätten (se kommentarerna till 7 kap. 9 och 18 §§), är det dock normalt fråga om en sådan försämring som inte skäligen bör tålas.

Bedömningen tar sikte på vad medlemmar i en förening i allmänhet ska behöva tåla, dvs. det är en objektiv bedömning. De boendes subjektiva uppfattning är alltså inte avgörande. Att det redan förekommer otrygghet, störningar eller liknande i ett bostadshus eller i dess närområde har inte heller någon betydelse, om ytterligare negativ påverkan på bostads- eller närmiljön kan antas bli följden av att medlemskap beviljas.

Utgångspunkten är att föreningen ska styrka de omständigheter som läggs till grund för nekande av medlemskap, dvs. i första hand förekomsten av ett brottsligt agerande men även t.ex att den som har begått brottet kommer använda lägenheten i relevant utsträckning. När det gäller vissa andra frågor, t.ex. att sökandens personliga förhållanden har förbättrats påtagligt sedan brottet begicks, kan det finnas anledning att i stället placera bevisbördan på sökanden.

När det är fråga om att lägga tidigare brottslighet till grund för ett nekande kommer det i de flesta fall krävas en fällande brottmålsdom. Det finns dock inget som hindrar att föreningen skaffar fram bevisning om den påstådda brottsligheten på egen hand, utan att en straffrättslig prövning har skett. Det kan t.ex. vara så att brottsligheten är föremål för förundersökning eller åtal, men ännu inte har prövats rättsligt. Det är dock inte heller en förutsättning att någon straffrättslig process pågår. Det som i ett sådant fall blir relevant för bedömningen av frågan om medlemskap är vad som är bevisat i fråga om det agerande som sökanden påstås ha gjort sig skyldig till. För att den nu aktuella bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs också att agerandet är brottsligt. Det är dock inte fråga om att pröva om sökanden kan hållas straffrättsligt ansvarig för brottet.

Tredje stycket motsvarar det hittillsvarande andra stycket.

7 kap. Bostadsrättshavarens rättigheter och skyldigheter

Hur bostadsrättshavaren får använda lägenheten

9 § *Bostadsrättshavaren ska* se till att *det* som *krävs* för att bevara *trygghet,* sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset *inte åsidosätts när han eller hon använder lägenheten, och* rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar *(bristande skötsamhet)*.

Bostadsrättshavaren ska vid sin användning av lägenheten också se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas (störningar i boendet).

Med störningar i boendet likställs att bostadsrättshavaren begår brott, om brottsligheten är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning. När det finns bestämmelser om särskilt allvarliga störningar i boendet tillämpas dessa i stället.

I paragrafen anges vissa krav som ställs på bostadsrättshavaren vid användning av lägenheten avseende bl.a. skötsamhet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.6.

Första och andra styckena motsvaras av det hittillsvarande första stycket i paragrafen. Första stycket sista meningen flyttas dock till den nya 9 b §. De hittillsvarande andra, tredje och femte styckena

flyttas till den nya 9 a §. Bestämmelsen i det hittillsvarande fjärde stycket tas bort.

Ändringarna i paragrafen innebär att motsvarigheter till hyreslagens bestämmelser om bristande skötsamhet och om brottslighet som är ägnad att försämra närmiljön för de boende införs i bostadsrättslagen. Avsikten är att bestämmelserna ska tillämpas på samma sätt som motsvarande bestämmelser i hyreslagen (12 kap. 25 § jordabalken och prop. 2023/24:112 s. 105–111).

I *första stycket* görs ett tillägg som anger att bostadsrättshavaren ska se till att det som krävs för att bevara tryggheten inom fastigheten inte åsidosätts vid användning av lägenheten. Kravet gäller vid sidan av skyldigheten att bevara sundhet, ordning och gott skick. Det införs ett uppsamlande begrepp för åsidosättande av dessa skyldigheter – bristande skötsamhet. Begreppet omfattar även åsidosättande av sådana särskilda regler som bostadsrättsföreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar. Någon ändring i sak är inte avsedd vad gäller skyldigheten att bevara sundhet, ordning och gott skick eller att rätta sig efter de särskilda regler som föreningen meddelar.

Ändringen innebär att intresset av trygghet hos de som bor eller verkar inom fastigheten ska ges ökad tyngd vid bedömningen av vilka krav som ställs på bostadsrättshavaren. Ändringen ger också utrymme för att fler handlingar som påverkar tryggheten negativt ska kunna omfattas av bestämmelsen. Utgångspunkten är att alla boende ska ha rätt till en hög grad av trygghet i sitt boende. I det ligger bland annat att de boende ska kunna röra sig fritt i huset vid olika tidpunkter utan att behöva känna oro för sin säkerhet eller begränsas på något annat sätt. Vidare ska bostadsrättsföreningen och den som bedriver verksamhet i lokal i fastigheten kunna bedriva sin verksamhet under trygga förhållanden. Tillämpningsområdet är liksom hittills inte begränsat till brottsliga ageranden, utan omfattar även andra handlingar som försämrar tryggheten inom fastigheten.

När en bostadsrättshavare åsidosätter det som krävs för att bevara tryggheten inom fastigheten kommer det i vissa fall också att vara fråga om en störning i boendet enligt andra stycket. Tillämpningsområdena är alltså delvis överlappande. Sådana fall bör lämpligen hanteras efter samma principer som när en motsvarande situation uppstår vid tillämpning av gällande rätt (jfr prop. 2002/03:12 s. 117).

Bestämmelsen tar sikte på tryggheten inom fastigheten. Det finns dock inte någon begränsning till att det aktuella beteendet ska ha

skett inom fastigheten. Beteendet förutsätts dock ha en koppling till fastigheten på så sätt att det har påverkat tryggheten inom denna.

Våld, hot eller liknande beteenden i fastigheten kan påverka tryggheten för de som bor inom fastigheten negativt även om det riktar sig mot någon som inte har en koppling till fastigheten. Det kan vara fråga om någon som besöker boende i huset eller personer som utför tjänster åt de boende, som hemtjänstpersonal eller brevbärare.

Om bostadsrättshavaren gör sig skyldig till bristande skötsamhet kan, liksom vid störningar i boendet, bostadsrätten vara förverkad (18 § 5). Bostadsrättshavaren får dock inte sägas upp på denna grund om hon eller han efter uppmaning så snart som möjligt vidtar rättelse. Bostadsrättshavaren får inte heller sägas upp innan socialnämnden har underrättats. Är det fråga om särskilt allvarlig bristande skötsamhet krävs emellertid, i likhet med vad som gäller vid särskilt allvarliga störningar i boendet, inte att bostadsrättsföreningen har uppmanat bostadsrättshavaren att vidta rättelse för att uppsägning ska få ske. I sådana fall får bostadsrättshavaren också sägas upp utan föregående underrättelse till socialnämnden (20 § första, tredje och fjärde styckena).

Bostadsrätten kan också vara förverkad om någon till vilken lägenheten upplåtits i andra hand gör sig skyldig till bristande skötsamhet. Vid upplåtelser i andra hand som skett med styrelsens samtycke eller hyresnämndens tillstånd, liksom i fall där det inte krävs samtycke eller tillstånd, krävs för förverkande att föreningen har uppmanat bostadsrättshavaren att vidta rättelse, och underrättat socialnämnden, även om det är fråga om särskilt allvarlig bristande skötsamhet (18 § 5 och 20 § fjärde stycket sista meningen).

Andra stycket behandlar störningar i boendet. Bestämmelsen förs över oförändrad i sak från första stycket.

I det nya *tredje stycket* anges att med störningar i boendet ska likställas att bostadsrättshavaren begår brott, om brottsligheten är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i lägenhetens omgivning.

Att sådana handlingar likställs med störningar i boendet innebär att bestämmelserna om störningar i bostadsrättslagen och andra författningar ska tillämpas även i dessa fall, om inte annat anges. Det innebär att exempelvis reglerna om bostadsrättshavarens tillsynsansvar (föreslagna 9 b §) och om skyndsam handläggning (11 kap.

1 §) blir tillämpliga. Vidare ska bestämmelser om särskilt allvarliga störningar i boendet tillämpas, när sådana finns. Det gäller t.ex. bestämmelserna om undantag från kraven på att föreningen ska uppmana bostadsrättshavaren att vidta rättelse och underrätta socialnämnden (20 § fjärde stycket).

Av bestämmelsen följer att bostadsrättshavaren utöver bostadsmiljön för dem som bor i omgivningen, även har ett visst ansvar för deras närmiljö. Med att ett brott försämrar närmiljön avses att det på ett negativt sätt påverkar hur de boende upplever närmiljön kring bostaden. Det är tillräckligt att ett brott är ägnat att medföra en sådan försämring av närmiljön, det är inte nödvändigt att en effekt på närmiljön kan påvisas i ett enskilt fall. Brottet ska alltså vara av sådan karaktär att det typiskt sett bidrar till en försämring.

Bestämmelsen tar främst sikte på brottslighet som kan väntas leda till att de boende upplever närmiljön som otrygg. Det kan t.ex. handla om brottslighet som kan väntas påverka hur människor rör sig i ett område, vilka tider de vistas ute eller i vilken utsträckning barn tillåts vara ute utan tillsyn. För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att brottsligheten kan väntas försämra närmiljön i så hög utsträckning att det inte skäligen ska behöva tålas av dem som bor i omgivningen. Alla boende har rätt till en trygg och säker närmiljö. Det intresset ska väga tungt vid bedömningen.

Bedömningen tar sikte på vad boende i allmänhet ska behöva tåla. De boendes subjektiva uppfattning är alltså inte avgörande. Att en viss typ av brott är vanligt förekommande i ett område och att ytterligare brott av samma slag därmed inte har någon direkt påverkan på hur de boende upplever sin närmiljö saknar alltså betydelse.

Bestämmelsen gäller till skydd för dem som bor i omgivningen till bostadsrättshavarens lägenhet. Detta ska förstås på samma sätt som motsvarande bestämmelse i andra stycket. Någon särskild yttre begränsning är alltså inte avsedd. I stället markerar uttrycket den grupp som skyddas av bestämmelsen (jfr prop. 1992/93:115 s. 31 och prop. 2002/03:12 s. 116).

Brott som begås långt från lägenheten, i en annan stadsdel eller på en annan ort, har i regel inte en sådan påverkan på närmiljön för de som bor i lägenhetens omgivning att bestämmelsen blir tillämplig. Formellt finns dock ingen begränsning i fråga om var ett brott ska begås för att kunna falla in under den. Det avgörande är i stället i vilken utsträckning brottet kan väntas påverka närmiljön för de

boende i omgivningen. Det är därför inte heller nödvändigt att inom ramen för en bedömning enligt bestämmelsen, slå fast var ett brott har begåtts i straffrättslig mening. Vid bedömningen av om ett brott är ägnat att försämra närmiljön för de som bor i omgivningen, kan det ha betydelse om det har begåtts på en plats som de boende behöver passera eller uppehålla sig på, eller som de naturligen hamnar på. Torg, knutpunkter för kollektivtrafik, lekplatser, parkeringsytor och grönområden kan vara sådana platser. Ju längre bort från lägenheten ett brott är begånget, desto mindre påverkan kan det normalt väntas ha på närmiljön för de som bor i omgivningen. Hänsyn ska dock tas till brottets karaktär. Allvarliga brott, som en skjutning eller en sprängning, påverkar typiskt sett tryggheten för människor inom ett större område än mindre allvarliga brott.

Även brott som begås i direkt anslutning till lägenheten kan omfattas av bestämmelsen. I sådana fall kan även bestämmelsen om störningar i boendet i andra stycket bli tillämplig. Bestämmelserna är alltså delvis överlappande. Tillämpningsområdena skiljer sig dock i huvudsak åt, bland annat eftersom den aktuella bestämmelsen tar sikte på de boendes intresse av en god miljö omkring bostaden, medan bestämmelsen om störningar i boendet avser intresset av en god miljö i bostaden och i direkt anslutning till den. Den närmare avgränsningen får utvecklas i rättstillämpningen.

Tillämpningsområdet är inte begränsat till vissa typer av brott. Vissa brott är dock av sådan karaktär att de i de flesta fall kan väntas medföra en sådan försämring av närmiljön som avses i bestämmelsen, t.ex. grov misshandel, rån, våldtäkt, skjutningar, sprängningar, blåljussabotage och våldsamt upplopp.

Även brottslighet som riktar sig mot någon som bedriver verksamhet i ett område kan omfattas av bestämmelsen. Det kan t.ex. handla om utpressning, stöld eller skadegörelse som riktar sig mot innehavare av butiker eller restauranger, serviceinrättningar, myndigheter eller liknande.

Det krävs att brottsligheten har ett visst allvar eller omfattning för att den ska vara ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i omgivningen. För den bedömningen har naturligtvis brottslighetens straffvärde ofta betydelse. För att brottslighet med ett lägre straffvärde ska vara ägnad att försämra närmiljön i den mening som avses i bestämmelsen förutsätts som utgångspunkt att den har viss omfattning. Det är då

den väntade effekten av den sammantagna brottslighet som bostadsrättshavaren har gjort sig skyldig till som ska bedömas. Brott med ett straffvärde på bötesnivå har typiskt sett inte en sådan påverkan på närmiljön som avses i bestämmelsen.

Brottslighet som inte har någon eller endast en obetydlig påverkan på närmiljön, och därmed skäligen får tålas, faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Så är ofta fallet i fråga om brottslighet som förekommer i varierande utsträckning på de flesta platser i landet, som t.ex. slagsmål av mindre allvarligt slag sent en kväll på en nattklubb eller slagsmål mellan barn i en skola i närheten av bostaden. I regel påverkar inte heller mindre allvarliga fall av skadegörelse, som t.ex. klotter, eller en butiksstöld, tryggheten i närmiljön i sådan utsträckning som avses i bestämmelsen. Om butikstillgrepp begås på ett sätt som är organiserat kan en tillämpning av bestämmelsen däremot aktualiseras.

Handlingar som begås på ett långt avstånd från bostadsrättshavarens lägenhet, i en annan stadsdel eller på en annan ort, kan undantagsvis ha en sådan påverkan på närmiljön för dem som bor i omgivningen som avses i tredje stycket. Omständigheterna kan variera i hög grad men det handlar framför allt om allvarliga brott som riktas mot någon som bor i omgivningen. Ett exempel är att bostadsrättshavaren följer efter eller söker upp en granne i en annan stadsdel och där utsätter personen för ett våldsbrott. I sådana fall är en försämring av närmiljön en väntad följd av brottsligheten. En annan situation är att bostadsrättshavaren begår brott som riktas mot ett rivaliserande kriminellt nätverk som leder till hämndåtgärder. Om bostadsrättshavaren begår sådan allvarlig brottslighet för vilken hämndåtgärder mot lägenhetens omgivning framstår som en väntad följd, får brottsligheten anses ägnad att försämra närmiljön för dem som bor i lägenhetens omgivning. En sådan tillämpning av bestämmelsen kommer sannolikt att aktualiseras främst i fråga om brott som begås i tungt kriminella miljöer. Bestämmelsen kan bli tillämplig även i fall där ett barn eller någon annan som bor i lägenheten har begått brott som leder till hämndåtgärder. För att bostadsrättshavaren ska kunna lastas för det krävs att hon eller han har brustit i sitt tillsynsansvar (se vidare författningskommentaren till 9 b §).

Vissa omständigheter innebär typiskt sett att brottsligheten har en större negativ inverkan på närmiljön. Ett exempel är att brotts-

ligheten har koppling till kriminella grupperingar. Ett annat är att någon har involverat barn i brottslighet, t.ex. vid försäljning av narkotika eller en skjutning. Det kan också finnas skäl att se allvarligare på brott som begås mot ett barn.

Om bostadsrättshavaren gör sig skyldig till sådan brottslighet som omfattas av bestämmelsen kan bostadsrätten förverkas (18 § 5). För förverkande krävs inte att bostadsrättshavaren har fått en uppmaning att vidta rättelse, eller att socialnämnden underrättats (sista meningen i förevarande paragraf och 20 § fjärde stycket). Bostadsrätten kan också förverkas om någon till vilken lägenheten upplåtits i andra hand gör sig skyldig till sådan brottslighet. Vid upplåtelser i andra hand som skett med föreningens samtycke eller hyresnämndens tillstånd, liksom i fall där det inte krävs samtycke eller tillstånd, krävs det att föreningen har uppmanat bostadsrättshavaren att vidta rättelse, och att socialnämnden har underrättats, innan bostadsrättshavaren kan sägas upp (20 § fjärde stycket).

Utgångspunkten är att föreningen ska styrka det handlande som bostadsrättshavaren har gjort sig skyldig till. Det kommer i de flesta fall att förutsätta en fällande brottmålsdom. Det finns dock inget hinder mot att föreningen skaffar fram bevisning om brottsligheten på egen hand och väcker talan om att bostadsrätten är förverkad, utan att en straffrättslig prövning har skett. Det som ska prövas i ett sådant fall är vad som är bevisat i fråga om det agerande som bostadsrättshavaren påstås ha gjort sig skyldig till. Det förutsätts också att agerandet är brottsligt. Det blir dock inte fråga om att pröva om bostadsrättshavaren kan hållas straffrättsligt ansvarig för brottet.

I en tvist om förverkande av bostadsrätten ska hänsyn tas till bestämmelserna i artikel 8 i Europakonventionen om den enskildes rätt till respekt för sitt hem. I de fall där bostadsrättshavaren har barn som bor i lägenheten följer det av bestämmelserna i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som utgör svensk lag, att hänsyn också ska tas till barnets intresse av skydd för sin hemmiljö. Det innebär att det i varje enskilt fall ska prövas om förverkandet står i rimlig proportion till det åsidosättande som bostadsrättshavaren har gjort sig skyldig till. Att barnets intresse av skydd för sin hemmiljö ska ges en självständig betydelse vid prövningen, medför att det finns ett visst utrymme för att i fall där ett barn berörs kräva att det som bostadsrättshavaren har gjort sig skyldig till ska vara av något allvarligare slag än vad som annars hade krävts för

förverkande (jfr NJA 2021 s. 1065). I många fall där bostadsrättshavaren har agerat på ett sätt som allvarligt har bidragit till otrygghet i ett område, kan dock föreningens och övriga boendes intressen väga så tungt att det kan anses proportionerligt att bostadsrätten förverkas och bostadsrättshavaren tvingas flytta.

9 a § *Om det förekommer bristande skötsamhet eller störningar i boendet, ska föreningen*

1. uppmana bostadsrättshavaren att se till att beteendet omedelbart upphör, och

2. om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen.

Första stycket gäller inte om föreningen säger upp bostadsrättshavaren med anledning av bristande skötsamhet som med hänsyn till dess art eller omfattning är särskilt allvarlig (särskilt allvarlig bristande skötsamhet) eller med anledning av störningar i boendet som är särskilt allvarliga (särskilt allvarliga störningar i boendet).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse som avses i första stycket 2.

Paragrafen, som är ny, behandlar föreningens skyldighet att uppmana bostadsrättshavaren att se till att vissa beteenden upphör och underrätta socialnämnden. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.6.

Första stycket motsvarar hittillsvarande 9 § andra stycket. Bestämmelsen ändras på så sätt att det anges att bostadsrättsföreningen även vid bristande skötsamhet ska uppmana bostadsrättshavaren att se till att beteendet omedelbart upphör. Föreningen ska också skicka en underrättelse till socialnämnden i sådana fall, om det är fråga om en bostadslägenhet. Uttrycket *ge tillsägelse* byts mot ordet *uppmana*. Det är en språklig ändring och någon ändring i sak är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar hittillsvarande 9 § tredje stycket. Särskilt allvarlig bristande skötsamhet läggs till i bestämmelsen. Ändringen innebär att en motsvarighet till hyreslagens bestämmelse om särskilt allvarlig bristande skötsamhet införs i bostadsrättslagen. Avsikten är att bestämmelsen ska tillämpas på samma sätt som motsvarande bestämmelse i hyreslagen (12 kap. 25 a § andra stycket jordabalken och prop. 2023/24:112 s. 111 och 112).

I fråga om vad som avses med särskilt allvarlig bristande skötsamhet kan ledning hämtas från tillämpningen av bestämmelsen om särskilt allvarliga störningar i boendet. Det innebär att bestämmelsen

blir tillämplig i undantagssituationer (jfr prop. 1992/93:115 s. 40 och prop. 2002/03:12 s. 116 och 117). Tillämpningsområdet omfattar främst fall där bostadsrättshavaren allvarligt har åsidosatt intresset av trygghet hos övriga boende eller andra som verkar inom fastigheten. Det ska vara fråga om klara avvikelser från det som kan accepteras i ett tryggt och välfungerande bostadsområde.

Exempel på vad som kan utgöra särskilt allvarlig bristande skötsamhet är att bostadsrättshavaren utsätter någon som arbetar för föreningen för brott som våld eller hot. Även motsvarande ageranden som riktar sig mot någon som bedriver verksamhet i lokal eller personer som utför tjänster av betydelse för andra boende, som t.ex. hemtjänstpersonal, kan utgöra särskilt allvarlig bristande skötsamhet. Ytterligare ett exempel är brott som riktar sig mot blåljuspersonal, som exempelvis ambulanspersonal. För att bristande skötsamhet som består i att bostadsrättshavaren har begått ett brott ska bedömas som särskilt allvarligt förutsätts som utgångspunkt att straffvärdet för gärningen ligger på fängelsenivå (jfr NJA 2008 s. 243 och RH 2016:57).

En annan situation som kan omfattas av bestämmelsen är att en bostadsrättshavare utnyttjar ett våldskapital för att utöva kontroller av boende eller andra som rör sig till eller från fastigheten eller i området omkring denna, på ett sätt som begränsar deras möjligheter att röra sig fritt.

Av den föreslagna nya lydelsen av 9 § tredje stycket följer att bestämmelsen även tillämpas på sådan brottslighet som likställs med störningar i boendet. Av detta följer att det inte heller i dessa fall finns någon skyldighet för föreningen att uppmana bostadsrättshavaren att se till att beteendet upphör eller underrätta socialnämnden.

Tredje stycket motsvarar hittillsvarande 9 § femte stycket.

9 b § *Bostadsrättshavaren ska hålla noggrann tillsyn över att de personer som han eller hon ansvarar för enligt 12 § tredje stycket 2 inte gör sig skyldiga till bristande skötsamhet eller störningar i boendet.*

Paragrafen, som är ny, behandlar bostadsrättshavarens skyldighet att hålla tillsyn över att vissa personer inte gör sig skyldiga till bristande skötsamhet eller störningar i boendet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.6.

Paragrafen motsvarar hittillsvarande 9 § första stycket sista meningen. Avsikten är att bestämmelsen ska tillämpas på samma sätt som motsvarande bestämmelse i hyreslagen (12 kap. 25 b § jordabalken och prop. 2023/24:112 s. 112–114).

Bostadsrättshavarens tillsynsansvar omfattar, liksom tidigare, personer som hör till bostadsrättshavarens hushåll, gäster och andra som bostadsrättshavaren inrymt i lägenheten eller personer som utför arbete där. Som en följd av ändringarna i 9 § införs uttrycket bristande skötsamhet i bestämmelsen. Liksom tidigare gäller bostadsrättshavarens tillsynsansvar åsidosättanden av sundhet, ordning och gott skick. Ändringarna i 9 § innebär att bostadsrättshavaren även har ett ansvar att se till att andra personer som bor eller vistas i lägenheten inte åsidosätter det som krävs för att bevara tryggheten inom fastigheten.

En följd av att brottslighet som är ägnad att försämra närmiljön för de som bor i omgivningen likställs med störningar i boendet (9 § tredje stycket), är att bostadsrättshavarens tillsynsansvar omfattar även dessa situationer. Om bostadsrättshavaren brister i sitt tillsynsansvar kan brott som begåtts av personer inom den relevanta personkretsen leda till att bostadsrätten är förverkad. Det gäller även om det är någon annan till vilken bostadsrätten upplåtits i andra hand som inte har hållit den tillsyn som krävs (18 § 5). I grunden fungerar bostadsrättshavarens tillsynsansvar på samma sätt vid brottslighet som likställs med störningar i boendet som vid övriga åsidosättanden enligt 9 §. En del frågor uppkommer dock med anledning av att tillämpningsområdet för tillsynsansvaret utvidgas.

Tillsynsansvaret innebär i allmänhet att bostadsrättshavaren har en skyldighet att hålla noggrann uppsikt över den utpekade personkretsen. I fråga om händelser i eller i nära anslutning till lägenheten, har bostadsrättshavaren goda praktiska möjligheter att göra det genom sin användning av lägenheten. Bostadsrättshavaren har sämre praktiska möjligheter att genom ett vardagligt nyttjande av lägenheten hålla tillsyn över vad andra personer gör när de rör sig utanför lägenheten. Det är också svårare för bostadsrättshavaren att vidta effektiva åtgärder för att förhindra att dessa personer utanför lägenheten agerar på ett sätt som försämrar närmiljön för andra boende. De krav som följer av bostadsrättshavarens tillsynsansvar måste anpassas efter detta. För att bostadsrättshavaren ska kunna hållas ansvarig för någon annans agerande förutsätts att det i det enskilda fall-

et går att peka på att bostadsrättshavaren har brustit i sitt tillsynsansvar genom att underlåta att göra något som kan krävas av henne eller honom.

Som utgångspunkt krävs det inte att bostadsrättshavaren utövar en aktiv tillsyn över andra personer när de rör sig utanför lägenheten, för att säkerställa att de inte begår brott där. Bostadsrättshavarens tillsynsansvar aktualiseras alltså främst när det framkommer någon omständighet som ger denne anledning att vänta sig att någon som hon eller han ansvarar för kan komma att begå brott som är ägnat att försämra närmiljön för andra boende. Bostadsrättshavaren kan bl.a. få sådana indikationer genom information från föreningen eller från polisen. Bostadsrättshavaren kan också vid sin användning av lägenheten få kännedom om någon omständighet som ger anledning att misstänka att en person som omfattas av tillsynsansvaret kan komma att begå brott. Det kan t.ex. handla om att bostadsrättshavaren får reda på att en person deltar i ett kriminellt gäng som begår brott i området. Om det beror på bristande uppsikt kan bostadsrättshavaren inte ursäkta sig med att hon eller han inte har känt till en omständighet som gett anledning att misstänka att någon som omfattas av tillsynsansvaret kan komma att agera på ett sätt som försämrar närmiljön för övriga boende.

När det gäller någon som tillfälligt besöker lägenheten får tillsynsansvaret en begränsad betydelse i förhållande till regeln om brottslighet som är ägnad att försämra närmiljön. Bostadsrättshavaren har som utgångspunkt ingen skyldighet att utöva en aktiv tillsyn över vad en besökare gör utanför lägenheten. När det gäller besökare är det därför framför allt iakttagelser som bostadsrättshavaren gör vid sin användning av lägenheten som kan innebära att det uppkommer en skyldighet att agera. Det kan också tänkas att polisen informerar bostadsrättshavaren om att en person som brukar besöka lägenheten är inblandad i brottslighet i området. För att tillsynsansvaret ska aktualiseras förutsätts att besökaren vistas i lägenheten i viss omfattning och att besöken kan anses ha betydelse för att brott begås i området.

Tillsynsansvaret gäller även för upplåtelse av lokal. I sådana fall finns som utgångspunkt inget ansvar för vad personer som besöker t.ex. en butikslokal gör sedan de lämnat lokalen. Tillsynsansvaret aktualiseras främst i fall där den som innehar lokalen med bostadsrätt tillåter att personer som är inblandade i brottslighet i

området använder lokalen i viss omfattning. För att bostadsrättshavaren ska anses ha brustit i tillsynsansvaret förutsätts att hon eller han har godtagit att personerna vistas i lokalen.

När en bostadsrättshavare har anledning att vänta sig att någon som omfattas av tillsynsansvaret kan komma att begå brott som försämrar närmiljön för andra boende, krävs att bostadsrättshavaren vidtar åtgärder för att förhindra det. Bedömningen av vilka åtgärder som krävs görs på samma sätt som i andra situationer. Det innebär att det, när det finns tydliga indikationer på att någon som bostadsrättshavaren har ansvar för kan komma att begå brott, krävs att bostadsrättshavaren vidtar kraftfulla åtgärder för att förhindra det. Det kan t.ex. innebära att en inneboende inte får bo kvar i lägenheten eller att en besökare inte tillåts återvända dit. För att bostadsrättshavaren ska kunna hållas ansvarig för någon annans handlande måste bostadsrättshavaren ha haft anledning att räkna med att händelsen skulle kunna inträffa, och underlåtit att göra det som kan krävas för att förhindra det.

Bostadsrättshavarens tillsynsansvar omfattar även underåriga barn. En bostadsrättshavare som är förälder har alltså ett ansvar att hålla noggrann tillsyn över att ett barn inte begår sådan brottslighet som försämrar närmiljön för övriga. I dessa fall kan bostadsrättshavaren få information om att barnet begår den typen av brott eller kan komma att göra det från t.ex. skolpersonal eller socialtjänst. För att uppfylla tillsynsansvaret krävs att bostadsrättshavaren har noggrann uppsikt över ett barn för att uppmärksamma tecken på att barnet kan komma att begå sådana brott.

Även i dessa situationer krävs att bostadsrättshavaren vidtar långtgående åtgärder för att förhindra att barnet begår brott som försämrar närmiljön för övriga boende. Det går inte att ge något generellt svar på vilka åtgärder som krävs. Vuxna barn behandlas som utgångspunkt på samma sätt som andra vuxna. Det innebär ytterst att bostadsrättshavaren kan behöva förbjuda ett vuxet barn att vistas i lägenheten. När det gäller underåriga barn är det normalt inte möjligt att förbjuda dem från att vistas i lägenheten. I stället krävs att bostadsrättshavaren vidtar andra åtgärder. Det kan vara nödvändigt att be om hjälp utifrån genom att ta kontakt med relevanta instanser som exempelvis socialtjänst, skola eller polis. Det krävs också att bostadsrättshavaren aktivt medverkar till de insatser som erbjuds. Att de insatser som vidtas inte har avsedd effekt innebär inte

att bostadsrättshavaren har brustit i sitt tillsynsansvar, om hon eller han i övrigt har gjort allt som rimligen kan krävas för att komma till rätta med barnets brottslighet.

Tillsynsansvaret gäller även barn som bor i lägenheten som bostadsrättshavaren inte har vårdnaden om. Även om bostadsrättshavaren i den situationen inte har samma möjlighet som en vårdnadshavare att vidta åtgärder, exempelvis i kontakter med socialtjänsten, krävs det att bostadsrättshavaren agerar när det finns tydliga indikationer på att barnet kan komma att begå brott. I det ingår att informera vårdnadshavaren om detta.

Föreningen har som utgångspunkt bevisbördan för de omständigheter som åberopas till stöd för att bostadsrätten är förverkad. Om någon som bostadsrättshavaren ansvarar för har gjort sig skyldig till brott som är ägnat att försämra närmiljön för övriga boende, och föreningen gör gällande att bostadsrättshavaren har brustit i sitt tillsynsansvar, kan föreningen t.ex. behöva visa att det funnits omständigheter som gett bostadsrättshavaren anledning att räkna med det inträffade. I en sådan situation kan bostadsrättshavaren behöva lägga fram utredning som visar att hon eller han har gjort allt som rimligen kan krävas för att förhindra agerandet.

Tillträde till lägenheten

13 § Företrädare för bostadsrättsföreningen har *på begäran* rätt att få komma in i lägenheten när det *är nödvändigt* för tillsyn *av lägenheten eller av hur den används,* eller för att utföra arbete som föreningen svarar för eller har rätt att utföra enligt 12 a §. När bostadsrättshavaren har avsagt sig bostadsrätten enligt 4 kap. 11 § eller när bostadsrätten *ska* tvångsförsäljas enligt 8 kap., är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen *ska* se till att bostadsrättshavaren inte drabbas av större olägenhet än nödvändigt.

Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla sådana inskränkningar i nyttjanderätten som föranleds av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i huset eller på marken, även om hans *eller hennes* lägenhet inte besväras av ohyra. I så fall tillämpas 5 §.

Om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten när föreningen har rätt till det, får Kronofogdemyndigheten besluta om särskild handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Paragrafen reglerar bostadsrättsföreningens rätt att få tillträde till lägenheten. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Av ändringen i *första stycket* framgår att föreningens rätt att få tillträde till lägenheten inte bara omfattar nödvändig tillsyn av lägenheten, utan också av hur den används. Tillsyn av hur lägenheten används kan t.ex. avse kontroll av om lägenheten är upplåten i andra hand utan behövligt samtycke eller tillstånd (jfr 10 och 11 §§), om reglerna om hyresgästens rätt att inrymma utomstående personer i lägenheten åsidosätts (jfr 8 §) eller om lägenheten används för brott (jfr 18 § 8).

Det görs även en språklig justering på så sätt att det anges att föreningen har rätt att få komma in i lägenheten när det *är nödvändigt* för tillsyn, i stället för när det *behövs* för tillsyn, i enlighet med regleringen i 12 kap. 26 § jordabalken. Någon ändring i sak är inte avsedd. Liksom tidigare får rätten till tillträde inte användas i onödan, eller i syfte att störa eller på annat sätt inskränka bostadsrättshavarens privatliv. Det hindrar inte att återkommande tillträde inom en relativt kort tidsperiod i vissa fall kan vara motiverat, exempelvis för att följa upp något som tidigare iakttagits eller när ett behov av att kontrollera ett nytt förhållande har uppstått. Om tillsynen är motiverad av en seriös och ansvarsfull förvaltning av fastigheten får den anses nödvändig.

Det görs också ett förtydligande om att rätten till tillträde förutsätter en begäran från föreningen. Någon ändring i fråga om de praktiska momenten kring hur en tillsyn ska genomföras är inte avsedd.

Genom en ändring i 32 § får föreningen möjlighet att skicka en begäran om tillträde med rekommenderat brev, se kommentaren till den paragrafen.

Avgifter till föreningen

15 § Avgifter till föreningen *ska* betalas under föreningens adress eller annan adress som föreningen uppger. Betalning får alltid ske genom *en bank* eller *någon annan liknande betalningsförmedlare*.

Om bostadsrättshavaren betalar sin avgift på bankkontor, anses beloppet ha kommit föreningen till handa omedelbart vid betalningen. Lämnar bostadsrättshavaren ett betalningsuppdrag på avgiften till *en bank* eller *någon*

annan liknande betalningsförmedlare, anses beloppet ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot.

I paragrafen anges hur avgifter till föreningen ska betalas samt när en avgift ska anses ha kommit föreningen till handa. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen anpassas till de betaltjänster som finns tillgängliga på marknaden i dag. Hänvisningen till betalning på postkontor tas bort. Begreppen postanvisning, postgiro och bankgiro byts ut. I stället anges att betalning alltid får ske genom en bank eller någon annan liknande betalningsförmedlare. Begreppen har samma innebörd som i 5 kap. 5 § försäkringsavtalslagen (2005:104) (jfr prop. 2003/04:150 s. 435 och 436).

Om bostadsrättshavaren lämnar ett betalningsuppdrag till en bank eller någon annan betalningsförmedlare ska avgiften enligt *andra stycket* anses ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot. Det avgörande är när beloppet har blivit tillgängligt för förmedlaren. Om bostadsrättshavaren uppdrar åt en förmedlare att vid ett närmare angivet tillfälle verkställa en betalning, ska beloppet anses komma föreningen till handa först den dag som avses i uppdraget. Om det inte finns täckning för betalningen på det konto från vilket avgiften ska dras, och detta inte beror på det kontoförande företaget, kan det inte anses att bostadsrättshavaren har fullgjort sin betalningsskyldighet (jfr prop. 2003/04:150 s. 435 och 436).

Förverkande

18 § Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträtts är, med de begränsningar som följer av 19 och 20 §§, förverkad och föreningen *är alltså* berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning,

1. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala insats eller upplåtelseavgift *i mer än* två veckor, eller den längre tid som *är* bestämd i stadgarna, från det att föreningen efter förfallodagen *uppmanat* honom eller henne att fullgöra sin betalningsskyldighet,

1 a. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala årsavgift eller avgift för andrahandsupplåtelse mer än en vecka efter förfallodagen när det gäller en bostadslägenhet eller mer än två vardagar efter förfallodagen när det gäller en lokal,

2. om bostadsrättshavaren utan behövligt samtycke eller tillstånd upplåter lägenheten i andra hand,

3. om lägenheten används i strid med 6 eller 8 §,

4. om bostadsrättshavaren eller den som lägenheten upplåtits till i andra hand genom vårdslöshet är vållande till att det finns ohyra i lägenheten eller om bostadsrättshavaren genom att inte utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om att det finns ohyra i lägenheten bidrar till att ohyran sprids i huset,

5. om lägenheten vanvårdas på något annat sätt eller om bostadsrättshavaren eller den som lägenheten upplåtits till i andra hand *gör sig skyldig till bristande skötsamhet eller störningar i boendet, eller inte håller den tillsyn som krävs enligt 9 b §*,

6. om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten enligt 13 § och han eller hon inte kan visa en giltig ursäkt för detta,

7. om bostadsrättshavaren inte fullgör en skyldighet som går utöver det han eller hon ska göra enligt denna lag, och det måste anses vara av synnerlig vikt för föreningen att skyldigheten fullgörs,

8. om lägenheten, *ett utrymme som hör till den*, eller *ett utrymme som upplåts genom ett annat avtal mellan föreningen och bostadsrättshavaren och som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten*, används för *att begå allvarlig brottslighet* eller för *att begå brott vanemässigt eller i större omfattning*, eller

9. om bostadsrättshavaren utan behövligt tillstånd utför en åtgärd som anges i 7 § första eller andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av bostadsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.7.

I *punkten 1* görs en språklig ändring, som inte innebär någon ändring i sak.

I *punkten 5* ersätts hänvisningen till 9 § med uttrycken bristande skötsamhet och störningar i boendet. Till följd av ändringarna i 9 § kan förverkande enligt denna punkt även ske när bostadsrättshavaren har åsidosatt sin skyldighet att bevara trygghet inom fastigheten (9 § första stycket) eller gjort sig skyldig till sådan brottslighet som likställs med störningar i boendet (9 § tredje stycket).

Ändringarna i *punkten 8* innebär att möjligheterna till förverkande när lägenheten används för brott utvidgas. Avsikten är att bestämmelsen ska tillämpas på samma sätt som motsvarande bestämmelse i hyreslagen (12 kap. 42 § första stycket 12 jordabalken och prop. 2023/24:112 s. 120–123).

Bestämmelsen gäller, liksom hittills, både bostadslägenheter och lokaler. Det förutsätts att lägenheten används för brottsligheten. Det som avses är lägenhetens karaktär av ett typiskt hjälpmedel eller en förutsättning för brottsligheten (se prop. 1979/80:179 s. 29 och 31). Om lägenheten saknar en sådan betydelse för brottet är bestämmelsen inte tillämplig. Så kan vara fallet t.ex. om bostadsrättshavaren begår ekonomisk brottslighet som bokföringsbrott, skattebrott, internetbedrägerier eller annan liknande brottslighet i en bostadslägenhet. I sådana fall underlättas brottsligheten inte på något relevant sätt av tillgången till lägenheten.

I vissa fall kan dock lägenheten utgöra en förutsättning även för sådan brottslighet. Ett exempel är att lägenheten används i ett brottsligt upplägg där bidragsbrott eller folkbokföringsbrott ingår. Det kan också vara fråga om ekonomisk brottslighet som begås mot föreningen. Ekonomisk brottslighet, som t.ex. penningtvätt, kan vidare ha koppling till näringsverksamhet som bedrivs i en lokal som upplåts med bostadsrätt. I sådana fall används lägenheten för brott på det sätt som avses i bestämmelsen.

En lägenhet kan fungera som ett hjälpmedel eller en förutsättning för brottslighet på olika sätt. Ofta handlar det om att brottsligheten underlättas av lägenhetens karaktär av skyddat utrymme utan insyn från utomstående, vilket gör brottsligheten lättare att dölja. Som exempel kan anges att lägenheten används för förvaring av vapen, narkotika eller stöldgods. Det kan också vara fråga om odling, försäljning eller annan hantering av narkotika. Ett annat exempel är att bostadsrättshavaren använder lägenheten för att begå brott mot en närstående, som en make, sambo eller ett barn.

Bestämmelsen är tillämplig även när bostadsrättshavaren använder ett utrymme som hon eller han får nyttja på grund av upplåtelsen av bostadsrätt för att begå brott. Det kan t.ex. handla om förråd eller gemensamma utrymmen. Den kan alltså tillämpas när bostadsrättshavaren t.ex. förvarar vapen eller narkotika i sådana utrymmen. Bestämmelsen är, till skillnad från motsvarande hyresrättslig regel, också tillämplig om ett utrymme som upplåts genom ett annat avtal mellan föreningen och bostadsrättshavaren, och som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten, används för brott (jfr 6 kap. 10 § om sidoavtal). Det kan t.ex. handla om ett garage eller liknande som upplåts med hyresrätt, och som bostadsrättshavaren har möjlighet att hyra i egenskap av bostadsrättshavare.

Om bostadsrättshavaren förvarar sprängmedel, vapen eller annan farlig utrustning i lägenheten eller ett utrymme som hör till den kan det också vara fråga om bristande skötsamhet enligt 9 § första stycket. I och med utvidgningen av reglerna om förverkande på grund av att lägenheten används för brott kan det ligga närmast till hands att tillämpa den aktuella bestämmelsen i sådana fall. Den närmare avgränsningen får avgöras i rättstillämpningen.

Det krävs inte att det är bostadsrättshavaren själv som använder lägenheten för att begå brott. Bestämmelsen är i det avseendet oförändrad. Bostadsrätten kan alltså förverkas även i fall där någon annan använder en lägenhet för att begå brott (se prop. 1979/80:179 s. 30 och 31). Det ingår alltså i bostadsrättshavarens förpliktelser att se till att inte någon annan använder lägenheten för att begå brott, och bostadsrättshavaren kan som utgångspunkt inte ursäkta sig med att hon eller han saknat kännedom om brottsligheten.

Det har vidare som utgångspunkt ingen betydelse om bostadsrättshavaren på grund av sina personliga förhållanden, eller av något annat skäl, har haft svårt att förhindra att någon annan använder lägenheten för att begå brott. Det finns dock ett visst utrymme för att beakta i vilken utsträckning bostarsrättshavaren kan lastas för den brottsliga användningen inom ramen för bedömningen av om ett åsidosättande är av ringa betydelse (jfr 19 § första stycket och prop. 2013/14:195 s. 15). Om åsidosättandet är av ringa betydelse är bostadsrätten inte förverkad. En sådan tillämpning kan dock aktualiseras endast i undantagsfall.

Kravet på att hela eller en väsentlig del av lägenheten ska användas för brott tas bort. Detsamma gäller kravet på att det ska vara fråga om brottslig näringsverksamhet eller liknande. I stället krävs för att bostadsrätten ska vara förverkad att det är fråga om allvarlig brottslighet eller brottslighet som begås vanemässigt eller annars i större omfattning. Det är tillräckligt att en av dessa förutsättningar är uppfylld.

Med begreppet allvarlig brottslighet avses som utgångspunkt fall där straffvärdet av ett brott eller den samlade brottsligheten når upp till eller överstiger två års fängelse (jfr prop. 2021/22:186 s. 110 och 111). Det kan tjäna som riktmärke för vilken brottslighet som är så allvarlig att den kan medföra att bostadsrätten är förverkad. Det innebär att det kan vara tillräckligt med ett enstaka brott, om detta har ett högt straffvärde. Brottsligheten kan i vissa fall bedömas som

så allvarlig att det motiverar att bostadsrätten ska vara förverkad även om straffvärdet är lägre. En självständig bedömning ska göras utifrån omständigheterna kring brottsligheten och de skyddsintressen som gör sig gällande. Ett exempel är vapenbrott. Vapenbrott av normalgraden har i många fall ett straffvärde som överstiger två år (jfr 9 kap. 1 a § vapenlagen [1996:67] som anger att minimistraffet för grovt vapenbrott är fängelse i fyra år). Men även om straffvärdet är något lägre än så kan ett sådant brott bedömas som tillräckligt allvarligt för att bostadsrätten ska vara förverkad.

Förverkande kan också ske om lägenheten används för att begå brott vanemässigt eller annars i större omfattning. Även dessa begrepp förekommer i den straffrättsliga lagstiftningen (se bl.a. 9 kap. 6 § andra stycket brottsbalken och NJA 2022 s. 633).

Av betydelse för bedömningen av om brottsligheten begås vanemässigt är hur många brott som begåtts och med vilken frekvens. Det krävs inte att det är fråga om samma typ av brott.

Det går inte att generellt slå fast vad som krävs för att brottsligheten ska vara vanemässig eftersom omständigheterna kan variera i hög grad. Det som avses är att de brottsliga gärningarna upprepas med viss regelbundenhet så att de framstår som vanligt förekommande inslag i bostadsrättshavarens användning av lägenheten. Den tidsperiod under vilken brottsligheten pågått får inte vara alltför kort. Om brotten begåtts under en mycket begränsad tid är brottsligheten i regel inte vanemässig, även om det är fråga om ett stort antal brott. Pågår den brottsliga verksamheten under en längre sammanhållen tidsperiod behöver inte en lägre frekvens av brott utesluta att den är vanemässig. Förekommer det ett längre uppehåll talar det dock mot att brottsligheten ska bedömas som vanemässig. Om uppehållet beror på omständigheter som den som gör sig skyldig till brottet inte rår över, t.ex. att denne är intagen i kriminalvårdsanstalt, kan det innebära att uppehållet inte talar mot att brottsligheten ska betraktas som vanemässig.

Med att brottsligheten är av större omfattning avses att den har haft viss organisationsgrad eller varit del av en organiserad verksamhet. Av betydelse är också hur den i övrigt har bedrivits, t.ex. vilka förberedelser eller åtgärder för att dölja brottsligheten som vidtagits. Det kan också beaktas hur omfattande brottsligheten är i relation till användningen av lägenheten i övrigt. Om hela lägenheten eller en

väsentlig del av den används för brottsligheten får den i regel anses vara av större omfattning.

För att förverkande ska kunna ske krävs som utgångspunkt att straffvärdet för brottsligheten ligger på fängelsenivå. Det innebär att det inte utgör grund för förverkande exempelvis att en person med missbruksproblem återkommande använder narkotika i lägenheten.

Föreningen ska styrka de omständigheter som åberopas till grund för förverkande. I praktiken kommer det ofta att förutsätta att föreningen har tillgång till en brottmålsdom. Det finns dock inget hinder mot att föreningen säger upp bostadsrättshavaren till avflyttning och för en talan om förverkande utan att det har skett en straffrättslig prövning av ett brott (se prop. 1979/80:179 s. 30 och 31). Frågan om hur brottsligheten har behandlats straffrättsligt har betydelse för inom vilken tidsfrist som föreningen måste väcka talan om förverkande (se 22 §).

I hittillsvarande reglering anges att bostadsrätten också är förverkad om lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning (jfr 6 kap. 12 § andra stycket brottsbalken). Det ledet utgår. Dessa situationer omfattas i och med den ändrade lydelsen i stället av den generella bestämmelsen om förverkande på grund av att lägenheten används för brott. Den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning döms för brottet köp av sexuell handling (6 kap. 11 § brottsbalken). När det förekommer tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning i lägenheten används den därmed för brott på det sätt som avses i bestämmelsen. Liksom i övriga fall krävs inte att det är bostadsrättshavaren själv som gör sig skyldig till brott. Bostadsrättshavarens ansvar för att lägenheten inte används för brott påverkas alltså inte av att den som erbjuder förbindelserna inte kan göras straffrättsligt ansvarig (jfr prop. 1997/98:55 s. 137).

När tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning förekommer i en lokal kan det som utgångspunkt antas vara fråga om brott som begås vanemässigt eller i större omfattning. Om förbindelserna framstår som ett återkommande inslag i användningen av lokalen, som exempelvis en massagesalong, räcker det normalt för förverkande. Om hela eller en väsentlig del av lokalen används för detta ändamål på det sätt som avses i den hittillsvarande bestämmelsen, är det i regel också fråga om en sådan omfattande användning som träffas av den nya regleringen.

När det är fråga om en bostadslägenhet har det betydelse om den person som erbjuder sexuella tjänster mot ersättning bor i lägenheten eller inte. Om personen inte bor i lägenheten talar det för en sådan grad av organisation för att få personen på plats i lägenheten och att hitta potentiella kunder som innebär att lägenheten används för brott i större omfattning. I sådana situationer tas också ofta hela eller en väsentlig del av lägenheten i anspråk för brottsligheten. När någon erbjuder tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning i den lägenhet där hon eller han bor får det bedömas om det sker vanemässigt eller annars i större omfattning. Om så är fallet kan bostadsrätten förverkas.

19 § Nyttjanderätten är inte förverkad om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse. *Detsamma gäller* om *ett förverkande är oskäligt med hänsyn till att* det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i bostadsrättshavarens hushåll för brott.

Nyttjanderätten till en bostadslägenhet är inte förverkad på grund av att en skyldighet som avses i 18 § 7 inte fullgörs, om bostadsrättshavaren är en kommun eller en region och skyldigheten inte kan fullgöras av en kommun eller en region.

En skyldighet för bostadsrättshavaren att inneha anställning i ett visst företag eller någon liknande skyldighet får inte läggas till grund för förverkande.

Paragrafen innehåller bestämmelsen om att bostadsrätten i vissa fall inte är förverkad. Övervägandena finns i avsnitt 4.4 och 4.8.

I *första stycket* görs en ändring som får betydelse när det finns grund för förverkande, men där denna grund har samband med att bostadsrättshavaren, eller någon annan i dennes hushåll, har utsatts för brott av en närstående. Enligt styckets nuvarande lydelse ska den omständigheten beaktats inom ramen för bedömningen av om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse (se prop. 2013/14:195). Ändringen innebär att bostadsrätten inte är förverkad, trots att det inte är fråga om ett ringa fall, om ett förverkande skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående till bostadsrättshavaren har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i dennes hushåll för brott. Avsikten är att bestämmelsen ska tillämpas på samma sätt som motsvarande bestämmelse i hyreslagen

(12 kap. 42 § femte stycket jordabalken och prop. 2023/24:112 s. 123–125).

En närstående kan t.ex. vara bostadsrättshavarens make, sambo, pojk- eller flickvän. Men det kan också avse någon annan familjemedlem eller en anhörig som bostadsrättshavaren har en nära relation till. Det kan vara bostadsrättshavaren själv som har angripits eller någon annan person i dennes boendegemenskap, t.ex. ett barn. Skyddet är inte formellt begränsat till vissa typer av brott, men det som främst kan komma i fråga är fall där bostadsrättshavaren har utsatts för brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken. Skyddsregeln får sin största praktiska betydelse i de fall då bostadsrättshavaren sägs upp på grund av något åsidosättande enligt 18 § 5. Skyddet är dock inte begränsat till sådana åsidosättanden. Ett förverkande av bostadsrätten kan bedömas som oskäligt mot en bostadsrättshavare som t.ex. har gjort sig skyldig till dröjsmål med betalning av en avgift, om bostadsrättshavaren visar att betalningsförsummelserna har sin grund i att hon eller han, eller någon i hushållet, har utsatts för brott av en närstående eller tidigare närstående.

Det är bostadsrättshavaren som har bevisbördan för att hon eller han utsatts för brott och för att det brottsliga angreppet har samband med grunden för att bostadsrätten är förverkad. När någon utsatts för sådan brottslighet som det här är fråga om finns det dock i regel anledning att utgå från att det finns ett sådant samband, om inte omständigheterna tydligt talar mot det.

Om det som läggs bostadsrättshavaren till last har sin grund i att hon eller han, eller någon annan i hushållet, har utsatts för brott, är bostadsrätten inte förverkad om det skulle vara oskäligt. Graden och allvaret av det åsidosättande som utgör grund för förverkande är utgångspunkt för skälighetsbedömningen. Förverkande blir bara aktuellt när det rör sig om väsentliga åsidosättanden från bostadsrättshavarens sida. Det krävs därför omständigheter som starkt talar mot att bostadsrättshavaren ska förlora bostaden för att ett förverkande ska framstå som oskäligt. Detta gäller särskilt om åsidosättandet är av särskilt allvarligt slag, om det avser upprepade tillfällen eller har pågått under en längre tid.

Bostadsrättshavarens åsidosättanden ska betraktas i ljuset av den utsatta situation som bostadsrättshavaren har befunnit sig i. Av betydelse för bedömningen är vilka handlingsalternativ som varit tillgängliga för bostadsrättshavaren, i vilken mån hon eller han har haft

möjlighet att undvika att åsidosätta sina skyldigheter och vad som varit rimligt att kräva av bostadsrättshavaren i den situation som hon eller han befunnit sig i. Förverkandet ska i det enskilda fallet framstå som en rimlig konsekvens av förseelsen.

Risken för fortsatta åsidosättanden är av vikt för skälighetsbedömningen. Bostadsrättshavarens vilja, förmåga och förutsättningar att sköta sina förpliktelser måste därför tillmätas stor betydelse. Om det har skett en avsevärd förbättring av bostadsrättshavarens situation, ska det beaktas till hennes eller hans fördel. Det kan t.ex. vara fråga om att relationen till den närstående som utsatt bostadsrättshavaren för brott har upphört och därmed även de åsidosättanden som läggs bostadsrättshavaren till last. Det finns också utrymme att beakta om det på grund av utsattheten finns ett extra skyddsvärt behov av bostaden och att ett förverkande därmed skulle få alltför stora konsekvenser. Bestämmelsen medger att hänsyn tas till hela bostadsrättshavarens situation.

En omständighet som ska ges särskild betydelse vid skälighetsbedömningen är om bostadsrättshavaren ingår i ett hushåll med barn som kan komma att beröras av uppsägningen. Enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Om det finns barn i familjen som riskerar att förlora sin bostad vid en uppsägning, ska bostadsrättshavarens behov av bostaden för att kunna tillförsäkra sitt barn en trygg bostad tillmätas betydelse. Detta gäller generellt vid uppsägningar av en bostadsrättshavare med barn i hushållet, men kan vid förekomst av brott av aktuellt slag i särskilt hög grad tala för att bostadsrätten inte ska vara förverkad.

20 § Bostadsrättshavaren får inte sägas upp på grund av ett sådant förhållande som avses i 18 § 2, 3, 5–7 eller 9 om han eller hon efter *uppmaning* så snart som möjligt vidtar rättelse.

Bostadsrättshavaren får heller inte sägas upp på grund av ett sådant förhållande som avses i 18 § 2, om det är fråga om en bostadslägenhet, eller ett sådant förhållande som avses i 18 § 9, om han eller hon så snart som möjligt ansöker om tillstånd hos hyresnämnden och får ansökan beviljad.

Bostadsrättshavaren får inte, om det är fråga om en bostadslägenhet, sägas upp på grund av *bristande skötsamhet eller* störningar i boendet enligt 18 § 5 förrän socialnämnden har underrättats enligt *9 a § första* stycket 2.

Om det *är* fråga om *särskilt allvarlig bristande skötsamhet eller* särskilt allvarliga störningar i boendet gäller det som sägs i 18 § 5 även om bostadsrättshavaren inte uppmanats att vidta rättelse. *När det* gäller en bostadslägenhet får bostadsrättshavaren *i sådana fall* sägas upp utan föregående underrättelse till socialnämnden *men en* kopia av uppsägningen ska skickas till socialnämnden. *En uppmaning om rättelse och underrättelse till socialnämnden ska alltid lämnas om det är någon till vilken* lägenheten *har upplåtits* i andra hand på det sätt som anges i 10 eller 11 § *som gör sig skyldig till sådant åsidosättande eller inte håller den tillsyn som krävs enligt 9 b §.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att bostadsrättshavaren inte får sägas upp i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.6.

Ändringen i *första stycket* är språklig och innebär ingen ändring i sak.

I *tredje stycket* görs en ändring med anledning av införandet av 9 a §. Av den paragrafen följer att föreningen ska lämna en underrättelse till socialnämnden vid bristande skötsamhet. Stycket ändras så att det anges att bostadsrättshavaren vid bristande skötsamhet inte får sägas upp på grund av att bostadsrätten är förverkad, innan en sådan underrättelse har lämnats. Det överensstämmer med vad som gäller vid störningar i boendet.

I *fjärde stycket* införs ett nytt undantag från kravet på att föreningen ska uppmana bostadsrättshavaren att vidta rättelse innan hon eller han kan sägas upp på grund av att bostadsrätten är förverkad enligt 18 § 5. Ändringen avser det som benämns särskilt allvarlig bristande skötsamhet (9 § första stycket och 9 a § andra stycket). Ändringen innebär att dessa fall ska hanteras på samma sätt som särskilt allvarliga störningar i boendet. På samma sätt som redan gäller i fråga om störningar i boendet kan det i fall där det är tveksamt om ett agerande ska bedömas som särskilt allvarligt vara lämpligt att föreningen uppmanar bostadsrättshavaren att se till att beteendet upphör i stället för att direkt säga upp henne eller honom (jfr prop. 2002/03:12 s. 123).

Av 9 § tredje stycket följer att det undantag som gäller för särskilt allvarliga störningar i boendet blir tillämpligt även på sådan brottslighet som likställs med störningar i boendet enligt den bestämmelsen, dvs. brottslighet som är ägnad att medföra en sådan försämring av närmiljön som inte skäligen bör tålas av dem som bor i omgivningen.

Av förevarande stycke följer också att det i de aktuella fallen inte krävs att uppsägningen föregås av en underrättelse till socialnämnden. En kopia av uppsägningen ska dock skickas dit. Av stycket framgår också att undantaget vid särskilt allvarliga fall inte gäller om bostadsrätten är upplåten i andra hand med styrelsens samtycke eller hyresnämndens tillstånd, eller i fall där samtycke eller tillstånd inte krävs. Det görs en följdändring som innebär att även särskilt allvarlig bristande skötsamhet omfattas av denna reglering.

21 § *Om* nyttjanderätten *är* förverkad på grund av ett förhållande som avses i 18 § 1–3, 5–7 eller 9 får bostadsrättshavaren ändå inte skiljas från lägenheten på en sådan grund om han eller hon vidtar rättelse innan föreningen har sagt upp honom eller henne till avflyttning. Detta gäller dock inte om nyttjanderätten är förverkad på grund av *sådan särskilt allvarlig bristande skötsamhet eller* sådana särskilt allvarliga störningar i boendet som avses i *9 a § andra* stycket.

Bostadsrättshavaren får inte heller skiljas från lägenheten om föreningen inte har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom tre månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 4 eller 7. Detsamma gäller om föreningen inte inom två månader från den dag då föreningen fick reda på ett förhållande som avses i 18 § 2 eller 9 har *uppmanat* bostadsrättshavaren att vidta rättelse.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att bostadsrättshavaren i vissa fall inte får skiljas från lägenheten trots att bostadsrätten är förverkad. Övervägandena finns i avsnitt 4.4–4.6.

I *första stycket* görs en ändring med anledning av ändringarna i 9 §. Den innebär att det som anges i första meningen om att bostadsrättshavaren inte får skiljas från lägenheten om rättelse vidtas innan hon eller han har sagts upp till avflyttning, inte gäller vid särskilt allvarlig bristande skötsamhet (9 § första stycket och 9 a § andra stycket). Ändringarna i 9 § innebär att det som anges i första styckets första mening inte heller gäller vid sådan brottslighet som likställs med störningar i boendet (9 § tredje stycket). Detta motsvarar vad som gäller vid särskilt allvarliga störningar i boendet.

Ändringen i *andra stycket* är språklig och innebär ingen ändring i sak.

22 § En bostadsrättshavare kan skiljas från lägenheten på grund av förhållande som avses i 18 § 8 endast om föreningen har sagt upp bostads-

rättshavaren till avflyttning inom *sex* månader från det att föreningen fick reda på förhållandet. Om *brottsligheten* har angetts till åtal eller om förundersökning har inletts inom samma tid, har föreningen dock kvar sin rätt till uppsägning *till* dess att *sex* månader har gått från det att domen i brottmålet *fick* laga kraft eller det rättsliga förfarandet *avslutades* på något annat sätt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att bostadsrättshavaren vid förverkande på grund av att lägenheten används för att begå brott, kan skiljas från lägenheten endast om föreningen sagt upp henne eller honom till avflyttning inom viss tid. Övervägandena finns i avsnitt 4.4 och 4.7.

Paragrafen ändras så att tidsgränsen för när föreningen senast måste säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning förlängs i fall där bostadsrätten är förverkad på grund av brottslig användning av lägenheten enligt 18 § 8. Ändringen innebär att bostadsrättshavaren kan skiljas från lägenheten om föreningen har sagt upp henne eller honom till avflyttning inom sex månader från det att föreningen fått reda på det förhållande som utgör grund för förverkande. Om brottsligheten har angetts till åtal eller om en förundersökning har inletts inom samma tid, så har föreningen kvar sin rätt att säga upp avtalet till dess att sex månader har gått från det att domen i brottmålet fick laga kraft eller det rättsliga förfarandet avslutades på något annat sätt.

Det görs också en språklig ändring med anledning av ändringen i 18 § 8, *den brottsliga verksamheten* byts mot *brottsligheten*.

Vissa övriga meddelanden

32 § Är ett sådant meddelande från föreningen som avses i *9 a § första stycket*, 12 a §, *13 §*, 16 §, 18 § 1, 20 § första stycket, 23 § första stycket 1 b eller 31 § första stycket eller 2 kap. 8 § andra stycket 2 eller 6 kap. 1 § andra stycket, 1 a § eller 2 § avsänt i rekommenderat brev under mottagarens vanliga adress, ska föreningen anses ha fullgjort vad som ankommer på den. Detsamma gäller beträffande sådant meddelande från bostadsrättshavaren som avses i 2 § och 6 kap. 6 §.

Om bostadsrättshavaren har lämnat uppgift om en adress dit meddelanden ska skickas, ska den anses vara bostadsrättshavarens vanliga adress. Om bostadsrättshavaren inte har lämnat någon särskild adressuppgift, får fören-

ingen skicka meddelanden till adressen för den lägenhet som upplåts med bostadsrätt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa meddelanden mellan föreningen och bostadsrättshavaren. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

I *första stycket* görs en följdändring med anledning av att bestämmelserna om föreningens skyldighet att uppmana bostadsrättshavaren att vidta rättelse och att underrätta socialnämnden flyttas till 9 a § första stycket.

Det görs även ett tillägg som avser en bostadsrättsförenings begäran om tillträde till lägenheten enligt 13 §. Tillägget innebär att föreningen ska anses ha fullgjort vad som ankommer på den om en begäran om tillträde har avsänts i ett rekommenderat brev till bostadsrättshavarens vanliga adress. Möjligheten att skicka en begäran om tillträde med rekommenderat brev gäller t.ex. för en begäran om tillträde till lägenheten för att utöva nödvändig tillsyn av lägenheten eller hur den används. Om tillträde till lägenheten vägrats i strid med 13 § är bostadsrätten förverkad (18 § 6). Ändringen innebär att om föreningens begäran om tillträde har skickats med rekommenderat brev till bostadsrättshavarens vanliga adress behöver föreningen inte visa att hon eller han har mottagit begäran om tillträde. Som framgår av 18 § 6 är bostadsrätten inte förverkad om bostadsrättshavaren har giltig ursäkt för att vägra tillträde. I fråga om vad som kan utgöra giltig ursäkt görs det inte någon ändring. Giltig ursäkt kan t.ex. föreligga om bostadsrättshavaren på grund av en resa eller sjukhusvistelse inte haft möjlighet att ta del av en begäran om tillträde.

I det nya *andra stycket* anges att den adress som bostadsrättshavaren har lämnat uppgift om ska anses vara dennes vanliga adress. Om bostadsrättshavaren inte har lämnat en sådan uppgift får föreningen skicka meddelanden till den lägenhet som upplåts med bostadsrätt.

11 kap. Förfarandet i bostadsrättstvister m.m.

1 § Tvister som rör störningar i boendet, *särskilt allvarlig bristande skötsamhet och användning av lägenheten för att begå brott ska* handläggas särskilt skyndsamt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att vissa tvister ska handläggas särskilt skyndsamt. Övervägandena finns i avsnitt 4.4 och 4.9.

Sedan tidigare gäller att tvister om störningar i boendet ska handläggas särskilt skyndsamt. Ändringen innebär att även tvister om särskilt allvarlig bristande skötsamhet (7 kap. 9 § första stycket och 9 a § andra stycket) och tvister om användning av lägenheten för att begå brott (7 kap. 18 § 8) omfattas av kravet på särskilt skyndsam handläggning. Av 7 kap. 9 § tredje stycket framgår att viss brottslighet som försämrar närmiljön för de som bor i omgivningen ska likställas med störningar i boendet. Det innebär att även sådana tvister ska handläggas särskilt skyndsamt. Kravet gäller när föreningen åberopar någon av de aktuella grunderna till stöd för att bostadsrättshavaren ska flytta.

Bestämmelsen i paragrafen gäller vid handläggning i domstol och vid den summariska processen hos Kronofogdemyndigheten (se prop. 2002/03:12 s. 132).

4 § I en tvist som avser fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 § *ska* vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten.

Om en part, i fall som avses i första stycket, handlat på ett sådant sätt som anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken, får rätten bestämma att den parten ska ersätta de kostnader som denne har orsakat motparten. Om partens ställföreträdare, ombud eller biträde har handlat på ett sådant sätt som anges i 18 kap. 7 § rättegångsbalken, får rätten bestämma att han eller hon tillsammans med parten ska ersätta sådana kostnader.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättegångskostnader i hovrätten i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

I paragrafen görs ett tillägg om ansvaret för rättegångskostnader. Huvudregeln i tvister om fastställande av hyresvillkor är alltjämt enligt *första stycket* att vardera parten svarar för sin rättegångskostnad i hovrätten.

Undantagsbestämmelsen om att part svarar för kostnader som denne genom vårdslöshet eller försummelse orsakat motparten (se 18 kap. 6 § rättegångsbalken) flyttas till det nya *andra stycket*. Genom tillägget i samma stycke får hovrätten i en sådan situation besluta att även en ställföreträdare, ett ombud eller ett biträde ska ersätta en motpart för dennes kostnader för vårdslös och försumlig processföring (se 18 kap. 7 § rättegångsbalken). Ansvaret är solidariskt med parten. Det är inte möjligt att besluta att endast en företrädare för

parten ska ersätta kostnaderna. Tillämpning av bestämmelsen förutsätter inte yrkande från part. Regleringen överensstämmer med det som gäller om ansvar för rättegångskostnader i hyresnämnden (se 19 c § andra stycket lagen [1973:188] om arrendenämnder och hyresnämnder).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
2. Om bostadsrätten har övergått före ikraftträdandet gäller 2 kap. 3 § i den äldre lydelsen.
3. Om förpliktelsen åsidosatts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 9–9 b, 18 och 20–22 §§ i de äldre lydelserna.
4. För mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 19 § i den äldre lydelsen.

Lagändringarna ska enligt *punkten 1* träda i kraft den 1 januari 2027.

De nya bestämmelserna gäller även för bostadsrätter som har upplåtits före ikraftträdandet, i den mån annat inte följer av övergångsbestämmelserna.

Enligt *punkten 2* ska den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § om möjligheten att neka medlemskap i en bostadsrättsförening i vissa fall när sökanden eller någon annan som ska använda lägenheten har gjort sig skyldig till brott, inte tillämpas om den övergång av bostadsrätten som föranleder prövning av frågan om medlemskap har skett före ikraftträdandet. Bostadsrätten har övergått när den överlåtits genom ett avtal eller när den förvärvats på annat sätt, t.ex. genom arv.

Enligt *punkten 3* gäller bestämmelserna i 7 kap. 9–9 b, 18 och 20–22 §§ i sina äldre lydelser om bostadsrättshavaren har åsidosatt sina förpliktelser före ikraftträdandet. Om vissa åsidosättanden har skett före ikraftträdandet och andra efter kan frågan uppkomma vilka bestämmelser som ska tillämpas om föreningen åberopar samtliga åsidosättanden till stöd för en uppsägning. I en sådan situation kan strängare bestämmelser inte tillämpas på åsidosättanden som ägt rum före ikraftträdandet. Om de åsidosättanden som ligger efter ikraftträdandet är tillräckliga för att bostadsrättshavaren ska kunna sägas upp till avflyttning ställs frågan inte på sin spets. När så inte är fallet får det i rättstillämpningen göras en sammanvägd bedömning

av hur allvarligt det som ligger bostadsrättshavaren till last är utifrån de bestämmelser som är tillämpliga på respektive åsidosättande.

Av *punkten 4* följer att den nya bestämmelsen om att en bostadsrätt inte är förverkad om det skulle vara oskäligt med hänsyn till att det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att denne, eller någon i hushållet, har utsatts för brott av en närstående, inte ska tillämpas om en tvist om förverkande av bostadsrätten har inletts i domstol eller hos Kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet. I stället tillämpas i sådana fall 19 § i sin äldre lydelse.

Övervägandena finns i avsnitt 8.

Regeringskansliet

Bilaga till protokollet § 1 i ärendet Ju2025

2025-06-02
Ju2025/01283

Utökade möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott

Sammanfattning

En utredare ska föreslå ändringar i bostadsrättslagen som ger bostadsrättsföreningar utökade möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet eller använder lägenheten för brott. Utredaren ska också bedöma om det bör införas utökade möjligheter att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av tidigare brottslighet samt lämna förslag på sådana utökade möjligheter.

Uppdraget ska redovisad senast den 2 december 2025.

Det finns ett behov av att öka tryggheten i och kring bostadsrätter

Arbetet mot brottslighet har mycket hög prioritet för regeringen. En viktig del i det arbetet är att skapa trygghet, inte minst i bostadsområden. Personer som t.ex. bär vapen i sitt bostadsområde, som säljer narkotika på gathörnet eller i lekparken, eller som angriper polis eller annan blåljusverksamhet genom stenkastning, skapar stor otrygghet för andra boende i området.

En av de vanligaste boendeformerna är bostadsrätt. På samma sätt som i andra boendeformer har de som bor i bostadsrätt rätt till trygghet i boendet och bostadsområdet. Bostadsrättsföreningar har också ett berättigat intresse av att de boende är skötsamma och inte begår brott i lägenheten eller närområdet. Det finns anledning att vidta åtgärder för att öka tryggheten i och kring bostadsrätter.

Uppdraget att föreslå utökade möjligheter för bostadsrättsföreningar att säga upp bostadsrättshavare som begår brott

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i 12 kap. jordabalken (hyreslagen) i kraft som ger fastighetsägare utökade möjligheter att säga upp hyresgäster som har begått brott i lägenheten eller närområdet (prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden).

Ändringarna innebär att ett hyresavtal kan sägas upp om hyresgästen har begått brott som typiskt sett försämrar närmiljön för dem som bor i lägenhetens omgivning. De innebär också att hyresgästens ansvar för barn och andra personer som bor eller vistas i lägenheten även omfattar att se till att dessa personer inte begår brott som skapar otrygghet för övriga boende. Ändringarna innebär vidare att ett hyresavtal kan sägas upp om en lägenhet används för att begå allvarlig eller omfattande brottslighet. Hyresgästens skyldighet att bevara tryggheten inom fastigheten har också tydliggjorts och skärpts.

Regleringen av hyresrätter liknar på flera sätt regleringen av bostadsrätter. I bostadsrättslagen (1991:614) finns bestämmelser om förverkande av bostadsrätt (7 kap. 18–25 §§). Bestämmelserna motsvarar i stor utsträckning reglerna om förverkande av hyresrätt (jfr. 12 kap. 42–44 §§ jordabalken). De grunder som kan åberopas för förverkande är väsentligen desamma. En skillnad är dock att de ändringar som nyligen genomfördes i hyreslagen inte har införts för bostadsrätter. Även bestämmelserna om hyresgästens respektive bostadsrättshavarens användning av lägenheten och om ansvaret för andra personer som bor eller vistas där uppvisar många likheter.

Det finns dock också grundläggande skillnader mellan upplåtelseformerna. Hyresrätten grundas på ett nyttjanderättsavtal mellan hyresvärd och hyresgäst. Bostadsrätten är en rätt som kan överlåtas och förvärvas fritt. Upplåtelse av lägenheten med bostadsrätt sker till nyttjande mot ersättning av en förening, i vilken bostadsrättshavaren är eller blir medlem. Bostadsrätten har också, till skillnad från hyresrätten, ett ekonomiskt värde för bostadsrättshavaren och kan pantsättas för bostadsrättshavarens skulder. Den som förvärvat en bostadsrätt får bara nekas medlemskap i föreningen om det finns objektivt godtagbara skäl.

Ändringarna i hyreslagen syftar till att skapa bättre förutsättningar för trygga bostadsområden i hela landet och genomfördes mot bakgrund av att många

känner sig otrygga i det område där de bor. De utgör också ett led i regeringens arbete med att minska brottsligheten. Behovet av trygghet är lika stort hos de som bor i bostadsrätt som hos de som bor i hyresrätt. Det finns därför anledning att överväga motsvarande ändringar i bostadsrättslagen.

Utredaren ska föreslå ändringar i bostadsrättslagen som ger bostadsrättsföreningar utökade möjligheter att säga upp bostadsrättshavare som begår brott i bostadsområdet på ett längre avstånd från lägenheten än vad som kan föranleda förverkande i dag. Utredaren ska också föreslå ändringar i bostadsrättslagen som utvidgar bostadsrättsföreningars möjligheter att förverka bostadsrätter på grund av att lägenheten används för brott, t.ex. för förvaring av vapen eller narkotika. I uppdraget ingår även att se över och föreslå skärpningar av reglerna om bostadsrättshavarens skyldighet att bevara tryggheten inom fastigheten. Vid framtagande av förslagen ska utredaren beakta konsekvenserna för bostadsrättshavare och boende som utsatts för brott i lägenheten.

Förslagen ska utformas med utgångspunkt i de ändringar som nyligen genomfördes i hyreslagen. De skillnader som finns mellan upplåtelseformerna behöver dock beaktas och hänsyn tas till bostadsrättens särprägel.

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att föreslå utökade möjligheter att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av att sökanden har begått brott

Upplåtelse av en lägenhet med bostadsrätt får endast ske till den som är medlem i bostadsrättsföreningen och det är bara medlemmar som får utöva bostadsrätten. För att kunna nyttja bostadsrätten krävs alltså att man är eller blir medlem i föreningen. Ett sätt att skapa trygghet och förhindra att brott sker i och kring en lägenhet som upplåts med bostadsrätt kan därför vara att medlemskap nekas personer som tidigare begått brott av visst allvar eller omfattning.

En bostadsrättsförening är en ekonomisk förening. Utgångspunkten är att en ekonomisk förening ska vara öppen för alla. Det innebär att föreningen är skyldig att anta nya medlemmar om det inte finns objektivt godtagbara skäl att vägra inträde. I bostadsrättsföreningar gäller att en köpare inte får vägras inträde om han eller hon uppfyller villkoren för medlemskap i stadgarna och

föreningen skäligen bör godta personen som bostadsrättshavare (2 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Vad gäller bedömningen av vem som skäligen bör godtas som bostadsrättshavare framgår av rättspraxis att tidigare brottslighet kan utgöra skäl för nekat medlemskap. Upprepade och allvarliga våldsbrott med koppling till boendet bör t.ex. kunna utgöra sådana skäl. Praxis är dock relativt restriktiv och inte helt enhetlig.

En förening kan ställa upp krav på skötsamhet i stadgarna. Sådana villkor får dock inte gå längre än vad som följer av den skälighetsbedömning som ska göras enligt lag.

Den ökade brottsligheten och otryggheten i landets bostadshus och bostadsområden gör att det finns anledning att öka tryggheten i bostadsrätter. Det kan ifrågasättas om inte den som har gjort sig skyldig till brottslighet som kan leda till förverkande av en bostadsrätt, också ska kunna nekas medlemskap i en bostadsrättsförening.

Utredaren ska bedöma om möjligheten att neka medlemskap i en bostadsrättsförening på grund av att den som ansöker om medlemskap har begått brott bör utökas eller i vart fall förtydligas, samt under alla omständigheter lämna sådana förslag. Det bör som utgångspunkt krävas att brottsligheten varit av visst allvar eller omfattning och att den inte har begåtts en alltför lång tid före ansökan, för att den ska kunna utgöra grund för nekande. En omständighet av betydelse bör också vara att brottsligheten har skett i eller med koppling till sökandens boende. En riktlinje bör vara att sådan brottslighet som skulle kunna utgöra grund för förverkande också bör kunna leda till nekat medlemskap.

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag.

Rätten att fritt sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften, dvs. föreningsfriheten, är grundlagsskyddad (2 kap. 1 § 5 regeringsformen) och omfattar bostadsrättsföreningar. Föreningsfriheten gäller gentemot det allmänna och alltså inte i förhållande till enskilda. Möjligheterna för staten att begränsa föreningsfriheten är mycket begränsade. Utredaren ska inte lämna förslag som inskränker föreningsfriheten.

Konsekvensbeskrivningar

Förslagens konsekvenser ska redovisas enligt vad som anges i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Utredaren ska redogöra för konsekvenserna av förslagen och för hur de påverkar bostadsrättsföreningar och bostadsrättshavare liksom andra enskilda personer, myndigheter och andra berörda. Såväl kostnadsmässiga som andra konsekvenser ska belysas. Utredaren ska även beskriva förslagens konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet och redogöra för förslagens konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män, särskilt i relation till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Utredaren ska genomgående beakta ett barnrättsperspektiv i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utredaren ska särskilt beakta den särskilda utsatthet som vräkningar av barnfamiljer medför utifrån principen om barnets bästa, barnets rätt till social trygghet och en skälig levnadsstandard.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med berörda myndigheter, organisationer, företag och andra aktörer som är relevanta för uppdraget. Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, myndigheter och andra statliga utredningar.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 2 december 2025.

Departementsserien 2025

Kronologisk förteckning

1. Hyra anstaltsplatser utomlands. Ju.
2. Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design. Ku.
3. Sveriges försvarsmaterieldirektör. En ny inriktning. Fö.
4. En ny lag om unga lagöverträdare. Ju.
5. Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten. Ju.
6. En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor. Fö.
7. Polisens användning av AI för ansiktsigenkänning i realtid. Ju.
8. Administrativa sanktioner i socialförsäkringen. S.
9. Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. U.
10. En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor – slutredovisning. Fö.
11. En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar. Fö.
12. Nordisk verkställighet i brottmål. Ju.
13. Rätt att installera laddpunkt hemma. Ju.
14. Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden. Ju.
15. Nya regler om aktier på multilaterala handelsplattformar. Ju.
16. Några frågor om ersättning vid gemensamhetsinrättningar. Ju.
17. Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården. S.
18. Nya regler om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd. Ju.
19. Slutredovisning av uppdraget om förstärkningsteam inom socialtjänsten. S.
20. Utökade befogenheter för civilanställda vid Polismyndigheten att utreda brott. Ju.
21. Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete. Fö.
22. Sweden's tenth national report under the Convention on Nuclear Safety. KN.
23. Spellagens tillämpningsområde. Fi.
24. Utdelningsbart överskott i inkomstpensionssystemet . S.
25. En betald polisutbildning. Ju.
26. Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen. S.
27. Åtgärder för att säkerställa veterinär beredskap under jourtid. LI
28. Stärkt trygghet i bostadsrätter. Ju.

Departementsserien 2025

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

Spellagens tillämpningsområde. [23]

Försvarsdepartementet

Sveriges försvarsmaterieldirektör. En ny inriktning. [3]

En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor. [6]

En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor – slutredovisning. [10]

En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar. [11]

Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete. [21]

Justitiedepartementet

Hyra anstaltsplatser utomlands.[1]

En ny lag om unga lagöverträdare. [4]

Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten. [5]

Polisens användning av AI för ansiktsigenkänning i realtid. [7]

Nordisk verkställighet i brottmål. [12]

Rätt att installera laddpunkt hemma. [13]

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden. [14]

Nya regler om aktier på multilaterala handelsplattformar. [15]

Några frågor om ersättning vid gemensamhetsinrättningar. [16]

Nya regler om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd. [18]

Utökade befogenheter för civilanställda vid Polismyndigheten att utreda brott. [20]

En betald polisutbildning. [25]

Stärkt trygghet i bostadsrätter. [28]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Sweden's tenth national report under the Convention on Nuclear Safety. [22]

Kulturdepartementet

Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design. [2]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Åtgärder för att säkerställa veterinär beredskap under jourtid. [27]

Socialdepartementet

Administrativa sanktioner i socialförsäkringen. [8]

Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården. [17]

Slutredovisning av uppdraget om förstärkningsteam inom socialtjänsten. [19]

Utdelningsbart överskott i inkomstpensionssystemet . [24]

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen. [26]

Utbildningsdepartementet

Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. [9]

Från: Sundén Hanna <hanna.sunden@lansstyrelsen.se>
Skickat: den 2 december 2025 09:57
Till: Sundén Hanna
Ämne: Remiss: Handlingsplan för elektrifiering Västerbottens län
Bifogade filer: Remissmissiv 8756-2024 2025-12-02.pdf; Handingsplan för elektrifiering.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Hej!

Länsstyrelsen har, på uppdrag av regeringen, tagit fram en regional handlingsplan för elektrifiering. Handlingsplanen har tagits fram efter dialog och samtal med en mängd aktörer i länet och har utformats som ett kunskapsunderlag och handlingsplan med åtgärder i ett. Länsstyrelsen bjuder nu in länets aktörer att lämna synpunkter på handlingsplanen. Vi välkomnar synpunkter på alla delar av dokumentet och har också listat ett antal frågor ni gärna får ge oss respons på.

Frågor:

1. I kapitel 1 har vi nämnt ett antal samverkansplattformar som finns i länet och som vi anser kommer att ha betydelse för genomförandet av handlingsplanen. Känner ni till ytterligare samverkansplattformar som vi bör nämna?
2. I kapitel 7 finns åtgärdsförslagen kortfattat beskrivna. Finns det andra åtgärder som ni anser bör finnas med? Är det något av förslagen som inte bör finnas med?
3. Ett av åtgärdsförslagen handlar om framtagande av kunskapsunderlag. Denna fråga riktar sig särskilt till länets kommuner: vilken typ av kunskapsunderlag har ni behov av?
4. I bilaga 2 kommer vi att beskriva begrepp som behövs för förståelsen av handlingsplanen. Vilka begrepp bör finnas med?

Remissvar lämnas senast den 27 februari 2026 till vasterbotten@lansstyrelsen.se, ange diarienummer 8756-2024 i ämnesraden på mailet.
Eventuella frågor besvaras av Hanna Sundén, hanna.sunden@lansstyrelsen.se, 010-225 44 98.

Bifogat till detta mail finns handlingsplanens remissversion samt remissmissivet med en förteckning över vilka organisationer som remissen skickats till.

Vänliga hälsningar
Hanna

_____
Hanna Sundén
Energi och klimat, Länsstyrelsen Västerbotten

Telefon: 010-225 44 98
hanna.sunden@lansstyrelsen.se
Besöksadress: Storgatan 71 B, 901 86 Umeå
www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Komplettera, lämna yttrande eller följ ditt ärende på vår webbplats.
Använd vasterbotten@lansstyrelsen.se om du kommunicerar med oss via e-post.
Ange diarienummer om du har ett sådant.
Så behandlar vi dina personuppgifter.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Remissmissiv

D.nr. 8756-2024
2025-12-02

Remiss: Handlingsplan för elektrifiering Västerbottens län

Länsstyrelsen Västerbotten har, på uppdrag av regeringen, tagit fram en regional handlingsplan för elektrifiering. Handlingsplanen har tagits fram efter dialog och samtal med en mängd aktörer i länet och har utformats som ett kunskapsunderlag och handlingsplan med åtgärder i ett. Länsstyrelsen bjuder nu in länets aktörer att lämna synpunkter på handlingsplanen. Vi välkomnar synpunkter på alla delar av dokumentet och har också listat ett antal frågor ni gärna får ge oss respons på.

Frågor:

1. I kapitel 1 har vi nämnt ett antal samverkansplattformar som finns i länet och som vi anser kommer att ha betydelse för genomförandet av handlingsplanen. Känner ni till ytterligare samverkansplattformar som vi bör nämna?

2. I kapitel 7 finns åtgärdsförslagen kortfattat beskrivna. Finns det andra åtgärder som ni anser bör finnas med? Är det något av förslagen som inte bör finnas med?

3. Ett av åtgärdsförslagen handlar om framtagande av kunskapsunderlag. Denna fråga riktar sig särskilt till länets kommuner: vilken typ av kunskapsunderlag har ni behov av?

4. I bilaga 2 kommer vi att beskriva begrepp som behövs för förståelsen av handlingsplanen. Vilka begrepp bör finnas med?

Remissvar lämnas senast den 27 februari 2026 till vasterbotten@lansstyrelsen.se, ange diarienummer 8756-2024 i ämnesraden på mailet.

Eventuella frågor besvaras av Hanna Sundén, hanna.sunden@lansstyrelsen.se, 010-225 44 98.

Remissinstanser

Organisation
BioFuel Region AB
Bjurholms kommun
Boliden Rönnskär
Dorotea kommun
E.ON AB
Företagarna Västerbotten
Grans sameby
INAB
Inlandsbanan AB
Kvarken Ports
Landsförbundet Svenska Samer
Lycksele kommun
Malå sameby
Malå kommun
Maskaure sameby
Mausjaur sameby
Naturskyddsföreningen
Nordmaling kommun
Norrtåg AB
Norsjö kommun
Rans sameby
Region Västerbotten
Robertsfors kommun
Sametinget
Semisjaur-Njarg
Port of Skellefteå
Skellefteå kommun
Skellefteå Kraft
Sorsele kommun
Storumans kommun
Svaipa sameby
Svenska kraftnät
Svenska Samernas Riksförbund - SSR
Svenskt Näringsliv
Sveriges Åkeriföretag

Ubmeje Tjeälddie sameby
Umeå Energi AB
Umeå Hamn AB
Umeå kommun
Vapsten sameby
Vattenfall AB
Vilhelmina kommun
Vilhelmina norra sameby
Vilhelmina södra sameby
Vindelns kommun
Voernese sameby
Vännäs kommun
Västerbotten ornitologiska förening
Västerbottens Handelskammare
Västra Kikkejaur sameby
Youth up North
Åsele kommun
Åsele Kraft AB

D.nr. 8756-2024

Handlingsplan för elektrifiering Västerbottens län

Remissversion 2025-12-02

REMISS

Länsstyrelsen
Västerbotten

Innehåll

Sammanfattning 5
1 Inledning 5
1.1 Om Handlingsplan för elektrifiering 5
1.1.1 Syfte och inriktning 6
1.1.2 Målgrupp 6
1.1.3 Disposition 6
1.2 Avgränsning 7
1.2.1 Elektrifiering innebär systemskifte 8
1.2.2 Elektrifieringens andel av klimatomställningen 8
1.2.3 Relationer till andra mål och program 11
1.3 Regional samverkan 11
1.3.1 FREIA 11
1.3.2 Samverkansplattformar 12
1.3.3 Kommunal energiplanering 13
2 Ramar: Omvärld, mål och strategier 14
2.1 Energi- och klimatstrategi för Västerbotten 14
2.1.1 Föregångare i omställningen, för lokal och regional nytta 15
2.1.2 Fokusområden 15
2.2 Regionala utvecklingsstrategin 15
2.3 Policy med vikt för elektrifiering i Västerbotten 16
2.3.1 Sveriges energi- och klimatmål 16
2.3.2 Urfolksrättigheter 18
2.3.3 EU:s energi- och klimatmål 19
2.3.4 Globala mål 25
2.4 Handlingsutrymmet inom ramar och mål 27
3 Nulägesbild 31
3.1 Elproduktion och elanvändning 31
3.1.1 Elproduktion 31
3.1.2 Elanvändning 32
3.2 Energianvändning och växthusgasutsläpp 34
3.2.1 Energianvändning per sektor 34

REMISS

3.2.2 Växthusgasutsläpp per sektor 34
3.2.3 Industrins energianvändning 35
3.2.4 Transportsektorn – energi, fordon och infrastruktur 36
3.2.5 Arbetsmaskiner 43
3.3 Elnät och effekt 44
3.3.1 Effektanvändning 45
3.3.2 Åseleparadoxen 46
3.3.3 Lokala begränsningar i elnätet 47
3.3.4 Uppbokning av effektkapacitet 47
3.3.5 Flexibla avtal 47
3.4 Beredskap 48
3.4.1 Energiberedskap och säkerhetspolitik 48
3.4.2 Klimatanpassning 48
3.4.3 Miljörisker och energiomställning 48
3.5 Energiproduktion och markanvändning 49
3.5.1 Sapmi 49
3.5.2 Naturmiljö och biologisk mångfald 50
3.5.3 Kulturminnen och fornlämningar 50
4 Elektrifiering av befintlig verksamhet 51
4.1 Den avgörande tidsaspekten 51
4.2 Energieffektivisering som stöd för elektrifiering 51
4.3 Verksamheter i Västerbotten som kan elektrifieras 51
4.4 Förutsättningar för elektrifiering 52
4.4.1 Transporter 52
4.4.2 Arbetsmaskiner 52
4.4.3 Industri 53
4.5 God tillgång till el 53
5 Elektrifiering som drivkraft för nyindustrialisering 54
5.1 Elektrifieringen innebär ett systemskifte 54
5.2 Västerbottens potential i systemskiftet till elektrifiering 54
5.3 Kontexten systemomställningen sker inom 54
5.3.1 Regeringens strategi för övre Norrland 55

REMISS

5.3.2 Den internationella kontexten 56
5.4 Regionala och lokala aktörers vägval som samhällsutvecklare 59
6 Utmaningar och målkonflikter 60
6.1 Utmaningar under omställningen 60
6.2 Resonemang kring utmaningar och hur de kan överkommas 64
6.2.1 Markanvändning 64
6.2.2 Nät och effekt 66
6.2.3 Kulturella utmaningar 67
6.2.4 Geopolitik och handelspolitik 67
6.2.5 Tillgång till fordon, farkoster och arbetsmaskiner 67
6.2.6 Teknisk mognad inom industrin 67
6.2.7 Priser på energi och fordon 68
6.2.8 Planera och genomföra under oklara policyförhållanden 69
7 Åtgärder och rekommendationer 71
7.1 Regionala åtgärder 71
7.1.1 Samverkan mellan länets aktörer 71
7.1.2 Kunskap och kompetens 72
7.2 Nationella åtgärder 74
7.3 Lokala åtgärder 74

REMISS

Sammanfattning

Kommer i slutversionen

1 Inledning

1.1 Om Handlingsplan för elektrifiering

Detta är en regional handlingsplan för genomförandet av storskalig elektrifiering av energisystemet. Arbetet med handlingsplanen initierades av regeringen och är en del av en nationell energiomställning som syftar till att fasa ut användningen av fossila bränslen för att stoppa den globala uppvärmningen.

Framtagandet av *Handlingsplan för elektrifiering* har baserats på bidrag från många aktörer. Synpunkter och information har samlats in genom fysiska och digitala workshopar med representanter från statliga myndigheter, kommuner, näringsliv och civilsamhälle, och konsultationer har hållits med samiska företrädare. Handlingsplanen har också fått innehåll och riktning av övrigt arbete som Länsstyrelsen Västerbotten och Region Västerbotten gör i länet, inte minst genom de projekt som just nu pågår med syfte att stötta den kommunala energiplaneringen.

Länsstyrelserna har en samordnande och främjande roll i det regionala genomförandet av energiomställningen, men mandatet att besluta om konkreta åtgärder, avsätta resurser, och planera när i tid olika åtgärder och investeringar ska genomföras i Västerbotten återfinns i de flesta fall inte hos Länsstyrelsen Västerbotten, utan hos en lång rad andra aktörer i och utanför länet. Handlingsplanen listar därför inte åtgärder, resurser och tidplan på samma sätt som en handlingsplan inom en specifik verksamhet ofta gör. I stället är handlingsplanen utformad för att utgöra ett kunskapsunderlag för länets aktörer genom att diskutera bakgrunden till behovet av elektrifiering och vilka förutsättningar som behöver komma på plats för dess genomförande, beroende på kommunernas viljeriktning. De åtgärder som Länsstyrelsen har rådighet över finns samlade i ett avsnitt och handlar främst om samverkan och samordning, samt om framtagande och spridande av kunskap och faktaunderlag. Handlingsplanens utpekade åtgärder, med Länsstyrelsen som huvudsaklig genomförare, hanterar därmed främst sfären mellan olika aktörer, där en gemensam bild av den regionala kontexten, regionala utmaningar och utvecklingen framåt kan stödja varje enskild aktörs arbete.

Handlingsplanen utgör dessutom i sig själv, i den form den givits med tyngdpunkt i klargörande faktaunderlag och förklarad statistik, ett bidrag till den gemensamma regionala bilden av länet.

REMISS

1.1.1 Syfte och inriktning

Handlingsplan för elektrifiering syftar till att skapa förutsättningar för att genomföra elektrifieringen, på ett sådant sätt att Västerbotten bidrar till att nå klimatmålen inom uppsatta tidsramar, och samtidigt skapar lokal och regional nytta. Handlingsplanen tar avstamp i behovet av att kraftigt minska beroendet av fossila bränslen inom transport och industri, och ger riktning för regionala insatser.

Handlingsplanen ska bidra med en regional överblick och gemensam förståelse för var Västerbotten befinner sig i elektrifieringen. Den ska också erbjuda information om exempelvis energiläget och aktuell policy, som kan fungera som underlag för planering, samverkan och investeringar i länet.

Handlingsplanen ska till sist bidra till att synliggöra gapet mellan nuläge och ett elektrifierat samhälle samt vägen framåt. Handlingsplanen kan på så sätt ge länets aktörer en bild av sin roll och plats i den regionala kontexten av samhällets elektrifiering.

1.1.2 Målgrupp

Målgruppen för handlingsplanen är aktörer i Västerbotten, som på olika sätt är en del av elektrifieringen av samhället.

Som kunskapsunderlag och byggsten i en gemensam bild av länet, vänder sig handlingsplanen till politiker och tjänstepersoner i kommuner (särskilt de som arbetar med samhällsplanering, energiplanering och beredskap), Region Västerbotten, civilsamhället samt markägare och aktörer som för sin verksamhet är beroende av länets naturmiljö. Målgruppen innefattar också energibolag, konsulter som på olika sätt arbetar med samhällsutveckling och energifrågor, företag och andra aktörer som elektrifierar den egna verksamheten såsom fordonsinköpare, transportupphandlare och industrier, samt företag som utvecklar och bygger elektrifierade lösningar såsom tillhandahållare av laddinfrastruktur.

Handlingsplanen ska också fungera som ett styrdokument, med konkreta åtgärder som ger riktning åt berörda delar av Länsstyrelsens energi- och klimatarbete de kommande åren.

1.1.3 Disposition

Kapitel 1 beskriver handlingsplanens syfte och roll i länets energi- och klimatarbete. I kapitel 2 beskrivs handlingsplanens sammanhang i termer av internationella och nationella energi- och klimatmål, samt den riktning i energi- och klimatarbetet som slagits fast för länet i olika regionala styrdokument. Kapitel 3 ger en nulägesbild av länets produktion och användning av energi och el, samt en översikt av länets sektorsvisa utsläpp av växthusgaser.

REMISS

De inledande kapitlen ger en grund för de resonemang som förs i kapitel 4, som behandlar elektrifiering av befintliga verksamheter som idag är beroende av fossila bränslen. I kapitel 5 diskuteras energiomställning och elektrifiering som bas för en nyindustrialisering av norra Sverige. I både kapitel 4 och 5 berörs på ett generellt plan därmed en mängd åtgärder som behöver genomföras, beroende på olika vägval. Kapitel 6 ägnas åt resonemang kring målkonflikter associerade med elektrifieringen och förändringar kopplade till en nyindustrialisering. Först därefter, i kapitel 7, listas handlingsplanens prioriterade åtgärder.

Dokumentet kompletteras med två bilagor. Bilaga 1 berättar om processen bakom framtagandet av handlingsplanen. I bilaga 2 förklaras olika begrepp som används i handlingsplanen och som är viktiga i det regionala arbetet med energi- och klimatfrågor.

1.2 Avgränsning

Det fält handlingsplanen verkar inom har exponerats och blivit tydligare under arbetets gång. Ur de dialoger och workshopar som genomförts framträder två teman som dominerar typerna av efterfrågade åtgärder. Det ena temat handlar om framtagande av faktaunderlag och kunskapsproduktion samt spridande av kunskap, i form av rapporter, utbildningstillfällen och andra kompetenshöjande insatser. Det andra temat kretsar kring samordning, skapande av plattformar för samverkan och möjliggörande av dialog.

Handlingsplanen har, med detta i åtanke, skrivits för att kunna användas som ett sammanfattande kunskapsunderlag och avstamp för vidare diskussion och kunskapsinhämtning. Åtgärdsförslagen i kapitel 7 fokuserar främst på åtgärder som handlar om samverkan och kunskap och kompetens som Länsstyrelsen har rådighet över. Dessa åtgärder kompletteras med förslag på åtgärder som kan genomföras av kommuner och företag, men även av resonemangen som förs i kapitel 4 och 5.

I de följande avsnitten beskrivs förutsättningarna för Länsstyrelsens bedömning av elektrifieringens betydelse. Först diskuteras elektrifieringen ur ett resurs- och infrastrukturperspektiv och hur skiftet av råvaruanvändning kan förändra Västerbottens roll. Diskussionen tecknar upp bakgrunden till sättet Länsstyrelsen Västerbotten har tagit sig an arbetet med handlingsplanen. Därefter diskuteras inom vilka sektorer elektrifiering kan utgöra en viktig del av länets klimatarbete, och vilka utmaningar som behöver lösas med andra verktyg. Utgångspunkten utgörs av en storleksjämförelse mellan olika sektorers växthusgasutsläpp, tillsammans med resonemang kring elektrifieringens potential för verksamheterna inom respektive sektor. Till sist redovisas hur handlingsplanens fokus avgränsas i förhållande till länets nyligt reviderade energi- och klimatstrategi samt till åtgärdsprogrammet för miljömålen, som just nu är under framtagande.

REMISS

1.2.1 Elektrifiering innebär systemskifte

Elektrifiering av befintliga verksamheter som är beroende av fossil energi innebär ett skifte av ett helt system. För transportsektorn, som påverkas allra mest, innebär elektrifieringen en utfasning av aktiviteter som oljeutvinning, oljetransport, raffinering, transport och distribution av fossilt bränsle, samt produktion av fossildrivna fordon, försäljning och service. Samtidigt fasas ett nytt system in, med inslag som inhemsk elproduktion, förstärkning och utbyggnad av elnät, och etableringar av drivmedelsdistribution som laddstationer. Det nya systemet är, till högre grad än det som fasas ut, beroende av intensifierad gruvdrift med anrikning av mineral och metaller, för produktion av exempelvis batterier och elbilar. Systemskiftet innebär att annan mark, andra kompetenser och andra råvaror tas i anspråk, än de som har utgjort delar i den fossila värdekedjan.

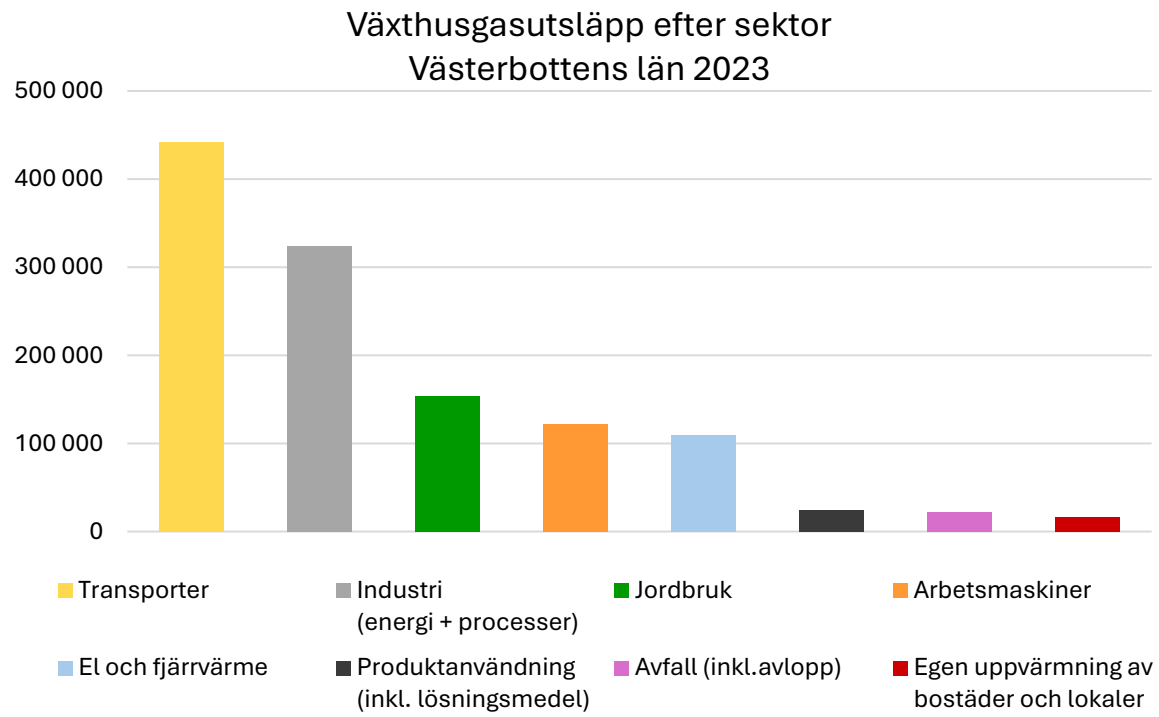
I det tidigare, fossila, systemet är många delar av värdekedjorna lokaliserade utanför Sveriges gränser. Systemskiftet till fossilfrihet genom elektrifiering innebär att Sverige och inte minst norra Sverige och Västerbotten, kan ”plocka hem” delar av värdekedjorna. Det innebär stora möjligheter för Västerbotten, men också att utmaningar och målkonflikter ställs på sin spets.

Mot den bakgrunden är en gemensam förståelse för vad elektrifieringen innebär viktig för Västerbotten. Att gemensamt öka förståelsen för och överblicken av elektrifieringen och dess följder, systemomställningen i helhet och Västerbottens möjligheter och utmaningar i den, är en pågående process. Ju bättre förutsättningarna är för länets aktörer att fatta väl informerade beslut om olika vägval, desto starkare blir förutsättningarna att skapa lokal och regional nytta.

1.2.2 Elektrifieringens andel av klimatomställningen

Klimatpåverkande växthusgasutsläpp sker inom alla sektorer, men i olika omfattning. Diagrammet nedan visar Västerbottens territoriella växthusgasutsläpp efter sektor, rangordnade i storlek.

REMISS

Figur 1.1. Västerbottens territoriella växthusgasutsläpp efter sektor, rangordnade i storlek. Av de fem sektorerna med högst utsläpp är elektrifiering en effektiv åtgärd för att minska utsläppen i transportsektorn, industrin och, i viss mån, arbetsmaskiner. Utrikes fartygs- och flygtrafik ingår inte i statistiken.

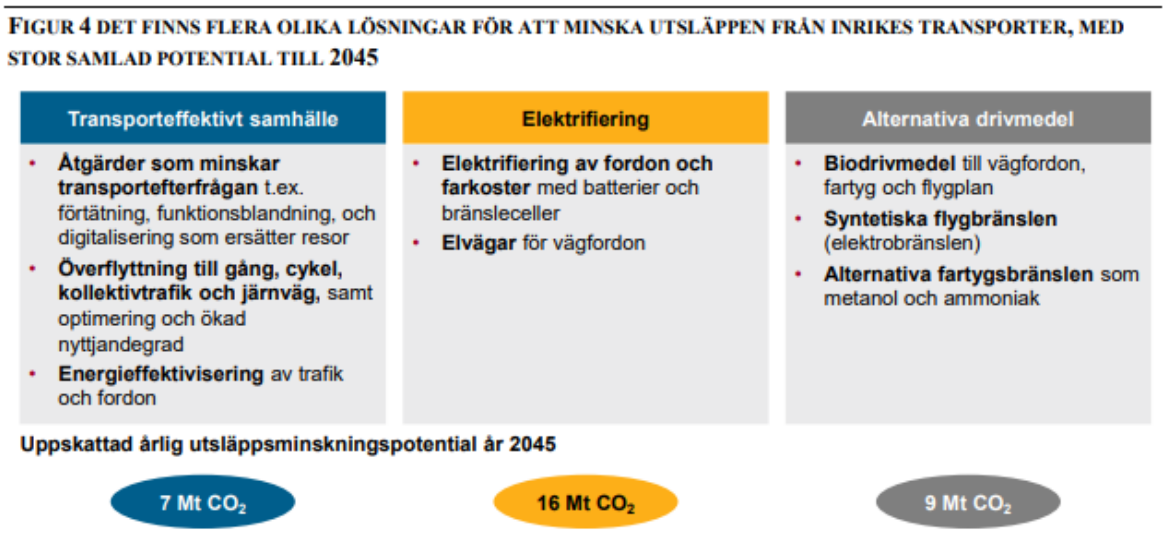
Den data som visas i figur 1.1 är hämtad från Nationella Emissionsdatabasen. Diagrammet visar att de största utsläppssektorerna är transporter och industri, följt av i tur och ordning jordbruk, arbetsmaskiner samt el- och fjärrvärme.

Jordbrukets utsläpp består till ca 3/4 av gaser från djurens matsmältning och avföring, och även resterande del består av utsläppsposter som inte kan åtgärdas genom elektrifiering. Däremot kan vissa arbetsmaskiner elektrifieras, med mer lättillgänglig potential inom bygg och anläggning än inom exempelvis rennäring eller jord- och skogsbruk. Utsläppen i el- och fjärrvärmesektorn kommer från värme- och kraftvärmeverk, där Umeås avfallshanteringsanläggning Dåva är länets största. Inom denna sektor är det framför allt minskade avfallsmängder och bättre sortering av avfall för materialåtervinning som har potential att minska utsläppen.

Det är främst inom industrin och i transportsektorn som elektrifiering av befintliga fossila processer har potential att minska utsläppen av växthusgaser. Inom industrin används fossila bränslen både som energikälla och i olika typer av processer. El eller e-vätgas (producerad av el och vatten genom elektrolys) kan ofta, men inte alltid, ersätta de funktioner som de fossila bränslena idag fyller. Ytterligare åtgärder som kommer att krävas för att uppnå fossilfrihet och för att nå de klimatpolitiska målen handlar

exempelvis om ersättning av fossila bränslen med biodrivmedel, om effektivisering och om minskat resande och transportarbete.

Inom transportsektorn finns stora möjligheter till elektrifiering. Flera typer av eldrivna fordon och farkoster finns på marknaden och laddinfrastrukturen är relativt välutbyggd. Elektrifiering kommer dock inte heller inom transportsektorn att räcka till för att minska utsläppen i tillräcklig grad för att nå klimatmålen. Främst beror detta på tidsaspekten, där behovet av utsläppsminskningar på kort tid ställs mot livslängden hos fordonsslagen: en majoritet av den befintliga fordonsflottan har förbränningsmotorer och kommer att vara i drift under lång tid framöver. Åtgärderna som krävs för att minska utsläppen från inrikes transporter tillräckligt snabbt kan delas in i tre övergripande områden, i enlighet med Figur 1.2: Transporteffektivt samhälle, Elektrifiering samt Alternativa drivmedel.

Figur 1.2: En studie från 2021 har uppskattat utsläppsminskningspotential för inrikes transporter i Sverige 2045 inom områdena transporteffektivt samhälle, elektrifiering och alternativa drivmedel.[1]

Klimatpolitiska rådet, Energimyndigheten och Naturvårdsverket visar i webb-verktyget Panorama Sverige vilken potential olika insatser har. Verktyget tydliggör att det behövs en mängd åtgärder, parallellt med elektrifiering, för att nå målen.[2] Elektrifieringens potential i Västerbotten behöver emellertid tillvaratas, vilket denna handlingsplan ska bidra till.

[1] 210914 Åtgärdsplanering för klimatomställningen.pdf
[2] https://panorama-sverige.se/

1.2.3 Relationer till andra mål och program

Denna handlingsplan för elektrifiering befinner sig i en kontext där andra strategier, planer och åtgärdsprogram täcker in angränsande delar. Ett sådant viktigt dokument är åtgärdsprogrammet för miljömålen i Västerbotten som bland annat behandlar miljömålet *begränsad klimatpåverkan* och därigenom innehåller åtgärder som rör elektrifiering av transporter och industriprocesser. I åtgärdsprogrammet finns en rad konkreta åtgärdsförslag som syftar till att minska klimatpåverkan och som riktar sig till olika aktörer. Åtgärdsprogrammet för miljömålen kompletterar på så sätt denna handlingsplan, vars åtgärdsförslag främst rör den regionala nivån.

Västerbottens Energi- och klimatstrategi samt *Västerbottens Regionala utvecklingsstrategi* innehåller prioriterade insatsområden och strategiska förhållningssätt. Båda dessa strategier redovisas i kapitel 3. *Handlingsplan för elektrifiering* har utgått från dessa dokument, men fokuserar på elektrifieringen av huvudsakligen transporter, arbetsmaskiner och industri, samt det systemskifte som elektrifiering innebär.

1.3 Regional samverkan

Storskalig elektrifiering som fasar ut fossilberoendet innebär en stor samhällsförändring. Samhällsförändringen innebär att arbete på flera administrativa nivåer - internationellt, nationellt, regionalt och lokalt - behöver synkroniseras. Dessutom är flera aktörer på samma administrativa nivå beroende av varandras arbete. Regional samverkan möjliggör för oss i Västerbotten att genomföra denna samhällsförändring med hög kvalitet, effektivt och på det sätt aktörerna i länet önskar för att skapa lokal och regional nytta.

1.3.1 FREIA

Ur behovet av regional samverkan kring energifrågor initierades samverkansplattformen FREIA, *framtidens robusta energisystem i Västerbotten* (AC-län). Länsstyrelsen Västerbotten och Region Västerbotten sammanför genom FREIA olika energiaktörer med företrädare för kommuner och nationella myndigheter, som Svenska Kraftnät och Energimyndigheten. Ytterligare perspektiv förs in via intresse- och branschorganisationer.

FREIAs arbete har hittills koncentrerats kring frågor som berör produktion, användning och transport av el och vätgas. Plattformen har startat och upprätthållit dialoger mellan exempelvis Svenska Kraftnät, Energimarknadsinspektionen, nätägare och energiaktörer för att lyfta frågor kring elnätsutveckling, överföringskapacitet och anslutningsmöjligheter. FREIAs samordning av de regionala vätgasfrågorna sker genom grupperingen Vätgas i Västerbotten. Syftet är att arbeta med vätgasens utveckling och

REMISS

potential i länet genom att synkronisera initiativ som rör regional infrastruktur, produktion och användning av vätgas, lyfta och initiera testbäddar, samt att skapa en gemensam bild över vilken roll vätgasen ska ha i Västerbotten.

Större osäkerheter i det omvärldspolitiska läget har gjort att energiplanering för energiomställning alltmer behöver samverka med energiplanering för beredskap. Beredskapsfrågorna har därför lyfts av FREIA och beretts plats i Länsstyrelsens och Regionens arbete, med såväl strategier och planer som i samverkansarbetet. Aktörer som berörs på detta område finns på alla administrativa nivåer, från kommunerna till NATO.

Resultat och information från dialogmöten inom ramen för FREIAs arbete har bidragit till innehållet i denna handlingsplan, och handlingsplanen stödjer i sin tur FREIAs syfte genom att utgöra kunskapsunderlag och väganvisning för en gemensam färdriktning.

1.3.2 Samverkansplattformar

Elektrifieringen kommer att påverka många olika sektorer, direkt och indirekt. Därför är länets många olika samverkansplattformar och nätverk värdefulla kanaler för att få tillgång till olika perspektiv och föra dialog. Här listas ett antal grupperingar som på olika sätt arbetar med frågor som har beröringspunkter med energiomställningen och elektrifieringen.

BioFuel Region samlar kommuner och företag med höga hållbarhetsambitioner i de fyra nordligaste länen. Plattformen drivs som ett medlemsägt, icke vinstdrivande företag och har funnits sedan 2003. Arbetet fokuserar på områden inom hållbara transporter och bioekonomi.

Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat samlar företag, organisationer och myndigheter som tillhör alla länkar i byggkedjan, med syfte att öka dialogen och förbättra samarbetet. Nätverket har sin bas i Umeå men samlar aktörer från hela Umeåregionen.

I länet finns flera kommunala samarbetsorgan, där frågor behandlas som rör flera kommuner och som fungerar som bas för olika mellankommunala samarbeten. Två exempel är *Region10* (R10) och *Umeåregionen*.

Kollektivtrafiknätverket är ett nätverk av kontaktpersoner i länets kommuner som ansvarar för kollektivtrafikfrågorna i respektive kommunen. Även Region Västerbotten representeras i nätverket, genom myndighetschefen för regionala kollektivtrafikmyndigheten. Nätverkets kommunala kontaktpersoner fungerar som första ingång till respektive kommun kopplat till frågor om kollektivtrafik. Kollektivtrafikmyndigheten och Länstrafiken har träffar med nätverket två gånger per år.

REMISS

Dessutom genomför regionala kollektivtrafikmyndigheten och Länstrafiken digitala kommundialoger varje år, där förutom nätverkets kommunala kontaktperson även politiker och andra tjänstepersoner kan delta, utifrån kommunens önskemål. Det är kontaktpersonen som ansvarar för att internt säkerställa att de personer som kommunen önskar ska delta kan delta vid mötena.

Västerbottens planeringsnätverk är en plattform för samverkan och kommunikation mellan länsstyrelse, region och kommuner med fokus på tillämpningen av plan- och bygglagen och näraliggande frågor. Samverkan sker framför allt genom kunskapshöjande aktiviteter så som seminarier och utbildningar men även genom samarbete kring remissvar eller andra påverkansfrågor.

1.3.3 Kommunal energiplanering

I Västerbotten har arbetet med handlingsplanen pågått parallellt med två projekt ägda av Länsstyrelsen Västerbotten och Region Västerbotten. Projekten ska i korta ordalag stödja den kommunala energiplaneringen. För det första ska projekten leverera kunskaps- och faktaunderlag för att hjälpa kommunerna att fatta välgrundade beslut för sin planering. För det andra ska projekten verka för kompetenshöjningar inom kommunorganisationerna, som leder till kommunal kompetens i energiplaneringsprocessen, och därmed förtydliga förhållandet mellan energiplan, översiktsplan och övriga kommunala planer. Här är det mellankommunala samarbetet av högsta prioritet, eftersom energifrågor många gånger inte kan hanteras inom ett geografiskt område bestämt av exempelvis kommungränsen. För det tredje ska projekten verka för att alla länets kommuner ska uppfylla lagkravet att ha en aktuell energiplan. Projekten har levererat betydande insikter till arbetet med handlingsplanen och har även blivit hjälpta genom aktiviteter som genomförts inom ramen för handlingsplanens framtagande.

REMISS

2 Ramar: Omvärld, mål och strategier

Ramverket för Handlingsplanen för elektrifiering återfinns i ett flernivåstyre av internationella överenskommelser, EU-lagstiftning och policy, nationell lagstiftning och styrmedel samt nationella och regionala strategier och program.

Figur 2.1: Överblick av flernivåstyre relevant för handlingsplan för elektrifiering i Västerbotten.

I följande kapitel redogörs för delar av detta ramverk mer utförligt.

2.1 Energi- och klimatstrategi för Västerbotten

Handlingsplan för elektrifiering har nära koppling till Västerbottens energi- och klimatstrategi[3]. Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att leda och samordna

[3] Energi- och klimatstrategi för Västerbotten – Föregångare i omställningen, för lokal och regional nytta

energiomställningen regionalt. Att ta fram en reviderad regional energi- och klimatstrategi som tar hänsyn till regeringens strategiska inriktningar på energiområdet är en del i detta uppdrag. Ju fler aktörer som drar åt samma håll, desto bättre går arbetet och därför har Länsstyrelsen Västerbotten och Region Västerbotten inlett ett nära samarbete. Båda organisationerna står bakom den reviderade energi- och klimatstrategin för Västerbottens län, vilken har tagits fram inom ramen för regeringsuppdraget lämnat till Länsstyrelsen, med stort stöd av Region Västerbotten.

2.1.1 Föregångare i omställningen, för lokal och regional nytta

Energi- och klimatstrategin för Västerbotten tar fasta på att skapa lokal och regional nytta genom att vara föregångare i omställningen till fossilfrihet. Den som går först har möjlighet att välja vägen. Genom att ta en aktiv roll i omställningen kan Västerbottens aktörer rikta dess genomförande, påverka hur länets stora resurser ska nyttjas och skapa lokal och regional nytta i processen.

2.1.2 Fokusområden

Energi- och klimatstrategin identifierar fyra fokusområden för arbetet i närtid; Robust och fossilfri energiförsörjning, Cirkularitet och resurssymbios i produktionens värdekedjor, Fossilfria och energieffektiva transporter samt Energi- och klimateffektivitet i den bebyggda miljön. *Handlingsplan för elektrifiering* synliggör områden inom fokusområdena där regional samverkan kan fördjupas och bidra till accelererad elektrifiering och grön omställning som skapar lokal och regional nytta.

2.2 Regionala utvecklingsstrategin

Den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft har två övergripande hållbarhetsmål, tre inriktningar och sex prioriteringar.[4]

[4] Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft

Figur 2.2: Bild över den regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten – en attraktiv region där olikheter skapar utvecklingskraft.

2.3 Policy med vikt för elektrifiering i Västerbotten

Handlingsplan för elektrifiering är en del i arbetet med att nå de energi- och klimatpolitiska målen. Nedan följer en överblick av policy samt energi- och klimatmål som antagits i Sverige, gemensamt inom EU och globalt, och som har bäring på elektrifieringen i Västerbotten.

2.3.1 Sveriges energi- och klimatmål

Energieffektiviseringsmål: Sverige ska år 2030 ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP).[5]

100% fossilfri elproduktion 2040: Målet för elproduktionens sammansättning år 2040 är fullständigt fossilfri elproduktion.[6]

Planeringsmål för elsystemet: Planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att

[5] Mål för energipolitiken - Regeringen.se
[6] Mål för energipolitiken - Regeringen.se

möjliggöra den gröna omställningen. Regeringens bedömning är att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045.[7]

Leveranssäkerhetsmål för elsystemet: Det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Målet innebär också att omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser. [8]

Det långsiktiga målet om nettonollutsläpp 2045: Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. De kvarvarande utsläppen ned till noll kan uppnås genom så kallade kompletterande åtgärder. För att nå målet får även avskiljning och lagring av koldioxid av fossilt ursprung räknas som en åtgärd där rimliga alternativ saknas.

Vid beräkning av utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium omfattas inte utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF).

Etappmål till 2030 och 2040: Etappmålen mot det långsiktiga målet inkluderar växthusgasutsläpp i den så kallade ESR-sektorn (växthusgaser som omfattas av EU:s ansvarsförordning). Utsläpp av växthusgaser som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem är inte inkluderade i etappmålen.

Etappmålen är:

- Utsläppen år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Utsläppen år 2030 bör vara 63 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Utsläppen år 2040 bör vara 75 procent lägre än utsläppen år 1990.

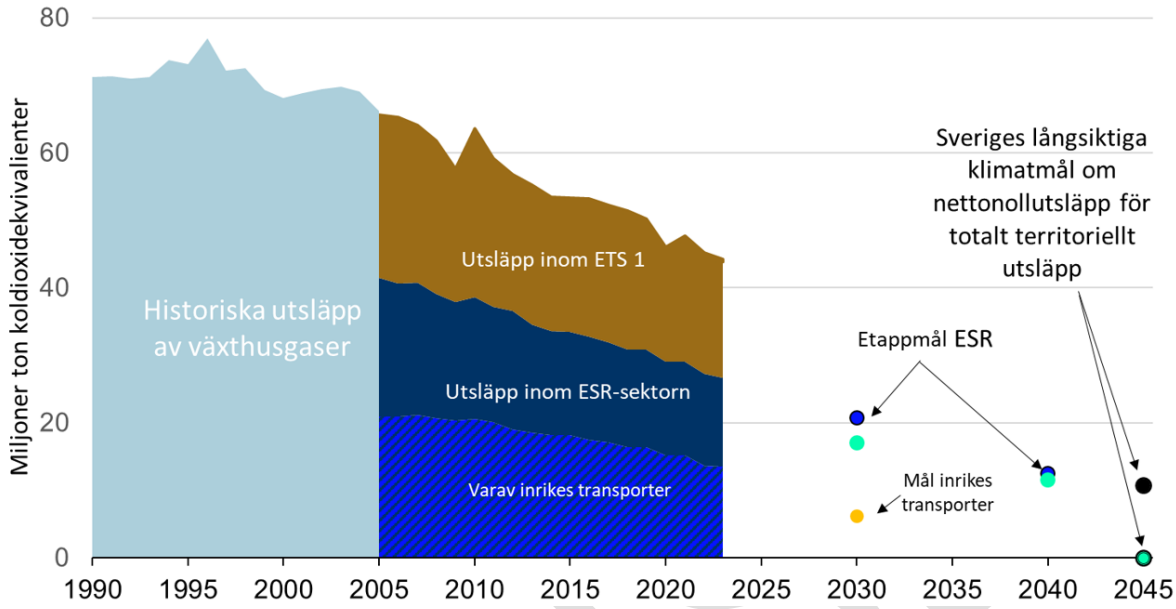
Målen omfattar inte utsläpp och upptag i markanvändningssektorn.

Etappmål för inrikes transporter:

- Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

[7] Prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning
[8] Prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning

REMISS

Figur 2.3 visar Sveriges klimatmål och historiska utsläpp.[9]

På motsvarande sätt som för det långsiktiga målet finns även möjlighet att nå delar av målen för ESR-sektorn till år 2030 och 2040 genom kompletterande åtgärder. Sådana åtgärder får användas för att klara högst åtta respektive två procentenheter av utsläppsminskningsmålen år 2030 och 2040. (Detta syns i skillnaden mellan de gröna och blå prickarna för etappmålen för ESR-sektorn i figuren ovan.)

Svenska EU-målet för markanvändningssektorn (LULUCF): Nettoupptagen inom LULUCF i Sverige ska inte minska 2021–2025 jämfört med en referensperiod, och nettoupptagen inom LULUCF ska öka med 4 miljoner ton 2030 jämfört med en referensperiod och ska 2026–2029 följa en målbana, alltså hålla en kolinlagringsbudget som inte får underskridas.[10]

2.3.2 Urfolksrättigheter

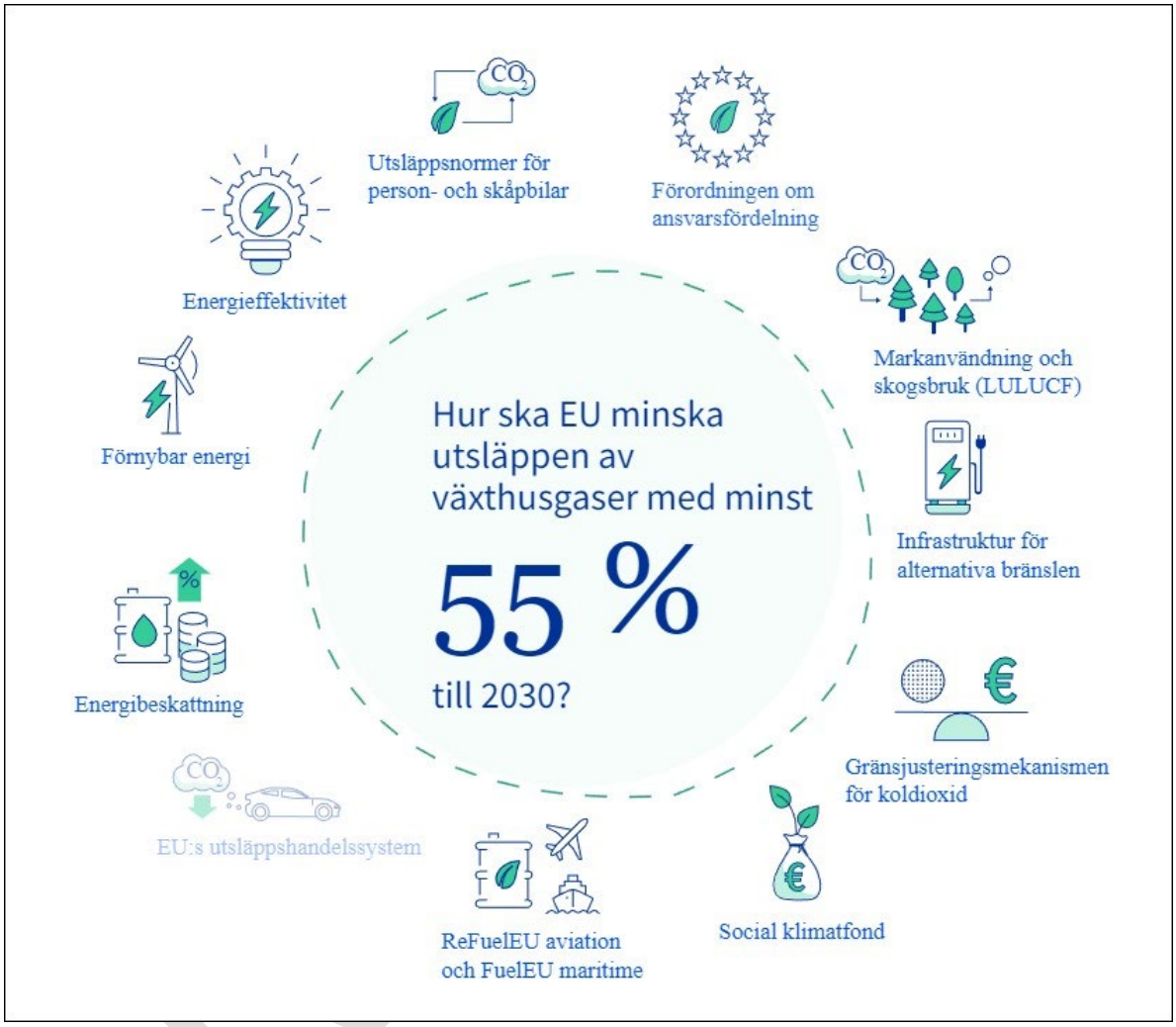
Elektrifieringen behöver genomföras på ett sätt som är förenligt med många andra intressen. Markanspråk för exempelvis förstärkningar av elnätet innebär i många fall att målkonflikter uppstår, inte minst i förhållande till samernas intressen och rättigheter.

Enligt den svenska regeringsformen ska det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas. Vidare har både renskötselrätten och den samiska kulturen skydd i svensk grundlag och samerna har också ett folkrättsligt skydd som urfolk.

[9] Naturvårdsverket Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk
[10] Naturvårdsverkets underlag till regeringens klimatredovisning 2025

2.3.3 EU:s energi- och klimatmål

EU-länderna har gemensamt åtagit sig att minska växthusgasutsläppen med minst 55 procent till 2030 jämfört med 1990 och att uppnå klimatneutralitet 2050. Kommissionen har också föreslagit ett etappmål om 90 procent utsläppsminskning senast 2040.[11]

Figur 2.4: Bild över de olika delarna i 55%-paketet eller Fit for 55[12].

Målet till 2030 har givit namn åt paketet av överenskommelser: Fit for 55. Fit for 55-paketet innehåller flera energi- och klimatpolitiska mål och styrmedel. EU har bland annat EU-gemensamma bindande mål om att:

- Unionens slutliga energianvändning inte ska överstiga 763 miljoner ton oljeekvivalenter (8874 TWh) år 2030. Det är en besparing med cirka 19 procent jämfört med energianvändningen år 2022.[13]

[11] EU:s klimatlag – nya sätt att nå målen för 2040 - Europeiska kommissionen
[12] Fit for 55: The EU's plan for a green transition - Renewable Carbon News
[13] På gång inom EU vt 2024, slutversion.pdf

- Av EU:s slutliga energianvändning ska andelen förnybar energi fördubblas mellan 2020 och 2030 till 42,5 procent med ambitionen att nå 45 procent i enlighet med REPowerEU-planen.[14]

För denna handlingsplan för elektrifiering är även flera EU-förordningar och direktiv viktiga.

2.3.3.1 Utsläppshandelssystemen

ETS[15] (eller ETS1) är EU:s utsläppshandelssystem. EU:s utsläppshandelssystem bygger på principen om utsläppstak och handel med utsläppsrätter. Taket avser den gräns som fastställts för den totala mängd växthusgaser som får släppas ut av anläggningar och verksamhetsutövare som omfattas av systemet. Detta tak sänks årligen i linje med EU:s klimatmål, vilket säkerställer att EU:s totala utsläpp minskar med tiden. Fram till 2023 har EU:s utsläppshandelssystem bidragit till att minska utsläppen från europeiska kraftverk och industrianläggningar med cirka 47 procent jämfört med 2005 års nivåer.

- ETS1 lanserades 2005 och är världens första koldioxidmarknad och en av de största i världen.
- bidrar till att minska EU:s totala utsläpp och samtidigt generera intäkter för att finansiera den gröna omställningen,
- omfattar utsläpp från el- och värmeproduktion, industriell tillverkning och luftfart – som står för ungefär 40 procent
- av de totala växthusgasutsläppen i EU,
- började täcka utsläpp från sjötransporter 2024,
- är verksamt i alla EU-länder samt Island, Liechtenstein och Norge och är kopplat till det schweiziska utsläppshandelssystemet (sedan 2020).

ETS2[16] är ett separat handelssystem skilt från det befintliga utsläppshandelssystemet (ETS1), med ett eget utsläppstak och egna utsläppsrätter. Det nya utsläppshandelssystemet ETS2

- omfattar koldioxidutsläpp från förbränning av bränslen från vägtransporter, bostäder och kommersiella eller offentliga lokaler, jordbruk, skogsbruk, och fritidsbåtar. Det omfattar även delar av energi-, tillverknings- och byggindustrin som inte redan täcks av ETS1.
- är ett uppströmssystem där ansvar och skyldigheter i huvudsak ligger hos producenter och leverantörer i stället för enskilda bränsleanvändare.

[14] Direktiv - EU - 2023/2413 - EN - EUR-Lex
[15] About the EU ETS - European Commission
[16] ETS2: buildings, road transport and additional sectors - European Commission

- inleds januari 2025, då krav ställs på tillstånd för utsläpp av växthusgaser och utsläppen ska övervakas och rapporteras[17], och från 2027 startar handeln med utsläppsrätter
- har tak för utsläppsrätter som kommer att fastställas för att minska utsläppen med 42 procent fram till 2030 jämfört med 2005 års nivåer.
- innehåller utsläppsrätter som kommer att auktioneras ut. Medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att använda intäkterna från ETS2 för klimatåtgärder och sociala åtgärder, och de ska rapportera om hur dessa pengar används.

2.3.3.2 AFIR

AFIR (Alternative Fuel Infrastructure Regulation) är EU:s nya förordning om utbyggnad av laddinfrastruktur för elfordon. I förordningen fastställs särskilda mål för utbyggnaden som måste uppnås under 2025 eller 2030. AFIR innebär att

- snabbladdningsstationer på minst 150 kW, för personbilar och lätta lastbilar, måste från år 2025 installeras var 60:e kilometer längs EU:s viktigaste transportkorridorer, det så kallade transeuropeiska transportnätet (TEN-T)
- laddningsstationer för tunga fordon, med en uteffekt på minst 350 kW, måste byggas var 60:e kilometer längs TEN-T:s stomnät och var 100:e kilometer i det större TEN-T:s övergripande nät från och med 2025, med fullständig täckning av nätet senast 2030
- tankstationer för vätgas, som betjänar både bilar och lastbilar, måste byggas från och med 2030 i alla urbana knutpunkter och var 200:e kilometer längs TEN-T:s stomnät
- kusthamnar som tar emot ett minsta antal stora passagerarfartyg eller containerfartyg måste tillhandahålla landström för sådana fartyg senast 2030.
- flygplatser måste tillhandahålla el till stillastående luftfartyg vid varje gate senast 2025 och vid alla fjärruppställningsplatser senast 2030
- användare av el- eller vätgasdrivna fordon måste enkelt kunna betala vid laddnings- eller tankstationer med betalkort eller kontaktlösa enheter och utan abonnemang och med full insyn i priserna.
- ansvariga för laddnings- eller tankstationer måste på elektronisk väg ge konsumenterna fullständig information om tillgänglighet, väntetid och pris vid olika stationer

[17] Tillståndspliktiga verksamhetsutövare inom ETS 2

Figur: Karta över TEN-T Vägnätet i Västerbotten, där det framgår att E4:an är en del av TEN-T stomnätet medan E45 och E12 är del av TEN-T övergripande nät. [18]

2.3.3.3 REPowerEU

Genom REPowerEU-planen infördes en strategi för att fördubbla solcellskapaciteten till 320 GW senast 2025 och installera 600 GW senast 2030. Planen innehöll en rättslig skyldighet att successivt börja installera solpaneler i nya offentliga byggnader, kommersiella byggnader och bostadshus och en strategi för att fördubbla användningen av värmepumpar i fjärrvärmesystem och kommunala värmesystem. Enligt planen ska EU-länderna identifiera och anta planer för särskilda fokusområden för förnybar energi, med kortare och förenklade tillståndsförfaranden. [19]

2.3.3.4 RED III

I november 2022 kom den tredje ändringen av förnybart-direktivet RED (Renewable Energy Directive III) [20], ett direktiv för förnybar energi med bindande delmål på sektorsnivå. RED syftar till att påskynda utbyggnaden av förnybar energi genom att utgå ifrån att vissa anläggningar för förnybar energi är av överordnat allmänintresse. Detta gör att projekt för förnybar energi snabbare kan få tillstånd och att särskilda undantag från EU:s miljölagstiftning kan göras.

Direktivet om förnybar energi som trädde i kraft i november 2023 höjer målet för 2030 för förnybara energikällor till 42,5 procent senast 2030, medan EU-länderna ska sträva efter

[18] NVDB på Karta

[19] Förnybar energi | Faktablad om Europeiska unionen | Europaparlamentet

[20] Förnybar energi | Faktablad om Europeiska unionen | Europaparlamentet

att uppnå 45 procent. Det påskyndar tillståndsförfarandena för nya kraftverk för förnybar energi, som solpaneler eller vindkraftverk, och fastställer en tidsgräns på 12 månader för att godkänna nya anläggningar i de områden som prioriteras för förnybar energi, och en tidsgräns på 24 månader i andra områden.

I direktivet fastställs följande sektors- och innovationsmål för EU-länderna:

- I industrisektorn införs ett bindande mål på 42 procent för förnybar vätgas av den totala vätgasanvändningen senast 2030 och 60 procent senast 2035, med ett vägledande mål på en årlig genomsnittlig ökning på 1,6 procentenheter för förnybara energikällor.
- I byggsektorn införs ett vägledande mål på 49 procent för andelen förnybar energi senast 2030, där målen för värme- och kylsektorn ska öka med 0,8 procentenheter årligen fram till 2025 och med 1,1 procentenheter från 2026 till 2030.
- I transportsektorn införs antingen ett mål på 29 procent för andelen förnybar energi senast 2030 eller en minskning med 14,5 procent av växthusgasutsläppen, genom ökad användning av avancerade biodrivmedel och förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung, som vätgas.

Inom forskning och innovation införs ett vägledande mål på 5 procent av den nyligen installerade kapaciteten för förnybar energi från innovativ teknik senast 2030.

2.3.3.5 RefuelEU Aviation

RefuelEU Aviation är en EU-förordning med krav på successivt ökad andel hållbart flygbränsle. **ReFuelEU Aviation** främjar ökad användning av hållbara flygbränslen som det enskilt mest kraftfulla verktyget för att minska luftfartens koldioxidutsläpp. I förordningen fastställs krav på att flygbränsleleverantörer gradvis ska öka andelen hållbara flygbränslen som blandas i det konventionella flygbränsle som levereras på EU:s flygplatser.

Hållbara flygbränslen omfattar syntetiska flygbränslen, biobränslen för flyg samt återvunna kolbaserade flygbränslen. Dessa blandade flygbränslen är fullt kompatibla med den nuvarande tekniken och certifierade för att nå en blandning av hållbart flygbränsle på upp till 50 procent Forskning och innovation ägnas åt att öka den maximala blandningsgraden till 100 procent för att utnyttja den fulla potentialen hos hållbara flygbränslen.

RefuelEU Aviation formulerar följande mål om andel hållbara och syntetiska bränslen:

- 2 procent hållbara flygbränslen på EU:s flygplatser från och med 2025
- 1,2 procent syntetiska flygbränslen på alla flygplatser i EU från och med 2030
- 70 procent hållbara flygbränslen på alla flygplatser i EU från och med 2050
- 35 procent syntetiska flygbränslen på alla flygplatser i EU från och med 2050

REMISS

2.3.3.6 FuelEU Maritime

FuelEU Maritime är ett direktiv som främjar användningen av förnybara, koldioxidsnåla bränslen och ren energiteknik för fartyg. Direktivet

- fastställer maximigränser för den årliga genomsnittliga växthusgasintensiteten för den energi som används av fartyg som anlöper europeiska hamnar, oavsett flagg. Målen innebär en minskning på 80 procent fram till 2050, med etappmål vart femte år fram tills dess. Målen omfattar inte bara koldioxidutsläpp utan även metan- och dikväveoxidutsläpp under hela livscykeln för de bränslen som används ombord.
- innebär också att passagerar- och containerfartyg i hamn eller förtöjda vid kaj måste använda landströmsförsörjning eller alternativ utsläppsfri teknik, för att minska luftföroreningarna i hamnar. Målens formulering om utsläppsminskningar och tidsangivelser beror på hamn.

2.3.3.7 EPBD

EPBD (Energy Performance of Buildings Directive) är EUs direktiv om byggnaders energiprestanda.

- Direktivet syftar till att nå ett byggnadsbestånd med en hög grad av energieffektivitet, där fossila bränslen fasas ut så att befintliga byggnader omvandlats till nollutsläppsbyggnader senast 2050.
- Varje medlemsstat ska fastställa en nationell byggnadsrenoveringsplan för att säkerställa renovering av det nationella bostadsbyggnadsbeståndet och lokalbyggnadsbeståndet, både offentligt och privat. (Nationell implementering av direktivet om byggnaders energiprestanda i Sverige pågår.[21])
- Varje medlemsland ska anta sin egen nationella utvecklingsbana för att minska den genomsnittliga primärenergianvändningen i bostadshus med 16 procent fram till 2030 och 20–22 procent fram till 2035. När det gäller andra byggnader än bostäder måste de med sämst prestanda renoveras: 16 procent av byggnadsbeståndet senast 2030 och 26 procent senast 2033.
- Alla nya bostadshus och andra byggnader måste ha lokala nollutsläpp från fossila bränslen från och med den 1 januari 2028 för offentligägda byggnader och från och med den 1 januari 2030 för alla andra nya byggnader. Det finns utrymme för särskilda undantag.
- Medlemsländerna måste se till att nya byggnader är redo för solenergi.
- Ökad hållbar mobilitet gynnas tack vare bestämmelser om förinstallerat kablage, laddningspunkter för elfordon och utrymmen för cykelparkering.

[21] Se exempelvis Remiss av tre rapporter från Boverket om genomförandet av direktivet om byggnaders energiprestanda - Regeringen.se

REMISS

- En EU-omfattande renoveringsvåg kommer att kräva bättre planering av renoveringar och tekniskt och ekonomiskt stöd, och detta föreskrivs i det reviderade direktivet. För att bekämpa energifattigdom och sänka energiräkningarna måste finansieringsåtgärder ge incitament och stöd till renoveringar och vara särskilt inriktade på utsatta kunder och de byggnader som har sämst prestanda, som ofta inhyser en högre andel energifattiga hushåll.

2.3.4 Globala mål

2.3.4.1 Parisavtalet

Parisavtalet[22] fastslår att den globala uppvärmningen ska hållas väl under 2 °C med sikte på att begränsa den till 1,5 grad över förindustriell nivå, och detta ska göras med hänsyn till länders olika förutsättningar och förmågor.[23]

2.3.4.2 Agenda 2030

Energi- och klimatmål på internationell nivå återfinns även som en del av det globala hållbarhetsarbetet inom Agenda 2030, vilket utgörs av 17 mål som hänger ihop. Energi- och klimatarbetet nämns uttryckligen i mål 13 Bekämpa klimatförändringarna och mål 7 Hållbar energi för alla.

Figur 2.5: Agenda 2030 målen

2.3.4.3 Det globala Kunming–Montreal-ramverket för biologisk mångfald

Världens länder enades 2022 om det globala Kunming–Montreal-ramverket för biologisk mångfald.[24] Kunming-Montreal-ramverket är en del av FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD), och motsvarar Parisavtalet som är en del av FN:s konvention om klimatförändringar (UNFCCC), innehåller fyra tillståndsmål som ska uppnås 2050 samt

[22] The Paris Agreement | UNFCCC
[23] Godkännande av klimatavtalet från Paris (Proposition 2016/17:16) | Sveriges riksdag
[24] Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework

23 åtgärdsmål. Ramverket innehåller även tydliga formuleringar kring skydd av urfolks rättigheter för att de ska kunna förvalta sina landområden på ett hållbart sätt. Målen vänder sig också till olika sektorer, strävar efter ett hållbart nyttjande av naturresurser och uppmanar till hållbar produktion och konsumtion. [25]

Visionen för det globala Kunming–Montreal-ramverket för biologisk mångfald är en värld där människor lever i harmoni med naturen, där ”biologisk mångfald senast 2050 värdesätts, bevaras och återställs samt nyttjas på ett klokt sätt, vilket upprätthåller ekosystemtjänster, bidrar till en välmående planet och är till väsentlig nytta för alla människor”. Ramverkets uppdrag fram till 2030 är att vidta omedelbara åtgärder för att hejda och vända förlusten av biologisk mångfald, för att ge naturen förutsättningar att återhämta sig.

Inom elektrifieringens sammanhang är några av åtgärdsmålen[26] särskilt viktiga att lyfta fram:

- Åtgärdsmål 1: Att säkerställa att alla områden omfattas av en deltagandebaserad och integrerad fysisk planering där hänsyn tas till den biologiska mångfalden och/eller av verkningsfulla förvaltningsprocesser där förändrad mark- och havsanvändning hanteras, för att senast 2030 minska förlusten av områden som har stor betydelse för den biologiska mångfalden, inklusive ekosystem med hög ekologisk integritet, till nära noll, och samtidigt iaktta urfolks och lokalsamhällens rättigheter.
- Åtgärdsmål 3: Att säkerställa och möjliggöra att minst 30 procent av alla land- och inlandsvattenområden, och av alla kust- och havsområden, särskilt områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster, senast år 2030 effektivt bevaras och förvaltas genom ekologiskt representativa, väl sammanlänkade och rättvist styrda system med skyddade områden och andra verkningsfulla områdesbaserade bevarandeåtgärder, med erkännande av urfolks och traditionella territorier, i tillämpliga fall, och integreras i omgivande land och hav, samtidigt som det säkerställs att allt eventuellt hållbart nyttjande, där sådant är lämpligt i sådana 4 (10) områden, är helt förenligt med bevarandemålen, med erkännande och iakttagande av urfolks och lokalsamhällens rättigheter, bland annat när det gäller deras traditionella territorier.
- Åtgärdsmål 8: Att minimera klimatförändringarnas och havsförsurningens inverkan på den biologiska mångfalden och öka dess resiliens genom begränsnings-, anpassnings- och katastrofriskreduceringsåtgärder, bland annat genom naturbaserade lösningar och/eller ekosystembaserade ansatser, och

[25] Konventionen om biologisk mångfald (CBD)
[26] Det globala Kunming - Montreal-ramverket för biologisk mångfald

REMISS

samtidigt minimera klimatinsatsernas negativa effekter och främja deras positiva effekter på den biologiska mångfalden.

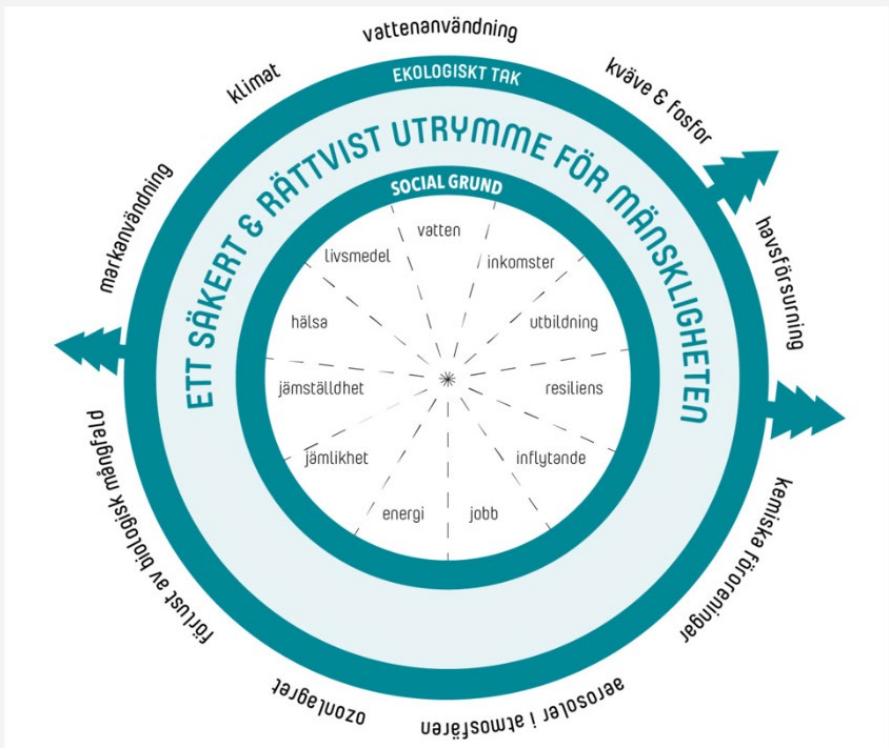
2.4 Handlingsutrymmet inom ramar och mål

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

-Gro Harlem Brundtland, FN:s världskommission för miljö och utveckling, 1987[27]

Ramverket för Handlingsplanen för elektrifiering återspeglar ramarna för en hållbar utveckling. Detta flernivåstyre av internationella överenskommelser, EU-lagstiftning och policy, nationell lagstiftning samt nationella och regionala strategier och program, bidrar till att synliggöra handlingsutrymmet, eller möjliga vägar framåt, för en hållbar utveckling.

Inom hållbarhetsteori brukar man tala om de ekologiska ramarna som taket, eller de yttre ramarna, som inte får överskridas, och de sociala ramarna (som de mänskliga rättigheterna), som golvet eller de inre ramarna, som inte får underskridas. Detta brukar illustreras med den så kallade doughnut-modellen, illustrerad i Figur 2.6.

Figur 2.6: Dougnut-modellen över hållbar utveckling, av ekonomen Kate Raworth.[28]

Till stöd finns utöver beslutade övergripande mål (som Agenda 2030) och mer specifika tidsatta mål (som målen om täthet av laddinfrastruktur inom EU i AFIR), även

[27] Agenda 2030 och globala hållbarhetsmålen
[28] Måste in i munken - IVL.se

vetenskapliga beräkningar av gränsvärden för att vidmakthålla återhämtningsförmågan hos de ekosystem och planetära system vi är beroende av. För de ekologiska ramarna är de Planetära gränserna, framtagna av Stockholm Resilience Centre, den mest etablerade vetenskapliga beskrivningen av de naturvetenskapliga tröskelvärdena för att upprätthålla stabila system på jorden. Motsvarande tröskelvärden finns inte etablerade på samma sätt när det gäller de sociala ramarna, men FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och åtföljande konventioner ger kvalitativa beskrivningar om vilka rättigheter som ska säkerställas.

För att ge en samlad bild av alla dessa gränsvärden, mål och regelverk kan de sociala och ekologiska ramarna i form av de mänskliga rättigheterna och de planetära gränserna beskrivas som spelplanens gränser – de visar vad som är nödvändigt för att samhällsutvecklingen ska vara hållbar. Till detta kopplas övergripande gemensamma mål vilka utgör kompassriktningen samt mer konkreta och tidssatta mål, som konkretiserar *vad* som ska uppnås och ofta *när* det ska ske, som tillsammans formar en handlingsplan.

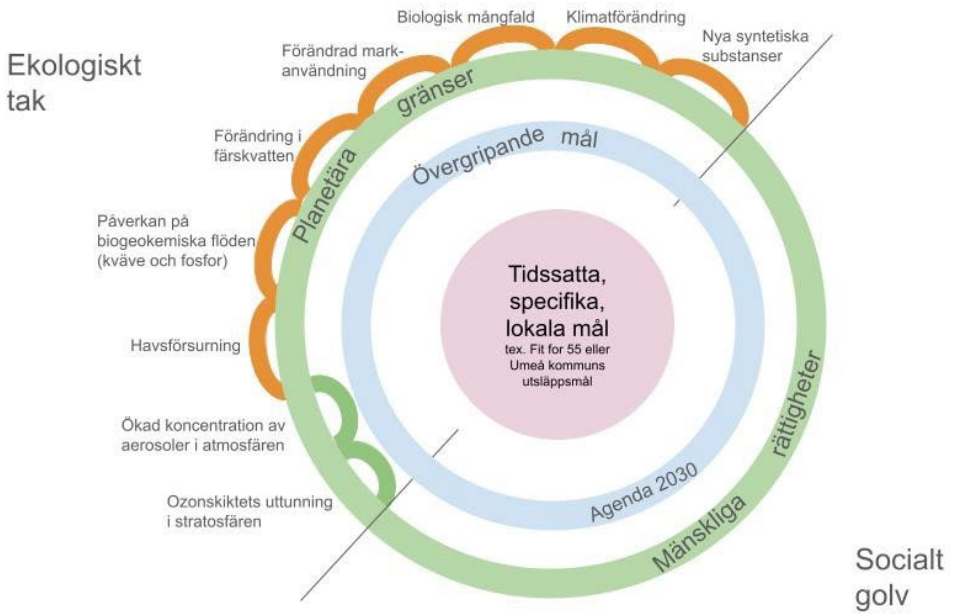
1. **Vetenskapliga ramar – spelplanens gränser**
   Här finns de naturvetenskapligt fastställda gränserna, som de planetära gränserna. De fungerar som spelplanens ytterlinjer: överskrider vi dem riskerar vi att rubba ekosystem och klimat på sätt som äventyrar samhällens stabilitet.

2. **Övergripande gemensamma mål – kompassriktningen**
   Inom dessa ramar pekar globala mål som Agenda 2030 ut riktningen för utvecklingen. De fungerar som en kompass som beskriver *vad vi vill uppnå* – till exempel minskad ojämlikhet, hållbar energi, och inkluderande samhällen.

3. **Tidssatta och konkreta mål – handlingsplanen**
   För att omsätta visionerna i praktiken bryts de ner i mer specifika, tidsatta mål och styrmedel, såsom EU:s Fit for 55, Sveriges klimat- och energimål, eller nationella och lokala mål för välfärd och jämställdhet. Dessa fungerar som milstolpar och handlingsplaner på vägen mot den större visionen.

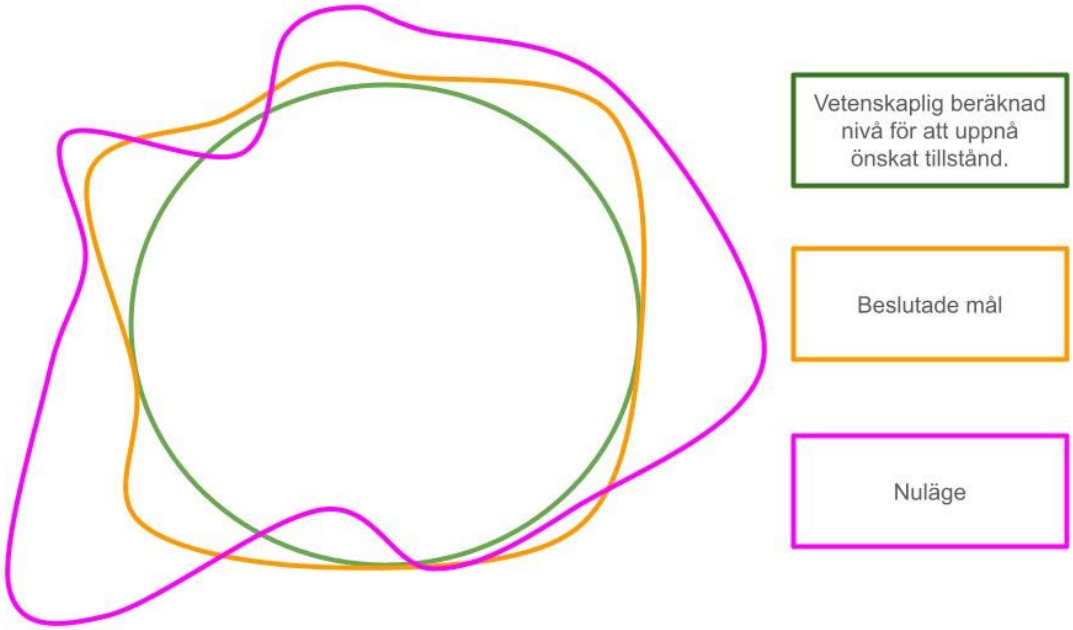
Nuläget kan således jämföras både med hur vi ligger till i förhållanden till de vetenskapliga ramarna och till de mer konkreta tidssatta målen. För närvarande överskrids 7 av 9 av de planetära gränserna, vilket visas i orange i Figur 2.7. Samtidigt nådde EU sina mer konkreta klimatmål till 2020 och arbetar nu med att uppnå de nya målen inom Fit for 55 till 2030.

REMISS

Figur 2.7. Illustration som visa olika begrepp som används inom hållbarhetsteori. De ekologiska begränsningarna bildar ett tak och de samhälleliga överenskommelserna bildar ett golv. Mellan dessa gränser finns den spelplan där klimatarbetet behöver göras.

Mellan olika intressen eller övergripande mål kan det uppstå både synergier och målkonflikter. När tidsatta mål fastställs – och ännu mer när lagstiftning och åtgärder utformas – sker därför oundvikliga avvägningar mellan olika intressen. Det gör att målen inte nödvändigtvis överensstämmer med de vetenskapliga ramarna: Ibland ligger de mer konkreta målen utanför ramarna medan de i andra fall håller god marginal till ramarna, vilket illustreras i Figur 2.8. Oaktat detta, bidrar målen till att “dra samhället” innanför spelplanens ramar. Exempelvis finns idag ramen för spelplanen om att den globala uppvärmningen inte bör överstiga 1,5 grader över förindustriell nivå, samtidigt som det konstateras att alla länders klimatmål sammantaget - ifall målen skulle nås - skulle leda till en global uppvärmning närmare 3 grader under detta århundrade.

Figur 2.8. Illustrationen visar ett teoretiskt exempel över hur nuläget inom något fält (cerise linje), beslutade mål (gul linje) och de vetenskapligt framtagna ramarna kan förhålla sig till varandra.

De långsiktiga önskvärda tillstånden, som att utrota fattigdom eller hejda klimatförändringarna, är relativt stabila över tid. Däremot är de konkreta, tidsatta målen och de lagstiftade åtgärderna mer dynamiska. De justeras kontinuerligt i takt med ny vetenskaplig kunskap, förändrade samhällsvillkor och politiska beslut.

På detta sätt samspelar de tre nivåerna – vetenskapliga ramar, övergripande mål och konkreta mål – och utgör det policylandskap som elektrifieringen och andra omställningsprocesser behöver navigera inom. Aktörer verkar inom dessa förutsättningar men påverkar dem samtidigt också. När aktörer går före inom ett område kan det öppna för mer framåtlutade beslut, exempelvis på nationell nivå eller EU-nivå.

REMISS

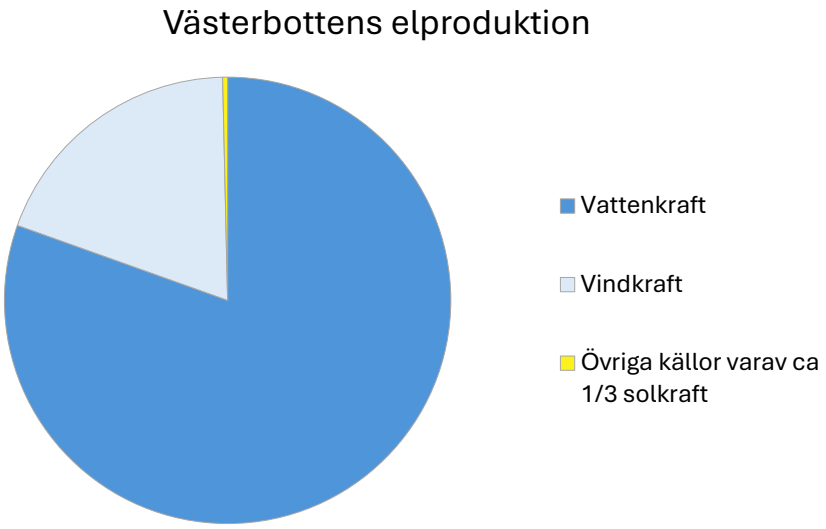
3 Nulägesbild

Med detta avsnitt ges en bild av var länet befinner sig idag, gällande energianvändning, växthusgasutsläpp och grad av redan genomförd elektrifiering.

3.1 Elproduktion och elanvändning

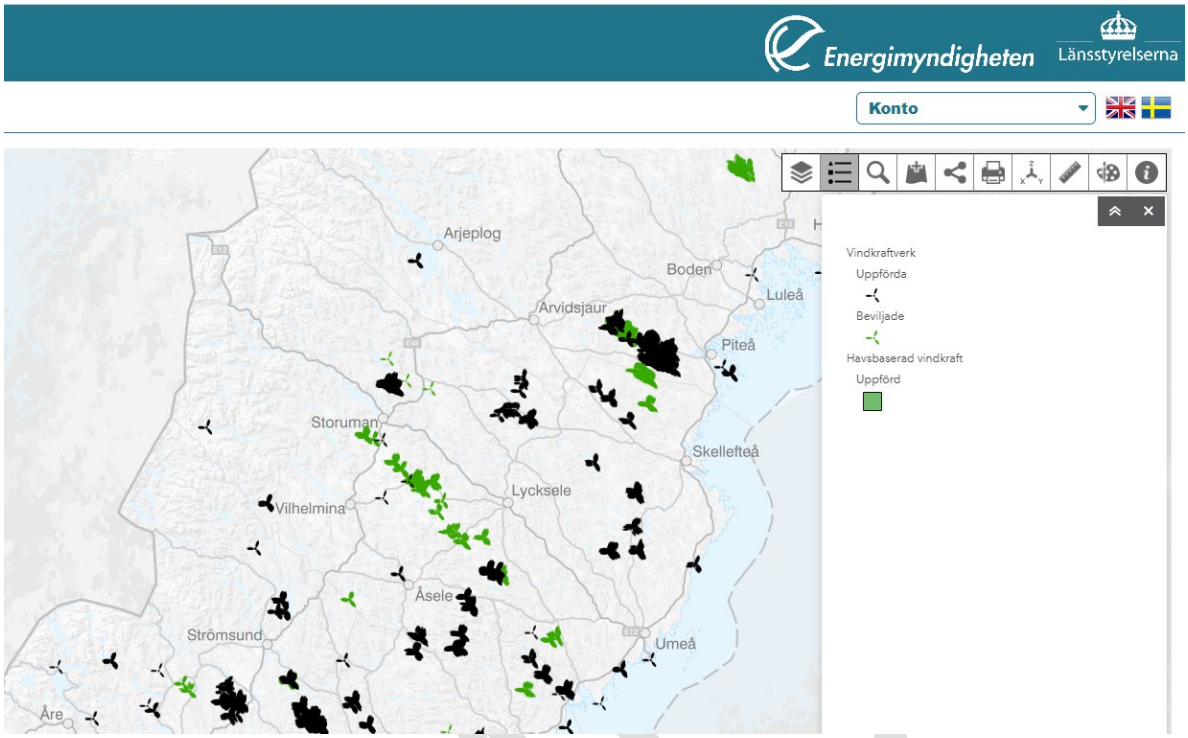
3.1.1 Elproduktion

Västerbotten producerar mellan 15 och 17 TWh el per år enligt SCB:s statistik, vilket motsvarar cirka 10 procent av Sveriges totala elproduktion.

Figur 3.1 Västerbottens elproduktion kommer från vattenkraft i första hand. Grafen visar en fördelning som bygger på genomsnittlig produktion av vattenkraft sett över ett decennium fram till 2023. Andelen solkraft och vindkraft har ökat sedan 2021, varför deras andel bygger på data från åren 2021–2024.

Nästan all el som produceras i Västerbotten är förnybar, med en fördelning över produktionssätt som visas i Figur 3.1. Merparten kommer från vattenkraft, där exempelvis Stornorrfors vattenkraftverk norr om Umeå är ett av Sveriges största med 2,26 TWh i årlig produktion. Samtidigt används endast en del av mängden producerad el inom regionen; Västerbottens överskott exporteras till andra delar av landet eller utomlands.

Figur 3.2: Vindkraftverk samt beviljande tillstånd för vindkraft. Ingen havsbaserad vindkraft finns idag uppförd i norra Sverige. [29]*(Kommentar: i den färdiga versionen ska även vattenkraften finnas med på kartan)*

Figur 3.2 visar var vattenkraftverken och vindkraftverken är lokaliserade geografiskt. Vattenkraften fyller funktionen som reglerkraft och bidrar till att hålla tillgången till el stabil i relation till efterfrågan långt utanför Västerbottens gränser.

3.1.2 Elanvändning

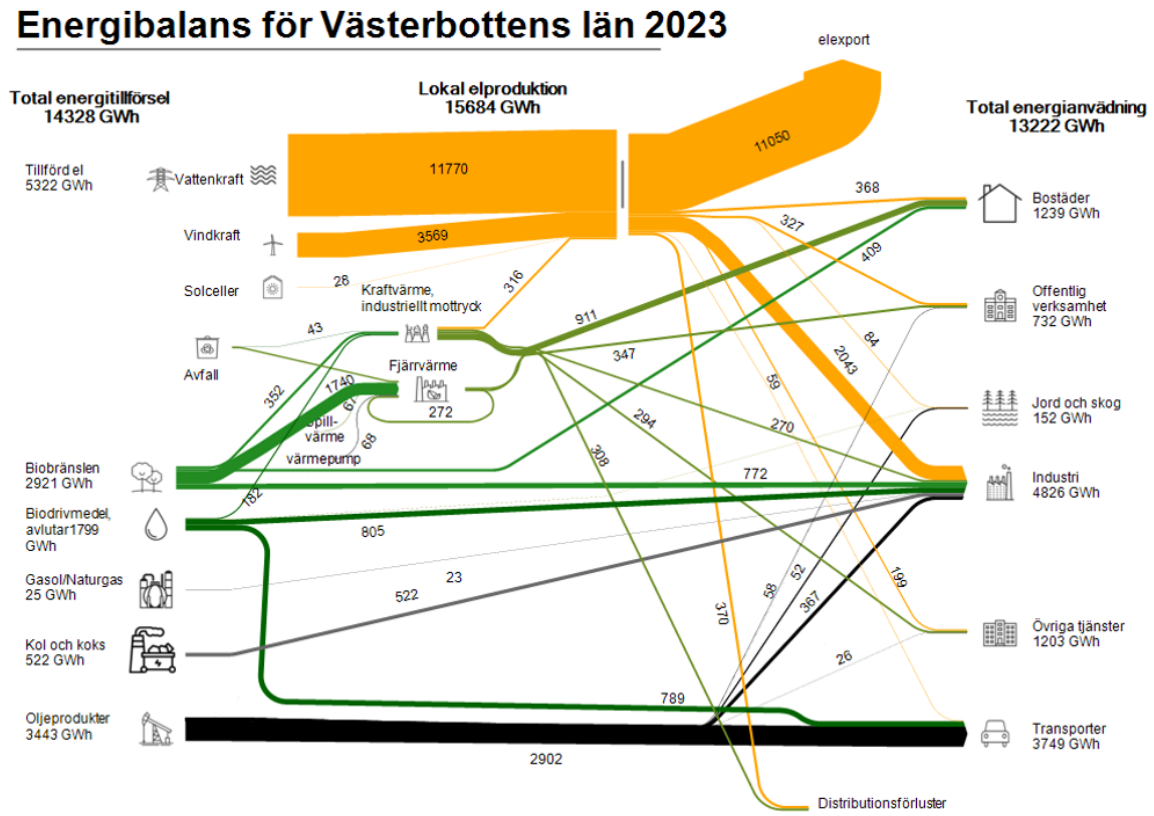
Elanvändningen i Västerbotten var år 2023 (det senaste året med tillgänglig statistik) drygt 4 TWh per år. Ungefär hälften av denna el används inom industrin. Bland övriga användningsområden finns hushållsel och el för uppvärmning av byggnader samt användning inom offentlig sektor som vård och omsorg.

Sankeydiagrammet i Figur 3.3 visar Västerbottens större energiflöden. Den regionala statistiken som diagrammet bygger på måste tolkas med viss försiktighet, både på grund av metodiken för insamlande av data och för att variationerna är stora mellan olika år. Vissa siffror för 2023 redovisas inte i den offentliga statistiken av sekretesskäl, varför diagrammet har kompletterats med siffror från 2022. De minsta flödena är vidare uteslutna för att förenkla bilden.

Storleksordningen på fossil energianvändning visas dock på ett korrekt sätt i förhållande till förnybar energianvändning. Diagrammet visar också att Västerbotten står för en

[29] Vindbrukskollen

väsentlig elexport. Här kan noteras att viss användning av energi inte framgår trots att den är av betydelse, som exempelvis båtbränsle och flygbränsle. Det är också viktigt att komma ihåg att den energi som krävs för produktionen av importerade varor inte finns med i diagrammet. Däremot inkluderar diagrammet energi som används för produktion av exportvaror.

Figur 3.3. Energibalans för Västerbottens län, med siffror från 2022 och 2023. All data kommer från SCB. Notera att inga siffror är exakta och att energiproduktion och energianvändning kan variera ganska kraftigt mellan olika år. Diagrammet ger dock en rättvisande bild av storleksordningar och storleksförhållanden mellan olika kategorier.

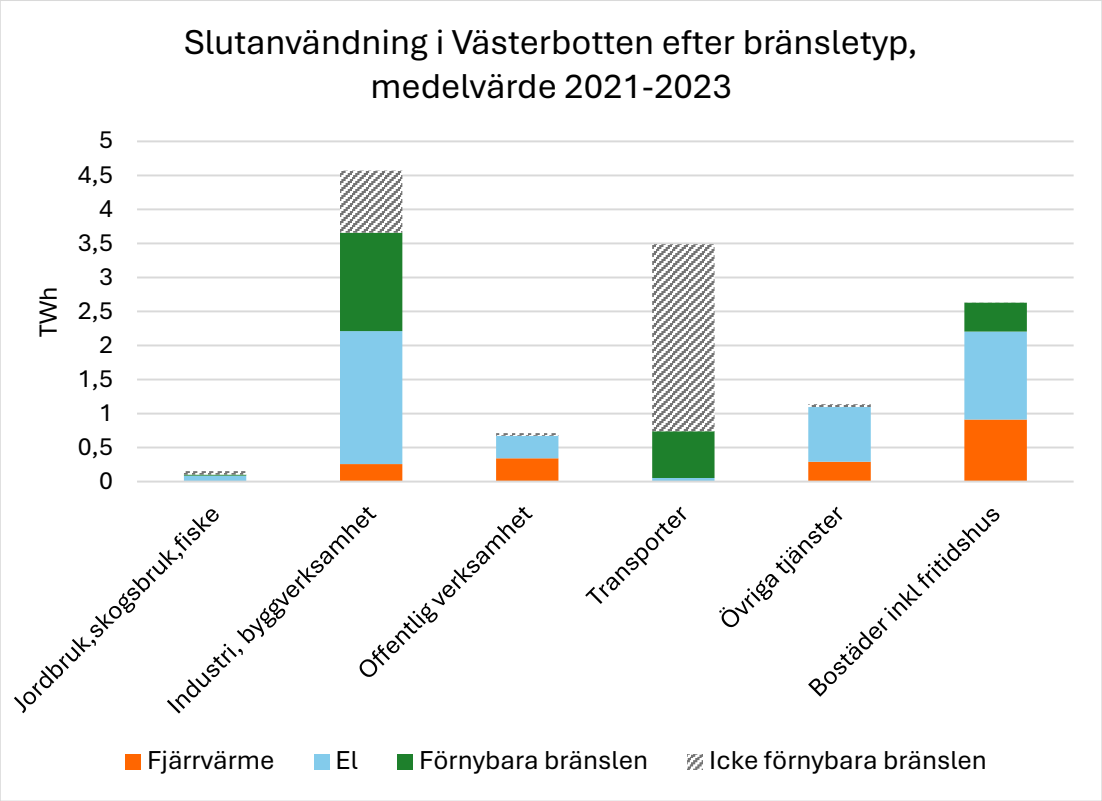
I Sankeydiagrammet framgår att fossila bränslen används framför allt inom transportsektorn och inom industrin. Användningen av fossila bränslen diskuteras mer ingående i kapitel 4 för att tydliggöra inom vilka sektorer överföring från fossil energi till el eller e-bränslen framför allt kan bidra i det övergripande klimatarbetet.

Hur stor elanvändningen är för laddning av fordon finns ännu ingen samlad statistik för. Den uppskattas dock vara liten, i förhållande till den fossila energianvändningen i transportsektorn. Det beror delvis på att andelen laddbara fordon än så länge inte är så stor (även om den är större idag är 2023), och delvis på att energimängden som krävs för att driva ett elfordon är i storleksordningen hälften så stor som för ett fossilfordon, eftersom konversionsförlusterna är mycket mindre.

3.2 Energianvändning och växthusgasutsläpp

3.2.1 Energianvändning per sektor

Figur 3.4 visar SCBs statistik över slutlig energianvändning i länet.[30] Här kan noteras att en liten post fossila bränslen även ingår i kategorierna el (från kraftvärmeverk) och fjärrvärme, eftersom en liten del av dessa energibärare är framställda genom förbränning av fossila avfall, främst i form av plast. Vidare minskar andelen förnybara bränslen i transportsektorn betydligt år 2024 i och med en förändring i reduktionsplikten, vilket diskuteras mer längre fram i handlingsplanen.

Figur 3.4. Fossila bränslen används främst inom transportsektorn samt inom industri och byggverksamhet. Källa SCB: Energi: Slutanvändning (MWh) efter år, region, förbrukarkategori och bränsletyp.

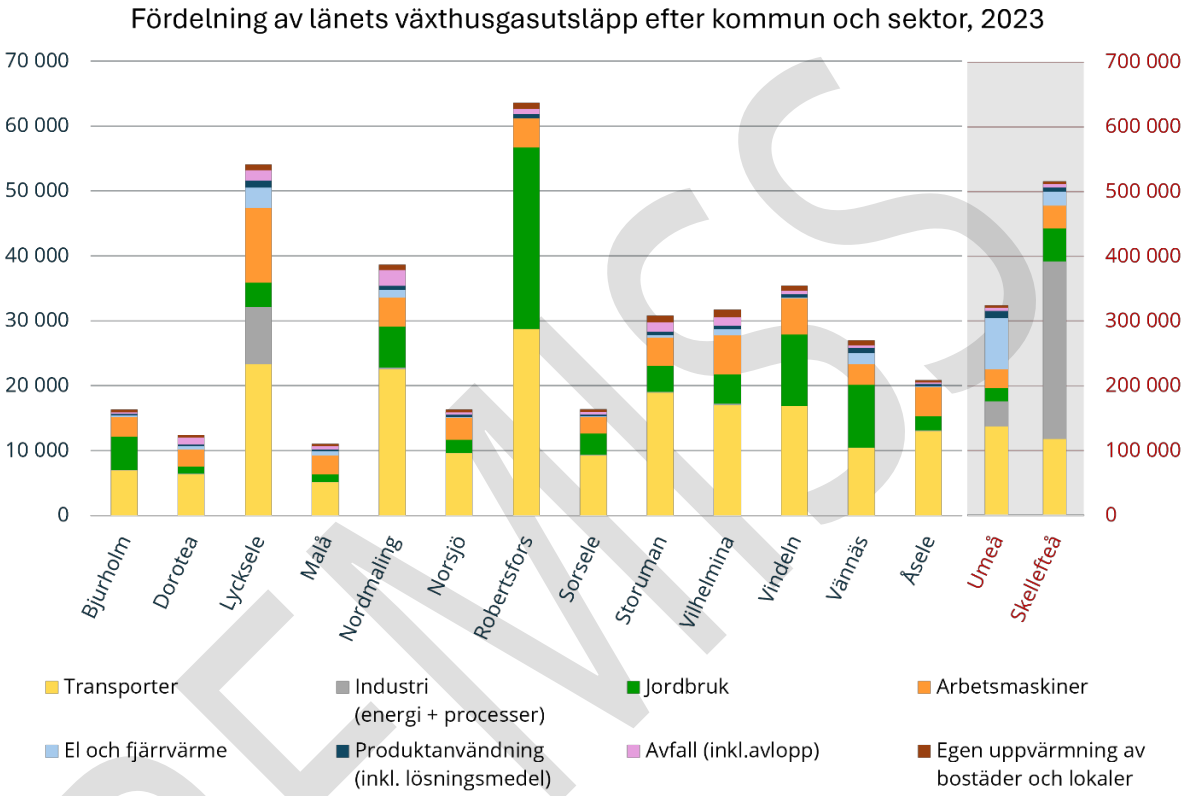
3.2.2 Växthusgasutsläpp per sektor

Olika sektorers växthusgasutsläpp varierar mellan länets olika kommuner. Detta framgår av Figur 3.5. Utsläppen redovisas där i kg koldioxidekvivalenter (ofta förkortat CO_2ekv) och Umeå och Skellefteå, som är många tiotals gånger mer folkrika än andra, visas mot höger axel, med tio gånger större värden än den vänstra. Medan de industriella

[30] Fjärrvärmeproduktion och bränsleanvändning (MWh) efter region, produktionssätt, bränsletyp och år. PxWeb

utsläppen är relativt sett stora i Skellefteå och i viss mån Umeå och Lycksele, är transportsektorn den absolut dominerande utsläppskällan i exempelvis Åsele och Storuman.

Kommunernas utsläpp uppdelade efter sektor speglar näringslivets struktur och ger en fingervisning om vilka typer av verksamheter som kan elektrifieras inom respektive kommun och hur stora dessa är.

Figur 3.5. Västerbottens läns växthusgasutsläpp efter kommun och sektor. Enheten ges i kg koldioxidekvivalenter. Notera att Umeå och Skellefteå skalas efter den högra lodräta axeln, med tio gånger större värden än den vänstra.

3.2.3 Industrins energianvändning

Figur 3.5 visar att länets största växthusgasutsläpp från industrin finns inom Skellefteå kommuns geografiska område. Skellefteå är en stor kommun med flera industrier, varav ett antal stora aktörer. Bland dem finns den energiintensiva verksamheten Boliden Rönnskär. Denna verksamhet producerar bland annat koppar, en metall som är mycket viktig för elektrifieringen.

10-15 procent av alla arbetsställen i länets näringsliv finns inom industrisektorn. Störst andel av en enskild kommuns arbetsställen har industrisektorn i Norsjö, Vindeln, Nordmaling och Skellefteå. Dessa arbetsställen är förstås olika stora och har olika typ av

verksamhet. [31] Tittar man på arbetstillfällen i stället för arbetsställen är andelen i samma storleksordning: Ca 13 procent av alla sysselsatta i länet arbetar inom tillverkningsindustri, gruvor och mineralutvinningsindustri. [32]

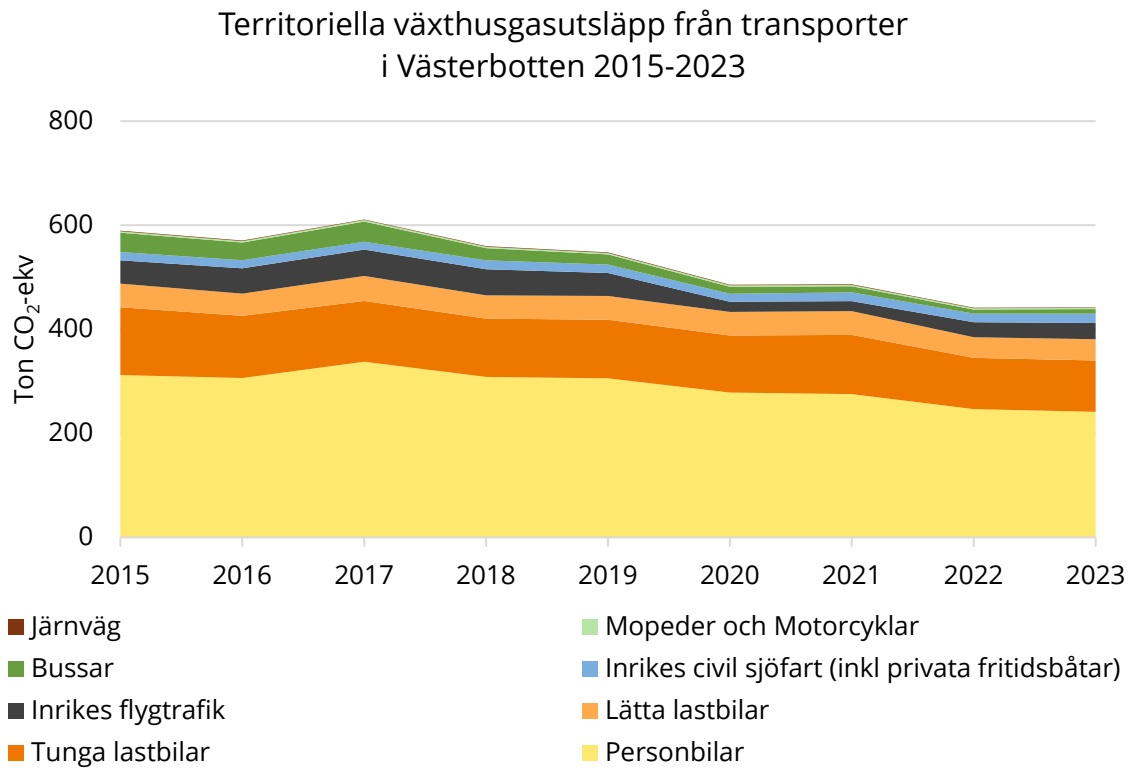
Industrisektorn är diversifierad; olika verksamheter använder sig av olika former av insatsvaror och har olika stora energibehov i sina processer. Enskilda aktörer behöver därför identifiera vilka delar av de egna processerna som kan elektrifieras och effektiviseras. Sektorn är alltså svår att beskriva i generella termer, även med avseende på aktiviteterna som ger upphov till växthusgasutsläpp, men den energiintensiva industrin i länet står inför stora omställningar och elbehovet bedöms öka i takt med att fossila processer ersätts av elektrifierade lösningar. Möjligheter till energieffektivisering finns, exempelvis genom återanvändning av restvärme och omställning av tryckluftssystem.

3.2.4 Transportsektorn – energi, fordon och infrastruktur

Transporter står för en stor andel av länets fossila energianvändning och medföljande växthusgasutsläpp. Många använder bilen som primärt transportmedel, vilket delvis förklaras av låg tillgång till kollektivtrafik i glest befolkade områden. Laddinfrastrukturen har byggts ut kraftigt under senare år, men det finns behov av fortsatt utbyggnad, särskilt för tunga transporter.

Transportsektorns energianvändning i länet uppgår i dagsläget till ca 3,5 TWh, varav merparten är fossila bränslen. Figur 3.6 visar att utsläppen från transportsektorn till störst andel kommer från personbilar. Den visar också hur utsläppen från inrikes flyg gick ner under pandemin för att därefter öka igen. Utsläppen från lätta och tunga lastbilar ligger relativt konstant under tidsperioden medan kollektivtrafiken har gjort ett mycket gott arbete och kraftigt minskat utsläppen från bussar.

[31] Regionfakta.com, Arbetsställen efter kommun och näringsgren - Regionfakta
[32] SCB, Sysselsatta 15-74 år efter arbetsställets belägenhet. Årligt register efter år, region, kön och näringsgren SNI 2007

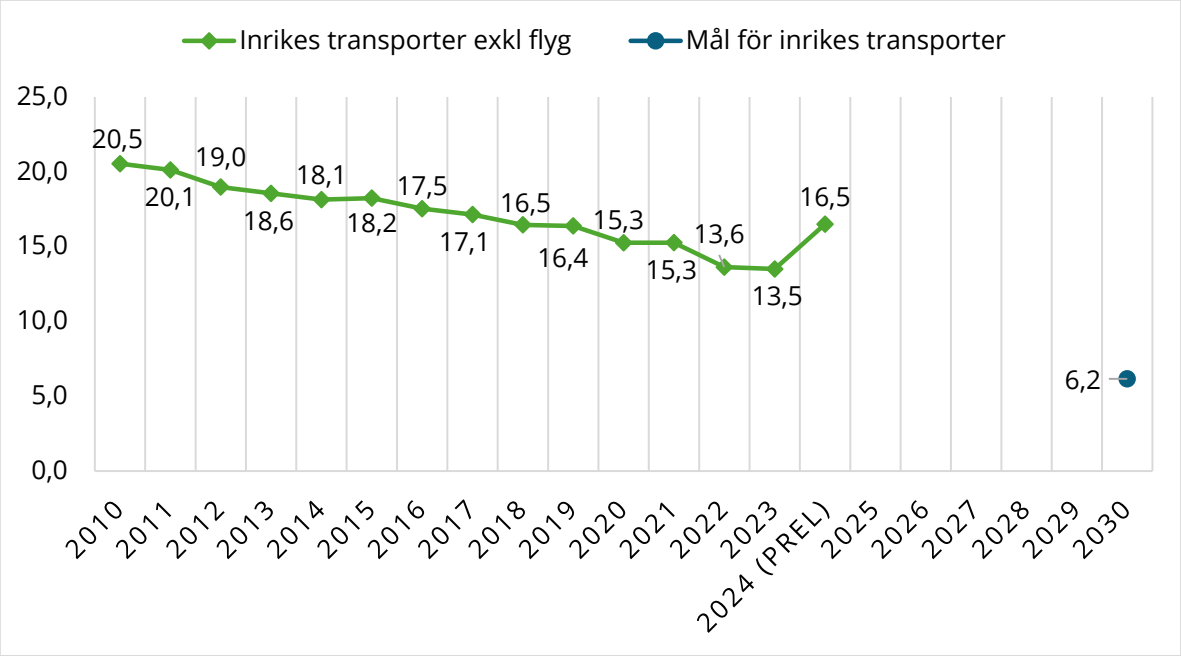
Figur 3.6. Transportsektorns territoriella utsläpp fördelad på olika fordonstyper.

Transportsektorns växthusgasutsläpp påverkas av transportarbetet (hur många kilometer som körs), drivmedlet (tex. fossilt drivmedel, eller hög inblandning av biodrivmedel) samt fordonen (exempelvis motoreffektivitet eller i vilken grad fordonsflottan är eldriven).

Mängden trafikarbete har varit ganska konstant sedan 2016, bortsett från tillfälliga förändringar under pandemin.[33] Fordonsflottan har under denna tid blivit något mer effektiv och andelen elfordon har ökat. Att växthusgasutsläppen från transporter enligt Figur 3.6 minskade fram till och med 2023, beror dock framför allt på en ökad inblandning av biodrivmedel till följd av lagen om reduktionsplikt.

Regional utsläppsstatistik för 2024 presenteras först våren 2026, men förändringar i reduktionsplikten[34] medför att växthusgasutsläppen från transporter i Västerbotten väntas öka kraftigt 2024. På nationell nivå ökade utsläppen från transportsektorn med 22 procent från 2023 till 2024 (från 13,5 till 16,3 Mton CO^2ekv) enligt preliminär statistik, visad i Figur 3.7.[35]

[33] Transportarbete i Sverige 2000-2024
[34] Lag (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp från bensin och diesel
[35] Bilaga 4 Klimatredovisning - ur Budgetpropositionen för 2026

Figur 3.7: Utsläpp av växthusgasutsläpp i Sverige från transporter, samt det nationella målet för transportsektorn 2030.

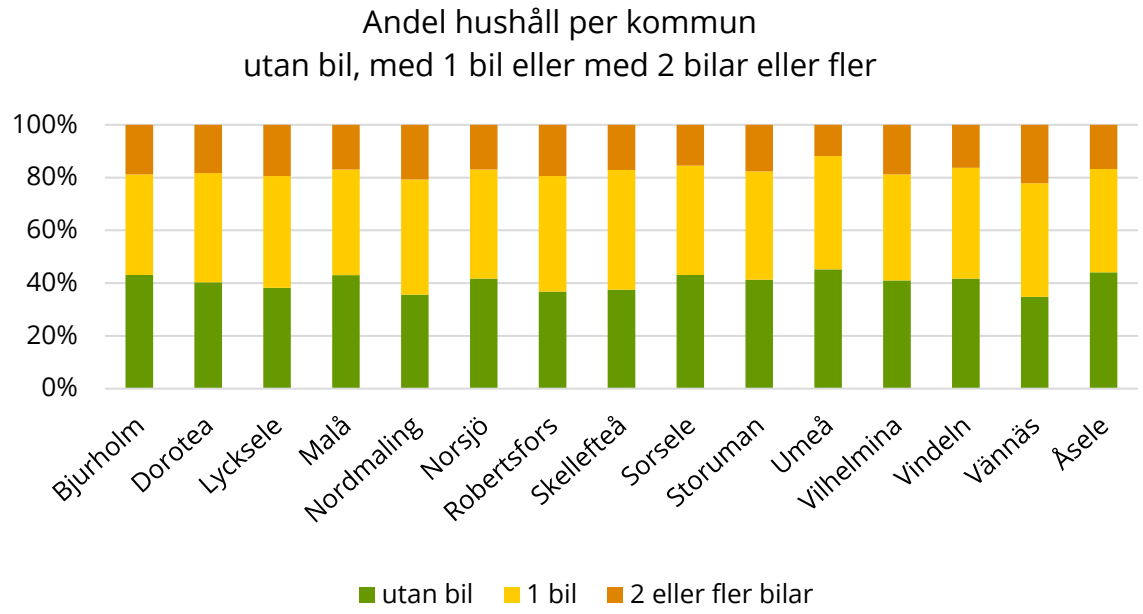
3.2.4.1 Hushållens tillgång till bil

Av hushållen i länet är 42 procent utan bil, 43 procent har en bil och 15 procent har två eller fler bilar i hushållet. Variationerna mellan länets kommuner är relativt små och det är i Umeå som störst andel inte har tillgång till bil, vilket delvis beror på att Umeå har en god tillgång på kollektivtrafik och en relativt stor andel studenter. Både ålder och hushållets ekonomiska situation kan vara bidragande orsaker till hur många bilar hushållen har. Andel personer i kommunen över 70 år och hushållens disponibla medelinkomst i kommunen är statistiskt sett ungefär likvärdiga förklaringsmodeller för att hushåll saknar bil, om man tittar på alla kommuner utom de två största, Umeå och Skellefteå.

Hushållens disponibla inkomster har minskat i Sverige, till följd av de senaste årens höga inflation[36]. Detta, tillsammans med vidgande ekonomiska klyftor, har gjort att antalet hushåll i ekonomisk utsatthet har ökat, särskilt i gruppen hushåll med hemmavarande barn[37]. Det är sedan länge väl känt att tillgång till mobilitet är tätt sammankopplad med ekonomisk standard, även om olika undersökningar är svåra att jämföra eftersom många olika mätmetoder kan användas[38]. Tillgången till bil är exempelvis mycket ojämnt fördelad nationellt, där 96 procent av boende i småhusområden har tillgång till bil, att jämföra med 40 procent av boende i

[36] Hushållens disponibla inkomster sjunker i hela landet
[37] Oroande siffror: 1 av 8 barn i Sverige lever i fattigdom - Rädda Barnen
[38] PM 2021:3 Transporternas ekonomiska överkomlighet - hur mäter vi det?

allmännyttan[39]. Dessa förhållanden är viktiga att känna till och beakta i den kommunala planeringen, och kan komma att spela ännu större roll med ökad elektrifieringsgrad.

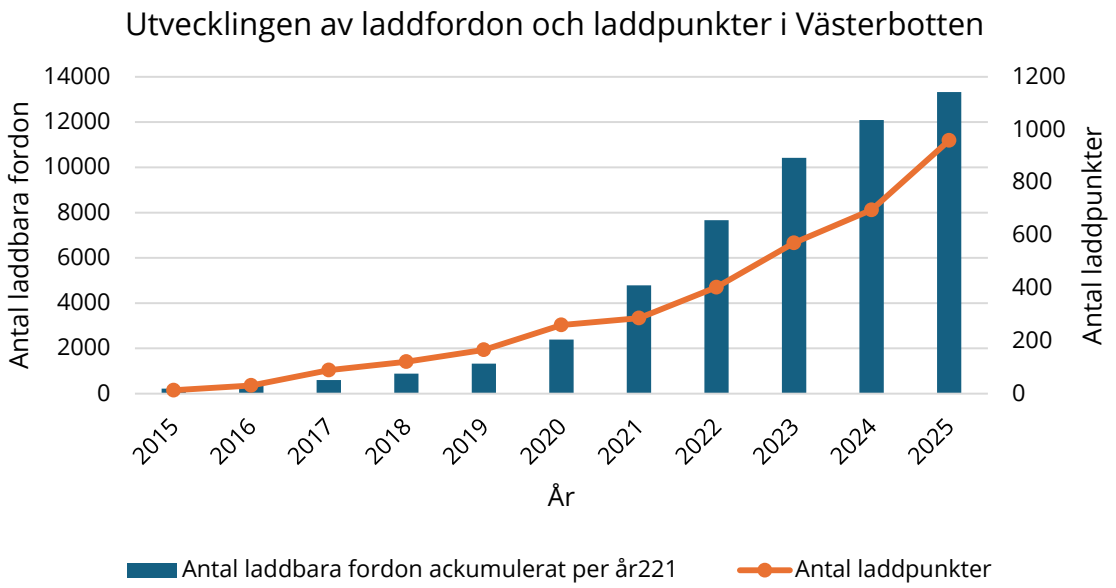
Figur 3.8 . Andel hushåll per kommun utan bil, med en bil respektive med två bilar eller fler[40]

3.2.4.2 Utvecklingen av den elektrifierade fordonsflottan

Antalet laddbara fordon i Västerbotten har ökat snabbt de senaste tio åren. Under samma period har också antalet laddpunkter byggts ut kraftigt, vilket visas i Figur 3.9. Drygt 9 procent av Västerbottens personbilar är laddbara 2025.[41]

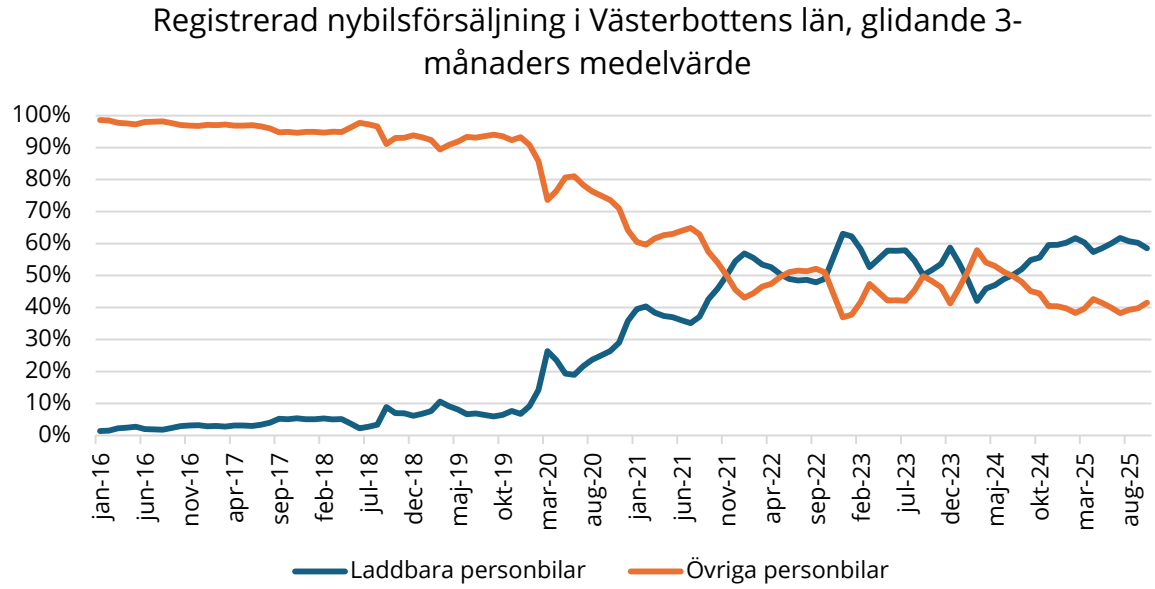
Av de 13331 laddbara fordon som finns i Västerbotten 2025 är 44 procent laddhybrider, nästan 50 procent är rena elbilar, 6 procent lätta lastbilar, 0,33 procent motorcyklar och 0,32 procent bussar. Det finns vidare 42 elbussar registrerade i länet.[42]

[39] Mobiliteten i allmännyttan | Sveriges Allmännytta
[40] Region Västerbottens databas med statistik från SCB
[41] Statistik - ELIS - PowerCircle
[42] Statistik - ELIS - PowerCircle

Figur 3.9. Antalet laddbara fordon och laddpunkter har ökat kraftigt i Västerbotten de senaste tio åren. 2025 fanns 13 331 laddbara fordon och 959 laddpunkter i Västerbotten.[43]

Försäljningen av nya laddbara fordon (rena elbilar och laddhybrider) tog fart från 2020, vilket visas i Figur 3.10. Från 2022 och fram till nu har andelarna fossildrivna och laddbara fordon varit ungefär lika stora och under 2025 var ca 60 procent av alla sålda personbilar laddbara.

[43] Statistik - ELIS - PowerCircle

Figur 3.10 : Utvecklingen av nyregistrerade fordon fossilbilar och laddbara fordon (både laddhybrider och rena elbilar) 2017 - 2025 per månad, visat som glidande medelvärde över tre månader.[44]

Idag har personbilar i Sverige en livslängd på 17 till 19 år.[45] Eftersom det fortfarande säljs nya bilar med förbränningsmotorer innebär det att en majoritet av den befintliga fordonsflottan fortsatt kommer att ha förbränningsmotorer år 2030. De personbilar med förbränningsmotor som tas i drift idag väntas utgöra en del av fordonsflottan fortfarande efter 2040. Elektrifiering räcker därför inte som enda åtgärd för att minska utsläppen från personbilsflottan tillräckligt mycket för att nå klimatmålen.

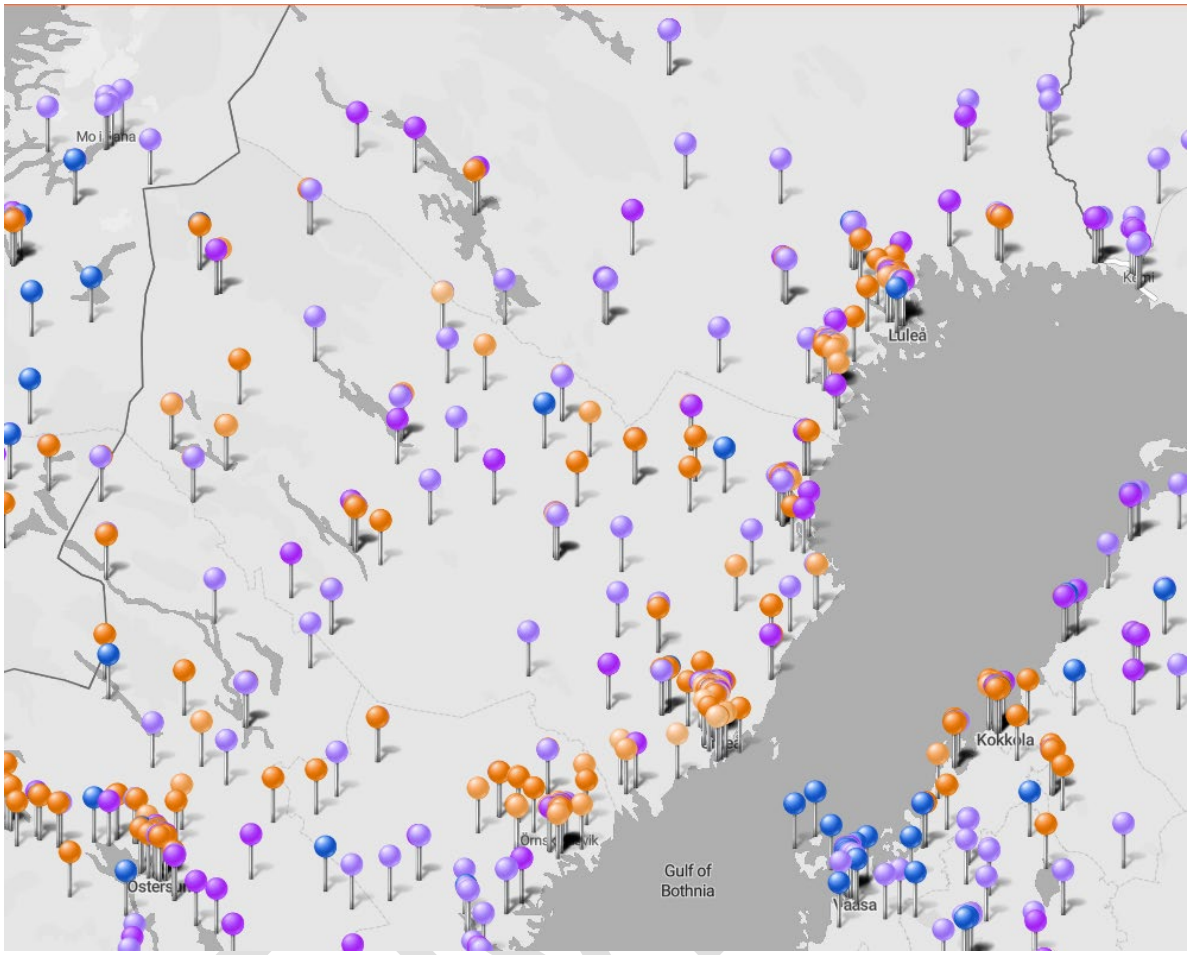
3.2.4.3 Laddinfrastruktur i Västerbotten

Utbyggnaden av laddinfrastruktur utvecklas kontinuerligt. I dagsläget finns det god täckning av publika laddstationer för personbilar längs de större vägarna i länet och i de flesta tätorter. Allt eftersom antalet laddbara fordon ökar, ökar också behovet av fler laddpunkter, mer utspritt och vid platser där det är höga trafikflöden. Samtidigt kan noteras att elbilsladdning oftast sker som hemmaladdning.[46]

Kartan i Figur 3.10 visar publika laddstationer i Västerbottens län och andra angränsande områden. De olika färgerna på markörerna indikerar att laddpunkterna erbjuder olika effekt.

REMISS

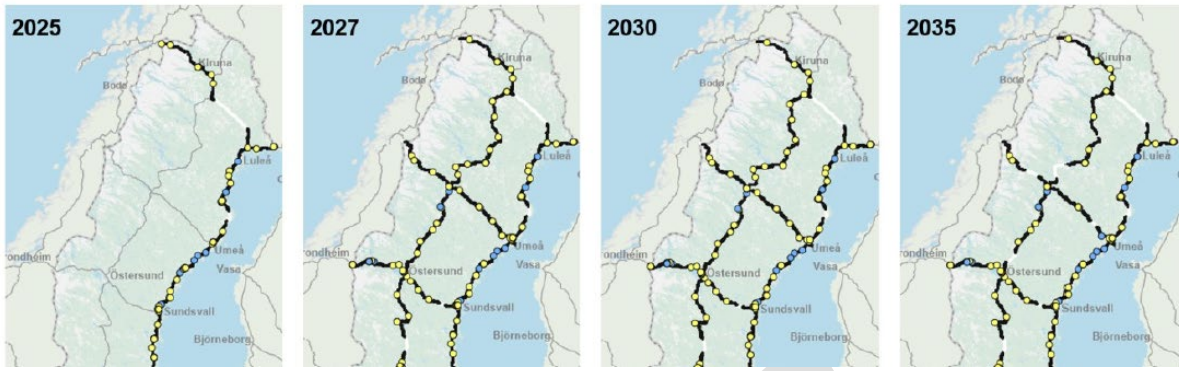
[44] Newsworthy | Nedåt för laddbara bilar i Västerbotten
[45] Bilars optimala livslängd: Effekter av personbilars livslängd på klimat, emissioner, värdefulla material och trafiksäkerhet
[46] Mobility Sweden 2022-05-09, https://mobilitysweden.se/mobilitet/laddinfrastruktur

Figur 3.11. Exempelbild över publika laddstationer i Västerbotten[47] (Kommentar: Denna bild kan komma att bytas ut mot en tydligare)

Enligt kraven i EU:s AFIR-lagstiftning behöver utbyggnaden fortsätta, särskilt rörande laddstationer för tunga transporter. Som beskrivits i kapitel 2 skärps kraven i AFIR vid olika tidpunkter. Kartorna i Figur 3.12 och Figur 3.13 visar hur väl dagens etablerade laddpunkter uppfyller dessa krav. För 2025 har Sverige nästan uppfyllt kraven för lätta transporter. Bara ett par sträckor längs Ten-T nätet, bland annat längs väg E4 i norra delen av Västerbotten, är vita på kartbilden, vilket indikerar otillräcklig laddinfrastruktur i förhållande till AFIRs krav.

[47] https://chargefinder.com/se/search

Figur 3.12 : Utbyggnad av laddstationer för Lätta transporter längs TEN-T vägnätet i relation till EU mål. (Gula laddpunkter i drift, blå under uppbyggnad.)[48]

För tunga transporter är det framför allt en relativt lång sträcka längs väg E12 i väster som inte har täckning nog för att nå kraven som ställs för 2025. För 2027 och 2030, då kraven skärps ytterligare, behöver stora områden täckas in med laddinfrastruktur som ännu inte finns på plats.

Figur 3.13: Laddstationer för tunga fordon längs TEN-T vägnät. Vita sträckor visar var EU målen för respektive år inte nås med dagens infrastruktur. (Gula laddpunkter är i drift, blå under uppbyggnad.)[49]

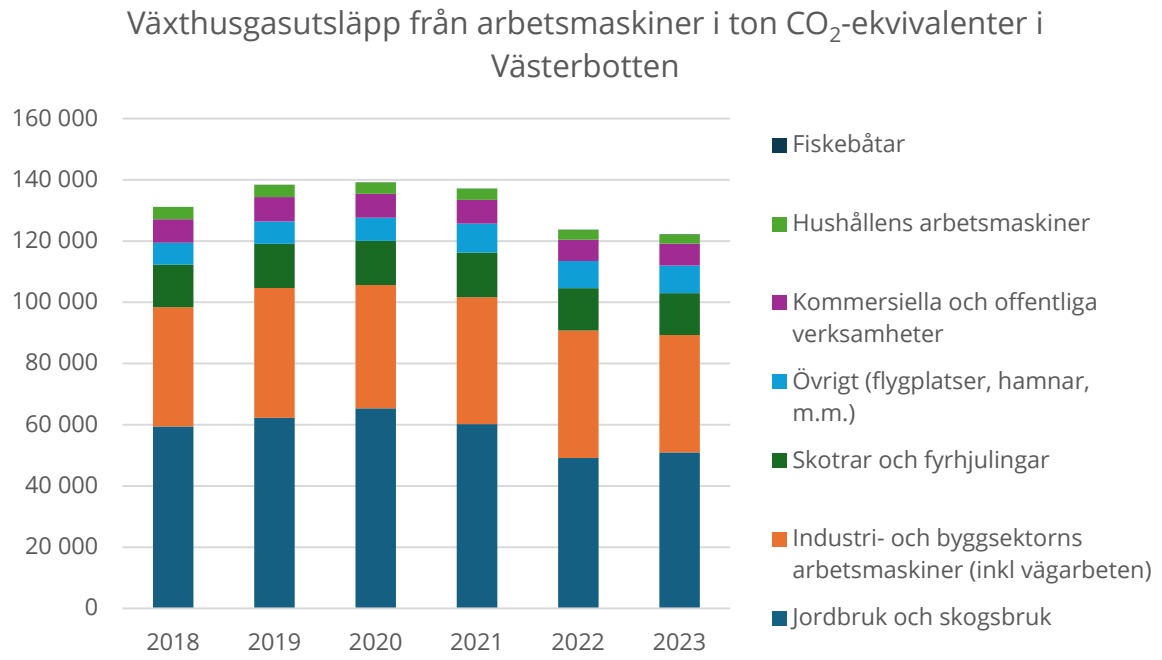
3.2.5 Arbetsmaskiner

Det finns ett stort antal arbetsmaskiner i länet. Arbetsmaskinerna används inom många olika områden, exempelvis fjällturismen, rennäringen, skogssektorn, jordbruket och bygg- och anläggningsbranschen.

I statistiken över växthusgasutsläpp omfattar arbetsmaskiner kategorierna som visas i Figur 3.14: Arbetsmaskiner inom jordbruk och skogsbruk, industri- och byggsektorns arbetsmaskiner (inkl vägarbeten), skotrar och fyrhjulingar, arbetsmaskiner vid flygplatser

[48] Energimyndigheten
[49] Energimyndigheten

och hamnar, arbetsmaskiner vid kommersiella och offentliga verksamheter, hushållens arbetsmaskiner, samt fiskebåtar.

Figur 3.14: Utsläpp av växthusgaser från arbetsmaskiner i Västerbotten, fördelade efter undersektorer.[50]

Arbetsmaskiner påverkas i viss utsträckning av samma styrmedel som transportsektorn. Exempelvis har reduktionsplikten, främst för diesel, även bidragit till utsläppsminskningar inom arbetsmaskiner 2022 och 2023. Sannolikt kommer därmed utsläppen från arbetsmaskiner öka i Västerbotten 2024 till följd av förändrad reduktionsplikt. Arbetsmaskiner är vidare en sektor som är känslig för konjunktursvängningar, vilket kan förklara en del av variationerna av utsläppens storlek i diagrammet.

3.3 Elnät och effekt

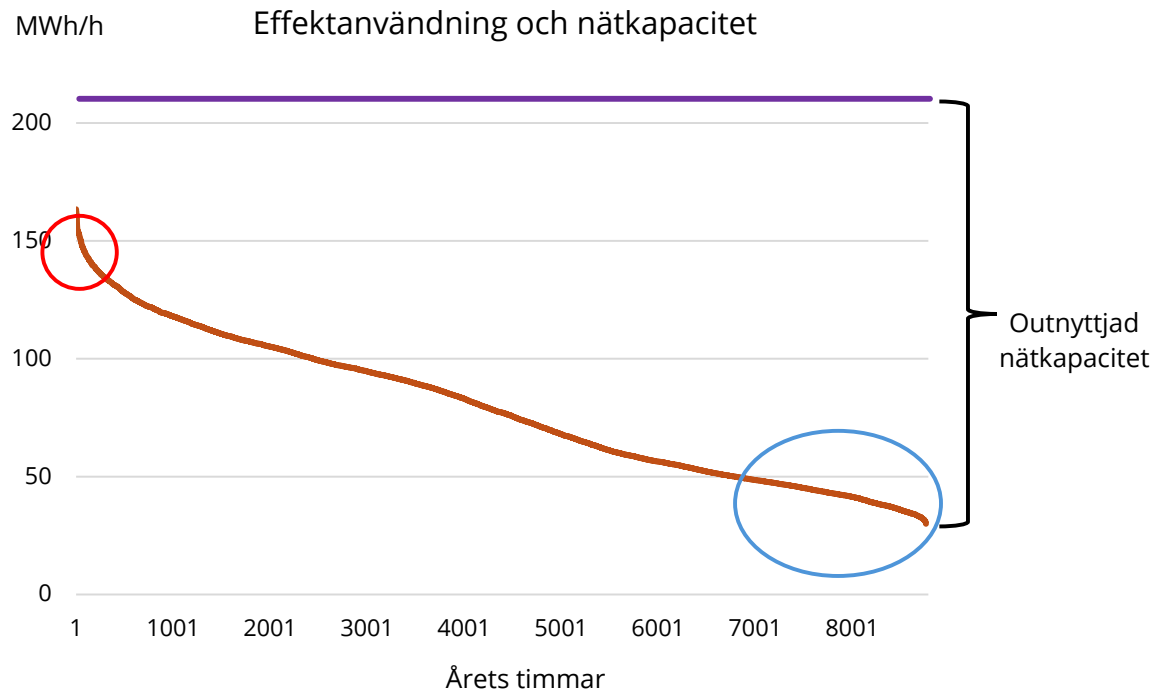
I Sverige är elnätet indelat i tre spänningsnivåer. Det med lägst spänningsnivå kallas lokalnätet. Mellannivån kallas regionnätet och den högsta nivån transmissionsnätet eller stamnätet. Elanvändare är i nästan alla fall kopplade till lokalnätet, förutom riktigt stora, elintensiva verksamheter som kan vara anslutna direkt till regionnätet. Småskaliga elproducenter, som solelspaneler på en byggnad, ansluts till lokalnätet, medan större producenter kan vara anslutna till regionnätet eller till och med transmissionsnätet.

[50] Emissionsdatabasen

Svenska Kraftnät, det statliga verk som äger transmissionsnätet, uppger att efterfrågan på el i Norrland ökar kraftigt och att begränsningar i överföringskapacitet väntas redan 2027, främst längs kusten.

3.3.1 Effektanvändning

Figur 3.15 visar effektanvändningen i ett av länets regionnät. Överföringen av effekt genom nätet är uppmätt i termer av timmedeleffekt för var och en av årets 8760 timmar. Timmarna är därefter ordnade och numrerade efter effekt, så att timme nummer ett (längst till vänster i grafen) är timmen med den högsta medeleffekten och timme nummer 8760 är timmen med lägst medeleffekt. Högst upp i grafen visas en rät linje som anger nätets beräknade maximala överföringskapacitet. Om högre effekt än så pressas genom ledningarna kan de skadas.

Figur 3.15: Typisk effektanvändning i ett elnätsområde. Den maximala beräknade effektkapaciteten visas som lila linje. Den bruna linjen visar ett års alla timmar sorterade efter uppmätt timmedeleffekt, så att timmen med högst uppmätt medeleffekt har fått numret 1 och återfinns längst till vänster i grafen. Timmedeleffekter under 50 MWh/h har alltså uppmätts under sammanlagt ca 2000 timmar (blå ring). Timmedeleffekter på över 150 MWh/h har bara förekommit under 48 timmar detta år (röd ring). Årets allra flesta timmar är nyttjandegraden av elnätets överföringskapacitet låg.

Timmedeleffekter under 50 MWh/h har exempelvis uppmätts under ca 2000 av årets timmar (blå ring). Bara under 48 timmar har den uppmätta timmedeleffekten överstigit 150 MWh/h (röd ring) och under just detta år, som hade en mild vinter, har effektöverföringen aldrig närmat sig maximal överföringskapacitet (lila vågrät linje). Allt

utrymme mellan den bruna kurvan och den lila linjen är nätkapacitet som inte utnyttjas, och grafen visar att nyttjandegraden alltså är låg under årets allra flesta timmar.

3.3.2 Åseleparadoxen

Trots länets stora elproduktion finns betydande begränsningar i elnätets kapacitet, främst i inlandet. Begreppet "Åseleparadoxen" har använts för att belysa att det i flera inlandskommuner finns elproduktion motsvarande hundratals gånger kommunens egen användning, samtidigt som det rapporteras att nya aktörer som vill etablera sig i kommunen inte kan få tillgång till den effekt de efterfrågar.

Detta har huvudsakligen tre förklaringar. Den första är att elproduktionen under vattenkraftutbyggnadens decennier var menad att försörja andra delar av Sverige, där energibehovet var stort. Elnätet byggdes därför som en motorväg i en filriktning, utan förberedelser för vare sig på eller avfarter.

Den andra förklaringen är att utbyggnad av högspänningsnäten i form av nya anslutningspunkter tar lång tid. En aktör som vill etablera exempelvis en elintensiv verksamhet där den befintliga överföringskapaciteten inte räcker till, kan inte nekas av en elnätsägare, eftersom ägande och förvaltande av elnät alltid innebär anslutningsplikt. Processen kan dock ta så lång tid att aktören väljer att inte gå vidare med sin etablering. Särskilt i de fall anslutningen kräver ökad överföringskapacitet mellan transmissionsnät och regionnät innebär den betydande planerings- och projekteringsarbete samt ianspråktagande av mark och kräver därmed dialog med markägare, eventuella berörda samebyar samt myndighetsinsatser i form av exempelvis fysisk planering och arkeologiska undersökningar. Eftersom förhållandevis stora markarealer påverkas behöver också utbyggnadens konsekvenser för naturmiljön och andra viktiga intressen utredas. Stora framsteg har gjorts för att effektivisera anslutningsprocesserna mot transmissionsnätet genom att exempelvis lägga olika delprocesser parallellt i tid och effektivisera dem. Den grundläggande demokratiska rättigheten för berörda individer, organisationer och näringsidkare att få sin röst hörd och sina synpunkter beaktade är dock viktig att förvalta. Att som individ eller liten förening sätta sig in i ett stort ärende tar tid och vissa delar av processen kan och bör därför inte förkortas.

Den tredje förklaringen är finansiell. En utbyggnad genomförs vanligtvis inte förrän det finns en kalkyl som visar på kostnadstäckning och en sådan kan finnas först när en elanvändare står som kund och därmed betalar för anslutningsprocessen. Även om nätägare får förbereda för anslutningar som ännu inte efterfrågats finns det inga ekonomiska incitament att göra det. Att ”bygga på prognos” innebär en finansiell risk: I slutändan kan det visa sig att investeringen ha gjorts utan att någon kund vill ansluta sig.

REMISS

3.3.3 Lokala begränsningar i elnätet

Problematiken som ryms inom ”Åseleparadoxen” berör inte privat elkonsumtion på ett sådant sätt att effektbristen skulle kunna leda till att lampan inte lyser eller att elspisen inte kan användas. Utbyggnad av exempelvis laddinfrastruktur kan ändå vara förknippad med vissa hinder som kan vara svåra att förstå.

Antag att Figur 3.15 visade en del av ett lokalt nät (med lägre värden på den lodräta axeln). Två jämförbara samfälligheter vill kunna erbjuda hemmaladdning för sina hyresgäster. Kvarter 1 inkommer först med sin begäran till elnätsföretaget. Samfälligheten vill vara på den säkra sidan och säkra upp sin anslutning för parallell laddning på femton laddboxar. Kvarter 1 kan ansluta inom någon månad från att kontakten tagits med nätägaren. Kvarter 2, som hör av sig någon månad senare, får däremot beskedet att anslutning av ytterligare effektuttag från nätet kommer att dröja två år – för att Kvarter 1 med sin förfrågan tog just det nätområdets sista obokade effektutrymme i anspråk, så att elnätsföretaget behöver förstärka nätet lokalt för att inte riskera att effektanvändningen (brun linje) ska slå i taket (lila linje) under vinterns kallaste dag.

Efter ett och ett halvt år inser samfälligheten i Kvarter 1 att det högsta effektuttaget inte ens har uppgått till en fjärdedel. Man säkrar då ner för att minska samfällighetens fasta utgifter – och det visar sig att Kvarter 2 har fått vänta i onödan.

3.3.4 Uppbokning av effektkapacitet

I det hypotetiska exemplet ovan bokas alltså utrymmet mellan den bruna och lila kurvan i Figur 3.15 upp av Kvarter 1, utan att motsvarande effektuttag i praktiken någonsin görs – även om den utrymmet skulle tas i anspråk om alla femton laddplatser en kall vinterdag faktiskt användes samtidigt. Exemplet är påhittat, men situationen är verklig i de allra flesta av Västerbottens elnät. Företag, samfälligheter och andra aktörer reserverar större effektutrymme i näten än de för det allra mesta behöver. Ett sätt att frigöra utrymme för anslutning av nya kunder är att helt enkelt i dialog med befintliga kunder sänka deras anspråk för att bättre matcha faktiska behov. Metoden har använts i Norrbotten och där kallats ”Lulemodellen”.

3.3.5 Flexibla avtal

Ett annat sätt att nyttja elnätet bättre är att skriva flexibla avtal med elintensiva verksamheter. Ett flexibelt avtal innebär att användaren måste acceptera att under någon stund om året riskera att behöva dra ner på sin verksamhet. Denna typ av avtal passar inte alla verksamheter, men kan göra stor skillnad. Flexibla avtal kan användas både för att öka nyttjandegraden i ett nät för att det är kostnadseffektivt i sig, men det

kan också användas för att kunna ansluta en kund innan en planerad nätutbyggnad har hunnit genomföras.

3.4 Beredskap

Beredskapsarbete handlar om att identifiera och värdera hot och risker samt skapa och upprätthålla förmåga att hantera de kriser som hot- och riskanalyserna tecknar upp. Gemensamt för alla scenarier är att samhället, oavsett tillstånd, alltid behöver tillgång till energi för att rena vatten, värma byggnader och upprätthålla sjukvård och andra samhällsbärande aktiviteter.

3.4.1 Energiberedskap och säkerhetspolitik

Det politiskt osäkra omvärldsläget har fört upp beredskap på agendan, med fokus på hot som digitala angrepp, terrorhandlingar och till och med krig. Energiberedskap diskuteras inom offentliga organ på alla administrativa nivåer, och lyfts också som en viktig aspekt att ta hänsyn till för företag och civilsamhälle. Arbete pågår i nuläget främst med grundläggande kartläggningar och inventeringar. Hur många fordon finns inom en kommunkoncern och vilka drivmedel använder de? Vilka processer i en tillverkningsindustri behöver kunna hållas i gång för att inte skada utrustningen vid ett längre elavbrott? Ser nätägarna möjlighet att starta upp och driva ett nätområde i ö-drift vid en större nätkollaps? Olika aktörers kunskap om hur och när energi används i den egna verksamheten skiftar stort.

3.4.2 Klimatanpassning

Många av de kriser eller oönskade skeenden samhällets aktörer förbereder sig på att möta är händelser som skulle kunna ske, men som med stor sannolikhet inte gör det på en given plats inom överskådlig framtid. Flera förändringar som följer med ett varmare klimat vet vi dock med säkerhet kommer att inträffa, som nederbördsmönster av ökande frekvens och intensitet. Klimatrisker har traditionellt inte setts som en fråga med koppling till beredskap, utan har behandlats under den specifika termen klimatanpassning. Att vi är mitt i en pågående energiomställning ger dock klimatarbetet och det traditionella beredskapsarbetet nya beröringspunkter. Exempelvis kommer elektrifieringen att förändra kraven på beredskapslager och processer vid krishantering.

3.4.3 Miljörisker och energiomställning

Nya affärsmodeller och förändrade materialströmmar förknippade med ökade krav på cirkularitet har följt utrullningen av energiomställningen. Den har också medfört stora infrastruktursatsningar och andra etableringar. Med hanteringen av exempelvis stora mängder avfall eller schaktmassor följer miljörisker, i form av misstag och olyckor, men också på grund av kalkylerad brottslighet. Särskilt flera fall av miljöbrott i form av illegal avfallshantering har under senare år fått medial uppmärksamhet, varav skandalen kring

Think Pink är en av de största. Fallen har skärpt medvetenheten om risker kopplade till stora projekt.

3.5 Energiproduktion och markanvändning

Energiproduktion och -distribution tar stora resurser i anspråk. I Västerbottens län har utbyggnaden av vattenkraften under 1900-talet och vindkraften under de senaste decennierna inneburit konsekvenser för naturmiljöer, kulturmiljöer och människor. Här beskrivs några av dessa konsekvenser, vilka idag påverkar förutsättningarna för hantering av målkonflikter.

3.5.1 Sapmi

Förutsättningar för renskötsel och samisk kultur har stark koppling till mark- och vattenanvändning och har därför påverkats kraftigt av utbyggnaden av elproduktionen i länet. Stora delar av den lagstiftning som skyddar samernas rättigheter har tillkommit efter utbyggnaden av länets vattenkraft, och några delar även efter etableringen av vissa vindkraftsparker.

I rennäringslagen framgår att renskötselrätten bygger på urminnes hävd. Den rätten är oberoende av avtal och kan inte sägas upp. Detta innebär att den är en särskilt stark rätt i förhållande till exempelvis andra nyttjanderätter. Regleringen ger också stöd åt att renskötarna genom samebyn är att betrakta som sakägare i planerings- och tillståndsprocesser. I dom från 2020 i Mark- och miljööverdomstolen har domstolen gett uttryck för markens vikt för den samiska kulturen:

”För att förstå markens betydelse för renskötseln i området krävs information och kunskaper om hur samebyn bedrivit, bedriver och avser att bedriva sin renskötsel och hur områdets funktion, både på lång och kort sikt, inverkar på samebyns renskötsel som helhet.”[51]

Samebyarnas kunskap om den egna markanvändningen kan inte nog betonas. I och med den snabba utvecklingen är det dock en stor utmaning för samebyarna att kunna ha en överblick, analysera och yttra sig om förslag som kan påverka den egna samebyns förutsättningar att kunna fortsätta bedriva renskötsel i området.

Markanvändning i den samiska kulturen och det samiska traditionella levnadssättet handlar dock inte bara om rennäring. Platser där samer har levt i generationer bär stark existentiell innebörd i form av kulturlandskap med lämningar och gamla bosättningar, kollektiva minnen kopplade till myter och berättelser, och även religiös anknytning. Det samiska samhället bär på oläkta sår från förluster av sådana platser, inte sällan förknippade med utbyggnad av elproduktion.

[51] Dom 2020-11-12 i mål nr P 2707-19

3.5.2 Naturmiljö och biologisk mångfald

Elektrifieringen i Västerbotten ska ske samtidigt som mål rörande natur och biologisk mångfald ska nås. Av den regionala miljömålsuppföljningen framgår att tillståndet för Ett rikt växt- och djurliv i Västerbottens län är långt från måluppfyllelse, då en stor andel artgrupper och naturtyper har en icke-gynnsam status. Många av livsmiljötyperna och arterna i Västerbotten är fortfarande hotade. Områdesskydd och naturvårdande skötsel behöver fånga in samtliga hotade livsmiljötyper och artgrupper. Till detta krävs aktiva insatser för de mest hotade arterna som tilldelats åtgärdsprogram, strategiska planer för områdesskydd och skötsel av sällsynta naturmiljöer, samt ett intensifierat arbete med grön infrastruktur samt mot invasiva arter. Länsstyrelsen i Västerbotten bedömer att möjligheten att nå miljökvalitetsmålet i länet till 2030 är låg. Även om det finns positiva trender, till exempel de ökande populationerna av arter som utter, fjällräv, pilgrimsfalk och vitryggig hackspett, är statusen för alltför många naturtyper och arter negativ.

3.5.3 Kulturminnen och fornlämningar

Människor har i tusentals år bosatt sig nära vattendrag. Älvarna och sjöarna erbjöd fiske och fungerade som farleder, och människornas aktiviteter längs forntida stränder har lämnat spår som boplatser, eldstäder, sten bearbetad till konstfärdiga figurer, fångstanläggningar och gravar. Tack vare dessa fornlämningar vet vi en hel del om det liv som levdes i Västerbotten även under förhistorisk tid.

För kulturmiljöerna i Västerbottens län har elektrifieringen inneburit att utbyggnad i både produktions- och distributionsled tar stora markområden i anspråk. Vind- och vattenkraft påverkar kulturlandskap i stor skala. För vattenkraftens del innebär särskilt uppdämningen av vatten i vattenkraftsdammar att erosion fortsätter att påverka fornlämningar som legat i anslutning till vattendragen. Kända fornlämningar försvinner och ännu inte funna och undersökta lämningar eroderas fram och förstörs innan de hinner dokumenteras. [52,53] Ändringar av domar med ökat vattenuttag och utökad möjlighet till, och krav på, korttidsreglering riskerar att ytterligare påverka fornlämningar genom ökade och ändrade rörelser av vattnet i magasinen och erosion av strandkanterna. Elektrifiering innebär också ett ökat behov av driftsäkerhet vilket medför krav på redundans i elnätet med ytterligare elnätsutbyggnad som följd. Sammanhållna kulturlandskap riskerar då att brytas upp och skäras av där nya elledningar byggs.

[52] Norrlands vattenanknutna kulturmiljöer – en förstudie. Rapport från ett FoU-projekt

[53] Andersson, Berit. 2021. Rapport över kunskapsunderlag om erosionsskadade fornlämningar längs reglerade vattendrag i Västerbottens län.

4 Elektrifiering av befintlig verksamhet

En omvälvande energiomställning måste göras för att Västerbotten och Sverige ska nå klimatmålen. Den innebär flera delar, varav energieffektivisering och elektrifiering är två. Nyindustrialisering är en annan process, som inte behöver genomföras på en viss plats för klimatets skull, men som skulle kunna innebära vinster för många delar av samhället. Genomförandet av en nyindustrialisering kan också se ut på olika sätt, och påverka vissa platser mer än andra.

Elektrifieringen syftar till att fasa ut fossil energianvändning genom att ersätta den med el. Därmed gör den att vi kan minska utsläppen av växthusgaser, och begränsa den globala uppvärmningen och dess konsekvenser. Att synliggöra i vilka processer fossil energi används och ta fram åtgärder för att ersätta dessa är därför prioriterat och bidrar till att nå energi- och klimatpolitiska mål.

4.1 Den avgörande tidsaspekten

Vissa åtgärder kan genomföras snabbt och ge effekt i närtid. Andra åtgärder tar längre tid att genomföra, eller ger effekt (bidrag till elektrifiering) först på längre sikt. För att den fulla potentialen till utsläppsminskningar av växthusgaser genom elektrifiering ska tillvaratas, behöver elektrifieringen planeras så att åtgärder som ger effekt på kort och lång sikt genomförs parallellt.

Viss policy söker idag hantera tidsaspekten i energiomställningen. Detta kan exempelvis noteras i relationen mellan EU:s långsiktiga mål om klimatneutralitet 2050 och att målet om att endast nollemissionsfordon ska säljas från 2035. Det skiljer 15 år mellan dessa mål, vilket motsvarar den ungefärliga livslängden på lätta fordon. Nås målet till 2035, så får EU en fossilfri fordonsflotta för lätta fordon till 2050.

4.2 Energieffektivisering som stöd för elektrifiering

Energieffektivisering av alla typer av energikrävande processer, i form av exempelvis värme, el och drivmedel, kan bidra till utfasningen av fossila bränslen genom att tillgängliggöra alternativen utan att nya resurser tas i anspråk. Energieffektiviseringar bidrar på så sätt till elektrifieringen och en cirkulär, resurseffektiv och fossilfri framtid.

4.3 Verksamheter i Västerbotten som kan elektrifieras

Handlingsplanens fokus ligger på att elektrifiera verksamheter i Västerbotten som idag använder fossil energi, så långt det är tekniskt möjligt.

I inledningskapitlet diskuterades vilka klimatpåverkande växthusgasutsläpp som elektrifiering kan reducera. Det är främst inom transportsektorn (lätta och tunga transporter, sjöfart samt flyg), arbetsmaskiner och inom industrin som möjligheterna till elektrifiering finns.

REMISS

4.4 Förutsättningar för elektrifiering

Förutsättningarna för att åstadkomma elektrifiering ser olika ut inom transporter, arbetsmaskiner och industri i länet.

4.4.1 Transporter

Transportsektorn står för den största delen av Västerbottens fossila energianvändning. Elektrifiering kan ske genom:

- övergång till elbilar och eldrivna lätta lastbilar,
- elektrifiering av tunga transporter,
- överflyttning av gods och resande till spårbunden trafik,
- elektrifiering av inrikes sjöfart och flyg.

Tillgången till eldrivna personbilar är idag god och en utbyggnad av laddinfrastrukturen i länet har skett. Den publika laddinfrastrukturen behöver dock förtätas särskilt i inlands- och fjällkommunerna. Laddning av privata personbilar sker främst vid hemmet, vilket är relativt enkelt att tillse för personer bosatta i småhus. De som bor i flerbostadshus har svårare att etablera laddpunkter eftersom det krävs ett beslut av fastighetsägaren, bostadsrättsföreningen eller samfälligheten. Kollektivtrafiken har påbörjat elektrifiering i de större tätorterna, medan den regionala kollektivtrafiken har behov av både fordon och laddinfrastruktur för att elektrifieras.

Inom tunga transporter finns redan ett antal el-lastbilar i drift och det statliga investeringsstödet Elektrifieringspiloter bidrar till att laddstationer för tung trafik byggs. Laddinfrastrukturen behöver dock byggas ut mycket mer för att få fullgod spridning. Samtidigt finns möjligheter att snabbt elektrifiera tunga transporter genom överflyttning från lastbil till järnväg där det går.

4.4.2 Arbetsmaskiner

Den hittills genomförda, och förutsättningarna idag till, elektrifiering av arbetsmaskiner varierar mellan maskinslag och dess branscher.

Inom gruvnäringen sker en elektrifiering med anläggningsbundna lösningar med eldrivna, i viss utsträckning självkörande, elfordon. Inom skogsbruk och jordbruk är tillgången till eldrivna arbetsmaskiner mycket låg. Inom anläggningsbranschen har eldrivna arbetsmaskiner börjat komma. Arbetsmaskiner vid hamnar och flygplatser har påbörjat en elektrifiering, bland annat har Swedavia sedan 2020 verkat för att ställa om så att alla markbundna fordon, maskiner och utrustning drivs av fossilfria energikällor. Vidare har fjällanläggningar börjat köpa in elskotrar vilka nu serietillverkas.

Inom vissa segment av arbetsmaskiner kan andra drivmedel än batteridrift komma att bli lösningen, som exempelvis vätgas. Oavsett om lösningen är elfordon, vätgas eller

elektrobränslen, behövs utöver fordon även distribution av drivmedel alternativt laddinfrastruktur som fungerar för alla typer av arbetsmaskiner och verksamheter.

4.4.3 Industri

Processindustrin i Västerbotten står inför stora utmaningar i elektrifieringen. Medan stålindustrin utvecklar fossilfri produktion baserad på vätgas, saknas ännu tekniskt beprövade lösningar för fossilfri koppar- och metallframställning. Behoven är därför stora inom forskning, innovation och pilotprojekt. Parallellt genomförs åtgärder för energieffektivisering och för att tillvarata spillvärme, exempelvis mellan metallindustrin och fjärrvärmesystem.

4.5 God tillgång till el

Den summerade fossila energianvändningen i Västerbotten uppgår idag till ca 3,8 TWh. I Västerbotten produceras ca 15-17 TWh el årligen, och elanvändningen i länet uppgår till ca. 4 TWh per år. I hela Sverige produceras ca 170 TWh el årligen medan vi använder knappt 140 TWh, vilket innebär att Sverige har en nettoexport av el till andra länder om drygt 30 TWh per år. Att elektrifiera befintlig fossil energianvändning i Västerbotten innebär en, i sammanhanget, liten ökad efterfrågan på el. Eftersom elektrifiering av transportsektorn samtidigt innebär en stor energieffektivisering (då elfordon använder större del av energianvändningen till framdrift av fordonet, medan förbränningsmotorer har stora energiförluster i form av värme), innebär en elektrifiering av dagens fossila energianvändning om 3,8 TWh att det behövs mindre än 3,8 TWh el för att täcka dessa behov. En fullständig elektrifiering av befintliga fossila processer kan därför i stor utsträckning täckas av befintlig elproduktion och understödjas av energieffektiviseringar av elanvändning inom andra sektorer.

REMISS

5 Elektrifiering som drivkraft för nyindustrialisering

5.1 Elektrifieringen innebär ett systemskifte

Elektrifiering av befintliga fossila verksamheter innebär ett skifte av ett helt system. Elektrifiering av transportsektorn innebär utfasning av oljeutvinning, oljetransport, raffinering, transport och distribution, samt produktion av bränsledrivna fordon, försäljning och service. Samtidigt fasas ett system in, baserat på inhemsk elproduktion, elnät och laddstationer för distribution, samt produktion av batterier och elbilar, försäljning och service av den nya tekniken. Systemskiftet innebär att annan mark, andra kompetenser och andra råvaror tas i anspråk, medan den fossila värdekedjan fasas ut.

Västerbotten har stor potential att producera och bidra i det nya systemet.

5.2 Västerbottens potential i systemskiftet till elektrifiering

Elektrifieringen skapar förutsättningar för nyindustrialisering, innovation och stärkt regional konkurrenskraft. Västerbotten har flera styrkor som gynnar denna utveckling:

- stor produktion av förnybar el,
- stark industriell bas och teknisk kompetens,
- universitet och forskningsmiljöer,
- tillgång till naturresurser (metaller, mineral, skog),
- drivna kommuner och energibolag med erfarenhet av omställningsarbete.

I den fossila värdekedjan har mycket av produktionen och förädlingen skett utanför länet. Den elektrifierade ekonomin kan däremot ge Västerbotten större delaktighet i värdeskapandet genom lokal produktion av elintensiva produkter, drivmedel och teknik.

Exempel på framtida områden med hög potential:

- Ökad elproduktion
- Vätgasproduktion som drivmedel för transport och till industri
- Elektrobränslen som e-metanol och eSAF
- Batterier och lagringsteknik
- Metall- och mineralproduktion för fossilfria värdekedjor
- Elintensiva produktionsprocesser, tex. fossilfri gödsel-framställning

Elektrifieringen kan därmed bidra både till klimatnytta och regional tillväxt – men innebär också ytterligare behov av planering, infrastruktur, kompetensförsörjning och avvägningar mellan olika samhällsintressen samt målkonflikter som måste hanteras.

5.3 Kontexten systemomställningen sker inom

Västerbotten har alltså potential att utveckla verksamheter som är del i det systemskifte som elektrifieringen innebär. Detta systemskifte innebär att annan mark, andra

REMISS

kompetenser och andra råvaror tas i anspråk. Exempelvis används mineral och metall i elektronik och i elsystemet, som inte används i ett fossilt energisystem och elproduktion är lämplig att göras på andra platser än där de fossila energikällorna finns.

Detta kapitel syftar till att bidra till att öka förståelsen för, och öppna upp för ytterligare samtal om, inom vilken kontext detta systemskifte sker och vilken roll Västerbottens aktörer vill och kan ta i den kontexten. Nedan följer därför några exempel på faktorer som kan vara relevanta för regionala aktörers strategiska positionering när det kommer till elektrifiering som drivkraft för nyindustrialisering i Västerbotten.

5.3.1 Regeringens strategi för övre Norrland

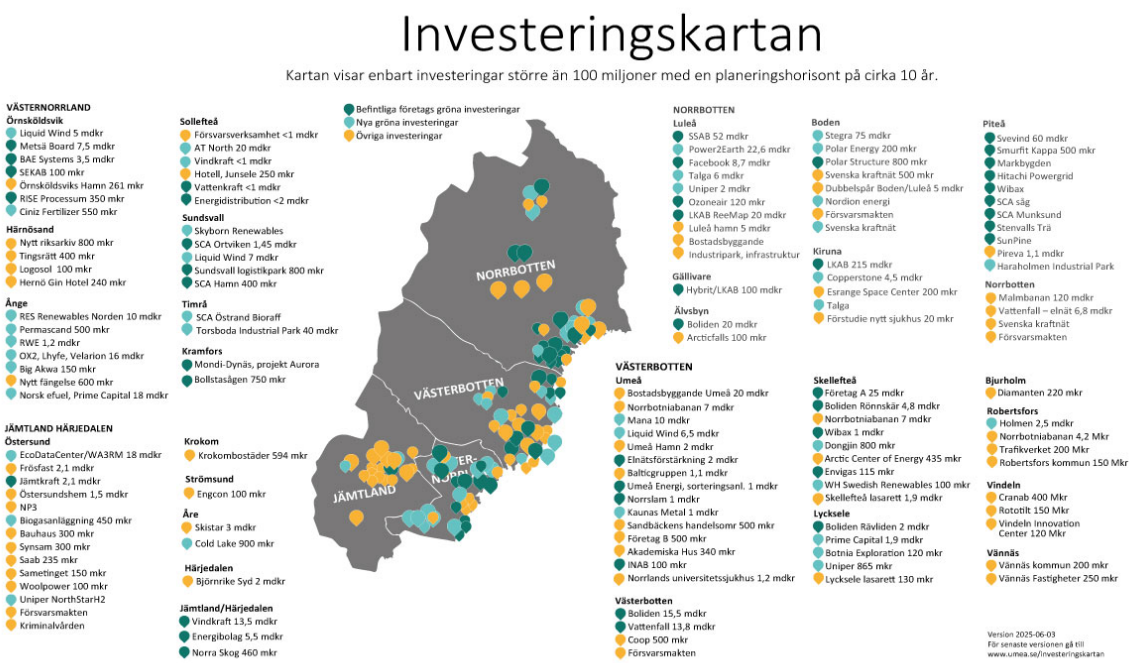
Regeringen har antagit en särskild strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i norra Sverige. Regeringens vision är att *Nyindustrialiseringen i Norrbottens och Västerbottens län accelererar Sveriges klimatomställning – genom goda förutsättningar lägger regeringen en grund för stärkt konkurrenskraft, effektiv samverkan och attraktiva samhällen i norra Sverige.*[54]

I strategin lyfter regeringen särskilt att det samiska folket sedan urminnes tider levt i ett område som omfattar stora delar av norra Sverige långt före den nuvarande svenska statsbildningen.

Ett antal insatsområden presenteras i regeringens strategi, bland annat; högt tempo genom innovativa arbetsformer, effektivare miljötillståndsprocesser, säkrad energiförsörjning och kompetensförsörjning.

Regeringen bedömer att det svenska elbehovet kommer öka till omkring 300 TWh år 2045[55] jämfört med dagens ca 125 TWh[56] per år. Den nationella elproduktionen är idag på ca 170 TWh varav Västerbotten står för ca 15-17 TWh per år. Elbehovet väntas öka dels till följd av att befintliga fossila verksamheter ska elektrifieras, dels till följd av nyetableringar av elintensiva industrier. Den förväntade dubblerade elanvändningen 2045 baseras i stor utsträckning på planerade och möjliga stora investeringar i nya elintensiva industrier i norra Sverige. Investeringskartan i figur 5.1 visar befintliga och planerade investeringar över 100 miljoner kr i norra Sverige. För Västerbottens del är det mesta, både befintliga och planerade investeringar, lokaliserade längs kusten.

[54] *strategi-for-nyindustrialiseringen-och-samhallsomvandlingen-i-norrbottens-och-vasterbottens-lan-.pdf
[55] Prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning
[56] Slutgiltig statistik för el och fjärrvärme 2024

Figur 5.1: Karta över investeringar större än 100 miljoner i norra Sverige.[57]

5.3.2 Den internationella kontexten

5.3.2.1 EU politisk inriktning

Den nuvarande mandatperioden i EU, 2024-2029 inleddes med att den så kallade Draghi-rapporten, *The future of European competitiveness,* pekade ut tre fokusområden för EU; 1) gemensamma insatser för att minska innovationsgapet i relation till USA och Kina, särskilt inom avancerade teknologier, 2) en gemensam plan för klimatomställning och konkurrenskraft, samt 3) stärkt säkerhet och minskade beroenden.[58]

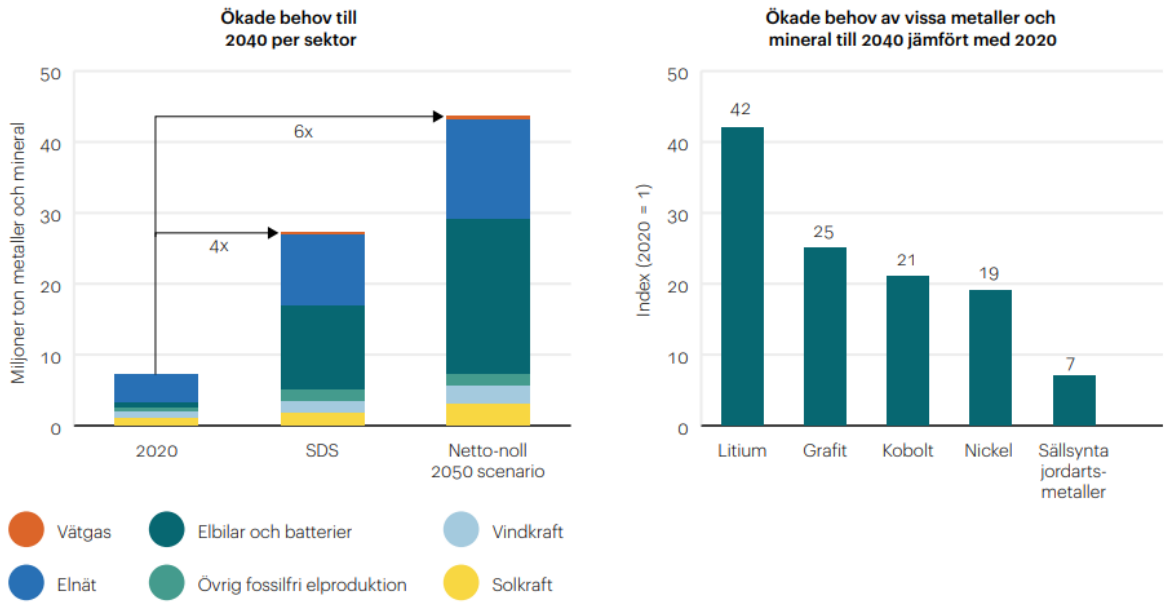
Kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, fastslår att klimatförändringarna är ett ökande säkerhetshot för Europas medborgare, miljö och ekonomier. Förödande extremväder, som skogsbränder, har också stärkt EU:s fokus på behovet av klimatanpassning.[59]

5.3.2.2 Kinas dominans inom mineral, metall och elektronik

Elektrifieringen innebär en kraftigt ökad efterfrågan på mineral och metaller till bland annat elbilar och elnät.

[57] Investeringskartan – Umeå kommun
[58] The Draghi report on EU competitiveness
[59] State of the Union 2025 - European Commission

Figur 1: Efterfrågan på vissa metaller och mineral kan komma att 4–6-dubblas fram till 2040 på grund av omställningen av energisystemet från fossila bränslen till el. (SDS = Sustainable Development Scenario.) Källa: IEA, 2022.

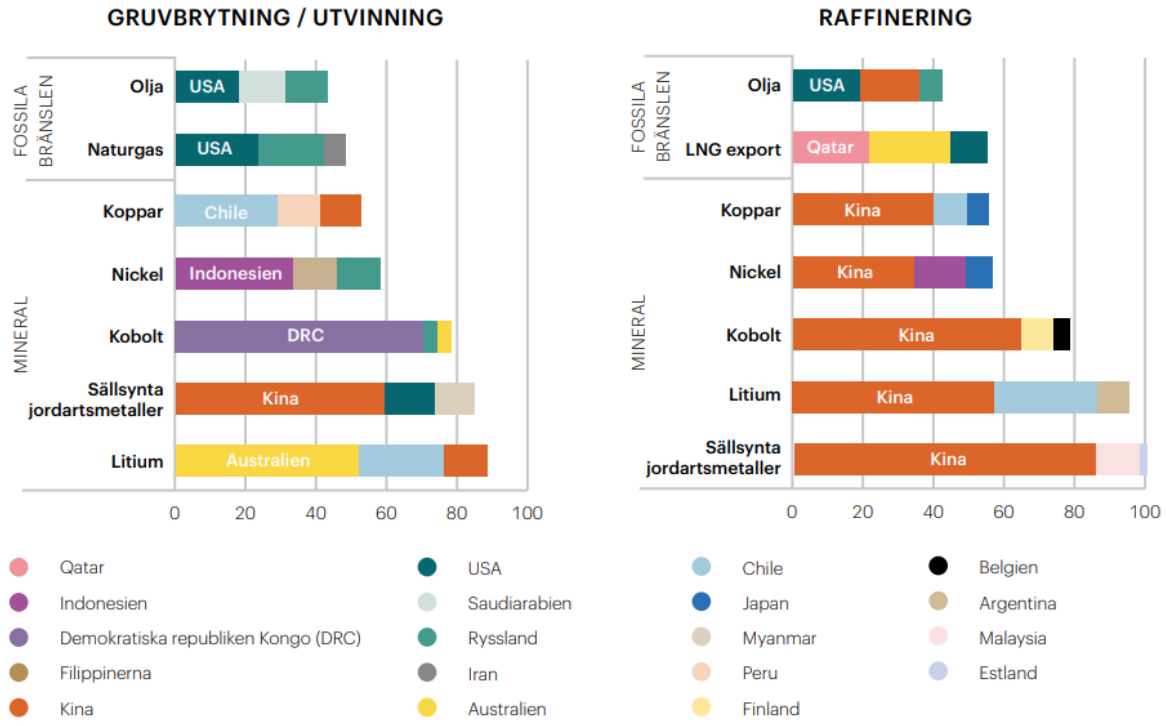

Figur 5.2: Framtida efterfrågan på metaller och mineral i ett scenario där energisystemet ställs om från fossila bränslen.[60]

Det är ett fåtal länder som står för merparten av utvinningen av de mineral och metaller som efterfrågas för elektrifiering. När det kommer till raffinering är Kina helt dominerande.

[60] 202411-iva-vagval-for-metaller-och-mineral-syntesrapport-rev2-g.pdf

Figur 3: Marknadskoncentration av metaller och mineral för energiomställningen är betydligt större än för traditionella bränslen, olja och gas. Källa: IEA, 2022.

Figur 5.3: Marknadskoncentration av metaller och mineral.[61]

5.3.2.3 Nettonoll-industri och kritiska råmaterial i EU

EU har infört en rad lagstiftningar som syftar till att bidra till klimatomställningen och möta upp mot det internationella läget inklusive beroendet av import från Kina. Två rättsakter kan särskilt nämnas i sammanhanget: EU-förordningen om kritiska råmaterial (Critical Raw Materials Act, CRMA) syftar till att öka utvinningen, återvinningen och förädlingen inom EU av metaller och mineral som bedöms som kritiska och strategiska.[62] Rättsakten om nettonollindustrin (Net Zero Industry Act) som bygger på industriplanen för den gröna given ska öka tillverkningen av teknik som stöder omställningen till ren energi och som i drift ger extremt låga, inga eller negativa utsläpp av växthusgaser.[63]

5.3.2.4 Geopolitiska och säkerhetspolitiska läget

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina samt den efterföljande energikrisen, har det säkerhetspolitiska läget förändrats och beredskap, inklusive energiberedskap, givits ett ökat fokus inom EU och nationellt. Elektrifieringen sker därmed i en kontext där det samtidigt finns en ambition att stärka energisystemets förutsättningar att stå emot cyberattacker, fungera i kris och i värsta fall krig.

[61] 202411-iva-vagval-for-metaller-och-mineral-syntesrapport-rev2-g.pdf
[62] Akten om kritiska råvaror - Europeiska kommissionen
[63] Rättsakten om nettonollindustrin - Europeiska kommissionen

Geopolitiska spänningar och handelskonflikter utgör också en del av den kontext som nyindustrialiseringen i norra Sverige sker inom. Den politiska, ekonomiska och tekniska konkurrensen mellan stormakterna och andra länder på frammarsch har ökat på bekostnad av multilaterala lösningar och bidrar till hårdnande konkurrens och tilltagande protektionism. Ett lands tekniska förmågor är både en ekonomisk och en säkerhetspolitisk fråga. Många länder förlitar sig i allt högre grad på egen forskning, egna förmågor och motståndskraft och en mer aktiv industripolitik, vilket riskerar leda till ökande protektionism och handelskonflikter på bekostnad av internationellt samarbete och multilaterala lösningar.[64]

5.3.2.5 Klimatförändringen

Klimatförändringarna innebär risker och förändrade förutsättningar inom en lång rad områden, så även för ekonomin, företag och olika näringar.

Klimatförändringarna hotar alla företag, men en del är mer sårbara än andra. Effekterna väntas slå oproportionerligt hårt mot små och medelstora företag med störningar i affärsverksamheten, skador på egendom, avbrott i leveranskedjor och driftsstörningar i infrastruktur, vilket leder till ökade kostnader för underhåll och material och högre priser. Men klimatarbetet innebär också möjligheter för företagen att utveckla produkter och tjänster som kan bidra till både minskade utsläpp och anpassning till en varmare värld.[65]

5.4 Regionala och lokala aktörers vägval som samhällsutvecklare

I det systemskifte som elektrifieringen innebär har Västerbotten flera styrkor och lokala aktörer kan göra olika vägval för att främja lokal och regional nytta. Länets kommuner har en särskild ställning som samhällsutvecklare med ett stort mandat, bland annat genom planmonopolet, att välja vilken roll man vill ta i det systemskifte som elektrifieringen innebär, i en internationell, europeisk och lokal kontext. Vägval som bär med sig olika möjligheter, och utmaningar.

[64] Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft
[65] Klimatförändringarnas konsekvenser - Europeiska kommissionen

6 Utmaningar och målkonflikter

Elektrifiering innebär skiften av olika slag exempelvis från ett fordon med förbränningsmotor till ett elfordon. Detta kapitel går igenom vad som behöver göras för att åstadkomma denna typ av skiften, samt utmaningar kopplade till dessa skiften. Därefter följer resonemang om utmaningar och hur dessa kan överkommas. Kapitlet syftar till att synliggöra utmaningar och konsekvenser till stöd för beslutsfattande.

6.1 Utmaningar under omställningen

Kortfattat kan elektrifieringen och dess utmaningar beskrivas exempelvis som i tabellen nedan. För att klimatmålen ska nås behöver dessa punkter för elektrifiering kompletteras med effektiviseringar och andra klimatåtgärder så som beskrivs i kapitel 1.2.2.

Resurser till systemskiftet	
Vad • Säkerställa access till de råvaror, komponenter och produktion som behövs i de elektrifierade transport- och industrisystemen • Bygga upp inom-europeisk utvinning och anrikning av metall och mineral som behövs till elektronik och produktion av fordonsbatterier	**Utmaningar** • Handelspolitik och -konflikter • Geopolitiska spänningar • Att Kina besitter merparten av all anrikning av metall och mineral som behövs till elektronik inklusive fordonsbatterier vilket gör producenter i andra länder känsliga för geopolitiska påtryckningar • Hantera markkonflikter mellan gruvnäring och befintliga verksamheter • Kompetensutveckling och -försörjning till nya verksamheter • Att lokala och regionala intressen företräds på ett fullgott sätt
Persontrafik, lätta lastbilar och kollektivtrafik	
Vad • Inköp av eldrivna personbilar, lätta lastbilar och bussar • Utbyggnad av laddinfrastruktur som förser dessa fordon med el • Service av eldrivna fordon i länet • Flytta över transporter till spårväg	**Utmaningar:** • Inköpspriset även när man räknar med skillnader i driftskostnader jämfört med fossildrivna fordon. Handelspolitik, geopolitik och globala oljepriset som kan påverka prisskillnaden för övergång till elfordon. Variationer i nationell politik som påverkar prisbilden • Kulturella utmaningar i form av ovana eller osäkerhet inför användning av ny

REMISS

	teknik, känslomässiga band till tidigare märken eller teknik exempelvis kopplat till identitet • Elnät inte alltid draget och ibland lokal effektbrist där laddstationer bör byggas • Nya elnätsdragningar kräver att mark tas i anspråk och då kan markkonflikter uppstå • Kompetensutveckling hos verkstäder för att serva nya fordon, utbildningar är inte samordnade mellan märkena Säkerställa goda transportmöjligheter och undvika att socioekonomiskt utsatta grupper utestängs på grund av höga inköpspriser på elfordon och en begränsad andrahandsmarknad.
Tung trafik	
Vad • Inköp av eldrivna eller vätgasdrivna lastbilar • Vinna anbud med den prisbild, samt hälso-, buller- och klimatnytta som en elektrifierad fordonsflotta innebär • Utbyggnad av laddstationer med tillräckligt hög effekt att ladda lastbilar med större batterier på rimlig tid, längs vägnät samt vid logistikhubbar och omlastningscentraler • Service av eldrivna lastbilar • Flytta över transporter till spårväg • Vätgasproduktion och -distribution	**Utmaningar** • Tillgången till olika typer av fordon är ännu något begränsad • Inköpspris och Total Cost of Ownership jämfört med fossildrivna lastbilar. Handelspolitik, geopolitik och globala oljepriset som kan påverka prisskillnaden för övergång till elfordon. Variationer i nationell politik som påverkar prisbilden • Upphandlarens viktning av hälso-, buller- och klimatnytta i relation till pris • Eventuell lokal effektbrist för snabbladdare - kan kräva utbyggda elnät - vilka kan behöva ta mark i anspråk som kräver tillstånd och där markkonflikter behöver hanteras • Geografisk närhet till/spridning av verkstäder med kompetens för service av eldrivna tunga fordon
Sjöfart och flyg	
Vad • Inköp av eller modifiering av fartyg som kan drivas med e-bränsle eller el • Produktion av e-bränsle till fartyg	**Utmaningar** • Tillgång till lämpliga modeller av fartyg och markfordon som kan drivas med el eller e-bränsle

REMISS

• Distribution av e-bränsle till fartyg • Produktion av eSAF för drop-in i flygbränsle • Distribution av eSAF • Landanslutning för eldrift i hamn • Inköp av elektrifierade markfordon vid flygplatser	• Inköpspris och Total Cost of Ownership för nya fordon. Produktion i andra länder av dessa fordon/farkoster kan innebära att handelspolitiken och geopolitiken kan utgöra utmaningar • Investeringar i ny teknik med högre risk vid produktion av eSAF och e-metanol, framtida avsättningar, hur snabbt marknaderna kommer byggas upp osv. utgör utmaningar. När investeringsrisker görs av kommunala bolag kan den politiska stabiliteten lokalt också vara en utmaning • Produktionen av eSAF och e-metanol är el-intensiv och därför kan utbyggd elproduktion eller kraftiga energieffektiviseringar av elanvändningen behövas för att tillgängliggöra el. Ökad lokal vindkraftsproduktion innebär i sin tur att mark behöver tas i anspråk och elnät byggas som kräver tillstånd och där markkonflikter behöver hanteras • Oklart policyläge kopplat till nya processer kan utgöra en utmaning.
Arbetsmaskiner	
Vad som behöver göras • Inköp av eldrivna eller vätgasdrivna arbetsmaskiner • Laddinfrastruktur vid anläggning, garage eller mobila lösningar • Vätgasproduktion och -distribution • Service av eldrivna arbetsmaskiner	**Utmaningar** • Tillgången till olika modeller av eldrivna arbetsmaskiner är begränsad • Inköpspris och Total Cost of Ownership för eldrivna arbetsmaskiner • Säkerställa drivmedelsdistribution inklusive laddinfrastruktur till arbetsmaskiner på otillgängliga platser (så som för skogsmaskiner). • Detsamma gäller transportfordon som skotrar och fyrhjulingar samt faciliteter som slaktbilar kopplade till renskötsel, som innebär särskilda utmaningar eftersom den dagliga verksamheten inte utgår från fasta platser.

REMISS

	• Geografisk närhet till/spridning av verkstäder med kompetens för service av eldrivna arbetsmaskiner
Industri	
Vad • Teknikskifte inom metallindustrin • Energieffektivisering • Elektrifiering av de industriprocesser där det är tekniskt möjligt i dagsläget	**Utmaningar** • Teknik för att ersätta kol i fumingpanna ännu inte färdigutvecklad, vidare forskning och utveckling behövs och då är resurser, kompetens och samverkan för detta de utmaningar som ligger närmast • Return of investment vid energieffektiviseringar. Samhällsnyttan kan vara hög samtidigt som det för den enskilda verksamheten kan ta lång tid att se ekonomisk vinning i energieffektiviseringen. • Utmaning, särskilt för små och medelstora företag, att avsätta tid, kompetens och resurser till energikartläggningar och prioritera investeringar inom elektrifiering och energieffektivisering
Att uppnå lokal och regional nytta eller Hur lokal och regional nytta uppnås	
Vad • Företräda, skydda och/eller utveckla befintliga lokala och regionala nyttor • Besluta om vägval för framtiden och investeringar utifrån länets styrkor och möjligheter	**Utmaningar** • Tids- och resurskrävande för de som ska delta i samråd och samverkansprocesser • Att hantera obalanser i maktförhållanden mellan olika intressen
Potentialen att attrahera verksamheter som bidrar till den globala omställningen tillvaratas och bidrar till ekonomisk utveckling i länet	
Vad • Identifiera och konkretisera länets styrkor och attraktionskraft • Marknadsföra regionen gentemot den typ av verksamheter vi önskar locka hit • Själva investera lokalt och regionalt utifrån länets potential	**Utmaningar** • Arbetskraftsförsörjningen till nya verksamheter kan stå i konflikt med arbetskraftsförsörjningen inom välfärden och befintliga verksamheter om inflyttningen är otillräcklig • Att attrahera människor att flytta till länet för att säkerställa arbetskraftsförsörjningen

REMISS

• Attrahera etableringar som bidrar till inflyttning, goda arbetstillfällen och framtidstro • Attrahera arbetskraft för att säkerställa arbetskraftsförsörjningen till nya och befintliga verksamheter och till välfärdens behov • Bostadsbyggande och samhällsbyggande inklusive välfärd, kultur och rekreation för att attrahera inflyttning och undvika fly-in-fly-out. • Utbyggnad av vindkraftsproduktion för att upprätthålla konkurrenskraftiga elpriser och försörja elintensiva etableringar	• Skapa förutsättningar för arbetskraftsinvandrare att stanna och arbeta i regionen även när förändringar sker på arbetsmarknaden • Att upprätthålla bostadsbyggandet vid konjunktursvängningar • Kommunicera lokala och regionala utmaningar och behov nationellt och öka nationell-lokal samverkan • Särskilt samerna drabbas hårt av nyetableringar och utbyggnader som tar mark i anspråk. • Under planeringsstadiet av olika ärenden tar konsultationer i många ärenden mycket tid från det samiska samhället. • Acceptansen för ytterligare vindkraftsutbyggnad på land är relativt låg hos befolkningen i dagsläget • Ekonomiskt utmanande att investera i ytterligare elproduktion när elpriserna är låga - utmanande att få investeringar i produktion och användning att gå i takt för stabila elpriser under omställning

REMISS

6.2 Resonemang kring utmaningar och hur de kan överkommas

6.2.1 Markanvändning

De kanske svåraste målkonflikterna är de som rör markanvändning. All mark i Västerbotten används till något och bidrar till samhället med olika nyttor idag. Det kan röra sig om infrastruktur, bostäder, affärsverksamhet, industriområden, skogsbruk, jordbruk, ekosystemtjänster, rekreation för befolkningen, jakt- och fiske, bär- och svampplockning, kulturminnen och habitat för vilda djur och växter eller förorenad mark som avgränsats för att inte skada invånarna. Hela Västerbotten ingår även i samebyarnas renbetesområden; renarna rör sig över stora markområden i länet för säsongsbundet bete och behöver sammanhängande skogsmarker för att kunna vandra. Även försvaret har markanspråk ofta kopplat till luftrummet.

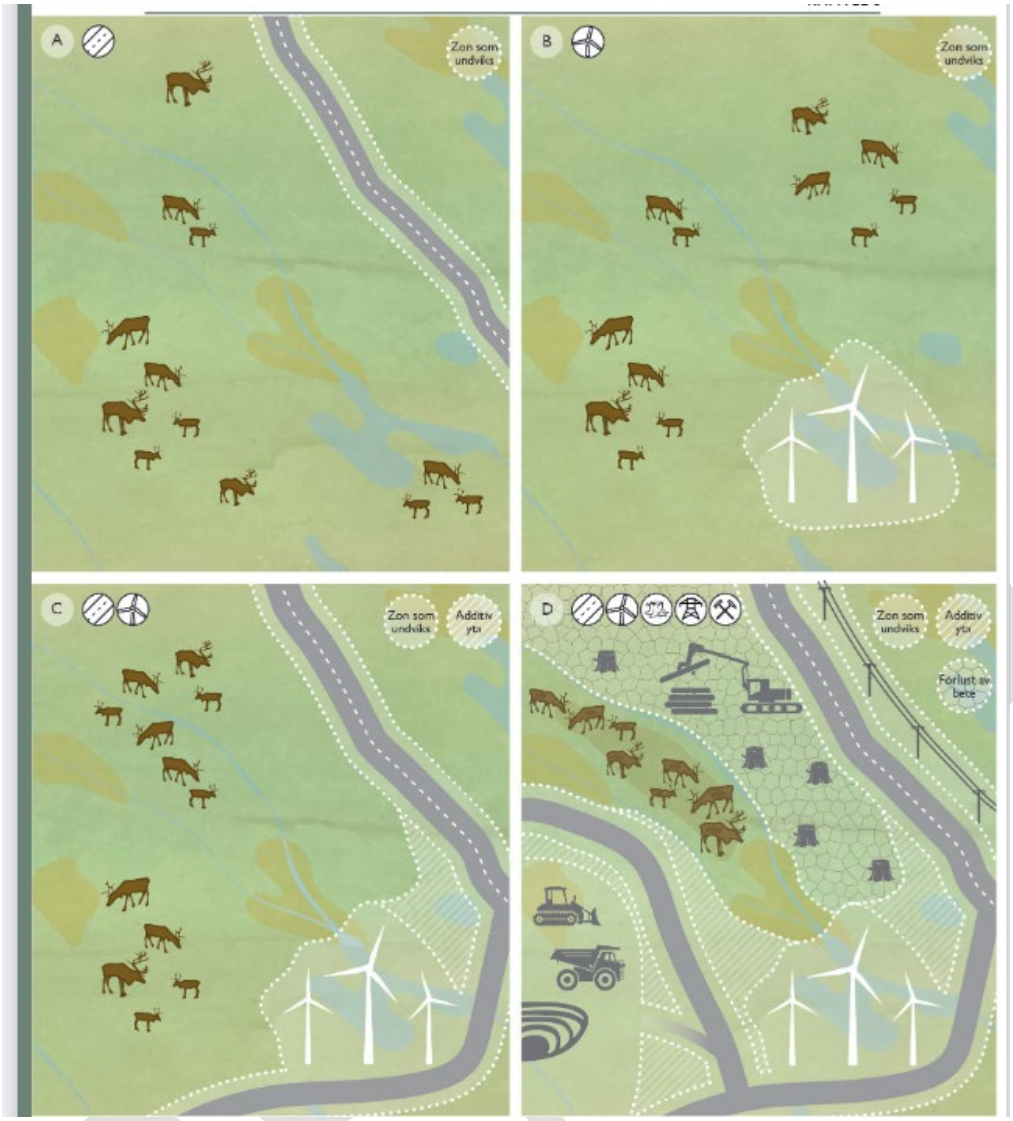
Elnätsutbyggnad, vindkraftsutbyggnad och gruvnäring är verksamheter vars lokalisering styrs av geografiska förhållanden, som goda vindförhållandena eller höga halter av mineral och metall i berggrunden. Framför allt behöver alla verksamheterna mark och kan därmed hamna i konflikt med befintlig markanvändning.

Målkonflikterna kan begränsas genom att resurserna nyttjas så effektivt som möjligt. Energieffektiviseringar av elanvändning, laststyrning och andra lösningar för att kapa effekttoppar begränsar behovet av elnäts- och elproduktionsutbyggnad. Effektivt nyttjande av elektronik och elfordon, exempelvis genom höjd andel kollektivtrafik och god logistikplanering, samt återvinning av metall i elektronikprodukter, kan begränsa behovet av jungfrulig gruvbrytning. En mer cirkulär ekonomi där man redan i design-skedet beaktar hur metall och mineral kan återanvändas och återvinnas är centralt för att långsiktigt begränsa målkonflikterna om mark.

När utbyggnad ska ske hanteras målkonflikter genom de lagar och tillståndsprocesser, samråd och konsultation som vi har i Sverige och genom EU-rätten. Att dessa får förutsättningar att utföras väl och att förtroendet för dessa processer stärks är viktigt för att upprätthålla förståelse och acceptans för de beslut som tas och den samhällsutveckling som sker. Enligt 6 kap. miljöbalken samt miljöbedömningsförordningen ska kumulativa effekter analyseras och hanteras som en del av miljöbedömning för dels planer och program, dels verksamheter och åtgärder.

Kumulativa effekter uppstår när flera olika påverkanskällor samverkar med varandra. Det kan handla om att olika typer av effekter från en och samma verksamhet samverkar eller att effekter från olika verksamheter samverkar (Prop 2016/17:200, s 185). Exempelvis kan både buller och luftföroreningar innebära hälsoeffekter. Ett annat exempel kan vara när en skyddsvärd naturmiljö påverkas både av utsläpp till vatten och av att markyta tas i anspråk. Med många parallella processer och en snabb utveckling i norra Sverige är det särskilt utmanande att kunna se och bedöma de kumulativa effekterna på renskötseln och i förlängningen vilken betydelse det har för den samiska kulturen. Bilderna i figur 6.1 illustrerar hur flera olika etableringar tillsammans tar mer mark i anspråk än vad de gör en och en och hur de tränger ihop renhjorden som inte vill vistas i närheten av exempelvis vindkraftverk, vägar och gruvor. Renskötseln är mer än bara en näring; det är ett levnadssätt där kulturlandskapet är av stor betydelse och en viktig del i renskötselns bedrivande. För att kunna överbrygga utmaningarna som renskötseln och rennäringen står inför finns behov av närmare samverkan och i vissa fall samplanering. Det finns även behov av kunskapshöjande insatser för både offentlig sektor och privat näringsliv för att bättre förstå de aspekter som behöver beaktas när det gäller kumulativa effekter för renskötseln.

REMISS

Figur 6.1: Exempelbild, ska ersättas med en ny. Bild A och B visar enskilda störningar där renarna kan välja bästa bete utifrån väder och snöförhållanden för större delen av ytan men undviker zonen kring väg och vindkraftpark. Bild C visar hur en vindkraftpark tillsammans med en väg får större effekter tillsammans. Vägen har behövt breddas och områdena sluter samman genom en additiv zon. Bild D visar hur flera olika störningar tillsammans gjort att renarna trängs ihop på en liten kvarvarande yta. Bild hämtad från rapport Förutsättningar och utmaningar för renskötseln i Norge, Sverige och Finland.

6.2.2 Nät och effekt

När användningen av el förändras både i termer av var den används geografiskt och hur mycket el som används behöver elnäten byggas ut och uppgraderas. Laddstationer med tillräcklig effekt att förse såväl personbilsflottan som tunga transporter behöver byggas med en god spridning över länet för att förse användare med el som drivmedel. Här finns också regler och riktlinjer som beslutas gemensamt inom EU (AFIR). På varje lokal plats lämplig för laddstation kan det variera stort huruvida elnät är framdraget och tillgång till tillräcklig effekt finns.

Utmaningarna kan avhjälpas av att verksamhets- och laddinfrastrukturutbyggnad samplaneras med elnätsutbyggnad och effekthöjningar.

6.2.3 Kulturella utmaningar

Förändringar är utmanande. Samtidigt sker förändring konstant, oavsett om den sker utifrån en långsiktig plan med tydliga mål, som i fallet med elektrifiering och klimatomställning, eller om den sker oplanerat.

Det bekanta upplevs ofta som tryggt medan osäkerhet kan uppstå inför det nya. I syfte att överbrygga kulturella utmaningar kan information, pröva på-verksamheter, kunskapsspridning och andra åtgärder vidtas för att öka acceptans och skapa nyfikenhet, intresse och drivkraft till att vara en del av elektrifieringen och klimatomställningen.

6.2.4 Geopolitik och handelspolitik

Lokala aktörer i Västerbotten har mycket litet inflytande över internationell geopolitik och handelspolitik, samtidigt som de behöver förhålla sig till de internationella spelreglerna. De lokala förutsättningarna och behoven bör kommuniceras till länets representanter nationellt och i EU, i syfte att stärka förutsättningarna att de tas i beaktande. En förbättrad omvärldsbevakning kan också stödja lokala aktörer att optimera sin planering och investeringar utifrån det föränderliga omvärldsläget.

När omvärldsläget leder till ett ökat fokus på beredskap kan åtgärder med synergieffekter som skapar lokal och regional nytta tillvaratas.

6.2.5 Tillgång till fordon, farkoster och arbetsmaskiner

Tillgången till eldrivna fordon, farkoster och arbetsmaskiner utvecklas ständigt. Det kan dock vara utmanande att hitta modeller som kan ersätta befintliga fordon inom alla verksamheter. Utmaningen kan överbryggas genom att tidigt föra dialog med producenter och efterfråga eldrift. Aktörer i Västerbotten har visat att det på flera sätt går att driva på utvecklingen genom samarbeten och genom att efterfråga eldrift, även innan det finns serietillverkade fordon att beställa. Exempelvis har aktörer i länet drivit på utvecklingen av såväl elbussar som eldrivna gruvmaskiner. Denna drivkraft och öppenhet för samverkan kan möjliggöra att fordon som inte finns på marknaden idag, blir tillgängliga imorgon.

6.2.6 Teknisk mognad inom industrin

Industrisektorn är diversifierad; olika verksamheter använder sig av olika former av insatsvaror och har olika stora energibehov i sina processer. Enskilda aktörer behöver därför identifiera vilka delar av de egna processerna som kan elektrifieras och effektiviseras. När det kommer till lösningar för elektrifiering kan den tekniska mognadsgraden variera stort.

REMISS

Inom vissa verksamheter finns behov av forskning, pilotstudier och testverksamhet. Här kan stöd från exempelvis Industriklivet[66] eller Vinnova[67] i vissa fall bidra med finansiering. I andra fall finns exempel i länet då Klimatklivet[68] bidragit till investeringar i helt ny teknik för elektrifiering, där aktören själv kommit på en teknisk lösning som möjliggör elektrifiering av en process inom industrin.

Aktörer Länsstyrelsen besökt som genomfört elektrifieringsåtgärder vittnar många gånger om att idén om att elektrifiera en process uppstått inom den egna organisationen. Efter genomförandet har flera mervärden identifierats utöver klimatnytta, som förbättrad arbetsmiljö, lägre driftskostnader och lägre miljöpåverkan. Flera aktörer vittnar även om att man, under processen med att genomföra en åtgärd, kommit på fler åtgärder för elektrifiering eller energieffektivisering. Utmaningar rörande teknisk mognadsgrad inom industrin kan på så sätt överbryggas genom att integrera energiomställning i verksamhetens utvecklingsarbete.

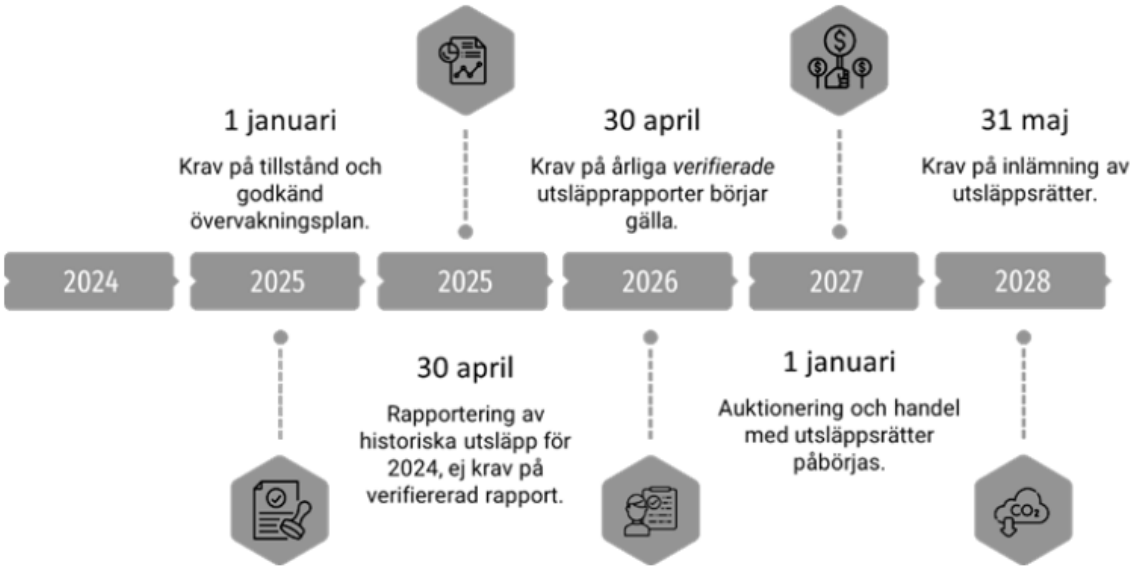
6.2.7 Priser på energi och fordon

Priserna på fossila drivmedel, el och elfordon har varierat de senaste åren. Flera faktorer påverkar priserna, som oljepris, skatter, regleringar såsom nivå på reduktionsplikten, tullar på import av eldrivna fordon, utbyggnad av elproduktion samt utbyggnad av elnät mellan regioner med olika elpris samt utsläppshandelssystem såsom ETS2.

Prisnivåer och prisvariationer är utmaningar ur två perspektiv. Dels till följd av att aktörer med lägre inkomster; såväl hushåll som privata företag och offentliga organisationer, är mer priskänsliga och kan exkluderas från den nya tekniken eller låsas fast i fossil teknik med höga eller volatila driftskostnader. Dels till följd av att även aktörer med god betalningsförmåga får svårigheter i att planera inköp när prisutvecklingen framöver är osäker, då det försvårar möjligheten att beräkna när en investering i eldrift kan räknas hem ekonomiskt.

Osäkerheter kring prisutvecklingen på drivmedel och fordon kan inte avhjälpas helt, men kännedom om policyutvecklingen kan ge en lite bättre bild av utvecklingen framåt. Inom EU finns exempelvis beslutade åtgärder som kommer träda i kraft framöver. ETS2 är ett utsläppshandelssystem som inkluderar drivmedel för transporter, regeringen har lagt fram en proposition om införandet av ETS2 i Sverige som beslutats av riksdagen och rapportering till det nya systemet har påbörjats. Från 2027 påbörjas handeln med utsläppsrätter och då väntas priset på fossila drivmedel öka.

[66] Industriklivet
[67] Hitta rätt erbjudande om finansiering | Sök bland Vinnovas erbjudanden | Vinnova
[68] Klimatklivet

Figur 6.2: Tidslinje med tidpunkter när nya krav enligt ETS 2 börjar gälla i Sverige.[69]

Redan beslutad policy innebär att nybilsförsäljningen (personbilar och lätta lastbilar) inom EU i princip kommer utgöras av utsläppsfria fordon från år 2035. Detta är ett exempel på policy som redan är beslutad, men vars effekter på priser uppstår först längre fram.

Omvärldsbevakning, särskilt kopplat till policy som påverkar priser på drivmedel och fordon, kan således överbrygga osäkerheter rörande prisutvecklingen. Av historien vet vi dock att plötsliga svängningar i tex. oljepriset kan ske och kraftigt påverka drivmedelspriserna även i Sverige.

6.2.8 Planera och genomföra under oklara policyförhållanden

I viss utsträckning innebär elektrifieringen nya processer där regelverk och policy utvecklas i takt med att energiomställningen sker. Det gör att verksamheter kan behöva utvecklas under oklara policyförhållanden eller att man upptäcker saker som man bedömer borde regleras eller standardiseras under arbetets gång.

Exempelvis har elfordon och laddinfrastruktur kommit ut på marknaden medan standarder för laddning och regelverk kring hur en laddstolpe ska vara utrustad utvecklats allt eftersom.

Att vara föregångare i omställning kan på så sätt vara utmanande och samtidigt bidra till samhällsutvecklingen och till ny policyutveckling. Genom att kommunicera utmaningar och behov till beslutsfattare kan man skapa bättre förutsättningar för att policyutvecklingen går i takt med den utveckling som sker. Med en ökad förståelse, hos

[69] *EU:s nya utsläppshandelssystem för fossila bränslen

olika samhällsaktörer, för att energiomställningen i viss utsträckning sker under oklara policyförhållanden kan också öppna för samverkan som underlättar arbetet framåt.

REMISS

7 Åtgärder och rekommendationer

7.1 Regionala åtgärder

Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna och leda det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken. I länsstyrelsernas regleringsbrev framgår följande:

Länsstyrelserna ska leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken genom att bl.a. utveckla den regionala energiplaneringen och främja klimatåtgärder, i syfte att bidra till stärkt näringslivsutveckling, minskad klimatpåverkan, förbättrad energiberedskap och trygg energiförsörjning.

Länsstyrelsen har i detta arbete en samordnande och faciliterande roll, medan beslutsmandatet om olika åtgärder ligger hos länets aktörer.

Länsstyrelsen Västerbotten föreslår två huvudspår med insatser som behöver ske på regional nivå för att länets aktörer ska kunna genomföra åtgärder som krävs för att utsläppen av växthusgaser ska minska. Insatserna har tagits fram med utgångspunkt i de förslag och behov som identifierades under genomförda workshops men även baserat på kunskap från andra pågående projekt, dialoger och samverkan med olika aktörer. Aktiviteterna detaljplaneras inom ramen för Länsstyrelsens verksamhet och, i förekommande fall, tillsammans med samverkansparter. Det innebär att det inte framgår detaljer kring när och hur åtgärderna ska genomföras.

7.1.1 Samverkan mellan länets aktörer

Flera av de utmaningar som behöver lösas när det kommer till storskalig elektrifiering av samhället är komplexa och kräver att flera aktörer samverkar för att hitta lösningar och genomföra åtgärder. Under de workshopar som genomförts under framtagandet av denna handlingsplan har en mängd behov och utmaningar pekats ut där lösningarna skapas genom samverkan mellan olika aktörer. Vi har valt att samla dessa under en insats, nämligen, samverkan mellan länets aktörer.

Länsstyrelsen och Region Västerbotten driver tillsammans samverkansplattformen FREIA som hanterar frågor kopplat till robust energiförsörjning i Västerbottens län. Flera frågor som lyfts i de workshopar som ligger till grund för handlingsplanen kan med fördel hanteras inom ramen för arbetet i FREIA. En del frågor hanteras i andra befintliga forum. Områden där samverkan mellan aktörer har en central betydelse:

- **Energiberedskap och robust energiförsörjning**
  Omvärldsläget ställer krav på samhället, vilket gör att robust energiförsörjning och beredskap är prioriterade frågor. Ett exempel är att inhemsk produktion av drivmedel och bränslen är bra ur ett beredskapsperspektiv, eftersom det minskar beroendet av import från andra länder.

REMISS

Inom FREIA pågår redan samverkan mellan olika aktörer kring frågor som rör energiberedskap och robust energiförsörjning.

- **Mellankommunal samverkan**
  Många av kommunerna i Västerbotten är små och har mycket att vinna på att dela resurser och nyttja varandras erfarenheter. Kommunerna i länet har lång erfarenhet av detta genom de kommunala samverkansforum som finns i länet. Det pågår även ett flertal projekt där kommunerna samverkar kring energifrågor.
- **Cirkularitet och industriell symbios**
  Nyttjande av spillvärme och andra restprodukter från energiproduktion och industriprocesser har stor potential för minskad påverkan på miljö och klimat och minskat behov av jungfruliga resurser. Även återvinning och återbruk av batterier i olika steg i olika verksamheter har potential att minska behovet av material till batteriframställning. Aktörer i länet efterfrågar samverkan mellan producenter och kartläggning av vilka verksamheter som kan nyttja varandras restprodukter. Samtidigt händer det mycket på EU-nivå i frågor om cirkularitet. Länsstyrelsen kan bidra med omvärldsbevakning och kunskapsspridning i frågorna och erbjuda samverkansmöjligheter.

7.1.2 Kunskap och kompetens

Kunskap om nuläget och vad som behöver göras för att nå uppsatta energi- och klimatmål är centralt för att få till stånd den breda samhällsomställning som krävs. I de workshopar som Länsstyrelsen arrangerade under framtagandet av denna handlingsplan lyftes att det finns behov av framtagande och spridning av kunskap och kompetenshöjning. Det handlar dels om att sammanställa kunskap och ta fram ny kunskap, dels om att sprida kunskap och öka kompetensen i länet.

Åtgärder för kunskap och kompetens

- **Kartlägga vätgasens roll i energisystemet ur ett beredskapsperspektiv.**
  Samhällsviktiga funktioner har behov av resiliens och beredskap. Vätgas kan ha en viktig funktion i termer av beredskapslager men kunskapen kring hur detta kan fungera och på vilket sätt behöver utvecklas.
- **Underlag till framtagande av laddinfrastrukturstrategier för tunga fordon.**
  Det finns utmaningar kring omställningen av tunga transporter och ett behov av gemensamma målbilder och visioner. Ett steg för att nå dit är kunskapsunderlag i form av exempelvis nulägesanalys, behovsanalys och prognos av trafikflöden.
- **Underlag till kommunernas etableringsstrategier.**
  Kommunerna i länet får många förfrågningar från aktörer som vill etablera energiintensiv verksamhet eller energiproduktion i kommunerna. Verksamheter som kan ha stor påverkan på befintlig verksamhet i länet. Underlag som stöd till kommunernas strategiska överväganden kan exempelvis omfatta konsekvensanalyser och diskussioner om aspekter att ta hänsyn till.

REMISS

- **Guide för hur offentliga upphandlingar kan utformas med krav på fossilfria transporter eller entreprenader.**
  Offentliga aktörer är en stor inköpare och kan genom att ställa krav på transportörer och entreprenader bidra till att logistikföretag kan investera i fordon som drivs av el eller fossilfria drivmedel.
- **Forskning och ny teknik.**
  Teknikutvecklingen går snabbt inom detta område och viktig forskning bedrivs på universiteten. Kunskapsöverföring om forskningsrön och teknikutveckling till relevanta aktörer i länet är centralt för att dra nytta av den nya kunskapen i länet. Detta kan göras genom att etablera forum för diskussion och erfarenhetsutbyte, men också genom att sprida nya forskningsrön på konferenser.
- **Kunskap om kumulativa effekter för renskötsel**
  Effekterna av nya etableringar så som ny infrastruktur, elnät och industrier inom områden som används för renskötsel får stora konsekvenser för hur den kan bedrivas. För att kunna överbrygga utmaningarna som renskötseln och rennäringen står inför finns behov av närmare samverkan och i vissa fall samplanering. Det finns även behov av kunskapshöjande insatser för både offentlig sektor och privat näringsliv för att bättre förstå de aspekter som behöver beaktas när det gäller kumulativa effekter för renskötseln.
- **Ta tillvara erfarenheter från arbete med målkonflikter kring gruvnäring, naturskydd och biologisk mångfald**
- **Höja medvetenheten hos fler aktörer kring miljöbrott**
  Miljöbrott kan innebära stora saneringskostnader för kommunerna och hälsorisker. En ökad medvetenhet om miljöbrottslighet kan förebygga riskerna.
- **Utveckla underlag om elektrifieringens andel av klimatomställningen**
  Omställningen av transportsektorn är central för att utsläppen av växthusgaser ska minska men enbart elektrifiering räcker inte för att nå Sveriges klimatmål. Även andra åtgärder behöver göras: minskat transportarbete och alternativa bränslen. Ökad kunskap skapar möjligheter för att välja rätt åtgärd i rätt sammanhang.
- **Framtagande av kommunikationsmaterial**
  För att effektivt sprida kunskap om vinsterna med exempelvis energieffektivisering och transportsektorns omställning behöver kommunikationsmaterial tas fram. Målgruppen är företag, organisationer och privatpersoner.
- **Sprida framtagen kunskap**
  Syftet är att öka kompetensen hos politiker, tjänstepersoner och företag, och att skapa lokal förankring och öka den sociala acceptansen för den omställning som behöver ske i samhället. Detta sker främst via arrangemang av konferenser, utbildningar och seminarier där målgruppen är kommuner, företag och organisationer. Men det sker även via informationsinsatser i exempelvis sociala

REMISS

medier där målgruppen även är privatpersoner i länet. Kunskapsspridning sker också inom de samverkansforum som finns i länet.

7.2 Nationella åtgärder

Länsstyrelsen är statens förlängda arm i länet. Den uppgiften innebär dels att verka för att nationella mål får genomslag i länet. Den innebär också att följa utvecklingen i länet och att lyfta länets viktiga frågor till regeringen. Under framtagandet av denna handlingsplan identifierades ett antal frågor av sådan karaktär, det är insatser som efterfrågas av regionala aktörer men där mandatet ligger på nationell nivå.

- Öka incitament för företag att energieffektivisera, genom kunskapshöjning och ekonomiskt stöd. Energieffektivisering är ett sätt att frigöra energi till andra verksamheter som generellt går snabbare och har mindre negativa konsekvenser än utbyggnad av energiproduktion.
- Ersätta kommuner för de värden som tas därifrån i form av energiproduktion, markutnyttjande och resursutnyttjande.
- Reglera möjligheten till lokalt effektuttag vid stor elproduktion. Genom att möjliggöra effektuttag för lokala behov på platser med stor elproduktion kan nya verksamheter etableras. Vilket i sin tur kan bidra till hållbar utveckling i hela landet.
- Reservkraftsplanering med omställningen i åtanke och där vätgas har en viktig roll. Information och kunskapsuppbyggnad om vätgasens roll.
- Resurssätt det samiska samhället. Under denna tid av snabb omställning behövs stärkta resurser för att genomföra konsultationer och samråd. Varje enskild konsultation behöver avvägas mot den sammanlagda effekten av etableringar och infrastrukturutbyggnad inom ett större geografiskt område. Detta är nödvändigt för att synliggöra kumulativa effekter. Åtgärden är viktig för att tillvarata samiska rättigheter som urfolk, men också för att bevara biologisk mångfald i regionen, i enlighet med FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) och särskilt enligt konventionens artiklar 8j och 10c.

7.3 Lokala åtgärder

Länets kommuner och företag är centrala i övergången till ett fossilfritt samhälle. Kommunerna har ett viktigt uppdrag som samhällsutvecklare där de genom bland annat energiplaneringsarbetet kan agera strategiskt och påverka hur de vill utveckla sin kommun, de kan ta vara på möjligheter som elektrifieringen ger och påverka vilka etableringar de välkomnar. Men den kommunala verktygslådan innehåller fler delar kopplat till elektrifiering i samhället. Kommunen kan i sin egen verksamhet påverka upphandling av transporter och fordon. Kommunerna kan stödja invånarna till en hållbar energianvändning genom hur de planerar städer och byar, genom kollektivtrafik och genom att sprida kunskap och information.

REMISS

Länets företag genomför redan åtgärder som på olika sätt bidrar till den elektrifiering som sker i länet. Företagen har mandat att ändra i industriprocesser, transportera varor med exempelvis tåg eller elfordon och genomföra energieffektiviseringsåtgärder och därmed påverka sin energianvändning.

I de workshopar som arrangerats för framtagandet av denna handlingsplan har följande åtgärder som rör kommuners och enskilda företags mandat särskilt lyfts fram:

- **Kommunal etableringsstrategi**
  I arbetet för elektrifiering har det efterfrågats att kommunerna konkretiserar vägval i relation till potential, och att kommunernas strategiska överväganden kopplat till nyetableringar tydliggörs. En proaktiv genomgång av strategiska överväganden som beaktar ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter tydliggör riktningen för samhällsutvecklingen. Kommunerna kan i det arbetet även peka ut lämpliga områden för etableringar av energiintensiva verksamheter och energiproduktion. Detta kan utgöra ett värdefullt stöd i en elektrifiering som skapar lokal och regional nytta.
- **Inför miljözoner i städer**
  Genom att införa den högsta miljözonen som endast tillåter nollutsläppsfordon i stadscentra främjas användande av elfordon, luftkvaliteten förbättras och bullernivåer minskar.
- **Samarbete för att nå längre**
  En hel del åtgärder kan olika aktörer genomföra på egen hand men i vissa fall ligger mandatet på fler. För att komma till stånd med den typen av åtgärder behövs samarbete och gemensamma insatser. Det finns många goda exempel på när kommuner och företag har samarbetat för att genomföra insatser. Ett exempel på detta finns i Storumans kommun. Där pågår utbyggnaden av en omlastningsterminal, Arctic Mobility Arena, som i dagsläget erbjuder omlastning mellan lastbil och järnväg och när den är fullt utbyggd kommer att erbjuda tankning för vätgasfordon och laddning för lastbilar. Området kommer också att byggas ut med andra verksamheter. I detta fall har kommunen tillsammans med Arctic Centre of Energy och ett antal företag tagit ett helhetsgrepp och erbjuder en plats som
- **Nyttja spillvärme och andra restprodukter**
  På de workshopar som genomförts under framtagandet av denna handlingsplan har flera aktörer framfört vikten av att genomföra omställningen genom cirkularitet och industriell symbios. Nyttjande av spillvärme och restprodukter från energiproduktion och industriprocesser har många vinster. Ett exempel på ett genomfört projekt är samarbetet mellan Boliden Rönnskär och Skellefteå Kraft där spillvärme från Boliden Rönnskär används av Skellefteå Kraft i Skellefteås fjärrvärmenät.

REMISS

- **Energieffektivisering**
  Enligt resonemanget ovan kan vi genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder frigöra el till andra verksamheter och därmed minska behovet att etablera ny elproduktion och ledningsnät. Energimyndigheten har tagit fram guider för hur arbetet kan genomföras.[70]
- **Transporter**
  Inom transportsektorn räcker det inte att elektrifiera alla transporter för att nå uppsatta mål för utsläppsminskning, vilket vi nämnt i kapitel 1. Många projekt och insatser görs för att minska utsläpp från transportsektorn och det finns flera exempel på sammanställningar av effektiva åtgärder. En sådan är ett åtgärdsbibliotek som togs fram gemensamt av projekten Fossilfria transporter i norr och Stratus som drevs av Länsstyrelsen Västerbotten respektive Energikontor Norr. Åtgärdsbiblioteket innehåller ett par åtgärder som syftar till elektrifierade transporter, så som styra val av fordon i en fordonspolicy, skapa en öppen elbilspool, planera för och bygga laddinfrastruktur för kommunkoncernen samt publik laddinfrastruktur och premiera elfordon i upphandlingskrav på transporter. Biblioteket innehåller också ett flertal åtgärder som syftar till att minska transportarbetet och därigenom minska utsläppen. Även Västerbottens åtgärdsprogram för miljömålsarbetet innehåller ett flertal åtgärder som syftar till att minska utsläppen från transportsektorn.

REMISS

[70] https://www.energimyndigheten.se/guide-for-energieffektiva-foretag/ https://www.energimyndigheten.se/effektiv-energianvandning/guider/husguiden-for-dig-som-vill-energieffektivisera-ditt-hus/

Bilaga 1. Handlingsplanens framtagande

Handlingsplanens framtagande

Handlingsplanens struktur och innehåll är baserade på resultaten av fysiska workshopar, en digital uppföljande workshop samt dialogmöten med olika aktörer. Workshoparna arrangerades av Länsstyrelsen, som under FREIA:s flagg även fick stöd av Region Västerbotten. Syftet med workshoparna var att främja delaktighet, skapa ett gemensamt regionalt ägandeskap av handlingsplanen och främja relationsbyggande mellan aktörer. Workshoparna syftade också till att få inspel och förslag på åtgärder till handlingsplanen och förståelse för deltagarnas olika perspektiv.

Inbjudningar till workshoparna gick ut brett. Alla länets kommuner bjöds in, liksom olika statliga myndigheter som Trafikverket, Energimarknadsinspektionen och Försvarsmakten. Bland inbjudna intresseföreningar fanns LRF Västerbotten, Föreningen Svensk Sjöfart, Jägarförbundet Västerbotten, BioFuel Region och miljöorganisationer som Naturskyddsföreningen i Västerbotten och Västerbottens ornitologiska förening. Härutöver gick inbjudan ut till samiska företrädare, aktörer på energimarknaden inklusive elnätsbolag, representanter från universiteten, aktörer inom transportsektor och skogsnäring samt samverkansorganisationer som Kvarkenrådet.

Figur Tidplan för Länsstyrelsens arbetsprocess för att ta fram en handlingsplan för elektrifiering.

Fysiska workshopar

Öppna och utforskande workshopar hölls i Skellefteå, Lycksele och Umeå i april 2025. Workshoparna hanterade frågor kring elektrifiering i stort men även vätgasens roll i Västerbotten som eget område. För denna del tog Länsstyrelsen hjälp av IVL och projektet HOME, vilket drivs på uppdrag av Länsstyrelsen. Workshoparna mynnade ut i bland annat flera av de åtgärdsförslag som handlingsplanen redogör för i kapitel 7.

Sammansättningen av de samlade åtgärdsförslagen användes också för att utforska handlingsplanens roll och funktion. En analys av de insamlade åtgärdsförslagen visade att de allra flesta formulerades på en strategisk nivå, och vidare på regional eller nationell nivå. Få åtgärder var alltså konkreta och riktade till enskilda aktörer.

Baserat på analysen av resultaten från de fysiska workshoparna skapades en översiktlig formulering av en handlingsplan, med förslag på struktur och innehåll.

Workshoparna visade även att det finns en stor variation gällande vilken väg framåt olika aktörer tror och/eller önskar att utvecklingen ska att ta. Särskilt förekommer olika föreställningar och förväntningar kring hur elproduktionen i länet ska utvecklas och i vilken grad och när nya etableringar kommer att tillkomma. Därför bestämde vi oss för att återvända till denna fråga i den digitala workshopen.

Digital workshop

Alla som bjudits in och/eller deltagit i de fysiska workshoparna bjöds även in till den digitala.

Handlingsplanens föreslagna struktur och innehåll presenterades och utvärderades tillsammans med deltagarna. Därefter presenterades fyra olika scenarier som skildes åt av mängden elproduktion i länet respektive tillkommen energiintensiv industri. Med villkoret att klimatmålen måste nås fick deltagarna diskutera hur de trodde att olika bärande parametrar i samhället kunde utvecklas i de olika scenarierna. De diskuterade parametrarna var elpris, markanvändning, arbetsmarknad, infrastruktur, bostäder. Övriga frågor gavs också utrymme i mån av intresse från deltagarna.

Syftet med scenariediskussionerna var att initiera ett tankearbete kring vilka vägar som leder till vilka utfallsrum.

Konsultation med samiska företrädare

Sametinget, Svenska Samers Riksförbund (SSR), Landsförbundet Svenska Samer samt alla Västerbottens samebyar kontaktades med en förfrågan om konsultation kring handlingsplanen. Konsultationerna utformades i samråd med de representanter som anmälde intresse. Flera digitala dialogmöten har hållits under vår och sommar, och i enlighet med överenskommelse för vidare arbete skickades ett utkast till flera samiska företrädare för en bearbetning innan handlingsplanens ordinarie remissutskick.

Andra dialogmöten

Inom ramen för Länsstyrelsens arbete med framtagandet av energi- och klimatstrategin, stödet till kommunernas energiplanering och FREIA har en mängd dialogmöten genomförts vilka alla har fungerat som kunskapsinhämtning och gett input till framtagandet av denna handlingsplan. Vi har exempelvis genomfört studiebesök på Umeå Energi, haft dialogmöten med Ei, Energimyndigheten, Region Västerbotten, andra länsstyrelser och länets kommuner.

REMISS

Bilaga 2. Fakta och begrepp

Fakta och begrepp

REMISS

Från: Agnes Ytreberg <agnes.ytreberg@havochvatten.se>
Skickat: den 10 december 2025 16:07
Kopia: Mikael Krysell; Thomas Klein; Mia Dahlström; Karin Pettersson
Ämne: Remiss om övervakning av havsmiljön 10 dec 2025-31 mars 2026
Bifogade filer: Missiv remiss Övervakningsprogram 2027-2032_dnr 2025-3660.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Du får inte ofta e-post från agnes.ytreberg@havochvatten.se. Läs om varför det här är viktigt

Remiss om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2027-2032

Havs- och vattenmyndigheten ska enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) vart sjätte år uppdatera övervakningsprogram för Sveriges del av havsområdena Östersjön och Nordsjön. Övervakningen ska ge underlag för bedömning av status, utvecklingen mot att uppnå eller bibehålla god status, samt orsaker till en försämrad status och effekter av genomförda åtgärder. Underlaget ligger till grund för nästa tillståndsbedömning och uppdatering av miljökvalitetsnormer och definitioner av god miljöstatus, som ska göras 2030.

Havs- och vattenmyndighetens rapport: *Samråd – Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2027-2032 - Övervakningsprogram* återfinns på www.havochvatten.se/remisser och i den presenteras 14 övervakningsstrategier, brister och utvecklingsplaner. På samrådssidan finns även en länk till 48 tillhörande övervakningsprogram vilka presenteras i form av faktasidor på webben.

Direktlänk till samrådssidan: Remiss om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2027-2032 - Remisser - Havs- och vattenmyndigheten

Välkomna att svara på remissen under perioden 10 december 2025 till och med 31 mars 2026.

Havs- och vattenmyndigheten vill få in synpunkter på såväl rapporten som de 48 övervakningsprogrammen. Remissvaren ska vara inkomna till Havs- och vattenmyndigheten senast den 31 mars per e-post till havochvatten@havochvatten.se. Ange diarienummer **2025-3660** i ärenderaden. Vi föredrar att svarsformuläret i Excel används, maila annars svaret i Word-format.

Se också det bifogade missivet.

Eventuella frågor under remisstiden kan ställas till Agnes Ytreberg (agnes.ytreberg@havochvatten.se).

Med vänlig hälsning
Agnes Ytreberg

Agnes Ytreberg
Utredare
Miljöövervakningsenheten
Havs- och vattenmyndigheten
Telefon/ phone: +46106986289

E-post/ email: agnes.ytreberg@havochvatten.se
Besök/ visitor address: Gullbergs Strandgata 15
Post/ mail: Box 11 930, SE-404 39 Göteborg
Webb: www.havochvatten.se

Havs- och vattenmyndigheten behandlar dina personuppgifter i enlighet med dataskyddsförordningen och myndighetens dataskyddspolicy, läs mer på www.havochvatten.se/sa-behandlar-hav-dina-personuppgifter

SwAM processes your personal data in accordance with the General Data Protection Regulation (GDPR) and our Data Protection Policy, see www.havochvatten.se/sa-behandlar-hav-dina-personuppgifter

Havs och Vatten myndigheten

Remiss

Handläggare
Agnes Ytreberg
Miljöövervakningsenheten
agnes.ytreberg@havochvatten.se

Datum 2025-12-10

Dnr 2025-3660

Enligt sändlista

Remiss gällande övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2027-2032

Hantering

Havs- och vattenmyndigheten önskar ta del av era synpunkter på förslag till övervakningsprogram för havsmiljödirektivet.

Havs- och vattenmyndighetens rapport, *Samråd – Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2027-2032 – Övervakningsprogram*, återfinns på www.havochvatten.se/remisser. På samrådssidan finns också en länk till en webbsida där de 48 övervakningsprogrammen, som ligger till grund för rapporten, presenteras som generella faktasidor om övervakning i marin miljö. På faktasidorna beskrivs all den övervakning som ger underlag för havsmiljöförvaltningen. Till rapporteringen av övervakning för havsmiljödirektivet går de under benämningen *Övervakningsprogram*, men då sidorna är framtagna för att användas som kunskapsunderlag för fler syften än havsmiljöförvaltning är de presenterade som generella faktasidor indelade i nio temaområden. På sidorna beskrivs hur data kan användas även för exempelvis vattenförvaltning, havsplanering och miljömålsuppföljning. Innehållet på faktasidorna kommer inte att ändras under remissperioden, men kommer därefter uppdateras så snart något ändras i övervakningen.

Förslaget kommer att träda i kraft den 15 juli 2026 och rapporteras till EU-kommissionen den 15 oktober 2026.

Remissvar ska ha inkommit till Havs- och vattenmyndigheten senast den 2026-03-31

Havs- och vattenmyndigheten ser helst att svaret skickas med e-post till havochvatten@havochvatten.se i ifyllt svarsformulär i Excel. Alternativt kan synpunkterna skickas i Wordformat, med tydlig hänvisning till relevant övervakningsprogram eller avsnitt i rapporten. Ange diarienummer 2025-3660 i e-postmeddelandets ärendemening.

Havs- och vattenmyndigheten publicerar i vissa fall remissvar från myndigheter, företag och organisationer på sin webbsida. Remissvar från privatpersoner publiceras inte. Söker du remissvar som inte finns på webbplatsen, kontakta Havs- och vattenmyndighetens registratur.

Du hittar mer information om hur HaV behandlar dina personuppgifter i samband med remisshanteringen på Havs- och vattenmyndighetens webbsida.

Eventuella frågor om förslaget kan ställas till Agnes Ytreberg. Ange kontaktinformation i form av telefonnummer och e-postadress.

Denna remiss har beslutats av avdelningschefen Thomas Klein efter föredragning av utredaren Agnes Ytreberg. I den slutliga handläggningen av ärendet har även enhetschefen Mikael Krysell medverkat.

Thomas Klein

Agnes Ytreberg

Bakgrund och syfte

Havs- och vattenmyndigheten ska enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) etablera och genomföra övervakningsprogram för förvaltningsområdena Östersjön och Nordsjön. Övervakningen ska ge underlag för bedömning av status, utvecklingen mot att uppnå eller bibehålla god status, samt orsaker till en försämrad status och effekter av genomförda åtgärder. Övervakningsprogrammet som presenteras i denna remiss ska gälla från 2027-2032 och ge underlag för nästa statusbedömning och uppdatering av miljökvalitetsnormer och definitioner av god miljöstatus, som ska göras 2030.

Att uppnå en hållbar förvaltning av Sveriges havsområden är en gemensam målsättning. Vi ser därför ett stort värde i att så många som möjligt bidrar med synpunkter på övervakningsstrategier och övervakningsprogram.

Bilagor:

Sändlista – se www.havochvatten.se/remisser

Från: Lisa Seger <lisa.seger@regeringskansliet.se>
Skickat: den 22 december 2025 14:52
Till: FI OFA DIS
Ämne: Remittering av betänkandet Snabbare bredband i hela landet - åtgärder för effektivare utbyggnad av gigabitinfrastruktur SOU 2025:110 - Svar 8 april 2026
Bifogade filer: Remissmissiv av SOU 2025_110 Snabbare bredband i hela landet - åtgärder för effektivare utbyggnad av gigabitinfrastruktur.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Du får inte ofta e-post från lisa.seger@regeringskansliet.se. Läs om varför det här är viktigt

Remiss av betänkandet Snabbare bredband i hela landet – åtgärder för effektivare utbyggnad av gigabitinfrastruktur SOU 2025:110 - Regeringen.se

Remissinstanser:

1. Berg kommun
2. Boverket
3. Domstolsverket
4. Energiföretagen Sverige
5. Energimarknadsinspektionen
6. Ericsson AB
7. Fastighetsägarna Sverige
8. Fortifikationsverket
9. Försvarets materielverk
10. Försvarets radioanstalt
11. Försvarsmakten
12. Förvaltningsrätten i Stockholm
13. Globalconnect AB
14. Grums kommun
15. Göteborgs kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
16. Havs- och vattenmyndigheten
17. Hedemora kommun
18. Hela Sverige ska leva
19. Hi3g Access AB
20. Justitiekanslern
21. Riksdagens ombudsmän (JO)
22. Kalix kommun
23. Kalmar kommun
24. Kammarrätten i Stockholm
25. Karlskoga kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
26. Karlskrona kommun
27. Kristinehamn kommun
28. Kustbevakningen
29. Lantmäteriet
30. Ludvika kommun
31. Luftfartsverket
32. Länsstyrelsen i Blekinge län
33. Länsstyrelsen i Dalarnas län
34. Länsstyrelsen i Gotlands län
35. Länsstyrelsen i Gävleborgs län

36. Länsstyrelsen i Hallands län
37. Länsstyrelsen i Jämtlands län
38. Länsstyrelsen i Jönköpings län
39. Länsstyrelsen i Kalmar län
40. Länsstyrelsen i Kronobergs län
41. Länsstyrelsen i Norrbottens län
42. Länsstyrelsen i Skåne län
43. Länsstyrelsen i Stockholms län
44. Länsstyrelsen i Södermanlands län
45. Länsstyrelsen i Uppsala län
46. Länsstyrelsen i Värmlands län
47. Länsstyrelsen i Västerbottens län
48. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
49. Länsstyrelsen i Västmanlands län
50. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
51. Länsstyrelsen i Örebro län
52. Länsstyrelsen i Östergötlands län
53. Malmö kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
54. Myndigheten för digital förvaltning
55. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap
56. Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
57. Naturvårdsverket
58. Nässjö kommun
59. Open Infra Core AB
60. Polismyndigheten
61. Post- och telestyrelsen
62. Regelrådet
63. Region Dalarna
64. Region Jämtland Härjedalen
65. Region Kalmar län
66. Region Kronoberg
67. Region Norrbotten
68. Region Skåne
69. Region Stockholm
70. Region Sörmland
71. Region Värmland
72. Region Västerbotten
73. Region Västernorrland
74. Region Östergötland
75. Riksantikvarieämbetet
76. Riksarkivet
77. Ronneby kommun
78. Sandvikens kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
79. Statens energimyndighet
80. Sveriges Allmännytta
81. Simrishamn kommun
82. Sjöfartsverket
83. Skinnskatteberg kommun
84. Sotenäs kommun
85. Statens fastighetsverk
86. Stockholms kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
87. Sundbyberg kommun
88. Sundsvalls kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
89. Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen)
90. Svenska kraftnät

91. Svenska Stadsnätsföreningen
92. Svenskt Näringsliv
93. Svenskt Vatten
94. Sveriges geologiska undersökning
95. Sveriges hembygdsförbund
96. Sveriges kommuner och regioner
97. Sveriges Television AB
98. Säkerhetspolisen
99. Tech Sverige
100. Teknikföretagen
101. Tele2 AB
102. Telenor Sverige Aktiebolag
103. Telia Company Aktiebolag
104. Teracom Group AB
105. Tillväxtverket
106. Timrå kommun
107. Torsby kommun
108. Totalförsvarets forskningsinstitut
109. Trafikverket
110. Trelleborg kommun
111. Umeå kommun
112. Uppsala universitet
113. Varberg kommun
114. Vetlanda kommun
115. Vänersborgs tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
116. Västerås kommun
117. Västra Götalandsregionen
118. Åre kommun
119. Öckerö kommun
120. Östra Göinge kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 8 april 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.ofa.dis@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2025/02424 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos Åtta45.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Felisa Krzyzanski
Ämnesråd

Kopia till:
Åtta45, e-postadress: regeringskansliet@atta45.se

Med vänlig hälsning,

Lisa Seger
Kanslisekreterare

Enheten för statlig arbetsgivarpolitik
Enheten för statlig förvaltning

Avdelningen för offentlig förvaltning
Finansdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
08-405 31 30
073-097 52 80
lisa.seger@regeringskansliet.se
www.regeringen.se

Regeringskansliet

Regeringskansliet

Remiss

2025-12-22
Fi2025/02424

Finansdepartementet

Remittering av betänkandet Snabbare bredband i hela landet – åtgärder för effektivare utbyggnad av gigabitinfrastruktur SOU 2025:110

Remissinstanser

1. Berg kommun
2. Boverket
3. Domstolsverket
4. Energiföretagen Sverige
5. Energimarknadsinspektionen
6. Ericsson AB
7. Fastighetsägarna Sverige
8. Fortifikationsverket
9. Försvarets materielverk
10. Försvarets radioanstalt
11. Försvarsmakten
12. Förvaltningsrätten i Stockholm
13. Globalconnect AB
14. Grums kommun
15. Göteborgs kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
16. Havs- och vattenmyndigheten
17. Hedemora kommun
18. Hela Sverige ska leva

Telefonväxel: 08-405 10 00

Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Jakobsgatan 24
E-post: fi.registrator@regeringskansliet.se

19. Hi3g Access AB
20. Justitiekanslern
21. Riksdagens ombudsmän (JO)
22. Kalix kommun
23. Kalmar kommun
24. Kammarrätten i Stockholm
25. Karlskoga kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
26. Karlskrona kommun
27. Kristinehamn kommun
28. Kustbevakningen
29. Lantmäteriet
30. Ludvika kommun
31. Luftfartsverket
32. Länsstyrelsen i Blekinge län
33. Länsstyrelsen i Dalarnas län
34. Länsstyrelsen i Gotlands län
35. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
36. Länsstyrelsen i Hallands län
37. Länsstyrelsen i Jämtlands län
38. Länsstyrelsen i Jönköpings län
39. Länsstyrelsen i Kalmar län
40. Länsstyrelsen i Kronobergs län
41. Länsstyrelsen i Norrbottens län
42. Länsstyrelsen i Skåne län
43. Länsstyrelsen i Stockholms län
44. Länsstyrelsen i Södermanlands län
45. Länsstyrelsen i Uppsala län
46. Länsstyrelsen i Värmlands län
47. Länsstyrelsen i Västerbottens län
48. Länsstyrelsen i Västernorrlands län

49. Länsstyrelsen i Västmanlands län
50. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
51. Länsstyrelsen i Örebro län
52. Länsstyrelsen i Östergötlands län
53. Malmö kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
54. Myndigheten för digital förvaltning
55. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap
56. Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
57. Naturvårdsverket
58. Nässjö kommun
59. Open Infra Core AB
60. Polismyndigheten
61. Post- och telestyrelsen
62. Regelrådet
63. Region Dalarna
64. Region Jämtland Härjedalen
65. Region Kalmar län
66. Region Kronoberg
67. Region Norrbotten
68. Region Skåne
69. Region Stockholm
70. Region Sörmland
71. Region Värmland
72. Region Västerbotten
73. Region Västernorrland
74. Region Östergötland
75. Riksantikvarieämbetet
76. Riksarkivet
77. Ronneby kommun
78. Sandvikens kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)

79. Statens energimyndighet
80. Sveriges Allmännytta
81. Simrishamn kommun
82. Sjöfartsverket
83. Skinnskatteberg kommun
84. Sotenäs kommun
85. Statens fastighetsverk
86. Stockholms kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
87. Sundbyberg kommun
88. Sundsvalls kommun (inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
89. Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen)
90. Svenska kraftnät
91. Svenska Stadsnätsföreningen
92. Svenskt Näringsliv
93. Svenskt Vatten
94. Sveriges geologiska undersökning
95. Sveriges hembygdsförbund
96. Sveriges kommuner och regioner
97. Sveriges Television AB
98. Säkerhetspolisen
99. Tech Sverige
100. Teknikföretagen
101. Tele2 AB
102. Telenor Sverige Aktiebolag
103. Telia Company Aktiebolag
104. Teracom Group AB
105. Tillväxtverket
106. Timrå kommun
107. Torsby kommun
108. Totalförsvarets forskningsinstitut

109. Trafikverket
110. Trelleborg kommun
111. Umeå kommun
112. Uppsala universitet
113. Varberg kommun
114. Vetlanda kommun
115. Vänersborgs tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
116. Västerås kommun
117. Västra Götalandsregionen
118. Åre kommun
119. Öckerö kommun
120. Östra Göinge kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 8 april 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till fi.ofa.dis@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2025/02424 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att

redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett beställningsformulär hos Åtta45.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Felisa Krzyzanski
Ämnesråd

Kopia till

Åtta45, e-postadress: regeringskansliet@atta45.se